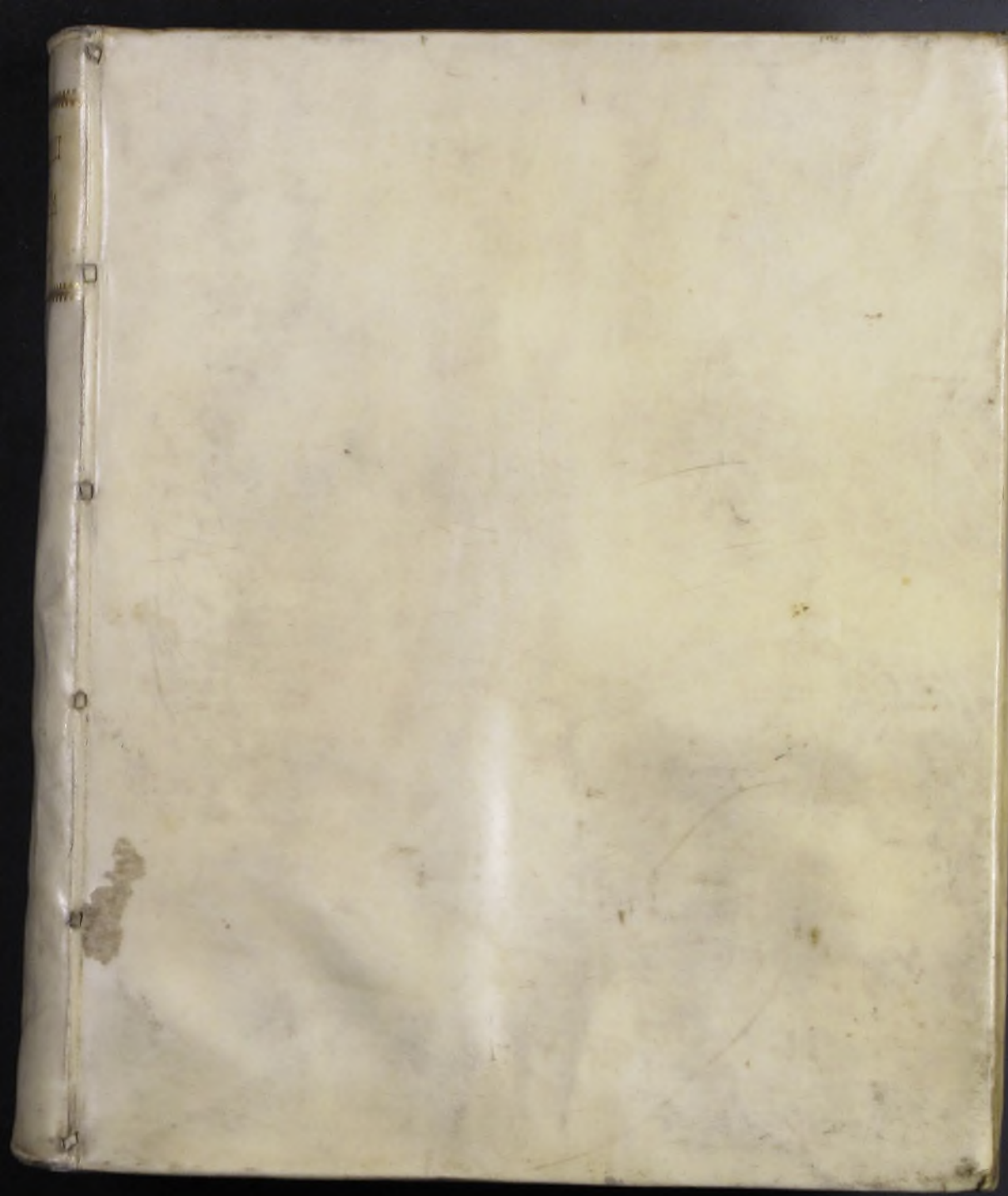

Ex libris
V. F. de Guoxey
C. 1. Aff^u

1737

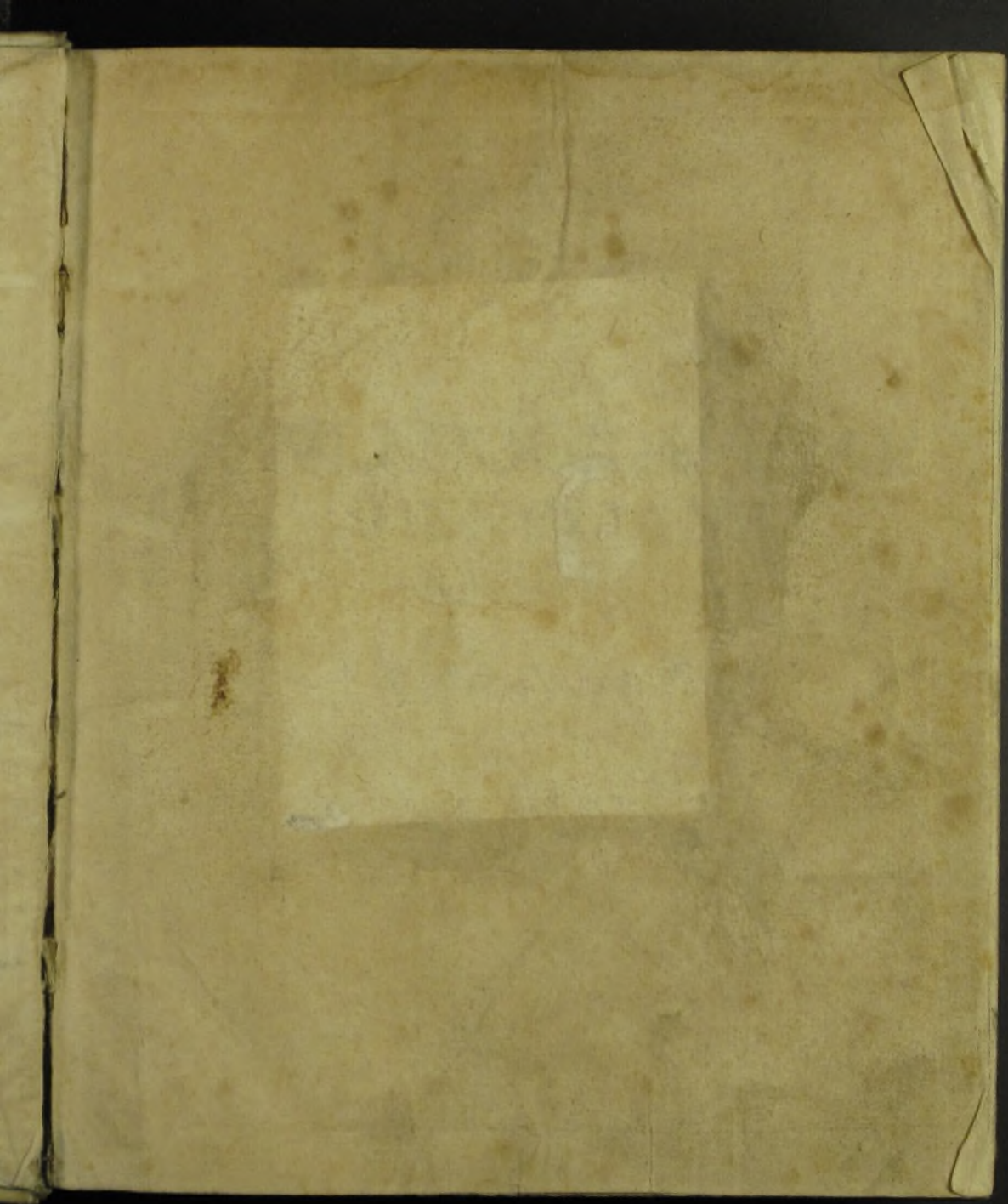
WIMBP
Opole

361 st / II

~~5584~~

366 st.

SILESIOGRAPHIAE
HENELIANAE
RENOVATAE

PARS ALTERA.

SILVERMOUNT

THE VILLAGE

NEW YORK

1852

CAPUT VIII.
DE STATU HOMINUM,
sive GENERIBUS & ORDINIBUS,
quibus Silesiarum Incolæ inter se distincti.

SUMMARIUM.

Henelii:

- §. 1. *Auctoris Propositum.*
§. 2. *Divisio populi in CLERICOS
& LAICOS.*
§. 3. *CLERICI qui sint? & reli-
gio Christiana quando huc in-
troducita?*
§. 4. *Principis Exemplum erubet pri-
mos Christianos.*
§. 5. *MICISLAI zelus in exstruendis
Basilicis.*
§. 6. *Episcopatus Wratislaviensis sit
AUREUS.*
§. 7. *Ejus thesaurus occupatur à sum-
mo Pontifice.*
§. 8. *S. Joannes Baptista Tutelaris
non tantum Cathedralis Basili-
cæ, sed totius Silesiæ.*
§. 9. *Ceremoniarum ordo, & liliorum
in insignibus usus, unde intro-
ductus?*

Scholiastæ:

- §. 3. *CLERICI descriptio ex Isidoro,
& mos à tempore conversionis
introducitus Deaestros extur-
bandi.*
§. 4. *Mos stringendi gladios.*
§. 5. *Paupertas prima Ecclesiæ, &
MICISLAI elogium.*
§. 6. *Quando magis dotatus? quan-
do AUREUS?*
§. 8. *Idem pluribus probatur, nec non
de sacris Reliquiis hic assertatis
quædam.*
§. 9. *De Liliorum usu plura.*

- §. 10. Episcoporum series ex Conrado §. 10. Eadem ex aliis clarius proponenda promittitur.
- §. 11. Episcopus I. GODEFRIDUS Civis Romanus.
- §. 12. - II. URBANUS Nobilis Romanus.
- §. 13. - III. CLEMENS Nob. Italus.
- §. 14. - IV. LUCILIUS Nob. Italus.
- §. 15. - V. LEONARDUS Nob. Italus.
- §. 16. - VI. TIMOTHEUS Italus.
- §. 17. - VII. HIERONTIMUS Nob. Romanus.
- §. 18. - VIII. JOANNES I. Nobilis Polonus.
- §. 19. - IX. PETRUS I. Nob. Polonus.
- §. 20. - X. ZYROS LAUS I. Nob. Polonus.
- §. 21. - XI. YMISLAUS sive HAYMO Nob. Polong.
- §. 22. - XII. RUPERTUS, vel ROBERTUS, Nob. Polon.
- §. 23. - XIII. MAGNUS Nob. Polonus.
- §. 24. - XIV. JOANNES II. Nobilis Polonus.
- §. 25. - XV. WALTHERUS Nobilis Polonus.
- §. 26. - XVI. ZYROS LAUS II. Nob. Pol.
- §. 27. - XVII. FRANCISCUS I. vel FRANSKO, Nobilis Sil. sius.
- §. 28. - XVIII. JAROSLAUS, Dux Silesia.
- §. 29. - XIX. CYPRIANUS, Nob. Polonus.
- §. 30. - XX. LAURENTIUS Nobilis Pol.
- §. 31. - XXI. THOMAS I. Nob. Polon.
- §. 32. - XXII. THOMAS II. Nob. Polon.
- §. 33. - XXIII. JOANNES III. Nob. Pol.
- §. 34. - XXIV. HENRICUS de WIRBENA Silesius.
- §. 35. - XXV. VITUS ex Habdanckiorum Familia Silesius.
- §. 36. - XXVI. NANKERUS Nobilis Silesius.
- §. 37. - XXVII. PRECISLAUS de Pogarella Nobilis Silesius.
- §. 38. - XXVIII. THEODORICUS Bojemus.
- §. 39. - XXIX. WENCESLAUS, Dux Silesia Lignicensis.
- §. 40. - XXX. CONRADUS Dux Silesia Oelsnensis.

Fusiora horum ex
Henelio, Crugerio,
Fama Posthuma,
& aliis, elogio.

Eorum Encomia ex
Praefatis Auctoribus
desumpta.

- §. 41. - XXXI. PETRUS II. NOWACK dictus, Silesius.
 §. 42. - XXXII. JODOCUS Rosenbergius, Baro Bojem.
 §. 43. - XXXIII. RUDOLPHUS ex diacefi Mogantina
 oriundus.
 §. 44. - XXXIV. JOANNES IV. Roth dictus, Suevus.
 §. 45. - XXXV. JOANNES V. Thurzo, Nobilis Polonus.
 §. 46. - XXXVI. JACOBUS de Salza, Nobilis Silesius.
 §. 47. - XXXVII. BALTHASAR de Promnitz, Nob.
 Sil.
 §. 48. - XXXVIII. CASPARUS à Logaw Nob. Si-
 lesius.
 §. 49. - XXXIX. MARTINUS Gerstmannus Bolesl.
 Silesius.
 §. 50. - XL. ANDREAS Jerinus Suevus.
 §. 51. - XLI. BONAVENTURA Sil. Glog. Han co-
 gnominatus, electus, sed non confirmatus.
 §. 52. - XLII. PAVLUS Albertus Suevus.
 §. 53. - XLIII. JOANNES VI à Siesch Nob. Silesius.
 §. 54. - XLIV. CAROLUS I. Archidux Austriae.
 §. 55. - XLV. CAROLUS FERDINANDUS Princeps Polonia &
 Suecia, §. 55. Hujus Laudes & Episcopi XLVI.
 LEOPOLDI WILHELMI Ar-
 chiducis Austriae &c.
 - XLVII. CAROLI JOSEPHI
 Archiducis.
 - XLVIII. SEBASTIANI Grotg.
 Silesii.
 - XLIX. FRIDERICI Cardinalis
 Landgravi Hassia Electio,
 regimen, & apparatus funebris,
 nec non
 - L. FRANCISCI LYDOPICI Prin-
 cipis Neoburgici, hodie feliciter
 & laudabiliter gubernantis, in-
 augurio, à Scholiaste sinceris
 votis celebrata.
 §. 56. Ecclesia in Silesia Collegiata. §. 56. Collegiata ad S. Crucem fun-
 datio.

- §. 57. Religiosi varii & Parochi. §. 57. Nomen Societatis Jesu vindicatur.
- §. 58. Episcopus qua ratione eligatur? §. 58. Ejus exemptio à Metropolitano Gnesnensi.
- §. 59. Fit Princeps Silesiæ, & Regis Bobemiæ Vassallus Ligijs. §. 59. Quod pluribus ostenditur.
- §. 60. Episcopus ex quibus provinciis eligendus? §. 60. Plura ex Vindiciis pro Silesiæ Episcopatu Schiferdegkerianis.
- §. 61. Beneficia Ecclesiastica quibus conferenda? §. 61. Idem continuatur.
- §. 62. Prælati Regulares à quibus eligantur? §. 62. De Exemptionibus disputatio Canonum doctoribus relinquatur.
- §. 63. Abbatissarum electio qua ratione olim facta? §. 63. Contentiones, quæ olim fuere, hodie sunt sopita.
- §. 64. Novi Prælati Regulares Regis assensum requirunt. §. 64. Ratio, cur requirant?
- §. 65. Laici vel Plebeji, vel Nobiles, & horum gradus. §. 66. Duces limitum qui?
- §. 66. Ducum dignitas & potentia. §. 67. Carmiandri de pluralitate Ducum Silesiæ mendacium.
- §. 68. Duces tamen olim in Silesiâ plures. §. 69. Hodie pauciores.
- §. 70. Ducum laudes Autor præterit. §. 70. Scholiastes promittit catalogos.
- §. 71. Quis Silesiæ Princeps locum sibi vendicet Principem? §. 71. Svidnic. Favor. Oppol. & Rati-borienſium Ducum Piaſteorum &c. catalogus.
- §. 72. In Croſnensi Elector Brundenburg. rerum potitur. §. 72. Piaſteorum veterum series.
- §. 73. Lignicensis & Brigensis Duces Autoris temporis adhuc Piaſte. §. 73. Piaſteorum Lign. & Brig. ordo, & Teſchenenſium.
- §. 74. Oſſnicenſes Podicbradi. §. 74. Horum, & Piaſt. series.
- §. 75. Oppav. & Carnoviens. Dux Lichenſteinus. §. 75. Hujus & veterum Ducum Proſapia.
- §. 76. Saganenſium olim Waldſteinus. §. 76. Peterum Piaſteorum, & hodi-
- §. 77.

- ernorum Lowkowitziarum memoria.
- §. 77. Ratio succedendi in feudis.
- §. 78. Pactum Confraternitatis de mutua in Feudis successione à Rege Bob. rescissum.
- §. 79. Feudum ducatus Olsnicensis an ad Fæminas transeat?
- §. 80. Ducum Teschenensium Feudum ad Fæminas olim transitorium.
- §. 81. Jus, quo Oppav. & Carnoviens. possidentur, ignorat Auctor.
- §. 82. In Fam. Brandenb. Carnoviensis fuit hereditarius.
- §. 83. Comites olim in Silesia plures.
- §. 84. Comitum quæ olim conditio? quæ dignitas?
- §. 85. Burggraviorum DOHNEN-SIVM origo.
- §. 86. Barones in Silesia, alii immediate, mediate alii Regi subiecti.
- §. 87. BARONVM Silesiæ nomina.
- §. 88. NOBILIUM per Silesiam disperso. & titulus olim usitatus.
- §. 89. Nobilium numerus fere innumerus, ortus varius, & Prærogative multe.
- §. 90. NOBILES qui præ reliqua multitudine honorandi?
- §. 91. NOBILES qui à Plebejis sint discernendi?
- §. 92. NOBILITATI favendum esse docet Cicero.
- §. 81. Sed Scholiastes declarat.
- §. 83. Hodiernorum in Silesia Comitum seriem ordine litterario subjungit Scholiastes.
- §. 84. Comites unde dicti?
- §. 85. Burggravius unde dictus? Uter alter Retchs. Grafen. Saal laudatur.
- §. 86. Pluribus hoc argumentum in scholiis pertrahatur.
- §. 87. Hodiernorum Silesiæ Baronum Catalogus.
- §. 88. Nobiles unde dicti?
- §. 90. Quenam Nobilitatis sint Privilegia.

- §. 93. Nobilitas, Majorum Præclarorum imitatrix, perfecta est. §. 93. Pluribus hoc in scholiis docetur.
- §. 94. Nobilium quorundam cum de impare Familia in matrimonii consortium non admittendū. §. 94. Eadem ex Wenzkio illustratur.
- §. 95. Nobili, à quatuor paternis & maternis majoribus nobilibus legitime descendenti, quia equiparetur? §. 95. Wenzkii elogium ex Silesia Togam.
- §. 96. Nobilitas antiqua est propaganda, & in locum demortuæ nova substituenda. §. 96. Illustratur verbis Limnai.
- §. 97. Quæ Insignia in Aula Gallica etiam mortuis tribuantur?
- §. 98. Nobiles an in Urbibus, an in pradiis degant, nihil refert.
- §. 99. Plerique Nobiles Cælo gaudent liberiore in agris suis.
- §. 100. Agriculturæ sævus honestissimus. §. 100. Adducuntur Wenzkii verba.
- §. 101. Nobiles multi venationibus dediti. §. 101. Ad exemplum veterum Germanorum.
- §. 102. Venationis exercitium commendatur.
- §. 103. Venatio quo modo exercenda?
- §. 104. Nobilium complures variis distrahuntur aucupijs.
- §. 105. Anatium aucupium in Belgio usitatum.
- §. 106. Venationes olim communes Procere sibi hodie vendicant. §. 106. Laudantur ea de re Martini Henriquezii versus.
- §. 107. Multa venantium in fundo alieno.
- §. 108. Milites olim Nobiles, Nobiles fuere milites.
- §. 109. Nobiles Silesii alii strenui Martii Filii.

- §. 110. Alii praclari Musarum Alu-
mni.
- §. 111. Silesii toga & sago clari.
- §. 112. Rhedigerorum gloria in utro-
que.
- §. 113. Nobilium Eruditorum cur Ca-
talogum non texuerit Autor?
- §. 114. Praecipui tamen recensentur.
- §. 115. Primarii Nobiles Silesii olim
titulos Academicos non abhor-
ruerunt.
- §. 116. Nobilitatis Feuda ex Militia
quondam suam traxerunt origi-
nem.
- §. 117. Fundi Nobilium hodie in liber-
tatem allodiam redempti.
- §. 118. Feuda in Silesia pleraque im-
propria.
- §. 119. Investiturae quales?
- §. 120. Vassalli plerique de Feudis suis
disponunt non secus, ac de cete-
ris latifundiis liberis.
- §. 121. In quo casu Feudum ad Domi-
num revertatur?
- §. 122. In Feudum pro lubitu aliena-
bile executionem pretere pro sol-
vendis debitis, à Vassallo contra-
ctis, non prohibentur Credito-
res.
- §. 123. Investiturae pleraque determina-
ta servitia praescribunt Vassallo.
- §. 124. Imo & Prædia Allodialia ser-
vitiarum onera agnoscunt.
- §. 125. Feudorum ad Feminas transi-
toriorum ratio.
- §. 126. Investiturae, feuda heredibus
concedentes, quomodo intelligenda?
- §. 127

- §. 127. *An communis Feudistarum doctrina Feudis Silesiacis conveniat? hæsitat Autor.*
- §. 128. *Jus Polonicum Feuda ignoravit.*
- §. 129. *Feuda hereditaria quo tandem modo interpretari velit Henelius?*
- §. 130. *Privilegium Regium Suidnicensi & Jaroviensi Ducatibus concessum pro successione in Feudis.*
- §. 131. *Nobilisatæ Glogoviensis Privilegium in successione Feudali.*
- §. 132. *Limitationes Privilegio Glogoviensium additæ.*
- §. 133. *Lignicens. & Brigensum Jus Feudale.*
- §. 134. *Lignicensium Jus peculiare.*
- §. 135. *Plerorumq. Ducatum Jus commune de successione feudali.*
- §. 136. *Reliquorum ducatum Jus restrictiora in hac successione observanda.*
- §. 137. *A Vasallis Silesiæ quid præstandum Regibus in success. feudali?*
- §. 138. *Investitura, vel Traditionis perficienda ratio.*
- §. 139. *Ad alios Auctores de Jure Feudali scribentes Lector dirigitur.*
- §. 140. *Familiarum præcipuarum Index litterarius.*
- §. 141. *In plerarumque Nobilissimarum Gentium origines veras penetrandi difficultas.*
- §. 142. *Abrahami Hofmanni credulitas & temeritas in Nobilium nostratium originibus scribendis.*
- §. 140. *Pluribus hoc argumentum in scholiis deducitur.*

- §. 143. Plebejorum nomine qui censeantur?
- §. 144. Plebeji Opidani vel terram colunt, vel artes tractant mechanicas.
- §. 145. Artium mechanicarum elegantia, utilitas, & necessitas.
- §. 146. Aristoteles & alii prisci minus probarunt opifices.
- §. 147. Cur Opifices hodie astantur?
- §. 148. Objectiones contra Opificum honestatem excogitatae refutantur.
- §. 149. Artificum & Opificum in Silesia multitudo, varietas, & dexteritas.
- §. 150. Magna Textorum frequentia.
- §. 151. Opidani armorum tractandorum periti.
- §. 152. Cives Opidani ad quid obligentur?
- §. 153. Juramentum subjectionis, quod Cives praestant, à filiis renovandum.
- §. 154. Civibus quando liceat libere discedere?
- §. 155. Judaei olim quidem ejecti, sed in multis hodie locis recepti.
- §. 156. Rusticorum etymon, & conditio.
- §. 157. Rusticorum praestationes aliae in pecunia, aliae in rebus aliis consistunt.
- §. 158. Operarum, quas Rustici Domino praestant, nomen, & nominis origo.
- §. 159. Operarum hujusmodi varietas.
- §. 155. Multa de Judaeis observantur in Scholiis singularia.

- §. 160. Opera quadam certa, quadam incerta: & qua ratione habenda?
- §. 161. Subditi intolerabili iugo gravati qua ratione juvandi à Principibus?
- §. 162. Subditos clementer tractandos esse, sanxit Carolus Magnus.
- §. 163. Lignicenses & Brigenfes subditi praeter ceteris benigne habentur.
- §. 164. Oppol. & Ratiborienses satis humane, si observetur constitutio.
- §. 164. Observata quadam ex Limneo.
- §. 165. Prædiorum liberorum, & Scultetiarum hereditariarum constitutio.
- §. 166. Collecta publica, & provinciales, atque onera, quæ extra ordinem sunt, rusticis incumbunt, belli præsertim tempore.
- §. 167. Opifices in pagis non pauci.
- §. 168. Linificium rustici montani opere tractant.

§. I.

AUCTORIS PROPOSITUM.

Silesiam, ut habent se incolarum corporis, atque animi bona, postquam vidimus, eo, quo proposuimus, ordine: ad delineandam aliquomodo Rempublicam Silesiorum, sive gubernationis formam sermonem convertimus. Quod ut eo commodius fiat, genera sive ordines, in quos universi per omnem terram Silesiacam sunt distincti, ante explicandi erant.

Quæ

Quæ quidem descriptio Reip. quoque fundamentum continebit.

§. 2.

DIVISIO POPULI IN CLERICOS & LAICOS.

Univerſus igitur Sileſiæ populus uſitatiffima illa, & vetuſtiſſima hominum diſiſione ex *Clericis* ſive *Eccleſiaſticis* conſtat, & *Laicis*, ſive *Secularibus*.

§. 3.

CLERICI QVI SINT, & RELIGIO CHRISTIANA QVANDO HUC INTRODUCTA.

Clerici ſunt, quibus cura ſacrorum (a) commiſſa eſt, & religionis Chriſtianæ, quam Sileſia DEORUM ſuperſtitione olim occupata anno poſt natum Chriſtum 10000 LXVI. Joanne XIII Romæ ſedente amplecti cœpit, idque opera Micislai Polonorum Principis: Qui cum ducta in uxorem Boleslai I Bojemix Ducis filia Dambrouca (b) (Dobravam Dittmarus adpellat, ita dictam quaſi bonam) Chriſtiani nominis prolarandi ſtudioſiſſima, primus ex ſua gente baptiſmatis fonte Chriſto renatus, inanium DEorum ſimulacra magnis affixa perticis per vicos geſtari, & tandem in cœnum projici, comburique, & vanos adeo priſcæ ſuperſtitionis ritus atque ceremonias aboleri curaveſſet.

(a) *Clerici*, inquit Iſidorus Lib. 2. de Eccleſi. officiis, c. 1. *dicuntur omnes, qui in Eccleſiaſtici Miniſterii gradibus ordinati ſunt.* Sic autem

appellari, quod in sortem hereditatis Domini dentur, vel pro eo, quod ipse Dominus fors illorum est, sicut de eis scriptum est, loquente Domino: Ego hereditas eorum. Vide Glossarium Caroli Du Fresne, ubi scite de hoc nomine discutitur.

(b) Dombrowkam Goldastus Lib. 5. cap. 1. de Jur. Reg. Boh. cujus verba sunt: Etiam Silesia quoque & Polonia Christo nomina dedisse ejusdem Imperatoris (Otonis I.) comitate memorantur, nuptias inter Miesconem, Polonia majoris Ducem, & Dombrowkam Roleslai I. Bohemiae Ducis filiam hoc pacto conciliantis, si Miesco Christianum Baptisma susciperet: Unde mos ille in Silesia ac Polonia etiamnum obtinet, ut pueri in Dominica Latere, quae idola Gentilia destructa, & aquis submersa fuerunt, idolum quoddam fabrefactum extra mœnia portent, eoquem aquas projecto citatis cursibus, tanquam canes de Nilo, retro aufugiant.

Mathias à Michow Canonicus Cracoviensis Lib. 2. Chron. Reg. Pol. cap. 1. de Miesclao Duce scribit: Quia multi restabant sacro fonte baptizandi, ideo edictum stricte demandavit, ut omnes in Civitatibus & villagiis, nobiles & ignobiles septima die Martii adveniente, idolis confractis & in lacubus aut aquis submersis, simul & lapidibus ab utriusque sexus hominibus obrutis, sub confiscatione bonorum, & exterminatione baptizarentur. Qua die superveniente, ut erat statutum, cuncti jussa persolventes renascebantur in Christo, & baptizabantur: servaturque ille mos usque in hodiernum aem in majori Polonia. Nampueri in Dominica Latere, factis idolo, seu imagine, alicubi in ligno longo portant, alicubi in vehiculo ducunt, & in aquam projicientes demergunt, singuli prope domum repedantes.

Eadem narrant Curzius, Abraham. Bucholzerus, Mollerus, qui etiam afferunt, idolum illud à pueris & plebe Silesiaca vocari der Tod, ipsum autem den Tod austrelben; nec non & Dominicam, der Tod-Sonntag / quod per receptionem salutaris Evangelii à morte aeterna essent Christi Servatoris merito liberati.

Dambronicam illam nuncupat P. Albertus Ines S. JESU in elogio Miesclaita scribens: Merito DAMBRONICA, quoad vixit, ferto coronata incesse, quae omnem in Polonia superstitionem debellavit, omnibus nobis ad patefactam à se aeternitatem praecurrens, aeternitatis typum capite prae tulit: Sinistissimas propaganda fidei cogitationes decuit nunquam non esse coronatas.

An vero majores nostri per verbum: Tod / Tod austrelben / Tod-Sonntag / ad spirituale illum sensum, quod nimirum per Evangelium a morte

morte aeterna liberati fuerimus, collimaverint, dubitare videtur disputationis de hoc ritu auctor, prout eum interpres germanice loqui fecit, qui inter cætera sic scribit:

Doch halte ich davor / man könne die eigeneliche Ursach solcher Benennung besser aus unsrer teutschen Sprache geben. Denn das folget eben nicht: weil andere Völder (Moscau / Meissen / Thüringen ic.) diesen Gebrauch von denen Polen empfangen / daß sie auch zugleich den Nahmen des Gebrauches haben empfangen müssen; so ist auch unsrer teutsche Sprach nicht immer einerley gewesen / indem heutiges Tages so viel alte Wörter nicht mehr im Brauch seynd / die doch vorzeiten gar gemein waren; Jenes giebt uns Anlaß vor unnöthig zu erachten die Redens-Art / damit wir diesen Gebrauch benennen / etwa von Polnischen Göttern oder Göttinnen / oder anderer Nahmen herzuführen. Dieses aber / daß wir an des Wortes unverfälschten und hergebrachten Bedeutung zweiffeln. Nun aber ist aus alt-teutschen Schrifften bekandt / daß vorzeiten Gott sey Tot / Thuit / Thiot / Theod / Tud / Tod (welche Worte doch dem ersten Buchstaben nach ohne Unterscheid bald mit T / bald mit D geschrieben zu finden seynd) genennet worden. Dannhero kommen in libris Traditionum Fuldensium und andern Alt-teutschen Scribenten so oft vor dergleichen Männer Nahmen Thiotrich / Theotbald / Thiodelt / Theotgart / Thiothart / Theotwind / Theotbirg / Theothilt / Theotleich / Thiother / Thiotger. Und kommen diese Nahmen nicht etwa her von dem Wort Tod / sondern von dem Wort Gott / wie etwan noch heutiges Tages: Gottreich / Gottwalt / Gotthart / ic. gesagt wird.

Bei so bestelten Sachen schetret nitmehr klar zu seyn / daß die Alten mit dieser Redens-Art / den Tod austreiben / nichts anders haben andeuten wollen / als das Bildniß / welches man auff bestimmten Tag zugerecht / habe nicht die Bedeutung des Todes / sondern eines Gözens / welchen man nun aus seinem Nest hinaus treiben / und gärglich abschaffen wolle. . . . Woraus denn endlich dieses folget / wie es auch so wol die That / als der Nahme also mit sich bringet / daß man vor Alters diesem Gebrauche / und dem Sonntage den Nahmen gegeben / nicht weil man den Tod / sondern einen Gözen (Deastrum, idolum) austreibe. Also / daß wenn man sagt: Der Todens-Sonntag / oder den Tod austreiben / es eben so viel gesagt sey / als der Gözens-Sonntag / den Gözen austreiben.

Deastrivero illi, aut idola (prout ex Dlugosso & Cromero l. 3. de Reb. Polon. colligitur) præter Jovem & Plutonem Marzana & Zievonia, vel Dzoviana (quarum illa Cererem, hæc Dianam significabat) fuerunt. Derer gestalt (pergit citatus autor) wie es einem jeden bellebet / formiret worden / doch daß sie abscheulich und ungestalt zu sehen gewesen: denn also kan man es nicht nur noch heutiges Tages sehen / sondern es ist auch daraus abzunehmen / weil wir dergleichen Bild in unserer Sprache einen Popel zu nennen pflegen. Denn Popielius II ein König in Polen hat mit einer grausamen und unmenschlichen That / dardurch er gegen seinen Vetter und das übrige Volk gewüthet / so viel zu wege gebracht / daß man mit seinem Nahmen die Kinder noch heutiges Tages schrecket: (der Popel / der Popel-Mann kommt.)

Huc usque de Imagine, vel Idolo: jam ad cantum. Heutiges Tages (ait idem Autor) nachdem der gemeine Mann aus Unwissenheit die Nahmen des Todes und des Gözgen untereinander gemenget / so pflegen die Kinder in ihrem Gesange dasjenige / welches sie durch ihren zugerichteten Gözen andeuten / in der Juden Häuser / und in der Reichen Kasten zu verweisen:

*Ex urbe mortem pellimus,
Verpi fruatur adibus
Nummosque rodant divitis,
Cras vivimus jejuniis.*

Zu Teutsch lautet es also:

Nun treiben wir den Tod hinaus /
Den alten Juden in das Haus /
Den Reichen in den Kasten /
Morgen wollen wir fasten.

Oder wie es andere ändern:

Nun treiben wir den Tod hinaus
Dem alten Juden in sein Bauch /
Dem jungen in den Rücken /
Das ist ihr Ungelücke.

Und anderswo anders.

So bald nun das Bild entweder über die Gränzen / oder ins Wasser (oder sonst auff einen schimpfflichen Ort) getragen worden / so richteten sie eine Fanne oder andern Baum / davon die Aeste unten herum abgehauen sind / zu / und behengen ihn mit Eierschalen / mannigfarbiger Wolle / und andern

andern Zierathen mehr / und wenn sie ihn also ausgeputzet / tragen sie ihn
mit Freuden und Gesängen durch die Gassen :

Qui cantus rursum pro variis locis varius est :

Den Tod haben wir hinaus getrieben /

Den lieben Sommer bringen wir wieder /

Den Sommer und den Mäyen /

Der Blümlein mancherleyen / &c.

Munuscula quoque petentes (ut Buckisch noster in Nucleo Historico insi-
nuat) in hunc aut similem modum cantant :

Ex adibus venustula

His prospicit puellula ,

In nos favorem conferet ,

Nobisque munus offeret.

Dort oben steht ein hohes Haus /

Da sieht ein schöne Frau (Jungfer / Herr) heraus /

Sie (Er) wird sich wohl bedenken /

Sie (Er) wird uns etwas schenken / &c.

Acceptis vero munusculis , pro gratiarum actione ita :

Nos comprecamur intimis

Ex pectorum precordiis ,

Fiant ut adis hospites

Tum divites , tum calites.

Videantur plura apud citatum auctorem, nec non apud P. Ambrosi-
um Schönhard Prædicat. General. Conventus Wratisl. in seiner Vor-
raths-Kammer Dominica Lætare.

§. 4.

PRINCIPIS EXEMPLUM & ZELUS TRA-
HIT PRIMOS CHRISTIANOS.

Principis exemplo plerique optimates, & popu-
lares, nobiles, ignobilesque promiscue incitati tam
flagranti studio, abjecta paganica superstitione, & πο-
λυθεϊα se Christo consecrarunt: ut emori potius,
quam deserere cuperent, In cujus rei signum mos ille a-
pud

pud Polonos per ea tempora inolevit, ut homines Equestris ordinis, lacerdote ad aram pronunciante, ex quo Evangelista recitaturus esset Evangelium, gladios mediocrenus stringerent, ad Evangelii (a) defensionem, & lubeundam pro religione mortem se paratos esse hoc gestu quasi profitentes, choro autem respondente, *Gloria tibi Domine*, in vaginas eosdem recondenterent.

(a) Qua de re Goldastus loco supra citato ita scribit: *Viri quoque armati in templo, dum inter sacra solemnia Evangelium cantatur vel legitur, gladios semistriatos manibus ostendunt, eosdemque finito Evangelii textu rursus recondunt in vaginas, hoc ritu testificantes, se paratos esse pro Evangelii veritate ad mortem usque pugnare.* Vid. Herburtus de Fulstein Lib. 3. Hist. Polon. c. 1. in fin. Cromerus Lib. 3. Rer. Polon. in Micislao I. Duce & alii.

§. 5.

MICISLAI ZELUS INEXSTRUENDIS
BASILICIS.

Tanta autem Religionis Christianæ propagandæ cupiditate Micislaus flagravit, ut novem statim diversis locis Basilicas supellectili omnis generis pretiosa ornatas, & censibus ac possessionibus, pro illius præsertim temporis sacrorum hominum parsimonia, & moderatione, locupletatas ædificaret, & inter has etiam in Silesia (a) Schmogoroviensem Cathedram: Sed quæ subsequenti tempore (b) Bicinam, tandemque à Casimiro Polono Micislai II filio (quem in Cluniacensi nobilissimo per totum orbem Christianum Cænobio religionem professum, & jam Diaconum Poloni annuente,

nuate & sacramenti atque sacerdotii vinculum laxante Romano Pontifice ad regnum majorum suorum revocarunt) Wratislaviam ob loci commoditatem translata est: Insula Odorana, urbi vicina, Episcopo & Collegio Sacerdotum attributa, ac redditibus, vectigalibusque longioribus subministratis.

(a) Autores habeo (inquit Schiferdeggerus Juris Consultus Wratislavienſis in diſputi forenſi. Lib. 3. tract. 10. ſive in Vindiciis pro Sileſiæ Episcopatu quæſtione 1.) præter Dlugoffum, Mathiam de Miechovia, Jodocum Ludovicum Decium de vetuſtatibus Polon. Lib. 1. Cromerum de rebus geſtis Polon. Lib. 3. *Caterum Episcopatus hujus Smogoroviensis quis fuerit ſplendor, quis redditus, vel inde conſtat, quod non in Civitate aliqua vel Caſtello fuerit primitus erectus, ſed in villula tantum, quæ hodieque dicitur Smogra, & oſtenditur in parte Aquilonari viatori, milliaribus ſerme 10 diſtans à Wratſlavia. Ita vero in Smogra oſtenditur Episcopatus, ut adhuc quærat, cum nullam poſſeſſionem cernere liceat, aut Eccleſiam fulgentem in parietibus, ſed tantum vilia tuguria.*

(b) Sedes autem Episcopatus (cum Schiferdeggero rursus loquimur ex loco cit.) in Smogra fuit ab anno 965 uſque ad an. 1041. Quo tempore à Leonardo I. Episcopo, regnante Caſimiro I Polonia Rege, Episcopalis ſedes translata eſt Ryczynam, hodie Bicinam dicimus, oppidum diſtriſtus Brigenſis, ut Autor eſt Dlugoffus. Sed non diu permansit ſedes Episcopalis Bicini, quandoquidem poſtea ab ipſo Rege Caſimiro iterum translata fuit Wratſlaviam, & collocavit Rex templum & Collegium in Insula urbi vicina, & ad confluentem Viadri, & Olava fluviorum ſitam. Hujus translationis cauſam non aliam aſſignant hiſtorici, quam commoditatem, cum urbs Wratſlavia in umbilico Sileſiæ ſita ſit. Mathias de Miechovia in Chron. Polon. l. 2. c. 14. Cromerus l. 4. *Caterum tempore iſtius translationis fuit Episcopus Hieronymus Primus, ſextus ſcilicet à Godefrido Episcopo Smogroviensi Primo, à quo deinceps ceteri Præſules Wratſlavienſes in hunc uſque diem audierunt. Non tamen exiſtimandum eſt, primum iſtud templum in urbe Wratſlavia, uti in loco amantiore, ut & commodiore conſtructum fuit, ita quoque multo pretioſius fuiſſe Smogroviensi aut Bicinenſi Templo, cum ſimiliter tantum fuerit humile, inſeſtinum, è ligno & luto factum. Etiam*

illud tenendum est, quod nullo modo ex hac translatione nova Ecclesie Cathedralis, in urbem Wratisl. à Casimiro Rege fundatio sit statuenda, cum illam tantum Rex transfulerit, adeoque magis idonea redditum dotationis aucta & amplificata fuerit, quæ nominatim adnotavit Matthias de Miechovia loco supra cit. Idque eo pertinet, ut plus quam manifestum fiat, non esse rationis, cur tantopere primæ fundationi confidamus: ad hoc, ut etiam externis conferri possit Episcopatus Silesiæ, quandoquidem tantum absit, ut in literis fundationis quicquam hac de re sit proscriptum, ut etiam ipsæ litteræ ostendi nequeant.

Hæc Schiferdegkerus: cum quibus concordant illa, quæ noster in vita Godefridi, primi Silesiæ Præsulis, §. II. annectenda, refert. Quæ vero nos ideo referimus, ut non tantum Silesiis nostratibus, sed & vicinis nostris, præcipue Polonis, compertum fiat, Fundationem à Micislao, & dotationem à Casimiro factam hujus Episcopatus tantam non fuisse, ut Auctores Poloni, præsertim Stanislaus Lubieski Plocensis Episcopus in Discursu de Rebus Silesit. Causam habeant, eamdem nobis tam operose obijcendi, & tam gloriose exaggerandi, quasi vero totum hunc Episcopatum *Wratislaviensem* (ut loquitur citatus Auctor) *beneficio Regum Polonie crevisse, & principali dignitate donatum, vel inviti fateri essentus obstricti.*

Pro majori piissimi Ducis nostri gloria Elogium, a Crugerio in 17 Feb. scriptum, his annectere juvat:

A. D. 999 Debitum naturæ persolvit Mieczislaus, à ferri sive belli gloria cognominatus, Polonorum Dux gloriosus, quem fortuna militaris extulit quidem ad famam posteritatis; sed majores fuere illi triumpho, quibus se ipsum insolenter vicit, ut ejurato Jove, Christianismo colum subderet, imo præterea Gentem universam Polonorum divino JESU crucifixi servitio subjugaret. Et hujus victoriæ confectrix exitit potissima apud Bohemos orta Mulier Dambrowka, Mieczislai uxor ultima. De qua illud Salomonicum non tantum in Polonia, sed & orbe universo concinas gloriose: *Mulierem fortem quis inveniet? procul & de ultimis finibus pretium ejus.* Inventa omnino est talis Mulier in Bohemia, inter Boleslai Fratricidæ proles, quæ in hoc fortitudinem extraordinariam demonstravit omnino, quod Mieczislao nollet nubere, nisi ipse Gentilissimum cum suis repudiaret, atque serio deinceps sacra Christianorum cum subditis coleret, & maximopere ubique foveret. Et successit revera nobilissimæ Dei Amazoni negotium ad votum, & salutem insuper Polono-

rum. Eluit sordes Gentiles inprimis Mieczislaus, Dux Poloniæ; exemplum sanctissimum Proceribus continuo placuit imitari: Gens universa post paulo ad eosdem ritus, & cæremonias traducta est. Propatres in Baptismo admittere Pernstienii Bohemi, nomine Ducis Bohemiæ illius Boleslai; quorum Familia nunc Lescinio cognomine gloriosa, ut sol inter planetas, Polonicas inter stirpes, effulget. Addit in præfatione verissimilium suorum R. P. Bohuslaus Balbinus, adfuisse præterea Rosarum gerulos Dynastas, itemque Wrssowecios, Bilinæosque Comites, ac etiam hodiernæ Possvistoviæ Gentis Majores, quæ in Polonia nostra memoria in plures alias propagines dividitur. Quo ultimo vero habet, unde triumphet Illustriissimus D. Carolus Maximilianus, S. R. I. Comes Lazansky, Baro de Bukowe, (titulus) quia posterus est horum ipsorum, qui è Bohemia subinde in Poloniam commigraverunt, adeoque ut ipsi, ita & ille Rotæ fractæ, totidemque radiorum gaudet insignibus.

Ceterum Mieczislaus novus Christianus, ut ostenderet susceptæ fidei sibi esse cordi negotium, adeoque & apud Gentes subditas propagationem, extemplò Episcopatus, & Archiepiscopatus de suo liberalissime fundavit. Ut nimirum tot oves haberent suos Pastores; quorum ductu deinceps non devierent ab orbita salutis æternæ, sed eam tutius & facilius consequerentur. Sed & Polona Nobilitas, si qua in orbe gloriæ appetens, & decorum generosiorum sectatrix, jam tum fidei Christianæ zelantissima, in morem induxit in templis, dum sacerdos apud altare prænunciat verba evangelii, gladios mediotenus stringere, quasi profiteretur Evangelii & religionis defensionem. Choro autem respondente, *Gloria tibi Domine*, eosdem rursus recondere. Quæ ceremonia diu in Polonia perduravit. Et revera non fuit sterilis, ut quæ Polonos in subjugandis Christo tot barbaris nationibus impulerit ad fundendum effundendumque sanguinem pro fide Catholica gloriosissime. Sed & in aurora conversionis suæ ad Christum quoad sanctimoniam vitæ, Polonorum pietas jam tum mirifice Orbi inclarescere cœpit. Reperti quippe sunt hac Gente nati, qui in solitudine apud Donajecium fluvium, qui è sinibus Ungariæ profluens, Vistulæ apud Opatovecium oppidum miscetur, duo monachi sanctimoniam vitæ celebres: quorum Benedictus ab Ungaris, quod Christum profiteretur, cæsus: Sviradus, post vitam durissimè exactam, in monasterio montis ferrei in Ungaria, quo ambo commigrarant, sua morte absumptus est. Vidi speluncam beneficio R. P. Ladislai Vid, subinde Trenczinensis Domus Probationis Magistri, & Rectoris. In ea restant hodieque jacentium,

& orantium in saxo durissimo sanctissimorum Eremitarum vestigia. Eo loco, incalescentium divino incendio Tyronum S. J. poenitudo, subinde rigorem sanctum aliquantulum æmulatur. Lustravi præterea præcipitum, per quod Benedictus non ab Ungaris, sed Slavis rusticis, in Vagum fluvium deturbatus est. Quid ab egentissimo extorquerent? quadragesimam XL nucibus (ô quadragesimam extreme rigidam!) solebat, excluso alio cibo, continuare. Odium ergo religionis Christianæ, ut deturbarent in aquas hominem sanctissimum, barbaros impulit, pervasitque Gentilibus facinus extreme immane. Est hæc ascetis nunc in ditione Tenczinensium S. J. ascetatum. Ceterum Suirardi, socii Benedicti, rigorem inimitabilem prope dixerim, P. Hieremias Drexelius in suis pro æternitate consequenda motivis adducit, ut scilicet persuadeat dignam quibuscunque asperitatibus. Jacet verisimiliore traditione Nitriæ in cathedrali Ecclesia, cujus Manes, ut fert fama, proxime aspectabiles Turcis, terrorem imposito præsidio incusserunt. Et profecto portentosa fuit hujuscemodi visio. Nam post paulo Generalis Suza, qua præminet Urbes, munitionesque expugnandi peritia, Nitriam recepit, abegitque Canes, qui modico tempore sanctis Domini insultaverant. Miecziſlaus porro supra pro meritis aliquantulum à me laudatus, cetera felix, unâ regii diadematis non impetratione, fuit utcunque, non suo, sed subditorum vitiis, infelix. Ea nolim enarrare; (enarravit autem Cromerus) sed etiamsi essent vera, quis in principio conversionis tantam perfectionem desideret? ac ea propter multum oppugnet, homines pridem innutritos Ethnicismo? Verum enimvero his omnibus notis, nec dum fortasse ad surreximus satis ad materiam Polonam. Quare confratris ejusdem religionis, Societatis Jesu, Alberti Ines stylum elogiasticum in societatem laboris admitto, ut ejusdem profa, versuque Miecziſlaus magis, ampliusque; quia à nato in Polonia dilaudetur. Quæ ergo sequuntur, sunt de verbo verba insinuatæ Autoris.

AT tenebras hunc Natum commendavit;
 Ad Lumen immortalitatis educavit gratia,
 Cæcum natum, ipsa manu sua in lucem eduxit.
 Poteras ex hac Principis nocte
 Æternam tibi diem polliceri, Polonia,
 Nisi & tu cæca esses.
 Si non temere, Fortunæ oculos eruiamus;
 Fortunam ego tuam Miecziſlaum appellabo.

Ne tamen cœco ruens impetu,
 In Christianitatem temere incidisse diceretur, aut impegisse;
 Lumen postea, oculosque recepit.
 Illis nunquam melius usus est, quam cum usus fuisset minime.
 Clausis sacra fide palpebris, maxime oculatus:
 Nativam cœcitatem sanctiori typo, tota vita, profecutus est.
 Ejus Imperii initia, ne quære,
 Puerilibus illis tenebris simillima,
 Sua minora erant expectatione, & gloria.
 Vaga ignavo Adolescenti Venus; uxorum turba; nulla proles:
 Ut cœcum natum non dubites; cœco Cupidini haud imparẽ.
 Tot inter Connubia sterilis;
 Non prius sterilitatem, quam septem conjuges, domo ejecit.
 Martiali fidei Divinam præmittens;
 Dambrowkam Boleslai Regis filiam,
 In Regni & thori sociam accepit.
 Neque hic tædarum, Myrtique maritalis subeat memoria.
 Alio ritu sacra hæc Connubialia celebrata.
 Crematis Deorum fanis, accensaque fidei face, Hymenæo præluxit.
 Nuptiales victimæ, si unquam alibi; hic sane magnificæ.
 Ipsi, nimirum, Dii vero Numini immolati:
 Ipsæ Aræ in Hostias actæ.
 Ex illis concepto igne, Polonia expiata, ac illustrata,
 In illustriorem & sanctiorem evasit.
 Tot fanorum fumo, Gentilis superstitio obscurata,
 In fumos, ventosque abiit.
 Ut fumosis Majorum imaginibus abundet Miecislav;
 Exulta idola magnum earum numerum augebunt.
 Vos interim Apellis nepotes, huc adeste,
 Quoties Fidei simulachrum exprimere vultis,
 Dambrowkam nobis pingite.
 Optima Patriæ nostræ Mater;
 Ipsam nobis peperit salutem necdum Parens.
 Sterilem Miecislav non Filio magis,
 Quam tot virtutibus fœcundum fecit.
 Nulla, dote majori nupsit: nulla opulentiùs elocata est.
 Merito ille, quoad vixit, sermo coronata incessit:

Quæ omnem in Polonia superstitionem debellavit.
 Omnibus nobis, ad patefactam à se æternitatem præcurrens,
 Æternitatis typum, capite prætulit.
 Sanctissimas propagandæ Fidei cogitationes
 Decuit nunquam non esse coronatas.
 Ejus ductu, non sanior modo Miecislaus, sed & sanctior;
 Aliena scelera in suas commutavit virtutes.
 Succis profanis idolorum lucis, multum lucis suæ auxit;
 Quot evertit truncos; tot sibi Trophæa erexit.
 Indignum erat illis Deorum nomen tribui,
 Quibus sylvas dedicari oportuit, ut feris.
 Omnia denique Deorum fana toto regno cremari jussit;
 Illa tantum Luce digna.
 Meruerint Laudem Justitiæ, qui sacrilegis pyra injiciunt:
 Quantam meruit, qui ipsa cremavit Sacrilegia!
 Sed parum erat profana Deorum Fana evertisse;
 Nisi sanctiora vero Numini erexisset.
 Tot Superum gratiis cumulatus, grande cælo certamen indixit.
 Summis beneficiis utrinque certatum.
 Victorem Miecislaum crederes;
 Cum reductos in Regni sui Colonias Divos,
 Tot Basilicis, ad cæli invidiam structis, exciperet,
 Victum tamen, Decimus frugum Manipulus,
 Et tot sacra tributa, cælo, superisque concessa, declararunt.
 Maeste animo, Miecislæ! Cælo vestigalis es.
 Æternitati Numinis tui probe consultum.
 Uberrimam Gloriæ Messem, tributariæ tibi reponent segetes.
 Liberalissimus Princeps dicaris necesse est;
 Qui ipsi Cælo adeo lautum Congiarium assignasti.
 Potest illud nunc etiam dici, à te sportulam accipere.
 Æternæ fami, famæque tuæ consulturus;
 Ex ipsius Veritatis præscripto,
 Non perituras fruges, in cæli horrea congregasti.
 Quid ni hostibus tuis formidabilis fueris?
 Quorum cuneis tot Deo adscriptos manipulos objecisti.
 Qui cælum expugnare poterant: cujus robur non reprimerent.
 Non est igitur cur Auream Cererem Midæ invidæas,
 Tuam,

Tuam, liberaliori censu, auro reddidisti pretiosorem.
 Quin & fecisti Polonæ Libertati pretium.
 Cœli Tributaria à te effecta; nulli unquam Tributum pendit.
 Quæstuosissima nempe est pia in cœlites liberalitas.
 Dum cœlo censum pendit, nunquam sine censu est.
 Et quia nunquam humana Majestas
 Absque reverentia Divinæ felix fuit:
 In hujus propagationem unice intentus Miecislaus;
 Plurimis Basilicis magnifice erectis, ac liberaliter dotatis;
 Principatu in duos Archiepiscopatus distributo,
 Septem insuper Episcopatibus Religionis Majestatem auxit.
 Eodem imperante aureus ferri militaris mos invaluerat:
 Quoties sacer Evangeliorum codex volvebatur,
 Gladium unusquisque vibrabat:
 Omnem eo perfidiam mactaturus.
 Scirent jam tum Neophyti Sarmatæ, cui gladios suos ferrent.
 Ferreus totius Christianitatis murus,
 Jam abhinc poterant appellari.
 Ne tamen tot meritis periturum diadema, emptum crederemus:
 Postulatum in Romana arce non impetrat Miecislaus,
 Nimirum Cœlo devotum caput ab ipso debuit coronari cœlo.
 Satiùs erat ad Æternitatis Coronam spes integras transferre,
 Transtulit ergo; & Mortalitatis reus
 Anno à nata in terris vita, XC, LXL, IX, diem obiit.
 Par tamen aliquid immortalitati est
 Sanctius, quam acceperis, Regnum reliquisse
 MIECISLAO I.
 è Christianis quoque Poloniæ Ducibus
 Primo.
 Consequentium deinde Regum, ac ex illis Silesiæ
 exortorum Ducum solenni Propagatori.

Panegyris Lyrica.

DEcussa tandem prælia, mitius
 Sensere ferrum, quaque suum tegit
 Vagina mucronem; & cruenta
 In pharetris latuisti sagitta.

Jam

Jam nec ferores exacuunt minas,
 Egredia tristem classica buccinam;
 Et Martis oblitus, fenices
 Scindit agros gladius; solumq;
 Infensus olim, sed modo, justior
 Blandum severo vulnere sauciat:
 Glebasq;, inaequalesq; sulcos,
 Et sterilis secat arva terra.
 Sacrisq; tandem supplicibus Foci,
 Ardere flammis: hos pretiosius
 Accendit argentum, vel aurum;
 Hi famula vigiles, & usq;
 Luxere cena. Sed quis idonea
 Opata pacis sacula, Lechicum,
 Adiuvit in Caelum! & quietas
 Subrigido docuit Trione
 Plantare lauros! O! Latii recens
 Aurora cultus! O! Fidei Pharos,
 Primasq;, quae late in Polonia
 Explicuit sua signa campis.
 Tibi sequestra Pacis adorea
 Sublime mutat: Tuchalybum minas,
 Ferrumq;, & infaustos furores,
 Paciferum recreas in aurum.
 Index paterni pectoris, & typus,
 Utroq;, cassus lumine nasceris;
 Frontiq;, malarumq; nocte
 Sarmatica fidei futuro
 Prælude igni. Te sibi protinus
 Leno eloquio Gratia sedere
 Dispensat, intactaq; Leges,
 Et Latia pia iura Diva.
 At tu modesto, tunc etiam pius,
 Vagitu anhelum ducere spiritum
 Jam tunc, & ignotum Tonantem,
 Et tenero Superos precatu,

Large refusus, crederis, alloqui
Per om̃ guttus: quin rudibus, simul
Hinc inde, supplicasse palmis,
Et placidos gemitu deserto
Vocasse divos. Mox ubi grandior
Obscura quondam lumina, cœlico
Accendis astro: quantus olim
Indigetum propylæa Divûm,
Nuper recepta conspicuis fide
Nectaris ausis? te sibi conditæ
Ædes, sacratiorq; census,
Et decimo melius Maniplo
Frugum tributum; te remeantibus,
Quocunque tandem fidere vesceris,
Seculis renarabunt, tuosq;
Gnesna frequens iterabit annos,
Te diva Virtus; te Crucis honor
Inductus Aris. Te superûm decus,
Et pulsa, iusto pejerantium
Exilio, simulacra Divûm, in-
Tutum reponent; te fidei comes
Geissa, navum Pannonica vocat
Patrem salutis; nunc sed eheu!
Hæretica peritura in umbra.
Sic concitatis degenerant rotis
Tumultuantium examina temporum.
Externa sectamur: Paternæ
Rarus agit pietatis Hæres,

§. 6.

EPISCOPATUS VVRATISLAVIENSIS
AUREUS.

Æmulati factum posteriores Principes, Proceresque;
 ac ipsi quoque Præfules, multas certatim villarum, syl-
 varum, pagorum, oppidorum, imo Ducatum, & terri-
 torio.

toriorum amplissimorum, Nissenfis, Ottmuchovienfis, Ugaftenfis, Grotgovienfis, Cantensis, Patſchovienfis &c. donationes adjecerunt: ut Wratſlaviensis Episcopatus paullatim ad tantum non modo dignitatis & auctoritatis, verum etiam opulentia fastigium, quantum pauci alii non Gallia dico, Italia, aut Hispania, quorum parva cum nostro comparatio, sed Germania supergressi pervenerit: & Aureus adeo nuncupari quondam, in confirmatione autem Privilegiorum & Jurium Ecclesie Wratſlaviensis à D. Ferdinando I *præcipuum Regni Boemiae membrum, & insignis Principatus* dici meruerit.

A. D. 1240 sub dato Wratſlaviae in Vigilia S. Joannis dotata est egregie ab Henrico ejus nominis II, cum agnomine Pii Wratſlaviensium duce, S. Joannis Baptistæ cathedralis ibidem Ecclesia. In ejus literis de consensu Baronum, qui formaliter exprimitur, 1. liberatur expresse terra Nissenfis & Othmachoviensis ab omnibus servitiis juris Teutonici, & Polonici. 2. Renunciat dux pro se, hæredibus, & successoribus Juri è testamento, ab intestato, undecunque Duci competenti. 3. Wratſlaviensi illi Ecclesie confert dominium majorem judicii, in causis sanguinis, aliisque jus ducale attinentibus. 4. Dat insuper libertatem in Nissenfi & Othmachoviensi terra in Judiciis, & moneta, Schickfus lib. 3. fol. 3. Quapropter ex tunc Episcopatus cepit valde incrementum, & illi superventuro AUREO præludere. Sed quem Wratſlavienses duces vehementer ditarunt, hunc ipsum circa hæc tempora Lignicenses cognati vix non pessum dederunt. Thomæ duo consequenter Episcopi, quid possint iræ Principum, sunt experti. Hæc ex historiis restant petenda, vel serie id loci Antistitum.

Ita P. Crugerius in Sacr. Pulv. 23 Junii. Cujus tamen datationis, vel potius confirmationis diploma non ab Henrico II aut Pio, sed ab ejus nepote Henrico IV, sive Probo, & non anno 1240, sed multis post annis tempore Episcopi Thomæ II datum fuisse, ac proinde Schickfusum hic decipere,

cipere, & ab eo non tantum Crugerium, sed alios complures decipi, inferius in vita dicti Episcopi ostendemus.

Quando vero, & à quo Episcopatus Wratislaviensis *AUREUS* factus fuerit, in vindiciis pro Episcopatu Wratisl. à Schiferdegkero scriptis in hæc verba legitur:

Dignitatem vero Episcopatus nostri tum inchoatam esse dico, cum prædicia & res immobiles in Ecclesiam effuse, prolixèque conferebantur. Quid autem dico prædicia, cum imo amplissimi Ducatus, & territoria in Episcopatum nostrum collata esse videamus. Nam Jaroslaus Princeps Silesie, itemque Episcopus Silesie Filius Boleslai, Ducis Silesie, totum Territorium Nissenfense assignavit Ecclesie Wratisl. hoc scilicet pietatis intuitu, ne in manus suæ fratris perveniret. - - - Longe alio titulo ad Episcopatum Wratisl. pervenit ditio Grogowiensis, quam Pretislaus Episcopus à Boleslao Duce Silesie, & Domino Lignicensi ac Bregensi emptam, Ecclesie donavit. Quo quidem latifundio amplissimo Ecclesie Wratisl. fundos & redditus auxit, & ita auxit, ut ab eo tempore Episcopatus Noster aureus sit appellatus. Quid vero dicam de terra Ugastensi, Cantensi, & Ottmochoviensi, quæ omnes hodie ad Episcopatum Wratisl. pertinent? aut quid memorem à privatis hominibus profusas nimium largitiones factas in Episcopatum nostrum, ut sic cum locupletissimis Episcopatibus Germania nostra cereare possit?

Sed quod Aureus quidem fuerit, non autem manserit, docemur ab Aenea Sylvio, qui de Silesia ita scribit: *Caput gentis Wratislavia est, amplissima Civitas ad ripam Oderæ sita. Cuius Episcopatum majores nostri AUREUM vocavere, Hussitarum bella LUTEUM reddidere.* De quibus rhythmolus supra citatus:

Das Bisthum kam in Schulden groß /
Bischoff Conrad gabs von sich loß /
Und nachmahls aufder Zeltcher starb /
Petrus Nowag sein Stell erwarb.

Das Bisthum ward geschmälert sehr /
Durch Krieg und Schatzung worden leer /
Kein reich Prälat wolt nicht daran /
Drum Nowag in die Stelle kam.

§. 7.

*EJUS THESAURUS OCCUPATUR A SUMMO
PONTIFICE.*

Cujus ob id thesauris jam olim inhians Gregorius XI P. R. cum Precislaus Episcopus relicta magna vi pecuniæ excessisset, præter contributionem Ecclesiis Polonicis impositam, ex hereditate illa triginta millia aureorum per legatum suum redegit: Octo insuper annua è redditibus Episcopatus sibi pactus, donec aliquis Precislao Successor daretur: cujus renunciatio sive approbatio in septimum propterea annum dilata fuit.

§. 8.

*SANCTUS JOANNES BAPTISTA TUTELARIS
non tantum Cathedralis Basilicæ, sed & totius
Silesiæ.*

Basilica ipsa Cathedralis D. Joannis Baptistæ honori sacra est: quigentis nostræ, quasi DEUS Tutelaris tam venerabilis omnibus, ut Principes etiam viri nomen ipsius in suis titulis præscriberent; uti patet ex Henrici Barbatæ Privilegio, in quo Monasterio sanctæ Mariæ in Arena partem suburbii VVratislaviensis confirmavit, cujus hoc est initium: *Nos Henricus DEI & Beatæ Mariæ, Beatique Joannis gratia Dux Silesiæ; & in alio quodam diplomate: Nos Henricus DEI & Beati Joannis, Patrisque mei Boleslai gratia, Dux Silesiæ &c.* Ei vero Compatroni additi S. Joannes Evangel-

angelista S. Vincentius Levita, cujus corpus Olisipone in Cathedrali templo ex sacro promontorio allatum lumina cum reverentia asservatur; Caput autem ex urbe VVratislaviam, ubi hodie colitur, adduxisse fertur Hieronymus Episcopus, nec non Beata Hedvigis.

Ere autem fuerit annotare primum illud templum in Smogra, vile & abjectum, fuisse consecratum, & dedicatum memoria D. Joannis Baptista, quem a nascente in his terris Christianismo gens nostra semper venerata est, & quidem veteres Principes in suis titulis, ut vetusta littera Henrici Barbat, & Boleslai Ducis Silesia Eilii primogeniti Illustris Ducis Vladislai ostendunt, nomen S. Joannis Baptista prescribebant. Hujus enim memoria ergo Senatus, Populusque Wratislavensis hodieque insignia gestant, in quibus Caput S. Joannis Baptista in patina argentea à media scuti regione apparet, ex beneficio Invißissimi Imperatoris Caroli V. de A. 1530. Schiferdeghehus loco cit,

Audiamus etiam ex Godofredi Rhonii (cujus viri, historiae patriæ ut amantis, ita studiosi vitam longævam, quam sæpe eidem optavimus, nobis, imo patriæ, non favit invida mors) *Exercitatione Historica de Joanne Wratislaviensibus sequentia, ad rem præsentem facientia: Tertius numus Joanneorum in recta fronte sanctum sibi cognominem, cum brachio dextero denudato in clypeo ostendit, his additis verbis: S. JOANNES BAPTISTA PATRONUS. Ubi de explicando numo primo actum, L. B. pro certo sum pollicitus, mihi animum esse pluribus hoc loco comprobandi, quæ ratione Silesii veteres in tutelam S. Baptista se commiserint, singulare emergat hunc affertum testaturi. Super sunt adhuc monumenta, ex quibus non parum Sententiæ meæ accedet, Majores S. Joannem præ cæteris sanctis eximio amore ac honore fuisse prosecutos. Testabuntur id ipsum*

I Edificia sacra. Non multæ inveniuntur Silesiæ Civitates, quæ si non Basilicas, ut Smogra, Wratislavia, Lignitium, Aedes tamen Parochiales, cæu Olsna, Oppavia, Lembergæ, Aquæ Hirschbergenæs, ac aliæ, S. Joanni consecraverint, quibus accensetur Collegiata Ottmoeboviensis. Magis sane res foret laboris, memorati sancti Capellas, Aras, Imagines, statuas, campanas, plateas in templis & urbibus Silesiacis obvias longo recensere ordine.

II Tituli Principum veterum. Annotaverunt Schikfusius, Henelur,

Caspar Schiferdegger ex literis vetustis Henrici Barbati & Boleslai, Ducis Silesie, Filii primogeniti Illadislai, quod adducti Duces nomen sancti Joannis præscripserint, tali Inscriptione usi: Nos DEI & Beati Joannis Gratia.

III Numi Silesie. Horum aliqui in pressam sancti Joannis effigiem omnium oculis inferunt. Ex quorum censu numo primo & secundo Joanneorum Civicorum A. M. CCCC. LXX. signatis antiquiores baud invenies. Hos noster A. M. D. V. cusus excepit. Simili signatura insignitur moneta argentea Joannis A. M. D. VI. Moneta aurea Jacobi A. M. D. XXVIII. Balthasaris A. M. D. XLV. Caspari Logi A. M. D. LXXIII. Martini A. M. D. LXXV. Andrea A. M. D. XCI. Joannis Sitschi, & numus argenteus Sebastiani A. M. DC. LXIX. Episcoporum Wratislaviensium, addito titulo: Manus Caesaris Maximiliani I.

IV Sigilla publica. Ipsam metropolin Silesie, Wratislaviam, S. Baptistam in porticu praterlapso tempore in Sigillo majori adhibuisse ex relatione viri rerum in Patria gestarum scientissimi accepi. Imo Joannei Civici testificantur, non aliam ob causam S. Joannem in his comparere, dum apud urbes quamplurimas in more positum, quo primæ numorum parti Principum, alteri sua insignia imprimant. Sigillum majus Martini Episcopi A. M. D. LXXIV. Sigillum Vicariatus in Spiritualibus Wratislavia, (Das Official-Siegel) Sigillum Civitatis Episcopalis Nissenensis eundem sanctum exhibet. Super hac in Sigillo Civitatis Olsnicensis Aquila nigra radiato capite, expansis alis sistitur, pedibus Schedulam tenens, cui inscriptum: S. JOANNES.

V Mercatus Wratislaviensis. Hunc ut reliquos à Majoribus propter affluentem solenni sanctorum festivitate populi numerum esse institutum, adjectis autoris in descriptione rythmica MSCta templorum Wratislaviensium incerti versibus evinci poterit.

Das Volk nahend und auch fern /
Jung / alt / arm / reich / ist eyfrig gern
GOTT in seinem Haus zu preisen /
Und den Glauben zu beweisen /
Mit Kirchfahrt zu göttlicher Ehr /
Und zu lernen nöthige Lehr /
Zu Ross und Fuß / auch auf Wagen
Hauftenweiss herein gezogen /
Aus grosser Lieb und Andacht /

Die Gottes-Dienst fleißig vollbracht,
 Alsdenn Gerwerb in vielen Dingen
 Auf den Bauff-Plätzen empfangen/
 Verkaufsten was sie mitte bracht/
 Zeim zu ziehn war ein ieder bedacht/
 Allhier er ihm auch käufter ein/
 Was erfordert die Nothdurfft sein/
 Daher die Jahrmärckt dieser Stadt
 Jeder seinen Anfang hat.

Plura testimonia pro adstruendo S. Joannis patrocinio silentio premo, nullum L. B. allaturus tedium. Mea sententia Silesie incolæ Godofredi, primi Silesiorum Episcopi, suasionibus inducti S. Joannem in Patronum sibi elegisse videntur. Quam conjectationem ex primo illo Templo sub renascente Christianismo in Smogra fundamento, Divoque Baptista consecrato, capio. Postea antiquitas S. Vincentium, S. Joannem Evangelistam, S. Hedwigin una cum S. Joanne Patronos suos esse voluit. Horum imagines in ara argentea Basilicæ ejusdem fornice juxta Mausoleum Friderici Cardinalis, & Fastis Canonorum Wratislaviensium (hohen Dom-Stifts Calender) exhibetur. Hæc Rhonius in citata Exercitatione cap. primo de Joanneis Wratislaviensibus: capite porro secundo, in quo de Joanneis Episcopalis tractat, ad rem nostram scribit sequentia: Conspicitur hoc in numo (Joanneo nimirum Episcopali) Caput S. Joannis Baptiste à cervice resectum oculis clausis in argentea patina. Huic adhærescit scutulum rubrum tribus Liliis puris conspersum, margini sequentia apponantur verba: S. BAPTISTA SUGURREN. Causa è præmissa Joannei Civici explanatione, nisi me omnia fallunt, perspicue elucebit, cur majores dictum caput Numo imprimi fecerint. Idem sumtuosorem impenderunt operam, ut bodierna die in Basilicæ Prætorio, Ponte montis Hæreticorum (vulgo Râszel-Brücke) compareat. Templum Commendæ Corporis Christi, Domus ponderandarum mercium minor, (kleine Wage) Porticus Nicolaitana, Typographeum, caput S. Joannis hac scriptura conspicuum referunt: CAPUT S. JOANNIS IN DISCO, anno quandoque adscripto. In foro viisque publicis nonnullis Civium Wratislaviensium adibus affixum est, ne apud venturam hominum ætatem ignoraretur collatum S. Joanni Patrocinium. Pleniorẽ dictis asserent lucem Insignia Capituli Wratisl. Canobiæ Ducalis Leubusensis, è quorum Regione media, parte scuti primaria, aliquoties relatum Divi Baptiste Caput eminet.

Comprobat instrumentorum publicorum Auctoritas, *Wratislaviam* nostram certo aeo eandem Corporis Joannei partem in Sigillo Cancellaria Civitatis gessisse. Sigillum Administrationis Episcopatus *Wratislaviensis* *Wratislavia* clypeo sex liliis insignito impositam exhibet, ut ex literis N. N. Episcopatus *Wratislaviensis* in spiritualibus, & temporalibus Administratorum *Wratislavia*, 1 Augusti A. M. DC. LXXXII. ad N. N. Parochum N. datis primo aspectu est observatum. Hæc scribens certior redditus sum, Canonici *Wratislaviensis* Templi Cathedralis conventionem antiquissima fuisse cautum, ut aureas cruces cum capite Joanneo ex aurea catenula in pectore gererent. Quem ritum aliquot annis intermissum in Dominica Lætare dicta, postliminio ad usum revocarunt, dum cruces ab Illustrissimo Decano Venerabilis Capituli, Ferdinando Leopoldo, Duce Holsatiae, publicis solennibus consecratas accepto simul osculo pacis, coram altari ab eodem gerendas acceperunt: quo eorum insignis prerogativa præ cæteris Canonici, nataliumque splendor luculenter indicatur. Et post pauca: - - - - Numi Inscriptio Joannis Episcopi spem in Divo Baptista Tutelari suo collocatam testabitur, quam variis documentis iuxta demonstratum nec maximorum summuum ratione habita. Hic suscepto Coadjutoris fungens munere sacellum ab eo postea denominatum ornatu statua D. Joannis, tabularumque Caput Joanneum referentium A. M. D. VI. ære suo excoli curavit, affectum erga Patronum intensissimum declaraturus. Summos Episcopalis Dignitatis honores adeptus, quantum è re numaria Patria colligitur A. M. D. VI. M. D. VII. M. D. VIII. Joanneos nostros stari fecit, in numis Episcopalis Capite Joanneo ac epigraphæ addita notabiles. Eodem temporum progressu, testante Lonino Castrum S. Georgii prope Jaurnick bellorum injuria solo æquatum instauravit, & ex nomine Joannis Baptiste & suo montem Johannis appellari voluit. Quæ omnia publica sunt Joannis Episcopi Patronum propensiore animo prosequentis monumenta.

De S. Vincentio Ecclesiæ Cathedralis Patrono in Breslographia Renovata capite 3 Henelius noster hæc habet: *Vincetium* puta, *Levitam Hispanum* sub Deciano Abula Martyrio affectum, quem licet aliqui *Osca* natum velint, Prudentius tamen *Caesar Augustanus* pro Cive suo agnoscit libro de Coronis:

Noster est, quamvis procul hinc in urbe

Passus ignota, dederit sepulchro

Gloriam Victor, prope lituus alta

Forte Sagunti.

Corpus

Corpus ejus Ulisipone in cathedrali templo ex sacro promontorio allatam summa cum reverentia adservatur: Caput autem ex patria sua in Basilicam Vratislaviensem, ubi hodieq; colitur, adduxisse fertur Hieronymus, Urbis Romane nobilis, Episcopus Silesia septimus. Sed neque illud silentio regendum puto, fama, & multorum sermonibus celebrari, ita usu venire in hac ade, ut Episcopi & Canonicorum propinqua mortes certis signis prænuncientur. Plerumq; enim subsellium, in quo Canonicus morti vicinus sedere solebat, à se ipso claudi, aut rosam in subellio illo reperiri: aliquando etiam campanas sonare, nullo impellente. Cui simile aliquid Cromerus de Basilica Cracoviensi refert. Alii tamen aliter B. Vincentio id tribuentes, qui precedente nocte sui annui soleat pulsu, aut flebili gemitu præsignificare in subellio, quum quis Canonicorum eo anno moriturus est: Quam in sententiam in choro templi ad dextrum latus hujusmodi versus legere memini, quos, etsi rudes sint, & saculum, quo scripti, referunt, inseram tamen.

Mors venit, & nescis, aderit, ubi, quomodo, quando:

Sæpe Deus signis hanc propere docet,

Quippe ut dissolvi debet Canonicus illic,

Pulsus agit templum, murmura clara strepunt,

Creditor his rebus, monitor attende tuorum,

Martyr Vincenti numen inesse tuum.

Sed quoniam colitur venerabilis hic tua Cervix,

In mortis luctu, postumus, asser opem.

Ad levam autem:

Res est prædigna, quam signa mente benigna

Cunctis Prælati, & Canonici solidatis

Stallo sit pulsus, cum quis vadat moriturus.

Martyr Vincenti facit hunc clangore recenti,

Quos cum Baptista pascere salute pia.

Arservatur penes caput S. Vincentii caput etiam, aut ejus saltim pars S. Joannis Baptistæ, de quo Crugerius 24 Junii habet sequentia: In Wiscbradensi Exempla Collegiata caput S. Joannis, velejus partem maximam habuerunt, & quidem in aurea patena, corona aurea incinctum, quod sub disturbia Hussica Vratislaviam avectum, nunquam à Cathedrali D. Joannis Pragæ rediit.

Digitum porro, qui reliquas inter reliquis sacras in hac Cathedrali ostenditur, S. Johannis Baptistæ esse, humana quidem fide credimus; quin tamen Index ille sit, quo Christum generis humani Servatorem tanquam agnum Dei demonstravit, dubium nobis movet citatus R. P. Cru-

gerius,

gerius, qui sacrum huic Indicem dexteræ manus S. Joanni crystallo inclusum, & auro exornatum in Olsecano Monasterio ad fines Bohemiæ à Cisterciensibus Religiosis sibi ostensum fuisse asserit.

Habetur præterea in hac Basilica Joannæa lapis, in quo pedum plantæ S. Adalberti Episcopi & Martyris sat profunde impressæ videntur.

Sed plura de hujus Ecclesiæ ornamentis & sacris Lipsanis, ubi in Breslographia Renovata de Templis hujus Silesiæ metropolis sumus acturi.

§. 9.

CEREMONIARUM ORDO & LILIORUM in Insignibus usus unde hic inductus?

Ordinem ceremoniarum, cantus & vestitus, cum liliorum Insignibus ex Lugdunensi omnium Galliæ nobilissima & antiquissima basilica in VVratislaviensem induxit VValtherus Episcopus Zadoreorum natus familia.

Factum hoc esse anno 1198 Longinus in vita Waltheri asserit, in hæc verba scribens: *Et cultum, observantias, ceremonias, cantum, ritum & habitum Ecclesiæ Lugdunensis, qui hodie servatur, una cum sex Liliorum insignibus ex Francia introduxit, &c.* In circumscripta ejus area (verba sunt suprà citati Rhonii) Lilia solummodo ex parte dimidia occurrunt, qualem insimul faciem bina scutula Divo Johanni Baptista addita in Sigillo Civitatis Episcopalis Nissensis referunt. Subscribent mea sententiæ Historia patriæ indagatores, Lilia ibi posita oblationem terræ Nissensis à Jaroslao I Episcopo Ecclesiæ Wratislaviensi A. M. C. XCIII factam denotare. Id rei est, quod nostra adhuc tempestate ades, Capituli, Sigillum Administrationis Episcopatus Wratislaviensis, sigillum Vicariatus in spiritualibus, Wratislavia Generalis, clypeum sex Liliorum floribus constitutum ostendunt. Ne quid consuetudinis à Walthero circa gerenda Lilia introducta deprimeret, Episcopi Wratislaviensium, ut Carolus A. M. DC. XI. & M. DC. XV. Carolus Ferdinandus A. M. DC. XXXIX. Fridericus A. M. DC. LXXIX. & M. DC. LXXX. Franciscus Ludovicus A. M. DC. LXXXVII. ad exemplum Antecessorum ante memoratorum his aureos Numos atque argenteos signari jusserunt. Horum alii aut Lilia, scuto singulari solum comprehensa, aut Aquilæ Silesiæ apposita continent, alii ea Insignibus Episcoporum

porum gentilitiis inserunt. Priorum classi numus noster erit accensendus, si situm Scutuli sibi proprium exceperis. Eadem ordine inter se minus differente in Conditorio Prectzai, Johannis IV. Johannis V. Porticu Sacrarum ceterisque, Aedis Johannea partibus oculis subjiciuntur. His Fridericus Lucas Insignia Nissenium descripturus, adversante picturarum antiquissimarum fide, flavum colorem affingit, ea ratione commotus, quod ex Gallia allata fuerint; in qua nihil ponendum momenti ex Insignibus Jacobi, Balthasaris, Caspari, Martini, Andreae, Pauli Alberti, Johannis VI. Caroli I. Caroli Ferdinandi, Leopoldi Guilielmi, Sebastiani, Francisci Ludovici, cunctorum Episcoporum Wratislaviensium, auguror, quorum aliquot tesserae campum rubra sex Liliis albis sive argenteis ornatur. Hoc ipsum Spenerus circa seutum Friderici Cardinalis Landgravii Hassiae recensitione non indignum aestimavit. Ipsos Nissenenses assertionis meae ad stipulatores habeo, quorum testimonio de re perspecta lato plus fidei, quam alii erit tribuendum: Nec dubitandum est, Waltberum virtutes albo colore Liliorum apud Scriptores Fecialium adumbratas respexisse. Satis de Liliis actum censeo.

§. 10.

EPISCOPORUM SERIES

proponitur.

Seriem Antistitum in gratiam Lectoris subjicio: sed non sine brevibus elogiis, quorum pleraque ex Casparis Conradi nostri τῆς νῦν ἐν ἀγίοις prosopographiis melicis desumpta.

Nos brevibus hisce Conradinis Catalogum Episcoporum Wratislaviensium ab Henelio nostro ex variis Auctoribus & collatis inter se tam cufis, quam manuscriptis catalogis congestum, cujus autographum unâ cum Silesiographia in Museo nostro asservatur, adjiciemus; quamvis enim jam aliorum Auctorum existent scripta, quibus omnium Episcoporum Silesiae vitae exponuntur, uti sunt Joannis Longini (vel secundum alios Lonini) Canonici Cracoviensis Senioris *Chronica* MS. de Episcopis Wratislaviensibus, & prae ceteris *Fama posthuma* Virtutis & Honoris Episcoporum Wratislaviensium &c. à Collegio Wratislaviensi Soc. Jesu anno 1665 accuratè non minus, quam ingeniose scripta: quia tamen in illa (Amanuensium forsitan vicio) quædam rerum gestarum ordini, ac fidei ad-

versa occurrunt; hæc autem admodum rara, ob elegantiam styli digna foret, quæ denuo juris fieret publici: hinc nos illius meliori ordini ex Catalogo Heneliano (quem magna profecto scripsit industria) consulere, ex hac autem flosculos saltem aliquos lectu dignissimos, nec non ea, quæ in Henelianis desiderari nobis videntur, excerpere, & pluribus communicare conabimur.

§. II.

GODEFRIDUS

Civis Romanus, (a)

Electus Anno C. 966. Obiit A. C. 983.

Præsule me Primo sancti lux publica Verbi
Illuxit Slesis cœlite ab orbe meis.

(a) Posteaquam DEO Opt. Max. placuit, ut anno post natum Christum nongentesimo sexagesimo quinto MICISLAUS Polonorum Princeps, abdicato pessimorum Dæmonum cultu, Gnesæ cum sua gente per salutare baptismum Christi initiaretur, Cimmericisque gentilitiæ idolomaniæ tenebris expulsi Christianam religionem latissime propagaret: inter complura alia, quæ struxit, templa, *Smogoroviensem* quoque cathedram in villa, quæ hodieque *Smogra* dicitur, & in parte Silesiæ Aquilonari ostenditur Viatori, milliaribus ferme octo distans Wratislavia, fundavit. Cui primus Antistes à Johanne XIII Pontifice Romano datus, & ab Ægidio Cardinale, Episcopo Fusculano, confirmatus fuit GODOFREDUS, civis, ut vulgo creditur, Romanus, sed quem genere Germanam fuisse ex nomine quis conicere, magnique adeo Jureconsulti votum suum quoque facere possit; ut ad finem usque mundi hujus senescentis largiatur nobis Deus doctores veræ pacis studiosos, in quos illud Prophetæ congruat: *Quam jucundi sunt in montibus pedes annunciantium pacem &c.* Godofridus itaque noster, sicut primus primi Christianorum gregis in hac Poloniæ regione, quæ Silesia deinceps dicta est, collecti pastor fuit, iis abunde instructus virtutibus, quæ ad promovendam fidem Christianam faciunt, ira rudes populorum animos verbo & exemplo informans non exiguum pietatis sementem fecit. Templum Smogroviense memoriæ D. Joannis *Ἐπεαγγελῆς* sive Præcursoris Christi ac Baptistæ, quem à nascente in his terris Christianissimi gens nostra venerata fuit, eoque ut Principes quoque in titulis suis nomen S. Joannis præscriberent, ipsaque adeo

adeo Silesiæ Metropolis hodieque insignia gestet, in quibus caput viri sanctissimi in patina argentea è media scuti regione adparet, dicatum legitur, cetera vile & abjectum. Nec vero universi aut hujus, aut Bicinen- sis Episcopatus, ejus quidem nec primæ foundationis ullæ exstant literæ, status cum eo, qualis postea fuit, atque etiamnum est, ullam partem con- tradi possit. Muneri suo cum novus Episcopus annis septemdecim præ- fuisset, vitam cum morte commutavit A. C. DCCCC LXXXIII.

Hæc Henelius.

Errat autem Longiaus (quem cum Dlugosso eundem fuisse, ex di- versis Auctoribus collegimus) vitam Godefridi scribens, dum primam Episcopalem sedem *Smogrow oppidum insigne, ac caput ejus ora, qua nunc Silesia dicitur, fuisse asserit*: quod tamen nusquam alias legimus, nec pro- bari unquam poterit.

A. D. 983, 21 Junii juxta elogia RR. PP. Wratislaviensium S. J. & hoc ipso XI Calend. Julii, secundum veteres MS. chartas, Godefridus post annos XVII labores omnino Apostolicos, (quia iis primus Episco- porum Silesios in fide Catholica Romana Deo, cœloque lucrari institit) ad sedes utique debitas Apostolis in æternum insidendas pro suis meritis emigravit. Ejus memoria, ac insuper dignum factis elogium apud eos- dem Patres in scæsum sequentem reperitur. Boleslaus (sunt, qui Mie- czislaus beneficium adscribant) Poloniae Rex Primus, fundata inter cate- ras, Ecclesia Smogroviensi, Antistitem illius Roma petiit à Stephano Pa- pa, & impetravit, virum sanè nobilem genere & virtute, Godefridum. Natione fuit Italus patria Romanus, in ipso Ecclesiæ gremio in Episco- pum ordinatus. Homines barbaros suæ Dioecesis instruxit in fide or- thodoxa industrie. Unde colligas zelo divinæ gloriæ incensum idioma Gentis operose addidicisse, ut sic loquenti facilius crederent, oves obse- quentes, quod vocem suam, nempe Polonam, ex ore Itali Pastoris audirent, sed & collaboraverunt, ac strenue coadjuverunt Antistitem Presbyteri, quos sibi ex Italia Comites adlegit. Verum præter hos contulerunt, & suam Symbolam domestici, seu patriæ homines, & fortasse etiam aliqui è Bohemia sacerdotes. Nam & illorum capacitas ab ipsis principiis con- versionis sacris ordinibus suscipiendis accommodata reperta est, & horum ultimorum zelus extra suam Patriam in Ungaria ac Polonia, utro- bique Slavonicæ linguæ vigente, ac dominante peritiam, passim celebratur. Induxerunt in Poloniam paulo ante per Dambrowiæ conjugium Chri- stianismum Bohemi, quidni cœptum suis etiam concionibus, ac Evangelii

ferventi prædicatione promoverent? Cæterum quia Godefridus in suo insigni, utpote valde nobilis, gestaverat Æthiopem, valde ad rem sequens distichon illi aliquis Vates accinuit:

*Dum primus sacrum confers Baptisma Polonis,
Non frustra Æthiopem sic Godefride lavas.*

Elogium porro venustius quid continet: quare illud è toto, prout expressum est, audiamus:

Cedite tenebræ, dies adest cum sole,
Mieczislaus & Boleslaus,
Primi Christiani Principes
Pater & Filius:
Gentilitatis serenant caliginem,
ut abiret Idololatria in fumos;
Duos Phaethontes excussit cælum,
in lucos & delubra
Flammis sævientes.
Ut facerent pacem cum populo,
Mediatorem pacis, nobilem Romanum,
evocavit ex Urbe
Godefridum.
Sancivit hic pacem,
qualem
ipsum nomen demonstrat.
Et tamen,
Dum venit pacem mittere Godefridus,
Gladium tulit in Sarmatiam,
(pax Christianorum bellum est)
gladium utraque parte acutum,
& profana scientia, & sacra:
Dum venit ignes extinguere inferorum,
Flammis illis iniecit.
Ubique ardores, ubique sparsit incendia;
foris in delubris, intus in cordibus:
Illa perierunt, hæc vixerunt in ignibus
more Salamandræ.
Hic ergo primus Antistes Smogrovæ,

Facem

Facem prætulit primus
 Sedit in tenebris, & umbra mortis Poloniæ,
 quando
 Super candelabrum illud positus, ita luxit,
 Fidei, doctrinæ, & virtutum radiis,
 per annos omnino septemdecim,
 ut non nisi à morte potuerit
 extingui.
 Si tamen hoc vocemus extingui,
 quod est,
 Ipsis in ignibus amoris DEI,
 & proximi tumulari.
 P. Crugerius in sacr. Pulv. 21 Junii ex Fama Posthuma;

§. 12.

II. URBANUS,

Nobilis Romanus. (a)

Elect. An. 983. - - - Obiit A. 1005.

Præsule me crevère scholæ, sermoque latinus,

Hoc studiis debes, Slesia culta, meis.

(a) Godefrido defuncto URBANUS è nobili Romanorum familia, S. Mariæ Majoris in urbe Canonicus, jussu Benedicti VI. Pontif. Romani Successor datus: qui viris quibusdam litteratis ex Italia secum, unâ cum suppellectile utilium librorum, adductis, scholam, recentis teneræque Ecclesiæ nutriculam, in provincia aperuit, Latinum sermonem doceri, Christianæque pietatis studia curavit: ac præceptores juxta, & studiosos adolescentes de Episcopali sua mensa aluit. Videbat enim Christianus ac fidelis pastor, Ecclesiam suam firmam ac perpetuam esse non posse, nisi juvenus liberaliter educata in religionis Christianæ studiis, & honestis disciplinis exercitaretur. Quo quidem laudabili instituto Magistratus civitatum, & opidorum Slesię ad excitationem plurium Scholarum, ubi flos juventutis bonis artibus excoleretur, paulatim accendit; siquidem tam sanctum institutum homines, quamvis barbari, improbare non potuerunt. Sedit annis duobus ac viginti; obiit autem A. C. 1005. Henelius.

Insigne Gentilitium Urbani columna fuit, de qua sequens distichon in Fama posthuma:

Non

Non satis est una Cœlum fulcire columna:

Atlantis debes ipse subire vices.

Collapsa una in tumulum,

Surrexit altera Ecclesiæ Smogroviensis Columna

in URBANO,

Sive dicas ab Urbe, sive ab urbanitate

hoc nomen derivari,

perinde est;

Utrumque convenit nostro Episcopo:

Venit enim ab urbe,

Quia Romæ confirmatus, Romæ in columnam formatus,

ubi est viva Petra Religionis:

Venit ab urbanitate:

Quia sicut Nobilitatem, ita suavitatem Italicam traxit ab ortu

Peregre abituro.

Dedit baculum Pastoralem Joannes 12 in manus,

Itineris terminum præfixit

Smogroviam sedem Episcopalem,

Non quieti sed laboribus Apostolicis destinatum;

Primus latinum sermonem in Poloniam invehit.

Grata Latii soboles,

Primus scholas aperuit,

Dignus, qui Doctor Sarmatiæ appelleretur.

Discipulos non erudit tantum per Magistros,

Sed aluit etiam sumptu suo;

In his

Jecit fundamentum Ecclesiasticæ dignitatis,

Cum vitam plurimis impertiret,

Libentissime agebat cum mortuis,

Cum libris vitæ monumentis.

Inde discebat vivere, inde mori,

Charus utrique, & vitæ & morti.

Vita illi concessit Annos 22. in dignitate

Mors filium suavissime abruptit;

aut potius

Felici commisit æternitati continuandum.

Ex vitis Episcoporum à versifice quodam Nissenfi jam ante seculum semialterum (sicuti tam ex stylo tum adhuc barbaro, quam ex anno millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, quousque Episcoporum seriem deduxit, colligitur) conscriptis addere juvat sequentia:

Der erste Bischoff Godfrid hiß/
Das Volk im Glauben unterwiß/
Lebet biß ins siebzehnde Jahr:
Nach ihm Urban erwehlet war/
Bracht mit sich aus Italia
Gelehrte Leut und Bücher da:
Die Schull zu Smogro wohl angieng:
Man Pfarren zu ordiniren anfieng/
Die Jugend auch Lateinisch lehrt/
Lebt sparsam / und nicht viel verzehrt/
Es dacht alls an den armen Mann/
Dadurch das Bisthum auch zunahm.

S. 13.

III. C L E M E N S, Nobilis Italus.

Electus An. 1005. - - Obiit 1027.

(a) *Idololatriam Sleso procul orbe fugavi:
Si reducem legit hanc, non ea culpa mea est.*

(a) Alii: *Ethnica ab Elysi procul orbe idola fugavi:
Jure mihi grates postera secula ferent.*

Nobilis hic Italus, Urbani ex urbe comes, non cleri tantum, sed populi etiam votis, & suffragio electus secundum praxim nempe, ac consuetudinem veteris Ecclesiæ; qua abolita hodie à solis Canonicis electio Episcopalis peragitur, licet Reges plerumque ac Principes suam interponant auctoritatem. Viginti annis Ecclesiam cum rexisset, naturæ debitum solvit A. C. cioxvii. in Smogroviensi templo terræ demandatus. Henelius.

Insigne Ipsius Leo fuit, de quo sequentia habet Fama Posthuma:

*Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni;
Clementi satis est sternere corda DEO,*

f

Iste

Iste

Fuit Episcopus Smogroviensis tertius,

Clemens unicus,

Quia nemini in Clementia secundus,

In opere & sermone suavissimus,

Rosas fundebat ex ore

non sine spinis,

quibus

sacrilegos ritus in cordibus adhuc

hærentes Neophytorum

expunxit: at,

Cum esset tam affabilis,

Diocesin tamen suam circuevit, sicut Leo rugiens

clamando de Cathedra

ignemque spirando de pulpito.

Hoc rugitu

Quatiabantur corda sceleratorum,

Ruebant muri Jericho,

&, si qui ad eum

in sermone capiendum ventitabant,

Veritate convicti,

cadebant retrorsum.

Felices ruinæ,

Quæ cadendo firmiora ponebant Catholicæ Religionis

fundamenta.

Duodecimo sanctæ hujus prædicationis anno

laboribus immortuus

suum fundamentis lapidem sepulchralem adjecit;

§. 14.

IV. LUCILIUS (a)

Elect. An. 1027. - - Obiit An. 1036.

Nobilis Italus.

Simplicitate pia mihi credita pectora ducens,
Nec Cleri potui facta probare mei.

(a) Cle-

(a) Clementi vita functo Ecclesiastici senatus unanimi consensu Lucilius, & ipse, ceu priores, Italus, Canonicus Smogroviensis successe: cuius quidem electionem cum Pontifex Romanus comprobasset, eodem volente Archiepiscopus Gnesnensis inaugurationis solennia peregit. Vir fuit singulari & eruditione, & prudentia excellens: qui præter studium in fide Christi propaganda id quoque curæ habuit, ut hominibus ad bonarum artium cultum, civiliorumque, & humaniorem morum elegantiam magis, magisque perductis, barbariem præstinam profligaret. Cumque orbi tunc nondum innotuisset librorum typis æneis, & characteribus fusilibus excudendorum artificium, Germani postea ingenii plus quam Dædalea aut Cadmæa sagacitate adinventum, & excogitatum, manuscriptorum librorum supellectilem instructissimam, nulli vel labori vel sumtui parcens, ex Italia sibi adferri procuravit: quam & moriturus testamenti tabulis sacerdotum collegio legavit. Castitatem & pudicitiam non ipse solum, id nempe longe pulcherrimum Episcopi decus esse persuasus, coluit, sed & Ecclesiasticos suos tales esse voluit: adeo quidem, ut sicut presbyteros morum castimonia conspicuos eximio amore prosequeretur, & ad dignitates promovendos censebat, sic satis ei ad repulsam esset, si quis munus aliquod ambiret, & impudicus audiret: nihilque adeo turpius existimaret, quam castitatis pallio impuram libidinum licentiam convestiri. Inter ceteras vitæ molestias hanc quoque experiri coactus, ut delicatæ illius Reginæ, Podagræ inquam aulicus fieret, vitam tandem, etsi senio magis, quam vi morbi enervatus A. C. c10xxxvi Episcopatus nono exiit, & Smogroviæ sepulturam accepit: eo quidem honestiorem, quo majoribus Ecclesiam beneficiis affecisse, omnium voce proclamatus fuit, Henel.

Ejus Insigne duæ stellæ fuerunt, de quibus hæc in Fama Posthuma:

Scandire sublime in solium bona lumina stellæ!

Sub modio lampas non bene tecta latet.

Duo sidera in scuto,

unum habet in pectore Lucilius;

CASTITATEM.

Cum Ecclesiam suam vellet esse cælum illustre sideribus,

Nullam in eo Venerem voluit tolerare.

Sol ipse sublimis in solio spargebat radios,

Communicabat splendores,

derivabat influxus.

Lucente tali oculo, non poterat totum corpus
Smogroviensis cleri non esse lucidum.

Quos amantes puritatis advertit, amavit tenerrime,
Quos violatores, castigavit acerrime.

Cœlesti sponso alios ad Altare non mittebat Ministros
quam qui essent inter lilia pasci & delicati,
quam qui hoc a flatu essent odore.

Ditavit post mortem Ecclesiam thesauris
multis sapientum libris;

In his enim Cor illius erat, dum viveret.

Amat puritatem sapientia: libenter in corpore,
non subdito peccatis, hospitatur;
libentius habitat.

Nono Anno, post multa evoluta & lecta
ultimam lineam rerum
cum attigit,
absolvit.

Mors Lucilii apud Fridericum Lucæ in annum 1063 refertur, per
errorem sine dubio typographi.

Lucilio bibliothecam Cathedralis Ecclesiæ suam debere ortum, jam
capite 6 insinuavimus.

§. 15.

V. LEONARDUS

Nobilis Italus. (a)

Elect. 1036. - - Mortuus A. 1045.

Et Pius, & Castus fuit hic, & sobrius usq̃:

Vita isthac debet Prasulis esse boni.

(a) De Lucilii successore cum in consilium à sacri Collegii sodali-
bus itum fuisset, ac singulos quidem jurejurando adigi placuisset, ne ullius
rei, nisi religionis atque calamitatis publicæ, quæ tunc toti Poloniæ in-
cumbebat, ratione habita, primatum cuiquam deferrent: Ecclesiæ Deca-
nus LEONHARDUS, nobilis itidem prosapiæ natus, per scrutinii viam e-
lectus, à Bonifacio IX Pontif. Romano, cui à Proceribus Poloniæ, & se-
natu Ecclesiastico commendatus fuerat, confirmationis diploma mature im-

impetravit : atque à Gnesnenſi Archiepiſcopo introductus ab Eccleſia Romana ceremoniis inunctus fuit. Et licet quidem ille ſua induſtria omnium ſpem atque exſpectationem, curis præſertim atque cogitationibus ſuis omnibus co verſis, quo & Religioni ſuus conſtaret honor, & gloriſcentibus indies in Polonia, poſt ejectionem cum matre Caſimirum regni hæredem, & vaſtatam à Bojemis Provinciam, turbis ac ſeditionibus graviffimis, populus in officio retentus, a vi qua publica, qua privata abſtineret. Dulce homini, ſive naturæ, ſive artis beneficio loquendi pondus fuit, quo in quantamcunque partem animos inclinabat : habitus humano auguſtior : majeſtas, gravitasque oris veneranda : vultus ad affabilitatem compoſitus. Quibus quidem, atque aliis dotibus abunde commendatum, juſtitia, veritatis, nec non caſti pudoris decus multo adhuc illuſtriorem reddidit. Caſimiro è Cluniacenſi Monafterio à ſuis ad regnum revocato, ex ejusdem auctoritate, ac Pontificis conſenſu Episcopatum *Smogrovia Bicinam* (opidum id diſtrictus hodie Bregenſis) tranſtulit, ac nomen ejus immutavit : ut *Bicinensis*, non *Smogroviensis* deinceps adpellaretur. Mortalitatem complevit, febris extinctus quartana A. C. cto XLV. cum ſediſſet annis novem.

A. D. 1045. 4 Aprilis mortuus eſt Leonardus ex Italia oriundus Sileſiæ V Episcopopus. Humatus eſt Riſchirii Anno Regiminis nono, primus id loci Antiſtes. Sed vitæ decurſum totius è proximis elogiis Collegii Wratiſlaviensis paulo amplius accipe. Italus natione, Patria Romanus, uti Antecelliores, fuerat, eruditione, ac vitæ innocentia, Decanatum Smogræ promoverat : Quapropter mortuo Lucilio, eum vota omnium Capitularium A. D. 1036 ſubrogaverunt. Acclamarunt electo mira viri affabilitate devincti, populi, Proceres, quin & Richſa Poloniam, extincto marito, pro minorennibus gubernans. Approbavit denique Benedictus VIII. R.P. & Gneſnæ Stephanus Archi-Epiſcopus conſecravit. Toto Episcopatus tempore omnibus omnia factus, ita ſe accommodavit ſubditis ovibus, extraordinaria Charitate, ut quoad idioma, mores, paternamque ſolicitudinem, plus à nato Polono non experireris. Hoc præſule Episcopatus præterea eum gradum fecit in fidei & bonorum Incrementis, ut humilis jam eſſet Smogrovia, Sileſitici hæcenus ſedes Antiſtitii, quæ talem urbi lucernam exhiberet. Quare obtento Caſimiri I Poloniæ Regis, & Benedicti inſinuati Papæ conſenſu, in Oppidum Riſchirium id temporis nobilius A. D. 1041 translata eſt Episcopatus reſidentia. Crug.

4. April.

Insigne Leonardi Leo fuit dextro pede anteriore turrim gerens, de quo Fama Posthuma:

Est nomen Domini Turris fortissima: fortis

Qui Turrem circum - fers Leonarde, Leo.

Plebejus fuerit ille

Quisquis plebejam solummodo virtutem
in terris asseruit.

Nunquam exhorruit virtus, nobile domicilium;

Quin

prona fertur in illud

datura & acceptura nobilitatem majorem.

Facile antiquorum fumata obsolescunt ceræ,

Nisi à virtute decorem mutuarint;

Facile solutæ concidunt,

nisi ab ea stabiliantur;

Specabilis virtute,

Leonardus

omne in electione tulit punctum,

Procerum, Reginae, Pontificis Benedicti.

Ad solium exaltatus

Trahebat omnia ad se ipsum,

si uspiam

Hic de forti egressa est dulcedo,

de Leone nardus,

Quando mellea morum suavitate

Omnium ita iniecit animos,

ut, quo vellet,

traheret

& dulcissime & fortissime

Gallicum jurasses Herculem.

A cujus ore tot in auro charitatis pendebant catenati.

Constantissimus Præsul

Virtutis studium,

Quod assumpsit semel, nunquam dimisit.

In iudicio æquus;

Nec ad dexteram, nec ad sinistram vitiose declinans,

semper virtutis loco constitit:

In reos rigidus animadverfor;
 ne forte, si maxime parceret, maxime sæviret.
 Male nimirum quandoque indulgentia connivetur,
 Fitque è summa svavitate
 verissima feritas.
 Tandem, ubi Smogroviense
 Aridum nimis observasset solum
 Rytshinium,
 Ne forte trahens vitium à solo sterilefceret,
 Transtulit Episcopatum.
 Ubi tot præclare actis coronidem impositurus
 pulcherrime
 Egit vitam.

§. 16.

VI. TIMOTHEUS

Italus (a)

Elect. 1045. - - Mort. A. 1057.

*Jura humana prius didici, dein sacra peregi
 Jura, Budorgiacis Præsul honoris agris.*

(a) Vacantem Leonhardi morte locum, antea pæne spretum, crescente cum opibus ambitione, plures appetiverunt, mutata præsertim electionis forma: Sed quibus omnibus posthabitis unanimi Collegarum voce electus TIMOTHEUS homo & ipse Italus, ac nobilibus majorum suorum fastis illustis: vir ipse divini & humani juris consultissimus, ac vitæ laudatæ. Consentiente Pontifice Maximo à Stephano Archiepiscopo Gnesnensi die duodecima Martii eodem, quo antecessor obiit, anno confirmationem accepit, in Ecclesia Gnesnensi antiquo ritu inauguratus. Diem suum fato clausit ex morbo intestinorum, sive colica, quam vocant, passione, & senio A. C. CIOLI, cum sex annis Ecclesiam rexisset, viduarum & orphanorum patronus singularis.

Timotheus in scuto suo Ursum gestavit Columnæ alligatum, in quem ita ludit F. P.

State fere infames vitiorum! hic terminus esto:

Hic non plus ultra; Præfule Timotheo.

Gra-

Grave Martius,
 ut solenne suum teneret,
 indixisset bellum,
 Nisi mediam se *Virtus Timothei* opposuisset,
 cum de Insula orta esset contentio.
Omnes bonum opus, sed non bene semper, desiderant,
qui Episcopatum desiderant.
 Allisa ergo ad Præpositi columnam,
 dissidentium animorum procella,
 Vota & calculi, suum tandem terminum attigerunt,
Exultare potes Ritschbinensis Episcopatus!
 Qui, ut esses à *Leonardo*; ut stares; à *Timotheo* accepisti.
 Non potes ruinam extimescere,
 Tam solidæ innixus columnæ,
 Quanta sit ejus fortitudo,
 adverte!
 Venit Boemorum Exercitus, & irruit;
stat inconcussa.
 Venit Diocesis vastatio & impetit,
stat immota.
 Venit corporis ægritudo & concutit,
stat integra.
 Inferendo adversa, invictus: in conferendo aliis prospera
Magnanimus Timotheus:
 Pauperum, viduarum, orphanorum, desolatorum
 asylum.
 Sex Annis Episcopatus,
 Pauperibus nunquam satis
 vixit.

§. 17.

VII. HIERONYMUS

Nobilis Romanus. (a)

Elect. A. 1051. - Obiit 1062.

Hic & opes magnas, magnosque sitivit honores:
Templa, pedumque tamen Ligura vocit adhuc.

(a) Ti-

(a) Timotheo successit HIERONYMUS, urbis Romanæ nobilis, sed Italorum (quales quidem Reges Poloniæ ideo haur dubie eligi permiserunt, quod Polonia nondum homines illos gigneret, qui Episcopi possent fieri, atque adeo virorum in sacris eruditorum juxta & domesticorum inopia per externos supplenda esset) ultimus, idemque Juris Pontificii peritus. Quo sedem tenente Casimirus Poloniæ Rex, ille nimirum, qui è Cluniacensi Monasterio, laxatis à Pontifice Romano Sacramenti atq; sacerdotii vinculis, ad majorum suorum regnum rediit, collegium Episcoporum Silesii, quod prius *Smogroviæ*, ac postea *Biciniæ* fuerat, *Wratislaviam* in insulam urbi vicinam transtulit, ac magis idonea redditum dotatione auxit & amplificavit. Ab hoc ergo tempore Hieronymus, cæterique deinceps Præsules, *Wratislaviensis* titulum in hunc usque diem tenuerunt. Neque tamen existimandum est, primum istud templum cathedrale *Wratislaviæ*, tametsi in loco amœniore & commodiore structum, opus multo preciosius fuisse *Smogroviensi* aut *Bicinesi* templo, cum similiter tantum esset ligneum: seculo quippe illo adhuc religioni magis, quam fastui aut pompæ (etsi huic quoque jam tunc via præparari cœpta) inserviente. Causam translationis, præter loci commoditatem, aliam quoque adsignat rerum Bojemicarum scriptor Johannes Dubravius, Præsul Olomucensis, cum in hæc verba scribit: *Caruit hinc Pontifice Wratislavia, idq; solum ei ad ceteram urbis magnificentiam desuerat. Ut igitur de Pontifice quoque gloriari posset, Casimirus de sententia suorum Præsulum sedem Bicinensem transtulit Wratislaviam, jussitq; ibi Hieronymum non amplius Bicinensem, sed deinceps Wratislaviensis titulo præsidere.* Tametsi vero Goldastus hanc translationem, quia inconsulto Imperatore, ad cujus supremæ Majestatis jura sive reservata spectet, Episcopatum tam institutio, quam translatio, à Casimiro facta fuerit, ab Henrico IV Imper. in Comitibus Moguntinis A. C. cl. LXXXVI actis, irritam fuisse pronunciatam contendit: laudato in eam rem Caesaris diplomate revindicatorio, quod refert Cosmas Pragensis in Chron. Bojem. lib. secundo ad ann. cl. LXXXV; lector tamen attentus tale quid exinde nullo vel prælo vel torculari expresserit: quippe cum in eo diplomate duntaxat de finibus ac limitibus Episcopatus sive Dioceseos Pragensis, ab orienti quidem ad duos usque fluvios, Buo scilicet, & Zbir cum Krakowa civitate, provinciaque, cui Wag nomen est, & inde ad recentes, quibus nomen est Tawi, (rectene an male, judicent alii) productis: de Episcopatu autem Slesiaci, qui tunc non alium, quam regem Poloniæ patrem agnovit, ne *ꝑ* aut *jota* quidem scriptum repe-

rire sit. Deductæ sunt & in Poloniam sub hæc tempora, ut gratus Rex esset suis nutritiis, coloniarum quasi quædam ordinis S. Benedicti, monachorum archistrategi: è quibus sodalitium unum Leubusium in Silesiam ad Viadri ripam, ubi celebrem olim idoli Ethnici cultum fuisse Curæus attestatur, collocatum fuit, compluribus illi pagis, ac proventus aliis attributis. Sedit Hieronymus annis undecim, dysenteria extinctus A. C. clo LXII Wratislaviæ; ubi & funus ejus curatum est, Alexandro II Pontificatum Romanum tenente.

Insignia Illius tres stellæ fuere, de quibus F. P.

Non obiere tua, lucent p. st funera, stella;

Clarius astra suo sole obeunte micant.

Providentia magni Numinis

Primum hujus sedis Episcopum.

Tibi servavit Vratislavia

Hieronymum,

Acerimum Hæreticorum Antagonistam.

Quia majoribus erat Ecclesia ista tenebris involvenda,

Quam duæ priores,

binis Lucilii sideribus

tertium adjecit.

Urbs illum genuit, educavit Romana nobilitas,
erudivit prudentia.

Pulcherrimam Joanni Baptistæ eremum,

amoenissimam alteri Joanni Insulam,

elegit Casimirus.

In hoc campo, adjacente arcis suæ,

Rex castra metatus est

terribili aciei ordinanda

Contra hostilem Exerectum fidei orthodoxæ,

Suum Episcopo locum, suas Prælati & Canonicis

areas designando.

Hic tandem, ambulatoria hucusque, constitit Episco-

palis sedes Silesiæ,

alio non migratura; nisi forte trans aquas

placeat naviculam Petri promoveri.

Vincentii Martyris caput primis statim initiis cessit

huic Ecclesie semper vincenti.

Invictum est corpus
 sub capite Vincentii;
Circumfremat licet furor adversarius,
 tuta sunt membra,
cum Vincentio
vincent. Jo!

Casimirum Regem Poloniæ tempore Hieronymi Episcopi Ecclesiæ
 Wratislaviensis *magis Fundatorem*, quam Translatorem fuisse, Longinus
 dicit, sed nec ille probat, nec alii probare poterunt.

§. 18.

VIII. JOANNES I.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1062. - Obiit A. 1072.

Primus Episcopo Breslao præfuit iste,
Profatus hac nostra qui regione fuit.

(a) Primus hic ex natione, ac nobilitate Polonica, ea nempe stirpe
 natus, quæ ab Accipitribus nomen accepit, Pontificalem in Silesia digni-
 tatem promeruit. Ad honores sacros populares suos maxime promovit:
 ex eoque tempore Itali eminere desierunt, qui Episcopatui annis ferme
 centum præfuerant. Cum calculi doloribus gravissimis conflictatus,
 decimo Episcopatus anno, Christi autem cō LXXII vivere desit.

In Insigni soleam equi, & in hujus medio Crucem Joannes habuit:
 de quo F. P.

Quocumq; incedas, quoscumq; sequaris honores:

Fixa tuo semper Crux erit aqua pedi.

Cum dies primus Augusti Electioni daretur,

In angustio res alta poterat videri,

Quod in scrutinio tam diu hæreret

Hieronymi successor

Electio in dies protracta,

nullus extrahebatur Antistes:

Scissa membra

Suum caput invenire non poterant.

Tandem è Polonia primus,

adnitente Boleslao Rege,
de familia accipitrum prognatus
electus est Joannes.

Implicatum nodum
Alexander Imus Pontifex maximus
approbatione sua dissecuit.

Ab eo confirmatus
In sacro campo pedem ita firmiter Joannes defixit,
Ut vel suo in insigni vestigia reliquerit:
Si enim

Suaviter equitat, quem gratia Dei portat,
equitantis debuit vestigia imprimere *Joannes,*
quem, utpote *Joannem,*
Gratia Dei portabat,
eoque altius evehebat.

Quo pernicitate ingenii magis alios antecessisset,
Non ultra decennium progressus est in hoc cursu:
Fata, ab Episcopis etiam decimas accipere solita,
Sic eum decimarunt,

Ut, revocatis ad calculos vitæ diebus
Cum substitisset in omnibus, in uno defecerit
Moriens calculo.

Verba, quibus Fridericus Luca hunc Joannem Cosmophilum magis quam bonum Ecclesiæ Pastorem, & gulæ deditum, vini præsertim potatorum, & viutorum magis quam librorum amantem fuisse scribit, vix puto veritati esse consentanea, cum alias neque noster ea tacuisset, neque Longinus, qui aliorum Episcoporum vitia virtutis pallio certe non tegit, *maturitatem ejus, & Episcopalem præstantiam* prædicasset. Et qua ratione viutorum epotandorum adeo amantem fuisse credemus, cum tempore ipsius regiminis tanta vini penuria fuerit, ut nec ipsi Sacerdotibus ad altare sacrificantibus suffecerit testimonium huic rei perhibente ipso Friderico Luca his verbis: *Man schreibet/daß Anno 1070, Zeit währender R-gierung Bischoffs Joannis I, wegen des grossen Mißwachses in den Wein-Ländern dergestalt grosser Wein-Mangel in Schlessen wäre eingefallen/ daß auch die Geistlichen bey dem Gottesdienst des Weins hätten enttrathen müssen.* Quis autem Episcopum muneri sui tam incurium fuisse credat, ut vino, ad sacra necessario sacerdotibus reliquis haud sufficien-

ciente, ipse tamen Episcopus superfluo gulæ suæ litaret? Nisi dicas, vini defectum cremato forsan more illigenti, qua Joannes erat oriundus, consuetum fuisse suppletum; verum nec illud tum in usu fuisse constar, quod modus illud conficiendi post aliquot demum secula innotesceret, ut ostenditur in historia Morbor. Uratislav. A. 1699, p. 175.

§. 19.

IX. PETRUS I.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1072. - - - Obiit A. 1091.

Iste Boleslaum Stanslai ob fata cruenta

Banno agitans patria plurima damna tulit.

(a) Post Joannis excessum à Collegio Canonicorum, Boleslao Rege adfensum præbente, ad Insulam & tiaram sacram electus fuit PETRUS, genus inter Polonos ducens ex nobili familia Vulpina. Qui quidem & numerum Canonicorum, & reditus Ecclesiæ insigniter auxit, ultimumque annum habuit à partu Virginis millesimum nonagesimum primum, postquam electus esset, nonum & decimum. Familiariter notus fuisse scribitur Stanislaui, Episcopo Cracoviensi, qui A. C. cto LXXIX, die octava Maji à Boleslao, cui Audacis nomen promptus ad quævis bellica pericula subeunda animus pepererat, interfectus ob vitæ, morumque sanctitatem, & quæ ab eo edita dicuntur miracula, centesimo decimo, & quinto ac septuagesimo post mortem anno, satagente Boleslao V, & Episcopo Cracoviensi Prendota, ab Innocentio IV. divorum numero adscriptus, Polonis hodieque Patronus & tutela colitur.

Petrum annis uno & triginta sedisse, scribit Longinus; sed cum ipso illo Autore teste Anno 1072 electus, anno vero 1091 mortuus fuerit, nescimus profecto, unde duodecim reliquos, quos regimini ipsius superaddidit, acceperit.

Crucem geminam, & sagittam Cruci impositam in campo rubeo conspicuam pro insigni gessit Vulpina familia: hinc ita ludit F. P.

Si Crucis est rubrus Christi de sanguine Campus:

Dulcior illa rosa est: pulchrior illa nive est.

Hic est Petrus:

&

Super hanc Petram stetit per annos 19 inconcussa

Ecclesiæ

Ecclesia Wratislaviensis.
 Verus Barjona, filius Columbæ
 sine felle:

Dolus non erat in corde ejus;
 Scholasticus, antequam Episcopus,
 Sic in Schola pietatis profecerat,
 Ut,

Quo semel imbutus fuerat, servavit odorem semper.
 Ubi traxit post se omnium animos, in odorem virtutum suarum
 Securus est ipse Episcopatus,
 tam moderatus in omnibus,

Ut
suorum Pater esset, non Dominus
 blande severus, severe blandus in omnes.
 Ecclesiam non minus, quam suæ liberalitatis famam
 ampliavit.

Geminas cruces habuit
 Pius in Patronum Nominis sui,
 quem,
 Ut exprimeret in patientia, unam non rebatur crucem
 sufficere.

S. Stanislao Cracoviensi Episcopo
 ita conjunctus,
 Ut magis Cracovæ, quam Wratislaviæ fuisse credi
 possit;

Ubi thesaurum suum habuit, ibi habuit & Cor;
 Una Anima in duobus corporibus,
 Cum Stanislao Boleslai Regis trucidaret furor,
 Quasi partem animæ amisisset, Petrus
 lugebat:

Stabat tamen etiam animosior Leo hic,
 Viso sanguine Stanislai,
 Ad prælium pro Ecclesia subeundum
 animatus & mortem;
 donec tandem,
 veluti alter Pauli æmulus,
 Cum bonum certamen certasset,
 Cursum consummavit.

§. 20.

X. ZYROS LAUS I.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1091. - - Obiit An. 1100.

*Quos habet in Templo populosa Cracovia ritus,**Templo etiam injunxi, non sine laude, meo.**Vel: Intulit hic templo, non sine laude, suo.*

(a) Ex Nobili Rosarum Familia, rosam albam in campo rubro deferentium, apud Polonos in Cujavia oriundus, ac postquam studio, & gratia Boleslai Principis, Petro Præsuli successor datus fuit, à Martino I. Archiepiscopo Gnesnensi inauguratus, cantum ac ceremonias Ecclesiæ Cracoviensis in sua Diocesi observari jussit. Fuit tunc inter utriusque Ecclesiæ sacros Sodales mira animorum conjunctio, adeo quidem, ut pauci Wratislaviæ existerent, qui non in Cracoviensi Ecclesia præbendas haberent; pauci Cracoviæ, qui non in Ecclesia Wratislaviensi beneficia obtinerent. Novem annorum Episcopus A. C. clo c. diem clausit, ad Antecessorum cineres Wratislaviæ conditus.

De Zyros lao ita Fama Posthuma:

*Nontua de Cyprio rosa tincta cruore rubescit;**Sed nitet ingenuis picta colore gena.**Et hyems dat flores quandoque,**Candidatos saltem, si non rubicundos:**Talem protulit Zyros laum**è candida rosarum familia.**Putabatur flos iste**Die S. Martini proditurus è Scrutinio;**Sed partum impediverunt, non clamores anserum,**sed strepitus ambitionis.**Indicum florem imitata rosa est,**clausit se ad strepitum:**postquam vero omnis tumultus conticuit,**agnata facilitate sua, & candore,**aperuit sese.**Hæc rosa candida Zyros laum, Rubricas**in Wratislaviensem Ecclesiam introduxit,**Decorem*

Decorem domus Dei, quam multum dilexerit,
multa sacra suppellex testata est.

Quantum unitatem & conformitatem Ecclesiarum

Morum, actionum, & omnis Divini cultus,
testantur adhuc Cracoviensis &

Pratylaviensis Canonici monumenta.

Tam potenti odore, cum vita Zyrosłai

hortum conclusum Ecclesia pervasisset,

Octavo anno, quasi ultimum conatum

Suaviter spirandi in gradu octavo

ostenfura,

expiravit.

Synodo in Polonia Lanciciz actæ interfuisse, ac tertium ab Archi-
Episcopo Gnesnensi locum tenuisse, Auctor Stanisłai Lubieniski.

Quoad annos regiminis, ac mortis Zyrosłai à Longino immane
quantum discrepamus, cum ille anno primo millesimo centesimo vigesi-
mo diem extremum clausisset, ac proinde annis omnino viginti novem
sedisset hunc Episcopum scribat, quem errorem cum ipso errat Fridericus
Lucæ in Chron. Sil. p. 232.

§. 21.

XI. YMISLAUS

sive HETMO,

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1100. Obiit A. 1125.

Breslica Te baud longum gavisâ Ecclesia: cœpit

Fundari auspiciis Glogoviana tuis.

(a) Antiquæ hic Lestitarum stirpis Polonus, in cujus electionem Bo-
leslaus Polonia Princeps ægre tandem consensit. Consecrationem accepit
à Jacobo I. Gnesnensi Archiepiscopo. Commendatur à studio castita-
tis, avaritiæ odio, singularique liberalitate, & munificentia erga paupe-
res. Eo adjuvante ab eodem Boleslao Collegium Sacerdotum primario-
rum, quos Prælatos & Canonicos vocant, juxta & Vicariorum, in majore
Glogovia fundatum, & institutum est. Episcopatum cum gessisset lau-
dabiliter annis viginti sex, è vita discessit A. C. clc cXXVI, cui justa Wra-
tislaviz in templo Cathedrali perfoluta sunt.

Insigne

Insigne Heymonis acervus frumenti fuit, sive manipulus, in quem
ita lusit F. P.

*Iste triumphales gerit exultando maniplos,
Qui bona Breslano semina sparsit agro.*

*Dies omnium sanctorum nomini sacer
Præfulem dedit omnibus unum,
Qui omnibus esset omnia,*

*opum suarum, inopes statuit, adhuc in vita hæredes,
Et ne vel sui ipsius esset hæres post mortem,
se perdidit, ut alii haberent in re partem,
dicere debui Patrem.*

Multos enim è pauperibus divites effecit.

*In eo munificentia singularis reliquit argumentum,
quod habuerit semper manipulum in manibus,
vel meritorum, vel beneficiorum:*

*hoc tegebat egenorum nuditatem,
explebat famem;*

illo Beatorum gaudia cumulabat.

*Alios cum protegeret, ipse impetebatur ventorum procellis,
Boleslaum aliquandiu expertus laurum,
donec ejus adversos flatus*

in auras blandissimas, faventibus superis, immutavit.

*Satis jam maturus videbatur Ymislai manipulus,
divini amoris maturus calore,*

*Justitiæ (qua causas orphanorum tuebatur ut suas)
radius excoctus.*

Cum in illum suam falcem immisit

Libitina; quæ tamen

*Prius voluit, Glogoviæ majori ut provideret
de frumento Electorum*

Joseph Silesiicus;

Qua relicta annona

cum jam esset albus ad messem,

in horrea illum Domini collegit.

Continuant hic errorem suum quoad annos regiminis, quos sex dun-
taxat fuisse scribunt Longinus, & Fridericus Lucæ.

§. 22.

XII. RUPERTUS, vel ROBERTUS,

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1126.

in Cracoviens. A. 1141.

*Breslæ Præsul per sex trieteridas Ædis,**Dein templo addiæctus sum, pia Croca, tuo.*

(a) Natione itidem Polonus ex familia nobilium, qui Galeam, sive Galeram, hoc est, magnam navem marinam pro insigni usurpant, oriundus, per viam scrutini, uti Antecessores plerique, à sacri Collegii sodalibus electus, atque à Jacobo I. Archi-Episcopo Gnesnensi, sic volente Boleslao Crivousto Poloniæ Principe confirmatus, munus deinde consecrationis in Ecclesia Calissiensis suscepit. Episcopam Wratislaviensem annis septemdecim provide gubernavit: indeque ad Cracoviensem translatus, cum illi annis duobus præfuisset, obiit duodecima Aprilis A. C. MDCLIII.

In navim Gentilitiam Roberti ita luse F. P.
 Ite bonis avibus mea carbasa, scindite ventos:
 Pauperibus gazas advehit ista ratis.

Quatriduo jam

A dicto electionis die

Nutantes Præsulum animi,

*Ne fluctuarent amplius in solo,**In salo requiem quasiuri,*

Ruperti navim ingressi

tandem invenerunt quietem;

Quamdin bonæ voluntatis non erant,
pacem in terra habere non poterant.

Aquam petunt,

ut accensos forte animorum motus restringant,
 aut Jonam projiciant in mare.

Tantam, mirum! exortam hæitationem

Cuiam forent claves templi tradendæ,

Cum haberent Custodem ad manum.

Rupertum,

Hæc tandem crediderunt.

Qui-

Quibus omnibus superior factus electione
omnium servus animi demissione evasit:

*Etiam humilitas novit sedere in solio,
sicut nec superbia recusat semper locari in solo.*

Secura de sui Custodia Vratislavia
de Custode suo non fuit sollicita,

Hinc

cum omnium oculos ad se rapit Rupertus,

& sequaces oculorum affectus,

perdidit, quod habebat, charissimum caput;
dum suum in lucrum intendit soror Vratislaviz

Cracovia,

Luxerunt illum abiturientem

Silesiæ orphani

ut Patrem.

Palabundæ jam pæne oviculæ,

ut Pastorem.

Sed quis credat fortuna? quis se rebus

secundis nimium committat?

Quam illa sit fida,

Experto crede Ruperto.

Cracoviensi Infula ornato,

ne quidem toto biennio

Splendorem indulgit novum.

Quin imo

obscurum reclusit in sepulchrum

Et lapidem collatis honoribus,

quasi timeret

Ne ad majora rursus eluctarentur,

advolvit.

§. 23.

XIII. MAGNUS,

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1141.

Mort. A. 1146.

h 2

Di.

*Doctus multa, mei, didici, ut ditefcere poffent:
Alta, quibus natus, mens petere una fuit.*

(a) Vacante fede non ex morte Præfulis, fed ex ejusdem in Ecclefiam Cracoviensem translatione Innocentius II Pontifex Romanus, cujus unius erat Ecclefie providere literis, ac precibus Boleslai Ducis Poloniae, & Capituli Wratislaviensis permotus Epifcopum illis dedit MAGNUM Zarembarum generis Polonici nobilem, Ecclefiarum Wratislaviensis & Cracoviensis Canonicum, & Gnefnenfis Custodem, ipfiusque adeo Ducis Cancellarium. Pro eo nimirum more, quo jam inde a remotiffima vetuftate a plerisque Chriftiani orbis Regibus in regnandione primario parastatas è facro ordine adfumptos fuiffe, cum primisque Cancellarii munus fuiffe, ex hiftoriis conftat. Inauguratus fuit ab Gnefnenfi Archiepifcopo, vir literis divinis & humanis eruditus, fed ad iram proclivior, & in cognatos fuos indulgentior: quorum aliquos ad facras dignitates, quanquam minus dignos, promovit. Vixit quinque annos cum dimidio in Epifcopatu, ac febre correptus fæviffima, naturæ debitum folvit A. C. CIOCLVI Wratislaviae tumultatus.

*Infigne Præfulis Leo fuit in manibus erectus;
De quo Mufa Wratislaviensis ita cecinit:
Dum Leo fiat vigilans sacrae pro manibus urbis:
Non poterit muros hostis habere tuos.*

Magnus Zaremba,
ut impleret menfuram nominis,
Ruperto fuccesfit.
In alto collocatus cum ante effet magnus,
Repente vifus eft in Ecclefia Vratislaviensis
Maximus.

Ad magnitudinem nihil illi deerat,
Nifi thronus Epifcopalis.
Scientia, Principum favor & gratia, nobilitas generis,
honores & facri & profani.
Hoc illi dabant pennas, ut volaret altius,
Hæc illi dabant gradus, ut scanderet fublminus
In Ecclefia Gnefnenfi Custos
promittebat fe ftaturum, fuper Custodiam fuam,
cum leone fuo vigilaturum pro muris.

In Ducatu Cancellarius

Non egressurum se cancellos modestiæ,

Perfaserunt ista Boleslao Principi, ut ageret,

pro magno

Quo fieret major;

Sed quia totum pendit, ab Innocentio Romano

Pontifice,

ut par erat, totum perfectum est,

à quo collata magnitudo Episcopalis dignitatis

plus indicat debere esse innocentiam

in Ecclesia,

Quam magni nominis umbram.

Quanquam magnus noster Episcopus, in luce positus,

nunquam fuit in umbra:

Nisi dicas honores esse umbras virtutum,

aut doleas ex hac luce

in mortis umbram dejectum

à feбри.

§. 24.

XIV. JOANNES II.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A 1146.

Bresleam prius hic direxit Episcopus Ædem,

Post Gnesnensē petens Archi-Episcopum.

(a) Janicus idem, & Janislaus nonnullis dictus, equestri Gryphum, sive Gryphonum, ut vulgo vocant, familia ortus, cum Præpositus Wratislaviensis esset, scrutiny via, tanquam modestiore à Canonicis probata, intercedente adhuc Boleslao Crispo Ethnarcha Poloniæ, in Episcopum electus, atque à metropolitano Gnesnensi confirmatus fuit: Romanam tunc sedem tenente Eugenio III, familiæ Cisterciensis monacho, & discipulo S. Bernardi, qui non unas ad eum perscripsit literas. Transacto Wratislaviæ biennio ad Gnesnensem Archiepiscopatum per eundem Eugenium III Pontificem translatus, suffragante ac consentiente Principe, quem duxi, Boleslao, eo se contulit, & successori locum fecit. Vir doctus, placidus,

cidus, ordinisque Cisterciensium, qui religionem fugientem pæne sistere quodammodo videbatur, Amator, ipsique adeo Bernardo charus. Unde quidem factum, ut unâ cum fratre germano Clemente Monasterium Andreoviense in Polonia fundaret: oppido ipso Andreovo, ac septem pagis ei attributis, atque in eo Cisterciensis sectæ monachis, quos è Morimundenſi Burgundiæ Monasterio evocarat, collocatis. Imposuerunt autem Creditores isti tributum perenne oppidanis, addictis Monasterio: ut corda cæsarum pecudum, & paucula hæleca sibi, posterisque suis memoriæ sempiternæ gratia penderent. Verum id tributum postea Abbas quidam redemit. Addiderunt etiam Radossus & Gedeon, Episcopi Cracovienses, decimas quasdam eidem Monasterio: itemque Janicus, posteaquam Gnesnensis Archi-Episcopus factus est, non modo decimis, verum etiam duodecim pagis ad superiores adjectis id locupletavit. Vitâ exinde defunctus A. C. CIOCLXV.

In Gryphem hujus Præsulis Gentilitium quadrupedem, & alatum, ita cecinit Fama Posthuma:

Et volat, & currit, Gryps, summa affectat, & ima:

Summa est: seu curras, fors Tua, sive voles.

JOANNES,

Hoc nomine inter Episcopos secundus,

primus munere inter Canonicos,

octava Septembris eligitur:

Tunc plane, cum nascitur virgo;

Ubique virginem comitatur Joannes,

Joannem virgo,

Gratia MARIAM, MARIA Gratiam.

Quid mirum? Annam habuit matrem;

hæc dedit esse:

Habuit & virginis suffragium,

quæ dedit præesse:

Non tam honoribus impendendum

quam incrementis laborum.

Fundamenta ejus in montibus sanctis locata

elegit, pro gentilitiis familiæ suæ gryphibus,

Quorum in montibus tantum habitare mos est;

non currunt solum Gryphes,

sed volant etiam cum Joanne

*Modo ad apicem Episcopatus Breslai,
modo ad Gnesnensis culmen Archiepiscopatus
tantam suo infudit Joanni gratiam*

MARIA

Clienti minime ingrato.

Cisterciensibus enim fundavit Cœnobium,

MARIÆ famulis,

Tanta Dominæ benedictione,
ut sparsus sanctitatis odor ex Polonia

Ad Bernardum ipsum penetrans, virum afflarit ;

Sed in hunc anhelitu dulcissimo currentem

Spira ægre spirantem inhibuit mellissimum Abbatem :

visurum alias quid a Joanne

sua familia bonorum corporis

quid acceperit bonorum animæ a MARIA.

Annis septendecim portavit onus diei,

cui tandem succubuit Gnesnæ.

Errat hic denuo Fridericus Lucæ, dum Joannem II non ad Gnesnensem, sed ad Cracoviensem Ecclesiam postulatum fuisse perhibet.

§. 25.

XV. WALTHERUS,

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1148. - - Obiit 1176.

*Quod clara ostentat Templum Cathedrale Budorgis,
Sumptibus exstructum, fama ait, esse meis.*

(a) Joanni Episcopo Gnesnam translato WALTHERUS Scholasticus Cracoviensis, & Canonicus Wratislaviensis, Boleslai Alti Poloniæ Principis Cancellarius, ex nobili Zadoreorum apud Polonos familia progenitus, Eugenio III. Pont. Rom. sic volente, suffragante, & consentiente Boleslao successit: qui Basilicam Wratislaviensem ad id tempus ligneam muro exædificavit, in eamque ordinem ceremoniarum, cantus, & vestitus, una cum liliis illis bis senis, quæ ab eo tempore, pro peculio quasi, & perpetuis propriisque ornamentis & insignibus Ecclesia sibi vindicavit, ex Lugdunensi omnium Galliæ nobilissima, & antiquissima induxit: ea, inquam, Ecclesia, cujus invidendum existat apud Bernardum elogium, hu-

in-

jusmodi verbis conceptum: *Inter Ecclesias Galliae constat profecto Lugdunensem hactenus praeeminuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis, & laudabilibus institutis. Ubi enim aequa viguit disciplina censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insignis? praesertim in officiis Ecclesiasticis baud facile unquam repentinis visa est novitatibus acquiescere, nec se aliquando juvenili passa est decolarari levitate, Ecclesia plena judicii.* Hæc ille. Cujus quidem doctrina & vitæ sanctimonia noster quoque admodum delectatus, Boleslao Alto Silesiæ Duci, ut monachos ordinis Cisterciensis, qui & Bernardini tunc dici coeperunt, in cœnobium Lubense accerferet, præcipuus Auctor fuit. Post gravissimæ Colicæ dolores viam universæ carnis ingressus, ac Wratislaviæ conditus fuisse legitur A. C. 1176.

De hoc sequentia Crugerius loco sæpe cit. A. D. 1176. 3. Febr. Waltheri Wratislaviensium XV. jam Episcopi, anno regiminis XXVIII celebrata sunt in Cathedrali D. Joannis Baptistæ solennes Exequiæ. Audi pro eo, cum vixit, humanos favores! Joannes Antecessor in sede Episcopali Gneznæ ad Archi-Episcopatum promovebatur; huic neminem è tot Caponicis, Boleslaus Altus Silesiæ Dux, solum tantum Cancellarium suum, Waltherum, substituit; Quem Eugenius III R. P. facile ob sapientiæ, religionisque præminentiam confirmavit. Neque ille in suo Præfultu tantorum ipse ullo modo sefellit. Cœptum sub Hieronymo Wratislaviensium I Episcopo, ac etiam absolutum, sed è ligno Cathedrale templum destruxit, aliudque plane novum ad formam omnino Lugdunensis in Gallia celeberrimæ Ecclesiæ, annis equidem integris 22. sed è latere, ac secto lapide, D. Joanni Baptistæ sacrum, regis plane sumptibus magnifice extruxit. Cujus insinuata Gallicæ ritus ac ceremonias, habitum, ut dicimus, ac Cantum in suam quoque ac universam Diocesim innoxit. Ne dubitare insuper de Regione unquam possent posterì, è qua nempe hæc tanta beneficia profluxissent; Gallicanis etiam sex libris Episcopales suos clypeos insignivit. Ut hæc omnia faceret, educatio inter studentum in Galliis, atque ex occasione peregrinationis, hujusmodi, Lugdunensis Ecclesiæ, quoad ædificium, sacrasque ceremonias, inamoratio, Waltherum perpulerunt. Ad illam porro solennissimam Wratislaviæ D. Joannis Baptistæ fabricam, cum usque adeò decorem Domus Dei viderent diligi, ac promoveri ab Episcopo, universi, confertim, & locupletim, Capitulum imprimis, Clerus deinde etiam totius Diocesis, sibi indicta, ut vocamus, pecuniæ contributione, suppetias, & ipsi solennes ad con-

consummandum tam nobile ædificium contulerunt. Neque laudatissimus Antistes templo suo verè Basilico exornando, ejusdemque exaggerando nitori tantum vixit, sed disciplinæ præterea Ecclesiastica, quæ cura Episcoporum debet esse primaria, conservandæ, emundandæque invigilavit maxime. Hinc ab annis compluribus, male inolitam in clero suo lasciviam, modis omnibus, ac ultimo etiam arctis carceribus infectatus est acriter, quoad publice infamem, ac pravi exempli libertatem penitus tandem eradicaret. Tot memoriis inclytum, ac de Wratislaviensi Episcopatu optime meritum Præsulem colici dolores, ipsis Calendis Februariis, confecerunt. Primus ex Episcopis in sua illa celeberrima D. Joannis Baptistæ Basilica, velut Fundator, ad aram principem, hodie in suum Mausoleum illatus est. Caput leoninum lingua exerta flammæ spirans, celte in marmore expressum, qua fuerit scilicet familia, Zadoreorum nempe gente, oriundum, demonstrat.

Annum, quo Waltherus electus, cum anno, quo Antecessor ejus Joannes secundus mortuus est, Longinus confundit, quem post Christi nativitatem millesimum centesimum sexagesimum quintum fuisse scribit: & verum quidem est hoc anno Joannem II mortem oppetiisse, error autem, quod hoc ipso anno electus fuerit Waltherus, qui revera jam anno 1143, quo Antecessor ejus in Gnesnensem postulatus fuerat, electus est.

In Waltheri sex hilia ita scripsit F. P.

Lilia sunt castæ pulcerrima Symbola mentis:

Cur Waltherus amat lilia? Castus erit.

Bene Joanni sufficitur Walterus,

Qui Castimoniam nota insignis,

Alter haberi meruerat Joannes.

Ab omni alias ardoris vitiosi flamma alienus,

hic fuit alienus à seipso;

cum enim homo esset,

vixit ut Angelus.

Purum Spiritum dixisses,

Nisi carni vidisses inhaerentem.

Nihil ab ea habuit Valteri animus,

nisi carcerem.

Nihil ab animo caro,

nisi libertatem.

Hac se librabat sursum: hac aliorum miseram

captivitatem absolvebat.

Videri posset, non habuisse donum miraculorum,

Si inficeris miraculum esse

in spiritus immundos potestatem,

quos expellebat.

Sic spiritualibus Dei templis à combustione servatis

convertit se ad manufacta.

Pro ligneo, templum lapideum extruxit,

Hoc cavens in illo, quod in se,

ne fieret pabulum igni.

Novos ritus, tantus, & habitum novum

Lugduno Galliarum in novum Templum

introduxit,

probante per multa sæcula Capitulo.

Tandem defluente in suam originem corpore,

Aspirante ad suam regionem Spiritu,

hunc cœlesti choro

transmisit

ad psallendum,

illud

humi deposuit

ad pausandum.

§. 26.

XVI. ZYROSLAUS II,

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1176. - - Mort. A. 1181.

Mens fuit una mihi doctos, miserosque juvare:

Altera cura meis invigilare sacris.

(a) Eodem, quo Waltherus, decessit anno, die duodecima Martii per viam compromissi electus, impetrataque ab Archi-Episcopo Gnesnen- si Petro II confirmatione in Ecclesia Calischensi ab eodem consecratus fuit ZYROSLAUS, ex Rosarum ibidem familia nobili originem trahens: qui plurimum alioquin ab Religionis studio, vitæ munditia ac liberalitate commendatus, hoc uno Collegium graviter offendit: quod Leubense Monaste-

Monasterium, à Boleslao Alto restitutum, è spoliis Ecclesiæ Wratislaviensis ditavit, attributis ipsi decimis manipularibus in Lignicensi Ducatu ad Episcopale Jus pertinentibus. Vitam cum morte commutavit tertio nonas Aprileis A. C. 1181, postquam annis haud amplius quinque Episcopatu præfuerat.

Errat hic rursus Longinus, & cum illo, vel potius ex illo, alii quoque, qui undecim illi regiminis annos assignant: error autem vel ex eo appareat, quod Waltherus Antecessor tempore novæ prædicti Cœnobii foundationis, id est, A. C. 1175 adhuc in vivis fuerit.

De Rosa Zyrosłai F. Posthuma:

Quam bene purpureo residet Rosa candida campo!

Principis in vultu Candor, Amorq; placent.

Duodecima Martii dies Comitibus indicitur.

Verendum aliàs à bellis tempus:

Hic pax fuit.

Levi circa tres disceptatione exorta & sopita,

datus est pulcherrimæ

Rosæ candidæ

Zyrosłao

In manum regendus Episcopatus,

In purpureo campo excrevit hæc rosa,

quia Nobili,

Tota candida, quia Virginitatis lacte

rigata lora.

Nullas habuit spinas

in suo satellitio,

quia divitias dispersit in pauperes,

quæ Christo sunt spina.

Singulari in Cœnobium Lubense ferebatur amore,

Cui,

Cum templum dedicasset,

Multum quidem destinavit in censu,

plurimum de affectu.

Hic mansit; perit ille:

relictò omnibus documento,

Bona temporalia dilabi,

Spiritualia consistere.

Post duos annos
præmia relaturus munificentiae
abiit ad Remuneratorem.

§. 27.

XVII. FRANCISCUS, vel FRANCO,

Nobilis Silesius. (a)

Elect. A. 1181. - Obiit A. 1198.

*Me quoq; Jova sacris junxit Bresleide in urbe,
Quaę prius didici Jura, meos docui.*

Zyrosiao defuncto per scrutinii viam ad id honoris, & oneris culmen è Canonico Weatislaviensi & Boleslai Alti Cancellario evectus, atque à Petro II Gnesnensi Archiepiscopo confirmatus est Fransko, sive FRANCISCUS Silesius nobili Prawelitarum, qui leonem ex muro cochili prodeuntem pro insigni deferebant, oriundus: vir gravis, humanus, ac jureperitus. Vitio pulmonis (phthisin Medici adpellant) contracto, cum ex succo corpore rubescere paulatim cœpisset, ex eo tandem morbo obiit A. C. cł cXCIIIX, postquam sedisset annis septendecim.

Leonem ex muro cochili prodeuntem in Francisci insigni conspiciunt ita celebrat E. P.

*Quid vigilas Leo? de muro quid prospicis? Ipse
Pro grege stat murus, Fransco, vigilę, Leo.*

Ecce.

Franciscum Silesiorum oculum;

Leoninum, etiam in somno vigilantem!

Vigilabat pro bonis, invigilabat malis.

Viderat hunc Boleslaus Dux Vratislaviensis

Virum esse lectissimum,

electum voluit,

Promotus & in altum provectus

Svavissime navigavit sedendo ad clavum,

quem.

Popularium favorum Favonii tam svaviter propel-
lebant.

Humanissimus cum esset, & homo sine stomacho,
Injurias Christiano more tacitus digerebat.

Ita sapiens ;
Ut quicquid loqueretur, saperet salem.
Gravitate sua nulli gravis,
Nisi levibus, quos pressit.
 Prudentia Juridica tamdiu Silesiam illustravit,
 donec
 Natura jus suum exerceret,
 &
 reum mortis convictum,
 omnia bona corporis,
 Vitam suam traheret in Fiscum debitum Naturæ,
 Animam suam, mitiore pœna,
 ab exilio in patriam relegaret.

§ 28.

XVIII. *J A R O S L A U S,*
Dux Silesiæ Boleslai Alti Filius.
 Elect. 1199. - - Obiit A. 1201.

Dux ego: Præful ego: sed Erynnide ductus atroci
Quæ laudem mereant, pauca referre queo. (a)

(a) Ita de illo Conradus, Poëta noster, satis atrociter, quod homini
 Lutheranæ atrox & iniquum facinus videretur donatio illa urbis Nissen-
 sis, disticho digniori à nobis celebrata:

Dux ego: Præful ego: mibi das Ecclesia, quæ sunt
Præfulis: ad ego, quæ sunt Ducis, addo tibi.

(a) Patrem hic habuit Excelssimum Silesiæ Principem Boleslaum
 Altum: ad cujus ipsæ instantiam, nemine discrepare aut contra hincere
 auso, à Collegiū sodalibus in Episcopum electus fuit. Nissensem urbem
 à Patre sibi attributam, cum opidis, arcibus, villis & universo adeo terri-
 torio, primo statim suæ gubernationis anno, hoc scilicet pietatis intuitu,
 ne in manus fratris consanguinei Henrici Barbatæ veniret, Episcopatu
 Wratislaviensi jure sempiterno adjunxit, & addixit: ac præterea Zyros-
 lai donationem Leubensi factam Monasterio rescidit, ratus per illam
 mensam suam Episcopalem fuisse enormiter læsam. Genitorem, ob con-
 jugium cum Christina sorore Imperatricis Uxoris Conradi Imperatoris
 initum, principatu deturbare conatus, novercam gravidam è provincia

ejecit, & in Germaniam secedere coëgit. Cum Patre tandem reconcilia-
tus, viam universæ carnis ingressus est 10 Kalend. Februar. A. 1201.

Aquilæ Gentiliæ Jaroslai
ita precatur F. P.

*I Princeps Aquila! & ter fausto evecta volatu:
Ad sacra Nissenas limina confer opes.*

Dies prima Junii

Divo secundo Martyri dicata

Secundam honorum viam aperuit

Jaroslao Principi,

Non decebat, Canonicus cum esset & Princeps, non esse
Principem Canonicorum.

Ad alta natum filium

Mundus,

& Parentis industria deduxit ad altiora;
sed bono non suo.

Si scivisset cum Jaroslao amissurum se
divitias,

Vix illum dedisset Ecclesiæ

Avarum Seculum,

quod

*Sapissime donat suos Christo,
nirò sua,*

Deceptum se hic fortassis ingemuit,
cum videret Nissensem Ducatum
perdi,

Quasi hoc sit perdi,

Quod est cum lænore

In coelum transferri ad Apostolorum pedes
& Christi.

Triumphet Nissa & suis omnibus gratuletur,
se in partem filiorum Dei transiisse,
se dignam habitam,
Quæ esset hæreditas Domini.

§. 29.

XIX. CYPRIANUS,

Nobilis Polonus. (a)

Postul. 1201. - Obiit A. 1207.

*Lebusiensis eram Præsul prius; inde Budorgin**Accitus rexi, qua decet, omne fide.*

(a) Vir laudatæ eruditionis, ac vitæ, ex Abbate D. Vincentii in Suburbanis Wratislaviensibus, Præsul Lebusiensis, ad Wratislaviensem exinde Cathedram à Collegio Sacerdotum cum aliis de causis, tum quod iram metuerent Boleslai, cui eo nomine suspecti erant, ac si Consiliorum Jaroslai consilii ac participes fuissent, postulatus fuit, eam rem ratam habente Innocentio III Pontifice Maximo. Præfuit sexennio, paralyti extinctus sexto Kalend. Decembr. A. C. cD CCVII, & in Leubensi Monasterio, uti mandaverat, sepultus.

Hujus memoriam & mortem R. P. Crugerius in sacris Pulv. A. D. 1207, quo diem suum obiit Cyprianus Wratislaviensis Episcopus, celebrat: Demortuo Leupenses Cistercienses in sua Ecclesia Benefactori equidem eximio, ut quidem demensa sua Episcopali horum Coenobiticam egregie ampliasset, facile tumulum, eundemque honoratissimum, quia circa Aram principem, concesserunt. Sed illud fuit in ipsius ad Silesiticam Insulam admonitione perquam mirabile, quod cum non esset à corpore Canonorum, tamen ad conscendendum thronum Wratislaviensis Episcopatus, Pontificis etiam Romani autoritate compelleretur? verum causam è *Dlugoffio, seu Longino* id urbis Antistitem conscriptore, ubi acceperis, non multum circa translationem Cypriani è Lubusienfi Præfultu hærebis. Exacerbaverat vehementer Henricum Altum Silesiæ Ducem, suum scilicet Patrem, Jaroslaus Filius, hujus, de quo agimus, in Episcopatu Wratislaviensi Antecessor; & quia operose Christinam Novercam, Cunradi Cæsaris Consobrinam, vel Affinem, atque ex ea natos Fratres insectatus fuerat, extremas plane ingratis incurrerat. Hinc eo extincto, quia Canonici Wratislavienses, focii quandoque inimicitarum supererant, nec ipsi è re futurum visum est, ut quis ex illis substitutus odia hæc suæ Ecclesiæ omnino noxia indecore promoveret, rogarunt Cyprianum, ut è suo Lubucensi Episcopatu, quem jam annis aliquot sanctissime rexerat, viduum hunc patrium, bona Innocentii III R. P. venia, ac etiam Henri-

Henrici Ducis conniventia, adiret. Dedit ultimo locum tot lachrymis civium suorum, postquam vota & desideria multis mensibus suspendisset, sivitque se ex quieto Præfultu Wratislaviam transferri, ut nimirum in solo natali turbatissimam Ecclesiam tranquillaret. Et vero cœlestes suis favoribus, ac ipse Cyprianus in hanc pacem memorabili dexteritate, exaggerataque sapientia, sub ipsa statim Episcopatus aditi principia, conspiraverunt. Rediit in gratiam, exacerbatus antea Dux: Canonici quoque omnia illa, per quæ animum ejusdem, in gratiam Jaroslai filii exasperaverant, leniter complanaverunt. Sed A. A. non nisi VI commendabilem præterea, in aliis etiam moribus, Cypriani Sanctimoniam, inque viduas & egenos, Apostolicam liberalitatem, Wratislaviensis suspexit Ecclesia. Mortuum, ut jam dixi, Cistercienses Leubsi, non ad D. Vincentii Præmonstratenses, sepeliverunt. Cur porro hi ultimi debuissent? Ante pedum Episcopale, acutumque Antistitium, Religiosus inibi vixerat Norbentinus, quin & præfuerat iisdem candidissimis Canonicis Abbas etiam Insulatus. Testamento nihilominus pro suo corpore tumulum apud Cistercienses designavit; quia eisdem Leubsi in gratiam Henrici Alti, Ducis Silesiæ proventibus magnifice inauxit. Sed hæc omnia stylius meus fortasse non satis extulit, accipe ergo hæc eadem in compendio, sive elogio P. P. Wratislaviensium S. J. auctiore, ac altiore. Sene in grandævo, ac dierum non malorum, sed bonorum extreme inveterato

Aspersere nives ætas, & candidus ordo;

Sanguine de Cyprio nil Cyprianus habet.

Nihil tam occultum est, quod non reveletur,

Nec humilitas, quæ semper vult latere,

Nec claustra, quæ aperiri nolunt.

In sua humilitate latebat

Cyprianus,

Abbas in Claustro

Revelatus est

Radiis Sanctitatis suæ,

&

Positus super candelabrum,

Ut luceret omnibus, qui in domo sunt

Episcopatus Wratislaviensis;

Postquam Dioecesin suam Lubucensem illustrasset,

Principe demortuo

meliozem Candidatum non inveniebant

Electores,

quàm ex ordine

Candidissimo :

Candidissimorum olim caput.

Hoc Insula coronarunt,

& addiderunt manibus

baculum Pastoralem,

ut qui tam bene paverat oviculas paucas,

palceret universum gregem

Silesiæ.

Et vero fecit satis

omnium votis,

omnium desideriiis

Viduorum inprimis, pupillorum

pauperum :

Manum suam aperuit inopi

ut impleret benedictione,

Et daret omnibus non tantum de rore cœli, sed

etiam de terræ pingvedine.

Quam ægre fuerit abstractus à solitudine sua,

patuit in exitu :

Quando ad illam reversus est mortuus :

Quam arcte afficeretur Religiosis familiis,

ostendit abiturus è vivis,

quos cum dilexisset, in finem dilexit eos :

quod enim habuit in vita pretiosissimum, & suum,

legavit Cœnobio Lubensi,

se ipsum,

Non tam corporis paralyti

prostratus

Quam animi :

Cupiebat enim assidue dissolvi, & esse cum Christo.

§. 30.

XX. LAURENTIUS,

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1107. Mort. A. 1231.

*Corporis atque animi fuit ingens viribus iste:
Hedvigis Diva fata coævus agens.*

(a) Episcopi hic suffragia, mediante scrutinii via, paucis fratrum suorum, Canonicorum Wratislaviensium, renitentibus, nactus, & ab Henrico Archiepiscopo Gnesnensi inauguratus, viginti quinque annis pedum tenuit, & opes Episcopatus hauri contemnenda accessione, cujus portio quædam fuit Uljestum, quod à Casimiro Oppolienfium Duce impetrarat: testantibus id ipsum literis super ea re A. C. ciccxxii confectis, locupletavit. Lis illi fuisse legitur de jure *προςδείας* sive loci dignitate cum Ivone Episcopo Cracoviensi: qui Laurentio in confesso publico cedere nolente Romam ipse profectus est, ut impetraret à Pontifice diploma, quo sua Ecclesia Wratislaviensi, ac reliquis præponeretur. Sub Laurentii Præfultu in Silesia fundata Monasteria Goldbergenfè, Naumburgenfè Augustinianorum, quod Saganum postea translatum, Swidnicenfè Deiparæ Virginis sacrum Franciscanorum, Heinrichoviense item & Camencenfè, Cisterciensifis ordinis, qui & *Griseorum* vulgo dictus, speculum ac flos tunc habebatur omnium Religioforum. Addunt nonnulli Trebnicenfes: sed quod sub ipsius Antecessore conditum constat. Ex nimio rosarum odore morbo rheumatico contracto, a quo medicorum arte ac studio liberari non potuit, mortem haud vulgarem in prædio suo Preichaw optinuit septimo Id. Junii Anno æræ Christianæ ciccxxxii. Exanime corpus prope Cyprianum in Monasterio Leubensi terræ mandatum est.

A. D. 1132 expiravit 8 Junii Laurentius Wratislaviensis Episcopus, qui XXV. AA. integra semper valetudine præfuerat suæ Ecclesiæ, hac die semel tantum cœpit usque adeo male habere, ut intra eam extingveretur. Quis crederet? frequenti & avido rosarum odore accersivit morbum, quem nulla medentium ars potuit avertere, aut plane tollere. Vir fuit militaris spiritus, ut qui Cruce signatus, Prussæ subinde Gentili idololatricæ signa militaria intulerit cum Theobaldo jam III Ducum Silesiæ agnato, cujus hodierni Rizenbergenfès, Schvihovii Barones, certi creduntur cognati,

gnati. Et retulerunt nonnihil mirum videri debuit, quod nepotes suos egregie locupletaverit. Hoc rarum, Canonicos Wratislavienses id generis liberalitatem ipsi Episcopo non vertisse vitio magnopere; quia nimirum ditiones Episcopales, novis coëmpis, aut a fundamentis extructis villis valde ditavit. Quæ beneficentia adeo cepit Canonicos, ut illam in nepotes profusionem non egre ferrent; imò suis etiam beneficiis adjuvarent. Illa etiam liberalitate sese vehementer celebravit, quod Leubense, Henrichovienſe, quin & Camencenſe, quantumvis ab aliis fundata, decimis insuper Episcopalibus dotaverit, auxeritque amplissime. Prædicatoribus Patribus ordinis S. Dominici de suo ex integro primarium Cœnobium Wratislaviæ sub A. C. 1223 magnifica insuper adjecta D. Adalberti Ecclesia fundavit. Cui obtigit Priorum Primicerius ob sanctimoniam, ac prodigia quandoque patrata inter PP. Dominicanos primi nominis B. Czeslaus. Cæterum Laurentius Episcopus, quod mirèrè summopere, neque in sua Cathedrali, neque in hac Prædicatorum, sed in Leubensi Ecclesia, uti Antecessor suus Cyprianus, apud Cistercienses B. Virginis Mariæ amantissimos fratres & filios plane voluit tumulari. Fortasse ideo, quod ipse pariter in vita sua hujus ejusdem honorem maximopere promovisset. Crugerius in Sacr. Pulv. die 8 Junii.

Inſigne Ipius ſtella fuit :

In ejus nomen autem, & fatalem roſam ita ſcripſit Collegium Wratislavienſe :

Hac mihi prima roſa eſt, moriens Laurentius inquit;

At roſa, Laurenti, mors erit ipſa tibi.

Sola Laurus & domos ornat, & ante limina excubat

Janitrix Cæſarum, Pontificumque.

In Laurentii nomine, velut in limine,

prima fronte Laurus excubat.

Bene ante limina Pontificis Laurus!

ad intima, ad aras penetrare non licet.

Propitiando hinc numini accendi altaria non debent,

quia ignes crepitu, & quadam abdicat deteſtatione,

Niſi forte velit Episcopus tonante cœlo coronari cum Tiberio

contra fulminum metus :

Tum enim vero poterit evocari à limine.

Conceſſerim illi, non tantum ornet nomina Episcoporum,

ſed faciat rei ipſa

k 2

Lau-

Laurentium.

At, quid juvat Lauro galeatum prodire contra cœli fulmina?

Si nascuntur in terra:

*Eo periculosius quo testius
sub rosa.*

Nemo dicat:

Tunc quando Laurentius est mortuus ex odore rosarum,
Mortem olfactu caruisse.

Mors fuit olim in fructu; jam est in flore.

Cavete Juvenes clametis per prata:

Coronemus nos rosis,

Ne mors compareat invitata,

& se una vobiscum coronet Rosis,
quas portatis in genis.Tales non spiravit Laurentius, jam ætate provecta & marcida:
tamen dum spiravit rosas*vitam expiravit.*

Insignes hic rursus errores duos in vita hujus Episcopi committit Longinus, alterum, dum Fundatorem Cœnobii Henrichoviensis *Henricum* Henrici Barbatii Notarium fuisse scribit, cum tamen ille non Henrico, sed *Nicolao* nomen fuerit: alterum vero, dum Henrichoviense Cœnobium ad Canonicos Regulares olim pertinuisse asserit; cum tamen hi in Henrichoviensi nunquam, revera tamen in Camericensi domicilium quondam suum fixum habuerint: ac proinde Henrichoviense confundit cum Camericensi.

S. 31.

XXI. THOMAS I.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. 1232. - - Mortuus A. 1267.

*Me probitas laudat, sed multa pericula passum,**Dum Ducibus captus, dum Scythæ vastat humum.*

(a) Nobilis Polonus è stirpe ac familia Jelitarum, qui tres hastas in modum stellæ dispositas coloris flavi in campo rubro gerunt pro insigni,
oriun-

oriundus, sed idem (juxta elogium, quod in fundatione Monasterii Heinrichoviensis ei tributum invenio) litteratura, & honestate morum tam decenter ornatus, ut ejus virtutum fama in Curia Romana, & multis aliis in locis apud magnificos viros lucidissime fulgeret. Ejusdem anni, quo Antecessor vivere desiit, Augusto mense, per scrutinii viam, ad Episcopatum conscendit: eumque annis triginta quinque inter publicas & privatas calamitates gubernavit. Incidit enim in ejus regimen Tartarorum in Silesiam irruptio. Adversarium ipse habuit, quod donationes à Laurentio & Cypriano Episcopis Leubensi ac Trebnicensi cœnobiis factas habere ratas, ac decimas ex veteri instituto solvendas in summam pecuniæ commutare nollet, Boleslaum Calvum Ducem Lignicensem, Henrici Barbati filium: qui Episcopum ad consecrationem templi cujusdam proficiscentem, in Gorcensis Abbatis in arena pago unà cum duobus Comitibus, Boguslao Præposito, & Eccardo Canonico cepit, ac vestibus exutum, (in equum transpositum una duntaxat) camisiola, in qua dormierat, tectum, tristi adeo spectaculo, ut miles quidam Teutonicus visa nuditate Episcopi, & strigore dentium præ frigore misertus illius, veste sua virgulata, & ocreis antiquis induerit, (auctor est Mechovius de Michovia Lib. 3 cap. 48) in carcerem abduxit. Ea re cognita Archiepiscopus Gnesnensis *Fullo* coacto Episcoporum Conventu, Boleslaum diris devovit: iisque ab illo neglectis ad Pontificem Alexandrum IV querelam detulit, quid fieri porro oporteret, rogans. Rescripsit ille, ut Poloniam omnem ad arma contra Boleslaum sumenda, crucis militia promulgata, una cum cæteris Episcopis concitaret, in eundemque sententiam Archiepiscopo quoque Magdeburgensi de concitandis Germanis scripsit. Sed interim Thomas vinculorum impatentia, & dolore, bis mille marcarum *λύτρω*, nec non decimarum manipularium, in maldratas, & fertones Episcopales (*Maldrat, 3 Inß/und Bischöffe= Vierding*) commutatione, una cum Canoniciis, pannos Scharlaticos præstare coactis, se redemit: non insciis, aut invitis, uti creditum est, Henrico & Conrado Boleslai fratribus, quod in illorum quoque commodum illud de decimis commutandis pactum cederet. Quod tunc ab Episcopo expressum, mordicus certè tam ipsi Principes, quam Posterii ipsorum retinuerunt: quamvis Episcopus proximo anno post in synodo provinciali testaretur, nihil eorum se præstiturum, quæ cum Boleslao per vim, ac majoris malitatis metu pactus esset. Eo fasces tenente edita est Bulla Innocentii IV Pontif. Romani: qua recipit Ecclesiam Wratlaviensem cum omnibus Ecclesiæ bonis, quorum ple-

raque nominatim ibi longo ordine recensita, nulla tamen Nissenfis provincie speciali mentione facta, in sedis Apostolicæ protectionem: eximitque Episcopatum a Jurisdictione omnium aliorum Episcoporum, & Archi-Episcoporum, salva tamen auctoritate Metropolitanæ in Casibus ei a jure concessis. Data ea Bulla Lugduni V. Id. August. A. C. ccccxlvi. ac præter Papam ab undecim Cardinalibus subscripta. Triennio post Legatus ab Innocentio P. R. in has oras missus fuit Jacobus Leodiensis Archiepiscopus, cum ad res Polonicas componendas, tum vel maxime, ut contra Fridericum II Imperatorem, quem quod dignitatem & majestatem Imperii per Papam Romanum pene conculcatam asserere & vindicare nitetur, anathematis etiam & abdicationis sententia in Concilio Lugdunensi adversus ipsum lata, auxilia peteret. Itaque convocata Wratislaviæ Synodus Episcoporum impetravit, ut quinta pars reddituum Ecclesiasticorum ex universa Polonia in triennium ei determinaretur. Relaxavit autem tunc Polonis & Silesiis partem jejunii ejus, quod est solemne ante Pascha. Nam cum id totis novem hebdomadis a Dominica, quam Ecclesia nominat Septuagesimæ, ex ritu Græcorum vulgo servarent, indulset, ut serius, more Romano, agitatis prius Bacchanalibus, deinceps perageretur, essetque adeo hebdomadarum sex & dimidiæ. Cœnobio Henrichovienfi multa beneficia contulit, diversorum prædiorum, ac villarum decimis, quæ ad mensam Episcopalem pertinebant, ipsi assignatis, idque procurante Eccardo de Calcove, qui post Petrum Præpositum præcipuus erat Episcopi Consiliarius. Unde quidem factum, ut uterque inter primos benefactores, & peculiarem in missarum Canone memoriam, & anniversaria meruerint. Cœperunt quoque sub hoc Episcopo Monasteria Wratislaviensia S. Jacobi, & S. Claræ: Hospitale item D. Matthiæ Crucigerorum cum rubea stella. Quin & tunc Vladislaus Casimiri Filius Dux Oppolienfis, cum Coniuge sua Euphemia ordini Cisterciensi condidit in suo illo Ducatu Monasterium, quod nunc *Rauden* à sublabente fluvio dicitur: ipse à suo nomine vocitarat *claustrum Vladislaviense*, cujus exin soboles id in *Chmelnik*, seu, ut jam profertur, *Jemelnik*. Quibus cœva fere sunt illa ejusdem Cisterciensis regulæ in finibus Silesiæ aliis, *Paradisus*, & *Nova Cella*. Fato functi (cum donasset Ecclesiæ villas suas patrimoniales, *Cazono*, & *Powidsko*, Capitulo autem fertones, ac decimas in septendecim villis circa montem aureum pro quotidianis distributionibus, itemque omnes decimas in Bicinenfi & Cruciburgensi districtibus) anno salutis ccccxlviij, tertio Kalend. Junias. Cineres & ossa Wratislaviæ quiescunt.

In hujus Episcopi insignia, tres nimirum hastas per Crucem dispositas, ita canit Fama Posth.

*Cerne Crucem: quid dico Crucem? cerne arma potentum;
Cruce, hastata phalanx; In Cruce victor eris.*

Et Plutus habet catenas, aureas licet,
Pendentes ex collo,
Divitiarum nexus.

Credamus Apostolo:

Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum.

Non voluit Thomas fieri dives: ante fuit;
sua enim sibi repetere videbatur,
laqueum intravit nihilominus,

Et dum Episcopali Fortunæ solvit compedes,
est

seipsum miratus in carcere.

Vix illum cepit ergastulum, erat tanti animi;

Vix admisit, erat tam Nobilis.

Nihil timere ignominiae Canonici:

Non habet Episcopum in carcere Boleslaus,
habet opes,

servum, non Dominum.

Eâ nos libertate Christus donavit;

ut,

velimus modo

Quamvis ipse sit talis, non habeat mundus carcerem
pro nobis.

Plaudite potius, & gratulabundi filii,
volate ad Patrem.

Ecce vir fortis, ipsam hostiam victoriam vicit!

si quod tamen fracti animi fructum
jacere videritis,

Non illud despiciate calcando;
sed

inter erugenda nunquam sepulcri rudera
collocatæ.

§. 32.

XXII. THOMAS II.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1267. Mort. A. 1292.

*Erepti reditus mihi sunt: sum pulsus ab ade:
At vicit probitas, & pia vita tamen.*

(a) In Thomæ I locum proximis Augusti Kalendis à Capitularibus electus nepos ex sorore cognominis, THOMAS II, stirpis Zarembarum nobilis Polonus: Sed cujus confirmatio tribus circiter annis impedita fuit per Vladislaum Ducem Silesiæ, Archi-Episcopum Salisburgensem: cui Episcopatus vacans à Clemente IV. Pont. Rom. cum usu & perceptione fructuum ac reddituum ad sexennium, ut vero nonnullis placet, ad vitæ tempora in commendam datus fuit; pro recepto nimirum antiquitatis more, quo cum Ecclesiæ vacanti non statim Rector idoneus præfici poterat, solebat ea interim probo alicui viro commendari. Itaque poterat & alterius Ecclesiæ Rectori hæc curatio committi. Neque enim contra Canones Pontificios duabus Ecclesiis præfici, aut ab una ad alteram transire videbatur, cum unius Ecclesiæ Pastor perpetuus, alterius vero Custos temporarius esset. At vero Vladislaus vix triennio superstes Thomæ Episcopo possessionem reliquit: sed quam illi minime quietam & pacificam esse passi sunt, Otto de Livonia, ejusque Fratres, qui ex castro *Edelstein* Episcopi terram infestabant: donec interventu Nicolai Ducis Oppaviensis in partes transactio inita fuit, hac lege, ut Castrum illud *Edelstein* cum opido subiecto *Zuckmantel* / omnibusque juribus eo pertinentibus Ecclesiæ & Episcopo Wratislaviensi traderetur, libere deinceps perpetuo possidendum: optione insuper Episcopo relicta, suisne usibus Castrum servare, an vero demoliri idem vellet. Datum diploma primo sabbatho ante vigiliam nativitatis B. Mariæ anno supra mille ducentesimo & octuagesimo, præsentibus Henrico Duce Silesiæ, & Domino Wratislaviensi, Fratre Henrico Commendatore de Oppa &c. Haud multo post *Henricus Probus* Dux Wratislaviensis ab Episcopo, ejusque Clero in exilium pulsus, omnibusque Episcopalibus bonis exutus, ac Ratiboriæ tandem obsessus fuit; sed exitu tam lato, ut, cum Episcopus in castra Henrici sacerdotum stipatus Corona, habitu Pontificio se contulisset, alter alteri, magna omni-
um

um admiratione, reconciliatus fuerit: ipseque adeo Princeps haut modo Collegium S. Crucis infra muros Castri sui Wratislaviensis erexit, sed & peculiari diplomate ac privilegio libertatem omnimodam Ecclesiæ Wratislaviensi super terra Nissensi & Ottmachoviensi, omnibusque aliis bonis unâ cum mero & mixto imperio, nec non jure monetali concesserit, omni penitus jure ducali suo renunciaverit: idque ipsum in Episcopos, qui pro tempore fuerint, contulerit: restituto insuper districtu *Bandaviensi*, quem per vim Episcopo abstulerat. Signatum diploma, quod quidem Henrico II non sine insigni errore Schickfusius assignat A. C. cl. CCXC (uti ex inventario Privilegiorum Episcopatus Wratislaviensis didici, nec aliud me credere historia temporum permittit) in Vigilia D. Joannis Baptistæ, atque adeo ipso die, qui noctem Principi fatalem præcessit. Id vero privilegium non solum sequenti mox anno, æra puta Christianæ supra mille ducentos primo, ac nonagesimo, Henrici frater Boleslaus Dux Silesiæ Glogoviensis approbavit, sed & Archiepiscopus Gnesnensis cum suis Suffraganeis ratum habuit, poena Excommunicationis iis denunciata, qui violare hanc Principis concessionem ausus fuerit; ipseque adeo Nicolaus IV, Pontifex Romanus, peculiari Bulla confirmavit. Quin Auctor Cromerus Rerum Polonicarum lib. X, Henricum Probum Wratislaviæ ipsam cum omni territorio, Ecclesiæ & Episcopo sempiterno jure donasse; sed quam donationem Episcopus ratam & gratam habere noluit. Ad iram cum esset pronior, furiosi nomine à Nissensibus traductus fuit: sed quod illi maledictum ducentarum marcarum multa luere sunt coacti. Ad quam persolvendam, cum pecuniam in paratis non haberent, per literas se obligarunt, datis etiam multis fidejussoribus sub alia mille marcarum poena, 1280. Sedit Episcopus, Ecclesiæ Collegiæ Ratiboriensis fundator, annis viginti quinque: cujus sub Annum Christi cl. CCXCII demortui Wratislaviensis Ecclesia corpus humo contexit. Exstant ejus Constitutiones Synodales duplices, quarum priores A. C. cl. CCLXXIX, alteræ Anno Æ. C. cl. CCXC secundo Kal. Septembr. promulgatæ.

Error, quem hic Henelius de Diplomate Henrici IV pro Ecclesiâ Wratislaviensi dato detegit, vitæ quoque Thomæ I inserit Fridericus Luca, illud ab Henrico Pio, & quidem anno 1240, jam datum esse asserens, cum tamen (ut non tantum noster, sed etiam Stanislaus Lubinski in discursu suo de Rebus Silesiicis bene observat) ab Henrico Probo, sive IV, & quidem tempore Thomæ II, datum fuerit.

In Leonem Thomæ ex mœnibus prodeuntem ita F. P.

Ludibrium Henrici cum Thomas esset, & exul,

Non Leo, non Saxum: mutus at agnus erat.

Impegit in lapides Henricus,

Incurrit in Leones,

Quando Thomam aggressus est in persecutione.

Verba volant, & lapidem non cadunt,

Leo ad nullius pavebit occursum.

Duos Thomas habet Leones,

Unum in pectore suo,

alterum in scuto.

Quinque lapides: in scuto quatuor,

quintum in perâ Pastoralî.

Cave agas Goliathum Henrice,

Ne hoc te lapide percutiat Episcopus in fronte;

sed mavult in exilium abire bonus Pastor,

quam vulnerare oviculam suam:

abeundo reducturus,

quam fuerat manendo eieciurus.

Henrice,

Non fugit, ut fugiat; quo capiare fugit.

Dum premit arcta obsidione Thomam,

ipse captus est.

Instructo supplicantium ordine, quasi acie ordinata,

passis etiam vexillis

Præsul

mœnibus obviam egressus

obsidentem expugnavit obsessus.

Non mucrone Martis, sed osculo pacis;

Attamen disce posteritas,

Ut Princeps in manu, sic Pontifices in ore

gladium portant;

Illi, ut corpora sternant,

hi corda.

Per spinas, quæ cruorem eliciunt, illi currunt ad pacem;

hi per inermes rosas:

Amorem scilicet volunt, non victoriam.

§. 33.

XXIII. JOANNES III.

Nobilis Polonus. (a)

Elect. A. 1292. - - - Mort. A. 1301.

*Hic quoque clementi pietate celebris habetur;**Præsule quo cœpit Grissowienſe ſacrum.*

(a) Vacante per Thomæ II obitum cathedra Wratislaviensis, Capitulares, via scrutinii omiſſa, in Decanum, Cantorem, & Cuſtodem compromiſerunt: qui pro auctoritate ſibi attributa, è Collegio ſuo JOANNEM, ROMKA dictum, natione Polonum, genere nobilem, de domo ac familia Szlumitarum, qui in ſcuti ſuo mediam aquilam nigram, ac tres lapides in campo rubeo pro Inſignibus habuerunt, eligunt: *Conrado Gibboſo*, Principe Saganenſi, qui Præpoſitum agebat, præterito. Quæ quidem cauſa fuit, cur novus Epiſcopus aulis minus gratus eſſet. Cum aliquando Niſſa Trebnicium proſciſceretur, ab Abbatiffa & Conventu ejus loci rogatus, ut in ipſa S. Bartholomæi die Miſſarum ibi ſolemnia celebraret, in homines quosdam maleficos incidit: qui non Epiſcopum modo, ac Canonicos, quos habebat comites, totamque familiam ejus equis, veſtibus, ac rebus aliis ſpoliarunt, ſed & nulla dignitatis & honoris clericalis ratione habita, manus violentas in Epiſcopum injicere auſi, vulnus ejus corpori ad uſque ſanguinis effuſionem inſlixerunt. Qua de re conquerentem ipſummet audire licet in Eccleſiæ Wratislaviensis ſtatutis Synodalibus antiquis ſtudio & opera Martini Epiſcopi reviſis, & ad communem cleri utilitatem in unum volumen redactis pag. mihi XXVII. Sub ejus Præſulatu Monafterium Griffenſe à Bulcone Swidnicenſium Duce conditum. Ab Gneſnenſi Antiſtite more Antecellorum conſecratus diœceſin adminiſtravit novem annis Wratislaviæ, populari lue extinctus decimo tertio Kalendas Januarii anno milleſimi trecentefimi ſeculi primo: ibidemque funeratus.

Inſigne Joannis Aquila fuit dimidia ſua parte ſuperiore tantum conſpicua, & tres lapides in ſcuti rubeo.

*Quisquis Chriſtiadas ſaxis petit, impetit auro;**Et quis ſub tali non velit imbre mori?**Ambulare neſcivit Joannis Aquila,**Reſectis pedibus:*

Uno volatu confedit in throno :
 factus est,
 quod mirère,
 nec per gradus, neque per saltum,
Ex Canonico Episcopus.
 Succolârunt, ut elevaretur,
 qui ipsi jacuissent,
 nisi eos larga crexisset manu.
 Sic Regina volucrum, Secretario naturæ Plinio referente,
 alta petere non solet sola ;
 Comitantur euntem Alites
 spe prædæ,
 Quam illa liberaliter dispertit :
 Egeni satellitium erant Joannis,
 Unde merito Eleemosynarium cognomines,
 imo etiam, quod in remedium natus est plurimis,
 Alexandrinum.
 Cessit famentibus in prædam, quidquid ipse violentus
 cœli
 raptor sibi surripuit.
 Videtis pauperes ?
 arcæ illius sunt, in quas suas reponebat gazas.
Pius in homines & libemlis,
non poterat in Dēum munificus non esse ;
 cui ex privata Domo, sacra licet,
 Amplum Canonicorum collegium
 erexit.
Volebat Majestati sanctæ
Suum etiam in oculis conciliare splendorem.
 Non improvidus Architectus
 dilatabat fundamenta in terris,
 quo angustius sibi surgeret
 ædificium in cœlis.

S. 34.

XXIV. HENRICUS

De VVirbena Silesius. (a)

Elect. A. 1301. - - Mort. A. 1319.

*Principibus Tutor Breslensibus, ære gravatus,**Quod deglutivi, pauper, inopsq; obii.*

Loco durioris hujus pentametri Conradini substituere placuit aliud mitius & congruentius Præsulis liberalitati:

*Principibus Tutor Breslensibus: ære gravatus,**Hinc quia Magnus, munificusq; fui.*

(a) Post Joannis III excessum, cum dies electioni dictus esset, plerique Canonorum Conrado Duci Stinaviensi sacrum honorem deferendum censuere; sed quod ex Illustris Ducum Glogoviensium familia natus esset, quibus perpetuæ hætenus cum Principibus Wratislaviensibus fuerant altercationes, satius esse rati contentiones succidere, quam augere, vota sua alio direxere, etsi successu parum prospero: Sed quod non tam eligentium, quam electi culpa factum est. Fuit is HENRICUS de Wirbena, quem alii sic dictum, quod de vico cognomine ortum duceret, alii ex nobilibus Polonis, qui sese Dzialossia appellant, (ita enim scriptum reperio in catalogo vetere Episcoporum Wratislaviensium) alii denique ex illustri familia Dominorum de Wirbena oriundum fuisse putant: gentilem nimirum Comitis Stephani, Andreae & Francisci, qui condiderunt Monasterium apud Swidnicenses circa A. C. clō CCXX testante inscriptione, quæ in ejus templi choro legitur. Fuit autem is ipse Stephanus, quem unâ cum filio Andrea in bello Tartarico A. C. clō CCXLI periisse Mechovius, Cromerus adserunt. Ex eo tempore Joannes Comes apud Henricum III & Henricum IV Duces Wratisl. singulari & gratia, & auctoritate floruit: uti adparet ex diversis Cœnobii Henrichoviensis, ac Reip. Wratisl. privilegiis, in quibus ille non alio quam Comitis nomine tanquam testis laudatur. Fratrem habuit Andream, ejusdem Henrici IV Marescalcum, circa A. C. clō CCLXXXI. Sive autem hac, sive alia stirpe Henricus natus fuerit, sufficit ad laudem, quod Episcopatum ipse repudiato Conrado, qui paulo post ad Salisburgensis Ecclesiæ Cathedrâ vocatus tantum fastigium vilissimæ cerevisiæ Stinaviensi posthabuit, anno post mille trecentos secundo adeptus fuerit; tantæ quidem auctoritatis erat, ut di-

gnus habitus sit, qui sequenti mox anno Pragam evocatus Wenceslai Regis Poloniae & Bojemiae conjugem Richsam, alio nomine Elisabetham, Przemislai Regis Poloniae filiam, die sexta ac vigesima Maji, quae sacra Pentecoste insignis erat, Pragae in D. Viti Basilica, adfensum praebente Moguntino Archiepiscopo, (Gnesnensem addit Mechovius) coronaret, atque oleo sacro in Reginam inungeret. Biennio post in Synodo Diocesana constitutionem edidit, quae inter statuta synodalia legitur. Boleslao Swidnicensium Duce defuncto Henrici V Ducis Wratisl. liberorum adhuc impuberum tutelam suscepit, sed fide usque adeo lubrica gessit, ut non contentus suos ipsius reditus qua nimio luxu, qua incauta liberalitate prodigere, sed pupillos quoque suos certissimam sibi praedam datos esse arbitratus, collectis à Boleslao pecuniis, (ad sexaginta millia marcarum fuisse ajunt) per sumnam injuriam eosdem everteret: Ob id quidem ab iis ipsis, pubertatem jam adeptis, meritissimo suo eo gravius afflictus, quod Principibus suis strenuam admodum operam navarent ipsorum Vassalli ac subditi: qui nimirum ægerime ferebant, tam turpiter sibi ab Episcopo, de quo bona omnia speraverant, illusum fuisse. Neque vero alio praemio dignus erat tam infidus tutor, nisi, quod pastor inique gesserat, Ecclesia ipsa luere in bonis ac possessionibus suis coacta fuisset. Quo quidem nomine non vulgi dumtaxat sermonibus Henricus vapulavit; sed & omnium ordinum odio flagravat: neque propius quicquam factum est, quam ut Episcopatum relinquere compelleretur. Sedit haud eo minus, quamdiu vitam egit: ultimum quidem hujus annum nactus, qui erat sacri Praefatus decimus nonus, à Christo autem nato supra mille trecentos undevigesimus, in tanta quidem rerum inopia, ut sumptus funeris curandi ex publico suppeditari oportuerit.

In Alam Henrici Gentilitiam, inaugurationis diem & nomen proprium, ita lustrat Musa Collegii Wratislaviensis:

Nobilitas ala est; sed non satia una volanti;

Ingenium Henrico est altem: utrique volas.

Bonis avibus res agitur, Henrice!

à pullis columbarum inaugurandus

augurium coepe:

Fert illos virgo ad aras

purissimos lacte lotos.

Isti ipso die Purificationis Deiparae

oblati in Ecclesia,

Eccle-

Ecclesiæ te faciunt Candidatum.

Sine felle fuerunt istæ columbæ,
advolantibus illis

Neminem inter Electores non habuisti

Amicum ad aras.

Quod acceperit plurimorum calculos,
æstimandus est Henricus,

quod visus sit acceptos nonnihil dilapidare.

HINC RELIS Henricus;

Sed quis congesta onera non rejiciat,
ut levior ambulet viator?

Quantæ Autoritatis fuerit apud suos,
declarat

Principum tutela.

Ut pullos aquilarum regeret, profecto aut esse
aquila debebat, aut æstimari;

Quanquam, quid Henrico profuit alarum expansio?

qua efficere potuit nunquam,

quin tandem iis accisis volaret humilior,

& caderet præceps
in tumultum.

§. 35.

XXV. VITUS,

Ex Habdanckiorum Familia Silesius.

Elect. A. 1319. - - Mort. An. 1316.

Rivalem vicisse meum quid profuit? octo

Vix ierant luces: mors inopina venit.

Aliter alii:

Sauromatam superans septenni lite creatus

Præsul, bis quarto post cado morte die.

Henrici mortem electio excepit factiosa, Ecclesiæ primoribus adeo
discordibus, ut nonnulli quidem VITUM Silesium, alii LUTHOLDUM
Polonum, illum ex Habdanckiorum, hunc ex Wirforum familiis eligerent.

Ea

Ea res, cum neutra pars alteri vellet cedere, ad summi Pontificis Johannis XXII Tribunal delata, totoque septennio, non sine pernicioſa Eccleſiæ vacatione, pertinaciter diſceptata fuit: quouſque tandem in iudicio ſolemni pro VITO pronuntiatur. Cujus rei cauſam, quæ quidem in veteribus monumentis conſignata ſit, non aliam reperire eſt, quam quod omni jure ſit receptum: ut exteri cedant indigenis in adipiſcendis beneficiis, ſi inter eos fiat concursus. At vero Vitus Victor vix octo diebus poſt relatum à Lutholdo triumphum ſuperſtes, victus ipſe à morte vitam reliquit A. C. clō CCCXXVI.

In ſcutō ſuo Hircum cornutum & barbaturum geſſit.

De brevi vero hujus Præfulis regimine ita canit Fama Poſthuma:

Vix ſeptem faciunt, ut ſis in honoribus, anni:

Ne ſis, ſufficiunt, Vite, vel octo dies.

Cum vocantur,

lento paſſu honores

gradiuntur.

Volant,

ubi venerunt advocati;

Aliis facit alas ſuperbia, aliis mors.

Vitus

ſuos honores

Mori maluit, quam ſuperbire:

Potius in triumpho agi à morte,

quam agere triumphos in vita.

Ante octo dies venit decretum Roma,

Poſt octo Hieroſolyma

coeleſti;

Illud ſub Episcopalem tholum;

hoc ſupra polum, ut ſperamus,

vocabat.

Diceret

Etiam terrenas beatitudines tantum octo;

Pauſillum mellis in ſummitate virga Paſtoralis

Vitus invitatus

gustavit non invitatus;

& ecce moritur,

Bene est!

Septem illi Dominus concessit dies in labores,
octavum ad quietem.

Tantillo tempore

Ipsum DEUM poterat laborando superare
audax dictum!

sed verum;

DEUS habuit sex dies laboris, Vitus septem:

DEUS septimum ad quietem; Vitus
octavum.

Merito, cum deputaretur ad tumultum,

psalmus decantatus esset,

Inscriptus pro octava.

S. 36.

XXVI. NANKERUS, (a)

Nobilis Silesius.

Postul. 1316. - - Obiit 1341.

Banno Nankerus peperit discrimina clero:

Pro Templo immeritus tristitia multa ferens.

(a) Tempore Nankeri fuit persecutio Cleri. Proverbium. Epitaphium Nankeri:

Praesul Nankerus electus Cracoviensis,

Occidit hic verus translatus Wratislaviensis:

Mille trecentenis annis primo quadrageno,

In festo Paschæ, DEUS hunc super attere pasce.

VITO Episcopo immatura morte sibi subtracto Capitulares insuper habita tam scrutiniis, quam compromissi via, NANKERUM nobilem Silesium, gente Oxium, ex Cracoviensi Cathedra, quam annis sex cum dimidio tenuerat, hoc inter alia sui erga illum adfectus monumento relicto, quod Basilicam Cracoviensem, quæ A. C. cccccvi conflagraverat, dirutis veteribus muris, in eam, quam nunc obtinet, formam & amplitudinem restauravit, ad Wratislaviensem postularunt ipsum quidem eo minus reluctantem, quod colaphum à Vladislao Loctice, Poloniae Re-

ge, ob defenſa Eccleſiæ Jura ſibi impactum graviter & ægre ferret. Erat enim Jurium Eccleſiaſticorum propugnator acerrimus, nullasque pro illis, quamvis Magnatum, offenſiones ac ſimulates ſubire veritus. Expertus id cum primis Joannes Bojemix Rex: qui cum Miliceſem Arcem in ultimis Poloniæ ſitam finibus, ut munitionem haberet arcendis Polonis, deſitione ab Henrico de Würben Archidiacono facta occuparet, eamque fruſtra Episcopus quantumvis importunis flagitationibus repetiſſet, ad Regem tunc in Monasterio D. Jacobi commorantem habitu ſacerdotali ingreſſus, acerbiffimis illum verbis excommunicavit: cumque Wratſlavia regias partes ſequeretur, eandem diro anathemate percussit. Unde quidem longa malorum Ilias nata, ſed nulli magis, quam Episcopo, & Canonicis, qui Præſulis ſui factum approbabant, & univerſæ adeo Eccleſiæ ſubditis pernicioſa. Id quod alibi plenius expoſuimus. Enimvero Ilicos tunc intra muros, & extra peccatum fuiſſe quis neger? Poterat Rex aliam inire rationem, qua prædictam arcem, ſi tantopere ſua & provinciæ intereſſet, eam ſuo præſidio teneri, ſui juris facere. Debit e contra Episcopus auctoritati regiæ amplius tribuere, nec poteſtate ſua contra unctum Domini, contra Patronum Eccleſiæ licentioſius abuti; cum præſertim ageretur de bonis Eccleſiæ mere temporalibus, ſeu quæ non compete-
bant Eccleſiæ per ſe, ſed ut accidens ipſi ſuperadditum, quod poterat eſſe, & non eſſe, & removeri ab Eccleſia ſine ejus corruptione, iisdemque adeo longe facilius per ſubmiſſionem prudentem, quam per zelum hujusmodi intempereſtium recuperandis. Wratſlavia quidem ob id unâ cum Presbyteris, & ſacerdotibus ſuis excedere coactus Niſſam ſe contulit: ibidemque Regi haut dum reconciliatus diem clauſit A. C. MCCCXLI, Episcopatus decimo quinto, funere Wratſlaviæ ſepultura concedæ devote: ut cui vivo Wratſlaviæ eſſe non licuit, ejus deſuncti corpus, velut ab exilio revocatum, ad Anſtitutum aliorum in S. Joannis Baſilica quieſcentium monumenta honorifice deponeretur. Quod quidem magno cum populi, & Canonicorum luctu factum fuiſſe, qui vitam Episcopi ſcribere, perhibent: de cætero virum fuiſſe ſatis nunquam laudatum, religionis Chriſtianæ, & Eccleſiæ ſuæ deſenſorem ſtrenuum, caſtitatis & pietatis inſigne exemplar, fortitudine denique admiranda præditum fuiſſe teſtari. Eo ſedente bina Monasteria fundata fuiſſe in Sileſia reperio: a Boeſlao quidem Brigenſium Duce ordinis Fratrum Minorum Brigæ, a Præmiſlao autem Ratiborienſium & Oppaviensium Duce ſanctimonia-
lium ordinis Prædicatorum in Eccleſia ſancti ſpiritus Ratiboriæ.

De eo sequentia Crugerius in sacris Pulveribus:

A. D. 1341. 4 Idus Aprilis excessit è vivis Nissa Nankerus, Wratislaviensis Episcopus, natus in Oppolienfi Ducatu, in Familia eorum, qui securim in signis gentilitiis gestant. In ejus emigratione auditi feruntur Cantus Angelici, ac etiam revelatum est virgini cuiusdam à sanctimonia celebri, animam Nankeri Antistitis subinde ad Cœlos delatam fuisse. Et est, quod hæc verisimilia credantur; quia, quoad superfuit, eam in Insula vitam exegit, per quam quibuscumque sanctissimis Ecclesiæ Pastoribus compararetur. Totus erat in Templo, in accurandis decore divinis; totus in atterendo proprio corpore jejuniis: viscera, si potuisset, indigis, & calamitosis, aperuisset; unde nata cum eo, educatamque misericordiam suspicaveris. Nullibi se tamen magis Episcopum sese demonstravit, quam in tutandis, vindicandisque Ecclesiæ Juribus. Ea libertate usque adeo commoveri se fivit Wladislaus, cum agnomine Loketko, Poloniæ Rex, ut Episcopo tum Cracoviensi Nankero alapam impingeret, ac si Regiam iram, præterquam injusta, indecora præterea vindicta exsaturaret. Quare Joannes 27. R. P. cum hunc ipsum expeterent Wratislavienses Canonici pro suo Episcopatu, facile eapropter in hanc translationem consensit, ne scilicet præfervidus, ac sui impotens Rex deinceps gravius fortasse quid, & simillimum Antecessori suo, crudeli Boleslao designaret. Sed enim, qui evitare volebat, ut dicimus, Charybdim, incidit plane in Scyllam. Nimirum declinando Wladislaum Polonum, in Joannem Bohemiæ Regem, illo altero parum, aut non multum ab similem incurrit Nankerus. Quapropter necesse habuit, ut eum ipsum, uti fecerat Wladislao, diris devoveret, execrareturque, eo quod Milicziam arcem Episcopalem summa injuria Rex ipsi intercepisset. Verum cum in propatulo, si legibus certaretur, Rex de victoria desperaret, ajunt non mediæ, sed primæ notæ scriptores, grassari ex occulto in Episcopum, Joanni perplacuisse. De hoc facinore sit fides penes Autores, præsertim Polonos; hoc certum est, toxico equidem, sed an regio mandato? non tam facile affirmavero Nankerum extabuisset. Sed satis est ad gloriosam nihilominus mortem, si quis, etiam Rege ignaro, ut huic tamen per amotionem Episcopi è vita gratificaretur, venenum Ecclesiasticæ libertatis Vindici propinavit; quia non manus, aut ora, in hoc negotio, sed causa magis, cur factum sit, æstimmatur. Gloriosum proinde ac prope dixerim Martyrem, Cracoviæ annis 5 & medio, Wratislaviæ 15 plane persecuti sunt Principes terræ, sed *Gratis*; quia ad sua placita nunquam eum divertere potuerunt. De ma-

gna tribulatione venit equidem, cum excessit è vita Nankerus, sed ad magnam quoque palmam haud dubie, exantlatis tot ærumnis, & confectus tot injuriis, in coelo pervenit. Corpus defuncti quiescit interim Wratislaviae in Basilica D. Joannis Bapt. Cæterum elato per maleficiū Episcopo, modicum distulit DEUS vindicias: post paulo enim conspicuus cuidam inclutæ ad D. Mauritiū foeminæ, specie irata Angelus, excussis in Wratislaviā carbonibus, incensa, ac partem maximam deusta civitate, poenas à complicitibus sceleris civibus exegit. Ipsi quippe, ut Joanni Regi facerent gratias, multis ingratiis Nankerum Episcopum affecerunt. Carolus IV pro Parente suo, interveniente Romano Pontifice, utcumque conatus est maleficiū compensare beneficiis apud successorem Preclaudum, de quo in ejus memoria jam fecimus alibi luculentam mentionem. Crugerius die 10 April.

Insigne Nankeri securis erat: in quam, & simul in diem obitus, qui in feriam Parasceves inciderat, ita ludit Fama Posthuma:

*Post alapam Christi similem, calicemque veneni,
Aptior est nullus, quo moriari, dies.*

Fasces, non asciam, aut securim,
Instrumenta Justitiæ vere consularis,
portare debebat in scuto
Nankerus

*Pro illa, alapam ore excepit
& sine stomacho generose concoxit.*

Pro illa
mortem exhaustit;
sic serviliter tractatus,
ut uni Regum esset à manibus;
alteri à poculis.

Amanuensis in Polonia;
Pocillator Regis in Boëmia.

In Cracoviensi Episcopatu retulit præmium,
palmare:

In Wratislaviensi
triumphale;

in quo mistam veneno
bibis laurum in Scypho

ad vitam potu sic profuturo æternam;
non aliter boni Pastores, qui ponunt

*Animam pro ovibus suis,
Illarum bibunt in sanitatem.*

Quibus

quid aliud didicisset in mensa Christi
quam vitam per mortem propinare?

Morere jam, Nankere, morere!

positus super aquilam Silesiæ
eveheris novus non Ganymedes, sed Joannes
ad mensam, super pectus JESU.

Tam pretiosum haustum non fecit Cleopatra:

Illa regnum bibit,

Tu Cælum!

Antequam illud peteret Nankerus,
Circuivit per vicos & plateas Nissenæ Civitatis,

quasi quarens dilectum

die Parasceves,

Et ecce,

cum alibi non posset, tandem reversus domum,

nihil tale suspicatus

invenit eum in lectulo

cum Domino obdormiens obdormiente.

§. 37.

XXVII. PRECISLAUS

De Pogarella, Aulæ Regiæ Cancellarius. (a)

Elect. A. 1341. - - Obit 1376.

*Grotgovium ære meo Cathedralis Bresla Ducatum
Obtinet: inde mei non memor esse nequit.*

(a) Nankeri morte sedem vacuam PRECISLAUS perantiquæ Pogarelliorum familiæ nobilis (Pogoreletium gente Crimalium, quod vetera monumenta respuunt, Cromerus adpellat, è familia autem de Pignorzlecz Mechov. de Michovia) Bononiæ tunc studiis vacans, contra ho-

minem extraneum, pro quo Casimirus Poloniae Rex non intercedat modo, sed pæne pugnabat, concordibus suffragiis Canonicorum, die quinta Maji A. C. cccccxli obtinuit: electionisque confirmationem, quam Gnesnensis abnuebat, Romam profectus ab ipsomet Papa Romano Benedicto II impetravit, non parum ea in re adjutus à Carolo Joannis Regis Filio: qui & ipse Patris loco electionem ratam habuit. Gubernationem hunc in modum adepto Precislao, post tristes illas miseras Nankeri exortas tempore, plane faustum successit seculum, Joanne Rege jam sua sponte ad concordiam cum Episcopo, & Ecclesia Wratislaviensi firmatam inclinato: quam inire cum Nankero, quem & natura morosiorum effinexerat, & Joannes extreme ob creberrima, vehementissimaque censurarum fulmina oderat, plane recusabat: ne pertinacia magis Episcopi, quam pacis, & erga Ecclesiam benevolentiae amore victum se esse, submisissetque se Episcopo videretur, usus eam ad rem opera Caroli filii sui, qui ad Precislaum ipse Nissam proficisci non dedignatus, de injuriis Ecclesiae Wratislaviensi illatis hanc modo restituto ei Castro Milicensi, (sed quod exinde sub annum Christi supra mille trecentos octavum, & quinquagesimum Conrado Olsnensi Duci, ejusque filiis, duobus tamen pagis sive villis *Raugerwig* / & *Borssensin* exceptis Precislaus vendidit) sed & aliis conditionibus non spernendis eum in modum cum illo patris nomine transegit, ut in terris Ecclesiae plausus ubique & gaudia existerent: neque aliter promulgatione concordiae, quam modulatissimo aliquo tibiarum aut fidium cantu, fruerentur. Nec ita multo Precislaus emptum a Boleslao Lignicensium ac Brigenfium Duce Grotcoviensem Principatum Wratislaviensi Cathedrae sempiterno jure addixit: eoque nomine se in fide, & clientela Regis Boemiae tanquam Principem, & Vassallum ligium, unà cum sacro Ecclesiae Collegio tanquam ejusdem Regis vassalli esse, foreque semper professus. Cui rei fidem facit diploma Caroli IV Imperatoris, quo Grotcoviensis territorii venditionem atque infeudationem, regnante Joanne Patre factam, roborat, & firmam ratamque haberi jubet. Factum diploma, signatumque Wratislaviae A. C. cccccxviii, idque primum reperio, in quo Episcopus Wratislaviensis disertis verbis Princeps indigitatur. In anterioribus Episcopatus Privilegiis, quotquot mihi legere contigit, nihil tale apparet. Cujus & alia quaedam exstant Episcopo, & Ecclesiae de annis 1342. 1352. illo ipso quem dixi 1358 anno concessa Privilegia, aurea quidem illa, gemmea, & adamantina nonnemini dicta, quod in iis unionem Episcopatus & Capituli, jus Ducale, & Principatum

Ligium, vasallagium Capituli, indivisibilitatem bonorum Ecclesiæ, exemptionem ab omni onere, tam jurisdictione alia, quam Regis clarissimis, & prægnantissimis verbis comprehensa putaret. Neque mirum vero, Cæsarem tam proum ac beneuolum in Præsulem fuisse: qui Aula Regiæ Cancellarii munere functus (uti plurima testantur Imperatoris diplomata, in quibus talis fere subscriptio: Per manus Venerabilis Preczlai Wratislaviensis Episcopi, Aula Regiæ nostræ Cancellarii, vice Venerabilis Gerlaci Mogunti Archiepiscopi S. Imperii per Germaniam Archicancellarii) fidam plane navarit illi operam, multasque ac graves Reipubl. partes sibi mandatas magna cum prudentiæ & integritatis laude sustinuit. Enimvero sicut optimos gubernatores haud mediocriter etiam remigum manus iuvat: ita qui populos regunt, ac ne quid Respub. detrimenti capiat, dictaturam gerunt, multis administris opus habent, sed nullorum tamen adiutorio sublevandi magis, quam quos Cancellarios vocari consuetudo obtinuit: quippe quorum industria, dexteritas, ac fides prora & puppis ferre est omnis publicæ curæ. Quemadmodum autem cum ipso Imperio Germanico cœpit Archicancellariorum (qui à tot jam seculis ipsimet Principes Electores sacri) officium ac dignitas, sic eadem ratione statim ab initio, qui vices illorum obirent, succenturiati fuere: per multa quidem secula Cancellarii Imperialis, siue Regiæ Aulæ aut Palatii dicti; nunc autem a seculo, & quod excurrit, Vice-Cancellarii nuncupati, eoque etiam nunc nomine censiti, manente, quæ prius fuerat, officii & dignationis amplitudine ac prærogativa. Tale ergo munus in Aula Imperiali primus è Silesis, ac si Primislaum Ducem Teschinensem excipias, pene solus Precislaus obiit: vir cetera quoque excelsi Spiritus, sed moribus adeo sedatus, ut omnium benevolentiam magno Reipub. Ecclesiasticæ bono sibi compararit: in augendo autem Episcopatu tam industrius, ut aureo Episcopatu indigitando causam præbuisse videatur: jamque adeo à ducentis quinquaginta amplius annis ad exemplar ejus successor omnis perpetuo optetur. In Chronicis quidem manuscriptis inter alia commendatur, quod ex prudenti bonorum Ecclesiæ administratione magnam vim auri argenti que adeptus, quamvis donaria pretiosa Ecclesiæ suæ inferret, & omnem mensæ suæ suppellectilem ex auro & argento fabrefieri curaret, nec quicquam prætermitteret, quod vel ad Ecclesiæ, vel Curiæ suæ ornamentum pertineret; hac tamen qua magnificentia, qua liberalitate, viro Principe digna, ærarium suum non sic afflixerit, quin haud eo minus maneret ditissimus. 2. quod ædem Cathedrali murorum fabrica, & opere vec-

micu-

miculato egregie exornarit, ibidemque sacerdotum quoddam Collegium, mansionariorum nunc, instituerit: attributa ei ædícula, quæ fronti Ecclesiæ B. Joannis annexa, sacellum B. Virginis, nec non choris posterior adpellatur; in quo sacrorum ministerio, & decantandis Psalmis vacarent. 3. quod multos pagos à nobilibus emptos Ecclesiæ adjecerit, in quibusdam etiam supremum jus, quod in certis nobilium familiis successione factum fuerat pæne hæreditarium, enumerato argento sibi & Ecclesiæ adjunxit. 4. quod a Nicolao Duce Silesiæ Monstherbergeni jus supremum in opidum Wansen, & villas eo spectantes, nec non in pago cognomine jus vectigalis cum tertia judicii parte consequutus fuerit. 5. quod a Bulcone Duce Silesiæ Swidnicensi castrum *Jauernik* (hodie S. Joannis vocant mon-tem) in præcelso exædificatum loco cum omnibus pertinentiis jure perpetuo tenendum, reservato dumtaxat Principi ad vitæ tempora usufructu, impetraverit. 6. quod egentium hominum magnam gesserit curam, eique posteris quoque testandæ, duodecim pauperum Laicorum, qui ex fructibus pecuniæ ad hunc usum delegatæ stipem quotidianam, & amicum annum caperent, conventum Nissæ erexerit. 7. quod denique opidorum quorundam muros collapsos instaurarit, & piscinas plurimas, partim veteres struxerit. Præfuit Episcopatu, quem & felicissime, dum vixit, administravit, & moriens reliquit florentissimum, annis quinque ac triginta, jamque maturus ætate & gloria, octavo Kalend. Aprilis A. C. ccccclxxvi in arce Othmuchoviensi, ubi frequentissime commorari solitus erat, mortalitatem exiit: Wratislaviæ in illo ipso, quod condidit, sacello more solemnî ac justo honore conditus. Circa tumulum marmoreum hæc legitur inscriptio:

Anno Domini MCCCCLXXVI. VI die mensis Aprilis obiit Reverendiss. in Christo Pater, & Dominus Dominus Preceslaus de Pogrella, Episcopus hujus Ecclesiæ, & fundator Capellæ. Orate pro eo Deum.

Sub insignibus autem ejusdem:

PRECESLA. De Pogrella Episcopus Wratislaviensis.

Temporum suorum felicitas.

A. D. 1376. 25 Martii (inquit Crugerius in sacr. Pulv.) pestili febre sublatu est Othmuchoviæ Preczlaus Wratislaviensis Episcopus, cui pares paucos omnino, superiorem nullum plane series id urbis Antistitum hucusque numeravit. Vixit in Episcopatu annis 35 sapientia, virtute ac Beneficiis in Patriam suamque Diocesim Præsul celeberrimus. Ob primam ita Carolo IV in amoribus fuit, ut eum demortuo Joanni de Novo foro,

foro, Vice-Moguntini Archi-Episc. S. R. Imperii Cancellarium in aula sua substituerit. In cuius necdum Cæsaris, sed tantum Marchionis Moraviæ gratiam longe ante Preclaus, cum scilicet præsentia sua Carolus ipse Wratislaviæ cohonestasset, & pro illatis injuriis satisfactionem nomine sui Patris Joannis promississet, interdictum Ecclesiasticum, quod propter Clerum urbe ejectum Nankerus Antecessor tulerat, facillime semovit. Huic ipsi Carolo jam Regi, ac planè Cæsari, sub A. D. 1355 potissimum præterea adjumentum com nodavit, ut Silesiæ toti, legitima cum Regni Bohemiæ Unione incorporatæ, supremus Dux designaretur. Quod porro Episcopus Wratislaviensis singulariter attineret, pro sua item persona A. D. 1358 ac successorum suorum nomine eidem Titulum tanquam Regi Bohemiæ ac suis successoribus, principalis Patroni, ac Domini Wratislaviensis Ecclesiæ, & bonorum ejusdem licet contra, sed ne quidquam Casimirus Poloniæ Rex apud Romanum Pontificem niteretur, detulit, consecravique: quin & illud in suis subinde datis litteris expressit, quoties Reges Bohemiæ coronari incideret, se toties, successoresque suos cum melioribus, hoc est præcipuis Prælatiis ad eam coronationem, veluti ad solennitatem (verba sunt Preclai) & gaudium Patronorum, & Dominorum suæ Ecclesiæ, compariturnum. Neque in sola Silesia ad promovendam Caroli IV, & ab eo Successorum Regum Bohemiæ gloriam, contulit plurimum operæ, sed & eandem in ipso Regno Majestatem (quam ea propter Nankerus suus Antecessor deriserat, quod precario ab extero Archi-Episcopo, Moguntino nempe, cogeretur emendicare coronationem) vehementer exaggeravit, quando à Carolo IV tum Cæsare sub A. D. 1347, unus è præcipuis Rogatoribus, Bullam auream impetravit, per quam deinceps domestico Archi-Episcopo id generis panegyrim, atque adeo Regum coronationem liceret celebrare.

Mores jam sanctissimos, Præfulis ab omni Virtute, ut loquuntur vetera MS. illaudabilis, quos scilicet pro merito nemo satis laudaret, quis luculenta ferat in coelos commendatione? S. Gothardi Trajectensis Episcopi in sua D. œcesæ Memoriam ad cultum duplicis officii extulit, voluitque esse perennem, fundatis in eum finem distributis foundationibus annuis. Ejusmodi pietatis in causa dies natalis, atque etiam Episcopalis consecrationis fuisse dicitur: Duo quippe hæc beneficia 5 Maji (qua Gothardi Episcopi sacri fasti solenniter meminerunt) Preclaus celebrem effecerunt. Addit Dlugossius Cracoviensis Canonicus peculiare quid majus, revelatione nempe angelica matrem didicisse Preclai, siquidem Puer quem

ipsa paritura erat S. Gothardum coleret, fore, ut bona ei omnia, quoad viveret, evenirent.

Sub ejus Regimine A. D. 1369 Ecclesiam Collegiatam SS. Joannis Bapt. & Hedwigis Silesiæ Principissæ, Ludovicus I, ultimæ Cælitis à CLX annis posterus, posito in fundamentis primo lapide, die festo S. Archangeli Michaelis Brigæ fundavit. Sed hoc unum Ducis beneficium in suam Cathedralē Ecclesiam ac totum denique Wratislaviensem Episcopatum innumeris superavit Preclaus. Adeo exaggerata series, ac intensā summopere liberalitas insinuat Episcopi à coævis scriptoribus in MS. adnotata fuit, ut eapropter eminenti plane titulo Wratislaviensem Episcopatum Aureum nuncuparent. Intra D. Joannis Bapt. Cathedralē Ecclesiam Mansionariorum Cappellam exædificavit, dotavitque amplissime in eum finem, ut in dies singulos in ea Mansionarii horas B. V. Mariæ decantarent. Altaria præterea aliquot in eadem Cathedrali Dlugossii testimonio erexit, vasis insuper argenteis ac plane aureis sacram ejusdem supellectilem mirifice inauxit. Quin & murorum fabricis, ac augustis molibus eandem operose, ubi ubi? exornavit. Nissæ in sede Episcopali pro 12 Pauperibus alimoniam quotidianam, ac annum vestitum perpetuo durantiā in deputato Hospitali providit. Episcopatus denique fortunas Grotkovienſi Castro, & ejusdem peramplio districtu à Boleslao Lignicensi & Brigenſi Duce coëmptis, illis etiam in aliis territoriis de novo comparatis, ac piscinis compluribus recenter erectis ita nimirum melioravit, ut aureo agnomine deinceps, ut diximus, haud immerito gloria-retur. Cæterum postquam fatis cessit Ottmochoviæ Preclaus, ut voluerat priusquam moreretur, in medio Capellæ suæ Mansionariæ sub ex-tante albo Marmore, terræ mandatus est. Tres porro Turres, quas in gentilitiis clypeis gestaverat, eundem stirpis perantiquæ Pogorellorum in Silesia Nobilem fuisse, adeoque hodiernorum Kozloviorum Majorem extitisse, cuique stemmatum modice perito facile persuadent. Hanc omnem à me conscriptam inferiore fors stylo memoriam Preceslai juvat elogio Wratislaviensium P. P. S. J. altiore utique & condecientiore personam absolvere & exornare. Audi proinde quasi buccinam sonantiorē, & Wratislaviensī Lector aggratulare.

Apertis portis

Intravit felicitas in Silesiam.

Veniente Romæ Preceslao.

Inscribatur Lemma huic scuto

Iustitia, & Pax, & Abundantia in Turribus ejus.

Fluat per fortunæ rivum
ad Posteror

Aurea felicitas Canonicatûs

In moribus, in aris, in ærariis.

An secuturum sit argenteum seculum
nescio.

Ex hujus ærariis augurari licet.

Nullum fore ferreum.

Invergebat.

prioribus sæculis se felicitas guttatim,
per rimas,

Quando suas Portas aperuit.

PRECESLAUS,

pleno alveo influxit

Quibus auri & argenti ponderibus gravatum
Templum fuerit?

ALTARIA senserunt,

Quibus portandis non unum suffecerat.

Quæ, & unde occisa marmora,

Muta adhuc sepulchra loquuntur:

Quibus culti honoribus, & apparatu ecclesiastico
Beati

prædicant Cœli

In suis Vocales Ministris

in terra,

In quibus adhuc Viatores

facti sunt Mansionarii

Comprehensuri eam templi partem;

Quæ Stellis hodie aureis tholo suffixis

ELUCESCIT.

Magnificentiam & Liberalitatem ejus

adhuc circumferunt Pauperes

Nislæ ambulatorii Præcones.

Gloriosius

quam Romæ in triumphalibus togis Nero

PRECESLAI

pretiosa laus
 Nissæ depicta est in Vestibus.
 Acta testantur
 Ex ejus perpetuo censu
 Ibi Pauperes transire in habitum.
 Diceret in illis
 ambulare Preceslaum,
 nisi Christum induisset
 qui stabit pro illo.
 Ut quando Virtutes Cœlorum commovebuntur,
 non titubet
 qui in terris Virtutem Misericordiæ
 stabilem fecit.
 Felix hic Jesu Discipulus!
 auri casus,
 de quibus Doctrinam proponit Jesus Syrach. c. 31.
 omnes declinavit.
 Sed ut auri casus declinavit feliciter,
 Unum tamen casum mortis declinare
 Nec scivit, nec potuit.
 Crug. 25 Martii ex Fama posthuma,
Aurea fulserunt hoc Præsule sacula: virtus,
Aurea Pax; Princeps aureus ipse fuit.

§. 38.

XXVIII. THEODORICUS Bojemus. (a)

Electus A. 1176.

Slesiacam ad Cathedram me Fratrum vota vocarunt:
Defuit adensus sed mihi Papa Tuus.

Clarius alii:

Electus fueram, sed Episcopus esse reapse
Schismate Pontificum contra operante vetor.

(4) PRECISLAO Præsuli subrogatus à Collegio Canonicorum
 THEODORICUS Bojemus, Decanus: sed qui confirmationem à Pon-
 tifice Gregorio XI impetrare non potuit, tum quod contra Caroli IV Im-
 pera-

peratoris voluntatem electus esset, tum quod Pontifex thesauris Precislai, qui relicta ingenti pecuniâ summa decesserat, & aureo Episcopatu inhiaret. Cæterum ne *ἀνίσταται* interim esset Ecclesia, Administrator illi datus Nicolaus Majoviensis, Episcopus ordinis Prædicatorum: quem tamen Collegium Canonorum admittere noluit, & ut pacem à Pontifice redimeret, uno die Legato ipsius ex Precislai hæreditate triginta millia aureorum, pro contributione item biennali Ecclesiis Polonicis imposita duo millia, necnon mille pro impensis hujusmodi pecuniâ in urbem transportandæ numeravit, & insuper octies mille annua è redditibus Episcopæ, donec aliquis Precislao successor daretur, promisit. Et vacavit quidem biennium adhuc Episcopatus, ad Pontificis usque mortem. Tandem exortum immane Schisma Romanæ Ecclesiæ, non ante triginta annos exactos sedandum, duobus nempe Pontificibus Urbano VI & Clemente VII creatis, quorum uter legitimus dicendus foret, tota Europa certatum est: hunc quidem Franco, Arragonio, Scoto Regibus, & Regina Neapolitana probantibus: illius autem comitia sanctiora dicentibus Italia, Germania, Hungaria, Anglia, & Lusitania. Enimvero Theodoricus ad Clementem Aremonem Cavarum (urbs ea Galliæ est in comitatu Venuxino sive Venessino sita, quæ Pontifici Romano parere cœpit anno M. CCC LX, cum à Joanna Siciliæ Regina eam emisset Clemens Sextus; fuitque exinde Pontificum sedes annos totos LX, Johanne XXII Curiam Romanam eo transferente) profectus, confirmationem ab eo haut difficulter impetravit: sed quam tamen pro irrita Collegium habuit, quod Gnesnensis provincia, cui Wratislaviensis Ecclesia jure metropolitico subiecta, Urbani VI partes sequeretur. Itaque Theodoricus spe sua, & Episcopatu excidit, privatusque deinceps vixit, Ecclesia interim in septimum annum vacante: quo quidem in interregno, sicut variis eadem calamitatibus implicata fuit, ita peculiaris quadam *αρεναζερπη* incidit, quæ male mulcandi sacerdotes occasionem Wenceslao Regi præbuit. Rupertus Dux Lignicensis ad dies festos natalis Servatoris, Fratri suo Henrico Decano Wratislaviensi cados aliquot cerevisiæ Suidnicensis Wratislaviam loco muneris deportari curaverat. Sed cum publico Senatûs edicto prohibitum esset, ne quis peregrinam cerevisiam importaret, intercepta cerevisia, & vector in vincula conjectus fuit. Tulerunt hoc Canonici indigne, ac civitatem Wratislaviensem more suo excommunicarunt. Ejus dissidii tollendi gratia, cum Rex Wratislaviam venisset, nec perviciam Canonorum sua auctoritate quicquam flectere posset, eos omnes

è Ducatu Wratislaviensi non sine magno Ecclesiæ malo ejecit: in integrum inde restitutos A. C. cccccclxxxi.

In Sacris Pulveribus Patris Crugerii sequentem Theodorici memoriam legimus, qui mortuus 1382. 15 Febr.

THEODORICUS, Wratislaviensis Capituli Decanus, qui (ut habemus ex Crugero,) vir erat undequaque infula ejusdem Episcopatus dignissimus. Sed eam inversam, hodieque Elogiastæ ipsi è vetusto MS. assignant: fortasse & olim, cum terræ mandaretur, in sandapila ita sita testamenti executores apposuerunt. Subest porro causa non injusta extraordinariæ positionis, an justa etiam ad Episcopatum non admissionis? mihi nequaquam definitionem arrogo. E compilatis ante ducentos annos à Joanne Dlugossio, sive Longino, Cracoviensi Canonico, Wratislaviensibus Episcopis sequens causa inversionis adstruitur. Carolus IV, quod alteri cuiquam (pro quo gratiose fuerat precatus) deferendam putavisset infulam, homo gentis suæ, in ejusmodi negotio, etiam extra regnum suum valde promotivus, Boemum hunc licet, à Canonicis rite electum non probavit. Gregorius IX. R. P. Cæsari præfato ob beneficia multum obnoxius, si non reprobavit electionem, eam tamen in biennium distulit (verba sunt Longini) ut ea occasione in turbida, juxta proverbium, non pisces, sed aurum, idque extraordinarie copiosum, quod a Preczlao Antecessore remanserat, vel interim ex Episcopatu subinde aureo coacervabatur, piscaretur. Eo mortuo variarunt Electores Cardinales in substituendo Pontifice: alii Clementem in Gallia, Urbanum jam sextum, jam alii in Italia dixerunt. Solum ultimum, verum & legitimum in hodiernum diem agnoscit Ecclesia. Prioris tanquam in Schismate electi, nec per spiritum sanctum probati, nulla penitus ratio habetur. Theodoricus, vir cetera doctissimus, & Juris sacri, Canonumque Consultissimus, cum Romam debuisset respicere, respexit potius Avenionem, & adiit in persona Clementem præterea, ut Gallicam experiretur in adeundo tanto beneficio humanitatem. Et quæ voluit, facile impetrabit. Interea Poloniæ Regnum præadhæsit Urbano Romano Pontifici; quis proinde Theodoricum ungeret in Episcopum? Metropolitæ Gneznenfis, ne utiquam, quia Clementem respuebat cum cæteris suffraganeis. Alius omnino nullus extra hos ordinarius, vel substitutos audebat se immiscere, ne Schismatico Pontifici videretur adhærere, vel jura aliena sibi usurpare. Quapropter in Annum septimum caruit suo Capite Wratislaviensis Ecclesia, donec Wenceslaus Dux Silesiæ Lignicensis, Episcopus Lubucensis, Episcopatus interim

rim Wratislaviensis Administrator; postularetur à Capitulo, & in hunc denique Episcopatum, resistente quantumvis Wenceslao adhuc Cæsare, & Rege Bohemiæ, tandem tamen à Romano Pontifice transferetur. Theodorici proprie infelix, non autem ullo modo indignus, quid contra ageret? contabuit tædio, quod non esset ultimo ferendo fortunæ ludibrio. Mortuum honorifico extulerunt funere Canonici, qui, nisi illi casus intercessissent, ac disfulissent Episcopatus adeundi favorem, nulli alteri infulam ob ejus capacitatem ac dignitatem omnimode favissent. Inter funerandum, cum cadaver ad D. Joannis in Cathedrali dimitteretur in sepulchrum, Poetici vir ingenii dicitur uni è Canonicis Theodorici Creaturæ infusurasse:

Si virtus staret, non Theodoricæ jaceres:

Quid volumus? terris fors tibi lava fuit.

Cæterum, qui nationem viri peregregii scimus, Patriam etiam vellemus fortasse rescire? Broda Bohemica subinde Archi-Episcopi Pragensis propria urbs, hunc Carolinæ Universitatis Magistrum protulit. Et uti in Galliis in Decretis licentia retur, Ernestus, Wlaffimæusque Archi-Episcopi duo consequenter sumptibus suis promoverunt. Preczlaus, Wratislaviensis Antistes, hunc ipsum multo tempore ob exaggeratam scientiam sibi Vicarium in spiritualibus substituit, & Officiale nominavit. Virtus insuper, ac probitas vitæ persuasit ceteris Canonicis, ut hunc præterea è corpore suo Decanum annis aliquot ante delatam infulam crearet.

Nempe virum prensabat honor, cui vivida virtus,

Et celeres Pallas fecerat ante rotas.

Sic facile & jussu scandes fastigia honorum,

Ad superos quisquis mente ferere pari.

In Infulam ipsius inverfam hæc canit F. P.

Pastorale Pedum, & Mitram non accipis. An fors,

Ut plura accipias, Infula versa manet?

§. 39.

XXIX. VVENCESLAUS

Dux Silesiæ Lignicensis. (a)

Postul. A. C. 1392.

Prodi.

*Prodigus hic fertur, belloque intentus, & armis,
Hic & oberatus cecit Episcopo.*

Wenceslaum Episcopum Wratisl. cum propriæ virtutes, tum generis
cellitudo & claræ propinquitates ab oblivione hominum vindicant. Gen-
tile enim habuit Piasstem decus. Quæ quidem familia tot seculorum me-
moriam, potentia longe lateque diffusa, amplitudine & fœcunditate miran-
da, summorum Principum ingenti copia, rerum denique præclare gesta-
rum magnitudine & gloria vix ulli per universam Germaniam cedit, usque
adeo, ut Principes alii, Archi-Duces, Electores, Reges, Cæsares necessitu-
dinis & affinitatis vinculo huic Illustrissimæ stirpi adstringi felicitatis par-
tem putaverint. Parentes noster habuit Wenceslaum Boleslai Lignicensium
Ducis, & Margarethæ Reginæ Bohemiæ filium, nec non Annam Teschi-
nensium Principem, quæ anno ætatis tertio ac quadragesimo demum præ-
gnans facta, præter filiam unicam, quatuor marito masculos peperit: E quib-
us (pro more illius seculi, si plures familiæ ejusdem Principes essent) Wen-
ceslaus & Henricus sacris Ordinibus addicti, eo majori contentione ad bo-
nas literas animum adjecerunt, idque hujusmodi cum profectu, ac successu,
ut sicut hic ex Decano Wratisl. Episcopatum in Polonia Wratislaviensem
meruit; ita ille Præsul primum Lebusensis creatus, ad Cathedram inde
Wratislaviensem, cujus Administrator hæcenus fuerat, per diuturnam illi-
us vacationem anno Christi supra mille trecentos secundo & octuagesimo
postulatus fuerit, Urbano VI Pontifice Romano adficiente, & in Lebu-
siano Episcopatu Joannem de Kitlitz Canonicum substituente. Id vero
ægerime ferens Wenceslaus Bojemæ Rex, qui Baronem quendam de
Duba Bojemum oggerebat, Collegio sacerdotum, ne arces opidaque Ec-
clesiæ traderent Episcopo, severe mandavit. Cui cum major illius pars
minime pareret, possessionem noster invito etiam Rege accepit. Sed odii
atque irarum plenus, cum præsertim alia quædam intervenirent, quæ ani-
mum Regis magis magisque exacerbarent, Episcopum & sacerdotes male
muldavit, ut coactum fuerit Collegium gratiam ejus aliquot millium mar-
carum argenti jactura redimere: cum interea Senatus Wratislaviensis,
qui Regias partes foverat, non nisi ea conditione interdicti sacri relaxati-
onem impetrare posset, ut promitteret, post novi Senatus Creationem
Episcopo se juraturos semper, quod libertates, immunitatesque Ecclesiæ
tueri atque defendere velint. Nec multo post Episcopus cum Capitulo
ordinationem servandam sede vacante deque modo recipiendi novum
Præsu-

Præfulem & homagio à subditis præstando fecit: ac multa deinceps, & alia pro bono Ecclesiæ (cujus quidem jurium acerrimum fuisse propugnato- rem constat) præstitit, ex statutis Synodalibus & Annalibus patriæ pe- tendo. Illud eximium, ac neutiquam vulgatæ moderationis specimen hautquaquam prætereundum est: Sub initium anni tertii & octuagesimi ab Urbano Pontifice Lutetiæ Christianorum in Apulia Presbyterum Car- dinalem iner alios creatum fuisse Wenceslaum; sed qui honorem ultro delatum recusavit; majorem haut dubie gloriâ ex galero spreto, quam multi ex adepto consecutus. Sed quod ipsum tamen tunc quoque à Lu- dovico Moguntino, Friderico Colonienfi, & Cunone Trevirenfi Archi- Episcopis, Arnoldo Leodienfi Præfule, ac Petro de Rosembergo Clerico factum ex Theodorico à Niem, coætaneo illorum temporum Historico, Onuphrii Panvini vitis Pontificum, itemque Chronico Chronicorum Ec- clesiastico videre est. Ruperto fratre Lignicensium Principe absque pro- le masculula defuncto Ducatum illum jure sibi suo vindicavit, & jam duplici fungebatur munere, dum & Episcopatum & Ducatum simul gubernaret: animo autem secum diligentius evolvens, cuinam ex agnatis Ducatum re- lineret, postquam Sacerdotalis character uxorem ducere, ac liberos procreare non permetteret, ad Ludovicum Brigenfium Duce[m] Henrici filium, Ludovici autem, qui Wenceslao primo fratri Lignitium cesserat, nepotem inclinavit, eique Ducatum non dissentiente Wenceslao Rege donavit. Id cum ægre ferret Ludovici frater Henricus, quod æque ac Ludovicus sanguine junctus esset Præfule, unius cum illo Patris, etsi non ex eadem Matre filius, pari statu, conditione, jure, dignitate, honore, & gradu, in hæc illi verba referente Wenceslao Cromero Episcopus sed ira commotior respondit: *Annon, inquit, fratrum meorum hereditatem jure adii? annon Ducatus iste in bonis est meus? quid igitur impedit, quo mi- nus cum vel fratri tuo vel tibi, vel alteri donem? quod si negaretur, miseri- rima foret Patrumfamil. conditio, quibus de facultatibus suis constituendi potestas nulla esset, nullo igitur merito de injuria, qua nulla affectus es, con- quereris. Memento Silesia Ducatus amplissimos fuisse, dum Lignicensis, Wratisl. & Glogoviensis unius imperio Principis subessent. Nonne in stir- pes & capita, sicut occasio & fortuna tulit varietas, dispersiti sunt? Nonne multa ab eo tempore in aliorum venerunt potestatem? quorum omnium, si tibi, Henrice, successionem integram reservatam statuere velis, ne toto er- rare celo, & parum sano regi consilio mihi videris. Jam quis fueris, etiam te recitente novi: nec illud clam est, ex aquo hereditatem paternam tecum*

Ludo-

Ludovicum dividisse: sed ea Patris tua fuerunt facultates, bona hac mea sunt, in qua cur ullum tibi concedam jus, haud video; quin meam hanc in fratrem liberalitatem favore prosequi debebas, quo memor stirpis, quam genuit, in fratrem tuum, meam beneficentiam testatus sum, quod si decesserit frater sine prole mascula, quis nisi tu, aut liberi tui haeredes erunt? Itaque Henrice, si fata velint, nil remombitur, quin tuo factum commodo sentias, ubi fortune expectato eventu paulo post te eadem, quâ nunc frater tuus gaudet, felicitate frui animadvertes. Haellenus Episcopus: Sed qui tamen ab intervenientibus pro Henrico Principibus exorari se passus fuit, ut mutata sententia priore aliquam hæreditatis portiunculam Henrico concederet. Goldbergam itaque inter fratres hoc pacto divisit: ut qui ex fratribus solus retinere vellet, enumeratis alteri sex florenorum millibus suæ faceret potestatis; ac de successione insuper ita cavit, ut, uter ex ipsis non relictis literis decederet, alter vel ejus liberi ejus hæredes essent. Tamen si vero Wenceslaus Antecessoris sui Precislai felicitatem æmulari non potuit, cum præsertim nimia largitione, & quotidiano vitæ cultu reliquis ejus ætatis Principibus minime cedere vellet, talem tamen sese gessit, ut male aut infideliter administrati Episcopatus argui nequeat: nullos certè ab ipso pagos aut alia Ecclesiæ bona (quod sub successoribus Episcopis frequenter accidit) oppignorata, nedum alienata fuisse, probari possit, vitio quidem à nonnemine ipsi versus fuit: quod in tam ampla Ducatus Lignicensis hæreditate non partem aliquam Jaroslai Episcopi aut aliorum exemplo Ecclesiæ contulerit; sed qui si novissent transactione veteri inter Wenceslaum Episcopi Patrem & Ludovicum I. Ludovici istius Havum illud cautum fuisse, ne exclusis Ducibus hæreditas Principatus in alienas deveniret manus, æquiores in dubio Episcopo Judices exstissent.

Ecclesiam cum rexisset annis triginta quinque jam ætate gravis, anno salutis 1417 dignitatem sponte sua in manus Martini V. Pontificis Romani, permisso Capituli abdicavit, reliquum ætatis in ejusdem ædibus Othmuchiaviæ transegit, ac biennio post vitæ valedixit, reliquo quidem ultimo voluntatis suæ elogio, in quo potissima Ecclesiæ collegiatæ, quam erexerat, habita fuit ratio, certis quibusdam legatis ei assignatis: inter quæ Crux fuit aurea, gemmis ornata, & alia minor: Monstrantia item aurea, quam sua adhuc ætate superfuisse Wenceslaus Cromerus Cancellarius Episcopalis testatum reliquit. Corpus exanime in præmemorata eadem Collegiata primo sepultum, post Johanne IV Episcopo consentiente unâ cum ipso Collegio in antiquæ Civitatis Nissensis templum fuit translatum.

Audia;

Audiat & Crugerius sequentia de illo referens:

A. D. 1419. 6 Octob. obiit diem suum Wenceslaus Boleslai Lignicensis Ducis Filius, Wratislaviensis ultimo Episcopus. Ante hanc Insulam, pedum Libufficenze portavit: In utroque Episcopa ita se gessit pontificaliter, ut ei Urbanus VI R. P. galerum Cardinalitium subintruderet. Modestissimus Antistes ad hanc lucem erubuit extraordinarie, quare gratis actis ultimum fastigium Romanam purpuram declinavit. In suo Wratislaviensi apice dum luxit, Ottomochovia Collegiatam erexit, in qua quiesceret. Sed Hæretici Orphani, & Taborita, sub 1430 hanc quietem excursionibus suis turbaverunt insolenter. Joannes ejus Nominis IV, Wratislaviensis Præsul, translatione Nissam novâ, ad erectam sub titulo Jannis Baptiste, novam stabilivit. Sed nec ibi fuit extra turbas; novi tempora, quibus ex suburbio ad S. Jacobum intra Civitatem est transportatus. Hodie Collegiata ibi habet SEDEM. Et in ea post mortem suam aliquot resident Episcopi Wratislavienses; maxime cum hæc urbs præ Wratislavia sit titulis aliquot his magis proprior & acceptior. Crugerius 6 Octob.

Aliquam Wenceslai Gentilitiam ita canit Fama posthuma:

Sancti avis hæc signat vestigia Wenceslai;

Quidni aquile in celo sit tibi nota via?

Frustra insurgit Leo Bohemicus Wenceslaus,

Ubi Aquila confedit in folio,

Movere folium potest, dum columnas ad sua vota flectit,

Canonicos.

Excutere aquilam non potest,

quia volat.

Tandem

Lentam testudinem,

Theodoricum, septennio ad fastigium connitentem,

Ducalis ales docuit festinare;

Pervenire tamen, quo volebat, non potuit;

nimirum,

quod differtur, nonnunquam aufertur.

Septem annis sustinuit palma se premi,

ut altus elatas vibraret.

Nemo scit, quid sit, caput habere,

Nisi cui contigerit capite aliquando caruisse.

Plurimis malis involuta interim Ecclesia,

Cum septennio Gymnasium patientiæ frequentasset,
facta sunt illi ut Cresco

παθήματα μαθήματα,

Ex jactura lucrum,

ex dilatione judicis, dilatione jurium ditata est;

Defensores juratos

tot impetravit,

Quot Curia Wratislaviensis Consules daret.

Postquam annis,

supra trecenos, quinis

præsedet Ecclesiæ,

vitam,

priusquam poneret, in sinum, unde prodierat, reposuit.

Pontificatum suum Pontifici summo committens.

Scilicet,

fursum sacrorum fluminum fontes fluunt.

Hæc Patres Wratislavienses.

Fuit præterea Wenceslaus historiæ cum primis Studiosus, qui ob id Orango cuidam Canonico mandasse legitur, ut res Silesiæ ac Ducum Familias tabulis includeret. Etsi autem ille prolixum fabularum volumen scribere instituit; tamen vix ad Boleslai Proceri tempora progressus, consilium scribendi abiecit.

Sub Wenceslai Præfulatu Joannes Ratiboriæ & Oppaviæ Dux Ecclesiam Collegiatam Virgini DElparæ sacram quasi de novo fundavit: tantumque eidem attribuit reddituum, ut duo Prælati, Præpositus & Decanus, duodecim Canonici, ac totidem Vicarii vitam commode sustentare queant, Episcopus ipse ex testamento Bertholdi Göltsdüssel Nisseni, Præpositi S. Ægidii Wratislaviensis, & Archiatri sui Othmuchoviæ Ecclesiam Parochialem S. Nicolai loci ordinaria potestate Collegiatam fecit (ut jam supra dictum) ac de suo illi villam Heidenreichsdorff ad mensam Episcopalem spectantem cum omnibus juribus ac pertinentiis donavit: constitutis Prælati duobus, Præposito ac Decano, ac tredecim præterea Canonicis.

A. C. 1416 Jus Ecclesiasticum, vulgo das Kirchen-Recht/ publicavit, se nominatum, non quod de rebus Ecclesiasticis, sed de Jure successionis, inter subditos Ecclesiæ, conjuges præsertim, qui libros ex se invicem suscep-

sceperint, agat. Id quod quoad opida Episcopalia à Balthasare Præsule varie immutatum fuit.

De translatione Canonici ab ipso fundati, & Corporis Othmuchoviæ in primis conditi, versifex noster sæpe citatus in hæc verba scribit:

Von Othmachau man thât verlegen
Den Thumb auf Meyß in die alte Stadt
Uns heiligen Wenceslai Tag /
Der Bischoff auch ward ausgegraben /
Mit Herrligkeit hinweg getragen /
Welcher alldort gestiftet zuvor
Den Thumb vor neunzig etlich Jahr.

§. 40.

XXX. CONRADUS

Dux Silesiæ Olsnensis.

Elect. A. 1417. - - Obiit A. 1447.

*Musica amans, comis, bene agendo prodigus, Edi
Conflatum es liqui: sed sopha causa tamen.*

Pontificali honore a Wenceslao Episcopo in manus Papæ Martini V. resignato, CONRADUS Dux Silesiæ Olsnensis, qui, quod Fratres haberet *Conradum Nigrum*, & *Conradum Album* natu minores, *Sentor* dictus fuit, provisione Apostolica ad intercessionem cum *Sigismundi Imperatoris*, tum ipsorum Canonorum, in Cathedram collocatus, acceptoque provisionis diplomate in Ecclesia Collegiata Othmuchoviensi consecratus fuit. Princeps, ut habent Episcoporum vitæ, a Joanne Longino Canonico Cracoviensi, & aliis conscriptæ, non eximie quidem literatus, sed ab omni fastu & arrogantia alienus, & quo nihil in Principe popularius ac gratus esse consuevit, aditum quibusvis, & aures summa benignitate, & singulari patientia præbens: idem tamen ad iram pronus, vino ventrique plus æquo deditus, in fæminarum amorem propensus, ac rerum suarum profusus; Cumque staturæ brevissimæ esset, crassitie tamen ac multo adipe aggravabatur, perpetuo fere oculorum defluxu laboravit, & ob lingvæ quoddam vitium balbutivit, ut mutilo plane & imperfecto sermone uteretur. Inciderunt in ejus regimen atroces tempestates, cum tam extranei Hussitæ, qui propter concrematum in Con-

cilio Constantienſi *Juannem Huſſum* Eccleſiaſticis hominibus infeſtiſſimi erant, quam indigenæ prædones, direptionibus ac vaſtationibus in Sileſiam, & ſacras præcipue ditiones, crudeliter graſſarentur: Unde ſæpius militem conſcribi Eccleſiæ ſtipendiis neceſſitas ipſa poſtulavit. Ut nemini quidem, qui aut bellum ipſe expertus eſt, aut aliunde didicit, mirum videri poſſit, ſi grandi ære alieno aggravatam Eccleſiam ſucceſſori reliquerit. Nec paucos adeo Eccleſiæ pagos vel vendere, vel oppignorare coactus fuerit: ſatius nimirum eſſe prudenter ratus, membris alicujus, quam integri corporis, jaſturam facere: Cum præſertim non omnino abalienaret, ſed reluendi facultatem ſibi, ſuisque ſucceſſoribus integram refervaret. A. C. 1419. acceptis ab Eccleſia Capituloque ter mille octingentis marcis groſſorum Pragenſium numeri Polonici, *Territorium Cantienſe* eidem in pignus conceſſit; non ſtratibus ſolum in antichreſim iſtam conſentientibus, ſed & *Sigismundo* Imperatore eandem confirmante, quousque facta fuerit relutio, qua occasione tandem ſub Epſcopo *Rudolpho* Eccleſiæ hæc bona conceſſa fuerunt hæreditarie. Caſtrum *Jeſtſch* à *Ludovico Duce Olaviienſi* circa annum ejusdem ſæculi trigefimum tertium emit: ac hujus quoque Dominio Epſcopatum inſigniter ampliavit. A. 1423 magnum evaſit periculum, poſteaquam nimirum pons trans Oderam in iſula, quem vix Epſcopus traſſerat, fractus corruit, compluribus hominibus, qui proceſſionem ſequebantur, ſubmerſis. Arcem *Othmuchovi-enſem* bis amiſit, prima quidem vice A. C. 1429. perfidia Nicolai *Czedlicii*, non ſine magnis difficultatibus, poſtquam ea toto pæne ſexennio caruerat, recuperatam: altera autem A. C. 1443. ſed paullo poſt ea lege receptam, ut Bojemis, qui eam interceperant, duo millia florenorum numeraret. Quæ præterea tunc accidere, quo tempore Præſuli non cum Bojemis modo, ſed & haud paucis è nobilitate patria, Caſtrorum quorundam Eccleſiæ occupatoribus, colluctandum fuit, nimis longum foret hoc loco recensere, nec noſtri inſtituti; ob id lectori cupido ex Annalibus petenda.

In Eccleſia ſua Cathedrali, rogante Capitulo, Conſtitutionem primus promulgavit, ejusque à Concilio Baſileenſi confirmationem impetravit: ne vel exteri, extrave Diœceſin nati, vel qui non ſupremum honorem in facultate aliqua publico Academiae teſtimonio conſequuti eſſent, in ſacerum ejus Eccleſiæ conſeſſum reciperentur. Conſuetudinem præterea introduxit, nemini ut beneficium in eadem Eccleſia conferret, niſi illi ante lagenam vini *Malvatici* obtuliſſet. Id vero quamvis vini amore, quo

impense delectatus fuit, malo more, nullo jure factum fuisse, non vana sit conjectura; usu tamen, atque ætate in debitum postea transit: adeo quidem, ut inter Rudolphi etiam Episcopi statuta (quæ Capitula vocant) reperiatur. Tribus ante obitum annis Episcopatum Capitulo resignavit, si forte hac ratione Ecclesiæ, ac ejusdem bonis rectius consuleretur ac deprædationum damna præcaverentur; Ita vero cum Capitulo convenit, ut, si *Franciscus Warmiensis* in Borussia hujus Episcopatus possessionem nancisceretur, singulis, dum viveret, annis undecies centum florenos Ungarici auri signati; si vero *Franciscus* cathedra non potiretur, octingentos florenos à Capitulo acciperet, *Jelciumque* cum omni dominio, sylvis, pratis, & agris, item *Rotwitz / Miseschowitz / & Roto- witz* pagos utendos, fruendos retineret: hac vicissim cautione præstita, ut administratori, aut successori Episcopo lignorum in sylvis cædendorum, & venationis exercendæ jus ac facultas esset: nec bona illa in hostium potestatem pervenirent, sed à morte Conradi sine omni impedimento Ecclesiæ restituerentur. At vero cum nec *Franciscus* Conrado succederet, nec Episcopatus Administrator (is Nicolaus Stock fuit, Ecclesiæ Cathedralis Decanus) benigniorem experiretur fortunam, imo potentiores jam, quam Episcopus habuerat, hostes ex ipsa provincia, & in his *Guilielmum Oppaviensem Ducem, Conradum Olsnensem, & Bolconem Oppolensem* nactus esset, fratrum suorum instinctu rescissa obligatione, gubernationem iterum sibi vindicavit, eamdemque, Pontifice præsertim Romano con-nivente, cum alioquin ex Canonum præscripto, qui semel beneficio libera & spontanea renunciatione se abdicavit, illud repetere non possit, invito quamvis Capitulo adusque terminum vitæ retinuit: ea tandem anno Episcopatus vigesimo, Christi autem supra mille quadringentos septimo & quadragesimo, in professo S. Laurentii, hoc est, die nona Augusti Jelcii defunctus, Wratislaviæ autem honestissima sepultura in templo Cathedrali conditus.

De Conrado Fama Posthuma:

Ipse parum doctus Conradus non nisi doctos

Promovet; an doctos sic creet ipse viros?

Non ita clausit rem familiarem Conradus,

Ut eam benignitas aperire non posset. Cic. de officiis.

Lenitas, Benignitas,

erat Conradi res familiaris,

aperiebat seipsam omnibus,

ut solent flores diducto calyce.
 Inter Duces didicit agere cum plebe,
 dedit illi natura oculos lippientes,
 ipsa lippa,
 cui daret, non vidit:
 Per hæc effluvia dulcis animi,
 manabant gratiarum influxus in alios.
 Si cui daret manum Amico,
 contra Diogenis Regulam,
 dabat digitis complentis;
 vel suum ferens,
 vel auferens
 cor alienum.

Sacer orpheus in Silesia Conradus
 suo carmine & cithara
 non saxa, sed traxit columnas
 de domo sapientiæ,
 Episcopatus sui Cælo
 terga subiecturas;
 Doctores.

Ex his columnis fecit sibi Atlantes,
 Hinc non dubites
 quod teneat Cælum.

§. 4°.

XXXI. PETRUS II.

Nowack dictus Silesius.

Elect. A. 1447. - - Mort. A. 1456.

Conflatum prius æs parce vivendo resolvi:

Turca furit: precibus pugno: sacra aucta vigent.

PETRUM à NOWACK, Decretorum Doctorem, & Præpositum
 Vratislaviensem plebejo ac humili quamvis loco natum, singularis virtus,
 doctrina, & in rebus agendis prudentia ad Episcopatus apicem evehit:
 Ejus electionem per viam scrutinii, ut vocant, factam, cum à Vincentio,
 Archi-

Archiepiscopo Gnesnensi tanquam Metropoli sibi confirmari Venerabile Capitulum enixe petiisset, assensum ei suum haut modo illi præbuit, sed & suffraganeum suum ablegavit, à quo solemni ritu novus Episcopus consecraretur: idque eo majore lubentia, quod examine prævio, & electum ipsum idoneum, scientia quippe, pietate, vitæ munditia, morum honestate, virtutum donis, providentia spiritualium, atque circumspeditione temporalium multipliciter insignitum, & formam electionis juxta juris ordinem, ac præsertim Constitutiones Concilii Basileensis observatam comperisset. Quam quidem in rem exstat peculiare Diploma, in Castro Archiepiscopali, Oppatow, decima mensis Octobris A. C. supra millesimum, quadringentesimum septimo & quadagesimo confectum: ex quo vel solo magni erroris omnes eos arguere licet, qui ex Casimiri Poloniæ, & Joannis Bojemæ regum transactione, eamque subsequuta Casimiri renuntiatione exemptionem, seu libertatem Ecclesiæ Wratislaviensis demonstrari posse putant, nullumque adeo ex eo tempore, quo Rex Poloniæ sese omni jure, quod habuit in Silesia, abdicavit, actum Jurisdictionalem ex parte Archiepiscopi intervenisse distant: sed quam ego litem meam nunc non fecerim. At vero cum Principibus nonnullis Silesiæ ea Petri electio, quamvis ipsis ab Archiepiscopo diligenter commendati, minus grata esset, Gulielmus Oppaviensium Dux arma vertit in bona Episcopi, ac paucis diebus totam fere ditionem vastavit: post clades tandem acceptas Vladislai Teschinensis & Glogoviensis opera Collegio Sacerdotum reconciliatus. Tenuit noster sedem Wratislaviensem annis novem, quibus, respirante paulatim ac quiescente à turbis bellicis aliisque molestiis Provincia, plures à Conrado Præsule oppignoratatos pagos redemit: æris alieni, quod priorum temporum injuria grande contractum fuerat, magna parte Ecclesiam levavit, ac cætera quoque fidelissimum se comprobare & Patrem, & Pastorem, annisus fuit. Celebravit ipse Synodum Diocesanam, in qua quid de majoritate, & obedientia, de foro competenti, de vita & honestate Clericorum, de cohabitatione eorundem ac mulierum, de institutionibus, de rebus Ecclesiæ non alienandis, de Testamentis & ultimis voluntatibus, de sententia Excommunicationis, de clandestina desponsatione, de celebratione Missarum, de immunitate Ecclesiarum constituerit, inveniet Lector inter Ecclesiæ Wratislaviensis statuta synodalia antiqua, studio & operâ Martini Episcopi revisa, & ad communem cleri utilitatem in unum volumen redacta.

Joannem Capistranum Aprutium è Franciscanorum Sodalitate Mo-

nachum Bernhardini Senensis auditorem, virum singularis facundiae, & sanctimoniae specie clarum, (qui suscepta in Bojemiam, Poloniam & Silesiam peregrinatione, cum in hujus Metropolim triginta ordinis sui Monachis comitatus venisset, in vitia acriter invehens, luxum, maxime in vestitu, cibo & potu taxavit, alveolos, tesseras, chartasque lusorias magno numero congestas publicè cremavit; ad expeditionem denique contra Turcas populum animavit, per duas saepe horas latino sermone verba facere solitus) modis omnibus fovit, adjuvit, promovitque, convocato subinde universo coetu Religiosorum, ut Capistranum in templo januis clausis (arcendo nimirum populo) concionantem, ac de emendatione morum ac vitae acriter disputantem audirent: idemque ritus, cultusque sacros haut parum accumulavit, augmento nimirum religionis id se debere ratus. A Ladislao Bojemiae Rege jus cudendae monetae impetravit, à Pontifice autem Romano duas Bullas; unam quidem super consuetudinem vendendi in insula S. Joannis cerevisiam Swidnicensem, quae tunc multarum litium ac disceptationum mater fuit: alteram verò pro habitantibus in eadem insula, ne de esculentis ac poculentis, itemque de materiis ad structuras necessarias vectigal solvere teneantur. Die supremo functus est Ottmuchoviae 8 idus Februarii anno Filii DEI supra mille quadringentos sexto ac quinquagesimo: quo nimirum ipso, cum à nostris Belgradum Hungariae adversus Turcas, Europae inhiantes, munitissimum propugnaculum fortissimè defensum fuisset, Pontifex Romanus in memoriam illustri & incruentae Victoriae festum Transfigurationis Christi quotannis die sexta Augusti celebrandum instituit. Corpus Antistitis Wratislaviam deportatum, die nona Februarii, justo honore juxta summum Altare sepulturam accepit: nec multò post in Cathedra ei Pontificali Jodocus Baro Rosenbergius, Bojemus, ordinis S. Joannis Hierosolymitani cum Cruce, Prior & Praepositus Straconicensis, nondum matura aetate, commendatione Ladislai Regis, ac dispensatione Calixti III, Pontificis, successit, vir multis virtutibus postea commendatus.

De Petro II Wratislavienses:

Oppressa en iterum sub nostro Ecclesia Petro

Floret; sic Primo se probat esse parem.

Proh portenta!

Honores facti sunt hominum Candidati:

Ambitio mutavit ordinem rerum & verborum:

Ambie-

Ambiebantur antea,
 Modo ambiunt honores:
 Petunt, non impetrant
 Episcopum.
 Putares inermem fuisse petitionem.
 Armata fuit ære,
 sed alieno;
 Hoc dissolvendum.
 Ampla quoque Honoris desideria constrinxit:
 Nimirum pecuniæ obediunt omnia,
 non ipsa sibi.
 Imperavit honoribus, ut abirent: sibi, ut loco moveretur,
 imperare non potuit.
 Denique
 illud Euripidis verum est:
 τὰ ζήτημα ἀνθρώποις τιμώμενα.
 Bene autem factum ambitiosis honoribus:
 Quia nihil eorum, quæ virtuti debentur, emere
 pecuniâ licet.
 Addendum iudico
 Etiam quæ debentur sapientiæ,
 Ut Conradi decretum in ipso capite sanciretur,
 debebatur Episcopatus
 Decretorum doctori,
 Petro.
 Hic portantibus aliis arenam in sacculo, nec dare volentibus,
 attulit aurum sapientiæ,
 Quo contracta debita dissolvit,
 omnia Ecclesiæ,
 heu! non sua omnia,
 quia post omnia
 restitit debitum mortis.

S. 42.

XXXII. JODOCUS

Rosenbergius, Baro Bojemus. (a)

Elect. 1456. - Obiit 1467.

*Husitici dum servit Eris gregis, alma mihi pax
Suasa, odia exhibuit litigiosa mihi.*

(a) Canonici Wratislavienses de novo Præsule sollicitis Ladislaus Bojemæ Rex JODOCUM, Baronem Rosenbergium Bojemum, ordinis S. Hierosolymitani cum cruce Priorem, & Præpositum Straconicensem commendavit, eo successu, ut veriti illi, ne, si contra voluntatem regiam ad alterius electionem convolarent, irritam eam Rex faceret, posthabitis Collegii sui sodalibus, quamvis eo honore haut indignis, exterrum eligerent, ac pro dispensatione, quod electus ætatis defectum patetur, Pontificem Calixtum III. requirerent. Neque enim Canones in Episcopum eligi minorem permetterent, nisi eorundem gratia fiat absque Apostolica: Quod quidem & tunc facta, ipsaque adeo electio à Papa hoc pacto consecrata fuit, ut Præposituram haut eo minus, sed sub Commendæ nomine retineret. Familiâ natus fuit perillustri, eâ nimirum, cujus primam originem plerique referunt ad Vitigonem, qui ex florentiss. Italiæ Principibus Ursinis (sed qui & ipsi ex antiquiss. Germanorum Principum familia Ascania, sive Anhaltina prodisse existimantur) oriundus, bellicæ laudis gloriam in Bohemiam secum intulit, ac Gentem Rosenbergicam condidit: quæ, cum præclaros viros atque heroas progeniisset, nostra ætate in illustrissimo Petro Ursino de Rosenberg ejusdem domus ultimo defecit. Hac igitur tam inclyta Gente minime indigne noster vixit, Vir ut corpore vasto & opimo, sic eloquentiæ, doctrinæ, ac prudentiæ singularis, animi magni & liberalis, ac cætera quoque omni laude dignus: excepto quod crapulæ, ac varietati eduliorum, quæ saccharo plerumque condienda curavit, intemperantius aliquando esset deditus. GEORGIO PODIEBRADIO Bojemæ Regi, publicæ tranquillitatis causa, (ægerimè quamvis ferentibus Silesiæ Statibus, Nuncio Apostolico, cumprimisque Senatu Wratislaviensi) sic primum adhæsit, ut sine salvo conductu Wratislaviam venire ad consultationes publicas vix auderet. At postquam Georgium à Romana Ecclesia penitus descivisse, & Hussitarum religionem publicè professum comperit, tam consilia, quàm arma sua impavido pectore

pectore contra illum expedit. Ad Prælaturas & beneficia viros maxime promovit, qui doctrina & virtute eminent: undecimo ipse Episcopus patris anno, qui erat Christi supra mille quadringentos sexagesimus septimus, decima quinta Decembris Nissæ in palatio, à se satis splendide structo, defunctus. Cujus quidem funeris, nisi prius è vinculis dimitteretur Præpositus Ecclesiæ Cathedralis, Joannes Druster, qui, quod in cunctis fere rebus Episcopo adversaretur, hujus jussu comprehensus, & in arcem *Kaldenstein* abductus fuerat, transitum per urbem Wratislavienses initio denegârunt: sed ob id à Baronibus Polonis, ac Bojemis, qui ad funus Episcopi cohonestandum venerant, reprehensi, magno & honorifico comitatu per urbem in cathedrale templum deduci passi sunt.

Rosenbergium in hæc verba celebravit Collegium Wratislaviense:

Sacra Jodoco sedens fecisti in Paschate, tali

Te festo Requiem quis celebrasse neget?

Jodocus à Rosenburg,

Sanctæ Crucis Præpositus, spinas habet in cruce,

Flores in nomine,

Nobilis servus Jesu Nazareni,

Non potuit sub hoc titulo non florere Episcopus Wratislaviensis,

quondam aureus, modo roseus.

Exuerunt naturam montes, ac sylvæ Hercyniæ,

In arboribus flores comparent; in montibus rosæ,

Hanc Rosam,

Ex familia Rosenbergica decerptam,

obtulit Ladislaus Rex;

ut illâ se, si veller,

Coronaret nostra Diœcesis;

nec abnuir

Excipiens ab una manu Regis, à Pontificis Calixti altera,

in medio furentis hærescos hyeme

roseum coronamentum.

Per ætatem non licuit esse Episcopo Jodoco,

Licuit per virtutem.

Immatura esse virtus nunquam potest,

Senescit etiam in pueris:

Si matura non est, virtus non est.
 Habent hoc discriminis
 Naturæ partus & gratiæ;
 quod illi à specie florum ad mellē fructuum longum
 habeant intervallum.

De his verò sapiens perhibet œconoma:
cum flores apparuerunt, tempus putationis advenisse.

Sedebat & hic Juvenis inter Doctores,
 & quidem in Templo,
 Maximæ profectò Autoritatis,
 Quem vel ipsi supremo Numini ministrantem
 deceret sedere.

Pedes sui illum portare nolebant,
 Ut vestigia Domini animo & corde sequeretur.
 Ut pedes Christi amplecteretur,
 inde cum Maria conquiesceret magis,
 minus turbabatur cum Martha.

Cecidit ille, qui dixit:

Ascendam, & sedebo.

Hic ascendere non potuit, pedibus captus,
 Quamvis ille magis ideo ceciderit,
 quia sedere volebat, & ministrare non voluit.
 Hic sedit potius, quàm omitteret ministrare.
 Non miror Seraphinos stare ante Domini solium,
 quia illorum servitium, laborem non habet,
 quorum pedes corpora alata non gravant:
 Stant enim simul, & volant.

Favit quietem Iodocus etiam Posteris,
 quibus ædificavit sedem
 Aulæ Nissenfis Episcopalis.
 Tandem ad æternam requiem,
 Velut alter Israel, compositurus pedes supra lectulum,
 vocatis ad se Canonicis,
 in eorum corona efflavit animam,
 relicto de se bono odore,
 id est,
 de monte Rosarum;

Nondum Senex, quamvis iam senilibus morbis &
moribus

implevit in iis,

quos iterum in Christo parturiit
sapientissimum oraculum:

Corona senum filii filiorum, & gloria filiorum
Patres eorum, Prov. 17.

S. 43.

XXXIII. RUDOLPHUS (a)

Ex Diœcesi Moguntina oriundus.

Elect. 1467. - - Obiit A. 1482.

Judiciumque Rotæ, celebrisque Lavantia, & Ædes
Slefidis (hujus eram Præsul) honora mihi.

(a) RUDOLPHUS Episcopus Lavantinus, & Legatus Pontificius, ad exequendos potissimum processus excommunicationis Georgii Bojemix Regis, bellique adeo adversus hunc tuba, annitentibus non solum Casimiri Poloniæ Regis, cui ob bellum Prutenicum iniquissimis ordini conditionibus sedatum gratus erat, legatis Stanislao Ostrorogio, Calissiensis Palatino, Jacobo de Dambrio Regis Vice-theaurario, & Joanne Ologuschi Canonico Cracoviensi, sed & Bojemix quibusdam Proceribus patritæ & avitæ religioni addictis, quorum Princeps erat Sdenko Srenenbergius, consentienteque tum horum intercessionibus, tum Capitulo postulati Pontifice Romano, cui gratum cumprimis fuit, quod nuncii Apostolici ad pacificationem provinciarum missi, in Pontifices deponerentur, adeo quidem, ut electo primos Episcopatus fructus, annatam insuper plenarie indulgeret, viginti votorum suffragiis Episcopus Wratislaviensis creatus fuit: cum frustra eam dignitatem, ad quam & ante a plerisque designatus fuerat, ambiisset Primislaus Dux Oppaviensis, S. Crucis Cantor, & Canonicus Wratislaviensis. Originem is traxit ex opido Rudisheimensi in Moguntina Diœcesi: ubi patrem habuit civem satis honestum, vir ipse fulcus, ac niger, staturæ decentis, mansueti ac religiosi ingenii, juris consultissimus: Cameræ ob id auditor in Basileensi Concilio ab omnibus nationibus designatus, Pii II & Pauli II maximorum Pontificum

cum Referendarius, indeque ad Lavantium eveſſus Epiſcopatum. Contra Sigismundum Auſtriacum, propter capturam Nicolai Cuſani Cardinalis, & Epiſcopi Brixinenſis, viri eximie docti, ſacris prohibitum, ſed qui tamen Pontifici ſupplex fieri renuens, ab eo ad generale Concilium provocabat, & cauſam ſuam ab omnibus Chriſtianis principibus cogneſci & dijudicari cupiebat, legationes diverſas objit, ac negotium graviſſimum ſopivit: Matthiæ inſuper Regis nomine aliquot Legationibus Neapolim uſque pro adducenda ejus ſponſa Beatrice, Ferdinandi Neapolitani filia, perfunctus. Diverſis generalibus, nationalibus, provincialibus, & Dioceſanis ſynodis atque Conventibus cum interfuſiſſet, alium ipſe modum ſynodales Epiſcopales celebrandi, quam qui haſtenus uſu receptus fuerat, præſcripſit, & in prima ſua Synodo A. C. MCCCCLXXXIII publicavit. Egit tunc Præpoſitum Eccleſiæ Cathedralis Petrus Höpner: qui hæreſeos nomine cum a Collegiſ ſuis traduceretur, a Nuncio Apoſtolico tanquam fautor hæreticorum, & Præpoſitura, & officiis reliquis omnibus per ſententiam privatus fuit: confirmatam haut multo poſt Bulla Sixti IV. Pontificis Romani A. C. MCCCCLXXXIX, inter archiva illius Eccleſiæ haut dubie reperienda: Matthiam Regem Patronum habuit benigniſſimum, a quo bina cum primis privilegia impetravit, quorum uno Caſtrum & Deſſſſen a Jodoco Epiſcopo recuperatum, unâ cum opido Zuckmantel, villis, allodiis, ſylvis, mineris tum inventis, quam inveniendis, & aliis pertinentiis quibuſcumque Eccleſiæ Wratiſlaviens ſi jure ſempiterno de novo addicitur, deque eadem Epiſcopus inveſtitur, ſignato Wratiſlaviæ A. C. 1474. die Dominica poſt feſtum B. Franciſci Confeſſoris. Altero autem deſenſio, ac tuitio bonorum, jurium, immunitatum, & libertatum Eccleſiaſticarum promittitur, ac Magiſtratibus ſubordinatis ſerio demandatur, dato in Caſtro Ratiboriens ſi, ubi tunc Rex commorabatur, duodecimo die menſis Martii A. C. 1475. Eccleſiæ Cathedrali donavit reliquias B. Valentini argento incluſas, ejusdemque ſancti feſtum inſtituit deinceps celebrandum cum IX Lectionibus, conceſſis quadraginta dierum indulgentiis. Vidi & exemplar litterarum donationis annuatim continuandæ duarum ſexagenarum Carptionum, & unius ſexagenæ Luciorum, quarum duas tertias Capitulo, unam vero Vicariis & Manſionariis dari voluit, conſtitutis etiam aliis quibuſdam de piſcinis prope villam Koppendorff in Grotcoviens ſi territorio.

Ingenii sui vires in commodum atque utilitatem Ecclesiæ Wratislavienſis annis, quibus rexit, quatuordecim adeo explicavit, ut, quum V. Id.

Id. Januarii 1482 Wratſlavia Niſſam profecturus in apoplexiam incidif-
ſet, nemineque medelam ferre illi valente, ad lethi portam appuliſſet, die
S. Antonii cadaver humeris Canonicorum ad primariam ædis Cathedra-
lis aram elatum, ampliffimis ceremoniis funeraretur.

Epitaphium Rudolphi:

*Miſſus ab urbe fuit Legatus Præſul in iſtas
Rudolphus terras, Rhenus eum genuit.*

Ex Laventina à Clero accitus, atque popello;

Sed ſummis meritis accipit hic Cathedram.

In ſtellam dimidiam, & Roſam ſub ſtella, in Rudolphi inſigni com-
ſpicuas hæc ſcripſere Wratſlaviennes:

Altera dat lumen, pars altera ſideris umbram;

Credo ſub hoc aſtro creſcere poſſe roſam.

Velut Jordanis purus eſt ſons;

Sed ſfluxus in mare mortuum:

Sic ſanguis Nobilis periclitatur,
ne ab avita claritate in obſcuram deſluat Poſteritatem.

Rudolphus degeneres hæredes non timuit:

ipſe enim Parens nobilitatis propriæ fuit,
an hæres?

quia, quam à majoribus non acceperat,
ſibi peperit, ingenio, induſtria, Religione.

Nihil in nobilitate eſt clarius, quam cauſa.

Lucere alieno lumine, caſus eſt,

proprio, virtutis,

quæ ſola Nobilitatis Mater eſt germana.

Auditor rotæ factus ætatis anno decimo quinto,

jam tum monſtravit,

ſe non fore rotam quintam

in curru divinæ Gloriæ,

olim circumducendo per ſedecim Ducatus Sileſiæ,

in quam,

eum primum ex nutu vicarii DEI venit Rudolphus,

ſecum literas huic patriæ intulit,

divinus plane nuntius vocandus,

Niſi Incolæ per illas facti eſſent humaniores.

Decretorum Doctor eximius,

in ambiguis Oedipus;
 in flexuosis Ariadna;
 in intricatis Alexander.

Quia plura sibi templa honorum videbat aperiri;
 Transibat per multarum virtutum ædes,
 in omnibus immotus.

Minimum habuit ad utramque tiaram suffragium,
 à Progenitorum claritate,

Maximum, à prudentia & virtutum apparatu;
 Hoc stipabat felicitatem suam,

Illa Episcopatum negotia manducebat.
 Subditorum magis Pater, quam Dominus;

Maluit diu benignus, quam brevi tempore appellari
 salubri Principum documento,
 ne sint præcipites ad pœnas.

Diu mugiunt fulmina, antequam elidantur è cœlo.

Pacem cum hominibus, cum vitiis bellum gessit.

Vultis victoriæ signum?

habuit multos captivos amoris, & humanitate sua devinctos,
 bellum indixit, bello Prutenico,

quod subjugaturus paci, cum discederet, decessit:

Potuisset nempe Martem domare;
 non mortem.

A. D. 1473. 18 Octob. die S. Lucæ Evangelistæ celebrata est Synodus Wratislaviæ, Episcopo Rudolpho sedis Apostolicæ cum potestate Legati de latere, ad inclita Regna Bohemiæ ac Poloniæ, præsidente. In ea sessionum series fuit ejusmodi. A dextris Episcopi, qui in gradu supremo aræ principis sedebat, Episcopi aliquot, inde Suffraganei, vel Vicarii generales in pontificalibus, consequenter Prælati, & Canonici majoris Cathedralis nempe, & post illos, sive superius, sive inferius in bancis (vox est Germanica, quæ cœvis temporibus fuit in usu, adeoque barbare latinizata) sessionem habebant, Præpositus Ecclesiæ S. Ægidii, atque Prælati & Canonici S. Crucis. Item præceptores, seu Magistri, de Corpore Christi Rhodiensis; & de S. Matthia cum rubra stella: sicut & Præpositus S. Spiritus in iisdem bancis sedebant. In stallo sinistro (accommodo me voci tum usitatæ & nunc apud Canonicos solennizata) sessionem capiebant Abbates, Leubensis, Arçnarius, Vincentinus, Saganensis, Hen-

Henrichoviensis, Kamencensis, Grissoviensis, Raudensis, Simelnicensis, post Prælati & Canonici Collegiatarum Ecclesiarum. Glogoviz majoris, Lignicii, Nisse, Oppolii, Brigæ, Ratiboriæ, Glogoviz superioris. Puncta, quæ in hac Synodo sunt tractata, ex statutis impressis facile concijies. Liber in Silesia est satis communis, habetur & Pragæ apud Patres Clementinos.

S. 44.

XXXIV. JOANNES IV.

Roth dictus, Suevus.

Elect. A. 1482. - - Obiit A. 1506.

Hic cum laude bona sacrata præfuit adi:

Ingenio præstans, & pietate gravis.

Rudolphi locum, ut in Lavantina prius, ita & in Wratislaviensi Cathedra JOANNES Rothus excepit: humili quidem loco Wembdingæ in Suevia ortus, sed sapientiæ, virtutis, doctrinæ, facundiæ, & industriæ commendatione ad sublimem hunc dignitatis gradum evehctus. Cum enim adolescens Juri Pontificio Patavii, humanioribus autem litteris, & eloquentiæ in ipsa urbe sub Magisterio austeri illius scriptorum Censoris, cui jamjam mortuo quidam tale condidit epitaphium:

Hic est Valla situs, qui nulli parcere novit;

Si quaris, quid agat, jam quoque mor det humum.

Operam dedisset & Aenæ Sylvio, Philolpho, Guarino, ac ceteris illius ætatis viris doctis notus & carus fuisset: Ladislao Hungariæ ac Boemiaræ Regi (si Joanni Dlugosso sive Longino fides) à secretis inserviit; eo autem præmature terris crepto Friderico II Imperatori ab Aenea potissimum commendatus, & in aulam, atque inter Consiliarios augustales adscitus, protonotarii munus (hoc enim nomine A. C. ccccclxvi litteras subscripsit Pataviensibus datas) aliquamdiu gessit, ac Lavantinz tandem Ecclesiæ Præpositus, sicut Cæsareæ in urbem profectionis Comes fuit, ita Cæsaris nomine, tam & Venetos, quam ad alios Christiani orbis Principes legationes frequentes feliciter obivit. Inde in Matthiæ Regis Hungariæ familiaritatem cum pervenisset, ab eo quidem in adipiscendo Silesiæ Episcopatu haut parum adjutus, de Ecclesia autem Wratislaviensi tum præclare meritus fuit: ut honorifica ejus in Annalibus reperiat mentio. Cum primum enim ad eam translatus esset, deformes quasdam Cleri ac populi

fui consuetudines sustulit: cantu figurato quasi indecoro ac profano ex Ecclesiis proscripto Gregorianum revocavit: possessiones haut paucas ab antecessoribus alienatas redemit, & ad Ecclesiam revocavit: piscinas admodum uberes, & hospitales commoditates alias instituit: arcem Othmuchoviensem egregie munivit: Wratislaviensem Curiam magnis sumptibus instauravit, insigniterque reparavit: multo adhuc plura conferre in Ecclesiam paratus, nisi Capitularium quorundam capitalibus inimiciis vexatus animum revocasset. Quis quidem factum, ut molesta & plena contentionis negotia declinaturus, omnes tandem curas suas ad coadjutorem, quem adoptaret fidum, dirigeret: Principes quidem, & Ordines Silesiæ initio faventes expertus. At sacerdotes idoneum præsertim ex ordine suo nacti vexilliferum, Opitium Colo, qui Joannis Ducis Saganensis quondam Cancellarius, consilii illius perniciosi de transferendo ad generos Ducatu Glogoviensi, Principi suo præcipuus auctor, ac fax adeo belli Glogoviensis fuerat, omnia ordinum consilia impediunt. Conviciis maxime scurrilibus Episcopum, & Principes deformabant, eosque Romæ pecunia oppugnabant: eo usque etiam progressi, ut ibi per suos idagerent, quo Episcopatus venalis proscriberetur. Vladislaus animi anceps modo huc, modo illuc se convertebat, nulla certi consilii, quæ emendaret, copia parata.

Interea vero Collegiis sacerdotum maculæ hujusmodi aspersæ sunt, quas deinde nullum flumen verborum, aut potentia potuit eluere. Enimvero in Conventu publice habito miserant ad Collegium Principes atque Ordines, qui suo ipsos nomine monerent, ne quis exterorum in Coadjutorem reciperetur, atque sic dignitas ista indigenis eriperetur. Ad quæ licet respondissent Canonici, de tanto negotio decerni nil posse absque assensu omnium, quorum præsentia desideraretur: haud eo minus tamen clam Joanni Turzoni seniori literas miserunt, in quibus (repudiato non solum Petro Cardinali & Legato Pontificio in Hungariam, quem Alexander VI nominarat, sed & Friderico Duce Teschinenti, Casimiri filio, quem Principes Silesiæ promotum cupiebant) votis fere omnium ejus filius cognominis, Decanus Wratislaviensis, Coadjutor Episcopi renunciabatur: qui & pro ea, qua valuit pater apud Vladislaum Regem, auctoritate, post impetratum præsertim Præsulis assensum, tacite obtinuit, ut Episcopo non adjutor modo daretur, sed simul futurus Successor designaretur. Ea res cum sollicitos haberet Principes, cavendis imposterum tam iniquis exemplis, aperte in causam descenderunt, ac Vladislao Regi supplicem libellum porre-

portrexerunt, in quo contra Capitulum & Clericos multa in crimen ducebant, ac pro patriæ libertate pugnabant, eo nominatim addito, ne beneficia Ecclesiastica hominibus exteris tribuerentur. Rex animadvertens tandem tam justam rem à justis juste peti, assensum libenter præbuit: ac Commissarios suos plenissimis mandatis instructos ad Conventum Principum atque Ordinum Silesiæ sub initium Februarii A. C. 1504 Congregatorum misit. Qui partibus discordantibus, ac defensiones suas utrinque adferentibus, nec multum de jure suo cedere volentibus auctoritatem suam interposuerunt, ac simul partes ad transactionem perduxerunt. Commissarii fuere *Sigismundus*, Casimiri Poloniæ Regis filius, Dux Glogoviensis & Oppaviensis, *Casimirus* Dux Teschinentis, supremus Silesiarum Præfectus: nec non *Albertus de Colowrat*, supremus Regni Bojemici Cancellarius, à quo *Transactio* ipsa *Colowratensis* appellari cœpit, eo ipso mense & anno a Vladislao confirmata: testantibus rati habitationis Regiæ tabulis, quas transactionis ipsius tenori in appendice Silesiographiæ subjunxi, ut lectores intelligerent, quo jure à nonnullis in controversiam vocetur. Primum ejus Caput, ne quis imposterum Episcopus crearetur, nisi vel Bojemus gente, vel Moravus, vel Silesius, vel Lusatus, vel ex aliis, ut vulgo loquuntur, incorporatis regno Bojemici provinciis: hac tamen addita limitatione, ut *Joanni Turzoni*, qui Episcopo jam tum Coadjutor datus, quamvis extero, jus suum salvum atque integrum esset, Episcopo quoque adeo, si quidem ipse supervixerit, succederet.

Hujusmodi vero Privilegium, ut soli Indigenæ ad Episcopatum admittantur, salva libertate Ecclesiastica, Regem Bojemici, idem nimirum juris habentem circa jus Patronatûs, quod olim habuerunt Poloniæ Reges, a quo Regno patria nostra avulsa fuit, tribuere Silesiis potuisse, idque ipsum non solum iustissime constitutum, verum etiam constantissime ubivis locorum receptum, pluribus ostendit Schiferdegkerus noster in vindiciis pro Episcopatu Silesiæ, Quæst. 3 & seqq. Biennio post, hoc est anno à Christi natalibus supra mille quingentos sexto, Episcopus Ichiazico morbo, decrepita jam ætate, è medio sublatus, Turzoni quidem vacuum morte sedem, bonis autem quibusque ingens sui desiderium reliquit: Wratlaviæ in choro Mansionariorum templi Cathedralis juxta Precislai, cujus virtutum æmulus fuerat, cineres reconditus, ubi imago ejus conspicitur cum hoc elogio:

Joannes III. Episcopus Wratlaviensis,
vera piorum Pontificum imago.

In Tabula: 93

Fulva

Fulva hæc imago, quam vides, Lector, **QVARTI**
JOANNIS est Antistitis.

Saxo abditum corpus jacet latissimo
inter chori subscellia.

Annalibus vitam lege: hoc dicam tamen,
quod nec negarint invidi:

Vir optimus, doctissimus, prudens, gravis,
Magno omnium luctu perit.

In alia Tabula cum ejusdem insignibus:
QVARTUS JOANNES jacet hic, vis cetera dicam?
Non alium vellet **SLESIA** Pontificem.

In scuto suo Joannes Aquilam nigram gestavit, hinc Fama Posthu-
ma:

Quid nigram gestant Aquilam tua scuta Joannes?

Est color oppositus moribus iste tuis.

Appingendus esset ad aquilam olor,

In Eloquentie symbolum;

Sed ejus flumen, quo non leviter tinctus est,
non Caystri nomen habet; sed Tiberis:

Nimirum Romanam facundiam in fonte purius hausit.
Non in his stetit ejus doctrina, sed in solido justitiæ
fundamento;

quia & Juris Canonici apprimè statuta callebat.

Diceres Angelum illum Apocalypticum;

quia pede altero in salo,

altero autem consistebat in solo;

& quasi è salo ad solum, ex undis ad insulam ascendit,
cum ad solum est elatus, & insulam.

Factus Rudolpho in Ecclesia successor,

Calcavit terrena etiam è sublimi;

Non tamen profunde: quia facile pedes affectuum
extrahebat.

Quod illi omnis boni Auctor contulerat,
multum inde conferebat in bonos Auctores,

factus ea ratione librorum Auctor omnium,
quibus Bibliothecam auxit.

Micere,

cum tanti emeret mortuos, ita sollicitum fuisse pro
viviis,

Ut vivaria, villasque redemerit Episcopales:
hærentes enim in ære alieno,
eduxit suo.

Chori cantus, & Cleri concentus morum,
Modulos, modumque ab illo accepere severiores.

In utroque modulamine, vitæ & Ecclesiæ,
malas contractas notas expunxit.

O for levitatis, tantum firmum instituit.

Post hæc, viva templa, spiritali firmata robore,
Arcem quoque Othmochoviensem inauravit.

Sed heu!

quam è spiritalibus ædificiis expulit mortem,

quam in corporeis præcavit ruinam,

quam è veterum monumentis excussit tineam,

quam negavit, largâ manu, opibus quietem,
in sua unius depositione tabernaculi passus est
mortem, ruinam, tineam, quietem.

Sed & aliâ hujus præconium ex sacris Pulveribus R. P. Crugerii
mutuamur, quod ita habet:

A. D. 1506 extinctus est 12 Febr. Joannes hoc nomine jam IV. apud
Wratisl. Episcopus. Agnomen eidem parentes *Rorb* indiderunt; Wen-
dinga, Sæviæ oppidum non incelebre, solum etiam obtulit natale. Uti
Rudolpho in Lavantino, ita & in Silesia eidem in Wratislaviensi Antisti-
tio successit. Merita porro maxima, & cuicumque insula in Europa
paria, Joannem per istiusmodi gradus ad fastigium dignitatis Ecclesiasticæ
extulerunt. Habeo MS. quantum assequor, Itala manu conscriptum, in
eo tantum laudibus Joannis hujus tribuitur, ut Preclai, Deus bone! quàm
laudabilis? laudes quantum velis, apud Wratislavienses Episcopi, Æmu-
lus (hucusque bene) vocetur, imò insuper Antecessore successor, quod
non credo, multis partibus superior, judicetur. Nam licet Othmochovi-
am muniverit; Aulam Episcopalem Nissæ olim limeam, ipse à fundamen-
tis lateritiâ ac lapideâ crexerit; Bona, pagos, piscinasque operose
melioraverit; quid sunt hæc omnia ad aureum planè à Preclao effectum
Episcopatum? Postquam decessit in mansionaria B. V. Mariæ Capella,
cum tamen ad Preclai cineres Canonici haud immerito, quia tanti Præsu-
lis

lis proximum æmulum egerat, condiderunt. Cæterum, quoad vixerat Joannes extra Pontificalia, tempus residuum Bibliothecæ potissimum impendit, assuetis etiam calamis, quos apud Vladislaum Ungariæ & Bohemiæ Regem Secretarius optimè tractaverat. Friderici hoc nomine III. R. C. admotus insuper arcanis consiliis, jam ante Insulam, quid mirum? si in ea & Legationes obiverit solenniores, & primus ex Episcopis Wratislaviensibus totius Silesiæ Capitaneatum administravit. Unâ re nihilominus calamitosum Schickfusius, homo operosè Hæreticus, in suo novissimo chronico deplorat, quod eidem, disciplinæ rigidioris vindici, plerosque Canonicos contrarios affirmet. Sed enim, qui credam hæc etiam juranti? qui toties necessitatus odio Catholicorum consuevit mentiri, nã hîc si juret quoque persvadebit veritatem. Fuerit Opicius Colo famæ etiam pessimæ, nunquid, uti hirundo una non continuo facit ver, unus Canonicus totum Capitulum faciet pessimum? Miror vehementer, inter tot eximie eruditos Silesios nēminem hætenus repertum, qui Catholicæ manus impudens egregiè depalmet. Ego, ubi ubi dabitur occasio, non omitam pro caris vicinis, in honorem nostræ fidei, magnopere zelare.

§. 45.

XXXV. JOANNES V.

Thurzo dictus, Nobilis Polonus. (a)

Elect. 1506. - - Obiit A. 1520.

*Thurso favens doctis, doctrinâ præditus Ipse
Sacratam rexit cum pietate domum.*

(a) Oriundus hic ex nobilissima Familia: quippe qui Patrem habuit Joannem Thurzonem Hungarum, eum puta, qui ex fodinis metallicis in Hungaria immensas opes collegit, posteaque Cracoviæ domicilium collocavit, & Comitis dignitatem adeptus est: fratres verò Stanislaum Episcopum Olomucensem, magni illius Erasmi amicum, Georgium Comitem, Camerarium montium Hungariæ, nec non Alexandrum Thurzonem de Bethlemslvâ Hungariæ Pro-Regem. Joanni Roth Episcopo, cum adjutor datus fuisset, conjurati quidam malevoli, Duce Adamo Suevo celebri latrone, nocte natalis Christi domi suæ opprimere eum decreverant: sed singulari providentiâ divinâ tanta tunc fuit ex pluvia glacie concreta stratorum lubricitas, ut multi homines lapsi crura & brachia frangerent,

&

& ascendere in insulam, quam vocant, sive summum, sicarii non possent. Episcopale pedum eodem, quo antecessor obiit, anno accepit, ac per *Opicium Colo* Canonicum inthronisatus, per *Scanislaum* verò fratrem Germanum *Joannem* Fratrem Bernhardinianum, Episcopum quondam Varadiensem, atque *Henricum de Fullenslein* Suffraganeum Dominicâ, quæ *Letare* dicitur, usitato more consecratus, & in dignitatis possessionem immisus, in subsequuta paullò post festivitate, quæ CHRISTI in utero Virginis Mariæ concepti memoriæ dicata est, primitias celebravit, maxima Principum Silesiæ ac Nobilium frequentia: idem haut multò post supremam quoque Silesiarum Præfecturam nactus. Princeps bonus, mitis, litteratus, & litteratorum Mæcenas, ad quem diversæ exstant MS. Erasmi Roterodami epistolæ. Diversa item Casparis Urfini Velii poemata. Qui cum apud Præsulem singulari gratia & auctoritate floreret, non obsequiis duntaxat, quibuscunque posset, illum sibi demereri, sed & doctissimis carminibus suis celebrare studuit: cumprimisque de eo libro secundo Sylvarum in Thurzeidos præludio hunc in modum cecinit:

*Terque quaterq; pater felix, cui contigit uni
Pontifices viasse duos, sua pignora magno
In populo, veste aurata, lituumq; ferentes
Sacra Deum manibus puris ostendere: quorum
Alter erat primus, natuq; novissimus alter;
Namq; Silesiacis JOANNES præsidet oris
Sacrificus. Quicunq; es, quorum Insula frontem
Ambit, & in populis summi Jovis ora refertis,
Parcite dicturo verum: quippe omnibus ante
Insigni pietate, ac pura tramite vitæ
Innocuo: positis post summa negotia curis
Utitur ingenuè studiosus Apolline dextro,
Et castas teretica miscet cum Pallade Musas.
Nec decus eloquii, nec tersa gloria linguae
Desit, seu doctis orator pectora fleclit,
Seu mentes hominum cultissima littera mulcet.
Qua, est Principibus virtus vel maxima sanctæ,
Largitur melius nemo, atq; uberrima dona
Confert, sed meritis tantum, sed munere dignis:
Inprimis sapiens se ante omnia nosse laborat.
Hos quidem, atq; alios mores in Principe viros*

*Unde omnes miremur, & omni laude feramus
Possedisse Virum. Nec verò segnior alter
Inferiorq; illo est frater, qui præsides oris,
Qua Moravus tacito proserpit leniter alveo
Piscifer, unde solo nomen manavit opimo.*

(* Confer Delicias Poëtarum Germanorum Part. VI. p. 1023. 1024.)

Idem Ursinus in Lyrico ad ipsummet Joannem Antistitem:

*Thurzo sic Vates colis eminentes,
Et beas vultu bene liberali:
Qui soles larga mea munerari
Carmina dextra.
Quippe non numis inbias, nec auro:
Nec studes gaza nimium reposita,
Sed tibi nullo peritura seculo
Nomina quaris.*

Quibus quidem Ursini phaleris eò major apud me fides, quòd ex ipsis
Episcoporum vitis didicerim.

Vitam omnem Episcopo fuisse acerbam visam, quam non hilaritate, sumptuosis conviviis, & jucunda conversatione transigeret: sed ut in zerea tamen Ecclesiæ commoda minime negligeret. Nam & Curias aliquot Episcopales structuris ornavit, & per cuniculos solo æquata, dirutæque arce *Kaldenstein*, ex ea materia castrum antiquum S. Georgii prope *Jauernick* bellorum injuriâ collapsum restauravit, atque ex Christi præcursoris, & suo nomine *D. Joannis montem* adpellari voluit. Jus cudendæ monetæ aureæ à Maximiliano Imp. impetravit ejusdem seculi decimo quinto, pridie Kalendas sextilis, hac tamen lege, ut in uno aureorum latere S. Joannis Baptistæ effigies conspiciatur cum inscriptione: **MUNUS CÆSARIS MAXIMILIANI:** in altero insignia Episcopatus, quæ sunt lilia sex, addito Episcopi nomine pro tempore existentis.

Obiit, cum phthisi paulatim defecisset, undecimo Augusti Nissæ Anno 1520. Corpus exanime, sed cujus pars aliqua ante sepulturam flammis absumpta dicitur, fortuito incendio exorto, *Wratislaviam* transvectum, per urbem ab hujus sacerdotibus ac Scholaribus deductum, à Prælati & Canonici in ponte susceptum, atque in Cathedralis templi sacellum, quod vivus exornari curaverat, terræ mandatum est. Ubi quidem hujusmodi Turzonis legitur monumentum:

Hæc TURSO tibi Pontifex sacellum.

*JANUS condidit Agnifer beate,
In quo post obitum est situs. Meretur
Si cælum, pietasq; & alma virtus,
Si Musa, innocens & piræta vita,
Si fecisse bonis benignè; tecum.
Celsi nunc sacer incola ille Olympi
Cæli perfruitur bonis beati.*

Quin & Epitaphium à Georgio Logo scriptum hæc addere operæ
pretium sit:

*Tursonæ Cineres Magni, & mortalia membra
Iste habet, & sacri Principis ossa, locus.
Pro meritis superum sedes, cælumq; beatum
Mens habet, immenso vivit in orbe decus.*

Illius Insigne Leo dimidia sui parte superiore conspicuus, & tres
Rosæ fuerunt, de quibus ita Fama posthuma:

*Surge Leo, flores spinis horrescite ad arma;
Islebio advolatat vespa, petitq; rosas.*

JOANNES
natus Ecclesiæ,
Partus à gratia:

*Inde sortitus nomen præclarum hominis missi à DEO;
Ut testimonium perhiberet de lumine.*

Dum Joanni quarto, super candelabrum Wratislaviensis Ecclesiæ
posito,

factus est Adjutor,
Mox suam ita probavit lucem,
Ut lux mundi posset nuncupari.
E clarissima Thurzonum familia in lucem datus
sub gentilitis diu latere rosis non potuit.
Ut primum illuxit,
pristinus Ecclesiæ redivit nitor,
& aureos planè radios sensere inopes,
ad quos cum sæpe incalescerent,
colorabantur, & saturi rubebant.
Ipse, si majorem fulgorem quæsit,
Obtinere facilius non potuit, nisi inter eos,
de quibus accepimus oraculo:

Docti fulgebunt.

Hinc puta, quis ipse; si, cum quibus egerit, notâsti.
Sat probavit sapientiam suam, cum doctos amavit.

De Joannis eloquentia non quære:

Hoc vox clamantis cum gratia te docet,
alte hanc elevâset,

Si absolvere licuisset, quam moliebatur, arcem.

Divo Baptistæ,

Divinitus inspiratus,

ut lucernam ardentem, & lucentem, altius efferret in Saxi,
cum palpabiles tenebræ à Saxonia ingruerent.

Multum has abbreviâsse Joanni lucem,
possem dicere,

Sollicito pro ovibus pastori, præcipue in tenebris.

Sed nimirum

Vita ejus, etiam cum Luce,

Vitrea fuit lampas;

Præciso stamine ellychnium non suppetiit,

& deficiente humidi radicalis oleo

contabuit, concidit

in cineres resolutus.

S. 46.

XXXVI. JACOBUS

de Salza, Nobilis Silesiæ. (a)

Elect. A. 1520. - - Mort. A. 1539.

Præses Gloganus, Breslavi Præsul, honorem

Emerui geminum, gentiepos arte parans.

(a) Dum Principes competitores duo, Joannes Albertus Marchio Brandenburgensis, & Joachimus Dux Silesiæ Monstherbergenis, mitram Episcopalem ambirent, Sacri Collegii sodales eandem JACOBO à SALZA, nobili Silesio, ac Ducatûs Glogoviensis Capitaneo detulerunt: qui & contra illos, à Regni Bojemæ Ordinibus adjutus, apud Leonem X Romæ causam obtinuit. Gentilem habuit Hermannum illum, supremum ordinis militiæ Teutonicorum Magistrum: qui primus sacræ domus vexilla

xilla in Prussiam Victor traduxit, anno, quem Christophorus Manlius, Poëta doctissimus, sequenti versu expressit:

Her Mann's Pr Vffos Chr Ist i Vb Vora CöggIt.

Vir ipse eximiae eruditionis, raræ prudentiæ, & singularis eloquentiæ laude clarissimus. Præfecturam Ducatus Glogoviensis à Ludovico Hungariæ & Bojemiar Rege sibi commissam aliquot annis strenuè administravit: missusque ab eodem Rege Francofurtum Germaniæ urbem ad Mœnum fluvium sitam, nec binis duntaxat per annum nundinis, sed & Imperatorum Germanicorum electione celebrem, unà cum Ladislao Sternbergio Bohemiæ Cancellario, in causa Caroli Austriaci, Hispaniæ Regis, adjuvanda præclare se gessit. Episcopus exinde creatus, ea sui documenta dedit, ut Cathedræ non minorem redderet splendorem, quàm ipse ab illa acciperet: ob idque publicè ac privatim magnam sibi auctoritatem, & Regum, ac Principum favorem ac amicitiam compararet. Inter alia, quæ suo tempore vidit fieri multa, adspexit quoque reformationem Ecclesiarum, ac repurgationem religionis Christianæ, quam magna pars Silesiæ cupidè amplexa est, & inter ceteras urbes gentis nostræ Metropolis Wratislavia. Nissensem Curiam eo tempore, cùm Budæ Regi adesset, incendio consumptam reparavit, ac novam planè exstruxit. Sub obitum Ludovici Ferdinandum Austriacum, Bojemiar Regem, inter quosdam Silesiæ Principes collegas suos legationis Princeps oratione luculenta gratulabundus Ordinum Silesiæ nomine cum laude salutavit. Matrimonium inter Sigismundum Augustum Poloniæ Regem, & Elisabetham Ferdinandi Regis filiam primogenitam, Regis sui mandato, Posnania consecit. Silesiæ universæ ab eodem Ferdinando cum imperio præfectus, nobilissimo onere eodem, & clarissimo honore, magna cum dexteritate defunctus fuit: nec ad sævitiam injustam erga Ecclesias nascentes sese accendi passus, orta ex dissidiis religionis certamina sapienter mitigavit. Paralyti primùm, dein febris correptus doctissimus, atque dignissimus Præsul diem clausit extremum postridie D. Bartholomæi A. C. clō Io XXXIX ætatis quinquagesimo octavo, cùm Dioecesi gubernasset annis novemdecim, primus Episcoporum Nissæ in D. Jacobi æde eodem, quo lectus fuerat, die in monumento marmoreo adfabrè præparato conditus. Effigies ejus ad vivum expressa Wratislaviæ in æde S. Crucis ante chorum majorem cernitur; additumque illi hujusmodi tetraslichon:

Principe à SALZA si pectus, ut ora JACOBI

Artificis posset pingere docta manus:

*Ut nunc spectato nil cernis honestius ore,
Cernere sic posses pectore nil melius.*

De Liliis Jacobi Gentilitis ita Wratislavienses:

*Si Regina Rosa est, si florum, Lilia, Reges;
Jam tu non hortus, Slesia, Regia eris.*

Totus oculus fuit Jacobus,

Tantâ prudentia Episcopatum administravit;

Solem potius dicerem,

ad cujus radios,

Silesiæ Aquila explorans pullos suos,

Tot Anabaptistas, velut Spurijs,

excussit è sinu.

Ejus tempore,

Cum, non parvâ Lutheri scintillâ, in magnum incendium
erumpente,

proximus arderet Ucalegon,

igne absumpta, perit Nissenfis Aula:

Nimirum impendentia fata,

Mortuæ tunc prope in Silesia fidei,

Ferales faces accendebant.

Sed utramque erexit Jacobus,

Excussitque statim è cineribus Aulam novam;

renovavit fidem antiquam.

Ejus lilia ne tibi suspecta sint de *Auriflamma*,

Germanum candorem suos in Principes

nunquam sivit infuscari.

Austriacis concolor, candidus & rubicundus,

devotus utroque nomine Aquilis,

quod Episcopus, cujus est ex alto videre,

&, quod Jacobus, cujus cognominem Patronum

colit Ibera tellus,

Austrio sub Rege felix.

Indigebat scilicet Austro, hoc Silesiæ Lilium,
postquam ab Aquilone singularis ferus depastus est eam.

Boni vinitoris est,

cum sepem vineæ jam tueri non potest,

pro turri conservanda pugnare.

Hic imo Jacobus pro cathedra Silesiæ,
 ut ille pro turribus Hispaniæ,
 Capitanei partes egit.
 Quantumvis prolapsa in hæresin Provinciâ;
 ex sua tamen Basilica.
 Lapidem angularem moveri non est passus,
 cum D. Joanne suo firmiter adhæsit Petro,
 didicit ab Aquilis, contra aquilonem,
 nidum suum Petrâ stabilire.

Livida mors,

Quæ contra turres ligonem,
 in Aquilas arcum,
 adversum flores habet falcem,
Tandem tilium hoc messuit:
 non ad comburendum;

Sed ad apothecas Domini transferendum.

De illo scribit Crugerius sequentia:

A. D. 1539 circa festum S. Bartholomæi in sandapila Wratislavia vidit Episcopum suum Jacobum Salczam. Cum adhuc esset inter Politicos, pro Ludovico minorenni comparuit in electione Caroli V. Romani deinceps Cæsaris. Ita auctoritatem ob sapientiæ exstimationem sibi comparaverat apud Regnum & Pertinentias Glogoviensis tantum in Silesia Capitaneus, ut cum pro ablegato ad ejusmodi panggyrim status Ladislao à Sternberg Cancellario Socium legationis destinarent. In Episcopatu pro vitili in serpentem Lutheranismum stitit. Wratislavienses destructores S. Vincentii reos peregit coram Ferdinando I. ea propter repetundarum. Nec cessavit Abbatem defendere, quo ad cives S. Jacobum, incolis satisfactis, accommodarent. Mortuum porro Nissenles in sua Jacobitana, quam erexerat, minimum excoluerat magnifice, sepeliverunt. Hunc Præsidem ex Catalogis Episcoporum exscripsi breviter, plura ad longum de eodem habes ibidem. Crugerius 24 Augusti.

§. 47.

XXXVII. BALTHASAR

Promnitz, Nobilis Silesius.

Elect. A. 1539. - - Obiit 1562.

*Dum generi, ingenio superaddere quasi honores,
Sors famulans partes addidit equas.*

(4) Ex nobilissima Promniziorum domus Lessendorfæ in Ducatu Glogoviensi familia oriundus, sed cui majora ipse ornamenta dignatione sua reddidit, quam quantum a majorum splendore acceperat commendationis: summarum quippe ac præstantium virtutum merito per varios honorum gradus ad Episcopatum tandem Silesiæ, eodem, quo Jacobus decessit, anno Canonica Procerum Ecclesiæ Wratislaviensis electione sublimatus, ac supremam insuper hujus Præfecturam ab augustissimo Imperatore Divo Ferdinando, sine ullo suo ambitu, unica atque unâ salutari-ter Reipubl. administrandæ ex rebus retro gestis de se concepta spe, atque expectatione, quam & præclare sustinuit, consequutus. Princeps fuit singularis ingenii, magni consilii, & eloquentiæ: in rebus agendis strenuus ac vigilantissimus: concordiæ & pacis quamvis inter disidentes de religione studiosissimus, atque ob id a persecutione Evangeliorum alienus. Quæ res ut illi apud recti judicii homines conjunctum amore obsequium conciliavit; nec solum Principibus ac Proceribus patriæ, sed ipsi etiam Cæsari gratum reddidit: ita provinciæ peperit vacuum malorum tranquillitatem. Erga Familiæres suos perquam benignus exstitit; gentium cum primis idem amantissimus: quæ & primus ipse, ut a vetustissimi ac præstantissimi stemmatis Equitibus ad Barones transcriberentur, impetravit, & amplissimarum aliquot ditionum reliquit hereditatem, gemino majoratu, quem vocant, uno Ducatus Saganensis a Ferdinando sibi oppignorati cum Dominio Soraviensi & Tribeliensi, altero liberi Baronatus Plesnensis, in spem ac perpetuitatem totius familiæ instituto. Quæ quidem successionis ratio, sicut nostro seculo Gallis, Italis, Hispanis, Anglis, Scotis, Belgis, quibusdam è Germanis quoque visa est commoda: ne nimirum per totmodas partitiones claritas obsolecat familiarum, ita Lacedæmoniiis quondam, Macedonum genti, Persis, Syris, Ægyptiis, Gothis, ipsis quoque Israelitis, autoritate divina placuit. E-

undem

undem ergo modum noster quoque Præsul amplexus, agnatos suos ad illius obfervationem peculiari juramento adstrinxit, ac cetera itidem sapienter disposuit: nisi quod prudentiam Illustrissimi Testatoris, omnes Jurisperitorum captiones fallere in totumque præcidere, uti ex formula juramenti agnatis successoribus præscripta adparet, satagentis, Fatum sic elusit, ut omnium fere Academicarum Collegia juridica lis inter successores suborta occupaverit. Accessit Episcopi laudibus hoc insuper, quod subditis suis eum in modum præfuit, profuitque, ut regimen ejus hodieque grata, & jucunda memoria recolatur: pauperum interea adeo non immemor, ut haut modo, dum viveret, egenis atque calamitosi succurrere summās esse divitias arbitraretur, sed & supremo atque ultimo mentis elogio satis liberaliter iis providerit. Ecclesiæ Wratislaviensi donavit Castrum Freywalde, & aliquot talerorum millia in censum redemptitium pro ministris Ecclesiæ. Febricula correptus quartana in mortem concessit decimo tertio Kalend. Februar. A. C. MDCLXII, cum annum vitæ ægeret septuagesimum quartum, in gubernatione fuisset annis viginti duobus, mensibus quatuor, diebus tribus, antecessoris sui exemplo Nissæ in B. Jacobi Parochialis Ecclesiæ sacello a suis exornato tumulatus.

Scutum Gentilitium in parte sui inferiori duos Leones, in superiori sagittam & duas stellas exhibet, in quas ita lusum a Wratislaviensibus:

Balthasar, à stella cum ducitur alter ad agnum;

Alter ad alta suas sidera ducit oves.

BALTHASAR

Parentum gloria Illustris, Illustrior sua,

tanquam sidus effulgit in Ecclesiæ;

gratius,

Quod jam errorum tenebræ, & umbræ mortis sensim accederent.

Regium illi dedit animum natura, fortuna nomen:

Majestatem ubique suam circumferebat, spiritum principalem
ubique:

Gliscente seditione pacavit turbulentum vulgus,

Princeps pacis.

Pastor populorum constitutus, DEI quæstorem egit in terris

spargens pecunias in pauperes:

Quasi unum esset trium, idemque gazophylacium;

Christi, liberalitatis, Balthasaris.

Ne miseri perirent, in ipsis servabat gazas:
 imò seipsum. Nemo perit, qui misericordiam deperit,
 Ne paterentur naufragium,
 se ipsum constituit in portum:
 Ibi suam anchoram figebat spes derelictorum.
Duos fontes habuit liberalitas Balthazaris,
 ex quibus profluebat:
Verum judicium, honestam benevolentiam,
 Duos comites, quibus stipata incedebat,
Humanitatem & Clementiam:
 Nunquam ipse liberior, quam cum alios beneficiis devinciret:
 Nunquam ditior, quam cum omnia erogando
 nihil haberet
 in votis.
 In hoc superfluus, quod, cum effluerent divitiæ sibi,
 affluerentque pauperibus,
apponeret iis & Cor
 affectu plenum.
 Hoc tamen cavet prudenter, ne Liberalitate periret Liberalitas sua.
 Quanquam ne hic profusæ menti in bonum cavere poterat satis,
 cum esset liberalis in homines, prodigus evasit in Deum
 ejus gratia.
 Postquam dedit ingenium, labores, corpus, animam, opes, honores,
 profudit & vitam.

S. 48.

XXXVIII. CASPARUS

A Logaw, Nobilis Silesius. (a)

Elect. A. 1562. - - Obiit 1574.

Natus Eques, vatesque bonus, sit Episcopus, arte
Omnimoda excellens, & pietate Logus.

(a) Majorum suorum pace belloque clarissimorum gloriam CASPAR à LOGAW, ex Nobiliss. familia Domus Altendorff Suidnicensis Ducatus oriundus, non æquavit modo, sed & superavit longissime. Ingenii

genii quippe cultu, doctrinarumque studio ad id honorum culmen, cum se sacris addixisset, provectus, ut ex novæ Civitatis in Austria Episcopatu ad Wratislaviensem, pleno illorum consensu, qui ea potestate sunt, ut deliberate, quem velint, eligant, etsi non sine prævia Cæsarum Ferdinandi & Maximiliani tam ad Capitulum, quam singulos Prælatos & Canonicos commendatione, a Matth. Logo parente procurata, postulatus fuerit. Vacuam ergo Balthazaris Præfulis obitu sedem annuente Pontifice Romano occupavit: nec Ecclesiæ modo suæ, sed & universæ provinciæ, cujus supremam Præfecturam regia auctoritate gessit, quantam omnino potuit operam, sedulo impendit. Princeps sane ingenii acumine, scientiarum varietate, ac multarum lingvarum peritia insigniter ornatus: nec minus manu quam lingua promptus, atque ad quosvis casus in utramque partem tam præparatum habens animum, ut sicut pacis & tranquillitatis amans erat, ita nec dubiam belli fortunam, cui juvenis adsueverat, ullo modo formidaret. Laudes ejus, cum primisque eruditionem singularem, facundiam mellitam, styli in utraque oratione prosa & versa elegantiam, & notitiam antiquitatum, & historiarum, veris ac vivis coloribus Joannes Seckervitius depinxit in Elegia gratulatoria, quam sub nomine Silesiæ, virorum, ingeniorum, & Musarum Altricis, ad novum Wratislaviensium Præfulem scripsit. Unde quidem illud quoque discere licet, fuisse aliquando Ferdinandi I Imper. filiorum regiæ institutioni præfectum. Sic enim ibi legitur:

*Ipse datus cunctis oculus clarissimus oris,
Quas regit imperium, Martia Roma, tuum.
Vidit & agnovit, quantum virtutis & artis
Te penes insigni dexteritate foret.
Ille tibi, tot spes regnorum, pignora chara
Credidit. O magno teste probata fides!
Fertur Alexander vitiosi labe Magistri
Deterior factus moribus esse suis.
At Princeps terris, quo nemo sanctior alter,
Dum sibi jam similes expetit esse suos.
Te legit, & tantas rerum tibi tradit habenas:
Te Duce gaudebat regia vita coli.*

Deinde interjectis aliquot versibus, quibus Carolum Archi-Ducem Silesia compellat:

Hoc tuus ipse Parens nunc haud prastare negabit.

Illeque diu praestet candida fata precor.

Namque mei quanto nomen dignetur amore

Prasulis, obscuris haud docet ille notis.

Et reor hic idem dexter Duce Numine Ductor

Affuit ipse juvans, ut meus iste foret.

Quam datus hoc monitore places, meritoque secuta

Consilium tanti Judicis ipsa probo.

Qui Ferdinando potuit Censore probari,

Is mihi ne placeat, sim scelerata nimis.

Variis morbis exagitatus, cum consiliis Medicorum Nissenium minus obtemperaret, sed contraria potius medicamenta sumeret, jam ipse de sanitate desperans, Wratislaviam se contulit: ubi tamen haud diu supervixit, sed vitio pulmonis (phthisin medici appellant) magis magisque tabescens è vita exit die quarto Junii Anno C. 1774. at corpus à Canonici & sacerdotibus Catholicis ad portam usque urbis conductum, indeque per urbem ipsam absque solemnibus ceremoniis transvectum, Nissæ à Clero, Nobilitate, & Civitatibus honorifice susceptum, & Aulæ Episcopali illatum; postero autem die, dum varie Canonici Wratislavienses de ordine conducendi funeris ad sepulturam disceptarent, omissis vigiliis, in Parochialis templi sacello, ubi vivus sepulturam elegerat, post prolixam laudum defuncti commemorationem, celebratasque exequias per Magistrum Cruciferorum conditum fuit. In cujus exenteratione tunicae ventriculi nigras repertas fuisse, idque ab intempestivo magisterii perlarum usu testatur Joannes Crato in Epistolis Scholtzianis.

Hujus & nos jam fecimus mentionem capite præcedente, cum de castro Altendorff, domo hujus Logavianæ Prolepia Genethliaca, ageremus.

Antiquam Logorum familiam, & in ea Casparum nostrum, in hæc verba celebrat Fama Posthuma:

Pullulat a veteri Casparus stirpe Logorum;

Sed de Factorum sanguine numquid habet?

Favete divi Cæsares!

Et favore vestro Minerval exsolve Præptori.

Caspatus ab Altendorff, ex antiquissima Logorum

Familia,

Recte docuit Juvenes Cæsares loqui:

Loque-

Loquebatur diversas lingvas eadem lingua,
Eodem semper sensu,
 quod magnalia DEI loqueretur.
 Justitiæ Christianæ Doctorem eximium,
 In Cæsareis prolibus erudiendis,
Totas earum eruditæ Provincias & nationes.
 Concurrerunt septem dona in Professore,
 quæ olim requirebant
Valentinianus & Theodoricus.
 Vitæ integritas in Exemplis, docendi peritia in Ingenio;
 Dicendi facundia in orationibus, facilitas interpretandi
 in librorum lectione:
 Copia differendi, in familiari congressu: bona fama,
 in moribus:
 Docendi sedulitas, in exercitatione.
Nutriverunt artes illius præmia,
 quæ opulenta disciplinarum Professoribus pendere voluit
 Symmachus;
 Ut ad gloriosa studia, per commodorum augmenta,
 provocentur,
 uti rescripsit Athalaricus.
 Præpositus primum Casparus Litomericii in Boemia,
 novæ Civitatis Præpositus in Austria,
demum Antistes Wratislaviensis:
 Commendantibus Augustissimis, Maximiliano & Ferdinando.
 Sperabatur Eximius Doctorem, publicas Scholas
aperturus Justitiæ Christianæ:
 Utinam eas non evacuasset, ante lethum corporis,
 Lethargus animi
 Præceptoris!

§. 49.

XXXIX. MARTINUS

Gerstmannus Boleslaviensis Silesius. (a)

Elect. 1574. - - Obiit A. 1585.

*Jura Cathedralē mibi contribuere tiaram:
Hinc bene quod quævis res mibi gesta fuit.*

(a) Natus hic Boleslaviz familia quidem honesta, & Senatoria, sed in re minus lauta, patre Christophoro viro consulari, & matre Catharina Libaldina, die octava Martii, anno superioris seculi septimo ac vigesimo, cum ingenium illustre altioribus studiis dedisset, eos in omni genere eruditionis, ac juris præsertim qua Civilis, qua Canonici scientia progressus fecit, ut in celeberrima Pataviensi Italiæ Academia publicis honorum insignibus mactari, & utriusque Juris Doctor solemnī inauguratione creari meruerit. Reversus inde ad suos, cum sacris serio addictus ad ordines aspiraret Ecclesiasticos, à Casparo Præsule Wratislaviensi Nissæ primum in Collegiata, dein in Cathedrali D. Joannis Ecclesia Wratislaviæ Canonicatum, tandemque Decanatum non difficulter impetravit: ab Olomucensi Episcopo Gulielmo Cancellarii insuper dignitate honestatus. Quam ille provinciam in magnis procurationibus ea cum prudentiæ & integritatis laude sustinuit, ut, cum virtutum ejus fama ad summos etiam Principes pervenisset, Maximilianus II Imperator Gloriosissimus, meritorum ille æbiter singularis, hominem ad se evocatum non modo secretis Latinis, sed & filiorum Matthiæ ac Maximiliani, Serenissimorum Austriæ Archiducum, studiis præficeret. In quibus ille similiter functionibus conceptam de se spem non æquavit modo, sed etiam longe superavit, ea propter maximo merito ab Augusto, & ad Nobilium ordinem, antiquata plebeji ortus humilitate, cum suis transcriptus, & sacri Lateranensis Palatii comitiva donatus. Quibus ipsis minime tralaticii honoribus, ut omnes statuebant, non tam præmium meritis persolutum, quam ad sublimiora gradus Gerstmanno factus: ita expectationem illam ratam fecit CASPARIS Episcopi obitus. Eo enim vita functo, cum electioni novi adesse juberetur, præter spem atque opinionem suam, consentientibus majoris & sanioris Canonorum partis, suffragiis compluribus aliis præteritis ad insulas delectus fuit. Cujus quidem rei fama ad Imperatorem, omni maximarum, exquisitissimarumque laudum genere dignissimum, delata, tam illi grata accidit, ut electo haut solum per Epistolam sua ipsius manu scriptam, & secretiori pariter obsignatam sigillo humanissime gratularetur: verum etiam, etsi haut dum impetrata Pontificis confirmatione, Præfecturam utriusque Silesiæ supremam committeret, Conventumque paullo

paullo post Principum atque Ordinum provinciæ per illum indiceret. Exemplum sane Epistolæ Augustæ, quia bona nobis fortuna obvenit, heic adscribere operæ precium existimavi, & sic habet: *Istieber Gerstman / In dieser Stunde hab ich von meinen Commissariis und eurem Schreiben vernommen vestram electionem in Episcopum Wratislaviensem, quod faustum & felix sit. Bin auch damit nicht allein zu feden / sondern sie hätten keinen eligiren können / noch mögen / qui mihi fuisset magis gratus. Denn ich euch kenne / und gar nicht zweiffle / daß ihr das herz einbringen werdet / so die vorige Bischöffe per negligentiam unterlassen haben. Dereliquis postea ulterius scribam. Et iterum: Vobis gratulor de electione in vestram personam facta. Denn ich euch auch in reliquis, quæ necessaria erunt, sive Roma, sive alibi, non dero. Sed vobis libentissime in omnibus adero, & promovebo tanquam illum, qui mihi est gratissimus. Dat. in Molendino Cattenburg 5. Julii. Hac Imperator Gloriosissimus, qui quidem, quod in ore, hoc in corde habuit, & quod in corde fuit, in opere præstitit, literis suis ad ipsum Pontificem, tum ad Amplissimum Cardinalium Collegium id effecit, ut electi ablegati liberiores, facilioremque haberent aditum, & confirmationem maturius impetrarent. Et Pontifex quidem uni ex ablegatis dixit, omnia sibi in electo Episcopo probari, quod justam haberet ætatem, quod Juris Consultus, & Doctor Patavinus, quod Presbyter, quod Decanus Ecclesiæ, quod Serenissim. Archiducum Præceptor, quod à Serenissimo Imp. commendatus esset, tum etiam Secretarium in Curia Cæsaris ab aliquot annis egisset: quæ omnia nihil aliud, nisi fausta & felicia quæque de ipso pollicerentur.*

Accepta ex urbe electionis confirmatione Nissam Episcopatus urbem primariam die 5. Wenceslai, quæ fuit XXIX Septembris, splendido comitatu ingressus, nec multò post Wratislaviæ ab Antonio Archiepiscopo Pragensi solennibus ceremoniis inauguratus fuit: ac initio statim Episcopatus ad Poloniæ Procures, qui post Sigismundi excessum ad alterius Regis electionem convenerant, à D. Maximiliano missus negotium suæ & Collegarum fidei commissum non minore prudentiâ, quàm dexterritate tractavit; ea autem felicitate perfecit, ut Cæsar ab Archiepiscopo Gnesnensi regni Archicancellario, maximâque Senatorum Poloniæ & Lithuanie parte in Regem eligeretur. Præfecturam quidem quamdiu gessit, summa charitate totum sese patriæ impendit: atque siderum modo, quæ irrequieta semper cursus suos explicant, quasi in perpetua qua-

quadam vigilantia, nunquam oculos à Republ. demovit: & in tanto rerum undique concurrentium congestu vix ociosum spiritum duxit, ut cunctis negotio suo octum, curâ ac sollicitudine securitatem præstaret, ad omnes ipse cujusvis fortunæ casus & eventus impavido plane animo, & mente infracta, etsi ferventes ac iracundos spiritus ejus, quibus sæpe magis sibi ipsi, quam aliis obfuit, aliqua æquabili & moderata temperie indigere multi censebant. Ad Synodum Petricoviensem, in qua de decretis potissimum Concilii Tridentini exequendis tractandum erat, ab Archiepiscopo Gnesnensi vocatus, se quidem, cur venire non posset, excusavit: nec eò minùs tamen, si Metropolitanus excusationi locum dare noller, legatos in tempore missurum promisit, pro sua insuper in Ecclesiam Gnesnensem observantia, quicquid Concilio Tridentino congruum atque consentaneum, tractatum atque conclusum fuerit, sibi & Ecclesiæ suæ summopere gratum & acceptum fore testatus. At verò cum Pontifici Romano à Poloniæ Episcopis nominatum se comperisset, qui unâ cum Episcopo Oïomucensi constitutionum Synodi Petricoviensis executor constitueretur, id delegationis genus, quod ipsi etiam Nuncii Apostolici abhorreere videbantur, omni studio subterfugit: Rudolpho Cæsare cum primis suppliciter rogato, ne temporibus adeo periculosis ministros suos, ac fideles servos in discrimen venire, ac Rempubl. turbari sineret. Annuit ille: cumque à Pontifice per Cardinalem Madrucium, quod petebat, haut difficile impetrasset, magno meriti Episcopum liberavit. Sed qui nihilominus Acta Synodi ab eodem Pontifice confirmata, sibi que transmissa, & lubentissimè recepit, & promptissime subscripsit, & in Synodo Dœcesana A. C. clo 16 LXXX Wratislaviæ celebrata solemnissime promulgavit. Cujus exemplum imitati ceteri, magno omnes consensu verbis expressis Tridentini Concilii decreta inviolabiliter sese servaturos testati sunt. Quia verò in nonnullis rebus moderatione opus esse videbatur, placuit accurate ea de re cogitari, capita moderationis interea colligi, & describi, atque in sequenti Synodo proxima matura deliberatione, de mittendo ejus rei causâ in urbem legato, certi aliquid constitui debere. Decreta hujus Synodi, atque adeò universa Acta unâ cum Ecclesiæ Wratislaviensis statutis synodalibus, quinquennio post ipso Episcopo curante Wratislaviæ typis expressa sunt. Et hinc inde in Episcopatu vel de novo partim res ipsa, partim literarum testimonia saxis incisa, & suis passim in locis parietibus affixa satis superque loquuntur.

Inter cæteras vitæ molestias podagræ quoque ac chiragræ doloribus longo tempore, sed per intervalla quædam implicitus, ad extremum vitio stomachi supra integri anni spacium laborans, eo vel morbo, vel nimio, uti non nemo credidit, medicamentorum, à quibus semper abhorrerat, usu extinctus, ad *πλείωνας* abiit, Nissæ decimo Kalendas Junias anno *ᾠς χριστογονίας* supra mille quingentos quinto & octuagesimo: cum decem annos, ac totidem menses, tam Episcopatum, quam Præfecturam summa cum laude tenuisset, ibidemque ad D. Jacobi ceremoniarum ritu & apparatu honorifico funeratus. Sic quippe tabulis supremis caverat, ut si Nissæ quid humanitus sibi attigisset, isthuc quoque humo conderetur, ac quidem sine pompa: sin Wratislaviæ, ibi maneret. Bonorum heredes scripsit ex triente Canonorum Wratislaviensium collegium, & ex triente propinquos suos: triente reliquo per legatarios distributo; sed hac tamen lege atque conditione, ut, si quidem propter delicta publica vel privata contingeret, calamitate aliqua, & adversæ fortunæ intempestata adeo sese opprimi, ut amissis fortunis, nulla Ecclesiæ, necessariis amicis, familiæ, pauperibus gratificandi facultas foret reliqua, in eum casum juxta Synodales metropolitanae Ecclesiæ Gnesnensis constitutiones, & consuetudines, imprimis verò Extravagantum Joannis XXII, quæ incipit: *Suscepit Regimini &c.* beneficium anni gratiæ sibi reservaret. Inter Legatarios fuit *Wenceslaus Cromerus* Episcopo à Secretis, Vir insigniter doctus, cui ad historiam Silesiæ absolvendam, edendamque mille taleros reliquit. Cœperat nimirum eam historiam juxta seriem Episcoporum Wratislaviensium, superstiti adhuc Præsule Martino, scribere: cæterum sive publicis Reipubl. & Aulæ Episcopalis negociis, sive aliis difficultatibus impeditus ad umbilicum non deduxit, sed duntaxat ad obitum usque Cunradi Antistitis pertexit. Tamen si verò eam expositionis suæ partem jam satis haut dubie enucleatam eleganti manu describi curaret, ut Bibliothecæ B. Joannis consecraret: illam ipsam tamen in miseranda illa Bibliothecæ direptione, quæ A. C. clo lcc XXXII contigit, cum reliquis libris deperisse non sine dolore cognovimus. Ut nunc quidem non nisi Schediæ, etsi minime integra, supersint, primam sive concinnationem sive delineationem Historiæ illius patriæ continentia.

Martini scutum Gentilitium duplex Cornu copiæ exhibuit; ad quod alludit Musa Wrat. sequentibus:

*Venisses Martine prius scindenda Silesis
Pridem, non Christi, sed sua vestis erat.*

t

Obscu

Obscuros Martini Natales
 Clarissimi titulus claros fecit;
 Sic, ut Silesia tota illustraretur;
 Oculo simplici non poterat totum corpus lucidum non esse,
 Juris utriusque Doctor cum esset,
 Summam docuit Justitiam Secretarios suos;
*Abundavit enim ejus Justitia
 plus quàm scribarum.*

Non gratis gestavit cornu copiae:
 Nunquam caruit fructu,
Αὐτὸς δικαίῃ καὶ πρὸς ὅκλιν ἀπόλλυται,
 Noscebatur ex fructibus quis esset,
 Quales è virtutis ac sapientiæ semente surgunt.
 Scientiam in Martino ne quæras;
 Docuit Matthiam & Maximilianum
 Archiduces.

Signum autem scientis, teste Philosopho, est: *posse docere.*
 Quando causas dixerit hic Juris peritus, ne investiges,
 Hæc apud Aristotelem convertuntur:
Causas dicere, est docere.

Romanum sapientem oppressit discipuli magnitudo;
 Germanum istum erexit:
 illum extinxit; hunc illustravit:
 illi fuit scopulus; huic Pharos.
 Cæsar honorem novum gratulatus,
 augusta manu fecit augustiorem.
 Discite Silesii!

Aquilina penna Martinum honorat,
 non anserina;
 Cœlestes illa, hæc terrenos scribit affectus;
 Atropos autem inurbana,
 Cæsareum chirographum nihil reverita,
 post decadem annorum Episcopaliū
 Vitæ lineam scidit.

§. 50.

XL. ANDREAS

Ferinus Suevus. (a)

Elect. 1585. - - Mort. A. 1596.

*Ara cathedralis Breslea argentea tota est,**Isthoc munificam Prasule dante manum.*

(a) Reudlingæ opido Sueviæ ad Danubium, patre quidem ex plebejo ordine, senatore tamen natus, ab ineunte ætate litteris operam dedit, eo cum successu, quâ erat ingenii facilitate, ut à Cardinale Augustano Truchsessio dignus judicaretur, qui nepotum suorum in nobilissima & florentissima Academia Lovaniensi ephorum ageret. Romam inde profectus, in Collegio Germanico septem vixit annis: prætoria Pontificis Maximi Helvetiorum cohorti aliquamdiu à Concionibus fuit; Doctoratus autem gradum in Theologia Bononiæ adeptus, in Germaniam rediit, ac Dillingæ parochi officio ac munere functus est. Wratislaviam tandem cum venisset, Canonicatus à Gregorio XIII, Pontifice Romano, sibi collati possessionem accepit; Præposituram inde ab Hieronymo Comite Rosdrazorio Episcopo Vladislaviensi per resignationem consequutus. E vivis sublato Episcopo Martino communi, & unanimi fratrum suorum voto in successorem electus, nec multò post à Rudolpho II Imperatore totius Silesiæ Præses constitutus, toto vitæ suæ spacio omnem eò convertit curam, ut & Ecclesiæ, & Provinciæ, cum primisque sacratissimo Cæsari suam industriam ac fidem comprobaret, quam & legationibus quinque in Poloniam obitis abunde contestatam fecit. Princeps pacificus ac sapiens: qui ut ipse doctrinâ præditus erat, in ista quidem fortuna tam admiranda, quàm rara, sic viros doctos amore, ac favore, aliis sui ordinis insolito, non admodum certè frequenti prosequabatur; cujus in illo illustria multa, sed unum præclarissimum argumentum, quod Virum politissimum, & inimitabilis eloquentiæ Justum Lipsium, qui doctrinæ suæ clarissima face, ac libris omni varietate refertis, seculum hoc nostrum ac Belgas suos mirificè illustravit, magnis inusitatisque ad se præmiis & honoribus invitandum censuerit; responsum quidem ab illo nactus, quod hæc quoque legi dignum: *Epistola tuæ partem vidi, quâ de me erat, ô Deus! calidè & cum affectu scriptam. Unde autem mihi à talibus hæc benignitas? quibus ne nomine quidem (eundem Deum testor) notum me censebam.*

bam. Sed nimirum ut portus in mari idem patuit jactatis refugium: sic vos magnos patronos, quibus in turbida fortuna recreemur. Voces amicas, & laudes offers: eas tantum? auxilia, & opes, & deniq; domum, & contubernium tuum, quid vel felici magis optandum? Sed candide agam, appetere hac me fateor, non tamen accipere: primum, quia valetudo ab omni longiore via arceat & avocet: tum etiam, quia familia & uxor nulla suadâ in longinqua ea loca perducenda. Duo hæc nŕi sint, imo alterum istud nisi sit, utar hac invitatione, & veniam ad condicendum: saltem ut viderem, fruerer: gratias ore agerem pro beneficentia hac rara, nec nostri avi. At tu, Germania tua decus, nihilominus nec tuum cense, si non usu, tamen mancipio: sicut & fundum aliquem in peregrino solo possides, nunquam à te visum. Sed an non videndum? ambigo: & motus aut inclinatio aliqua rerum (quæ apud nos in præcipiti) facile non mittant me ad vos, sed pellant. Ille & Revdme Domine longum vale publico, cui natus es, bono. Leodici Kal. Mart. ch. l. XCII.

Episcopatum noster tenuit undecim annis: cumque ex itinere Cracoviensi domum æger redisset, ipsis Nonis Novembris A. C. cl. Io XCVI præsentibus Consiliariis, Cubiculariis, aliisque Aulicis, naturæ debitum placida morte exsolvit: Wratislaviæ ex testamenti præscripto ante aram argenteam, quam ipse, ut pietatis suæ in Deum, & beneficentiæ in Ecclesiam monumentum (sic loquente inscriptione infra imaginem crucifixi) exstaret, proprio ære fieri curavit, sepultus. Eandem prope aram ad latus sinistrum marmori incisum legitur hujusmodi epitaphium:

MEMORIÆ

Reverendmi atque Illmi Principis ac Domini
Domini ANDRÆ JERINI,
Episcopi Wratislaviensis, & supremi per
utramque Silesiam Capitanei;
Qui honesto apud suos loco natus, eruditione,
virtute ac pietate tantum
enituit,
Ut per omnes honorum gradus ad summum
hoc Pontificiæ, atque Principalis dignitatis
fastigium evehctus sit;
In quo utroque rectè tuendo, & conscientiæ,
& Magistratui suo, & Collegio

Fratrum,

Fratrum, & Provinciæ præclare
 satisfecit,
 à Cæsare ob rem domi, & in legationibus
 amplissimis bene gestam sæpe
 laudatus,
 à Fratribus Capitularibus ob Ecclesiam
 sanctè administratam, auctam, or-
 natam, facultate testandi
 donatus,
 à Provincia tota ob egregias animi
 virtutes amatus, & cultus.
 Vixit annos LVI. Rexit Ecclesiam hanc,
 & universam Provinciam annos XI,
 Mens. IV, dies II.
 Obiit Nissæ die V Novemb. A. Salutis
 1515 XCVI.

Inter merita ejus erga Ecclesiam reliqua hæc feruntur præcipua:
 quod insigni ornatu & habitu statim in initio regiminis sui Ecclesiam
 cathedralem dotavit: quod sacello Aulæ Nissenæ hac in parte de suo pro-
 vidit: quod domum S. Andreæ pro duodecim Nobilibus circa Scholam
 alendis Nissæ erexit: quod seminarium in meliorem redegit ordinem:
 quod Nissensem sedem parvispatii intervallo exterius munivit, intus
 testudinibus novis, & Conclavibus vetustioribus in ordinem redigendo
 multa correxit: quod hortum novum amœnum pro commodo curiæ
 Nissenæ ante portam Monsterbergensem, coëmta de suo vicino quadam
 parte, plantavit: quod Ecclesiam Hermstadt à fundamento erigi, & ex-
 ornari curavit: quod prædium Niterwicense murato ædificio meliora-
 vit: quod Castrum Otmachoviense cum turri ruinosa multis in locis re-
 fecit: molendinum denique in suburbio Wratislaviensi apud Divum
 Mauricium ante exustum, vulgo Krötenmühl / de novo ædificavit: quod
 denique nobilitati Episcopalis territorii Wratislaviensis (des Bischöfft.
 Bresl. Hofes und Haltes) ordinationem provincialem de Successionum
 jure, & judicio equestri in causis injuriarum ac nobilitatis probatione in-
 stituendo concessit.

De Tabula argentea, quam Andreas fieri fecit, ita in MSS. J. H.
 Conradi legimus:

Anno 1591/ den 4 Máj/weißete er mit der ersten Messe darüber in der Stiffes-Kirchen seine silberne Altar-Taffel / durch Paul Nieschen/ Bürgern und Goldschmiden in Breslau/verfertigt/ die auff zehn tausend / die zween silberne Leuchter auff 1400 Thaler geschätzt / und mit folgender Überschrift gezeichnet: Andreas Episcopus Wratislaviensis, Silesiæ supremus Capitaneus, Altare hoc ex puro argento conflatum, ut pietatis suæ in Deum, & munificentiz in Ecclesiam monumentum exstaret, proprio ære F.F. A.C.M.D.XC.

Insignia Jerini Gryphus fuit.

Vitam hujus Præsulis his verbis complectitur F. posthuma:

Eig' h'w' mutas græcam Germanæ Jerini,

Sub te Græca utinam Paxq;, Fidesq;, migret.

Andream

Infantem excepit Suevia, adolescentem Lovanium
erudit,

Bononia creavit Doctorem,

Oratorem sacrum audivit Germanica Roma,

(Prætoria cohors Pontificis)

Pastorem agnovit Dilinga.

Prælatum tandem & Episcopum sponte sua venerata
est

Wratislavia.

Circumductum per orbem,

velut triumphale ferculum,

In hac quieturum sede

collocavit fortuna.

Comite ubique sapientiâ & virtute

Tribus Dominis servivit jam Dominus;

DEO, Ecclesiæ, Cæsari,

nulli non charus.

Deo Religionem, Ecclesiæ vigilantiam, Principi fidem,

Suum cuique distribuit ex æquo.

Cæsaris Legatus quinquies,

Ecclesiæ oculus Annis 11

Nunquam non apertus.

Plurimum se impendit Domini servitiis,

A quo vitam speravit.

Rudol.

Rudolphi servitia mortem accersivère.
Statim, ut legatione functus, defunctus est.

Quid verò meruit servitiis ab Ecclesia?

Hæc illi Mater, non domina,
Pro vigilantia
oculos clausit.

§. 51.

XLI. BONAVENTURA HAHN

Glovienfis Silesius,

Electus A. 1596. sed non confirmatus. (a)

*Dum Bonaventuram bene venturum esse putabam,
Bresla ait: endirâ pellitur invidiâ.*

(a) Novo Præsuli in Andreæ locum legendo cùm dicta fuisset dies quinta Novembris ejusdem, quo ille vivere desiit, anno, à majore quidem Canonicorum parte (collegio quippe tunc in factiones, Silesiorum puta & Suevorum, scisso) Episcopus creatus fuit BONAVENTURA HAHN, Glogovienfis Silesius, vir egregiè doctus, & ob vitæ integritatem magnæ existimationis. At verò eam electionem, quia aliquantò præcipitantiùs, nec Legatis Cæsareis ita, uti decebat, auditis celebratam, usque adeò impugnavit Cæsar, ut non antè quiescendum sibi putaret, quam per Internuncium suum Joannem Matthæum Wackerum, qui Andreæ Cancellarius fuerat, Suevus & ipse, ob idque Suevicæ factionis præcipuus fautor Romæ eò re perducta, ut Clemens VIII, Pontifex Maximus, post longam & accuratam deliberationem rationibus Cæsaris acquiesceret: annullataque illâ electione Hahnianâ venerabili Capitulo peculiaribus litteris plenissimam potestatem faceret ad novam novi antistitis electionem deveniendi. Quibus de causis Bonaventuræ electioni tantopere adversatus sit Cæsar, alibi nobis dictum: neque parum verò cunctantem diu Pontificem, id tandem, ut postulationi Cæsareæ adfentiretur, impulisse videtur: quòd cum sub id ipsum tempus, vacante Ecclesia Olomucensi, Papa apud Cæsarem pro Francisco Cardinale Ditrichstainio non perfunctoriè, sed diligentissimè semel atque iterum intercessisset, spern ei faceret minimè dubiam, sese vicissim in gratiam Pontificis auctoritatem suam regiam eò usque interpositurum, ut Cardinalis ab Olo-

Olomucensibus Canonicis in Præsulem eligeretur. Id quod & feliciter Cæsar fideli legatorum suorum industriâ effectum dedit. Ita ergo Bonaventura, novo planè & antea in his terris pene inaudito exemplo, tertio, postquam electus fuerat, anno repudiat, exinde privatus vixit: cum promitteret Pontifici Cæsar, sese Hahnio provisionem annuam trium millium aureorum in Braunovienfis sine mora assignare velle: cujus quidem summam statis anni temporibus, videlicet in festo D. Galli mediam partem, reliquam autem in festo D. Georgii indubitato accepturus, honestamque sustentationem habiturus sit. Quòd si in provinciis sibi subjectis aliqua Prælatura regii juris patronatus vacatura sit, eam se libenter cum hac provisione commutaturum, ipsique Hahnio in gratiam sanctitatis suæ collaturum esse. In Curia Romana patronos is habuit non paucos; quorum & operâ factum, ut cum Joannes Sicchi Paullo Alberto succenturiatus, Balthasare Neandro Doctore & Canonico Romam missio confirmationem peteret, haut aliter eam impetrare potuerit, quàm annuo quater mille coronatorum subsidio Bonaventuræ promisso. Quo tamen ille hautquaquam contentus, ut æs quoque alienum, quod ad quadraginta duo millia contraxerat, Capitulum solveret, instantissime urfit. Commissa ea res à Pontifice Cardinali Ditrichstainio, hujusmodi quidem eventu, ut Capitulum viginti duo millia talerorum solvenda à se susciperet. Nec multò post factum, ut Bonaventura Olomucii die undevigesima Junii, quæ DD. Petro & Paulo sacra, anno hujus seculi secundo, lethargià correptus, & ex parte phrenesi quoque diem suum obiret.

In hujus Præsulis fatum ita ludit F. posthuma:

*Quia Bonaventuram dicat bene posse venire?
Vix post tres annos carpere cepit iter.*

§. 52.

XLII. PAULLUS ALBERTUS (a)

Suevus.

Elect. A. 1599. - - Obiit A. 1600.

*Zodiaco exacto, qua mi datur Insula luce,
Luce illa eripitur: fata quis ergo neget?*

(a) Bos

(a) Bonaventura Hahnio Episcopatu cedere coacto, cum ad diem novæ electioni præstitutam (fuit ea quinta Maji A. C. MDCCXCIX) Cæsarei Legati sive Commissarii advenissent, ac pleno in consilio benignissimam Imperatoris mentem Capitularibus fideliter ac prolixè exposuissent, factum est, ut ab iisdem, nemine quidem palam (erant enim haut pauci, qui id intra se ægerrime ferrent) repugnare aut contradicere comperto, PAULLUS ALBERTUS S. Theologiæ Doctor, ac Scholasticus Wratislaviensis natione Svevus, & quidem Rudolphi Cellensis à lacu Aconio: is ipse nempe, cujus virtutes tantopere Pontifici Cæsar prædicaverat, Capituloque pro auctoritate sua commendaverat, in Episcopum eligeretur, idque tanta Cæsaris lubentia, ut jam nunc electum, denuo Pontifici commendare hujusmodi verbis, sed a stylo, ut apparet, Wackeriano, non dubitavit. *Quod hisce nostris facimus, & Serenitati Vestre eundem electum quam diligentissime, & quidem ita commendamus, ut majori efficacia commendare nequeamus: filiali observantia rogantes, ut pro suo in nos propensissimo amore non solum electionem hanc canonice, & legitimo modo factam gratiosè approbare, & ratam habere, verum etiam ipsum electum, virum integram, innocentissimæque vitæ, deque nostra Majestate præclare meritum perpetua sua clementia, & paterno adfectu completi, denique Brevi suo eidem Capitulo, quam citissime insinuare velit, sibi nimirum placere, ut interea temporis, donec confirmatio subsequatur, electus in plenam administrationem Episcopatus admittatur. Libenter enim, beatissime Pater, ei hoc testimonium damus, cum ingenii, animique dotibus, aliisque tali Præsule dignissimis qualitatibus ita præditum esse, ut DEO, Ecclesiæ, nobisque optima & utilissima officia sit præstiturus. Certe tantum ejus prudentiæ & candori tribuimus, ut supremum Capitaneatum in utraque Silesia ipse fidei ultero hisce turbulentis, & periculorum plenis temporibus committere non dubitaverimus. Et quidem eo libentius hoc fecimus, quod probe sciamus, Ecclesiasticum Ordinem in tam amplissima provincia patronum in Paulo habiturum esse, qui tanto adminiculo, & quasi fulcro (supremi nimirum Capitaneatus) munitus, eum ab omnibus violentiis sit & defensorus, & justiciam unicuique administraturus. Tanto amore, tantaque gratia Cæsar Augustissimus Paullum complexus est; sed cujus tamen gubernatio qua Ecclesiastica, qua Politica minime fuit diuturna: anno quippe insequenti pridie Nonas Maji repentina morte, quum pallium, quod vocant, insigne illud plenitudinis officii Pontificalis, multo ære redimendum, cujus obtinendi causa *Picum Miletum* Canonicum Wratislaviensem aman-*

daverat, haut dum accepisset, æris autem alieni conflasset permultum, inter varia molimina, apoplexia, aut suffocatione potius, ut anatomicis, qui cadaver more solito aperuerunt, & lustrarunt, visum fuit propter copiosissimum sanguinem circa præcordia collectum, non absque summo Suevorum dolore, aliorum autem, & maximæ adeo partis Capitularium (quibus defunctus intra breve temporis spacium multas lites, privati commodi causa, moverat, ac remanentium cum primis prætextu aliquot talentorum millia, ab iis maxime, quos aliquando adversarios fuerat expertus, grandem pecuniæ summam extorserat) læritia, & congratulatione, Nissæ extincti, ac sine pompa in Parochiali D. Jacobi æde sepulti; ut verissime de eo Poetarum quidam nostratum scripserint videatur:

Ipse animo certe magnum & memorabile movit,

Sed pensum ipse sibi, quod longum dixerat, eben!

Præter spem, JOVÆ nutu, dira Atropos occat.

In geminum Paulli Leonem Gentilitium ita F. P.

Ille tribus fide quondam Leo vicit, ut alter

Tu vincas, gemino bella Leone geris.

ALBERTUS

Hæres Episcopatus Wratislaviensis factus,
Transcribere adhuc in vivis bona sua virtute & sapientia;

In hæreses ita detonuit:

ut Paulus,

In lupes rapaces, non parcentes gregi,

ut Pastor,

Bene ad Episcopale solium positus est Albertus,

Magnanimitatis suffragio:

Quia magnanimus maximis honoribus dignus est.

Bene Petri naviculæ dirigendæ destinatus Paulus,

Æquanimittatis titulo:

Qui non extolleretur prosperis, nec tristibus mergeretur.

Qui hæreticam pravitatem abigeret gladio,

Felicitati patriæ, Roma redeunti Fidei, clave

aperiret portas Silesiæ.

De gravitate illius nemo dubitet,

Ipsa verba maximi ponderis habebantur.

Quasi in libra appensus est ejus ortus, & obitus: ita æqualiter

In Majo desloruit, qui effloruerat in Majo;

In qua tamen, sua falce, positas in flore spes mors succidit,
 quamvis in equo venisse videri potuerit,
 cum ita appropinquaverit cursum,
 ut etiam
 gestientes imponere infulam prævenerit,
 & pro capite ornando infulis,
 manus & pedes institis
 onerarit.

§. 53.

XLIII. JOANNES VI.

A Sitsch, Nobilis Silesius. (a)

Elect. 1600. - - Obiit A. 1608.

*Præpositus sacræ fuit Ædis Sitschius ante,
 Præfulis hinc sellam cum gravitate tenens.*

(a) JOANNI SITSCHIO a Stubendorff, Equestri eaque antiquissima apud Silesios familia nato, Juris Canonici & Civilis in Germaniæ atque Italiæ Academiis erudito, & apprime docto, spectata virtus, & prudentia, magnarumque rerum scientia, tantum auctoritatis & existimationis conciliavit, ut, cum Paulo Alberto substituendus esset novus Antistes, post peracta officia divina, invocataque Spiritus sancti gratiam, unus ipse è toto Canoniorum collegio, in quo tunc Præpositum agebat, dignus visus sit, qui ad infulas deligeretur. Factum id decimo quinto Kal. Sextilis, anni hoc ipsum, quod vivimus, seculum auspantis: placuitque ea electio non Pontifici tantum, etsi haut sine difficultate aliqua propter Bonaventuram Gallum (de quo jam ante dictum) & Augustissimum Cæsarem Rudolphum, qui tamen per legatos suos Christophorum Poppelium de Lobcowitz, Wolfgangum de Colowratt, & Joannem de Klenow, Melchiorum Cleselium Episcopum Viennensem ac Neostadiensem commendasset, ejus tamen præteritionem adeo ægre non tulit: ut cum se Pragæ stitisset novus electus, haut solum electionem ejus ratam haberet, sed & eidem supremam Silesiarum Præfecturam committeendam putaret. Pacificæ & quiete tam Ecclesiastica, quam secularia negotia administravit. Binis vicibus ad Aulam Cæsareæ Majestatis evocatus, & arcanioribus consiliis

filiis adhibitus fuit. Ad cujus nutum Sigismundi III. Poloniæ Regis sponfam alteram, Austriæ, Suriæque Archiducissam, A.C. 1605 mense Novembri admodum honorifice in finibus Bojemæ excepit, Nissæ liberalissime habuit, & ad Poloniæ usque fines deduxit, quo facto summam sibi & Cæsaris & Regis, atque Archiducissæ Constantiæ, gratiam & laudem conciliavit. Ædificia quædam Episcopatus publica suo ære quidem restauravit, nec eo minus thesaurum auri & argenti hæredibus testamento reliquit. Utrique officio cum summa cum laude præfuisset octennium, spe citius obiit morbo phthisico extinctus, ac Nissæ quarto Kalendas Aprileis anno hujusdem seculi octavo, ætatis autem sexto ac quinquagesimo, ibidem sepultus in ædis D. Jacobi sacello Henriciano sibi præparato.

De Campo nudo scuti Gentilitii Sitschiani in hæc verba canit Fama Possi.

*Stemmata dant aliis flores, tibi nuda dedere
Arva, quibus virtus semina avita jacit.*

Ecce Joannes,

quem diligebat JESUS.

*Oculus Domini, oculus Ecclesiæ Wratislaviensis.
Mundi Lux.*

Oculi non debuit sub modio;

Sed poni supra candelabrum:

*Ut luceret omnibus, qui in domo sunt Ecclesiæ,
supra montem positus nulli abscondi poterat,*

Maximus erat,

Quia fecit & docuit;

Minimus,

Quia minimis Domini minor,

quibus servivit

Humanitate, liberalitate, animi demissione.

Sua svaavitate

fere saxa ad humanitatem animavit

*Deucalione potentior, Amphione svauior
saxea certe pectora ad sensum reduxit.*

*Subditos amplectebatur ut Filios,
quem Patrem agnoscebant.*

Verba habebat byssina,

è quibus

fabricabat funiculos Charitatis,
 His animos attrahebat
Felicissimus Episcoporum Joannes,
 si
 maxima pars Felicitatis humanæ
in virtute consistit.
 Nulla dedit verba egenis;
 semper manum,
 eleemosynas faciebat
 sine strepitu, sine tuba;
 auditus tamen in Cœlo est.
 Præter benedictionem de pingvedine terræ
 Benedictionem de rore Cœli tunc omnibus dedit,
 cum
 Permissu Clementis Pontificis
 Jubilæum celebraret.
Lumen Ecclesiæ
 Lucebat aliis, sibi consumebatur;
 Tandem Nissæ in Aprili extinctum.

S. 54.

XLIV. CAROLUS I.

*Archi-Dux Austriæ, Magnus Magister Ordinis Teu-
 tonicorum, Episcopus Brixienfis &c. (a)*

Elect. 1608. - -

*Carolus Archiducum qui sanguis Episcopus audit,
 Brixia cum Bresla testificatur epos.*

(a) Viduata pastore suo Ecclesia Wratislaviensi, ubi conventus ele-
 ctioni indicti tempus appetiit, post sacrum peractum, pluribus Canoni-
 corum suffragiis postulatus, cunctisque è numero sodalium prælatus fuit
 Serenissimus Archidux Austriæ CAROLUS, patris *ἐμάνουελ* filius post-
 humus, Ferdinandi I Imperatoris nepos: quod nimirum eo rerum statu
 Principe auctoritate & adfinibus præpotente ad Rempub. administran-
 dam opus esse ducerent: quæ in Carolo concurrebant, hinc proprii gene-

ris tota Europa illustrissimi, inde materni Bavarici prerogativa insigni, Hispaniarum praterea Monarchæ, Poloniæ Regis, magni Hetruriæ Ducis sororiorum adfinitatibus subnixo, Canonicus tunc erat Salisburgensis, & Passaviensis; sed idem paullo post Episcopatum Brixinensem consequutus, actandem A. C. cto 1061, post excessum Maximiliani Archiducis, patrueis sui, Magister quoque supremus Ordinis Teutonici per Germaniam & Italiam creatus: Princeps ille quidem ob singularem prudentiam, hinc eloquentiæ gravitatem, ex variarum & rerum, & lingvarum usu, morum denique Majestatem, cum amabili temperatam pulchritudine, atque etiam doctrina liberalissima posteritati commendari longe dignissimus. Cum Principibus atque Ordinibus Silesiæ intercesserunt illi quidem, cum propter Decretum Cæsareum de libertate religionis iis concessa, tum propter supremam Silesiorum Præfecturam ad solos Principes sæculares restricta, dissidia non levia, sed hæc tamen, ut haut eo minus fidam cum his coleret amicitiam, provinciæ ad hæc totius salutem atque ineolumitatem toto animo quæreret, totis viribus medicaretur. Turbatus in Silesia rebus in vicinam Poloniam sese contulit, cum prius scriptis ex civitate residentiæ suæ Episcopalis Nissa d. d. XIV Augusti A. C. cto 1061 ad Archiepiscopum Gnesnensem literis Episcopatum Wratislaviensem Polonorum Regis patrocinio commisisset; ingenue professus, Ecclesiam nostratam filiam esse Gnesnensis Metropolitanae, & a regibus Poloniæ fundationem accepisse: sed quæ tamen res aliter atq; aliter accepta fuit. Sedatis iis turbis, & in gratiam a Ferdinando II. Cæsare gloriosissimo receptis Silesiis, Carolus & ipse ad hos revertit, ac provinciæ factus Generalissimus præclare de ea mereri magis, magisque studuit. A rerum tractatione animum ad ocium vel recreationem subinde revocare solitus, non eo solum exercitii genere, quod Xenophonteus Cyrus inter laudatissimas Principum oblectationes præcipuam censeri oportere innuit, gaudebat, & urenti sæpe frigore, quandoque etiam intenso, squalidoque vestitu venatum excurrere, lustrare saltus, excitare cubilibus feras, superare immensa montium iuga, & horrentibus scopulis gradum inferre pro deliciis habebat: sed & magnam ex piscatura voluptatem more piscatorum, cruribus ipse ocreatus, hauriebat: dolare ad hæc, tornio polire ligna, aliaque id genus propriis manibus facere, mirum in modum gestiebat: Muscæ denique usque adeo oblectabatur, ut ejus causa quotannis multa talerorum millia impendere non dubitaret. Quo quidem nomine eo minus vituperandus, quo magis constat, si danda est aliqua remissio animis, quæ alimenti ac virium loco

loco sit, nihil esse, quo ingenium liberale, nihil abjectum, nihil humile, ac sordidum cogitans oblectari se magis cum venia possit, quam ea arte, qua & laborum onus transmittitur proclivius, & ardores affectuum humanorum facilius sedantur, & Achilles, ac fortissimus ille Græciæ Imperator Epaminondas, virique alii maximi doctissime eruditi fuerant, quam denique ad virtutem ipsam pertinere causis non vanis existimavit Princeps Philosophorum Aristoteles. Ne quid de veteribus dicam Theologis, qui deorum etiam manibus instrumenta musica affinxerunt; credentes quippe nihil cælo magis ad finem, magis proprium esse, quam concordiam hanc nervorum disparem, & suavissimam harmoniæ consonantiam. A Philippo III Hispaniarum Rege humanissime in Hispaniam invitatus, ut Lusitaniam Regno præficeret, aliquando in Belgio substituendus, cum perfectionem istam non modo non suaderet, sed & urgeret frater Ferdinandus Imperator; ægre quippe a Silesia sua divulsus, in viam se dedit: cumque Vienna digressus die vigesima secunda Augusti A. C. 1603, vigesima quinta Novembris, sine notabili aut graviore incommodo Madritium appulisset, summa cum lætitia ab illo rege, & ejus fratribus Carolo & Ferdinando exceptus, tertio adventus sui diem febrem incidit: quæ indies ingravescens sic vires Caroli attrivit, & labefactavit, ut superata omnium medicorum regionum industria, inevitabilem ei, quamvis posito adhuc in plena vitæ statione, sed ultimis tamen sacris omnibus perfuncto, migrandi necessitatem attulerit, sic jubente eo, penes quem solum stat vitæ necisque jus, ac summum suffragium. Etsi non desunt, qui medicos Hispanos ideo inculant, quod morbis Septentrionalium mederi nescientes, plus justo sanguinis sectione venæ Carolo emisissent. Incidit ejus mors inter varios apparatus gratulatorios, & magnarum rerum expectationes, in vigesimam sextam diem Decembris, postquam vivendo annos quatuor ac triginta, menses quatuor ac dies undeviginti absolvit. In corpore à chirurgis aperto cor quidem, unâ cum pulmonibus, & epate, absque labe repertum, indeque aromatatis conditum, argenteo scypho inclusum, in Silesiam delatum, atque Nissa in æde Franciscanorum, quibus insigne Cœnobium ibi struxerat, veluti ultimo elogio mandavit, conditum est, ipso interea corpore in Escuriaco, Hieronymitanorum Monasterio ad S. Laurentium hauri procul Caroli V Imperatoris sepulchro, honorificis exequiis tumulato. Vacarunt hoc modo bini Episcopatus, Brixinensis & Vratislaviensis, nec non Generalatus Teutonicorum Equitum: quorum ille Canonice uxore ex Capitularibus jam pridem Collegii Decano, iste

Caro-

Carolo Ferdinando Poloniæ Regis Filio, hic vero Joanni Eustachio de Westernach alias Ordinis Vicario collatus fuit.

Elogium in Fama Posthuma scriptum sic habet:

Non fuit Austerus, Dominus qui venit ab Austro;

Cor dedit, & rapuit nil, nisi corda, suis.

Famæ buccina opus non habet,

Cui virtus classicum canit,

Carolus ex Austriacis Archiducibus

Primus Episcopus Wratislaviensis,

in Exemplum posteris propositus,

ipse posthumus Caroli tertii Filius,

Ferdinandi II, Cæsarum Maximi, Frater:

Non poterat tamen felix ejus non esse partus,

quod fuisset in augusto.

Serenissima lux fuit, quæ genuit Serenissimum:

Tenebras fugavit, cum Silesiam aspexit.

Si pluviz ab Austro nascuntur, nascuntur & soles.

Sterilis erat Ager Silesiæ,

venit Auster, perflavit hortum,

& fluxerunt aromata.

Suavis erga omnes, & deliciæ populi, Carolus:

Ruri, & domi in otio à publicis, laboriosus,

horas honestissimas dabat,

venabulo, dolabræ, normæ, libellæ,

circino & torno;

Tornatili fortunæ, lusibus lubricis nullas:

Multas virtuti & pietati in templo.

Carolus in Palatiis Consilium; in viridariis Serenitas ipsa

Et, in mutato habitu, cum tenuibus affabilis.

Largus in omnes, nemini, præterquam sceleræ, metuendus.

Excidit in Lauro, Nissæ, apibus habitationem,

in qua scientiarum mella reconderent,

Fundator Collegii Societatis JESU vere magnificus:

Cui seipsum ex corde addixit,

quando cor suum testamento transmisit.

Vixisset, nisi perrexisset ad occidentem,

Lusitanæ Prorex,

Mortuus Mantuæ Carpentanorum in Aula Regia,
 Non poterat Thesaurus iste meliori loco recondi.
 Pro-regales honores prius deposuit, quàm suscepit:
 æternos maluisse censendus est.
 Eundem cum Constantino Magno natalem habuit,
 obitum cum minimis
 Die S. Donati, terris donatus:
 Innocenter à morte ereptus, natali Innocentium.

S. 55.

XLV. CAROLUS FERDINANDUS,
Princeps Poloniae ac Sueciae. (a)

*Nactus ego Cathedram, qua sedit avunculus olim,
 Ut parili obtineam laude, Jehovah dabit.*

(a) Priusquam Silesiæ valediceret Carolus Archidux, Episcopus
 Wratislaviensis, sicut ipse Carolum Ferdinandum Sigismundi III Polo-
 niæ Regis filium, Vladislai IV, cui nunc

*sese stellenda Magistro
 Tradit hyperboreo tellus subiecta Bootæ.*

Fratrem, suum è sorore Constantia Nepotem, cum ex Sedis Apostolicæ
 autoritate, tum ex sacræ Cæsareæ Majestatis adsensu in coadjutorem, ac
 futurum successorem cooptare, sic Venerabile Capitulum adoptatum hoc
 modo acceptare constitutum habuit: certis tamen legibus atque cautio-
 nibus à Sigismundo patre præstandis. Quarum prima quidem, ut si Ca-
 rolum Ferdinandum vel morte abreptum, vel spontanea voluntate Epi-
 scopatu cedere contingat, ne jus alicujus ad eum successionis fratres vel
 alii successores ejus, aliive è Polonica natione prætendant, nullique adeò
 sequelæ hæc filii in Episcopatum adsumptio debeat esse obnoxia. Altera,
 ubi Deo auspice possessionem Episcopatus adeptus fuerit, ne prælaturas,
 Canonicatus, præbendas, cæteraque ejusdem Ecclesiæ beneficia Polonis,
 aliisque conferat, quàm quibus per leges & statuta Ecclesiæ licet. Tertia
 denique, ne Ecclesia ab Archiepiscopo Gnesnensi, Primare, & primo Prin-
 cipe Regni Poloniæ, sub primitialis ac Metropolitanæ Ecclesiæ superiori-
 tatem atque Jurisdictionem trahatur, neve ea filii Regis in Episcopatum
 receptio præjudicium aliquod juribus, & consuetudinibus, quoad dictam

subjectionem erga Metropolitanum Gnesnensem, Episcopis Wratislavi-
ensibus in posterum pariat. Eas verò conditiones servaturum se, cum-
primisque ne receptio ista Ecclesiæ Wratislaviensi fraudi sit, operam da-
turum, auctoritatemque suam regiam apud Archiepiscopum Gnesnensem
interpositurum, nec in eam rem Serenissimum filium, quamdiu Episcopus
fuerit, consensurum spondit, peculiaribus litteris Reversalibus confe-
ctis, quas & manu sua subscripsit, & sigillo regio muniri mandavit, datas
Wratlaviæ die quinta Maji A. C. cto Io CXXIV. Cæterum Carolo Ar-
chiduce primis diebus, quibus Hispaniam attingit, extincto, cum colle-
gium jure suo sibi eligendi Episcopum uti vellet, Sigismundus Rex Sigis-
mundum Opacki legatum suum Wratislaviam misit, sed qui electione in-
stituta, majores difficultates, quam sperârat, Carolo Ferdinando à Cano-
nicis opponi sensit, eò quòd non deessent, qui vel Serenissimo Archiduci
Leopoldo Guilielmo, Cæsaris filio, vel uni è Canonicorum collegio digni-
tatem illam addicere cuperent. Verùm Cæsar per legatum Fridericum
à Tallenberg Baronem, Dicastrerii Bojemici Præsidentem, difficultates juris
patronatus, aliasque non exiguas ingerens etiam ad mentem summi Pon-
tificis dignitatem eam nepoti ex sorore, quàm filio maluit deferri, atque
eò minùs illi tergiversari: jamque eò res devenerat, ut post longas delibe-
rationes ad alteram hebdomadam protractas Legato Regio, Principem ea
vice eligendum non esse, insinuant, sed fortuito illo ipso die Princeps Po-
loniæ Vladislâus è sua peregrinatione rediens Nissam venerat, & quinque
Cosacorum millia in Silesiam intrârunt. Quo audito (verbis refero Paul-
li Piaſſecti, Episcopi Premisliensis) Præsides Collegii existimantes rem geri
armis, quibus ipsi instructi non erant, & Imperatorem ad talia ipso jure
affinitatis connivere, eodem vespere consilio facto Legatum, ut aliud re-
sponsum tantisper expectaret, monuerunt: primò autem manè congre-
gati in loco sessionis consueto, Principem CAROLUM FERDINAN-
DUM Episcopum suum renuntiârunt, dissuadentibus licet nonnullis
Consiliariis, qui ex tali possessione posse innovari jura Polonica, quon-
dam in Silesios habita, verebantur. Quæ tunc consilia contra Silesios,
ac præsertim Wratislavienses agitata fuerint, ex Caroli Carafa Episcopi
Aversani commentariis de Germania sacra restauratâ licet cognoscere.
At enim verò, quam sæpe fallunt nos cogitationes nostræ! quam incertus
est humanorum consiliorum eventus!

Σύμβολον δ' ἔπαυς ὡς ὁ Πηχθονίων
πιστὸν, ἀμφὶ πρᾶξι Ⓞ ἴσ.

σολύμας εὔρεν δεῖδεν.

τῶν ἡμελλόντων τεύεφλων) Φεάδα,

jam olim cecinit Pindarus: quod sic vertit interpres: Signum verò nondum aliquis terrestrium certum, de re futura, invenit divinitus, sed futurorum excœcatæ sunt cogitationes. Nimirum quod vulgari proverbio dicitur: *Homo proponit, Deus disponit*. Eamque in suis consiliis legem & conditionem, quæ communis est cunctis mortalibus, ipsi quoque Reges terræ, utut potentes sint, & aliis præstent, subire coguntur. Unde quidem sicut rivi sunt in potestate aquilegum, ita Regum corda in manu Dei esse, & ab eo, quò vult, flecti, Regum ille sapientissimus rectissime pronuncia- vit. Nostrum haut eò minus est, Reverendissimo Præsuli bene ominata dicere verba, & illud maximè apprecari, ut amore ac studio tranquillita- tis publicæ conservandæ cum Principibus, atque Ordinibus reliquis Silesiæ paria facientem, ac cetera quoque Episcopatûs gubernacula piè & justè moderantem Deus opt. max. omnibus maximis benedictionibus ornatis- simum, quàm diutissimè felicem, ac novis insuper laudum accessionibus beatum præstet.

De Carolo Ferdinando sic canit Fama posthuma:

Jam non cœca oculis mors est: nam vidit, & Orbi

Invidit lucem, ô Carole Clare! tuam.

Nec nomen, nec ritus, sed nec virtus

Laudandi mutatur.

Expressam Antecessorum Imaginem non in tabella,

sed pectore gestat.

Carolus Ferdinandus, Poloniae & Sveciae Princeps,

Episcopus Wratislaviensis & Plocensis,

Wladislai & Joannis Casimiri, Regum Poloniae, Frater,

Natus ex piissimi Cæsaris Ferdinandi II Sorore,

Constantia;

Ut pietas ejus constantissima à primis statim incuna-

bulis

acciperet firmitatem.

Si quisque cultu & veneratione Dei clarescit,

Clarissimus fuit Carolus,

Cui, cum bona gratia, nunquam venit mala fortuna:

In manu Domini prosperitas Principis;

Quem, dum rectè coluit, Adversitatis non est expertus
effectum.

Fœneratus sollicitudinem Divinam,

cum grandi recepit usurâ.

Legem fortissimam condidit, cum vitam suam,
probitatis exemplar, præscripsit.

Ita vixit, ut bonum ejus in commune profecerit,

Et Clementiam à Matre traxit,

Quam ipsa in dotem acceperat ab Austriacis,

Austriacorum dos, clementia est.

Felle caruisse visus, quòd irasci non potuerit,

Inimicos propterea paucos nactus.

Omnium corda rapiens, nullius odium incurrit,

Exinxit in scintilla incendium,

Quod poterat in flammam iracundiæ prorumpere.

In ipsa adolescentia factus Episcopus,

Adultâ virtute,

Ostendit in semine quos fructus esset prolaturus,

Tessera mortis ac: epit,

Cùm militaris, inter invasuros Poloniam Suecos,

distribueretur.

Mortuus ante Patriæ incendia,

Ne fortasse numerum interficiendorum vel præiret,

vel augetur.

Magnum tamen ipse patriæ fuit excidium,

Cùm virâ excidit.

Ne tamen excideret memoria posterorum,

testamento cavit, dum voluit

Collegii Nissensis Societatis J E s u esse magnificus

Edilis.

De Carolo Ferdinando sequentia Crugerius:

*A. D. 1655. 9 Maji extinctus est inter Wratulavienses Episcopus XL
jam Quintus Carolus Ferdinandus, Poloniæ & Sveciæ Princeps, anno Episcopi,
XXX. Recenter hujus ipsius elogium Patres Societatis Jesu Wratulavienses,
dum applauserunt electo Sebastiano, magnificè omnino è natalibus, vita, ac
Testamento, confecerunt. Liber in manibus est, faciliè proinde lectoria*

curiositati patent virtutes, quas illi stylo accurato evulgarunt. Ego breviter eadem methodo tria subiungo. Nempe Sigismundi à Constantia Austriaca Ferdinandi II. Cæsaris & Regis nostri sorore, natum fuisse filium. Ob quos Parentes, Wladislaum & Casimirum, utrumque Polonia Regem numeravit fratres. Sed hæc non sua, sed Majorum exstitere in eum beneficia. Propria porro virtutes in Præfulatu, & quidem duplici, Wratislaviensi & Polocensi hunc ipsum sequentibus insignem effecerunt, quod iecorum baculus, esurientium cibum, miserorum spem, languentium denique solamen esse dignaretur. Sermonem ejus attemperabat prudentia, illustrabat Serenitas, auctorabat suavitas, verecundia commendabat. Liberalitatem extra Ecclesias, Wratislaviensem & Polocensem, experta est maxime Polonia, quam suppetus omnino Regis non unda vice, sed sub utroque fratre laborantem, ex angustiis expedivit. Et in Silesia non excidit à memoria Posterorum, quia testamento providit Collegio Nissinensi titulum Ædilis, quo Carolus alter, sive suus Antecessor à Domo Austriaca liberalissimus cetera fundator, quantumvis post omnia cor etiam submitteret ex Hispania, non poterit tamen iniquitate temporum gloriari. Et hoc beneficium ultra Patres insinuatō extendetur in homines præterea etiam alios, quorum cultura Respublica sive per Ecclesiasticos, sive per profanos indemus à casu, integra in fide Catholica, constans suis Regibus in perpetuum conservetur. P. Crugerius in Sacr. Pulv. 9. Maji.

XLVI. LEOPOLDUS GUILIELMUS

Archidux Austriæ.

In Episcopum Wratislaviensem 30 Augusti 1655 postulatus, confirmatus ab Alexandro VII. die 21 Januarii A. 1656. felicitatis prodigium, Principum miraculum princeps. Agnus & Leo: Mars & Pallas: Gladius & oliva: intula & corona, idem videtur esse in Leopoldo, omnia in uno. Agnus in teotono; in acie Leo: Mars ad muros hostiles; Pallas inter Libros: Perduellibus gladius; oliva Amicis: Crux mundo & carni; oppressis Galea: Vratislaviæ, Olomucii, Argentorati, Passavii, Halberstadii in Insula; domi in corona seu Pileo Archiducali. Belgii & Burgundiæ Administrator ac Prorex: Quinque Episcopatum, Ordinis Teutonici Magister & Præful: demum (pæce augustissimi dixerim) capitis quodammodo factus caput, Cæsaris novi Patruus, in Imperio adiutor. Ad ejus ardorem in fide contabuit hæresis: ad gloriam palluit invidia: Sapientiam stupere Lycæa, ad liberalitatem exultarunt Tempia, cucerunt

rerunt turmæ pauperum & Religiosorum: Munificentiam ostendat Collegium Societatis Jesu fundatum Neostadii in Austria. Fortitudinem miratur miles, Generositatem laudant heroës, victorias numerat Germania, æri Belgium incidit prostratas acies, fugatos hostes, recuperatas Civitates: ut compendio referam universa, Leopoldum terris 27 Novembr. Anno 1662 ereptum, locatum habet parte sui meliore cœlum inter sidera.

Quis timeat Leopoldo? tuos amat omnia amores;

More & amore Agnus, non Leopoldo, Leo es.

Abcondi non potest, qui solem ante se habet;

Leopoldus Ferdinandi II filius ultimus,

Virtutem hæres non ultimus.

Nomen Leopoldi, eâdem horâ, sortitus est,

Quâ olim S. Leopoldus, Austriæ Marchio,

Divorum fastis fuit adscriptus.

Silesiæ factus Princeps, & Episcopus

In toga Palladem, Minervam induit in Sago,

Ægide & hastâ minacem.

Non frustra Pedum cum Gladio conjungitur,
ut qui regi nolunt, abscindantur, dum conturbant.

Et pace, & bello, Silesiam habitavit;

Bello; ut vindicaret.

Pace; ut pasceret.

Ex utroque Pastor,

Petulantem dum gregem domat, & mitem pascit.

Terrore nominis sui Silesiam compescuit,

Amore implevit,

Ut sponsus animarum expeteretur & haberetur.

Expertis loquimur;

Qui timuit, habuit Leopoldum Leonem;

Qui amavit, habuit Liebhold Liebholdum,

Amorem & benevolentiam.

Et tripode veritatem extrahat

Qui sapientem Leopoldum fuisse negat.

Si Tripus ipse dandus fuit sapientiori,

dandus fuisset Leopoldo.

Cæsaris Filius, & Frater, & Patruus,

Pro Cæsare Pro-Cæsar;
 Pro Rege Pro-Rex,
 Archidux & Præsul,
 Pro turribus Castilæ, & Leone Belgico Custos fidelis,
 terror rebellium.

Germaniam omnem emensus
 Viâ solis,

Cujus orbitæ nunquam fuerunt ignotæ.
 Quod si solem fuisse Leopoldum quis negat,
 Et putat Cælum istud non habere duos soles,
 Credatur fuisse lumen solis,
quo sol Imperii terras illuminavit,
 donec cælum Terris tantam claritatem
 invideret.

Ex Fama posthuma.

XLVII. CAROLUS JOSEPHUS
Austriacus.

Hujus Elogium sæpe nominatus P. Crugerius è suis Pulv. sacris nobis largiatur, in 27 Januarii hæc de illo scribens:

A.D. 1664. Cælum CAROLUS JOSEPHUM Austr. natû annos 13, menses quinque, dies viginti, è luce terrestri transtulit in cœlestem. Quæ autem de tam Juvene Patres S. J. Wratislavienses adnotaverunt singularia? Audi attentè, & simul admirare! suum, inquiunt illi, aula Lithuanica habet Casimirum. Suum Augustissima Domus Austriaca Carolum, Josephum, Ferdinandum, innocentiam morum, & virginitate Angelum. Gratia & naturæ prodigium inter regalium illecebras voluptatum castissimus adolescens, vitam accepit per mortem, sine Electione Cæsar; Electione magnus Teutonici Ordinis Magister; Wratislaviensis, Olomucensis, Passlaviensis Præsul. Serenissima Parente extinctâ, Regia indoles cunabula ei posuit, & elementa virtutis; nutrit eum pietas, sanctitas educavit, ornavit verecundia, instituit sapientia, roboravit fortitudo, produxit prudentia, congenita ad altissima quæque stimulavit magnanimitas. Puritatem animæ, in sacro fonte comparatam, nullâ unquam noxâ lethali obfuscavit: integritatem corporis tumultu intulit: ingentem omnium cordibus dolorem ac desiderium sui reliquit, præmaturâ morte abreptus; nempe tot virtutes, brevi ævo maturimæ, quid aliud promererentur, quàm cœlestem falcem, quæ messem ante tempus appropinquaret? alterum porro

porro elogium, et si sit longius, quia tamen & simul est elegantius, placuit quoque huc excerpere, ut brevis Caroli Josephi vita longiore commemoratione, ex jure tot gratiarum, compensetur. Arrige ergo denuo aures posteritas, & panegyrim dignam virtute totuplici audi!

Magnes è ferro natus,
 Ferdinandus ex Ferdinando,
 ex Justitia Princeps, ex pietate Præsul,
 Vratislaviensis, Olomucensis, Passaviensis,
 Fertilissimi tres Austriæ Campi,
 In quibus triplicem pascere potuit gregem.
 Pastor ter magnus;
 Agnum rectius dixeris Immaculatum,
 Hostiam pacificam, Deo placentem,
 Terrestrem Angelum, lacteam viam cœli,
 Quod tantam, quantam habuit, virtutum copiam,
 Unò partu Mater deberet effundere.
 Potuisset abortum permittere;
 mori ipsa Augusta Mater maluit,
 ut omnes Virtutes cum Filio nascerentur,
 Hærede non ex solo semisse,
 sed ex toto asse
 omnis innocentia.
 Fœcundissimæ prolium mater, quæ genuit,
 Omnia in Uno.
 Præmaturus tamen fuisset partus,
 Nisi maturitas Adolescentiam implevisset.
 Discipulus cum esset,
 Ordinis Teutonici Magister est creatus:
 Præcox virtus nec tempus, nec ætatem expectat.
 Adolescentiam ingressus, Vir esse cœpit virtute,
 senex meritis;
 Sine Patre & Matre in sacerdotem Altissimi Electus
 In pietatis Ara se ipsum hostiam constituit.
 Juvenis mortuus, memoriam sui non reliquit senescentem.
 Elanguit in hyeme, quæ florum gratiâ deperditur.
 Non ita tamen elanguit,
 Quin virtutum suarum suaveolentiam diffuderit.

Atræ bilis vapor lacteam viam textit, non obscuravit.

Appellavit Augustissimus Parens

Josephum;

Benjamin appellasset,

si perbreve vitam attendisset,

Dum neminem, cum vixit, offendit, bilem compressit,

à bile oppressus:

Nemo columbis fel neget amplius.

Cum Patruo Carolo, eodemque Antecessore suo Episcopo,

etiam festo S. Donati natus,

Aureas coeli portas, festo S. Chrysostomi, subintravit.

Uno anno rexit in terris,

Regnaturus æternum in cœlis,

Diu rexit, qui semper bene vixit.

XLVIII. SEBASTIANUS,

A ROSTOCK dictus.

Hujus (sicut & aliorum nonnullorum Episcoporum Wratislaviensium) capite superiore memoriam jam fecimus honorificam, hic quidem reperendam, sed aliis, quæ laudabile ipsius præsertim regimen commendant, augendam. Fuit is origine Silesius ex Episcopali Civitate Grotgoviensi à parentibus mediocri fortunæ Civibus ortus: emenso studiorum suorum cursu in Universitate Juliomontana in primum SS. Theologiæ Doctorem creatus, post varias functiones Ecclesiasticas, Nissensium Parochus factus est, ubi trigesimalis belli tempore à Suecis captus, Stetinum in carcerem tractus, sat diu ignominiose tractatus fuit: quod cum ad aures Augustissimi Imperatoris Ferdinandi III felicitis recordationis perlatum fuisset, his de Viri captivitate verbis doluisse fertur: *Heu Sebastianus noster! hoc est vere Cæsareum esse, vere Episcopalem* (das heist gut Kaysersisch / und je gut Bischofflich!) Cæsari fidelem, & Episcopo, Pastorem bonum pro grege sibi commissio etiam mori paratum: de cujus constantia, & pastoralis vigilantia illud, quod Symmachus Papa de Laurentio Mediolanensi scripsit, haut inepte dici poterat: *Pontificem implevisse actibus ante tempora dignitatis*. Ex carcere liberatus, & in patriam reversus, in Canonicum Ecclesiæ Cathedralis S. Joannis promotus fuit, in qua sacra æde Apostolicum illud prædicandi Evangelii munus, quo per annos septemdecim jam antea laudabiliter, & ingenti Auditorum fructu,

functuserat, per integrum adhuc triennium magno zelo continuavit plures aliquando, eosque grandes codices secum ad Cathedram portans, ex quibus præsertim sacras Ecclesiæ Romanæ Ceremonias, quibus in annua Corporis Christi solemnitate utitur, esse laudabiles, esse fidei veræ congruentes, esse pietati, devotionique Christianorum peritiles luculenter probavit. A. C. 1648 ad recipienda Acatholicorum templa, & ad Catholicorum sacra reducenda Commissarius, postmodum Officialis Venerabilis Consistorii, tandem Archi-Diaconus, & absente Serenissimo *Carolo Josepho* Archi-Duce Austriæ Episcopo Wratislaviensi Episcopatus Administrator factus, & post hujus mortem à Venerabili Capitulo Wratislaviensi A. C. 1664. die 21 Aprilis, votis conformibus, & simul ex placito S. Cæs. Majestatis, annitente ex parte Cæsaris supremo Regni Bohemiæ Cancellario Comite Joanne Hartwigio de Nollitz in Episcopum electus, postea vero incidente morte Celsissimi Ducis Georgii Lignicensis & Bregensis supremæ Silesiarum Administrationi ab eadem sacra Cæsarea Majestate, qui egregiis Viri virtutibus & singulari prudentiæ multum tribuebat, præfectus est. Dignus omnino, in cujus laudem verba illa, quæ S. Cyprianus olim l. 4. Epist. 2. de S. Cornelio summo Pontifice olim dixit, repetantur: *Iste ad Episcopatum non subito pervenit, sed per omnia officia Ecclesiastica promotus, & in divinis Administrationibus Dominum saepe promeritus, ad sacerdotii sublime fastigium cunctis Religionis gradibus ascendit.* In quo sublimium dignitatum apice ipse tamen in animi sui humilitate indefinenter perseverans per honores non mutavit mores, sed pristinam cum Canonicis reliquis familiaritatem cum consanguineis suis, licet humilis conditionis, conversationem sinceram, erga pauperes benignitatem liberalem, erga subditos affabilitatem singularem ad mortem usque raro exemplo continuavit.

Utrumque sublime officium ad DEI, & Cæsaris beneplacitum feliciter gessit ad annum Christi usque 1671. quo die 9 Junii in Domino pie defunctus est.

Canonicus adhuc a Cæsare pro se, suisque ex sororibus duabus nepotibus Nobilitatem cum prædicato à *Roslock*, & cum armis duos gryphonis, duas rosas, & has inter figuras quatuor clypeum parvulum, in hujus vero medio arbutum Rosaceum ex trium collium apice medio prodians, exhibentibus, adeptus est,

Multas legimus gratulationes, & panegyres huic Præsuli sub ingressum, & felicem progressum regiminis Episcopalis ab ejus Clientibus dictas, scriptas,

ptas, & typo datas, ex quibus pauca duntaxat desumpsimus ex Fama P ost-
humia inter cætera sic sonante:

In florenti Episcopatu
non decuit, secundum purpuras, florem alium sequi,
quam Rosam,

Post Regii sanguinis Principes, divina ducente manu,

Nemo te præcedit SEBASTIANE,

nomen & cognomen tuum id ominata sunt,

quorum alterum Græcis sonat Augustum;

Alterum Germanis Rosarum rubum,

quibus etiam cognominis Tibi martyr est concolor,

nativo, quod fudit, ostro:

Nec sine aculeis tactus est, ut Rosa,

cum sagittis petitus.

Quia igitur Sebastianus; petitus etiam es votis Electorum,

quia vero roseus, decore electus es in Elysiorum Hiero-antistitem

in vere 21 Aprilis Anno M DCLXIV.

Canonicorum, in purpurea veste, confessus, florum comitia pote-
rat videri.

Novem horis confedere.

Nec mirum:

Quia, ubi tam potens est fragrantia;

quis sese non diu detineat?

Electus traxisti ocyus Augustissimi Cæsaris Leopoldi clementissimum
animum,

quo te Majestate sua, merito Tuo,

Supremum Provinciæ præfecit Administratorem:

didiceras nempe jam antea, administratione sacra,

profana tractare non profane,

Anno sequenti S. Sanctissimi Patris Alexandri VII autoritate firmatus es,

ut possessionem in altero vere acceperis, rursus ferme cum

primis rosis.

Eam Martyris Vincentii capite, more majorum, in manus accepto,

adiisti 9 Aprilis,

ne vacuis manibus appareres ante Dominum.

Nec absque Mysterio unctus es Domino, die in albis Dominico,

ne Athletarum duntaxat, & purpuratorum Martyrum calculo, electus

viderere iis, y 2

qui,

qui, ab electione tua, pacem Ecclesiæ sperarunt,
 quæ albis vehitur;
 & unitatem Fidei,
 Cui (Autore Servio) olim sacrificabatur in Albis.
 Hæc omnia cum tantopere sint conformia floribus;
 quantum putas Dioecesis tua florebit?
 Gaudet illa memor symboli Serenissimi Caroli Josephi
 Antecessoris:
in uno omnia; nimirum florum agmina:
 qui in illo, dum adhuc ordirentur, succisi sunt, in Tua Celsitudine
 maturos
 esse repræsentatos:
 Virtutem, sapientiam, industriam, zelum, fortitudinem,
 Gratiam, Liberalitatem, Pietatem, & Facundiam.
 Virtutis diligenti cura excultæ, omnis tua ætas pro teste sit.
 Sapientiæ, Juliomontana Universitas, quam primus Theologiæ
 Doctor
 fecisti auctiorem.
 Industriam probavere Principes, & approbavere, quorum vices
 egisti,
 Zeli, templa sunt monumenta & pulpita; testes etiam ii, qui non
 fideles.
 Fortitudinem Nissenfis & Stetinensis carcer obstupuit, solitus
 alias solos victos attinere,
 Gratia tibi Pontifices, Cæsares, Archiduces, Principes summos
 æque
 ac imos devinxit.
 Liberalitati erectæ prostant aræ mortuæ & vivæ.
 Pietatem spirant parietes profani & sacri.
 Eloquentiam adhuc rostra loquuntur.
 Fer placidus, Celsissime Princeps,
 Præsul Reverendissime,
 Laudes has inurbanas: hortenses enim sunt,
 & carptim lectæ, quia flores
 metere non licet.
 Πρόγραμμα ex Psalmo 109.
 Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis. Donec ponam
 inimi-

inimicos tuos : scabellum pedum tuorum , virgam virtutis tuæ emitter
Dominus ex Sion : Dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum
principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum ex utero , ante
Luciferum genui te. Juravit Dominus & non poenitebit eum : Tu es sa-
cerdos in æternum , secundum ordinem Melchisedech. Dominus à
dextris tuis : confregit in die iræ suæ Reges. Judicabit in nationibus , im-
plebit ruinas : conquassabit capita in terra multorum. De torrente in
via bibet : propterea exaltabit caput. Amen.

Ανάγκαμα

Ad Reverendissimum Episcopum

Sebastianum :

*Eja capeffe bonam , Praesul benedicte , tiaram ,
Quæ Divum tibi missa sinu ; mihi excipe dextra
Pastorale Pedum ; dum Præslavia mixtis
Id rogat omnibus , cælo sic docta benigno.
Jo ! nunc captum decurrito tutus honorem ;
Jo ! & cælitibus , Princeps , libamina defer !
Divis currit virtus modo concita pennis ,
Ut tumido meritum tibi condant in orbe triumphum.
Te monumenta manent non ari innixa vel auro :
Ita etenim fluxum sœvit consumere tempus ,
Stringere sive timor rigido seu dente vetustas
Rodere ; divino nitidum , sed nomine donum ,
Nec non de viridi textum tibi munere fertum.*

Γεδµατα Αναγγελµατος τα κατ' προγγελµατος.

A. 24. Æ. 5. B. 10. C. 17. D. 22. E. 24. F. 2. G. 4. H. 2. I. 63. L. 8. M.
32. N. 37. O. 29. OE. 1. P. 11. Q. 1. R. 29. S. 29. T. 42. V. 44. X. 6.

Nissæ ad S. Jacobum sequens ipsius Epitaphium legitur :

Hoc monumentum A. M DCLXXV.

Reverendissimi ac Celsissimi Principis Sebastiani
Episcopi Wratislavienſis , & supremi Capitaneatus
per utramque Silesiam Administratoris.

Qui

Grotgovia oriundus per virtutum tramites ad altiora evectus
Parochus N ſſensis factus, abinde propter fidem
Augustissimæ Cæsari juratam a Suedico milite

captus, postea

Archi-Diaconus Cathedraticus promotus, utramque Silesiam
ad orthodoxam fidem reformatione cum periculo vitæ peracta
perduxit:

Atque ideo Serenissimorum Archiducum
Leopoldi Guilielmi, & Caroli Josephi

Episcoporum Wratislaviensium Administrator Plenipotentiarius
Declaratus, tandem cum applausu universali Episcopus
Electus, symbolum gerens: *Securamens
juge Convivium.*

Omnem vitæ suæ rationem pro DEO, Ecclesia, & Cæsare
dirigens in conscientia rectè factorum
ultimam diem clausit Wratislaviæ
die 9. Junii A. D. M DCLXXI.

Posuit debita gratitudinis ergo, ab alte memorato Principe
Præsidio Regiminis Excelli Nissenfis honoratus,
Et Prælatura Custodiæ Cathedralis donatus
Joannes Henricus Heyman de Rosenthal.

Casparus Henricus L. B. de Rosenthal hæres perfecit.

Plurima licet vota panegyrica huic Præsuli in electione, consecra-
tione, Inaugurationibus, & solemnibus intra urbes ingressibus, &c. à va-
riis tam Clericis quam Laicis facta, dicta, scripta, & impressa existent:
attamen præter sermonem, quo à R. P. Daniele Schwartz ei parentatum
fuit, funebrem, & supra citatum Epitaphium à Rosenthalii erectum, vix
ulla, imo nulla (nos saltem) vidimus amplissimis hujus Magni Antistitis
virtutum meritis celebratu dignissimis post mortem facta elogia, aut En-
comia: Rosi nimirum ipsius Gentilitiis id ipsum indicantibus, quæ, dum
efflorent, honorantur; dum deflorent, negliguntur.

XLIX. FRIDERICUS

Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Hassiæ Landgravius, Episcopus
Wratislaviensis, Ordinis Militaris S. Joannis Hierosolymitani in Provin-
ciis Germaniæ Magnus Magister, Princeps in Herksfelden / Comes in Ra-
gen Ellenbogen / Dieh / Ziegenhelin / Nibda / Schauenburg / Ysenburg
& Budungen &c. Sacri Romani Imperii nationis Teutonicæ, & Regno-
rum Arragoniæ & Sardinia Protector, nec non Ducatus utriusque Silesiæ
supremus Capitaneus.

Natus est Homburgian der Höhe in Landgraviatu Hassiæ 28 Febr.

An. 1616. Abavum habuit Philippum magnanimum Wilhelmi mediocris filium Academiae, aut Universitatis Marpurgensis Fundatorem; Abaviam vero Christinam, Georgii Barbati, Electoris Saxonici, filiam. Avum Dominum Georgium Landgravium Hassiae 10 Sept. An. 1547 natum, An. vero 1590 denatum; Aviam Dominam Magdalenam Bernhardi Comitis de Lipa filiam Anno 1587 defunctam. Patrem D. Ludovicum cognomine Fidelem Landgravium Hassiae An. D. 1577. 24 Septembris genitum, & Anno 1626 aetat. 49 mortuum. Matrem D. Magdalenam Marchionissam Brandenburgensem.

Hic Sereniss. Princeps per Provincias Italicas olim peregrinatus à Calviniana ad Catholicam Religionem transiit, qua suscepta ab An. 1654 in Insula Melitensi aliquamdiu moratus, & ob amplissima per militarem virtutem sibi comparata merita in magnum sacri illius Mil. Ord. Priorem electus, postea autem ab ipso Romano Pontifice in sacrum Patrum Purpuratorum sive Cardinalium numerum adlectus, & protectioni Germaniae Praefectus, in eminentissimis hisce dignitatibus adeo eminuit, ut, ejus gloriae fama hic quoque terrarum resonante, Sebastiano Antistiti Wratislaviensi An. 1671. 3 Septemb. à Venerabili Capitulo hujate per postulationem legitimam succenturiatus, & à sua Sanctitate confirmatus; à Caesarea vero Majestate postea quoque supremus Silesiarum Capitaneus nominatus fuerit.

Anno Christi 1674. 27 Februarii in suprema Silesiarum Curia Celsissimo Principi Sylvio Friderico, Principi Olsnensi &c tanquam Commissario Caesareo per Reverendissimum Dn. Joannem Henricum Heymannum, Administratorem Episcopalem Nissensem, homagium praestitit.

An. 1676 in festo S. Michaelis Archangeli à meridie circa horam secundam Coelo sereno, & adventanti Principi quasi applaudente, Eminentissimus Cardinalis & Episcopus Fridericus Wratislaviae solemniter pompa exceptus juxta pagum Tschanischn, dimidio ferme milliari ab urbe distantem, ab amplissimo Wratislaviensi Senatu per Dominum de Haunold Senatorem & D. de Wolffsburg Syndicum &c. oratione docta & ornata salutatus, dein autem in comitatu dicti Senatus, Nobilitatis & Civium spectabili atque decenti, ad urbem in lectica, quam multi ferebant, vestibus Cardinalitibus pretiose indutus, inter triginta suos armigeros stipatores introductus.

Eminentiam suam secuti sunt supremæ Curiae Consiliarii, & alii provinciae Proceres in curribus, quorum singulis sex equi juncti fuerunt, circiter duodecim.

Per

Per portam Swidnicensem ingressus Eminentissimus ex utraque parte ab armatis civibus, juxta domum dein, quam *coronam auream* nuncupant, ab una militum Urbis legione, in loco verò, quem cornu mellicum, die Hönig Esse vulgò dicunt, à legione altera honorificentissimè exceptus, per latam S. Adalberti plateam deductus, apud hujus sancti Ecclesie portam (supra quam Ipsi Eminentissimi Imago pretiosè ornata fuit exposita) à R. Patre Priore illius loci flexis genibus salvere jussus: hinc per portam Arenensem, quam armati rursus cives ordine pulcherrimo stipabant, juxta templum autem Virginis Beatissimæ à splendidissimo non minùs, quàm numerosissimo equitatu, in via ex utroque latere magnificèntissimo apparatu comparenti, honoratus.

In ponte ante Canonicatum à Reverendissimis Canonicis ad dextram, ab eorum verò Vicariis ad sinistram sese sistentibus submissa debita, que cum reverentia susceptus, & ad Ecclesiam usque SS. Petri & Pauli portatus, ante hujus Januam ex sella portatoria descendens ad aram usque dicti templi principem, in qua tres Infule, & tria pedes pretiosè ornata jacuere, triplicem, Cappadociæ videlicet, Arragoniæ & Silesiæ Episcopatum ipsius curæ commissum designantia, intravit: peractis verò precibus sub Baldachino cæruleo Episcopali indutus ornatu ad Ecclesiam Cathedralē S. Joannis Insignibus illis Episcopalibus ante ipsum latis, pedes progressus, hic tandem debitis cum ceremoniis ingressus, thronum antefumum illudque argenteum altare erectum & auro, gemmisque variè ornatum conscendit inter mille Cleri vota, gratulationes panegyricas sexcentas, Musicam exquisitissimam, consalutatus.

Ceremoniis illis ritè peractis Aulam Episcopalem ingredienti omnia circa Canonicatum tormenta tribus vicibus explosa sunt.

Die sequenti, trigesima nimirum Septembris, horà decimâ matutina Nobilitas ditionis Episcopalis peractis prius gratulatoriis, & depositis ex latere armis Eminentie suæ in sede inaurata comparenti fidem conceptis verbis, tribus dextere digitis in altum elevatis, juravit, & ad osculum manus admissa fuit.

Ipse verò Eminentissimus decima quarta Octobris horà matutinâ undecimâ à Celsissimo Principe Olsnensi Christiano Udalrico Commissario Cæsareo ritu solennissimo confirmatus, & ut vulgò loquimur, installatus fuit.

Decima nona Octobris in Curia Wratislaviensis palatio Regio Regale Principum Jus, Eminentissimo prima vice Præsidente, solennissime celebra-

celebratum fuit, in quo trium Ducatum, Lignicenfis nimirum, Brigenfis & Wolavienfis, Deputati ante Tefchinenfem fedendi locum obtinuerunt.

Decima nona Novembr. prima vice in Ecclefia Cathedrali folenni, eoque Pontificali ritu facrum celebravit Eminentiffimus, triplici tormentorum folito fuo ordine fitorum explofione ad hunc folennitatis actum refonante.

A. C. 1677, 15 Aprilis, quæ fuit Coena Domini, ipfe Eminentiffimus fuper eminenti theatro, ante S. Joannis Ecclefiam exftructo, tredecim pauperibus Clericis, ritu ab Ecclefia præfcripto, pedes lavit.

Eodem anno die 20 Junii Dominica prima poft Trinitatis in proceffione Theophorica ex Cathedrali ducta (quæ in ipfo fefto propter incidentem pluviam hoc anno celebrari non potuit) Eminentiff. Epifcopus fanctiffimum Sacramentum fuis ipfe manibus portavit.

An. C. 1682, die 19 Februarii poft decem, & quod fupra fuit, annorum regimen magno cum Ecclefie fructu laudabiliter geflum, mane circa horam fecundam mortem, ut fperamus, fecundam, id eft, beatam oppetiit fex annis fexagenario major.

Res defuncti ab Inclyto fupremæ Curie Collegio primùm, dein autem à D. D. Canonicis etiam obfignatæ fuere; lite verò propterea vix non exorta inter hæc duo Collegia, hujus figillum ab illo avulfum fuit, & avulfo literis Cæfareis approbata.

Corpus defuncti exenteratum & balfamo conditum, cor autem exentum, & vafculo argenteo inclufum, Niffam delatum eft, in collegiata Ecclefia reconditum loco, hac infcriptione notato:

Sereniffimi & Eminentiffimi
Principis ac Domini Domini
F R I D E R I C I

S. R. E. Cardinalis,
Landgravii Haffiæ, Epifcopi
Wratislavienfis,

C O R

hic reconditum eft:
qui obiit Wratislaviæ

Anno M. DC. LXXXII, die 19 Febr.

Die 25 Februarii & fequenti tota omnibus fpectandum expositum fuit, in caftro doloris ita pofitum, ut à quovis commodè fpectari potuerit.

Caput super duplici sulcitra reclinatum, & infolâ ornatum, corpus autem reliquum vestibus Episcopalibus indutum fuit: ad pedes Galerius pependit Cardinalitius, juxta quem duo sterere thuribula argentea, & in horum medio vasculum cum thure positum: juxta caput duo cerei, & duo quoq; ad pedes collocati accensi fuerunt, in altari verò sex alii arserunt.

Eodem die aliud etiam doloris Castrum in medio cathedralis Ecclesiæ erectum fuit: muri fuere nigris undique vestiti pannis, ex utraque parte dependebant defuncti Insignia, & varia emblemata: à dextris quatuor spectata fuerunt: primum mitram referebat Episcopalem cum inscriptione: *Sub Decore labor.* Secundum Imaginem Virginis dextrâ phialam, sinistrâ flores gerentis cum Epigraphe: *Sic recta sapit.* Tertium ferulam his verbis signatam: *deterret errantes.* Quartum *Fortitudo fuit dextera* arborem humo evellens, addito lemmate: *Firma sub hac forma.* Ex sinistro latere primum erat *Ensis evaginatus*, & Pedum Pastorale subscripto epiphonemate: *Pro hoc & in hoc.* Secundum *Justitia* sinistra bilancem, dextrâ gladium tenens sequenti notata lemmate: *Pondus utriusq.* Tertium ensis nudus his verbis: *Oppressa tuetur.* Quartum *Prudentia duplici cum facie* & subscriptione: *Circumspecta medetur.* Ad Castri cornua quatuor erectæ pyramides triginta, quarum singulæ cereos ardentes sustinuerunt: Circa castrum plurima candelabra argentea, & hæc inter argenteum pendulum cum accensis cereis splendorem auxerunt. Ad pedes Ejusdem castri sequens scriptum legebatur:

FRIDERICUS

Princeps, Landgravius Hassiæ, Episcopus
Wratislaviensis.

Vigesimâ sexta Februar. corpus ex urbe ad Cathedralem hoc ordine conductum fuit: Primi ivere studiosi, hos Religiosi sequebantur: Religiosis Musici, Musicis Ecclesiastici No. 95 successerunt. Omnes autem Clerici tam Religiosi quàm Ecclesiastici cum cereis accensis comparuerunt: post Ecclesiasticos, id est, Vicarios & Parochos DD. Canonici numero 19 faces gerebant ardentes: post illos Corpus defuncti ferebatur, in capite infulam habens, ad pedes galerum Cardinalitium: ex quovis latere sex sacerdotes eo gestu incesseant, ut corpus, quod in curru ad terram usque recto vehebatur, ipsi portare viderentur: currum duodecim armigeri stipabant armis superiore sui parte terram versûs directis. Post corpus faces complures portatæ, quas Consilarii supremæ Curiæ, & Eminentiissimi Confessionarius, hos autem Urbis Magistratus sequebatur. Postea

currus

currus Eminentissimi à sex equis in nigro apparatu tractus, & tandem populus secutus fuit: atque hoc ordine conductus fuit ad Cathedralem.

Laudes ejus ex suggestu suspensæ his verbis legebantur:

En

Principum, Cardinalium, Episcoporum lumen Fridericum,
Cui æternam Lucem Serenitas dedit Germani sanguinis & Germa-
na virtutis:

Hæc in tantum gloriâ valere, ut nemo ausit effari

In tantum Gratiâ, ut nemo velit tacere.

Ita magnis Parentibus ac fatis Virtute superatis suâ ostendit,

Debere nasci Hassiacum, qui summus in fama nosci vellet.

Quoscunq; Sægi Togæq; gradus percurras, venies ad sublimia,

Si Nates, ad Eminentiam, si mores, ad splendorem, si pietatem, ad
constantiam,

Si munera, ad sapientiam, si fata, ad amplitudinem:

Hæc Roma suis solum assueta miraculis adminata

Tam alius predicat ad stuporem, quàm sibi servat ad applausum.

Principis celibritatem Ferdinando & Leopoldo

Cæsaribus adamatam,

Cardinalis Majestatem Innocentio X & XI,

Alexandro VII, Clementi IX & X

Pontificibus laudatam,

Cæsarei Oratoris Prudentiam rebus arduis spectatam,

Regionum demùm decorem, Coronam Orbi adonatam,

Cujus tum se Reginam agnovit Roma, cum se tanto Principe vidit
coronatam.

Inde ad utramq; Silesiæ Clavum vocatus

Beneficium magis, quàm Imperium exercuit,

Totus ex usu publico factus, magnus evasit exemplo,

Qualis Silesiæ erit in voto,

Semper majora pollicitus, cum maxima donaret,

Episcopus Ecclesiæ decorem, & lumen Religionis, curam Clero,

Episcopatus Incrementum,

Supremus Capiteanus Provincia vigilantiam, Rebus Justitiam,

Amorem subiectis,

Omnibus Clementiam:

*Ita veneratione sui ad prodigium temporum impleta mirum non est
Eterna laudis meritò abundare Fridericum,*

Qui Cælo reddidit vitam, à quo ortus traxit Serenitatem.

Hæc sequebatur Chronographicum sequens:

FRIDERICVS CARDINALIS

HABITANS, EPISCOPVS VRATISLAVIENSIS,

REGIVSQVE SILESIE VTRIVSQVE CAPITANEVS,

SVPERATIS VITAE SVÆ

ANNIS SEXAGINTA SEX ANNVENTIBVS

SVB SVPERIS, PLÈ OBIIIT IN FEBRVARIO.

Sacellum S. Elisabethæ ex marmore ab ipso structum, & ejus sumptibus pretiosissimè ornatum, in quo sepultus fuit, in Breslographia, de Magnificis Wratislaviæ Basilicis tractaturi, fusiùs describemus.

L. FRANCISCUS LUDOVICUS

Palatinus Rheni, Princeps Neoburgicus.

Postquam Eminentissimo & Serenissimo Cardinali, Haslæ Landgravo & Episcopo Wratislaviensi FRIDERICO ea, quam descripsimus, solemnitate anno 1682 in Febuario parentatum fuisset, tertio post mense, nimirum decimâ tertiâ Maji, Venerabile Canoniorum Wratislaviensium Collegium de novo patriæ Præsule sollicitum, Canonicum sive electionis, sive postulationis actum in Cathedrali celebravit, & CAROLUM Episcopum Olomucensem quatuordecim votis, septem verò Principem Neoburgicum *Wolfgangum* elegit; Ille igitur electus ante principem aram quidem proclamatus fuit, sed contra cujus electionem eodem adhuc die Commissarius Cæsareus in hæc verba fuit protestatus:

Augustissimi & Invictissimi Rom. Imp. &c. ad Electionem Episcopi Wratislaviensis in d. XIII Maji An. presentis institutam specialiter Deputatus Cæsareus, Regiūq; Commissarius, ego Joannes Hartwigius, S. R. I. Comes de Nostitz & Rhineck, Dominus in Falckenaw, Eques Aurei Velleris, S. R. Majestatis Consiliarius intimus, Camerarius & supremus in Regno Bohemia Cancellarius &c. pro ea, quâ fungor, hac in parte plena, & omnimoda potestate mihi à S. C. Regg; Mjste Dno meo Clementissimo per mandatum expressum, propria manu exaratum & Venembili Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis à me originaliter riteq; Xlma & Xlma huius exhibitum, aliasq; speciales Instructiones clementissimè concessa contra electionem possè denunciata S. C. M. Domini mei Clementiss. de hinc & nunc non admit-tenda duorum Episcopatum in terris suis hereditariis in unam personam con-jun-

conjunctionem, & minùs Canonicè factam de persona Domini Episcopi Olomucensis in Episcopum Wratislaviensem, nomine altissimè memoratae S. C. Rgg. Mjssis, quæ nulla ratione Episcopatus Wratislaviensis cum Olomucensi Unionem ex gravissimis sibi cognitis, & animum suum ad hoc uti supremè Silesiæ Principis moventibus causis in suis hereditariis provinciis, nec vult, nec potest, uti etiam ne ad hujusmodi Electionis adversus expressam & denunciata S. C. Mjssis mentem factæ Publicationem supremi Principis destinatum Episcopum Wratislaviensem pro parte S. C. Rgg. Mjssis nullo modo à quocunq; recognoscendum, solennissimè protestor, & quævis jura supremo Hereditario & Territoriali Principi competentia, omni meliori modo reservo. *Wratisl. in Insula S. Joannis die XIII Maji An. 1682.*

Quæ protestatio CAROLUM eò etiam movit, ut sponte sua dignitate renunciaverit: sed & Sereniss. Principe Neoburgico Wolffango, qui septem, ut diximus, suffragiis Episcoporum electus erat, anno sequenti die 10 Junii defuncto, mense necdum elapso videlicet 30 Junii, votis à Canonicorum Collegio in Capitulo, quod vocant, collatis, in Episcopum Wratislaviensem postulatus fuit Sereniss. Princeps Neoburgicus

FRANCISCUS LUDOVICUS.

Natus est A. C. 1664, die 24 Julii, qui dein etiam Celsissimo Principi Caparo de Ampringer, Magno Teutonicorum Magistro, post fata fratris, & Silesiarum Capitaneo anno Domini 1684 die 9 Septemb. placidam atque beatam mortem obeunti in utraque celsissima dignitate, hinc ab Augustissimo Cæsare tanquam summo utriusque Silesiæ Principe, inde verò à sacro militari Ordine post Serenissimi Fratris sui Ludovici mortem, ante hoc quasi octennium suffectus, anno 1685, 14 Januarii Nissâ huc adveniens incognitus Wratislaviam & domum in foro salinario sibi decenter preparatam ingressus, decima septima verò dicti mensis à Celsissimo Domino D. Commissario Cæsareo Principe Olsnensi Sylvio decenti & solito ritu in præmemorata domo (ut loquimur) installatus, sequenti statim die ut supremus Silesiæ Capitaneus in generali Principum ac Ordinum Conventu, sive Comitii in hoc usque tempus studio dilatis, sessionem sive Præsidium accepit;

Vigesima prima verò sive in festo S. Agnetis à sacro Canonicorum Wratislaviensium Collegio Episcopali vestitus ornatu in Ecclesiam cathedralē introductus, & ritu atque salutatione, Serenitatem suam decente, honoratus. Cui Serenissimo & Clementissimo nostro Præsuli omnigenam precamur prosperitatem, vitam ab omnium bonorum largitore Deo

Deo longævam, piissimè exorantes, ut, sicut per annos jam viginti in utroque tam in Episcopali, quàm in Curiali excelso officio Patrem Patriæ sese exhibuit, ita pro Deo & ter Opt. Max. majori gloria, nova suarum laudum accessione, Ecclesiæque atque provinciæ sibi conceditæ solatio, tam Episcopatus, quàm Capitaneatus gubernacula sancte deinceps etiam quàm diutissime moderetur: id quod propria erga Eundem observantia nostra sequentibus, dum plus nobis aliquando superfuit orii, sumus omniati;

Serenissimus & Reverendissimus
FRANCISCUS LUDOVICUS

Episcopus Wratislaviensis

Quinquagesimus

Numero *Jubilæum* indicante

Jubilæum

Sua fecit in Ecclesia,

dum Anno, supra mille sexcentos & octuaginta,

Tertio

Mensis Junii die

Trigesimo

Post duorum aliorum Competentium

Irritas postulationes

Ipse tandem *Tertius*

Omne *Ter felici*

in Episcopum

fuit inauguratus.

Inter Antecessores suos

FRANCISCUM PRIMUM

habuit

Primum natione Teutonem

Ipse

FRANCISCUS SECUNDUS

vel ideo

Secundus aut felix,

quod Primus, vel Supremus, sive Magnus

Teutonicorum Magister

creari meritis fuerit.

At verò quid *secundum* nominamus

Nulli Wratislaviensium Præfulum
 secundum?
 Cum GODEFRIDO PACIFICUM?
 cum URBANO URBANUM?
 cum CLEMENTE CLEMENTEM?
 Cum LUCILIO bibliothecæ Joannæ Instauratore
 Ejusdem amantem & restaurantem?
 cum LEONARDO Virtutis odore fragrantem?
 Cum MAGNO MAGNUM?
 cum NANKERO Juribus Ecclesiæ invigilantem?
 cum HIERONYMO Romanum?
 cum TIMOTHEO Episcopum bonum?
 cum ROBERTO Fortem?
 cum Zyroslo, Imislao, Jaroslao, Wenceslao
 Magnificum & Monificum?
 cum LAURENTIO & JODOCO sine spina
 ROSEUM?
 cum PRECISLAO amore erga suos
 AUREUM?
 cum PETRIS in bono constantem?
 cum JOANNIBUS graciosum?
 cum HIERONYMO, WALTERO ANDREA
 Decorem domûs Domini diligentem, & procurantem?
 cum MARTINO & SEBASTIANO
 pro Deo & Cæsare laborantem?
 cum CAROLIS *Austriacum*?
 cum PAULO & omnibus reliquis omnia factum omnibus?
 Ita secundus nulli secundus;
 Hoc tamen & precamur, & ominamur,
 Ut ad Eminentissimam illam dignitatem,
 In qua Antecessor Ipsius *Fridericus I*
 inter Silesiæ Præfules
 Primus præfulsit,
 FRANCISCUS II
 SECUNDUS ascendat
 Et Galerum, quem ille post mortem habuit
 ante pedes,

*Hic per vitam longevam &
incolumem portet
in capite.*

Atque hæc sufficiant de serie Episcoporum Wratislaviensium. Quod alias hujus Ecclesiæ Dignitates attinet, Præpositos puta, Decanos, & Suffraganeos, nec non alios, qui sacrum illud, Venerandumque Canonicorum Wratislaviensium Collegium virtutibus, scientiis & vitæ sanctimonia hæcenus illustrarunt, conabimur illorum, quos rescimus, non nomina tantum, sed & nonnullorum elogia, partim ex nostri Silesia Togata, partim aliunde desumpta, in medium adducere. Jam Henelii ætatem ulterius prosequamur.

§. 56.

ECCLESIE COLLEGIATÆ.

Sunt autem præter Episcopatum alia quoque Collegia Canonicorum, ut Wratislaviæ ad D. Crucis & Ægidii, in majore & minore Glogovia, Nissæ, Oppoliz, Ratiboriz, atque alibi instituta: fundis, villis, prædiis, aliisque possessionibus & redditibus amplissimis Principum liberalitate, aliorumque fidelium Christianorum prompto in religionis cultu & benefaciendi studio cuique attributis. (a)

(a) Quando, & a quo Collegiatæ fundatæ fuerint, ex hæcenus descriptis Episcoporum Wratislaviensium vitis constat. S. Crucis Wratislaviæ Collegiatæ foundationem P. Crugerius in sacris Pulveribus ad diem 11 Januarii describit, nostris ad Breslographiam Scholiis olim inserendam.

§. 57.

RELIGIOSI VARII, & PAROCHI.

Monachorum ad hæc quam plurimi Ordines ut vestibus, ita & regulis inter se distincti: multiplices
monia-

monialium cœtus: domus Hospitales, & id genus Conventus alii: quorum Antistitibus Ducales nonnullis opes; plerisque vero ad liberaliter vivendum magna facultas datur. (a) Ne quid de Plebanis, Parochis, sive Curionibus, aliisque minorum sacerdotiorum Curatoribus, ipsisque adeo Lojolitibus (b) dicam, quorum progenies in patria quoque nostra nidificare tandem cœpit.

(a) De Cœnobiorum & Conventuum quorundam Foundationibus mentionem jam fecimus capite præcedenti, ulteriorem facturi in Breslographia, eorum præsertim Ordinum, qui Wratislaviæ domicilium fixerunt. Ubi forsân etiam de Parochiarum & Archipresbyteratuum præsertim numero differendi dabitur occasio.

(b) A *Lojolarum* vocabulo licet Venerabiles Patres illi non omnino abhorreant, Institutionem sui S. Ignatio de *Lojola* gratis animis & piis memoriis acceptam referentes; digniori tamen, & sanctis eorundem statutis convenientiori nomine non tantum vulgo, sed a summis Pontificibus etiam, Regibus, & ipsis Imperatoribus jam sub initium Institutionis suæ, SOCIETAS JESU audierunt, quod vel ex sola Imp. Ferdinandi Aug. Aurea Bulla, de Societate JESU, anno Domini 1563 data satis colligitur: *Ferdinandus divina favente Clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus; ac Rex Germaniæ, Hungariæ, Boemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Infans Hispaniarum; Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ & Marchio Moraviæ, & Comes Tyrolis, &c. Recognoscimus pro nobis heredibus nostris, & successoribus, Regibus, &c. Quod cum a multo tempore afflictissimorum Regnorum nostrorum, Germaniæ, Bohemiæ, Hungariæ, & provincie in primis Austriæ statum, maxime quoad Religionem nostram Catholicam, usquequaque fere retroactis annis expulsam & profligatam, diligentius perpendifsemus, eumque ita esse reperissemus, ut, nisi brevi de opportuno aliquo remedio illi dispexissemus, actum profecto de miseris ipsis reliquiis prælibatæ nostræ religionis Catholice (præsertim invalescentibus tot tantisque de die in diem novis hæresibus) intra brevissimum tempus cuique vel mediocri judicio prædito videri potuerit, sane ea cura &*

cogitatione nihil prius aut posterius habuimus, quam ut huic malo efficacissimum antidotum inveniremus.

Quandoquidem itaque de almæ Societatis JESU insigni pietate, aliisque innumerabilibus virtutum meritis, nec non sedula & incomparabili eorum in instituenda juventute, tam moribus Christianis, quam in bonis omnibus literis diligentia, in habendisque concionibus ad populum ipsum assiduitate, multorum fide dignorum relatione atque experimentis, exemplisque non modo Pragensis, Oenipontani, & Tyrnaviensis Collegiorum, quæ à nobis clementer instituta annis prioribus, sed multo amplius atque uberius Casarei hujus Collegii nostri Societatem ejusdem, quod multis ante annis hic Viennæ easdem ob causas instituiamus, edocti essemus; facile induximus animum, ut, quemadmodum eos in hanc tam copiosam & luxuriantem messem scriptis de eo tum ad summum Pontificem Romanum felicitis recordationis Paulum III, tum ad Generalem Præpositum ejusdem Societatis primum institutorem M. Ignatium de Lojola bonæ memoriæ, quam gratissimis literis, evocavimus. Quemadmodum vero illi, pro eorum in rempublicam Christianam ardore, ejusmodi nostris postulatis minime cunctanter annuerunt, hanc nostram regiam Civitatem Viennensem, nulla habitaraione tam longinqui itineris, nec non eorum discriminum, quantum eos bellis ubique flagrantibus manebant, quam studiosisime appulissent; ita quoque nos nihil certe tam proprium offitii nostri duximus, quam ut illis confestim de honesta annua sustentatione, ac certo loco, ubi sese pro eorum instituto exercere, ac gratiam illam, quæ illis divinitus concessa est, populis nostris ac fidelibus subditis communicare valerent, imprimis provideremus. Quare nos pro religionis zelo ad conservandam & propagandam veram fidem Catholicam, ratione institutionis puerorum, educationis doctorum virorum, ac præcipue Cleri almæ Societatis JESU moti sequentem foundationem ac ordinationem fecimus, &c. Datum Viennæ, anno 1563. 1 Octobris.

§. 58.

EPISCOPUS, quæ ratione eligatur, & Regi quid præstare teneatur?

Episcopum suffragiis communibus deligunt sodales, sive Canonici Collegii D. Joannis: sed id hætenus

nus tamen, si Bojemix quoque Regis accedat consensu; à quo electus, & Regalium, quæ habet, investituram petere, & homagium eidem atque fidelitatem eo majori jure præstare tenetur: quod ad instar Episcoporum Germanix duplicem personam Ecclesiasticam & secularem sustineat; illam, puta, ratione dioceseos, & illorum quæ ordinis sunt: hanc vero ratione territorii Regalium ab Rege Bojemix dependentium.

Episcopos Wratislavienses olim Archi Episcopis Gnesnensibus quidem subiectos, hodie vero exemptos esse, dubitare videtur P. Crugerius, in Pulv. sacris ita scribens: *Illud porro ad gloriam studii eximii omnino, Caroli IV. è Miechoviensi referas, quod ipse satagebat vehementissime Archi-Episcopatum Pragensis efferre, quod misit ad Papam solennibus nunciis, Wratislaviensem suo illi subijci deprecabatur. Sed Casimirus Rex Polonia, quantumvis sese Silesia a Polonis tum temporis avelleret in Politicis, intercessit, effecitque per suos Ablegatos, ne Wratislaviensis Ecclesia à Gneznenfi Metropolitano abalienaretur. Permovit nimirum Clementem VI ratio, quæ operose a Polono allegabatur, quod Wratislaviensem Ecclesiam, Duces ac Reges Polonia, non Bohemia fundassent, dotassentque. Mirum, mirissimum fuit, quod Caroli IV. favor apud Romanum Pontificem dictum Clementem VI. cetera in fastigio existens, in hoc ultimo non prevaluerit, cum contra Casimirus apud sedem Apostolicam non bene audiret. Sed occurrit huic admirationi Miechoviensis, additque causa sufficientiam, quia Casimirus humiliavit se coram sede Apostolica ob excessus enormes à se commissos, fecitque satis reparatione & erectione multarum Ecclesiarum, quibus Poloniam exornavit. Preclaus nihilominus Wratislaviensis Episcopus sub A. D. 1358. ultima Novembris se Carolo tanquam Regi Bohemia, sed in feudali-bus tantum, si credendum est Schicksusio sape hallucinanti, vel ex malitia fingenti, subiecit. Legi literas, quas ipse Autor l. 3. sue Silesitica f. 37 ad longum explicat, in plus quid videntur deferre, quando expressè Regem Bohemia sue Ecclesia Patronum agnoscit, & ad ejus solennitates, Coronationem præcipue, sese cum nobilioribus suis membris sive Prælati affuturum appromittit. Quod Suffraganeatum veterimum attinet, Silesii de eo nihil videntur velle scire, agnoscunt proinde suam Wratislaviensem, uti sunt Olomu-*

ensis, Passaviensis, Ratisbonensis, & alia quædam Episcopales sedes quoad sacra, Ingenûam, & Exemptam. *Citati sunt quidem ad Synodos nostra etiam memoria a Gneznenſi, sed Caroli duo, Regum, Caesarumque sanguis, dicuntur nihilominus non comparuisse.* Hæc ultima historica fide ad complementum memoria sint dicta; nolim proinde per ea jus ullius impetiturum; quare si quid habent, probentque, nulli mea verba præjudicabunt. Ita de Exemptione Episcopatus Wratislaviensis Crugerius: *cujus vero dubii tollendi gratia lectorem ad elogium Caroli Ferdinandi Wratislaviensis Episcopi remittimus, ubi refertur, quod, antequam dictus Carolus Ferdinandus in Coadjutorem, ac futurum successorem Caroli Archiducis Wratislaviensis Episcopi cooptaretur, parens ejus Sigismundus Rex Poloniæ inter reliquas leges, & conditiones a se præstandas, hanc etiam in ordine tertiam iniverit: Ne Ecclesia ab Archi-Episcopo Gnesnenſi Primæte, & primo Principe Regni Polonia sub primitiæ ac Metropolitana Ecclesia superioritatem atque jurisdictionem trahatur, neque ea Filii Regii in Episcopatum recepti præjudicium aliquod Juribus & consuetudinibus quoad dictam subjectionem erga Metropolitanum Gnesnenſem Episcopis Wratislaviensibus imposterum pariat &c.*

Quam conditionem dum Rex servaturum se, autoritatemque suam Regiam apud Archi-Episcopum Gnesnenſem interpositurum, necin eam rem, (quæ nimirum Ecclesiæ Wratislaviensis Exemptioni obesse posset) Serenissimum Filium consensurum spondit, peculiatis literis Reverſalibus confectis, quas & manu sua subscripsit, & sigillo Regio muniri fecit, datas Warſaviæ die 5. Maji A. C. 1624. Episcopatum Wratislaviensem adeo Exemptum utique agnovit ipsa Polonia, ut ab illo tempore nulla amplius de sæpe dicta Exemptione dubitandi ratio superſuerit.

Sententiam pro re nostra dicit Goldastus, Lib. V. de Jur. Boh. & Sil. &c. caput sextum ita concludens: *Olim Episcopus Wratislaviensis suberat Metropoli Gnesnenſi in Polonia; hodie est EXEMPTUS, & immediate sub Papa.*

§. 59.

FIT PRINCEPS SILESIÆ & REGIS
Bohemiæ Vassallus Ligius.

Ea propter non Princeps tantum Silesiæ, sed &
uti

uti ex Investituris apparet, Bojemix Regis Princeps, ac Valallus Ligius (ita appellant Feudistæ clientem, qui nulla persona, ne quidem Rege excepto, alteri feudatario est homagio obligatus, appellatione ex eo orta, quod ligatis manibus se in fidem Senioris addicerent) nuncupatus.

Huc pertinent illa, quibus Juris Consultus noster Silesius sæpe nominatus in citatis Vindicis Quæst. II Episcopum Silesiæ non tantum Ligium Regis Bohemiæ Principem, sed & potiozem Silesiæ Ducem probat sequentibus:

Quamquam vero permagna sint Episcopatus nostri dignitates, attamen illa mihi videtur esse amplissima, quod Episcopus Silesiæ omnibus aliis Principibus Silesiæ anteponatur. Pervulgatum quidem est, quod ratione dignitatis Episcopalis dicatur Episcopus esse Illustriß. cap. fin. de re Judic. in sexto. Baldus in Lib. nullus C. de decurionibus. Abbas in cap. cum in causa in secundo notabili. Extra de Juramen. calumn. & quoscunque suas Diocæcias procedit, cum sit culmen dignitatum, Virius decis. 230. n. 27. & 33. Cassaneus in Catal. gloriæ mundi p. 4. cons. 25. Sed hoc commune Episcopo nostro, illud autem quasi proprium esse videtur, quod Episcopus Silesiæ sit Dux Silesiæ, & Ligius Princeps. Quo autem tempore Episcopi nostri facti sint Ligii Principes, illud non ita restrictè præfinio, postquam destitutus sum subsidio ejus libri, in quem hac selecta erant conjecta. Et tamen Episcopum Silesiæ esse Ligium Principem, possum probare ex confirmatione privilegiorum, & Jurium Ecclesiæ Wratisl. sacratissimi Cesaris Ferdinandi, in qua hæc verba exstant: Eadem nostra regia autoritate sanciendo, decernendo & statuendo eosdem Episcopum, seu seniore & potiozem Silesiæ Ducem, & Ligium Principem, & Capitulum, prout regni Bohemiæ Vasallos, una cum omnibus ac singulis ipsorum & Ecclesiæ bonis, villis & possessionibus, præscriptis simul & conjunctim communi libertatis adnatione, unum solidum, & indissolubile Principatus Corpus representare, & reputari, nec a quoquam quovis quæsito colore ab invicem divelli, & segregari. Quam quidem dignitatis prærogativam non est facile reperire in cæteris investituris Principum Silesiæ: nam in Leskonis Ducis Ratiboriensis investitura Joannes Rex Bohemiæ ac Polonia de An. 1327 his duntaxat verbis utitur:

Ipsum in nostram heredum, & successorum nostrorum Regum Bohemiae praedictorum protectionem, tanquam Principem & Vassallum nostrum recipimus, & tutelam promittentes, eum heredes, & successores suos praedictos, in omnibus sibi competentibus iuribus, disponente Domino, magnifice conservare, & tanquam quemlibet Principem & Vassallum nostrum ubilibet defendere. Sic etiam in Boleslai Ducis Silesiae & Domini Lignicensis & Brengensis investitura de An. 1329 non reperitur ipsum & successores ejus a Rege Bohemiae tanquam Ligios Principes jure feudali receptos, & acceptos esse. Verba investiturae factae a Joanne Rege Bohemiae & Poloniae, ac Comite Lucentburgensi de An. 1329. excerpta haec sunt: Also das wir ihme/ seinen Erben und Nachkömmlingen / dieselben und all andere ihr eigen Land/ die er von seinem/ seiner Erben und Nachkömmlinge Nahmen uns mit Willen und ungezwungen aufgegeben hat / und unser / unser Erben und Nachkömmlingen Königen von Böhmen / und auch unsers Reichs zu Böhmeim Mann davon worden ist / sie seyn versetzt / oder unversetzt / wo sie die haben iegund beydes dieser Seit der Oder / und dort jener Seit / und die er noch gewinnen / wo sie die Gewinten verliehen haben zu einem rechten Lehen. Hae quidem sunt vetustissima Principum nostrorum investitura, quas ideo adscripsi, & quia pauci illas viderunt, aut legerunt, & quia novissima investitura, quarum etiam exempla habemus à prima investitura, quod ad hoc caput attinet, non recedunt. Est autem Princeps Ligius, qui arctiori vinculo superiori est adstrictus. Inter omnes enim constat, feudum Ligium esse arctius vinculum, & arctissimis limitibus definitum, cujusmodi praestare dicit Homagium status Imperii Rom. immediate statos Andreas Knichen, de pactis vestitur. p. 2. cap. 8. n. 20. & seqq. Vide Heigium p. 1. q. 2. ad fin. Rosenthal in Tract. feud. cap. 2. concl. 3. & 4. Caterum quis sit usus in Germania feudorum Ligiorum, difficile dicitur, adeoque facilius probari potest illud, quod Andreas Knichen se adserit, usum hunc nescire, quam quod Molinaeus adserit in consuet. Paris. tit. 1. §. 1. gloss. 3. n. 21. in fin. Germanos vocare simplex & voluntarium feudum, cum quis allodialia offert Domino, ut ab ipso ea feudario jure recognoscat. Sed quando Dominus det de suo proprio in feudum, vocare illud feudum Ligium. Hoc enim cujusmodi sit, totum fabulosum esse recte adnotavit Knichen, qui mihi usu rerum germanicarum multos superare videtur. Plane sine dubitatione illud confirmaverim, Vassallum Ligium, illum praecedere debere, qui non sit Ligius, ac in longe majori dignitate constitutum esse Principem

cipem Ligium, idque eleganter probant in proposito illa verba, quæ adscriptimus seu seniore & potiore Silesiæ Ducem, & Ligii Principem, unde similiter in allegata Cæsaris Ferdinandi confirmatione nominatur Episcopus Vratisl. præcipuum Regni Bobemiæ membrum, & insignis Principatus, quo referendum est, quod Dd. nostri tradunt, jura feudorum quosdam appellasse fideles, non autem Vasallos, ut proinde Ecclesiastici feudatarii non appellati sint Vasalli, sed Regis fideles, quorum persona à Domino feudi sit honoranda. Doctor Martia post alios in tract. de Jurisd. int. Eccl. & sec. jud. p. 1. cent. 2. casu 188. n. 9. & 10.

§. 60.

EPISCOPUS EX QUIBUS PROVINCIIS eligendus?

Eligendus autem Episcopus est nonnisi è Bojemis, Moravis, Silesiis, aliisque Regno Boemiæ conjunctis provinciis, qui quidem hoc munere dignus sit. Sic enim in celeberrima transactione *Colovratensi* anno Christi 1409. inter Ecclesiastici Ordinis homines & Principes atque Ordines Silesiæ facta, nec a *Vladislao* Rege duntaxat, sed & successoribus ejus confirmata (ut magni erroris eos convincere liceat, qui transactionem illam chimericam vocant, & ab ipso *Vladislao* decreto irritativo, ut loquuntur, sublata fuisse clamant) inter alia convenit. Quanquam ab hoc transactionis Capite aliquoties recessum est. Nostra enim memoria Episcopatum gessere è Suevorum gente Andreas Jerinus, & Paulus Albertus, & hic quidem excluso Bonaventura Gallo Glogovienſi *Silesio*: cujus electionem *Rudolfus II* Imperator gloriosissimus assensu suo ratam habere noluit, sed cum potius in modum impugnavit:

ut

ut non ante quiescendum sibi putaret, quam abrogata illa Pontifex Romanus peculiaribus literis Venerabili Capitulo plenissimam ad novam novi Antistitis electionem deveniendi potestatem faceret. Quod ubi factum, destinatus illi honori à *Cæsare*, nominatusque *Paulus, Bonaventura* repudiato suffectus, Pontificale pedum tulit, Principibus ac Statibus Silesiæ acerrime quidem, sed frustra tamen refragantibus: è quibus cum primis *Joachimus Fridericus* Lygio-Brigensis, & *Carolus Münsterbergensis* Duces novæ electioni nomine Cæsaris adesse iussi, cum hominem exterum, & illud quidem solum à Cæsare nominari, & Collegio offerri intelligerent, sese excusarunt, nec expectata electione discesserunt, cum neque fidei suæ, qua Reip. obstricti essent, neque existimationi convenire existimarent, ut electionem mali exempli, & juribus ac privilegiis provinciæ adversantem suo suffragio non modo comprobarent, sed etiam adjuvarent. Quæ tamen Illustrissimorum Principum adversatio prohibere non potuit, quo minus *Paulus* à Cæsare nominatus eligeretur: quin ipsi quoque paulo post Principes, ceterique Ordines omni gratulationis & officii honore novum Episcopum sunt prosecuti. Et Galli quidem electioni abrogandæ ipsimet Canonici occasionem præbuisse creduntur, qui Cæsaris Legatos ad novi Successoris nominationem pro more missos, juribus suis ac privilegiis, & Pontificis auctoritate confisi parum honorifice tracta-

Etârunt: & plura nomine ac jussu Cæsareæ Majestatis proponere cupientes audire recularunt, sed dimisso lubitò Collegio, neglecta Cæsaris nominatione, ad electionem Galli convolarunt. Accidit nimirum huic ipsi, quod Episcopo Paviensi usu venisse testis est Æneas Sylvius, cùm lib. 1. epist. 148 inquit: *Fecit sibi hoc incommodum Electus, qui nimis ausus est Cæsarem parvi facere.* Confer, si lubet, utramque historiam, magnam & miram videbis similitudinem. Quicquid autem sit, variæ hinc inde auditæ querelæ, ipsique adeò Principes & Status in Comitibus provinciæ menle Februario A. C. clo hoc habitis à Cæsareis Commissariis flagitarunt, quò S. Cæs. Majestati persuaderent, ne impossibilem in eligendo Episcopo quid contrarium legibus patriæ permitteretur, sed potius Regio diplomati provideretur, Pauli electionem juribus patriis fraudi non futuram. Eò magis verò boni quique ac patriæ amantes id Cæsaris factum mirabantur, quòd non modò sub initium Principatûs sui Principibus & Statibus nostris, ne exteri posthabitis indigenis ad beneficia Ecclesiastica admitterentur, annuisset, sed eandem quoque sententiam plus vice simplici confirmâisset, atque declarâisset. At enim verò Princeps optimus æque, ac sapientissimus nihil tale indubie aggressus esset, nisi constrictus fuisset inverecunda petentium inhiatione, ut etiam *non concedenda tribueret*, quomodo jam olim conquesti Augustissimi Principes *Theodosius* atque *Valenti-*

lentinianus. Neque verò id iplum non agnovit Imperator, ex quo nimirum decennio post non utile minus quam salutare de integro patriæ nostræ concessit privilegium, in quo disertè omnes exteri ab Episcopatu removentur. Privilegii verba hæc sunt: Wollen wir ferner und zum andern / wofern vorgenannter unser Vetter und Sohn S. L. Erzhertzog Carl zu Oesterreich / Bischoff zu Breslaw / mehrberührt Breslisch Bisthum etwa resigniren / oder aber nach dem Willen Gottes (von welchem wir S. L. langes Leben und alle Wohlfahrt vetterlich gönnen und wünschen) durch den zeitlichen Tod aus diesem Leben abgefordert würde / daß hinfüro und zu ewigen Zeiten kein ander zum Bisthum daseibst erwehlet oder bestätigt soll werden / dann allein ein geborner Schlesier / oder ein geborner Böhme / darwider wir für uns selbst auff keinerley Weise nicht thun / noch iemands andern zu thun verstaten wollen noch sollen.

Qua de re plura scire cupienti legendæ Vindiciæ pro Silesiæ Episcopatu Viri Clarissimi Casparis Schiferdegkeri, Quæstione prima ita scribentis:

Primus hic Episcopus fuit Godofredus confirmatus ab Ægidio Cardinale Episcopo Tusculano, sub Pontificatu Joannis XIII. S' genus ejus investigemus, ex nomine forte au conjicere possumus, ipsum fuisse Germanum, quamvis Civem Romanum, & ex Italia ad hunc Episcopatum missum esse constet. Quod si quis verò rem ad originem revocare velit, ut efficiat hodie ad Episcopatum Silesiæ quemvis externum admittendum esse, ne is admodum sibi blandiatur, quandoquidem ad causas pastorales illis redeundum erit, & de eleemosynis vivendum, quicunque majorum ritum servandum esse dicunt, & omnia

omnia manere in suis principiis volunt. Quo facto, quis est, qui comparare sibi velit huiusmodi Episcopatum, quomodo aetate nostra scimus in Silesia quosdam Gieci, & Simonis sententiam sectantes, sancti Episcopatus gratiam pecuniis coëmisse, nequaquam timentes, cum honorem sacerdotalem pecuniis emerent, à B. Petro se cum Simone fuisse damnatos, ut utar verbis Ambrosii de dignitate sacerdotali c. 5. Sed & illud constat, cum ab initio homines essent rudes & novitii, non alios fuisse promovendos ad summum in Ecclesia Episcoporum munus, quàm eos, qui in Ecclesiasticis muneribus exercitati essent. Quod quia progressu temporis mutatum fuit, adeoque homines in his septentrionalibus partibus unà cumpietate artes coluerunt, quare beneficia ista domesticis aufemus? Pervulgatum enim in jure nostro est, facilius rem ad suam naturam redire: esse autem hanc naturam beneficiorum Ecclesiasticorum, ne, exclusis domesticis, conferantur exteris, in loco videbimus. In quo licet cognoscere primam Ecclesiarum conditionem, quoniam ex Romana Christianorum Schola plerique, Europæarum Ecclesiarum Doctores initio profecti sunt, unde & linguae Romanae usus remansit in Ecclesiis. Præterea nemo dixerit hac primitiva Episcopatus collatione formam ac legem cæteris nominationibus, & collationibus fuisse impositam, cum è contrario planum fiat, inopiam Virorum in sacris eruditorum eorundemq; domesticorum fuisse sublevandam per externos. Planè eodem exemplo defendi possit, hodie in Polonia quosvis externos ad Episcopatum admitteudos esse, eò quòd ab initio Exteri Episcopatus rexerint. Et tamen nemo nescit hodie in Polonia non alios admitti, quàm indigenas, neque alium Regem Polonia nominare posse, cujus nominationis Jus competere scribit Cromerus lib. 2 de moribus & situ Polon. Quod eò pertinet, ut intelligamus, nil presidii esse repositum in fundatione, ad quam Adversarii nostri confugere solent. Nam præterquam, quòd literæ fundationis hujus primæ non existent, ut apud omnes in confesso est, & pænes me habeo scriptum vetustissimum Canoniconum Wratisl. in quo idem asseritur, etiam illud constat non esse verisimile, quòd Rex Miezislaus non eodem modo omnes Ecclesias fundaverit, ac proinde hanc liberum aditum externis ad Episcopatus hosce aperuerit. Nam si in Polonia, non repugnante prima fundatione, indigenæ tantum ad Episcopatus admittuntur; quid est, cur in Silesia non idem custodiamus ubique, cum in utroque loco eadem ratio militet.

Et Quæstione secunda:

A primo Episcopo Godefredo usque ad Hieronymum, (inquit citatus Autor) qui & ipse Italus fuit, & sub quo Ecclesie translationem factam fuisse

fuisse diximus in Insulam Wratislavia vicinam, omnes Episcopi fuerunt Itali; attamen ab hoc primordio tituli posterior non est formandus eventus, quippe cum Reges Polonia hoc ideo fieri permiserint, quod nimirum Polonia nondum homines illos gigneret, qui Episcopi possint fieri. Mortuo autem Hieronymo primo, non legimus iterum Italos sibi Episcopalem hanc sedem vindicasse, quam statim occuparunt Poloni, & usque ad Franciscum I. sub An. 1181 retinuerunt, qui primus ex Episcopis Silesius fuit, post quem etiam Silesii cum Polonis admissi sunt ad Episcopatum nostrum, ita tamen, ut Poloni magno conatu, sed tamen irrito, Silesios excludere prorsus ab Episcopatu voluerint. Prima enim dissensio gliscere cepit (que nostro demum tempore convaluisse videtur) post mortem Henrici, qui fuit hujus nominis I Episcopus Anno 1319. Cum Vitus I. Silesius in ejus locum per electionem substitueretur, ambiente simul Episcopatum Lutoldo Polono, cui Roma in solenni iudicio, post dimensum in lite septenni spatium, à Vito I Episcopatus omnia in Silesia ereptus & ablatus est. Causas verò, propter quas Episcopatum obtinuit Vitus I Silesius contra Lutoldum Polonum, in veteribus monumentis non alias fuisse consignatas reperio, quàm quod omni jure sit receptum, ut exteri cedant indigenis in adipiscendis beneficiis, utique si inter eos fiat concursus, quod ipsum Paulus Episcopus Wratl. cum in publico Principum, Statuum & Ordinum Silesia conventu hæc controversia ageretur An. 1600, negare non potuit, etsi egregium scilicet Patronum egerit exterorum, inter quos & ipse fuit natione Suevus, cujus quidem patrocinii auctoramentum quasi in ordine solvemus. Quod accidit sub Vito I Episcopo, idem quoque contigit sub Pretislao I, qui Episcopatum Wratislaviens. obtinuit, extero inde repulsam patiente, & pro eo Casimiro Rege Polonia intercedente, ne dicam pugnantem. Fuit autem Pretislao Silesius, ex familiâ de Pignorzelec, ut Matthæus de Moravia scribit, quæ hodie dicitur familia de Pogorell, quamvis Cronerus illum dicat fuisse de gente Grymalum, quod vetera monumenta planissime respuunt. Et dignum adnotatione est, quod in veteribus nostris monumentis assignatum reperio, hunc Pretislaum confirmatum fuisse in Episcopatu à Carolo filio Regis Joannis, & simul controversiam ipsum composuisse, quæ intercederat Regi Joanni cum Episcopo Nankero, Antecessore Pretislai, super quo literas publicas consecutas habeo de anno 1341, ab hoc Pretislao I usque ad nostra tempora, in quibus divina providentia ita gubernante Episcopalem clavem tenet Serenissimus Princeps DD. Carolus Archidux Austria, tantùm quatuor Episcopos intermedios reperio, qui cum Wratislaviens. Episcopatum obtinuerint, attamen Silesiam patriam laudare non potuerunt.

potuerunt. Et fuerunt quidem illi omnes gente Germani, ac ex illa parte Germaniae oriundi, quae Suevia dicitur, puta Joannes IV, Andreas I, Paulus I, Rudolphus autem I in oppidulo prope Moguntiam sito natus est. Possset bis annumerari Turzo, nimirum Joannes V: sed cum nominatim in transactione, super hac re inita, fuerit comprehensus, merito & jam in alium censum venit; uti etiam Jodocus I, natione Bobemus, ex nobiliss. familia Dominorum de Rosenberg in alium orbem incidit, quem paulò post circumscribemus. Hoc tantum in loco id agimus, ut subducamus rationem eorum Episcoporum, qui cum Wratislaviens. Episcopatum rexerint, non tamen originem nostram sibi vindicarint. Quod ipsum quidem in causa fuit, ut sicuti à Nankero I Episcopo Wratisl. nullus amplius ex Polonis, si excipias Joannem Turzonem nobilem Cracoviensem, Episcopatum Wratisl. adipisci potuerit, propterea quod, ut adnotavi, Poloni bis à Silesia in competitura Romae visi fuerint. Pari ratione nostri Silesii laborarent sub Episcopatu Joannis IV natione Suevi, ut omnibus exteris via praecluderetur ad Episcopatum nostrum: quanquam adnotatum reperio Conradum I Seniorem Principem Olsnicensem, & Episcopum Wratisl. ex Synodo Basileensi constitutionem impetrasse, quae vetat tribuere dignitates Ecclesiasticas exteris, & extra Diocesim Wratisl. natis. Sed constitutionem istam etiam post longam indagationem nondum videre potui, utut amicus noster Romanus certo affirmavit illam in Vaticana Bibliotheca reperiri. Quomodo etiam à Joanne Fersio, Protonotario Apostolico, & Canonico Wratisl. viro sane dignissimo, & quem nemo à literaturae improbat, didici, in Capitulo cathedralis Ecclesiae Wratisl. hujus constitutionis non obscura vestigia exstare. Quid quòd longe retro annosa Patriae nostrae monumenta annotatum habent, post obitum Pretislaei Episcopi Regem Wenceslaum, Caroli V filium, ad Episcopatum Dominum de Duba Bobemum evehere voluisse, & contra Wenceslaum Principem Lignicensem ab Episcopatu deicere conatum fuisse: cui sicuti post ordinariam electionem ipse Pontifex Episcopatum contulit, ita quoque à Capitulo ipso retentus, & contra Regis voluntatem defensus fuit. Ad eò jam tum in Capitulo quaedam scintilla remanserat, ex qua generis recti voluntas excitata pugnavit, ne exteri ad Episcopatum Silesiae admitterentur. Enimvero hic ardor tanquam igniculus sub Episcopatu Joannis IV in Capitulo exstinctus oriri fecit intestini dissidii nebulas in magna malorum nubila postea coeundas. Qui cum rite ad Episcopatum esset electus, & ab ipso Pontifice confirmatus, ac se in munere suo Ecclesiastico Misericordia Domini suffragante cum morum gratia & virtutum prerogativa, pie ac modeste gessisset,

set, non tamen capitales Capituli inimicitias effugere potuit usque adeo, ut Capitulum quidam lituus fuerit excitandæ plebis contra ipsum.

Sed & historiam Transactionis Colovratice audiamus ex ejusdem Schiferdegkeri Quæstione citata, quæ ita habet:

Ceterum Episcopus Joannes, ut molesta & plena contentionis declinaret negotia, quæ neque fructum habent, & impedimentum adferunt, ut Ambrosius loquitur Epist. 82. omne suum consilium direxit ad coadjutorem, quem fidum adoptaret, quo facto, altiores ipsi Spiritus sumpserunt Canonici, eoque sunt progressi, ut Roma per suos id agerent, quo Episcopus Wratisl. venalis proscriberetur. Vicit tamen improbitatem Joannia Turzoni Senioris dignitas, & ejus apud Majestatem Regiam auctoritas, qui filium suum ejusdem cognominis Adjutorem Episcopatus factum, ac simul futurum Successorem destinatum vidit esse. Hæc dum inter Canonicos & Episcopum acrioribus stimulis agitentur, Principes & Ordines Silesie tantum abest, ut quieverint, ut etiam in Conventu Wratl. sub An. 1502 Dominica, in qua Ecclesia canie jubilare, decretum fuerit, quod ipsorum nomine cum Capitulo tractaretur, ne quis Exterorum in Coadjutorem reciperetur, atq; sic dignitas ista Indigenis eriperetur. Cui petitioni, cum Capitulum meliore fato, quàm fide, aures præcluderet, Principes nostri alia consilia tractare cœperunt, & quidem ea, quæ Canonicis initium offensa præbuerint, ipsis verò Principibus mentem meliorem dederint. Postquam enim Canonici apertè responderent, de tanto negotio nil decerni posse absque assensu omnium, quorum præsentia desideraretur, & nihilominus tamen clam Turzoni Seniori mitterent literas, in quibus ejus Filius votis ferè omnium in Coadjutorem Episcopi renunciabatur, inde fatum patriæ nostræ caput attollere cœpit, ac simul Principes sollicitos habuit cura præcavendi imposterum tam iniqua exempla. Apertè igitur in causam descendunt Principes & Regi Wladislao supplicem libellum porrexerunt, in quo contra Capitulum & Clericos multa in crimen ducebant, ac pro patriæ nostræ libertate pugnabant, eo nominatim addito, ne beneficia Ecclesiastica hominibus exteris tribuerentur. Regia verò Majestas animadvertens tam justam rem à justis peti, libenter omnibus modis præbuit assensum, qui certè non debet esse difficilis, quoties vox est justia poscentium, cum nec deceat esse difficile beneficium, quod largitate non patitur detrimentum, ut apud Cassidorum l. Varr. 14 Rex Theodoricus loquitur. His itaque intercedentibus mediis Rex Wladislaus divæ recordationis Commissarios suos ad Conventum Principum, Statuum & Ordinum Silesie, Wratl. sub initium Februa-

Februarii An. 1504 congregatorum, mittere destinavit, eosque cum plenissimo mandato instruxit. Partibus vero discordantibus & defensiones suas utringq. adferentibus, nec multum de Jure suo cedere volentibus Regia Majestati Commissarii auctoritatem suam interposuerunt, ac simul partes ad transactionem transegerunt. Cujus transactionis tenor omnino à nobis inferendus hic est, non tamen perfecte, sed tantum initio delibato. Primus itaque transactionis Articulus ita conceptus est: Auff beun- te dato haben aus Befehl des Durchlauchtigsten / Großmäch- tigsten Fürsten und Herrn / Herrn Wladislaen / zu Ungern / Böhheim 2c. Königes / Herzogen in Schlesien / unsers allerlieb- sten Bruders und gnädigsten Herren / Wir Sigemund von Gottes Gnaden / König Casimirs zu Polen 2c. Sohn / und Ca- simir von derselben Gottes Gnaden / Herzog zu Schlesien / zu Troppaw / Glogaw / Teschen / 2c. Hauptman in der Ober- und Nieder- Schlesien / und Albrecht von Collowrath / Herr zu Lie- benstein / des Königreichs Böhheim Oberster Cantzler / als Vollmächtiger Königl. Maytt. Commissarien einen endlichen und gründlichen Entscheid zwischen der Erlauchten / Hoch- gebohrnen Fürsten / dem Würdigen / Hochgeachten Capitel des ganzen hohen Stiffts S. Joannis zu Bresl. den Wohlge- bohrnen Herren / Edlen / Gestrengen / Ritterschafften / Lan- den / Städten / und allen Inwohnern der Gemeinen Schle- sien / geistl. und weltlichen Standes / mit ihrer aller Bewil- ligung gemacht / ganzlichen begriffen / unwiderrufflich / wie folget / endlich entsagt.

Zum Ersten / was antrifft die Wehlung eines Bischoffs / daß nun noch hinfürter zu keinen Zeiten nimmermehr ein Bi- schoff vom Capitul soll erwehlet werden / er seye dann nem- lich aus Böhmen / Mähren / Schlesien / Ober- und Nieder- Lausnitz / oder andern zugehörigen und anhangenden Landen der Cron Böhheimben aus den Ständen fürderlich der Fürsten / Herren / Ritterschafft und Städte / die darzu genüßlich erkannt wurden und tauglich wären. Als nun die Wahl eines Bi- schoffs von Alters hero nach Ausagung dem Capitel verliehen und zugegeben / und kein ander aus den Ausländischen zum Bi- schoff nicht gewehlet noch auffgenommen werden in künfftigen Zeiten / unverhindert / als so der Königl. Mayt, in solcher Ele- ction

Alion und Wählung als dem Oberhern zugebühret / darbey so soll ietzt Herr *Joannes Turzo*, Coadjutor auff Päpstliche Bestätigung und Königl. Mayt. Bewilligen / obseyn würde des ietzigen Bischoffs Tode erlebet / Bischoff seyn / und daran allenthalben ungeirret bleiben.

Zum andern / was betricffe die *Lehn* und *Beneficia*, so ein Bischoff oder Capitel zu conferiren haben / sollen und wollen der Herr Bischoff nicht ändern / dann bemeldten Inwohnern der Cron und Schlesiens Leuten / so darzu geschickt und würdig verleißen / das will und soll sich der Herr Bischoff vor sich und seine Nachkommende zu halten mit samt dem Capitel und ihrem Brief und Siegel verschreiben / und die nachkommende Bischoffe sollen sich allwege dazu brieflich bekennen / daß sie solche Lehen niemands dann Inwohnern der Cron und Schlesiens verleißen / mit Unterscheid / wie vermeldet / die dazu tüglich seyn.

Item die Fürsten oder wer *Beneficia* zu verleihen / unter dem Bischoffthum zu Breslaw / sollen und wollen auch mit andern / dann Inwohnern der Cron und Schlesiens / solche ihre Lehen verleißen / auff alle die Meynung / wie sich der Herr Bischoff und Capitel darein verwilliget haben.

Item die Königl. Mayt. soll von wegen der Wählung des Bischoffs und Verleihung der *Beneficien* ersucht werden / daß seine Königl. Mayt. Verwilligung gnädiglich darzu geben und bestätigen / und daß Seine Königl. Mayt. die Lehen / so Se. Königl. Mayt. in Schlesiens zu verleihen / aus Gnaden lieber der Cron und Schlesiens Inwohnern / denn andern / verleihen.

Gegeben zu Breslaw / am Sonnabend nach *Purif. Mariae*, Anno Christi 1504.

Sed de beneficiis Ecclesiasticis, quod Indigenis conferenda sint, audiemus plura in sequenti paragrapho.

Huc porro facit, quod Quæst. 3 scribit citatus Auctor:

Quis enim nescit Reges Bohemia in eligendis Episcopis Wratl. semper requiri, ut consensum suum impertiant, quomodo nostra atate contigit, ut Canonicus quidam in Silesia ritè in Episcopum electus, nomine Bonaventura Han, hoc ipso ad Episcopatum non pervenerit, quod in ejus electione consensus

Regius

Regius non intervenisset, quamvis in ejus locum exterius quidam substitutus fuerit. Atque certum est, valere consuetudinem, ut mortuo Prælato denuncietur Principi Laico futura electio, ut habeatur ejus consensus, ita post multos tenet Doctor Marta de Jurisdic. distinct. judic. secul. & Eccl. p. 4. cent. 1. casu 47. num. 7. Qua de causa tradunt Dd. quod Princeps requisitus pro consensu, rigore dictæ consuetudinis, possit restringere electionem faciendam ad certum genus personarum, nec tunc diceretur impediri libertas, quæ est substantia electionis per text. in cap. Abbate de V. S. post Abbatem Petrum de Blasio salvam, Doctor Marta de Jurisdic. inter Jud. Eccl. & sec. p. 4. cent. 1. casu 47. n. 17. Secundum quæ rationis est, ut Rex Bohemæ electionem Episcoporum & Prælatorum restringens ad Indigenas tantum nihil videatur committere contra libertatem Ecclesiasticam aut quidquam in Jurisdictione Ecclesiastica attentare.

Illis tandem, qui forsan succensere nobis voluerint, quod minus caute tam multa hic annexamus, & quidem talia, quæ Serenissimum nostrum Principem, Ecclesiæ gubernacula hodie feliciter & laudabiliter moderantem, offendere possint, verbis rursus Juris Consulti nostri, quæ in eadem causa pro Serenissimo quondam Carolo Archiduce scripsit, respondemus:

Extremum mihi est, (inquit ille sub finem Vindiciarum pro Episcopatu Silesiæ) quod alii, nescio, an primum putent, si attigero breviter, quam potuero, quo jure Sereniss. Archidux Austriæ DD. Carolus Episcopalem Ecclesiæ clavum obtineat; nam populus noster, cujus animo observato indigenam tantum ad Episcopatum esse promovendum, conniventibus oculis summum jus præterit. Sed nos ingeremus & circumspectis rebus omnibus rationibusque subdualis, utiliter summam faciemus cogitationum harum omnium. Ego vero proximitatem apud omnes multis locis plurimum valuisse, & valere oportere confiteor. Sed in his dignitatibus adsequendis eam regnum suum obtinere judico. Unde etiam jus nostrum favet consanguineis, Regum & sublimibus personis C. de multa de probandis, extravagant. excrebabilis Joan. 22. D. Fit. Qua de causa etiam in Concordatis nationis Gallicæ Consanguinei Regis & sublimes personæ sunt exceptæ, ut proinde nec mirum nec novum sit, si idem in Silesia nostra sit custodiendum. Dixerit aliqui, non hoc æquitatis esse, ut propter proximitatem a jure discedatur, adi & audi Tholosanum de Rep. Lib. 4. c. 6. n. 3. & ego respondeo, esse hoc jus adferere, cui non constet de recti generis voluntate: Patificante enim natura, illis amplius debemus, qui nobis aliqua proximitate junguntur, dum

quoddam genus erecti videatur esse propositi, ab aequitate discendi, ut est apud Castiodorum Var. Lib. 12. form. 5. quocirca licet mihi optimum Imperium nostrum Rudolphum (beu quondam nostrum) inducere ita orantem: Subditis nostris Silesis debemus communem gratiam, sed affectum Consanguinitatis singularem, adeoque tanta necessitudinum vis est, ut nullus se contempnere, aut lesum dijudicet, si aliena pignora sibi pralata esse cognoscat. Quo quidem veriloquio signo hunc tractatum; qui interim destinatus bonori Patrie meae professione pietatis aut laudatus erit, aut excusatus.

Hæc Schiferdegkerus. Cui pro coronide hujus argumenti subjicimus Melch. Goldastum Lib. V. c. 6. de Juribus Boh. Sil. &c. pro Episcopatu Vratislaviensi, aliis etiam Germanis Regi proximitate vel sanguine junctis conferendo, in hæc verba scribentem: *Habent tamen Silesia hoc privilegium, ne alienigena possit aut à Rege obrudi, aut à Canonicis eligi, nisi sit natus Silesius.* Et putat Schiferdegkerus, Carolum Archiducem Austriae, licet extraneum, tamen jure & respectu proximitatis & consanguinitatis, quo Regem Bohemiae contingit, esse ad Episcopatum promotum, & admissum. Sed dic Schiferdegkere, quo pacto possit pro extraneo reputari Ducalis Silesia proles? nonne Ferdinandus I fuit Rex Bohemiae, & Dux Silesia? annon Carolus erat ejus nepos legitimus? & ita hæres Silesia justus juxta Joannis Regis diplomata a te ipso prolata.

Nec tamen novum est aut insolens, ut Teutonici promoveantur & assumantur tam in ipsum Episcopatum Vratislaviensem, quam in ejus Canonicatus, & alios Silesia personatus Ecclesiasticos. Et nuper adeo Regis Poloniae & Sueciae filius secundo genitus, ratione Reginae Matris Archiducissa Austriae, in Episcopum fuit a Casare avunculo commendatus, & a Canonicis electus.

Sic Episcopus Silesius vicissim in Germania ad dignitates Imperii primarias assumptus fuisse in rerum gestarum monumentis legitur. Et vidi diploma Caroli IV Imperatoris de anno MCCCCLII, in quo talis est subscriptio: Pragæ per manus Venerabilis Preczlai Vratislaviensis Episcopi, Aulae Regiae nostrae Cancellarii, vice Venerabilis Gerlaci Moguntini Archiepiscopi, S. Imperii per Germaniam Archi-Cancellarii.

§. 61.

BENEFICIA ECCLESIASTICA QUIBUS CONFERENDA.

De beneficiis Ecclesiasticis, quorum distributio ad Episcopum, Principes, Collegium, vel alios quoscunque pertinet, in eadem illa Colovvratice transactione cautum est, ne aliis quam (a) indigenis regnique Bojemæ, & conjunctarum provinciarum incolis, qui quidem eo munere & honore reperirentur digni, conferantur. Sed quam hoc transactionis caput non semel est violatum! Admissi enim sunt ab illo tempore homines exteri, Itali, Poloni, Suevi, Austriaci, de quo Principes atque Ordines Silesiæ sæpius numero in publicis conventibus, ne quis silentium ipsorum in consensum duceret, sunt conquesti. Ordines Ducatus Glogoviensis speciale privilegium habent ab eodem Rege Vladislao profectum, quod tantum Vasalli, & subditi ex utroque parente nobiles ad beneficia Ecclesiastica (b) in Ducatu isto admitti debeant. Signatum id Burdæ die, qui S. Margarete Virgini sacer, Anno Christi MDXIII.

(a) Justissimum non solum hoc institutum est, (verba sunt Juris Consulti nostri) verum etiam constantissime ubi vis locorum receptum, ut exteri à beneficiis Ecclesiasticis arceantur. Causæ vero Justitiæ ita demonstratur, si in memoriam revocaverimus, in Jure Canonico diserte hoc constitutum esse, ut oriundus in beneficio Ecclesiastico exteris omnibus præferatur, cap. nullus distinct. 61 cap. bonæ 2 de postulat. Prælat. cap. neminem distinct. 70. Quod & Juri divino consentaneum esse certo certius est, ut Deutero-

nomii c. 18 scriptum est: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis suscitabit Dominus DEUS tuus, ipsum audies. *Quinimo inter DEI meditationem recensetur habere hominem ex alia gente* cap. 28. Deuteron. Idemque Statutum reperitur in Jure Civili l. in Ecclesiis, C. de Episc. & Cleric. l. unica C. non licere habita. Matr. Lib. XI. Et exstat regula Cancellarie, in qua Pontifices statuerunt, ut data paritate impetrationum, indigena beneficii, aut ut dicunt oriundus extero praeferatur, unde gratia surreptitia censetur, qua forensis impetrans suae originis mentionem non fecit. Gl. & Panormitanus cap. Si proponente de re scriptis. Hoc enim expressum Papam retardare potuisset cap. postulat. eod. tit. quem censendum non est extraneos perficere velle, quamdiu indigenae idonei reperiuntur dict. cap. nullus 61 distinct. adde, quod, dum in fundandis Ecclesiis Exteri nihil dederint, neque eorum majores, non esse rationis, cur alii ad Episcopalem sedem & Praelaturas admittantur, quam ex ipsa patria, qui in ea, pro ea, & ab ea ejusmodi dignitates sustineant. Cur enim lac maternum Germania sobolipræreptum indulgeatur, & immulgeatur externis. Crudelitate namque proximum est, dicit Imp. sitientibus propriis agris, aliorum rivos derivare. Etiam injustitiam causâ adferunt, quod si exteris ad beneficia Ecclesiastica promoveatur, inter indigenas oriri factiones patriae non utiles, Principi non necessarias, cum indigenae videant se exteris electis posthabitos esse. Haec enim est civium prerogativa, ut peregrini à sacerdotis, Magistratibus summoveantur. Quanquam hoc fieri jam solere accipimus. Ut vulgo remedia quadam ab Afris aut Indis petita aestimamus; sic perumque externa ingenia praeferantur internis. Quid quod exteris nunquam talis affectus aut fides erga patriam sit insita, cum extranei non quaerant, nisi lac & lanam, & non commodum subditorum, ut dicit gl. in Clemen. dudum in §. hujusmodi de sepultur. sola fides generis est patrios sonare sermones, aut cum Poeta Cassiodorus Var. Lib. 12. form. 9. Denique usu compertum est, omnes res facilius conservari & augeri ab indigenis, quam advenis, idque egregie confirmat noster Episcopatus, qui nunquam aureus esset dictus, si exteri tantum & advenae illum obtinuissent, utpote qui de illo augendo non admodum fuerint solliciti. Plane sicuti signum est funeris, in quam domum vestigiones veniunt; sic Resp. labentis, & Ecclesiae anhelantis, ad quam fulciendam & recolligendam adhibentur peregrini. Quid multa? tantum est hujus causa Justitia, ut Doctores nostri in explicanda ea admodum laborent, inter eos praecipue Dominicus a Soto de justit. & Jure Lib. 3. q. 6. art. 2. vers. 5. Navarrus Lib. 2. de restit. cap. 2. n. 136. ajuntque hoc esse san-

ctiss.

Elisimum. Covarr. Pract. quæst. cap. 35. n. 5. ad fin. & capit. 36. n. 3. verſ. olim. Gutierrez Canonic. 9. Lib. 29. n. 29. & ſeqq. *Quod etiam in Concilio Tridentino ſummo omnium conſenſu conſultatum fuiſſe ſcribit Do. minicus à Soto in loco ſupra ſcripto, quamvis illud, quod a Patribus Concilii prolatum fuit, Pontifex Romanus, ut alia ejusdem generis plura vulgare noluerit, id eſt vilificare, ſi hoc & alteri Eccleſia tribueretur facile. Plura qui hac de re velut legere, is adeat Diaz in Practica Canonica cap. 54. Rebuffum in praxi benefic. in regula de Diſpenſ. in gradu prohib. gl. 7. tit. de reſcriptis miſſis. n. 7. & ſeqq. Caſſanæum in Catal. glor. mundi pag. 11. conſid. 22. per tot. Bodinum & Tholoſanum in locis inf. citat. Deſcendamus potius ad uſum omnium gentium, & primum luſitemus, quo jure in Hiſpania ſit receptum, ne exteri ad beneficia Eccleſiaſtica ſumma & infima recipiantur, uti diſerta lex hac de re inſtituit, Bodinus gravis ſcilicet ille cenſor, verba facit, inter alia de Rep. Lib. 1. cap. 6. n. 61. Sic loquitur de Hiſpaniis: Excipio Hiſpanos Reges, ſervos Pontificum Romanorum obſequioſiſſimos, qui non ſine magna mercede impetraverunt Sixti Pontificis Romani Reſcripto, ne peregrinis ſacerdotia tribuerentur. In quo ſane Bodini cenſura caſtiganda eſt, quippe cum maniſeſtiſſimum ſit, ſicuti Reges Hiſpania in omnibus Episcopatibus Hiſpaniarum, ut nominare ſucceſſores potuerit, a longe retro ſeculis hoc jus ſibi uſurparunt, quod deinde in XII Concilio Toletano declaratum fuit Can. 6. & relatum eſtat in cap. cum longe 63. diſtinct. quod ſic adnotarunt Cabotus Var. diſput. Lib. 1. cap. 5. V. ſiquis illuſt. cont. p. 1. c. 22. n. 16. Doct. Marta de Jurisd. inter Judic. ſec. & Eccleſ. lat. ſiſſime omnium Gutierrez Pract. quæſt. Lib. 3. q. 13. n. 72. Pari ratione ex Conſuetudine immemoriali beneficia ad ſolos Indigenas pertinere voluerunt, ut diſerte teſtatur Gutierrez Can. quæſt. Lib. 2. cap. 11. n. 29. Quomodo etiam lex Hiſpania hac de re poſita nullam mentionem facit Privilegii ſuper hac re a Pontifice indulti, ſed tantum ſua nititur autoritate, quod ſimiliter gloſſatores legum Hiſpanicarum non omitunt, inter eos Lopez & Acevedis. Sed non ſolum hoc Bodini erratum eſt, cum & in ea hæreſi ſint Silva & Reſaurus, quos refert & ſequitur D. Marta de Jurisd. Eccleſ. p. 2. c. 40. n. 16. & p. 4. cent. 1. c. 16. n. 14. & 15. Nec non Tholoſanus de Rep. Lib. 4. c. 6. n. 10. Eodem jure Reges Gallia uti non incognitum eſt, i. que & lege Regia confirmatum a Rege Carolo VII edita, & quamvis hoc jure Gallorum regum, uti ex ſingulari Pontificis Romani Privilegio apud omnes etiam ſcriptores Gallos, ſit in conſeſſo. Rebuffus in praxi benefic. in Regul. de Diſpenſat. in gradu prohibito gl. 7. tit. de reſcri-*

rescriptis mixtis Num. 7. post *Benedictum* & *Boetium* decif. 31. Num. 18. Doctor *Maria* supra scripto casu 46. n. 15. Attamen non est dubitandum, idem Jus competere Regi Galliarum, etiamsi privilegio ejusmodi destitutus proponeretur ex his, quæ jam ostendimus. Pari ratione utuntur Poloni, quorum legibus jam inde à *Casimiro* magno usque ad *Sigismundi Augusti* Principatum peregrini ab omnibus sacerdotibus procul arcentur, ut in Statutis Polonia cautum est, quæ selecta edidit *Chopinus* post Lib. 3. de *Doman. Franciæ*, & testatur quoque *Bodinus* loco allegato: In *Bohemia* sub amissione marium, interminatione exilii, & confiscatione bonorum, interdictum est, ne quis exteriorum Archi-Episcoporum, imo nec majorum nec minorem præbendam obtineat de Anno 1179, ut annotatum reliquit *Georgius Bartholdus Pontanus* *Bohemia* p. 1. Lib. 3. de *Friderico Episcopo*. Omnium vero constantissime fecerunt *Helvetii*, qui in Conventibus lege promulgata Anno 1520 rescripta Romani Pontificis, quibus sacerdotia peregrinis tribuere non dubitaret, publice laceranda, & qui iis uterentur carceribus, ac vinculis coercendos sanxerunt, autorem habeo *Bodinum* & *Stumphium*, qui de *Rep. Helveticorum* scripsit. De Germanis nostris illud adnotatum reperio, quod in avifamentis *Moguntinis*, quæ tempore *Basileensis* Concilii à Statibus Imperii *Moguntina* in publico Conventu Anno 1427 fuerunt deliberata, & quæ edita hætenus magna sedulitate *Heiminsfeldii* in tom. I. *Const. Imp.* fol. mibi 155 nominatim fuerit querela proposita de beneficiorum collatione exteris facta. Sic enim habent verba c. 8. Item ut nullum beneficium nostræ nationis exteris commendetur, aut de ipso pensio concedatur, aut sensu Ordinarii. Eandem querelam repetierunt Principes Germaniæ in centum gravaminibus, quæ adversus sedem Romanam, ac totum Ecclesiasticum Ordinem Oratori Pontificiæ sanctitatis in Comitibus Germanorum Principum *Norimbergæ* An. 1522 inchoatis, finitis vero 1523 proposuerunt adgravaminum c. 11. 14. 17. & 26. in tom. 3. *Const. Imp. Heiminsfeldii*. Ex quibus dubio procul apparet, ita olim hoc jus obtinuisse in Germania, ut ad beneficia Ecclesiastica soli Germani admittantur, id quod reputantibus jura Germaniæ vetera, in quibus *Imp.* & Principes jus habuerunt eligendi Pontificem, & Episcopos, facilioris est deliberationis, quod fortissime nuper adseruit vir de Majestate Imperii optime meritis *Melchior Heiminsfeldius* tum in rationali adversus Baronium, tum in Replicatione adversus *Greserum*. Ac proinde falsum, quod idem *Bodinus* scripsit, Germanos pactis conventis jam pridem hoc a Pontificibus expresse, quandoquidem in *Concordatis*, quæ ille intelligit, nihil hac de re sit prospectum, & Germani ex Jure perpetuo hac

hac prerogativa fruamur. Quæ cum ita sint, non est, quod agris oculis Silesiæ nostræ transactionem Colowratricam de beneficiis Eccl. tam supremis, quam infimis indigenis duntaxat concedendis, introspeciamus. Numquid nobis eadem defensione non potest convenire, si imitemur, quod meminimus universo terrarum orbi esse concessum? Nemo sibi de Jure deteriore Silesiorum blandiatur, quos eadem Ecclesia Catholica involvit, quibus & communis ratio est, nec dispar sub Rege suo prerogativa, quæ ponderet ergo eligendo sacerdote Patria, & procul hinc eat in Episcopi Electione malignitas, quæ vires suas tum maxime exercet, cum posthabitis Indigenis eligitur advena.

Et licet sint, qui jactent Colowratricam Transactionem ab ipso Bohemiæ Rege fuisse sublatam, illi tamen erroris convincuntur a supra & sæpe memorato Schiferdegkero nostro loco cit. Quæst 5, in hæc verba scribente: Tempus est, ut proprie enixeque causam adversariorum nostrorum suscipiamus, in qua id agunt, ut exteri omnes ad Ecclesiastica beneficia in Silesia admittantur. Primus igitur illorum impetus est, si acerrime contendunt transactionem Colowratricam etsi adfectam & confectam, attamen & ipso anno, quo nata fuerit, iterum mortuam esse; quippe cum ipse Rex Vladislavus, ut & Romanus Pontifex decreto irritativo, ut loquuntur, funditus illam deleverit. Ergo transactionem istam hemerinam vocant, quæ vix nata intercidere. Sed quas doceant hujus abrogationis processum, proferant perspicua testimonia, ex quibus vivus, ut ajunt, & videns tanta tam subita mutationis rationem cernam. Nihil certe, etiamsi omnia scripta excusserint, quod sacramento contendere licebit, adferre poterunt, ut ait Episcopus Paulus An. 1600, sub initio Episcopatus sui. hoc ipso telo, sed tamen ancipiti, & ipsi adverso pugnaverit. Quid enim? si proferamus ipsius Regis Vladislavi super transactione Colowratrica confirmationem? Numquid fidem hujusmodi confirmationi detrabemus, ac non potius acquiescimus? Audiant ergo vel suis ingratis, qui Patriæ nostræ hanc prerogativam eunt præceptam, Confirmationem super concordia inter spirituales, ac seculares utriusque Silesiæ. Quam dum recito, rogo ut faveant lingvis, neve preconcipiant aliqua vana & fluxa, quæ nos facile dissolvemus.

Sic igitur incipit:

Vladislavus DEI gratia Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ser-viæ, Galliciæ, Lodomeriæ, Cumanie, Bulgariæque Rex, Marchio Moraviæ, Dux Silesiæ, & Lucenburgensis, ac Marchio Lusatia &c. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus tenere presentium universis ac singulis, ad quos

quos presentes nostra litera pervenerint. Quod quum superioribus diebus graves quadam controversia, & differentia inter Ill. Principes Silesia, Nobilitatemque & Civitates ex una; & Reverendissimum Joannem Episcopum Vratislaviensem Capitulumque ipsius, & Clerum parte ex altera, subditos fideles, nostros dilectos oborta fuissent, longisque ac diuturnis contentionibus in majus & validius discrimen, ac utriusque Status periculum quotidie invalescerent. Nos subditorum Nostrorum quieti, paci & tranquillitati utriusque partis consulere volentes, praeterea malis, quae inde emergere possent, tempestive & salubriter obviare curantes, utique perniciose hujusmodi factiones consopiant, & in pristinam unionem & concordiam, quae inter praefatos status fuit, in futurum redeant, ac reducantur. Nomine & vice nostra Ill. Principem Sigismundum, Dominum Glogovia ac Oppavia, & Ducem Germanum nostrum Charissimum ac Ill. Casimirum Teschinensem Superiorisque ac Inferioris Silesiae Capitaneum, magnificumque Albertum de Colowrat & Lübenstein supremum Cancellarium nostrum Regni Bohemia fideles, sincere nobis dilectos, judices & arbitros inter praefatas partes cum plenaria potestate nominavimus, constituimus, & deputavimus, qui partibus hinc inde auditis opportuna quadam pacis media inveniant, eoque inter partes pronunciantes absque omni provocatione firmiter & inconcusse perpetuis temporibus duratura decernant. Cum igitur operosa praefatorum Commissariorum nostrorum cura atque diligentia inter praefatos Status amicabilem tandem compositio sit facta, certisque momentis articulisque & punctis per expressum declarata, atque in magis & validius robur omnium Statuum ac Ordinum ex Ducatu nostro Silesiae sigillis firmata, volentes ut ea in omnibus, & per omnia approbamus, & ratificamus, ac praesentibus litteris nostris in omnibus clausulis & punctis perpetuo confirmamus. Itaque & taliter veluti de verbo ad verbum in literis nostris est inserta. Promittentes pro nobis, & successoribus nostris, Regibus Bohemiae, & Ducibus Silesiae omnia in illis literis praenominatae concordiae contenta firmiter & ad plenum observare, ad utrumque Statum in omnibus ac singulis, prout in illa expressa sunt, manu tenere velle. Mandantes subditis nostris omnibus per praefatum Ducatum nostrum ubilibet constitutis, cujuscunque dignitatis, praerogativae, & Status existant, ut praefata concordia, sicut promissum est, per praenominatos nostros Commissarios facta, perque nos ac praesentes literas roborata atque confirmata, in nullo controvehiant, verum potius juxta ipsius continentiam, in omnibus clausulis, articulis & punctis exequantur, atque adimpleant. Ita prout contra facientes indignationem nostram re-

giam volunt & cupiunt evitare. In cujus rei fidem firmitatemq; perpetuam, presentes literas fieri, ac majoris sigilli nomine, quo tanquam Hungaria & Bohemia Rex utimur, appensione muniri precepimus. Datas Buda 18 die Februarii An. 1504. Regnorum autem nostrorum Hungaria 14, Bohemia vero 33.

Ad relationem Magnifici Domini Alberti de Kollowrat & Lübenstein, supremi Cancellarii Bohemiæ, explicite Vladislai confirmatio. Scio quidem hanc Vladislai confirmationem paucis in Silesia nostra esse cognitam; cum tamen in omnium ore Kollowratia transactione versetur, ideo nos ob hoc ipsum evulgavimus, ut nimirum omnibus innotesceret, qua iuste, quâ iniuste asseratur Kollowratiam transactionem cancellatam fuisse: sumpsimus verò illam ex libro Manuscripto, qui ut cariosus mucidusque non sit, est tamen.

Jam senior, sed crudo libro viridius, senectus.

Atque, ut didici, hæc transactio cum regia confirmatione illata est in arcem Bohemicam, quæ Carlstein nominatur, more quidem veteri, sed tamen leniter immutato: quia ut olim apud Romanos pactioes & fœdera deponebantur in templis, & quidem in templo Vestæ à militibus custodito, *Justus Lipsius ad Lib. I. annal. Tacit.* Ita hodie receptum est, ut privilegia, cæteraque instrumenta publica alicujus principatus recondantur in arce, tanquam fidissima custodia, quo pertinet, quod Cicero scripsit in præfat. Orth. *Hoc enim opus in apertum ut referas nil postulo: non enim tale est, ut in arce poni possit, quasi illa Minerva Phidias.* Eoque exemplo asservatur Vaticana Bibliotheca Romæ in Castello S. Angeli loco tutiori, ubi selecta majoris momenti recondita habentur, ne pereant. Sic Silesii nostri sibi elegerunt arcem laudabili quidem exemplo, quamvis in eo appellandi, quòd domesticis non fuerint contenti, sed potius externis extra provinciam sitis tantum fidei tribuerint; male enim agitur cum illis, qui exteris se committunt, unde majorum nostrorum nimis fidei est imputandum, quod in arce Carlstein Principatus nostri instrumenta ponere voluerint, quorum inspiciendorum cognoscendorumque potestas vix ac ne vix quidem Principibus ac Statibus nostris dabitur: Certè illis denegata fuit An. 1604, utut enixè illud efflagitarent, ac in modum querelæ proponerent. Quamquam verò hac via res non succedat, attamen Anno supra 1604 in Basilica Pragensi hoc velut arcanum hausi, quod nimirum hæc ipsa regia confirmatio sit relata in eos libros, quos nominant *Soal-Bücher*/ quique in Basilica Pragensi asservantur, prout in illos conjecta

sunt omnia privilegia & Instrumenta Regni Bohemiæ ac Ducatus & Marchionatus. Hæc extra rem quamvis non præter rem dicta ante oculos nobis ponunt non esse rationis, quare non in omnibus & per omnia assentiantur huic regiæ confirmationi. Et magis est, ut omnem curam in ea deponamus, quandoquidem propter subsecutam confirmationem non alius de illa potest judicare, nisi superior confirmans, vel cui ipse specialiter mandaverit. *Cap. 1. & 2. de Confr. util. & inutil.* Post multos Georgius de Cabedo decis. Lusitan. p. 2. decis. 1. Quocirca definant nostri Adversarii de illa suum Judicium ferre, cum in promptu sint ea, quæ de eadem re sanctissimi Reges Bohemiæ statuerint, ut in sequentibus videbimus. Hoc unum tantum adjicere placet, quod Principes & Status Silesiæ in gravaminibus An. 1604 Rudolpho Cæsari & Regi nostro exhibitis nominatim se fundarint in Transact. Kollow. in gravam. 14. Sed longè illustrius est, quod Principes & Status Silesiæ in pace publica, quæ sancita fuit sub Imperio Ferdinandi An. 1528 discretè, integram, illibatamque esse voluerint hanc transactionem, ut proinde præposterum asserere eam unquam fuisse sublatam. Die Worte des Land-Friedens im 22 Art. lauten also: Diesen Land-Frieden haben alle Fürsten und Stände der Ober- und Nieder-Schlesier-Lände auffgerichtet / und bewilliget / gelobet / angenommen und versprochen. Vereden und geloben an allen seinen Inthaltes stet / fest und unverbrüchig zu halten. Dennoch mit dieser sonderlichen Protestation und Bedingung / daß dieser Land-Friede keinen Fürsten / Herren / Ritterschafften und Städten an ihren alten Gerechtigkeiten / Privilegien / Begnadung und Freyheiten / und besonders an dem Vertrag zwischen dem geistl. und weltlichen Stande von Herzog Sigismunden und Herzog Casimiren Ihren Fürsil. Durchl. und Gnaden / und dem Böhmischen Canzler als vollmächtigern Commissarien / hochlöbl. Gedächtniß Königs Vladislaen auffgerichtet und vollzogen / in dem kleinsten / noch größten zu Schaden / Abbruch / Nachtheil / keines weges gelangen noch irren / sondern wollen / daß alles ausgenommen / und ihme ein jeder ganz und zuvor behalten haben. Idem fecerunt Principes & Status An. 1567. in Supplicat. supra gravam. der Geistl. und Unterthanen betreffend / his verbis: Über dieses alles so ist im Jahr 1504 als hierum Streit fürgefallen / ein klarer Vertrag / den beyde weill. Bischoff Joannes zusamt seinem Coadjutore und Capittel besiegeln helfen / und weill. König Vladislao hochlöbl. Gedächtniß confirmiret und auffgerichtet worden,

(b) Qua de re plura scribentem audire juvat creberrime nominatum Silesium:

Enimvero (inquit ille *Quæst.* 6.) non solum in Silesia habemus generalem hujusmodi transactionem de beneficiis Indigenis tantum tribuendis, verum etiam in Ducatu Glogovienſi speciale privilegium adſervatur, quod ab eodem Rege Vladislao proſectum hic ſubjicere placet, ut ſciant, ſentiant, intelligentque Adverſarii noſtri omnia nobis ad ipſos frangendos eſſe parata.

Sic igitur incipit Privilegium:

Vladislaus DEI gratia Hungaria, Bobemia, Dalmatia, Roma, Servia, Gallicia, Lodomeria, Cumania, Bulgaria Rex, Marchio Moravia, Dux Sileſia & Lucenburgenſis, ac Marchio Luſatia.

Notum facimus tenore præſentium, quibus oportunit. Quòd cum alias univerſa Nobilitas, ſubditi Ducatûs noſtri Glogovia Majoris, fidelitas noſtra dilecta propoſuiſſet, qualiter jam dudum Ill. Princeps & Dominus, Sigismundus Polonia Rex, frater noſter chariſſimus, quondam Dux Sileſia, & Dominus Glogovia inter alia privilegia, & indulta eis gratioſè facta, etiam ſtatuiſſet, & voluiſſet, quod Vaſalli ſubditi dicti Ducatûs noſtri in aſſecutione omnium & ſingulorum beneficiorum tam Prælaturarum, dignitatum, Perſonatum, adminiſtrationum & officiorum, nec non Canoniatuum, & Præbendarum, quàm aliorum beneficiorum etiam Curatorum vel Simplicium, & tam in Eccleſia Collegiata B. V. MARIE Glogovienſis Diœceſis Wratl. quàm aliis ejusdem Ducatûs, quorum Jus Patronatus ad præſentandum perſonas idoneas ad dicta beneficia pro tempore vacantia, & illorum collatio pro nunc ad nos tanquam Ducem, & Principem dicti Ducatûs pleno jure pertinere dignoſcitur omnibus aliis non nobilibus, & non ſubditis in aſſecutione beneficiorum præferri & anteponi deberent: ſed quia à multis nimium curioſis, aut aliis plus quam oportet ſapere ſatagentibus revocari poſſet in dubium, an hujusmodi conſeſſio viribus ſubſiſtere valeat an non? Quare iidem nobiles ſubditi ejusdem Ducatus nobis humiliter ſupplificant, quatenus eis conſeſſionem & ſtatutum dicti Ducatûs confirmare & approbare, ac illis robur noſtra confirmationis adijcere, ac illa & illud de novo concedere, & indulgere dignaremur. Nos igitur ad omne dubium circa ſtatutum ſeu conſeſſionem hujusmodi tollendum, & præcipuè attentis fidelibus ac indefeſſis ſervitiis tam nobis quàm chariſſimo ſilio noſtro, Regi Ludovico, hætenus fideliter impenſis, & quæ in futurum impendere poſſint, eorum in hac parte, ſupplicationibus inclinati, Conſeſſionem

sionem ac statutum huiusmodi & omnia ac singula in eis contenta, tanquam iusta & aequitati consona, confirmamus, approbamus, & illis robur nostra Regie confirmationis adjicimus. Nec non illa omnia supra dicta motu proprio, & ex certa scientia de novo concedimus, & indulgemus. Decernentes & animum Regium declarantes, mentem & intentionem nostram ita fuisse, & esse, ut de cetero quandocunque quotiescunque aliqua beneficia in ducatu & districtu ejusdem de Jure Patronatus nostro, & collationem nostram & successorum nostrorum Glogoviensis Ducatus spectantia nunc & pro tempore vacantia, & que in futurum vacare contigerit. Nullus addita beneficia presentari, seu sibi illa conferri possit, nisi verus Vassallus & subditus dicti Ducatus nostri, nec non ex utroq; Parente nobilitas existat, & ad illa obtinenda, quicumq; non Vassallus & nobilis fuerit, inhabilis & minus idoneus censeatur, ex eo ipso atq; ad quamcunque presentationem aliquibus personis non Vassallis ejusdem Ducatus, nec nobilibus pro tempore factam ac ad possessionem beneficiorum minime admittatur. Irritum & inane, quidquid super his secus in contrarium per nos & successores nostros, & quacunque personas attentatum fuerit, decernimus. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus & mandatis nostris, vel successorum nostrorum, sub quacunque forma & expressione verborum concessis in contrarium forsitan factis vel fiendis. Et insuper volumus, & ex certa scientia nostra decernimus, ac etiam declaramus, quod per nostras nullas literas, vel successorum nostrorum etiam quibuscunque formis & expressionibus verborum, etiam cum clausulis derogatoriorum derogatoriis, & insolitis clausulis appositis, concessis aut concedendas, huiusmodi nostra concessioni & confirmationi prejudicare aut in aliquo derogare posse debere. In quorum fidem & robur perpetuum presentes fieri, easq; sigilli nostri appensione muniri precipimus. Datas Bude in die Margarethe Virg. Anno Domini 1513, Regnorum nostrorum Hungaris 23, Bohemia 42.

Explicit privilegium Vladislai, quod Principes & Status nostri An. 77 nominatim Rudolpho Imp. nostro exposuerunt. Idq; multo evidentius fecerunt An. 84 in Conventu Principum & Statuum Silesie. ubi hac verba consignata habeo: So ersuchen und bitten W. Kays. Mayt. die Fürsten und Stände ganz gehorsamst/ dieselben geruhen Ihre Kays. und Königl. Mayt. so wohl deroselben geliebtesten Vorfahren Kays. und Könige zu Böhmeimb/ gegebenen gnädigsten Erklärung und Vertröstung nach/ die Inwohner dieser Lande/ weß Hoheit/ Würden und Standes die auch seyn/ mit den

den *vacirenden Pralaturen/Commenden* und geistl. *Beneficiis* in diesen Landen geschieht / daß dieselben / so Ausländer gar nicht mit dergleichen Stiftungen versehen / sondern die Eingebornen vor andern bedacht und zugelassen werden. Insbesondere aber wird von S. und St. auff Ansuchen der Glogischen Abgesandten unterthänigst gebeten / weil Sie dermassen privilegiren / daß von Herren und von Adel / so von ihren Vorahnen Adlichen herkommens / dieselben vor andern mit denen *Pralaturen* und geistl. *Beneficiis* daselbst im Glogischen versehen werden sollen. Ihr. Kay. Mayt. geruhen Johann Bortwizen / weiler im Land und vom Adel geböhren / *Canonicus* und *Capitularis* zu Glogaw ist und also für eine taugliche Person angenommen und geachtet / bey der *Scholasterey* zu Glogaw vor andern / so dem *Privilegio* mit gemäß zu erhalten und bleiben lassen.

Qua cum ita sint, cant nunc Adversarii nostri, & hoc amplius contentant, Silesios nostros nullum privilegium habere de beneficiis ecclesiasticis indigenis duntaxat concedendis, quomodo & illorum facebat opinatio, qui magno supercilio tradunt transactionem Kollowratiam cancellatam fuisse, nec unquam usu receptam. Quod enim à Regibus Bohemia non sit ulla tempore sublata ex his, quae nunc diximus, planum fecimus.

Hæc Schiferdegkerus; qui pluribus deinde ostendit, à Romano Pontifice Transactionem Colowratiam neque irritam fuisse pronunciatam, neque pronunciari potuisse.

Quæ verò Schiferdegkeriana nos ideo tantum adjecimus, ut inde discant Contreranei nostri, quid olim negotii majoribus nostris hæc causa facerit: Nos tamen hanc litem nostram vel ideo non facimus, quod increbuisse passim consuetudinem, & invaluisse videamus, quæ beneficia Ecclesiastica tam Exteris quam Indigenis indistinctè hodie conferantur, & eorundem officia ab utrisque laudabiliter administrantur.

§. 62.

**PRÆLATI REGULARES à Religioforum
Collegiis eliguntur.**

ABBATUM & PRÆPOSITORUM eligendorum Jus Collegia Monachorum (a) in Silesia hæctenus

retinuerunt. Tamen si enim Decreto Concilii Tridentini Collegia Monachorum Episcopis subiecta sint; Gregorius tamen XIII Pontifex provinciæ (b) hujus Monachos Episcoporum potestate exemisse fertur. Itaque electi hactenus Abbates & Præpositi sine Episcopi assensu: quanquam Consecrationes ab eodem acciperent. Quod ipsum tamen non æque ab omnibus observatum constat.

(a) Monachorum nomine alios omnes omnino Regulares non mendicantes Auctor comprehendit.

(b) Quid Concilium Tridentinum hac in causa decreverit, & quare ejus decretum sit explicandum? qui Regulares, & quando exempti fuerint ab Episcoporum potestate? hic disquirere non est instituti nostri, sed Juris Ecclesiastici consultorum.

§. 63.

ABBATISSARUM ELECTIO qua ratione olim facta?

In Moniales, Ducatum præsertim, quos vocant, hæreditariorum, plus sibi arrogat Episcopus potestatis. In eligendis enim (a) Abbatissis jus suffragii habet: & si Moniales fortè in Electione dissentiant, suo voto controversiam dirimit.

(a) Quid controversiarum cum Loci Ordinariis circa Electiones Abbatissarum Henelii tempore exortum fuerit, nos ignoramus, haud tamen ignari, contentiones illas pristinas tam per pacta, quam per longas consuetudines hodie penitus esse sopitas.

S. 64.

NOVI PRÆLATI REGULARES REGIS
assensum requirunt.

Novi Abbates assensum Regis requirunt: & cùm
lis aliqua eis movetur, Cæsareus Fiscus Advocatus ipsis
præsto esse jubetur, qui operam det, ne quid res Prin-
cipis detrimenti capiat. (a)

(a) Sed hæc fuere Henelii tempore: Hodie quidem in Regularium
Prælatorum electionibus petuntur etiam Commissarii Cæsarei, quibus,
electione peracta, novus electus præsentatur, & Electionis Instrumentum
exhibetur, nec non pro procuranda quoad temporalia confirmatione
Cæsarea supplicatur. Causa verò, cur Augustissimus noster hoc fieri
mandarit, ipsis literis à suprema Curia hoc in negotio ante annos vigin-
ti & aliquot ad præ record. Antecessorem nostrum datis discitur, quarum
copiam hic juvat apponere:

P. P.

Wohl-Ehrwürdiger / Andächtiger / Lieber / besonder auch freundlich-
geliebte und geehrter Herr! Wir mögen Euch und dem Herrn gnä-
dig / auch freund- und dienstl. nicht verhalten / welcher gestalt Ihr Kays-
und Königl. Mayt. unterm 17 decurrentis an Uns allergnädigst rescribi-
ret; sintemalen Ihr Mayt. die / von dero Herrn Vatern Ferdinando
dem Dritten Christmilbesten Andenkens Anno 1656 den 27 Novembr.
occasione des Closters zu St. Vincenz allhier ergangene allergnädigste
Resolution allbereit An. 1663 den 28 Juli, und wiederum An. 1664 den 23
Januarii auff aller standmäßigen und infulirten Prælaten dero Erb-Für-
stenthums Breslau wohl extendiret hätten / und nun dero Dienst selbst
sehr hoch daran gelegen wäre / daß Ihr Mayt. gnädigst wisseten / was
zu einer und andern Prælatur für Subjecta, als welche in Conventibus pu-
blicis Ihre Session mithaben / und gentessen thäten / erwählet wurden;
daß diesem nach hinfüro auch in andern dero Erb-Fürstenthümern in dero
Herzogthum Schlesien / bey denen Ihr immediate unterworfenen
Fürstl. Stifftungen keine Wahl eines standmäßigen Abten oder Ab-
tisl. Ober-Amte gewisse Commissarien zeitlich ausgebeten / und in dero
Namen erhalten. Gleichwie nun Ihr und der Herr sothane allergnä-
digste

digste Käyserl. und Königl. Resolution, seinem unterhabenden Convent zu künfftiger allergehorsamster Befolgung zu communiciren hat: Also wird ein Königl. Ober-Amt so dann darob zu seyn wissen / damit dergleichen Commission Ihrer Mayt. allernädigsten Intention gemäß angeordnet und vollzogen werde. Uns dabey göttl. Aufficht empfehlende. Geben Breslaw den 24 Martii An. 1677.

Friedrich Carl L. zu Hessen / mpp.

J. Ch. von Fragstein.

E. A. Dangwitz.

Hucusque Henelius de Clericis. Quibus quidem Notæ quædam religionis mutationem, cui Silesia fuit obnoxia, explicantes adjiciendæ forent, vel ideo, quòd historici nostri Silesii, Curæus præsertim, & ex illo Schickfusius, novissimè verò Fridericus Luca, in scriptis suis, in vitis maximè Episcoporum, nescio, quam hypocrisis, pigritiam, improbitatem Clericis nostris, superstitionem cæremoniis, idololatriam sacris, adscribant. Cùm tamen tot tela repellere gravius opus, & major sit labor, quàm ut intra tam breve tempus perfici, & scholiis duntaxat nostris inferi valeat: hinc illam religionis tam fundatæ, quàm mutatæ, & pristinæ formæ postliminio restitutæ historiam in locum commodiorem & tempus opportuniùs differimus.

§. 65.

LAICI vel PLEBEJI, vel NOBILES, & HORUM GRADUS.

Laici sive seculares Silesiæ vel Nobiles sunt, vel plebeji. Nobilitas gradus habet; sunt enim *Principes* sive *Duces*, sunt *Comites* ac *Barones*, sunt denique inferioris gradûs *Nobiles*.

§. 66.

DUCUM DIGNITAS & POTENTIA.

Duces non solùm dignitate, & generis claritatè; sed & potentiâ antecedunt reliquos. Quo quidem nomi-

nomine Romanis olim dicti, qui rei bellicæ, ut exercitiis præessent, velut liquet ex Tacito, & In perii notitia, ubi *limitum* (a) *Duces* nominantur. Cassiodorus quoque *Rhetiarum Ducis* meminit. Deinde & vocis notatio eodem ducit. Dux enim a ducendo dictus, quomodo & *Herzog* nostri idiomatis vocabulum haud aliò trahendum. Sub Carolo magno non exercitiis tantum, sed & Juri dicundo præpositos historiæ narrant; (b) sed quæ dignitas tamen non patrimonii, sed muneris tantum & temporaria fuit: quod item a Romanis in pluribus observatum, qui Magistratus fere ad certum tempus designatos habuere. Labente postmodum ævo Ducis dignitas perpetua esse cœpit, & ad hæredes transitoria.

(a) *Duces limitum*, quibus gentes, quæ maxime cavenda sunt, adpropinquant. in Nov. Theod. de Ambitu &c. in notitia Imp. &c.

(b) Dux sub prima Regum nostrorum (inquit Carolus du Fresne in Glossario ad scriptores &c.) stirpe dicebatur, qui multis Civitatibus, quæ singulæ a Comitibus regebantur, præerat. Gregorius Turon. Lib. 2. cap. 20. Eorici Gothorum Rex Victorium Ducem super septem Civitates præposuit Lib. 8. cap. 18. Nicetius a Comitatu Arverno summotus Ducatum a Rege Childeberto expetiit; & sic in urbe Arverna, Ruthena, atque Uetica Dux ordinatus est. Ita apud eundem non semel Lib. 6. cap. 26. 31. 41. Lib. 8. cap. 26. Lib. 9. Cap. 7. Aimoinum Lib. 4. cap. 4 in Gestis Dagoberti cap. 36. apud Eginhard, in Annalib. ann. 748. Hinc Duces provinciæ & in provinciis constituti, in leg. Bajoar. tit. 2. cap. 1. & apud Walafridum Strabon. Lib. de reb. Ecclesiast. cap. 31. &c. gradus igitur a Comitatu ad Ducatum fuit. Fortunatus Lib. 10. Poëm. 22.

Qui modo dat Comitibus, det tibi jura Ducis.

Add. Lib. 7. Poëm. 31. Lib. 10. Poëm. 25. & Cinnamum Lib. 2. num. 13. habetur formula promotionis ad Ducatum apud Marculfum Lib. 1. form.

g. ut & apud Senatorem Lib. 7. Epist. 4. ubi quale eorum fuerit munus indicatur. Vide præterea Petrum Pithœum Lib. 1. Advers. cap. 8. Hotomanum de verbis feudalib. Marcam in Hist. Beneharn. Lib. 1. cap. 18. n. 5. &c.

Duces Francorum dicti Majores-domus Regum Franciæ, in vita S. Baboleni tom. 2. Hist. Franc. p. 659. de Erkenoaldo: Qui tunc Francorum ducatus præerat, & omnia palatina officia suo moderamine procurabat.

§. 67.

CARMIANDRI DE PLURALITATE

Ducum Silesiorum mendacium.

Ac superioribus quidem seculis Duces in hac provincia fuerunt complures, etsi haudquaquam tamen tot numero, quot uno eodemque tempore non vixisse modo, sed & Wratislaviam venisse, supra centum nimirum quinque ac viginti A. C. 1445 in scripto quodam generosæ Kotviciorum familiæ dicato, asserere, ejusque rei testem laudare Abrah. Bucholcerum, sed qui ne vocabulo quidem hujus rei meminit, minime erubuit Carmiander ille ortu Lusatus professione sutor, audacia Historicus: ille bipedum omnium mendacissimus, & in cujus adeo ineptissimis scriptionibus, si fortean aliquid veri invenias, id hujusmodi tamen est, ut in ea alia dicere possis, eum aliquando ut vincat, assidue perdere.

§. 68.

DUCES TAMEN OLIM IN SILESIA PLURES.

Interim illud non nego, cum Vladislai Ducis filii
genus

genus magnopere propagarent, ac germinarent, hereditatem autem paternam in capita dividi placeret, factum inde, ut magis magisque ex stirpe lobolescentibus regionem omnem nunc in plures, nunc in pauciores portiones secari oporteret: quarum singulæ cum Dominiis suis Ducatus sunt vocatæ, & a celebratis Principum aula urbibus cognominatæ. Ita nimirum multi fratres, quod dicitur, Monasterium depauperarent: neque mirum adeo, si in multas quasi lacinias discepta provincia crebris exposita fuerit bellis; cum secundum Varronem, qui pote plus urgeret atque opprimeret imbecilliores

- - - *pisces ut saepe minutos*
Magnus comest, & aves enecat accipiter.

§. 69.

HODIE PAUCIORES.

Nunc vero Stirpibus nonnullis morte sublatis, earumque provinciis caducitatis jure in Regum Boemiæ clientelam traductis, quarum nonnullæ etiam in novos possessores translatae, ad pauciores quidem Principes redacta est patria, sed qui haud eo minus Ducatus amplitudine ditionis, & copia subditorum hominum insignes obtinent.

Hodie nullus ex veteri Principum Silesiacorum familia superest, postquam morte Georgii Wilhelmi ultimi Lignicensium, Bregensium & Wolaviensium Ducis Anno 1675 tota Principum Piastorum prosapia plane fuit extincta.

§. 70.

SILESIAE DUCIBUS laudis meritisſimæ omiſſionem deprecatur, & bene precatur Auctor.

Eorum vero ut per meritiffimas laudes plauſibiliter velificandi uberrima ſuperaret materia, niſi talia pænegyricis, & æternis hiſtoriarum annalibus, non tralatitio huiusmodi ſcripto deberi probe meminiffem: (a) ita ſi ſacra ipſorum nomina pro devotiſſima & humillima erga illos obſervantia mea hæc inſeram, vitamque juxta ante omnia univerſis & ſingulis longævam, regimen in ſubditos tranquillum, pacem ab hoſtibus diuturnam, & concordiam illam mutuam, qua Chriſtianorum in Religionis ritu diſcrepantes ſententias per ardentia non magis bella, quam ſinceræ charitatis opera, & aſſiduas ad DEUM preces corrigi par eſt, comprecper, ne iplorum quidem, a quibus nihil niſi clementiæ plenum proficiſci poteſt, nedum in exterorum, tam auguſta nomina venerandi, & cum territoriis ſuis ſive cognoscendi ſive memoriam recolendi ſemper avidorum, reprehentionibus obnoxium me fore arbitror.

(a) *Principibus placuiſſe viris non ultima laus eſt:*

Hos laudare Duces ultima, credo, foret;

ideo nimirum, quia ſummi Sileſiarum Principis, Cæſaris nimirum Auguſtiſſimi, nec non Auguſti Romanorum Regis, Domini Clementiſſimi &c. &c.

Hæc LEOPOLDORUM, JOSEPHORUMQVE ſacrata Nomina, eorundemque piſſimorum Anteceſſorum laudes jam alii ſcriptores pluriſimi calamo fuſiori, & multis paraſangis excellentiori, celebrarunt, ut proinde foret ſupervacaneum, ſi guttam mari, ſoli facem ſuperaddere-

mus;

mus; Sed hæc de illis præcipue, qui ex Augustissima Domo Austriaca oriundi, aut eidem sanguine juncti sunt, intelliguntur: Veterum enim nihilominus Silesiarum Ducum, Piaſſteorum præſertim, Catalogos aliquos ſequentibus paragraphis adjungemus, Lectoribus illis, qui aliquam ſaltem tralatitiam eorum notitiam habere voluerint, ſervituros.

§. 71.

*QUIS SILESIÆ PRINCEPS
locum ſibi Principem vendicat.*

Inter Principes ergo Sileſiæ primo mihi loco meritiſſimo ſuo nominandus, qui Suidnicenſem (a), Jauroviensẽ, (b) Oppoliensẽ (c) & Ratiboriensẽ (d) Ducatus peculii quodam jure poſſidet Sereniſſimus Princeps ac Dominus Dominus Ferdinandus III, Ferdinandus II Cæſaris glorioliſſimi filius, Archidux Aultriæ anno ſupra mille ſexcentos quinto ac vigefimo die decima octava Decembris in Regem Hungariæ, biennio autem poſt die Novembris prima & vigefima in Regem Boemiæ unctus & coronatus: ex Auguſtiſſima illa gente oriundus, quæ velut fato quodam ad moderandum orbem terrarum nata, a columnis Herculis ortum & occalum verſus aduſque ſola terrarum ultima imperium ſuum porrexit, cum primisque duodecim nobis Cæſares dedit, è quibus Rudolſus Habsburgenſis, apud Helvetios Comes, primus ſupremum iſtud honoris & gloriæ faſtigium anno partæ ſalutis clæ CCLXXIII familiæ ſuæ intulit, & gentem ſceptris, regniſque fatalem propagavit. Nulla certe hoc ævo ſublimior, aut po-

rentior stirps, ut quod de Julia prolapia Horatius modulatus est, idem de hoc quoque pronunciare liceat:

- - - micat inter omnes

Austrum fidus, velut inter ignes

Luna minores.

Eo quidem majori jure, quod viri magni haud injuria dubitent, an ullibi locorum clementiores Principes reperiantur, si naturam potius Ducem, quam aliorum opiniones sequantur.

Hodie in Dieta publica sequenti modo sessionem
& votum habent.

1. Episcopus qui semper primus Silesiae Dux est.
2. Dux Olsnensis ex familia Wurtembergica.
3. Dux Oppavienensis ex familia Lichtensteiniana.
4. Dux Saganensis ex familia Lobkowiziana.
5. Dux Münsterbergensis ex familia Auerspergiana.

(a) Ducum SWIDNICENSILIM SERIES;

- I. BOLESLAUS ALTUS.
- II. HENRICUS BARBATUS.
- III. HENRICUS PIUS.
- IV. BOLESLAUS CALVUS.
- V. HENRICUS III.
- VI. HENRICUS IV. sive PROBUS.

De quibus Capite sequenti, & in Breslographia fusior fiet mentio.

VII. BOLESLAUS BELLICOSUS, sive BOLCO.

Hic Fratri suo *Henrico Crasso* Duci Wratislaviensi contra *Conradum Glogoviensem* venit in auxilium, pro quo Anno 1291 Jarovium, Strigoviam, Reichenbachium, & Strelam, & a moriente Henrico Castrum etiam Zottovienſe accepit: Boleslaviensem districtum suo adjunxit Ducatui: Castra erexit Klitschdorffense, Bolckenhaynense, & Kotzenavienſe. Wratislaviam vicit, & ejus moenia humiliavit: Brigam, Nimicium, & Grotgoviam munivit: Swidnicium ipsum ampliavit, ordinavit, ornavit, muris cinxit, & privilegiis dotavit atque immunitatibus pluribus: subditos

suos

suos contra hostes, *Wenceslaum* praesertim Regem Bohemiae, strenue propugnavit; Parthenonem S. Clarae Strelensem, & Cœnobium Grissloviense fundavit: ubi etiam sepultus fuit anno D. 1304. Parens septem prolium, trium filiorum, filiarum quatuor, quarum Catharina Palatino Comitæ Ottoni de Wittelsbach, Constantia Duci Olînenfi, Juditha Duci Stephano Bavaro, nupsit: Beatrix vero sanctimonialis facta est. Filii Bolconis:

VIII. BERNARDUS CONSTANS in Swidnicensi-

HENRICUS in Jaroviensi-

BOLESLAUS in Mönsterbergenfi Ducatibus successerunt;

Bernardus Margaretam Vladislai Loctici Poloniae Regis filiam matrimonio sibi junxit: & hinc, licet alii Silesiae Principes Bohemiae Regi Joannese subderent, ipsius facti feudatarii; ipse tamen liber mansit & absolutus una cum fratre suo *Boleslao* Mönsterbergenfi. Vladislao socero suo contra Lituanos bella gerenti fideliter & fortiter adstetit circa annum D. 1312. Sacro Prædicatorum Ordini singulariter addictus, Templum S. Crucis Swidnicæ pro illis erigi fecit anno 1309. Mortem oppetiit Anno 1326. die 29 Martii, conditus Grissovii, ubi lapidi ipsius sepulchrali sequens legitur memoria:

Hic requiescit

DUX

Inclytus Swidnicensis

BERNARDUS,

Fundatoris hujus Cœnobii

BOLCONIS GLORIOSI

Filius.

Satis est,

Obiit

Anno Christi

M. CCC. XXVI.

Dic Viator:

Requiescat in pace.

Juvat hic indicare insignem errorem Frid. Lucae, qui hunc Ducem anno Christi 1327 adhuc in vivis fuisse, imo demum anno 1341 mortuum, scribit in Chron. Siles. pag. 946: quamvis, quod valde miramur, Balbinum in hoc mortis anno ipsi adstipulantem habeat in Tabulis Stemmato-graphicis.

Bernardus filios duos

IX. BOLESLAUM PARVUM in Swidnicensi,

HENRICUM - - in Jaroviensi habuit successores.

Boleslaus Parvus *Agnetem* duxit *Leopoldi Gloriosi* Archiducis filiam, parentis sui in vitæ sanctimoniam æmulam. Ex qua filium quidem genuit *Boleslaum*, sed quem morio in iram provocatus in Castro *Bolckenbays* jactu lapidis interemit, in Ecclesia Grissoviensi postea sepultum. Cujus Faber noster in Sabotho meminit his versibus:

- - - nam postquam morio prolem

Forte laceffitus Bolconum extinxerat acrim

Postremum jactu lateris (tum temporis ætas

Infaustum patriæ ruituræ credidit omen)

Hæredem, sterili ut spes nulla refideret aula.

Ubi rursus fallit Frid. Lucæ, dum matrimonium *Bolconem* inter & *Agnetem* pag. cit. sterile omnino fuisse perhibet. *Boleslaus* porro Eccl. Parochialem Swidnicii, quæ lignea duntaxat fuerat, erigi fecit lapideam, & honori SS. *Stanislai & Wenceslai* consecrari. Mortuo Henrico fratre Jaroviensem Ducatum hæres obtinuit: Joannem Bohemiæ Regem Swidnicium obsidentem fortiter repressit: Carolo IV. Joannis Filio suo inprimis hosti viriliter restitit, sed postea conciliato Annam suam ex Henrico fratre neprem dedit in conjugem, & Ducatum utrumque, si tamen improlis esset moriturus, in dotem; ea tamen lege, ut Agnes vidua ad mortem usque rerum potiretur: quarum etiam Boleslao anno 1367. die 29 Julii mortuo per annos adhuc quatuor & viginti potita fuit: sed & ipsa tandem anno 1392 die 2 Februarii vitam finiente, Ducatus Swidnicensis & Jaroviensis

- - - CAROLO dotali jure Bohemo

Obvenire.

(b) Reliquorum Swidnicensium & Jaroviensium Ducum series eadem est cum serie Bohemiæ Regum, de quibus Balbinus in Miscellaneis Bohemicis diligenter egit.

Das Fürstenthum Schweidnitz führet im Wappen im weiß und gelben Schilde den Adler halb roth / und halb schwarz mit dem weißen Mondscheln.

(c) Ducum OPPOLIENSIIUM SERIES.

Duces illi, qui ab anno 1164 usque ad annum 1272 fuere Teschenensium, simul etiam erant Oppolensium Principes: cum autem *Ladislaus* filii Silesiam superiorem inter se partirentur, *Casimirus II* in Teschenensi, *Jacobus* in Oppaviensi, *Primislaus* in Ratiboriensi.

BO-

BOLESLAUS I verò in Oppolienſi rerum potitus eſt in arce ſibi erecta anno 1273 domicilium figens: à *Vladulao Loſlico* tum temporis Sileſiam crudeliter infeſtante plurima paſſus, anno tandem 1313 diem obiit extremum, tres filios poſt ſe relinquens *Boleſlaum II*, *Boleſlaum III* & *Adalbertum*.

BOLESLAUS II in Ducatu ſuccedens matrimonium inivit cum *Elisabetha* Regis Hungariæ filia, ex qua *Vladislaum*, & *Boleſlaum IV* ſuſcepit. Fratres duo Boſelai II ſuam ex patrimonio quivis portionem, nimirum.

BOLESLAUS III Falcomontanam,

ALBERTUS autem Strelitzenſem ditiones adepti ſunt: hic improbis mortuus, ille verò

BERNARDUM & HENRICUM, ſed præmaturè, anno videlicet 1349, vitâ excedentes, præcreavit.

VLADISLAUS *Boleſlai II* Primogenitus ob egregias animi, corporisque dotes à *Ludovico* Rege Hungariæ in Regni Palatinum creatus, & certis ibidem ditionibus donatus, à Polonis poſtmodum vocatus fuit ad Diadema Regium, quod tamen *Jagello* Magnus dux Lithuanix ipſi præripuit. Connubium ingreſſus cum *Agatha* Ducis *Semoviti* Maſovix filia tres ex ipſa proles ſuſcepit præmatura morte ſublatas, præter *Hedvigim* Principi *Viguntio*, (qui ſacro baptiſmate deinde lotus *Alexander* dictus fuit) fratri *Jagelloni* in matrimonium poſtea locatam. Hic *Vladislaus* cum *Coleſenſis*, frater autem ejus *Boleſlaus IV Oppolienſis*, eſſent Domini, *Vaſallos* & *Feudatarios Joannis Bohemiæ* Regis ſe eſſe, in hæc verba faſſi ſunt:

VLADISLAUS dux *Cosl.* fatemur, nos eſſe Principem & Vaſallum Magnifici Domini noſtri, Dn. Johannis Bohemiæ & Poloniæ Regis ac Comitum *Lucemburgenſis*: Et ab eo terram *Coleſenſem* cum ſuis Civitatibus, *Cosla*, *Beutin*, *Peſkenkretſchmen*, ac Caſtris, videlicet *Toſt* & *Slavatin*, cum omnibus Vaſallis, militibus ex villis ad ipſas & ipſa ſpectantibus, quas & quæ nunc habemus, & in poſterum ſumus habituri, noſtro, hereditum & ſucceſſorum noſtrorum Ducum *Coleſenſium* nomine in feudum recepiſſe, & ab ipſo tenere & poſſidere Jure feudali.

Et Nos *Boleſlaus*, Dux *Opulenſis*, recognoſcimus, nos eſſe Principem & Vaſallum Magnifici Domini noſtri Dn. Johannis, Bohemiæ & Poloniæ Regis, & ab eo Terram noſtram *Opolienſem* cum Civitate *Opulunenſi* & caſtro ibidem, cum Civitate *Rolenberck* & caſtro *Craſſeono*,

cum Oppidis, Villis, hominibus, Vassallis, homagiis ad ipsas spectantibus: quas & quæ nunc habemus, & in posterum sumus habituri, quæ ad regnum Bohemiarum dignoscuntur pertinere, recepisse in feudum: Volentes, quod heredes, & successores nostri Duces Opulientes à Domino nostro Rege, heredibus & successoribus Regibus Bohemiarum, præfatam Terram nostram, quandocunque eam per mortem alicujus Ducis vacare contigerit, in feudum recipere semper deinceps debeant, facto sibi per eos debitæ fidelitatis homagio. Actum in die Palmarum An. 1327.

Sed & aliam cessionem Ducatus Oppohensis legimus apud Goldastum, in hæc verba annotatam:

SEin hochberühmten Fürsten und Herrn Wenceslao, König in Böhmen / meine getreue Dienste: Nachdem ich die verschienene gegenwärtige und künftige Dinge betrachte / darneben auch welcher Gestalt der berühmte König in Böhmen / Primislaus Ottogarus, löblicher Gedächtniß / samt seinen Vorfahren / meinem Vetter und seinen Vorfahren in ihren angelegenen Nothwendigkeiten rathlich und behülflich gewesen / und dieweil ich wohl weiß / was ich und meine Vorfahren vor vielfältige Gewalt erlitten / nun aber bey mir beschlossen / meines Veters Fußstapffen nachzufolgen / und darneben mir / meinen Söhnen / Unterthanen und meinem ganzen Herzogthum guten Frieden zu bestellen. Derentwegen gebe ich mit gutem Bedacht / zeitlichem Rath / Wissen und Willen / meiner Herren und Freunde / und meiner Unterthanen / mein Fürstenthum Oppeln ohn allen Zwang / und weil es hiermit / in Betrachtung mir / meinen Söhnen / und allen Unterthanen einen Frieden und alles gutes zu erhalten / gutwillig übergeben haben Wenceslao, dem Könige / und allen nachkommenden Königen in Böhmen / samt allen desselben Fürstenthums Schlössern / besetzten und offnen Städten / und allen meinen Gütern / samt den Herren und Unterthanen / den leztigen und künftigen / alle Lehen und Mannschaften / auch welche meinen Vorfahren und mir zugehörig gewesen / weil ich hiermit für mich und meine Nachkommende los und ledig gelassen / und dem König in Böhmen und seinen Nachkommenden übergeben haben. Deszleychen thue auch alle meine und meines Landes / samt meiner Vorfahren und Nachkommenden Freyheiten und Privilegien zu einem ewigen Lehen hiermit übergeben. Dessen zu Urkund hab ich diesen Brief mit meinem Siegel bekräftigen und übergeben lassen / darneben auch die Hoch- und Ehrwürdige Männer erbeten / daß sie darneben ihre Siegel angedruckt / als nemlich die Bischöffe von Prag und Olmütz / die

Hebte

Nebst von Biskowme / Stroßhaff / Ofßsch und Kholdrüb / darneben viel
 Pröbßts und Dechante. Geschehen zu Prag / auff dem Königlischen
 Saal / In Gegenwart aller meiner Landsherren und Ofßcirer / desgleichen
 auch in Gegenwart der Böhmschen Herren Prierster / Bürgerschaft und
 vielem andern Volck / so hierzu erfordert gewesen / Anno 1289. den 9 Ja-
 nuarii.

BOLESLAUS IV. *Vladislai Frater unicus ex Euphemia Henrici Du-
 cis Wratislaviensis filia, sibi matrimonio juncta, tres filios procreavit,
 nimirum.*

BERNARDUM Ducem postea Falckenbergensem.

JOANNEM, KROPIDLO cognominatum, deinde Episcopum
 Vladislaviensem, &

BOLESLAUM V.

JOANNIS Vladislaviensis Episcopi (quem Fridericus Lucæ per-
 peram Vladislaum nominat) elogium, ex nostri Silesiæ Togatæ libro pri-
 mo excerptum, lubet adjicere, quod ita habet:

*Ne Principes quidem Silesiæ à litterarum cultu abhorruisse, quin ea-
 rundem beneficio ad eximias dignitates, præsertim sacras, conscendisse, præ-
 ter ceteros exemplum nobis præbet JOANNES KROPIDLO, ob prolixam
 casariam aspersorium referentem, si Wenceslao Cromero fides, hoc sortitus
 cognomen. Qui cum ex Illustriß. Ducum Oppoliensium stirpe natus esset,
 ac vitam suam sacris addixisset, ob singularem eruditionem, & familiæ cele-
 britatem, ad potiores dignitates Ecclesiasticas in Polonia, ubi nimirum Epi-
 scopatus & reliqua ejus generis beneficia Regum arbitrio distribuuntur,
 aditum reperit: primò quidem Posnaniensis, ac postea Vladislaviensis Ec-
 clesiæ Antistes constitutus. Huic verò cùm aliquamdiu præfuisset, Archi-
 episcopatus Gnesnensis cupiditas ipsum sic incescit, ut ineundem inconsulto
 Polonia Rege se ingerere conaretur. Quæ sanè audacia Regem maximo-
 pere offendit, hominem scilicet eum, qui regio beneficio ad Episcopalem digni-
 tatem erectus fuit, neglecta autoritate Regia, prout eum libido imberet,
 hanc deferere, & aliam vitio occupare Ecclesiam. Hujus ergo inconstantia
 corrigende causâ Rex non tantum Joanni aditum ad Archiepiscopatum
 præclussit, sed & ab Vladislaviensi Episcopatu removit, surrogato in ejus lo-
 cum Wenceslai Ducis Silesiæ, Lignicensis filio Henrico, qui Decanum Wratis-
 laviensem egerat. Non quievit Cropidlo, donec capitis omnibus bonis exu-
 eretur; dimissus inde per aliquot annos inopem transgreditur vitam. Tandem
 beniguitate regia Comensem Episcopatum in Borussia consequutus est: ac*

post Henrico defuncto, Vladislaviensem recepit. A. C. cl^o CCCCXI cum Wratislaviam venisset, incertum qua de causa accidit, ut à senatu in Curia detineretur: quod permoleste ferens Wenceslaus Præsul Wratislaviensis, Sacerdotibus, ne sacra facerent, edicto prohibuit. Ad Transactionem tandem Senatus descendit: quâ abeundi libertas Joanni data est. At quod Senatus Episcopo manus inieciisset vinolo, inter transactionis capita hoc quoque relatum fuit, ut Consul cum binis Senatoribus, & Syndico, & aliquot aliis ex promiscua plebe Civibus in Ecclesiam Cathedralē progressi, candelam ceræ centum librarum offerrent, & accensam eo loco statuerent, ubi Eucharistiæ Sacramentum adservatur: idque lumen (ceu ignis puta ille foci publici sempiternus, qui Romæ à Virginibus custodiebatur in Vesta delubro) immortalibus diebus ac noctibus flammâ arderet. Qua de re cum in Breslographia fusiùs egerim, eadem hoc loco repetere minimè necessarium putavi. Naturæ debitum Episcopus exsolvit Anno supra mille quadringentos primo ac vigesimo. Hæc Henelius.

VLADISLAVO Oppoliensium duce debitum tandem naturæ solventi

BOLESLAUS V ad hujus Ducatus gubernacula moderanda successit, Hulsitarum in Silesiam illa tempestate copiose irruentium fautor singularis, & propterea cum Nicolao Duce Ratiboriensi, dictorum hæreticorum hoste capitali, prælium iniens, ab eo cæsus fuit, & ipse occisus, tres filias & quatuor filios, videlicet.

NICOLAUM, HENRICUM, JOANNEM, & BOLESLAUM VI post se relinquens, quorum natu minimus

BOLESLAUS VI ob varia atque mira, quæ vicinis suis, Polonis præsertim, per frequentes excursions & depredationes facessit negotia, MIRABILIS postea dictus, &, postquam Georgio Podiebradico contra Matthiam Hunniadem aliquamdiu suppetias tulisset, morte tandem extinctus est.

JOANNES tertio loco natus *Barbaram* quidem *Friderici I* Electoris Brandenburgici filiam sibi duxit thori sociam, ex qua tamen nullam suscipiens prolem, post ærumnas varias à Matthia Hunniade, quod Casimiro & Vladislao Regi Poloniæ Mathiz æmulis venisset in auxilium, sibi illatas miseram finivit vitam: quem etiam.

HENRICUS natu Secundus brevi quoque post ad sepulchrum secutus fuit. Solus

NICOLAUS natus maximus superstes cum *Elisabetha Magdalena*, *Ludovici Lignicensis* filia primum, sed sterile, eâ verò defunctâ cum *Elisabetha* Electoris Brandenburgici filia secundum & fecundum contraxit matrimonium: tres enim filios, NICOLAUM II, JOANNEM, & HENRICUM ex illa genuit: ipse verò anno 1463. à vita decessit.

In pace aliquamdiu tres illi fratres rerum Oppolii simul potiti sunt, donec anno 1494 *Henricus* inter vivos esse desinens Ducali pompa conderetur Oppolii. Duo superstites moribus sibi omnino fuere dissimiles: *Nicolaus* enim homo fuit inquietus, prodigus, turbator pacis; *Joannes* verò moderatus, frugalis, pacificus. Illius fatum *Curæus* his verbis describit: *In Silesia novum exemplum severitatis in Virum Principem statuerunt Episcopus & Casimirus Teschbinensis. Erant duo Principes Oppolienſes fratres, Johannes & Nicolaus, qui olim graviter à Matthia fuerunt mulctati, quod favisse dicerentur Polonis contra Regem, tunc verò inter ceteros erant Niſſæ, ubi Conventum Ordinum cœgerat Provinciæ Præſes Caſimirus. Forte allatæ sunt literæ in Senatum Caſimiro, easq; tradidit legendas Episcopo. — Nicolaus Opoliensis, qui non solum erat amens, verum etiam præceps & turbulentus, subito suspicatur rursus agitari consilia, ut ipse comprehenderetur. Stricto igitur pugione adoritur utrumq; Principem, Caſimirum & Episcopum, eosq; conatur confodere. Vulneravit etiam utrumque leniter, sed accurrentibus multis ex Principibus & Nobilitate in templum elabitur Opoliense, unde ex mandato Episcopi retractus est, qui agebat, non formidandas esse leges Ecclesiasticas; se enim facili negotio locum illum ex ceremoniis suis Pontificiis Ecclesiæ reconciliaturum.*

Adductus ad Principes & oburgatus asperissimis verbis, ducitur in carcerem, & sequenti die, qui erat 27 Junii, (Balbinus diem 27 Julii an. 1497 nominat) sententia capitali per Judices urbanos pronunciata, in area spectantibus Principibus capite truncatus est. Scriptum est in morte ipsius Deum edidisse iræ suæ exemplum. Cum enim pro more illius ætatis caligie non uteretur, cadaver supino casu in tergum procidit, ipsoq; jam mortuo genitalia obriguisset, & erecta esse, conspecta sunt. Indulserat enim libidinibus & adulteriis promiscue ita, ut lectissimarum etiam seminarum & Virginum castitas non esset propter ipsum tuta, & male dicitur tractasse Matrem.

Judicatum est igitur tunc ab omnibus, eum propter scelera ista tam tragico exitu esse punitum, eumque huic regulæ & similibus annumerandum:

ἄδεις ἀνθρώπων ἀδίκων πόνον οὐκ ἀποτίσκει.

Multi putabant Regem indignè laturum, quod ipso inconsulto de capite Principis judicassent Silesii; sed ipse, sicut fuit ingenio placidissimo, facile est placatus, & eodem anno Silesiæ donavit Privilegium amplum, & immunitates omnia generis. Hæc Curæus. Fusiùs & clariùs hanc historiam deducit D. Godefridus Buckisch in Prolegomenis suis vom Schlesiſchen Richten-Zustand cap. II. §. 7. ad annum 1496 ita scribens: Zu der Zeit exquirte der Biſchoff (als damals noch das Ober-Amt haltende/ welches er erst nächstkommend Martini, um seinen ihm mehr beliebigen Studiis desto besser obliegen zu können/wiederfahren/ und Casimiro zu Teschen überlassen/ welche distinctionem temporis, wann sie Schickfus. sowohl lib. 1 seiner Schlesiſchen Chronic. cap. 38. und lib. 2. cap. 36 observiret hätte/ als er sie lib. 3. cap. 11 selbst annotiret hat/ er diese Ober-Hauptmannschafft nicht an ersteren Orten Herzog Casimiro, am letzteren aber noch dem Biſchoff Rothen zugescriben/ und ihm also selbst widersprochen haben würde) und Herzog Casimirus zu Teschen/ nebst andern Fürsten und Ständen in Schlesiens/ein merckwürdiges Exempel an einer Fürstlichen Person. Denn als sie den 21 Junii zur Meyſſe zusammen einen Fürstentag hielten/ und den 26sten am Tage der heil. Märtyrer Joannis und Pauli, von langem sitzen etwas ermüdet/ mit einander auff/ und abgehen/ kommen unmittelbar (nach Anwesenung eines mir zu handen kommenden Manuscripti, dessen Autor selbst einen oculatum testem bey diesem Trauer-Actu abgegeben) Herzog Heinrichen zu Münsterberg und Glas (nicht aber/wie Curæus und Schickfusius wollen/ Herzog Casimiro) Briefe zu/ die er dem Biſchoff und Herzoge zu lesen giebet. Herzog Niclas aber zu Oppeln/ der ohne dem sehr argwöhnisch/ und über die zu seinem Unglück von einem seiner Confidenten im Vertrauen übel berichtet worden seyn soll/ samt die Schreiben dahin gingen/ daß man ihn/ um daß er vorliger Zeit es wider den König mit den Polen etlicher massen gehalten/ greiffen sollte/ kommt darüber in seltsame Gedanken und auff extreme Anschläge/ sich davon zu befreien. Unterdessen trifft sichs/daß mehrerwehnter Herzog Casimirus guter Meynung zu ihm Nicolao tritt/ in Willens mit ihm wegen eines von Adel/ Namens Polka, Angelegenheit/davon vorher auch schon in publico Erwähnung geschehen gewesen/welters zu conferiren/ und dessen Sache dahin unterbauen zu helfen/ womit von Fürsten und Ständen selbst amicabiliter hingelegt/ und nicht erst an Ihro Königl. Mayt. devolvi-

ret werden dürfte. Redet ihn derhalben in Polnischer Muttersprache also an: Deyte *sewto muzit torownali*; das so viel bedeutet: Daß er sich drein finden wolle / die Sache in gutem zu tractiren. Welche angehörte Worte alsbald bey Herzog Niclasen eine solche Impression causirer / daß er gänzlich vermeynet / er solle sich gefangen geben: zeucht hiermit den Dolch (der noch biß heute zum Gedächtniß auff dem Rathhaus zur Meyse aufbehalten werden soll) vom Leder / und sticht damit auff Herzog Casimirum zu / und verwundet ihn an der Stirn / ob wol nicht gefährlich / doch blutrünstig / wendet sich hierauff von ihm ab und weiß nicht aus was für einer Raserey / gegen den Bischoff / welcher doch ein ziemlich Spatium von ihm gestanden / fällt ihn mit eben diesem Dolch ganz ungestüm an / und verwundet ihn bey dem Nabel / tole wol abermals nicht tödtlich / doch gefährlicher / also daß eine ziemliche Menge Bluts nachgelaufen / würde ihn auch vollends ohne allen Zweifel entleiber haben / wenn nicht einer von Adel / Namens Bischoffsheim / bald zugesprungen / und nach allem Vermögen gewehret hätte. Hierauff sich Herzog Niclas auff die Flucht und in St. Jacobs Kirchen begeben / der Hoffnung daselbst frey und sicher zu seyn. Aber bald entstand ein Geschrey und Tumult hierüber unter dem Volk / wurde auch zu Stürme geläuter / und die ganze Stadt Meyse in die Waffen gebracht; und weil der Bischoff Erlaubniß gegeben / den Thäter aus der Kirchen zu nehmen / darein er sich biß auff des Königs (dem er seiner Liberirung halben 100000 fl. offerirte) Resolution salvtret gehabt / geschah auff selbten mit Waffen ein solcher Anfall / daß sie ihn in der ersten Hitze vor dem hohen Altar zu Tode geschlagen hätten / wenn ihn nicht einer von Adel / Namens Johann Stofch / mit Verletzung seiner selbst beschützet hätte / darüber dieser auch am Genicke nicht eine geringe Wunde davon getragen. Solcher Gestalt wurde Herzog Niclas mit Gewalt aus der Kirchen genommen / und in großem Getümmel und Zulauffen des Volks wieder auff Rathhaus vor Fürsten und Stände geführt / von denen er interim zum Thurn / biß auff weitem Bescheit / condemnirer wurde. Als er nun um 3 Uhr zu Mittage dahin geführt und eingeschlossen worden / hat man nicht allein alles des Seinigen sich versichert / und seine ganze Hoffstadt arrestirer / sondern ihn auch so strenge gehalten / daß ihm auch auff Verlangen weder Essen und Trinken / noch was von Kleidern wider die Nachtlufft / selbigen Tages zugelassen worden / sondern ihm einer von Adel seinen Fuchs-Peltz aus Mitleiden zugeworffen gehabt. Des andern Morgens früh kamen Fürsten

Fürsten und Stände abermals auff dem Rathhause zusammen / und resolvirten/ daß Herzog Niclas den Kopff verlohren/ gaben ihm auch zu seiner Verletzung den Breßl. Canonicum M. Heinrich Zulfstein zu/ welchem er vor solchen letzten Dienst 220 fl. Ungr. legirte/ auch sonst ein solenne Testamentum auffgerichtet / und darinn unter andern zu ewigen Zeiten/ Tag und Nacht durch/ bey dem Grabmaal sein und seiner Eltern/ die Psalmos zu beten verordnet hat. Hierauff und nach abgelegter Ohren-Beichte führete man ihn vor die Meyßische Stadt-Schöppen / die unter freyem Himmel alle zusammen um den Urthel-Tisch herum saßen / vor welchem er von Fürsten und Ständen in Teutscher Sprache/ die er doch nicht verstund/ auff's hefftigste angeklagt wurde/ darzu er aber nichts mehr / als in seiner Polnischen Mutter-Sprache sagte: Was soll dieses bedeuten / und wie können diese gemeine Leute einen Fürsten richten / und vielleicht gar urtheilen? Aber ihm wurde hierauff weiter nichts geantwortet / sondern der Sentenz / daß er durchs Schwerdt vom Leben zum Tode gebracht werden solle/gefället/selbst auch so fort executet / und er/ Herzo Niclas/zwischen ohngefähr 50 gewaffneter Mannschafft/ auff den Markt geführt. Als er dahin kommen / disponirte er sich zu dem Tode / und bat das umstehende Volck / daß es vor seine Seele Güt bitten wolle; hub damit die Augen gen Himmel / und brach in diese Worte aus: O Meyße/ Meyße/ haben dich deswegen meine Väter Eltern der Kirchen geschencket / daß du mir heutiges Tages das Leben nehmen solst? Als er nun an den Ort vor das Rathhaus kam / wo ein rothes Tuch von 4 Ellen ausgebreitet gelegen/und er darauf abgethan werden sollte / sprach er: Mein Erlöser hat sich geduldig vor mich Sünder in Tod gegeben / wolte Güt / daß ich ihm iezo recht nachfolgen könnte! fiel damit mit ausgestreckten und in Gestalt eines Creutzes formirten Händen zur Erden / und betete sehr andächtig / biß er endlich/ nach geküßtem auff die Erden mit dem Finger gemachtem + wieder aufgestanden / und oberwehnten entlehnten Tuchs-Pelz ausgezogen / den Hals ihm selbst entblößet und so fort an darzu bestimmtem Orte nieder gekayet. Hierauff ihm obgedachter Mag. Zulfstein in einem vergoldeten Becher noch den Johannis-Trunk / pro amore S. Joannis, gereicht / welchen er aber ihm / als er was weniges darans genossen/ bald wieder zugestellet / und also Entende sich selber das Haar auffbinden wollen / nicht aber vor Todes-Angst vermocht; dahero der Gerichts-Diener ihm seine Mütze auffgesetzt / und das Haar darunter gesteckt: wor-
auff

auff ihm alsbald / bey Anruffung des Nahmens Jesu / in einem Streich das Haupt abgeschlagen / der entseelte Körper in einen Sarg gelegt / nach der Kirchen gebracht / und daselbst ihm die Vigilien gehalten / dritten Tags aber nach Oppeln geführt worden. Das Schwerdt / damit er gerichtet / und das mit Blut besprengete schwarz samete Polster / warauff er gekniet / ist noch heutiges Tages allhier zum Briege im Zeug-Hause zu sehen. Schickfus. schreibt / Gott habe ein Exempel seines göttlichen Zorns an diesem Fürsten / seiner notorischen Unkeuschheit halben / davor auch weder Frauen noch Jungfrauen sicher gewesen / nach seinem Tode erzeiget / indem / weil er / wie es zu selbiger Zeit bräuchlich / kein Leingewand angehabt / und der Leib über sich auff den Rücken gefallen / männiglich / als er schon tod / die Scham entblösset / und erstarrt gesehen : gleichsam solche Erstarrung nicht auch von ihren natürlichen Ursachen / und daß die Spiritus zu solcher Zeit uno impetu hervorzubrechen suchen / herrührete.

Solche hochwichtige Sache nun / und daß die Stände sich ohne Vorwissen des Königs / wider eine Fürstl. Person criminaliter zu verfahren / unterstanden / und also dem Sachsen-Recht selbst / welches Lib. 3. Landr. art. 55 statuiert / daß über der Fürsten Leib / und ihre Gesind / niemand mag Richter seyn / denn der König allein / zuwider gehandelt / hätte billich Vladislau zu Ungnaden bewegen sollen. Aber als der König das andere Jahr nach Olmütz kommen / seynd theils Fürsten und Stände in Schlesien in Person dahin gezogen / und die Sache / ob sie sich gleich / wegen auch anwertigen Herzog Johannis zu Oppeln / Nicolai Brudern / anfangs etwas schwer angelassen / gütlich vertragen. Denn es war weltkündig / daß er / Herzog Niclas / ein Tyrann und Schänder der Keuschheit / auch sonst nicht viel lobens werth gewesen.

JOANNES igitur solus superstes , postquam jam anno 1516 a Valentino Ducatum Ratiboriensem hæreditate obtinisset , utriusque modo Ducatus Dominus factus anno 1527 Wratislaviæ juravit Ferdinando I. cui etiam anno tandem 1532 feria secunda post Palmarum sine hæredibus mortuus hos duos Ducatus transmisit. Eos autem

Ferdinandus I Cæsar & Rex Georgio Marchioni Brandenburgico pro mutuo 18333 florenorum oppignoravit ; sed Marchio Georgius Fridericus Georgii filius hoc ipsum pignus cum Ducatu Saganiensi , Sora , & Fridlando permutavit. Qua porro ratione inprimis quidem sub finem seculi decimi sexti , Sigismundo Bathorio , sub initium dein seculi decimi septimi , anno nimirum 1621 , a Ferdinando II Bethlemio Gaborio hi Du-

catus traditi, ab illo vero turpiter fugiente deserti, ab hoc foedera frangente perdit fuerint, capite secundo à nostro indicatum est.

A. 1645 a Ferdinando III Vladislao IV, Regi Poloniæ, pro mutuo 1100000 florenorum Rhenanorum per annos quinquaginta duraturo uterque Ducatus rursus fuit oppignoratus; sed anno 1664 ad Leopoldum I. Cæsarem Augustissimum optimo jure rediit.

Das Fürstenthum Oppeln führet einen guldenen Adler mit einer guldenen Krone in einem blauen Felde.

(d) Ducum RATIBORIENSIIUM SERIES :

I. BOLESLAUS I. *Miecislai filius.*

II. LESCO *Boleslai* I. filius unicus, qui reliquorum Silesiæ Principum exemplo Protectioni Regis Bohemiæ sese subdidit anno 1327, mortuus A. 1340. Soror ejus senior *Euphemia* Parthenonem Ratiboriensem ingressa sanctimonialibus ut Prior præfuit. Sororem autem alteram *Annam* Ducatus hæredem legitimam

III. NICOLAUS II Dux Oppavienfis Ottocari Bohemiæ Regis filius naturalis in matrimonium ducens, dotis loco Ducatu Ratiboriensi potitus est. Huic morienti successit filius

IV. JOANNES I. huic

V. JOANNES II, qui duos post obitum reliquit filios, *Nicolaum*, & *Wenceslaum*, quorum ille Dux Carnoviensis, hic vero, nimirum

VI. WENCESLAUS in Ratiboriensi Patri successit, & duos Principes progeniuit, *Joannem III* & *Nicolaum*: quorum hic in primo juvenutis flore obiit; ille vero, id est,

VII. JOANNES III Patrem in Ducatu secutus trium filiorum genitor factus est *Nicolai*, *Joannis IV* & *Valentini*. Qui patrem quidem in Ducatu secuti sunt, brevi tamen post & ipsis viam universæ carnis sine prole ingredientibus, Ducatus ad lineam Piastæam Ducum Oppolensium revolutus in horum mansit possessione, donec Anno 1527 Jure caducitatis ad Ferdinandum I Boh. Regem devolveretur.

Das Fürstenthum Ratibor führet einen gezierden Schild / oben in dem ersten / und unten in dem andern Theil und blauen Fiedern gelbe Adler / oben in dem andern / und mitten in dem ersten rotze und weisse Balken oder Striche / die Helmdecke blau und weiß. Auf dem offenen gekrönten Helm zweene Adlers-Flügel / der eine blau und gelb / der andere weiß und rotz.

§. 72.

IN CROSNENSI ELECTOR BRANDENB.
rerum potitur.

In Crosnensi Ducatu rerum potitur Georgius Wilhelmus Elector Brandenburgicus, Joannis Sigismundi filius, Nepos Joachimi Friderici, pronepos Joannis Georgii, abnepos Joachimi II, atnepos Joachimi I, qui patrem habuit præstantem eloquentia Joannem, avum Albertum Achillem Germanicum, proavum Fridericum II, abavum Fridericum I. Quos Principes nominasse saltem satis mihi erit: cum nullus prope in omni Germania sit angulus, quo fama domus nobilissimæ & potentissimæ non pervalerit. De origine tamen ejus id adscribendum mihi videtur, petendam illam ex Zolleriano Comitum, quorum stemma hodieque apud Suevos superest, gente antiquissima, quæ sub Carolo Magno coepit. Non quidem a Petro Columna Romano illo Patricio, qui Pontifice in ordinem & vincula absecocto in Germaniam ad Henricum IV Imperatorem profugit, sed diu ante a Thasylone propagata per quadringentos septuaginta annos ad Eitel-Fridericum usque Comitem in Hohenzollern, qui vixit anno salutis cōcclxxiii atque ex sorore Rudolphi Habsburgici Cæsaris filium reliquit cognominem Eitel-Fridericum II primum hujus familiæ Burggravium Norinbergensem a yunculi Cæsaris beneficio. Hujus abnepotem Fridericum ob res sapienter, fortiterque domi, bellicque, per Hunga-

riam & Bojemiam atque in Imperio gestas, Sigismundus Imperator Constantia designavit primum Marchionem Brandenburgicum, & suum in eo Principatu Successorem: à quo tota ista heroica Electorum & Marchionum Brandenburgensium omnium quotquot hodie DEI gratia in Marchia, Borussia, Ducatu Juliacensi, Franconia, Silesia florent, progenies uberrime fruticavit. (a)

(a) Ducum vero veterum Crofnensium a Piaſto descendunt series ex Glogoviensi & Saganensi catalogo haberi potest.

Dies s Fürstenthum führe in seinem Wappen im gelben Schilde den schwarzen Adler mit dem weissen Mondschein / die Helm-Decke ist gelb und schwarz / auff dem offenen gekrönten Helm ein schwarz und gelbes Püffel-Horn / dar zwischen auff der rechten Seiten drey gelbe und auf der linken drey schwarze Zähnlein.

§. 73.

LIGNICENSES & BRIGENSES DUCES PIASTÆI FUERUNT.

Ducum (a) Lignicensium ac (b) Brigenſium familia a Piaſto Poloniae Monarcha, qui ante octingentos amplius annos & lucreſcentis familiae ſuae ſpem a contemptu, & libertatem publicam ſocordia priorum Regum ac diſſidiis labantem ab injuria, homo licet novus, invicto tamen animo, parique lucreſſu vindicavit atque aſſeruit, & cujus adeo poſteritas quingentorum circiter annorum ſpatio ordine ſucceſſorio apud Polonos feliciffime regnavit, continua ſerie abſque ulla interruptione deſcendens, ab antiquo ac multis retro ſeculis, rerum
in

in Silesia potita fuit. E qua nunc ad clavum Reipub. sedens Joannes Christianus S. Cæs. Majest. cubicularius, & Georgius Rudolphus eidem Majestati Imperatoriz à Consiliis intimis ac Cubiculis, par illusterrimorum fratrum: quos quidem cur gentis lux *omnis*, quod agricola fuerit, pudere magis debeat, quam de eo sibi gratulari conveniat, nullus video: Cum & Hispani, quod a Pelagio sunt oriundi, qui in Hispania Saracenorum opes primus labefactavit, quamvis apud hunc, *ignemque laremque, & pecus & Dominos communis clauderet umbra*, in summa gloria ponant. Et vero primos Hebræorum Regis ipsius DEI instinctu ab asinis & ovibus ad sceptrum productos, quis est, qui nesciat? Quin nulli non Reges ab agricolis prognati, si ad antiquissimam originem retolvantur. Atque hujus quidem antiquissimæ stirpis, (c) tot, tantorumque Regum ac Principum genitricis, ramus quoque esse gaudet Elisabetha Lucretia Princeps (d) Teschenensis, quæ fratri suo Friderico Guilielmo nuper defuncto in Ducatu illo successit: Gundackero Principi de Lichtenstein denupta.

(a) Ducum LIGNICENSIVM SERIES:

De	{	I BOLES LAO ALTO,	} Capite sequenti, & in Bieslographia.
		II HENRICO BARBATO,	
		III HENRICO PIO	

IV. BOLES LAUS CALVUS partitione post Henrici Pii mortem inter filios facta Ducatum Lignicensem obtinuit, quo tamen non contentus bellum movit intestinum. Wratislaviam obsidione licet frustra per anni quadrantem pressit, Neoforum cepit, & in cineres redegit. Sittaviam

viam & Gorlicium suis subditis oppignoravit, & rediens, urbemque Wratislaviensem denuo tentans a famulis Henrici Ducis Wratislaviensis captus, sed statim dimissus fuit. A Thoma Episcopo anno 1255 fratribus reconciliatus, ipsum tamen deinde Episcopum captum ignominiose tradavit, ut in vita hujus Præsulis relatum est. Fratri suo Conrado insidiatus, ab ipso fratre interceptus, & Glogoviam ductus, libertati non fuit restitutus, donec Thomæ Præsuli duo marcarum millia, quæ per vim ab ipso & injuste extorserat, restituisset. Posthæc sicut cum Henrico III Duce Wratislaviensi convenire non potuerat, ita hoc mortuo nec filium Henricum Probum ferre potuit, quem extra Wratislaviam aliquando expatiantem, & nihil hostile timentem prima vice, dimissum vero anno 1277 rursus in conflictu, in quo magna clade Wratislavienses affecit, secundo cepit.

Lite tandem ab Ottocaro Bohemorum Rege composita, Henricus Probus quidem dimissus fuit, sed Neorum, Strigam, Strelam, & Gryphimontium cedere debuit Boleslao Calvo, cui tandem anno 1278 die 17 Januarii extremum diem claudenti successit.

V. HENRICUS V. OBESUS vel CRASSUS cognominatus. Hic unâ cum Henrico Fideli Glogoviensi, & Primislao Posenensi ab Henrico Probo quadam vice ad colloquium invitatus, & ob levem causam unâ cum illis in carcerem tractus fuit, nec nisi certis conditionibus initis dimissus.

Ab Henrico Probo sine prolibus moriente Ducatus Wratislaviensis hæres scriptus fuit Conradus Glogoviensis: eo tamen repudiato Henricus Crassus a Wratislaviensibus electus urbem per unam portam ingressus fuit eo ipso tempore, quo Conradus per alteram egredi coactus fuit. Sed brevi post, anno videlicet 1290, cum magno militum numero rediens Ducatum Lignicensem hostiliter ingressus Henricum Crassum Wratislaviæ in Viadro juxta Burgum suum Ducale sese lavantem captum in caveam inclusit ferream, nec citius dimisit, donec triginta florenorum millia enumeraret, nec non Namislaviam, Olznam, Bernstadium, Bicinum, Cruciburgum, Rosenbergam, Cunstadium, Boleslaviam & Hanoviam cederet. Hac ignominiosa & crudeli captivitate affectus anno 1296 Henricus Crassus obiit, filios tres relinquens, Boleslaum, Henricum VI & Vladislauum Calvum, quibus Boleslaus Suidnicensis Patruus Tutor datus fuit.

VI. BOLESLAUS LIBERALIS. Cui, cum Tutor ejus Boleslaus de injuriis Henrico Crasso fratri suo illatis ultionem sese sumpturum minaretur, a Conrado Glogoviensi jam tum senex Boleslavia & Hanovia restituta

tæ sunt & minæ sedatæ : Boleslao vero Suidnicensi defuncto, Tutor alius obtigit Henricus de Wirben Wratislaviensis Episcopus, cujus tutelam non satis laudabilem in ejus vita habemus descriptam. Ipse porro Boleslaus ad regimen perveniens vere Liberalem sese ostendit, sed ditiones illas, quas Conradus parenti, Henrico Crasso, ademerat, recuperavit, & cum fratribus, liberalitatem ejus ægre ferentibus, patrimonium partitus est: Henrico VI Wratislaviensis, Boleslao Brigenfis, Vladislao Calvo Lignicensis Ducatus obvenit, ea tamen conditione, ut Henricus octodecim, Vladislaustriginta duo florenorum millia Boleslao numerarent. Vladislau pecunia destitutus dimidiam Ducatus sui partem Boleslao oppignoravit, & post breve tempus a creditore suo fratre incarceratus, Ducatu toto cedere coactus fuit.

At vero non Lignicensem tantum, sed & magnam Ducatus Olfnicensis portionem in suam accepit potestatem Boleslaus: interim tamen, ut genio suo indulgeret, Nimicium Bernardo Suidnicensi, Goldbergam & Hanoviam Wratislaviensibus, Bregam & Olaviam aliis oppignoravit. Ducatum Oppaviensem ultro Joanni Regi permisit, eidemque contra Nankerum Episcopum adstitit. Mortua Margaretha Wenceslai Regis Bohemorum filia, cum qua filios duos Wenceslaum & Ludovicum procrearat, in thori sociam accepit Catharinam ex Croatia oriundam, & cum ipsa dotem tam divitem, ut Bregensem & Olavensem ditionem redimere potuerit. Sed nec dos illa suffecit Boleslai liberalitati, coactus ergo fuit An. 1341 Grotgoviense territorium vendere Episcopo Precislao: & morti, quam esu superfluo gallinarum, quarum tredecim uno prandio absumplisse scribitur, in Paschate sibi acceleraverat appropinquans, sacris Ecclesiasticis munitus, Monasterii Lubensis, cui pagos Langenöls & Heidersdorffium legavit, benefactor munificus obiit A. 1343 in dicto Monasterio Ducali pompa conditus.

VII. WENCESLAUS in prima patrimonii partitione Wenceslaus quidem Lubenam tantum, Goldbergam, & Hanoviam, Ludovicus autem Lignicensem districtum unà cum metallifodinis Nicolstadiensibus obtinuit. Ille vero variis technis usus, & Regis Caroli IV gratiam lucratus, corruptis etiam Ludovici Consiliariis, hunc coëgit, ut Ducatu Lignicensi certis sub conditionibus cederet. Wenceslaus igitur voti sui compos, & Ducatus Dominus factus, Ecclesiam quidem S. Joannis Lignicii cœpit exstruere, proventibus autem non sufficientibus unum locum post alterum, & hos inter etiam Lubenam, a Ludovico postea redemptam,

op-

Principis edidit specimina, reparavit, & auxit prædia, utiles eduxit, & delatavit colonias, urbes oppignoratas, Bregam, Cruciburgum, & Bicinium redemit, atque patriæ patrem sese exhibuit. In conjugem duxerat Ludomillam Georgii Podiebradii Boh. Regis filiam, cum qua tres filios genuit, Fridericum II, Joannem in adolescentia mortuum, & Georgium I. Anno 1488. die 9 Maji ætatis suæ anno quadragésimo tertio obiit sepultus in Ecclesia PP. Carthusianorum.

XVI. FRIDERICUS II. Hic minorennis in Aula Vladislai Regis Hungariæ educatus fuit, Matre Ducatus gubernationem interim administrante; Domum reversus Georgio fratri Bregensem reliquit, sibi retinuit Lignicensem. Re domi bene disposita in terram sanctam peregrinatus, anno uno præterlapso reversus est cum rebus curiosis & raris, hodiernum in castro Lignicensi spectandis. Cum Wratislaviensibus, quod Capitaneatus supremi sibi denegati, & Casimiro Teschenensi collati autores illos fuisse suspicaretur, juxta Neoforum confictum iniit, æquo Marte finitum: quibus tamen postea reconciliatus contra Bartholomæum Münsterbergensem, eorum prædia devastantem, misit suppetias. Anno 1515 primam duxit conjugem, Elisabetham Casimiri Poloniarum Regis filiam anno 1517 in puerperio mortuam. Circa hoc ipsum plane tempus Lutheri dogma inter primos amplexus, anno 1519 ad secunda vota transiens Sophiam Friderici Marchionis Brandenburgici filiam sibi junxit in matrimonium, ex qua Fridericum III anno 1520 & A. 1523 Georgium II & Sophiam genuit. A. 1521 Georgio I fratre suo denato. Bregensem etiam Ducatum cum omnibus ad eum pertinentibus territoriis obtinuit. Ferdinandum I anno 1527 Wratislaviam intrantem magnifico cum apparatu numerofo Nobilium equitatu stipatus comitatus est. Cœnobium Goldbergense vertit in Gymnasium. Urbem Lignicensem, & Castrum munivit novis vallibus & propugnaculis. Fridericus III ejus Primogenitus anno 1538 cum Catharina Ducis Megapolitani filia Sophia, ejus filia anno 1545 cum Joanne Georgio Electore Brandenburgico: Georgius II autem secundo loco natus cum Barbara Electoris Joachimi II Brandenburgici nuptias celebrarunt. Tandem anno 1547, die 18 Septembr. ætatis 68 viam universæ carnis ingressus est, Lignien ad S. Joannem conditus.

Encomium ipsi scripsit Henrichus in Silesia Togata, lib. I. in hæc verba:

Gens Piaslea incluta ac perversa, cujus *diænis*, quamvis exopidano Crusvicensi in Poloniæ Principem sublimari, non est, quod posterorum quenkam pudeat, cum & sacra testetur historia, ab asinis & ovibus a sum-

à summo Rege, *quem penes arbitrium est, & vis & norma regendi*, ad folium & scepra priscos Reges vocatos esse, ipsique adeò multos egregios, atque insignes Principes patriæ perutiles tulit: in quibus quidem velut inter ignes minores luna merito suo eminuit Fridericus II, Dux Silesiæ Lignicensis ac Brigenfis, Eques auratus, cum Palæstinam & Christi sepulchrum invisisset, qui tum singularis Dei cultus, insignisque magnanimitas & fortitudo esse putabatur, Hierosolymis creatus, Præses Silesiæ inferioris, Princeps vere magni & sagacis animi: qui augustos natales suos propriis etiam meritis illustravit.

Prolixum Principis in Musas adfectum (qui quidem ab omni ætate pro summo Regum encomio habitus fuit) loquitur Gymnasium Goldbergenſe, auspiciis ipsius circa annum Christi quartum supra mille quingentos fundatum, atque in Cœnobium Franciscanorum, quod D. HEDWIGIS istuc struxerat, collocatum. Quo tamen haut contentus, quòd curam juventutis rectè instituendæ, quo ad sapientiam & virtutem à teneris assueſcat, non minùs quàm curam tuendæ, amplificandæque dignitatis, Virtute majorum partæ conservatæque ad se pertinere, neque tam armis, quàm consiliis gubernatori opus esse magis magisque intelligeret, Lignicii quoque universale studium, sive Academiam condere statuit, virtutis & ingeniorum magnus fuit æstimator, hincque factum, ut persapiens ei Togatorum consilium, nullius tunc in Silesia alteri conferendum, obtigerit, cùm præsertim Vitellium Imperatorem haudquaquam imitandum censeret: qui magnam Imperii partem non nisi consilio & arbitrio vilissimi cujusque histrionum & aurigarum administrabat. Quo quidem facto fieri non potuit, quin dignitatem ipse suam vehementer imminueret, quippe *cùm vilis habeatur, qui viles tum sibi adhibet: præcipuumque sint*, ut ait Panegyristes, *indicium non magni Principis, magni liberti*. Quid ita verò? *quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile instam homini naturam honoribus superare*. Ereptent imò erumpent haut dubiè etiam in mediis sepe splendoribus agnata ac innata sordes: *identidem aliqua parte sese exserit vernilis humilitas*. Asellum licet exuviis Leonis vestitum hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi emergant infames auriculæ. Id cùm cogitaret Noster ac, quod res est, sic persuasus esset, ornamento Principatui & imperiis esse nobilitatem haut aliter, quam lunæ sunt stellarum illæ circumludentes choræ, & nihil adeò auctoritati Principis augendæ facere magis, quàm nobilium Virorum circumdari coronâ: bonos bonis prognatos, honestisque fami-

Principis edidit specimina, reparavit, & auxit prædia, utiles eduxit, & delatavit colonias, urbes oppignoratas, Bregam, Cruciburgum, & Bicinium redemit, atque patriæ patrem sese exhibuit. In conjugem duxerat Ludomillam Georgii Podiebradii Boh. Regis filiam, cum qua tres filios genuit, Fridericum II, Joannem in adolescentia mortuum, & Georgium I. Anno 1488. die 9 Maji ætatis suæ anno quadragesimo tertio obiit sepultus in Ecclesia PP. Carthusianorum.

XVI. FRIDERICUS II. Hic minorennis in Aula Vladislai Regis Hungariæ educatus fuit, Matre Ducatus gubernationem interim administrante; Domum reversus Georgio fratri Bregensem reliquit, sibi retinuit Lignicensem. Re domi bene disposita in terram sanctam peregrinatus, anno uno præterlapso reversus est cum rebus curiosis & raris, hodiernum in castro Lignicensi spectandis. Cum Wratislaviensibus, quod Capitaneatus supremi sibi denegati, & Casimiro Teschenensi collati autores illos fuisse suspicaretur, juxta Neoforum conflictum iniit, æquo Marte finitum: quibus tamen postea reconciliatus contra Bartholomæum Münsterbergensem, eorum prædia devastantem, misit suppetias. Anno 1515 primam duxit conjugem, Elisabetham Casimiri Poloniarum Regis filiam anno 1517 in puerperio mortuam. Circa hoc ipsum plane tempus Lutheri dogma inter primos amplexus, anno 1519 ad secunda vota transiens Sophiam Friderici Marchionis Brandenburgici filiam sibi junxit in matrimonium, ex qua Fridericum III anno 1520 & A. 1523 Georgium II & Sophiam genuit. A. 1521 Georgio I fratre suo denaro, Bregensem etiam Ducatum cum omnibus ad eum pertinentibus territorii obtinuit. Ferdinandum I anno 1527 Wratislaviam intrantem magnifico cum apparatu numerofo Nobilium equitatu stipatus comitatus est. Cœnobium Goldbergense vertit in Gymnasium. Urbem Lignicensem, & Castrum munivit novis vallibus & propugnaculis. Fridericus III ejus Primogenitus anno 1538 cum Catharina Ducis Megapolitani filia Sophia, ejus filia anno 1545 cum Joanne Georgio Electore Brandenburgico: Georgius II autem secundo loco natus cum Barbara Electoris Joachimi II Brandenburgici nuptias celebrarunt. Tandem anno 1547, die 18 Septembr. ætatis 68 viam universæ carnis ingressus est, Lignien ad S. Joannem conditus.

Encomium ipsi scripsit Henchus in Silesia Togata, lib. I. in hæc verba:

Gens Piaslea incluta ac pervetusta, cujus *ὀντις*, quamvis exoptano Crusvicensi in Polonia Principem sublimati, non est, quod posterorum quenquam pudeat, cum & sacra teltetur historia, ab a finis & ovibus à sum-

à summo Rege, quem penes arbitrium est, & vis & norma regendi, ad solium & sceptrum priscos Reges vocatos esse, ipsique adeò multos egregios, atque insignes Principes patriæ peritiles tulit: in quibus quidem velut inter ignes minores luna merito suo eminuit Fridericus II, Dux Silesiæ Lignicensis ac Brigenfis, Eques auratus, cum Palæstinam & Christi sepulchrum invississet, qui tum singularis Dei cultus, insignisque magnanimitas & fortitudo esse putabatur, Hierosolymis creatus, Præses Silesiæ inferioris, Princeps vere magni & sagacis animi: qui augustos natales suos propriis etiam meritis illustravit.

Prolixum Principis in Musas adfectum (qui quidem ab omni ætate pro summo Regum encomio habitus fuit) loquitur Gymnasium Goldbergenſe, auspiciis ipsius circa annum Christi quartum supra mille quingentos fundatum, atque in Cœnobium Franciscanorum, quod D. HEDWIGIS istic struxerat, collocatum. Quo tamen haut contentus, quòd curam juventutis rectè instituendæ, quo ad sapientiam & virtutem à teneris afflueret, non minùs quàm curam tuendæ, amplificandæque dignitatis, Virtute majorum partæ conservatæque ad se pertinere, neque tam armis, quàm consiliis gubernatori opus esse magis magisque intelligeret, Lignicii quoque universale studium, sive Academiam condere statuit, virtutis & ingeniorum magnus fuit æstimator, hincque factum, ut persapiens ei Togatorum consilium, nullius tunc in Silesia alteri conferendum, obtrigerit, cum præsertim Vitellium Imperatorem haudquaquam imitandum censeret: qui magnam Imperii partem non nisi consilio & arbitrio vilissimi cujusque histrionum & aurigarum administrabat. Quo quidem facto fieri non potuit, quin dignitatem ipse suam vehementer imminueret, quippe cum vilis habeatur, qui viles tum sibi adbibet: præcipuumque sint, ut ait Panegyristes, indicium non magni Principis, magni liberti. Quid ita verò? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile instam homini naturam honoribus superare. Ereptent imò erumpent haut dubie etiam in mediis sæpe splendoribus agnata ac innata sordes: identidem aliqua parte sese exferit vernilis humilitas. Asellum licet exuvitis Leonis vestitum hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi emergant infames auriculae. Id cum cogitaret Noster ac, quod res est, sic persuasus esset, ornamento Principatui & imperiis esse nobilitatem haut aliter, quam lunæ sunt stellarum illæ circumludentes choreæ, & nihilo adeò auctoritati Principis augendæ facere magis, quàm nobilium Virorum circumdari coronâ: bonos bonis prognatos, honestisque fami-

liis oriundos præcipue adsumpsit: Sed in quibus ut generis, sic & Virtutis antiquitas, nec non doctrinæ prærogativa præluceat. Quanta porro Princeps ipse & sapientiæ existimatione & auctoritate, quâ domi, quâ foris floruerit, vix inde apparet, quod præ multis aliis Europæ Principibus electus fuit: qui unâ cum Georgio Marchione Brandenburgico, inter Sigismundum Poloniæ Regem, & Albertum Brandenburgensem Teutonici Ordinis in Borussia Magistrum pacis perpetuæ arbitrum ageret: hac quidem lege confectæ, ut Albertus abolito Teutonico Ordine ducta uxore, Borussia partem Principatûs nomine, tanquam Polonici regni beneficiarius acciperet. Ita ergo Borussia, postquam bellis perpetuis ac clamnis cum Polonia fuit conflictata, magno provinciarum illarum bono juris Polonici facta, non parum momenti ad æternam nominis celebritatem Friderico attulit: sed cui insigne accessit exinde auctarium, quod non Dominus subditorum crudelis & sanguinarius, non quæstor rapax & avarus, sed parens mitis ac placidus esset, ac præter cæteras virtutes sobrietatem & parsimoniam amaret; beneficentiâ interim usus nullibi non obviâ, in pauperes maximè, & causâ honesta calamitosos. Itaque Deus tum Principis, tum subditorum fortunas mirifice auxit: adeo quidem, ut ipse non Ducatûs modò suos, Lignicensem puta, ac Georgio Fratre defuncto Brigensem quoque ære alieno omni liberatos, sed & Glogoviensem ac Monsterbergensem, oppignoratos sibi, aliquandiu possideret. Lignicium tandem, ubi ante annos sex & sexaginta natus erat, Dux optimus obiit die 18. Septembr. anni illius Silesiæ quoque nostræ ob captum à Carolo V Imp. Fridericum Saxoniz Electorem, Hermannum Archiepiscopum Coloniensem loco mortui, multatos à Rege Ferdinando Boemos, aliasque res gestas memorabilis, sepultus in æde D. Joannis, ubi monumentum ipsius, ac duarum Conjugum, Elisabethæ Polonæ ab inito matrimonio mense decimo quarto non expleto defunctæ, & Sophiæ Marchionis Brandenburgicæ decennio ante mortuæ, conspicitur magnificè exstructum. Filios ex hac reliquit Fridericum III, & Georgium II, quos ab ineunte ætate magna cum diligentia curaue educavit.

XVII. FRIDERICUS III. Dux Silesiæ Lygio-Brigenfis,
cujus ex Henelii Silesiæ Togatz Lib. I vitam
communicamus.

Illustriſſimæ, ac præpotentis gentis suæ stemmata propriis ornamentis haut dubiè cdmulavit FRIDERICUS III, Friderici II filius, Friderici I nepos, Dux Silesiæ Lygio-Bregensis, excellenti ac vivido Princeps ingenio,
doctri-

doctrinâ politè excultus, eximiâ, mirandâque non in vernaculo solum, sed & latino sermone facundiâ præditus, aliarum adhæc linguarum, quas adolescens Italiâ, Galliâ, Belgiô perlustratis addidicerat, cognitione præstans: prudentiæ denique laude insignis, adeò quidem, ut, quem cum illo conferre possis, haut faciliè tunc in Silesia ex eo ordine reperire esset. Ad gerendam quidem Rempub. defuncto Patre cum accessisset, viros litteratos eum in modum amavit, amplexusque fuit, ut Centauri quidam, ac profani homines id ei probri loco objicerent Germanicâ linguâ etnen Pfaffen-Sürsten nuncupantes, cætera quoque toti Silesiæ ingentem de se spem atque expectationem concitavit: Sed quam tamen fata ratam esse noluerunt, cum tam præclaris initiis, iis, quæ consequuta sunt, adeò non correspondentibus, ut infauftæ potius gubernationis exemplum Princeps alioquin optimus posteris reliquerit; prout nimirum haut semper in vita humana evenit, ut, qui prudentissimi vulgo censentur, iidem sint fortunatissimi. Nam & prudentiam sæpe appellamus mortales, quæ rectè æstimantibus mera stultiçia dici mereatur: & felicitatem divino munere hominibus contingere, ut meliores litteras taceam, humana quoque sapientia, & quotidiana experientia docent; magnique adeò eos omnes erroris convincant, qui explosa omnium factorum potestate, quasi nomina tantum sint, ingenio prudentiæ humanisq; auribus nihil non tribuant: Sed id non sine impietatis crimine, cum certum sit consilia, actionesq; nostras divinâ inferiores sapientiâ certis limitibus velut alveis concludi, intra quos fluant, non fata humanis consiliis, sed humana consilia fatô regi. Quam in rem aurea Nicephori Gregoræ sententia est: *Abstrusus quidem error est humana prudentiæ insultans, sursum & deorsum trahens omne consiliorum studium & veluti tesseras evertens firmis decretis mixas deliberationes*; divinus autem plene Æschyli versiculus:

Ἰὴρ ὁ δῶκεν θεῶν Ὀυχὲν βεγὰς,
Donum DEI est mortaliū felicitas.

Noster sanè omnia sibi adversa expertus, ac præsertim æris alieni laqueis, unde dies anxia, nox acerbæ, quies inquietus, impeditus, cum agreste expediri posse videretur, ac præterea Ferdinandum tunc Romanorum ac Bojemæ Regem parùm faventem ac propitium haberet, A. C. supra mille quingentos primo, ac quinquagesimo, uxore quamvis prægnante, militatum in Galliam abiit, Principatu suo quasi pro derelicto habito: Sed quem Ferdinandus Georgio Fratri regendum commisit, quousque pubertatis annos attigisset Henricus Friderici Filius. Longis ac periculosis

atineribus cum ultro citroque aliquoties commeasset, Ferdinandi iussu Vratislaviæ primùm in Arce, quam Curiam Cæsaris vocant, aliquamdiu adservatus, ac tandem filio, quem dixi, idipsum petenti custodiendus, & cogitationum suarum vastitatem, & ipsam denique vitam morte optatâ clausit die 15 Decemb. Anno seculi prædicti septuagesimo, cum vixisset annos 50, menses 9, dies 12, horas totidem. Magnificâ & Principe digna sepultura 17 Januarii anni insequentis cohonestatus à filio; quem quidem intuitus aliquando dixisse fertur:

I nunc, & patriis insidiare bonis.

XVIII. HENRICUS XI.

Apud Georgium Ducem Bregensem educatus, & in aula quoque Ferdinandi I moratus, gubernationemq; A. 1559 feliciter aggressus Anno sequenti 1560 Sophiam Marchionis Anspachensis filiam in conjugem duxit, & ex eâ filias quatuor procreavit, primò Catharinam Sophiam, Comiti Palatino Bipontino postea nuptam: secundo illam, quæ Sororem in Palatinatum comitata Ambergæ mortem oppetiit: tertio Æmiliam, quarto Sabinam, utramque præmatura morte sublatam. Filium præterea genuit, sed qui vix efflorens mox mense ætatis suæ quinto defloruit. Anno 1566 unâ cum Georgio Patruo suo Brigenfi militares copias contra Turcam eduxit in Hungariam. Mortuus est A. D. 1588 Cracoviz. Symbolum ejus sol fuit, & infra solem palmes uvas ferens cum lemma: *Dum volvitur iste.*

XIX. FRIDERICUS IV

Princeps justus & pacificus, qui licet terna vice nuptias celebraverit, nullam tamen post mortem, quàm 1596 oppetiit, reliquit prolem. Hinc cum in Ducatu secutus est

XX. JOACHIMUS FRIDERICUS

Ex fratre nepos: cujus inter Duces Brigenfes prolixiorem facturum mentionem.

XXI. GEORGIUS RUDOLPHUS,

Joachimi Friderici secundo genitus, natus anno 1595, die 22 Januarii: in Aula Olsnensi nutritus, Francofurti ad Viadrum litterarum studiis instructus, inde redux, anno 1612, idoneis Ministris Ducatui præfectis, per

per Germaniam, Galliam, Italiam & Belgium peregre profectus, præclaræ sibi scientiam & bibliothecam comparavit. Anno 1614 feliciter ad proprios Penates reversus die 25 Octobris Sophiam Elisabetham Georgii Principis Anhaltini filiam accepit in conjugem, castrum Lignicense per Architectos Italicos restaurari fecit, Parchwicii interim residens: Coniuge prima defuncta anno 1624, die 25 Novembris Elisabetham Magdalenam Ducem Monsterbergensem sibi desponsavit. Anno 1621, die 27 Aprilis, ab Augustissimo Cæsare Silesiarum Pro-Rex denominatus gravissimum & tempore illo bellico periculosum onus humeris suis imposuit: Wimariensi & Mansfeldensi militi Silesiam transeunti pro viribus restitit; illos, qui hunc militem Evangelicæ veritatis defensorem vocabant, ac proinde amice tractandum esse dicebant, ut homines seditiosos in carceres conjici mandavit. Supremam Silesiæ administrationem anno 1628, Cæsare ita jubente, Henrico Wenceslao Duci Olsnicensi cessit. Milites Cæsareos Lignicium ingredi volentes non admisit quidem, promissum tamen, eos, si in necessitate vel periculo versarentur extremo, receptum iri, suumque interim auxit præsidium, munivit propugnacula, & Arnheimio, Archistratego Saxonico, qui non blanditiis tantum, sed & minis pro milite Saxonico, ut in urbem Lignicensem reciperetur, multa molitus fuit, ea dexteritate obviavit, ut re infecta recedere cogeretur: sed cum anno 1633 in Februario Arnheimius reverteretur ex Saxonia, & receptionem militis sui in urbem urgeret, in pristina quidem primum constantia perseveravit, & milite Cæsareo suum auxit præsidium, ab Imperatore ob hunc fidelitatis actum gratissimis literis honoratus; brevi tamen post aliorum Protestantium more protectioni sese submitit Brandenburgicæ & Saxonicæ, unâ cum Aula sua, quam temporum injuriæ multum imminuerunt, Wratislaviæ moratus, donec anno 1635 per Pacificationem Pragensem unâ cum aliis in Cæsaris gratiam reciperetur, eam præsertim expertus, dum Henrico Wenceslao Duce Olsnensi anno 1639 denato aliquot post annos in suprema Silesiarum administratione à sacra Cæsarea Majestate denuo suffectus fuit. Conversatio ejus frequens fuit cum viris doctis, præcipuè cum Theologis & Medicis, eò quòd rei herbariæ & botanicorum gnarus, in multis verò religionis articulis dubius fuit. Ceterum excello supremi Capitaneatus officio magna cum laude præfuit, & provinciæ post bellum ram diuturnum quadamtenus respiranti multum profuit: anno tandem 1653, die 14 Januarii apoplexia tactus vitam finit Wratislaviæ, corpus verò 19 Februarii Lignicium vectum in Ecclesia S. Joannis pompa fune-

bri verè Ducali conditum fuit. In vexillo primario, quod ante tumbam portabatur, hæc legebatur inscriptio:

Illustrissimus Dux
Piasceus,
Ligio-Brigenfis,
GEORGIUS RUDOLPHUS
Cellissimus per utramque
Silesiam
CAPITANEUS,

Quem
Genus, Judicium, Officia,
Fides, Religio,
Prudentia,
Miri Martis Casus,
Mira Fortunæ Tempora,
Quæ singula
Summos facere solent singulos,
Unum

Univerſa fecere
ADMIRABLEM.

Mortuus tamen
Breslæ 14 Jan. 1653.
Annor. 58.

Hic sepultus 14 Maji,
requiescit Deo.

In Tumba stannea aureis litteris sequentia fuere scripta:

Hic situs est
Georgius Rudolphus
Illust. Proſapia Ducum,
Ligio-Brigenſium
Piascea Princeps.

Cel.
Officio
Supremi Capitaneatus
Per utram Silesiam
Dominus,

Cui præsuit ab anno 1621,

Quem

Genus, Judicium, Officia,

Fides, Religio,

Prudentia,

Miri Martis Casus,

Mira Fortunæ Tempora,

Quæ singula

Illust. facere solent singulos,

Unum

Univerſa fecere

Admirabilem.

Conjugia

Cum Pientiff. Pr. Pr.

Dna. SOPHIA ELISABETHA,

Princip. Anhalina,

per An. 7. m. 3. d. 7.

Dna. MAGDALENA ELISABETHA

Duce Olsnensi,

per An. 7.

Absque prole tamen

Infeliciff. hisce Temporibus

Fecere Felicem.

Quia verò

Princeps Homo natus

22 Jan. 1595, Olaviæ

Hoc unice fecit mortalem.

Nam mortuus nobis

Breslæ 24 Jan. 1653, An. 58.

Vivit Deo,

Qui facit immortalem.

XXII. LUDOVICUS.

Sorte à tribus Principibus Brigenſibus anno Domini 1654, die 3 Junii miſſa, Ducatum Brigenſem Georgius, Wolaviensẽ cum districtu Olaviensẽ & ditione Pribornensẽ Christianus, Lignicensẽ verò Ludovicus adeptus fuit. Natus hic fuerat in castro Brigenſi A. D. 1616, die 19 Aprilis, studiis unà cum duobus fratribus vacavit in Universitate Francofurtana.

Anno 1629 iter in Italiam, Galliam, Belgium suscepit. Anno 1633 per Belgium, Bremam, Hamburgum, Pomeraniam, in Prussiam ad Dominum parentem suum, ibi belli tempore manentem, se contulit: cum quo ad mortem ejus usque commoratus, Anno 1640 unà cum paternis exuviis Brigam reversus iuxta Defuncto solvit, & in arce Brigenfi unà cum duobus fratribus suis domicilium adeò firmum fixit, ut, licet arx & urbs Brigenfis anno 1642 à Suecico Chiliarcha Torstensohnio valida premeretur obsidione, ipsi tamen præsidio adjuti Cæsareo locum adeò constanter propugnarent, ut miles Suecicus re infecta recedere coactus fuerit. Ludovicus Annam Sophiam Ducem Megapolitanam A. 1648 sibi desponsatam Anno sequenti 1649 Bregam adduxit, ex qua A. 1651, die 5 Nov. filium Christianum Albertum quidem genuit, qui anno 1652 in Januario præmatura morte sublatus. Mortuo, ut suprà jam memoravimus, anno 1653 Georgio Rudolpho, *Ludovicus* anno 1654 gubernare coepit Lignicii, Diocæstiorum administrationem viris doctrina præclaris, & juris præsertim peritis commisit, rei familiaris augendæ, nec non simul exercitiorum equestrium aut militarium adeò fuit studiosus, imò peritus, ut, quod in hujusmodi artibus disceret ab aliis, vix aliquid desideratum fuerit, ipse verò, quod alios doceret, multum habuerit.

Rebus humanis exemptus est A. 1663 die 24 Novemb. Lignicii, Anno verò 1664 ibidem in S. Joannis Basilica funebri pompa, & sequenti ecocomio, tumbarum inscripto, cohonestatus:

Hic situs est
LUDOVICUS
 Ligio- Brigensum
 Profapiz Piassez
 Princeps,
 Quem
 Silesiæ Incolæ columnen firmissimam,
 subditi Asylum tutissimum,
 Egentes fidus beneficium,
 Maximi, Medioximi,
 Germani candoris delictum,
 Boni omnes
 optimum,
 sanctè venerantur,
 In conjugio

Cum Illustriss. Princip. Dna

ANNA SOPHIA

PRINC. MEGAPOL.

Christianum Albertum intra dies 74 vidit,
& maritalè vinculum per annos 14. m. 6. d. 6.

piè continuavit.

Datus Princeps a DEO

Populo Exoptatus,

die 19 April. 1616 Bregæ,

ad DEUM tandem rediit

Lignicii d. 24. Nov. An. 1663.

Annor. 47. m. 7. d. 5.

Mortuus, ut vere vivere & usque queat.

XXIII. CHRISTIANUS. Anno sequenti altero quoque fratre, Georgio nimirum, vivere desinente, Christianus Wolaviensis in Lignicensi quoque & Brigenfi rerum potitus, sedem suam Brigæ fixit. Ex Louysa, Joannis Casimiri Ducis Anhaltini filia, præter alias soboles, Georgium Wilhelmum anno 1660 genuit: & anno 1672 acerba morte interceptus vivere desiit. Apparatum funebrem, quo ipsi Lignicii fuit parentatum, apud F. Lucæ pag. m. 1338 &c. invenias. Præter alia memoratu digna ad pompam illam funebrem magis cohonestandam Celsissima Vidua cudi fecit & distribui numos tam aureos, quam argenteos, in quorum margine Principis denati symbolum: *Constanter & Sincere*, ex uno latere ejusdem effigies, ex altero vero sequens inscriptio, cernebatur:

Christianus
Dux Siles. Lig. Brig.
& Wolav.
Natus Olaviæ A. C.
M. DC. LXIX.
XIX. April.
Denat. Lignic.
A. C. M. DC. LXXII.
XXIX. Febr.

Reliqua in Brigenfium Principum Câtalogo referentur.

XXIV. GEORGIUS WILHELMUS, Pfasteorum Principum ultimus, ætatis annos habens undecim Christiani hæres factus, a Matre ex Academia Francofurtana revocatus, studia Literarum in Brigenfi Gymnasio

continuavit. Annum agens decimum quintum Viennam profectus sacrae Caesaræ Majestati homagium præstitit: inde domum rediens Lignicii splendidissimo apparatu, magno Nobilium numero stipatus, exceptus fuit; ubi, postquam plerasque Ducatus ditiones lustrasset, & ubique magno civium gaudio salutatus, Lubæ quoque a loci Reverendissimo Præfule magnifico prandio honoratus fuisset, Brigam reversus est. Sed hoc adhuc anno, nimirum 1675, Lignicium denuo se contulit, unde tamen, Comitibus in sua præsentia celebratis, Bregam sese recepit, cervorum venatione, ad quam jam omnia disposita fuerant, recreandus. Sed cheu!

Dira suis telis vincit Libitina Dianam:

Lucus sit lucius, quem parat illa Duci.

Dux enim post paucos dies a morte non ad nemus ductus fuit, sed ad funus, a Friderico Lucæ in Chron. exacte descriptum; quo loco & id memorandum duximus, à Daniele Casparo de Lohenstein oratione germanica, ab Henrico autem Mühlpsfortio Scazonte latino, utroque panegyrico gravissimo, Manibus Cellissimi Principis parentatum fuisse. Ducatus autem, quemadmodum aibi jam insinuatum, caducitatis jure postea ad Casaream Cameram tracti sunt.

Diese drey Fürstenthümer/ Lignitz/ Brieg und Wohlau/ führen in ihren Wappen einen gevierdten Schild mit drey offenen vergöldeten Helmen: im ober förder gelben Felde einen schwarzen Adler mit einem weissen Mondschein an der Brust. Im andern einen rothen und weissen Schachzabel von 6 Federn in die Länge / 4 in die breite. Im förder Untertheil abermahl den gleicheingertheilten Schachzabel. Im vierdten gelben und lezten Felde den schwarzen Schlesischen Adler / das mittlere Schildlein zwerch getheilet / von der Linken herab zur Rechten ist oben roth und weiß. Auf dem forder Helm stehet der schwarze Adler seitenwärts die Flügel in die Höhe streckende / mit dem halben Mondschein an der Brust. Auf dem mittlern Helm der gewöhnliche Adler vorwärts in einem gelben Spiegel und umher einen ausgebreiteten Pfauen- Schwanz mit seiner Farbe. Auf dem Hinter- Helm der Schachzabel mit einem gelben Knopf. Die vierdte und mittlere Helmdocke ist schwarz und gelbe / die hintere roth und weiß.

(b) Ducum BRIGENSIIUM SERIES:

In qua prænotandum, illos Duces, qui simul Lignicii regnarunt, hic vel paucis commemorari, vel plane omitti.

Hunc Ducatum jam anno D. 1331 Regi Bohemiæ subjectum, & Duces ejus factos fuisse feudatarios, ex litteris subjunctis patet: Anno

Anno D. 1331 in die Beatæ Lucie nos Boleslaus, Wenceslaus & Ludovicus, Duces Silesiæ, & Domini Lignicenses significamus: Quod nos habita deliberatione, omnes Terras, Civitates nostras, Lignitz cum castro ibidem, Goldberg, Hainau cum castro Brick, cum castro Oblau, Grotgau, Nimpsch cum castro, Pitschin, Landsberg, Cunzenstad cum castro, Cotzenau, & Tiefensee castra nostra cum territorii, & pertinentiis ipsorum omnibus, quos ei, quæ à progenitoribus nostris liberas semper ab omni servitute disligatas possedimus, Principis Magnifici Dn. Joannis, Bohemiæ & Poloniæ Regis, Domini sorori nostri Charissimi, ante fores Ecclesiæ Beati Joannis in Wratislavia Submissimus ditioni, ipsas & ea libere designantes: ut Principes & Vassalli sui hæredum, & successorum suorum, ac Regni Bohemiæ haberi valeremus.

Ludovico I anno 1396 (quemadmodum in Lignicensium catalogo jam memoravimus) defuncto succcesit Ludovicus II, qui necessitate extrema coactus Brigam, Cruciburgum & Bicinium pro viginti florenorum millibus Duci Oppolienfi oppignoravit, quæ tamen loca Fridericus I Ludovici II successor anno 1484 redemit.

Friderici I. filii patrimonium post mortem D. Ludomillæ Matris suæ inter se partiti, Fridericus II. Lignicensem,

GEORGIUS I Brigensem Ducatum obtinuit Anno 1503. Princeps præclaræ indolis, & a Matre sua in timore Domini educatus, & in Aula Maximiliani Primi Cæsaris omnigenis exercitiis atque scientiis viros Principes decentibus ad unguem informatus. Aulam habuit splendide instructam, cujus tamen Ducali magnificentiæ nihil unquam defuit. Exspiravit Anno 1521 sine prolibus, successorem hæctus Ducem Lignicensem fratrem suum Fridericum II, cujus filius

GEORGIUS II, Dux Silesiæ Lygio-Brigensis, ab Henelio rursus in Silesia Togata sequentibus celebratur:

Multiplici gloria nomen suum Illustrissimus ac laudatissimus Princeps GEORGIUS Dux Silesiæ Lignicensis ac Brig. à Piaſto, Exarcho familiæ illius, sub cuius bene auspiciato Imperio res Poloniæ hactenus prope mille (conscriptum reliquit Reverendissimus Episcopus Præmisliensis Paulus Piaſecius à Jodoco Ludovico Decio Polonicarum Antiquitatum scriptore, qui Piaſti tempora ad Juliani Cæsaris Imperium ævis octoginta referri, deceptus) sed quingentis tamen amplius annis floruit, in recta tunc a prosapia descendenti quartus ac vigesimus, ab Henrico autem Barbato Divæ Hedwigis ex Caroli, nomine regis Magni, posteritate oriunda marito decimus tertius, conspiciendum fecit. Nam ut de militari virtute, quæ ad homines illustrandos vel una suf-

ficere semper existimat a est, & quam adeo eximiam in Georgio fuisse abunde apparuit, cum anno superioris seculi sexto ac sexagesimo Silesia ac Lusatia copiarum exercitum in Hungariam duxit, gratiam apud Maximilianum II Imper. ac reliquos Duces, vigilantia, solertiaque sua longe maximam meritis, ac ita prorsus animatus, ut exemplo Henrici Pii non fuerit recusaturum pulchram pacisci per vulnera mortem, nihil dicam: consiliorum quidem dexteritas, animique excelsi & imperterriti, non Provincia tantum sue, sed universa Silesia libertatem, quietem, salutem curantis, nec aut majorum minas, ac parium factiones, aut inferiorum insidias extimescens magnitudo disectorum, factorumque constantia, atque fides, & quam primo loco dicere oportuit, pietatis religiose coruscans fama sic in illo praeulsit, ut maximis Principibus citra minimam ullius adulationis suspicionem jure meritoque computari possit, & hoc sane eo justiore de causa, quo plures passim Principes invenire est, qui prudentiam non prudentiam, sed calliditatem esse, & vafritiem, & astutiam, eamque fraudulentiam & versipellem, qualem Graeci πωργύριον vocant, in Scholis Machiavellisticis edocti: sevitiam, hypocrisim, superstitionem, perjuriam, dissidentiam, avaritiam susque deque habent, modorebus suis quo vis modo proficiant. At flagitiosa hujusmodi dogmata, tanquam Plutonicas fores, detestatus noster, nullam prudentiam sine virtute agnoscebat: quin hanc illi ceu basin substernebat, illam vero hujus Ducem faciebatur, ac moderatricem: neque magis alteram ab altera in Principe separandam censebat, quam quia divelli nec natura, nec lex, nec ratio, nec DEUS ipse permittunt. Obtendere quidem illi Status rationem ac latebram nequitiae suis querere in nescio quibus dominationis arcanis oportunam putabant: sed parum interim advertentes, tum quod latebram reperire mens vix queat, in se ipsum conversa, quae si alios latere possit, se ipsam non potest, tum quod DEUS igneo suo spiritu omnes humanae prudentiae argutias dissilet, ut Aquila pulverem atque festucas. Illud vero quo loco collocabimus, quod ut maxime Scholasticam, & accuratam eruditionem sibi non comparaverit: litterarum tamen studium dedieus, atque adeo latina lingua sic satis, earum autem quae ad Reip. administrationem necessaria, probe fuit. Ceterum amorem, ac prolixum affectum erga bonas literas egregie declaravit, dum nimirum Brega illustre Musarum domicilium non augusta magis libertate, quam perutili & salutari consilio exedificavit, atque erexit, opulentaque hereditate velut in aeternitatem eruditionis ditavit: edificium ipsum sane superbum & magnificum, quinque habens auditoria capacissima, conclave pro Bibliotheca amplissimum, plurima Musea & cubicula pro nobili-

lium inhabitantium commoditate, habitationes commodissimas pro omnium docentium, ac communi mensa gaudensium usibus, ambulacra egregia, theatrum spatiosum, tandemque culmina novem ab utraque parte pro Musarum numero. Enimvero honestarum artium, & quæ horum officina sunt, Scholarum curam ad Principis officium pertinere, nemo negaverit; qui sciat Ecclesiæ & Reip. perpetuitatem conciliari felicius non posse, quam si in seminariis Scholasticis semper educantur colonia eorum, qui in illa veritatem ac concordiam, in hac autem jus, æquitatem, ac pacem publicam omnes ad posteritatem transmittant. Quin imo literas tueri, quibus extinctis miserabili caligine cuncta confunderentur, hominesque à brutis nihil differemus, rem regiam esse, vel ex Caroli magni sive Epistola, sive edicto constat, ad omnes ditionis sue litterarum Cultores & religiosos, cujus hæc est clausula. Igitur quia curæ nobis est, ut Ecclesiarum ad meliora temper proficiat status, oblitteratam pene majorum desidia, reparare vigilantissimo studio litterarum satagimus officinam, & ad pernoscenda liberalium artium studia nostro etiam invitamus exemplo. Quanto igitur sublimiorem finem spectavit noster, tanto altius ejus nomen evolavit, quantoque Piastæ gentis celebratum historici armorum splendorem religionis ac litterarum longe insigniore addita laude cumulavit, tantundem in illius memoria præ cæteris colenda studiis & venerationis gratam posteritati addere verum est. Sed neque illud sileri ad gloriam Principis interest, quod, cum persuasissimum haberet, non adamantissimis illis vinculis, quæ Dionysius frequenter in ore habebat, vi ac metu, sed justitia retineri atque conservari imperia diligenter id prospiciebat: ut judicia recte constituta viris litigantibus quidem scopulum, bono autem jure nitentibus & indigne laborantibus portam exhiberent. in quem facili atque inoffenso cursu, sine tempestatis jactatione, & sine segnis malacia tadio, reliquisque remoris deferrentur: causas adhuc, graves præsertim, ipse audire minime abhorrebat, eoque modo & Consultarios suos vigilantes, attentosque reddebat, & litigantium aque ac advocantium ambages & tricas eo efficacius coercerebat. Civium sumptibus suorum ac subditi populi erat amantissimus, nec quæquam à conspectu & affatu suo arcebat. Et ut maxime, ubi cum severioribus negotiis fecisset paria, proprium illi & acceptissimum omnium remissionis genus esset ire in saltus,

Et petere agrestes ferro animoque feras,
eo nimirum, quod delicatam omnem cessationem, non recreationem aut otium, sed effeminatam molliem, turpemque desidiam esse arbitraretur: eam tamen moderationem adhibebat, ne aut spes vota que colorum irrita red-

redderet, aut nimio feras laniandi studio, ferociam ipse (ut solent fere ingenia venatoria) in suos ac in alios indueret. Et quis igitur tam inclitum heroem non admiretur? non suspiciat? non in cælum laudibus collat? Quem præsertim singularis quoque modestia, magnum hujus ordinis dæus & ornamentum, commendabat: cum nimirum singularem quidem præ se ferret *σπουδή* sive gravitatem; sed eandem eamque neximia humanitate & morum facilitate conditam, eamque adeo cogitationem animo suo penitus infixam, se supra homines sed hominem esse, cum in omni actione tum & circa mortem indicia miæne dubitatis ostenderet. Maximilianus I hujus nominis Imp. Austriacus pluribus diebus ante mortem nil nisi Maximilianus appellari voluit. Quod imitatus nepos ejus Carolus V Imp. cum novo miroque exemplo & ultro abdicasset se imperio, & in Hispania Monasterium, cui D. Justus nomen, DEI & quieti vacaturus discessisset, aliter se, quam Carolum, adpellari interdixit. Quid vero frater ejus Ferdinandus I Casar sapientissimus? in morbo cum cubaret, quo sibi decedendum è vivis, sed non ante diem Jacobi prædixerat, magnificos omnes titulos averfabat, mystam suum hortatus, ut à granditate alloqui & salutationis abstineret. Ne me, inquit, invicissimum appella amplius, aut potentissimum Imp. quin me his verbis identidem adi: Ferdinande mi frater! præbe Te fortem athletam JESU CHRISTI: milica bonam militiam, serva fidem & bonam conscientiam. Confimili modestia noster quoque usus, severe edixit, ne quis adstitum, si quando occidua pars vite immineret, Celsissimi aut Clementissimi Domini, sed ebari fratris nomine compelleret: cessare tunc quippe omnes sublimitates & graduum differentias, quæ in hoc perituro mundo consueverint. Sed quo de labor? non est enim mihi animus Panegyricum scribere, vel omnia, quæ in hoc Principe laude digna fuerunt, in luce nunc collocare. Abunde id præstitum oratione fenebri a viro clarissimo Melchiorre Tiesio; paucisque adeo omnia complectitur elogium, quod sequitur, Conditório *Ἰσὺαααα* inscriptum:

Hic divus Georgius II Regia Cæsareaque stirpe oriundus, Friderici illius II Lignic. & Brigenfis optimi Ducis optimus filius, Heros magnanimus, Princeps re ac nomine illustis, avitarum laudum æmulus, familiar totius splendor, paternarum virtutum hæres: Imperatoribus, Regibus Bohemiæ, pluribusque Germaniæ Proceribus cognatus & affinis: multis ex Regum, Baronum, Magnatum, & Equestri Ordine cum primis charus, Silesiæ ocellus, beneficium patriæ fidus, religionis orthodoxæ asyllum, Ecclesiarum nutritor, Scholarum auspex, Rerum publ. Instaurator, afflicto-

rum portus, supplicum opitulator, dominator pacificus, publice privatumque de multis præclare meritis, ditionis suæ cultor, & amplificator augustus, erga vicinos officiosè amicus, ordinis ubique assertor accuratus, custos disciplinæ vigilans, lingvæ latinæ probe meritis, memoria vivax, in consiliis prudens, in responsis cautus, in armis fortis, in imperiis æquus, in transactionibus felix, in reprehensionibus ingenuus, in conversatione cum paribus comis & humanus, in pœnis clemens, ad ignoscendum facilis, ad juvandum promptus, ad curandum sollicitus, ad largiendum benignus, ad expediendum strenuus, bonis deniq; omnibus multis nominibus unice dilectus: annum agens vitæ suæ climactericum maximum LXIII nocte XIX Maji præcedente intra horam XI & XII rebus humanis placida morte exemptus est, ac diem naturæ debito destinatum obiit, postquam non diu ex catharro infesto, & doctissimorum in Silesia Medicorum arte incurabili graviter decubuisset. Conjugem habuit Barbaram Marchionissam Brandenburgensem ductam A. C. supra mille quingentos quinto & quadragésimo: rebus autem humanis exemptam postrid. Kalend. Januariæ Anno nonagesimi quinti, ætatis vero octavo & sexagesimo: ex qua superstites fuerunt ipsi filii duo, qui gubernationem ad se translata conjunctis animis & operis exceperunt: itemque Elisabetha Magdalena Carolo Duci Münsterbergensi & Olsnensi Conjux data Kal. Octobr. A. quinto & octuagesimo.

Tumulus

GEORGII Ducis Silesiæ Brigenfis & Lignicensis.

Cæsareo jacet hic Regalique editus ortu,

Candidus ingenio, moribus, ore senex.

Silesigenum Princeps, patrioque Georgius agro

Fidus, Ligniciæ certa columna domus.

Musarum Antistes, Patriæ spes, gloria gentis:

Contegit heu tantum tam brevis urna virum!

Omnia defunctum lugent monumenta: sed ævo

Solus ovat Princeps se meliore frui.

De ejusdem obitu:

Quem Cælum terra, quem Cælo terra sepultum

Invidet, huncne hominem, semi-DEUMve putas?

3. JOACHIMUS FRIDERICUS,

Quem noster in Silesia Togata lib. I, No. 27 in hæc verba deprædicat:

Neque Te Reverendissime atque Excelssissime Princeps pudeat (quod tamen absque ulla fastigii Ducalis diminutione fiat) in hoc numero sacrario fisci, quod claris Togâ Silesia dicavimus, neque tamen, spectator quousque es, conspectum tanti Principis mirare. Debetur sanè jure optimo maximo hic honor ei, qui Principum Germania decus, qui delictum, & voluptas sua Silesia, qui quanquam Sago indui minimè exhorruit, illo ipso etiam nomine à Principibus atque Ordinibus patria supremæ militiæ Dux creatus, Toga tamen artibus longè fuit clarissimus. Vitam hanc mortalem ingressus est A. 1550 ipso die D. Michæli natus Parentibus illustriss. & honoratissimæ; Patre quidem, Georgio, è Gente Pfaltæ Duce Sil. Lignic. ac Bregens. qui, ut omnium virtutum genere, dum vix excelluit, sic autoritate, quam ei non tam externa magnificencia, sed quæ sine luxu & fastu erat, quàm præclararum virtutum admiratio in animis hominum conciliavit, adusque mimculum prestitit: Matre verò Barbara Brandeb. Principe laudatissima, Joachimi II. Elect. Brandeb. Filia, de quibus quidem familiis, tot Regum, Principum, Gentricibus, aut Affinibus copiosius hoc loco dicere superfedeo. Decimum nonum ætatis annum, cum attingisset noster, Illustr. Parente sic volente, ad Avunculum Joh. Georgium septemvirum sese contulit, inque ejus aula ætate, animo, virtute, & gratia omnium ordinum florentissimus, integrum ferè septennium commoratus est; quæ quidem mutatio non continuo studiorum ejus curriculum abruptum potuit, sed inhibuit tamen non nihil: etsi contra ei celeberrima aula splendor, & magnificentia ad elegantiam morum, civilemque prudentiam hauri parum momenti attulit. Elector quidem Sereñiss. suum hunc ex sorore nepotem, sicut amantissimè excepit, sic ubi indolem adolescentis generosissimam perspexit, singulari benevolentia complexus fuit, ac perquam officiosè habuit, eoque sibi etiam carum, ut non solum ad Henrici Valesii Andium Ducis, designati Regis Polonia, Coronationem, quæ magna cum pompa Cracoviæ peragebatur, sub initium A. 74 suo nomine miserit; sed & anno insequenti Comitem sibi primarium esse voluerit ad Comitæ Ratibonensia profecturus, quæ novo Romanorum Regi creando indidua erant. Sic igitur auspiciatissima festivitatis, quæ post unanimum Electorum suffragationem D. Rudolphus II. Romanum Diadema solenni ritu capiti suo impositum accepit, illustris spectator adsuit, nec magis exquisita ceremoniarum serie, varii apparatus splendore, aurig, & gemmarum, armorumque, fulgore, & tubarum, tormentorumque, sonitu oculos, auresque sibi feriri,

viri, & perstringi, quam ob tam selectum Gentis Austriacæ caput, jam tunc Hung. & Bob. Regem, nec non magnum Silesiæ Ducem tanta dignitatis, quàm nihil in humanis rebus majus & celsius esse potest, eo iugis, ut Casarem solo DEO minorem etiam pia Patrum antiquitas dixerit, compotem factum, insolito quodam gaudio animum tentari sensit, cumq; aliare non posset, saltem prægustando novo Regi, in angustissimo illo conventu convivanti, debitum pia gratulationis officium peregit, & augustum rebus suis patrocinium conciliare cepit. In patriam postliminio reversus, ad matrimonium, quod honorabile in omnibus, animum adiecit, cumq; Annam Mariam, Joach. Ernesti Anhaltini, Principis generosi & cordati, atque Hagnes Comitissæ Barbienis Filiam, pudoris omniumq; virtutum laude conspicuam, non sibi delegisset modò, sed & feliciter, à multis licet Imperii Proceribus expetitam, examiniisset, A. 77 solenniter cum ea sacra hymeneia Brega celebravit. Quod quidem conjugium, ut bonis cæptum eme auspiciis, ita ex animi sententia utrique cessit. Nuptiis præter alios interfuit Joach. Fridericus Brandenb. Archiepiscopus Magdeb. Administrator, quò procurante, cum Princeps noster paucis post annis Archi-Cathedralis Primatus ejusdem Præposituræ à Guil. Bodino fuisset adscitus, anno demum 85 ab Illustrissimo Collegio Præposituræ illi possidenda, nec summo Imperatore refragante immisus fuit, exclusis potentibus amulis, contra quos dignitatem eam, quoad vixit, feliciter adseruit. Georgio Patre defuncto superstites ipsi Filii duo Rempub. adierunt, patriamq; provinciam conjunctis animis ac operis moderari salutariter cœperunt. Idque ad ann. usque 92, quò cum Joh. Georgius diem ultimum clausisset, totius Ducat. Brig. possessionem ad Fratrem jure hereditario transtulit. Cum autem quadricenniò post Fridericus itid. IV Lignicensis, Princeps bonus, neq; tamen re ulla memorabili gesta admodum clarus nulla ex tribus conjugibus Sidoniâ Mariâ Teschenensi, Dorotheâ Holsatiâ, & Annâ Wirtenbergicâ, masculâ sobole relicta decessisset, Lignicensis quoque Ducatus ad Joach. Frid. & Maximilianum Pairuellem pervenit. Atque ita Provincia avita Lucum Lignic. ac Brig. à morte Frid. II, per annos XLIX, miris destructionum modis divulsa, sub uno rursus capite coalescere, feliciterq; conjungi vise sunt. Utrique porrò Ducatus eum in modum Princeps noster præfuit, ut non Tyrannum esse se, & herum subditorum, sed patrem patriæ meritissimum, & fideliss. honorum publicorum tutorem abunde ostenderet. At quo in loco nos habebimus porrò singularem Principis in litteras amorem? pronum erga litteratos favorem? nimirum ut eruditione non stupenda quidem, sed minimè tamen contemnen-

da praeclitus ipse fuit: sic viros famam doctrinaeque celebres ante illi Lyderum Regi, qui repudiato Ismenia Musico insigni, equos audire maluit binientes, quam illum sustinere suaviter canentem longe dissimilis, in pretio habuit, ac beneficiis liberaliter communicatis, intercessionibus & stipendiis benignè suppeditatus, sibi quam devotissimos reddidit. Jam quis illustrissimi nostri vota, studia, consilia omnia ad Patriam pacem, quietem, felicitatem directis satis facundè commendet? Quis sacratissimo Caesari, quem summum Magistratum habuit, & venerationem atque observantiam ad extremum usque spiritum exhibitam, & officia, tum in suprema Silesiarum Praefectura Vicario aliquoties jure administrata, tum vel maxime in sumptibus ad bellum Turcicum conferendis pro dignitate laudare valeat? Quis Justitiam denique Principis, aequabilem in utraque sorte constantiam, laudabilem in perferendis injuriis patientiam, liberalem erga sui observantes, bene meritos, egenos, nec raro eos etiam, qui malam Evergeta suo gratiam retulerunt, admirabilem facilitatem, humanitatem, ac mansuetudinem, ceterasque egregias dotes, quantum in aliis Principibus rariores, tanto magis nostro decoras, quibus verbis, quam orationis vi satis exprimat? Mibi quidem pauca duntaxat, quod ab his solet fieri, qui orbem in tabella pingunt, non ut aequent, sed ut representent, obiter enumerare potius, quam recensere visum fuit. Loquantur pro me reliqua historia, & Annales, loquantur cum primis praestantissimorum sentiendi aut eloquendi Magistrorum, Tilefi ac Landbani, orationes parentales, quae quo saepius legentur, eò magis placebunt, ut cordatus Lector apud se dicat:

Non vidisse semel satis est, licet usque morari.

Inter animi recreationes nulla Principi visa jucundior, quam in utilium aedificiorum substructionibus disponendis, operis Architectorum exigendis, considerandisque, arcibus denique, muniendis atque ornandis, adeo quidem, ut in negotiis hujusmodi otium pene omnem per aetatem praesertim consumeret, quod cum curiosi quidam vellicarent, quid? nisi eo ipso imperitiam suam prodiderunt? Enimvero, ut publico bono natus fuit magnus, & inclytus Princeps, ita publicis lucibus bonorum omnium peccora, ubi malo publico denatum intellexerunt, occupavit; id quod factum A. hujus seculi 2. in Martio, relictis filius impuberibus J. b. Christiano, & Georg. Rudolpho, uti ditionum, ita virtutum paternarum heredibus: quibus Testamento Tutorum dati Carolus Dux Sil. Monsteb. & Olfn. Illustrissimus, ac Wenceslaus Zedlitzius in Archholz, Consil. Lygio-Breg. & Du. arius Legn. Praefectus, cadaver defuncti non evisceratum, sed amictu eleganti & veste damascena indutus

*datum quibuscunque spectare volentibus biduum expositum, postea factoris
arcendi causâ lignæ & stannæ Sandapila immissum, ac vigilibus lectis ex
Equestri, Senatorio, & Tribunitio ordine custoditum, septima Maji per
actis Brega in ade utraq; & Parochiali, & Cathedrali decenter atq; hono-
rificè exequiis in cryptam illatum est reliquis Illustribus destinatum. Hac
Henelius.*

Cæterum Ducatus sui incremento studens opida duo montana, Ar-
gentimontium & Reichensteinium, unâ cum metallifodinis emit: Urbis
suz propugnacula munivit & mœnia: Parchwiciam post fata Nobilissimæ
Equitis Fabiani de Schönaich Anno 1591, octuagesimo tertio ætatis suæ
anno inter vivos esse desinentis, multo ære recuperatum suis adjunxit di-
tionibus. Soboles procreavit.

A. 1589, die 29 Augusti Georgium Ernestum eodem adhuc anno
7 Novembris denatum.

A. 1591, die 28 Augusti Joannem Christianum.

A. 1593 Barbaram Agnetem Libero Baroni de Schaffgotsch postea
desponsatam.

A. 1595, die 22 Jan. Georgium Rudolphum, de quo in Lignicensium
catalogo.

A. 1601 Mariam Sophiam, quæ celebs A. D. 1654 Parchwicū
è vivorum numero abiit.

Ipse verò parens A. 1602, die 25 Martii (ut noster jam meminit)
mundo valedicens Brigæ Ducali funere conditus fuit, quem A. 1605, die
14 Novembris Conjux ejus illustrissima secuta est, sequens præconium
sarcophago inscriptum promerita:

D. O. M. S.

Quisquis mortalium ades,

Ecce ego etiam

ANNA MARIA

Illustrissimi Principis

DN. JOACHIMI ERNESTI ANHALTINI

Principis, Ascensæ Comitris, Domini Ser-

vestæ & Berenburgi, &c.

Itemque

AGNETIS COMITISSÆ BARBENSIS

FILLÆ, PRIMOGENITÆ,

XIV Junii Anno M. D. LXI nata,

kk 3

R.ve.

Reverendissimo & Illustrissimo

PRINCIPI

DN. JOACHIMO FRIDERICO,

Archiepiscopatûs Magdeburgensis

Præposito, Duci Lignicensi

& Bregensi,

Ordinum & Statuum in Silesiâ supre-
mo militiæ Præfecto,

XIX. Maji Anno M. D. LXXXVII

Matrimonio juncta,

Sex Liberorum, & ex his quatuor
superstitum mater,

XXV Martii Anno MD CII Conjuge

Cariss. orbata.

Per annos tres, menses VII, dies

XI Vidua.

Hic jaceo

In miserrimæ viræ hujus ergastulo
annos XLIV, menses 5, dies 3.

P. E. VIXIT:

Et animam 14 Novemb. A. M DCV

Æterno Salvatori,

Corpus 10 Januar. Anno M DC VI

Telluri

Spe Resurrectionis certiss. reddidi.

Symbolum ipsius Principis Joachimi Friderici fuit:

Verbum Domini manet in æternum.

4. JOANNES CHRISTIANUS.

Natus hic fuit Anno 1591 in castro Olaviensi, Patre mortuo studiis
literarum in primis Crossenæ initiatus, Argentoratum deinde splendi-
dum illud sapientiæ domicilium missus, hinc varias Germanorum Princi-
pum aulas, & Galliam peragrans, omnigenis Principem decentibus ex-
ercitiis instructus, anno 1609, die 30 Januar. Bregam rediit, variis exce-
ptus gaudiorum signis & gratulationibus. Literas Rudolphi II, quas
Majestatis vocant, religionis exercitium concernentes effusis in lætitiis
magnam Lutheranorum animis publicari fecit, & Doxotheam Sibyllam

Electo-

Electoris Joannis Georgii filiam, Berolini 12 Decembris Anno 1610 sibi desponsatam, anno sequenti d. 6 Januarii ad sedem suam Bregensem magna cum solennitate introduxit, & hoc ipso 1611 anno Matthiæ II Regis Wratislaviæ ingredientis adventum splendidissimo apparatu (sexcentis quippe & nonaginta equitibus stipatus comparuit) adornavit. Vir quadam occulta omnium hic Princeps in amorem sui rapuit animos, & anno 1617 à Mathia jamtum Cæsare in suprema Silesiarum Præfectura confirmatus. A. 1618 cum ducentarum personarum comitatu Viennam profectus Cæsari Silesiæ gravamina proposuit. Commune summi Principis & patriæ bonum pio procurare satagebat animo: & quamvis postea & ipse confederationi Bohemicæ suum nomen subscripserit, copias auxiliares miserit, & Regem illum solititalem Fridericum anno 1620 Silesiam visitantem magnificentia Regi in castrum suum Olaviense receperit, Anno tamen 1621 inter primos fuit, qui annitente Electore Saxonico in fidem Cæsaris Clementissimi & gratiam sunt recepti.

Ex Dorothea Sibylla fœcundus multorum liberorum parens factus, suscepit.

A. 1611, die 4 Septemb. Georgium III.

A. 1612, 20 Decemb. Joachimum hoc adhuc anno mortuum.

A. 1614, 4 Febr. geminos Henricum & Ernestum, qui sacro baptis-mate loti statim innocentium Cœlitum numero sunt inserti.

A. 1615, 1 Aprilis Annam Elisabetham sequenti anno fratres illos geminos in cœlum secutam.

A. 1616, 19 Aprilis Ludovicum.

A. 1617, 6 Aprilis Rudolphum, anno 1633 è vivis exemptum.

A. 1618, 19 Aprilis Christianum.

A. 1619, 15 Martii Augustum, anno sequenti vitam terrestrem cum cœlesti permutantem.

A. 1620, 20 Junii Sibyllam Margaretham, Comiti postea de Dönhoff in Prussia desponsatam.

A. 1622, 26 Augusti geminos Agnetem & Dorotheam, in infantia morbo sublatis.

Anno 1624, 14 Julii Sophiam Magdalenam Carolo Friderico Duci Monsterbergensi postea nuptam.

Sed nec dum finis fœcunditatis ducalis; prima namque Conjuge mortua, nobilissimam illam & præclaris animi dotibus, egreg à corporis formâ ornatam Annam Hedwigem de Sitich, Friderici de Sitich, supremi
in

in Aula Episcopali Mareſchalli filiam, & ipſus Episcopi Joannis de Sitſch neptem ſibi ritu legitimo deſponſavit, ea tamen conditione, ab ipſo Auguſtiſſimo Caſare gratioſiſſimè approbatà, & confirmatà, ut, cum Ducatus tot Liberis viventibus, filiis regiè alendis vix eſſet ſuffecturus, filii ex Sitſchiana in futurum procreandi ab omni in Feudo, ſive Ducatu, ſucceſſione hæreditaria ſint excludendi, & non ut Principes, ſed ut Barones duntaxat, conſiderandi & honorandi. Fuerunt autem ex illa nati

A. 1616, die 17 Julii Dorothea Sibylla, tertio ætatis anno rebus humanis exempta.

A. 1627, 21 Auguſti, Auguſtus, anno poſtea 1654 Ducatus Brigenſis ſupremæ adminiſtrationi Præſectus.

A. 1631, 30 Novemb. Erneſtus, ſequenti anno deſunctus.

A. 1632, Sigismundus, qui poſt ſterile cum Eva Eleonora de Bibran matrimonium anno 1664 extremum vitæ reddidit ſpiritum.

A. 1636, 8 Julii Joanna Eliſabetha, Dno Czencko Howora, Libero Baroni de Leiſe, Domino in Schwentnig denupta, & circiter annum 1678 ſine hæredibus mortua.

A. 1639, 18 Octobr. Anna Chriſtina, poſt triennium morte præmatura ſublata.

Nobiliffima hæc ex Ducali ſanguine procreata Proſapia, ſimulque cum ea Progenies Sitſchiana, fuit extincta, & ultimus quidem Sitſchius in Eccleſia Brigenſi arci contigua, ſive Collegiata ſepultus fuit, quemadmodum ex epitaphio, ibidem ipſi erecto, colligitur.

Militi Saxonico anno 1633 ditiones Brigenſes excuſſionibus, depredationibus & exactionibus inſolenter vexanti, & in urbem recipi deſideranti, ab initio quidem pro viribus reſtitit: quia tamen ſuppetiæ, quas ſperabat, Caſaræ ab hoſte caſæ fuerant, præſidium Saxonicum ſuſcipere, & ſi rebus in patria turbatis pacem & quietem invenire vellet, Sileſiâ ipſa excedere, inq; Pomeraniam, & hinc in Pruſſiam una cum conjuge & prolibus ſeſe recipere coactus fuit; ubi etiam illo ipſo die, quo Chriſtus natus fuit, anni 1639, ætatis autem ſuæ 49 denatus, anno verò 1640 in Decembri ex Pruſſia Brigam ad commune Majorum ſuorum Conditorium translatus eſt.

Tumbam ejus ſequens decorabat inſcriptio:

Hic ſitus eſt

JOHANNES CHRISTIANUS,

Dux Ligio-Brigenſis,

Pietate, sapientia, Iustitia,
 Aliisque tanto fastigio dignis virtutibus
 Princeps verè illustris,
 Ecclesiarum & Scholarum Nutritius,
 Fœcundus Illustr. Famil. Propagator,
 Patriæ, subditorumque Amor,
 & Delicium,
 qui utriusque fortunæ vices

Expertus
 Cum pacem & quiet. in Terren. hac Civitate
 se frustra sectari didicisset,
 ideoque
 supern. illam toto animo
 anhelaret,
 Voti sui compos factus
 Osterodi Boruss.

Quo turbatis patriæ rebus peculiari
 Quodam fati ductu secesserat,
 Inquilinus è peregrino solo
 ad meliorem & æternam
 Patriam commigravit,
 Postquam
 Spiritum DEO Creatori,
 Corpus Majorum conditorio
 Inferendum

Natali Terræ resignasset
 B. Ann. XLII. M. III. D. XXIX.

Den. Ann. c1010c. xxxix. IPS. FER. NATAL.

PIETATEM ET VIRTUTEM POSTERI IMITANTOR.

5. GEORGIUS III natus est anno 1611. die 4 Septembris in Du-
 cali Castro Brigenfi, litterarum studiis domi initiatus, Politicis, Ethicis, &
 Historicis in Academia Francofurtana vacavit, ubi Rectoratus magnifici
 dignitate honoratus, anno 1623 die 6 Martii in magno Collegio, & Au-
 ditorio publico non sine præsentium admiratione de Legum dignitate me-
 moriter dixit Orationem. A. 1630 una cum fratre Ludovico peregrina-

tionem aggressus, Germaniam, Galliam, Belgium, & Angliam magno cum fructu perlustravit. Domum redux administrationi Ducatus Brigenfis præfectus, ea benignitate subditis præfuit ac profuit, ut sub gravi temporis illius bellici onere vix non suppressi, magno levamine gavisi, rursus respirare potuerint. Joanne Christiano Osterodæ in Borussia defuncto, & Brigæ condito, unâ cum duobus fratribus in Arce Brigenfi sedem fixit, quam etiam anno 1642 (ut in Ligoicensi catalogo notatur) contra Torstenlohnium, Exercitus Suedici Archistrategum, Generosissima hæc Fratrum Trias tam strenue propugnavit, ut re infecta hostes abire, unde venerat, coactus fuerit. Ferdinando IV, cum Pragæ in Bohemiæ Regem coronaretur, ensen prætulit. A. 1648 magna solennitate, effusoque in lætitiâ animo Pacem Monasteriensem publicavit. Arcem Olaviensem pace conclusa à Suecico præsidio liberatam renovavit, & inhabitavit. Georgio Rudolpho Duce Lignicensi anno 1653 è vivorum numero ablato, & ditionum divisione inter tres illos fratres inita, Bregensem obtinuit Georgius, supremum postea quoque Silesiarum Capitaneatum adeptus, communi patriæ salutis tam pie studuit, ut plus temporis Wratislaviæ, ubi negotia tractantur publica, quam Brigæ moratus fuerit. Nuptias ac ipso celebratas, & pompam earumdem magnificam, fraternam erga privignos suos pietatem, illustrissimarum Conjugum encomia & fata &c. apud Fridericum Lucæ fusiùs descripta inveniuntur. Ipse autem anno 1664. 14 Jul. fatis cessit ætatis annum agens quinquagesimum tertium.

6. CHRISTIANUS. In hanc mundi lucem anno 1618. die 19 Aprilis editus, in Aula Radziviliana, ad quam à patre missus fuerat, educatus, ut alias statum suum Principalem decentes scientias, ita idioma quoque addidit Polonicum. Patre in Borussia mortuo reversus Brigam, Suecicam anno 1642 obsidionem cum aliis duobus fratribus, constanti erga Cæsarem fidelitate & sustinuit imperterrite, & repressit strenue. Naturæ sicut fuit melancholicus, geniique pacati, taciturni, & solitudinem amantis, ita studiis quoque vitæ solitariæ congruis, venationi præsertim, addictus fuit, ad quam corporis exercitationem quoque cum quadam vice brumali tempore excurreret, proditus, a milite Suecico captus, sed à Civibus Brigenfibus, Ianionibus præsertim, Suecos illico insequentibus in libertatem vindicatus, & Brigam magna liberatorum suorum laude redactus est. Plures ejusmodi, quibus in venatione obnoxius fuit, casus fatales, & alia hujus Principis fata, Fridericus Lucæ exacte describit, ad quem lectorem aulegamus.

7. GEORGIUS WILHELMUS.

Cujus in Lignicensium Ducum catalogo quidem mentionem jam fecimus, quia tamen tot hujus Principis dotes egregias brevitate nostra, cui in his notis studere debemus, complecti, & digne celebrare non valui-
mus, hinc lectorem, plura tam de hoc Piaſteorum ultimo, quam de majoribus Sileſiæ Ducibus (quorum præclare geſta ſcriptorum manus, ut Balbinus loquitur, fatigare poterant) ſcire cupientem, ad Chronica præmemorati Friderici Luæ denuo remittimus, & non tam hujus unius, quam omnium omnino Ducum ex Piaſte ſanguine deſcendentium fatalem terminum, in numo quodam poſt hujus funera diſtributo in hæc verba deſcriptum, admiramur:

Piaſti

Ethnarchæ Poloniæ

ultimus nepos Princeps

XV. vix. Annos Nat. ſed tamen

MAJORENNIS

Poſt nonimeſtre Ducatum

regimen

Die XXI. Novemb. Anno M. DC. LXXV.

Sibi, Regiæ Familiæ,

Novemque ſeculorum ſenio

Fatalem figit Terminum,

Ambigente Sileſia

Num Piaſti Natalib. pl. Gratiæ,

GEORGII GUILIELMI

Fato pl. Lachrymarum

debeat!

Et quod in numo breviter, in tumba deſuncti legebatur prolixius in ſequenti inſcriptione:

Cineres

Sereniſſimi Principis ac Domini

GEORGII WILHELMI,

Ducis Sileſiæ,

Lignicii, Bregæ, & Wolaviæ;

Qui

d. 29. Septembr. An. Chr. M. DC. LX

Orbem ſuo ortu illuſtravit,

Igniculos divinæ mentis
 à
 CHRISTIANO Silesiorum Principe Patre,
 &
 LUDOVICA Anhaltina Matre accepit,
 Conceptos provida Parentum cura,
 & doctrina adauxit.
 His alis instructus
 Etatem, quin imo spem
 Ingeniis ingenii dotibus antevenit,
 virtute, Judicio, virilibus
 subditos in Amorem,
 Agnatos, totius Germaniæ Principes
 in admirationem,
 Exteros in stuporem,
 Cæsarem in sententiam traxit.
 XIV. Anno S. Nato ætatis veniam
 Provinciarumque suarum regimen decernendi,
 Jam coeperat regnare.
 At quanta Prudentia, quanto applausu
 jam Principum, Statuumque Silesiæ
 Præsidio destinabatur;
 Jam Patriam meritis, orbem Fama,
 omnes sui amore repleverat.
 Cum d. 21. Novemb. An. Chr. M. DC. LXXV.
 Quo ipso ante nongentos annos
 Præstus Sarmatia illuxit,
 invidum seculo nostro Fatum,
 Præcipite sideris hujus occasu,
 Felicitati nostræ obicem,
 meritis ejus Herculeas columnas,
 Regio Stemmatis
 jam inconstantia Horizonta transgresso
 Post nonum seculorum senium
 Terminalem poneret Lapidem.
 ô ferrea inexorabilis Fati sinistra!
 Quæ lethali spongia cum hoc Principe

Non tam Piaſteorum Principum ultimum
Regiæque Familiæ ſanguinem,
Quam congeſtas omnium Proavorum virtutes
in compedis deleviſti,
memoria tamen mortalium
Immortali colendas.

Sed & rhythmos Germanicos, quibus Sileſia ſuum de tam lugubri
Principum Piaſteorum omnium, in uno & ultimo ſimul quaſi morientium,
ſine dolorem teſtata fuit, juvat ſubjicere:

Flieſt naſſe Thränen/ flieſt auff Wangen und Papier/
Das letzte Königs-Blut *Sarmatiens* liegt hier:
Der Purpur/ der ihm war von ahnen angeerbt/
Hat ſeinen ſiechen Leib umkleidet und gefärbt.

Flieſt milde Thränen/ flieſt auff Wangen und Papier/
Piaſtens letzter Zweig/ der edle Fürſt/ liegt hier:
Der hohe Cedern-Baum verſinkt mit ihm ins Grab/
Der durch neun hundert Jahr dem Lande Schatten gab.

Flieſt trübe Thränen/ flieſt auff Wangen und Papier/
Des groſſen Käyſers Luſt/ der kluge Fürſt/ liegt hier:
Wiz hab ihn vor der Zeit auff ſeinen Fürſten Thron/
Der Blitz des Todes rückt ihn vor der Zeit davon.

Flieſt dicke Thränen/ flieſt auff Wangen und Papier/
Das kluge Schleiſiens/ der theure Fürſt/ liegt hier:
Der trübe Himmel weint/ die Sonne bergt ihr Licht/
Weil dir/ erleuchtetes Haupt/ die Lebens-Sonne bricht.

Flieſt heiſſe Thränen/ flieſt auff Wangen und Papier/
Der treuen Länder Schut/ der werthe Fürſt/ liegt hier:
Der ſeinen Ubran ſo't an Jahren gleiche gehn/
Laſt uns an Jahren jung betrübte Wäpſen ſtehn.

Flieſt bittre Thränen/ flieſt auff Wangen und Papier/
Der Unterthanen Schatz/ der liebſte Fürſt/ liegt hier/
Ihr Herzen neben ihm: Es decket eine Gruſt/
Was ſie geliebt/ geehrt/ gewünſchet/ und gehofft. 2c.

(c) TESCHENENSIVM DUCVM SERIES :

I. MIESLAUS I. mortuus Anno 1211,

II. CASIMIRUS mort. A. 1234.

III. MIESLAUS II. qui Tataris anno 1241 Silesiam inundantibus strenue quidem ab initio resistit, sed cum Henrico Pio ancipitem belli aleam expertus, multos suorum in infelici Wolstadiano prælio amisit: vita excessit A. 1246.

IV. LADISLAUS MIESLAI II Frater. *Quinque filios genuit:*

V. MIESLAUM III, & CASIMIRUM II. sibi in Teschinenti, JACOBUM in Oppaviensi, BOLESLAUM in Oppoliensi, PRIMISLAUM in Ratiboriensi succedentes.

VI. CASIMIRUS II. jam anno 1288 Regis WENCESLAI protectioni sese subiecisse, anno vero 1306 vitam amisisse scribitur. Proles procreavit cum BEATRICE Coniuge sua Ottonis Marchionis Brandenburgici filia JOANNEM postea Ducem Aufschwitzensem, CASIMIRUM, VLADISLAUM, SEMOVITUM, & VIOLAM, postea Regis Bohemæ Wenceslai Coniugem.

VII. VLADISLAUS doctus fuit, & multarum linguarum admodum peritus: mortem cum vita commutavit Pisæ in Italia anno 1353. Epitaphium ipsi ibidem erectum anno 1452 à Duce Vladislao & ipso Teschinenti, Friderici sponsam per Italiam comitante, renovatum fuit, & ut Fr. Lucas ex Chytræo refert, hac inscriptione ornatum: *Imper. Friderici III. Leonoram Portus Gallie Regis Filiam, Coniugem, excipiente Vladislao Duce Slesie, Steria ac Domino Toxinenti comitante: invento hoc suo antiquitatis tumulo innovata sunt hæc insignia Anno Domini M. CCCC. LII. III. Id. Febr.*

VIII. CASIMIRUS III, Vladislai Frater, à Joanne Bohemæ Rege, cui præ ceteris Silesiæ Ducibus charus fuit, magnam Ducatus Glogoviensis portionem in feudum obtinuit: mundo valedixit A. 1358. duos filios, SEMOVISLAUM & PRIMISLAUM, & filiam unicam postea Wenceslai Ducis Lignicensis Coniugem: Primus in Glogoviensi; alter vero, nimirum

IX. PRIMISLAUS, in Teschinenti Patri successit, a Rege Bohemæ Joanne Falcomontio & Neostadio donatus, Bethania & Soræ emptionis titulo, Glogovia vero majore post SEMOVISLAI mortem hæreditate potitus. Cujus elogium ex Silesia Togata Henelii subnectimus in hæc verba compositum; *Illustrissima Ducum Teschinentium familia, quæ &*

ipsa à Piaſto Polonia Ethnarcha initium cepit, egregios aliquot Principes tulit. Quos quidem inter velut ſidus quoddam emicuit PRIMISLAUS I, Caſimiri Filius, Caſimiri nepos, Mieſlai Pronepos, Caſimiri Abnepos, Mieſlai I Atnepos, Princeps haut vulgaris eruditionis, magna prudentia, & induſtria, id quod exinde apparet, quod in Wenceslai Imp. commiſſione ad infeudandum Præpoſitum Berchtolsgadensem Cunradum data A. C. cl. CCCLXXXVI bujuſmodi legatur ſubſcriptio: Per P. Ducem Teſchneſem. Per Janur. Neque enim ibi alium è Teſchinenſibus Ducibus intelligi poſſe, quam Primislaum Bernhardus à Malinkrot Decanus Monaſterienſis evidenter oſtendit: ſic quidem, ut Dux Teſchinenſis veluti Cancellarius, Janurenſis autem, ſive potius Jo. Jaurenſis (ſic enim in ſubſcriptione confirmationis ſuper telonio in Saltz A. cl. CCCLXVI indigitatur) in qualitate Protonotarii ſive Secretarii ſubſcripſerit. Niſi magis tamen eſt, ut non tam Cancellarium, quam conſiliū Caſarei ſanctioris directorem, ſive Praſidem (qui altior & ſublimior gradus eſt) fuiſſe credamus. Nam & eadem occasione Fridericum Comitem Palatinum Caroli V. Imp. litteris ſubſcripſiſſe idem Malinkrotus teſtatur: ſive autem hoc, ſive illo munere functus fuerit, magna utique laudis prerogativa cenſeri debet; eo quod qui ad eorum alterutrum aſſumpti, & quorum ad ſuo laboribus, conſiliis, monitiſque res Romana apud Teutones multis ſeculis aucta, propagata, conſervata fuit, omnes certe magnos, inſignes, memorabiles viros exſtiſſe dubitari non oporteat. Neque vero apud Wenceslaum duntaxat, ſed & Patrem ejus Carolum IV. ſumma gratia & autoritate Primislaum viguiſſe annales patriæ loquuntur. Ducatum ſuum inſigniter auxit; ab Wenceslao quippe hereditate Principatus Falcobergii, Neſtadii, aliſque domibus donatus. Severienſem vero Civitatem ac Diœceſin empronis, Principatum Bythoniensem à Bulconis absque liberis defuncti Sororibus Eliſabetta & Polcka ceſſionis, Lublineciam denique, Oleſnam & Gorzonum à Melſtinio Palatino Cracoviensis pignoris jure ſive titulo adeptus. Vivere deſiit A. C. ſupra mille trecentos tertio ac nonageſimo, juxta Ulleſium vero ſupra mille quadringentos ſeptimò; quum reſignatis ante ſeptennium in filios rerum gubernaculis privatus hucusque vixiſſet.

Hæc Henelius in Sil. Tog. Lib. I.

Filios genuit Boleslaum I & Primislaum II. quorum hic in Glogoviensi, ille vero, nimirum

X. BOLES LAUS I in Teſchinenſi Patri ſucceſſit, qui Anno 1424 ad exitum vitæ vocatus quatuor poſt ſe reliquit filios, Wenceslaum, Boles-

leslaum II, Vladislaum II & Primislaum III. & filias duas, Veronicam Comiti Friderico Ciliensi, & Magdalenam Henrico Duci Ratiboriensi nuptas.

XI. BOLESLAUS II partem dimidiam alteram, alteram vero dimidiam

XII. WENCESLAUS in Ducatu Teschinenfi obtinuerunt.

Boleslaus II ex Anna Semoviti Ducis Masoviae filia Casimirum IV & Sophiam, postea Victorini Ducis Münsterbergensis conjugem, pro genuit.

Wenceslaus autem anno 1463 mundo valedicens Wenceslaum II & Primislaum IV filios reliquit. Vladislaus porro Wenceslai I & Boleslai II Frater portionem suam in Ducatu Glogoviensi obtinuerat: qui ducta in matrimonium Margaretha, Hermannii Comitis Ciliensis, postea Principis, filia, magnam cum Regibus & Imperatoribus contraxit affinitatem. Friderico III Imperatori sponsam Leonoram adduxit, ut supra jam diximus. Anno 1464 post sterile matrimonium obiit. Cujus relicta vidua extra urbem Glogoviensem Franciscanis discalceatis fundavit monasterium, & a Duce Joanne Glogovia pulsa, reliquum vitae suae tempus consumpsit Guraviae, anno 1480 ibidem mortua, & Glogoviae in templo Franciscanorum a se erecto condita.

XIII. PRIMISLAUS III post mortem Fratris sui *Wenceslai I* in Ducatu Teschinenfi rerum potitus, & adversam sibi fortunam expertus, à Polonis captus, sed a Rege Matthia liberatus, curarum plenus Glogoviae majoris miseram fuit vitam, in Ecclesia PP. Prædicatorum Teschenae Ducali magnificentia conditus Anno 1477. Cui in Teschenensi

XIV. CASIMIRUS IV *Boleslai II* filius, secutus est Regi *Vladislao* admodum charus, & ab eodem supremo Silesiae superioris Capitaneatus anno 1490 praefectus. Partem Ducatus Glogoviensis, quam hereditatis jure obtinuerat, nec non *Tarnovicium* cum omnibus eo pertinentibus Regionibus, qui Ducatum postea *Glogoviensem* fratri suo *Joanni Alberto*, *Casimiro* vero dittonem *Cosensem*, & duo florenorum millia in recognitionis signum tradidit. Obiit A. 1528 duorum filiorum parens, nimirum *Wenceslai III* & *Friderici*, quorum iste jam A. 1501 Bononia in Italia mortuus fuerat, ab Henelio vero nostro in Silesia Togata Lib. I sequenti honoratus praeconio: *Ne Silesia quidem Principes à litterarum studiis abhorruisse, multa sunt exempla. In paucis vero ex Illustrissima Ducum Teschinenfium familia, ceu sidus illustre, effulgere cepit FRIDERICUS, Casimiri*

miri Silesiæ Pro-Regis laudatissimi Filius: dignus Princeps, cuius nomen etiam post obitum, & suprema funera vivat, & vigeat, donec litteræ erunt, & qui litteras amant. Vivido fuit & præstanti ingenio; nec Musis ipse tantum in celeberrimo Gymnasio Viennensi strenue operatus, sed & ejusdem Magistratu, illo ipso anno, quo Ferdinandus I Imperator Gloriosissimus in lucem editus est, præclare defunctus: id quod cum Georgio Edero I Ct. in Catalogo Rectorum Viennensium, tum & Daniele Rappoldo in historia de Silesiæ Ducatu annotatum invenio. Ad sacrum, sive Ecclesiasticum vitæ genus, cum a Patre Celsissimo destinatus esset, Decanatum in Ecclesia Wratislaviensi ad S. Joannis, primariam illam Prælaturam facile impetravit: jamque in eores erat, ut Joannes W Episcopus, qui capitales tunc experiebatur Capituli inimicitias, Coadjutorem illum sibi, quamvis tunc absentem, ac Bononiæ triennalis studii causa, juxta leges ac mores Ecclesiæ Wratislaviensis subsistentem adscisceret, imo successorem destinaret: nisi Collegii sodales, ea de re apud Vladislaum Regem, misis in ejus aulam Doflore Oswaldo Straubingero, Sigismundo Gosfingero Canonici, conquesti, effecissent, ut resignatio illa Episcopatus pronunciaretur irrita. Factum hoc, attestante Mechovio Kal. Septembris anno superioris seculi primo. In Italia porro rem omni ex parte prospere gesit: sed cum in patriam redire jam constitueret, ea secum asportaturus ornamenta, quæ rebus gerendis quotidie magis ac magis accommodatum, majoribusque adhuc dignitatibus dignum reddere possent, in ipso ætatis flore, luctuoso suorum fato, procul patria obiit Senis Hetruscorum in æde S. Clerici funeratus.

Hucusque Henelius de Friderico:

Alter vero, videlicet Wenceslaus, vivente adhuc patre, anno 1524 vitam finiens Conjugem suam Friderici Brandenburgici filiam gravidam reliquit, ex qua post quatuor septimanas natus fuit Casimiri Avi sui successor.

XV. WENCESLAUS ADAMUS Posthumus, Domus Austriacæ singularis admirator & Cliens. Ferdinandi I defuncti corpus ad Ecclesiam S. Stephani humeris suis cum aliis portavit. Filium in primo conjugio genuit Fridericum Casimirum, qui anno 1571 in Pragensi itinere improllis mortuus est. In secundo (feliciori primo) conjugio, quod cum Sidonia Catharina Saxonica-Lauenburgica iniit, Christianum Augustum, Adamum Wenceslaum, Joannem Adalbertum, filios, & duas filias procreavit: Primus tamen & tertius, nec non prima filia præmatura morte sublati sunt: secundo, id est, Adamo Wenceslao ad successionem, filia ve-

ro secunda Sidonia Maria ad connubium cum Friderico IV, Duce Lignicensi, reservatis; nam Anno 1579 Wenceslao Adamo, viam universæ carnis ineunte, successit

XVI. ADAMUS WENCESLAUS, in Aula *Christiani I* Electoris Saxonici educatus, & in omnigenis exercitiis militaribus instructus: Conjugium inivit cum *Elisabetta Gerbarði* Ducis semigalliæ & Curlandiæ filia, ex qua quidem Adamum Gothardum, & Christianum Adamum genuit, sed in infantia mortuos: natæ præterea sunt ipsi *Anna Sidonia*, & *Elisabethe Lucretia*, quæ Principi *Gundakero Lichtensteino* nupsit: A novem autem ante Conjugis obitum diebus anno 1601 parens etiam factus fuit *Friderici Wilhelms*, sui in Ducatu successoris.

Militarem operam Dux iste Cæsari in Hungaria navavit aliquoties strenuam, & Mathiam Regem anno 1611 Wratislaviam ingredientem apparatu magnificentissimo, & magno Nobilitatis comitatu stipatus eam Regis sibi gratiam promeritus fuit, ut anno 1617 *Carolo II* Olsnensi mortem oppetenti in supremo Capitaneatu successerit. Mortuus brevi post in Religione, quam brevi ante amplexus fuerat, Romano-Catholica.

XVII. FRIDERICUS WILHELMUS Monachii in Bavaria in religione fundatus Catholica, pius deinde in regimine, & constans hujus assertor fuit, & mortuus Anno 1625 Ducatum suum, tanquam Regis Bohemiæ feudum, *Ferdinando II* & hujus legitimis successoribus relinquens.

Plura de his Principibus desiderantem ad Genealogiam Ducum Teschinesium Eleazari Tilisch, qui Principum Teschinesium Secretarius fuit, ablegamus, quem & in Tabulis suis stemmatographicis secutus est R. P. Balbinus.

Das Fürstenthum Teschen führet im blauen Schilde so wohl auff dem gekrönten Helm einen gekrönten schwingenden gelben Adler ohne dem Mondschein / die flatterende Helmedecken seynd gelb und blau.

§. 74.

OLSNICENSES FUERE PODIEBRADI.

In Olsnicensi Ducatu regimen tenent Henricus Wenceslaus, & Carolus Fridericus, Principes excelsissimi, ac fratres inter se amantissimi, ex stirpe Georgii Regis

gis Bojemix oriundi, cujus filios bellica laude & heroicis Virtutibus illustres Victorinum, Henricum modernorum Principum abavum, & Hincnem anno Christi cō CCCCLXII. Mōnsterbergenſes in Sileſia Duces, ac ſacri Romani Imperii Principes creavit Fridericus III Cæſar. Ubi quidem notanda obiter inſignis Platinæ ſcriptoris *ἀνιſτορία*, qui in vita Pauli II ſtirpem Georgii Regis a Pontifice funditus ſublatam fuiſſe ſcribit; ipſius porro Georgii majores eſtirpe Boſconis Comitſ Nidani & Berneccii ad Rhenum, quem ſive Conrado, ſive Friderico II imperante Germania relicta in Bojemiam tranſiſſe, Illuſtremque Conſtadium, & Podiebradiorum gentem condidiſſe, conſenſus quā editorum, qua ineditorum annalium habet. (a)

(a) Ducum OLSNENSIUM SERIES:

Primi Duces Piaſtei Wraſlavienſes.

Ad Wraſlavienſes Principes hunc Ducatum olim ſpectaſſe, ab his autem ad Henricum Craſſum Ducem Lignicenſem hæreditario jure quidem devolutum, brevi tamen poſt in poteſtatem Conradi Ducis Glogovienſis redactum fuiſſe, ex illorum Ducum catalogis abunde conſtat.

Secundi Duces Piaſtei Glogovienſes.

CUNRADI III Glogovienſis ſucceſſor fuit

HENRICUS III ſive Fidelis; hujus autem

CONRADUS V inter Glogovienſes, & I Olſnicenſis.

Qui primus ſedem ſuam Olſnæ fixit, & ditiones Olſnenſes peculiari Ducatus nomine gaudere fecit. A Boeſlao III Lignicenſium Duce, legitimam ſuam hæreditatem prætendente, Olſna quidem pulſus, & Wola-viæ habitare coactus fuit: anno tamen 1327 Olſnam redemit autoritate Joannis Regis Bohemiæ, cui anno 1345 contra Poloniam fideliter ſuppeditas tulit. Conrado tandem anno 1360 vivere deſinenti ſucceſſit filius

CONRADUS II, a Jagellone Poloniarum Rege magni æſtimatus,

sub regiminis initium idololatriæ extirpationem in Lithuania promovit: unde reverfus prædones, qui absentis Ducatum excursionibus & depredationibus suis vexaverant, partim dedit internecioni, partim in fugam vertit. Ad Frauenstadium, quam frustranea pressit obsidione, lethalius læsus, anno 1395 fatis concedens quatuor reliquit filios superstites

CONRADUM III, vel ALBUM in Olsnensi,

CONRADUM IV, in Wolaviensi & Stinaviensi,

CONRADUM V, sive NIGRUM in Cantienſi districtu successores,

&

CONRADUM VI, postea anno 1417 in Episcopatu Wratislaviensi Wenceslao Lignicensi succenturiatum.

Conradus Albus, generosi hilarisque animi Princeps, Borussico exercitui contra Poloniam militanti sese adjunxit, sed captus à Polonis mentem mutare coactus arma sua cum Vladislao Rege A. 1414 vertit contra Borussiam. Contra Hussitas unà cum fratre suo Conrado Nigro pugnavit infelicitè, Nimicium, quod obsidione frustranea presserat, optimis suis militibus privatus, & re infecta recedere coactus: Motibus deinde Hussicis necdum sopitis novas in Silesia turbas excitavit, Wratislaviensibus & Lignicensibus hostis admodum infestus: Sed à fratre suo Wratislaviensi Episcopo captus Nissam ductus fuit, nec, antequam meliora polliceretur, restitutus libertati: qua tamen neque postea diu gavifus est; ad pristinum enim furorem reversus, à Principibus & Ordinibus randem, pacis in patria stabiliendæ gratiâ, Ducatu ejectus, privatam Wratislaviæ vitam egit, donec anno 1451 fatis concedens duorum filiorum parens, videlicet.

CONRADI NIGRI II.

& CONRADI ALBI II.

Qui post patris fata Olsnæ rexerunt sub protectione & favore singulari Georgii Bohemiæ Regis, cum Conradus Albus II contra Mathiam Georgii æmulum arma movisset, à Rudolpho Wratislaviensi Episcopo fuit excommunicatus, & Conrado Nigro II viam universæ carnis ingresso, toto Ducatu potius, eundem Mathiæ Regi vendidit, ea tamen lege, ut, quamdiu in vivis maneret venditor, Ducatum administraret: & breve quidem post tempus de suppetiis Joanni Saganensium Duci latis apud Mathiam accusatus, à Ministris Regiis & Ducatu, & ejus administratione ejectus fuit; Mathia tamen Anno 1490 à Vladislao Rege in integrum restitutus,

Et

Et ab hoc Conrado tandem anno 1492 vitam finiente Ducatus Olsnensis ad Regem Vladislauum devolutus, à Rege vero translatus fuit ad
Lineam Podiebradiam, & collatus

HENRICO Duci Mönsterbergensi, Georgii Podiebradii filio, qui vix tribus annis rerum potitus, è vita migrans filios tres superstitis reliquit, Albertum, Georgium, & Carolum;

GEORGIUS quidem in Olsnicensi successor factus filium Henricum genuit, sed una cum filio breve regimen & vitæ dies finit:

ALBERTUS vero Glacii residens quadam etiam portione in Olsnensi Ducatu potitus anno 1511 improlis mortuus, & sic

CAROLUS I & Mönsterbergensis & Olsnensis simul factus est Dominus, cujus in catalogo Mönsterbergensi meminimus fuisse. Filiorum Caroli postremus

JOANNES Patrem in Olsnensi secutus rexit laudabiliter: Cui anno 1565 mortuo successit filius

CAROLUS CHRISTOPHORUS in Aula Ferdinandi I educatus, sed quarto regiminis anno sine sobole decedens successorem nactus est

CAROLUM II Ducem Mönsterberg. & Olsnens. Henelio in Silesia Togata sequentibus celebratum:

CAROLUS Dux Mönsterb. & Olsnensis.

Ebone fama, litterarum monumentis parte, tabulis minime omnium expungi debent, qui quamvis neque litteris latinis, aut græcis, neque scholasticis illa scientia satis imbuti, sensu tamen illo, qui dicitur communis, solerti & solido cum pollerent, negotia publica vivacitate ingenii, maturitate iudicii non perspicere modo, sed & peragere valuerunt. Quis Trajanum nescit Principem non nisi mediocriter litteratum, sed naturali prudentia excellentem utiliorem Reipubl. fuisse, quam Adrianum: omni de Ebrina ad miraculum usque præpolitum, longe Trajano callidior, sed minus prudentem? Quis Otonem M. ac Carolum V. Imperatores Gloriosissimos nescit in litteris quidem non admodum profecisse, nec eo minus, quam naturali sagacitate ingenii præditos, quam usu rerum edoctos, quam consiliis summorum virorum adjuutos a pro Reipubl. gessisse, quæ ne litteratissimi quidem sperare potuerunt? Sic multi alii & fuerunt olim, & sunt hodieque, qui sopita atque vivida etiam eorum ingenia, & iudicia, qui nunquam non studuerunt, promptissima dexteritate exsuperarunt, habuitque adeo, & habet inclita nostra Silesia, quibus se sefferre, & claritate domestici splendoris externum lumen exbauire possit. Ne longe abierimus Ill. S. R. I. Princeps Carolus II Dux Mönsterb.

sterb. in Sil. & Olsin. perinsigne nobis exemplum, & ad posteritatem instruendam validum exhibet; qui tametsi aliquanto citius, quam fieri fortean debuerat, à bonis litteris abstractus, nihilominus domesticum splendidissima originis suæ decus fidelis tantæ gloriæ haeres insequutus fuit strenuissime. Patrem is habuit Henricum Ducem Monsterb. Ols. ac Berolstad. Principem bonum, ac laudabilem, si fortuna modo consensisset, & quam adversam & pertinaciter reluctantem sensit, ut sæpe illa optimis quibusque ac summis viris noverca esse solet, mature fato functus magno cum subditorum planctu, cum annum ætatis 42 vix medium explevisset.

Avis ei fuit Carolus I Princeps heroica animi & corporis magnitudine præditus; qui quantum à consiliis, & à rerum grendarum prudentia, dexteritatque fuerit, vel hoc est argumento, quod supremus Regni Bojemie à Ludovico Rege, cui in difficillimis Regni negotiis fidam præstitit operam, Capitaneus, seu Burgravius, Silesia autem totius à D. Ferdinando, nec non Lusacie inferioris Præfectus, ac Gubernator constitutus, provincias eas magna nominis existimatione administravit:

Publica privatis potiora negotia habentem

Quamvis in proprio res parta labasceret amplis

Impensis lare, more suo, & spem falleret aula.

Proavus fuit Henricus I à Friderico III Imper. cum Pater illum Vienna à civibus obsessum adducto in adversam Danubii ripam exercitu liberasset, Dux Monsterb. ac Comes Glacensis unà cum fratribus suis Victorino atque Hinccone creatus. Princeps manu strenuus, animo invictus, qui quæ vivo adhuc Patre suæ virtutis tyrocinia deposuerit, quam fidus ei præagat in bellicis gerendis ei fuerit, non jam opus est, ut multis commemoretur. A Vladislao Rege, apud quem gratia & auctoritate plurimum valuit, Ducum Olsnensem, qui Conrado Albo sine heredibus defuncto jure feudi ad Regem devolutus erat, primus accepit, eique pro compensatione hereditariam suam arcem Podiebraciam cum adherente ditione cessit. Abavus denique Georgius Baro de Conslad, & Podiebrad, Kravtizio Jersicus, Mechovio Gersiko, ex per antiqua Comitum Nidanorum & Bernecciorum familia oriundus, vir apud suos summe auctoritatis, & ob res sapienter ac fortiter domi bellicque gestas, ipsius etiam Aeneæ Sylvii testimonio apprime clarus. Quam quidem ob causam consentientibus Ordinum Bojemie suffragiis sub Vladislao primum infante Regni Bojemie Pro-Rex, seu Gubernator designatus; deinde vero post Ladislaum subito casu extinctum, potentissimis Candidatis posthabitis ad sublimitatem sceptri electus, Bojemieque Rex in Prætorio

torio arcis Pragensis (ubi ex veteri more publici regni Conventus habere soliti) A. C. 1458. 6. Non. Marti. salutat. atque in Basilica Arcis, Nonis Maji solemnibus ceremoniis inauguratus fuit :

Ac quanquam insidiis datum, & felicibus armis
 Corvini, ob fidei veræ appeteretur amorem
 Ambiguus, qua tandem illum mors subdola forma
 Oppressura foret, sicave vel illice fuco
 Evasisit tamen, & placide propiore senecta
 Implevit fati munus, secumque Coronam
 Egrege toties tentatam à vertice velli
 Et nomen Regale sua secum abdidit urna.

Ea certe prudentia, & fortitudine, quanquam difficillimis temporibus contrapotentissimos adversarios (quos quidem habuit complures, & in iis Matthiam Hunniadem, Hung. Regem Generum, de quo decantatum illud in funere Caesaris apissime ac verissime usurpare poterat: me servasse, ut esset, qui me perderet?) tum se, tum regnum conservavit suum: ut Cosblaus ipse hoc illi elogium tribuerit, si una defuisset Labes Husitica secta, inter optimos reges hauri inmerito commemorari posse Nec enim quengquam eo vel in consiliis circumspiciorem, vel in armis expeditiorem, vel in iudiciis aequiorem, vel in regia potestate moderatiorem fuisse. Ultime vite diem clausit inter diversas arduarum rerum, negotiorumque actiones & occupationes A. 1471 Kal. April. constantia & invicti animi laudem qua domi, qua foris consequutus: ac Praga in eade D. Viti juxta Regum Conditoria sepultus, frustra intercedentibus iis, qui Pontificia Religionis studio tenebantur.

De Matre Illustrissimi quid dicam? Margareta ei fuit, Matrona omnium virtutum muliebrum, & imprimis Mariti amantissima, Henrici Ducis Megalopolitani Filia, Magni III Neptis, Henrici Pinguis Proneptris, Joannis denique Academiae Rostochianæ conditoris Abneptis: qua nostrum enixa fuit Principem A. 1445. 16 Kal. Maji: cumque Patrem is vix trimulus amississet, præcipuam educandi filii curam, una cum Patruo Joachimo Episcopo Brandeburgensi in se recepit, atque ut ad officia virtutum vite politica necessariorum affabre excoleretur, eo magis sollicita fuit, quod à tam præclaris majoribus per sanguinis & temperamenti communionem, indolem generosam sortitus esset, qua non humi reperet, sed instar flammæ sursum evolare, & ad summa quæque contenderet. Disciplina domestica satur, consilio Patris in Aulam Ferdinandi Imp. Gloriosæ recepit, virtutibus & animi

nimis magnitudine, itemque benignitate cum optimis quibunque omnium se-
 culorum Principibus comparandi, in qua annos tres versatus, post ejus ex-
 cessum in Maximiliani II. Caesaris Aula integrum sexennium exegit; & illuc
 à terrestri sole lumen mutuatus sibi & familia decus sœneravit, & gratiam,
 cumque ad excelsum humanæ gloriæ culmen jam tunc grassaretur, plerorum-
 que Magnatum non duntaxat applausum meruit, sed & oculos atque ani-
 mos sic in se convertit, ut ob insignes animi doctes gemino eum & amoris, &
 venerationis affectu sincere complecterentur. In patriam exinde postlimi-
 nio redux, cum rem capefferet & moderari capisset publicam, variis qui-
 dem cum difficultatibus ob æs alienum, ab Agnatis maxime contractum, mul-
 tos per annos conflatus fuit: nec propterea tamen animum abiecit, aut
 iniquiori fortune cessit; sed modesta frugalitate & parsimonia id fuit
 consecutus, ut ditiones suas non modo ære alieno liberaret, sed & accessione
 facultatum minime penitendarum ampliaret, atque adeo affatim haberet,
 unde & decus suum tueri, & in bene meritos, egenos, & pauperes, in Scho-
 las & Gymnasia sese effundere, & optimam insuper Filiis suis hereditatem
 posset relinquere. Populum sibi subditum, cum nunquam non ponderaret
 secum, in qua statione à DEO esset collocatus, collocanti olim in extremo, &
 sine provocatione futuro judicio reddendus rationem, juste rexit; cum pri-
 misque res duas diversissimas, potestatem & lenitatem, tam æquabili misu-
 ra invicem contemperavit, ut subditos inter amorem & reverentiam me-
 dios relinqueret, atque alternis semper judiciis ambigentes Principem eum
 salutarerent, an Patrem? Enimvero Stephanus II. Bavaria Dux, cognomento
 Ingolstadtensis, nullum Regum esse adseverabat, in cujus sinu solus & inermis
 tuto dormire non possit; pariterque Eberhardus Dux Württembergia non
 tam familia, quam seculi lumen illud inter meritorum & laudum summa
 posuit, quod in media æstate rari posset securus cabare in gremio cujuslibet
 suorum Civium, & suaviter quiescere. Idem se dicere Carolus eo magis
 poterat, quod cum Juliano Principe statueret, finem justî imperiî esse obedi-
 entium commodum, & salutem: contra vero extreme ac medullitius aver-
 saretur iniquos illos dominos, & raptores, qui tantum abest, ut bonorum
 Regum exemplo civium suorum bono se natos esse velint, ut etiam populum si-
 bi usui factum, & usibus suis mancipatum esset arbitrentur: ob id eundem
 non tondeant, sed deglubant: pennas ita recidant, ne tam facile renascan-
 tur; violentia privilegio, si partem, quam Manliana severitate subditis im-
 perant, forte non impetrant, totum nonnunquam per summum nefas extor-
 queant; rem ita compulvisculo auferant, atque justissimas injuriam pas-
 sorum

forum querelas non nisi cæbinnis & contemptu refutare soleant. Sed veniet, veniet omnibus istis, qui sic animati sunt, (sunt autem non pauci) sua aliquando merces; sicut noster contra amplissimis laudibus celebrari dignus, qui, quemadmodum Medico nil nocentiùs, qui aegroto ad sanitatem utilia prescribere renuat; vel Musico ridiculum magis, qui agere quicquam musicè nolit: ita nihil Principe illo pestilentiùs ac damnosius censebat, qui Principalem curam sustinere recuset, neg, noctes omnes, diesque perpeti sollicitudine pro salute omnium cogitet. Caesarum Augustissimorum ut erat observantissimus: sic verbis, opere, & patientiâ illos honoravit, iisdemq; summa cum approbatione, cum in variò genere Reipubl. administranda, tum verò in legationibus aliquot de maximis rebus obeundis fidelem ac præclarum navavit operam; dignus imprimis Rudolpho II. Cesari habitus, qui cum Stephanus, Polonia Rex optimus, fortissimûq; obtisset, ad Ordines ac Proceres novo Regi creando Warsovia congregatos, unâ cum Stanislao Paulowsky Episcopo Olomucensi, Guilielmo de S. Clemente Regis Catholici oratore, nec non Johanne Kochtitzky à Kochtitz Camera Casarea per utrumq; Silesiam Consiliario mitteretur. Joachimo Friderico Duce Silesia Lygio-Brigenfatis functo, Principum Juniorum tutelam ea cum laude gessit, ut incertum esset, an priùs fidem & integritatem mirari, an publicæ gubernationis prudentiam, vigilantiam, & felicitatem conveniret, nisi fortè probabilius fuerit, utrumq; functionem gravissimi Principis pari habere loco, & immortalitati commendare. Legibus Provincia summa voluntate paruit, decretis morem gessit, consuetudinibus obsecundavit. Cumq; suprema illius Præfectura, quam post obitum Jo. Sitsobii Episcopi Wratul. vicario nomine aliquamdiu administraverat, pleno ipsi jure à Rudolpho Imp. committeretur, in eam autem rem juramenti formula contra morem majorum postularetur, Princeps prudentissimus, & vetus, ac fidus Austriacæ Familia Clientis tanquam rem novam, & à dignitate sua & meritis alienam magno animo recusavit: muneri autem tam illustri ab Matbia quoque Casare paulò post sibi confirmato in partem curarum vocatis sapientissimis Viris, & in his præcipuè Georgio Gerbardo J. C. Cancellario præfuit; ut quicquid ad patriæ emolumentum, incrementum, ac splendorem pertinere, quicquid pacem publicam promoveri posset, omitteret nihil, atque adeò Patriæ Patris nomen clementiâ, & meritorum magnitudine acquisitum ad posteritatem gloriosè transmitteret: quòd nihil majus, nihil augustius, ne vois quidem conceptis expeti potest. Plura volenti aurem mihi velle Psalter Regius, qui quò locò Regibus dicit: Vos Dii estis, statim in eodem sequentem addit clausulam:

Sed moriemini ut homines. Sic ergo nosler quoque, cum annos 71, m. 9, d. 3 vixisset, viribus corporis jam inclinantibus ad metam mortalibus omnibus constitutam Jehovah prapotentis decretò decurrit, 5 Cal. Febr. A. hujus seculi 17, in Palatio Olsnensi. Princeps utique omnibus animi, corporis & fortuna subsidis atque ornamentis instructus, cedros hujus avi, aequitatis, candoris, constantia laude præstantissimus: quodque non minori ipsi laudi fuit, sicut fastus, luxus, & ceteri, quæ fortuna grandioris vitia sunt, fugi-
tans, ita continentia ac temperantia studiosus. Musarum Evergetes benignissimus, hujusmodi tunc & anagrammate & epitaphio à nobis deco-
ratus:

Carolus Dux Silesiæ Monsterpergicus, & Olsnicus.
Cor superis carum, & Silesidos Lux ingens celis ovat.
Qualis nam fuerit, quid agat post funera Princeps?
Nomina transponas, si modò ritè docent.
Cor superis carum nempe & Lux Silesidos ingens
Cuncta per in celis sècla beatus ovat.
Sat laudusq; boniq; illi: ac tu Patria caræ
Dei DEUS, ut similes, quæso, precare Duces.

Symbolum Caroli, quod sicut in ore, ita in corde quoque habuit, fuit sequens:

Ipsa salus populi, & patria, lex esto suprema.
Successor Caroli fuit filius

HENRICUS WENCESLAUS,

Dux Sil. Monst. ac Oelsn. Cæs. Dux bellicus, & supremus
utriusque Silesiæ Præfectus.

Ducum Monsterbergensium duplicem agnoscit Silesia familiam, ve-
rustiorem unam; alteram recentiorem. In illa floruerunt Principes aliquot
Præstet, de Fürstenbergensium ac Swidm. Ducum linea descendentes, quorum
postremus, non ut nonnulli à visigotico scripsere, Boleslaus à morione in
iram provocato iectu lateris in luto Bulconis interfectus, sed Joannis Boles-
lai, seu Bulconis Ducis Monsterb. filius fuit, qui A. C. 1428, hauri procul
Glacis ad pagum Wilhelmshorff, prælo acri inter Silesios & Hussitas com-
misso, obrutus numero, confectusq; vulneribus cum aliis strenuus viris pro
ari & focis gloriose occubuit: In hac verò posteritas Georgii Podibracii,
qui Ladislaus Rege immaturum morte abreptò, à Bojemis suis ob subimes, ra-
tasq;

nisq; virtutes, præteritis potentissimis Principibus Regio sceptro Præfectus, Regnum fortiter, etsi in varia sorte, propugnavit. Ex hujus ergo Regis sanguine vita sua originem duxit Henr. Wenceslaus, Dux Monstherb. & Oelsn. Caroli II Fil. Henrici II Nep. Caroli I Pron. Henrici I Abnepos, Georgii autem ipsius Atnepos. Qui quidem Illmi Parentis curâ præstantium Virorum disciplinæ maturè traditus, ab iisq; ad sapientia humane fundamenta, ad virtutum Principe dignarum possessionem, velut manu deductus, bonarum artium studia diligenter coluit, & illum suum à Majoribus splendorem doctrinæ augere voluit, idq; in Academia potissimum Francosurtana ad Viadrum, ubi, & quasi alter Apollo præsidens Musis, & Musarum sacerdotibus, fasces, purpuramq; imperii litterarii, quem Reçtoratum appellamus, à Carolo V illo Imp. verè Maximo tanti æstimatum, ut Lovaniensis Academiæ Rectori Jodoco Ravenstein Tilemano S. Theol. Lic. locò cederet, ac latus tegeret, gloriosè gessit: jamq; tunc assensu, & exemplo suo, quanti faceret litteras, altrices illas sapientiæ, conciliatrices gloria, sublimium animorum nectar, & ambrosiam, testatum fecit; cum interim alia quoque exercitia, quæ Principem juventutis tam excelsò loco natum decerent, minime negligeret. Carolo Patre, cujus præclara erga Patriam merita velut nostra vidit, & suscepit ætas, ita hodieq; fama loquitur nullo deletibilis ævo, ex lacrymosa hac mundi valle translato, unà cum Fratre Carolo Friderico clavum & gubernacula administranda Reipubl. aggressus, boni Principis eximia de se præbuit specimina: atq; ut subditis suis παῖδες ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς, sic conatu & promptitudine patriam juvandi nulli cessit: ejusq; adeò causa non modò diversas obire legationes, sed & militiam, & grave Martis opus tractare neutiquam dubitavit, successu quidem tam felici, ut dignus inventus fuerit, cui supremi Ducis officium in secundo Silesiæ circulo committeretur. Quo dum fungitur, magnanimitatem suam in diversis occasionibus satis abundè ostendit, pro salute publica non timidus mori, cumprimisq; in gratiam summa Majestatis quodvis certamen cerne-re paratus.

Ab eo certè tempore, quò Silesiæ reconciliatio cum Ferd. II Casare per Sereniss. Saxonie Electorem procurata fuit, in fide illibata adusque extremum vita spiritum constanter perstitit, ob id præter summam Silesiarum Præfecturam, Consiliarii, Camerarii, Ducis Bellici, Commisarii deniq; in expeditionibus militaribus Generalis titulus, & honoribus ab Imperatore mæstatus, Præfecturam ipsam Vicaria administratione aliquamdiu gessi; anno autem hujus seculi 35 pleno jure (si modò sic loqui

licet ob restrictam admodum, & ascisam potentiam, atque auctoritatem, quâ Praefides anteriores gavisi sunt) sibi collatam, quoad vixit, tenuit, & in eam precipuè curam incubuit, ut Rempubl. bene & ex utilitate omnium regeret; neque quicquam agrius illi accidere potuit, quàm quòd perturbata immane quantum patriæ res videre cogeretur, nec quicquam ipse alleviamenti, aut auxilii ferre posset, etsi apud plerosque tamen acceptata eo, quòd dixi, modò provinciae, ac nimis adeò in adstrenda patriæ libertate quâ fœra, quâ profana timiditatis sive culpam, sive notam effugere non potuit. Princeps cateroquin pietatis non fucata, justitiæ & prudentiæ laude inclutus, pacis & concordia amore, atque curâ nulli secundus: ergo egenos & beneficus, & misericors, erga suos munis & liberalis, in quo denique adscitum nihil, nihil astutè simulatum, nihil ficti, nihil pœcti, ut qui in fronte animum gestaret. Inter remissiones animi philomelam illam artium Musicam, quâ laborum onus transmittitur, & ardores affectuum humanorum facilius componuntur, quamq; Achilles ipse, ac fortissimus ille Græciæ Imperator Epaminondas, viriq; alii maximi doctissimi, eruditi fuere, precipuè & unicè amavit, sed illam statu, fidibusq; ac suavisimarum vocum harmoniâ temperatam: ex quo præsertim Chori Magistrum natus erat, cujus musica auditor delinitus, hodieque haut aliter trahitur, quàm ad orbiculi aliquem concentum. Vita, fortunarumque sociam sibi adscivit Annam Magdalenam ex inclutissima Comitum Palatinorum Rheni Prosapia oriundam, sed quæ anno ejusdem seculi 30, d. 20 Aug. humanis exempta præter luctum, præter desiderium sui, præter sterilem & vacuam memoriam nihil reliquit. Ad secunda inde digressus vota, sacro fœdere connubi sibi junxit Annam Ursulam gente Reibniciam; sed Augustissimi Cæsaris beneficio, ne impares viderentur nuptiæ, Ducissam Berolstdiensem; quæ cum corporis decora specie, tum excellentibus animi dotibus, fideq; ac amore conjugali haut ulli cedit illustrium familiarum. Neque caruit matrimonium eo fructu, quem socialis chori fidus amor elargiri solet. Viderant enim ex se genitam Illustrissimi isti Conjuges masculam & famineam sobolem; sed quam utraq; illam quidem patre etiamnum superstiti, hanc post Patriæ excessum sava Parcarum rapacitas propero ictu sustulit ex numero viventium. Quin cum Princeps ipse in arce sua Vilguttana post aliquot hebdomadarum pertinacem agri tudinem arumoso hujus vite ergastulo solveretur, (id quod factum A. C. 1039) dilectissimam suam comparem reliquit pragnantem: quæ Principem posthumum enixa bene formatum, membris omnibus perfectè absolutum, lineamenti venustissimum,

in ipso ferme ad hanc vitæ scenam exordio, jam vixisse eundem, matris-
ma Mater vidit d. 7 Nov. eo ipso, quem dixi, anno. Utriusque Patris, &
filioli corpus illustriss. Majorum lateribus in illustre hypogeum publica la-
mentatione adjunctum fuit Oelsnæ propitius Kal. Dec. A. C. 1641.

Henrico Wenceslao igitur ad plures abeunte, frater ejus

CAROLUS FRIDERICUS totum Ducatum Olsnensem jure hæ-
reditario obtinuit, Princeps communis patriæ boni studiosissimus: qui
anno 1647 & vitam, & lineam finit Ducum Münsterberg. & Olsnensium
à Podiebradiis coeptam, filiam relinquens unicam.

ELISABETHAM MARIAM,

Feudi Olsnensis ad fœminas transitorii hæredem legitimam, quam jam
anno 1646 sibi desponsatam anno 1647 brevi ante Caroli Friderici fata
in matrimonium duxit, Ducatum ipsum cum sponsa adeptus, & Line-
am Württemberg-Olsnensem hinc in Silesia exorsus

SYLVIVS NIMRODUS

Dux Württembergensis: Cujus Celsissimæ Prosapiæ antiquissimam
originem scire cupientes ad Rittershusium, Wagnerum, & alios Genealo-
giarum conditores ablegamus. Hic igitur, postquam ipsi, ac simul Cel-
sissimæ Conjugi à Ferdinando III, Cæsare Gloriosissimo Feudum de novo
collatum fuisset, homagio Viennæ in Aula Cæsarea præstito, Olsnam re-
versus Ducatum suum eâ rexit prudentiâ, qua gratiam apud Augustissi-
mum Cæsarem, æstimationem sui apud vicinos, reverentiam apud sibi
subjectos Nobiles, amorem apud subditos lucratus fuit. Anno regimi-
nis septimo decimo, salutis verò nostræ 1664, apoplexiâ tactus, ad plures
abiit, filios relinquens superstites quatuor,

CAROLUM FERDINANDUM, anno 1650.

SYLVIVM FRIDERICUM, anno 1651

CHRISTIANUM ULRICUM, anno 1652.

JULIUM SIGISMUNDUM, anno 1653.

} nates:

Quorum primi tres hoc ipso tempore, quo parens Olsnæ mortem
appetit, & pompa funebri, à Friderico Luca prolixiori calamo descripta,
conditus fuit, in peregrinis provinciis morati; natu verò minimus ob
ægritudinis, quibuscum confictari solebat, apud Dominam matrem,
Ducatûs gubernacula interim moderantem, permanerat. Natu ma-
ximo, cum simul essent anno 1667 in reditu, calida febris in Cattorum
provincia extincto, duo duntaxat reversi, magno subditorum gaudio ex-
cepti sunt, quibus anno 1672 Viennam digressis à Cæsarea Majestate sacra

Ducale Feudum collatum fuit: Homagio, consuetis caeremoniis præstito, Viennâ regressi, & commune Ducatûs regimen aggressi sunt; & *Sylvius Fridericus* quidem dicto 1672 anno vitæ sibi, fortunarumque sociam adscivit *Eleonoram Carolam* Georgii Ducis Wûrtembergensis & Teckenfis, Comitis Mompelgardenfis anno 1656, die 20 Novembris natam filiam, & facta ditionum inter fratres partitione sedem obtinuit arcem Olsnensem, ubi paucis abhinc annis improlis mortalium numero exemptus, & Arcis, & Ducatûs Olsnensis hæredem reliquit fratrem suum Christianum Ulricum, certis paraphernalibus charissimæ defuncti Viduæ, hoc ipso, quo hæc scribimus, anno ad fidem orthodoxam conversæ, assignatis.

Julius Sigismundus natu minimus vi partitionis tertiam proventum partem, & arcem Dœskensem, postea ab ipso *Julii Burgum* nuncupatum, adeptus, anno 1675 Commissariis Cæsareis homagium præstitit, & peregrinatione per aliquot Germaniæ provincias peracta, domum rediit anno 1677, cum *Anna Sophia*, Adolphi Friderici Ducis Megapolitani Filia, matrimonium contraxit, factus ex illa duorum filiorum parens, quorum natu major.

Leopoldus Fridericus anno 1680 vix in lucem editus, anno sequenti extinctus: minor autem *Carolus* anno 1682, die 1 Martii genitus, illo ipso natalitatis suæ anno die 15 Octobris Patre suo amantissimo orbatus, unâ cum matre Vidua, paterna Ducatûs portione hodieque fruitur.

Christianus Ulricus verò, qui, ut diximus, post fata Fratris Sylvii Friderici Bernstadio Olsnam migravit; ubi gubernationis suæ clavum ea moderatur prudentiâ, & successu tam felici, ut dignus inventus fuerit, cui jam ab annis plurimis officium Commissariatûs Cæsarei maximè honorificum in Comitibus Generalibus committeretur: quo dum hodiernum fungitur, conatum & promptitudinem suam, qua salutis publicæ piâ navat operam, abunde ostendit. Ex prima Coniuge, quæ fuit *Anna Elisabetha* Christiani Anhaltini Bernburgici filia, septem proles genuit: 1. Anno 1673 *Ludovicam Elisabetham*, Philippo Duci Saxo-Martisburgensi nuptam.

2. A. 1674 *Christianum Ulricum*, eod. anno denatum.
3. A. 1675 *Leopoldum Victorem*, sequenti anno defunctum.
4. A. 1676 *Fridericam Christianam* eodem anno mortuam.
5. A. 1677 *Sophiam Anglicam*, Principi Cizo-Pegaviensi ductam.
6. A. 1678 *Eleonoram Amenam* anno sequenti extinctam.
7. A. 1680 *Theodosiam* eodem die natam & denatam.

Postquam autem eo ipso 1680 anno fecunda Mater illa inter mortales agere cessasset, Dux ad secunda digressus vota, *Sibyllam Mariam*, Christiani Ducis Saxonico-Mersburgensis filiam, sacro connubii foedere sibi junxit anno 1683, quæ ipsi peperit.

1. Christianam Mariam, geb. 7 Aug. 1685, † 25 Mart. 1686.
2. Christianum Erdmannum, geb. 24 Jul. 1686, † 8 Jul. 1689.
3. Eleonoram Hedwigen, geb. 1 Jul. 1687, † 15 Octob. 1688.
4. Ulricam Erdmutham, geb. 26 Jan. 1689.
5. Carolum Fridericum, geb. 7 Febr. 1690.
6. Christianum Ulricum, geb. 27 Jan. 1691.
7. Sibyllam Elisabetham, geb. 9 Mart. 1693, † 1694.

Haciterum an. 1693 defuncta, sociam thori anno 1695 elegit Principem Sophiam Wilhelminam ex Frisia orientali, quæ post Augustam Ludovicam an. 1698 in lucem editam, paucis post partum diebus, die scilicet quarta Februarii eodem anno 1698 mature obiit, Principemque maritum viduum reddidit, qui in piam dilectissimæ hujus conjugis suæ memoriam, proximis his annis magnificam erexit arcem, & prædium ex mero lapide, in amœno quodam Ducatus sui loco, quam Wilhelminam propterea, Princeps sic jubente, hodie nuncupant Incolæ. Ad novissima tandem vota transiens Serenissimus Princeps, Sophiam Megapolitanam, d. 21 Junii 1662 natam, in thalamum introduxit, cui hodiernum superstiti felicitatem omnigenam adprecamur.

Das St. stenthum Dels führt im gelben Schilde den schwarzen Adler mit dem weißen krummen Cirkelstriche oder Mondscheim/die Helm-Decke gelb und schwarz. Auff dem offenen gekrönten Helm der schwarze Adler im Pfauen-Schwanz.

DUCUM MONSTERBERGENSIUM SERIES:

Primò ex Linea Swidnicensi:

Principes Münsterbergenses Piatcos olim à Svidnicensibus, hos autem à Ligni-ensibus ortos fuisse, ex tabulis genealogicis intelligere est. Primus, qui Münsterbergenses ditones solas gubernavit, & peculiaris Ducatus nomine eas gaudere fecit, fuit (ut in catalogo Swidnicensium meminimus)

BOLES LAUS,

Boleslai Bellicosi Filius, anno 1301 post fata parentis regnare exorsus: hic, quia frater ejus Wenceslaus, Dux Svidnicensis, Vladislai Lodici Poloniæ Regis filiam matrimonio sibi junxerat, Poloniæ magis, quàm Bohe-

miæ

miæ addictus, eò adduci non potuit, ut Joannis Lucenburgici protectio-
ni, aliorum Silesiæ Principum more, sese subiceret; sed quod viris & vi-
ribus Joannes efficere non potuit, Carolus filius foeminis & astutis effecit:
Boleslaus enim (ut in notis Francosteinensibus memoravimus) Franco-
steinam, quam Carolus Joannis filius obsidione prescit, fortiter propu-
gnans, nobiliores quosdam exercitus Bohemici viros captos in urbe deti-
nuit: Sed à Carolo, qui hilaris Boleslai genii & ingenii gnarus erat, ad
prandium rogatus Boleslaus, re bellica bene in urbe disposita, ad Caroli
castra egressus & hilarius cum illo pransus, captivorum Conjuges mundo
suo muliebri formosiores, & ad persuadendum fortiores, sibi supplices ha-
buit pro maritorum suorum libertate, qua supplicatione insolenti, animo-
que, quo præditus erat, generoso permotus Boleslaus, captivos illic li-
beros sine lytro dimisit: Qua Ducis generositate motus Carolus & ob-
sisionem solvit, & Comitatum Glacensem Boleslao donavit, ea tamen le-
ge, ut Comitatus ille Bohemiæ regno conjunctus, Dux verò Monster-
bergenfis protectioni Regiæ subditus esset. Facta sunt hæc anno 1341.
Anno sequenti verò morti vicinus post pia illa suspiria: *Tribularer, si
nescirem misericordias tuas Domine; tu dixisti: sed ut convertatur & vi-
vat: qui Cananæam & publicanum vocasti ad pœnitentiam, & Petrum
lachrymantem suscepisti, misericors Domine, letus ex hac vita migravit,
Cui successit.*

II. NICOLAUS PARVUS,

Boleslai filius, ære alieno, quod Pater contraxerat, gravatus, CAROLO
IV Francosteinam vendidit, & in terram sanctam peregrinatus, redux in
Hungaria vitæ suæ finem fecit, in Silesiam translatus dein, & Henrichoviz
conditus.

III. BOLESLAUS II.

Quem Fridericus Luca à Curæo deceptus perperam confundit cum
Principe illo parvo Boleslao, Bolconis Parvi Ducis Swidnicensis filio, quem
in Bulconis Lugo (Böldsenhann) morio in iram provocatus jactu lapidis
interfecerat. Regnavit aliquamdiu non sine laude, filios nactus ex Duce
Pomerana quadam in matrimonium ducta Joannem & Henricum, quo-
rum hic in Livonia in Teutonicorum Equitum militarem ordinem su-
septus, ille verò,

JOANNES,

Patrem in Ducatu secutus, in funesta barbarum Husiticarum tem-
pora incidit, Münsterbergæ & Francosteinæ, ut suo loco diximus, maximè
perni-

perniciosa: & A. C. 1428 haud procul Glacio ad pagum *Wilhelmsdorff* praelio acri inter Silesios & Hussitas commisso, obrutus numero, confectusque vulneribus, cum aliis strenuis Viris pro aris & focis gloriose occubuit.

Ex linea Oppaviensi:

Ducatus, qui Joanne defuncto caducitatis jure ad Bohemiæ Regem pervenerat, anno postea 1443 à Ladislai Posthumi Tutoribus

WILHELMO,

Duci Oppaviensi, in feudum datus: de quo in serie Oppavienium. Huic successit frater ejus

ERNESTUS PRIMISLAUS,

Qui post exiguum regiminis tempus fratrem in lege mortalitatis quoque secutus Ducatum rursus Regi Bohemiæ reliquit.

Ex linea Podiebradica.

VICTORINUS & HENRICUS,

Georgii Podiebradi Bohemiæ Regis filii, hoc Ducatu dein donati fuerunt: quorum ille, cum pro patre adversus Mathiam Hunniadem Georgii amulum in Moravia militaret, victus & captivus Budam ductus, Henricus verò stragem illam ultus anno 1470 Mathiam eò adegit, ut Victorinum in libertatem restituere debuerit. Cum anno 1489 hi duo Principes Joanni Glogoviensi aut Saganensi contra Mathiam tulissent suppetias, per milites Hungaricos Monsterberga & Francosteina interceptæ fuere, Mathia verò anno 1490 viam universæ carnis ingresso, Podiebradicis restituta. Henricus anno 1498 Olsnæ (quem Ducatum Conrado VIII mortuo pro ditionibus in Bohemia Podiebradicis à Rège Vladislao A. 1492 adeptus fuerat) vivere desiit, ex Ursula Marchionis Brandenburgii filia, conjuge sua, tres filios relinquens superstites, *Albertum*, *Georgium* & *Carolus*; Victorinus autem post duos annos etiam rebus humanis exemptus *Bartholomæum* (quem Balthasarem perperam vocat Fr. Luc.) quidem reliquit filium, sed anno 1515 postea in Danubio submersum.

De cujus fatis sequentia scribit Henelius in Breslographia renovata: Anno deinde ejusdem seculi duodecimo Bartholomæus Dux Mönsterbergensis, princeps eloquentiâ & rerum augendarum dexteritate conspicuus, cum primisq; quod ex Cutheno refert Procopius Lupacius, candidus fautor, integerq; status civilis patronus, sed qui nonnullis visus inquietior, incertum quibus ad Cantium opidum, ubi militem suum habebant in praesidiis, ingenti clade adfectus fuit, amissis militibus haud paucis, ac duobus signis

militaribus: qua in templis urbis primariis in modum trophæi suspensa dicatag, patrum adhuc nostrorum ætas vidit. Eam cladem ut ulcisceretur, prædia aliquot in territorio Wratislaviensi sita, Wangern, Bogenaw, Briftz, Wiltschaw, & Jaktschenaw exussit: triennio ipse post, cum exercitus Cæsarei in foro Julii adversus Venetos designatus Imperator Bosonium, ubi Vladislaus Hungaria, & Sigismundus Polonia Reges convenerant, festinaret in Danubio, haut longè ab Hainburgo, nave scilicet scopulo illisa atque disrupta, unâ cum quatuor comitibus submersus. Idque non sine summo dolore tam Vladislai Regis, huic inopinato casui etiam illachrymantis, quàm Matthæi Cardinalis Gurcensis, qui eum unicè amabat, virum quippe bonum, uti Cuspinianus & Richardus Bartholini testantur. Meminit & illius Paulus Paruta, flos ille Venetæ nobilitatis & subactæ decus eruditionis, historia Venetæ libro tertio: sed falsò vocans Capitaneum Silesiæ.

Henrici filii patrimonio inter se, diviso, Albertus Glacium, Georgius Olßnam obtinuit, &

CAROLUS I

Monsterbergæ rerum potiri cœpit. Princeps heroica animi & corporis magnitudine, eaque rerum gerendarum prudentia, dexteritate, que præditus fuit, ut supremus Regni Bohemiæ Capitaneus, seu Burggravius à Ludovico Rege, nec non Silesiæ totius, & Lusatiæ inferioris supremæ Administrationi à D. Ferdinando præfici meruerit.

Cum Anna Ducis Joannis Saganensis filia filios quatuor, filias septem genuit.

1. Joachimum, qui Decanus Wratislaviensis A. 1546 in Episcopum Brandenburg- & Havelbergensem electus fuisse scribitur, anno verò 1562 Wratislaviæ defunctus & Monsterbergæ sepultus.

2. Henricum III, de quo postea.

3. Georgium A. 1553 in cœlibatu defunctum.

4. Joannem A. 1509 natum.

5. Annam 1499 natam, postea sanctimonialem.

6. Catharinam 1500 nat. Strelæ in Parthenone professam.

7. Barbaram 1511. nat. postea Abbatissam Strelensem.

8. Cunigundam, D. Christophoro de Borcowitz postea nuptam.

9. Margaretam, Joannis de Hasenburg Liberi Baronis in Bohemia postea conjugem.

10. Ursulam, Hieronymo de Biberstein deinde desponsatam.

II. Hed-

II. Hedwigem, Marchioni Georgio Pio dein in matrimonium datam.

Diem clausit extremum Carolus A. 1536 Francosteinæ, ibidem sepultus, & successorem nactus filium secundo loco genitum.

HENRICUM II,

Qui cum Margaretha, Ducis Megapolitani filiâ, filios tres & totidem filias procreavit,

A. 1542 Henricum III.

A. 1543 Carolum, qui statim post baptismum è sinu obstetricis incuriæ in terram cadens mortem oppetiit.

A. 1545 Carolum II, quem alii intuitu præfati Caroli Tertium cognominant.

A. 1539 Annam, anno 1568 denatam.

A. 1540 Salomen, Georgio Comiti de Thurn anno 1560 desponsatam, & 1567 Paduæ in Italia rebushumanis exemptam.

A. 1548 Catharinam, anno 1579 mortuam.

Henricus autem parens, postquam Ducatum suum Münsterbergensem Friderico II Duci Lignicensi oppignorasset, & sedem suam Berensradii fixisset, anno 1548 ad plures abiit, cujus oppignoratum Ducatum anno 1551 Ferdinandus I Imperator redemit, & anno 1552 Isabellæ Reginæ tradidit: hæc autem anno 1556 in Transylvaniam abiens illum Imperatori Ferdinando restituit. Et.

JOANNES quidem Henrici II frater natus minimus à Ferdinando I Ducatum pro pecunia, pro qua oppignoratus fuerat, recepit, sed & ipse eundem quatuor Dominis *de Canitz* oppignoravit, pecunia autem brevi post soluta.

CAROLO CHRISTOPHORO Joannis filio traditum, ab hoc autem anno 1569 naturæ debitum solvente devolutum ad

HENRICUM III, & CAROLUM II,

Duces Olsnenses, qui tamen ob æs alienum, quibus Ducatus nimium aggravatus fuerat, & ipsi bona Cameralia cum omni ad ea pertinenti jure *Stratibus Münsterbergensibus* vendere coacti sunt, titulum sibi duntaxat nudum, suisque successoribus & insignia Münsterbergensia, reservantes,

Status porro *Münsterbergenses Maximiliano II* gloriosissimæ memoriæ Cæsari Augustissimo, tanquam Bohemiæ Regi, sese cum toto Ducatu subjecerunt, magnis hac submissione privilegiis ab eo donati, quorum initium hæc habet: *Erstlich versprechen Wir bey unsern Königl.*

chen Worten/ für Uns und unsere Erben/ nachkommende regirende Könige zu Böhmen/ und oberste Herzoge in Schlesien/ auch Herzoge zu Münsterberg/ daß obgedachte Stände und Stadt des angezeigten Münsterbergischen Fürstenthums und ihre Nachkommen/ tezt/ hinfüro und zu ewigen Zeiten/ bey der Kron Böhmen und der regierenden Könige zu Böhmen-Handen/ als ein incorporirtes Schlesiſches Glied und Fürstenthum unzertrennet und unabgeſondert verbleiben/ und ſonſt niemand mit Pflicht und Unterthänigkeit verbunden oder zugethan/ noch durch einigerley Wege davon/ es ſey in Statthalters Form oder andere Weiſe/ verſetzt/ verpfändet/ verwechſelt/ oder veralienirt werden ſoll. Summam horum Privilegiorum apud Schickſum lib. 3 c. 30 invenias.

Ex linea Auerspergiana.

Celsissimæ AUERSPERGIANÆ Proſapiæ antiquissimam originem aliis indagandam & celebrandam relinquimus, satis esse rati, si primus hic & nunc prodeat.

JOANNES WIGHARDUS COMES de AUERSPERG.

Quem, quia præclarissimis animi, corporisque dotibus ornatus fuit, Ferdinandus III felicis. recordationis Cæsar Augustissimus in Aula Ferdinandi IV, Filii sui Archiducis, postea Hungariæ Bohemiæque Regis, supremo præfecit ministerio: quam spartam cum noster ad amussim ornasset, Rex autem è terrestri ad coeleste regnum digressus fuisset, ob plurima merita dignus fuit habitus, qui ab eodem Gloriosissimo Imperatore S. R. Imperii Principum numero accenseretur, nec non postmodum inter cetera virtutum suarum, & servitorum fidelium, consiliorum præcipuè, in Theatro Europæo Parte 8, fol. 1077 deprædicatorum, præmia feudum quoque Ducatus Münsterbergenſis adipisceretur.

Huic post mortem, quam anno 1677, die 5 Novembris oppetiit, in regimine Münsterbergenſi & Francoſteinenſi ſuccesſit Filius

FERDINANDUS,

Qui cum Celsissima Coniuge ſua Anna Maria, Joannis Maximiliani Comitissæ de Herberstein filia, anno 1678 sibi desponsata genuit filiam; unde facile apparet Ducatum hunc ad fratrem Celsissimum post ſara huiusque filios tranſitum.

Scutum Principis Auerspergici ſemel perpendiculariter, & bis tranſverſim ſecatur, atque in ſex laterculos dividitur: primus ſubdividitur in duas areolas, quarum prior bipartita ex auro & argento aquilam continet
item

item bipartitam, in auro nigram, in argento rubeam, pectori impressa semiluna argentea, quod symbolum est Monſterbergici Ducatus; altera coccinea Leonem argenteum auro coronatum, & cauda bifida Bohemico similem refert: Laterculum secundum fascia undosa caerulea in duas dividit regiones, quarum superior rubea Leonem argenteum gradientem auro coronatum, inferior aurea aquilam nigram, cujus pectori semiluna argentea inscripta exhibent: Laterculus tertius & sextus rubei singulos uros argenteos salientes, & colli viridi insistentes repraesentant, quae Aurespergiorum tessera familiaris est: Quartus & Quintus aurei singulas aquilas nigras alis expansis perticæ ejusdem coloris, quæ paxillis duobus fulcitur, insistentes exhibent. Medio scuti loco parmula inponitur argentea, Leonem rubeum auro coronatum continens. Tegi solet clypeus mitrâ Ducali. Vid. Jacobi Wilhelmi Im Hoff Notitia S. R. Germanici Imperii Procerum lib. 5, cap. 7.

Das Fürstenthum Mönsterberg führet einen gezierden Schild mit drey gelben gekrönten offenen Helmen / im ober. vörder halb gelben Felde darneben einen schwarzen gekrönten Adler beyde an der Brust mit dem weissen Mondſchein: An eines jeden deſſelben Ecke und Mittel ein weißes Creuzlein. Das unter. vörder Feld roth und weiß geschacht. Das andere Feld darneben mit rothen und gelben Querbalken oder Zwerchſtreichen. Das mittel Schildelein schwarz und weiß. Auff dem vörder Helm einen Pfauen-Schwanz / so in roth und weiß abgetheilet / im Mondſchein dreyſach oder ſchichtz auffſtehen. Auff dem mittler Helm zwey Flügel mit Balken / von oben herab gelb / schwarz / roth / gelb / schwarz / weiß abgetheilet. Auff dem htern ein Pfauen-Schwanz und der schwarz gekrönte Adler. Die vödere Helm-Decke roth und weiß / die mittlere schwarz und weiß / die hintere schwarz und gelbe.

§. 75.

OPPAVIENS. & CARNOVIENSIIUM

Dux hodie Lichtenſteinus.

(a) Oppaviensium & (b) Carnoviensium Dux audit
illuſtriſſimus Princeps Lichtenſteinus CAROLUS
EUSEBIUS, Caroli filius, antiquiſſimorum ſuorum

majorum Baronum à Lichtenstein propago per veterimos ramos jure etiam hereditario, inibique, ac per Moravos complurium opidorum sunt toparchæ.

(A) DUCUM OPPAVIENSIIUM SERIES.

Qua ratione Ducatus iste à Wenceslao Rege Bohemiæ jam olim Nicolao I filio donatus fuerit, capite secundo ab Henelio relatum est.

Nicolaus I igitur circa annum 1320 ex vivorum numero exiens heredem reliquit filium suum

Nicolaum II, qui cum *Anna Primislai* Ratiborienfis filia & Ducatuna accepit Ratiboriensem, & Principes duos suscepit *Nicolaum* & *Joannem*: Conjuge verò prima è vita simul & thoro per mortem sibi erepta, ex *Gula*, in matrimonium sibi juncta, *Wenceslaum* & *Pramislauum* genuit, & Oppaviensem Ducatum tanquam feudum Joanni Bohemorum Regi subjecit.

JOANNES I parentem in regimine secutus primum fuit: postea verò sibi quidem *Ratiboriensem* reservavit, Oppaviensem verò *Wenceslao* & *Pramislao* tradidit. Anno deinde 1381 de vita migrante *Wenceslao*,

Pramislauus fuit solus Dux Oppaviensis, qui cum *Anna Bernardi* Ducis Oppolienfis filia *Wenceslai* II, *Nicolai*, *Wilhelmi* & *Ernesti* *Pramislai* parens factus est, cui noster in Silesia Togata sequens scripsit elogium:

Ottocarus Bohemiæ Rex potentissimus, cum conjugem suam *Margaretham* sterilitatis insimulasset, ejus rei probationem in se recepit sub hac conditione: Da, inquit, mihi è gynæceo tuo puellam aliquam in cubiculum meum; si illa ex me prægnans intra annum non fuerit, reus ego sim impotentiae, & sterilitatis; sin illa hoc temporis spatio conceperit, infantemque ediderit, inter infelices, infœcundasque arbores jure numerator. Probata verò conditione, puellâq; ex Austriaco genere Regi oblata, natus ei fuit decimo mense filiolus, cui *Nicolao* nomen Rex indidit: quem deinde Ducem creavit Oppavia, ita ut ex hoc fonte prima incunabula repetenda sint Illustrissimæ Ducum Oppaviensium in Silesia familia: unde Principes aliquot prædiere laudatissimi. *Nicolaus* sanè gentis dux tunc filium habuit ἐμώυμωρ, & nepotem ex eo inter alios *PRIMISLAUM*. Cui cum plures essent ex *Anna* Principe Oppolienfi liberi, filiorum quintus Patri cognominis ab ipsis incunabula liberalissimè educatus, in celeberrimo maxime Viennensi Gymnasio optimâ literâ operam dedit: cumq; natura quietis, ac tranquillitatis privata, quàm onerum & molestiarum Reipub. esset amantior, animum ad sa-

era appellere, prout ejus seculi mores ferebant, quàm prosapiam propagare, cumq; solo sanguine posset, virtute & doctrinâ mereri dignitatem maluit. Canonicus ergo Vratislaviensis in Ecclesia cathedrali, & ad D. Crucis Cantor factus, vitam vixit quietam, compositam, sanctam: sed quam Musa, & elegantia, & erudita simplicitas comitatu suo egregiè exornabant, cum præsertim singulari quog; prudentiâ, & rerum usu, inter sodales autem sacri Collegii ea polleteret auctoritate, ut Jodoco I. Antistite Vratislaviensi, defuncto ipsum præ cunctis aliis ad Cathedram evehendum censerent, nisi Rudolphus Episcopus Lavantinus, & Legatus Pontificius, belli adversus Georgium Bojemiam Regem tuba, annitente præter Barones Bojemos, Catholica Religioni addictos, Casimiro Polonia Rege, cui ob bellum Prutenicum iniquissimis Ordinum conditionibus sedatum gratus ille erat, suffragia tulisset, consentiente Capituli postulationi Paulo II Pontifice Romano. Sic ergo noster, quanquam indigena, quanquam Princeps, quanquam plurimorum studio atque omnium bona existimatione munitus; extraneo tamen posthabitus, nec, quod sua dignitas postulabat, affectus, tantùm abfuit, ut id graviter & iniquo animo tulerit, ut potius se ipso, & præsentī sorte contentus, præpositis præsertim ante oculos clarissimorum virorum repulsis, quorum virtute ejuscemodi injuria non fregerunt, sed acuerunt, & erexerunt, illud Comici suum facere visus fuerit:

Si illud, quod volumus, eveniret, gaudebimus;

Sin secūs, patiemur æquis animis.

Vitâ decessit decimo sexto Kal. quintileis A. C. post mille quadringentos octavo & septuagesimo, Vratislavia ad D. Crucis funeratus, ubi quidem & cadaver ejus post 154 annos, anno nimirum hujus seculi secundo & trigésimo, integrum adhuc repertum, sed ab impiis militibus parùm honorificè habitum fuit.

Wenceslaus II, & Wilhelmus, Oppaviensem ducatum inter se partiti sunt, reliquis duobus fratribus exigua Ducatus parte contentis. Wilhelmus prædonibus provinciam illo tempore devastantibus ab initio fortiter resistens, eorum tandem socius factus ditiones Nissenses & Grotgovienſes miserandum in modum vexavit; post Monsterbergensis Ducis fata à Rege Bohemiæ Ducatum Monsterbergensem in feudum accepit: Frater autem ejus Wenceslaus è mundi theatro abiens superstites reliquit duos filios, Wenceslaum III, & Joannem.

WENCESLAUS III rexit aliquamdiu pacificè, & valedixit mundo A. 1469 sine hærede,

JOAN;

JOANNES autem *Leobschützii* gubernans, & ipse, licet Catharinæ Meklenburgensi junctus matrimonio, improlis tamen naturæ debitum persolvit. Ducatus ergo Oppaviensis caducitatis jure ad Regis Bohemiæ Cameram devolutus, à Georgio Podiebradio circa annum 1469 cum Mathia de regno concertante Victorino filio traditus, qui etiam, fratre Henrici Mönsterbergensis adjutus auxilio, eundem 1471 occupavit, sed cum Mathia postea pro certis in Slavonia ditionibus permutavit.

MATHIAS eum JOANNI CORVINO

filio suo naturali tradidit; qui verò, Patre suo Mathia viam universæ carnis ineunte, à VLADISLAO Rege Principatu exutus fuit.

VLADISLAUS porrò *Joanni Alberto*, hoc autem in Poloniæ Regem electo, & Ducatum A. 1492 restituyente, idem Wladislaus

Sigismundum fratrem suum rerum potiri fecit in Oppaviensi, & Proregem per utramque Silesiam constituit. Sed & isto ad Poloniarum gubernacula anno 1507 vocato, ad Regem Bohemiæ denuo Ducatus Oppaviensis rediit: anno tandem 1523 à *Ludovico* Hungariæ & Bohemiæ Rege.

CASIMIRO Teschenensi pro vitæ duntaxat tempore concessus, adeoque anno 1528 Casimiro extremum vitæ spiritum edente, feudali jure Cameræ Regiæ rursus fuit restitutus.

Atque hætenus de variis Oppaviensis Ducatûs Dominis: ad

PRINCIPES LICHTENSTEINIOS

modò perveniamus, quorum Celsissimæ Prosapix originem aliis indagandam relinquentes, à tribus fratribus exordimur,

CAROLO, MAXIMILIANO & GUNDACARO,

quorum primus, nimirum CAROLUS, à Mathia Imperatore Princeps creatus, & anno 1614 Oppaviensi Ducatu donatus fuit. Ejus autem & res gestas, & meritum elogium ex Crugerii sacris Pulveribus exscribimus in hæc verba compositum:

A. D. 1627, 12 Febr. in sua domo, Minoris Pragæ, decessit Carolus Lichtensteinus, Familæ suæ senior, ac Domûs proinde Gubernator, primus è suis S. R. I. Princeps, Oppaviæ ac Carnoviae in Silesia Dux. Ad opulentiam memorabilem juvit ipsum, ut in Bozkovicis memoriis jam insinuavimus, Anna uxor è *Sembergia* filiabus prima: ad honorum, ac inde titulorum etiam fastigia duo Caesares, Matthias I & Ferdinandus II, hunc ipsum permoverunt. Et erat Carolus hoc omni Principatûs, Ducatûsque apice dignissimus, ut qui sub Rudolpho adhuc Pro-Marchionem egerit sapi-

entis.

entissimè; ut qui *Matthiam Moravia possidenda admovent dexterrimè*. Fidem huius ipsius Politicam arietes post paulò fortissimè *Bruna impulerunt*, sed nec arbesto, rebelles everterunt. Stetit pro *Matthia*, *Erdinando*que velut *rupes Marpesia Carolus*; quem è *Cesaribus ultimus*, postquam scilicet rebellium cadaveribus montem album *Victor instraverat*, exemplo planè novo, ob insinuata tot politicæ fulcra, Unum reperit è suis omnibus, qui *Bohemia in casum tantis molitionibus impulsam* *Gubernator Regius* detineret. Ceterum tot politicis apud posteros commemorandum Patrem, *Filius Carolus*, in erecta à se *Feldspurgi Regia* verè *Basilica*, anno ab ejus obitu fortasse *XX*, terra mandavit. Ad maritum etiam apposita sunt pietissima *Conjugis ossa*, quæ *Oppaviâ*, nostrâ memoriâ translata, esse meminimus. Horum duorum peregrina munificentia, & liberali mariti voluntatis ultima Uxoris sua explicatione consurrexit in Principe Urbe *Ducatus Oppaviensis nobile Societatis Jesu Collegium*. Quare domum *Lichtensteniam*, velut *Fundatricem* suam, *Patres insinuat* non tantum hodie, sed & seculis insequentibus, maximè cum in domo, ac Ecclesia ad instituti sui normam magis propinquire, & tantis *Fundatoribus* etiam digniore, habitaverint, venerabuntur. Hæc *Crugerus*.

Damnum, quod *Celsissimus hic Princeps* anno 1623 in ditionibus suis à *Bethlethemo Gaborio* passus fuit, resarcivit *Ducatus Carnoviensis*, ex quo *Joannes Georgius Brandenburgicus* ejectus fuerat, à sacra *Cæsarea Majestate* ipsi collatus: *Oderbergâ* tamen, *Bithomiâ* & *Tarnovicio*, quæ ad *Marchionem* antea pertinebant, exceptis.

Filiis genuit duas, *Annam Mariam*, & *Franciscam Barbaram*, hanc *Wernero Comiti de Tilli*, illam *Maximiliano Principi de Dittrichstein*, postea nuptas. Successit.

CAROLUS EUSEBIUS, Princeps egregiis animi, corporisque dotibus præditus: quem *Fridericus Lucæ* primum fuisse asserit, qui titulo *S. R. I. Principis* gavissus fuerit, cum tamen eundem citatus *Crugerus* *Carolo Patri* jam tribuerit.

Anno 1639, *Henrico Wenceslao Duce Olsnicensi* è vivorum numero exempto, in *Silesiæ Pro-Regem* à *Cæsare* electus, duobus duntaxat annis ea dignitate gavissus est. Cum *Johanna Beatrice Dittrichsteini-ana* tres filias procreavit, *Eleonoram Patrueli suo Principi Maximiliano*, *Mariam Eleonoram Rosaliam Johanni Sigfrido*, *Principi de Eggenberg*, anno 1666.

Mariam Theresiam Comiti Jacob de Lesle anno 1667, postea in matrimonium datas.

Filius Caroli Eusebii unicus Joannes Adamus Andreas in conjugem sibi duxit anno 1681 Erdmutham Theresiam Sophiam, Ferdinandi Principis de Ditrichstein filiam.

Sed hæc de linea prima sive Carolina: secundæ lineæ Principum Lichtensteiniorum Autor fuit.

GUNDACARUS Caroli Frater, quem Ferdinandus II Principem S. R. I. creavit. Primum hujus matrimonium cum Agnete Comite Frixiæ orientalis: Secundum cum Elisabetha Lucretia, Friderici Wilhelmi Ducis Teschenensis ex stirpe Piastæ ultimi sorore. In primo *Julianam* postea *Nicolai Comitis Eggeri*, & *Annam* postea Henrici Wilhelmi Comitis de Schlick, Conjuges, nec non filium unicum, *Hartmannum*, qui Wulfersdorffii in Moravia ad confinia Austriaca plerumque moratus est: In secundo verò Mariam & Ferdinandum Johannem genuit, qui quidem *Dorotheam* Philippi Comitis de Ladron filiam, & *Matthæi Galassi* viduam sibi duxit in matrimonium, improlis tamen anno 1666 vitam clausit mortalem.

Hartmannus ex Sidonia Elisabetha Ernesti Friderici, Comitis de Salm & Reifferscheid, filia filios vidit.

1. Maximilianum, 2. Antonium Florianum, 3. Philippum, 4. Hartmannum; & filias 1. Annam Mariam, 2. Mariam Theresiam, 3. Sidoniam Agnetem, & 4. Mariam Magdalenam.

Filius primus, Maximilianus, primò Eleonoram, Caroli Eusebii Principis de Lichtenstein filiam, hac verò defuncta *Eleonoram Margaretham*, Philippi Ludovici, Principis Holstenii, filiam sibi junxit in matrimonio.

Filia prima, Anna Maria, Rudolpho Comiti de Trautmansdorff. Secunda Maria Theresia Michaëli Johanni Comiti de Althan.

Tertia Sidonia Agnes Carolo Comiti de Pally.

Quarta Maria Magdalena Maximiliano Comiti de Thun, in matrimonium collocata.

Tantum de linea Gundacariana.

At verò nec tertii Lichtensteinii, Maximiliani nimirum, qui CAROLI suprà dicti, primi ex hac Celsissima stirpe à Mathia Cæsare creati Principis Oppaviensis, & Gundacari à Ferdinando II in S. R. I. Principum numerum relati, frater fuit, oblivisci fas est, cujus apud sæpe cit. Crugerum

rium sequens legimus Elogium: A.D. 1643, 23 Aprilis, *MAXIMILIANUS LICHTENSTEINIUS*, S. R. I. Princeps, Oppavia & Carnovia Dux &c. mortuus est Jaurini in Ungaria, cujus erat perpetuus Commendator. Sepulchrum demortuo in sua Wranoviensi Basilica Beatissima Virginis *MARIÆ* Patres Minimi lubentes, volentes detulerunt. Et erat cur ibi tumularetur, quia consors Thalami Catharina à sanctimonia celebris femina, una ex ultimis Bozkovicii stemmatis jam ibi prajacebat. Favebat loculum praterea, quod Tertium Minimorum Ordinem vivus professus fuisset, & Testamento ordinasset, ut mortuus in habitu, prout loquuntur Religiosi, sacro sepeliretur. Quid? parùm efficacibus fortasse his, illud maxime pro Maximiliano loquebatur, quod Cænobio pulcherrimo Wranoviensi Religiosos Minimos, & prodigiosam ibi miraculis à 400 circiter annis B. V. Mariæ Imaginem, Basilicâ omnino Ecclesiâ, regis planè impendiis honorasset. Verba ea de re sunt expressa in Historia Wranoviensi in sensum sequentem: Desertum Wranoviense eleganti delubro, attributis præfidiis pro Patribus Minimis, exornavit; Mariam palatio in sylvis honoravit. Caterùm Imago illa fortasse ad confinia sæculi M. C. inclarescere cepit, quando primò miraculo Wilbelmum jam II, Wilhelmi Nymphææ gerulorum propagatoris filium, Bohemiæ Marescallum à cæcitate liberavit. Sed Maximilianus Viennense praterea suburbium, Danubio contiguum, turpi aliàs Judæorum colluvie fædum, expurgavit, excoluitque mirificè, dum in eodem ædes Divæ Matris, spatii amplas, fornicibus sublimes structurâ omnimode elegantes, pro Prophetarum Filiis, exalceatis Carmelitæ, fabricavit. In ditione propria Buczoviensi intra oppidum, magnificum Visitata ab Elisabetha Deiparâ à fundamentis templum etiam excitavit; in arce porro abolivit Imagines, Semberiana indices nequitie, etsi varii artificii, quia scilicet ad turpitudinem per oculos vehementer invitabant spectatores, & his ipsis pari nitore alias substituit figuras, quæ è veteri ac nova Christi lege, multâ quantumvis picturâ, aspicientibus salutaria concionarentur. In bivitiis & tripitiis suarum ditionum ultra mille columnas è quercu posuit, quæ sacro nomine Jesu insignita dirigerent viatores, & memoriâ illa Salvatorie per illum obtente salutis temporis admonerent. Bruna insuper æs Campanum potissima parte commodavit, pro fundendis campanis, quibus turres Patrum S. I. personarent. Zelabat honorem S. Josephi Nutritii Christi Domini, cui promovendo nullis sumptibus parcebat. Zelabat item heresi infectorum ad fidem catholicam conversionem. Unde vir serius licet esset, in plausus tamen hilarissimos erupit, quasi nescio quæ opima detraxisset.

GEORGIO FRIDERICO, ne propter Tutorem pateretur pupillus innocens, postea restituit. Huic autem anno 1603 viam universæ carnis ineunti successit.

JOACHIMUS FRIDERICUS, Elector Brandenburgicus, qui circa annum 1606 Ducatum cessit filio suo

JOANNI GEORGIO Marchioni: Cujus fata capite secundo Hænelius noster breviter complectitur. Plura docent Tabulæ Balbinianæ.

Das Fürstenthum Jägerndorff führet im weissen Schilde den schwarzen Adler ohne den Mondscheln; die Helm-Decke weiß und schwarz; auff dem offenen gekrönten Helm drey Jäger-Hörner/ da eines auff den zweyen zwerch lieget.

S. 76.

SAGANENSIIUM OLIM VVALDSTEINIUS.

Saganensibus paucisabhinc annis Dux datus Albertus Waldsteinius ob res bello præclarè gestas ad summum dignitatis culmen evectus, ut jam Dux Megapolitanus, Fridlandiæ & Sagani, Princeps Vandalorum, Comes Suerini, Dominus terrarum Rostochii & Stutgardiæ indigitetur: Cæsareorum idem exercituum Ductor supremus, & Præfectus Generalis fortunatissimus. (a)

(a) DUCUM GLOGOVIENSIIUM SERIES:

HENRICUS PIUS, sive II, (à quo seriem incipiendam esse duximus) quatuor genuit filios,

BOLESLAUM CALVUM, postea Ducem Lignicensem & majoris Poloniæ,

HENRICUM III, Ducem postea Wratislaviensem,

WLADISLAUM Salisburgensem deinde Archiepiscopum, cujus præclara virtutum decora in Breslographia sumus celebraturi, & CONRADUM Ducem dein Glogoviensem.

Hic Conradus Parisiis studio vacans Theologico, *Parisiensis* propterea cognominatus, spe sua, qua Bambergensem sibi pollicebatur Episcopatum, spem quoque fecerat fratri suo *Boleslao Calvo* rerum etiam in Glogovi-

goviensi potiundi: at enim verò animo postmodum mutato, & *Primislai* Ducis Gnesnensis sorore sibi matrimonio juncta, affinis ope fratres eò adegit, ut Ducatu Glogoviensi cedere coacti fuerint. *Conradus* verò magna cum laude rexit Ducatum, ob liberalitatem & benignitatem omnibus charus, Germanorum magno numero eò confluentium, & provinciam tam agricultura, quàm splendidis ædificiis excolentium, fautor singularis, nec non PP. Prædicatorum, quibus, *Salome* Coniuge sua, foemina sancta sic suadente, exstruxit cœnobium Patronus munificus. Ad senium vergens partitus est ducatum inter filios, ne post mortem suam, sicut prius acciderat, orirentur bella.

CUNRADO GIBBOSO *Stinaviam*, *Guram*, & vicina loca,

PRIMISLAO *Sprottam* & *Saganum*,

HENRICO FIDELI postea cognominato assignavit *Glogoviam*, & ditiones in *Polenia* majori. Hic *Henricus* *Glogoviensis* A. 1281 captus est ab *Henrico Probo*, ductus *Wratislaviam*, sed tandem dimissus.

A. 1290 (verbis *Curæi* utimur) *Conradus* misit filium suum *Primislauum* *Sprottensem* cum exercitu, ut opem ferret *Henrico Probo* tunc lethali-ter decumbenti contra *Polonos*, qui ipsi conabantur eripere *Cracoviam*; pugnatum est 26 Februarii non procul à *Cracovia*: *Silesii* pulsi & superati sunt, ipseque *Primislauus* interfectus. Habet iste Princeps laudem pietatis & prudentiæ: dicitur exornasse Cœnobium *Canonicorum Regularium* *Sagani*.

Henricus Probus moriens scripsit heredem *Conradum* *Glogoviensem* patrum, sed *Wratislavienses* accenserunt *Henricum Obesum* *Lignicensem*. Inde ortum est bellum inter Principes.

A. 1293 *Conradus* *Henricum Obesum*, proditum à suo ministro, captivum abduxit ex balneo in suburbio *Wratislaviensi*, & *Glogovia* crudeliter eum excruciauit. Inclusit illum in caveam ferream, angustam, humilem, & brevem, cujus duo erant orificia, alterum pro porrigendis alimentis, alterum pro excrementis ejiciendis; in ea totos menses sex, cum nec sedere erectus nec jacere posset, corpore ita convoluto delituit, sordibus, vermicibus, ferme consumptus.

Fuit hoc exemplum inusitatae savitiæ allatum ex Italia: nam ibi, & præsertim in ducatu *Mediolanensi*, iisdem annis tyranni urbium talibus enormis crudelitatis artibus inter se certabant. Exsolvit pro liberatione sui *Conrado* 30000 marcas, cessit ipsi magna parte Ducatus *Wratislaviensis*, illius videlicet oppidia, quæ sunt ultra *Viadrum*, *Nambslaviâ*, *Bernstadia*, *Crucebergâ*, *Bicina*, *Constadia*, *Rosenbergia*, præterea *Boleslavia* & *Hannovia*.

Ita quidem locupletavit se Conradus, sed heredes ipsius hac accessione non sunt letati.

Anno quidem 97 mortuo jam Henrico territus à tutore pupillorum Conradus filiis Henrici reddidit Boleslaviam & Hannoviam. Ipse Conradus anno proximo post etiam mortuus est, sepultus in templo Collegii Glogoviae, ut quidem scribitur in veteribus chartis. Fuit Dominus ducatus annos 43, eumq; ornavit legibus & edificiis. Sacerdotes non rectè annotarunt hunc decessisse anno 1270 decepti ea occasione, quod vivente adhuc patre filii fuerunt in gubernatione.

Fuerunt patri superstites duo filii, Henricus & Conradus: præcipua pars gubernationis tradita est Henrico. Conradus, qui erat ingenio simplici, & præterea gibbosus, fuit præpositus Wratislaviensis, & simul frater ipsi tradidit Stinaviam, Rudnam, & vicinos agros.

Fuit anno 1302 renunciatus Archiepiscopus Saltzburgenfis: sed cum nollet relinquere suam cerevisiam Stinaviensem, Viennâ domum reversus est, & à fratre collocatus in turrim arcis Glogoviensis, quæ tunc fuit ad portam Nosocomii, ex ea ereptus est à sua nobilitate Stinaviense, & Rudnense, quam ornavit amplis immunitatibus & privilegiis. Ita Curæus, cujus quidem hanc de Conradi in Archiepiscopum electione narrationem veritate destitui putat Silesius curiosus, cujus tamen rationes refutare conatur Fridericus Lucæ in Chron. Siles. pag. m. 1044. ubi quidem fatetur, neque in Annalibus Salisburgensibus, neque in Münsteri Cosmographia, in qua Salisburgenses Præsules ad annum usque 1580 enarrantur, quidquam de Conrado nostro reperiri; Curæo tamen suffragatur ideo, quod renunciatum tantum, sive electum, non autem confirmatum, & consecratum, quem propterea catalogo cæterorum Præsulum Salisburgenses non inseruerunt, fuisse testetur.

Sed anno 1304 (ex Curæo rursus loquimur) ille Conradus mortuus est, & Henricus solus fuit dominus. Habuit uxorem Mechtildem, filiam Alberti Ducis Brunsvicensis. Ab initio statim iste Henricus munit sese auxilio Germanorum. Sanxit igitur leges honestas & salubres, sustulit latrocinia, repressit licentiam barbaricam nobilitatis Polonica, passim attribuit sedes familiis Germanicis, nobilibus & ignobilibus. Ad quas res habuit hortatricem conjugem suam foeminam sapientia & bonitate præstantem, & cogebant eum tempora, quia Poloni jam oderant Silesiam, eamque conabantur traducere ad suos Principes.

Posteaquam mortuus est Wenceslaus Bohemia & Polonia Rex annis 1305, Henricus potitus tota Polonia majori. Tunc igitur vulgò appellatus est Rex Poloniæ, sed ipse scripsit talem titulum: Henricus D. G. Hæres regni Poloniæ, Dux Silesiæ, Domus Glogoviæ, & Posnanæ.

Verùm anno 1306 Vladislaus Loëticus, cui major Polonia favebat, & qui armatus erat auxiliis Lituanorum, Hungarorum, atque etiam Scybarum, Henrico Glogoviensi bellum intulit, & quamvis præsidia plerasque munitiones defenderunt, tamen magna pars ditionis miserabiliter est devastata rapinis & flammis.

Joannes Biberstenius Soraviensis anno 1308 Henrico jam decumbente cum exercitu ad pacandam Poloniam profectus, sed nullare perfectâ regressus est. Princeps anno proximo post consumptus animi mæstiria 15 Decembris decessit. Imagines ipsius & conjugis sunt collocatæ in templum collegii. Sepultus est in monasterio Leubensi. Liberis suis epitaphium in monasterium Leubense posuit, quod propter memoriam veteris & simplicis scriptura annoto: Hic jacent pueri S. Hedwigis: *Hedwig und auch Salome mit Gott vrobent sich immerme / Hinricus zwey edele Kinde von Glogove hy begraben ligen / alle hernach.*

Quatuor filii hujus Henrici Glogoviensis partiti sunt patrimonium. Henricus IV accepit Saganum, Sprottam & loca vicina: Conradus Tertius Olznam, Volaviam, & oppida illa, quæ avus detraxerat Principi Vratislaviensi: Johanni cessit Stinavia, Gura, & vicina ora: Primislaus secundus natu minimus retinuit Glogoviam, territorium Cossense, & Fraunsta-diense, cum Loëticus Polonia majori alia esset potitus.

Hoc tempore facta est inclinatio ad Regem Bohemia Johannem, qui recens fuerat adeptus regnum Bohemia: Præbuerunt causam ad hanc mutationem primum, quod Principes Silesiæ essent adolescentes, & grassarentur mutuo bellis & cadibus: Secundò quod Poloni prætulissent Silesis Loëticum, virum malum, & quod Joannes Rex esset Princeps Germanus præstans consilio & humanitate.

Primislaus Glogoviensis etsi sæpe prece, pretio, & minis fuerat tentatus, ut se Joanni subiceret, tamen constanter hoc negavit, & in illa sua adolescentia habet laudem, quod fuit industrius in gubernatione: Pingi se curavit cum gladio erecto, & scripsit se Dominum & heredem Poloniæ. Ita Curæus. Sed & Faber noster in Sabotho suo illam Principum Silesiticorum subjectionem indignè ferens, & Primislai hujus constantiam & resistentiam magnificens, sequenti carmine Heroem deprædicat:

Turpibus obstaturus erat mercatibus unus
 Premislaus animum referens, nomenq; Promethei,
 Nimirum cui mens uni prasaga canebat
 Vaticinico servile jugum, subeundaq; gentis
 Barbara iussa, ignominias, fastumq; superbæ.
 Quem si tum senior juvenem, si denique multi
 Audissent unum, rectè pravisa monentem,
 Servitio baud dubiè Patriam, nexuq; pudendo
 Asserturus erat: sed postquam antecire furorem
 Vaticinans nequirit generosa voce, quod unum
 Restabat, dejectum animum, male sanaque fratris
 Consilia increpitans, dulces somalle penates
 Exilio mutare, inquit, quàm Regibus ortos
 Venales Domina serviliter ære sub hasta
 Mancipio dedi. Regi quapropter emaci
 Commodus occubuit, fraude interceptus, & atro
 Magnanimi juvenis mors est properata veneno.
 Ille autem ante diem, testes pia Numina, fato
 Occidit infando, liber tamen, ardua magni
 Pectora propositi retinens, postremus avitam
 Ad patrias libertatem non venditus umbras
 Rectulit, invisam gentem, dominosque perosus.
 Macte animi Princeps magni, indubitataq; Regum
 Progenies, quem, si quicquam mea carmina possent
 Solis utrumque latus, pluvius sciat Ausser, & Arctos.

A. 1331 mortuus est sine hærede Premislaus Glogoviensis: exuvias illius
 diviserunt fratres, Conrado Olsnicensi inopi data est à Joanne fratre Sti-
 navia, qua deinceps ferme semper conjuncta mansit cum Ducatu Olsnensi.
 Ipse autem Joannes retinuit Guram, & adeptus est dimidiam partem Glo-
 govie, altera pars cecidit Henrico Saganensi, qui est Quartus inter Henricos
 Glogovienses. Sed Joannes Gurensis partem suam vendidit Joanni Bo-
 hemie Regi. Is, cum non impetraret ab Henrico Saganensi, ut se profite-
 retur subditum regni Bohemie, ejecit eum Glogoviam anno 1332.

Fuit autem Henricus Saganensis, cum quo nupta fuit Mechtildis filia
 Marchionis Brandenburgensis, Princeps pius & modestus, domi ex marito
 animi mortuus successorem habuit Henricum Quintum, qui nominatus est
 Ferreus. Curam.

Ab hoc tempore

Pars una Ducatus Glogoviensis in Regia, pars altera in Ducum Teschenensium fuit potestate: Hanc enim partem, quam Rex Joannes à Joanne Gurraviensi emerat, Casimirus III, Dux Teschenensis, à Rege accepit; à Casimiro verò anno 1358 Semovitus ejus filius: à Semovito anno 1381 illius frater Primislaus I: ab illo anno 1407 Primislaus II: ab isto A. 1421 Boleslaus II: ab hoc anno 1463 ipsius Vidua Margarita Comitissa Cilienfis: à qua tandem ad Regem rediit, quod fuit ante suum.

Alteram verò partem, quam Rex Henrico IV ademerat, Henricus de Duba Minister Regius gubernavit.

Henricus Ferreus, Henrici IV filius, qui Crosnam, Svibusium, Zulichium, Freistadium, Sprottam, Saganum, & Grunbergam tenebat, acceptum sese tam Cæsari Carolo IV, ad cujus coronationem anno 1347 Pragmam se contulit, quam summo Pontifici (Romam enim & Hierosolimam deinde devotionis ergo profectus fuerat) reddidit, redux autem Catharinam Leopoldi Archi-Ducis filiam matrimonio sibi junxit, & propter animi corporisque fortitudinem *Ferreus* dictus, aliquam Ducatus partem, quam Joannes Rex ipsius parenti ademerat, à Carolo IV, Joannis filio, recepit. *Intercessit illi bellum cum Domino Bibersteno* (ex Curia rursum verba mutamur) *Soraviensi propter aliquos agros, quem coëgit facere imperita.* *Hic tamen Princeps florens opibus & dignitate, in senecta adeò spretus est à sua nobilitate, ut annotatum inveniam, potentiores quosdam nobiles eum captum velata facie circumduxisse per ludibrium, frondibus ipsum percussisse, & inelamasse, ut averso capite ielus ramorum vitaret in sylva.* *Tandem abdidit eum in vicinum pagum Jacobskirch in cellam subterraneam: hoc cum à rustico quodam, qui ex eodem carcere evaserat, significatum esset, Civitas Glogoviensis Principem liberatum cum magna letitia in urbem reduxit.* *Mortuus est anno 1369, sepultus Saganæ: reliquit tres filios superstites impuberes, HENRICOS: illi aliquot annis simul educati sunt, sicut ostendunt multa monumenta, edita sub nomine trium Henricorum.*

Sub annum Christi 1380 facta est divisio Ducatus inter tres Principes. Henrico Sexto Saganensi, qui est nominatus Senior, data sunt territoria, Saganense, Crosnense, & Svibusense. Henrico Septimo Rapoldo dicto cessit media Glogovia, medietas Gurræ & Stinaviæ etiam, præterea arx Henderdoffensis cum suis agris. Henrico Octavo, qui ob secunditatem nomina-

ius est Passer, obvenit Freystadium & Sprotta cum vicinis locis, inter quæ procul dubio fuit Grunberga.

Rapoldus Glogoviensis fuit Princeps non ignavus. Anno enim 1388 Polonia fuit quassata bellis civilibus, cum Poloni repudiarent Sigismundum, qui postea fuit Cæsar: ibi Rapoldus adjutus auxiliis Conradi Stinaviensis & Gurensis adortus est territorium Fraunstadiense, illudque post annum quadragesimum, ex quo amissum fuit, conatus est recuperare: sed non respondit fortuna. Oppidum enim etsi in diversis locis fuit incensum, tamen à civibus & praesidiariis est defensum; Poloni etiam maturè nova miserunt auxilia, quibus cum Rapoldus cederet, facta sunt vastationes in agro Glogoviensi: sed Rapoldus sese colligens profligavit Polonos ad pagum Vetschiz prope flumen, ibi magna multitudo fugiens in undis Viadri periiit. Ex spoliis hostilibus Princeps in suburbio Glogoviensi prope pontem fluvii exstruxit templum sub nomine & honore Divi Georgii. Anno 1395 mortuus est Henricus Passer, qui reliquit filios quatuor, Joannem, Wenceslaum, Henricum Nonum, dictum Rapoldum, & Henricum Decimum. Natus maximus planè voluit se jungi à fratribus, illi datum est territorium Saganense, quod hoc modo à Glogoviensi ditione avulsus est, & capit habere nomen peculiaris Ducatus. Wenceslaus in juventute casu fortuito in armamentario Crosnensi lethali vulnere accepto periiit. Henricus Nonus autem sive Rapoldus Secundus ob egregias animi dotes Imperatori Sigismundo acceptus, sequens apud nostrum in Silesia Togata promeritus fuit encomium:

Pulchrum fuit Henrico IX Rapoldo, sive Rumbuldo majoris Glogovia Duci, Henrici II X Filio, Henrici V Ferrei nepoti, Henrici IV Pronepoti, Henrici III Abnepoti, Cunradi autem Principum Glogoviensium οὐκ ὀλίγους Atnepoti, ex gente illa Piaistica oriri, quæ vix ullam nobiliorem, aut antiquiorem sibi arrogare quisquam audeat. Pulchrius autem, & longè mercede pulchrius, indefesso quodam mentis vigore eo usque in litteris processisse, ut suo illam merito Sigismundus Imperator, acer ingeniorum estimator, non amaret solum, in honoreq; haberet, sed & arduis consiliis, procurationibusque adhiberet; atque ob spectatam multis modis industriam, fidemque eximiam Budissina, Gorlicii, ac Sittavia Præfecturâ hautquam contemnenda donaret. Anno Christi 1423 Legatus à Magno Cæsare ad componendas lites inter Danie Regem Ericum, & Holsatia Comites exortus, cum mitteretur, nondum confectis rebus in ipsa legatione morbo correptus interiit: spesque immensa amplitudinâ, ad quam indubie perven-

surus fuerat, conciderunt, sepultus est Haderslebia Ducatus Slesvicensis in templo Cathedrali monumento marmoreo, quod Dania Rex erigi curavit, & se, & ipso, & Imperatore, à quo missus erat, dignum.

Henricus X, penes quem fuit gubernatio, propter morum pietatem & placiditatem vocatus ad possessionem Episcopatus Vratislaviensis (ut habet Curæus) oblatam dignitatem non acceptavit. Fuit potentissimus inter omnes Principes Silesiæ sui temporis. Anno 1426 factum est initium depredationum Hussitarum in Silesia, sed illa non pervenerunt in Ducatum Glogoviensem, quia magna erat potentia Henrici Ducis, & ipse non irritabat Bohemos, quia metuebat fratrem hominem malum & turbulentum, scilicet fœdus cum Biberstensiis, qui tunc erant potentes. Curæus.

Cum Hedwige conjugæ suæ duos procreavit filios, quorum natu maior Sigismundus anno 1458 Freystadii (ubi parens communiter residebat) annorum viginti & octo mundo tempestivè valedixit: Ipse verò Henricus X anno 1467, 11 Novembris extremum diem clausit.

Filius natu minor Henricus XI successit parenti Princeps optimus, bonitate parenti non inferior, sed ingenio & corpore imbecillior, ejus regimen in funesta Georgii Podiebradici tempora incidit; conjux autem ejus fuit Barbara Alberti Electoris Brandenburgici filia, quæ Anno 1476, die 21 Februarii per mortem Henrici XI facta vidua, & Ducatus hæres scripta fuit. Atque hinc ortum fuit Bellum Marchicum. In disceptationem enim post Henrici mortem Ducatus Glogoviensis vocatus fuerat: Nam primo loco Preseliti (inquit Curæus) Regis Matris commemorabant, Ducatum morte Henrici, qui non reliquisset sobolem, rediisse ad Regem totius provincie dominum. Secundo Legati Marchici allegabant testamentum mortui Principis, qui totum territorium conjugis suæ viduæ assignasset. Terio Vladislaus Bohemus urgebat suum jus, quod se pro legitimo Rege Bohemia, ratione accepta coronæ, gereret. Quarto Joannes Sagancensis proponebat iura agnationis in successionem, quod Henricus fuisset frater suus patruelis, ideo æquum esse sui haberi rationem.

Ordines re deliberata prudenter responderunt, sese disceptationem hanc æquo & legitimo permissuros judicio, & habituros pro Domino illum, quem leges dominari juberent. Interea visum est, justum esse, ut vidua ante cognitionem maneret in possessione Ducatus: atque ita post paucos dies gubernator supremus à Marchione nominatus est Dominus Schenckius, qui Magistratum urbanum in Civitatibus constituit. Sed is obfuit causæ suæ

Domini. Accusabatur propter superbiam, quæ in ipso major fuit, quàm in Principe mortuo, viro placidissimo & humanissimo.

Joannes Siganensis sciebat fovere se causam non valde bonam. Quia olim discretè cautum erat, ut patri & liberis nullum esset jus in Ducatu Glogoviensi, & Henricus X solus fuerat hæres fratrum mortuorum, præterito Joanne. Præterea ipse Joannes, cum Siganum dissipavisset, nullum territorium in Silesia possidebat, atque ideo secundum leges ad has civitates vix poterat habere accessum.

Confugit verò ad Matbiam, qui legibus & armis erat validior. Is nunc parabat nuptias, prævidebat bellum Austriacum, amabat etiam Joannem, qui ipsi operam egregiam contra Polonos navaverat, ideo huic concessit, ut Ducatum in suam potestatem traduceret, eaque de re mandata ad Glogovienses misit: sed jam tunc certa pacta intervenerunt. Quia Rex Ducatum illum destinabat filio suo naturali Joanni Corvino.

Hæc consilia cum intelligeret Elector Brandenburgicus Albertus, quem Germania nominavit Achillem, pater Barbara, convertit se ad Vladislavum, & tandem post longam tractationem hæc fuit inventa ratio, ut Barbara vidua nuberet Vladislavo, ipsique loco dotis, & tanquam Regi Bohemia traderetur possessio Ducatus Glogoviensis.

Actum hoc fuit sub exitum Augusti. 26 Augusti convocati fuerunt Ordines Frisladium, fuerunt ibi Legati Vladislavi, & Marchionis, quorum Principes erant Dux Monsrbergensis, cum quo nuptia erat Ursula, filia Electoris Alberti, & Schenckius, qui postulabant Juramentum fidelitatis ab Ordinibus. Eo die quidem perfici hoc non potuit, sed postridie curarunt certa cum conditione, hoc nempe pacto: Promittimus fidelitatem & obedientiam Vladislavo Bohemia Regi, Marito nostræ Dominae, quatenus ipsa Domina de Jure in nos potest habere Imperium. In hanc sententiam etiam fuerunt confecta literæ.

Non multo post Joannes, qui nitebatur Matbia, & sciebat Vladislavum esse signem bellatorem, non amplius lege, sed armis statuit agere. Stinavit igitur magnas spirans minas cœgit exercitum equestrem & pedestrem. Calendis Decembris Ordines denuo congregati Frisladii, missa legatione rogaverunt eum, ut ageret mitius & responsum ipsorum expectaret.

Septimo Decembris vocavit Ordines Siganum: ubi cum prius de Jure suo quadam esset locutus, protulit literas Matbie Regis, quibus tribuebatur ipsi possessio Ducatus. Ordines multum ancipites, in diversa studia scindebantur, quia jam prævidebant bellum funestum patriæ. Die 9 Decembris

bris juravit in verba ejus tota nobilitas Ducatus, & civitas Glogovia sola, quam præ cæteris oderat Joannes: reliquæ verò urbes, quibus chara erat Barbara vidua, discesserunt.

Joannes nihil cunctatus, post biduum accessit ad Sprottam armatus. Urbs re deliberata elegit minus malum, aperuit ipsi portas, & promisit obedientiam. Postridie ivit Freistadium, & idem obtinuit. Sequenti die Grunberga, ipsum Oppidum, præterea Zulichenses & Saibusenses eò vocati, potestati ejus se permiserunt.

Hæc cum summa celeritate perfecisset, 14 Decembris properavit Crofnam; sed ea jam erat munica prasidio Marchionis. Conabatur Joannes ab illis exprimere deditionem: per triduum inflammavit ædificia suburbana, sed cum prasidarii eum contemnerent, reversus est Sprottam.

Die 9 Januarii Ann. 1477 Ordines convenerunt Freistadii, collocuti sunt per triduum, & pacti sunt Inducias cum Marchione usque ad ferias S. Georgii. Tempore Induciarum Joannes domicilium suum collocavit Sprottam, & occultè nobilitatem in Lusatia inferiori, quæ parebat Marchioni, ad Cotsusum & Sprembergam, conatus est sibi conciliare, sed frustra.

Vix dum elapsis Induciis, Joannes convertit se ad bellum. Tenebatur prasidio Marchico arx Freistadiensis, illud statuit ejicere. Die Lune sequenti feria Dominice Ascensionis venit Freistadium: Urbs, quæ diligebat Viduam, & præterea prohibebatur à prasidio, non recepit eum: recessit plenus furoris. Reversus est post octiduum, in feriis Pentecostes armatus, Civitas ipsi aperuit portas, sed arx exclusit eum.

Marchio Albertus, Princeps non solum militaris, sed etiam prudens, nolebat rem citò deduci ad arma. Parcebat enim miseria civibus, & sperabat Matthiam facturum, quod esset æquum, idèò segnitè opposuit se Joanni. Arcem Freistadiensem munivit prasidio militum solum sexaginta, quibus præerat Sigismundus Rotebergius.

Vladislaus Bohemus promiserat sua sponse auxilia & defensionem, & sub initium Maji duplex agmen ex Bohemia emiserat, quod Glogoviam proficisceretur, sed utrumque infeliciter remegisse: Prius in Ducatu Svidnicensi exterritum armis incolarum, domum rediit: alterum cum in Lusatia superiori frustra civitates aliquas tentasset, etiam dilapsum est. Ipse Vladislaus respiciebat bellum Austriacum, & jam eum affinitatis Marchie pertinebat, atque ita Barbaram suam deseruit, & Casarem non defendit.

Die sexta post Pentecosten, prasidarii & cives Crofnenses conati sunt

sunt pulso Joanne, solvere obsidionem arcis, verum hoc frustra fuit: in re-
dicta aliquot pagos agri Freystadiensis, & Grumbergensis inflammaverunt.

Die Sabbati Joannes Conventum suorum habuit in pago Brega, agri
Glogoviensis, & petiit auxilia. Sequenti die, qui erat festus S. Trinitati,
Glogoviensis, qui multum formidabant iram Joannis, miserunt ipsi ex op-
pidanis pedites triginta, equites 16. detinuit eos Freystadii septimanas tres:
21 Junii de nocte venit in suburbium Glogoviense, mane vix tandem exora-
tus à senatu utriusque partis, urbem ingressus est. Abiit inde Calendâ
Julii, collocutus fuit cum Margarita Ciliensi, sed non obtinuit, quod quere-
bat.

Tandem post decimam septimanam solvitur obsidio Freystadiensis:
pergit tamen Joannes furere, Zulichium, & Suibufium occupat, arcem Beu-
teniciam capis, & inflamat. Anno sequenti post Pascha Belicium Mar-
chie opidum in suam redigit potestatem, sed profligatur à Marchione: Sub-
ditos suos gravibus exaurit exactionibus, in suum sævit Consiliarium. Is
erat (ut cum Curao loquamur denuo) Theophilus Bergmannus, Glogoviensis,
vir doctus & facundus, qui multos annos in aula vixerat carissimus Prin-
cipi, cujus arcana ferme solus sciebat. Fortunam verò florentem comita-
ta est invidia; Nobiles enim oderant illum propter potentiam, & dolabant
eum ipsis antecferri: ideo criminati sunt eum apud Principem variis arti-
bus, & tandem hoc anno, cum à Rege reversus esset, vicerunt accusationes,
& extrema ipse est constata calamitas.

Die 13 Junii conjecit eum in turrin Sprotta, detinuit eum sine cibo &
potiusque ad noctem, qua secuta est diem Viti, tunc extra oppidum ductus
est, & nocte intempesta, spectantibus duobus hominibus, capite truncatus est.

Et hæc facta sunt in bello Marchico.

In Guraviensi, quod anno 1480 suum sumpsit exordium, non minùs
Joannes sævit: Mathia enim Rege Ducatum Glogoviensem Joanni eri-
pere conante, è vestigio Princeps de vindicta cogitavit, terruit primùm re-
liquas civitates, & eò adiecit, ut ipsi promoverent auxilia; Glogoviam &
Martii de nocte veniens, in curia manè convocata plebe conquestus est
oratione admodum demissa, & lugubri de injustitia Régis, quòd ipsi eri-
pere vellet verus Ducum Glogoviensium patrimonium; petiit ergo con-
tra Regem auxilium, quod populus oratione Principis persuasus promissit.
Joannes Episcopus Waradiensis, qui intelligebat traduci suum Regem de in-
justa violentia, & accendi populum rerum imperitum ad exitiosum bellum,
subito Wratalavia excurrit iurus Glogoviam, ubi in Conventu exposciturus
erat

erat voluntatem sui Regis, Joannes Princeps verò dissidens suæ causæ, usus technis Opicii, Virum illum, sapientia & gratia Regis florentem, urbe Glogovia exclusit, illique nuntiavit, in vicino pago, cui nomen est Ecclesie altæ, se ipsum velle operiri, urbem autem ipsi patere non posse. Tulit hoc indignè Episcopus, & Lübenam Wratlaviam, non viso Principe, regressus est.

Joannes magna celeritate, antequam de turbis istis doceri posset Rex, invenit rationem, qua posset ejicere Margaritam Ciliensem, quam intelligebat moto bello futuram à partibus Regis. Misit suos internuncios ad Ducissam & cives ipsi subiectos, qui proposuerunt nomine Principis, censere Joannem, rectè facturam Ducissam cum suis civibus, si omnino quiescerent, nec cum hostibus Joannis sese conjungerent.

Responsum est, Ducissam nihil hostile moliri contra Principem: sed ipsam non posse preliari cum Rege, cui esset devincta religione juramenti, quare orare se, daret operam Joannes, ne Rex irritaretur.

Ipsa 9 Martii misit, qui vocarent Casimirum Teschinentem in auxilium, quod tamen frustrà fuit: Simul cives, qui jam odorabantur mentem Joannis, comportarunt in arcem Ducissæ alimoniam, & bona sua: data sunt etiam mandata, ut singuli parati essent ad subitos casus.

Undecimo Martii Joannes hanc causam belli arripuit, quod Ducissa videretur munire arcem, armavit opidanos & nobiles suos, & paulo ante solis occasum bellum misere viduæ indixit. Nocte intempesta armatus arcem invasit, occupavit vestibulum, abstulit obsessis aliquot tormenta bellica, & multa vasa cerevisiæ. Ipsi cives præsidarii compulsi in arcem internam, sub aurorum ædificia vestibuli incenderunt. Venit in potestatem Joannis etiam turris vicina portæ, quam muniverat Ducissa, ut retineret potestatem portæ flumentanæ.

Sic factum est initium depredationum, & latrociniorum in ipsa urbe. Adduxit tormenta & alias machinas Sprotta & Freistadio, totamq; arcem obsidione cinxit. D. 13 Martii cives subditi Margaritæ, qui in urbe manserunt, renunciant Ducissæ, & jurant in verba Joannis: Præsidarii in arce aliquoties egressi sunt, & domos hostiles diripuerunt. Egerunt in arcem Judæi, quos texerat prius Margarita, domos eorum spoliaverunt, Synagogam spoliatam everterunt milites stipendiarii, mandante ita principe.

Ordines in Silesia graviter commovebantur isto furore insani Principis, & providebant iram asperim Regis, idcirco diligenter labebant de pace. 18 Martii venerunt in pagum Hohetirch Conradus Olsnicensis, & Le-

gati Friderici Lignicensis, ut Joanni pacem persuaderent, quam ipse plane repudiavit.

Nec tamen propter salutem patriæ communis, quæ in discrimen proiciebatur, essarunt ordines. Sed denuò d. 22 Martii in eundem pagum venerunt Joannes Waradiensis, qui cum imperio Regio erant in Silesia, Rudolphus Wratislaviensis Episcopus, Fridericus Lignicensis, Legati Wratislavienses & Svidnicenses, multique alii praestantes viri, qui omnes longa & prudenti oratione debortabantur Principem ab isto furore, sed ipse superbè omnia contempsit, & cum multa de injustitia Regis locutus esset, dixit, se, juvante Deo, profecturum ea, quæ inchoasset, itaque colloquium abruptit.

Factavit postea, rescivisse se ex Consiliariis Marchionis, Ducissam aliquando agitasse consilia cum Marchione, ipsique traditum fuisse arcem, si voluisset. Gessit igitur savum bellum, & inter alia imitatus est factum obsidionis Bohemica. Nam ex machina quadam in arcem projecit vasa referta putridis cadaveribus equorum, cattorum, canum & stercore humano, quæ fatore intolerabili miseram Ducissam cum suis penè necassent. Neque tamen praesidiarii fuerunt inertes, sed globis emissis & glandibus multos quotidie feriebant.

Annotatum est diebus festivis, quales fuerunt Christi concepti in alvo Virginis, diebus palmarum, quinta & sexta in septimana sancta, quasi tacitas fuisse inducias. Quievit enim omne bellum, nullaue sunt explosa tormenta.

Die, quo fit recordatio sanctæ cænæ, Princeps in Collegio peccata sua pro more sacerdoti confessus est, & longa oratione in cœtu sacerdotum omnium bonitatem suæ causæ predicavit, & blandis verbis sacerdotes sibi conciliavit, ita ut in suis annotationibus factum Principis non multum vituperare videantur. Munivit Joannes proximos pontes, & templum S. Georgii in suburbio flumentano impositis praesidiis, quæ arcere possent Gurenfes.

Tercio Aprilis, qui tunc erat dies secundus festivitatis Christiani Paschatis, ejecit ex urbe uxores, & parvos liberos civium illorum, qui erant in arce, illasque domus attribuit aliis. Ingens verò ab illo misero grege fuit excitatus plañtus, & ejulatus in urbe. D. 5 Aprilis agmen Gurensum ostendit se prope pontem Collegii, nullo cum successu. Redierunt de nocte 9 Aprilis, cohortati sunt obsessos in arce, ut fortiter agerent, se ipsis assuturos.

Eodem die venerunt Legati Principum, & Civitatum Silesiæ, qui rursus Joannem hortabantur ad pacem, sed frustrà d. 20 Aprilis ejecit Monachos

ebos Dominicanos, quòd existimarentur colludere cum obsessa Ducissa. Die Marci devastarunt totum agrum Cöbensem, prædas advexerunt Glogoviam. Venerunt eo die Equites Poloni 50, quos collocavit in Collegium. D. 30 Aprilis Ducissa ex arce misit nuncios, qui peterent pacem à Principe, inter quos fuit Nicolaus Dreßsmarchius, res dilata est in diem sequentem.

Calendis igitur Maji facta est transactio, cum Ducissa nullibi auxilium reperiret: Arx est tradita Principi, res suas singuli exportarunt, exules sunt restituti, sed in domos spoliatas. Ducissa permissum est, ut aut habitaret in arce, aut in civitate, frueretur rebus suis usque ad mortem, Joannes jam teneret imperium, & postea esset hæres Ducisse. Ipsa noluit assentiri, sed relicta arce, eodem die migravit Guram. D. 8 Maji Gurenses in suburbio flumentano rapuerunt armenta civium, & domum suam abegerunt: Sic demum mutua exercuerunt latrocinia per duos menses.

Cæpit litigare eodem tempore cum collegio, quia speraverat Sacerdotes emollitos blandis suis verbis collaturos pecuniam in stipendia militum, sed cum ipsi hoc negarent, cæpit per vim hoc extorquere à præcipuis tantum. Nam cum Senatus Collegii involvere etiam vellet sacerdotes minores, eosq; posceret pecuniam, Princeps dixisse fertur: *Taus es hats nicht/ sechs Zinck muß geben;* addens interpretationem Allegoria talibus verbis: *Volo ut vos sacerdotes primarii contribu'is quantum postulo, aut si refragabimini, ejiciam vos, retraham ad me redditus vestros, & inde meos milites alam.* Ita collegium denuò agmine Polonorum replevit.

Die 17 Aprilis Gurenses transgressi Viadrum, in ripa australi plurimos pagos depopulati sunt, Cramspicium & alios, abactis inde prætoribus redierunt domum, inscutus est eos Princeps Cöbenum usque nullo cum successu. Gubernabat verò bellum Casimirus Teschbinensis, qui erat Gura. Die Urbani ipse Princeps agrum Gurenssem devastavit. 18 Maji Judei Glogovia pulsi sunt, & jussi sunt perpetuo urbe exulare. Hoc unicum pro salute civitatis susceptum fuit ab hoc Principe.

Sexto Junii manus quedam prædatoria, quæ militaverat Principi, ob non soluta stipendia invasit agrum Freistadienssem, & ex pascuis illis armenta rapuit. Secutus est eos Princeps ad Tribelium oppidulum usque, ibique cum illis transegit. D. 13 Junii Princeps collectis omnibus suis copiis insudie se in ditionem Gurenssem, ibique grassatus est rapina & ferro. Arcem quæ fuit in Nartbau obsedit per octiduum, præfidiariis extorsit deditionem, & arcem exussit.

Die 19 Junii ad ipsum oppidum Guram factum est parvum prælium,

ubi tanta fuit alacritas Principis, ut in ipsum pontem insiliret, & cepisset urbem ea die, si Poloni maturè eum fuissent secuti. D. 23 Junii Conradus Olsnicensis sancivit inducias annuas inter Principem & Gurense, Captivi sunt redditi utrinque. Non multò post, cum existimaretur esse debellatum, major confusio est secuta.

Senserat Joannes venisse fulmen ex aula, idè capite se communicare contra Regem. Postulavit à civitate, ut conscriberet ex pecunia sua pedites quingentos, extorsit trecentos, atque rursus gravi actione onerati sunt homines. Postulavit etiam à nobilitate, ut esset in procinctu, & cum non impetraret quod vellet, nobiles viros 19 coniecit in turrim. Ultimo Julii Legatus Regius Vratislavia mandavit ex Imperio Matbia toti Silesia, ut Joanni eriperent Ducatum, eumque captum & vinctum in Pannoniam mitterent.

Ordines Joannem monuerunt de suo periculo, & Legatum Regium exorârunt, ut paulum rem differret. D. 12 Augusti fuit Conventus Parcbervicii in oppido agri Lignicensis, ibi Joannes Waradiensis, ut parceret afflicto Ducatui Glogoviensi, largitus est pacem Joanni ad unum annum, ut interea culpam suam apud Regem posset deprecari, & querere reconciliationem. Sed pacem penè turbâssent stipendiarii Joannis, qui apud Legatum questu fuerunt, quod ipsis non solverentur promissa stipendia.

Tandem onera incubuerunt in miseros subditos. Nam 14 Septembria Freistadii in conventu nobilitas & civitas fidem pro illo debito interposuerunt, professi sunt hoc apud Legatum Vratislavia, & coacti sunt solvere sequenti anno. Redundavit autem malum in civitates, quia à nobilitate parum potuit extorquere.

Margarita Ciliensis, consumpta dolore animi & arumnis obsidionis, Gura mortua est die Magdalena, sepulta est in templo collegii Glogoviensis, ubi ante annos undecim sibi curaverat exstrui sepulchrum. Anno 1481 sepe legati Regii egerunt cum Joanne de reconciliatione, sed non potuerunt convenire.

Tandem igitur persuasus à Georgio Stenio misit ad Regem, suum Opicium & scribam civitatis, Joannem Keppelium, quem tunc magnificiebat, illi exorârunt Regem, & die S. Laurentii renunciârunt suo Principi, recipi ipsum in gratiam à Rege. Idè proximo die Dominico post, publicè in templo & in arcè Glogovia fuit excitata letitia cantu & ignibus. Postea rursus emunxit suos, ut posset solvere suis laconibus, & circa Martiniana coegit nobilitatem, & civitates fidejubere pro aureis Hungaricis 12000.

Anno proximo post die Junii 18 venit Glogoviam cum mandatis Regis Georgius Stenius, is renunciavit Joannem publicè Dominum Ducatus Glogoviensis, nempe urbium Glogovia, Freistadii, Sprotta, Grumberge, Subbussii & Zulchii. Sed ipse Princeps, & omnes Ordines juramento se devinxerunt Regi, si Joannes decederet sine liberis masculis, omnem ditionem immediatè futuram sub Imperio Regis.

Ita Glogovia post annos ferè 120 rursus pervenit sub unum Principem. Annitente deinde Georgio Stenio, sedatum est etiam bellum Marchicum die 16 Septembris Camencii, ubi fuerunt unà Principum Saxonia fratrum, & Electoris Brandenburgici Consiliarii, Princeps Joannes & Georgius Stenius.

Transactum est hoc modo: Joannes resignavit in manus Regis oppida, Zulchium, Croßnam, Sommerfeldium, & Boberosbergam, illa Georgius nomine Regis, ut quidem invenio in vetustis chartis, pro dotalitio Barbaræ viduæ, quod fuit 50000 aureorum, tanquam Hypothecam tradidit Marchigni. Die deinde Dominico, qui fuit 13 Octobris, in omnibus civitatibus cantu publico Deo sunt actæ gratiæ pro concordia. Ita Curæus.

Hæc sufficiant hic de bello Marchico, & Guraviensi, nec non de JOANNE Saganensi, qui primariam in tristi hoc spectaculo personam egit; de bello porro Glogoviensi, & de fati Ducis, qui Tragœdiæ illi lugubrem fecit finem, dicturi sumus in sequenti Saganensium Ducum ordine.

Das Fürstenthum Glogau führet einen nach der Länge getheilten Schild/auff der einen Seite im rothen Felde einen weissen gekrönten auffgerichteten Löwen mit dem Doppelschwanz/auff der andern im blauen Felde einen halben schwarzen Adler mit dem Mondschein.

DUCUM SAGANENSIIUM SERIES.

Sicut Saganensis districtus olim non fuit Principatus peculiaris, ita Principes ipsius, qui tum simul Glogovienses fuerant, peculiariter hic annotare forer superfluum.

Circa annum 1194 aliquamdiu paruit Marchioni Brandenburgico Woldemaro, sed anno 1326 ab Henrico IV. Cunradi Glogoviensis nepoti redemptus Glogoviensi denuo insertus fuit, donec anno 1395 Henricus VIII. mundo vale faciens quatuor reliquisset superstites filios, quorum unus

JOANNES primus erat, qui ditionem Saganensem à reliquis districtibus Glogoviensibus separatam peculiari Ducatus nomine gaudere fecit.

cit. Genuit filias duas, alteram Comiti de Rupin, alteram verò Margaretham Henrico Duci Brunsvicensi, & hoc defuncto, Comiti Wolrado de Mansfeld, postea nuptas: filios autem procreavit quatuor, *Wenceslaum, Rudolphum, Balthasarem, & Joannem*. Cæterum tyrannus fuit, qui Abbatu Saganenſi oculos expungi fecit, conjugem verò suam ex aula unâ cum prolibus expulit, morte tandem ipse sublatus. Vidua per annos 24. vitam agens privatam anno 1463 mortua, Sagani sine pompa funebri sepulta. *Rudolphus* filius anno 1454 in bello Prussiano contra Regem Casimirum gloriosus occubuit. *Balthasar* feliciter pugnans salvus & incolumis ex illa expeditione rediens, anno 1461 Wratislavienſibus contra Georgium Podiebradium & fratrem suum *Joannem*, Georgii affecclam, se se conjunxit, sed à Joanne propterea ex urbe Saganenſi ejectus, apud summum quidem Pontificem quæſivit auxilium, quo etiam mandante à Wratislavienſibus accepit auxiliares copias, sed à Joanne miserandum in modum postea partim cæſas, partim fugatas. *Joannes* tamen deinde ab Henrico X Freystadienſi Sagano cedere coactus ad Regem Mathiam abiit; verum brevi post rediens Saganum obsidione cingit, ad deditionem cogit, & Balthasarem fratrem suum captum turri includit Pribuſienſi, in qua post bimestres ærumnas miseram finivit vitam; sed nec morte fratris contentus *Joannes*, *Feri* parentis *ſavus* filius, conjugem etiam Balthasaris ex provincia ejecit, & rerum in toto Saganenſi Ducatu potitus fuit solus. At enim verò qui fortunam ſat diu ſibi propitiâ habuit, per bella præſertim, Marchicum & Gurenſe, (quemadmodum ſuſius hæc Curæus teſtatur) in Glogovienſi tandem bello non illam tantum ſibi adverſam, ſed & gratiam Mathiæ Regis in odium mutatam, experiri coactus eſt; *Secuta eſt*, inquit præſatus Curæus, *fatalis mutatio*. Nam, ſicut *Stefichorus* eruditè ſcripſit: Cicadas in campis ſonare Tyrannorum ſcelera, & petere vindictam à Deo: ita Deus audit gemitus ruſticæ & miſeræ plebis, & tyrannum ex regno ſuo deturbari voluit, etſi priùs hæc ditio aſpere fuit quaſſata.

Statuebat Rex *Mathias* in hunc Ducatum collocare ſilium ſuum novum, *Joannem* Corvinum. Ideo non aliter pacem largitus fuerat *Joanni*, quàm hac conditione, ut poſt mortem ipſius Ducatus rediret in manus Regis, & ante ſexennium omnes ordines in verba Regis juraverunt. Tulerat hoc ægerrime *Joannes*, tamen obſecutus tempori aliquam diu quievit.

Interea ſubinde circumſpiciebat, quomodo hoc jugum poſſet excutere, & Ducatum tranſferre ad filias ſuas. Querebat igitur illis maritos potentes opibus & armis, qui poſſent ſuſtinere iram *Mathiæ*, atque convertit

se ad Henricum Mönsterbergensem, Principem florentem non solum potentia, sed etiam autoritate apud Regem suum Vladislaum, quem totum solus possidebat, & iudicabatur nutu suo armare posse Bohemiam. Deinde sciebat Reges Poloniae, Bohemiae, & universam Germaniam unâ cum Caesare agitare bellum contra Matthiam.

Sperabat igitur Regem, distractum tot curis bellicis, non respecturum ad exiguam hanc ditionem nec Pannoniam spoliaturum exercitu. Denique animabant eum priores successus, quod invito Rege Margaritam Ciliensem ejecisset, & tamen pacem impetrâisset.

Ineunte anno 1488 vocati sunt ad nuptias Glogoviam Principes, & simul conscripti ed Ordines, quos armis terrere volebat, ut facerent imperata. Venerunt Glogoviam die Epiphaniarum, qui tunc erat Dominicus, Henricus Mönsterbergensis & tres filii ejus, Albertus, Georgius, Carolus; prater ea Dominus Rosenbergius, natus ex filia Henrici Freystadiensis, & plures alii Bohemi traxerunt secum equites 150. Excepti sunt à Principe honorificè data illis cæna hora tertia noctis: Præses senatus collegii, quem nominant Prapostem, ex ritu sacro connubia sanxit.

Alberto juncta est Salome, Georgio Hedwigis, Carolo Anna. Postridie fuit apparatus in sacello arcis theatra missa, ea peracta, cum omnes expectarent epulas, Joannes tragiæ exorsus est, quæ ditionem hanc cruore & cade replevit. Vocavit Ordines nobilitatis & civitatum in atrium, locutus est de suo jure, conquestus est præteritis esse filias suas inique à Rege, qui patrimonium ipsis eriperet: postulavit igitur, ut moti his causis juramentum præstarent Principibus Mönsterbergensibus, illisque post mortem suam parerent.

Novum hoc erat omnibus, & quia ante sexennium obstricti erant juramento Regi, re deliberata, nobilitas & civitates uno consensu responderunt: Futuros sese in potestate sui Domini, quocumq; tempore, modo Princeps hac in re ipsis parceret. Non enim posse ipsos discedere à patris initis cum Rege Matbia. Supplices etiam rogarunt Principem, ut consideratione tantorum malorum, quæ paulò post essent secutura, sententiam mutaret.

Disceptatum fuit ea die usq; ad horam secundam noctis, & acerbæ epula convivia apposita sunt. Sequenti die vocavit in curiam multitudinem urbanam, concionatus est ibi de suo jure usque ad horam 22, sed frustra: laboravit deinde per suos singulis diebus, donec ordines, metuentes vim, in consilium venerunt armati.

Cum igitur non obtineret, quod volebat, vim meditabatur, & 27 Januarii

nuarii denunciavit Senatui collegii, ut res preciosas Ecclesia collocare in tutum, imminere enim novos motus. D. 4 autem Februarii conjugem & filias una cum præcipua suppellectile Suihusiam misit: quia præ se ferebat, Senatum concitare sibi seditionem, civibus edictum proposuit, ne quis rerum suarum aliquid ex urbe exportaret, quod magnos fletus in promiscua multitudine mulierum excitavit.

Magnum capiebant dolorem ex illa vesania Joannis Silesii Principes. Ideo Fridericus Lignicensis, qui cum imperio Regio præerat Silesie, ut matu- re turbis illis mederetur, ad diem 10 Februarii conventum indixerat Ligniciti.

Venerunt eo Episcopus Joannes, Georgius Stenius & alii: sed Joannes pertinaciter omnem tractationem pacis rejecit. Quia jam resciverat, generum suum Georgium Mænsterbergensem, collecta manu militum Bobemorum, Silesiam attingisse, & pervenerat ille quidem his ipsis diebus usque ad oppidulum Schanau prope Goldbergam.

Sed Fridericus Lignicensis subito evocavit suam nobilitatem, armavit etiam suos homines Ulricus Garschius, illi Bobemos numero 1500 adorti sunt, eosque ita terruerunt, ut potestati Principis se permitteret, & spon- sione facta, quod Silesia excedere, nec militare vellent Joanni Glogoviensi, dimissi sunt. Ipsi autem Georgio permissum est, ut comitatu equitum 45 ad socerum proficisceretur. Fuit hoc Februarii die nono. Ex Bohemis multi frigore in agris extincti sunt.

Joannes cum comitatu suo aulico progressus erat Sprattam, ut gene- rum cum exercitu exciperet, sed ibi accepto nuntium de dissipatione suo- rum. Fremens igitur domum reversus est. Georgius ad conjugem suam Suihusiam profectus est.

Fridericus Lignicensis & Episcopus, cum putarent Joannem Spiritus suos post tantam cladem remissurum, miserunt Legatos, qui eum diligenter ad pacem hortati sunt: proposuerunt, cogitare conatum esse similem insania, velle praliari cum Rege potentia & fortuna excellentissimo Mathias: parceret igitur sibi suisque, & tandem resipisceret, sese Regem omni arte placaturos.

Non audiit Joannes, sed cum de dolo & fraude Georgii Stenii esset prolixè conquestus, legatos re infesta domum remisit. Suum autem Idolum Opicium misit ad Principes Opolienses, quos Mathias etiam recens multa ave- rat, eosque ad belli societatem pertrahere nitabatur: Sed illi rectius sapa- erunt, neque malum malo medicari voluerunt. Opicium vacuum dimi- serunt,

serunt, qui in itinere penè interceptus esset ab Equitibus Pannonicis.

Interea nunciatur multorum sermonibus & scriptionibus, Mathiam Regem, irritatum audacia & perfidia Joannis, mittere exercitum ex Pannonia, cujus ductor precipuus esset Tetaurus, rei bellicæ imprimis peritus. Nam & Rex agrè ferebat, tam superbè à suo cliente, quem ipse ditaverat, sese contemni, & metuebat, ne suo exemplo Principes Germaniæ ad bellum concitaret.

Joannes nihil motus ea fama, cum semel fortunam suam, & ateam belli periclitari decrevisset, vocavit suam nobilitatem in arcem, ab illis obtinuit, ut suo sumptu militem alerent præsidiarium, & annonam in arcem importarent. Instituta fuit talis ratio: qui singulos equos Principi in usus bellicos debebant, alebant binos pedites, pendebant medimnos olyæ senos, singulos medimnos pisorum, salis medimnum medium, præterea carnes salitas & duratas fumo, caseos, butyrum & similia.

Ut autem aliqua simulatione retardaret impetum regiorum, iisdem diebus edidit scriptum, quod publicè affixit Wratislaviæ & alibi, in quo profitebatur, nunquam à suis Ordinibus se juramentum fidelitatis pro generis petivisse, & minis adduxit aliquos ex civitatibus & nobilitate, ut sigilla sua imprimerent. Meliores tamen constanter hoc negaverunt.

Exstruxerat Margarita Ciliensis Monachis instituti Bernhardini monasterium in suburbio prope arcem ad Viadri ripam, & erat adjunctus hortus constitus multis egregiis arboribus: quia verò illud ædificium tempore obsidionis poterat esse detrimentosum arci, totum monasterium Princeps funditus demolitus est: Monachis verò donavit novum domicilium in hortu suo suburbano ad orientem, ubi deinde habitârunt.

Bohemis, qui à Friderico Lignicensi superiore mense fuerunt dissipati, impetravit transitum per Misniam ab Alberto Misnense, qui exercebat inimicitias cum Mathia, & Sprottam usque ipsis obviam profectus est. Adduxit eos Glogoviam d. 8 Martii, qui tunc erat dies Sabbathi, antecedens diem Dominicum, quem Ecclesia nominat, Oculi. Distributi erant in quatuor signa, erant numero 1000 instructi armis idoneis.

Transferunt per arcem in aream fori ad curiam circa meridiem: fuit ibi præstò Princeps, cui nunc erat oblata occasio seviendi in miseram urbem. Pro certo relatum est, statuisse illum ex suo furore ejicere ex urbe omnes cives, & in vacuas domos collocare Bohemos, scelerum suorum ministros. Sed hæc consilia insana disvasit ipse Præfectus Bohemorum, vir non malus, Naslovius.

Vocavit in curiam omnem Magistratum urbis, Senatum, assessores Judiciorum & tribunos opificum, ibi in foro ad populum atroci oratione senatum accusavit, quod seditionem ipsi concitassent inter suos, quod fidem datam fregissent, ipsum ad Regem essent criminati, & hostem in Silesiam attraxissent.

His dictis, cum ipsi parati essent ad reddendam rationem consiliorum suorum, rejecti sunt, & captivi facti universi, causa nunquam cognita. Claves civitatis Senatui eripuit, curiam spoliavit, ademit civitati licentias, continentes antiqua jura & immunitates, ararium expilavit, pagos & bona civitatis fisco suo adjudicavit.

In turrim arcis tetram coniecti sunt Senatores fide erga suam Regem & virtute prestantes, quorum nomina sunt ista: Joannes Keppelus, qui antea fuerat charissimus Principi, Matthias Kelerus, Caspar Tonlor, Joannes Proferus, Antonius Kapius, Bernhardinus Dreissmarchius, & Nicolaus Kunzelius. Judices Urbanos & Tribunos in turre urbis includit eosque vinctos servavit in tertium diem usque, tunc emissi sunt, cum jurassent ipsi fidelitatem, & omnibus bonis, quae Princeps civitati abstulerat, renunciassent: Servati tamen sunt in carcere duo, Christophorus Lursius, qui tandem emissus fuit, & Nicolaus Fisch, qui fuit necatus fame. De exitu aliorum suo ordine plura dicemus.

Postridie in curia ex plebe legit novum Senatum homines hebetes, & improbos, qui sub juramento Principi cesserant de omnibus bonis Reipublicae, claves Civitatis tradidit Capiteaneo Bobemorum. Memoria proditum est, cum Senatum recentem ex fece illa plebis legeret, vocatum fuisse cerdonem prodigiosae staturae, quem Princeps renunciavit consullem, is cum diceret minime se ad gerendum tale officium esse idoneum, subiecit Princeps: Equidem sales quaro: nam priores nebulones astutiores erant, quam volebam.

Ita quidem tunc saviit, & luse Tyrannus, d. 15 Martii ex civitate relegavit Christophorum Lursium, & conjugem Keppelii feminam primariam. Freistadii proscripsit Joannem Scultetum & Nicolaum Bergmannum. Bobemi graves erant inquilini civitati, grassabantur pro suo arbitrio, & silebant omnes leges in urbe: d. 24 Martii rediit Soubiso in urbem conjux Ducis cum Gynaeo magna cum leticia, quae tamen ipsis non fuit diuturna.

Septimo Aprilis, qui tunc erat dies secundus festivitatis in Paschate, Princeps Senatus sacerdotum mandavit, ut collegium praesidio suo sumptu munirent, & propugnacula idoneis in locis exstruerent. Die sequenti fuit ingressa militia in urbem. Influxit enim Princeps in campo omnes, qui po-

erant gestare arma. Cives Glogovienses numero Bobemos superarunt, sed arma similibus instructi non erant.

Peruenerat Tetaurus in Silesiam & castra ad Novosorum locaverat, ducebat secum exercitum 3500 collectum ex Legione nigra Pannonica, ex Rasciis & Triballis, sed illud agmen subinde accessione novorum militum à Rege augebatur. Mandabat Tetaurus toti Silesia, ut evestigio in castra milites ex usitata formula mitterent. Sed Fridericus Lignicensis & Episcopus diligenter laborabant de pace, & sperabant Joannem Principem rediturum ad mentem meliorem. Placuit tamen, ut ex propinquo illi ostenderetur periculum.

Accessit Tetaurus Stinawiam, miserunt eò militem Principes & Civitates Silesia superioris: haeserunt ibi in tertiam septimanam usque, quia expectabant auxilia civitatum Lusaticarum, & omnes abhorrebant à bello, D. 12 Aprilis Tyrannus urbe eiecit conjuges & liberos illorum, qui erant captivi.

Calendis Maji, cum praevideret vicinam obsidionem, suburbium Proshbicense inflammavit, exussit domos, horrea, excidit arbores in hortis: Posfridie Bobemi, qui erant Hussitici, templum cruciferorum everterunt, sacras vestes induerunt, & imagines per ludibrium in foro urbis gestarunt.

Quarto Maji, qui tunc incidebat in eam dominicam, quam vetustas nominavit Cantate, exoratus est Joannes precibus Silesiorum, ut veniret ad conventum in pagum suum Hobekircb. Excepit Principes & Legatos magnifico convivio. Erant ibi Tetaurus, Georgius Stenius, Legati civitatum Wratislaviae, & aliarum.

Proposuit Tetaurus, & proluxa oratione Joannem ad pacem hortatus est, denunciando illi mala, qua passurus esset, si pugnare pergeret cum tanto Rege. Tandem re diu disceptata, Tetaurus dixit: Joannes, vide quam tibi tuisque velim bene, proficiscere mecum ad Regem, spondeo tibi fidem publicam sine dolo & fraude, promitto etiam meos milites non venturos interea temporis in tuam ditionem. Apud Regem verò cerò tibi veniam, & gratiam impetrabo, taliaque commoda, quae tu nunquam potuisti sperare.

Joannes, quem Consilarii ex stulto insanum faciebant, scurrili sermone omnia rejiciebat. Suscepit in caelum atque dixit: Agite, videtis me consensuisse, & ad longa itinera ineptum esse, rupti mibi sunt ramices, & longe propendet scrotum, non videbo ego Hungariam.

Offensi tanta scurrilitate Regii, evestigio consurrexerunt, & in castra

reversi sunt. D. 9 Martii Tetaurus & tota Silesia furioso Principi bellum scripto indixerunt. Eodem die decessit Lignicii Fridericus Princeps anno aetatis 40; de quo ea fuit opinio, quod si vixisset & collecto jam exercitu praesens cum Joanne colloqui potuisset, hoc bellum non fuisset futurum.

Sequenti die Dominico antecursores Pannonii & Germani civitati se ostenderunt. Emissi sunt equites ex urbe, qui fortunam experirentur, sed nullus fuit successus: duo ex urbe vulnerati sunt, interea Joannes bellum gerebat cum suis suburbiis, eoque die exussit reliqua aedificia suburbana, templa, nosocomia, molas & omnes villas.

Postridie, quierat 12 Maji, exercitus Regius ad urbem accessit: castra posita sunt in plaga orientali ad pagos Nashevicium, Schopium & Zarco-vium. Gerant autem bellum mite, quia sperabant Principem, agnita sua temeritate, adhuc insaniam suam mutaturum.

Tantum igitur Civitati intercluderebat commeatum, & his primis diebus prope Zarco-vium construxerant pontem super Viadrum, unde & annonam importabant in castra, & prohibebant, ne ex Polonia commeatus in urbem adveheretur. Bohemi praesidiarii egressi spoliaverunt omnes domos collegii & proximam plateam lapideam: Princeps ut precaveret occasionem motuum, die 13 Maji proposuit edictum, ne amplius campana sacra, aut horologia sonarent.

Calendis Junii, qui fuit dies sanctae Trinitati, Joannes Glogovia eduxit Equites 130, transivit Freystadium, infudit se in agrum Soraviensem, abegit aliquot armenta pecorum, & cum diceretur, adducturus esse octo millia equitum, reversus est. D. 5 Julii, qui fuit die profanationis sanctae Cant, comitatus eum sunt 260 pedites austriaci, qui ad ipsum pervenerant ex Misia.

Die Junii septimo venerunt in castra Regia milites 4000, missi à Rege ex Legione nigra; quia Mathias audiverat arma parari in Bohemia, fuerunt inter illos Sclopetarii 400. His copiis auctus Tetaurus cepit cogitare, quomodo Joanni detraberet Collegium nocte, quae secuta fuit diem Junii undecimum, Regii magno labore excitarunt castellum & ripam fluminis prope collegium, ut inde posset fieri oppugnatio. Explosa fuerunt quidem tormenta creberrimè ista nocte à praesidiariis collegii, sed Regii non sunt deterriti.

Die sequenti Joannes, cum desperasset de collegii defensione, statuit aliquid audere. Circa meridiem emisit Bohemos, qui inflammaverunt ades & aedificia omnia Collegii. Excitato jam incendio, ipse collectis copiis eru-

pit ex urbe, milites, qui erant in propugnaculo recenti, penè incantos oppres-
sisset, accessit ad ipsum vallum, & abduxit duo tormenta, quorum alterum
fuit Wratial. alterum Budissinense, in urbem, quæ demum finito bello fue-
runt reddita. Hoc ubi rescivit Tetaurus, subito suis submisit auxilia.

Constiterant primo loco Glogovienteses, deinde Bohemi, postremo
agrestes, & quamvis fortiter præliati sunt, tamen multitudine & violentia
tormentorum sunt superati & repulsi. Capti sunt cives quindecim, Bo-
hemi 40, ceciderunt 17, qui postridie, cum essent indocia, sunt sepulti.

Redeuntibus oppidanis in urbem, totum Collegium unà cum suis tem-
plis arsit, similiter platea lapidea & area piscatorum.

Irruerunt eadem hora in collegium hostes, milites Wratilavienſium,
primò, postea Episcopi & alii, qui non modò domos, sed etiam templa spolia-
runt, rapuerunt omnia ornamenta, libros & aliam suppellectilem sacram.
Sacerdotes dissipati sunt, & multi in urbem fugerunt. Erant in urbe
tempore obsidionis sacerdotes septuaginta, inter quos fuit Joannes Dober-
gastius Freistadiensis. Nobiles verò viginti septem.

Decimo quarto Junii Princeps vocavit in curiam cives & milites, illis-
que constituit Capitaneos, summum imperium traditum est Georgio Princi-
pis genero, sed interea pro suo arbitrio omnia gubernavit, & promiscuè sa-
viit Opicius Colo.

Huic ita constitutis, Princeps obsessos implevit magnificis promissis, pol-
licitus est, nunquam se deserturum istam civitatem, prius cerebrum & san-
guinem suum effusurum, nunc verò egredi se & adducturum exercitum
22000, qui jam appropinquaret, & brevia castra regia dissipaturum. Ita
quidem urbem reliquit Joannes, in quam deinde nunquam rediit. Curæus.

Nam licet urbs suppeticarum promissionibus à JOANNE lactata, sat
diu oppugnationi resisterit, cæsis tamen Bohemicis auxiliariis, in quibus
ille confidens sperabat Victoriā, exercitui Mathiæ hostibus mitibus,
qui vicem civium dolebant, tandem dedita fuit. Joannes autem à suis
desertus per Poloniam & Silesiam diu vagatus, Glacium tandem pervenit;
ibi, cum ex frigore & animi dolore periculosum contraxisset morbum, diu
decubuit, fortunam, quam sibi finxit, cum uxore & filialibus in vulgari
domo passus. Mathia dein anno 1490 extincto JOANNES CORVI-
NUS Mathiæ filius profligatus à copiis VLADISLAI, & illi reconciliatus
Regi cessit de Ducatu. Sed nec hujus diuturna fuit possessio: anno enim
proximo in potestatem venit ALBERTI POLONI, qui fuit frater VLA-
DISLAI; à quo tamen anno 1498 Regi fuit restitutus, à Rege verò alteri

fratri SIG SMUNDO traditus: Vivebat quidem adhuc Joannes Sagancensis exul, (ex Curæo rursus verba mutuamur) sed nullam apud fratres Polonos potuit impetrare gratiam, etsi putabatur ab ipsis fuisse incitatus contra Machiam. Posteaquam re perditâ Glacium evaserat, diu ibi ager decubuit, & per legatos se suæque Machiæ Regi permisit.

Eo mortuo plenus bonæ sp̄i volavit ad Vladislaum, nec dubitabat, se brevi futurum divitem: Sed Regem opinione sua invenit duriorē, & animadvertit, non resistentem esse apud eum memoriam veteris odii. Fuit etiam Wratislavie eodem anno in Conventu Ordinum Silesiæ, & proponebat nova consilia, sed jussus fuit egredi ex urbe. Iratus Vladislao, contulit se ad fratrem Joannem Albertum, fuit illi socius in bello Hungarico contra fratrem Regem, sed quia illius belli fuit exitus infelix, Joannes hunc nullo beneficio sibi devinxit. Regem verò gravissimè offendit. Mansit Cracovia, donec Joannes Albertus esset renunciatus Poloniæ Rex, deinde venit eodem anno sub hyeme in ducatum Glogoviensem, vagatus est præcipuè in territorio Cracoviensi, & nobiles possim eum pascebant.

Anno sequenti ivit Dresdam ad Principes Saxonie, ut pararet sibi intercessores ad Regem, illi dato munere eum dimiserunt. Fuit deinde Cuthusi per aliquot dies, & rursus properavit ad Regem Petricoviam. Eundem paulò post adiit Posnaniæ, multa postulavit & nihil impetravit, cum non desineret instare apud Regem, donati sunt ipsi aurei sexaginta, & jussus est abire, nec amplius ingredi in provincias Regis: edito etiam Regis prohibitum est, ne quis in Ducatu Glogoviensi eum hospitio exciperet. Venit etiam Posnaniam conjunx ipsius, sed Rex noluit eam videre.

Inops igitur consilii diverit ad Marchionem, à quo impetravit hospitium Francofurti. Civitas eum invita suscepit ob memoriam cladum superiorum annorum, tamen mandato Principis obtemperarunt. Habitavit ibi in domo conductâ humilis & egens, ut esset exemplum illius votivæ imprecationis:

Ἀφῆταιρ, ἀφῆμις, ἀνέστης ἐστὶν ἐκεῖν
ὁς πολέμας ἐστὶν Ἰπιδημῖς οὐκυόεντος.

Exulet hic longe urbe sua laribus, domoque,
Qui cupit in sese cives dira arma parare.

Recuperavit quidem ditionem Stinaviensem conjunx, sed cautum erat, ne marito ibi ullum esset jus. Sero igitur in illa sua egestate & solitudine capit deplorare scelera sua, & anno Jubilæo ivit Romam, ut à Pontifice expiaretur.

Dicitur tamen & ibi more suo scurriliter luisse. Cum ipsi sacerdos jejunium indixisset, nuntiavit illi postridie, excidisse sibi in confessione, quod senatum Glogoviensem fame necasset, annumeraret tamen hoc ceteris peccatis, nec penam auferet.

Relatum est etiam ipsi, Pontificem, qui audivisset in urbe esse Principem Germanum, ipsum admissurum ad oscula sanctorum pedum, Princeps Pontifici renunciavit, se properare domum nec appetere linctus istos. Reverfus in Silesiam à generis Münsterbergensibus Principibus impetravit ad tempora vitæ suæ possessionem ditionis Polaviensis, quam una cum Ducatu Olsnicensi pater Henricus permutatione à Rege fuerat consecutus. In illam igitur urbem suam collocavit domicilium, ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans, ut olim dictum est.

Instituit verò, ne nihil ageret, alchymicen, & loco civitatum, quas decoxerat, novum aurum coquebat numero non magno. Ibi igitur vitam suam clausit in miseria, cujus ipse sibi fuerat faber. Adeò dicitur indoluisse de suis peccatis, ut post mortem sparsus sit rumor, dignum eum esse, qui pro exemplo peccatoribus statueretur, & in numerum sanctorum referretur. Fuit in eo animus magnus & planè impavidus: sed ingenium agreste, & nimis crudele: in sermone fuit facetus iuque ad scurrilitatem. Utilis Princeps huic Ducatui fuit Sigismundus, qui migravit Glogoviam anno 1502. Ipse etiam in illa mediocritate suaviter vixit, & postea cum in regno experiretur arumnas, & fortunam adversam, sæpe dicitur huc respexisse, & Glogoviam, quam suam urbem appellabat, desiderasse.

Sustulit latrocinia in Silesia, quæ superioribus annis, conniventibus & interdum juvenibus præfatis, præter omnem modum creverant, adeò ut honesti homines vix tanto urbe egredi possent. Hominibus enim profligatis conjungebant se multi ex nobilitate, quæ in illa annonæ vilitate, rei agrariæ & œconomica negligentia facile decoquebat, & ad inopiam redigebatur: illi spoliabant mercatores, & ex rapto vivebant. Sigismundus verò vigilantia sua & pœnarum atrocitate itinera repurgavit, cum multis hinc inde, nulla habita generis ratione, meritis supplicis officeret.

Celebravit hoc Sigismundi beneficium versibus amenis & verè heroico Vir & Poëta optimus Franciscus Faber, quos propter memoriam adscribo:

Quodque omnis posthac pacatior ora quievit,
Tutus & in quavis mercator valle diurnum
Carpit iter, tibi præstantissime Jagellonum
Jure tuo, meritisque tuis Sumunde fatemur

Deberi, te magna sequi non Herculis acta.
Invicta puduit nostris grassantia terris
Monstra domare animo, fontum nec sanguinis ortus,
Aut equitum splendor movit, nec honestior ensis
Divisit panam, sed equis pependit eadem.
Cannabe cum Domino, cupidas & crocantis escam.
Esraeleque olim afflictus solatia ciste
Præbuit, hic primum nostri videre trementes
Et quavis magnos furca pallefcere fures.

In hoc Ducatu etiam Sigismundus constituit judicium publicum ex nobilitate, & in illo tanquam supremo ditionis tribunali lites dirimi & pacem custodiri voluit. Laborabat ut urbem, superiorum Principum culpa deformatam, exornaret legibus & structura: & valde fuit munificus erga omnes ordines, ita ut aula ipsius bonam partem civitatis pasceret. Sed nimis curò hinc advocatus est, postquam frater Rex Alexander decessit anno 1506.

Ducatus rediit in potestatem Regis, quem deinceps gubernavit per Praefectos: sed statim is disceptus est. Bartholomæo enim Manserbergensi attributum est pecunie summa non magna Freystadium, sedes veterum Principum, quibus ipse fuit dissimillimus: pollebat quidem aliqua aulica dexteritate, sed erat injustus & rapina medebatur sua inopia. Trabebat in suo comitatu nobiles pradones, Christophorum Nigrum & alios. Indixit deinde bellum Wratislaviensibus, & multos passim excitavit tumultus, donec tandem Danubii undis absorptus est.

DUCES SAXONICI SAGANENSES.

Postquam igitur Joannes Dux Saganensis bellorum descriptorum tempore nimio ære alieno obrutus esset, coactus, Mathia Rege sciente & consentiente, Ducatum Saganensem vendere Emptoribus

ERNESTO Electori, & ALBERTO Saxonibus, quorum ille præstito Mathiæ Regi homagio, ab eodem anno 1473 in possessione confirmatus, subditos post tot bellorum injurias respirare, & pristinis privilegiis à se confirmatis de novo gaudere fecit. Brevi post Ducatum Alberto fratri tradidit: Huic autem ad plures abeunti successit filius natu major.

GEORGIUS, qui œconomis bene dispositis, & proventibus auctis anno 1539, unâ cum duobus Filiis suis mundo valedicens, hæredem habuit fratrem suum.

HENRICUM, sed & hoc anno 1541 viam universæ carnis ingresso, in regimine successerunt duo filii, MAURITIUS & AUGUSTUS, qui anno 1545 magna cum solennitate simul Saganum ingressi, bonum Ducatus publicum stabiliverunt. Cum autem anno 1548 *Mauritius* ad Electoralem dignitatem eveheretur, & Ferdinandus I restitutionem sumptuum propter Electorem Joannem Fridericum hucusque in carcere detentum factorum prætenderet, nec non pro æquivalente ditionem peteret Eilenbergensem, Mauritius in Misnia solus dominari volens, Ducatu potius Saganensi cessit.

Ferdinandus I homagio à Statibus & civitatibus anno 1549 accepto, post quadriennium.

GEORGIO Marchioni Brandenburgico, Statibus quidem ab initio protestantibus, & privilegia de Ducatu in perpetuum non vendendo, oppignorando, commutando, abalienando prætendentibus, tandem tamen assensum præbentibus, Ducatum oppignoravit, qui, cum termino statuto pecunia non redderetur, Ducem sese Saganensem scripsit. Anno 1558 Balthasar de Promnitz, Episcopus Wratislaviensis, Soram à Ferdinando I emens murum eidem dedit ad viginti annos octo & sexaginta talerorum millia, quibus Rex Marchioni satisfecit, Ducatum oppignoratum non tantum Episcopo, sed & hoc anno 1562 humanis rebus exempto, *Sigfrido de Promnitz*, Episcopi hæredi, permisit; Maximilianus II tamen anno 1563 Saganum veniens in arce jurare sibi fecit Status, &

Rudolphus II tandem sub regiminis sui initium ea lege in Ducatu oppignorato confirmavit Promnitzium, ut per dies quidem vitæ illo gavisurus, moriens autem Soram tantum hæredibus suis, Ducatum verò Regiæ Camerae esset relicturus. In cujus possessione cum aliquamdiu permansisset, A. 1628 à *Ferdinando II*, Cæsare gloriosissimo,

ALBERTO DE WALLENSTEIN,

Exercitus Cæsarei Generali Archistratego, S. R. I. Principi, in feudum collatus fuit; sed post hujus fata, passim apud Historicos descripta, ad Bohemiæ Regem revolutus, Anno porro 1646

WENCESLAO EUSEBIO,

Principi de LOBKOWITZ venditus.

Hic anno 1654 S. R. Imperii Princeps creatus, & in generalibus ejusdem Imperii Comitibus inter reliquos Principes sessionem nactus, tempore Ferdinandi III in ejusdem Aula consilio bellico aliquamdiu præfedit, & Ferdinando III defuncto, à Leopoldo I, quoque Cæsare Augustissimo,

& Domino nostro clementissimo supremam in Aula sua Cæsarea Præfaturam, & Anno 1671 post mortem Sebastiani Wratislaviensis Episcopi, summi quoque Silesiarum Capitaneatus dignitatem, quam in ejus absentia S. R. I. Comes de Schaffgotsch interim administravit, usque ad Cardinalis de Hasfia adventum obtinuit. Quam autem fatalis annus 1674 huic Principi fuerit, in Valckenerii vertutem Europa, & aliis nostri temporis historiographis satis superque exponitur. Successor hujus fuit filius

FERDINANDUS AUGUSTUS LEOPOLDUS,

S. R. I. Princeps, Dux Saganensis &c.

Qui Fratrem habet Franciscum Wilhelmum Ignatium: proles autem genuit ex Ernestina Agnete, Ducis Nassau-Sigenis filia,

A. 1678 Eleonoram, decimo tertio post nativitatem die denatam,

A. 1679 Leopoldum Christianum, sequenti anno extinctum,

A. 1680 Philippum.

Ex Maria Anna Wilhelmina verò, Wilhelmi Marchionis Badensis filia, quam post fata primæ conjugis anno 1680 vitæ sociam duxit, procreavit

A. 1681 Josephum Antonium Augustum,

A. 1682 Eleonoram Elisaberham Amalias,

A. 1683 Ludovicam Franciscam Annam.

Mortuâ hac uxore tertiam duxit natam Comitissam ab Altheim.

Clypeus hujus Principis bis transversim, & semel perpendiculariter secatur, areolasque sex comprehendit: Prima aurea, caput uri nigrum, annulum ejusdem coloris ore ferens, continet, quod *derguta* erat Bersteinæ Familiæ. In secunda Rubea apparet Angelus, aureas indutus vestes, quod insigne est Saganensis Ducatus. Tertiæ cœruleæ partem inferiorem petra triceps argentea implet, in superiore tres stellæ aureæ fulgent, designando Comitatus Principali Sternstein. Quarta cœrulea Leonem coronatum aureum cauda bifida refert. Quinta aurea tribus palis nigris distinguitur, hos duos laterculos Cæsarem Principi, ob rem in bello fortiter ac feliciter gestam, addidisse ferunt. Sexta denique areola aurea continet aquilam nigram, quæ in pectore semilunam, & huic impositam cruciulam argentei coloris exhibet, quod symbolum est Silesiæ, vel speciatim Ducatus Glogoviensis, qui olim cum Saganensi conjunctus fuit. Toti incumbit parmula quadripartita, cujus prima & extrema quadra è minio & argento transversim secantur, & Popelhorum Idæ Lobkowitz tesseram gentilitiam repræsentant; secunda & tertia argenteæ singulas aquilas

las nigras, quæ nonnihil in altum dextrorsum inclinatæ volant, Zerotinæ Familix emblemata referunt. Tegi solet hic clypeus mitra Ducali.

Das Fürstenthum Sagan führet im gelben Schilde den schwarzen Adler/ auff dem Helm einen stehenden Adler/ die Helm-Decke ist gelb und schwarz.

Ducum Wratislaviensium Seriem Breslographiæ renovatæ addemus.

§. 77.

RATIO SUCCEDENDI IN FEUDIS.

Et hi quidem Silesiæ Principes à servitiorum onere liberi sunt & immunes, nisi quæ charitatis & benevolentix causâ, ultrò & sponte sua præstant. (was sie vor ihre Person thun / alles aus unterthäniger Lieb und Treu/ und keiner Pflicht beschicket) Plerique tamen Boemix Regi Clientelari sive feudali jure eo usque devincti sunt, ut, quamvis jure communi feuda, præsertim dignitatum, perpetua sint, adeò ut qui in millesimo quoque gradu reperiantur, possint in feudo succedere, si aliud nihil obstat: quasi nimirum in feudis non tam successio sit, ut in hæreditatibus, ad decimum saltem usque gradum permissis, quàm successorum quædam continuatio, quæ fit à primo acquirente in omnes ex eo descendentes in infinitum, licet iidem sibi sint collaterales: hoc tamen in Silesia, deficiente simultaneâ investiturâ, extra descendentem proximè defuncti lineam neutiquam obtineat, sed rigida potius juris Saxonici observatur dispositio: sicut accidit (ut alios modò taceam in Ducatibus Oppolienfi (a) & Ratiboriensi, qui avorum nostrorum memoriâ Joanne Du-

ce sine liberis masculis defuncto, & ita cum eo Illustrissima Oppolienſium Ducum familia, quæ longo tempore in Sileſia floruerat, omnino extinctâ, ad Bojemix Regem devoluti ſunt, excluſis agnatis Lignicenſium ac Teſchinenſium Principibus.

(a) de feudo Ducatus Oppolienſis pluribus à nobis ad cap. IX. §. 10 agendum.

§. 78.

*PACTUM CONFRATERNITATIS DE
mutua in Feudis ſucceſſione à Rege Bohe-
mix reſciſſum.*

Atque hæc quidem præcipua quoque cauſa fuit, cur D. Ferdinandus Rex pactum confraternitatis, ſive *πᾶσι ἀλλήλων ἀρεσνομία*, ut Græci vocant, hoc eſt, de mutua ſucceſſione, ut nimirum unius gente extinctâ alterius ſuccederet, inter Joachimum Electorem Brandenburgicum & Fridericum II, Ducem Lignicenſem, non adhibito conſenſu Regio factum, per ſententiam Wratſlaviæ A. C. clo 10 XLVI, a. d. XIIIX Maji latam, ceu quod in Regis, qui ſciret Ducatum illum, ſicubi caſu emerſerit, ad ſe aut ſucceſſores ſuos in regno Bojemix devolutum iri, præjudicium ac detrimentum vergeret, atque irritum pronuntiârit.

Conf. Frid. Lucæ in Chronico pag. 1297.

§. 79.

§. 79.

FEUDUM DUCATUS OLSNICENSIS
an ad fœminas transeat?

Ducatum sanè Olsnicensem ad fœminas etiam transitorium esse, post masculos nimirum extinctos, plerique persuasum habent: allegantes inter alia privilegium, quo Joannes Bojemix Rex Conrado Duci Olsnicensi A. C. MDCCCXXXIX indulgit, ut deficientibus virilis sexûs heredibus, seu successoribus, filia ejus Hedwigis, vel legitimi ejusdem heredes non alio tamen quàm feudi jure in successum succedere queant. Sed præterquam, quod concessio illa personalis, ei adhuc Principi facta, qui non hujus gentis, sed ex familia Piastea fuit, id maximè probandum erat, in tabulis novæ investituræ, quam à Vladislao Hungariæ & Bojemix Rege Henricus Dux Mönsterbergensis, Georgii Bojemix Regis filius, impetravit, disertim filiarum etiam successionem fuisse expressam: Eas verò quia videre mihi non licuit, nihil certi quoque statuere potui. Illud non ignoro, à Ludovico Rege Vladislai filio Ducibus Mönsterberg-Olsnensibus amplissimam facultatem concessam, ducatus sui arces, opida, provincias, dominia atque possessiones tam inter vivos, quam testamento, aliove ultimo elogio, sive conjunctim, sive singillatim, in quemcunque velint, alienandi ac transferendi. Quæ ipsa tamen potestas num ad filias quoque extendenda, (a) an verò ad personas dun-

taxat habiles, five feudi capaces restringenda sit, alii viderint: neque dubito iple, Ducum modernorum genitorem Principem sapientissimum, pro ea, qua apud Augustissimos Cæsares, Rudolphum II & Mathiam I, pollebat gratiâ & auctoritate Illustrissimæ suæ familiæ ac posteritati eum in modum prospexisse, ut in omnem eventum habeat illa, de quo sibi gratuletur.

(a) Hodie nullum superest dubium, cum moderni Principes ex successione formineâ Ducatum hunc possideant. Privilegium autem hujus tenoris apud R. P. Bilbinum legitur:

Joannes Dei Gratia Bohemiæ Rex, ac Luxemburgensis Comes. Notum esse volumus tenore præsentium universis. Quod nos Illustris Principis Domini Silesiæ, & Olshnicensis Principis Conradi, Domini nostri dilecti, ingentem ardoris affectum, & jugem sollicitudinem, quam erga Regale culmen semper gerit & assidue gessit, interna mentis consideratione animadvertentes, ipsumque ad proseguendum commodum & favorem nostrum frequentius aliquarum retributionum repensâ, & specialium gratiarum prærogativa, allicere cupientes, hanc sibi duximus gratiam faciendam, quod si (quod absit) præfatum Ducem ex hac luce migrando absque heredibus vel proheredibus masculinis decedere contingeret, quod ex tunc filia sua dicta Hedwigis, quam habet in presenti vel legitimi sui heredes, de ipsius corpore descendentes, omnes suas terras, Domina & possessiones, quas ipse Dux habet in presenti, vel habiturus esset impofterum pleno Juris titulo apprehendere hereditarie, & possidere pacifice possit, debeat, ut in eisdem omni eo Jure, modo & forma succedere hereditarie possit & debeat, tanquam Proles valeret Masculina. Quas quidem terras prædicta filia sua, ac ejusdem filie heredes legitimi, de corpore ipsius descendentes, a nobis & heredibus nostris in feudum semper habebunt, & recipient, & de ipsa, tanquam nostra fidelis & Princeps more aliorum Principum nostrorum, debita obsequia fidelitatis tenebitur exhibere, non obstantibus quibuscunque constitutionibus, juribus, statutis, consuetudinibus, ac aliis etiam, si talia essent, de quibus in genere vel specie expressam oporteret fieri mentionem, quibus omnibus, in quantum hujusmodi nostra gratia concessioni obviare possent, esse volumus, & intelligimus totaliter de-

roga-

vogatum. In cuius rei testimonium presentibus nostrum sigillum duximus appendendum. Datum in Altenburg in die Beata Annunciationis sanctæ Mariæ virginis Anno Domini M CCC XXXVIII. Balbinus Miscellan. histor. Bohem. Decad. I, Lib. VIII, Part. III, f. 226. 227.

§. 80.

DUCUM TESCHINENSIVM PRIVILEGIUM, & Feudum olim ad Fœminas transitorium.

Casimiro Duci Teschinensi, supremo tunc utriusque Silesiæ Præfecto a Vladislao Rege huiusmodi Privilegium A. C. clō CCCC HC concessum invenio: quod ipse ac hæredes ejus utriusque sexus masculi & fœminæ, ac proximè cognati, in Ducatu Teschinensi ac Pleßensi Territorio hereditates capere & succedere, omnesque adeò ditiones ab cognatorum uno ad alterum devolvi debeant in quartum usque gradum: Quo quidem axiomate Ducissa, quam dixi, Elisabetha Lucretia Friderici Guilielmi fratris successionem sibi vendicans, possessionem Ducatûs, quam vacuam invenit, nihil protelando apprehendit. Quidquid sit; ex eo ipso tamen, quod Ducatus ille certo modo ad fœminas transitorius sit, feudalem esse desuisse, minimè probari potest. Siquidem juris indubitati, quatenus à feudi proprii natura recessum ex formulis investiturarum elucelcit, eatenus successioni locum esse: ceterum in aliis feudi naturam firmam, stabilem que permanere. De quo plura nobis inferiùs dicenda erunt.

§. 81.

§. 81.

*JUS, QVO OPPAV. & CARNOVIENSIS
possidentur, ignoravit Auctor.*

Quo jure Ducatum utrumque Oppaviensem & Jägerndorffensem Princeps Lichtensteinus, Saganensem autem VValdsteinus teneant, haud dum nobis liquet. (a)

(a) Ducatus Oppaviensis circa principium seculi superioris Principi de Lichtenstein ab Imperatore tanquam Rege Bohemiæ fuit venditus; cui postea Carnoviensis accessit, postquam Joannes Georgius, Marchio Brandenburgensis, motibus à Friderico Palatino excitatis nimium se immiscuerat, atque à reconciliatione, quam Joanni Georgio I Electori Saxoniæ debet Silesia, excluderetur. Præensiones quidem in hunc Ducatum movit domus Brandenburgica, quibus tamen Anno 1685, cum circulus Svi-busienfis eidem cederetur, plenè renunciavit.

Saganensis Alberto Fridlandico primum donatus, postea iterum ademptus ex gratiâ Cæsareâ ad familiam Lobkowizianam pervenit.

§. 82.

*INFAM. BRANDENBURG. Carnoviensis
fuit hæreditarius.*

In familia quidem Brandenburgica Jägerndorffium hæreditarium fuisse, ex diversis Regum Bojemæ diplomatibus confirmatoriis abundè constat.

§. 83.

COMITES OLIM IN SILESIA PLURES.

Comites in Silesia plures antiquitus fuisse præter historias diversa docent diplomata: & in his Henrici Slesæ, Poloniæ, ac Cracoviæ Ducis Privilegium, Cœnobio Camencensi super Jure Patronatûs Ecclesiæ

Eran-

Franckenbergenſis, nec non capellæ de Bardo anno Chriſti clo CCXXX impertitum: in quo teſtes laudantur Comes Jaroslaus Caſtellanus de Nemichi, Comes Dirsko Caſtellanus de Bardo, itemque Comes Mycho de Sandewell. Vidi & aliud inſtrumentum, cujus vigore Eccleſiam Micholovienſem Comes Januſius, & Comes Stephanus, & Simon dictus de Micholow, & Comes Bogus dictus de Pogrell eidem illi Cœnobio anno Salutis 1276 donârunt: idque præſentibus teſtibus Comite Stoſſone, & Comite Johanne Caſtellano de Bardo, Comite Girſicone de Breſchin, & Comite Jaroslao, filio Mioſconis, & aliis, qui ad ſepulturam Comitſ Buzwionis de Micholov conveniant. Quin literas ex eo tempore vidi complures, Monafteriorum præſertim Henrichovienſis ac D. Virginis in Arena, nec non Reipubl. VVratiſlaviensis, in quibus clarè nominantur itidem Comites, puta: Stephanus magnus Caſtellanus in Roleslave, Predſlaus, Jarocius, Emmraminus de Stregoni, Stephanus de VVirbna, Fulco, Miroslaus, Rigrodus, Miceſlaus 1209. Vincentius, Emranus, Johannes de VVirbna 1214. Stephanus Caſtellanus de Nemchi, Boguſlavus Caſtellanus de Recen, & Albertus de Karcin 1239. Raſlavus Caſtellanus de VVrat. 1239, 1247. Prodborius, & Godinus 1239. Stephanus de VVirbna 1240. Is ipſe nimirum, qui anno ſequenti in bello Tartarico fortiter pugnans unâ cum filio Andrea periit, Conditor Mona-

sterii Franciscanorum apud Suidnicenses. Boguslavus Castellanus de Nemci 1244, 1247. Mrozco Preczlai filius Castellanus de Rezzen 1244, 1247. Nicolaus Castellanus de Boleslavitz 1241. Cessenta Castellanus de Olesnit 1247. Mrozco Castellanus de Nemitz, Boguslaus Castellanus de Recin, Michaël de Crassicz, Olicus subpincerna 1250. Albertus cum Barba & Dania 1251. Jakjo Castellanus VVrat. 1253. Johannes de VVirbena 1255, 1259, 1261, 1263. Conradus Suevus, Johannes Castellanus de Rezen, Michaël Judex, & Michaël Daleborovvitz, & Ynibranus 1263. Nankerus 1263, 1272, 1273. Nicolaus Boletzko 1213, 1264. Thy-mo de VVilenburg 1266, 1272, 1273, 1274. Petzo subpincerna, Eberhardus, & Simeon fratres 1266. Radz-laus dictus Dremling Castellanus de Reczen 1272, 1273, 1282. Dyrslaus de Beten 1272. Michaël de Schösnitz Castellanus VVrat. 1272, 1282. Johannes sive Januschius de Michelovv 1272, 1273, 1274. Johannes Serucha 1273. Stisso Simon, & Jamberius 1271. Unartisco, Colche, Schaslaus, & Nassigneus 1277. Johannes dictus Oslina, Budivvoius Castellanus in Semdczel, Andreas de VVirbna, Marſchalcus, & Henricus dictus Spigel 1252. Jaroslaus de Herbersdorff, Ulricus de Lubin, & Henricus Sambervvitz 1293. (2)

(2) HODIERNORUM SILESIAE COMITUM
SERIES,

Ordine litterario disposita,
ne hujus, illiusve praerogativae laederentur.

BARBO.

FRANCISCUS ENGELBERTUS BARBO, Comes de WAXENSTEIN, L. B. Ingueteneky, Pafs, Zobelsberg, &c. Comes in Silesia, unicus ad S. Joannem Wratislaviæ Canonicus, & Serenissimi ac Reverendissimi D. D. Francisci Ludovici &c. Episcopi Wratislaviensis Suffraganeus, Episcopus Anastasiopolitanus, sive Dariensis &c. denominatus &c. ex Illustrissima illa Prosapia, quæ quondam PAULUM II, Pontificem Maximum, laudatissimum, & coelestium gratiarum dispensatorem munificentissimum (quippe Jubilæum universale singulis viginti quinque annis promulgandum & celebrandum esse statuit) dedit Ecclesiæ, oriundus.

BERGE.

Duo hodie (quantum scimus) in Silesia hujus nominis sunt Comites Fratres, alter apud Sereniss. Neoburgicam Principem Hedwigen, Serenissimi JACOBI Principis Regii Polonici conjugem, supremus Præfectus: Alter militiæ Cæsareæ Generalis & consilii bellici Assessor, Majoratum Herndorffensem in Ducatu Glogoviensi possidet. Originem suam ducunt ex laudatissima BERGIORUM Familia, quam magnus ille trium Imperatorum Consiliarius virtutibus suis illustravit.

JOACHIMUS à BERGE

in Herndorff & Claden,

in Silesia Togata sequenti honestatus encomio:

Cum singulare & excellens decus ac præsidium Reipubl. sit Nobilitas litterarum, & iustitiam ac mores patriæ honestos intelligens & amans: quis non animum de hac felicitate Gentis nostræ gratuletur, quod, cum Dei indulgentiâ multis aliis ornamentis prædita sit, tum verò hoc etiam pulcherrimo decore nobilitatis doctrinæ & litteris exulta illustrius fulgeat. In qua quidem JOACHIMUM à BERGE, Virum non familia solum splendore, sed eruditione, sapientiâ, gravitate morum, animi virtute, reique litterariæ propagandæ studio nobilissimum, tribus Imperatoribus Augustis, FERDINANDO I, MAXIMILIANO II, & Rudolpho II à consiliis Imperii sanctioribus, Patriæque nobilitatibus præstans lumen, eum in modum emicuisse constat, ut laudum suarum non hanc modò Silesiam, qui tanti partus matrem se & alumnam fuisse non immerito gloriatur, sed totam etiam Germaniam, imò universam Europam, theatrum habuerit celeberrimum. Confectis peregrinationibus, cum insignes doctrinæ, virtutisque thesauros secum asportasset, latere diu non potuit, quo minus velut inter ignes lund

minores emicaret, ac splendesceret. Hinc ceriò factum, ut Baro Christophorus de Lobkowitz, Glogoviensium Praefectus regius, anno M D LIX Ferdinandum Imperatorem ad Comitibus Augustana sequuturus, non alià quàm Bergio partes suas vicario interim nomine obeundas delegare voluerit. Quas cum & ille, instantibus praefectim Provinciae Statibus, suscepisset, admirabilem ingenii sui dexteritatem cum pari conjunctam integritate sic omnibus probavit, & in ipsa adeò Caesaris aula propter negotia, quae ibi expedienda erant, planè difficillima innotuit, ut hanc modò praecipuorum Procerum, & in his Joachimi de Neuhaufs, supremi Boemiae Cancellarii & Equitis aurei velleris, insignem favorem meruerit, sed ab ipso etiam Casare, cui ob raras ingenii, animique dotes commendatus erat, dignissimus fuerit judicatus, qui è Silesiae exercitus in numerum illorum, qui Imperii consultationibus praesunt, coopretetur. Id quod factum Anno cl l LX, ipso D. Michaelis festo, juramentum ab eo nomine Caesaris suscipiente Joanne de Trautson, Libero Barone, Aula Magistro, & Marescallo. In tam illustri officio constitutus Imperii salute procuranda nihil prius, nihil sanctius habuit, & ut aliis rebus gestis interfuit, sic MAXIMILIANUM FERDINANDI filium tergemina Regia Coronâ, Boemiae quidem Praga mense Septembri A. cl l LXII, Germaniae Francofurti ad Manum eodem anno, Hungariae autem Posonii mense Septembri sequentis anni cinctum, tandem & Imperatorem salutatum vidit: posse aequam nimirum Ferdinandus nunquam satis laudatus, nunquam satis laudandus Caesar, ad exitum vitae & imperii vocatus Anno cl l LXIV, die D. Jacobo sacra, inter vivos esse desit. Hujus ergo successor ac Filius Maximilianus, sicut à consiliis Parentis recedere, aut ejusdem consultores rejicere temerè noluit: Sic inter reliquos, & hunc nostrum pristinum recipere locum, quem in quintum jam aetate dignitate tenebat annum, jussit, iteratoque iuramentum Sacramentum illum sibi de novo per Leonhardum de Harrach, supremum Aula Magistrum, Consiliarium Caesaris intimum, itidemq; aurei velleris Equitem, devinxit, cum hanc multò ante Caesaris nomine ab incolis Austriaci supra Anasum tractatus obedientia & subjectionis juramentum Lincii exegisset, aliàs negotia sibi mandata apud Curiam ejus loci Ducalem, & Cameram, uti vocant, summa dexteritate expedivisset.

Eodem anno cum Christoph. Carlevicio ad Saxoniae Duces Jo. Fridericū & Jo. Gulielmum missus esset, ut pacem inter illos, ac reconciliationem fraternam Imperatoria auctoritate interposita tentaret: ac Joannem Fridericum cum primis de dimittendo Gulielmo Grumbachio admoneret, Marburgum subse-

subsequente anno Herum suum angustum sequutus, inde ad nuptias Gulielm^o Hassie Landgraviⁱ cum Sabina, Christophori Ducis Württembergici filia, Casareo nomine cohonestandos abire, unaque ac eadem tunc operâ invitatos ad eas Germania Principes, Comitibus, quo interesse vellent, monere iubetur. Peculiaria habebat mandata ad Philippum Landgravium, sponsi Patrem: sed qui post multifarios de rebus Imperii secretioribus, ipsosq; adeo tam celebri Marpurgensi colloquio, cujus fuerat auctor, habitos cum Legato sermones, prætenu etatis senectæ, ac virium imbecillitatis sese excusabat, quò minus ad Comitibus venire posset: cum interea Principes reliqui, quot quos tunc illic erant, haut invitⁱ comparerent. Nec ita multò post amandabatur noster cum Sigismundo Hornstenio, Ordinis Teutonici per Alsaciam & Burgundiam Commendatore ad Austria superioris, & Alsatie ditiones ac civitates pro suscipienda adversus Turcam expeditione, impetrandis copiis auxiliariis, colligendis denique pecuniis. Quæ quidem res, ut ex voto Imperatoris cederet, Legatorum effecit dexteritas ac fides. Augustam igitur noster recurrit: cumq; Casar ad promovendum bellum Turcicum à Comitibus Viennam properaret, quæ restabant imperii negotia, Bergio & Wolfgango Hallero Imperii Secretario perficienda commisit. Et hæc quidem præclara illa sunt historicorum scriptis nobilitata Comitibus. A. 1667 cum Imperator Comitibus Silesiæ Oppavia, mense Jul. Hungarica Posonii celebraret, utriq; Bergius adfuit: decretaque illi duæ splendidissimæ Legationes, Constantinopolitana una, Moscovitica altera: utramque excusatione valetudinis minus rectè constituta submisit deprecatus est, etsi non item tertiam ad Daniæ & Sveciæ Reges obcundam; ne tam honorificum de se Casaris iudicium nimis leviter æstimare videretur, itinere tamen mense demum Martio sequentis anni se commisit, ad legationem suam difficillimis per IX menses in Daniæ & Sveciæ ultero citroque continuatis consultationibus, non sine manifesto vitæ periculo, ob tempestates mari gliscientes, luem autem pestiferam terrâ grassantem, & gessit cum laude, & feliciter absolvit. Circa finem Decembris Viennam rediit: Casari, quò pacto, quòve successu Legationem sibi demandatam peregerit, quâ sermone, quâ scripto retulit, matrimonii ineundi prætextu missionem ab aula petiit; nec tamen nisi paucas hebdomadas celebrandis nuptiis impetravit. Iis verò ad 18 April. A. 1669 indictis Casare juxta & Imperatricis jussu ac nomine interfuere Georgius à Braun, L. B. in Wartenberg, & Fabianus à Schönaich, Eques auras, Dominus Bethaniæ & Carolati, uterque Caf. Maj. à consiliis. Mense Junio revocatur in Aulam, & ad pensum, frustra petens sibi saltem unius

anni tanquam novo conjugii immunitatem concedi. Ad aliquot ergo menses se sedit, rursusque alia vice vix ad perbreve tempus visenda familia indulgentiam adipiscitur. A. 1570 ad consilium venire jubetur Pragam, quod & mense Januario comparuit, ac quæ muneris sui erant, pari, quæ antea, sedulitate ac dexteritate obiit. Parabat tum temporis Cæsar iter ad Comitæ Spirensia: à quibus ut abesse, sicque domum remigrare liceret, calidè denique precibus Imperatorem exoravit, sed ea lege, ut ad Electorem Brandenburgicum prius profectus negotia quadam cum illo gravissima tractaret, illac compendio in transitu domum desisteret. Reverso Imperatori à Comitibus, multis tandem ac indefessis precibus dimissionem ex aula bona cum gratia impetravit: ne tamen illi desset consilio & operâ, annua in eam finem constituta Bergi pensio, quam Rudolpho etiam rerum potencie aduæque vitæ terminum obtinuit. Sic ergo sibi ac suis redditus, totus quidem fuit in sapientie ac litterarum sacrâ, aliquot jam annos intermissis, aut certe minus serio cultis recolendis: nec eò minus tamen Casparis L. B. de Kitlitz, tunc Glogoviensium Capitanei, Amici sui antiqui, ipsorumque adeo Statuum multiplicibus precibus tantum indulgit, ut regie cura Adscribatur, nec non equestri ordinis senatoribus se adjungeret, imò auctoritate, & varia, quæ plurimum pollebat, rerum experientiâ præiret. Tenuit eum locum magno patriæ emolumento ad annos circiter XXXII, suamque pro tribunali sententiam sic dicebat, ut, quasi esset inter Areopagitas, nihil gratiæ daret, nihil inimicitia; multoties interim à Cæsaris & Aula negotiis sibi commissis interpellatus. Gravissima certè legatio fuit, quam A. 1575 Imperator illum obire, Augustoque Electori Saxoniæ, & Julio Duci Brunsv. adjungi voluit. Idque in controversia quadam induciaria, qua inter Marchionem Brandenburg. & nobilem Borkiorum familiam ob ditionem Falckenbergensem in judicio Camera Spir. disceptabatur, per amicam transactionis viam componenda. Viam mortalitatis communis aggressus est tertio nonas Martii A. à partu Virginis 1602.

Nec minori ornamento fuit nobilissimæ Bergiorum Profapiæ
CHRISTOPHORUS GEORG. DE BERGK

in Heerndorff & Kladen, Freiwalde, Bura & Leipze Hæreditarius,

qui & ipse Henelium nactus est Encomiasten in hunc modum:

In Olympo Silesia rogata præfulgido stellæ instar maxime scintillantis emicuisse Christophorum de Bergk, nemo faciliè negaverit, nisi aut is, qui facere aufe

Candida de nigris, & de candentibus atra,
aut qui de illustri ejus nomine hætenus nihil quicquam audiverit. Nihil
hic dicam de antiqua generis nobilitate, virtute avita domi forisque splendi-
dissima, nec non jam olim ab annis multò longius 200 equestri aureo splendo-
re decorati, ut ejus rei memoriam monumenta pervetera quæ publica quæ
privata consecrârunt, cæterisq; aliis, quæ vulgò dona fortuna vocantur.
Patrum quoque ejus, Virum maximum, triumque Augustissimorum Imp.
in maximis rebus fidissimum Consiliarium hic flebo, quem sanè, quoties co-
gitabat Noster, hoc stimulo non poterat non ad ardua quæque excitari. Hæc
enim præmia, etsi ad Bergii honorem pertinent, magnòq; ei fuerunt orna-
mento; longè tamen illud magis laudandum, quòd in prima statim adole-
scentia eum se præbuit, quem nullo negotio omnes intelligerent ita animatum
esse, ut qui minimum majoribus suis debere vellet, plurimùm sibi: memor vi-
delicet illius, quod Joannes Alexandrinus olim generosè admodum pronun-
ciavit, genuinamque nobilitatem non ex sanguine aut carne, sed ex animi
virtute formam accipere seu characterem, adeò ut spem minimè dubiam
jam tunc præberet, quod nomen à Patruo maximè sibi prælatum posteris ipse
olim prælaturus esset. In studia igitur liberalium artium (rara quadam
facilitate eodem tempore & Præceptorem Abrahamum Scultetum & Com-
militonem Wollfgangum Rotkirchium eruditissat nota nomina Heidelbergæ
natus) non secus illa etate, ac si solus hic ad gloriam aditus pateret, aut in
eo solo præsidio spes omnes suæ niterentur, incubuit, præter civilem sapien-
tiam, quæ præcipuè illi in oculis & mente semper fuit, placere sibi restatus
πολυζήτων quandam, & variarum rerum divinarum, humanarumque
si non solidam & exactissimam, certè talem, quæ instituto primario parando
atque exornando satis esset, cognitionem. Ævum namque hoc nostrum,
quod sanè doctum, delicatum, subactiq; judicii, pluris eos meritisimo conse-
re animadvertet; qui cum primas inter suos obtinerent, latissimas reli-
quarum disciplinarum ingressi, nonnullam etiam rerum aliarum notitiam
sibi comparârunt de iis, quæ nunc hæc, nunc illa in amplissimis Procerum Rei-
publicæ litterariæ Comitibus movebantur, differere ausi. Ubertioris exinde
animi cultus capiendi causa, cum Galliam, Angliam, Belgium, Italiam longè
lateq; peragraret, parili etiam industriâ non modo contendit ad omnigenæ
eruditionis metam; sed & alios in eodem jam ante coronatos vidit, allocu-
tus & complexus est: eorum familiaritatem & faventiam reportaturus
in Patriam, uberrimi instar thesauri. In hanc sanè cum finita peregrina-
tione redisset, omnibus iis ornamentis, quæ peregrinationes prudenter, pro-
vide-

videque susceptas subsequi solent, egregie dotatus apparuit; germana ejus fide, patrioque candore & constantia per miscellarum, morumque exterorum faciem nullo modo imminutus. Ea propter Magnatum mox gratiam, omniumque bonorum sibi conciliavit: jamque cum mentis alta consilium ac moderationem animi Amplissimo Ordini egregie probasset, ad summum auctoritatis & estimationis locum conscendit. Cetera vero sic vita sua rationem instruit, ut si quis solida prudentia atque eruditionis multifaria exemplar absolutum, si Musarum profugium, si sapientia asylum, si portum consilii, si nobilitatis ornamentum, si delicias omnis virtutis desideraret, aut requireret, hæc omnia & singula in uno Bergio inveniret. Felicissima rerum copia, ingeniique ubertati ac styli sublimitati fidem faciunt abunde, Hercules in Bivio seu statua Mercurialis pro via veri & summi boni, & ad sequendam per id ipsam interioris perfectionis & beatitudinis metam, Memoria item Bergiana, Historia Biothanatographica Joachimi de Bergk Patruī, & alia quedam ab eo edita opuscula, quibus ob id, quod minus grandia, sua laus minimè detrabenda; siquidem ut orbis aut domus magnitudo in parva charta se prodit exsculpta; sic animus & vena è tali scriptione satis superque apparet. In mole nimirum præstantia & virtus minimè quærenda est, sed in bonitate, ut boni judices sentiunt. Miseras, ærumnasque omnes, quibuscum in dies singulos & singula dierum momenta humanum genus constetatur, cum primis mala patria sua paulò post incubitura, cum vixisset annos 53, felici declinavit saltu A. 1627.

B R A I D A.

FRANCISCUS JULIANUS Comes de Braida, de Ronsecco & Cornigliano, Dominus in Heintzenburg, apud Ecclesiam Cathedralē S. Joannis Wratislaviæ, & Olomucii Canonicus, nec non Sereniss. Episcopi Olomucensis Suffraganeus &c.

B U R G H A U S.

Ex Burghausiorum, olim Nobilium tantum, postea Baronum, hodie S. R. I. Comitum, Domo inter alios Patriæ Patres prodit NICOLAUS L. B. de Burghaus & Stoltz, Dominus in Johnsдорff, Schildberg, Sacrau, Polnisch Neudorff / Peterwitz / Rheindörffel &c. Sacræ Cæs. Majestatis Consiliarius ejusdemq; Fiscī per utramque Silesiam Præsidis fidelissimi &c.

Cui, cum anno 1618. auctoritate & auspiciis Majestatis Cæsareæ Capitaneus Ducatus Monasterbergensis & territorii Francksteiniensis 6 die Februarii publica renuntiatione inauguraretur, sequentibus acclamatum fuit:

Munster-

I.

Munsterbergiacæ (quisquis sis) incola terra
 Tum FRANCKSTEINENSIS qui colit arva Soli,
 Mettichii placidos lugere o desine fascies:
 Prasidenamque novo spes tibi lata redit.
 Nicolaus Burghaus, generosi stemmatis Heros,
 Caesaris arbitrio nunc tua sceptrâ capit,
 Induperatoris patrias extollito curas,
 Qui bona scit magnis sic variare bonis.
 Ejus namq; sibi divo cum fratre Rudolpho
 Eximia est virtus, vera probata fides.
 Tellis erit Cameræ, supremi in Principis aula
 Sustinuit longum quem bene summus honos.
 Dacia bellipotens, vario concussit furore,
 Rege sub incerto dum vaga sceptrâ timet,
 Illius ingenii quoque tunc mirata vigorem,
 Provida suspexit dextraque consilia:
 Quæ catus sapiens, Legati munere fungens,
 Gnavius pro Domino protulit ille suo.
 Quid dicam reliquos summa cum laude labores,
 Quos sæpe in magnis impiger ille tulit?
 Quot modo nodosæ placido certamine lites
 Composuit felix arte, favore, fide?
 Quotque catenatas perfert (se Praside) curas,
 Casarei fisci jus redditusq; regens?
 Namque tributa potens quacunque Silesia pendit,
 Ordine prudenti dirigit ille sagax.
 Sed simul & rigidum moderatur Apolline Pluton:
 Ac gratas docta temperat arte vices.
 Hastæ graves inter curas Tritonia Virgo
 Adstat & Aonidum pectus amore rapit.
 Unde breves quæcunq; oneri vix subtrahit horas,
 Impendit Musis, ingeniumque colit;
 Postponit meritæ mercedem: legibus aurum:
 Virtuti vires: ingenioque genus.
 His actus stimulis, totum præcordia Phœbum
 Spirant, virtutum quæque corona tenet.

Nam vita pars nulla perit, mens ocia nescit:
 Ad trutinam recti pervigil omne refert.
 Ut Sol in calis, ut lux in sole videtur:
 Illius in factis sic quoque clara fides.
 Hinc dubia esse nequit cultæ prudentia mentis:
 Hinc res præclaram publica sperat opem.
 Prævalet in rebus prudentia semper agendis,
 Una hac virtutum Ludimagistra cluet.
 Hæc vult centoculo quo sis oculatior Argo:
 Moribus & morem temporibusque geras.
 Temporibus, qui rite sapit, servire necesse est
 Omnibus: ut tempus serviat omne sibi.
 Hic an Burghaus! non spectatissima virtus
 Emicat? excellens ingeniumque patet?
 Num res dubia timidum tumidumve secunda
 Non faciunt: eadem frons sibi mensq. manet.
 Ecce procellose tanta est constantia vita;
 Nil cano de reliquis: addere pauca sat est.
 Si Nervus justî numerosa pecunia belli:
 Pacificæ custos si Themis alma toga:
 Hæc duo si fuerint, olim quibus extulit ingens
 Roma caput: terris terror ubique gravis.
 En successor! meritum tribuamus honorem,
 Qui varia expertus, culmen nigrumque teneo.
 Hinc Caesar roseam duplici diademate frontem
 Nunc ornat, titulos ingeminatq. novos.
 Qui repetitus bonos operas actusque priores
 Nobilitans, ingens en decus inde capit.
 Subdita nunc igitur Tellus exporrige frontem:
 Gaudia de tanto concipe lata viro.
 Thuris adorati cumulis, ac messe Sabæ
 Fac pia sacra DEO, fundito corde preces.
 Inclute Burghaus!, Patriæ Sol splendide, dignus
 Vivere Nestoreos sanus oransque dies,
 Oblatos facilis dum fasces suscipis: Euge.
 Ex animo gratans hæc tibi vota cano:

Castalides artem, solers Cylleus usum,
 Prae cunctis, sceptrum dirigat alma Themis:
 Ingenium Charites tibi dent placabile, semper
 Ut consiet patrie tuta & amica quies.
 Nect ament & Nemesis nostris plane exulet oris:
 Hac bona, si petulans horrida turbet Eris.
 Via ultra? Ecce: Salus populi suprema manet lex.
 Hinc igitur voti summa sit ista mei:
 Consilium sapiens, Occasio commoda, felix
 Exitus, in quis fiat publica tota salus,
 Usque animo occurrant: quae suscipis astra secudent:
 Floreat, ut patriae iusque decusque tuae.
 Sic tua laus celsum pertingeret vertice calum:
 Sic tibi perpetuum surget honore decus.

II.

Ad Anagramma.

NICOLAUS à Burchaus, Senior
 En! Ibi Corona, Charus, Salvus.

Carmen Heroicum.

Deposuit postquam acceptas à Cesare fasces
 Mettichius: populi vero percussus amore
 Jupiter, en cunctos extemplo DEOSq; DEASq;
 Convocat ad magni divina palatia celi.
 Excitant sobrie, quo nunc respublica constet
 Nostra statu; cauti que hinc inde salubria promunt
 Consilia; hocce vacans cui possint credere sceptrum.
 Tunc Maja Genitus primum sic ora resolvit:
 Annon Burchaus! Senioris gloria vobis
 Haftenus innotuit; decorant quem splendida virtus,
 Ingenii dotes, ac rerum plurimus usus.
 Nunc igitur tali dignus reputandus honore est.
 Annuit en voto facilis Saturnia Juno.
 Laudans eximios generosi pectoris astus,
 Sublime ingenium, condigne ad publica natum,
 Tum quod purpureo graviter decus emicat ore

Et bene compositos aptosque ad singula mores.

Arridens Pallas blando sic ore locuta est:

Non minor est virtus Camera, quod Caesaris inter

Tot curas, nullo mens enervata labore,

Indulget Clariis pernox simul usque Camænis.

Scilicet est aliquid Musarum fonte rigari

Ora sacro, ingenuis excultum reddere pectus

Artibus, ad celsas recto quæ tramite gressum

Virtutes sternunt, quid sit Prudentia monstrant.

His veneranda Themis graviter mox subjicit: annon

Auri sacra fames, alienaque semper habendi

Improbis affectus, varias qui fingere fraudes

Cessabit nunquam, duo per pronomina, vulgo

Nota probe, ac totidem mundum Monosyllaba, versant?

Hinc an vesana litis non pullulat omnis

Materies: pugna, tum vulnera, jurgia, cades!

Quid faciemus in his? Constat pax aurea terris

Jugiter: En sacras mandamus surgere leges:

Armari stricto gladio pia jura potenter

Improba quo jussu plectantur crimina vulgi

Jura regant hominum cætus: reverentia legum

Quando perit, virtus pietas, honor exulat omnis

Ergo Burchaus! cum nota scientia legum.

Ac cor magnanimum juris stimuletur amore,

Insuper ecce lubens votis subscribo priorum.

Tum Charites: eadem nostra sententia menti

Est infixæ diu: Nam plurima fecit inermis

Fortiter: à teneris mens ardua fuit in annis.

Nil leve molitus: spaciosa climata terra

Perlustrans varie, varios cognoscere mundi

Mox placuit mores, clarisque hæret potentum

Limnibus: Celabres fortis majoris honores

Quærere præstando monumentis digna futuris.

Quantaque conspicua est ipsi præstantia formæ?

Plurima despondet celsi nitor igneus oris,

Membrorum gravitas, acer quem vultus honestat:

Omnia quæ placidus comis, sermone venusto,

*Temperat arte cate, populus ut deferat ipsi
Sedulus obsequium gratumque ex corde favorem.*

*Continuant votum superi, sic ore locuti
Unanimes: virtus & quæ bona singula, quemque
Nobilitant, vulgo tum quæ sparguntur in omnes,
In caput hoc bene mixta fluunt; divisa beatos
Qua faciunt collecta simul vir possidet unus.*

*Tunc divum genitor stellanti exorsus olympo est
Dum bonus & sapiens, qualem vix repperis unum
Millibus è multis, noster Burchausius usque
Voto laudatur superum, complexa potestas
Nostra virum rursus, merito dignamur honore
Atque soli sceptrum patrii committimus ipsi,
Tradentes claros justo moderamine fasces
Hos tu sic placidus mixta gravitate tenebis,
Antiqua ut redeat virtus, concordia, candor,
Cumque fide pietas alta cervice vagentur,
Fulgida sic patriæ felix eris usque corona:
Ac multum Charus populo tibi gratia semper
Plurima reddeatur: facilis labor, ac ibi fiet
Quo poteris saluus longam traducere vitam.*

*Annue f. va bonis cæptis, felicia cernis
Præsidis ecce novi primordia; prome coruscum
Sol præclare caput; solitoque illustrior, almo
Lumine purpureum jubar exere lucis Eoa,
Bis decies lustris redeunt, dum Cornua luna.*

III.

*Allusio ad nomen Nicolai
per ἐπιγαμπίδιον.*

*Nicolaus (victor populi) qui diceris: anne
Quod populum vincis robore nomen habes?
Vel quia terribilem potius es superare leonem
Vix puto: Sed verbo gratius omen inest.
Non tibi seva placent truculenti praelia Martis
Conspicere cruces sive cruore manus.*

*Tu populos suavi mentis moderamine vincis
Atque benigne animos in tua vota trahis.*

III

ἡ σκιά τοῦ γένους διέτι

*Umbra senis plus potest, quam gladius juvenis.
Plus valet umbra senis, juvenis mucrone: ferox hic
Arma furore rapit: providus ille sapit.*

Nicolao addatur

SIGISMUNDUS à BURCKHAUS

Dominus Stoltzen, ac Schildbergæ.

Burckhausiorum gentem in Silesica Nobilitate, celebritate nominis
ex rebus præclare gestis eminere, quis est, qui nesciat? Ejus ipsius familia
columen, atque adeo puris universæ illustræ decus fuit Sigismundus noster,
Nicolai filius, hant ob doctrinam magis præstantiam ac judicii dexterita-
tem, quam ob integritatem vitæ, ob excelsi animi constantiam, ob hero-
icum amorem erga Rempubl. speciosissimus, eo certe elogio, quo Amphib-
raum ornavit Æschylus, si quisquam unquam alius, longe dignissimus:

ἔγχε δὲ δὸς τὴν ἀρετὴν αἰεὶ οὐκ ἀναπαύσας
βαθύναν ἀλὼν διὰ φρονος καὶ ἐπὶ μένος,
αἰφ' ἧς τὰ κατὰ βλάσται βελευσάσα.

Hoc est:

*Nam justus esse, non viderier, studet
Sulcum profundum in mentis agro consrens,
Consilia de quo germinant salubria.*

Quarum quidem tam insignium virtutum, cum toto vitæ sue decursu,
cum eo maxime tempore, quo sacratissimi Principes Maximilianus II ac
Rudolphus II soliti examinare bonorum axiomata, illum sibi à consiliis,
nec non Ducatus Monasterbergensis, ac territorii Francosteinensis Præfectum
esse voluerunt, præclara edidit documenta: cum præsertim probe gnarus,
moderatori Res. pub. civium vitam esse propositam, ut ea opibus firma, co-
piis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit, ad candidam banc vitam,
tanquam regius athleta, strenue contenderet: omnia ad boni publici salutem,
justique, & æqui balancem potius, quam πρὸς χάριν vel πρὸς ἔχθραν cu-
jusquam, Tros ille Ruculusve esset, appenderet: fortiter, & non obnoxie,
aut ambigiose sententiam diceret. Atque hoc quidem eo magis liceat pace

omnium

omnium veritatem dicere, quod si quid hodieque Provincia ista habet boni, (habet vero libertatem, reliquaque, quae illam sequuntur, commoda; habet item eximia Privilegia, quibus ab Augustissima manu locupletata est) id magna ex parte vigilantiae Burghausii acceptum referat. Qui quamvis propterea ab omni dissidiorum, ac livoris jaculo non esset liber, sicut profecto nemo unquam osoribus caruit, & invidiis, cui vel eminere contigit virtute, vel felicitate provehi; innocentia tamen sua, ac recte factorum conscientia satis superque defensus, cunctas ipse quae invidiae, quae calumniae techinas, illustri etiam gloriae suae auctario superavit: modestis interim, imo generositatis esse ratus, magna dignitate, quae invidiosa laboraret solitudine, carere equo animo velle. Itaque cum honestam à Clementissimo Casare Rudolpho missionem impetrasset, administratione deinceps publicorum munerum aliis relicta, reliquum aetatis in cultis suis praeiis exegit, ac Scoltzena tandem tertio Eidus Majas à. C. f. squillesimo, nec non septimo, atque octuagesimo hoc corporis solutus est carcere. Parentes habuit Nicolaum, Joannis Theobaldi, qui Girsdorffiana bona in Ducatu Francofeinenfi aliquamdiu tenuit, indeque Kupferbergam, Poltzensteinum, Jenowicium, & Waltersdorff sui juris fecit, & constitutiones quasdam metallicas publicavit, filium, & Annam Casparis de Rorau ac Barbara à Berge filiam, fratrem Christophorum, sororem Helenam Wenceslao Haugwicio de Bischowitz nuptam. Patri ac fratri Wratislavia sepulchris egregium monumentum erexit huiusmodi versibus insignitum:

Heu dulces anima Genitor Natuque quiescunt,

ARX quibus atque DOMUS nomina avita dabant.

Pest patrões cumulos octava recurrebat aetas,

Cum gravidam pragnans virgo salutat Anum.

Christophori fratris Sigismundus frigida clausit

Lumina, sed corpus flebile mandat humo.

Liberos autem ipse ex generosa femina Eva von der Henne superstites reliquit IV. melioris, ac totidem sequioris sexus, Nicolaum puta Liberum Baronem, cui scripta à nobis laudatio posthuma in manibus hominum versatur, Christophorum Sigismundum, ac Franciscum, hodieque dum hac scribo, vivum, Annam Davidis à Rbor, Helenam Henrici à Dreske, Elisabetham Friderici à Schneckenhaus, Etiam denique Georgii à Logaw, eoque defuncto Sebastiano à Schönau Coniuges.

Dilectus Aristides patria Burghausius ora,

Adsertor juris, iustitiaeque fuit.

Cui

Cui adjungitur merito

SIGISMUNDUS à BURGHAUS

in Stolz & Giersdorff / & ipse a nostro hic verbis celebratus:

Literata Nobilitatis gloria, si cuiquam ulli, certe Sigismundo à Burghaus, Sigism. filio, Nicolai Nepoti, Nicolai Barth. fratri, Equiti Silesiae splendidissimo, jure maximo debetur. Contigerat illi divina liberalitate pratergenus multis nominibus inlyctum fortunamque satis lautam ingenium ad summam natum, tum & occasio (quod caput rei est) feliciter omnia, quae ad literarium cursum pertinent, persequendi commodissima. Hanc ille amplectendam sibi, atque adeo exempla domestica non cogitanda solum sed multis magis exprimenda ratus, vera pietatis cognitionem legumque sacratissimarum studium una cum Politicis & historicis disciplinis serio conjunxit, ac ad sapientiam & virtutem, per quam hanc ad immortalitatem aspiravit eo animo, quem agnatum scimus non nisi Herois quibusdam animis. Heideberge quidem, & Argentorati in illis mercium incorruptarum imperiis ita versatus est, ut aetam praclaro Cive utraque sibi Academia, quam sui praesentia tam honorifica condecorare, & illustrare placuisset, gratularetur, nec bonorum duntaxat omnium in illum pronae esset, ne quid de Sreniss. Electoris, quam varie expertus est, dicam gratia, cum ex administrationis benevolentia, & primitus studiorum de ubertate ingenii, totaque adeo messis secutura conjecturas sumerent viri gravissimi minime fallaces. Vid. Carmen Joannis Positii ad Jan. Gruterum. Item Tobia Sculteti, Ephori ad Burghausium. Perrexerit in hoc circulo, quem currere cepit, recta & felici Burghausii via, etiam cum exteris atque alio sub sole calentes inviseret nationes, consilio sane haudquaquam improbando. Tamen si namque divinus ille Plato in sua Rep. arceat à peregrinando Juvenes, quia vix apti novisse, & eligere, qui prosint, senes contra non abire solum peregrè, sed mitti quos volens relatueros, si quid boni moris aut exempli uspiam esset; huic ipsi tamen rei à Burghausii fratre nobiliss. juxta ac sapientiss. abunde prospectum, dum ipsi, & morum studiorumque gubernatorem, & peregrinationis Moderatorem perfecit, quem dixi Sultetum Virum illum omnigena eruditione, virtute, rerum usu jam tunc praestantissimum, clarissimum, qui, quod etati Discipuli deesse potuit, consiliis prudentissimis sarcivit, qui suis eum monitis & exemplis ad laudem quotidie vocavit, qui denique curas omnes in Discipuli procuranda salute defixit. Cum hoc ergo Phœnice suo, quasi alter Achilles, Italiam, Galliam, Britanniam, Belgium, Hispaniam nosster perlustravit, urbes ac viros vidit variâ laude Musæique instructissimis celebres, quo-

rum

rum conversatio juvaret, & sapientiam ferret. Nam ut flores, qui tangit odorem, ab iis trahit, ita ab ista doctrinam: talesque Deus non nisi ut gemmas sparsit, imo raros & in unoquoque solo aliquem, qui luceat, & id illustret, nec una tam felix terra, quæ omnia felicia ingenia claudat. Cæterum ut rosis sui subsunt rubi; sic in beatas illas terras non nego, multa se vana & prava spargunt ac miscent. Et quamvis ista spernere ac vitare, seria excerpere & atrahere spes atque mens sit, tamen ut inter multos ebrios difficile est, se unum servare sobrium, sic etiam ab iis abstinere, ad quod plerumque omnes inclinant, magni non solum iudicii, sed constantia sit. Fecit id cum laude noster, & sic rosas sumpsit, ne rubi sauciarent, aut lederent, hoc est optima in rem suam selegit, reliquis nec visis, aut saltem non delibatis, mentis certe, ac lingua cultum post actiosa pietatis ac honestatis exercitia, à quibus nec equestria, ceteraq; homine generoso digna aberant, ita cognovit, ut cum locupletasset illam scientiam rerum utilium, earumque artium, quibus utrumq; tempus, & armorum, & pacis olim rectè gubernari posset, hanc autem neccesse quodam perfudisset suaveloquentia, posset, quamcunque in partem se dedisset, & sapere, & doctis rationem reddere dictis. Absoluta hunc in modum apodemica periodo, cum ad lucem remeasset, in publicos usus expositurus pretiosissimas illas ingenii merces, quas tot annorum studio, tot pericula subeundo, tot laboribus exantlatis acquisiverat, tanta virtus diu non magis celari potuit, quam ignis ita sepeliri, & cineribus involvi, ut non aliquando foras erumpat, nec quisquam repertus, qui non quo penitus Burghausium nosse cepisset, eò chariorem commendatioremq; ob exquisitam morum elegantiam, ac multam accuratamq; doctrinam haberet, adeo quidem, ut quodam certamine inter bonos exorto dubium esset, quis eorum plus in ipsum transfunderet amoris. Ordines certe Ducatus Münsterberg. illum donorum Dēi affatim concessorum confluxum, & iudicii maturioris segetem sibi maximè placere testati, haud modò iudicii Regii Adfessorem constituerunt, sed & ad Comitia Principum & Ordinum Silesia frequenter ablegarunt. Unde quidem tantam ille experientiam cum prudentia retulit, quantam nec in Gallicis Parliamentis, nec in Italicis Rotis ad usum Patria negotiorum potuisset expiscari. Quantus autem quantus emt Burghausius, ut certè omnium iudicio emt maximus, ingenium probitas vincebat, artem verò modestia: cum nihil quicquam per arrogantiam & pbilautiam gereret. Viles etiam laudum illecebras, aut vanos gloriolæ fumos in tantum aspernaretur, ut homines illos, qui non alia virtuti premia constituunt, non modò non suis premiis, sed omni potius vituperio dignos arbitra-

retur, amoris ferventissimi, quo Musarum cultores prosequabatur, studii autem inexplebilis rem literariam omnimode juvandi vestigia non pauca novimus, & erat indubiè plura daturus, nisi Deo, per quem sumus, vivimus, & movemur, maturè illum, atque adeo in ipso ætatis flore, postquam annum ætatis attigerat 37, ex hac fecce mortalium evocare placuisset ioui.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 19.

CELARI

Comites isti antiquissimam suam originem è Ducatu Mediolanensi trahunt, qui non toga tantùm, sed & sago clari, functionibus suis, quas apud varios Reges & Principes, ac præsertim apud Domum Austriacam Gloriosissimam, nec non apud Poloniæ Reges, Vladislauum & Casimirum, summa cum laude obierunt, immortale sibi nomen compararunt. Sedem suam in Silesia fixerunt Lublinitii, quod est opidum Ducatûs Oppoliensis.

COLONNA

Ex Bohemia hi Comites circiter annum præcedentis seculi vigesimum primum in Silesiam venientes, Brigæ aliquamdiu morati, post conclusam pacem partim emptionis titulo, partim per connubium quarundam in Ducatu Oppoliensi ditionum, Tostæ, Peiskretscham, & Majoris Strelitzi Domini facti sunt.

CHURSCHWANT

JOANNES HENRICUS SEBASTIANUS,

Comes de Churschwant, Dominus Hæreditarius in Röhrsdorff & Dietzdorff, S. Cæs. Regiæque Majestatis Consiliarius Intimus, Ducatûs Wratislaviensis Capitaneus dignissimus, hoc anno, quo hæc in lucem edimus, fati defunctus, unà cum Fratre suo

LUDOVICO LEOPOLDO,

Comite de Churschwant, Domino Hæreditario in Dietzdorff, Dambritsch & Buchwäldichen, S. Cæs. Maj. Camerario, nec non in Regimine Woliaviensis Ducatûs Regio Assessore vel Consiliario &c. paucis abhinc annis ob præclara merita unà cum Illustrissima sua Posteritate, ad honorificentissimam Comitum dignitatem erecti.

DIEHR

Nobilissima Diebriorum Progenies unum duntaxat habet Comitem, in Ducatu Brigenfi residentem: cæteri Barones, in Baronum catalogo referendi.

DOHNA

De quibus infra §. 86 peculiariter agemus.

DÜNEWALD

Comes de *Dünewald* exercitus Cæsarei Generalis in bello Turcico proximè præterito militari sua virtute orbi innotuit, dum præsertim A. 1687 limitaneum munimentum Esseckium, & alias in Slavonia ditiones & urbes, Walpam etiam, & Petrovaradinum, nec non Posslegam, & Czernieckium in Cæsaris potestatem redegit. Cujus Illustrissimi Filii S. R. I. Comites ditiones certas, à Domino suo Parente comparatas, & in Ducatu Glogoviensi sitas, possident.

FRANCKENBERG

Franckenbergiorum plurimæ hodie numerantur Familiz: Illi verò, qui *Comitum* hodie gaudent axiomate, sunt tres fratres,

JOANNES WOLFGANGUS, S. R. I. Comes de Franckenberg & Ludwigsdorff in Buchelsdorff &c. S. C. Majestatis Consil. Intimus & Regni Boh. atque unitarum Provinciarum Vice-Cancellarius &c.

MAXIMILIANUS ERNESTUS &c. Gubernator Budensis Fortalitii in Hungaria.

LEOPOLDUS, ad S. Joannem Wratislaviæ Canonicus & Decanus, nec non Serenissimi & Reverendissimi D. Francisci Ludovici, Episcopi Wratislaviensis, Officialis dignissimus. Quibus adde *Joannis Wolfgangi*, ex sancto, & per singularem Dei benedictionem admodum fecundo connubio numerosam Progeniem.

Fuit autem dictorum trium Comitum Parens JOANNES WOLFGANGUS de Franckenberg & Ludwigsdorff in Buchelsdorff &c. Commendans Brigenfis &c. qui propter præclara merita à sacra Cæsareâ Majestate in Liberosum Baronum Dignitatem fuit evectus, & ex Renata Elisabetha, Ottonis Abrahami Burggravii de Dohna anno 1646 mortui Vidua, sacro matrimonii fœdere sibi juncta, hanc Illustrissimam Fratrum Triadem in singulare patriæ emolumentum & Ecclesiæ ornamentum felicissimè progeniit.

Antiquissimam Franckenbergiorum originem quod attinet, à Græco quodam belli Duce Aristomene eandem nonnulli deducunt, moti forsitan vulpe, quam nobilissima hæc Prosapia gestat in insigni, gentilitia, quam symbolum esse dicunt vulpis illius, cujus ope aut indicio ex fovea quadam Aristomenes liberatus fuerat. Tradunt enim ex Pausania præsertim Historici, Aristomenem Messenium à Lacedæmoniis captum, capitis damnatum, pro more conjectum fuisse in foveam profundissimam, ut ibi fame periret, sicut in illam ipsam foveam jam ante alii quoque præci-

pitati fuerant, & fame necati. Cùm igitur in illa jaceret tristissimus, & lentam expectaret mortem, ex improvise vulpeculam vidit alicubi ingressam cadavera devoraturam, & cùm capere veller, per occultos cuniculos, & angustum aliquod, longumque foramen egredientem. Foramen postea dilatavit ipse sensim, & immunis exivit magna cum admiratione hominum ad suos regressus, & ideo à Domino suo, sub cujus signis militaverat, nobilitatum, insigni, tres lateres, galeam, & in galea vulpem referente, donatum, bellicque Ducem creatum: postea verò rursus ab hoste captum, occisum, & ex scisso ipsius ventre cor crinitum, ut aliorum hominum capita sunt, exemplum fuisse. Ad hunc igitur Aristomenem, qui quadringentis circiter annis ante tempus gratiæ vixisse scribitur, quidam referunt ortum *Franckenbergiorum*, qui tamen, originatione hac admodum incerta, haudquaquam nixi, peculiari sibi ducunt honori, quòd ex Romanis, Germanisque scriptoribus manifestum fiat, Illustr. hanc Familiam per duodecim jam secula tam togâ, quàm sago inclaruissè.

Jam enim anno Domini 452 Arbogustum quendam de Franckenberg tempore insignis Romanorum Archistrategi *Aëtii*, sub signis Valentiniani III. Imperatoris belli Ducem fuisse, tradunt Historici.

Et in libro quodam anno 1507 conscripto à Cunrado Meidlero, J. U. D. & Hist. inter alia de stemmate Franckenbergico ex antiquis MSS. & libris veteribus leguntur sequentia:

Pag. 7. Francosteinium urbs quondam populosa condita est Anno D. MXV à Francis, qui Richzam Mzislai secundi Pr. Conjugem comitati sunt in has regiones è Franconia, in hujus aulico comitatu fuere multi Franciæ nobiles, & primarios inter Boguslaus, Ubaldu, & Otto de Franckenberg; hi enim primi circa urbem & in principatibus Silesiæ suum fixere domicilium, inter alias villas Ubaldi de Franckenberg fuit ipse pagus ab ejus cognomine dictus prope Wartam.

Pag. 11. Heraclius Cæsar, fortis defensor Christiani nominis contra Cosroem Persarum Regem expeditionem movit An. DC XXV, cujus copias Francones auxere, ductore Legionis Adam. de Franckenberg, in quo bello victor evasit Imperator de victo Cosroe, qui arma prius non præsumperat deponere, quàm Christiani relinquerent Deum crucifixum, & adorarent solem, qui Deaster Persarum est. Heraclius transgressus fluvium Tygrem postquam devastasset Persiam, cum Siroe successore Persici Regis,

gis, foedus init, ut à Romana ditionem Persicam Tygris fluvius distingueret. Inter receptam omnem prædam, recepit & S. Crucem, & sic fortunatus insidens aureo currui, & manibus S. gerens crucem intrabat Romam, aulâ sua comitante, & primariis copiarum, inter quos erat Julius Francus à Franckenberg.

Pag. 37. A. D. DC. LXXII Constantinus IV Cæsar contra Saracenos duxit exercitum, sub quo erant Germani duo fratres Donnus & Constantinus de Franckenberg, oriundi è Franconia, qui ut suo natali solo sive Indolis darent specimina, contra hostium insultus sub Legione prima fortiter decertantes occubuerunt pro nomine Christiano.

Pag. 47. An. DCCCVI Carolus M. qui inter Cæsares Germanicos primus fuit, Rex olim Galliarum contra Saxones movebat castra, Duce exercitus Rolando, qui sororis Cæsaris Bertæ erat filius. Sub hac expeditione ducebat Legionem Magnus de Franckenberg, hic suum rebus virile ostendit præ ceteris, nimis verò indulgens instinctui generoso, à copiis Saxonibus circumseptus, enecatus est, postquam Cæsar jam certus erat de victoria, quam hic sanguine tinxerat. In eodem confictu non postremus fuerat Joannes de Franckenberg Francus natione, qui Rolando fuit à latere.

Pag. 120. An. 1003 Cæsar Henricus Secundus (quem numeramus inter SS.) Episcopatum Bamberg. fundavit, ut referunt antiqui annales Bamberg. Inter Canonicos erat Cunradus de Franckenberg è Franconia, Vir singularis doctrinæ & prudentiæ, sepultus An. 1017 sub marmore violaceo, cujus insigne habet superius vulpem in ore tenentem ternas galli pennas, in scuto sunt tres lateres.

Pag. 131. Sub copiis Henrici Tertii Imp. qui cognomine nuncupatus *Niger*, cum An. Dni. MLVI Bohemos & Lotharingos debellare tentaret, alteram trahebat Legionem Hartmannus de Franckenberg, cujus operam in obsidionibus pluribus & præliis præstitam, Cæsari placuisse, historiæ monstrat series.

Pag. 144. Lotharius II Imp. R. An. D. M CXXVII fundavit monasterium cum multis proventibus, quod Lotharium Cæsareum de suo nomine appellatur, secundum linguam Teut. *Klostersluthern*. In hoc cœnobio vir pius & plenus meritis, Prioratum agens decessit, natione Francus, Basilius Franckenberg, ibidem sepultus in choro sequ. Epitaph. *Hic*

*requiescit Vir optimus Basilius Franckenberg Franco pater, Prior emeritus
hujus Conventus, obiit in Domino MCLVIII.*

Pag. 133. An. Dni 1150. postquam Vladislaus Regens Poloniae & Silesiae Dux exul abisset, frater ipsius Bolco, seu Boleslaus cognomine Crispos Silesiam divisit inter sui fratris Vladislai filios tres, sibi cum ratihabitione Imp. R. Friderici Barbatii reservatis ditionibus Svidnic. & Javoriensis. Hic Princeps à cancellis habuit Cunradum à Franckenberg, quem sibi in consiliarium anno 1162 assumpserat, virum spectabilem & tam eruditio-
ne quàm consiliis, & conatibus bellicis expertum. Emortuo Bolcone Crispo successit Boleslaus *Procerus* cognomine, qui Cunradum sibi adoptavit ad eandem functionem officii. Idem Dux suavisui sui fidelis ministri, ordini Cisterciensium fundavit Monasterium Lubense, qui locus olim erat arx & munimentum Gentilibus, in quo Deastris infideles sacrificabant, ut sanum hodie existens indigitat.

Pag. 155. Post obitum Ducis Bolconis Proceri successor erat Dux Henricus S. Hedwigis maritus à barba demissa cognominatus barbatus, hic Ducatus obtinuit Svidnic. & Javoriensis cum circumscripta ditione, ac post mortem sui parentis & Matris parentis Ducis Adelheidis (quæ Germana erat soror conjugis Cunradi Cæs. & à sede pontificia propter sanctimoniam vitæ in numerum SS. anno MCLXVI translata) integram Silesiam An. MCCII. Sub hujus Ducis regimine beato fuit à consiliis Albertus à Franckenberg, Cunradus à Seidnitz & alii Viri bonæ nobilitatis, qui in variis antiquis instrumentis publicis ut requisiti testes leguntur.

Pag. 171. An. Dom. 1227 erat summus Pontifex Georgius nomine, qui magnus Fautor & Promotor erat Instituti Convent. Min. S. Fund. Francisci. Ex quo ordine pius Papa Bonaventuram Franckenberg, natalibus Franconem, pro Pœnitentiario constituit, Virum prudentem & moribus vitæ integrum, jacet Romæ conditus in crypta Minorum.

Pag. 220. Inter Henrici Pii Ducis Silesiae exercitum, quem ad defendendum nomen Christianum duxit contra infestantes Tartaros An. 1241, multi fuerunt Nobiles de Seidnitz, de Franckenberg, à Zedritz, qui omnes in conflictu terribili non procul ab oppido Lignitz, unâ cum suo Ductore exercitus, Principe Henrico Pio, generosè decubuerunt.

Pag. 276. An. Dni. 1367 accepit Ducatus Svid. & Javor. unâ cum Principatu Budorgensi seu Breslensi post obitum Ducum Boleslai Calvi, & Henrici III Princeps Henricus IV. cognomine Probus, qui suavisui & instinctu suorum fidelium consiliariorum An. 1288 in Canonicatu Wratislavienſi

Iavienſi duas Eccleſias unam ſuper alteram ædificat, ſuperiorem ſub Tit. S. Crucis, inferiorem ſub Tit. S. Bartholomæi, hujus Conſiliarii à latere fuère Vincen z Zedlitz, Hermannus à Zedritz, & Nicolaus à Franckenberg, Eques SS. Sepulchri, qui præ reliquis intimè charus erat Principi non ſolum propter ſingularem, quam ferebat, probitatem, ſed etiam propter eximiam, quâ pollebat, prudentiam, & in rebus gerendis magnanimitatem.

Pag. 317. Anno 1173 Rudolphus Comes Habſburgicus electus eſt in Imp. Inter aulicos ipſius erant: Jacobus à Dambrou, Sigismundus à Franckenberg, qui ultimus apud Rudolphi filium Albertum Archiducem Austria in ſingulari ſtetit gratia.

Pag. 359. An. 1290 Boleslaus cognomine *bellicoſus*, ob res bellicas præclare geſtas, ſucceſſit jure legitimo in poſſeſſionem Ducatum Suid. & Javor. hic fundator eſt coenobii monialium S. Clarae Strelæ, & Monafterii Ordinis Ciſt. apud ſylvam Griſſov. ubi etiam quieſcit. Pro conſiliariis habuit Bernh. Zedlitz, Wenzlav à Pogrel, Cunradum à Falckenberg, & Bernoldum à Franckenberg, qui mundo relicto intravit Ordinem Ciſterciens. cum conſenſu ſui Principis, quem ægrè dimiſit ob bona ipſi data conſilia.

Pag. 397. An. 1317 Ducis Bernardi Conſtantis filius Boleslaus cognomine *Parvus* (cujus Parens Eccleſiam ad S. Crucem Suida. una cum Conv. Anno 1309 magnificè conſtrui fecit pro inſtit. S. Dominici, Ord. Prædic.) poſſidet Principatus Suid. & Javor. hujus uxor erat pia Duciffa Agnes S. Leop. Marchionis & Archiducis Austria. A conſiliis erat Principi quidam Eques S. Sepulchri Joannes à Franckenberg, Lucas ab Hoditz, Anſelm à Zedritz, Otto de Burgh.

Pag. 471. Sigismundus, filius Caroli IV, frater Wenceslai, cognomine *Ignari*, factus eſt Ungar. & Bohem. Rex anno 1411. una ſucceſſit in Imp. pietate in Deum & illuſtri ſapientia. Inter aulicos miſtroſ erat Barth. de Sternberg, Otto de Briban, Ubaldus de Franckenberg, Eques Rhodenſis.

Pag. 473. Albertus Arch. Austria Gener Sigism. anno Chriſti 1438 coronatus in Regem Ung. Boh. & Germ. qui ſactiones Bohemicas attrivit penitus. Contra Amurathem Turcarum Tyrannum movit exercitum, ſub quo multi nobiles Franci, Auſtriaci, Bohemi & Sileſii militârunt, præſertim Jacobus Milheim, Dubald à Franckenberg, Carolus à Starenberg, & alii

alii multi Legionum Præfetti. Sub hoc Imperatore contra Turcam Ungariam invadentem feliciter pugnatum est obtentâ Victoriâ.

Pag. 497. Sub Maximil. Frid. III filio Imp. anno Christi 1492 militârunt nobiles Austriaci, Bohemi, Franci & alii complures, hos inter Sebaldus à Franckenberg in Stroppen ex Oelsnenſi Ducatu &c. Joann. à Milheim, Caspar de Boreck.

Pag. 510. Familia Franckenbergica jam à multis retrò annis villam Stroppen continua possessione habuit, quam anno 1495 Sebaldi à Franckenberg filius unigenitus è Sibylla de Sternberg natus Bartholomæus à Franckenberg accepit jure hereditario. Hic propter ingenii dotes Principibus charus erat. præsertim ob magnanimam indolem, quam in variis expeditionibus bellicis comprobavit.

GALL.

Comites de Gall ex Hibernia primam & antiquam suam originem trahere, quidam volunt. Wilhelmus, S. R. I. Comes de Gall, L. Baro de Burg, Dominus in Balmontin & Gallſton, signis Poloniæ Regis militaribus valedicens ad aquilam Imperatoris Romani bicipitem advolavit, & sub Ferdinando II & III Cæsaribus gloriosissimis legionum cataphractarum Chiliarcha factus, virum sese ad labores belli impigrum, ad pericula fortem, ad usum, ad disciplinam peritum, ad consilia prudentem, ad cursum, fortunamque felicem, per annos circiter viginti exhibuit. Ditionem & arcem Holſteinenſem in Ducatu Javorienſi emptam aliquamdiu possedit, donec A. 1655 ibidem fatis cedens, &

Waltherum S. R. I. Comitum de Gall &c. hæredem relinqueret: qui tamen & ipse sub finem superioris seculi prole mascula carens, vitam amisit, & conjugem suam ex ultima voluntate hæredem scripsit.

Wilhelmus in Ecclesia Grifſovienſi memoria sepulchro inscripta hodiè recolitur à lectoribus:

Hic jacet

Illustrissimus D. D. Wilhelmus, S. R. Imperii Comes à Gall,
Lib. Baro à Burgo, Dominus de Balmontin & Gallſton,
Hæreditarius Dn. in Holſtein, Kirchleben, & Giersdorff &c,
SS. Cæs. Majest. Ferdinand. II. Camerarius,

& super Legiones Cataphractorum, & Dragonum Colonellus:

Qui toto vitæ decursu

Pro

DEO, Fide Catholica, & Cæsare

Pius, Fidelis, & Bellicosus

stetit.

Mortuus nona Augusti Anno 1655.

Requiescat in pace.

GALLASCH.

A. D. 1647. 25. Aprilis (Crugerii verba sunt) MATTHIAS GALLASCHIIUS S. R. I. Comes, Majestatum Ferdinandi II & III. ut erat heroica naturæ, animam impavidam mortis, ad subeundam ultimam humanitatis luctam per sacramenta eo tempore obiri solita, serio obarmavit. Et provocavit DEU ostento extraordinario milicantes animos ad similes dispositiones. Dens nempe è grandioribus exciderat Matthias paulo ante mortem, cum adhuc commode valeret, signatus ad vivum Sandapila, qua solent defuncti efferrì, Extemplo traxit in omen subsecutura mortis primus ipse Inspector; Neque dissenserunt aliquot ex amicis, inter quos etiam fuit R. P. Joannes Zamotbi S. I. Comiti Gallaschio à conscientia Secretis. Habetur hodieque prædictus dens in familia velut cimelium; & servat hunc ipsum (Tit.) D. Comes Antonius Senior è filiis. Sed in morte sua præterea mirabilem Matthiam! ut secretissima quædam è litteris communicaret, suæ Majestatis Ferd. III præsentiam vehementer exoptabat. Sed in Aula ultimo non esse visum, ut ea indulgeretur. Quid tum Gallaschius? DEO supremo Judici commendavit depurationem suarum actionum, quas litera illa circa eventum non semper fortunata absolvissent. Ergo desperata præsentia curat ipse adferri fasciculum literarum certarum, ac etiam accensam candellam, ubi adfuere utraque, manum hic idem extendit, ac unam ex iis post alteram exussit; ne scilicet cui notitia ex iis non prodesset, sed potius obisset. Ab hac exustione de factis varie disputatum est: profundiores putaverunt aperturam literarum cedere potuisse ad bonum regnantium. Sed exempla etiam in Romanis historiis leguntur, per quæ erudimur subinde expedire, ut secretiora talia quocunque demum modo aboleantur. Cæterum ex eventis non potest dîmnari magnopere Matthias, quem jam pridem Ovidius licet Ethnicus ab solverat in suis epistolis Heroidum, canendo clarissime:

Exitus acta probat: pereat successibus ille

Quisquis ab eventu facta notanda putet.

Eidem porro politicam, velut pupillam, servavit suis Principibus in revolutione illa submirabili, quando etiam summa Capita militia vertiginem passa circumferuntur. Peritiam struende aciei victoria Nordlingana approbavit. Capti sunt Hornius, Craczius, & quidam alii, qui Regem Ferdinandum & Belgii pro Fratre Rege Hispaniarum Gubernatorem, alterum Ferdinandum, Cardinalitia insuper purpura insignem capere praesumebant. Sed & antea miracula militiae patrauerat Gallaschius ad & in ipsa Mantua. Pleni sunt de hac obsidione, & spoliis opimorum detractio, libri subinde ab historicis editi: Unde Fridlandi Ducis militiae Caesaree tunc supremi Administratoris iudicium sequens de Matthia fuit. Ubi ceteri jacerent aleam, eandem terminari in numero haud semper felici; Gallaschium fere semper tangere seniore ac interdum plane duplicatum. Vidi Emblemata dicatum Ferdinando III, quod ex fortuna Ducum belli adornatum est, sed ab eventis singulorum infortunatum. Nempe omnes, quales fuerunt Dampirii, Buquoji, Tillii etiam &c. cum defenderent Principem, suam vitam inter vulnera proiecerunt: Matthiam in tot expeditionibus, & praesulis, ne ad ipsum penetraret extreme noxium ferrum, DEI providentia impedivit. Quid super hac abyso iudiciorum divinarum determines? putarem Matrem Dei eximium suum Cultorem etiam peculiariter servavisse. Etiamnum documentum Gallaschiana pietatis habent Znoimenses Clarissima Virgines; statuam nimirum Pomeriana B. V. MARIE, quam ab injuriis haereticorum, ne scilicet exureretur, quandoque vindicavit Gallaschius. Sed & Filium in societatis hominibus comiter habuit, quibus Tridenti natalem Domum pro Collegio cum adjunctis necessariis pro fundatione donavit. Uxor generis & stemmatis Ladroniani, Filios duos huic ipsi Comiti pro continuanda posteritate peperit, Antonius & Franciscus vocantur, ambo Patris generositatem spirantes. Soror unica, Kolowratso, dicto Hispanico, enupta, maritum multis haecenus recreavit. Cadaver tanti Herois jacet, an potius stat in Ecclesia P. P. S. J. Tridenti. Jacere non credo, quos tot Caesarum gratia erigunt; quos Trophaea ex tot Victoriis fulciunt: quibus fama denique apud sensatos & cordatos Judices stationem gloriosam indulget. Crugetius.

Ex Nobilissimo hoc Gallaschiano Stemmate propagatus Silesiam hodie nostram illustrat

PHILIPPUS FRANCISCUS S. R. Imp. Comes de Gallasch in Castro
Cam-

Campo & Freyenthurn, Dominus hæreditarius ditionum Ranoff & Seyfersdorff &c. S. Cæs. Maj. Actualis Camerarius, Serenissimi Principis & Episcopi Wratislaviensis Consiliarius, Ducatusque Nissenfis, & Territorii Grotgovienfis Capitaneus &c.

GALLER

Illustrissimus Comes de GALLER, ex Austria oriundus, & Augustissimi Imperatoris Camerarius, viduæ Pestaluziæ maritus, cujus bona quædam in tractu Cantienfi sunt sita, referendus propterea fuit in hunc Syllabum.

GASCHIN.

Gaschinios S. R. Imperii Comites patriæ nostræ semper fuisse Patres singulares, vel inde apparet, quod primariis plerumque functionibus ab Augustissimo Cæsare præfecti fuerint: nam anno 1649

MELCHIOR FERDINANDUS S. R. I. Comes de Gaschin, Cameræ Cæsareæ Silesitiæ Præses; anno vero 1656

JOANNES GEORGIUS S. R. I. Comes de Gaschin, Oppavienfis & Carnovienfis Ducatus Capitaneus, creatus fuit. Et hodie quidem

GEORGIUS ADAMUS S. R. I. Comes de Gaschin, Nobilis de & in Rotenberg, Dominus hæreditarius in Woischnitz, Neukirch, Freystad, Zierwira, Kätcher, Tischkowitz, Sackerau, & Posanovitz, S. Cæs. Majestatis Consiliarius Intimus & Camerarius &c. Ducatum Oppolienfis & Ratiborienfis Capitaneus est dignissimus.

GEIST.

Comites de GEIST ex Saxonia oriundi, paucis abhinc annis Comitatus axiomaticè à S. C. M. donati sunt. Quorum alter in aula Serenissimi Caroli Palatini Neuburgici Principis &c. Supremus Præfectus est, Ducatus Saganensis antea Capitaneus: alter vero in ditione Freyhaniensi rerum hodie potitur.

GELLHORN.

Originem tam Illustrissimi Stemmatif, quam Nominis GELLHORNIANI, nonnulli scriptores ad Venatorem quendam jam circiter annum Christi 931. ab Henrico I Imperatore ob fidelia servitia, & præclara merita nobilitatum, & armis coram venatorum exhibentibus donatum referunt. Ex tot heroibus, qui ex Nobilissima hac Profapia prodierunt, unum alterumve adduxisse nobis sufficiat. Vixit circa Christi annum 1634 Dominus FRIDERICUS de GELLHORN,

Silesiticorum Nobilium facile ditissimus, Dominus in Rogau & Pe-

terswaldau, qui temporibus illis bello periculosis utrique Ducatui, Suid-nicensi & Javoriensi, tam consiliis, quam auxiliis suis, commissionibus præsertim & Legationibus, quibus fungebatur, multum profuit; hic mortem oppetens filium reliquit superstitem, & bonorum suorum hæredem.

ERNESTUM DE GELLHORN,

Qui ob fidem in tumultibus bellicis, & illatis sibi violentiis, & belli injuriis Gloriosissimæ Domui Austriacæ constanter servatam, non solum Liberi Baronis axioma a Ferdinando III, sed & S. R. I. Comitis dignitate a Leopoldo Cæsare Augustissimo gratiosissime donatus, & ob eximias dotes, & virtutes heroicas functionibus amplissimis adhibitus fuit.

Das Hoch-Reichsgräfl. Wappen hält lauter Helden-und Ritter-Bilder in sich / so in Heraldicis die vortrefflichsten Tugenden bedeuten; denn da thut sich in demselben herfür ein in vier Theil eingetheilter Schild / in der mitten durch eine Säule / oben mit einer Crone / in welcher das uhralte Wappen-Schild derer von Gellhorn mit seinem Jägerhorn zu sehen; oben zur Rechten seynd Felsen nebst einem vorbey fließenden Ströme: Zur Linken ein Creutz: Unten aber zur Rechten das Creutz / und zur Linken der Berg oder Felsen / nebenst dem Ströme: Oben über dem Schilde drey Helme / auf dem zur Rechten das uhralte Gellhornische Wappen / nemlich das Jägerhorn mit dem Straußpusch in einer Crone. Auff dem mittellsten eine Säule / an welcher ein sitzender gecrönter Löwe: unten eine Crone / und in gleichen oben: dann auff dem dritten Helme in gleichen eine Crone / und in derselben ein gespiegelter Pfauen-Schweif / in welchem sich die hellglänzende Sonne präsentiret.

Moriens Ernestus duos filios reliquit superstites bonorum tam animi quam fortunæ hæredis, nec non filiam Baroni, postea Comiti de Schlegenberg Supremæ Silesiarum Curiz Cancellario nuptam, eoque paucis abhinc annis defuncto, hodie viduam.

G F U G.

Gfugios de Follersdorff ex Domo Mantziana Ducatus Brigenis omnibus superioribus seculis Nobilium quidem duntaxat dignitate præfulsisse, sub finem vero præter lapsi Liberos Baronum, imo hodie Comitum axioma ab Augustissimo Cæsare ob præclaras virtutes donatos esse, notum est. Ex quorum Majoribus in Silesia Togata ab Henelio nostro celebratur.

ADAM GFUG de FOLLERSDORFF

Sequenti elogio:

Qualia & quanta sint Silesiorum ingenia, si rite edocta, exultaq; fuerint, exitum dedit Specimen Adamus Gfug de Follersdorff in Neudorff, quæ paternam, quæ maternam stirpem, avis, atavæ, maj ribus nobilissimis, fortissimisq; natu: Davidis quidem Gfugii, qui binæ vice sepulchrum Christi vificavit, posteriore quidem Excelsissimi Lygiorum Ducis Comes, cum quo & eques creatus, ejusdemq; postea ad obitum usque Magister Aula fuit, nec non Ludmilla Uchtrig in d. domo Girlesheim in Winkel filius. Horum ergo parentum cura à teneris ingvicolis liberaliter educatus anno ætat. 11, Christi 1530 in aulam Lignicensem venit, ut sub iisdem Præceptoribus, qui Principum Juventutis Georgii II, ac Friderici III institutioni præf. ti erant, Viri puta Gentilitia, & literata Nobilitate insignes, D. Lembachius, Frid. à Knobelsdorff / & Joannes Wentzky / studiis Liberalibus operam navaret. Anno æt. 20. in Acad. Witt. b. plenam doctissimorum hominum, in quibus duo illa lumina fuerant, Lutherus & Melanchthon, qui, & quanti DEUM immortalem Viri I concessit; nec hos modo, sed & alios sibi Magistros sumpsit, eaque ab illis artium, & rerum optimarum præcepta, institutaque hausit, quæ illi postea rebus agendis admodum magnum attulere fructum. Reversus domum in eadem Friderici II aula honoratum officium ad usque Principis excessum gessit: Cum Friderico III Patris in Ducatu Lign. successore diversa itinera qua intra, qua extra provinciam obit. Sed inde ab Ill. Brig. Duce Georgio, illo ingeniorum æstimatore callentissimo, retractus, amplissimo Consiliariorum primariorum ordini accessit, ac dignum se suo loco comprobavit, vir antiqua virtute ac fide. pius ac religiosus; præter cateram eruditionem bonus & historicus, & Mathematicus, ac summus Musarum ac Literatorum fautor. Obiit 5. Cal. Febr. anno superioris sæculi 93. postquam vixit annis 74. è quibus inlytissima familia Lygio-Brigenfis, Friderici II puta, Friderici III, Georgii III ejusque filiorum 61 annos (quod rarum est contingens) impendit: reliquis ex Catharina Nibelschützia de Barsch, Adamo & Davide, filiis, totidemque filiabus, Maria Henrici de Palen, & Kl. kaw in Pitterwitz / & Warkowisch, nec non Sophia Job. Wenzky ac Pittersbeide in Krippitz & Ruppertsdorff, Uxoribus.

GOETZ.

Num Götzius Generalis militiæ Cæsareæ Ductor strenuissimus, qui circa annum præsertim 1634 vim illorum, qui Wallensteinianæ factionis

erant, fortiter repressit, Oppaviam, Carnoviam, Leobschützium, & Olsnam &c. in Cæsaris redegit potestatem, Illustrissimi D. D. S. R. I. Comitris Götzii, ante annos circiter triginta Comitatus Glacensis Capitanei Cæsarei parens? num patruus fuerit? hæcenus rescire nobis non licuit. Cum dictus D. Comes Capitaneus Glacensis viduam Generalis Pompeji duceret in matrimonium, pro dote ditionem Kaltwasser in Lignicensi Ducatu sitam obtinuit, quam filius ipsius Illustrissimus hodie possidet.

HATZFELD.

Hatzfeldiorum fiet mentio, dum §. 86. de Silesiæ Dynastis Liberis, Bohemiæ Regi immediate subjectis, tractabimus.

HENCKEL.

Henckeliorum in eodem §. erimus honorifice memores.

HERBERSTEIN.

Ad Monumentum Historico-Panegyricum tam antiqui, quam gloriosi Stemmatibus, *Equitum, Baronum, Comitum, & Sacri R. I. Principum ab Herberstein* ab Ephraïmo Ignatio Nasone à Levensfels Anno 1680 editum &c. lectorem remittimus: in cujus prima parte *Equites, Barones, ac Comites ab Herberstein*, observato potius temporis, quam linearum Ascendentis vel Descendentis ordine, continentur. In secunda parte Linea Dynastiarum ab Herberstein à possessione Arcis Herbersteinianæ in Styria promanans exhibetur, & ordinata Illustrium virorum ac Heroum series deducitur.

In ea vero serie recensentur:

Joannes Georgius Comes ab Herberstein, S. R. I. Princeps, & Episcopus Ratisbonensis.

Joannes Bernardus Comes ab Herberstein, Canonicus Salisburgensis & Passaviensis.

Joannes Franciscus Ferdinandus Comes ab Herberstein, Canonicus Passaviensis & Ratisbonensis.

Sigismundus Christophorus Comes ab Herberstein, Canonicus Ratisbonensis & Labacensis Præpositus: hodie vero S. R. Imperii Princeps, & Episcopus Labacensis dignissimus.

Joannes Franciscus Comes ab Herberstein, Canonicus Wratislaviensis.

Sigismundus Com. ab Herb. Canon. Olomucensis.

Franciscus C. ab Herb. Canon. Passav. & Ratisb.

Ernestus Fridericus Com. ab Herb. Canonicus.

RELI.

RELIGIOSI.

Joannes Ferdinandus Comes ab Herberstein, Societatis JESU Rector, & Viennæ domus Professæ Præpositus.

Georgius Sigismundus Comes ab Herberstein, Ordinis Prædicatorum Divi Dominici Provinciæ Austriæ Provincialis Magister.

Joannes Carolus Comes ab Herberstein, Ord. S. Benedicti Patriarchæ, ad S. Lambertum Superioris Austriæ Professor.

EQVITES MELITENSES.

Ludovicus Baro ab Herberstein.

Joannes Joseph Comes ab Herberstein.

EQVITES TEUTONICI.

Fridericus Baro ab Herberstein, Eques simulque Commendator,

Joannes Henricus Comes ab Herberstein.

Carolus Comes ab Herberstein.

Joannes Ferdinandus Comes ab Herberstein.

AULICI.

Supremi AULÆ, seu Prætorio Præfecti:

Gulielmus Baro ab Herberstein.

Casparus Baro ab Herberstein.

Georgius Sigismundus Baro ab Herberstein.

SUPREMUS CAMERARIUS

Seu

Cubicularius,

Casparus Baro ab Herberstein.

SUPREMI AULÆ MARESCHALLI

Bernardinus Baro ab Herberstein.

Christophorus Mauritius Baro ab Herberstein.

Joannes Maximilianus Senior Comes ab Herberstein.

Joannes Maximilianus Junior Comes ab Herberstein.

SUPREMI STABULO PRÆFECTI.

Gulielmus Baro ab Herberstein.

Bernardinus Baro ab Herberstein.

AULICÆ CAMERÆ PRÆSIDES, SEU SUPREMI
ÆRARIO PRÆFECTI.

Sigismundus Baro ab Herberstein.

Georgius Baro ab Herberstein.

SUPREMUS VENATIONUM PRÆFECTUS,

Adamus Baro ab Herberstein,

Fue-

Fuerunt præterea in Statu AULICO ex hac Prosapia:

<i>Camerarii</i> seu Cubicularii	<i>triginta sex.</i>
<i>Suprehi</i> rei argentariæ Præfecti	<i>duo.</i>
Supremus culinæ Præfectus	<i>unus.</i>
Pocillatores, seu Pincernæ	<i>octo.</i>
Structores Mensæ Cæsareæ	<i>quinque.</i>
Dapiferum in complurium numero.	

POLITICÆ

Consilarii intimi	<i>novem.</i>
Legati	<i>quatuor.</i>
Capitanei seu Gubernatores Ducatum	<i>septem.</i>
Pro Capitanei Ducatus Styriæ	<i>quinque.</i>
Vice-Locumtenentes	<i>duo.</i>
Aulicus Styriæ Cancellarius	<i>unus.</i>
Consiliarius Imperialis Aulicus	<i>unus.</i>
Aulicæ Cameræ Consiliarii	<i>tres.</i>
Consilarii Aulae bellici	<i>quinque.</i>
Deputati, seu delegati Provinciarum nec non	
Præsidentes	<i>viginti quinque.</i>
Variarum Regiminum Assessores, ac Consilarii	<i>septem.</i>

MILITARES.

Generales campi Ductores, seu supremi Duces	
<i>exercitus</i>	<i>quatuor.</i>
Aliæ personæ Generales diversarum functionum belli	<i>tres.</i>
Præfectus Satellitiū Cæsarei	<i>unus.</i>
Capitanei terrestres ac confiniarum	<i>viginti.</i>
Colonelli, seu Chiliarchæ Cæsarium, ac	
Provinciarum	<i>viginti & duo.</i>
Procolonelli	<i>quinque.</i>
Supremi Vigiliarum Præfecti	<i>tres.</i>
Centuriones Peditum & Magistri seu Præfecti Equitum	<i>septem.</i>
Signiferi	<i>tres.</i>

Cæterum originem tantæ Prosapiae ex antiquissimis eruere monumentis ingenio majori competit. Nobis aliquot tantum eorum, qui hæc nostra ætate terrarum orbi inclaruerunt, recensuisse sufficiat, & primo quidem

JOAN-

JOANNEM BERNARDUM S. R. I. Comitem ab Herberstein, Baronem in Neuberg & Guttenhaag, Dominum in Lanckowitz, Glöfen ac Steubendorff &c. Hereditarium Camerarium, & Dapiferum Carinthiæ, Sacræ Cæs. Majestatis Consiliarium Intimum, & Camerarium, cui Ferdinandus III. fcl. record. Capitaneatum Ducatus Wratislaviensis, Leopoldus I autem Ducatus Glogoviensis, contulit. Hic Arcem Glogoviensem reparavit, & renovavit: varias in Silesia ditiones emit.

Secundo JOANNEM FRIDERICUM S. R. I. Comitem de Herberstein, Baronem in Neuberg & Guttenhaag, Dominum in Lanckowitz, Schnellendorff, Grafenorth, Wangern, Mertzdorff, Gros Briesa, & Bockschütz, Hæred. Cam. & Dapif. Car. &c. &c. anno 1701 die 17 April. defunctum &c. Cujus gloriæ doctum ac honorificum monumentum scriptit Dominus W. H. de Venediger &c. S. Cæs. Majestatis olim supremus Vigiliarum Magister &c.

Tertio JOANNEM FRIDERICUM ERDMANNUM S. R. I. Com. Bar. in Neuberg & Guttenhaag, Dominum in Lanckowitz, Arnsdorff, Waltersdorff, Paltersdorff, & Grafenorth &c. &c. S. Cæs. Majestatis in Comitatu Glacensi Capitaneum &c, nostrum olim Condiscipulum, dulci memoria nobis recolendum.

Quarto JOANNEM LEOPOLDUM ERDMANNUM S. R. Imp. Com. Bar. in N. & G. Dominum in Lanckowitz, Hartlieb, Schnellendorff, Wangern, Mertzdorff, Gros Briesa, & Bockschütz &c. Hæred. Cam. & Dapif. Car. S. Cæs. Maj. Camerarium, nec non Cameræ ejusd. Silesitiæ Consiliarium.

H O D I T Z.

Comites Hoditzii sub initium seculi præterlapsi in Silesia in Ducatu Oppaviensi fixerunt domicilium; quorum primam originem hætenus indagare mihi non licuit, documentis ad eam necessariis destituto: id tamen scimus, hanc Nobilissimam Prosapiam jam ante annos nongentos in variis claruisse regionibus, & diversis, magnique momenti functionibus à summis Principibus fuisse præfectam. In Monasterio Lucensi prope Znoimam in sacello D. Catharinæ incisum est lapidi monumentum, admirabilem DEI matrem sedentem, & filium Deum Hominem in gremio tenentem exhibens: coram qua prostrati flectunt Abbates, & duo Canonici, ad quorum vertices repofita sunt insignia Hoditziani Stemmat. In lapide sepulchrali excisa est statua Præmonstratensium Ordinis Prælati Przibislai ex Hoditziana Familia oriundi cum Hoditzianis Insignibus, &

sequenti inscriptione, intellectu obscura. *Anno Domini 1466, pridie nonas Septembris quiescit Saxostratus Venerabilis Abbas Przbislaus: hac delubra erexit, qui demolita Husitis, mare, terras, orbemque late, Domini busta vidit, olim fama magna, spe sidera lustrat.* Monumentum istud ob viri hic conditi sanctitatem in magno habetur honore. In MS. quodam ante annos triginta circiter & sex exarato

GEORGIUS MAXIMILIANUS Comes de Hoditz, Dominus in Henersdorff, Joannes Thal, Roswalde, Hertwigswalde, & Weiswasser, Ferdinandi III Romanorum Imperatoris, & Leopoldi Guilielmi Archiducis Austriæ, Episcopi nec non Regiæ Poloniarum Majestatis Consiliarius in militaribus, sub Regimine Butleriano legionis pedestris Præfectus, Ducatus Silesiæ, & Moraviæ Marchionatus Commissarius Generalis, Ducatum Oppolienfis & Ratiboriensis, nec non Principatus Nissenfis supremus Capitaneus, supremique Episcopatus Olomucensis Tribunalis Assessor, illo tempore fuisse traditur, qui ob egregias & heróicas animi virtutes, & eximia merita S. R. I. Comitum censui anno 1641 à Ferdinando III annumeratus fuit. Filios genuit ab avita virtute non degeneres

LUDOVICUM MAXIMILIANUM, &

JULIUM LEOPOLDUM.

H O H B E R G.

Illustrissimum hoc Stemma, Cæsareis, Regiis, Ducalibus Insignibus celebratum, per complura secula clauit, & à Petro quodam Columna Nobili Romano jam anno Christi 1077 in Romanum Imperium appellente & sub gloriosissimis signis Henrici IV strenue militante, anno 1180 autem in S. R. I. Comitum numerum sublimato, à Domino Nasone in MSS. nescio unde desumptis, deducitur.

Nos Philippum Jacobum Spenerum sequimur, de Nobilissima hac Prosapia, & nominis *Hobbergiani*, scutique *Gentiliti* variatione in hæc verba discurrentem:

§. I. Cum de perantiqua HOHBBERGIORUM Familia & scuto hic agendum sit, ante omnia observandum, plures familias affini nomine gavisas, quod notari ob hoc necesse est, ne illas confundamus. Cæterum quinque potissimum sunt familiæ, quorum nomina valde sonant affinia. Prima *Hachbergiorum* seu *Hachbergiorum* erat Marchionum, quæ cum Badensi eadem fuit, uti nunc quoque Hochberg in ejus gentis titulis legitur. Altera *Hohenbergensium* Comitum ab *Hohenberg* ad *Wicrum* dictorum, quorum ad Austrios successio delapsa est, cum Rudolphus Imperator An-

nam

nam ex ea habuisset uxorem. Verum apud eundem Henning p. 239 plane confunduntur illi cum *Hachbergis* Marchionibus, unde alii eundem hausere errorem, sicuti Henningensis ejusdem prior Autor fuerat. Latus de migr. gent. L. 8. pag. 402. seqq. Tertia fuit Marchionum *Hochbergensium* in Wordogia, quorum apud Henning mentio fit pag. 516. qui memorat, sæculo tertio decimo fratribus quatuor *Bertoldo*, *Ottone*, *Dispol-do*, & *Ludovico* mortuis sine prole, Episcopum Ratisbonensem *Hachenburgum* ad se recepit. Quarta erat Dominorum *ab Hobenberg*, qui una cum Comitibus *Stabrenbergis* & *Lobensteiniis*, atque Dominis *de Pernneck* ex vetustis Ducibus ac Marchionibus Styriæ orti sunt, & 1529 deficere in ultimo *Erasmio*, qui filiam reliquit *Annam W. Ibelmo Domino de Boggendorff* nuptam, qui arcem *Hobenberg Sebald* *Pögel de Reiffenstein* vendidit. Cui per errorem G. Bucellinus scutum *Hohbergiorum* attribuit P. 3. pag. 87. cum tamen Latus de migr. Gent. L. 6. pag. 177. ei assignet feram Styriam, ob originem, argenteam in scuto nigro; quod P. 2. c. 9. n. 38 addi desidero. Quinta est *Hobbergiorum*, quibus istud caput sacrum est.

§. 2. Hos ergo quod concernit, non una etiam orthographia in usu fuit, hinc enim *Hobberg*, *Hobenberg*, *Hoberg*, *Hochberg*, *Hoberg*, *Habrig* legis: ut majores nostri minus solliciti scriptionis fuere, & hæc nonnunquam pro ratione Dialectorum variare solet. Familix huic adscribunt *Seisfridum* in torneamentorum Magdeburgiorum consultatione, *Wilhelmum* Dominum *ab Hobaberg*, qui 942 in torneamentis Rotenburgensibus comparuit, nec non *Baronem ab Hobaberg Sigismundum* nomine 1042 in ludis equestribus Hallensibus conspectum. Hunc tamen nobili seu equestri familix Alfatice sæculo decimo quinto extinctæ de *Hohenburg* (cui in usu fuit scutum bipartitum, cujus anterior pars auro fulgebat, posterior cyano, impressa stella aurea; apex cornu venatorium auratum & cauda pavonina fastigiatum: vide Sibm. Wapenb. P. 2. p. 131.) annumerat Bernh. Hertog. Chron. Alfat. L. 6. pag. 176. Legitur etiam inter Episcopos Herbipolenses *Theodoricus de Hohenburg*, quem Caspar Bruschius nobilem *Herva de Hohenburgk* nuncupat, qui inter *Ottonem* & *Hermannum* Bar. de *Lodenburg* medius Ecclesiam regit, & 1224 fatis concessit. An vero huic, an alii familix debeat, non satis dijudicare possum.

§. 3. Certior deductio potest referri ad *Melchiorem ab Hoberg*, qui circa 1290 cum Henrico VII. Imp. ex *Lucemburgio* agro in Silesiam concessit, Pater *Henrici*, & *Friderici*: ille *Abbas Euldenfis* quatuor fere annorum decades rexit, & 1353 mortuus est; Gabr. Bucellino dictus vir incom-

parabilis. Hic cum filiis sub Carolo IV, qui hunc honorem 1359 tribuit & Wenceslao, in Baronum ordine fuit, quod ex antiquis monumentis & literis liquet. Unde 1396 titulus legitur: Den Tüchtigen und Wohlgebohrnen (qui eo tempore procerum erat) 1369 am nehesten Donnerstag vor S. Werten giebt Herr Jence von Soginis der Königl. Mächte zu Böhheim/Hauptmann der Fürstenrümer Schweidnitz und Jauer eine Attestation sub Sigillo majori regio: Daß vor ihn kommen sind die gestrengen Herren Henschil Khoppe/ und Herr Leopold von Jedlitz/ und haben das Dorff Conrads Walde/ und andere Güter verkauft den tüchtigen und wohlgebohrnen Herren Hannsen von Hobergk/ Herren Niceln von Hobergk Rittern/ und Herren Hartmann von Hobergk Priestern/ Gebrüdern sambt ihren Erben und Nachkommen. Zeugen sind die Edlen Herren Nicel von Leißbrückh/ Herr Peter Afse von Jedlitz/ Herr Nicel von Reichenberg/ und Herr Sigmund von Pogrell. Posterio vero Bohemia & vicinis provinciis bellis Hussiticis, & civilibus devastatis temporum injuria in equestrem rediere ordinem, quod illustriori splendori jam fortunæ non viderentur respondere. Cujus rei exempla in aliis passim jam notavimus vel notabimus, Alefeldiorum, Ranzoviorum, Boyneburgiorum, Degenfeldiorum.

§. 4. In *Friderici* modo dicti filijs *Joanne* & *Nicolao* in diversum abire cœpere lineæ, nec non in *Joannis* filijs *Christophoro* atque *Joanne* secundo. A *Christophoro* orta est lineæ *Fürstensteinica*, Comitum dignitate ornata, à *Joanne* secundo *Gutmansdorfia* Baronum axiomate decorata, à *Nicolao Buchwaldia*, quæ equitum hætenus contenta fuit titulo. Præter eas à *Friderico Nicolai* altero filio, qui in Bohemia uxorem duxit, creduntur originem habere *Hobbergii*, qui in Bohemia & Lusatia superant. In *Fürstensteinis Conradus Christophori* filius, *Vladislai* atque *Ludovici* Ungariz atque Bohemiz Regum Consiliarius, Capitaneus provincialis, & Præses Ducatus Jauerensis & Suidnicensis fuit, arcem Giersdorf ad radices Sudetorum montium (*Niesen-Gebürg*) possedit, & a Cancellario Bohemico *Barone de Schellenberg*, castrum atque Dominium *Fürstenstein* oppignorata accepit: filius *Christophorus* itidem *Carolo* V atque *Ferdinando* à *Consiliis* inservit, & post hunc filius *Conradus* III, *Ferdinandi* atque *Maximiliani* II Consiliarius, nec non Capitaneus & Præses Ducatus Suidnici, atque Jauerensis, cujus Nepos *Joannes Henricus* *Ferdinandis* duobus, & demum moderno *Augusto* à *Consiliis* fuit, atque Comitibus meruit titulos. In *Gutmansdorfis* *Fridericus* ex *Joanne*, *Melchiore*, *Henrico*, & *Balbasa-*

thasare (duo fratres coelibes *Christophorus* Camerarius Ludovici Regis Ungariæ cum hero cecidit 1526. Caspar Eques Hierosolymitanus Maximiliani II. Marefcallus aulicus fuit. Eorum vero soror *Dorothea* cum *Eleonora*, quæ *Francisco* I. Franciæ Regi nupsit, in Franciam profecta, ibi 1534 nupsit Carolo de Poidiers, Baroni de Vadans & Laferte decem liberorum Mater, ex quibus *Francisca* Philiberto de - - - elocata est) totidem lineas dedit. Sed defecere reliquæ excepta ea, quæ *Melchiorum* fatorem habuit Ferdinandi I. & Maximiliani II. Consiliarium. A quo familia Austriæ illata est. Ab hoc denuo rami orti sunt, à *Durrenbach*, *Veldeck*, & *Oblumeritz* dicti per filios *Melchiorum*, *Ferdinandum*, atque *Fridericum*: ex hoc superest Perillustis Baro *Wolfgangus Helmbardus* & plurimis familiis illustribus, quarum memoriam conservat, nec non de meis eludiis præclare meritis. Cui Lector maximam partem fere eorum debet, quæ de illustribus Austriacis hic legit, quondam ab Avo ejus materno generoso *Wilhelmo Bernardo de Friedesheim* collecta, mihi autem à præfato Barone pro sua in rem literariam benivolentia eludio gratiose communicata. Insignia vero *Friedesheimia*, & quæ ad decus familiæ spectant, in parte generali c. 3 vidimus.

§. 5. Quod scutum gentile attinet, nescio quod monstrorum familiæ, cujus fragmentum sed mendosum parti 3 Germaniæ Stematographicæ inseruit, Bucelinus tribuit. Fuit vero vetustum *Styria* scutum transverse sectum, parte inferiori argento & minia tessellata, superiori argentea cum tribus monticulis cæruleis, uti videre licet *Sibmach. Wapenb. P. 1. pag. 36.* inter Proceres Austriæ, & pag. 165. in Saxonica nobilitate, quo ex *Buchwaldici* aliquos concessisse conjectura est. Porro monitus sum, superiorem partem, in qua monticuli sunt, angustiore pingendam, majori spatio tessellis relicto, qua ratione instar capitis superior illa pars foret: sed *Sibmacheriana* pictura convenit. In *Fürstii* vero recentiori sculptura id observatum observavi. Tum tessellarum numerum determinatum legi, ut senæ argento, totidem tingerentur minio. Sed neque in eo consentiunt figuræ armorialis nostri. Fürst P. 4. pag. 11. cum auctum clypeum repræsentat, montium figuram in tres cuspides cæruleas transformat, solo infecto cocco, in quo vero chalcoglyptæ manum lapsam reor.

§. 6. Scuto imponitur galea coronata, ex qua dependent latiniæ argenteæ & rubræ. Coronæ vero imponuntur truttæ duæ argenteæ incurvæ, singulis ternis struthioniciis plumis, quæ alternatim argento & cocco tinguntur, exornatæ: inter truttas comparet rora argenteo petiolo

& aliquot foliolis viridibus sustentata. Sibmach. alleg. pag. 36 folia roræ non addit, & plumas struthionicas piscibus desuper potius imponit, quam quod alias in usu est lateribus jungit. Sed pag. 166 roræ figuram in lilium commutat.

§ 7. Aucta dignitate Clypei etiam auctus est decor, uti videre est in alleg. Fürst. Wapenb. P. 4. pag. 13. ita ut antiquum symbolum secundam & tertiam quadripartiti scuti quadram impleat, & apex vetus secundam galeam ornet. Additur vero alia quadra loco primo & septimo repetita, argentea deferens dimidiam è sectione perpendiculari coronatam aquilam nigram. Qualis integra primam, quæ itidem nova est, coronatam galeam ornat. Ita à linea Gutmansdorfia gestatum est.

§ 8. Demum cum Comitum accessisset dignitas, illa parmx dispositio facta est, ut quadripartiti scuti primam & quartam areolam argenteam ornaret Leo aureus, rubea corona & lingua cauda bifurca (forte ob servitia coronæ Bohemicæ & provinciis dependentibus à gente hac præstita) secundam & tertiam gentilis tessera *Hobbergiorum* impleat. Huic scuto imponitur parmula medio argentea cum aquila imperiali bicipiti, imminente corona imperiali auro decorata, & pectore sustinente scutulum Austriacum cum litera aurea *L* ex nomine Leopoldi Augusti farcico inscripta. Clypeo imponuntur duæ galeæ coronatæ, prior sustinens aquilam expansam nigram bicipitem, linguam protendentem rubeam, inter duo capita imminente diademate imperiali: super altera visuntur inter ternas utrinque plumas, nimirum subinde rubæ inter duas argenteas intercepta, duæ trutæ naturali colore pictæ, capitibus deorsum versis, & inter has media rosa argentea auro gemmata & caule ac foliis viridibus sustentata.

§ 9. Tituli sunt Comitum de Hohberg Liber Baro & Comes in Fürstentstein, (quam dynastiam prius oppignoratam 161000 florenorum Christophorus Hohbergius Ducalis Suidnicensis Judicii Præses adhuc numeratis 70000 floren. 1625 hæreditariam fecit) Freiberg, (an Fridberg) Rohnstock, Fridland & Gottsberg. Baronum autem de Hohberg Lib. Baro in Siessenbach. Obertumeritz / Rorbach / & Klingenbrunn.

Hobbergiorum Baronum, ex Domo Fürstentsteiniana oriundorum, primus fuit

JOANNES HENRICUS ab HOHBERG, qui circa annum 1640 dives opum in Silesia floruit, & à Ferdinando III ob præclara erga Domum Austriacam merita ad Liberi Baronis dignitatem evedus fuit. Hujus autem filii fuerunt quinque:

FRIDERICUS in Hungaria pro Christiano nomine, & Cæsare occisus:

CHRISTOPHORUS }
& CONRADUS } Rhonstockii mortui,

JOANNES HENRICUS, & MAXIMILIANUS, à Leopoldo I Cæsare Augustissimo S. R. Imperii Comitum axiomate donati ditiones paternas inter se partiti sunt; sed & his viam universæ carnis jam ingressis successerunt Joannis Henrici S. R. I. Comitis in Fürstenstein Posterii; Maximilianus vero, qui fidem profitebatur orthodoxam, duo Filii

FRANCISCUS FERDINANDUS ANTONIUS, & MAXIMILIANUS LEOPOLDUS,

Charismata meliora æmulati, & DEUM raro devotionis exemplo secuti candidissimum Præmonstratensium Canonicorum Regularium Ordinem ad S. Vincentium Wratislaviæ ingressi, & professi sunt, dignissimi, ut, qui sese sponte humiliarunt, à Christo exaltentur Hohbergii.

Neque fas esse duximus silentio hic præterire Nobilissimos illos Silesiæ Hobbergios, quos anno D. 1600. M. Caspar Conradus Wratisl. Medicus & Poëta minime tralatitius sequentibus celebravit anagrammatibus, & primo quidem loco

CONRADUM ab Hoberg in Fürstenstein, Dn. in Freyberg & Fridland &c.

Progr. Conradus ab Hoberg
in Fürstenstein

anagr. En hic non frustra Brabeo dignus est.

Musa mihi celebra magnam virtute Dynastam,

Ejus & in laudes, quod potes omne, move.

En hic non frustra est dignus præstante brabeo:

Nam virtutis opus, quo cluit, urget Epos.

Urget Epos virtus; urget quoque nobilis ortus,

Ex Hobergiaco quem trahit Amplus Avo:

Urget Epos etiam Clari domus incluta Pindi,

Quam magna tenuit sedulitate diu.

Artibus hinc præclarus ovat, genioque sagaci

Exornat patriæ nobile stemma domus.

Urget Epos etiam pietas, ac embeus ardor

Volvendi crebra Biblica scripta manu.

Opere dignus titulis, celebrique brabeo!

Spavibus o dignus versibus usq; cani!

Vivat o in Zosimi tempus! pietateq; vera

Antiqua decoret nobilitatis opus.

Secundo CAROLUM ab HOBERG ex Gutmansdorff, Cz. l. Maje-
statis Consiliarium, & structorem solertissimum &c.

Progr. Carolus ab Hoberg

K graco soluto in C.

Anagr. Hoc Brabeo Clarus.

Virtus Nobilium thesaurus & unio, cunctis

(Cuncta illi cedunt) anteferenda bonis.

Hac facit Heroas; decus hac pranobile donat;

Magnatumque jubet tella subire Ducum.

Carole tu testis; cujus virtutibus amplis

Nobilitas veteri stemmate fulta nitet.

Hinc merito celsam Magni subvectus in aulam

Cesaris, eximia dividis arte dapes

Nec satis; en gravibus majora laboribus offert,

Premia virtutis fax generosa tua.

Induperatoris secreta; volvere causas,

Consiliisq; licet clarificare tuis.

O decus eximium! laus o speciosa! Brabeo

Hoc clarus clari stantis ad astra poli.

Tertio HENRICUM ab Hoberg ex Acropoli Furstenstein, Domi-
num in Olina.

Progr. Henricus ab Hoberg

oh hic regna sub orbe.

Mundus ut innumeros homines, sic munia servat

Plurima; sed fruitur munere quisq; suo.

Consilio regit hic populos, curaque sagaci;

Officiis Domino subjacet ille suo.

Et bene. Sic etenim spaciost machina mundi,

Non alio potuit rite vigere modo.

Tu quoque divino nutu, pranobilis Heros,

Imperii servas frena regenda tui.

Oh regna hic felix longos in Nestoris annos!

Et rege tranquilla pace sub orbe tuos.

Quarto CHRISTOPHORUM HOBERGIUM, Equitem nobilem
ac Dominum in Rohenstock &c.

Progr. Christophorus Hobergius,
una adspirat, eliditur.

Anagr. Hui sub Christo spe regor.

*Nunc varii casus, nunc mille pericula rerum;
Mundus & immundus, quod tenet omne, malum.*
*Heic Bellona suis perturbat cuncta quadrigis;
Illic lethæa pestis obernat acu.*
*Alma fides periit, fraus regnat in orbe, dolusq;
Friget Eros, rigida vi dominatur Eris.*
*At ego nil hujus perturbor turbine fati,
Nam spe sub Christo non dubitante Regor.*
*Ringat Ate; mala quæq; struat; spe divite vinco;
Hui bene! nam Christo qui duce sperat, ovat.*

Quinto CONRADUM ab Hoberg, Dominum in Rohenstock, ut
Litterarum sectatorem avidissimum, ita Litteratorum amantiissimum.

Progr. Conradus ab Hoberg

Anagr. Ah gnosce! dabo robur.

*Conrade, Aonii lumen prænobile campi
O & juridici fax generosa chori!*
*Sic Themis ipsa tuo de nomine dicere visa est,
Eunomia cuperes quando subire jugum.*
*Ardua nostra domus multis sinuosa Meandris,
Difficilius, meâ poscitur arte labor.*
*At age! sis constans tanti sub mole laboris
Et quas Pindus habet Gnosce fidelis oper.*
*Ah dabo robur ego, dignis conatibus adflans;
Sudor & hic multi dives honoris erit.*
*Res ita cessit; opem Themis attulit: en Labyrinthos
Vicissi; en juris cognitus omnis apex.*
*Hinc tua Nobilitas, qua clara resplenduit ante,
Clavior Asirea fulget ab arte Dea.*

Sexto CHRISTOPHORUM ab Hoberg, Equitem nobilem
ex arce Fürstenstein.

Progr. Christophorus ab Hoberg

Elif. una adspirat.

Anagr. Hic ob strophas urgebor.

Simplicitas restig. decus nunc orbe relicto

Ivère in superas non sine clade domos.

Mundus habetque strophas; mundus pia corda strophisq;

Urget & in quavis crimina dirus agit.

Nulla fides terris! Fraus cuncta per oppida regnat;

Inque suas nassas, quod valet, omne trahit.

O pietas! Hic ob ne strophas urgebor? & aslu

Distractus linguam simplicitatis opus.

Non ita: simplicitas mea cum, & candor apertus

Hec sequor; hæc fidei regula sum mi mea.

Septimo Joannem Henricum ab Hoberg, Equitem nobilem
ex arce Fürstenstein.

Progr. Joannes Henricus ab Hoberg

Anagr. I bono nisu: hic regnare habes.

Aut sophus, aut sophia cupidus bene regnat in orbe

Edocuit diâ clarus ab arte Plato.

Et bene. Nam cunctas dispersit mente tenebras;

Iustitiaq; docet, quæ via vera, sacra.

O huc Jane, Bono Nisu contende, tuâq;

I virtute, novem vise, revise deas.

Hic etenim regnare vides, hic quilibet urbes

Qua ratione vagas riuè gubernes, Habes.

NB. Hic Joannes Henricus anno 1600. (quo hæc scripsit præfatus Caspar Conradus, tum herilius Filiorum Hobergiorum Ephorus vel Præfectus) adhuc adolescens, nobis idem videtur cum Joanne Henrico supra celebrato Hobergiorum hodie viventium Avo: Cujus Posterius hodieque regnantes non Poëtam duntaxat, sed & Prophetam in hoc anagrammate fuisse, ostendunt.

Octavo THEODORICUM ab Hoberg, Equitem nobilem
ex arce Fürstenstein.

Progr. Theodoricus ab Hoberg

Elif. alt. adspirat.

Dio hoc Brabeo surget.

Ut cunis, Theodore, tuis Feronia Juno

Nominis egregii nobile stemma daret.

Ocyus adcurrens lætis sub Phocide gazis

Condecorat sophico stemma Minerva libro

Ac ait: o crescat Puer hic! Hoc namque Brabeo

Surget in eximium nobilitate virum.

Inceptum bene! perge viâ currendo sub istâ;

Nobile ab arte, velut sanguine, nomen erit.

De his Caspar Conrad. sæpe dictus.

Quibus adjicimus

MELCHIOREM ab Hoberg, Ferdinandi I Cæs. Aug. Consiliarium,
circa annum 1559.

CASPARUM ab Hoberg in Gutmansdorff, Equitem Melitensem
& Commendatorem in Klein-Oels, circa annum 1562.

CONRADUM ab Hoberg in Freyberg, Ferdinandi I Consiliarium,
& Ducatum Svid. & Jarov. Capitaneum, circa an. 1562.

CONRADUM ab Hoberg in Gutmansdorff, Ducat. Svid. & Jarov.
Capitaneum circa an. 1600.

CASPARUM ab Hoberg in Woinewitz, Rudolphi II Cæs. fel. re-
cord, apud Cam. Siles. Consiliarium, circa an. 1605.

CASPARUM ab Hoberg in Fuchsmühl, Georgii Rudolphi Ducis
Lygio-Brigenfis Consiliarium, circ. an. 1653.

JOANNEM GEORGIIUM ab Hoberg in Radichen & Kayferswal-
dau, Ducatus Lig. Seniore, circ. an. 1663.

SIGISMUNDUM ab Hoberg in Pollschüllern, Christiani Lygio-
Brigenfis Ducis Consiliarium, cir. an. 1670.

JAROSCHIN.

Julius Ferdinandus Comes de Jaroschin, postquam anno 1668 die 18
Octobris Viennæ Augustissimo Cæsari juramentum fidelitatis præstitisset,
Cancellarius supremæ Silesiarum Curiae denominatus, postea verò Capita-
neatui Ducatus Wratislaviensis præfectus fuit: qui quidem ex matrimo-

nio cum sorore Caroli Hannibalis Burggravii de Dohna contracto præter filias plures (quarum una sanctimonialis in Parthenone quodam S. Francisci observ. strict. Capuccinarum, quas vocant, facta, reliquæ verò magni nominis Comitibus de Kolowrat, & L. Baroni de Blankovský nuptæ sunt) filium quoque genuit indolis gratiosæ & magæ spei; sed licet post fata Parentis Illustrissimi manserit aliquamdiu superstes, præmatura tamen morte in adolescentia florida decerptus, Jaroschiniorum Comitum fecit finem. Manent tamen Barones inferius commemorandi.

KOLOWRAT.

FRANCISCUS LIEBSTEINSKI, Sacri R. I. Comes de *Kolowrat*, Eques S. Joannis Hierosolymitani, nec non sub inclyto regimine Lichtensteiniano Capitaneus &c. inter Silesiæ Comites numerandus, quod paucis abhinc annis apud Ecclesiam Corporis Christi commendator factus fuerit. Stemma verò Kolowratæum gloriosum alii jam celebrarunt.

MALTZAN.

De quibus infra §. 86.

MOETTICHT, vel METTICH.

Mettichios Comites aliqui ex Misnia oriundos esse volunt; Fride-ricus tamen Luca Majorem aliquem Mettichiorum jam ante centum annos vixisse in Silesia. In Liberum Baronum dignitatem à Mathia Casare, in Comitum verò à Ferdinando II assumpti fuerant: quorum unus circa annum 1634 à divo Ferdinando II Capitaneatui Ducatum Oppolien- sis & Ratiboriensis præfectus fuit, & vel ideo magni faciendus, quod præ cæteris dignus fuerit, cui maximorum bellicorum motuum tempore tam ampla atque honorifica functio committeretur. In MS. quodam ante annos circiter triginta & aliquot exarato legimus, ditionis *Wiesnensis* in Ducatu Oppolien- si Dominum fuisse illo tempore.

Carolus Joachimum S. R. I. Comitem de Mettich, Baronem de Tschetschaw & Damvraw, Wiesen, Langenbrück & Bückelsdorff &c. Parentem ipsius fuisse.

Joachimum de Tschetschau & Mettich Casarem Argento Rudolphi II Imp. Gl. olim Præfecti & Camerarii, qui meritis suis Baronatus gradum ascendere, & postea non tantum Rudolpho à cubiculo & consiliis, sed & Mathææ, & Ferdinando II, Cæsari utrique gloriosissimo ab officiis altioris momenti fuisse, nec non postea, ubi Caroli Archiducis Episcopi Wrat- slavien- sis aliquamdiu Consiliarius fuisset & Camerarius, tandem S. R. Imperii Comitem creatum.

NIMPTSCH.

Joannes Henricus, S. R. Imperii Comes de Nimptsch, Dominus in Olsna, Ullersdorff, &c. Sacrae Caes. Majestatis supremus in Ducatu Glogovienſi Capitaneus ejusdemque Frater Leopoldus etiam S. R. I. Comes &c. Patrem habuerunt.

Joannem Fridericum, Baronem de Nimptsch, &c. Dominum in Olsna, Ullersdorffio, Lauterbachio, & Neudorffio, sacrae Caesareae, Regiaeque Majestatis supremum vigiliarum Praefectum, postea Ducatum Svidnicenſis & Javorienſis Capitaneum, qui sub Romanorum Imperatorum Aquila militaribus exercitiis suam consecravit juventutem. Sed & alii ex Illustr. hac Proſapia tam arte quam Marte conspicui amplissimis functionibus, quibus ob egregias virtutes praefecti fuerunt, posteritati sese celebres reddiderunt.

Anno 1430 Conradus Eques de Nimptsch militares copias duxit contra Poloniae Crucigeros non sine successu felici, plures in Silesia ditiores propterea in praemium nactus, & Baronatus gloriosa consecutus nomina, atque Insignia, juxta statuam ejus in Ecclesia PP. Conventualium Svidnicii, ubi conditus fuit, infra suggestum conspicua.

Anno 1452 Urbanus L. B. de Nimptsch in Glogovienſi Ducatu supremus Capitaneus fuit.

Anno 1618 Conradus de Nimptsch, Dominus in Wederau, Svidnicenſis & Javorienſis Ducatus Cancellarius.

A. 1641 Joannes de Nimptsch in Olsna, in Suid. & Javor. Ducatu Juris Provinciae Regii Assessor.

A. 1646 Ernestus de Nimptsch in Falckenhayn, in Svid. & Javor. Ducat. Senior &c.

A. 1654 Christophorus de Nimptsch in Raubitz, Ducatus Monſterbergenſis Capitaneus.

A. 1670 Ernestus de Nimptsch in Altschönau & Klein-Wandritsch, in Duc. Suidn. & Jav. Senior.

A. 1664 Sigfridus de Nimptsch in Kummelwitz, Duc. Monſterb. Senior.

A. 1670 Fridericus de Nimptsch, Ducis Lig. & Brig. Christiani supremus stabulo Praefectus &c.

Et inter hodie viventes illorum alii ex domo Olsna in Svidnicenſi,

alii ex domo Steffanshayn in Javoriensis, alii ex domo Röversdorff in Monsterbergenſi Ducatu hodie oriundi, ſunt.

Ihr Wappen iſt ein zertheilter Schild/ oben weiß/ unten roth/ das Einhorn und deſſe Obertheil ſchwarz/ das Untertheil weiß: auf dem Helm das Einhorn auch ſchwarz/ die Helm-Decke weiß und roth. Qua verò ratione Inſignia Comitum, Baronum, & Equitum de Nimptſch inter ſe diſtinguantur, indagent alii, quibus plus otii.

NOSTITZ.

Noſtitziorum patriam noſtram exornantium, alii ex domo Wilckau Ducatûs Svidnicenſis, alii ex domo Zedlitz Ducatûs Wolaviensis, alii verò ex domo Teſchwitz dicti Ducatûs prodeunt: Omnes autem antiquam ſuam originem ex ſuperiori Luſatia ex domo Noës trahere traduntur. Nos hoc loco eorum duntaxat, qui S. R. Imperii Comitum hodie excellunt dignitate, præcipuam facturi mentionem, tabulis utimur Noſtitzianis à R. P. Balbino delineatis, primum ex Eorundem Majoribus ponentes

CASPARUM de NOSTITZ in Tſchochau, Rottenburg & Gutta, Equitem & Colonellum magni nominis, qui anno 1454 auxiliares mille Equitum copias ſub Regimine magni Ord. Teutonicæ Magiſtri Ludovici ab Erlingshauſen duxit in Pruſſiam. Hic vitam hanc temporalem anno 1465 finiens filios reliquit ſuperſtites

OTTONEM, HARTVICUM, & GEORGIUM; Hartvicus JOANNEM, Joannes ABRAHAMUM, Abrahamus *Joannem* genuit: Qui Joannes, Hartvici Abnepos, duos etiam filios procreavit.

OTTONEM & JOANNEM HERTVIGIUM;

Quorum iſte, *Hertvigi* nimirum, tempore *Ferdinandi II* Cæſ. fel. record. fortunæ ſuæ dexterrimè vellicatus, à *Ferdinando III* dein Imperatore Auguſtiſſimo ob præclariffimas animi dotes conſiliis intimis, nec non ſupremo Bohemiæ Cancellariatu adhibitus, ea dexteritate hanc Spartam ſibi commiſſam ornavit, ut non tantùm à Rege Hiſpaniarum, æſtimatiſſimo illo heroicarum virtutum bravio, Aureo Vellere, ſed ab Imperatore quoque Romanorum S. R. I. Comitum axiomate, in meritorum ſuorum præmium non vulgare, donatus fuerit.

Alter verò, videlicet OTTO, propter eximia talenta Conſiliariis apud ſupremam Sileſiarum curiam inprimis annumeratus, & Liberi Baronatûs dignitate ornatus fuit à *Ferdinando II*, poſtea à *Ferdinando III*

in Capitaneum Ducatum Svidnicensis & Jaroviensis creatus, à Ferdinando IV verò consiliis intimis adhibitus.

At non Consiliarium duntaxat apud supremam Curiam, sed & *Cancellarium*, nec non *Ducatus Wratislaviensis* aliquando *Capitaneum* fuisse, ex EPÆNETICO vitæ & honoris, quod R. P. Ferdinandus ab Oberg è Societate Jesu, Wratislaviensis convictus Regens, eidem anno 1666 piè defuncto scripsit, colligitur: ubi inter cetera in Emblemate I in mortem, quòd in Illustrissimi D. Baronis insigne sævierit, Poëta invenitur sequenti carmine:

*Effera, telipotens, mors barbara, terribilis mors,
Qua nova falcata cuspide fata struis?
Scilicet hunc animum stimulant furia, minag,
Ut sine præsagis hostibus arma geras.
Siste, nec intenso sternax telum injice nervo,
Siste, nec iratis cornibus arma cie.
Tolle iras; remove vulnus; compeste furorem,
Major in abjecto gloria Marte datur.
Nemo etenim ex istis, non Ala, Trianglus, aut hæc
Cornua, nec Pisces, aut nova Luna * rea est.
Si tamen irarum reus esset quispiam, haberet
Virtutem ad laudes, mors scelerata, suas.*

* ex his gentilitium Insigne Illustrissimi DD. constat.

Postea Elogium I Mortem & Testamentum Illustrissimi Domini exprimit:

*Ubi occubuit, ibi vixit
OTTO LIBER BARO A NOSTITZ
CÆSARIS IN SILESIA CONSILIARIVS,
CANCELLARIVS, CAPITANEVS VRATISLAVIENSIS,
SCHVIDNICENSIS, AC IAVROVIENSIS.
Bene mortuus, qui bene vixit
Deum imitatus
ab operibus suis fessus, Sabbato requievit
Post decimum Natalis sui Ottonis diem
Strenæ decimas accepturus in calo.
Nec Mariana diei immemor in Virgini dicata ad
tumulari voluit Sodalis Marianus,*

Imò

*Imò secundum Reſtor Vratiſlaviensis ſodalitatis
Virginis Annuntiata,*

Cum nuncium mortis inſtantis accepiffet,

*Non Illuſtriſſimum ſe appellari
paſſus*

Imitando humilitatem MARIE

*Vilis terra gleba voluit nun-
cupari.*

Teſtamentum nullum aliud relinquens,

Quaſi aliud jam haberet niſi,

Quam ut teſtaretur ſe mori

DEI creaturam, & MARIE Sodalẽ.

*Maxima tamen Illuſtriſſimis Prolibus relicta
hereditas,*

ſpeculum Parentis

*Ut in eo imaginem originis ſue, & futura conditionis
pretium contemplarentur.*

Pretioſa Fortuna ad Progeniem tranſmiſſa,

ſi facerent quod DEI eſſet,

Facilium deinde DEUM, quod eſſet ipſorum: (a)

Nam que non habent ſupernam dexteram cooperantem,

Hic elementa omnia adverſantur.

Securam fore credidit Natorum ſuorum adoleſcentiam,

& ſanctè morituros, ſi morentur

ſub Tutoribus JESU & MARIA.

Divide ex equo & bono Illuſtriſſima Proles paternam

& naturalem hereditatem:

*Pars natura eſt, exemplo Illuſtriſſimi D. Parentis eſſe
bonos. (b)*

(a) S. Gregor. ad Reg. Franc. Brunichilden, (b) Seneca.

Elogium II Illuſtriſſimum DD. Ottonem L. B. à Noſtitz, Auguſtiſſi-
mi Cæſaris in regno Bohemiæ apud inclytum Appellationis Tribunal,
deinde apud ſupremam utriusque Sileſiæ curiam Conſiliarium celebrat:

Turbida sunt Consilia eorum, qui sibi suadent. (a)

Et omnia subita probantur incauta. (b)

OTTO L. B. a NOSTITZ,

sub FERDINADO III Augustissimo,

Cæsare,

seculi nostri Salomone,

Magisterium consulendi edoctus,

In Arcopago Regni Bohemia Appellationis constitutus

Consiliarius,

In difficillimis illius loci Judiciis

assedit Arbiter :

Inde ad supremum Silesia Tribunal

Parem negotiis gerendis attulit Prudentiam, (c)

Rerum usum, ingentem Charitatem, & Os liberum, (d)

Unus hic de mille Tibi Silesia fuit Consiliarius, (e)

Cui fidere caute poteras,

& quem scire poteras consulere.

Nullæ rationes adulandi Consilium corruerunt,

Nulla dolendi occasiones.

Bene consultare maximum lucrum esse existimans, (f)

Non tantum aliis, sed & sibi.

Consulendo partibus, suis partibus non defuit.

Matutinas horas in prolixis orationibus consumens,

Cum DEO suo Consilia sua prius miscebat ;

Ut luce de Cœlis accepta providere posset

& presentibus & futuris.

Neg, ab hac sancta consuetudine prius destitit

quam vivere desit.

Tutelare Numen Consiliis habendis Consus,

Olim aram sub terra habuit :

Divino Numini, DEO Consiliorum inspiratori,

aram ibi constituit, ubi erat Otto,

Si valens in templo, si eger domi sue.

Sacrificio Missæ reverenter præsens semper,

à sua ad Orthodoxam Fidem conversione

cc c

ex

(a) Curtius. (b) Tacit. l. 4. annal. (c) Tacit. l. 6. annal. (d) S. Nazianz. in Carm. (e) Eccl. 6. v. 6. Herodot. l. 7.

ex hoc

*Vir Consilii non perdidit Intelligentiam, (b)
sed invenit.*

(b) *Eccles. 32. v. 28.*

In Elogio Ill. Illustrissimus DD. Otto L. B. à Nostitz, Supremæ Curie
in Silesia Cancellarius, proponitur.

Meritorum illicio honor attrahitur,

non affectu, non gratia,

*sed prudentia Supremæ Curie Cancellariatum
occupavit*

Illustrissimus Otto L. B. à Nostitz.

(a) *Diu trutinandus erat, cui traderentur examina,*

Talisque ab Augustissimo Casare delectus,

qualis ab ipsa lege dictari poterat.

Laudandus fuit, dum se non insinuavit ad officium,

inire maluit, quam ambire.

Ita boni Consiliarii formam servavit,

Ut nullo in gratiam metu remollesceret:

Ita Justitiam temperavit, ut ex æquo bilanx penderet.

Prodiginundinatores, qui sententiis munera mercari

& animam volunt perdere.

Adulandi certamen vitavit,

ne blandissimo falleret, & falleretur.

Optime res gessit, dum gessit ex æquo & bono

Munus maximum accepisse visus,

si neutra pars lasam se quereretur

ex litibus humanum genus compositum, (b)

veritatis Patronos exigit,

Ut in unam Pacem coalescat.

Id exigere existimavit Officium Cancellariatus,

Cancellare injurias, & subscribere veritati.

Nam cum substantia veritatis habetur,

de accidentibus aut nihil, aut parum est curandum.

In tanto fremitu tumultuque falsorum, (c)

veram vocem audivit semper;

Non aptum officio se existimasset,

(a) *Theodorici, l. 5. Ep. 40.* (b) *Aristot. 5. Polit. 10.* (c) *Seneca Ep. 94.* S

*Si patientiam non habuisset in auscultando.
 Consiliis assistebat Maturitas, Conscientia Decretis.
 Sic cum DEUS & salus Populorum attenditur,*

Errare non potest.

In Elogio IV Illustrissimus DD. Otto L. B. à Nostitz, Principatus
 Wratislaviensis Capitaneus, exhibetur.

*Cujet animum non audio,
 qui dignitates dixit esse peccandi facultates,
 & portas à Christo vocatas inferni carceris,
 Cum laudaret Scholam Apostolicam,
 & Porta Inferi non praevalerunt. (a)
 Nec honores hominibus insidiati exilimo ad peccandum,
 sed ad bene agendum.*

*Illustrissimus DD. Otto L. B. à Nostitz,
 supremam Praefecturam Wratislaviensis Ducatus
 adeptus,*

*honore inito potestatem sibi permissam esse agendi
 libere credidit,*

*quae nemo posset vel auderet taxare.
 Salus Populi suprema ejus lex; (b)
 Quod enim soli sibi natus non esset,
 Vixit aliis maximis, & minimis.
 Nemo tristis ab ejus alloquio recessit,
 nec irasci potuisse creditus est ejus animus
 a suis passionibus absolutus.*

*Magnitudo virium omnibus oneribus par,
 neminem onerabat*

*Ad benefaciendum promptissimus erigere potius conatus
 fuit, quam opprimere.*

Nemo in imperante sensit vindictam sui doloris, (c)

*Quae etsi justior; acrior visa fuisset.
 Cesit ad Gloriam ejus Potestatis, injurias ulcisci noluisse,
 cum posset.*

*Illustrissimi Octonis L. B. à Nostitz
 clementia*

Wratislaviensis Ducatus affectus & animos concatenavit,

ut agre à se dimitterent,
 quem voluissent semper retinere. (d)
 Nunquam ad exigenda supplicia pervenit,
 Nisi ubi remedia omnia consumpsisset.
 Quis enim non agat temere, qui festinato rapitur ad
 puniendum?

Beneficiarium obligant beneficia,
 Illustrissimo DD. Ottone à Nostitz
 existente Capitaneo Wratislaviensi,
 Convictus Wratislaus sub directione Societatis JESU
 Possessionem accepit in Ducatu Wratislaviensi,
 ingratus esset,

Si non meminisset benefacti.
 Illustrissimos filios suae fidei commissis idem Convictus
 fovet,

ut pro Illustrissimo Parente debiti affectus
 accipiant usuram.

(a) Matth. 16. v. 18. (b) Ex leg. 12. tab. (c) Apud Vult. Gall. (d) Senec. ad Neron. lib. 1. c. 24.

In Elogio V Illustrissimus DD. Otto L. B. à Nostitz, Schwidnicensis
 ac Jauroviensis Ducatus cum plenipotentia Capitaneus, depraedicatur:

Displicet Praefectus, sub cujus imperio (a)

Nihil conceditur Inferioribus:

Sed & is, sub quo quidvis omnibus, quod libet, licet.

Sic caelestes Influentiae se donant,

Ut non respiciant Personas hominum.

Timor DEI, & Justitia fuerunt, quibus

Illustrissimus DD. Otto L. B. à Nostitz
 in animos hominum influxit.

Fundamentum perpetuae commendationis, & famae suae, (b)

In Caelo statuit, & in Terra.

Timore sapientiam Judicii assidere fecit;

Justitia moderationem:

Tamen omnibus ignoscere crudelitas est, quam nulli: (c)

Et in alto viscerum recessu vulnus inclusum qui servat,
 exaggerat; (d)

qui nimium exulcerat, facit agrum respicere
 medicinam.

Tutorem tamen alieni delicti se nunquam obtulit,
 Sed nec severum ultorem,
 Vulnera sic curavit, ut nec cicatrix remaneret.
 Severitatis injurias Liberalitatis exemplo ultus est.
 In femine malum elisit, ne prodiret in herbam.
 Timor DEI respectus hominum non sibi prevalere,
 Justitia honorem DEI non deprimi.
 Quis hujus sub arbitrio vivere non voluisset?
 Qualibet Illustrissimi voluntas, imo voluptas pro lege
 erat, quod sciretur,
 Nihil esse facilius, quam legi suffragari
 Justa precipienti.
 Aliorum meritis ponderandis vitam suam attrivit,
 Ad diuturniorem tamen vitae materiam
 Imitanda virtutis suae cupiditatem habet alienam.
 Phoenix virtus est,
 Dum consumi putatur, reviviscit.

(a) ex Plutarcho. (b) Tullius lib. 3 de offic. (c) Senec. l. 1. de Clement.
 c. 2. (d) S. Cyprian. l. de lapsis.

Ottonis porro filius hodiernus Imperator Augustissimus Leopoldus
 I in S. R. I. Comitum numerum assumpsit: ex quibus

CHRISTOPHORUS Wenceslaus Ducatus inprimis Mogoviensis,
 postea Suidnicensis & Jaroviensis Capitaneus fuit: hodie vero Capitaneatu
 abdicato consilii intimis, quibus a sacra Caesarea Majestate ob singu-
 larem prudentiam adhibetur, expeditionem navat operam. Filiorum
 ejus a Majorum virtutibus haudquaquam degenerantium alter, abdicata
 Consiliarius apud Silesiae utriusque supremam Curiam, qua per annos
 aliquot praefulsit, dignitate, amplioribus in Aula Caesarea functionibus
 est applicatus: alter autem, OTTO nimirum, S. C. M. Camerarius, Du-
 catum Suidnicensis & Jaroviensis in Comitibus Generalibus aliquamdiu
 hucusque Deputatus, loco Fratris sui inter Consiliarios supremæ Silesia-
 rum Curiae assumptus, spartam, quam nactus est, pro singulari, qua pol-
 let, prudentia, doctrina, & rerum agendarum dexteritate ornaturus.

Das Hochgräfl. Nostitzische Wapen bestehet aus einem quartirten
 Schilde / dessen 1. alväterl. Feldung zwey blau mit roth und weiß abge-
 theilte / und die Spitzen anwerths kehrende Hörner / und darunter einen
 güldenen halben Mond mit über sich geworffenen Hörnern. 2. Im weiß-

sen Felde einen schwarzen Flügel mit einer weissen Zwerchstrasse: Die beyden untere Feldungen führen einen doppelten Anker/ dessen weisses Obertheil zwischen denen beyden obern Feldungen empor raget/ und die rechte Spitze im dritten weissen Quartir blau: Die linke aber im vierten blauen Felde gilden ist. Aus denen beyden Helmen führet der erstere obgemeldten Flügel/ und der letztere zwischen vorbeschriebenen zwey Hörnern drey Plumagen/ deren die mittlere gelb/ die übrigen blau seynd.

Nostitziorum reliquorum Insignia sunt: Ein blauer Schild: Die Hörner darinnen roth und weiß abgetheilt/ auff dem Helm desgleichen/ die Helm-Decke roth und weiß.

Inter ceteros illorum in Silesia claruerunt sequentes:

Joannes de Nostitz in Riedschütz, Henrici II Ducis Glogoviensis Consiliarius, & Tutor, Districtus Schwibusienensis Capitaneus Anno 1469.

Georgius de Nostitz in Hertzogswalde, Capitaneus Sprottaviensis, & Ducatus Glogoviensis in magni momenti negotiis frequens Commissarius, circa annum 1513.

Nicolaus de Nostitz in Kühnewaldau, Ferdinandi I Imperatoris Gloriosissimi Consiliarius, & ad Comitia generalia saepius Commissarius, circa annum 1562.

Joannes de Nostitz in majori, minorique Strenicio, Joachimi FridERICI Ducis Lygio Brigenfis Consiliarius, & districtuum Wolaviensium Capitaneus meritissimus, quem Henelius laudibus effert in Silesia Togata sequentibus:

Tametsi omne virtutis premium in ipsa virtute positum est, honestas, ut ait Cicero, colenda sunt, non intuitu fama posthuma, qui sensuri non sumus, sed solo virtutis instituto; tanta tamen benignitate nobiscum eadem agit, ut sui sectatoribus prater se & sua in Progeniem suum auctuarium, quo illud summum premium etiam cumulatur: certe res docet, egregiam esse humana imbecillitatis fulturam, ignavia stimulum, animique jam per se ad res praeclaras euntis haud parvum incentivum, ut vere Pindarus scripserit: non ita calidam aquam mollia fovere membra, sicut gloria animum demulset, laborisque condit. Neque vero, si verum fateri volumus, pleno virtutis fructu exuberat, cum silentio impedita in exemplum non venit:

Paulum sepulta distat inertia

Celata virtus.

At non ignorari, ubi recte feceris, pulchrum: nec quicquid adeo secundum Deum ac hominum conscientiam pulchrius videtur, quam perfrui mansura sa-

ma presumptione, certumque esse Posteritatis cum gloria vivere. Ea felicitate nentiquam caruit Silesiaci Cæli fidus nobile Joannes Nostitzius, vir inter sæculi sui primos, non tam ob generis nobilitatem, quam ante aliquot jam sæcula ex rebus præclare gestû palmare nomen meruit, etiamnum hodie non una pacis, bellique adorea late per Germaniam illustris, quam ob eruditionem multifariam ac singularem sapientiam, eamque cum virtute unitam societatem, ut indissolubili, sic admirabili juxta, planeque invidenda. Nimirum ita res est, ut virtus dignitatem suam non agnoscat, ac præcipuo suo lumine & ornamento careat, nisi stipata sit comitatu, ac præsidio bonarum artium, doctrina vero tantus gladius sit in manu furiosi, nisi Dux & Imperatrix vite mortalium rector, rectoratio clarum moderetur. Quanto pulchrior ergo viriusque copula, tanto quoque amplior & magnificentiior Nostitzius laus videri debet, qui cum omnia quidem bona mentis ex generosa sua stirpe hausisset, vas tamen purum à natura accepisse, minime contentus, liquores illi pretiosos infundere ab extrema inde pueritia Cura habuit. Jam tunc in ævi flore, illa amussitata indole lata ac florentis cujusdam spei plena, & unde præsagire atque expectare liceret fructus, qui ad familiam & Patriam temporis successu redundavit. Ephebos egressus non Germaniæ tantum, sed Germaniæ, Galliæ, aliarumque Provinciarum Academiis, aulas, locaque celeberrima invisit, ac, quem semel cæperat, insolentem, quem multis, sed honoratissimum tamen callem studiose, graviterque instruit. Totis industria viribus hac incumbens, ut animo comprehenderet scientiam rerum quæ humanarum quæ divinarum, universi Juris artem serinio suo recondideret, memoriam omnem vetustatis cognosceret, Socraticis sermonibus os impleret, vitam autem actionesque suas ex recti, simplicis norma sic componeret, ut ne in Herculis bivio constitutus à viam voluptatis factio diverticulo, à templo utriusque virtutis & honoris aberraret. Ex quo quidem tam laudabili instituto non potuit non tam prosper successus consequi, ut cum vir Patriam baud vacuus velut ex incendio, ruina vel naufragio reversus esset, sed bonæ frugis copiam, & optimarum artium, linguarumque thesaurum insignem reportasset, converteret in se promptissime & oculos plurimorum, & studia, amplissimisque honoribus haud indignus, & inter Illustrissimos Aula Lygio-Brigensis Consiliarios, principalium Adjutores onerum, adfisceretur, & unus è multis huius Ducatus Wolaviensis atque adjacentiarum Dynastiæ Gubernator ac Præfatus assignaretur. Paruit ille Celsissimo Magistratui vocanti, atque in munus laudatissimum annis multis bonorum omnium applausu, ipso etiam prolubio majorum Principum,

egre-

egregie sustinuit; quippe cum semper industrius, semper intentus, nusquam à salute communi oculos deieceret, atque in vigilia illa constitutus altissima, omnes Reipublica partes intueretur ac curaret; iustitiam quidem in equilibrio sic moderatus, ut neque feroces praesidium invenirent in lenitate nimia, nec miseri & oppressti desiderare quidem jure possent in humanitate & clementia: Sed haudeo tamen illud Themistoclis expertus verisimum: Licet cuncta praestiterit Magistratus utilia & jucunda, similem esse platano arbori, ad quam caelo pluvio homines confugiunt, sereno vero lapidibus eandem ac fustibus petunt. At

Non nisi certanti Caelo speranda corona est.

Et haec sane nisi tam divite, & falli nescia sponse à DEO nobis expectetur, ecquid magnopere sit in vita, quid invitet? aut quod inter ardua, & fallacia rerum, si ve foveat animum, si ve recreet? hanc ergo quoque noster spectans recte administrati Officii conscientia se tuebatur atque obletabat, nec hominum a deo ingratitude quicquam sese deterreri patiebatur, quo minus institutum laudis curriculum strenue urgeret, ac praclaris porro meritis, qua Princeps ipsos, quibus à sanctioribus Consiliis 30 prope annos fuit, qua Patriam universam sibi devincire perseveraret. Is quoque litteris, quae multum elegantiae nec utilitatis minus habent; sed quas tractare probrosum haud pauci Nobilium ex sensu Cecropidae censent, exudius fuerit, earumque studium gravissimas inter Reipublicae curas constantissime retinuerit. Clarissime utique viris laudatus prolixè, quod & Republicam gubernare sciret laude incomparabili, & exrecondita sua sapientia, doctrinaque copia uberrima etiam ea promeret, quae in docenda Juventute supra contragvulgus sentiebant. Quid ceteras ejus virtutes commemorem, per quas nunquam à reformationis statu deiciebatur? nemo illum vidit luxui deditum, nemo conspexit otio indulgentem, aut res non serio tractantem. Quidquid à publicis negotiis reliquum esset, non somnio, aut inertia, non alicui comestationibus; sed rei domesticae, precibus ac pietati, sed litteraturae poliori, ac suavisimo animae passui, impendebat; itaque dispensabat vitae suae momentosa studia, ne quid committeret, quod ordine suo foret indignum: promiscuo idem in tenuiores benignitate, erga omnes comitate, mascula in adversis tolerantia, rara in secundis modestia, sanctissima morum innocentia, aliaque quam plurimis ornamentis praeclatus, quibus hoc loco enumerandis oratio nostra par esse nequit: ut mirum proinde nemini videri debeat, si non in Patria solum & gratia, & auctoritate apud omnes polluerit, sed exteris quoque venerandus, atque ob celebritatem nominis in deli-

licitis fuerit habitus, quod nullo unquam tempore moritur. Neque enim memoria tantarum virtutum una cum illo extinguitur, sed adhuc in animis hominum vivit ac viget, deinceps quoque in fastis & annalibus æternum vitæ lumen. Editui porro noster in mortalitatis hoc ergastulum A. 1562, cum ætatis annum 58vum attigisset, 4to Kalendas Aug. quem diem Fasti Ecclesiastici S. Victorino solemnem voluerunt, A. 1619 mortalitatem exiit.

His addendi sunt:

Joannes Ernestus de Nostitz in Defau, Georgii Rudolphi Ducis Lygio Brigenfis Consil. & Wolaviensis Administrator, circa A. 1630.

Joannes Henricus de Nostitz in Cunradsvaldau & Wilxen, D. Georgio Rudolpho similiter à consiliis, circa A. 1639.

Georgius de Nostitz in Pulgsen, Ducatus Wolaviensis Senior, circa A. 1653.

Sigismundus Ernestus de Nostitz in Ransen, Christiano Duci Lygio Brigenfi à consiliis intimis, & Ducatu Wolaviensis Capit. A. 1673.

Adamus de Nostitz in Ransen, Ober-Leppersdorff & Gros-Pancken, Ducatus Wolaviensis Senior, Anno 1675.

Epicedium ad nobilitate generis & doctrina præstantem virum, Dominum Fridericum à Nostitz de Damitsch, in Schonborn, agnatum & fratrem suum charissimum de obitu nobilissimæ & pudicissimæ foeminae, Dominæ Helenæ à Rechenberg in Klitschdorff conjugis, scriptum ab Friderico à Nostitz, prodiit 1571 4to, & legi meretur.

OPPERSDORF.

Oppersdorffianæ Prosapiæ Illustrissimæ originem antiquissimam & propagationem nobis exponit Henelius noster in Silesia Togata,

JOANNEM OPPERSDORFFIUM

L. B. in Aich, & Fridstein &c.

in hæc verba celebrans:

Inter illustres familias, quæ Rauraca terra ante secula aliquot imperium tenuerunt, Comites fuere Tiersteinii, sedem suam habentes haut procul Gilgenbergensi, & Ubingensi Castris, in arce cognomine nobili, quæ Solodorenfisbus oppignorata (ejus enim civitatis jure postremi Comites fruebantur) pleno tandem Dominio ad eos devenit. Monachus quidam Santalbanus, referente Christiano Ursisio in Epitome historiae Basileensis, annotatum reliquit, præfatos hosce Comites ante multa secula prope Fuinaugiam (pagus iste erat Vinea vallis contra Basileam, versus Hercyneum nemus) castrum habitasse: affinitate dein cum Froburgensi familia contractâ, post obitum cu-

ddd

jus-

jusdam de ea stirpe Comitum, recens dominiam jure matrimonii obtinuisse, atque illic arcem priori cognomine exstruxisse. Sed cujus rei, cum incertum sit, quâ auctoritate illud Monachus scripsit, fidem penes auctorem Urbsinus relinquit, paulo post tamen subiiciens, quum castra quadam ad utramque Birsam ripam rupibus illis imposita, quorum etiamnum muri prominent, viculum Soggeren circumsepirent, munimentum ulera Birsam, quod ipsi die Vorbürge appellant, quasi Telamontii propugnaculum, in castra duo die Obere und Tiedere Vestung divisum, Tiersteinios habitasse, qui ut Soggerensi vicini, ita & heredes facti fuerint, in quorum manibus ob depredationes perpetrataque latrocinia combustum sit. Meminit idem domus Tiersteiniorum Comitum in urbe Basileensi, qua arci cuidam divo imposita hanc procul Minoritarum cœnobio conjuncta fuerit, in catalogo occisorum cum Leopoldo Austriaco ad Sempachium inter Comites resensentur Joannes Waltraffus, & Petrus Tiersteinii fratres. Desecit eorum gens A. C. supra mille quingentos nono ac decimo Henrico Comite defuncto. Ex hac ergo tam inclita familia oriundi creduntur, qui circa A. C. c. CL in Austriam progressi cortem terre tractum circa sylvas Viennenses sibi acquisierunt, ac duas ibi arces condiderunt, quarum una Hindberg/ altera ob venationum commoditatem sive à Germanico Eber/ sive à latino Aper, Ebersdorff/ vel Appersdorff dicta fuit. Ex illorum posteris provenit Bertholdus, qui utramque arcem cum titulo Dapiferi Austria, quo tempore Rudolphus Habsburgicus Imp. Austriam occupaverat, tenuit; nec apud hunc modo, sed & filium ejus Albertum I. Casarem in summa gratia constitutus fuit. Successit ei circa annum salutis supra mille ducentos septimo & septuagesimo agnatus, proximus Calochus Latholdi Comitum frater, idemque progenitor omnium Dominorum de Hindberg & Ebersdorff, ut Lazius de migrat. gent. lib. 8 testatur; & ex iisdem quidem non nemo titulum Comitum de Tierstein usurpavit, ex quo præsertim dignitas Camerarii hereditarii in ipsos collata fuit. Cetera quoque in eum modum florentes, ut, cum Fridericus III. Imperator anno supra mille quadringentes quinquagesimo primo iter in Italiam pararet, ut & Coronam à summo Pontifice susceperet, & Eleonoram Eduardi Lusitanie Regis filiam sibi desponsam, ac navibus illuc advectam Romam secum ad coronationem duceret, ac matrimonium perficeret, inter Procures illos, quibus interim Austria gubernationem committebat, (quinque viri iterant) Sigismundum quoque, Ebersdorffium esse voluerit; in ipsa autem Italia jam constitutus sponsæ Pisas se committere jussa inter Principes viros Albertum Ebersdorffium obviam misit.

Quod

Quod idem factum quoque, cum in Austria Imperatrix excipienda esset; etsi non desunt historiographi, qui trium hujus familiae agnatorum meminerunt. Quin & sequente anno, cum Vratislavia matrimonium inter Casimirum Polonia Regem, & Ladislaw Austriaci, Boemiae Regis sororem Elisabetham, per Legatos sive nuntios tractaretur, legationis regiae partem fuisse Reinbertum sive Rupercum de Ebersdorff, Annatum fide cognitum est. Eum ipsum haut dubie, qui A. C. c10 CCCCLXI Viennensibus seditiosis pro Casare sese fortiter ac masculè opposuit, cum sive fratrem, sive agnatum haberet Vitum, qui unà cum Henrico Lichtenstaino (Procerum haut postremos vocat Gerbardus de Roo) Provincialium nomine Viennam missus fuit, ut ad pacis studia amplectenda Viennenses hortaretur, ac postea obfesso à civibus Frederico, unà cum Gulielmo Tiersteinio, & aliis in arce praestò fuit. Eadem Gens in Silesiam quoque se transfudit, sed ut pro Ebersdorffis OPPERSDORFFII dicerentur, unà vocali in alteram mutata, quod non infrequens in dialectis Germanarum esse, probat Aventinus. Primus fuit Joannes, Joannis filius, cognomento Rolla, cum ad differentiam fratrum homonymorum, quorum ille major, iste minor nuncupatur, tum propter animi magnitudinem, ac promptitudinem sic dictus: qui cum Sigismundo Imperatore, cui à cubiculis erat, in Silesiam delatus, sedem suam inibi fixit, duellique conjuge Annâ, ex Posedowskiis de Postelwitz, Joannis de Coladit Equitis vidua, Steinam Polonicalem tenuit, ac Vratislavia defunctus A. C. c10 CCCCLXV in crypta S. Crucis sepulturam invenit, indicium ejus rei faciente lapide sepulchrali, cui praeter insignia Gentilitia haec quoque verba insculpta visuntur: Hans Rolle von Opprechtsdorff. Filium is reliquit Henricum, qui, postquam anno superioris seculi decimo septimo, etatis autem primo ac septuagesimo decessit, Filios ex Anna Borsnitziana de Brausch superstites habuit Henricum, Fridericum, Wilhelmum, Joannem & Wenceslaum. Priores tres à praedec obierunt. Wenceslaus Ducatus Brigenfis Capitaneus, Paterfamilias diligentissimus, etatis anno unde sexagesimo exstinctus, in bonis quidem Willasheida/Schönfeld/Algenau & Neudorff. Ex Margaretha autem Buweinia, praeter tres filias, viris nobilissimis denuptas, duos filios Wolfgangum ac Henricum reliquit, & hunc quidem numerosa sobolis parentem. Fridericus Wenceslai frater uxorem habuit Barbaram Stezelin de Ottmut, Nicolai Coggi Schilshau filiam, ex eaq; tres filios, cum ipse Brega obiisset A. C. supra mille quingentos quarto & quadragesimo, etatis tertio ac septuagesimo. In templo Parochiali ibidem sepultus, reliquit superstites Joannem, Georgium,

& Gulielmum ab Ferdinando Rege splendidiori titulo ornatos, ac Liberis Baronibus meritissimo suo annumeratos. Et in Joanne quidem, de quo potissimum beatus nobis sermo est, pereximia fuit non minus bellicarum rerum intelligentia, quam civilium artium scientia, quibus & rebus factum est, ut, cum non modò in Principum Silesia, sed & Ferdinandi Romanorum tunc, & Bojemie Regis, ac postea Caesaris, notitiâ venisset, non apud hunc modò, sed & Maximil. II. ac Rudolphum II. Imp. magnum gratiæ & autoritatis locum obtineret, inter Palatinos illustriores, & Consiliarios ad deliberationes de maximis rebus adhiberi solitus. Lucis hujus usuram, universa familia lucem daturus, accepit anno decimo quarto supra 1500, atque à nobilissimis Parentibus liberaliter educatus anno ætatis XIII, Carolo Duci Menslerb. & Olsn. supremo tunc Silesiarum Præsfecto commendatus, in illustri ejus Aula toto propemodum novennio permansit: nec ea dumtaxat ministeria, quæ solent pueri, aut ephebis, quos vulgò honoratos vocant, obiit, sed & intra curiæ Ducalis tabulas & chartas versari jussu, eam sibi rerum politicarum sententiam, quæ deinceps in omni vita magno ipsi usus fuit & adjumento, comparavit, pocillatoris denique officio apud eundem functus. At verò, cum rei militaris amore flagrare cepisset, ab Heroe suo honestè ac liberaliter dimissus, per Bojemiam, Bavariam, Rhatiam superiorem, ac Tridentinas Alpes in Italiam abiit: cumque adversus Gallos sub ductu D. de Tbunis nomen despondisset, sic in ea expeditione vixit, ut contentione ac industria, non luxu & licentiâ à cæteris differret, ac quidquid usum vel in urbem oppugnationibus, vel in præliis habere posset, curiosè annotaret: hoc quoque nomine non infelix, quod per illam ipsam occasionem magnam Germania & Italia, aliquantum etiam Galliarum partem lustrare potuit. Sequente anno unâ cum commilitone suo Hartwigio de Seidlitz in Topliwoda patria redditus, de patriis ac patrui consilio Friderico Lignicensium Duci obsequia sua destinavit, ac talem se præstitit, ut heri sui adfectum magis, magisque promereretur. Triennio inde exacto, cum Ferdinandus Rex nuntiato Joannis obitu, jura sua pacis, fœderumque cum hoc pætorum vi ac robore subnixus, bello prosequi statuisset, atque ad occupandam Budensem Regiam Leonhardum Felsium, qui summo loco in Rhatia superiore Tridentinis Alpibus vicina, atque Athesi proxima, quam nunc Tirolim vocant, oriundus. Italicis Pannonicisque bellis inclinarat, attributo ei iusto exercitu, ac tormentis, & reliquo apparatu belli mitteret. Georgius quoque Varocius nobilis Silesius, Oelsnæ minoris Commendator, Equitum pratorianorum Ferdinandi Præsfectus, ducentos equites cataphractos illi adduxit, quos inter

Oppers.

Oppersdorffius nomen suum professus fuit. Li circa festum D. Michaelis Oppavia lustrati prope Blindenburgum cum reliquo exercitu sese conjunxerunt. Et Buda quidem, in qua se Regina vidua cum puero, regniq; Proceribus non paucis continebat, tumultuario incurso tentata oppugnatio: sed cum fortiori presidio defenderetur, & res, quam primo statim impetu se perfecturum Felsius speraverat, prater opinionem in longum trahi videretur, obsidio soluta, ac prater Albam Regalem, & castra quedam minora recepta, nulla aliare, quæ majoris esset momenti, patrata, in hiberna deductus exercitus fuit milite Silesio retrò, quæ venerat, abire permisso. Anno quadragesimo primo, cum Ferdinandus Duce Gulielmo Rogendorffio (aule is regie Præfectus erat, viridi senectâ vir, ac bello Brixiano auspiciis Maximiliani Caesaris ante tricesimum annum contra Venetos in Italia prælatè nomen adeptus) bellum instaurasset, accepta autem à nostris clades, cum primisque Buda à Solimanno occupata, ingenti terrore vicinas provincias concuteret, & ad arma capienda exciret, Fridericus Lignicensium Dux Moravæ auxiliares copias orantibus, 100 equites, ac vexillum peditum è Silesia Duçtore Oppersdorffio submisit, qui castris ad Skalierum positis tanisper illuc, pro amicis pugnaturi, subsisterunt, donec de abitu Solymanni certo cognitum. Anno mox insequente in Comitibus Spirensibus Ferdinando Regi auxilia Imperii ad Turcicum bellum decreta sunt, & viritum pecunia ad militem alendum, ceterosque belli sumptus in singulis Germaniæ provinciis collecta. Idem in Regionibus Ferdinando subiectis factum, quibus, um Februario mense Pragam indictus esset Conventus, de hostibus propulsandis, ac vindicanda ab eis Republ. Christiana, communibus suffragiis consultarunt: iis Comitibus Silesiorum nomine interfuit Oppersdorffius ob eximiam rei militaris scientiam ad id muneris delectus. Suscepta expeditio mense Junio, exercitus circiter sexaginta duobus equitum & peditum millibus instructo, supremoque Duce Joachimo II. Electore Brandenburgico constituto. Cui se Mauritius Saxoniæ Dux impiger, cupidusque belli, virtutisque in eo offendendæ juvenis voluntariam militiam patriæ, Reique publ. professus, nec non Silesiæ Duces aliquot, ipseque adeo Oppersdorffius, sub aulico Joachimi vexillo equis aliquot stipendia merens conjunxerunt. Cæterum, cum negligenter bellum administraretur, tandem irritò conatu Passi obsidione deserta, exercitus tanto sumptu & expectatione totius Europæ collectus, qui que adeo multorum judicio delendis barbaris idoneus videbatur, re prorsus infecta, numero autem valde imminutus, non sine ignominia ac dedecore domum revertit: singulari ut fortune lusu, sic pœna cuncta-

tionis nimie, quam propriam fere ac peculiarem Germani habemus. Anno tertio ac quadragesimo continuante bello Turcico, Fridericus Lignicensium Dux ducentos equos, vexillumque lectissimorum pedum in Hungariam misit, isque Oppersdorffium machinis quibusdam fulminalibus attributis prefecit: cumque Silesiacarum Copiarum Dux esset Joachimus Maltzanus L. Baro, Magister autem Equitum Henricus Gotsch de Herwigswalde, huius ipsius in morbum delapsi vires obiit Oppersdorffius. Sed fuit hæc quoque expeditio Christiana Reipub. admodum infelix: ex quo nimirum Solymannus tres nobilissimas Pannoniæ urbes, V Ecclesias, Serigonium, & Albam Regalem, cujus Præfectus erat Warcozius, quem dixi, inter primarios viros, & ipse crudeliter caesus, hanc magno labore, neque multo suorum sanguine in potestatem suam redegit. Anno 4. inter Ferdinandum & Solymannum inducia tractari coepit, ac sequente anno ad quinquennii spatium certis conditionibus pacta, & firmata: qua utrique parti armis fessæ grata fuerunt. At Oppersdorffius ignobilis oculi impatiens, cum de bello Caroli V Imp. adversus Franciscum Gallie Regem tertio inaudivisset, in Belgium abiit. Sed quia serius advenerat, officiis militaribus jam distributus, ut eques voluntarius Carolo militavit: eundem postea sequutus quoque in bello Saxonico, sive Germanico, inter Carolum, & Germaniæ Principes fœderis Smalcaldici socios gesto, his quidem calamitoso, & exitiali. Anno primo & quinquagesimo, cum de Joachimo Maltzanio Barone incertum, quibus de causis ad obsequium revocando Principes, atque Ordines Silesiæ, rege sic jubente, deliberarent, nec alia commodior videretur via, quam si Dynastia ipsius occuparetur: delectus ad id Oppersdorffius, qui nihil cunctatus, coactus, quantæ satis videbantur, copiis, durissimo quamvis tempore, Wartenbergam contendit, cumque die 18 Februarii sine magno negotio & opidum, & arcem cepisset, præstitio illi impedito ad Præfecturam Ducatus Morærb. quam non ita pridem adeptus fuerat, rediit. Eodem anno coactus in patria Equitum agmine, eoque Oppavia lustrato in Transylvaniam primum, ut iussus erat, recepit: inde in Hungariam Joannem Baptistam Castaldum (is enim tunc exercitui Cæsareo præerat, Magister aliqui castrorum Caroli Cæsaris, vir valida, viridique senectæ, & contubernio & disciplina Ferdinandi Ducis Marchionis quondam Piscarii celeberrimi Ducis, ad illud summum imperii fastigium ductus) sequutus, copiasq. tandem in Hibernia missis, Chvula arcem in Transylvania finibus munitissimæ Præfectus, sequente anno ad Segedinum, quamvis impedimentis amissis complures à suis desideraret, ateo fortiter & alacriter ipse pugnavit, ut vexillum hosti virtutis signum sua

sua manu eriperet. Et vero præclara Oppersdorffii virtas in bellis hisce Turcicis sic enituit, ut Ferdinandus Caesar dignum iudicaris, quem ad Baronum ordinem, quo Majores ejus novercantis fortuna malignitate, an propria negligentia incertum, exciderant, & ad ordinem Equestrem redacti fuerant, una cum Georgio, & Gulielmo fratribus transcriberet: attributis unâ duabus ditionibus in Boemia, Aitb, & Fridstein. Neque verò ejus rei alias Ferdinandus ipse causas, quàm avita Gentis gloriam, ac fidam & præclaram speram Reipubl, Christianæ navatam allegat, quam & tunc abunde noster testatum fecit: quam ejusdem sæculi sexto ac sexagesimo à Maximiliano Imperatore, quæ fratrem Ferdinandum in exercitu Legatum constituerat, ac secundas post illum partes Gunterum Comitem Schwartzenburgicum, Imperatoriæ familiæ ortum, obtinere jufferat, Magister ipse equitum creatus vigilando, agendo, cunctaq; periti Ducis munia exequendo, officio abundè satisfecit, ne minus consilio, quàm manu promptum sese ostendit. Consilia certè ejus ac paucorum aliorum si pari tum tunc fuisses; non Hungariam, non totius orbis Christiani respub. subactis à Turca duabus longè clarissimis urbibus Ebnula, & Sigeto cladem hodieque deplorandam accepisset. Quod si iam ad pacis artes animum convertamus, vix quicquam ad eos Oppersdorffio majoribus natura, & industria præditi instructius, nec quicquam tam magnum atque arduum fuit, quod ille, quamvis litteris non admodum exultus esset, non & consilio regere, & magnitudine animi sustinere, & diligentia conficere posset. De multis, ut pauca dicam, anno quidem post partum Virginis supra mille quingentos LI insunte, quum Ducatus Monsterbergensis, ac Territorii Francosteinensis facta fuisset reductio, Fridérico Lignicensium Principi, cujus Patri pignori addictus fuerat, exsolutis annis Hungaricis quadragies mille, ad quorum summam conficiendam decem millia Georgius Abbas Henrichoviensis, eotidem Oppersdorffius mutuum dedit, reliquum autem aliunde regis nomine contraxit, nullis aliis, quàm huic ipse Præfecturam Provincie illius committendam Ferdinandus existimavit, sed quam ipse ad breve duntaxat tempus tenuit. Quinquennio inde exacto cum Isabella Regina unâ cum filio Joanne Sigismundo relictâ Silesiâ in Daciam redisset, missi Oppolium à Ferdinando Balibasar Episcopus Warul. Wenceslaus Dux Teschbinensis, Joannes à Urbna, & Freudenthal, & Joannes Oppersdorffius, qui Provinciales in fide Ferdinandi confirmarent. Ii verò cum non inviti sub ejus jura redirent, ex illustri Procerum corona solus Oppersdorffius, voluntate omnium, & applausu dignus fuit habitus, quæ amplif

amplissimorum Ducatum Oppolienſis & Ratiſborienſis Præſecturam ſuſci-
peret, ſuſtineretque. Suſcepit, ſuſtinuit eâ juſtitia, continentia, moderatio-
nis, & æquiritis laude, ut cum Anno LXVII ab officio ultero abſcederet, in
vita privata otium conſeſſurus. Sed unde ad negotia haurit una, eaque per-
ardua, expedienda ſubinde retractus fuit, nec id ſine ſenſu ægritonia, quam
populi ei commiſſi præ ſe ferebant, factum fuit. Quid de ſuprema Sileſia
utriuſque Præſectura dicam, quam vicario nomine iteratis vicibus, poſt
exceſſam puta Balibaſaris, & Caſparis Epiſcoporum Vratiſlavienſium ad-
miniſtravit? id verò, ſicut animis parum æquo tulerunt Sileſia Principes,
ita num ſ. lvis patriæ privilegiis fieri potuerit, pro cuiuſque ingenio aſti-
mandum in medio relinquo, ſatis habens oſtendere, quantum illius minime
ſubleſta fidei, & prudentia maximi Caſares tribuerint. At verò, cum in
aliis Reipub. muneribus, Oppersdorffio conceditis, ingenium ejus ſeſe expli-
cuit, tum in legationibus poſiſſimum eluxit, quibus & numero plurimis, &
rerum, de quibus agebatur, pondere graviſſimis, non tantum apud Prin-
ces atque Ordines Sileſie, ad quorum Comitia novies miſſum fuiſſe, bis qui-
dem à Ferdinando I, quinquies à Maximiliano II, bis à Rudolpho II Imp.
Auguſtiſſimis, in Annalibus Sileſie annotatum comperio, ſed & apud Elec-
tores, ac Principes Germanie magnâ ſemper gloriâ deſunctus fuit. Conjuges
habuit binas, cum quarum priore Chriſtiana, Oſbonis à Zedlitz in Parch-
witz Equitis aurati filia unica, eodem, quò liber Baro creatus fuit, anno
magna pompa & apparatu Vratiſlaviæ nuptias celebravit. Interfuere iis
Principes ac Procereſ Sileſie complures: & ipſe adeo Ferdinandus, nec con-
vivis ſolum & choreis, ſed & baſiludiis, aliisque ſpectaculis dies aliquot
abſumpti. Ceterum quod nullos haberet Zedlitzius hæredes maſculos, di-
tionem ſuam Parchwiceſem ad ſuſtenta Catti atque Oderæ, quam à Ducibus
Lignicenſibus jure feudi recognoscebat, per emptionem & venditionem
in generum tranſferre coactus fuit, idque propter clauſulam litteris inve-
ſtiturarum inferatam, quæ liberam alienandi, ac pro arbitrio diſponendi
poſteſtatem concedebat. Et Oppersdorffius quidem à Georgio Duce, ut con-
tractum illum cum ſocero in tum ſuo, & tutorio nomine confirmaret, in-
ſtanter petiit. Id vero cum Georgius deliberatione cum peritioribus habi-
ta, qui clauſulam illam haurit quaquam conſue extendendam eſſe cenſebant,
ut eo etiam caſu, quo nulla Vaſallo ſoboles maſcula, morteque adeo Vaſalli
feudum ad Dominum eſt reverſurum, alienatio licita ſit, recuſaret; his
graviſſima inter Principes Lignicenſes & Zedlitzium ſuborta, quæ cum
pluribus annis inſtituto non ſemel Parium Curia judicio duraſſet, mulcarum-
que

que ades Academiarum Collegia occupasset, post mortem demum Zedlitzii, Maximiliani Regis sapientissimo consilio per transactionem hoc modo finita fuit, ut acceptis viginti numum aureum millibus ditionem litigiosam Oppersdorffius cederet, sociari quidem sui, ut in aliis bonis, sic & in hypothecca Glogoviensis & Koslensis in Ducatu Oppolienfi ditionum Successor supremis illius tabulis constitutus. Quæ quidem res ad amplissimas facultates consequendas viam ipsi munivit. Zedlitzia fati functa, ut luctuosam viduitatem solatio conjugali leniret, matrimonio sibi copulavit Margaretham de Lobkowitz, Lydvini in Rylin, cujus frater Janus de Lobkowitz in Bischofflenitz supremus erat regni Boemie Burgravius, filiam, utrumq; Matrimonium cetera prosperum ac felix, nisi quod liberorum expertus fuit; extremum vitæ cursum in arcibus, & opidis suis exornandis, in structuris necessariis excitandis, in prædiis ac fundis excolendis, ampliandiq; in cunctis denique æconomiae partibus recte curandis peregit: ac quamvis ad liberalitatem suo, & loco, tempore exercendam promptissimus esset, nimium tamen in convivii fastu, in vestitu luxum, in omni vitæ prodigalitate detestatus, id potius, quam Paterfamilias diligens, & in omnem partem providus, intentusque egit, ut sui, si non liberi, saltem fratres, & Gentiles facultatibus suis honeste acquisitis aliquando congraderent. Territorium non sine singulari Divini numinis indulgentia habuit satis amplum, ejusque civibus atque incolis eum in modum præfuit, ut sicut strenuus Justitiæ sacerdos, & impiger vindex erat despectæ aut violatæ obedientiæ, sic mira comitate & naturæ suavitatem severitatem in corrigendo temperaret: ac boni, qui essent, eos quibuscq; posset modis sublevaret. Reliqua Herois ornamenta prosequi, non brevis elogii, aut memoriæ, sed justæ historiæ opus fuerit. Nec possum tamen, quin ad extremum pauculos versus ex Parentatione, quam Joannis fratri Gulielmo ab Oppersdorff L. Bar. Salomon Frencelius Poëta minime tralaticia consecravit, huc transcribam:

Quem Gens Teutonicis latet Oppersdorffia terris,
Sola cui virtus, magnum & memorabile nomen,
Non primum fortuna dedit: quæ gestat bonorum
Ornamenta, gradus, titulos, insignia, census,
Non illa argento gelido mercata, nec auro est;
Sed probitate, fide, studiisq; asperrima belli.
Nam quæ trecentis primordia ducit ab annis,
Heroasque suos non falso nomine jactat,
Illa minus vigili cura, studioque nepotum,

(Seu fato, seu sorte gravi) depressa parumq;
 Obscurata (velut fluitans terit omnia tempus)
 Restituit dextra bellaci, & fortibus ausis.
 Rursus & è tenebris in lucem eduxit apricam;
 Caesaris indultu magni, arbitroque benigno,
 Ille vir, ille potens animi Oppersdorffius, ille
 Janus Abilleo metuendus pectore Turcis.
 Aspicis cujus Gens Oppersdorffia honorum
 Ornamenta, gradus, titulos, insignia, census
 Auxit, & in tenebras obliviae prisca redegit.

Ad fratres Joannis quod attinet, Georgius L. Baro in Aich, & Friedstein,
 & Polnisch-Nieu-Birch, uxorem habuit Hedwigem Baldreuthern,
 cumque natus esset saluti anno supra sexqui mille decimo tertio, vivere do-
 fuit Nisse septuagesimo septimo: atatis primo ac sexagesimo Oppolia sepul-
 tus in sacello Oppersdorffiano, filiis duobus relictis, Friderico I. & Georgio
 II. Fridericus II. in lucem editus A. C. c. l. XLVII uxores tres habuit, Catha-
 rinam, Casparis Pickleri in Falckenberg, Cui, & Cantersdorff filiam, Ni-
 colai Warnsdorffii Consil. Caspari viduam, Magdalenam Burggraviam de
 Dona, Adami, & Jani in Savositz sororem, à qualibet Ottho, Fridericus,
 Hedwigis, Elisabetha, & Catharina; denique Catharinam Ladislai Se-
 nioris Poppelii Domini de Lobkowitz filiam, Solenconis Adelberti Cancellari-
 ii sororem: vitâ defunctus 14 Februarii A. C. c. l. CXV, atatis LXVIII,
 ac sepultus Sastolowitzii in Boemia. Georgius II. L. Baro in Aich & Fried-
 stein, Dominus in Ober-Blogau & Polnisch-Nieu-Birch natus
 A. C. 1055 Glogoviense Territorium, quod jure pignoris acquisierat patru-
 us, hereditario ipse jure obtinuit. S. C. M. fuit à consiliis, Oppolienfisque
 & Ratiborienfis in Silesia orientali Ducatum Praefectus, uxores ejus tres
 fuere: Livia, Antonii Maria Terzi Comitis de Sissa filia, Isolda de Wald-
 stein in Lomnitz, & Anna Ladislai Senioris Poppelii Domini de Lobkowitz
 eisdem filia, Solenconis Adelberti soror. Decessit die 15 Decembris Anno
 hujus seculi sexto, atatis LVII, quatuor filiis superstitis, Georgio, Wen-
 celo, Friderico, & Rudolpho: quorum tres priores, cum natu minimus,
 & celebs, & ætate Viennæ obiisset, virtute propria ad eximias dignitates,
 à principum adeo Silesia Ducatum, ille Glogoviensis, ille Oppaviensis,
 hi Oppolienfis, ac Ratiborienfis Praefecturas evelli, cum primique S. R.
 Imperii Comites creati, & uxores auxerunt, & liberos ex illa susceperunt
 sed iidem quoque fato functi præter Georgium superiorem Glogoviam, ac Fri-
 deca

deca Dominum hereditarium, heroem illum iudicii summi, magnæ dexterritatis, & insignis sapientiæ, stirpis avitæ ut felicem propagatorem, ita inclitum lumen, ac unicum modò, quò illa nititur, velut fulcrum. Coniuges habuit duas, Polixenam L. Baronis de Promnitz Sigfridi filiam, & Esseram Comitissam de Megaw, Ferdinandi filiam. Ex priore suscepit liberos mares octo, ac duas femellas: è quibus, dum hæc scriberem, Franciscus & Anna superstites abant, ex posteriore autem duas filias, ac nuper quoque filiolum, qui & ipse tunc adhuc in vivis erat. Fridérico Domino in Neukirch & Busow liberi superstites fuere quatuor mares, Georgius, Fridericus, Franciscus, & Ferdinandus, filiaque unica Isolda. Wenceslaus autem Dominus in Groß-Herzlit filium unicum cognominem ac binas filias reliquit. Gulielmus alter Joannis frater L. Baro in Aich, & Fridstein, Hermannstutz, & Slavvenitz, IV Augusti. Imp. à Consiliis, & supremus in regno Bohemiæ Mineralium Præfectus, cum natus esset A. C. cld. l. xix. Thermis Landeccensibus pridie Id. Septemb. A. C. cld. l. LXXXIX, ætatis LXX decessit, cui carmine heroico parentavit Salomon, quem dixi, Frenzelius. Ejus filius ex Ursula Itakin Gulielmus II. L. Baro in Aich, & Fridstein, Hermannstutz, & Kosel, Baro literatus, & virâ moribusque integerrimus natus A. C. 1554, obiit 1598 Kosla funeratus. Generosissima hæc, ut videtur, Lector, propagatio est; quam sic utique in gratiam illustri Comitæ Georgii designare volui. Plenior nomenclaturam, ac debitum ipsiusmet præsertim Comitæ virtutibus præconium, ne fines instituti mei transilire videar, aliis relinquo, longævam interim ei, ac toti prosapia vicam, sanitatem prosperam, & continuam fortune benignitatem apprecatus.

Hucusque Henelius; cujus tamen propagationis, si Heneliana hæc forsitan alicui nimis confusa videretur, clarior & ordinatior delineatio haberi potest in Tabulis stemmatographicis R. Patris Balbini, ubi seriem Genealogicam Baronum & Comitum (origine stirpis tamen non satis investigata) Oppersdorfforum ab Aich, & Fridstein, tum Glogoviensium, tum Misnicorum, sed præcipuè Czastalovicensium, diligenti calamo in ordinem disposuit. Nos, ut ibi, ubi noster cessavit, ordiamur, ex præfatis Balbinianis Tabulis annotamus

GEORGIUM hujus nominis Tertium, primum Comitem ab Oppersdorff de Dub & Fridstein, D. in superiore Glogovia & Polonica Cereque, S. C. M. Camerarium, Consil. Capit. Ducatus Oppoliensis & Rati-boriensis, olim autem superioris Lusatiæ Promarchionem, nec non inferioris sive majoris Glogoviæ plenarium per annos viginti Capitaneum &c. fuisse.

Progenit autem Georgius Dei, sanctorumque Cultor pientissimus, fideique orthodoxæ Defensor & Promotor zelosissimus, nec nec bonarum artium, atque scientiarum Mecænas munificentissimus &c. Filium patrum virtutum Æmulum,

FRANCISCUM EUSEBIUM, S. R. I. Comitem ab Oppersdorff, hæreditarium Dominum superioris Glogoviæ &c. Ducatum Oppol. & Ratiboriensis supremum Capitaneum:

Cujus Illustrissimi Domini Comitis magnificam sedem superioris Glogoviæ ab Illustrissimis majoribus strui coeptam, à Patre verò Georgio, nec non ab Eusebio ipso ornatam, in MS. quodam ante annos circiter triginta & aliquot exarato, in hæc verba descriptam legimus:

Monstrat prædicta Civitas famosissimam arcem Illustrissimi Possessoris, quæ ad geminos introitus à lapide constructos, auroque illitos, varia præfert ornamenta statuæ lapideis Augustissima Virginis Deiparæ, aliorumque sanctorum conspicuæ.

Supra introitum octangularis turris exhibet horologium, area verò quadrata post primum introitum quadraturam lapideis insignem peristyllis, ex hac continens opus artificiale hydraulicum, ubi magnificæ quadraturæ structura augusta ostendit domicilia & triclinia, quæ ad aulam Regiam excoipiendam sufficiant, prouti etiam Anno 1656 Regia Majestas Polonia, Joannes Casimirus, ob turbas regni unâ cum Augusta Coniuge hæc receptus est, salvo conclavibus Illustrissimi Comitis.

Omnia instructa sunt ad magnificentiam & decorem. Inter præcipua hujus arcis, hæc primaria numerantur, conclave Bibliotheca redacta in ordinem arcuato intectum fornice, aureis Bibliotheca sacræ Paradoxæ: dignissimus memoratu typus est Ecclesiæ Catholicæ representatus in structura super petram adificata, cujus septendecim conignationibus designantur totidem annorum centuria, à Christo nato usque ad hæc tempora, & simul demonstratur in Ecclesiæ Catholicæ continuatio perpetua, per meras expressæ imigines omnium sanctorum & sanctarum, unâ in hac adificata turri exhibentur interitus persecutorum Ecclesiæ; Bibliotheca proximum est sacellum arcuati fornici D. Joanni Baptista consecratum, variis simulacris & tapetibus rubri, flaviæque coloris ex materia structura subtilioris decoratum.

In lecto arcuato stat Pythagoras ferens instrumenta, globum & mensuram triangularem.

Altare refert crucifixi Cirolensis effigiem, coram qua argentea lampas. Dilectum

Diſtum eſt ſuperius de primo arcis introitu ejusque ſtatuis, quæ reſe-
runt Auguſtiſſimam DEI Matrem ſedentem in luna deaurata, quæ perſpi-
cuaſ gerit ſtellas, & ſingulis diebus Sabbathi, & vigiliis feſtorum ejus, ar-
dentem intus lampadem, à dextera ſtatuum lapideam D. Caroli & Joannis
Baptiſta; à ſiniſtra verò D. Martyrem Candidam & S. Joannem Evange-
liſtam, nec minus glorioſi ſtemmatis inſignia cum aurea inſcriptione :
Omnia ad majorem DEI gloriam.

Area prima quadratam habet iſternam, cum ſuperimpoſita ſtatua
inaurata ligni Neptuni comitante, prouti & murus partim oſtendit ſtatu-
as è ligno pictas. A dextra primi introitus parte conſiſit armamentarium,
cataphracturis & armis majoribus & minoribus ſufficienter inſtructum,
& omnibus appertinentibus venuſte munitum, minora etiam exhibentur
tormenta, & alia hujus generis combinata ſupellex, quæ à Præſide arma-
mentarii omnia in ordine collocata in venuſta munditie conſervantur.

In prima quadratura, ubi arcuata peristyſtia pulcherrima & digna
Principe exhibentur conclavia, quorum tabulatum variis illuſtratum pictu-
ra tapetibus, aliisque ornamentis; his aſſociatum eſt vaſtum triclinium il-
luſtribus conſpicuum ſimulacris, cujus parietum ſuperficies auguſtiſſimi Cæ-
ſaris pientiffimæ memoria Ferdinandi II declarat Vitam cum ſequentibus
inſcriptionibus :

Ferdinando Auſtriaco
Caroli & Maria Duc. Bavar.
Filio & heredi,
Domus ſua in prole copioſa.
Propagatori Auguſto
Religionis Catholicæ
Promotori zelotiſſimo,
Ungar. Bohem. & Romanor.
Regi potentiſſimo,
Auſtriacorum Cæſarum
Imperator XII.

Hic impoſita eſt effigies pientiffimi Cæſaris genuina, ex altera vero
parte ſiniſtra habentur ſequentia :

Poſuit
hanc vita & virtutum
Iconem
Gratam Domus Oppersdorff.

memoriam,

*Debitum post fata, tanti sui non
Dicendum Patris, nec benefactoris,
nec Mecenas, sed plus
quam Domini clementissimi
obsequium*

*Georgius S. R. I. Comes ab Oppersdorff,
Ejusdem Caesaris & Regis quondam
licet infimus, charus tamen Came-
rarius, & Consiliarius, Ducatus
Glogoviensis Capitaneus, superioris
Lusaria destinatus, & juratus
Promarchio &c.*

Anno 1648.

Super imaginem primam scriptum & subscriptum:

*Ferdinandus Austriacus
Archi-Duci Carolo, & Mariae Annae
Ducissae Bavariae natus An. Dn. 1578.*

Sub statua penes Symbolum: *avira virtute,*

Super secundam Imaginem:

*Ferdinandus haeres Paternorum
in scientia, pietate, & heroicis oblecta-
tionibus exercitissimus.*

Sub statua penes Symbolum: *Non pingui Minerva,*

Super tertiam:

*Mariae Annae Ducis Bavarorum
Filia.*

Sub statua penes Symbolum: *Fide Conjugali.*

Super quartam:

*Ferdinandus parens
Copiosus & à DEO benedicta proles.*

Sub statua Symbolum: *Ubere copia.*

Super quintum:

*Ferdinandus Catholicus,
Religiosorum Fautor,
Ecclesiarum Fundator.*

Sub statua Symbolum: *Pro Religione.*

Super 6.

Ferdinandus Exemplaris

Venerabile Sacramentum

Ad pauperem agrum comitatur.

Sub statua Symbolum: *Diviniore oculo.*

Super 7.

Ferdinandus Cliens B. V.

Humillimus, observantissimus, & zelotissimus.

Sub statua: *Fanore multiplici.*

Super 8.

Ferdinandus Pater pauperum,

in Majestate humilis,

in humilitate gloriosus.

Sub statua: *Bilance justa.*

Super 9.

Ferdinandus Rex

Bohemia Anno 1617.

Ungaris Anno 1618.

Sub statua: *Legitime certantibus.*

Super 10.

Ferdinandus celestinatus Imperator

Electori Moguntino Joanni S. kweighardo

Designatur à Diva Virgine.

Sub statua: *Huc Virtus.*

Super 11.

Ferdinandus Caesar,

Austriacorum Caesarum duodecimus

Anno 1619.

Sub effigie: *Plus ultra.*

Super 12.

Ferdinandus Victoriosus

Tamam gloriæ suæ longe lateque

celebrem fecit.

Sub statua: *Posteritati.*

Super 13.

Ferdinandus Caesar

*Dat DEO, qua DEI sunt,
& recipit ea qua Caesaris sunt.*

Sub statua: Disrupta.

Super 14.

*Ferdinandus DEO innixus
in tribulatione, & angustia sua
ab eodem recreatus.*

Sub statua: dum premor, elevor.

Super 15.

*Ferdinandus iterum sponsus
Eleonora Ducissa Mantuana
Anno Domini 1622.*

Sub statua: Inexistente.

Super 16.

*Ferdinandus Caesar
Filium Ferdinandum Casarem
& Eleonoram Reginam Bohemorum & Ungarorum videt.*

Sub statua: Lumine secundo.

Super 17.

*Ferdinandus mortalis
Diem suum obiit Viennae Austria
Anno 1637. die 15 Februarii.*

Sub effigie Ferdinandi II Caesaris consistit sacellum consecratum honori D. Joannis Evangelistae, prouti altare, sacris refectum reliquiis, quod gemini inaurati tenent Angeli, edocet. Fornix pictis simulacris auroque editus nitet; parietes vero obducti è materia sericia rubei flavique coloris: ante aram pendet argentea lampas effigiata in modum cordis, coronata & circumdata radiis; In altari inauratum stat receptaculum Imaginis sacratissima V. DEspara Vogensis.

Penes arcem propugnaculo circumdatam, quaternisque rotundis turribus, viridibus laminis intectis, in quadraturam adornatam, quadratum exhibetur viridarium distinctum variis ambagibus, & arbutis intertextum, quod undique in columnis è coctili latere & intrinsicis excavatis ligneas monstrat statuas. Multifaria exhibentur artificia hydraulica, ut in medio viridarii cisterna hydraulica, & ulterius sub adicula constatum opus è conchis tam marinis quam aliis, ubi aquae artificium pluviale ex omni parte eructat aquarum abundantiam. Penes hoc vivarii domicilium aquaticum

gemini.

gemma ambituum amplitudo se offert spectantium oculis, in quarum altera ludorum varietas, & in altera comestioni locus exhibetur. Non procul à vividario lustratur labyrinthus, hortus quadratus cuniculorum, ex altera verò parte locus referissimus in valle arboribus densis, ubi eremitica seu anachoretica constructa est sedes, tribus distincta conclavibus, uno gaudens sacello & altari, penes ex altera parte culinula, in medio ex lapidibus rotunda cisterna, seu fons aqua affluens, hac in modum crucis constructa, continet Eremitam pigraeum annis multis adustum.

In prima area est stabulum, pulchro fornice arcuato intectum, pavimentum è lapide, receptacula equorum ligneis distincta columna rubra, quarum superficies ferrea, partim inaurata, habet varia symbola convenientia equis: In stabulum insluit aqua per canalem in receptaculum lapideum: Extra stabulum quadrata stat capea avium, intecta variisque venusta receptaculis, ferreisque circumobducta laminis, inferisque repleta arbutulâ.

Dum proceditur ex principalibus his conclavibus, devenitur ad cubicula Gynæci, ex his ad Illustrissimæ Comitissæ conclave inauratis adornatum tapetibus, geminisque repositoriis, exquisito artificio ad magnificentiam compositis. Sociatum est huic Illustrissimæ Comitissæ conclave non minori excellens elegantia, ubi sedilia ex rubro contexta serico, majoris verò fulgoris & venustatis, penes consistit cubiculum capeffendo sopori conjugatorum accommodatum, cujus fornix arcuatus, aureis intermixtus lineamentis, artificiose depictas exhibet imagines, iborui verò aureis intextus ornamentis convenientem honori non detrahit excellentiam, prouti & parietes in dormitorio è Dalmatica materia rubei coloris circumdatas ostendunt tapetes.

Nihil magis decorum, & conveniens tantæ arcis magnificentiæ, quàm Sacellum, gloriæ ampliori D. Caroli Mediolanensis Archiepiscopi consecratum, cujus introitum è nigro marmore, & angelicis capitibus alabastrinis, & nomine JESU augustissimo, hujus materie celeberrimo conspicuum exhibet conclave Illustrissimæ Comitissæ, cujus præstantiam intrinsecam ob raritatem merito inferendam esse censui.

Pavimentum constat ex albo & nigro marmore, structura sacelli ovalem habet longitudinem, cujus parietes & circumferentia partim è rubro serico, partim contexta è pretiosa materia. Superficies ovalis artificii Italici in medio gerit cupulam fenestris perspicuam, circumdatam simula-

cris è sanctimonia D. Caroli desumptis, reliquiarum copia singularem conciliat loco sanctitatem, præcipuè sacra ossa Divarum Virginum & Martyrum, & in Lipsanobecis argenteis & sericeis auroque intextis Candida, Marina, & Perpetua. Præter has reliquias alia complures inserta sunt altari majori & lateralibus, & inter alias gemina cuncta sanctorum Martyrum Saturnini & Valentini argentea superficie circumdata. Loco antependii obductum est altare argento excavatum, in quo sanctissima Martyris Candida ossa in argentea Lipsanobeca requiescunt. Cæteras inter figuras argenteas, refertas reliquiis in ipso altari, duodecim Apostolorum statua, & Christi Patientis imagines quinque, nec non candelabra sex ex argento sunt fabricata. Præter aliam multam diæti metalli suppellectilem totus calix ex auro purissimo, qui ex circumfictis margaritis & unionibus, & artificii excellentia in magna æstimatione habetur. In ara laterali quatuordecim è succino statua præter crucem integram cum geminis statuis B. Virginis & divi Joannis, & quatuor candelabra succinea. In segregato inferiori cubiculo habentur inter alia præcipua raritates. Primò gemina candelabra è puro crystallo de montana magni precii. Secundò opusculum hydraulicum ex ebore, per quod ventus ejicit aquam. Tertiò Equus referens horologium, quod oculos gyrat equi. Quarto Poculum ex præfata crystallo. Quintò integrum cervum evisceratum, qui continet omnes medicinas, quæ ex ipsius visceribus erui possunt. Sextò in variis scutulis antiquissima numismata. Septimò cervus candidus ex mero Philosophicè calcinato cornu cervino artificiosè conglutinator, inter cornua gerens crucifixum, coram quo stipatus canibus erat Divus Eustachius. Oportet altare admirabili Dei Matri sine macula originali concepte consecratum penes quatuor Doctores Ecclesiæ ex cera variisque sericeis materiis, unà cum S. Francisco Seraphico artificiosissimè elaboratos, distinctum est laminis argenteis superius corallinum exhibens crucifixum unà cum statuis dolorosa matris & S. Joannis. Nonò D. Imperatoris Ferdinandi II gladius, pugio, & calcæria, puro auro argentoque intertexta, donata Illustrissimo Comiti Georgio, Parenti moderni Domini Comitum.

Si aliquot gradus ascendas, objicitur oculis vastum ericlinium, amplissimus arcis decor, accommodatus spectaculis, & insignis, theatro representante Illustrissimos conjugatos equis insidentes: ex utraque parte duplices fenestra, tam quadrata quam ovaes infundunt diæi jubar. Supra Theatrum

atrum quatuor picta statua gerunt Symbola nempe *Justitia*, subscriptum
symbolum: *Iuste*. *Secunda* Generositas seu *Fortitudo*, quæ gerit insignia
Comitis cum subscriptione: *Generosè*. *Tertia* super Comitissam exhibet
statuam *Prudentiam*, quæ in dextrâ Comitissæ insignia, & sinistrâ erectis
inflexum serpentem. *Quarta* *Constantia* cum subscripto lemmate: *Con-*
stanter. *Præcedentes* gemina statua indignant geminas heroibus virtutes
congruas, nempe: *Justitiam*, & *Generositatem*, reliquæ verò: *Prudentia*,
& amoris conjugalis constantia, convenientem *Heroinis*. *Parietes* *Cæ-*
sarum, *Regum*, *Archiducum*, & *Imperatricum* ad vivum expressis imagini-
bus sint *Illustres*, non minus superexstans murorum superficies, *Maltensis*
ordinis *historiis* decorata est. *Tabulatum* cæruleum inserias flavi colo-
ris gerit imagines, umbilicatenus expressas, ex *Tabulato Romana* dependet
Aquila, quam circumdant omnis generis volucres in *tabulato* dependentes,
inaurata & inargentata: inter alia visu dignissima monumenta ad introi-
tum longa exhibet imago *Equitum* ditionem *Maltensium* simul & formam
alio octodecim majores calceos in longitudine referentem, quæ ut raritas
expressa, in *horto arcis Glogoviensis* superioris plantata An. 1631, deinde u-
que ad annum Dni 1662 crescens in hanc prædictam altitudinem floruit.
Constat pavementum ex alio lapide sexangulari & in uniuscujusque lapidis
medio nigro sexangulari imposito.

Hodie in magnificentissimo hoc castro rerum feliciter potitur.

FRANCISCUS, S.R.I. Comes ab Oppersdorff, L. B. in Aich & Fridstein, Dominus Hæreditarius in Oberglogau, & arcis Ratiboriensis, S. Cæs. Majestatis Consiliarius actualis intimus & Camerarius.

Cui jure meritissimo adjungendus, qui patriæ nostræ Patribus hoc anno annumerandus venit.

FRANCISCUS JOSEPHUS, S. R. Imp. Comes ab Oppersdorff,
L. B. in Aich & Fridstein, Dominus in Paskau, S. Cæs. Majestatis Confi-
liarius, Camerarius, & Ducatum Svid. & Jarov. Capitaneus.

Comes ab Oppersdorff, qui sub finem præteriti seculi apud supremam Silesiarum curiam fuit Consiliarius, ex Maximiliana Sophia Ottonis Baronis de Nostitz, Ducatum Svid. & Jarov. filia, & L. Baronis de Monteverques relicta vidua, Matrona pientissima, quam mortuo Monteverquio sacro connubii foedere sibi junxerat, duos etiam filios procreavit:

quorum natu maximus societatem Jesu ingressus, ante nonnullos annos sacerdotio initiatus, egregiis hodie speciminibus ostendit, qua sit origine natus.

Natu verò minimus castrum Domantzum Duc. Svidnicensis hodie possidet.

Duorum porro Oppersdorfforum Czastoloviciorum elogia ex Crugetii sacris Cineribus pro majori Illustrissimæ Profapiz gloria juvat annectere his verbis composita:

Acto D. 1633, 18 Maji Christianâ patientia exercitam diu animam, Catholicè sacramentis pramunitus reddidit in arce sua Ziampachii Deo remuneratori Fridericus L. B. ab Oppersdorff. Ejus cadaver, quia id ante mortem expetierat, executores testamenti Glacium devexerunt, ac ibi intra cancellos ara principi vicinos, ante statuam B. Virginis Ernestianis ærriculamentis ante CCC annos memorabilem deposuerunt. Terriculamentis inquam, quia hac licet lignea, motu haud dubie divino, inter psalmodiam Salve Regina, cui intexerat Ernestus tum puer, averterat ab hoc ipso vultum, eò quod ei atati consuetis vitiis non nihil leviculus aberraret. Sed ad eundem denuo reverterat, quod Ernestus intrinsecè vehementer compungeretur. Eo proinde spectro ita subinde commutatus est, ut deinceps correctis moribus adolescens, ac Juvenis prudens evaderet, vir exempli optimi inter Ecclesiasticos numeraretur. Quid? Episcopus ac Archiepiscopus, Pastor per omnia sanctissimus audiret. Ante hanc Fridericum, juxta suum affectum scilicet deposuerunt: erat quippe Virgini Deipara (ut est gens tota Catholicorum Oppersdorfforum) quoad vixit, semper additissimus. Sed Ziampachium suum ubi vixerat, cui moriens celebs resignavit, venabantur titulis variis variis. Melitensibus Equitibus poterat, quia apud ipsos sacra militie tyrocinium inchoaverat: ne rude in hoc pugilatu donaretur, obstitit continua corporis invaletudo. Religiosius alii apprehendendam quandogq; ditionem hamaverant, sed frater germanus Otto è proximo sanguine, ac meritis aderat, cui merito domestico debebatur. Et inclinabat, ut heredem scriberet, nisi hic ipse sua sponte prateritis suis, quos tum non desperaverat, alios heredes suggessisset. Maximo zelo ac Apostolicis suis virtutibus eum fervorem promoverat Venerabilis Pater Alamus Hravarsky Societatis Jesu, in vicinia celebris Missionarius, non quidem pro se, sed tota societate. Pace tuâ, si fieri potest, inquebat Otto, alloquens Fridericum, quod dares nostrâ familia, demus Frater societati.

Ab hac quippe habemus eruditam Catholice adolescentiam, ab hac reliquam aetatem moribus Christianis roboratam: sed privata sunt hæc merita, patriam universam respiciamus. In nostro districtu reducendorum ad Catholicam fidem Bohemorum messis quidem brevi multa erit, verum operarii pauci, & qui colligant in borrea Domini vix ulli sunt. Mereamur proinde de tot millibus, & si quidem Ferdinandi secundi Augustissimus zelus Patribus Societatis Regino-Hradecii in hunc finem indulgeat sedem, eundem ex Ziampach alimoniam aeternam ceteraque necessaria provideamus. Vehementer ejusmodi inexpectata cessione Ottonis fratris delectatus est Fridericus, voluntatem proinde in DEll Meximie liberalem accepit, consensitque in consilia Reipublica saluberrima. Dictum, factum, quin & scripta subsignataque sint omnia fratris utriusque beneficio immortalis. Et hac causa fuit etiam hodie, ut Ottoni quondam, ejusdemque proximo Filio, Joanne Wenceslao, fundatoris tituli sint delati. Caterum Fridericus potiore parte ultima vite sue laboravit manibus, & pedibus plerumque. Unde opus ei fuit extraordinaria patientia, quam excoluit actibus, ut plurimum heroicis, Christiana fortitudinis. Et dabant occasionem morbo præsentis cura plurimum ejusdem intenti rusticani: Sed ille non blasphemare in acrimoniam morbi, imo nec querulare, admirabili potius mititate, siquid perperam accideret, devorare. Cum non nihil melius haberet suis Ziampachensibus exemplo Christiani ac vere Catholici Domini, prævit ad pietatem. Quam, ut promoveret efficacius, duo altaria elegantia B. Petri & Pauli, item S. Catharina virginis & Martyris in sui illius Domini Ecclesiæ crexit. Sed sepulti alibi, post XXXIII. A. divina ordinante providentia, vide in corpore ejusdem honorando felicitatem. A fundamentis interea excrevit Basilica Regino-Hradecii assumpta in celos DElpara sacrandæ. Impensas Gramiani hæredes, interventu Pragensis Archi-Episcopi, Eminentissimi Cardinalis ab Harrach quoad dubia quædam liberaliter suggererunt. Unde ea prope affecta, illatum est in eam solenniter cadaver Caspary Gramii ejusdem Erecloris. Absolutam demum sub annum Domini 1660 Dominica XVIII post Pentecosten Proto-Episcopus Regina-Hradecensis Mattheus à Bilenberg sacris ceremoniis consecravit. Quid inde reliquum esset? ut collegii fundator Glacio apportaretur. Et apportata sunt ossa anno eodem Czastovicium, inde præmissis præmittendis, erecloræ Caspary doloris, elevata reliquia corporis Fridericiani sunt anno Domini 1667 & die 25 Maji illata in templum societatis solennitate consueta. Quibus die altera postquam idem Proto-Episcopus inferias persolvit in præsentia pa-

truelis, nunc titulo fundatoris gaudentis, aliorumque consanguineorum, deposita denique sunt in crypta ad aram principem viciniorē; & quātūā quandoque insonante non exportabitur amplius, sed ipse pro more tum usurpando ex 1617 adjudicium universale. Antequam deponeretur infra terram, non tantum musci lugubriter in requiem consueto accius-runt manibus, sed & Musa ipsa luctum suum in chartis per totam Ecclesiam, vitam & virtutes Fundatoris prosā utraque representantes, ingeniose ex-presserunt. P. Crugerius in Pulv. sacr. 18 Maji.

Anno D. 1647, 6 Januarii obdormivit in Domino

OTTO L. B. ab OPPERSDORFF,

Czaſtolovicii, & Tinnitii, Dominus. Effugam ē suis ob Svecos cir-cumcirca grassantes, Glacii, in minutissima etiam civitate mors depre-hendit. Communem patrem unā cum fratre Friderico habuit Georgium Czaſtoloviciā arcis splendidum exstructorem, & matrem Magdalenam Dohnāam Burggraviam. Vixit universim AA. LXII & semper Roma-nā fidei, ut plerique, & meliores Oppersdorffii, addictissimus. Pietate erga sacra, veteresque ritus, & cæremonias tenerē afficiebatur. Inter Coe-lites Reginam sanctorum omnium, & indigetem, ac Patronum Bohemiæ, S. Wenceslaum magnopere venerabatur. Sacratissimā Eucharistiā prope quot mensibus, homo economicis, & vel maximē districtis negotiis, utpote Capitaneus, distractissimus, tamen devotē reficiebatur. Ob hæc porro studia, intervenientibus meritis viri venerabilis P. Nicolai Lancicii S. J. placuit Deo misericordī post complures annos sterilis conjugii clavem fecunditatis exponere, atque uxoris Rabenhauptianæ uterum liberaliter adaperire. Nati proinde hoc beneficio duo sunt filii; quorum senior Joannes Wenceslaus ignatius, hodieque Czaſtolovicio dominatur, & de-mortui parentis memoriam copiosiore prole feliciter extendit. Filiarum quinio quā per Bohemiā, quā etiam per Moraviā, ac Sileſiam, præci-puas familias fecundat. Una ex his supremum plane Marchionatūs Moraviæ Capitaneum numerat maritum. Sed & præter has est una Francisca, quæ proximē absoluto inter Carmelitanas Virgines tyrocinio, cum cœlesti sponso nuptias celebravit. Ceterom cur sacris pulveribus jam in pulveres haud dubiē redactum Ottonem immiscuerim, causa Soci-etatis Jesu me impulit. Et merebatur hanc meam animadversionem Ba-ro Catholicissimus, & nostri ordinis amantissimus; quia ut Reginæ-Hradecii collegium haberemus, hic ipse, quasi de suis, quia ad se à fratre probabiliter devolvendis fortunis maximā charitate providit. Nam

Frider.

Fridericum ante mortem inclinantem quidem suâ sponte, ut testamento id generis beneficium conficeret, sua etiam ex parte fortiter impulit, ut omnino Societatem Jesu Ziampachia: ditionis, ac rerum plerarumque mobilium pretii omnino non vulgaris ex asse scriberet hæredem. Quo præclarissimo impulsu, ac memorabili adjutorio, ac si de suo dedisset, quia hæc eadem scilicet, si modicum pro se laborare voluisset, facile, ut sibi transcriberentur, impetrasset, vehementer & tenerrimè sibi Societatem Jesu magno suo utique merito obligavit, & ut ea propter Titulum sibi, Filioque fundatoris dicti collegii, religio insinuata deferret, facile persuasit. Sed & de civibus ipsis Regina: Hradecensibus, ejusmodi beneficium subinde ambabus, ut dicimus, manibus expetentibus, ac amplexantibus, non parùm meruisse dicendus est uterque frater: artium quippe athenarum præsertim humaniorum, attestante in politicis Lipsio, urbes efficiunt vivaciores, ac cultiores. Et sapiens hoc judicium fuit Regina: Hradecensium etiam cùm Wiklephum saperent, ut scholas domi suæ, exceptâ Pragâ solâ, præ reliquis Husiticiis civitatibus summopere foverent. Unde etiam habuerunt homines quandoque copiosos, quos è suis civibus subfellis admovent officiorum. Jacet porro Otto Oppersdorffius, ubi obierat, Glacii, in parochiali, unâ cum uxore sua, ante aram principem, effigie prodigiosâ B. V. Mariæ insignem. Si lapis ei fuisset impositus, multa ex his eidem insculpi potuissent; & verò illud omnino addendum fuisset, quòd in rebellionè ab Hæreticis exsuscitata multa in suis bonis damna ob fidem suo Regi debitam pertulisset: ceterùm compensam etiam ex exuviis rebellium nec accepisset, nec, si oblata fuisset, admisisset. Nimirum supra omnia redhostimenta in oculis fidelis Dynastæ, precium confecerat virtuti Dei & Regis Majestas.

PALFY.

Comites Palfy nationis Hungaricæ sunt: Sed NICOLAUS PALFY Comes Erdæth, Obergespann der Gespanschaft Pressburg in Hungaria, arcis Regiæ supremus Capitaneus, Coronæ sandæ Administrator, sacre Cæsareæ Regiæque Majestatis Consiliarius & Camerarius, circa annum 1667 ditionis *Kemnitzensis* in Ducatu Jaroviensi fuit Dominus.

PICKLER.

Balthasar à Pickler & Prodtz in Schedelau, Huja & Cantersdorff, Rudolphi II Cæsaris, & Matthiæ Regis Dapifer fuit, & Judicii Provincialis in Ducatibus Oppolienfi & Ratiboriensi Assessor circa Ann. 1587.

PRAZSCH.

PRAZSCHMA.

Comites Prazschmanii natione Moravi, nostri quoque hac nostra ætate sunt conterranei, *Wilhelmo enim de Prazschma ditio* (inquit Fr. Lucæ) *Bilcaviensis in Ducatu Oppaviensi paret*: plus tamen in Silesia Juris & esse, & fuisse Comitibus de Prazschma, in Ducatu præsertim Oppoliensi & Ratiboriensi, ex MS. quodam jam sæpe citato evincitur, in quo jamante triginta, & quod excedit, annos Chrisanovicium ab urbe Ratiboriensium sedecim stadiis disjunctum, & spectabile domicilium isthic loci erectum ad Illustrissimum D. D. Joannem Bernardum Comitem *Prazschma* spectasse, ipsum verò dictum Comitem Baronem in Wilkau, Dominum in Rübenig, in superiore & inferiore Schwürzau, & Chrisanowitz &c, nec non Ducatum Oppoliensis & Ratiboriensis supremum Judicem Terræ fuisse, atque hoc in officium ultra viginti annorum spatium magna cum laude ac dexteritate, singularique erga domum Austriacam fidelitate, gessisse, etiam Ducatibus per varias & amplas functiones operosa solertia obitas multum profuisse, asseveratur.

Hodie JOANNES BERNARDUS,

Comes de Prazschma, L. B. in Bilkau, Ugesdi, nec non superioris ac inferioris Schvverkaviz Dominus est; Filius autem ejus apud supremam utriusque Silesiæ curiam in Consiliariorum numerum à S. Cæsarea Majestate assumptus.

PROMNITZ.

Promnitziorum Comitum §. 86 peculiaris fuit, & fusiore mentio.

PROSKOWSKY,

Magnorum in Silesia Comitum *Pruskowsky*, Lib. B. de Pruskova in Ducatu Oppoliensi Tabulam Genealogicam R. P. Balbinus delineavit, & Partii quartæ stemmatographiæ sub finem inseruit: ubi majores eorum cum Czecho in has oras venisse affirmat ex Paprocio. Primum autem eorum facit.

Radossus Patrem.

Kossali, qui civitatem Bilinam circa annum 750 edificasse, & ex *Bila* (quam Bivogius & Kassa soror Libussæ genuerunt)

Ctibogium civitatis Bilauvodu, sive Weisvasser conditorem,

Sudipmivium Pokratecii conditorem, &

Stogmirum Comitem Bilinensem procreavit. Brevem postea texit Genealogiam Silesiorum in hæc verba:

Stanimir Castellanus Ratiboriensis 1286.

Stanimir, vel Stoymir subscriptus 1319.

Beldus senior.

Beldus Pruskovsky, Boleslai Principis Oppolienfis Cancellarius, 1337.

Mirfan de Pruskov 1357.

Pusla de Pruskov, Aulicus Alberti Ducis Oppol.

Adamus de Pruskov 1390.

Otto de Pruskov 1400.

Joannes Pruskovsky, Cancellarius supremus Ducatus Oppolienfis & Ratiborienfis: † 1508. L. S. Oppolii.

Joannes Pruskovsky ex duplici matrimonio præter filias genuit

Joannem L. B. Pruskovsky.

Valentinum Pruskovsky, de cujus posteritate nihil constat.

Lucam, qui in bello contra Gallos sub Carolo V periit.

Petrum, Viennæ occisum, & ad S. Michaellem sepultum.

Jacobum, à quodam Hispano trajectum Pragæ in nuptiis C. Joachimi Schlick, sepultum ad S. Vitum.

Henricum, occisum ex tormento, dum contra Turcas pugnavit, Commorini sepultum,

& Vincetium in pueritia mortuum.

Primus autem dictorum Fratrum, id est, Joannes L. B. Pruskovsky parens fuit

1. *Georgii Pruskowsky* L. B. in Pruskov, Domini in antiquis arcibus, Biela, Chrzelic &c. S. C. Majestatibus *Ferdinando*, *Maximiliano*, *Rudolpho* à Consiliis intimis, nec non eorundem summi Camerarii, qui fuit vir sua ætate maximi nominis, & (si Domini Nafonis MSSis fides) Ordinis Hispanici Equitum de Calatrava, nec non apud D. Rudolphum II in tanta gratia, ut non solum supremus Aulae Cæsareæ Præfectus fieri, sed & alte memorati Rudolphi *delicium* dici meruerit.

2. *Valentini*, qui postea fuit Capitaneus Regius Glogoviæ.

3. *Joannis* Capitanei dein Ducatus Oppolienfis, & Anno 1590 in bello sine hæredibus gloriose occumbentis.

Laudatus porro *Georgius* duos genuit filios:

Joannem Christophorum, &

Ulricum Desiderium, secundum Balbinum: Tertium

Adamum Felicem addit Naso noster.

Valentinus autem *Georgii* frater filios habuit

Casparum Pruskowsky, D. in Hradeck, Bzenecz, & Sfmirz, S. Czf. M. Confiliarium in Aula Ernesti Archi-Ducis clarum, &

Joannem Pruskowsky Inclitum Heroem, S. Czf. M. Conf. Cap. Ducar. Oppolienf. & Ratiborienfis &c.

Ex *Georgii* vero Filiis primus, id est,

Joannes Christophorus procreavit

Georgium S. Czf. Majestatis Camerarium. Num hic *Georgius* sit idem cum *Georgio* Christophoro, anno 1633 Cilcii sepulto? nobis non constat. Hujus epitaphium in Ecclesia Cilcensi ante aram principem in marmore una cum Insignibus Pruskavianis incisum in hæc verba legitur:

D. O. M. H.

Illustrissimus Dominus Dominus *Georgius* Christophorus Pruskowsky L. B. de & in Pruskau, Chrzelicz, Czilecz, Schemicz, Gracz & Bisencz, S. Czf. M. Confiliarius, & Camerarius, nec non quondam Serenissimi Caroli Archi-Ducis Austriæ Camerarius, vivere incipiens 14 Junii M. D. XCV hoc monumentum tum pro se, suisque in vivis erexit, Obiit 12 Maj. M. DC. XXXIII.

Georgius autem (ut sæpe dictus Naso in MS. tradit)

Joannem Christophorum hujus nominis secundum, prædictæ Majestatis Camerarium, & Colonellum. Hujus autem non degener filius, Christophorus Ferdinandus, Successorem nactus fuit

Georgium Christophorum S. R. I. Comitem de Proskowsky, D. in Pruskau, Strelitz, Zültz, Grätz, Byfentz, Primkenau & Hertzogswaldau, S. C. M. Confiliarium intimum, & Camerarium.

Qui paucis abhinc annis fatis concedens filios reliquit hæredes, quorum natu maximus

Antonius Christophorus S. C. M. Camerarius est, & apud Cami Siles. Assessor aut Confiliarius &c.

S. R. I. Comitum axioma à Ferdinando II pientissimæ memoriæ Imperatore donati sunt.

In dem Wapen der Herren Grafen von Proskowsky ist das erste Feld oben schwarz / unten gelb getheilt / der Hirsch darinnen in seiner Farb / das andere Feld fornen weiß / hinten roth getheilt / die Hufeisen an solcher Farb darinnen abgewechselt / auff dem Helm der Hirsch auch an seiner Farbe / die Kron und Helm-Zier gelb / die sorder Helmbuck schwarz und gelb / die hinter roth und weiß.

RECHEN.

RECHENBERG.

Originem Rechenbergianæ Prosapiae ab Henrico II sive Pio nonnulli derivant, qui in prælio contra Tataros ad Lignicum pro aris & focis fortiter pugnavit Joannem de Haugwitz unum ex Tribunis exercitus sui vocasse, eidemque, ut montem certum præstantibus Christianis peridoneum defenderet, & sanguinem suorum, juxta eundem montem occisorum, in hostibus ulcisceretur, his verbis: *Hans reche den Berg* / mandasse traditur. Quod Ducis mandatum (dicunt illi) cum Joannes Haugwicius strenue exequeretur, nomen illi ab eo tempore isthoc gloriosum: *Rechenberg* / inhæsisse, ac proinde Haugwicius & Rechenbergios iisdem hodieque gaudere Insignibus. Sic illi: quibus tamen suffragari vix audemus, ne fabulam, quam nobis hæc narratio redolere videtur, narrare dicamur.

Rechenbergii alii ex Domo *Klischdorff* Ducatus Jaroviensis: alii ex Domo *Carlsb* forsan Schlava Glogoviensis: alii ex Domo *Gros-Boran* Glogoviensis: alii ex domo *Jacobsdorff* Wolaviensis: alii demum ex Domo *Gros-Pantenu* Lignicenis oriundi sunt.

Ex primis nonnulli liberi Baronatus honore à sacra Cæsarea Majestate donati: ex quibus primo loco hic prodeat

CASPAR L.B. à RECHENBERG,
Klischendorffii & Primæ Dominus, Cæs. Maj. Consil. & Camer. Ducatumque Schwid. & Jaurovani Præfectus, à nostro in Silesia Toga sequenti encomio ab oblivione posterorum vindicatus:

Nobilissima Gens Rechenbergia, cujus ob vetustatem ab aliquot seculis repetendam, ob præclara seu bellifacina, seu pacis ornamenta, ob opes, & potentiam, aliæque decora in familiis hujusmodi præcipue æstimari solita, eximia semper fuit dignitas, & præstantia. Gloriari præ reliquis iisdem Illustribus multis Caspar L. B. eo magis potest, quod cum plerique Nobilium per inertiam exiguo tempore decoquant, quidquid est majoribus ante partum secundæ famæ, & exultationis, claritudinis ipse majorum minime acquieverit, sed inclutum, avitumque gentis nomen augere potius factis, atque ulterius promovere studuit, cum primisque exquisitam in omni scientiarum genere doctrinam cum equali candore animi conjunxit. Quis quidem res Rudolphum II Cæs. Opt. Maximumque movit, ut illum & inter Consiliarios atque Cubicularios suos adscisceret, & Schwidn. & Jaur. Ducatibus proponeret, splendida in primis dignationis administratione, sic quidem

à nostro, cum ad eam non nudus, & inermis, sed singulari rerum cognitione & experientia ornatus, nec non insigni autoritate armatus accessisset, gesta; ut eodem prorsus elogio videatur dignus, quo Tacitus socerum suum Julium Agricolam Aquitanis Præsidem ornatum censuit. Utrumque certe tempus & negotii, & otii, quamvis huius ipsi perperam suppeteret, eum in modum dispensavit, ut $\delta\ \pi\epsilon\tau\tau\omicron\nu$ observaret, ubi iudicia ac conventus poscebant, gravis, intentus, severus; sed haellenus tamen, ut hanc eo minus juris stricte rationem, & asperitatem, habita circumstantiarum ratione, mitigandum esse meminisset. Ubi Officio satisfactum, nulla ultra potestatis persona; adeo quidem, ut licet difficillima sit humanitatis, gravitatisque conjunctio, in Reichenbergio tamen nec facilitas, vel comitas de ejus auctoritate quicquam detraberet, nec severitas amorem diminueret. Quemadmodum tristitiam, morum nimiam asperitatem, qualem cum in Xenocrate animadverteret Plato, jubebat eum rem Divinam gratis facere, exuerat: sic & alios duos hanc minus perniciosos scopulos, ad quos, qui alius præsunt, facile impingunt, arrogantiam puta DEO, & hominibus exosam, improbatamque, nec non avaritiam, quo nullum terribius est Reipubl. Gubernatoribus vitium, remis, velisque, quod dicitur, fugiebat: atque adeo à rapinis, explicationibusque Provincia abstinenti puras legibus, & Imperatori manus conservabat. Procul ab emulatione, procul à contentione cum Collegis praesertim suis, & administrationis sociis pacifice vixit, & vincere inglorium, & alteri sordidum, nec bonum publicum privatis impediendum esse simultatibus, recte arbitratus. Bona conscientia ductus pretio famam quoque per ostentationem virtutis, aut artem minime aucupabatur: nec ejus tamen plane incuriosus erat, qui Magnatibus praecipue praecipua rerum ad famam dirigenda, & unum insatiabiliter parandum, prosperam sui memoriam ex maximo prudentie Magistro, & sincero actionum humanarum arbitro didicerat. Denique tam mitis, tam salutaris fuit ejus gubernatio, ut elogium hoc vere subfignem, vix quengquam fuisse, quem provincia illa magis reverita, minus verita, & in quem adeo duplici illo affectu, venerationis pariter & amoris, aequae tota sit sublata. Caesari vero Aug. quomodo satisfecerit, & in quo habitus fuerit pretio, si nihil aliud, indicium facit Baronis titulus, ac dignitas, et meritisimo suo, sed sine ullo suo ambitu, attributa. Sed ô celeris bonorum hominum dies! ô praesidium optimorum citata curricula! ab inita Praefectura vix quartum nostrum attigerat annum, cum ecce natura debitum persolvere iussus, 18. Kal. Febr. consecrati nimirum memoriae Conversi D. Pauli, anno hujus seculi 12

li 12 & sic quinto post Rudolphi Cas. excessum die, exhalavit animam, postquam in hac mortalitate annos XXXIX. m. 8. d. 19. complevit: adeo nimirum, quidquid ad summum, teste Seneca, pervenit, ad exitum properat: eripit se, aufert; ex oculis perfecta virtus; nec ultimum tempus expectant, qui in primo maturuerunt. Ignis, quo clarior fulsit, eo citius extinguitur; sic ergo quoque nosser, quo majoribus virtutum radiis coruscabat, generis quidem sui clarissima lampas eo celerius occidit; sed qui tamen eorum infertus choro, qui patriam consilio, meritis, fide plurimum amplificasse feruntur, perpetuo per gloriam vivere intelligitur. Honorificentissima, & frequentissima funeris deductione in avicum sepulchrum, quod est Klischdorff, una cum filiolo Casp. Sigismundo illatus: nec cratiuncula solum funebri, cui annexa est gratiarum actio ad Ill. Generos. Magnif. & Nobiles exequiarum Comites, laudatus ab Andrea Sartorio I. C. Consil. Elef. Brandenburg. & in Acad. Francos. Profess. P. sed & aliorum hominum eruditorum Görlicii tunc ac Boleslavia florentium threnodiis celebratus.

CASPARI à Rechenberg sequentes Threnodiæ fuerunt scriptæ à quibusdam Poetis Gorlicensibus:

Obitus magnorum virorum

K P I T I K O I.

Tandem sisse gradum, Libitina, & parce furori,
 Quid juvat insignes tot jugulare viros?
 Exactis nondum est completus mensibus orbis
 Annuus Heroas, magnanimosq; Duces,
 Tot tamen extinxisti crudeli funere mergens
 Invida: nec virtus te Pietasve movet.
 Saxonicum unper (dignum renovabo dolorem)
 Ante diem rapuit mors truculenta Ducem.
 Miseria luget adhuc quem tota & Saxonis ora,
 Atque sua Patria Patrem obiisse dolet.
 Nec satis hoc: nulli veterum, nec fortibus ausis,
 Nec bello inferior, nec pietate minor,
 Induperatorum, Austriaco, qui sanguine creti
 Tu quoque, tu Caesar, dive Rudolphe, cadis.
 Te quoque stemus adhuc properato funere raptum:
 Sekla senis Pylis vivere dignus eras.

Parca ferox tantum invidit Germanidos ora
 Heroëm letho stravit & ante diem.
 Interea Cineres Divi salvete Rudolphi:
 Vos pia posteritas, si qua futura, colet.
 Nondum omnis tamen aut furor aut Parca ira quiescit:
 Nec satis est illi tot rapuisse viros.
 Hos quoque consequitur (dolor heu Rechenbergius) heros
 Elyfias Praeses, qui bene rexit opes:
 Quem non consilio, quem non virtutis egentem,
 Florentem & meritis abstulit atra dies:
 Quem celebrem fecit virtus, & fortia facta,
 Et pietas, pura & religionis amor.
 Justitia huic cura, mens & sibi conscia recti:
 Impositumque humeris fidus obibat onus.
 Nunquam illum à recto spes turpis tramite lucri
 Deflexit: Cunctis justus & equus erat.
 Nunc ille ad superos concessit & ardua Olympi
 Limina, sub pedibus cernit & astra suis.
 Justitiae ingressus nunc & sacrarium in ipsum:
 Conspectu fruitur colloquioque DEI.
 Cumque illo bene nunc agitur: nunc liber ab omni
 Et cura atque metu caelica regna colit:
 At male nobiscum longum maris aequor arandum
 Quaeis restat, quos & multa pericla manent:
 Nescio quod laeum (ut fatear) mens augurat omen,
 Tot tantique brevi dum cecidere viri.
 Nempe ingens cunctarum instat mutatio rerum:
 Protendunt certum funera tanta malum.
 Innumera ostendunt poenas exempla secutas
 Praclarorum obitus saepe fuisse virum.
 Hoc quodcumque tamen fuerit, DEUS optimus, ille
 Qui potis, in solidum vertat agatque bonum.
 Inclyre Rechenbergo sate nunc tua sanguine Caspat
 In patrio tumulto molliter ossa cubent:
 Nempe caeva donec rediens in nube Redemptor,
 Excipit bustis vivificata suis.

*Qui superest natus magni ceu nominis haeres,
Virtutis Patriæ sic etiam esse velit,
Ut Patris ille olim vestigia sancta secutus,
Serviat & Patriæ, serviat atque DEO.*

Rudolphus Caesar

&

Caspar Rechenbergius

In aula soli & Poli Familiæres.

*Funeream quoties obiit cineractus in urnam
Æthiopum Rector; suffusi pectus amore
Incola in undantes se coniecere favillas.
Nam nec amicitias Minoja separet umbra.*

*Rechenberge, tibi non dispare claudere vitam
Concessam est fato. Curis exesa Rudolphus,
Optimus Ausonidum Caesar, vix membra feretro
Deposuit, decus ætherei prælustre Senatus;
Cum tibi mors anima gelidos seduceret artus.
Mutua nimirum saxus sit amoris utrumque:*

*Nec potuere animæ spaciis discludier ævi:
Altera in alterius complexum serpere gaudet.
Quam dulce est animis, quos terrea junxerat aula,
Hos quoque, si excipiat domus omnipotentis Olympi.
Vivite felices animæ: vos docta sororum
Buccina Pieridum memorabit ad aurea cæli
Mœnia. Semidelum cineres venerarier æquum est.
Crimina in æthereos qui grandinat improba Cives,
Contemneratam animam stygio demittet averno.*

Eidyllion.

*Arbor opaca comis, & multo frondis honore
Nobile tollebat nuper ad astra caput,
Hic ubi Castellum Clitæ de nomine dictum
Quissus aqua juxta vitreus agmen agit.
Arbor amata viris subter captantibus umbram,
Quos generat Jura Svidnicique solum:
Inde velut Jovis à quercu vera ante redibant
Consilii certi temporibus dubiis.*

Numi.

Numinis ætherei, dum mitior aura favebat,
 Augustæ que simul flabra secunda Noti:
 Morabat latum viridante decore cacumen:
 Ludebatque suo vertice mota coma.
 At simul aura poli vitalem invertere succum
 Desierit, ac cecidit, qui fuit ante Notus:
 Parcarum rigido Boreas è carcere missus
 Fomitit ingenti cuncta alimenta tulit:
 Humorem exhausit, frondis populavit honorem:
 Quæ viruit nuper, nunc sine fronde jacet
 Arida: nunc cessant oracula conscia veri:
 Tanti & vix aliqua est nominis umbra super
 Nec sat saxitum Borea: stat plantula juxtim,
 Quæ poterat lapsa deinde subire vicem:
 Si quondam Zephyro solidata favente fuisset:
 Hanc etiam Borea vis inimica necat.
 O Borea indocilis generosis parcere plantis,
 Robustas, teneras vis tua quasque ruit.
 Ut ruat immiti Parcarum robore sulca
 Arboris omne genus: non tamen omne necat.
 Arida planta jacet, jacet arida plantula: verum
 Eterno Christi germine lata viret
 Utraque: & æthereas vivax revirescet in auras:
 Quando novo æternum vere tepebit humus.
 Interea, quæ nunc generosi est seminis bares
 Plantula eam ad frugem provebat aura DEI.
 Nutat Atlas nimio incumbens pondere celi,
 Vi super injecti (crax!) graviore ruet.
 Sternitur haud cedens Aquilonibus Herculis arbor,
 Impulsuque suo proxima quasque rapit.
 In plano quæ structa, sua stant mole caduntque
 Editæ vicina non sine clade labant.
 Haud contemnendus modo Rechenbergus Achates
 Caesaris, Elysios inter Atlantas, erat.
 Caesaris occasu trahit acta Columna ruinam:
 Patroni fato statque jacetque Client.

*Vab quanti Heroes ! quos vix sua terra vigentes
 Ceperat , exsangues crypta , vel arcta caput.
 Tu , quæ facta animas Illustras , Musa , virorum
 Gloria tantorum ne moriatur anus :
 Hoc inscribe utriusque victurum lemma sepulcro ,
 Victuris inquam tempus in omne notis :
 Inter aves Aquila est generosa , Cynthia astra ,
 Quod fuit Heroës inter hic indigetes.*

* Heroico carmine Manibus Rechenbergianis parentavit Valentinus Arithmæus Lignitio-Silesius, Professor Francofurtanus ad Oderam, quod legitur inter Pericula ejus Poetica pag. 227 - 232.

Caspari jure merito adjungitur

JOANNES L. B. de Rechenberg, Marchionatus Superioris Lusatiae Judex Provincialis.

JOANNES GEORGIUS L. B. de Rechenberg, Electoris Saxonici Consiliarius intimus, & supremus Aulae Praefectus.

JOANNES WOLFGANGUS L. B. de Rechenberg, ob litterarum elegantium & scientiam dignus, cui anno 1644 Academia Francofurtana Rectorum, munus magnificentissimum, conferret.

His accedant nonnulli dignitatis Equestris Rechenbergii, nimirum JOANNES à Rechenberg, Heros ille Insignis, cui anno 1517 Freystadium in feudum collatum, vel, ut alii volunt, oppignorum fuit.

ERNESTUS à Rechenberg in Traßau & Dobrau, Maximiliano Cæsari à Consiliis, & in Comitibus Generalibus Deputatus, circa annum 1565.

JOANNES à Rechenberg in Jacobsdorff, Georgii II. Ducis Lygio-Brigensis Consiliarius & Herrenstadiensis Capitaneus, circa an. 1584.

Praeter ceteris autem magnum gloriae pondus Gloriosae huic Prosapiae superaddidit

LEOPOLDUS FRIDERICUS Comes de Rechenberg, Dominus in Pleswitz, S. Cæs. Majestatis Camerarius, & apud Cameram Silesiticam Eiusdem Consiliarius, qui primus ex hac Nobilissima Prosapia, qui ob praeclaras animi dotes, & eximia merita honorifico Comitum axiomate donatus fuit.

Derer von Rechenberg Wapen ein rother Schild / der Widderkopff darinnen schwarz mit gelben Hörnern : Die Helm - Decke roth und schwarz.

h h h

Qua

Qua vero ratione Comitum, Baronum, & Equitum de Rechenberg insignia inter se distingvantur, non vacat jam, ut indagemus.

R H E D E R.

Rhederorum tam Comitum (quam dignitatem elapso seculo consecuti sunt) quam Baronum & Equitum gloriam pro instituti nostri ratione satis celebrasse nobis videbitur, si vel tres ex præclarissimis eorumdem Majoribus ex Silesia Togata adducamus: quorum primus sit

FRIDERICUS REDERUS

Liber Baro in Fridland, Seidenberg, & Reichenberg, Dominus in Tost, Weiskretschem, & Ruppersdorff.

Posteaquam Ferdinando I Casari Augustissima memoria placuit, Juribus Regis Boemia, tanquam magni Silesiarum Ducis, tam legalibus, quam Domanalibus (patrimonialia alii vocitant) in utraque Silesia procurandis, conservandis, ac si opus sit, recuperandis, certum consilium sub Camera Regia nomine in Silesia metropoli constituere: primus illi Praeses ab eodem datum fuit FRIDERICUS REDERUS Liber Baro, vir præter natalium splendorem, & dignas genere suo opes, judicii sagax, animi ingens, spectata prudentia magnaeque auctoritatis: quique adeo non regium duntaxat patrimonium fideliter administravit, sed & alia maxime ardua negotia feliciter confecit; in legationibus praesertim, quas ad Isabellam Hungariae Reginam, ejusque filium Joannem, Principes Imperii, Civitates maritimas, magnam laudem obtulit: ob id Ferdinando Casari gratissimus. In Vratislavienses male animatus, quod ad Privilegia ipsorum convellenda, infringenda, abolenda facere posset,

(- - - adeo implacabilis ira

Et meriti fontem custodia carceris ussit)

nihil omnino intentatum reliquit, studiorum & consiliorum suorum præcipuo adiutore usus Fabiano Kindlero, qui omnium Reipub. arcanorum, quippe ejus civis, ac nuper Syndicus, probe conscius erat. At illi contra libertates, & jura sua animose ac strenue, sumpta quippe à veritate & iustitia causa fiducia, non sine optato successu defenderunt: factumque inde, ut Franciscus Faber, Reipub. Secretarius, idemque Poëta eximius Praesidem Civitati adeo iniquum, & acerbum, acerbis vicissim diebus in Sabotho suo, & passim alibi, sub Fauni nomine, etsi stylo & affectu nimium fortean indulgens, perstringere non dubitaverit. Uxorem habuit Salomen Schönaichiam, Joannis Equitis in Sprotsan filiam, Fabiani Schönaichii Equitis in Karlath & Beuthen sororem: ex qua decem liberorum utriusque

xus, & inter hos magni illius & vere illustris Herois Melchioris Rederi pater factus, Wratislaviae in Aula Caesarea (si Nicol. Polio major fides habenda, quam M. Martine Nuslero, qui in concione funebris Melch. Redero habita id Reichenberge factum fuisse notavit) morte inopina obiit quarta Martii, Anno erae Christianae supra mille quingentos, quarto & sexagesimo.

FABIANUS à REDERN

L. Baro in Friedland, & Seidenberg.

Ad claritatem, quam è sanguine, ab opibus, ab aliis habuit Generosiss. Baro FABIANUS REDERUS, litterarum quoque gloriam adjunxit: ex nobilissimis Rbederorum ac Schönaichiorum prosapia, quarum, si species originem, antiquissimas, si dignitates & honores, ad quos emerere, florentissimas fuisse comperies, oriundus. Patrem nempe habuit Fridericum L. B. à Redern, in Friedland, Seidenberg, Reichenberg, Tost, Weißkretschem, & Ruppertsdorff, S. C. Mts Consiliarium, ac primum Camerae Silesiae Praesidem, virum omnibus virtutibus ac fortunae numeris absolutissimum, ac nullo non praconio majorem; matrem vero feminam sapientissimam, Salomen Joannis Schönaichii Equitis in Sprottau filiam, Fabiani Equitis Aurati, qui non modo Muscavi in superiore Lusatia, atque in Silesia inferiore Wittendorffii, Hertzogwalde, Carolati, Bethaniz, Polkowitzii, & Parchwicii toparcha fuit, sed Freistadium quoque & Sprottaviam pignori jure tenuit, sororem. Ab his ille parentibus educatus, certoque adeo persuasus, disciplinas humaniores ordinis sui proprias, minime omnium autem, ut pluribus è numero potentiorum visum est, ab orchestra ad palleatos cuneos relegandas esse, insolenti quidem, sed honoratissimo tamen proposito sic litteras coluit, tractavitq;, ut non tam opus esset calcaribus, quam frano. De fideli quidem Ephoro, cum prospectum ipsi esset, viro nobili & eleganter docto Josepho Lidl à Mysłow, industriam hujus pari obsequio & diligentia, cum dubium esset, plusne eu Quiaç, an επιμυδίαç in eo reperiretur, mirum quantum inflammavit: nec latina contentus lingua, Graecae item cognoscendae in celeberrima Lovaniensium Academia, seriam navare operam cepit. Id quod publice de illo professus Hermannus Nehemius Tremonianus, cum illi A. C. MDLXXIX Philonis Judaei Philosophi summi, & oratoris eloquentissimi librum de Nobilitate Graeco-Latinum, conversum simul, & brevibus rerum summis expositum dedicaret, incensivum nempe Baroni suppeditaturus, ut eo pede, quo ire cuperat, deinceps quoque ad augustum illud virtutis templum, per sacrosanctum melioris do-

b b z

Arina pergeret sacrarium. Sed faciebat id tamen sponte sua, qui nihil tam nobilitate sua dignum esse judicabat, quam ut eam non jactaret, sed ostenderet: ac praelatum à majoribus sibi lumen, posteris ipse pariter praeferret. In eodem vero tam laudabilis instituti tenore tunc quoque perseveravit, cum ut res & dignitate praestantes, & insignes varietate, & usufructuosas (hoc enim caput erat peregrinationis) pernosceret, ab itionem ad externos suscepisset. Felices animi Viatores, qui ista minus curant, quæ vulgus curat: Sed supra communes hominum sensus evecti illa intuentur, quæ sibi privatim ad omnem vitam honesta, publice omnibus utilia esse possint! Multi peregrinantur secum ipsi, dum per terras discurrent, multi peregrina bona velut studio fugientes, in mala, quæ nondum novere (ah imprudentes!) incidunt. Nimirum adeo difficile est, ubicunque fueris, à te non abesse, nec à rectæ mentis linea deviare, cum tot ubique in mutatione illa cæli & soli diverticula offerantur. At enim, sicut fluvii quidam per medium mariæ transire dicuntur, & servare suam undam: sic noster per circumfusas passim corruptelas, ut nullas sordes ex illo vitiorum pelago traheret; sed ut potius, quemadmodum ad laudem institutus fuerat, ita ex peregrinatione reversus ad omnes virtutes, quibus iis, qui in hominum luce est victurus, indigere putatur, natus atque aptus inveniretur: ac nihil non gloriosum & utile de se illustri familia, patriæ, Casari polliceretur. Palladem armatam prudens finxit antiquitas, ut utiles effo litteras ad pacis bellicue artes doceret. Itaque noster quoque non ad virtutem modo civilem, sed & militarem magno impetu nitebatur: jamque in eo erat, ut Bellone aleam experiretur, cum ecce juvenem prima firmioria atatis spatia ingredientem fatorum iniquitas exstinxit, ut firmaretur vetus verbum: Optimum quemque minus diurnare in his terris, sed pignorari cælo. Quamquam nos hercle non vita, sed gloriæ spatio metiri illum decet: quam etsi bellicosus non formidabilem hostibus, insignis tamen eruditio, & sapientia nutrices litteræ bonis omnibus fecerunt admirabilem. Annus mortis in aetatis tertium & vigesimum incidit, Æra autem Christiana supra mille quingentos secundum ac septuagesimum.

MELCHIOR à Redern Liber Baro.

In hoc litteratorum theatro MELCHIOR REDERUS, Eques Auratus, & L. Baro de Fridland, Rechenberg, & Seidenberg, S. C. Majest. Consiliarius, & consilii bellici Præses, vir illustris ac generosus, cujus ingenium Palladem, animum verò Martem ipsum penitus excoluisse jure dixeris, meritissimo suo comparet: ut qui à reneris sub eruditis Præceptoribus bonis litteris strenuam operam dedit: Sub Georgii verò Fabricii triennio magis profi-

profecit in illustri ludo Chemnicensi, donec Heidelbergæ, & Patavii, Juri quoque singulare studium adjungeret. Virtutis & fortitudinis militaria prima in Belgio edidit documenta; clarus postea rebus bello Stephani Polonia Regis adversus Moschos, eorumque Principem Joannem Basilium gestis, cui suis stipendiis inter voluntarios magna cum laude militavit. Defuncto illo Max: miliani Archiducis nomine legationes ad Borussios, & alios Polonia ordines obiit: cumque adesset eidem, quo tempore in Silesia fines decedentem Joannes Zamoseius, Regni Poloniae Cancellarius atque exercituum Dux, ad Bicinam usque prosequeretur, auctor quidem ipse fuit, ut in Polonos, qui angustias aggeris inter palustria & uliginosa loca siti, & per quem ad d. v. x. bini, aut terni equites simul commodè ingredi poterant, impetus fieret, atque ita reliquorum insequentium transitus prohiberetur. Sed quod tamen illius consilium reliquorum Ducum imperitiâ, & juvenili insolentiâ fuit repudiatum: unde quidem factum, ut Cancellarius haut difficulter per aggerem copias suas, ex quindecim millibus confectas, traduceret, & insignem de Archiduce capto victoriam reportaret. In bellis deinde Pannonicis, quæ Silesis maximè seges virtutis fuerunt, ac gloriæ, sub imperio & auspiciis D. Rudolphi II Imperatoris eas res gessit, ut ad summum gratiæ & dignitatis gradum apud potentissimum & sapientissimum Casarem ascenderit, & ad sanctiora militiæ consilia adhibitus fuerit: vel ob unam ad Sissekium de Turcis reportatam victoriam immortalis memoriæ dignissimam. Monasterium iderat, & arx munitissima, ad Savi & Colapis confluenta: quam cum Hussanus purpuratus Bosniæ obsidione cinxisset, exercitus Casareus, vix quatuor millibus, & quingentis, partim Germanis, partim Hungaris constans, (quem præter Rederum Thomas Erdodius, Slavonia Bannus, Andreas Aurspergius, Carolstadio Præfectus, Rupertus Eggenbergius, & alii viri nobiles ducebant) viginti Turcarum millia profligavit, eximium tunc præ ceteris virtutis ac fortitudinis specimen edente Redero. Is namque, cum prælium alii dissuaderent, rem summi esse periculi, ac pene extremæ dementiæ dicentes, tam exiguum manuum tantis hostium copiis objicere, satiusque esse, exercitum in proximas munitiones reducere, consentiente Aurspergio, ac probante in super Eggenbergio, Turcas omnino adoriendos suasit, addens in super: mortem se cum suo equitatu pro Christi nomine, & patriæ salute fortiter pugnando gloriose obire, quam vitam turpiter fugiendo non sine summo dedecore salvam & incolumem retinere satius ducere. Unde & reliqui unanimi consensu, viribusque conjunctis magno in hostes impetu irruerunt, animosèq; consilendo Viteriam de Turcis reportarunt, inter memorabile-

huius seculi memorandam. Periere hostium multa millia, partim caesa, partim aquis hausta, quorum numerus hanc facile iniri, aut dici potest; duodecim tamen millia, aut amplius interiisse, pro comperto affirmari posse. Et in his praeter Hussannum ipsum purpuratum, & Mahometam regii sanguinis juvenem, Turcici Principis sorore genitum, ac duodecim Praefectos, quos ipsi Begos vocant, eodem fato amissos, quadraginta Albubegas, qui sunt Spabiarum ductores, Zarmos ducentos, hoc est, Magnates item quadringentos: Spabias clarioris nominis, & insuper magnam multitudinem Janicerorum, & Asavorum uno eo praelio suffocatos, aut gurgitibus fuisse, memoria prodidit Nicolaus Istuanffius Baro Hungarus. Signa militaria omnia, & equorum ad duo millia capta: cum interim captivorum hominum exiguum esset numerus, adeo, ut vix decem, aut duodecim totis castris reperirentur praeter Hassanagam stabuli Praefectum: Ex nostris autem equites duo tantum, Hussari octo, decemve ceciderint; peditem vero quadraginta circiter desiderari fuerint. De Varadino magno in Transylvania finibus oppido valido, & Episcopali sede, aliisque titulis celeberrimo fortiter defenso, quid dicam? obsidione arctissima cinxerat illud exeunte Septembri anno superioris seculi octavo & nonagesimo Omarus Bassa, Vezir Turcicus, exercitum centum & quadraginta plus minus millium Turcarum & Tartarorum instructum. Ad quam tantam vim propulsandam cum Rederus noster necessaria quaque matiere & assatim comparasset; machinis, pulvere sulphureo, & annone subsidii in arcem comporeatis urbem obsidioni imparem incendit, militem contra animos, bellice facundus, concione Tyrtea ad castris propugnationem accendit: nec Germanos modo, & Hungaros sacramento adegit, neminem cum hoste consilia communicaturum, aut de deditione verba facturum, sed & ipse se spiritum fidei impensurum juratus spondit. Arx quinque propugnaculis munita erat, quorum primum cognomento Kyraltivanum Paulo Nario commendat: alter ligneo, quod è trabibus & terra aggesta exstructum erat, Georgium Kyralem imponit; tria, quae supererant, Godefrido Ribiscbio Silesio permittit. Prima vis hostium in propugnaculum lignum facta est, quod à Turcis incensum, à nostris incendio restincto servatum est. Id ne saepius incenderetur, fossa in ambitum ducta est, & statio militum imposita, quae hostium impetum frangeret. Pridie non. Octobris aquam Turci è fossis avertunt, & alio derivant, ad Kyraltivanum cuniculos agunt, ubi fossores ab Heiduccis deprehensi, casique sunt. Quarto idus Octobris cuniculis ad ligneum, mox ad tertium munimentum aditus ignem subijciunt, qui per spiracula quadam fortuita erumpens, munimento inviolato in bar-

baros incubuit, & plerosque incendio afflavit. Munimentum tamen lignum cuniculis suffossum, terra in fossam decedente, tandem solo aequatum est. XVI Kal. Novembr. tertium propugnaculum cognomento Tzenchanum subdito igne funditus convulsus est. Cum igitur ruina late biaret, irruptio duobus locis facta, quam nostri magna hostium strage, quibus obto signa eripuerant, strenue refutarunt: ubi quidem Hungaria mulieris audacia elaxit, qua in prima acie altera manu acinacem, altera saxa in confertum hostium agmen vibrans, non nisi vulneribus confecta pralio excessit. Cum omnia munimenta incendio perrupta essent, & irruptionem Turca summa vi repeterent, opitulante DEI nostri iterata strage hostem submoverunt. Interim Carefis fluvius, qui arcem alluebat, alveo egressus, hostium munitiones evertit, abruptis pontibus annonae subsidia obstruit, & res eorum pene accidit. VII. Kal. Novembr. vi ad ruinam pluribus locis uno tempore facta Turcis clades cum dedecore imposita est. Nihilominus iterum atque iterum barbari cuniculorum artes majore, quam usquam antea pulveris acervo tentarunt, sed qua in ipsorum cessit exitium. Cum enim duo Turcica mancipia ingentem sarcinam pulveris deferrent; Christianus, ignium bellicorum artifex, in eos jacula flammantia tam certo jactu torsit, ut admodum pulveri ignem concitarint: qui sequaci tractu in congeriem pulveris repente oberrans, in fumum & cinerem tam operosum laborem Turcarum convertit. Unde quidem animis magis, magisque fracti desperata tandem expugnatione, tertio Non. Novemb. collectis vasis, obsidione soluta, laceram, nutantem, ac prope lapsuram arcem liberant reliquerunt: ac Budam moesti, cladibusque exhausti sese receperunt. In ea obsidione hostium ad tredecim millia cecidere, nostrorum autem mille trecenti variis casibus absumpti sunt: cum quidem Roderus toto obsidionis tempore, cum aeterna nominis sui laude, summa & indefessa cura, peritiisque administrasset omnia. Tali nempe successu (ne quid de Papia Castello dicam paulo ante obitum ex perfidorum Gallorum manibus feliciter recuperato) qui eruditioni quondam fuerat deditus, Martem coluit; sed ut libros tamen aut litteras ob id minime negligere, sed Minerva consiliis (ratus nimirum id, quod res est, hoc fonte prudentiam nasci, hoc subsidio militiam invalescere, ac tum demum felicem esse, cum ingeniosa est, & antiquitatis exemplum respici) subinde cogitationes misceret: in medio armorum fragore cum doctis viris qua vivis, qua mortuis commercium instituerat: de laudatissimo certe studio, & propensa voluntate, qua ad litteras, litteratosque juvandos ferebatur, nihil omnino remitteret. Julium Caesarem

- - - media inter praelia semper
 Stellarum cœlique plagis, superisque vacasse,
 Lucanus auctor est, vates ille, non indole minus iudicioque, quam eloquio
 sublimis. Nec dissimilia de Theodosio Imperatore scribit Ausonius Burde-
 galensis Poeta eruditissimus,

- - - ut geminet titulos, qui praelia Musis
 Temperat, & Goticum moderatur Apolline Martem.
 Arma inter Chanosque truces, furtoque nocentes
 Sauromatas, quantum cessat de tempore belli,
 Indulget clariis tamen inter castra Camœnia.
 Vix posuit volucres stridentia tela sagittas;
 Musarum ad calamos fertur manus; otia nescit
 Et commutata meditatur arundine carmen.

Amplificatione id quidem nimium fortean poetica, sed quod nobis de Redero, nulli cuiquam placendi studio, & pro rei magnitudine parce satis, at vere effari atque adeo vel hoc exemplo domestico demonstrare liceat, putidum, elumbe ac futile diceretur esse, hominibus Equestris ordinis, vel de fortitudine mascula, militarique quicquam detrabere tranquillum hoc studium literarum: ex quo armorum & jura, & mores discere nos oportere aiebat Alfonso Aragonia Rex laudatissimus. Natus Vratislavia in Arce Casarea, Patre Friderico, Camera Silesiaca Praside, matre vero Salome Schönaichia, die Magorum, unde nomen unius sortitus anno supra mille quingentos quinto & quinquagesimo, cum vixisset annos quinque ac quadraginta, menses VIII, dies XIV, diem extremum XII Kal. Octobreis anno seculum millesimum sexcentessimum inchoante, summo Conjugis maestissima, unici filii soli, omniumque bonorum dolore, ac publica tristitia obiit. Idque in Hungaria Broda Teutonice, opido Moravia & Bojemia contermino: atque adeo hanc in ipsa quidem acie ipsisve castris; sed quia tamen mortem precordii iam conceptam castris secum extulerat, non alio habendus loco, nec minore laude afficiendus, quam cui bellum vitam abstulit, & qui pro salute publica sanguinem suum profundens Tyrribi Poeta verbis:

ὁποῦνς ἀσέτῳ γίγνεται ἀδάσος,
 sive ut Justinianus noster loquitur: in perpetuum per gloriam vivere intelligitur.

Illustri & Generoso D. D. Melchiori
 Baroni à REDERN Epitaphium.
 Audierit si quis Rederi nobile nomen
 Et quibus illustris dotibus ille fuit,

Hic erat exemplar, dicet, memorabile magni
 Consilio, arte, armis, & pietate viri.
 Cum lacrymis ergo ne saxis funera: vivit
 Heroum mortis nescius ille modo.

Antonius Fayus.

Quod rapis infandototies ex hoste trophæa,
 Trudis & inturpem barbara cerga fugam;
 Mirantur Redere urb-s, mirantur & orbis
 Laudis & aterna conscia fama tue.
 Ut propius res nota, Heros, ignosce fatenti,
 Mirandi visa est jam mihi causa minor.
 Illam nactus eras, illam tu nempe quadrigam
 Quâ nihil antiqui non potuere Duces.
 Euge viri tali comitum stipante catervâ
 Spondet opem vestris obviam palma malis.

Jacobus Lectius.

Clauditur hæc heros tenui Rederus in umbra
 Inter honoratos nobilis umbra Patres,
 Bergæ cui pandunt merita præconia laudis,
 Prussi Po'oni, Pannonique viri.
 Illius in tumulo quam exequialia verba
 Scribemus, quam Symbola Mnemosynes?
 Qui patriam à Syrbici defendit fauce molossi,
 Hic posuit Josaphat corporis exuvias.

D. Felix Platerus, Archiat. Pal.

Sic medio scopulus sorbet rapidam æquore puppim,
 Sic nimio obruitur compior imbre seges.
 Hoc Redere tamen mortem soletur acerbam,
 Quod doleant obitu Numina cuncta tuo.
 Quotidieque tibi jam nunc quoque ritè parentem
 Pacifera pariter belliferaque Dea.
 Adspice ut inverfis Bellona obtorpeat armis,
 Utque sepulchrali decet stata signa tubæ.
 Aspice ut è galea fluitent lacrymosa Minervæ
 Flumina, capta suis & stet oliva comis.
 Cernis ut evulsis te inclamet Suada capillis
 Sanguineos, gemat gratia terna sinu.

iii

Cernis

Cernis ut horrida myrtum Cybarea cupresso
 Mutet, & indecores lanciet ungue genas.
 Quid referam, Musasque novem, bigamque gemellam,
 Virtutum, quarum semper alumnus eras.
 Per valles heu heu, montesque perenniter heu heu
 Ingeminant, suntque ista maxima vota mori.
 Vota mori sunt ista, tanquam quibus occidat in Te,
 Quicquid est tituli, quicquid adoris erat.
 Heu qualis, quantumq; jaces! sic Hectori florum.
 Vidit Achilleis Troja perire rotis.
 Sic Argoa phalanx Tiphin raptum equore deslet,
 Maximus is usus, ejus ut artis erat.
 Hoc Redere tamen mortem soletur acerbam,
 Quod tuus in nato restituetur honos:
 Nec refert tantum is parte exteriori parentem,
 Interiore cluet sed magis parte tuus.
 Sic & Apollæo reddet bona cuncta colore,
 Ob quæ vivus eras, vividus orbis amor;
 Ut mox latitâ mutata perpete luctum.
 Pacifera pariter bellæ feræque Deæ.
 Non ea lustra modò capiantur jungere pensis:
 Ipsius, absciderat, quæ malè parca tuis.
 Sed totum Phryxi jubeant deplere metallum.
 Nelidæ supra secula terna senis.
 Quod fatum fausto properat dum Memnonis ortu
 Redere in feriis, mactæ age, mactæ Deum.
 Mactæ heros, gaudeque hoc te sole esse priorem,
 Quod majus jacias post tua fata jubar.

Janus Gruterus.

Illustri. & Generoso Domino Melchiori à REDERN, Baroni & Equiti
 Aurato, Friedlandiæ, Reichenbergæ, & Seidenbergæ Domino, S. C. Ma-
 jest. Consiliario, & Consilii bellici Præsidi, nec non Generali per Hunga-
 riam Campi Marschallo, & Jaurini Præsfecto, ac Sereniss. Austriæ Archi-
 ducum Mathiæ, & Maximiliani Fratrum Consiliario, qui Viennæ Austriæ
 in morbum incidens, cum domum properaret, obiit in itinere Brodæ
 Teutonicæ XII. Cal. Octobris A. C. clo. lxx. cum vixisset annos XLV,
 mens. VIII., dies. XIII.

Tu quoque Ductorum illustris Redere Dynasta
 Non postremus eras, qui magni Caesaris hostes,
 Immanes populos contra Turcasq; Scythasque
 Jazygia in campis & opima Pannonis oris
 Haec innumeras bello eduxere phalangeas.
 Utque alios taceam, quorum virtute parata
 Laus sua quemque manet, Lygia de gente profectum
 Te simul atque virum paulò firmatior aetas
 Fecit, & ars juveni primis exhausta sub annis
 Nonnihil addit opis, nec opes, nec cetera desunt,
 Bellona studiis totum Martisque dicasti,
 Usus & accessit sensim & prudentia rerum
 Ordine perque gradus scandisti ad culmina bonorum,
 Nec tua contenta est angusto limine virtus
 Carceribusq; loci; sed enim quacunque sub ora
 Martius auditur fragor, & tuba, primus in armis
 Huc accurristi, & campum tibi laudis apertum
 Esse putans, armis junxisti fortibus arma.
 Paeonis hoc regio, hoc Galli Belgaeque loquuntur.
 Hoc Itali, hoc validi, quam stringunt Baltica flamma,
 Urbs Gedani & rigido gens Mossyncea sub axe.
 Omnibus his tua, ne dicam, Germanide terra
 Bella peracta domi, virtus inclauit armis.
 Pannona praecipue tellus, & Jazygis ora,
 Virtutis, laudisque tuae fuit illa theatrum,
 Hac virtutis apex fuit, & supremus honorum,
 Ultima gestarum fuit haec ceu fabula rerum.
 Nam quod Jazygia defensum finibus ora
 Urbs Varadina fuit, ne barbarus occupet hostis,
 Quod Papiæ castrum, quod transfuga turba tenebat,
 Illorum manibus, paenâ comitante receptum est
 His facili dignâ, quodque expugnata phalange
 Arx Sissica tua, nunc Caesaris audit habenas,
 Hoc dextra Redere tua, clarissime Ductor,
 Et virtutis opus; nec habet laus ista secundum.
 Hinc tibi crevit bonos, hinc belli credita summa est,
 Hinc res consilii & belli Te Praefide constat,

*Jaurini hinc audis Praefes, calcaribus aurèis
 Hinc domaris Eques, laurique insigne reportas.
 Tandem cum tibi plus morbi, bellique labores,
 Curarumque gravis moles, quàm tarda senectus
 Carperet hoc ævi, quodcunque est (nam tua florens
 Vix jam lustra novem vitæ transegerat ætas)
 Pannoniam linquens & mania clara Vienna
 Corruptus morbo patrias dum tendis ad oras
 Urbe Bobemiaca, patria cui nomina lingua
 Teutonico deducta vado, superatus ab illo,
 Unde anima cularas reddis spiracula Christo.
 Vita peregrino ferme est exacta labore,
 Mulbarum unde Tibi parca experientia rerum,
 Linguarumq; Decus, quarum quintuplice cultu
 Non minus aptus eras, quàm bello, & rebus agendis.*

J. Scussius, JC.

Epitaphium.

Loquitur Filius unicus.

*Quem jam terra regit, cippique hac saxeæ moles
 Ille meus genitor, credite, talis erat.
 Gnaviter ingenuus olim puer hauserat artes,
 Has quoq; non poterat non coluisse senex.
 Ingeniò multum poterat linguâque disertâ,
 Consilio melior nemo parente fuit.
 Martia tractabat nemo fidentiùs arma,
 Non segne in pulchro corpore pectus erat.
 Ductorem illum hostis metuebat, miles amabat
 Officio intentum nocte dieque suo.
 Ille erat, & doctis charus, quin doctus & ipse,
 Magnificè quoque dabat præmia larga manu.
 Caesar cum in manibus, magnoque in honore ferebat,
 O! quoties illum Caesaris Aula vocat!
 Ille & carus erat primaribus, ille popello,
 Deslet nunc patrem patria tota meum.
 Unica ego proles, atque unica Patris imago,
 Sim saltem magno par aliquanto Patri.*

Martinus Braschius,

P.P. Rostoch.

MEL.

MELCHIOR *heu recubat Roder. gloria Gentis:*

Cæsarea virtus dividit militia.

Miliu ad gladium trepidavit Turca, sororis

Quo labi natum viderat ante sua.

Nil mage: Sissekium, Varadinum, Papag, capta

Cætera signabunt laude vetante mori.

Casp. Conradus, D.

Mors mihi Dux vita, Varadinum gloria facti

Vel gladium pavit trux quoque Turca meum.

Idem.

Die Grafen von Rheder führen in ihrem Wapen einen quarterirten Schild/ das erste Oberfeld blau/ das Rad weiß: Das zweyte Feld halb gelb/ der Adler schwarz/ der halbe Mond an der Brust weiß. Das zweyte Halbtheil dardurch eine weiße Straffe/ darinnen ein roth Burgundisch Creutz/ auff dem ersten Helm ein Pfauen-Schwanz an seiner Farb/ darinnen ein weiß Rad; auff dem zweyten Helm die Zähnen roth und weiß abgetheilt. Die Kronen und Helmen gelb; die Vorder-Helme Decke blau und weiß/ die andere roth und weiß.

SCHAFFGOTSCH.

Schaffgotfchiorum memoria inter eos, qui non minus quam Principes Regi Bohemiz immediate subiecti sunt, §. 86 celebratur.

SCHLEGENBERG.

FRANCISCI Comitis de Schlegenberg, Domini in Bodland, & Steffansdorff, S. Cæs. Maj. apud supremam Silesiarum Curiam hodie Consiliarius. Parentem habuit cognominem Illustrissimum Dominum.

FRANCISCUM Comitem de Schlegenberg, S. Cæs. Maj. Consiliarium, & apud eandem inelctam supremam curiam per annos complures Cancellarium, quem Imperator Augustissimus ad varias & amplas functiones adhibuit, dignumque propter præclara erga domum Austriacam merita censuit, quem Liberi Baronis inprimis, postea Comitis axiomate præfulgere faceret.

SCHOENAICH.

Schönaichiorum § 86 fit mentio honorifica.

SEDLNITZKI,

CAROLUS JULIUS SEDLNIZKY, S. R. Imperii Comes de Choltiz, Dominus in Keppersdorff, Nossidel, Toppelwitz, Ober- & Niderschöne Wiese, & Klembstein &c. S. Cæs. Majestatis Consiliarius Intimus

& Camerarius, necnon Ducatum Lignicensis, Brigenfis & Wolaviensis Inspector &c. magnum Silesiæ nostræ addit ornamentum, olim à doctiori calamo piæ posteritatis memoriæ commendandum.

SONNECK vel Sonëgg.

Sonneckii Comites ex Ungaria oriundi Barones de Gessenitz &c. Bilicensem in Silesia ditionem possident. Primus loci Possessor fuit

JOANNES, cui successit filius

STEPHANUS: huic iterum

JOANNES, qui filios duos genuit, EMERICUM & JULIUM.

STRATMAN.

STRATMANNI S. R. I. Comites Silesiis quoque annumerandi veniunt, à quo

CORNELIUS ALOYSIUS S. R. Imp. Comes à Stratman apud Ecclesiam S. Joannis Wratislaviæ cathedralem Præpositum agit dignissimum.

TENCZIN.

Gloriam *Tenczinorum* Comitum, eorundemque Majorum *Pacinkorum*, magni in Silesia nominis, & antiquissimæ originis paucis saltem pro instituti nostri ratione celebraremus, nisi sufficientibus documentis essemus destituti. Quam tamen omissionem compensare conabimur, quum in Breslographia catalogum Præpositorum Ecclesiæ cathedralis texemus, & in illo Rdsimū & Illmū Dominum D. Pacinskiū, supradicti Comitis de Stratman Antecessorem deprædicabimus, item in eorundem origines & præclara facinora diligentius inquisituri.

TRAUTMANSDORF.

Sexdecim Majores Illustrissimorum Fratrum Comitum de Trautmandorff, filiorum Illustrissimi & Excell. Adami Mathiæ, supr. Marecalli Regni Bohemiæ, R. P. Balbinus in stemmatographia describit in peculiari tabula genealogica, ad quem lectorem tutò ablegamus.

TSCHERNIN.

Tscherninorum gloriam jam alii, maximè Bohemi, celebrarunt: nos ideo eorundem meminisse volumus, quòd Schmidebergensem Duc. Jarov. ditionem hodie possideant!

VERTUGO.

Illustrissimæ hujus Prosapiæ, quæ ex Hispania in Bohemiam, atq; inde in Silesiam quoque se contulit, vel ideo mentio fuit injicienda, quod aliquis

exillis ab Ilmo Comite de Colonna nonnullorum prædiorum in Ducatu Oppoliensi sitorum scriptus fuit hæres.

WIRBEN.

Comitum de *Wrbna* (ut Bohemi illos scribunt) antiquitatem R. P. Balbinus in tabulis genealogicis ab anno Christi 985 eruit, quo Werboslaum Comitem de *Wrbna* sub Arnulpho Imperatore rebus præclare gestis in Francia jam claruisse: in Silesia verò circa annum 1146 Casparum, Hinckium, & Joannem monasterium aliquod Lignicense, necnon circa an. 1220 monasterium Grissoviense, & A. 1226 Suidnicense Andream, Franciscum, Stephanum I, & Stephanum II fondasse tradit; ad cujus stemmatographiam, in qua seriem totius Illustrissimæ & Excellmæ familiæ *Wrbnianæ* magnâ diligentia ex vetustis familiæ libris, aliisque antiquissimis monumentis collegit, & omnes *Wrbnarum* lineas ad unam originem revocavit, lectorem ablegamus.

Nos pro more nostro aliquos duntaxat, qui ex nobilissima hac Prosapia hoc & elapso seculo terrarum orbi inclaruerunt, in medium adducimus: & primo quidem loco

BALTHASAREM de Wirben, qui unâ cum Carolo Hanibale Burggravio de Dohna Ferdinandum II Francofurtum ad Moenum, ibi in Imperatorem eligendum & coronandum, comitatus fuit.

2. CAROLUM Lib. Baronem de Wirben, qui bibliothecam suam Ecclesiæ S. Mariæ Magdalene legavit, ut scribit Fr. Luca pag. 637.

3. WENCESLAUM Lib. Baronem de Wirben, quem alitè memoratus Cæsar augustissimus ad S. R. Imperii Comitum dignitatem evehit, & consiliis suis intimis adhibuit.

4. JOANNEM FRANCISCUM, S. R. I. Comitem de Wirben & Freudenthal, Dominum castri Fulneck, Poskau, Stunding, Waltersdorff & Mratsch, S. Cæs. Majest. Consil. Intimus, & supremus Locumtenens in Regno Bohemiæ. Plures videantur in dictis tabulis Balbinianis.

Nonnullos etiam Illustrissimi hujus stemmatis Heroës tam togatâ quàm Sago clarissimos, eorundemque gloriosa merita, & honorifica cum aliis nobilissimis familiis contracta connubia celebrat D. Doctor Christianus Helvich, Archiater Vratislaviensis magni nominis, in litteris suis, quibus Illustrissimo D. D. JOSEPHO, Comiti de Werbno Rudzynsky &c. opusculum quoddam ante paucos annos his verbis dedicavit:

Wrbnæorum Familia avito generis splendore ad hæc emicat, ut non annos, sed secula ejus enumerare facilis labor sit. Ex Historiarum enim Monumentis liquido constat, nono à salustifero Virginis partu seculo
Wrbnæ

*Wrboslaum conditorem stemmatis huius immortalibus factis nomen suum
 aternitatis fastis feliciter inseruisse. Et hospes ac peregrinus sit in anna-
 libus, qui ignoret sexcentos ultra annos (longum mortalis ævi statum)
 Wrbnos Comitis dignitate fulsisse, ut videas quod non immerito diligens,
 & accuratus rerum Bobemicarum scriptor Balbinus Wrbnas antiquissimos
 Comites nuncupet. Et quæ est generosissima prosapia felicitas, eorum ali-
 qui sacris dignitatibus eminuerunt, & vel celeberrimis Episcopalibus ec-
 clesiis, Wratislaviensi, inquam, Olomucensi præfuerunt, vel inter Prælatos præ-
 cipuum invenere locum, nec enim excidere memoria possunt illustra nomi-
 na Henrici, & Stanislai Wratislaviens. & Olomucensis Præsulum, & Johan-
 nis Comitis à Werbno Rydzynsky Scholastici Posnaniensis, & homonymi Ca-
 nonici Gnesnensis, & Archidiaconi Posnaniensis & Fraustadiensis Propositi.
 Alii belli artibus & rebus fortiter gestis inclavuerunt, græta adhuc memo-
 ria recolimus heroicum animum Job. Comitis à Werbno Rydzynsky Castel-
 lani Mederacensis, & dextram, qua hostium Dux occubuit, invidiam depra-
 dicamus: alii summos gerere Magistratus in Bohemia, Moravia, Silesia, in
 celeberrimo Polonia regno (in quod à Comitibus Wrbnais clypeum liliatum
 fuisse introductum ex Silesia Okolsky fatetur) ac rebus patriæ id exigentibus
 presentissimis sese exponere periculis minimè dubitarunt. Credit hac
 posteritas, nam lapides in templo Rydzynæ (quæ oriundis ex primo genito
 Johannis Comitis à Werbno, ad quos & Comitatus Czerninensis devolutus
 est, Nomen Rydzynsciorum fecit) Fraustadiensi, Posnaniensi, ac alia diutur-
 nitate temporis frè exesa monumenta loquuntur. Hinc ut alibi in Po-
 lonia splendidissima quæq; familia Oppolinsciorum, Grudziniorum, Rogalins-
 ziorum, Hoinsciorum, Dambosiorum &c. Hinc prosapia per connubialia
 fœdera connexi amantur. Nobilissimus ille sanguis cum in te, generosissi-
 me Comes, transfusus sit ab Illustrissimo Patre tuo Carolo Comite de Werbno
 Rydzynsky Pincerna Calissensi, Iudice surrogato Posnaniensi, majorum
 tuorum, cum primis verò parentis Tui supra laudem positi exempla intuitus
 ad magna incitaris. Connatus Tibi & à teneris implantatus amor nosse
 historiam & geographiam studio nobili animo dignissima, in quibus tantum
 excellit Illustrissimus Pater, ut paucos in his pares, neminem verò habeat
 superiorem, magnò ardore celebriores historicos conquiris, nocturnâ diu-
 rnaque manu versas ac in succum & sanguinem convertis, pulchre factu-
 rus, si juris notitiam junxeris, memor Prisci illius; domum Jurisconsulti
 esse domum oraculi, quod impletum vides in Illustrissimo Domino Parente
 Juris omnis cum primis verò Polonici peritissimo, cujus responsa gravissima
 requi-*

requirit nobilitas, & æquissimis judiciis acquiescit pars magna Sarmatia. Hoc pacto gradum Tibi, Comes illustrissime, strues ad semper duraturam nominis celebritatem: & cum cultissimis moribus ac elegantioribus studiis jam in Te amorem accenderis Suecorum, Danorum, Batavorum, Germanorum, quos nuper cum Legato Polonia adiisti, quorumque memorabilia laudatissimo ausu in litteras retulisti; Eundem augebis in Bohemia, Gallia, Italia, quas regiones sub divinis auspiciis lustrare cupis, imo & admirationem Tui paries, si eo, quo cepisti, tramite perrexeris. Quod quidem ut facias, magnopere rogo. Et certe ut Tibi sponte currenti calcar adderem, hunc libellum submisit offerre decrevi, & eo quidem magis, quod Werbnæorum pietas in religionem (nam Majores Tui & Grissoviense & Suidniense ac alia fundarunt Censobia) semper fuerit maxima, quod levius munus, ut benignis suspiciis oculis, observanter oro. Olim majori Tibi, si DELLIS voluerit, litabo ara, alibi fufius familia Tuæ decora enarraturus.

Hæc Helwichius. Si quis tamen scrupulosior sciscitaretur, qua ratione factum, quod, licet (ut habet citatus) ultra sexcentos annos Comitatus dignitate Wirbnæi fulserint, nos nihilominus Liberos Barones de Wrbnæa superius adduxerimus? scire licet, Wirbnæos ante duo, & quod excurrit, secula (quod ex Balbino crebro memorato ostendi potest) Comitum titulum ob certas rationes ultro dimisisse, donec (ut supra relatum) à sacra Cæsarea Majestate denuo S. R. I. Comitum numero accenserentur. Hodie patriam nostram ex Wirbnæis Comitibus ornant

JOANNES CAROLUS FRANCISCUS Comes S. R. I. de Wrbnæa & Freudenthal, D. in Ober & Nieder-Pombsdorff; S. Cæs. Majestatis Camerarius, & ad Cameram Silesit. Consiliarius. Item

JOANNES CAROLUS FRANCISCUS S. R. I. Comes de Wrbnæa & Freudenthal, Dominus in Reichwaldau, Newesche, Pomischowitz, Odersch & Schlausowitz, S. C. Maj. Camerarius, qui hodie, dum hæc scribimus, ab eadem S. C. Majestate Consiliarius Aulae intimus creatus, Wratislavia (ubi hæctenus tanquam Deputatus Oppaviensis Ducatus Comitatus generalibus interfuit) Viennam evocatur, juramentum huic dignitati præmitti solitum præstiturus.

Z E R O T I N.

Zerotiniorum (quorum ex Bohemia in Silesiam quoque intrarunt coloniarum antiquissimam stirpem in novem Tabulis exactissime delineatam in Stemmatalogia R. P. Balbini sæpe citati sub finem Lector inveniet.

S. 84.

COMITUM QVÆ OLIM CONDITIO?
Quæ dignitas?

Sed qualis istorum Comitum aut Condicio, aut dignitas fuerit, tunc parum liquet. (a) Nomen ipsum Romanum est: notatio à comitando. Nec alii initio apud Romanos Comites dicti, quam qui Principem suum sectarentur, ejusque lateri adhærerent, uti patet ex Spartiano: qui Hadrianum scribit, cum judicaret, in consilio habuisse non amicos suos & Comites solum, sed Juris Consultos, & præcipue Julium Celsum, Salvium Julianum, Neratium &c. Postea ex hoc ordine assumpti, qui ad Provincias regendas mitterentur: Et Comites quidem illi non tam Principis, à quo aberant, quam provinciarum dicebantur, ut Comites Africæ, Britannicæ &c. Sub Constantino ut Civis generi officiorum honoratiorum præsertim applicaretur. Ita Comites rerum privatarum, sacrarum Largitionum, sacri patrimonii, sacri Consistorii, sacri palatii. Apud Francos Comites ut plurimum erant judices ordinarii, qui jus dicebant, ad beneplacitum Principis dari soliti, non autem hæreditario jure invicem succedentes: testantibus id ipsum cum scriptoribus aliis, tum Caroli Magni, ac Ludovici Pii Imp. Legibus. Quidni vero heic quoque prisca Germanorum moris vestigium deprehendere liceat, de quo Tacitus: *Eliguntur*
in

in iisdem consiliis & Principes, qui Jura per pagos, vicosque reddunt. Centeni singulis ex plebe Comites, consilium simul & auctoritas adsunt. Et paulo post: Gradus quin etiam & ipse Comitatus habet, judicio ejus, quem sectantur. Magnaque & Comitum emulatio, quibus primus apud Principem suum locus: & Principum, cui plurimi & acerrimi Comites: & quæ præterea ibi leguntur. Sic ergo nostris quoque Ducibus Comites fuisse Officiarios, Præfectosve, sive Judices provinciales velut corporis præsidium in bello, in pace vero decus, haud abs re nonnemo credidit. Temporariam quidem, non hæreditariam hanc fuisse dignitatem seculorum subsequentiū experientia ostendit. Ne hodieque ulla in Silesia nostra reperitur ditio, quæ Comitatus titulo fulgeat. Et si non defuerunt, qui, cum jure langvinis Comites essent, in diversis Ducatibus particularia bona possederunt: uti in Territorio Nissensi Comites de Rodrazow, in Ducatu Suidnicensi Comes Hohenzolleranus, in superiori Silesia Comes Sliccius. Et nuper adeo paucis quibusdam, cum primisque Illustri Heroi Georgio Oppersdorffio, superioris Glogoviæ Domino, ob parentum atque ipsorummet amplitudinem, atque merita Cæsareis Codicillis dignitatem illam collatam fuisse, nemo est, qui nesciat.

(a) *COMITES à Comitando (ita cum nostro concordat Du Fresne in Glossario) primum dicti Aula Romana ac Imperatorii Palatii Proceres, quod ii Principem sectarentur, ejusque lateri adhererent, seu domi mane-*

ret, seu in expeditionem proficisceretur. Spartianus in Hadriano: cum iudicaret, in consilio habuit non amicos suos, & comites solum, sed Iure-Consultos &c. Hinc Comites Imperatorum vel Augustorum in veteribus Inscriptionibus passim Romæ: Necessarius Augg. & Comes per omnes expeditiones eorum. Alii: Comes Divi Theodosii Aug. in omnibus bellis atque victoriis. Ita in Inscriptione Græca, quæ Ravennæ extat, ἱσθαιδιος τῶν βασιλέων ὁ σὺμμαχος dicitur. Gloss. Latine - Græc. Comes, συμμαχιαστής. S. Ambrosius in Concione in obitu Valentini: caput ita frequentare jejunium, ut plerumque ipse impransus convivium solenne suis comitibus exhiberet. Infra: Ecce rescriptum accipio, ut sine mora pergendum putarem, eo quod vadem fidei tuæ habere me apud Comitem suum velles. Idem serm. 26: sapiens vir, & religiosus Comes, qui quantum in bello Imperator militat, sapiens, inquam, qui sicut Comes Imperatoris est, ita & Comes Christi esse desiderat. Adde Epist. 15 & l. 14. Cod. Theod. de Accusat.

Postea cum ex eorum numero adsumerentur, qui ad provincias regendas mittebantur, Comites illi non amplius Principis, à quo aberant, sed provincie dicebantur, quam ipsi cum Comitiva dignitate gubernabant. Ita & jam qui sacri Palatii ministeriis ac officiis præstabantur, eorumdem Ministeriorum ac officiorum Comites dicti, ut ex infra observandis constet. Papias: Comes, socius à comitando dictus vel à commeando, seu à comestis, quod in usu non est: unde Consules Romani Comites dicti sunt, quia semper duo erant. Inde etiam ex ea consuetudine unus cuiusque comitatus provisor adhuc Comes vocatur, quamvis nonnisi unus sit. Vide Salmasium ad Spartianum pag. 47. 48.

Comes, Iudex Civitatis ac pagi circumjacentis. Ita appellabant nostri Praefectos majorum Civitatum: quam vocem à Romanis hausisse existimant plerique, alii à Comitibus Germanicis, de quibus Caesar & Tacitus, ut Cluverius Lib. I. Germania antiqua. c. 48. Christoph. Besoldus in Dissertat. de Comitibus, & Rulandus in Tract. de Commissar. part. 2. Lib. 5. cap. 4. Num. 26. lex Ripuar. tit. 55. Si quis iudicem Fiscalem, quem Comitem vocant, interfecerit. Fortunatus Lib. 4. de Vita S. Martini de Avitianio Comite Turonensi:

Judicis inde feri conjux agra Avitiani.

Infra:

Territus hinc Iudex &c.

Supra:

Moribus ut tumidus Comes Avitianus agebat.

Idem Lib. 10. Poëm. 25. ad Galafrinum Comitem :

Judicio Regis valuisse crescere Judex.

Auspiciis Episcopus Tullensis ad Arbogastem Comitem Trevirorum : tu autem vir eximie, judex multorum providus.

Comites provinciales, qui in provincias ad eas regendas delegantur, in Cap. I. Caroli Magni an. 802. c. 1. Ita usurpant passim scriptores. Senator Lib. 6. Epist. 22. & seq. Gregor. Turon. Lib. 6. Hist. c. 8. 22. Lib. 7. Lib. 10. c. 15. c. 42. idem de vitis Patr. c. 8. Lex Ripuar. tit. 53. Chronicon Moissiacense an. 815. Concilium Cabilonense II. Can. 21. Asserus de Ælfredi rebus gest. p. 21 &c. Extat formula Institutionis ejusmodi Comitum in Charta Caroli Magni apud Mabomium ad Wicikindi Lib. 2. Quapropter in illa parte Saxoniae Trutmannum virum illustrem ibidem Comitem ordinavimus, ut resideat in curte ad campos, in mallo publico, ad universorum causas audiendas, vel rella judicia terminanda: iisque advocatum omnium Presbyterorum in tota Saxonia fideliter agat, superque vicarios & scabinos, quos sub se habet, diligenter inquirat, & animadvertat ut officia sua sedulo peragant: tandem idem Comes omnia sua sibi singulariter à nobis prescripta toto conatu ac viribus perficiat &c. Adde Alcuinum Epist. 35. Ut autem illi mallis, seu judiciis publicis presederint, doceant judicata & Notitia veteres, in Chronico sancti Benigni & Besuensis non semel, & apud Perardum in Burgundicis p. 34. 35. 147. 149. præterea vita S. Walarici Abbatis Baudemundus in vita S. Amandi num. 13. Charta Ludovici Pii pro Hispanis tom. 2. Hist. Franc. p. 321. &c.

Næque Comites judicum duntaxat obire officium, sed & populares suos in prælia & castra eduxerunt: ac demum, qui à Principe pro libito creabantur, inclinante Caroli Magni principatu, ad hæredes dignitates suas transulerunt, Regum ipsorum nutu, vel potius impotentia, cum eo usque post Normannorum incursum, imminuta Principum potestate, Comitum crevisset auctoritas, ut egre ab iis quibus præfuerant Praefecturis amoveri possent filii ac hæredes. Quod iam primum sub Carolo C. obtinuisse ostendunt illius Capitularia tit. 43. sub finem Cap. 3.

Hæc Du-Fresne.

Plura volentem ad Joannis Limnæi Jus Publicum Imperii Romano-Germanici ablegamus, ubi Lib. 4. cap. 4. de Marchionibus & Comitibus, eorumque variis nominibus scite discurret.

§. 85.

BURGGRAVIORUM DOHNENSIUM

Origo?

Comitibus Burggravii (a) & Barones ex ulu communifere æquiparantur: Et Burggravii quidem in Silefia nulli præter Dohnenſes, quorum familia longe vetuſtiſſima (b). Octingenti amplius anni ſunt, ex quo vir bello maximus Aloyſius de Urpach ſuaſu Caroli Magni Galliam Narbonenſem Germania noſtra mutavit, ad ejuſque limitem Albim incurſiones Vandalorum & latrocinia fortiter perpacavit. Liberalitate vero Ludovici Pii, & virtute meritorum ſuorum Filius Aloyſii Conradus Territorium pariter Dohnanum, & Burggravii titulum naſtus eſt, quæ ſumma dignitas unacum hæreditate ad Gentiles ejus tranſiit. Nec devicti hoſtes effecerunt: Flumina ipſa ſub jugum raperunt impoſito Albi, auſpiciis Conradi Imperatoris ponte ad Dreſdam pulcherrimo, cujuſ ſtupenda moles bicornia gentis Dohnanæ inſignia etiamnum oſtentat.

(a) *Burggravium*, Burgi Comes, ex Germanico *Burg*, Burgum, Caſtrum, & *Grave* Comes. Ita autem appellantur apud Germanos perpetui Caſtellani, Præfecti, ſive Judices alicujus præſidii atque arcis; cujuſmodi ſunt Burggraviatus Norimbergenſis, qui pertinet ad Electores & March. Brandenburgenuſes: Magdeburgenſis, qui eſt Saxoniz Electoris: item Burggraviatus, qui eſt in urbe Imperiali *Stidberg und Seifeſchauſſen* certis Nobilium familiis conſtitutus, & alii, quorum meminit Goldaſtus Tom. 1. Conſtitut. Imperial. p. 27. Præfat. & in *Receſſibus Imperii*. Speculum Saxonie Lib. 3. art. 52. §. 5. *Burggravius*, id eſt, perpetuus Caſtellanus, Judex eſt Marchionis. *Wichbild* Magdeb. art. 45. §. 4. Si vero Caſtellanus ſeu Burggravius præſens

sens esse non poterit, art. 46. §. 2. Hos inter Principum dignitatem obtinent Norinbergenfis, Magdeburgenfis, Zorbeckenfis, & Milnenfis. Vide eund. Goldakum tom. 1. pag. 371.

Burggraviatus Præfectura, Castellania, apud Wilh. Hedam pag. 283, 1. Edit.

Legi meretur hac super re sacri Imperii Romani Comitum Atrium antiquissimum, des Heil. Römischen Reichs uralter Graffen-Saal / conterranei nostri D. Friderici Lucae, Membri Collegii Historici Imperialis &c. Anno 1702 Francofurti ad Mœnum editum. Ubi de Comitibus sacri Romani Imperii antiquissimis, eorumque familiis, & aliis eo facientibus rebus commentatus est, adhibitisque optimis monumentis, & tabulis fide dignissimis, institutum rite auspicatoque peregit. Id cum ita comparatum sit, ut non indignum statuamus, quod omnium oculos subeat, tum non possumus, quin hoc loco, breviter licet strictimque, de eo dicamus. Ducto nimirum initio à Caroli Magni antecessis que temporibus, eos solum imperii Comites persecutus est, quorum stirpes illustresque familiae defuerunt, atque adeo, si à fama & memoria discesseris, nihil ad nos transmiserunt. Hanc vero instituti rationem tenuit, ut Comites hos illustresque eorum familias, ad literarum ordinem seriemque enumerarit, deque Originibus, opibus, juribus, dignitatibus, rebus gestis, aliisque huc pertinentibus apte eleganterque disputarit. Et quamvis in duas partes opus hoc distinxerit, videtur tamen altera pars prioris supplementum esse, uti & ipse monet, quandoquidem eandem ibi viam tenet, familiasque in primo Tomo non contentas servato literarum Ordine recenset atque explanat. Daremus hujus instituti nonnulla specimina, nisi omnia paulo latius paterent & ita colligata invicem & connexa essent, ut ægre separari divulsisque adeo partibus vix satis apte commemorari possint. Id monemus, opus ipsum antecedere præfationem, quæ lectoribus introductionis velut loco esse potest, quandoquidem de Comitum Originibus & satis in genere ibi disputatur & nonnulla lectu non inæcunda proferuntur. Ostendit nempe Regnum quondam in certas provincias, sive pagos (quos tum germanice Govv vocarint, unde Briggow, Rhingow aliaque hujusmodi nomina descendere ait) divisum fuisse, iisque gubernandis Comites præfectos fuisse, qui tamen Ducibus paruerint. Carolingico autem ævo tria potissimum Comitum genera ab Historicis commemorari. 1.) *Comites Palatino*s, quorum singulos singulis provinciis dedit Carolus Magnus, cum à Merovingicis unus solum palatii Comes constitutus ser-

vatusque fuerit. 2) *Gow-Gravios*, (*Gow-Grassen*) qui res pagorum civiles curant & imprimis maleficos ad supplicia rapuerint. 3) *Cent-Gravios*, *Cent-Grassen*/ qui Comitibus seu *Gow-Graviis* subiecti fuerint, eorumque loco leviora quædam munera administrarint, nomen ex eo adepti, quod, cum provinciæ seu pagi in centenas distincti essent, (de quare jam olim Tacitus) illi centenis præessent. Atque huius rei adhuc circa Heidelbergam vestigia extare, maxime reverendus auctor testatur. Ab ipsis vero Carolingicis adhuc plures constitutos esse, 1) *Comites liberos*, (*Freigraffen*) qui sine accuratiori inquisitione, & prout ipsis visum erat, maleficos pœnis afficiebant. 2) *Comites sylvarum* *Holz-und Wald-Grassen* qui res ad ligna & feras pertinentes curabant, quali raunere Comites de Eppstein functi dicantur. 3) *Comites finium*, seu *Marggravios* (*Marggraffen*) 4) *Comites provinciarum*, seu *Landgravios* (*Landgraffen*) 5) *Comites Castrorum*, (*Burggraffen*) qui castris castellisque præerant. 6) *Comites exercituum* (*Heer-Grassen*) qui exercitus ducebant. 7) Illos Comites, qui Germanice ab aliis *Raugraffen* / latine asperi, aliis *Rauchgraffen* seu *Hirsuti*, ab aliis denique *Ruge* vel *Ruhgraffen* appellantur. Tales Comites in urbe *Simmern* vel circa illam confedisse, ex quibus aliquis dictam urbem Imperatori vendiderit, teste Sebastiano Munstero. In horum Comitum numero *Boyneburgios* quondam fuisse, nonnulli, teste E. Lucæ, existimant. Meminisse præterea *Rougraviorum* diplomata & tabulas, quæ ad Controversiam *Aperturæ*, inter Electorem *Moguntinum* & *Palatinum* agitatam, pertinent. Tandem vero successu temporum magnam conversionem factam esse, imprimis *Saxonico* Imperatorum ævo, quo pagi dicti desierint, & Comites provincias & regiones ad posterum transferendas acceperint.

(6) De *Burggraviorum Dohnensium* Familia plura, dum mox sequenti de Dynastis in *Silesia* liberis, sive *Bojemæ* Regi immediate subiectis sumus tractaturi.

§. 86.

BARONES IN SILESIA MULTI,
quorum alii immediate, alii mediate Regi subiecti.

(a) Barones hæc tempestate in *Silesia* satis multi:
quorum alii haut minus quam Principes *Bojemæ* Regi im-

gi immediatè subjecti: quidam mediatè. Inter eos, qui immediatè, præsignis illorum dignitas, qui Baroniarum liberarum nomine Status provinciae repræsentant, & quos inter controversiis de jure *προεδρίας* sive sessionis prærogativa compescendis D. Ferdinandus eodem illo seculi superioris anno undequingagesimo a. d. XXII Maji hanc legem dixit: ut qui antiquiori natus familia, aut qui prior dignitatem meruisset, *welcher älter am Geschlecht / oder am ältesten geheiret* / reliquos antecederet: respiciens procul dubio ad constitutionem Theodosii, & Valentiniæ Augustorum, quæ docet, in uno eodemque genere dignitatis priorem esse debere, qui prior meruit dignitatem. Tenent autem hodie Dynastias illas, Wartenbergensem quidem Burggraviū ^(b) Dohnenses, Pleßensem ^(c) Promnicii, Millicensem ^(d) Malzanii, Trachenbergensem denique ^(e) Schaffgotichii Barones, eminentiorem haud pridem titulum *semper-liberorum der semper-freien* Cæsareo beneficio consequuti: quomodo quidem ab antiquissimo tempore adpellatos fuisse constat, qui indignitate ista constanti reliquis ordinibus parilis dignitatis splendiores viderentur.

(a) Baronum etymon fusè explicat Carolus du Fresne in Glossario ad script. &c. ubi inter reliqua ad rem nostram scribit sequentia: *Barones dicti Vasalli, qui tenent terras suas immediatè de Rege per servitium militare, & alia feudorum consuetudine servitia: quo significatu vocem hanc usurpatam passim constat. Statuta Roberti III, Regis Scotie, cap. 56. Statutum est etiam, quòd quilibet Baro, vel alius tenens de Rege, &c. Constit. lib. 1. tit. 44. Per Comites, Barones, & eos, qui à nobis tantum feuda in capi-*

pite tenent, non qui Comitibus & Baronibus aliis teneantur &c. Matthaeus Paris 1110. Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliarum, qui de me tenent, mortuus fuerit. Matth. Westmonast. an. 1244. p. 317. Fecit notificari per totam Angliam, ut Baro quisque terram tenens à Rege in capite habere prompta regali praecepto omnia servicia militaria, quae ei debebantur, tam Episcopi & Abbates, quàm laici Barones. Charta Guillelmi Ducis Aquitaniae in Tabul. Windocinensi, Ch. 83. Tunc Barones mei, qui me juvare debuissent, à fidelitate mea recedentes mihi graviter nocere coeperunt, &c. Ex obsequiis scilicet ratione ac feudorum natura. Vide Bestium in Comitib. Psellav. p. 516, 561. Cum ergo nobiles, qui Regum servitio adscripti sunt, ceteris nobilibus praevineant, inde

Barones dici coeperunt Proceres ac Magnates. Capitularia Caroli C. tit. 15. Ea etiam quae in Sparnaco de Episcopalibus Capitulis cum illustribus viris, & sapientibus Baronibus vestris observanda de legistis. Hincmarus Epist. 1. c. 6. Nam si illi boni Barones post mortem Pipini cum duobus fratribus sic sano consilio egerunt, ut pax inter fratres Reges & inter Regni primores ac populum esset. Ubi Barones & primores iidem sunt: Barones in Alemannia sunt in duplici differentia. Alii enim dicuntur simpliciter Barones, alii semper-Barones. Semper-Baro is esse fertur, qui à nullo horum feudum habet, sed à alio ab ipso; adeoque liber est, ut nulli ad fidelitatis adstringatur iuramentum, ut propriè Barones de Limpurg esse dicuntur. Est autem Alemannis inveteratus usus, & longè observata consuetudo, non magna, quantum conjicere possum, ratione suffulta, ut Baro copulando sibi militaris & inferioris generis conjugem, prolem inde creatam degeneret, atque debaronizet, filique de cetero Barones minimè vocitentur. Comites verò per connubium cum simplicis militaris generis feminis natos filios non de-comitant; sed si eorum filii iidem in militarium genus nubant, extunc illorum dum proles de-comitatur, militariumque generis ordini deinceps connumeratur, quae profeclò observantia baud satis honesta esse videtur. Verba sunt Petri de Andlo lib. 2. de Imperio German. cap. 12. Vide Princeps. Baronum etiam appellatione donantur majores Vassalli, qui non à Rege, sed à majoribus Baronibus nude pendebant. Liber Ramesiensis Sect. 27. Concesserunt ante Barones Ramesiensis Ecclesiae, quicquid fecerunt in Capitulo apud Ramsfey. Ità ibi non semel, Conflitur. Sicula lib. 3. tit. 22. Post mortem Baronis, vel militis, qui à Comite, vel Barone alio Baroniam aliquam vel feudum tenuerit &c. Gervasius Doroburnensis an. 1183. Protestatum est etiam, quod electus Rosenfis ante consecrationem suam homagium D. Can-

*Cantuariensi Archiepiscopo debeat facere statim post electionem suam su-
per Baronia, quam tenet de eo. Charta Wilhelmi Talemontensis castri Do-
mini: & convocans omnes Barones meos, quos de diversis regionibus addu-
xeram, quosq; in honore meo placitaveram &c.*

De Baronibus, variaque hujus vocabuli significatione exactissime tra-
ctat Limnæus Tract. de Jure Publico Imp. Lib. IV. cap. V.

(b) Quo anno Burggravii Dohnenses in Silesia suum fixerint domici-
lium, certò sciri nequit: anno tamen 1301 Burggravium aliquem de
Dohna à Conrado Duce Stinaviensi & Raudensi Kobenà oppido donatum
fuisse, Annales memorant. Imò *Herrenstadum* olim in eorum fuisse po-
testate, vel inde certum est, quod anno 1488, tempore belli Glogoviensis,
ex mandato Regis Mathiæ Hunniadis per Haugwicium Tribunum exerci-
tûs Regii opidum illud Baronibus Dohnaviensibus ademptum fuerit. Et
Hartknochius in Chronic. Borussiæ scribit, jam seculo decimo quarto
Ducem quemdam ex Silesia cum Burggravio aliquo de Dona in Borussia
visum fuisse. Sed juvat aliquos saltem Illustr. hujus Prosapiæ Heroës
sagæ & toga claros in utraque linea tato Borussica, quàm Silesitica, in-
tueri: & quidem.

In linea Silesitica primus esto

ABRAHAMUS Burggravius de Dohna, qui jam anno 1469 Cas-
miro Poloniæ Regi adversus Mathiam Regem Hungariæ militasse scribi-
tur. Secundus

HENRICUS BURGGRAVIUS de Dohna, Dominus in Tschirne,
qui anno 1510 Guraviensis Nobilitatis ad Glogovienses fuit deputatus.
Tertius

CHRISTOPHORUS BURGGR. de Dohna, qui anno 1589, tan-
quam Commissarius Ferdinandi I, Ducatum Saganensem, cum illo Ele-
ctor Saxoniz cederet, accepit in possessionem. Quartus, quintus, &
sextus

FRIDERICUS

CHRISTOPHORUS

OTTO

} Burggr. Dohnavienses, qui anno 1586 Func-

rationi Ducis Georgii II Brigæ adfuisse memorantur. Septimus

GEORGIUS Burggr. de Dohna, Eques aurei Velleris, qui circiter an-
num 1589 fuit inter primos aulæ Ministros Archiducis Mathiæ. Octavus

ABRAHAMUS BURGGRAVIUS de DOHNA, Lib. B. è IV Sil.
Dynastis in Wartenb. &c. ab Henelio nostro in Silesia Togata lib. I hoc
elogiò celebratus:

Nullam in mundo esse fortunam, quam litterarum non augeat gloria, sa notitia, verus non essatum, sed oraculum Cassiodori est, ing, Abrahamum Burgg, Dohnentem quadrat, Heroem illum tali gente orundum, qua a multis jam seculis, & natalium dignitate, & rerum magnitudine inter generosiores Germania nostra familias enituit. Oclingenti jam amplius anni sunt, ex qua vir bellè maximus Aloysius de Ursach suasu Caroli M. Galliam Narbonensem Germania mutavit, ad ejuq. limitem Albi incursiones Vandalorum, & latrocinia fortiter repressit. Liberalitate verò Ludov. Pii, & virtute meritorum suorum filius Aloysii Conradus territorium Dobnau una cum Burgravi titulo adeptus est, unde quidem posteris gentilitium nomen hereditario jure mansit, quod & usurparunt splendide, & dignis defenderunt trophæis gloria. Neque domi hostes sufficiebant; flumina ipsa sub jugum rapuerunt imposito Albi auspicio Conradi Imp. ponte ad Dresdam palcherrimo, cujus stupenda moles gentis Dobnana insignia, & decora alta Parentum adhuc ostentat. Sed nec minus illa Provincia terminis contineri potuit, quin diffunderet etiam sese virtus, ut fortunarum suarum domicilia alii collocarent in Silesia, alii Lusaciam habitarent, alii sese in Bojemiam converterent, alii in Borsussiam migrarent, alii denique alias sibi sedes questum irent. Hujus ergo familia decus noscer fuit, eò quidem majus, quod præter majorem splendorem hant modò armorum scientia, sed litterarum pariter intelligentia (qua rara quidem hoc ævo copula, sed eadem tanto honorificentior, quancum virtus ipsa geminata excellentior, cum præsertim utraque hæc sacra belli & pacis, Martis & Minerva amicè conspirantia, mutuis inter se opibus ac premiis ornari, juvarique in confesso habeatur) gloriam vixerit illustrissimus. Nam cum primam aetatem consuetudine Musarum, & peregrinationibus ad longinqua, & diversa orbis terrarum loca, ipsamque adeo terram sanctam fortune, ac virtuti suæ periclitanda suscepta consecrasset; virilem Martis contubernio confirmavit & memorabilibus aliquot contra Turcas expeditionibus insigni laude sagatus interfuit, imò præfuit. Reversus ad regiam militaris fortitudinis facinora prudentia civilis operibus miscere auxit, & amplificavit: singulari tractandarum pericula, ac versatilis ingenii felicitate, ad omnia quæcunque aggredere, apti consecutus, ut post Lusacie superioris Præfecturam cum laude justitiae, & equitatis aliquot annorum curriculo administratam; inque filium natu majorem abdicatam, Camera Bojemica Præses constitueretur, nec solum Rudolphi II, Imp. Gloriosissimi, sed Maibie quoque Caesaris Augustissimi sanctioribus consilia & arcana adhiberetur: multis interim, ac per-

ampli

amplius præter gravissimas Reipubl. procuraciones, commissiõesque in ipsa provincia obitas de maximis negotiis ad magnos Principes, ac præsertim Polonia Regem, & Moscovitarum Ducem legationibus ab utraque S. Caf. Majestate, nec non Hisp. Rege Potentissimo honestatus, iisque omnibus quàm honorificentissimè perfunctus. Quò iudicio, quàm eruditione fuerit, abunde fidem faciunt ejus excerpta, quæ à Jovii historiis nobiscum communicavit Cl. Opitius. Libertatem calami quisquis legit, nequeat non mirari. Natus A. C. 1561, XXXI Decemb. ævi sui metam attigit Vratia. Kal. Maji A. 1613.

Cæterum huic Abrahamo Burggravio à Dohna &c. coætaneum & familiarem fuisse insignem illum Silesiæ nostræ Poëtam Andreæ Calagium, ex variis epigrammatis ad eundem scriptis colligitur; quorum quædam memoratu digniora juvat annexere:

I. In Illustr. Burggravii Insignia:

Per clypeum solis cervi quæ cornibus ante
Nunc ornamentis pluribus aucta nitent:
Illa quidem à proavis Insignia nobile ortus,
Sed magè virtutis sunt documenta tue.
Nam quod inauratis crucibus, quod & ense, rotæq;
Spectantur, meritum, Virgerose, tuum est.
Tu juga Sionis, tu sancta sepulchra petisti,
Auratus Solymis tu decoratus Eques.
Tu terras alio mutasti sole calentes,
Tu Moschos iterum, Casare missus, adis.
Cassis ut insignis diademaq; jure si perstent
Palmam, virtutis præmia sola, tuam.
Et cubito quæ nuda tenus, quæ carula vestem,
Virgo polo certam polliceatur opem.
Eidem.
Quæ mihi jam pridem per te spes facta videndi
Cæsaris, hæc & adhuc me, Baro magnæ, fovet.
Nec modo spectanda, quid enim spectare juvabit?
Et spectasse tamen Cæsaris ora, juvat.
Verum etiam facilem, quo nomine gaudet, habendi
Patronum, atque adeo, te mediante, patrem.
O fortunatum Vatem me denique, voti
Si, quo fido, tuo munere, compos ero.

O te felicem, toto licet orbe celebris
 Antè, poëmatibus quod referere meis.
 Quando Deus, Caesar, Dobnuius, mihi numina terna
 Materies fuerint carminis una mei.

Eidem.

Quod fandant alii plerumque poëmata Vates
 Ebria: quodque mihi sobria sola fluant,
 Scilicet hesterni modicis stimolata Lyæi
 Haustibus, & cæna simplice sermo fuit.
 Ergo tuo jussu ne cras, Baro maxime, pangam
 Frigida, fac hodiè fervida vina bibam.

Eidem.

Ut saliat bene vena micans, pravaq; remissa
 Sanguine, succedat vivus in ossa calor.
 Vina bibenda mihi, Medicis suadentibus olim
 Jam didici. Venam nunc seco, vina peto.
 Ut sanguis redeat nervis, vigor artubus, acri
 Spiritus ingenio, vis nova, mensque celer.
 Ac delectamur dum Caesaris ore, facultas
 Quotidie Domino dandi Epigrammamco.
 At Epigramma parum est. Epigrammata plura, vel uno
 Ferre die, artificis nobilioris opus.
 Prasertim calidos animos addente Lyxo;
 Materiamque rei Casare dante novam.

Eidem.

Dum tua semestri me Wartenberga recepit,
 Vix mihi vix pisces ter quater esse, datum est.
 Fortè, quod usurus tum denique pluribus essem,
 Cum tua stagna suis excutienda forent?
 Vescar ut his hodie esuriens, te dante; metque
 Reliquias possint cras habuisse, rogo.

Eidem.

Sum visus, nisi falsus, heri spectare Cometen,
 Cum maris Hesperii sol subiisset aquas.
 Cumque cucurrissent horas vix sidera binas,
 Sidera non nitido conspicienda polo.

Quid nobis, Baro magne, novi portenderit ille,
 Quando patet, multum quemque tulisse mali?
 Ardet, inexcitum longum jam, motibus Orbis
 Ac belli furias angulus omnis habet.
 Iustitia vindex qui transfert, reddet opinor
 Romano Imperio debita regna, Deus.

Eidem.

Quem fueram mihi visus, heri spectasse Cometam,
 His oculis hodiè spectro, benigne Baro.
 Tu quoque spectaturus eum, fac pande sinistram,
 Vergit ad Eoas quæ modo cunque plagas.
 Spectabis stellam, Boream medium inter & Eurum,
 Unde, sed obscuro lumine, cauda micat.
 Quodsi, quas ponunt plures sine sidere noctes
 Astrologi, fuerint, nulla verebor erit.

Eidem de G. Martino

P. L. C.

Scripta Poëtarum, dignorum nomine tanto,
 Pene trecentorum sunt revoluta mihi.
 Ut, tradant forsan vitæ communis in usum,
 Si qua, notarentur mobiliore manu.
 Integra præsertim faciens sententia versum,
 Carmine certantum quæ sit in ore frequens.
 Nec solum veteres bonus exhibet ordo: tulerunt
 Tempora quos etiam nostra videre licet.
 Quando igitur numero Martinum dignorum,
 Carmina, quæ pepigit, discutienda peto.

Eidem.

Jam quondam didici, valere multum
 Asservata. Quid? esse sic, probare
 Exemplo queo. Nam mihi dedisti
 Quos nuper, Baro gloriose, pisces,
 Non omnes simul & semel comedi:
 Conditos sole candidi coacti.
 Hesternæ fuit unde vesperarum,
 Ne pallens hodie fame tremiscam,
 Missis piscibus est tuum, caverem.

Eidem.

Eidem.

Na, tantum minus aulicum, potestam,
Qui missis epulis cupit repleti:
Na, verè dominum benigniorem,
Qui missa dapè prævenit petentem:
Da, quæso, veniam, Baro diserte:
Promissis, pote subdidisse, paucis.
Aut, si fas mihi, voculam tueri,
Admittas, idèd fuisse scriptam,
Captandis, quod adesse, te, putarem.
Sed quid plura? Deum mihi loquentem,
Sum (sic me juvet) audisse visus,
Ut vox insonuit: Scias Calagi,
Intus quatridduum viam inchoandam,
O is faxit, ut inchoetur isthac
Successu meliore, serviatq;
Divinis modò laudibus, reig;
Communi stabilem ferat salutem.

Eidem.

Cum nostris jocus haud sit invenustus,
„Pulpa conveniat bonus quod haustus:
Et dono Domini fruar cyprino,
Qualem Sardanapalus optet esse,
Ac pisces aliàs ament natare;
Ejusdem quoq; liberalitate,
Quod vinum bibero liquens, habebo.

Eidem.

Ut nostra cedat, nostrorum, orbisq; saluti
Deducente Deo cœns quod inimus iter:
Cæsaris ô magnum decus, & Lux summa Baronum,
Sicut beri, ab hodie missa rubella bibam.
Carolo Hannibali Burggravio à Dhona,
herili filio.

Quondam etiam magnus peregreque domique futurus,
Jam nunc discè pedum signa paterna sequi.
„Sunt aliquid, sublime genus, bona, splendor opesq;
Virtutis studiis hac sed adaucta, nitent;

Quando

*Quando igitur pars est ejus, ^{boni}
Quo minus discas, hunc tibi dono librum.*

De Illustriss. D. D. Abrah. à Dohna Sec. natali. Ad solem 22 Dec.
cum ejus perendie futura esset Eclipsis.

*Nube latens bucuq, diu, tenebrisque secunda
Luce, dolens hominum probra, tegende jubar:
Phæbe, quid incinctum radiis fulgentibus effers,
Cuncta replens hodie luce micante caput?
Messiane nites, mundo qui nascitur infans?
Natalemve refers, qui mihi fautor, Abre?
Annuis, & jam prendo notas. O sapius anno
Purus utrumque verbas hunc redeunte diem.
Ac ut ei, patri divumque hominumque per aras,
Sic tibi Musarum proximus ibit honor.*

Eidem.

*Quæ reducem jam jamque refert mortalibus usq,
Ut reducem Dominum, sic mihi, fama ferat.
Ergo quid occurrere moror, nec ob oia Musis
Porta meis per eum, voce styloque feror?
Quippe feror, videorque rapi mihi percitus æstro.
Ut bene facta canam tanta minister Heri.
Nemo profecto patronus eo jam major, & uno
Me nemo (ignoscas Mome) poeta magis.
Munus id est DEUS alme tuum, quo quæritur ævum
Non homini, sed bonos dignus in omne tibi.*

Eidem.

*Quos nuper venit mihi Phalencos,
Hos ipsos hodie favens dat hora,
Ut nomen tuear boni Poeta,
Ut veram merear notam vicissim.
Quo res cunque cadet, vel oscitasse
Culpatus, veniam rogo: vel (opto
Quod) distus vigilasse, quæso, laudem.*

Eidem domum redeunti.

*Qualis cerva, canum latratibus æta per agros
Ad gelidas rigui fontis ambelat aquas:*

mm m

Talis

*Ad reducū Domini gestio stare pedes.
 Quæ standi sit causa, rogas? fert ille salutis
 Communis præter commoda, priva mihi.
 Qualia, fors iterum scitaris? Talia, nullo
 Quæ valui, stans hucusque, parare modo.
 Ocia nimirum, Divo tribuente Rudolpho,
 Se modo cantandi versibus, atque DEUM.
 Hoc mihi nil potuit contingere munere majus:
 Unde Precatori debeo tanta meo.
 Quanta suo quisquam sese debere fatetur.
 Vixero, non ipso, Pollio, major eris.*

Eidem.

*Pharmakon est, medicis unguen potabile, membra
 Quod luxata locis restituisse potest.
 Hoc, Phæbo monstrante, meum coelurus in usum,
 Purpurei rogito pocula ternameri:
 Augmentum si quartus eis accesserit haustus,
 Nomine pro danti, proque salute bibam.
 Et, quod ad extremos, Divo pandente Rudolpho,
 Arripitur Mosi hos, non male cedit, iter.*

Neque omittendum Poëma illud non inelegans, anno 1612 scriptum, quo Dn. Abrahamo Patri, & Carolo Hanibali Filio Burgravii à Dohna Dignitates antiquas, novas obsequioso Venerationis cultu gratulatus fuit Henricus à Meizerad, quod sic habet:

*Aurea, quos virtus & avita gloria gentis
 Illustri statuit divine laudis in arce,
 Quos ad Pierii laureta virentia montis
 Entheus incendit fervor, raptavit honestas,
 Quos sacer ex Helicone liquor perfudit, & ipso
 Suscepere DEÆ: natos è stirpe DEORUM
 Semideos credo, & Jovis alto sanguine cetros.*

*Non equidem aggrediar sublimes ferre corburno
 Heroas, quoscunque tulit Germanidos ora.
 Donavio modica nostro sub Apolline laudes
 Gliscent, cui meritos nec Mantua pandat honores,
 Maonii condant nec suada diserta Poëta.*

*Haud ejus subit mentem, sua stemmata, ceram,
Majorum genus, aut pietas jactare figuras:
Nec sua quæ fuerant patris ornamenta, putavit.
Illustrare sua clarissima nomina gentis
Qui roseus systema suis spectabile mundi
Illustrat radiis Titan, sibi duxit honorem,
Virtutisque sua statuas augere paratu.
Hoc erat: Aonio pectus quod fonte rigavit
Atque scientifico doctrina proluit haustu
Artibus ingenuis capit primordia virtus.*

*Hoc erat: Omnigena discrimina cernere gentis
Regna quod instituit, se vibraturus in arva
Longinqua regionis, & extera Climata mundi,
Atque Palestina miracula visere terra.
Divina virtutis opus! Mens ardua nescit
Delituisse domi patrioque quiescere cæto.
Quis mihi nunc adeo vastrum jactabit Ulyssem?
Viderit extremos Garamantas, viderit Indos
Aut que sunt Macedo loca non audita Philippo
Viderit; at technis instructus & arte Pelasga
Subdolan in tacito versavit pectore fraudes:
Sæpe suum furis elusit callidus hostem.*

*Non ea mens tibi Donavi: mens in via fraudi
Te clarat, virtusque meret super æthera tolli.
Hic scopus hæc fuit suscepti meta laboris.
Quæ fuerant oculis commissa fidelibus olim,
Omnia sunt patriæ: doctrina, peritia, virtus:
Quæ cæci nescit tenebris occulta taceri,
Atque tegi: Generosa suos meus exerit ausus:
Assurgit tandem: Procere venerantur in aula
Cæsaris, autorem Consultoremque requirunt
Donavium: cupiunt, quæ iura vicaria Regis
Incumbunt, quibus in sancto vox prima senatu.*

*Non commenta loquor, non dissentanea: Cæsar
Quo basis imperii, velut Atlas nititur axe,
Consiliis adhibet gravioribus: Austria novit
Virtutemque fidemque tuam: Promarchis sceptrum*

m m m 2

Lusa.

Eufanii tenuisse soli virtute merebas.

At alio Te fama vocant inopina, sequendum:

Imperium gnato, gnato commitis honorem,

Et curas & onus: superum stant omnia iussu.

Quam bene, quos DEUS heredes virtutis avita

Constituit, patriis fas est succedere curis.

Te, Generose parens, felicem pradicat avum:

Gratatur tibi Donavia domus inolyta gentis:

Muxisset diem, tanti quo nominis Hares

Emulus exoritur Patris, venerabile Fama

Ingreditur templum: Pauci quos aequus amavis

Jupiter, hos oculis viderunt prolis honores.

Jam mea, Donavi, praeclissi sanguinis Heros,

Dum nova sceptris capis, gracili Te Musa salutat

Carmine: ne reventas tenuis donaria voti

Acceptare, mea quae aditum praeberet Camoenis.

Te beat Augustus, merito Te maculat honore

Matthias: Tibi decrevit nova munera virtus,

Et fatum: niveis polita super athera bigis:

Quo te divinus rapit impetus, ornamenta

Quo te cunque vocant Heroica, gnaviter urgo

Virtutis stadium. Virtus clarescit eundo.

Sed quo progredieris tandem mea cymbula? remos

Collige: sit modus in versu, sit denique finis.

Donavi, magna fulcimina maxima gentis,

Deliciae domus, vos sospitet alma Jehova

Gratia: Vos Pyllispar est superare senectam

Longevos: Vestris adsint pia numina capitis:

Consiliis Zephyros aspinet Jova secundos.

Vivite virtutum geminum decus, ultima Phabi

Spes & Musarum fiducia: Vivite Jova,

Vivite pro Patria, Regis, Vestrumque salute.

ABRAHAMUM Burggravium praeterea à sacra Caesarea Majestate
anno 1600 in S. R. I. Principum numerum assumptum, Principis autem
axiomate Abrahamum nunquam usum fuisse: filium vero Carolum Ha-
nibalem, & Principem auduisse, & ut Principem vixisse quidem, hujus
tamen filium Ottonem Abrahamum à Principis nomine rursus abstinuisse,

fe, famofus noſtri temporis ſcriptor Gregorius Leti in epiſtolis ſuis in hæc verba refert: *Il Burgraf Abram de Donà fu gratificato l'anno 1600. del titolo di Principe da Ceſare, del quale però non ſene ſervi, mà benſi Carlo Hanibale ſuo figliuolo, che per li grandi ſerviggi reſi all' Imperio ottenne ſegnalate remunerattioni. In tanto Come Signore Generoſo aſſunta la qualità di Principe, ſi diedi à fare coſi grandi ſpeſe, che incommodo molto i ſuoi aſſari; dopo la ſua morte deſiderando il figliuolo di rimettere la caſa in buon ordine col mezo d' una grande Economia, non volle ſervirſi del titolo di Principe.* Ita Leti in epiſtolis ſuis Parte I. epiſtola 13. in qua particularia quædam, hanc Illuſtriſſimam Familiam concernentia, referuntur: male autem Zuleſſt loco Zulauff / & Virſenberg loco Wartenberg / ſcribuntur. Imo neque illud, quod Ducalem dignitatem Burggraviis collatam attinet, ſatis fideliter referri videtur; Nos, quod res eſt, ſcribere volentes, ab hodierno Illuſtriſſimo Domino Dynaſta Caroli Hanibalis nepote certiores facti ſumus, litteris quidem Cæſareis non ad *Abrahamum*, ſed ad dictum Carolum Hanibalem illius filium ſcriptis, à ſacra Cæſarea Majeſtate eidem non tantum axioma Ducale, ſed Ducatum inſuper utrumque Oppolienſem & Ratiborienſem gratioſiſſime oblatum, traditionem vero ab invidis (ut fieri amat) quibusdam ſuſtaminatam, imo proſus impeditam: & loco Ducatum certam pecuniæ ſummam in virtutum ac meritum Heroicorum præmium Illuſtriſſimæ Familiæ poſtea fuiſſe enumeratam: Ducatibus autem non extraditis Illuſtriſſimum hunc Heroem, avum nimirum hodierni D. Burggravi, à titulo quoque Ducis abſtinuiſſe.

Nonus inter hos Heroes Sileſiticos ſit Abrahami Filius

CAROLUS HANNIBAL BURGGRAVIUS
de DOHNA,

Ferdinandi II. Cæſaris glorioſiſſimi felicis recordationis in variis momenti maximi negotiis Commiſſarius, qui anno 1627 adverſus Danos in Carnoviænſi commorantes feliciter excurrit, & multos horum hoſtium delevit; in reditu tamen infeliciter cum iisdem conſlictatus ex equitatu ſuo amiſit plurimos. Cum anno 1628 Glogovia major ad fidem Catholicam reducenda eſſet, copias Lichenſteimanas mira celeritate & pia fraude per arcem in urbem introduxit, qua arte quoque Suidnici poſtmodum uſus, egregio zelo juvit rem reſtituere Catholicam. Cum anno 1622. d. 28 Auguſti Cæſare ni juxta Wratſlaviam cum Saxonibus & Suecis inſeliciter conſclerentur, & hic ipſe Carolus Hannibal cum Henrico Wences-

Iao Duce Olsaenſi intra urbem moenia conſcendiſſet, conſpectum ſpectatu-
rus, nec non ſimul de patriæ ſalute conſultaturus, noſter Cæſareanorum ſi-
niſtram ſortem agre ferens, & zelo pro Cæſare motus, è manu militis, rei
tormentariæ periti, fomitem eripit, tormentum adverſus hoſtes directum
& oneratum explodit, ac equum cujuſdem ſupremi Locumtenentis in eo
ſedentis nec non tres gregarios milites proſternit. Ob quam tamen au-
daciam Cives Wratſlavienſes tumultuoſius accurrentes, Burgraviū
non tantum maledictis & contumeliis affecerunt, ſed etiam cum ad tutio-
ra ſeſe in domum Ducis recepiſſet, eundem ſibi extradi petierunt, de vita
forſan periclitaturum, niſi adnitente Duce atque ſenatu Wratſlavienſi
incognitus in curru quodam recto ex urbe dimiſſus, Wartenbergam ſeſe
contuliſſet. Sequenti 1633 anno, cum in Polonia novum conſcripiſſet
militem, cum illo redux obſequiis Cæſaris immortalis eſt.

Carolo Hanibali anno 1612

Caspar Sigismundus à Noſtitz

ſequens ſcripſit

Carmen Votivum!

LVſatla faſces & ſceptra ViCarla proreX

DonaVV's Caplt. hoC ſanXlt In aXe DeV's,

EMerſet Caſar patrls tibi Donat honores:

QVos pater atherla proſperitate bea.

Flore perennanti tum ſtabunt ſplendida regna,

Cecropius docto protulit ore Plato:

Cum faſces rerumque datas moderatur habenas,

Qui ſua Caſtaliis tinxerit ora vadis.

Te Baro prognatum generoſa ſtirpe, ſuturum

Credimus auxiliis, conſiliisque Patrem:

Dum tibi Romulidum felici nomine Caſar,

Inclyta Luſatia ſceptra gerenda dedit.

Nam tibi divinum pectus Tritonia Pallas

Cor Themis, & mentem finxit amica charla,

Emenſusque alio terras ſub ſole jacentes,

Plurima ſub memori pectore jura tenes.

Utere ſic voco, felicibus utere fati:

Celeſti captis adſit ab arte DEUS.

Iſportum tenet, ac felici navigat aura:

A ſupero quiaquis Numine ſentit opem.

Decimus HENRICUS Burggr. de Dohna extra patriam bellica virtute inclaruit, & ob eximia merita Ferdinandi II Cæsaris Augustissimi Consiliarius intimus, & duarum legionum Cæsarearum Ductor supremus factus, Anno 1635 præclara generositatis suæ, atque dexteritatis edidit specimina, dum Moguntiam, Gallico & Suecico milite cedere coactus, occupavit, ab Electore Moguntino postea summus provinciarum illarum Electoralium Gubernator renunciatus.

Undecimus, CONRADUS Burggr. de Dohna, Dominus in Zulauff / Zabel / Walten / Tögel / & Neu-Tölsbach / sedem suam in Zulauff fixam habens quietis amans, & vitam ducens privatam.

Duodecimus JOANNES GEORGIUS Burggr. de Dohna, natus fuerat anno 1613. Cælebs mortuus anno 1683.

Decimus tertius OTTO ABRAHAMUS Burggr. de Dohna, ob præclaras animi dotes, & egregiam, quam à juventute sibi comparaverat, doctrinam à Ferdinando II Imperatore Gloriosissimo in numerum suorum supremæ Silesiarum Curie Consiliariorum adlectus, & variis, atque periculosis bellico illius temporis Commissionibus adhibitus, fortunam quoque variam expertus fuit; in turbis enim post Wallensteinii fata concitatis ab hoste captus vita periclitabatur, nisi à Chiliarcho Cæsaris Götzio in libertatem vindicatus fuisset. A. 1646 Praga domum redux febri & catarrho suffocatus fuit: Cujus Filius, & in Dynastia successor

CAROLUS HANNIBAL in tranquilla morum temperie, generosaque humilitate, fastum & superbiam, luxum omnem, maxime vestium abhorrens, rerum hodie in Wartenbergensi Dynastia potitur. In juventute nobilibus instructus exercitiis, tam strenuam præsertim bonis literis navavit operam, ut etiamnum in hilari conversatione latinum pangere carmen ex tempore sciat: ex peregrinatione, qua provincias varias peragraverat, reversus in Aula Cæsarea aliquamdiu moratus, sacro conubii scedere sibi junxit Herulam aliquam ex Illustrissima Schrottenbachiana Prosapia ortam; ea vero post sterile matrimonium anno 1683 è mortalium numero exempta, cælibem hodieque vitam agit: Et quamvis ob ingenii acrimoniam, judicii dexteritatem, variamque rerum experientiam, ad majora rerum gerendarum officia natus esse videatur, ab omni tamen ambitione alienus manere mavult

Beatus ille, qui procul negotiis;

Interim nihilominus in sublimi illa dignitate, in qua jam ab annis triginta circiter in Generalibus Principum ac Ordinum Silesiticorum Comitibus

tan-

tanquam Commissarius Cæsareus præfulget, Curas, communi bono dicatas, nequaquam negligit, emolumento summi Principis fideliter atque adeo pie intentus, ut tamen dulcissimæ patriæ non obliviscatur.

In Linea Borussiacæ

Primus fuit STANISLAUS Burggr. de Dohna, qui sub seculi decimi quinti medium in Borussiam ex Silesia migrasse traditur.

Secundus PETRUS, Stanislai Filius, in Braunsberg & Morrunck supremus Capitaneus.

Tertius ACHATIUS & FABIANUS Petri filii, quorum Ille Duci Borussiae à Consiliis intimis; hic vero apud Navarrae Regem Legationibus, quas ad Cæsarem, Reges, & Duces varios obiit, clarus, Regio quoque exercitui Teutonico Archistrategus præfectus, sed à Duce Guisao cæsus fuit.

Quartus CHRISTOPHORUS Achatii filius, qui anno 1620 *Friderico* Palatino Regi Bohemorum Brumali fuit à Consiliis intimis: postmodum Principis Arafionensis Ducatus cognominis in Gallia Gubernator.

Quintus CHRISTIANUS ALBERTUS anno 1621 à Christophoro genitus, cui postmodum ob præclaras animi dotes, & eximiam in rebus agendis dexteritatem Elector Brandenburgicus supremam Ducatus Halberstadiensis administrationem, & summum Cüstrinensis fortalitii Capitaneatum concedidit.

Sextus & Septimus FRIDERICUS CHRISTOPHORUS DELPHICUS, Christophori Filii, & Christiani fratres, quorum ille in Gubernatione Arausiaca Parenti successit, & filios quatuor

FRIDERICUM ALBERTUM,

ALEXANDRUM,

JOANNEM FRIDERICUM, &

CHRISTOPHORUM genuit; Alter vero, nimirum Christophorus Delphicus sub signis Suecicis militans, anno 1658 apoplexia tactus obiens præter herulas aut filias duas filium etiam reliquit superstitem

FRIDERICUM CHRISTOPHORUM.

Des Herrn Burggraffen von Dohna Wapen.

Ein blauer Schild / die zwey Hirsch-Hörner darinnen weiß / auff dem Helme eine gelbe Eron / das Jungfrau-Bild blan gekleidet in gelber Eron und Haaren / die Hörner weiß / der Helm gelb / die Helm-Decke blau und weiß.

(c) PROMNITZIORUM hodie Comitum, ante Baronum, olim Nobilium aut Equitum duntaxat, domus Genethliaca fuerat *Loffendorffium* in Freystadiensi districtu Ducatus Glogoviensis. Præcipua hujus illustriſſimæ Proſapiæ Lumina & Columina fuerunt.

BALTHASAR de PROMNITZ, Episcopus Wratislaviensis, cujus præclarissimas laudes superius in Episcoporum catalogo jam celebravimus: &

SIGFRIDUS L. Baro de PROMNITZ

in Pleſſa, Sora, Tribella, & Hoierswerda, Ducatum Saganensium

Hypothecarius, Sac. Cæs. Majestati à Consiliis intimus &c.

ab Henelio in hæc verba de prædicatus:

Sigfridum Promnicium *Liberum Baronem* Anshelmi Promnicii, & Ursulæ Nosticiæ filium, ad eam nominis celebritatem subvectum fuisse, ut nulli Silesiorum cederet, neminem ignorare arbitror: nisi qui aut aberuditione & humanitate aversus, rerum in patria gestarum memoriam paulo minus puero complectatur; aut recentium, sive proximorum incuriosus, loco & ætate longinqua tantum quasi lassa, aut fracta temporis senio virtus ubique corruerit, extollat, & admiretur: aut virtutem denique veris æstimare pretiis nesciat. Quomagiſ itaque æquo animo bonus quisque accipiet, si cujus viventis tam magnæ nobilis virtus exstiterit, ut duos illos bonæ famæ obices, ignorantiam recti, & invidiam vicerit, ac supergressa fuerit, vitâ quoque functum, suo separatim elogio decoratum, à mordaci seculorum injuria vindicare coner. Meruit hoc sanè, si quisquam alius, Vir illustis, non tam familiæ nobilissimæ vetustate, aut fortunarum amplitudine, licet hæc ipsa quoque splendorem hominum nomini concilient, haudquaquam spernendum, quàm veris illis, internisq; verè suis animi bonis, præclarissimis inquam virtutis, & sapientiæ dotibus, quibus in eum modum excelluit, ut verissimè de eo scripserit vates Silesiæ minime tralaticius:

inclinus ille

Promniciæ Gentis Baro, quem Victoria semper

Paci juncta pie felici nomine, Pallas

Consiliis, virtus famâ, fama auget honore.

Enimverò cum Maximilianus II Imperator optimus ac sapientissimus experimentis didicisset principalium onerum adiutores non ex obscuris tantum hominibus esse adſciſcendos: cum quibus hoc faciunt, besternum forè agasonem, inglorium caprimulgum, aut tonsorem sibi aliquem admoventes, non solum dignitatem suam vehementer imminuant, ipsi scilicet viles viſi, qui viles modò adhibent, sed & apud bene natos invidiam gignant tan-

quam possibilibus, atque ob id inter illustriores Palatinos, quorum consiliis ad bene regnandum utebatur, Promnicio quoque Liberi Baronis titulo ab Ferdinando I. Casare Augustissimo creatum, ex Balihazaris autem Episcopi Wratislaviensis Agnati suo testamento Ducatum Saganensem in Silesia hypothecarium, nec non Soravia ac Tribela in inferiore Lusatia hereditarium, adquisivisset: hominis in consulendo sagacitatem, in tractando dexteritatem, in perficiendo felicitatem, cum insigni fide atque integritate conjunctam, ita amplexus fuit, ut maxima quaque negotia in illius administratione versari vellet. Exinde pandit noster, ut sic dicam, vela Zephyris gratis, ut sicut inter Proceres precipue dignationis, atque auctoritatis, sic apud Casarem ipsum intima esset admissionis, hujusdem tandem calculo caput ac Praeses curiae, quam Camerum Silesia appellant, renunciatus. In eo officio, quod ut dignitatis plenissimum, ita post excessum Maximiliani à Rudolpho quoque II. Imperatore gloriosissimo, cui eandem in consiliis fidem non sine augmento auctoritatis, bonaeque famae praestitit, confirmatum Promnicio fuit, talem ipse sese gessit, ut invidiam fisci, ipsis etiam legibus notitiam evitaturus, nihil aut ageret, aut consulere, quod esset ab heri sui dignitate, ab honestate, ab iustitia remotum, & unde labes aliqua probri sive reprehensionis in Augustum illud collegium, in quo hanc aliter splenduit, quam in corona patuli Lemniscus, aut in annuli aurei palo smaragdus, redundaret: ab utroque interim Augusto, ingeniorum aestimatore callentissimo, multis aliis difficillimis negotiis tractandis, in publicis praesertim Principum atque ordinum Silesiae diatis eo magis adhibitus, quod iudicio, & multo rerum usu jam tunc subactos animos hominum sibi conciliare, & ad usus suos adungere apprimè calleret. Caterum dignitate illa laudabiliter administrata cum se sponte abdicasset, post missionem ab Imperatore, etsi agrè, impetratam, Soraviam Lusatie inferioris opidum, velut in portum tutissimum, concessit: provinciis suis rectè gubernandis totum sese impendit, in iustitiae administratione id suarum esse partium ratus, attendere, ut ad suum cuique tribuendum, & legibus mos gereretur, & aequitati satisfaceret, rigorem ob id juris mansuetudine ac benignitate ita temperare solitus, ut ad urendum & secandum non accederet, nisi extrema necessitate coactus: cum interim tamen minimè omnium probaret eorum molliorem, qui fascies & secures non nisi dicis causâ sibi praeferi patiuntur, omniaque impune admittunt flagitia, immemores planè praecepti Apostolici: Magistratum non frustra gladium gerere, nam Dei ministrum esse, vindictam ad iram ei, qui, quod malum est, fecerit. Civium quidem suorum

rum ac populi subditi erat amantissimus, inopiam illorum suâ copâ sublevabat, cumque bonum pastorem, qui tondet pecus, mallet repræsentare, quàm lanis instar habere, & misello gregi pellem detrabere, tributorum & pensionum aspera pro virili mitigabat, ac ne penne subditorum inciderentur, ut nequirent renasci, resque adeò auferretur cum pulvisculo, ut Plautus loquitur, studiosè cavebat. Gloriam maximam sublimium esse, maximè se submittere, nescio cujus vox fuit, sed eadem tamen verissima: cum tam in Magnatibus gloriosa sit humilitas, & comitas, & modestia, quàm odiosa in mediocribus jactantia, horror, fastus. At hæc quoque laus adeò non defuit Promnicio, ut modestiâ, & animi submissione pauculos ordinis sui pares, vix verò quenguam haberet superiorem. Erga privatos præsertim talem se gerebat, qualem optâset ipse privatus, facilitatem temperamento paucis familiari præcavens: ne quia gravitati felicitas, neve auctoritati (ad quam sicubi opus esset, tuendam externa quoque magnificentia minimè negligens erat, sed sine fastu ac luxu) mansuetudo detriheret, in ipso vultu inerat, quod & timere frons intuentis cogeretur, & amoris simul ac venerationis affectum animaret. Minis quædam severitas, & gratiis cincta Majestas magnitudinem viri indicabant, ac simul miram ingenii festivitatem. Quemadmodum verò præclara sunt ista, & suprâ omnem commendationis aleam assurgunt Promnicii ornamenta: sic minora censerî non debent, cum insignis fortitudo, cujus & in publicis, & in privatis periculis non una dedit specimina, una & dupla illa,

- - - tranquillaque magni
Vis animi, nulloque levis terrore moveri:

que in utraque fortuna ipsum semper eundem præstitit: quippe cum ab incunte atate sic mentem formâset, firmâsetque, bonam & sinistram sortem uti juxta haberet, atque adeò nec contraheretur in adversis, nec efferreretur in secundis. De amore quid dicam veritatis? Simulationem utique, ac dissimulationem cane pejus & angue, tanquam hostem ingenuitatis, & quem magnanimum peccus minimè deceret, refugiebat, ac generosam Achillis vocem suam quoque esse volebat:

Derefflor orco pejus atque abominor

Qui septuoso cordis occultat sinu

Diversa ab istis ore que promittit suo.

Erga scholarum studia, quas Reipubl. semina, statuminaque esse persuasissimum habebat, beneficentiâ usus fuit singulari: tamque prompta in

bonarum artium, disciplinarumque candidatos largitate, ut si quid posset verbo, operaque, consilio, factoque, quod conatus illorum veheret, aut promoveret, id præsaret lubentissimè. Nimirum quemadmodum fruges non bonitas soli tantùm gignit, sed cœli, solisque scetus & temperies educit, atque elicit: sic artes & ingenia non à natura tantum, velut solo, alenda, sed Procerum benignitate, & velut cœlesti aurâ fovenda, & attollenda sunt: maxime, inquam, attollenda sunt, cum ut herba, nisi languentibus aquam adfundas, in adolescentia fruge pereunt, intereunt, sic semina litterarum, nisi agrum favore percolas. Faciebat Promnicius studiis litterariis ad belli & pacis artes utilibus, benevolentia auram accommodabat, melioris nota ingenia in commune bonum, cui nata illa augurabatur, fovebat, ac tanquam Mecenas alter subsidio porrigebat: bene scilicet locaturus beneficium, ac vel hoc nomine præconia meriturus & fama (habet hoc omnis virtus inclita sui præmium) aternitatem. Ea porro laus, si ut Heroi nostro præcipui tituli debita, sic præ aliis Evergesiam Promnicianam expertus fuit Georgius Tileanus, Jure consultus, ac Poëta eruditione ac nominis prærogativâ clarus per Germaniam, id quod in hujus vita ab Melchioro Adamo memoria prodigum legimus. Neque verò ipsummet bonarum litterarum rudem fuisse, non modò ex iis, quæ hætenus dicta, sed exinde quoque apparet luculenter, quòd ut Musarum Mystas & cultores dilexit calidè, sic & filios suos generosissimos tam bene educari, tamque sollicitè bonis artibus institui curavit: cum quidem ita plerumque fieri videamus, ut quæ quis ipse ignorat, ea in aliis etiam despiciat, & pro nihilo ducat; quæ contemnit ipse, ab eorum studio, & tractatione suos liberos, & amicos quàm longissimè cupiat esse remotos. Quin nec ab artibus Mathematicis abhorruisse eundem, fidem facit admirandum illud horologium Astronomicum, quod Soravia in templo Parochiali Inventore, atque Ergodio Etâ Michaelæ Hirschfeldero Northusano Mathematico D. Flore, Musico, Poëta, Astronomo, & Architecto insigni erigi curavit: hæc sine delectatione incolis pariter & advenis spectari solitum, ab Joachimo autem Garcao pluribus descriptum. Vite laborum, & honorum satur, anno superioris sæculi septimo ac nonagesimo defunctus, reliquit tribus filiis, Henrico Anshelmo, Weighardo & Sigfrido, in bona apud Casarem gratia, in integra apud omnes existimatione, antea vitæ cursum digno exitu conclusit.

Henel. Sil. Togata Lib. I.

Reliquam horum illustrissimorum Dynastarum seriem, & successionis

nis ordinem describere non praesumimus, notitiâ destituti necessariâ, quam & sibi defuisse fateatur Dominus Fridericus Lucæ pag. 81, in Chronico Silesiæ.

Duplex hodie est illorum Linea, Plesnensis & Soraviensis: In utraque verò Descendentes à Majorum suorum vestigiis non deviasse, aut à virtutibus non degenerasse, vel inde apparet, quod à Ferdinando III fel. record. Imperatore Augustissimo, S. R. I. Comitum Dignitate donati fuerint.

Promnitziorum adhuc Baronum arma Gentilitia fuere hoc modo disposita:

Das erste Oberfeld roth/ der Pfeil und die zwey Sterne weiß. Das andere Feld gelb/ darinnen zwey schwarze Valsen. Das dritte Feld blau/ die zwey Löwen gelb. Auf dem Helme eine gelbe Krone/ der Vorderflügel oben weiß/ in der mitten roth/ die Stern und Pfeile weiß/ unter herab roth und weiß: Die zwey Flügel oben gelb/ in der mitten blau/ die Löwen gelb/ unten herab schwarz und gelb: In der mitten drey roth/ schwarz und gelbe Federn/ die Vorder-Helmsdecke roth und weiß/ die ander schwarz und gelb.

Quin autem hæc Insignia à Promnitzii Comitibus quadamtenus vel mutata vel aucta fuerint, nulli dubitamus.

(d) MALTZANIORUM Dynastarum Prosapiam alii in Misnia, alii in Ducatu Megapolitano exortam, & hinc in Silesiam translata fuisse, scribunt. Nos ultimis suffragamur: nobis autem ad stipulatur Henelius in elogio mox subiiciendo, quod Joachimo II scripsit. Primus enim (ut ex hoc elogio colligi licet) harum Dynastarum fuit.

JOACHIMUS L. B. de MALTZAN, magni nominis Heros, qui Ferdinando I, rerum in S. Romano Imperio potente, anno videlicet 1543 militi contra nominis Christiani hostem conscripti supremus Dux denominatus, ea contra Turcas generositate edidit specimina, quæ in Hungarorum ore hodieque dignis laudibus extolluntur. Huius filius

JOANNES BERNARDUS, L. B. de Maltzan, Ducatum Oppolensis & Ratiboriensis (si Domini Nasonis manuscriptis fides habenda) supremus fuit Capitaneus, & Cæsareus Lublinium Legatus, variis postea in aula Cæsarea functionibus usque amplissimis adhibitus, atque immortalis: quem tamen alii non Joannem, sed Joachimum Bernardum nuncupant. An porro

JACOBUS Lib. B. de Maltzan, quem Fridericus Lucæ anno 1546 Ferdinando I à consiliis bellicis, imo supremum belli Ducem fuisse perha-

bet, Joachimi I frater fuerit, non determinamus. Nepos autem Joachimi I fuit.

JOACHIMUS II L.B. de MALTZAN,
Dynasta in Militſch & Freyhan, S. C. M. Conſil. de quo Henelius
ſequens encomium in Sileſia togata conſcripſit:

Laudem multò maximam ea præcipuè meretur nobilitas, quæ à ſemine & ſtirpe, juxta illud, quod Lyricus extulit: Fortes creati fortibus, & bonis, virtutū naturam trahit, & ſponte ad generoſum illud honeſtum exſurgit, propellitque ad imitandum ea merita, quæ proſapia initium dedere, & honoris incrementum. Id quod ætate noſtra manifeſtè declaravit Perilluſtrū Baro J. Maltzan de Wartenberga, & Pencellino Dynaſta in Militſch & Freyhan, Job. Bernardi filius, Joach. nepos, Bernhardi, qui Baronatūs honorem in gentem ſuam nobilitate, & opibus in Ducatu Megapolitano florentiſſimam primus intulit, pronepos, qui quavis nec ipſe in literis edo uique, quo decebat, progreſſus eſſet, idque non tam ſuā, quàm aliorum cauſā; avi tamen ſui Megeſtaniū, & Satrapis, ſicut corporis dignitate, quæ gratiā ipſum honeſtabat hanc aſpernendā, ſic ſolertis ingenii, judicii recti, prudentiæ ſincera, eloquentiæ eximia laude clarifſimum lumen proluxit. Rem quidem publicam, cum primū adieſſet, ut jus & fas, æquum & bonum, rectum & honeſtum iutaretur, pacemq; cum primis publicam ſtudioſe coleret, ſanctè obſervaret, & conſtanter conſervaret, ſummo, quo fieri potuit, opere ſibi conandum putavit; univerſa autem Sileſia conſiliis ſuis ſapientiſſimis, maximeq; ſalutaribus, legationibus adhuc utiliſſimis, & graviſſimis feliciter ac laudabiliter obitis, egregiè inſervivit, atque proſecit. De fide Baroniſ, & integritate quid dicam? quid de blanda vultūs gravitate? quid de ſingulari ejusdem ac propè incredibili erga Philoſoſos amore? hoc verè dicam, longè digniſſimum fuiſſe Maltzanum noſtrum, quem magni Caſares, ac Rudolphus præſertim II, cujus æquitas & clementia hinc uque ad ſidera nota, tot annis cuſtos, & obſes paciſ publicæ fuit, clementiæ ſuæ radiis illuſtrarent, atque inter conſilii ſui participes allegarent: quem Principes & ordines patriæ certatim honoribus aſſicerent: quem vicini colerent Sarmata; quem exteri admirarentur populi, quem ſubditi prodeuntem velut beneficum ſidus, ac ſalutare numen adſpicerent, inter amorem, metum anticipes, Dominum ſalutarent, an Patrem, cujus denique vitæ ſancti nomen, virtutes ac decora ab oblivione hominum vindicent, & laudibus uque ad cælum efferant Muſarum myſta; felicem verò heroem, qui novo ſu more duplicem adeptus eſt gloriā, & quæ antè illum maxime fuit diuturna, & quæ poſt

post illum futura est immortalis. Editus in hanc lucem Id. Maj. A. C. 1559 in arce avita Wartenbergensi, cum in hoc miserabili seculo vixisset annos 65, m. 7. b. 3. d. 2. extremum vita spiritum reddidit 7 id. Jan. A. 1625 solemnibus exequiis Militiæ funeratus, quas Ill. ac Gener. vidua Domina Eva Baronissa à Lobkowitz Illustris, it. Domini Joach. Job. Bernh. ac Guil. Maltzani Friores Germani mariti, & patri desideratis. honorificè adornatas 14 Kal. Maj. ejusdem anni celebrarunt.

Der Freyherrn von Malsan altes Wapen: Ein getheilter Schild/ das Vördertheil blau / die zween Hasen-Köpff in ihrer Farbe/ das andere Theil gelb / die Blätter und Stamm grün/ die Weintraube Viol-braun: Auff dem Helm eine gelbe Kron / die Spießstangen gelb / oben mit drey spitzigen Eisen/ der Pfauen-Schwanz an seiner Farbe/ die Helmdecke auff beyden Seiten blau und gelb.

Die Herrschafft Militsch führet anieho inihrem Wappen ein Violet mit gelbem Felde; zwey Weinblätter mit einer Weintrauben; und zur Seiten zwey Hasenköpffe: drüber ist ein offener Helm / und über diesem neun Pfeile mit einem Pfauenschwanz.

(e) Dynastia TRACHENBERGENSIS, antequam in SCHAFF-GOTSCHIORUM potestatem veniret, parebat KURTZBACHIIS Baronibus, quorum honorifica memoria in peculiari quodam scripto, Wratislavia anno 1602 edito, celebratur. Duorum tamen Elogia ab Henelio composita ex ejusdem Silesia togata juvat annectere:

GULIELMUS KURTZBACHIUS,

Liber Baro in Trachenberg & Militsch, Dominus in Drum
& Lemberg.

Seculo proximè elapso in Silesia nostra floruit generosissima Kurtzbachiorum familia: cujus virtutum, præclarorumq; in patriam bene meritorum ex Annalibus eruiere recordationem, ut facile, ita nimis longum esset. Primus ex ea Trachenbergensem ac Milicensem tenuit Dynastias Sigismundus Baro, Vladislai Hungaria ac Boemia Regis Consiliarius, Cubicularius ac Præfatus Budensis, cujus quamvis ingravescente jam ætate miram in addiscenda lingua latina solertiam, in sermone facundiam, in consiliis dexteritatem, in rebus bello gerendis prosperitatem fuisse accepimus. In matrimonio is habuit Dorotheam à Comitibus Helffensteiniis, quorum illustris quoque, & nobilis ab antiquo stirps est, qua binam illi peperit sobolem masculam: Joannem nempe & Henricum. Joanni ex Anna Sborovia filius

filii fuit Sigismundus, qui cum primum gustum litterarum hausisset, militaris gloriæ cupidinem animo impressit; auctoritate ad miraculum uique præstans, & solius nominis famâ plurimis vicinarum Polonorum metuendus, Matthias exinde Archiducis tunc Austria, cum Belgicarum rerum administrationem à fœderatis sibi ordinibus commissam reciperet, Equitum Magister: sed idem tamen, cum è regione Transylvana in Liganam Provinciam cum Germanorum copiis ob non soluta stipendia in agrestes miserè grassantibus tenderet, pulveris bombardici flammâ forcutâ miserabiliter exustus fuit, relicta ex Helena Ducissa Lignicensi filiâ unicâ Sophiâ, quæ sedus postea maritale cum Henrico Anselmo Promnicio, Libero Barone, iniit. Henricus stæpis, virtutisque avite felix propagator, cujus fidelitas Ludovico Regi perspecta & præstata omnibus eo tempore innotuit. Ex Coniuge Anna Baronissa ab Eulenberg aliquot liberorum parens factus est, & in his GULIELMUS nostri, quem Deus, natura & fortuna

Omnibus ornatum voluere excellere rebus.

Puer quidem, cum ab utroque parentum & generositatis indolem, & educationis accepisset liberalitatem, ad pietatem quippe, & artes eas, quæ Magnatum liberos, heredesque maxime tangunt, diligentissimè formatus, per tranquillâ literarum studia, à quibus facilis in omnes dignitates decursus est, adolescentiam transegit. In aulam inde Ferdinandi I, quæ palæstra erat prudentiæ honestatisque, cum aspirasset, exempla virtutum ante se posita habuit nobilissimorum, è quibus & proprias sibi fecit quàm plurimas; cumque ea jam in illo & vivacitas ingenii, & maturitas iudicii appareret, quæ negotiis gerendis sufficeret, non modò rerum maximarum deliberationibus, sed commissionibus etiam ac legationibus, in Poloniam maxime feliciter adhibitus, ob idque Consilarii Cæsarei dignitate honestatus fuit. Vitam finierat Fridericus Rederus Liber Baro, Caput & Præses Camera Silesiæ, cui cum successor quæreretur, multis anxie munus illud ambientibus, KURTZBACHIIUS illud contra spem aulicorum obtinuit, eamque Provinciam publicâ famâ (quæ nihil ignorari de conspiciis viris patitur) voce tam abstinenter, quàm alienam, tam diligenter, quàm suam, tam religiose, quàm sacram, sanctam administravit. Hæc cerè Kurtzbachii laus fuit, sed cui tamen à reliquis ejus ornamentis aularium accessit longè maximum. Pietatem non in libris natam, more multorum circumferebat, sed imis penetralibus planta tam actionibus Christianis quotidie comprobare annitebatur: Ecclesiæ ministros, tanquam DEI legatos, tanquam operarios, & æconomos, ac dispensatores mysteriorum Dei singulari prosequetur

tur adfectu & respectu: Scholas benigne fovebat. Subditis suis ad instar boni pastoris condebat vellus, cuem non detrabebat: proque lege adeo, & progrege, Alphonsi Neapolitani exemplo, vigilantissima semper excubabat oculis. Humanitatis officio cum omnibus, imo cum se ipso certabat. Animum in fronte habebat non opertum, sed apertum: omnem fucum, simulationes & fallacias averfabatur: nec imitabatur Aulicos Politicos ex Schola Machiavelli, in aulas, in Respub. irrumpentes, sub specie prudentia civilis aliud loquentes, aliud volentes; sed Romanam fidem, Germanam mentem venerabatur, ac venerabatur. Tranquillitatis denique ac salutis publica, tamen erat studiosus, ut fidem in eo patrie commodis devorare nemo unquam desideravit: nec mirum adeo videri debeat, si quemadmodum Caesaris clementiam, sic Principum gratiam, Procerum ac Siatuum benevolentiam, civitatum propensionem, plebis submissionem expertus sit erga se promptissimam. Morbo correptus lethali animam exhalavit Kal. Februarii A. C. 1567.

HENRICUS KURTZBACHII

Liber Baro in Trachenberg, & Militsch, Dominus in Drum,
Consiliarius Cæsareus.

HENRICUM KURTZBACHIIUM Baronem illustrem, Sigismundi nepotem, non solum imago, ac lux aliena, sed magis desiderium, splendorque proprie virtutis, ingenii acrimonia, iudicii dexteritas, litterarum peritia, eloquentia vere mellita, variarum rerum experientia, nec non rectus ille, continuusque ab adolescentia vita tenor, innocentia, & puritas, commendarunt & ad illud honoris fastigium evexerunt, ad quod omni ævo pauci admodum, illustris præsertim ordinis homines, pervenire potuerunt; pauci

quos æquus amavit

Jupiter, aut ardens vexit super æthera virtus

Dñs geniti.

Dies obitus in decimum calendas Quintileis incidit anni supra mille quingentos nonagesimi: cum quidem ex Eva Baronissa à Wartenberg præter Annam, Baroni cuidam Lobcovitio denuptam, duos quoque suscepisset filiolos, sed quos turbato fœderum ordine morte immatura sibi præreptos vidit, heredem inde natus suum ex fratre Guiljelmo nepotem sibi præreptos vidit, sed qui, quamvis fortuna meliore dignissimus, ad casus & egestatem reversus, inter homines plus jam occasus, quam ortus, decrementi, quam augmenti, regressus, quam progressus, ipsasque adeo familias perinde ut Dominia ambulatorias esse suomet exemplo comprobavit. Ha nimirum vices & genti,

um, & familiarum, ut alia oriantur, vigeant, florentque per interval-
la, rursus alia quasi fessa atate langueant, labantur paulatim, & occi-
dant: pluresque adeo solem orientem, quam occidentem, ut dicebat ille, a-
dorent.

SCHAFEGOTTSCHIANÆ profapiæ Majores jam ab aliis prædicati,
à nostro autem sequenti elogio inserti sunt:

UDALRICUS SCHAFEGOTSCHKE

de Kynast, & Greiffenstein in Boberstein.

In vetustatis monumentis celebrantur quam maxime colunturque
dum vivunt, ac suspiciuntur, non qui in multos dominatum atque imperi-
um obtinent, non qui opibus accumulandis student, non qui fumosarum
imaginum familia buccinatores sunt: sed qui cum generis Nobilitate do-
ctrinam, virtutem & experientiam conjunctam habent. Hanc pleno in-
cursu ingressus viam ac majorum suorum tot belli ac toga documentis illustri-
um secutus vestigia Udalricus Schaffgottsche, Ulrici Filius, Wolfgangi Ne-
pos, Ulrici, qui partem meritis in Rempublicam Equitis aurati dignitatem
egregie tuitus fuit, Pronepos, Joannis Abnepos, Gotbardi illius S. Goetz-
onis, qui Udalrici Burgeravii in Königsberg filius fuit, ac fortibus facino-
ribus possessiones in Silesia amplissimas ad montes Bohemicos à Carolo IV
Imperatore promeruit, Atnepos. Sic non tantum in virtutis velut stadio,
sed & in capto studiorum cursu perrexit, ut hominis solide docti laudem ab
his retuleris, qui de talibus judicare potuerunt rectissime. Vel Propemti-
cum illud, quod Witeberga discessuro A. 1595 scrib. Frider. Taubmannus,
rarum & invidendum continet elogium:

Cras ubi roris suis aurora madere capillis
Caperis, & prima tempora lucis erunt.
Diceris hinc Ulrice tuos migrare Penates,
An meret hic certo rumor ab ore fidem?
Bencoris egregia rursus privatur alumno,
Tales, si liceat, semper habere velit.
Sit mihi vera loquifas: vir generosus olim
Stemma per antiquos nobilitaret Avos:
Ob decus ingenii de te nova nomina genti
Ordiri posset nobilitatis honos.
Invenies tecum generis, qui lumine ceteris,
Qui genere & docto carmine, rarus eris.

In eandem sententiam, in easdem laudes concordi iudicio ab aliis quoque eruditissimis viris itum est, commendato imprimis Poëmate Schaffgotschii, quo litum illam memorabilem ac diurnam, quæ post obitum Joannis Ulrici Schaffgotschii ob feudum ab eodem relicta, inter gentiles viguit, tam succincte complexus fuit, ut multis summam pepererit admirationem. Quo magis dolendum est hominem in viridi ætate, quæ oculos omnium & expectationem in se converterat, in Bobera flumine verticoso amne absorptum violenta morte periisse: id quod factum est A. 1597. In Mausoleo Schaffgotschiano prodidit M. Joannes Tralles, Hirschbergensis Pastor. Adeo nimirum cuncta mortalia incerta, quorum spes omnes, & quidquid uspiam illis cbarum est, unius hora, imò raro momenti fortuna evanesit. Exuvie funere honorifico, & ritu Christiano conditæ sunt in æde Schildaviense.

Primus autem ex SCHAFFGOTSCHII Dracomontanus Dynasta fuit

ADAMUS L. B. de Schaffgotsch, cui anno 1603 mortuo successit filius

JOANNES ULRICUS, qui ex Ducali Domo Lignicensi & Brigen- si Barbaram Agnetem Joachimi Friderici Ducis filiam duxit in matrimonio, & primus titulum BARONIS semper-Liberi ab Augustissimo Cæsare consecutus esse scribitur: Post ejus fatum, quod in historicis nostri temporis obvium est, Dynastia Trachenbergensis ad Cameram Cæsaream, reliquorum vero bonorum hæredes facti sunt Liberi superstites,

GOTHARDUS FRANCISCUS,

CHRISTOPHORUS LEOPOLDUS,

JOANNES ULRICUS, &

BIBIANA.

Quorum ista Sigfrido Libero Baroni de Promnitz in matrimonium data; filiorum vero natu maximus sacris initiatus ad S. Joannem Wratislaviæ Præpositus factus anno 1667 diem extremum obiit; natu porro minimus Marti consecratus post egregia generositatis suæ specimina sub Regis Poloniarum signis edita, præmatura morte extinctus fuit;

CHRISTOPHORUS Leopoldus autem, qui una cum fratribus suis à Ferdinando III S. R. I. Comitibus annumeratus fuerat, à Leopoldo I, Cæsare Augustissimo, verò confirmatus, & ob præclaras animi dotes adeo amatus, atque dignus æstimatus fuit, qui functionibus variis & amplissimis, cubiculis præsertim in Aula Cæsarea, Consiliis in suprema Silesiarum Curia, Præsidio Cameræ Silesiæ, & Legationibus tandem ad

vicinos Principes ad Poloniam inprimis, præficeretur: quæ omnia ea obiit dexteritate, atque splendore, ut honori quidem præcipue ac emolumento Cæsaris, simul tamen etiam æstimationi suæ, non parum velificaretur. Et vero non apud externos duntaxat, sed & domi suæ, Gloriosissimi sui Cæsaris gloriæ, velis temisque eam dedit operam, ut magnificentiam, qua suam decoravit aulam, munificentiam, qua mensam exornavit, hospitalitatem, qua nobiliores excepit Peregrinos, viz ullus deinceps in hac amplissima dignitate successor sit æmulaturus, sumptibus destitutus necessariis, quibus noster etiam impar fuisse, nisi reditu ex possessionibus suis peramplis proveniente, & singulari DEI, bonorum omnium Remuneratoris, benedictione adjutus fuisset.

Hoc ipso, quo hæc scribimus, anno 1703, ætatis autem octogesimo, postquam senio magis, quam alio morbo confectus per quadriennium circiter functionibus suis obeundis fuisset inidoneus, placida tandem morte obiit, sacerdotum, quos peculiari semper profectus fuit veneratione, stipatus præsentia, nec non Ecclesiæ rite munitus sacramentis, præsertim saluberrimo illo viatico longam initurus æternitatis viam, munitus: ut cujus cultui & adorationi (in Missæ sacrificiis præprimis, quibus si non in templis, in sacello tamen suo domestico exemplari quadam devotione interfuit ferme quotidie; nec non in publicis processionibus Theoporicis, quas raro comitatus est zelo, modestia, multorumque ædificatione) piensissimo exemplo invita addictus fuit, ab eodem in morte non desereretur. Sed neque mortuus in ea domo, quam vivus tot sacrificiis sacrari fecerat, missarum suffragiis caruit: per dies enim complures in tribus aris in domo cum loci Ordinarii licentia erectis Animæ fuit parentatum præsentem corpore exanimi, quod visceribus suis, apud RR. PP. Capucinos Wratislavienses (quorum Patronus fuit singularis & hospes frequentior) conditis, exenteratum, Wratislavia quidem noctu elatum, ad Ecclesiam vero RR. PP. Cisterciensium in Warmbrun, Majorum suorum conditorium, magnificentissimo cum apparatu funebri fuit deportatum.

Præter duas Nestoris nostri filias, quarum altera Comiti Altheimio, altera vero Comiti Proskowskio nupta fuit, superstitem reliquit filium, bonorum suorum tam fortunæ, quam animi, hæredem.

JOANNEM ANTONIUM Schaffgotsche, S. R. I. semper-Liberum de & in Kynast, L. Baronem in Trachenberg, D. hæreditarium in Greifenstein, Kynast, Girsdorff, & Bober-Rörsdorff, Romanorum & Hungarorum Regis Camerarium, Duc. Suidn. & Jarov. supremum Præfectum

fectum hereditarium &c. &c. Cancellarium. & Judicem Aulicum &c. qui hoc ipso anno, brevi ante, quam Excellentissimus Dominus Parens nobilissimæ hujus Prosapie numerum per mortem suam magna sui parte minueret, Viennæ nuptiis, cum herula ex magna Serikiorum familia celebratis, spem facit votis nostris Illustrissimam domum de novo fulciendi, & adaugendi.

Ceterum Genealogiam Schaffgotschianam, & ab Ulrico Schoff insignissimo illo Heroe ad hæc usque tempora deductam Propagationem, exactius describam videre cupiens, R. Patris Balbini Stematographiam, vel nostri Opicii Heregniam adeat.

Reliqui Schaffgotschii, ex Ducatu Jaroviensi oriundi, qui hætenus Baronatus duntaxat axioma præditi fuerunt, paucis abhinc annis ab Augustissimo Cæsare in S. R. Imperii Comitum censum relati sunt, quorum alter

CHRISTOPHORUS WILHELMUS Comes de Schaffgotsch, D. in Bernichen, Crobusch, & Kerpirz, S. Cæs. Majestatis Camerarius &c.

Ducatus Lignicensis gubernationem hodie moderatur à Cæsare constitutus Capitaneus; Frater autem ejus germanus Leopoldus, nisi fallor, Ducatum Swidnicensis & Jaroviensis per aliquot annos in Comitibus Generalibus Depütatus anno superiore, febri petechiali extinctus Wratislaviæ, & ad S. Adalbertum conditus.

In dem Wapen der Herren von Schaffgotsch ist das förder Feld roth und weiß abgetheilt / das ander Feld blau / darinnen ein gelber Greiff in einer gelben Cron / mit einem Backenstein in den förderm Füßen: auff dem förderm Helm ein weißes Schaf unter einem grünen Baum / das Glöcklein an dem Hals gelb: auff dem andern Helm eine gelbe Cron / der Greiff wie im Schild / die fördere Helmdecke roth und weiß / die andere blau und gelb.

Secundum R. P. Balbini interpretationem quatuor illæ rubræ lineæ in clypeo heroicum facinus exprimunt ULRICI SCHOFF Burggravii in Kunsberg, qui se ad Erfordium præclare gessit, adeo, ut Carolus IV. equidem Aureatum creaverit, & dexteram porrexerit reverenti à cade hostium, is vero suos sanguineos digitos detergens in albo thorace manum porrexerit, adeoque ei Cæsar in albo clypeo quatuor lineas rubeas fere dædedit. Arbor vero viridis Pinum einen Kyserbaum / vel ipsum Castrum Kynast denotare creditur, quod una cum montibus Gigantæis ad Iseræ fontes cum adjacenti Sylva, item Schmideberga, Greiffenberga, Fridber-

ga, & Greiffenstein &c. Gothardo seu Gotsche Schaff, Ulrici filio obegregias animi, corporisque dotes Bolco Dux Suidnicensis & Jaroviensis (cujus soror fuit conjux Caroli IV) donavit.

Sed quia de Dynastis Trachenbergenfibus hic nobis sermo, ad hodiernos digrediendum est, nimirum ad S. R. L. Comites

HATZFELDIOS. Horum primus fuit Insignissimus Heros

MELCHIOR Comes de HATZFELD & Gleichen, qui anno 1636 (cum Suedici multo crudelius, quam unquam alibi, in ditiones Saxonis invasissent, munimentum Werbenianum occupassent, dein urbes, vicique apud Havelam & Salam fluvios misere expilassent) à sacra Cæsarea Majestàte Saxoni cum legionibus aliquot in subsidium missus, exultantem levibus victoriis hostem generose oppressit, Havelbergam, aliaque loca, quæ Suedico præsidio tenebantur, recuperavit &c. anno 1637 Suecos è Saxonia in Pomeraniam rejecit, A. 1638 justo prælio Palatinos profligavit, duo circiter eorum millia interfecit, impedimenta, atque inter ea insigne Periscelidis Anglicanæ, jam pridem Palatinis à Rege Angliæ collatum, nec non Rupertum ipsum Palatinum cum magna Illustrum manu cepit, & ad Cæsarem Viennam misit, atque tam insigni potitus victoria, postquam palantes adhuc aliquot copias apud Bremam oppressisset, Cloppenburgum primo, dein Vechtam, atque alia nonnulla loca recuperavit. Anno 1641 Dorstenam, etsi probe præsidio ac munimentis communitam, exacta tandem æstate, in fidem ac potestatem accepit, atque Electori Colonienfi restituit; inde porro in Thuringiam progressus, Heldrungam, Mansfeldiamque, atque alia nonnulla loca recepit. Anno 1642 juxta Rhenum feliciter egit & fortiter in superiore Germania. Anno 1644 non minus in Halberstadiensi districtu, ipsum Halberstadium occupans, & Osterwyckium. Anno vero 1645 in prælio illo infelici haud procul Jankovia in Bohemia commisso, *Hatzfeldius* una cum Primoribus Tribunorum, & maxima parte peditatus in potestatem hostis pervenit, postea tamen hanc sui, suorumque cladem in diversis conflictibus egregie ultus, & à Cæsare ob tot egregia generositatis atque fidelitatis facinora anno 1648 post conclusam pacem in Dynastia Trachenbergenfi, quam jam anno 1641 obtinuerat, confirmatus. Cum porro Leopoldus Imperator Augustissimus anno 1657 Joanni Casimiro Poloniarum Regi contra Suecos submitteret suppetias, Hatzfeldius noster iisdem supremus Dux præfectus, Poloniam vix ingressus, Cracoviam præsidio Suedico detentam post mensuram obsidionem in Regis potestatem

tem redegit, rebusque tandem aliis quoque præclare gestis Trachenbergam reversus dicto anno vitam amisit, conditus Praulnithi.

Hæredes, quia cælebs mortuus, Hatzfeldius habuit

HERMANNUM Comitem de Hatzfeld & Gleichen, fratrem Germanum, & sororem *Luciam*, Domini Bertrami Liberi Baronis de NESSELRODE, Domini in Stein / Ehrenstein, & Neetten, Consilarii Electoralis Colonienfis intimi, & Fortalitii Recklingshausenfis Gubernatoris *Conjugem*. Hermanno porro mortem oppetenti filii SEBASTIANUS & FRANCISCUS successerunt, qui tamen Dynastiam fratri suo

HENRICO tradiderunt; Hic autem & ipse satis concedens, Illustrissimam Conjugem, suosque filios, etiamnum superstites, hæredes reliquit.

Atque hæc de *Dynastia* à Bohemiæ Rege immediate jam pridem dependentibus: quibus paucis abhinc annis autoritate & gratia Cæsarea duo novi accesserunt, in *Beuthensi* nimirum Silesiæ Superioris ditione

Comites de HENCKEL, nec non in *Beibanienfi* Silesiæ inferioris

Comites de SCHOENAICH &c. Quorum quidem capite secundo jam fecimus mentionem. SCHOENAICHIORUM tamen memoriam, quam noster in Silesia Togata facit honorificam, hic præterire nolentes, elogia saltem subnectimus, quo duo ex horum Dynastarum Majoribus his verbis laudantur:

Casparus à Schönaich, Eq. Sil.

Eximia fuit in Casparo Schönaichio præter nobilissimam prosapiæ dignitatem, non minus bonarum litterarum, quàm civilium artium scientia, eademque cum insigni auctoritate conjuncta; cujus velut remigio cum in maximorum Principum notitiam venisset, magnum gratiæ locum apud Illustrissimos Duces metropolitanos Albertum, quo nullus in toto imperio Princeps heroica corporis proceri & robusti Majestate augustior & pulchrior fuisse perhibetur, atque Henricum fratres Germanos, qui tunc paribus auspiciis ditioni cum salute populi præerant, obtinuit; non ad deliberationes modò de maximis rebus adhiberi solicus, sed & Cancellarii dignitatem meritis, quàm gentilis quoque ejus *ἐπιπρύπν* vir sapientiæ, fidæque probatissima ante annos 400 in aula Ducum Silesiæ Lignicensium, laudabiliter obiit. Enimvero Cancellarius, quod præclare notas vir doctissimus, est, qui oculus, auris, os, manus, atque adeò ipsa imago Principis. Per hunc enim ille videt, quid in aula, quid in urbibus, quid in præfecturis geratur; per hunc supplicium, preces, & miserorum querelas intelligit, per hunc cō-

vibus

vibus mentem suam interpretatur, per hunc ad Reges, ad Respublicas, ad subditos & alios scribit; ex cuius moribus quis, qualisve Princeps sit, cognoscitur. Hic est custos legum, oppressorum asylum, flagitiorum scopulus, aequitatis officina, & summus Iustitiae sacerdos. Atque hac omnia quidem certe pleraque suis Principibus de se Schönauichius praestitit, ut magno illorum bono, sic aeternae gloriae augmento. Henrico Duci jamjam equum consensuro, & iter ad Smalcaldianam Confederationem ingressuro, ne Societatem istam adiret, dissuasit; eaque ratione bello germanico paulo post infeliciter cadente, ditionem illam à pluribus vexationibus conservasse praedicatur.

GEORGIUS à SCHOENAICH

L. B. in Carolato, Bythomio, & Milcavia, Dominus in Amptitz, & Nenkersdorff.

Per antiqua Belliquerciorum Gens multis seculis, & bello illustres, & Toge artibus claros tulit, in quae Patrum memoria floruit Generosus Heros Fabianus à Schönauich, qui ab extrema adolescentia adversus Scythas, Moschos, Turcas, Gallos, federatos etiam in Germania Principes strenue militavit, capto manu sua Luneburgensium Duce; ab Augustissima Caroli V. Caesaris manu aurati Equitis ornata, virtutis ergo magna cum dignitate, nec minori expectatione consequutus: nec ab hoc tantum, sed & à Ferdinando, Maximiliano, ac Rudolpho Imp. ad sanctiora militiae consilia adhibitus. Huic vero perinde infortunis, atque virtute etsi togata successit Georgius Schönauichius, vir ut generis nobilitate, ita doctrina, & eruditione praeceteris illustris: qui duorum Augustiss. Caesarum, & Imp. Consiliarius in arduis Reip. negotiis spectatus, sua industria, prudentia, ac dexteritate, fideque meruit, ut & à vetustissima, ac praestantissima Gentis Equitibus Rudolphi II. Caesaris beneficio ad Barones transferiberetur, & priusque tum Silesiae, tum Lusatae Cancellarius à Matthea Imp. unus omnium ex tam illustri Magnatum Corona constitueretur: magno utique dignationis suae auctario, sed majori patriae bono, quae iussa illum regia sine studio venalitatis sic expedientem, sic pro Tribunali jus dicentem, sic omnia denique pro incremento boni publici gerentem vidit, ut haut sciam, an feliciorum statum Reipubl. nostra precari possimus, quam ut omnis consiliorum eventus ex Schönauichii similibus virtute pendeat. Sed quid ego Schönauichium nomino? Fuit, heu fuit, heros incomparabilis, cuius incredibile illud vim literariam omnibus modis adjuvandi studium, quod quidem eximie declaravit Musarum celebri Athenaeo in oppido Bethaniensi, pro omnibus Silesiae, imo

totius Reipubl. usibus consecrato, prolixiori præconio fas erat honestare, nisi quibus ornamentis à patre omnia boni donatus fuerit, pro suo erga civem æque obsequioso affectu vir Cl. Caspar Dornavius, Consil. Lygio-Breg. Pa- negyrico Parentali, cui ex re nomen fecit Evergetæ Chrittiani, jam nunc complexus esset; ac tale omnino monumentum illi in publico Mnemofynes templo suspendisset, ut nulla unquam de Majestate nominis Schœnaichiani, vel temporis, vel hominum injuriâ, deterere quicquam posse videatur. Quod si quis hanc eò minus breve aliquod tanti viri præconium desideret; abunde huic opinor suffecerit inscriptio funebris, quæ in quatuor distinctis tabellis Sandapila Schœnaichianæ expressa est, auctore Tobia de Schwa- nensche & Bregoschitz cogn. Sculteto, Hereditario in Hirschfelda, Consil. & Commiss. Caf. Augustalis palatii Comite, fisciue Regii per Sil. & Lusat. inferiorem Patrono, & JC.

A Christo Salvatore Salus.

III. & generoso Dn. Da. Georg. à Schœnaich, L. B. in Carolato, Be- than. & Milcovio, Dominus Ampticii, Nenckersdorffii & Slaupitii II Augg. Cæsar. & Imp. Consil. Regius per utramque Silesiam, & Lusa- tiam Cancell. ex pervetusta Schœnaichiorum familia A. S. 1557, 8 Octob. nascitur. Cumque à prima statim ætate studiis litterarum eruditus do- mi, forisq. operam navasset sedulam, magnæque juventutis parte in au- la Cæsaris exacta singularem addidisset experientiam, & diligentia suæ fructum tulit meritis. & uberrimum. Conjugio namque lectiss. & for- tunis ampliss. ita à Deo ornatus & auctus fuit, ut habuerit, unde ceu Jo- sephus alter, & Parent. dulciss. & Frat. chariss. totique familiæ honeste consulere. Primus solertiâ in re œconomica inimitabili loca planè de- ferta, paludosa & invia ad culturam redegit, longè amceniss. agros auxit, latifundiis, & pascuis latiss. colles ornavit, hortis & vineis feraciss. ma- palia quondam ædibus magnificentiss. arceque mutavit spatiosiss. & splendidiss. Delubrum ipsi arc. contiguum extruxit speciosiss. Gymna- sium Bethaniæ litterarium sumptibus maximis fundavit, instruxitque Col- legio operosiss. Opidum ipsum muniendum exorsus fossâ & opere; id templò, forò, curiâ, xenodochiò publicò, aliisque ædificiis decoravit ele- gantiss. Ea verò ipsius vita fuit, ea integritas, ea in rebus politicis cum ar- te conjuncta prudentia, ut non solum propinqui, amici, vicini illum fece- rint maximi, ejusque consilium habuerint instar oraculi, sed etiam Ru- dolpho II & Mathiæ I Cæs. gloriosiss. eum ad consilia vocaverint, & ho- nor. ampliss. ille quidem eum adhibuit Cameræ suæ Silesiæ, hic verò

ipsum in aula secum, & à latere habere voluit, rebusque Silesiorum, & Lusat. præesse graviss. Utrinque Rempubl. gessit fide bona, stupendâ industriâ, justitiæ administratione integerr. Cujus labores & consilia eo spectarunt omnia, ut bene esset patriæ, quæta staret Respubl. & sua constaret Majestas Cæsari. Moritur vitæ, laborum & honorum satur A. 1619, 25 Febr. cum vixisset annos 61, m. 4, d. 7 in litteratos, egenos, largitatis summæ, in familiam suam, & domesticos charitatis, parati denique in omnes officii, & humanitatis, ad omnem posteritat. relicto exemplo memorabili. Joh. à Schönaich ex fratre nepos, affectione filius, ex testamento nuncupatus, & inter vivos designatus unicus in Lib. Baronatum hæres, successor, filius patruo Patrono, imo patri oculiss. cariss. cum desiderio, & lacrym. P. ejusque mortale, quod fuit H. M. C.

Hucusque Henelius: quibus quidem secundum capitis secund. promissa, ex Evergete Christiano, ab Henelio hic citato, quædam addidissimus, nisi illa ferme omnia, quæ addenda esse nobis videbantur, jam ante in hoc ipso Heneliano scripto grata brevitate expressa continerentur. Id solum ex ejusdem laudati Dornavii gratulatione in nuptias Illmi Georgii Schönaichii nostri cum Dn. Joanna Schenckia, quam *Quercum Hero-glyphicam* appellat, de Fabiano Schönaichio addituri, quod pag. 433, 434 legitur. Fabianum vestrum, scribit, heroem incomparabilem ex infinito numero solum appello; cui Tuo, dignissime hæres Georgi, proinde in fortunis atque virtute successisti. Eum strenue militantem ab extrema adolescentia admirati sunt Scythæ, Moschi, Turcæ, Daci, Galli, ipsi etiam Germani, fatali illa ad Mulbergam pugna: qua Celsissimum quandam Germaniæ Principem non ex insidiis, sed vultum ipsi in amplissimo campo obvertens, manu fortissima dedere se coëgit: merito itaque ornatissimo campo, inspectante magna Principum, Ducum, militum corona, torquem aureum à Cæsaris augustissima accepit manu, sed & ab eadem, ne quid præteream, immortalis auctoramento sui suorumque nominis, in equestrem ordinem invidenda solemnitate adscriptus fuit. Adjungamus & hoc ei laudis magmentum: quod Mauritius Saxo, ut secreto cum eo consilia misceret, accubus sæpe ei uno eodemque lecto fuit: Divi vero Cæsares, itque quatuor, Carolus, Ferdinandus, Maximilianus, Rudolphus sibi à sanctioribus militiæ consiliis eundem esse voluerunt.

Die Herren von Schönaich führen im Wapen einen gelben Schild/ darinnen ein grüner Kranz von Eichblättern / auff dem Helm eine gelbe Kron/ der Kranz von Eichblättern auch grün/ die Helmdecke grün und gelb.

Was der Freyherren von Schönaiche Wapen betrifft / so ist es fast diesem gleich / ausgenommen daß es mit einem Löwen vermehret worden.

Mit was aber die Grafen von Schönaich heutiges Tages ihr Wapen vergrößert haben / hat man zu dato noch nicht erfahren.

HENCKELIORUM autem illustrissimæ prosapiæ magnum gloriæ augmentum addidit.

LAZARUS S. R. I. Comes de Henckel, Baro de Donnersmarck, Dominus hæreditarius in Gföll & Vesendorff, ditionumque Bythomiensis, Tarnovicensis, & Oderbergenfis, *Ferdinandi II* Imperatoris gloriosissimi Consiliarius, ob præclara merita à dicta Cæsarea sacraque Majestæte anno 1636 in Liberosum Baronum, postmodum à Ferdinando Carolo Archiduce Austriæ in S. R. I. Comitum dignitatem sublimatus anno 1651. Originem suam nobilissima hæc Familia ducit ex Austria, constantique erga Cæsarem fidelitate semper hæcenus sese Austriacam esse declaravit. Qui verò hodieque patriam nostram ornant, sunt.

ELIAS ANDREAS, &

CAROLUS MAXIMILIANUS,

Comites de Henckel, L. Barones de Donnersmarck, Domini hæred. in Gföll & Vesendorff, ditionumque Byth. Tarn. & Oderberg, &c.

§. 87.

BARONUM SILESIAE NOMINA.

Reliquorum nomina, quæ mihi quidem innotuerunt, hæc sunt: Bessii, Bibranii, Braunii, Burckhausii, Czigani à Slupska, Drahomschii, Haugwicii, Jaroschinii, Kitlicii, Kochlicii, Kotolinskii, Logi, Mettichii, Oppersdorffii, Parchwicii, Plawetzkii, Pralchmæ, Proskovii, Raphappii, Rechenbergeri, Rederi, Schönaichii, Sedlitzkii à Choltitz, Sonneccii, Sprintzensteinii, Stahrenbergii, Strasoldii, Tschirnhauseri, Wilscheckii, Wirbenæ, Zedlicii, Zvvolenii. (a) Quibus alios alii addant, & par-

ppp 2

quem

quem hujus illiusve prerogativa postulare visa fuit, observaverim. In mensa (si volent) locum digniorem occupent, aut in publicis conventibus: Nomenclatura heic, non ordo, quaesitus est.

(a) Ex quorum posteritate cum hodie nonnulli in altiori dignitatis gradu fulgeant, nonnulli etiam vel emortui, vel alio transmigrant, nostrarum partium esse duximus, ut novum hunc

HODIERNORUM SILESIAE BARONUM
CATALOGUM,

Alphabetario rursus ordine servato, texeremus

ABSCHATZII,

Quorum alii ex domo *Reuthe* Duc. Glog. alii ex domo *Sabor* Duc. Glog. alii denique ex domo *Commernig* Duc. Lign. oriundi. Ex illorum Majoribus

Georgius ab Abschatz in *Commernig*, Ducis Ols. Consiliarius, circa an. 1612.

Casparus ab Abschatz in *Koskau*, *Zobel* & *Pofelwitz*, circa an. 1614.

Joannes Frid. ab Abschatz in *Koskau* circa an. 1650.

Joannes ab Abschatz in *Gölschau* cir. an. 1653 claruerunt.

Joannes Erasmus ab Abschatz, in *Rauschke*, Ducatus *Lignicensis* Constitutus, & ad publica Deputatus, à S. Cæs. Majestate unà cum agnato suo de *Abschatz*, Domino in *Schmelwitz*, Ducatus *Wratislaviensis* in censum *Liberorum Baronum* assumptus fuit.

Vey dem Herrn Baron de *Abschatz* ist zu mercken / daß er ein unvergleichlicher deutscher Poet gewesen / und daß seine Uebersetzung des Pastor Fido aus des *Guarini* Italianischem der Uebersetzung des Herrn von *Hofmanswaldau* von vielen vorgezogen wird. Er hat zwey Söhne verlassen / der ältere hat sich im *Holfsteiniſchen* gesetzt / der jüngere / so in *Hall* studirt / ist Königl. Preussischer Cammer-Zuncker / befindet sich ist auff der *Peregrination*, und hat in *Halle* publice disputiret de Jure domus Austriacæ in Provincias Hispanicas.

Der von *Abschatz* Wapen ein weisser Schild / der Elends-Hals darinnen schwarz / die Hörner roth / auff dem Helm desgleichen / die Helmdede schwarz und weiß. Baronum autem procul dubio auctius.

BANNER.

ALEXANDER LEOPOLDUS L. B. de Banner, S. Cæs. Majestatis apud Cam. Siles. fuit Consiliarius; cujus posteritas in sexu foemineo hodie tantum superstes est.

BARFUS.

Von den Herren Gebrüder Bar. de Barfus ist einer in Königlich Preussischen und Chur-Brandenburgischen Diensten hochverdienter General-Feld-Marschal / und hat so wohl Ihre Kays. Mant. als Ihre Königl. Mant. in Preussen vortreffliche Dienste gethan. Der andere hält sich in Schlesien auff / und hat zwey Söhne / von deren Profession wir aber noch zur Zeit nicht gründliche Nachricht einziehen können.

BEES.

Beesii domum habent genethliacam Coloniam, & Ketzerdorsium in Ducatu Bregensi, quam autem hodie non possident amplius, sed in aliis Brigenis & Oppolienis Ducatum ditionibus rerum potiuntur.

Sie führen im Wapen einen getheilten Schild / das vordere Theil weiß / darinn ein rother Löw in einer gelben Krone / das andere Theil roth / der Ist samt den Blättern darinnen weiß: auff dem Helm eine gelbe Krone: Der Pfauenschwanz an seiner Farbe / die Helmdecke roth und weiß.

BERKA.

Berkæ Barones ex Bohemia in Silesiam migrarunt: Joannes Georgius Berka L. B. in Ducatu Svidnicensi Senior, Rudelsdorsium in Ducatu Brigeni emerat.

Derer von Berka zu Taub und Leip Wapen siehe im Wapenb. P. I. pag. 28.

BIBRAN.

Ex Bibraniorum Lib. Baronum Majoribus ab Henelio in Sil. togata.

ABRAHAMUS à BIBRAN

& Kitzlitztreben in Woitsdorff &c. sequentibus celebratur:

Viros egregios Græca & Romana vetustas, cum egregiis virtutibus impensius faveret, fastus & æternitati solita fuit consecrare. At verò si invdiam & ignorantiam removeamus, omnis ætas, omnisque populus in exemplum & admirationem venit. Vel nostrum hunc orbem, nostrum ævum inspicere: innumeros utique invenies, qui objectam universo Silesiarum generi ab hominibus male feriatam, de nationis nostræ nobilitate, quantum possent,

decumbere cupientibus, ignominiam debeant, si in aperto magis pesti, & pro virtutibus clari: quorum quidem omnium res gestas planè explicare iam iusta historia fuerit, eas hac elogiorum brevitate summatis attingere, ac velut in exigua tabella obumbrare haud leve opera pretium, insigne autem piaculum putavi, si non auferem isto honore cum virum, cui nullus honor tribui non debitus potest. Abrahamus is est Bibranius, de quo equidem scire mihi persuadeo planè omnes, quos sive amicitias liberalium studiorum, sive Musarum recessus altior, & secreta delectant, non fuisse inter illius Circi nobiles, hominem majori ingenio, acriore iudicio, uberiore doctrina praeditum. Familiā quidem profatus erat eā, cujus ortum, qui à capite repetunt, ad Francos orientales clarissimum Germania populum, stirpem ac familiam equestrem Bibraniam in principatu Hennebergensi oriundam referunt, nec id quod dicunt fabulis, sed archivis, quæ in arce ista, fulciunt. Tulit illa superiori seculò duos Heribolienensis cathedræ Antistites, Ennconie Duces Laurentium, & Conradum, magni utrumque in scriptis Doctorum nominis. At in Silesiam hanc nostram, qui gentem suam primū intulit, Sigismundus Bibranius fuisse legitur. Qua id occasione aut quo tempore factum, haud quidem certò nobis liquet, nisi quod ex vetustissimis investituris & registris Cancellaria Svidnicensis & Javoriensis Ducatum certò certius constat, tertio abhinc seculò vetusta & incorrupta nobilitate Bibraniam familiam jam tunc in Silesia enituisse, ac diu propter alia amplissima bona, panè omnem illum tractum ad Bobrum fluvium, qui est inter Boleslaviam & Sprottariam, tenuisse. Ex hac ergo natus Abrahamus, idque Trebenna ipso die, qui D. Martino sacer, A. 1575 patrem quidem Joannem à Bibran, Christophori Filium, matrem verò Epam Schellendorffinam Christophori à Schellendorff in Polsdorff & Golsdorff filiam habuit, quorum curā & operā fideliter educatus litterarumque studio à puero consecratus; anno aetatis 13 in scholam Gericensem, Clarissimo viro Laurentio Ludovico erudiendus traditus. Ibi omnibus modis operam dedit, ut propria virtute exprimere & corroborare majorum nobilitatem posset. Ideo Lipsiam deinde, ac suscepta hinc in exterarum regiones peregrinatione, plerasque Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniam, Belgii provincias, & quæ in eis erant Academias praesertim & Principum aulas curiose perlustravit, cumque in omni peregrinationis parte se gessisset accuratissimè, Ulysseā ubique prudentia usus & circumspeditione, in patriam secum aureum vellus, hoc est, ingentes non magnamodò sed variæ, multiplicis & exquisitæ rerum etiam diversissimarum scientiæ Thesauros, sed sine Medæ artibus (puta voluptates, quæ pestes humani generis)

generis) asportavit; & quem adeò Theosophia, Astræa suum, Mathefis & Cosmographia suum, antiquitas suum, imò elegantia suum scribebat, eo quidem majore laudis momento, quòd tantam & tam admirabilem omnium laudandarum rerum cognitionem cum equali candore, animi religione ac pietate conjungeret. Quo quidem factum est, ut tunc etiam, cum latere se contereret, clarius esse inciperet; nomen prius inveniret, quàm quæreretur, ac quoniam Virtute ambire oportet, non Fautoribus

Sat habet Fautorum semper qui rectè facit; converteret in se promptissimè oculos plurimorum & studia; dignus cerè appareret, qui inter curia regis, ordinumque Ducatus utriusque Svidnicensis & Javor. Consiliarios allegaretur. In quo amplissimo munere, pari fide, pari studio & Casari sua, cui erat devotissimus, & sua iidem patriæ, quam omnibus modis salvam esse cupiebat, detulit, eumque se, cum in sententia de magnis & arduis rebus exponenda, tum in legationibus obeundis ostendit, ut non solum præclaris sibi meritis provinciales suos sibi devinceret, sed Silesis, etiam reliquis, imò & exteris esset gratus & celebritate nominis in deliciis haberetur. De ceteris summi Viri, quid dicam, virtutibus? nullus in habitu fastus, in cultu luxus, in bonore ambitus. È latere ejus avaritia, prodigalitas, corruptela, fucus, & omne vitiorum commercium exulabat. Severitati humanitatis ita junxerat consortium, ut, quanti amarent, quos suos esse voluit, tanti omnes illud facerent. Feroces illos è nobilitate nostra juvenculos, immanitate morum, & obscenitate grassantes missos faciebat, & sinebat eos frui suo genio, à quibus si fortassis discrio lacefferetur, quòd Momis sale conspersum esset, ille vicissim sale Mercurii usus solitus

ridendo dicere verum.

Retundebat petulantes linguas. Magna morum suavitate associabat se iis, quorum virtus nobilitata erat, senilisque prudentia; ac tales ad se venientes lepide molliterque curabat velut Antiochi oculos. Quòd reliquum erat à publicis negotiis, & curis æconomicis temporis, id omne agendo, scribendo consumebat, recordatus nimirum vitam sine litteris mortem esse, hominemq; nihil aut certè parum scire; immane verò quantum esse, quòd nescit. Erga litteratos cumprimis pronus, ac benignus ingenia amabat, quæ suum coluerant; artes promovere satagebat, quas olim didicerat; virtutibus facebat, quas vitæ moribusque exprimebat; neque facillè inventus fuit quisquam virtute & doctrina litterarum paulò celebrior, cujus ille non appetierit amicitiam & officiis ac constantia stabilierit. Condimenti loco reputabat litterarium iter, idque frequentissimè cum amicis terebat.

Inter

Inter Silesios sanè, qui nostrâ memoriâ vixere, Nicolaum Rbedigerum à Strisa admirari soleo, qui dignas luce & posteritate, dignas famâ & æternitate de eo scripsit epistolas; tales utique, in quibus non modo alacritas, sed & puritas scriptoris lectori placeat,

Qualis Apellæis est color in tabulis, cum Venere præsertim ac lepore, quem melior genius & ingenium ei donaverant. Pari laude si Bibranium censeam, equidem nullam virtutibus illius injuriam faciam. Adcò vel ex tempore epistolares pangebatur delicias, in quibus multi laborent; cumque vix ullam meditationi moram indulgeret, perfectissimè scribebat, ut relucere inde accurata ingenii facilitas, & sine labore felicitas. In iis certe, quas legere mihi contigit, nihil non doctum, eruditum, non ex intima Philosophorum doctrina, non ex intima temporum memoria, non ex amena Poëtarum fabulatione, non ex Latini & Græci sermonis deliciis compactum est. Jam quanti illud censendum est, quod in publicis & diurnis patriâ malis non ita jacebat ejus in dolore animus, quin erigeret sese ac fortibus solatiis leniret agritudinem; ut quæ ex nostrâ Christiana religione, id est virili scēla habebat; omnia humana habenda esse provento, nec virum esse, cujus maxilla sub pugno nunquam crepuit. Felicem illum, qui in turbis turba huc & illuc fluctuat, &

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Ipsè scitum illud principium velut scutum in animo suo perferat, non moveri: ac Dei optimi Max. qui gubernacula mundi solus tenet & sapientia imputet, & paternæ bonitati, quidquid acciderit. De statu quidem rei ecclesiastica in animo illi erat lugubris versus ex Alcistide: ἢ ὡς ὅτε τῶν θεῶν ἔστι καὶ θυγογγυεῖ, ac tantum abest, ut de regno ejus aureo somnia conciperet, ut potius meminisset, depurgandam sic esse calamitatibus, ut ventilabro sic aggregentur à tritico paleæ. Sed ideo tamen minimè omnium desperabat, cum nihil facilius esse nōset, quàm cujus ipse supremus nutritor & Patronus tutum illi ac permanens excitare hospitium, adeoque vel ex inimicis quoque salutem reddere. Huic ergo Domino, ejusque ab eo qua de rebus suis, de tempestate quoque publica plenam paternamque expectabat dispensationem. Atq; his quidem & aliis piis cogitationibus, cum aliunde munitum pectus haberet, uti antea semper aquabilem sui motum retinuit, sic supremum illum diem suum tanto animi robore & constantiâ excepit, ut supremo humanorum arbitro, aut, ut ita dicam, stratego evocante nil aliud præter fastidium hujus vitæ infelicitis ad immortalitatem mense Aug. A. 1635 animam exhalârit, relicta illustrium virtutum famâ nunquam intermori-

surā: omnibus ad hoc præceptis malis, quæ alternantis fortune necessitas omnibus imponit, quique hos præsertim annos omni absentibus & cicuta amariore nobis efficiunt. At verò quantam littera meliores, patriæque universa in Equite nobilissimo jacturam fecerint, id explicari non potest. Ego quidem Clarissimo Opitio nostro non difficulter assentior majorem in modum peccanti, ut docti viri in celebrandis mavibus his beatissimis, quod Scaliger, Casaubonus, Lipsius, aliæque reddita Cælo nomina memoria hominis conjunctissimi non denegassent, vires suas excutiant, secumque cogitent, laudare bene meritos non minus decorum esse, quam laudes post funera mereri.

Hucusque Henelius.

Primus autem, qui Liberi Baronis axioma fulsit, fuit

HENRICUS L. B. de Bibran, Ferdinandi II. Imp. Gloriosi. Consiliarius, nec non Ducatus Swidnicensis & Jaroviensis Capitaneus, cujus posterius partim in Lignicensi, partim in Jaroviensi præclaras Majorum virtutes æmulantur. Quanto autem hic ipse zelo anno 1627 rem Catholicam in Silesia restituere juverit, docebunt verba Frid. Lucæ pag. 409: *Wen solchem glücklichen Fortgang der Reformation vergesellschafteten sich noch mehr Mitgehülffen mit dem Lichtensteiner: nemlich der Burggraff von Dohna/ der Freyherr von Oppersdorff zu Groß-Glogau/ der Freyherr von Bibran zu Schweidnitz/ der von Necher zu Sagan/ Land-Hauptmann. Alle/ die zugleich an diesem Reformations-Werck Hand anlegten/ bestetsten die Bauern ohn Unterscheid Seeligmacher.*

BLANCOWSKY

Boguslaus Blancowsky Liber Baro de Dembschütz, Dominus in Turnawa, Semtowitz, & Guttentag, Districtus Rosenbergenensis Capitaneus &c. S. Cæs. Maj. Camerarius &c. magni in Ducatu Oppolienensi nominis &c.

BLÉNCKEN

JOANNES ADRIANUS Liber Baro de Bléncken, Dominus in superiori & inferiori Hünern, & Krischanowitz, Sac. Cæs. Majestatis apud supremam Silesiarum Curiam Cancellarius &c. vir de patria nostra per annos plurimos optime meritus.

BLUMENTHAL

Liberi Barones de Blumenthal ex Marchia Brandenburgica oriundi in Ducatu Oppolienensi ante annos circiter viginti domicilium fixerant: de cujus posteritate nihil amplius superest in Silesia.

B R A U N

Branniborium alii ex domo Ottendorff, }
 alii ex domo Nenckersdorff } Duc. Glogov.
 alii ex domo Tschepkau }
 alii ex domo Zobten Duc. Jarov. oriundi sunt.

BALTHASAR à Braun in Ottendorff Duc. Glog. Senior & circa annum 1501 multis magni momenti negotiis adhibitus.

JOANNES CHRISTOPHORUS à Braun in Merzdorff & Zolnig / Equitum olim Magister, postea Duc. Suid. & Jarov. an. 1686 Senior.

Nonnulli ex Nobilissima hac Prosapia jam seculo penultimo sive decimo sexto in Lib. Baronum dignitatem evecti sunt: quos inter, tempore Maximiliani & Rudolphi utriusque hoc nomine secundi Imperatoris Augustissimi, excelluerunt

GEORGIUS, & JOANNES Lib. Barones de Braun tum temporis Domini hereditarii in Wartenberg & Bralin / quorum ille Cameræ Cæs. Silesiticæ Præses, hic autem militem, quem tum patria nostra conscripsit, supremus ductor esse meruit.

Baronum, de quorum posteritate nil amplius superstes, fuerunt insignia:

Ein quartirter Schild / das obere förder Feld weiß / die drey Werck darinnen roth: das andere Feld abgetheilt / oben schwarz / der halb Löwe gelb / unten gelb / der Löwe schwarz. Auff dem Helm eine gelbe Cron / die drey Forellen an ihrer Farb: Die drey Federn weiß; die erste Helm-Deck schwarz und gelb / die hintere roth und weiß.

Equitum, adhuc superstitum, arma sunt: Ein weißer Schild / die Wercke darinn roth: auff dem Helm die Forellen an ihrer Farb: Die Federn weiß: Die Helm-Deck roth und weiß.

C L A U S N I T Z

ERNESTUS FERDINANDUS Lib. B. de Clausnitz in Ducatu Wratislaviensi vir Regius, & Senior, olim virtute bellica clarus, & glaudibus plumbeis, quas carne obductas & clausas in corpore sene etiamnum circumferre cogitur, hodieque insignis.

CANON, ex Lotharinga oriundi

Barones hujus nominis in Ducatu Glogoviensi hodie prædium Brig possident.

B U D O V A.

Budovæ Barones tempore belli Bohemici in Silesia suas collocarunt colo-

colonias: nam Wenceslaus Theodorus L. B. de Budova vir admodum doctus in Ducatu Lignicensi bona quædam emerat. De cujus tamen hodie posteritate vix aliquem in Silesia habemus superstitem.

B R U N E T T I

LAZARUS AMBROSIVS Liber Baro de Brunetti, Dominus in Groß-Wahlendorff & Goldschmiden / S. Cæs. Majestatis apud supremam utriusque Silesiæ Curiam Consiliarius.

Cujus duo magni Cognati *Joannes Jacobus*, & *Joannes Brunetti* ad S. Joannem Wratisl. non tantum Canonici & Prælati, sed etiam, ille quidem Aulæ Episcopalis Juxta, hic vero Serenissimi Episcopi Wratislaviensis Suffraganeus & Nissæ Præses, magno, dum vixerunt, Silesiæ nostræ, & Ecclesiæ fuerunt ornamento.

C A N I T Z

CANITZII ex domo Urschhau Duc, Oppolienfis à Leopoldo I Baronum censui inserti sunt.

CZEDLITZ vide ZEDLITZ.

C Z I G A N, aliis *Zigan*.

Cziganii ex Moravia olim in Silesiam transiverunt, quorum Majores jam à Rudolpho II Cæsare fel. recordationis Liberos Baronum axiomate donati fuerunt.

Sie führen im Wapen einen blauen Schild / die Schlingen darinnen gelb: auff dem Helm eine gelbe Cron / die mittlere Feder gelb / die andere blau / die Helm-Deck blau und gelb.

In Silesia Togata ab Henelio

JOANNES GEORGIUS CZIGAN,

L. B. de Schlupka, Dominus in Freystad, Dobroslawitz, & Sacraw,
in hæc verba laudatur:

Rerum Polonicarum scriptores, dum vitam & res gestas narrant Lesci nigri, Zegorba Palatini Cracoviensis meminere, à quo stirpis sue originem deducunt Czigani, L. Barones à Schlupka, nominis quidem mutati hanc assignantes rationem: quod cum quidam hujus familie Matthia Pannonie Regi militaret, atque Cziganorum opera, quorum due Turme in regio exercituerant, rem præclare gessisset, Rex ipsum sic compellaret: Matthes, ades dum Zigane. Oriundus ex hac gente Jo. Georgius L. B. de Schlupka, quam illustri loconatis non sit ignominiosum, quod Barbari Cyclopes putant, litteras tractare, cumque viris doctis qua vivis, qua mortuis commercium institueret, exemplo suo abunde comprobavit. Academicis qui-

dem studiis in ipso atatis flore, sub cura & ductu Nob. & Ch. viri Jacobus Bruck cogn. Agermundi initiatus, qualem sese Argentorati in splendido illo sapientia domicilio gesserit, testes habeo omni exceptione majores Justum Maierum, & Matthiam Berneggerum. Quorum hic quidem cum Ziganio nostro, ejusque Contubernalibus J. Bernh. Matzan, L. B. de Wartenberg, & Pencelin, in Militseb & Freyhan, Joachimoque & Andrea Kochitzis à Kochtitz, in Lublienitz, & Kessentien, Annotationes suas in C. Cornel. Tacit. Lib. de vita J. Agricola dedicaret, illustrem hanc Silesiarum quadrigam hujusmodi testimonio honestavit, quod virtutes suas nullas viciorum infuscatas nebula, ingenii cultu doctrinaque studio sic adornarint, ut Juvenutis Principes, floremque generosa nobilitatis suo illos merito vox fama publica depradicaret, & universam adeo de eam egregiis civibus eo magis sibi gratularetur Academia, quod à multo tempore non habuerit, atque adeo, ut nunc tempora sunt, & fatalis quaedam doctrine inclinatio, declinationis, discendi vix habitura sit, qua Baronibus huius Silesia hac parte componendi, tantum abest ut anteferendi videantur. Maierus autem in Epist. Dedicat. Tomi poster. Collegii Argent. dum grata mente eorum memoriam recolit, qui ad institutas ex eo Collegio ἐν ἡλικίῃ ex ordine illustri non comparuere modo, sed & docti plerique, & eleganti disputandiratione servata de variis questionibus sermones contulerunt: Zigani inter primos meminit, eumque cum Stephano, ex antiquissima Ursinorum familia Comite de Magni, & Wollf. gango Frid. S. R. I. Marefchallo, hereditario Domino à Pappenheim honorifice conjungit. Matthe isto ingenio, ista virtute Baro! Tuum certe nomen aternitati adscriptum servabitur, donec Argentoratasibus eris

- - - fama ulla aut gloria Mutis.

Alias, quas adiiit Academiis, intactas relinquo, dummodo illud tacitum non pratermittam, ubique eum magnos, ubique eximios audivisse, & coluisse viros. Lugduni praesertim Bat. Scaligerum, Heinsium, ac Phil. Cluverium, eo quidem majore cum fructu & utilitate sua, quod ut in sole paulatim homines nigrescunt, ita in erudito consortio sensim doctrinam acquirunt, ea insuper jam tunc ipsum, doctrina praeclatum fuisse, ut, quorum amicitiam adflectabat, eosdem sui aestimatores inveniret: ipsique adue Cluverio ad Germaniam antiquam scriptum illud eruditum admodum, & operosum, eximiis laboribus, vigiliis, atque curis confectum, haur pauca contulisse creditus fuerit. Redux in patriam, suorumque faustis ominibus, ac vultu exceptus, amplissimas quippe ei destinantium dignitates, quibus ob singulares animi dotes, eruditionem, iudicium, sacundiam, dignissimus erat, pro-

cul omni ambitu latitare privatus, quam in aula Regum ac Principum conspici maluit, eo ipso nimirum præfulgens, quod non videbatur, ut Taciti illud de imaginibus Cassii & Bruti in Elatione Junia non gestatis, cum alie plurimæ ducerentur, huc accommodare liceat. Est interea tamen haut ipse quidem vanitatibus pompa, luxu, & ceteris agræ mentis deliciis meris quasi per stillicidia voluptatum corpus, animamque perdidit: sed præter rei æconomica, inprimaque rustica, qua delectabatur, curam, officia amicis quæ consilium, quæ auxilium fugitancibus, quæcunque posset, præstitit labentissime. Litterarum certe amorem nunquam deposuit, nec erga litteratos reverentiam excussit. Infata concessit, vitæque finit dies Sacravie in superiore Silesia 8. Id. Januar. anno hujus seculi 40 magno sui desiderio, bonis quibusque ac Conjugi præsertim, Generosiss. Mariana Kochtitzia L. B. de Kochtitz relicto, Encomiastas sortitus Dan. Czepkoniem, & Wenc. Seberff. quorum Tbrénodia verso sermone, eoque vernaculo conscripta, in manibus hominum versantur.

D Y H R E N

Dyhrîi Liberis Baronibus à Ferdinando III annumerati sunt. Primus eorum, qui hac dignitate præfulsit, fuit

GEORGIUS ABRAHAMUS L. Baro de Dyhren, Dominus in Dyhrenfurt ad Oderam, S. Cæs. Majestatis apud supr. Curiam Cancellarius, postea Ducatus Glogoviensis Capitaneus, qui Glogoviæ Majoris, in Dyhrenfurt, & alibi, multa zeli sui pro fide Catholica, & devotionis erga sanctos monumenta reliquit.

GEORGIUS à Dyhrn

in Deutsch Kessel & Ober-und Nieder-Herkogswalde / apud nostrum in Silesia Togata sequentem meruit laudem:

Quem generosa Nobilitatis stirpem suo merito, dum vivit, vox fama publica desideravit, præconio is & nostro, postquam vivere desiit, neutiquam carere debet, Georgius nempe à Dyhrn S. C. M. per Ducatus Glogoviensem & Saganensem Quaslor, Regique, quod est Glogovia, judicii Assessor inter primos. Vir & sua & Majorum gloria magnus, nec eruditione solum, prudentia, dignitate, virtutibusque summis, sed & omnium Virtutum Parentis, pietatis studio celeberrimus; quo certe nomine semper bonos, nomenque ejus, laudesque manebunt. Facundiam ejus versibus deprecavit Lanbanus. Fat is defuncto 1602 cum vixisset annos 48 carmine Epicedio ad V. Cl. Jacobum Monavianum (quo cum intimam & maxagis coluerat amicitiam, fraterno amore, mutuisque Officiis sæpè numero declaratum, id quod

*inter alia docet Epistola dedicatoria Dulcamari Monaziani scripto parentis
Abrahamus Cremerus Grünbergensis.*

D R A C H

Drachiorum ex domo Brzczy in Ratiboricensi Ducatu quidam hodie
Baronum gaudent dignitate.

E B E N.

Ebenii antiquam suam trahunt originem ex Petra Piana, loco quodam
in Tyrolensi Comitatu, unde in has partes transmigrarunt. Eorum
primi in Liberos Barones creati fuerunt à Leopoldo I. Cæsare Augustiss.
mo anno 1677.

CAROLLIS FERDINANDUS,
& GEORGIUS GODEFRIDUS.

Quorum ille supremus vigiliarum Præfectus fuit in exercitu Cæsareo,
& dinonum certatum in Bohemia Dominus: hic vero in arce Kinsberg
vel Königberg Ducatus Swidnicensis rerum potitus.

Reliqui Equestris tantum dignitatis varie per Silesiam dispersi.

NICOLAUM EBEN

in Catthern & Brise, unum ex maioribus Illustris hujus Prosapia fuisse,
nonnullorum conjectura est. Eum autem sequenti He-
nelius elogio laudat:

*Sicut viventis adhuc ex conversatione benevola, ac tot egregiarum
virtutum aspectu admirationem, & amorem imbibi, sic exprimendi mei
erga defunctum adfectus cupiditate hactenus flammavi, ut nefas putaverim,
si elogium viri, & tempore vita à me dilecti, & aeterno meritum suorum
testimonio celebris prætermitterem. Ortum ejus Vratislaviae debemus, illi
ingeniorum, & elegantia omnis non nutricia solum, sed matri: propius
tamen Georgio Eben, civi primario, Memmingæ imperiali Suecorum urbe
nato, Joannis Reip. Memmingensis per annos octo & viginti Senatoris, &
Margarethe Fingerlin Ulmensis Patricia filio: nec non Anna Uldmannin
à Schmoltz ex ea familia, quæ jam aliquot centeniis abhinc annis honorifica
fuit, oriunda. Parentibus quidem hujusmodi, qui genere, an pietate, an
integritate, an diligentia præstiterint amplius, dubium reliquerunt, ab illis
sicut virtutum quarumvis semina hausit, ita liberaliter & ingenue edu-
catus, adolescentiam per omnium honestarum artium culturam in patria
transiegit. Cumque Prudentia civilis acquirenda causa, in externas re-
giones peregrinationem suscepisset, suos mores ex eo, quod ubique optimum
reperit, (non uti plerisque hodie, quod ubique pessimum) magis magisque
confur-*

conformavit. In patriam exiit, non sine exquisitoris iudicii politionumque morum viatico reversus, inter cives suos ita eminuit, ut Henrico Sebnidio defuncto dignus fuerit iudicatus, qui in ordinem Senatorium cooptaretur. Eam ergo spartam non sortito sibi, sed propenso bonorum iudicio decretam amplexus noster, quod nimirum privatam quietudinem, vitamque ipsam saluti Patriæ, bonoque publico posthabendam censeret, pro virili sua ita exornavit, ut qualis vir fuerit, Magistratus, qui juxta Bipssem virum ostendit, satis patefaceret. Dexteritatem quidem hominis in iudicando, vigilantiam in officio, zelum in legibus, moribus ac juribus majorum tuendis, sollicitudinem in commodis civium provolvendis, integritatem animi, in commerciis fidem, in colendis amicitis liberalitatem, in dandis beneficiis aliasque virtutes, quas ante adeptam dignitatem præ se tulit, & post adeptam constanter retinuit, nec ex vite statu animum aut bonorum insigni accessione mores mutavit, gloriose prædicarunt, qui eum intimius norunt. Nobis ipsis sane, quæ cognitus revera vir fuit,

Virtutem præsei temporis equiparans:

Eo utique candore omnis suæ experire, uti cum periculo etiam offensionis non subiceret ea, quæ minus ad Juris aut honesti regulam fieri arbitrabatur. Cumulabat viri laudes, quod cum literas humaniores, o utinam non animam agentes, ac propediem morituras! digne aestimarent; literatorum hominum consuetudine mirifice delectaretur, eosque liberalitate sua amplexus, quibus poterat, commodis foveret. Humanus idem erat erga omnes: nullus honor, nullus in vultu metus, nulla tristitia: multum severitatis cum singulari gratia, & comitate, quæ ex ore spirabat. Bonum virum facile crederes, magnum libenter: in tanta ob id civium suorum charitate, & benevolentia, ut una cum illo memoria virtutum minime sit exstincta, sed adhuc in animis hominum vivat, vigeatque, nulla unquam vetustate abolenda. Illud utique dolendum, quod unice satageret, ne dicto, vel facto quæquam lederet, cavere tamen non potuerit, quin tuendis prædiorum Dominiis gravissimas lites suscipere cogeretur, eo quidem molestiores, quod ætatis prius, quam controversiarum finis fuit. Natus in urbe, quam dixi, 16 Decembris. Aet. 1561. Mortuus 23 Januar. 1624.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 43.

FALCKENHAYN.

Ex Falckenhayniorum nobilissima Prosapia quidam etiam hodie axiomate gaudent Baronatus, imo aliqui Comibus adscripti sunt.

FERNEMONT

Fernemontium Fridericus Lucæ per errorem Comitibus Silesiæ accenser: Qui tamen Liberi Baronis duntaxat honore gaudet hodie, ob præclaras animidores, & rerum agendarum dexteritatem à Statibus Ducatus Glogoviensis variis hætenus magni momenti negotiis adhibitus, & ad publica Deputatus. Sedem suam fixit Schlavæ in eodem Ducatu, cujus loci castrum, & castro adjunctum hortum, nec non horti solaria, artificia hydraulica, & Heroum statuas, in illo collocatas, Naso in MSis suis laudat. Ceterum originem suam ducit Illustrissimus loci Possessor à D.

JOANNE FRANCISCO de Barwitz, Barone de Fernemont & Schlava, Domino in Berlette, Tuschii, Tilgenberg, & Birckau, S. C. Regiæque Majestatis Consiliario Bellico, Generali Rei Tormentariæ præfecto, & Colonello, Ducatus Glog. Capiraneo.

F O R N O

Horatius de Forno, Liber Baro in Ratschütz, Dominus hæreditarius in Lissa anno 1652. Camerae Cæsareæ in Silesia Præses factus, post quatuor annorum præsidium anno 1654. defunctus fuit. Cujus nepos Lissam hodieque possidet.

Ein Fornaisches Wapen ist im Wapenb. C. IV. pag. 60. zu finden/ in dessen Schild ein Camin mit Feuer/ auff dem Helm eine Cron/ auff der Cron ein schwarzer Adler zu sehen.

F U E R S T

Nonnullos ex Fürstorum nobilissima Familia seculo superiore in Amplissimo Wratislaviensi Magistratu Senatoria dignitate claruisse, docent Historiæ: sic enim

Sigismundus à Fürst & Kupfferberg Dominus in Albrechtsdorff, Senator Wratislaviensis, & in magni momenti negotiis ejusdem Magistratus Deputatus & Commissarius circa annum 1674. &

Maximilianus à Fürst & Kupfferberg, Dominus in Albrechtsdorff &c. laudati Senatûs membrum circa an. 1682. fuisse traduntur.

Sigismundi Filius Joannes Georgius à Fürst & Kupfferberg, Kupfferbergæ rerum potitus est, & Liberi Baronis dignitate fulsit sed absque prole mortuus. Alter autem

Sigismundus à Fürst & Kupfferberg in districtu Olaviensi Boraviz Dominus est, & vicinus noster peramicus,

FORSTMEISTER de GELNHAUSEN,

Philippus Benedictus L. B. Forstmeister de Gelnhausen, sacri militaris

militaris ordinis Equitum Teutonicorum &c. Magnus in Franconia Prior, & apud Reverendissimum & Sereniss. Magnum ejusdem ordinis Magistrum &c. supremus Aulæ Præfectus &c. de Patria nostra optime meritus, cujus antiquissima Prosapia ex Imperio quidem oriunda, hic tamen à nobis inferi debuit, quia dictus Dominus Philippus Benedictus tanquam Stem-matis sui egregium ornamentum per multos annos Domino Freudenthalensi ad nostram Silesiam spectanti summâ cum laude præfuit & de facto præest.

F R I D E B E R G.

Liber Baro de Fridberg atate nostra apud supremam Curiam utriusque Silesiæ fuit Consiliarius, cujus duo Filii hodieque superstites,

F R A G S T E I N.

JOANNES CHRISTOPHORUS L. B. de Fragstein & Nimbsdorff, Dominus in Gandau, Jeschkittel, & liberi Feudi Castrensis Krolckwitz, S. Cæsareæ Majestatis Consiliarius, & apud supremam utriusque Silesiæ Tribunal Cancellarius &c. ex nobilissima hac Familia primus fuit, quem Leopoldus Cæsar Augustissimus ad Liberi Baronatus dignitatem evehit: postquam enim, ut Cæsareus in Polonia Residens, negotia gravissima sibi commissa magna dexteritate expediisset, & ad Magnum Moscoviæ Cæsarium Ablegatus, nomine atque auctoritate Cæsaris ad pacem Polonos inter & Moscos ineundam multum contulisset, domum feliciter rediens in virtutis præmium, & Legationis magno cum fructu obitæ signum Liberi Baronatus axiomate donatus, scutû vero Gentilitium ipsius Mosci imagine, duabus frameis decussatis, & scepro Romano decoratum fuit. Hic A. 1676 post fata Georgii Wilhelmi Ducis Lygio-Brigensis ex Piastræ ultimi tanquam Commissarius Cæsareus Ducatum Lignicensem jure caducitatis ad Bohemiæ Regem devolutum apprehendit, & à Statibus & Ordinibus ejusdem Ducatus accepit homagium. A. 1677 autem, die 25 Januarii eodem rursus munere Insignis Ecclesiam Arcis Lignicensis Commissario Episcopali, Catholicorum sacris reconciliandam extradidit. Anno tandem 1682 rebus humanis exemptus filium reliquit superstitem.

JOANNEM ANTONIUM Liberum Baronem de Fragstein & Nimbsdorff, Dominum in Hertzogsvvaldau, Gandau, Jeschkittel, & Ulbendorff &c. hodie apud eandem Silesiæ utriusque supremam Curiam Consiliarium, nec non in Ducatu Brigensi Communis Erarii Directorem.

G A R N I E R

Liber Baro de Garnier Magnus ille Legionum Cæsarearum olim Tribunus Patriæ Patribus accenseri vel ideo meretur, quod tot, & tam in-

signia munificentiae ac magnificentiae suae monimenta diversis in locis apud RR. PP. Societatis Sagani praesertim, & RR. Carmelitas Magno-Strentzii reliquit, gratissima posteris, atque pia memoria celebrandus.

G E R S D O R F F.

Antiquissimam Gersdorffiorum originem exacte scire volens, Genealogiam, ab ipsis typo datam, adeat: ubi primus eorum strenuus quidam miles

HENRICUS STEINDORFFIUS jam A. C. 919 vixisse, à Duce vero Burgundiae, quod filiam ejus a famulo quodam raptam, una cum raptore intra hordeum in agro reperisset, & ad patrios lares reduxisset, nobilitate donatus, & propterea Gersdorffius cognominatus fuisse, scribitur. Cujus Filii quinque

RUDOLPHUS, GEORGIUS, CASPARUS, HIERONYMUS, & HENRICUS nobilem hanc Prosapiam tam copiose & foecunde propagarunt, ut anno 1525 illi praelio memorabili, in quo Franciscus I Galliae Rex ad Pavium caesus & captus fuit, *Gersdorffiorum* viginti septem; exercitui vero Christiano, cum A. 1529 Vienna à Turcis obsidione premere-tur, hujus nominis heroum tres & sexaginta interfuisse; anno porro 1572 Zittaviae ob certa sui Stemmatibus negotia Eorundem ducenti convenisse, commemorentur.

Exiis autem, qui Silesiam nostram illustrarunt, aliquos saltem in medium juvat adducere, & primo quidem loco ex Silesia Togata Henelii nostri producimus

MELCHIOREM de GIERSDORFF.

Si quicquam laude dignum, ea certe nobilitas est, non quae auctoritatem omnem & commendationem sumosis Majorum Imaginibus debet, cum ventosa plerumque arrogantia conjuncta, sed quae à semine & stirpe virtutis naturam trahit, & sponte ad generosum illud honestum exsurgit, propellitque ad imitandum ea merita, quae prosapia initium fuere, aut bonoris incrementum. Eluxit hoc in MELCHIORE GIERSDORFFIO, qui familia oriundus & togae & belli laudibus ab aliquot jam seculorum decursu celeberrima, cum ingenium haberet, quale multi optant sibi, si sua mentis sint, ad literarum studia, eo usus facile profecit, ac maxime quia alteram quoque studiorum alam adhibuit, multam, inquam, diligentiam, egrigia in sapientiae Regno spatia emensus est: domum certe, cum aliquot annis in publicis vixisset Academia, reverti noluit, nisi petito prius, atque adeo impetrato etiam J. U. D. Titulo. Qua quidem re Avunculus ipsius Gene-

rosus L. B. de Rechenberg, Dominus in Seblawa, Wartenberg, & Freistad, S. C. M. à consiliis bellicis adeo offensus non fuit, ut supremis etiam Titulis Doctorem ipsum non tantum Filiabus una cum Agnato Georgio de Rechenberg in Windischborau Tutorem constituerit; sed & legato usufructu bonorum Lindaw, Neußade, & Poppschütz honoraverit. Ejusmodi, quod haud scio, num secta nostrorum temporum patiatur? In hoc vero quis non doleat? quis non indignetur? à scriptoribus nostris adeo nullam unquam uno verbo nobilissimi viri mentionem fieri, ut nec ortus nec obitus, annum nec diem certo scire possimus.

Cui adjungimus

RUDOLPHUM de GERSDORFF

& Svartza in Weichau, Reineshein, Petersvvalde, Mertzdorff,
S. C. M. Conf.

Ridiculum fuisse, qui putabat olympicam coronam pramium illud non nisi pugnando & vincendo comparandum hoc uno sibi deberi, quod esset olympionica prognatus, Aristides litteris prodidit. Haud minus ridenda illorum insolentia, qui ob sola Parentum merita vel majorum res praclare gestas, quamvis ipsi nullis virtutibus instructi omnia sibi deberi existimant: sicut illi ergo, quos merita simul propria & genus commendant, quisque in peritia, legibus & aliis, quibus Reipublica salus nititur, egregie versati sunt, praeter ceteris ad honores & munia provehendos nemo, opinor, negaverit. Id cum animo suoreputans RUDOLPHUS de GERSDORFF splendidissima juxta ac antiquissima natus familia, de cujus fecunditate illud plane memorabile est, quod ante 30 annos litteris prodidit Casparus Dornavius, si Joannis Nicolai, ad quem hac scribebat, generoso Abavo ex caelesti horto ad haec domicilia reverti daretur, numeraturum illum 1300 Nepotes, qui in 9 Regna & regiones, quae per Colonias deducti, cum 130 familiis quae generosis quae nobilibus propinquitates junxerunt atque amicitias confirmarunt, non inde eorum sibi existimant. Si sapientia Doctores, quorum maximum & praestantissimum est opus, formare ingenium & mores juventutis, illorum ad quorum aliquando munus spectaturum est, ut publica consultationes, judicia, imperia maxima quaque perficiant, totum se traderet, nullamque adeo studiorum partem relinqueret intactam, nullum politionis idiomatis specimen alienum abs se esse vellet. Jurium quidem cognitione eximia cum instructus esset, eo nomine in Regio Ducatus Glogoviensis tribunali adscitus, tantam inde experientiam cum prudentia conjunctam retulit, quantam nec in Gallicis Parliamentis, nec in Italicis Rotis ad usum patriae negotiorum potuisset

tuisſet expiſcari. Innotuit hiſ dotibus gloriſſima memoria Caſari Ferdi-
nando II, à quo apud ſupremam Sileſiarum Praefecturam Conſiliarius crea-
tus mox fidem & dexteritatem ſuam adeo illi probavit, ut cum Imperator
Sereniſſimum Electorem Brandenburg. in cauſis arduis, & totius Sileſia in-
crementum ſpectantibus Legatos mittere conſtituiſſet, id munus non aliis
quam Gerſdorffo & Georgio Schönbornero Jcto committendum eſſe clemen-
tiſſime reſcripſerit. At vero vix 4 inde abierant menſes, cum mortalita-
tis ſiebile ſpecimen factus in ipſo atatis flore, poſtquam vixit annos duntaxat
39, A. 1629 atque adeo 7 menſe poſt Collega ſui ejusdem nimirum Praefecturae
regiae Cancellarii Davidis à Rbor in Seiffendorff Equitis Sil. doctiſſimi extin-
cti immaturas vitae exuvias Wratiſlavia poſuit, honorifice tumulatus in a-
de D. Joannis Catbed. poſthuma autem fama praconem naſtus illum ipſum,
quem dixi, Schönbornerum Compatrem, Amicum, atque vicinum ſuum
Chariſſimum.

JOANNES à GERSDORFF Dominus in Seichau, Rimbeg, Wal-
tersdorff, Langenau, & Huſdorff, Conſiliarius Regius, nec non Duca-
tus Suid. & Jarov, Adminiſtrator, filium genuit egregis animi dotibus præ-
ditum.

GEORGIUM RUDOLPHUM à Gerſdorff in Seichau &c. quem
Leopoldus I Liberi Baronis axiomate donavit, & apud ſupremum Sile-
ſiae Tribunal fecit Conſiliarium, ſub finem præteriti ſaeculi rebus humanis
exemptum.

Num autem

CHRISTOPHORUS HENRICUS Liber Baro de Gerſdorff in Siben-
aichen, qui circa an. 1672 Ducatum Suidnic. & Jarov. ſuit Senior, Ge-
orgii Rudolphi Frater fuerit? nobis non conſtat. Ante aliquot annos
autem in Ducatu Glogoviendi floruit

RUDOLPHUS L. B. à Gerſdorff, qui duos reliquit filios paternae virtu-
tis æmulos, quorum Senior in Dania domicilium fixit, Junior autem bonis
à Patre relictis in Ducatu Glogoviendi fruatur. Conf. Cl. Gryphii Gedächte-
nis-Schriſtten.

Derer von Gerſdorff Wapen.

Ein getheilter Schild / das Obertheil roth / unten weiß und ſchwarz /
auff dem Helm eine gelbe Cron / der Hut roth / der Stulp halb weiß und
halb ſchwarz / die ganzen Federn ſchwarz / die halben weiß / die Helmdie-
cke roth und weiß auff einer Seitt / auff der andern ſchwarz und weiß.
Wapenb. P. I. pag. 162.

GLAU.

GLAUBITZ

Quod de primo nobilissimæ hujus Prosapiæ majore Fridericus Luca tradit, eundem nimirum Regis (nescio, cujus) olim fidelem in bellis & præliis Stripatorem, & ne tot vitæ periculis more suo solito Dominus sese exponeret, sollicitum monitorem fuisse, nec non Regi, cum quadam vice penes eum nobilis quidam lethali vulnere saucius ex equo cecidisset, inclamasse, ut nunc sibi monenti crederet (glaub iest / glaub iest), ac propterea nobilium censui annumeratum, & hoc ipso honorifico nomine (Glaub iest) in sinceræ erga Regem fidei tesseram insignitum esse, fabulam nobis redolet. Neque indiget ejusmodi fictitiis, & ex (nescio, quo) regno petitis ad splendorem suum coloribus antiquissimum hoc Glaubitziorum Stemma, quod ante duo jam ferme secula Præclarissimis Majoribus in Silesia fuisse scitur ex historiis: sic enim

CHRISTOPHORUS A GLAUBITZ, Dominus in Brieg, (domus est Glaubitziorum quorundam genethliaca in Ducatu Glogoviensi) circa annum 1510. Judicii Regii in eodem Ducatu Assessor:

JOANNES A GLAUBITZ Dominus in Glasersdorff, ejusdem Judicii Assessor circa annum 1518, & in multis magni momenti Commissionibus Statuum ac Ordinum Glogoviensium Deputatus, fuisse leguntur:

Et WOLFFGANGUS à GLAUBITZ Dominus in Beuthen, primus circa Bethaniam Silesiorum vineas circa annum 1579 plantasse scribitur.

Primus autem ex Illorum Posteritate in altiore Baronatus ordinem ob strenua in bello pro Cæsare & Christiano nomine præstita servitia, ab eadem sacra Cæsarea Majestate assumptus fuit.

N. L. Baro de Glaubitz hodiernus oppidi Dyhrenfurt in Ducatu Wratislaviensi Possessor &c. quam gratiam quoque Christophorus Franciscus de Glaubitz in Dalkau & Bauna ejusque Liberis S. C. M. nuper contulit.

Im Wapenbuch werden die von Glaubitz von denen von Glaubitz unterschieden / diese führen im blauen Schilde / wie auch auf dem Helm einen von der Linken zur Rechten gefehrten / und mitten gebundenen Zisch / jene aber einen von der Rechten zur Linken gewendeten. Die von Glaubitz haben blau / weiß und roth / die von Glaubitz aber roth / weiß und blaue Federn auff dem Helm. Wapenb. P. I. pag. 67.

GRUTSCHREIBER

ADAMUS FRIDERICUS à Grutschreiber Dominus in Michelau, S. Cæs. Majestatis apud Officium Regium Brigense Consiliarius, sub finem

præteriti seculi à Leopoldo I Liberorum Baronum censui annumeratus
&c. Cujus Filius

ADAMUS L. Baro de Gruttschreiber, Dominus de Zoptkendorff,
apud dictum Brigenſe Regimen pari Conſiliarius munere fungitur, ad
generalia Sileſiæ Comitum ſimul Deputatus.

H A C K

Hackii ex domo Thomasvvaldau in Ducatu Jaroviensi ultra duo ſe-
cula jam claruerunt in Sileſia.

FRANCISCUS ab Hack, Wratſlaviensis militiæ Dux, circa an-
num 1476.

FRANCISCUS ab Hack Junior, Henrici Ducis Olsnenſis & Monſter-
bergenſis Conſiliarius, circa an. 1480.

FRANCISCUS ab Hack Caroli II Ducis Olſ. & Monſterberg. Con-
ſiliarius circa an. 1592.

FRIDERICUS ab Hack in Thomasvvaldau & Mühlgaſt, Preichavi-
enſis ditionis Capitaneus, circa an. 1632.

JOANNES ERNESTUS ab Hack in Gläfersdorff & Fellendorff, Re-
gii Judici in Duc. Glog. Aſſeſſor A. 1653.

JOANNES ASMANNUS ab Hack in Milgſt & Zeipern, Ducatus
Lignicenſis Senior, A. 1656.

Noſtra vero ætate

Georgius Sigismundus L. Baro ab Hack, S. C. M. Camerarius & Duca-
tus Suid. & Jarov. Cancellarius, ſub finem ſeculi proxime elapſi ſatis con-
cedens Joſephum I Romanorum Regem ſcripſit hæredem bonorum ſuo-
rum, à Rege tamen ex innata generoſitate ſorori deſuncti Hackii, Baro-
ni cuidam de Hohenhaus nuptæ, reſtitutorum.

Deſer von Hack Wapen.

Ein weiſſer Schild / der Aſt darinnen roth / auff dem Helm eine gel-
be Cron / die zwo Sicheln Eiſenſarb / mit rothen Stielen / die Federn
ſchwarz / die Helm-Deck roth und weiſſ.

H A I N.

Baro de HAIN, cujus ſup. Cap. VII. §. 57. p. 306. ſub tit. *Lubentha-*
la mentio ſit, ad Baronatum evectus, ante biennium mortuus eſt: Agna-
ti vero ſuperſtites, quantum ſcimus, Nobiles tantum audiunt.

H O L Y.

Ex his aliquis Baro de Holy Wratſlaviæ reſidet.

HOHEN-

HOHENHAUS.

Petrus Richardus ab Hohenhaus & Hochhaus &c. memoria nostra districtus Namislaviensis Capitaneus una cum posteritate in Liberorum Baronum censum assumptus, moriens tres filios reliquit superstites,

Joachimum Henricum, in Aula Serenissimæ Ducissæ Holsteinianæ Ministrum Primarium &c.

Sylvium Christianum,

& Petrum Richardum.

HEYMANN von Hosenthal.

Casparus Henricus Heymann Liber Baro de Hosenthal Altgrotgoviensem & Kopitzensem in districtu Grotgovienfi possidet ditionem, à Joanne Henrico Heymanno à Hosenthal apud Ecclesiam S. Joannis Wratislaviæ Canonico & Prælate Custode, olim Administratore, Officiali & Vicario Generali Episcopatus Wratislaviensis &c. Patruo suo (cujus in Breslographia honorifica fiet mentio) ex ultima voluntate sibi relictam.

HOFFMANN.

Joannes Franciscus L. B. de Hoffmann, Ecclesiæ Cathedralis ad S. Joannem Wratislaviæ Canonicus. Floret quoque alia familia L. B. de Hoffmann in Silesia nostra & proxime adjacenti Comitatu Glacensi varia bona possidens.

JAROSCHIN.

Jaroschinii Barones in Ducatu Oppoliensi.

KALCKREUTER.

Liber Baro de Kalckreuter, in districtu Cantienfi Capitaneus, certas non tantum in Cantienfi, sed & in Ducatibus, Suidnicenfi & Javorienfi, nec non Oppavienfi & Carnovienfi possidet ditiones.

Insignia Dominorum de Kalckreuter vide im Wapenb. P. I. pag. 64.

KAPPAUN.

Ad Baronem Kappannium aliquando Schrebsdorffium, prope Frankensteinam situm, spectabat: hodie Comiti Gallasehio paret.

KITLITZ.

De Kidlitzii Baronibus, eorum ceris, aut armis, & originibus novus quidam scriptor (de cujus opere fragmenta tantum nobis communicata fuerunt) ex Paprocio, Okolskio, Cromero, & aliis nostræ gentis Historicis discursum admodum docte format sequentem:

Der Edlen von Kitlitz uraltes und ursprüngliches Wapen besteht in einem getheilten Schilde / das Ober-Theil gelb / und der Büffel / oder Ubr.

Uthrochs an seiner Farbe / das Untertheil roth / darinnen drey weisse Valsen / auff dem Helm eine güldene Krone / der förder Flügel roth / die Rosen weiß / der ander Flügel weiß / die Rosen roth / der Ochs an seiner Farbe zwischen den Flügeln / die förder Helm-Decke roth und weiß / die andere schwarz und gelb.

Die Hoch-Edlen von Kittlig / so nunmehr in Schlessien den Frey-Herren-Titel (a) wie bekandt / in die drey hundert Jahr führen / sollen herkommen / nach Paprocii Bericht / (b) von einem Slavonischen Fürsten / welcher sich schon im zehenden Seculo, da Böhmen und Mähren die Christl. Religion angenommen / daselbst nieder gelassen haben soll / von welchem auch die Polnische und (c) Mährische Herzogin Hedwig ihren Ursprung haben / und derselben Herr Heinrich Kittlig / Erzbischoff zu Gnisen in Groß-Pohlen / ums Jahr Christi 1200 im dritten Gliede soll verwandt gewesen seyn. Ob nun zwar wegen des hohen Alterthums und Mangel schriftlicher Urkunden die specialissima von dem allerersten Urheber dieses Hoch-Adelichen Geschlechts abgehen / wie / wenn / und wo nemlich selber zu diesem so vortrefflichen Hoch-Adelichen Wapen kommen und seinen Adel erhalten; so ist doch ex Heraldicis und Historicis zur Gnüge bekant / daß es ungemeine militarische meriten müssen gewesen seyn / wodurch er seinen Adel überkommen / sintemahl lauter Symbola Nobilitatis perfectissimæ hierinnen zu finden. Und ist kein Zweifel / daß erstens nur der Uth-oder Büffels-Ochs in solchem Wapen wird zu sehen gewesen seyn; nachdem aber dessen Posteri seine Rittermäßige Fußstapffen verfolgt / sind auch die andern Ritter-Bilder nach und nach demselben inseriret worden / biß solches / da sie in den Fürsten-Stand durch Käyserl. Begnadigung erhoben worden / seine perfection erhalten. Und deucht mich nicht so gar ungeeimt zu muthmassen dasjenige / was der Polnische Scribent Simon Okolsky in seinem orbe Polono von dem (d) Hoch-Edlen Baruthischen Geschl. auch muthmasset / weil sie mit dem Italiänischen Vitellinischen Geschl. einerley Wapen führen / sie auch wohl werden einerley Urheber haben / (u. so auch unsere Edlen von Kittlig) derer einige sich ums Jahr Ehr. 971 aus Italien herein in Slavonien / Ungarn / Böhmen / Pohlen / Mähren / Schlessien / Preussen / Sachsen und in die Marck gezogen / und zwar mit Miecislao, Herzoge in Pohlen / woselbst sie sich sonderlich possessionirt gemacht / und nach selbiger Zeiten Brauch mit andern Namen nachhero Belieben benennen. Nun wieder auff den Bericht des Paprocii von dem Slavonischen

sehen Fürsten zu kommen; soll selbst viel Kinder gehabt haben; sonderlich aber vier Söhne. Weil er aber nicht vermögend / ihnen anständige Güter einzugeben / hiemit sie sich als Fürsten hätten aufführen können / als hat er ihnen diesen väterlichen Rath ertheilet / sie sollten sich als edle Ritter in fremde Länder / Königl. und Fürstl. Höfe und Dienste machen / sich ritterlich und Jugend-berühmt halten / und also durch eigene Meriten Ehre und Güter ihnen zu wege bringen; der ältere Sohn aber sollte sein Successor im Fürstenthum nach seinem Tode bleiben. Welchem väterlichen Consilio dann die übrigen drey gehorsamst pariret. Und als sie nunmehr sich auff den Weg machen wolten / wurden sie nicht allein von dem Herrn Vater mit einem väterlichen Segen und stattlichen Viatico versehen; sondern es forderte sie auch ihre Fürstl. Frau Mutter vor sich / und nachdem sie selbst zur Gottesfurcht und allen Ritter- und Helden-müthigen Tugenden; sonderlich zu brüderlicher Liebe / Treu und Einigkeit biß in Tod vermahnet; nimmt sie ihre goldene Kette vom Halse / zertheilt sie in drey Theil / und giebt zum Gedächtniß einem jeden Sohne ein Theil davon. Die Söhne nahmen solch mütterliches Geschenk und Gedächtniß erkanthlich an / verwechseln dasselbe mit einander zu wirklicher Verbündigkeit / einander treu-brüderlich zu lieben / und sich biß ans Ende vereiniget zu beweisen. Und daß sie bezeugen möchten / wie so gerne sie ihrem ältesten Bruder die Succession im Fürstenthum gönneten / überlieffen sie ihm dasselbe willigt / nebenst dem väterlichen Stamm-Wapen / nahmen aber in ihren Wapen-Schild die in drey Stück getheilte Ketten / und oben einen Strauß Federpusch / dessen sie sich und ihre Nachkommen in ihren Petschaften / Wapen / Panieren und sonst gebrauchten / und sich alsdenn nicht allein Kittlitz / sondern auch Skydensker, Raysker, Zegoter, Ziganer, Karwinsker u. s. w. nenneten / welche alle zwar unterschiedene Namen / doch aber einerley Wapen biß auff diese Stunde führen / und von diesem Urherren herkommen sollen. Haben sich also die drey Brüder / so wohl mit dem Wapen als Namen von dem ältisten Bruder unterschieden. Welcher Bericht dann glaubwürdiger scheint / als der / so von dem Simone Okolsky angeführet wird / welcher (e) diese drey verknüpfte Knoten vor einen Strick ansieheth / und vorgiebt / ermeldter Herr Heinrich von Kittlitz / Erzbischoff zu Gnisen / habe sein angestammtes väterl. Wapen geändert / und zum Gedächtniß / daß er ein Franciscaner-Mönch gewesen / in den Schild einen drehfachen zusammengeknüpften Franciscaner-Strick / und oben auff dem Helm eine Krone mit Strauß-Federn mahlen

lassen/ von welchen die erwehnten Geschlechter / so solches führen / herkommen sollen / welches aber sich nicht reimen will; massen er ja Römischer Kirchen Brauch nach coelebs und ausser der Ehe gelebet / auch ein sonderer Enferer (f) wider die Priester-Ehe gewesen: hat also ja von ihm solch Wapen nicht können angeerbet werden / es sey dann/ daß es einige aus sonderer Devotion und Ehre gegen ihm angenommen hätten. Woriso bleiben wir nur bey dem uralten und in Schlesien und Preussen bekanten Frenherrl. Kittlitzischen Wapen / an welchem Farben und Bild der lauter Beweisthümer heroischer Helden-Thaten und rittermäßigen Verübungen/wie wir nachmaln hören werden / so von vielen Seculis her durch hochqualificirte Subjecta aus diesem Geschlechte sind an den Tag geleyet worden/ und solches zu finden in denen Böhmischen / Mährischen / Polnischen und Preussischen Chronicken / wie nichts minder in vielen Kittlitzischen Monumenten und Epitaphiis inn- und ausser Landes Schlesien/ sonderlich aber in der grossen Pfarr-Kirchen zu Görlitz/ welche ein Baron von Kittlitz soll fundiret haben; wie dann auch einige zu Gran in Ungarn in der Cathedral-Kirchen wollen ein Monument gesehen haben eines Barons von Kittlitz/ so daselbst Bischoff soll gewesen seyn. (g) Es wäre wohl zu wünschen/ daß eine wohl ausgefertigte Genealogie dieses Frenherrl. Geschlechtes zu finden / worinnen beyammen so wohl der uralten / als auch noch in Kaysrl. Königl. Ehur- und Fürstl. Höfen signalirten Cavallier Helden- und Ritter-mäßige Thaten vermercket / und auff den Schauplatz der Welt aufgeführt würden/ dero Posterität zu gleichmäßiger Conduite anzusporen.

NOTÆ.

(a) vid. Luc. Schlesisch. Denkwürdigkeiten/ p. 1727.

(b) vid. Paprocii speculum Moravicum lib. II, pag. 322.

(c) vid. ibid. Hic (scilicet Henricus Kittlicus Archiepiscopus Gnesnensis) ex genere Ducali originem ducens Beata Hedwigis Poloniae Ducissæ & Moraviae Principis propinquus cognatione, quam tertio gradu contingebat.

(d) ita enim Okolsky in orbe Polono sub genere CIOLEK dicit: Probabiliter concludo, Baruthiorum familiam CIOLEK (sic & nostram Kittliciam) in Polonia unum agnoscere Patrem, s. originem, scilicet ex familia Vitellinorum in Italiis, sub Miecislao Monarcha Anno 971 in regnum Poloniae illata. Unum enim idemque habent insignē.

(e) vid. Okolsky loc. cit.

(f) Ita

(f) Ita Paprocius loc. cit. ex Polonis & Silesiis synodo congregata Clericos in sacris ordinibus constitutos uxoribus privavit, & quaslibet concubinas fecit abjurare, & ab eis se continere, puniendo & incorrigibiles ab eorum ecclesiis & beneficiis pellere, & Janicius Poëta hisce versibus confirmat, dicens:

*Stirpe Ducum Henricus, Francisci ex ordine, tanta
Compulsus tenuit, qui sacra vota ratis.*

Libertas per eum clero datur, uxor adempta est.

Fusque novi factum spirituale Fori.

(g) Vid. cit. Paproc, Lucæ, Okolsky, Cromer, Herb. Fulstein, Schickfus. Curæ annales, ut & Spangenbergii Adels Spiegel in indicibus sub voce Kitlitz.

Hucusque scriptor novus, cujus nomen nos hactenus latuit. Quibus etiam ex Silesia rogata sequentia subnectimus in Kitlitziorum gloriam scripta elogia:

CASPAR L. B. à KITLITZ

in Malnitz.

*Divino hanc dubiè sit judicio, quòd ἀλλὰ καὶ ἀλλὰ καὶ ἐν ἰσχυρῇ,
aliisq; adeò aliis artibus inveniuntur dediti: sed duo tamen ferè sunt, qua
liberaliter natos, atque educatos, præsertim illustribus ortos natalibus maxi-
me honestant, quibus iisdem quoque olim
extulit ingens*

*Roma caput, Virtus belli, & sapientia pacis;
utî masculè cecinit Sulpitia in satyra, quam fecit de temporibus Domi-
tiani, quæ satis iniqua studiis sapientiæ fuerunt, semel atque iterum
expulsis etiam urbe philosophis per eadè Principia. Tamen verò
apud Silesios permulci multis seculis existerunt, qui armis excellere;
Togatorum tamen major fortean numerus. Quos quidem inter Illustrem ac
Generosum CASPAREM L. B. à KITLITZ in Malnitz, Consiliarium Casa-
reum, summumq; Ducatus Glogoviensis Præfectum, hanc postremo loco me-
morari nepotibus convenit: ne in ipsam virtutem, quæ sui præmium expe-
tit laudem, injuriæ, aut in posteritatem, quæ invitari debet talibus exemplo-
rum illicitis, iniqui, aut in Deum ipsum, cujus dona non sunt malitiose ob-
scurnanda, ingratè esse videamur. Equidem si referenda essent antiquitatis
monimenta, hanc difficulter inde elucesceret familiæ Kitlitzia dignitas per
tot annorum, imò seculorum decursus à scriptoribus celebrata. Prædiree
inter primos Henricus Kitlitzius, apud Micislaum Senem Polonia Princi-*

pem consiliorum omnium Director, qui ob id belli civilis inter fratres culpam sustinuit, atque à Casimiro Victore in exilium pulsus fuit. Prodiit Misenensis Praesul in ordine XXXV Joannes III, Dominus Baruchi electus A. C. cl. CCCLXXXV, cum aetate confectus consensu collegii dignitatem suam cognato suo, Decano Misnensi Thimoni, de generosa Coldiutorum familia A. C. cl. CCCCXV resignasset, triennio post Budissina obiit, conditus in cenobio Franciscano. Ante cuius summum altare erectus ei tumulus saxeus, sed humillimus, ac solo aquus, in quo effigies Episcopi visitur, & ad dextram Kitlitzianum in signe, urnus niger medius, & sub eo trapes obliqua alternatim rubra & alba, ad sinistram Agnus Dei, Episcopo Misnensis de-yua. Prodiit de gente Kitlitzia complures alii, militari scientiâ, peritiâ litterarum, rerum agendarum fide, & omni virtutum laude conspicui, sed sui bono?

multâ deducere virgâ

Famosos Equitum cum dictatore Magistros?

Hoc nimirum illi faciunt, qui nihil futura laudis agunt, ut aliorum fama incumbant. Propria in nostro fuerunt magmenta laudis, propria ornamenta, ipsius ordine ac munere minimè indigna. Doctrina nimirum elegans, sapientia singularis, iustitia sine discrimine aequabiliter administranda amor summus, admirabilis ad hac in controversiis ex aequo & bono dividendis dexteritas, tum verò in ecclesiam & scholas hant minor pietas, quam fuit olim olympii Praesidis Nazianzeni, quem eo nomine insigniter commendat Episcopus ejus Gregorius, vir sine controversia maximus, atque ob exquisitam rerum divinarum noticiam, pari facundiâ, eruditioneque junctam Gloriosissimi Theologi nomen promeritus. Quibus quidem tam eximiiis virtutibus mirum non est, Baronem nostrum id fuisse consecutum, ut laudibus ejus non Glogoviana solum Provincia, qua tali ac tanto Praeside per integrum decennium ab anno nimirum Christiano supra mille quingentos 86 ad 77 usque & gavisa, & gloriata fuit hant immerito, sed tota etiam Silesia subscriberet, quam ille nominis sui famâ & veneratione compleverat. Sim Baro: Glogani sim prima columna Ducatus

Mâ doctrina magis, juque piumq; placet.

C. C. D.

MARCUS Baro à KITLITZ.

Caspari Kitlitzio Baroni neminem rectius, quam qui & ὀβριον & gentilis fuit, MARCUM Baronem à Kitlitz subiungam. Qui quidem, ne quid caute natalibus aut pudendum, aut indignum committeret, priscam

priscam majorum suorum gloriam armis maximè partam, armis emulari voluit, atque adeo Bellone alicam aliquamdiu periclitatus fuit. Sed unde ex brevi intervallo ad Minervæ studia quasi postliminio quodam reversus, feliciter studiis, ac Jurisprudentiæ operam navavit, adeo quidem, ut quamvis juvenis adhuc uberrimos rerum pulcherrimarum fructus generosissima familia, patriæ, suæ promitteret, uti adparet ex elegideo, quod ad eum A. C. cl. b. l. l. Viennæ scripsit Abrahamus Bock à Pollach, sacris inde initiatus, & in numerum Canonicorum Vratislaviensium receptus, ad amplissimos honores (Ecclesiæ quippe cathedralis ibidem Decanus, Præpositus Lychbontiriensis, nec non Collegiarum Majoris Glogoviae, & sanctæ crucis Vratislaviae scholasticus) conscendit, ac litterarum studia, in quibus ipsemet egregiè erat versatus, atque exercitatus, etiam in aliis amavit, fovitque. Diem clausit extremum in vigilia D. Nicolai A. C. supra mille quingentos unde octogesimo, cui quinquennio post Vincentius Salinus, & Joannes Cernius Canonici executores à venerabili Capitulo, cum ipse intestatus decessisset, deputati, ob singularem in catholica religione (sic inscriptio habet lapidis sepulchralis) constantiam, animi candorem, & in rebus agendis ingenuitatem, sum perpetuam etiam quandam erga omnes benevolentiam, memoria & observantia ergo monumentum poni fecerunt, hodieq; in Basilica D. Joannis visendum.

* Ad Marcum à Kitlitz Baronem Silesium legitur Hilarii cantionculæ carmen hendecasyllabum, in quo accessum in hortum ejus, quem cum amicis quibusdam invisurus erat, petit, inter delicias Poetarum germanorum à Grutero editas Tom. II. p. 180 - 182.

JOANNES L. B. à Kitlitz & Krain.

Et generis claritas Jo. Kitlitzii B. virtutem illustrat, & virtus generis claritatem, quæ multò augustior in Illustri stirpe, quàm humili & obscura tribu apparet. Kitlitzia sanè gentis summus est, & à tot majoribus splendor, quorum operam aliquot abhinc seculis Imperatores, Reges, Principes, adeoque respubl. Christiana pace belloque maximè salutarem sunt experiti. Ejus ergo decus, ut non conservaret modò, sed pro viribus auget noster, excellentis instinctu natura, ad omnem humanitatem, politiolemque animi cultum raptus, in virtutis ac studiorum stadio sanè quàm alacriter decurrit. Egregium illi Juris scientiæ testimonium perbibuit Justus Reuberg qualis, quantique nominis J. C. cum in præfatione methodica sua traditionis de Testibus ad Cass. à Seidlitz Eq. Siles. non magis nobilitate, quàm

virtute, & eruditione præstantissimum, sermonum illorum commeminit, quos cum ad Nicrum una esset, Kislitzius cum illo de Juris civilis depravatione, & interpretum barbario habuit. Una in re nollem Kislitzium ob erectatorum censura obnoxium fuisse; quod cum tantis ingenii, & industriae præfidiis ad maxima quæq; gerenda instructus videretur, privata tamen vita otium nimis amplexus, procul à patria, apud Rauracos potissimum, cum nescio, quomodo ille terrarum ei præter omnes angulus videret, magnam ætatis partem transegit, atque arti famosissima, sed

unde laboris
plus haurire malè est, quàm ex re decerpere fructus.

Alcibiades, inquam, totum se quasi mancipavit, tantis in eam sumptibus factis, ut paupertate oppresso vix superesset, quod ad cultum modicè tuendum sufficeret. Caterùm hac nobis in præsentia curiosius quærenda non sunt; prædicanda potius in homine animi ab omni ambitione fastium, & superbiam abhorrentis summa moderatio, eaq; res etiam abstrusissimas discendi cupido; ut præ hac fortuna bona despiceret, infraque se posita putaret; atque ad eò illud Lyrici Vatis de fortune iniquitate conquerentis sum quoque facere posses:

Laudo manentem, si celeres quatit
Pennas resigno, quæ dedit & mea
Virtute me involvo, probamq;
Pauperiem sine dote quæro.

Esse tamen declinare non potuit, quin ad extremum Ill. Sil. Duci Joachimo Friderico in Aulam, & Curiam Brigensem, benignè vocanti, atque inter consiliorum suorum participes populi salutem procurare jubentis parere coactus fuerit. In quo munere, quàm non inanis, & fucata, sed vera, & solida sapientiæ Consultus esset, cum in modum demonstravit, ut & à Principe suo, & post hujus excessum ab Ill. vidua Anna Maria Principe Anhaltina magnam iniret gratiam, & apud Provinciales suos haut exiguam sibi laudem acquireret, bonis insuper quibusque ob tranquillam illam morum temperiem, illam gravitati mixtam modestiam, & si fari libet, generosam humilitatem longe charissimus. Vixit perpetuò calebs justè, & temperanter ad senectamque honestissimam, mortaliaque tandem moriendo à id. Martii A. hujus sæculi 1609 reliquit. Itaque vix dum respicerent adstantes,

Animam senilem vilis exsolvit sopor.

CAROLUS, L. B. à Kitzlitz in Malnitz & Eisenb.

Dominus hæreditarius in Spremberg.

Kitzlitziorum generosissima pariter, & antiquissima familia hanc paucos genuit præclaros viros, non propter rei militaris solum peritiam, sed & propter eruditionem ac doctrinam Imperatoribus, Regibus, Principibus charos, utiles patriæ, sibi gloriosos; ne nimirum deessent unquam, qui utrumque, tempus & belli & pacis rectè gubernare possent. Et si hi tamen laude majore digni, quod quantumvis licet alii artem militarem extollant, eandem tamen, quæ melius habet Reipubl. status, hoc minus desideret: horum verò, qui doctrinâ, qui consiliò, qui prudentiâ excellunt, opera semper sit Regibus ac regnis belli juxta & pacis temporibus necessaria. Ea propter togatos magis, quàm sagatos majorum virtutes æmulatus Carolus cum prima ætate eximio discendi amore inflammatus, neque iniquissimis illorum vocibus, qui litterarum cognitionem illustri loco natis necessariam esse negant, eos imò, qui in scholis docentibus operam dant, falsè ridet, ab honesto proposito avocari, atque abduci sese passus, sed id potiùs recordatus, quod graviter à Vegetio in libris de re militari scriptum, neminem plura vel meliora scire debere, quàm Principes, & eos, quorum doctrina omnibus subiectis profutura sit, maximo animo in honestissimas disciplinas incubuit, atque in peregrinationibus tempestive, bonoq; cum judicio susceptis, eam sibi eruditionem, prudentiam, experientiam comprobavit, ut vetus nobilissima gentis decus magis, magisque illustravit. Præfecturam quidem Ducatus Saganensis vicario jure tam laudabiliter administravit, ne jam tunc meritisimo suo prosperæ columen, Reipubl. fulcrum, litterarum ac litteratorum audiret delictum. Vir hanc dubiè summis rebus datus, sicut voluntate præclara, dotibusque eximiis, quibus eum Deus donaverat, etiam lucis hujus usuram æquare dignatus fuisset. Sed hæc non est ignota factorum invidia, ut pulcherrima quæque tantum terris ostendant, deterioribus ad tedium usque relictis. Obiit d. 8 Octob. A. 1613, cum vixisset annos nonnisi XXXIV, ex arce Saganensi 10 Kal. Decemb. ejusdem anni in sepulchrum, quod Cuntzenдорffii exstructum erat, magnificè elatus; relictâ ex uxore Margaretha Rebecca, è generosissimo L. B. Promnicioꝝ sanguine oriunda superstitè binâ sobole, illa masculâ, Carolo Seifartô, hæc feminâ, Ursulâ Sphibâ. Hæc Henelius.

* Ex liberis in Silesia Baronibus à Kitzlitz, primus Prussiæ nomen hoc intulit HENRICUS L. B. à KITLITZ, notante Hartknochio Dissert. III de originibus gentium Prussicarum §. 15, pag. 70. Idem

Idem pag. 69 ibid. observat, Burggravius & Comes de DOHNA Seculo XIV Prusiam ingressos. Trecentis quidem jam annis ante nonneminem ex hac familia cum Duce Silesiae huc delatum; sed cum iste Germaniam repeteret, postea STANISLAUM à DOHNA ex domo Krachtenfi hic domum fixisse.

KNIGGE.

Kniggi Barones ex Ducatu Brunsvicensi oriundi. Primus hac dignitate conspicuus fuit Magnus ille Chiliarcha exercitus Caesaris Kniggius, cui, postquam munimentum Glogovienſe aliquamdiu gubernasset, à Leopoldo I una cum posteritate sua in Liberos Baronum numerum assumptus est.

Das Kniggische Wapen ist ein weißer Schild / die beyde Valsen samt dem halben Löwen darinnen roth; die Kron gelb / auff dem Helm ein roth- und weißer Flügel; der Dausch und die Helmedeck roth und weiß.

KNOBELSDORF.

Ex Knobelsdorfis in Ducatu Glogovienſi nuper quidam, uti audimus, Baronum numero ab Imperatore adscriptus est.

KOCHTIZKY.

Kochtizkiorum nobilissimam prosapiam.

In JOANNE KOCHTIZKIO à KOCHTITZ in Lubleniec &c. commendat Henelius in Sil. tog. ita scribens:

Talia virtutum suarum specimina dedit JOANNES KOCHTIZKIUS vir non tam sanguine longo & stemmate posteris noscendus, quam ob ingenium nobile, excellentem memoriam, doctrinam elegantem & disertam, prudentiam profundam, rarum candorem, gravitatem jucundam, mitem austeritatem, placidam constantiam, blandumque rigorem suscipiendus: eoque nomine à D. Rudolpho II. Caf. Opt. Max. in Consiliariorum Camera Silesiata ordinem allectus, ut non dignitas viro, sed vir dignitati fuerit ornamento: quippe cum ardua & gravissima Reipubl. negotia obiret libens, integritateque summa conficeret, nec minore dexterritate, quam religione, sacratissima Caesaris oracula Principibus, ad quos mittebatur, insinaret; accedente insuper hoc sive natura, sive disciplina bono, ut in sublimi bonorum, & fortuna fastigio constitutus pristinam nihilominus animi moderationem, atque humanitatem (quod difficile non minus est, quam magnum, cum S. Saloniano teste vix cuiquam contingat, & abundare fortunâ, & indigere superbâ) retineret, ac literatos inprimis in deliciis, & pretio haberet quam maximo, indigosque & opere, & consilio, prout res, aut usus

ita iuvaret, ut non de aliis magis, quam de Kochticio illud Comici verissime usurpari posset:

ἡδίστον ἔστι εὐτυχῆσαι νῦν εἶχεν
κοπόν ἡ ἀγαθὸν τῷτο χρεστός εὐτυχῶν.

Nec vero sua tantum nobilitate, ac titulis noster enituit, sed ab illustrium quoque virorum affinitatibus plurimum illi lucis ac gloria accessit, connubio primum juncta A. S. cl. LXXIV. Anna, Wenceslai Zarembo de Kalinova, Castellani Naklensis, & Capitanei Gratoviensis filia, post hanc autem A. S. cl. LXXXI defunctam Elisabetha Joannis Bernhadi Malczan Liberi Baronis à Penczelin in Wartenberg filia: de quibus generi monumentum, & sibi filios reliquit complures qua Patria, qua propria virtute illustribus Baronum ordinibus inseri meritos. Natus anno aere Christianae millesimo, quingentesimo quadragesimo tertio sub plenilunio Maji, florenter & fama è vivis excessit ipsis Kalendis anni nonagesimi primi auspiciis. Versiculi, quos tumultu ejus praefica nostra adpendit, ecce isti, inveniisti quidem illi, & illepidi, sed grati animi erga familia mea Patronum meritissimum professione aquis lectoribus, ut spero, excusandi.

I.

Consilii, Rudolphe, tui haui pars infima sacri
Hanc egit vitam, qui pius, & sapiens:
Serietas lata, & gravitas cui comis; egenis
Quis dederat promptus nemo salute magis.
Kochticius, clari generis lux, fata suprema
Bissenas biit sanctus Olympiadas.
Imo non obiit: tristi quem occumbere letho,
Quam liquit, soboles tam generosa vetat.

II.

Nestoris aut Graji cui Gloria Fabriciive
Romani, antiquus si sequeretur bonos:
Hujus me quisquam praconia debita poscat,
Magmenta & laudis, vir generose, tuae,
Parce o chara cohors, neù vanum posce laborem
Ipsemet heic vires cassat Apollo suas.

III.

Kochticius jacet heic magnum, & memorabile nomen,
Caesareaque aula, Sestica & Camera.

*Ossa licet jaceant hoc marmore condita: vivit,
Longa cui in natis vita futura suis.*

IV.

*Virtutum Oceanum verbo vis dicere? eisdem
Heros Kochtitzius vel mare grande fuit.*

C. C. D.

Cæterum Kochtitzkii secundum Paprociū ex Bohemia in Silesiam se transtulerunt. Videatur illorum Tabula Genealogica apud Balbinum sub fin.

Quis autem Kochtitzkiorum primus Illustrissimorum Baronum ordini inferi meruerit, hactenus non legimus.

Sie fñhreten im blauen Schild eine Gans in ihrer Farb / welche einen Fisch im Munde hält: Oben auff dem Helm / wie im Schilde; Die Helm-Decke roth und weiß.

KOTULINSKY

Kotulinsky à Rudolpho II Cæsare felicissimæ memoriæ Liberosum Baronum ordini ob præclara erga Cæsarem, patriamque merita inserti sunt: quos inter pia memoria recolendi

N. Liber Baro Kotulinsky, præterito seculo per annos complures apud Cameram Cæsaream Assessor & Consiliarius &c. item

N. Liber Baro Kotulinsky Dominus in Stádlín Wratislaviensis Ducatus, in exercitu Cæsareo magni nominis Tribunus &c. & hujus Filii Joannes Wolfromus

& Georgius Mauritius, Heros nominatissimi, quorum ille anno 1663 pro patria gloriosissime occubuit: hic autem anno 1683 apud Vienne, cum à Turcica obsidione premeretur, ut Chiliarcha Cæsareanæ militiæ pro aris & focis pugnans generosissimum suum effudit sanguinem.

K R A W A R T Z

Liberorum Baronum de Kravvartz & Tvorkau Illustrissimum stemma, Rego etiam sanguine gloriosum, in Polonia præsertim, Bohemia, & Moravia hactenus floruit. Silesia nostra hodie Kravvartziorum Fratrum Triadem habet, quorum

Joannes Ludovicus Antonius Liber Baro de Kravvartz & Tvorkau, ad S. Joannem Wratislaviæ Canonicus; Fratrum autem alter in Aula Serenissimi Jacobi Principis Regii Poloni, alter in Aula Serenissimi Caroli Palatini &c. moratur.

LA.

L A R I S C H.

Larischiorum nonnulli à Leopoldo I Cæsare Gloriosissimo Barones creati, & honorificis in Ducatu Oppolienſi & Teſchenenſi functionibus præfecti fuerunt.

L E I P E

SDENCO KOWORA Lib. Baro de Leipe circa An. 1621 in Sileſiam ingreſſus, poſtea vero Filiam Joannis Chriſtiani Ducis Lygio-Brigenſis ex Sitſchiana natam in matrimonium ducens, dotis loco Schwentnigium accepit: Prima dein Conjuge mortua Bibianam Promnitziam conubii fœdere ſibi junxit; ſed in utroque dicto matrimonio ſterilis, moriens, hanc viduam reliquit, & hæredem Duci de Hollſtein Sunderburgenſis lineæ deinde nuptam.

L I L G E N A U.

Wilhelmus Wenceslaus de Lilgenau in Haltauff, Eulendorff, Oih, & Praus, Chriſtiani in primis Ducis Lygio-Brigenſis Conſiliarius & ſupremus Aulæ Præfectus, poſtea S. C. M. Camerarius & apud ſupremum Sileſiæ Tribunal Conſiliarius &c. primus ex nobiliſſima hac Proſapia à Leopoldo I Cæsare Auguſtiſſi, circa annum 1667 Illuſtr. Baronum Ordinibus inſertus fuit. Hæredem reliquit poſt mortem filium ſuum hodieque rerum in Praus potientem.

L O D Y.

Baro de Lody Suecus, viduam aliquam Panwitzianam duxit Vratiſlaviæ, ac proinde numero Baronum Sileſiæ inferendus, magnis alias, ſi recte recordamur, meritis in militia Cæsareana Hungarica deſunctus.

L O E B E N.

Joannes Fridericus L. Baro de Löben in Ducatu Croſnienſi ſub medium præteriti ſæculi amplis functionibus ab Electore Brandenburgico præfectus fuit.

L O G A U.

Logavios ſuperioribus ſæculis Baronum axiomate jam gavifos fuiſſe, Præclarus Civis noſter D. Chriſtianus Gryphius in elogio Logaviano nuper ſcripto colligit ex Diplomate Cæsareo, quo Leopoldus noſter Auguſtiſſimus

BALTHASARI FRIDERICO L. Baroni de Logau & Altendorff, Domino Hæreditario in Vorhauſſ / Samitz / Ober-Bilau &c. Ducatus Brigenſis ad Generales Principum ac Ordinum Sileſiæ Conventus Deputato, anno præterito Vratiſlaviæ deſuncto &c. Baronatus dignitatem denuo

gratiosissime contulit, in quibus præterea litteris altissime memorata Majestas Cæsarea

CASPAREM à Logau Episcopum Wratlaviensem, & supremum Silesiarum Capitaneum, à nobis jam bina vice celebratum &c. item

MATTHÆUM à Logau Seniore, Ducatum Suidnic. & Jarov. Capitaneum, & ad Comitatus Generalia nonies Commissarium &c. item

MATTHÆUM à Logau Juniore, Cameræ Cæsareæ Silesiticæ Præsidem, & dictorum Ducatum etiam Capitaneum &c. præcipue tamen

HENRICUM de Logau, magnum in Bohemia Melitensem Equitem Priorem, & Comitatus Glacensis Gubernatorem &c. nec non alios Dominos de Logau, qui partim Ducatum Oppol. & Ratibor. Capitanei, partim Ordinum militarium, Teutonici præsertim, Equites, Cæsaribus, & Patriæ fidelia servitia, sagæ & toga clari, præstiterunt, laudibus non vulgaribus extollit.

Ipse vero citatus D. Gryphius in dicto suo monumento, vel elogio Logaviano præter jam enumeratos

Bartholomæi & Matthiæ Lib. Baronum de Logau, sub signis Caroli V & Ferdinandi I feliciss. recordat. jam olim gloriose militantium; item

Gothardi de Logau famosissimæ illius magnæ Britannicæ Reginæ Elisabethæ quondam Camerarii &c. item

Friderici L. B. de Logau, qui Balthasarem initio nominatum genuit, mentionem facit honorificam.

GEORGIUM LOGUM à STAUPITZ,

ex Majoribus Illustribus hujus stirpis unum fuisse, probabile est, quem sequenti laude Henelius extollit:

*Eludant ut volunt dignitatem literarum per contemptum, atque jo-
cum homines barbari, & inculti & hunc demum nobilitate dignum existi-
ment animum, qui Musas omnes, ut viles ineptasque refugerit, certe ni-
hilominus nunquam non reperti, quibus melior mens, nec quidquam adeo
magis cura, quam ut quibus genere antistarent, eos etiam scientia superent.
Fuit omnino talis GEORGIUS LOGUS, vir si stirpem & sanguinem quis spectet
inter suos nobilissimus, si gradus dignitatum, quibus solis illustre suum fe-
cisset, si gloria sterile accepisset. Legum quippe decretalium Doctor, Ca-
thed. Eccl. ad D. Joannem Canonicus, & ad S. Crucis Præpositus Wratisl.
Com. Palat. & Consil. Regius, si linguas denique eruditias, Græcæ Latinæque
adeo peritus, ut Pelasgi illum suum & Romani illum suum, atque adeo velut
Symmachus loquitur, de septem montibus virum dicerent. Eadem faciunt
cum*

cum jucunda ipsius, & immortalitate dignissima poemata Vienna ab Hieron. Viſtore Sileſio An. 1529 typis excuſa in folio, tum ipſius Pontificis Romani Clementis VII literæ, quibus ex Italia (ubi triennium regiæ liberalitate, ac munificentiâ 200 aureorum annuo ſubſidio ſibi conſtituto, literis operam dedit, atque ita vixit, ut viros ubique doctos, interque eos Lazarum Bonamicum Paulumque Jovium & Pontificem adeo ipſum non modo qua erat doctrinâ ac morum elegantia ſibi devinceret, ſed in ſui quoque amorem & admirationem pertraheret) re perbene geſta diſcedentem ad Ferdinandum Regem proſecutus eſt. Neque fruſtra Pontificem fuiſſe res ipſa docuit, & oſtendunt honores, non niſi Ferdinando auctore cui & ſubjectionis jure, & archiori nexu miniſterii devinctus cum in erudiendo Filio Maximiliano parentis in Auguſta dignitate Succeſſore, tum aliis in difficultatibus, & arduis negotiis, qua pacis qua belli tempore, fidem & induſtriam ſuam abunde probavit, atque adeo omni jure in illum collati, qui cum ſecundum veterem ſententiam artes honore nutriantur, atque hoc ſpecimen ſit florentis Reipubl. ſi nemo aut belli notus, aut domi clarus exſortem præmii ſentiat induſtriam. Facto conceſſit poſtridie Cal. Aprilis Anno 1553 Wratſlaviæ ad S. Crucem honorifice ſepultus, ubi monumentum ejus quod vivus ſibi poſuit.

Sil. Tog. Lib. 3. No. IX.

Derer von Logau Wapen.

Ein blau und weiß gewirckter Schild / der Strich dardurch roth / auff dem Helm / wie im Schild / oben darauff ein weißes Ey / die Federn ſchwarz / die Helm-Deck roth und weiß.

L O T H S K I I.

Lothſkij Barones ex Moravia oriundi. ditiones quasdam noſtra memoria in Ducatu Teſchinenſi poſſederunt: num hodieque ibidem potiantur rerum? reſcire non potuit.

M E N N I C H.

CASPARIS ALEXANDRI Lib. Baronis de Mennich S. Cæſ. Maj. apud ſupr. Curiam Utr. Sileſiæ Conſiliarii &c. nec non Filii cognominis, qui parenti rebus humanis exempto in pari apud dictum Sileſiæ Tribunal ſupremum dignitate ſuccedit &c. mentionem cap. præcedenti fecimus honorificam, dum de urbe Niſſenſi ſcripſimus.

M I N C K W I T Z.

Ex Minckwvitziana Proſapia Baronatus axiomate inſignis fuit, qui noſtra memoria apud Sereniſſ. & Reverendmum Episcopum Wratſlavienſem &c. Capitaneus fuit Satellitum, ſive ſtipatorum.

MONTEVERQVES.

Ludovicus de Lopis, Baro de Monteverques, Dominus in Domantz, Poseritz, & Kunradsvvaldau &c. sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis Colonelus Peditum, & Generalis Vigiliarum Præfectus &c. ex Regno Hispaniæ suam trahens originem in Silesia nostra præcedenti seculo suum fixerat-domicilium: postquam enim ab anno 1638 usque ad an. 50 Fortalitii Lignicensis egisset Gubernatorem, in Ducatu postmodum Suidnicensi locorum dictorum possessor factus, & prima conjuge defuncta ad secunda vota digressus Maximilianam Sophiam Ottonis Baronis de Nostitz Duc. Suid. & Jarov. Capitanei filiam duxit, parens ex ea factus duarum (nisi salimur) filiarum, quarum altera in sacro S. Ursulæ Parthenone Wratislaviensis Sanctimonialis, altera Baroni de Nobis &c. nupta, hodieque superstites solæ sunt Monteverquiani stemmatis Reliquiæ.

Insignia Monteverquiana gerunt arcem, cum porta aperta, & cum lupo extra portam currente: accidisse enim ferunt, quod, cum in Hispania juxta arcem Monteverquianam Venatores lupum insequerentur, lupus fugiens arcem patentem ascendens, & hypocaustum (in quo loci possessor, à quo hoc stemma trahit originem, lectione certorum scriptorum occupatus sedit) etiam apertum ingressus, scriptorum fasciculum faciibus rapuerit, & prioribus pedibus insistens mensæ, miserabilem ediderit ululatum: Dominus in hoc fasciculo aliquid rei, cui tum studebat, conveniens latitare autumans, lupum cum scriptis fugientem insecutus, & reliquos etiam domesticos ad insequendum hortatus, vix una cum sua familia ex arce (quæ vetustate laborans ruinam jam diu minata fuerat) egressus fuerat, & illico Arx tota corruit, quæ forsan omnes Incolas oppressisset, nisi Divina Providentia hunc lupum submittente fuissent salvati. In cujus facti memoriam præfata Posterii gestant insignia cum scripto symbolo:

SALUTEM EX INIMICIS NOSTRIS.

Hæc ex vetusto MS.

MUHLENAU

Barones hujus nominis in Ducatu Glogoviensi.

NEIDHARD.

JOANNES BAPTISTA Liber Baro de Neidhard, natione Austriacus, patria Lincensis, Dominus in Leopoldstein, Spattenbrun, & Krichen, Anno 1673 in Camera Cæsareæ Silesiæ Assessorem, aut Confiliarium creatus, ob singularem prudentiam, & rerum agendarum peritiam,

iam, non tantum celebre in tota Silesia nomen, sed & illam apud Augustissimum Cæsarem gratiam adeptus, & æstimationem sui, ut summi momenti negotiis eundem adhibuerit, inter quæ haud minimum, quod A. 1690 ut Commissarius Cæsareus extraditioni districtus Suibusiensis non sine laude interfuerit. A. 1697 Neo-Electum Poloniarum Regem Augustum II Silesiæ Confinia transeuntem salutatum, ac Aulæ Regiæ de condigna accommodatione provisum missus à Cæsare, in tantum sibi Regium devicit animum, ut sæpe memoriam Rex faciat ipsius honorificam. Post sex lustrorum fidelia servitia A. 1703, 4 Augusti, supremi Camerae Silesiacæ Præsidii dignitate decoratus fuit.

Filium habet cognominem, apud Cameram inprimis Silesiacam, sacrae Cæs. Majestatis Consiliarium, hodie vero apud supremum Silesiarum Tribunal eadem Consiliarius dignitate fulgentem.

Patrum habuit Eberhardum in Societate Jesu primum eximii nominis Theologum, postea vero in S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem à Clemente X Pontifice maximo creatum.

Insignia Neidhardtiana: Clypeus quadripartitus flava corona cooperatus, in cuius parte dextera superiore, & sinistra inferiore nigra Aquila, flavam utraque coronam gerens, in parte sinistra superiore autem, & dextera inferiore Rosa Rubra, & in medio Clypei Trifolium viride minori clypeo insertum, conspiciuntur.

Memoria dignum duximus, quod insignis ille Romanorum Regis olim Historicus, & Medicus Celeberrimus Wolfgangus Lazius Lib. 12. Commentariorum Reipublicæ Romanæ in exteris Provinciis bello acquisitis constituta fol. mihi 1104 de quodam Neidhardtiano Nobilissimæ Prosapie Majore in hæc verba refert: *Et hætenus quidem de Cecia, ejusque ruderibus, quæ hodie in pago quodam ignobili videntur, paulo supra Tullnam Austriæ sito, ubi Cecii montis iuga demittuntur, ac campestria excipiunt. Incola corrupte Zeislmaur appellant, quæ ante aliquot secula Cezem murus, hoc est muri, & macerie Cecia veteris nominabantur. Quem quidem locum cultum quondam extitisse, ac ædificiis ornatum, vel quæ percrebuit de Neyhardo sive fabula, sive historia demonstrat. Quem sub primis Marchionibus equitem Francum (de nomine Principis non constat) ridiculam illam tragædiam incepisse, quæ hodie passim ad numeros canitur, cum rusticis ferunt. Cujus exitus hic est. Habitanti in eo oppidulo, sive castro Marchionissa, Neyhardus Aulicus, primo vere, juxta morem gentis,*

zis, primas violas, ut laudis, vel pramii non nihil à Domina auferret scilicet, perquirebat. Repertoque flore, ut vivum ex tellure pubescentem Princeps aspiceret, quæ meridianare sole jam tepescens caperat, pileo texit, atque ita notato loco gaudibundus ad heram cucurrit. Interea dum Neythardus moratur, rusticus quidam forte ejus vicinia, ut genus est hominum aulicis semper infestum, ubi in locum incidisset, pileoque sublato violas reperisset, sumpto in inventorem risus argumento, simul ut vulgi hominem affingeret, subtracto flore, locum probe oletulo referfit, pileo rursus su-
 prapposito. Cujus plane rei ignarus bonus Neythardus, qui jam apud Marchionissam, & ceteros Aulicos, inventum plurimum exaggeraverat, tanquam novum quendam orbem, aut rem ex India nuper allatam ostensurus, Dominam cum multa comitiva ad locum signatum deducit: sublatoque pileo exultans, Principi cum multa præfatione pro violis oletum demonstrat. Quæ res, cum in sperato accidisset, primo risum adstantibus, deinde odium Neythardo excitavit, subirascens post cæbinnum Marchionissæ, ac, quod se luderet, existimante. Atque is dolus deinde, cum tecbnam comperisset, Neythardum in colonos vicinos exasperavit, ut de vindicta cogitaret: quam miro opere, ac novo quodam exemplo de rusticis proximis postea sumpsit. Habitum namque, ac sexum mentitus, & pro muliere se gerens, rustico cuidam Neythardus nupserat, agnitus tandem in ipso hymenæo, Neythardum se profitetur, & causam doli aperit. Ac simul fuga sibi consulens, rusticis materiam cogitandi de ultione exigenda præbuit. Noverat sibi infesta omnia esse, & infidias ubique tensas. Quare ut risum in aula uberiores moveret, cado vinario, quod interstinctum asseritio fundo erat, inclusus, partem vasis vestigia, crabronibus, ac apibus referferat; atque ita instructus, in urbem rusticorum, ad dedicationem templi cujusdam pro vino venali invectus, in ipso articulo, quo vinum, quod in vase nullum fuerat, mercede inscribendum erat, circumstantibus undique colonis, proferens caput ex dolo. Hic Neythardum esse exclamat, ad quam vocem, ac si hostes intermedii adessent, fustibus, ac contis, & ut cuique furor arma ministrabat, vasti illi Neythardino insistant; quod dum reclusissent in ea parte, ubi insecta fuerant, tanta vis animalculorum erupit in objectas miserorum facies, ut vel sine labore Neythardus bonus ille, cum suo auriga, ac ficto vino evadere potuerit. Hujusmodi faceria risu digne, & aliæ multe de hoc ipso viro narrantur, quæ in ejus cumulo plane Regio Viennæ, in vestibulo templi erecto, sculptæ videntur. Atque de Neythardo hætenus, qui vel solus Ceciam illam veterem nobilitate videri potest. Hæc Lazius.

In quibus nos præter alia observamus, & miramur, amorem illum, & peculiarem in florum primitiis maturandis industriam ab illo Neidhardio ad hodiernos usque ipsius posteros fuisse transplantatam: Nec enim satis laudari potest, quanto conatu, & quam raro exemplo illustrissima hæc Profapia hodieque in horto Krichenensi non tantum fructuum exoticorum, melopeponum puta (quemadmodum cap. 3, §. 28 in scholiis sub lit. d. meminimus) & similibus, sed & florum raritatem atque præcoci-
tatem curet & procuret. Unici floris hic meminisse juvat, quem *fritillariam crassam* ob colorem, quem cum fritillaria communem habet, Hortulani nostri nuncupant; hic enim ante duodecim circiter annos in has partes delatus præfatum Krichenense viridarium per aliquot annos jam ornavit, ornatus ipse ab Illustrissimo Possessore sequenti tetrasticho, & disticho, quorum primo locum nativum hujus floris, altero verò annum, mensem, & diem, quo in horto Krichenensi primò floruit, indicare voluit:

Flos ego facundis Asia primum ortus in hortis

Nunc Europæis sum quoque, natus agris.

India me raptum cernet nimis invida natum,

Ars infida suas quòd modò pandat opes.

Mense s'v'b AVgV'sto Vates s'v'b Casare IV'sto

EX nono & Deno Lata trophæa sono.

Eodem enim & anno, & die victoriam apud Salankementum à Turcis reportavimus. Nos in florem illum, quod rubris maculis velut sanguine conspersus videatur, & illo ipso victoriæ à Turcis relatæ die effloruerit, sequens scripsimus tetrastichon:

FLOS & GENS Asia simul uno annoque dieq;

Diverso fato tincta cruore rubent.

Scilicet Hungaricas dum GENS transmigrat ad oras,

Defloret, quamvis sanguine sparsa suo,

FLOS autem effloret nostros delatus in hortos,

Et Krichenensi sit rubicundus aqua.

Turcicus en sanguis facit exarescere GENTEM!

FLOREM Neidhardi fertilis humor elit.

NESSELRODE.

BERTRAMMUS Liber Baro de Nesselrode Dominus in Stein, Ehrenstein & Hertten, Electoris Colonienfis Consiliarius, & Fortalitii Recklingshausen Gubernator, per connubium, cum Lucia Hatzfeldiana contra-

uuu

ctum,

ctum, portionem aliquam in Dynastia Dracomontana nactus fuit: quamvis propterea longæ lites exortæ fuerint, anno 1681, cùm parenti Bertrammo defuncto Franciscus L. Baro de Nesselrode succederet, primò decisa & finita.

NEUHAUS.

Neuhaussos Barones in Ducatu Oppaviensi certas ditiones possidere, autor est Frid. Lucæ.

Nimbtſchiorum in catalogo Comitum meminimus: hic autem peculiarem mentionem faciendam esse duximus

Caroli Friderici Lib. Baronis de Nimbtſch, Domini hæreditarii in Badewitz, Lindewise & Arnoltsmühl, sacre Cæs. Majestatis Camerarii, nec non Ducatus Carnoviensis Camerarii Provincialis supremi, Ducatusque Wratislaviensis Viri Regii & Senioris, qui ex Eleonora Neidhardtiana sacro connubii fœdere sibi juncta prolis masculæ parens factus Baronum hujus præclari Nimbtſchiani nominis prosapiam feliciter propagat.

NOBIS.

Baro de Nobis, qui filiam Montevertquianam duxit in matrimonium, suum hæcenus domicilium fixit in Ducatu Lignicensi.

NOSTITZ.

Nostitziorum in catalogo Comitum cognominum mentio facta fusiore.

NOWACK.

Nowackii Barones à Petro Nowackio Episcopo Wratislaviensi suam videntur trahere originem rerum: in Ducatu Oppoliensi potiuntur.

OBERG.

Balthasar Henricus L. B. ab Oberg, inprimis apud supremam utriusque Silesiæ curiam Cancellarius, postea Ducatus Wratislaviensis Capitaneus, mortem obiit anno 1654.

OPPERSDORFF.

Oppersdorffianæ Prosapiæ in catalogo Comitum habetur memoria.

ORLICK.

Orlickii Barones Moravi certam etiam ditionem in Ducatu Oppaviensi possidentes, per connubia variorum Silesiæ Comitum & Baronum agnati facti sunt. Quam autem non tantum hodiè nobilissima hæc Prosapia

lapia Ecclesiam, & Sileſiam ornet, ſed & patrum noſtrorum ætate ornave-
rit, ex ſequenti elogio, quod apud Crugerium legimus, conſtat.

A. D. 1643. (inquit ille in ſacris pulveribus) ii kalendas Junii obis in
Domino Crembſicii

BONAVENTURA ORLICK.

ANDRÆ OLOMUCENSIS Cathedralis Decani ad omnes
ſanctos ibidem Canonicorum Regularium Præpoſiti germanus Frater, pro-
feſſione ſtrictioris obſervantiæ Franciſcanus. Mortem ipſi ac elraverunt
plage, quas Sveci milites monacho capto, ſcilicet non ex amore, ſed utique
ex odio religionis, fideique impoſuerant: ab anno ſæculi 1608 onera ſua
profeſſionis portavit, cum ſociorum ſuorum exemplari ad parem virtutem
inflammatione. Unde obſervantem ad eò regula ſua religioſum ordo ipſe ad-
mòvit præſecturis, ac honoribus etiam inſignivit. Bis Niſſæ Guardianum
egit; ſemel toti provinciæ præfuit, ultimo cuſtos ejusdem vixit. Prima
vice id generis officiorum ſui ad poſteros memoriam, ſed potiſſima Archi-
ducis Caroli Wratſlaviensis Epifcopi munificentia extendit. In primo ſuo
quippe Guardianatu Niſſæ è ſacello jam olim à Roſis, imò prodigiis B. V.
MARIÆ celebri, auguſtam Eccleſiam ſub eodem titulo exſtruxit. Addidit
& Cenobium elegans è commodatis à nobis ſuæ Serenitati interim late-
ribus, (eò quòd Collegii ſtructura tum differretur, donec majori appa-
ratu inchoaretur) cui ſimile totâ provinciâ non facile reperias. Dum cale-
bat ferrum, nempe pater Bonaventura tundeſcit, præbatque in ſui ordinis
uſum omnia & Archidux Carolus favorem omnimodè non tantum in his,
ſed & in indipiſcenda Inſula (auſus quidam è Prælatiſ addere) quin & in
purpura, ſi pauper & nudus Franciſcanus eò ſua vota extendiſſet, magno-
perè & efficaçiter commodâſſet. Adeò cordatus mores viri aperti amabat
Princeps paris genii, ſicque delectabatur ſapientiâ, Religioſi quantumvis
Jovialis.

PACZINSKI.

Barones Paczinski in Ducatu Oppolienſi bona poſſident. Sed quo-
rum originem, & heroica facinora (ut ſupra jam polliciti ſumus) alio in
loco deprædicabimus.

PEIN.

JOANNES ERNESTUS Lib. Baro de Pein & Wechmar, Dominus
Hæred. & Feud. in Peterſvitz, Saravventz, & Wetteriſch &c. Sacræ Cæſ.
Majeſtatis Conſiliarius aulicus, nec non apud inclytam Bohemiæ Cancell.
intimus Referendarius &c. cui ob præclara erga Cæſarem & patriam me-
rita

rita Baronatus dignitas paucis abhinc annis à S. Cæs. Majestate collata fuit.

PESTALUTZ.

Hujus nominis Liber Baro memoriâ nostrâ apud cameram Cæsaream Consiliariatus dignitate claruit.

PICKLER.

De his in Catalogo Comitum egimus.

PLENCKEN vide BLENCKEN.

PRINTZ.

Barones à Printz & Buchau è domo Falckenau Ducatus Nissensis oriundi sunt, quorum Majoribus

DANIEL Printz à Buchau sub Maximiliano & Rudolpho II, Cæsaribus gloriosissimis, vice bina ad Magnum Moscoviæ Czarium ablegatus fuit. Cujus posterì à Leopoldo I illustris, Baronum ordinibus inserti, & functionibus honorificis adhibiti fuerunt: quos inter

ADAMUS Leopoldus L. B. de Printz & Buchau, & Dominus in Kühschmaltz circa an. 1668, Sebastiani Episcopi Wratisl. Capitaneus Nissensis & Consiliarius factus fuit.

Hodie Printziorum duo, alter in Kühschmaltz, alter in Zündel, resident.

In Insignia DANIELIS PRINZEN, à BUCHAW,

Sacra Cæs. Majest. Consiliarii,

Comitis Pal. &c.

Poëta quidam patriæ nostræ scripsit sequentia:

Quid Clypei, Vir magne, tui signare Leonem,

Cernendum specie versicolore, rear?

Quidque decussatim stagnanti lumine nexas,

Quadrifidasque putem significare faces?

Fax ardens, ardentem animum virtutis amore,

Seque procul vitiis exeruisse, notat.

Versicolore Leo spectandus imagine, prorsus

Exprimit ingenii dona tot ampla tui.

Vix aliquid melius deconare Insignia posses

Hac tua, nū forsā mens tua picta foret.

Te virtus, te summa polo experientia rerum

Tollit, & illustri nomino fama vebis.

*Ergo Diu meritò, satique faventibus ultrò
Uttere, & immensum lampadis instar habet.*

*Quòdque suis Daniel Chaldaïs, ille Propheta,
AUSTRIACI hos tu Regibus esto diu.*

Elogium ipsi ab Henelio in Sil. Tog. scriptum capite præcedenti scholiis ad urbem Leobergensensem (ubi natus fuit) inseruimus.

RECHENBERG.

Rechenbergiorum supra jam mentio facta est.

REICHENBACH.

Christophorus Henricus L. B. à Reichenbach, Dominus hæreditarius in Sibenaichen, Ducatum Svid. & Jarov. Senior. Primus fuit, qui Lib. Baronatus dignitate præfulsit, à Leopoldo I Cæsare August. eadem donatus.

Fabianus à Reichenbach, Dominus in Petersdorff & Qvickendorff, circa annum 1580 Cæsari fuit à consiliis & Ducatus Münsterbergensis Capitaneus.

HENRICUS à Reichenbach in Riedelsdorff Duc. Svid. & Jarov. Capitaneus circ. an. 1539.

CASPAR à Reichenbach in Klitschdorff, Duc. Svid. & Jarov. Capitaneus cir. an. 1590.

Henricus à Reichenbach in Sibeneiche, in Duc. Svid. & Jarov. iudicii provincialis Assessor, & in magni momenti negotiis ad aulam Cæsaream deputatus cir. an. 1629.

Derer von Reichenbach Wapen: Ein blauer Schild / der Mühlstein weiß / die Hammer daran Eisen-farb / auff dem Helm eine gelbe Krone / der Esel grau / die Helmsdecke blau und weiß. Wapenb. P. I. pag. 60.

REISEWITZ.

Reisevitzii è domo Kaderlin in Ducatu Ratiboriensi oriundi sub Ferdinando II Liberi Baronatus dignitate honorati fuerunt, quorum.

GEORGIUS L. Baro à Reisevitz,

& VLADISLAUS L. Baro à Reisevitz,

Viri præclaris animi dotibus & doctrinâ præditi memoriâ nostrâ ditiones Graboskam & Tyvorkaviam in dicto Ducatu possederunt.

REIST, vide SCHWERTS.

RHEDIGER.

Ex Nobilissima Rhedigerorum familia nonnulli quoque hodie Ba-

ronatus dignitate fulgent. Majorum autem hujus Prosapiae infra faciemus mentionem honorificam.

RHEDER.

Rhederorum jam supra inter Comites meminimus.

RITSCHAM vel RZRIZAN.

RZRIZANII, Barones ex Moravia in Silesiam transmigrarunt, in Ducatu Brigenfi sedem figentes: sed num hodie eorum posteri sint superstites, nobis non constat.

ROGAU.

Mauritius Augustus, L. Baro de Rogau, anno 1642 Glogoviam majorem aliquamdiu contra oppugnantem Torstensohnium strenuè propugnavit: quin autem ex posteritate illius hodie superstit aliquis in Silesia, dubitamus.

ROSEN.

Georgius Gustavus Lib. Baro de Rosen natione Livo, sub signis Daniæ Regis Chiliarcham egit per complures annos, à sacra Cæsarea Majestate postea in Generalem Vigiliarum Magistrum creatus, Baronis Bannerii (cujus supra mentio facta) viduam matrimonio sibi junxit, eaque mortuâ dimidii Mertzdorffii, certi in districtu Grotgovienfi boni ex ultima voluntate hæres factus, alterum boni dimidium à privigna hoc ipso, quo scribimus, anno emptum, cum suo conjunxit.

ROSENTHAL, vide HEYMAN.

SAHRADECK, vel ZAHRADEK.

Zahradeckii Barones è Bohemia in patriam nostram immigrantes in Ducatu Lignicensi certarum ditionum domini facti sunt.

SAUERMAN.

SAUERMANI, sive (ut alii scribunt) Sauromani seculo præterito in Liberorum Baronum ordinem evecti, Præclarissimis claruerunt Majoribus, qui ab Henelio in Silesia Togata sequentibus elogiis celebrantur, & primo quidem loco

JOANNES SAUROMANNUS:

Quem tamen ex hac ipsa, de qua in præsentiarum nobis sermo, nobilissima Prosapia ortum fuisse, pro certo non affirmamus, sed suspicamur tantum; ejus autem sequens est elogium:

Quemadmodum compluribus alijs nominatissimis Viris sic Joanni quoque Sauromanno patria fuit illa totius Silesia sue ἐμπαλῆς. Ubi quidem patriciâ & honoratâ nativâ familiâ, cum abundaret ingenio, eoque in doctri-

doctrina capeſſenda gnaro, humanioribus litteris ita deditus fuit, ut potior-
rem haberet ſemper divinarum litterarum cognitionem. Eo ſanè erudi-
tionis pro ævi ratione eveſtus, ut Eccleſia Cathed. S. Joannis in patria Cano-
nicus factus, apertum quoque ſe oſtenderet, qui plebem de ſacro Umbone atque
Hirsbergæ nobili oppido doceret: Quig; illa Chriſtiana pietatis capita, ex
quibus ſano ſenſu intellectis, omnia illa dignoſcere licet, quæ ad ſalutem
ſunt neceſſaria: Symbolum (puta Apoſt.) orat. Dominicam, Decalogum,
Sacramenta &c. carmine reddidit Lipſiæ impreſſa.

Alter eſto

GEORGIUS SAUROMANNUS

in hæc verba laudatus:

Georgii Sauromanni, ut ſeculò pridem elapſo virtus reſplenduit, ita
nunc extra gratiam atque ambitionem gloria erit. Natus hic apud Wra-
tislavienses ſtirpe nobili cum jurisprudentia ſtudiis in Italia operam dediſ-
ſet, ac Titulum J. U. D. publica inauguratione ſumpſiſſet, eam autem ſacul-
tatem ſine forenſi agitatione parùm fructuoſam eſſe conſpiceret, ad humani-
ores litteras ingenium traduxit, adeò feliciter P. Jovio Novocamenſi Nun-
cerino Epifcopo diſertisſimo, ſua ætate, & omni humanitate perpolitisſimo
Viro atteſtante, ut orationibus quibusdam totius Academia judicio Longo-
lio plenior atq; torſior cenſeretur. Roma ob id civitatis jure ultrò donatus,
ac deinde quoque Eccleſiæ cathedralis ad D. Joannem Prepoſitum ac Decanum
S. Crucis in patria creatus, non modo ſacram hanc provinciam, ut par erat,
adminiſtravit, ſed & internuntii procuratoris munere primùm apud Leo-
nem X, mox Hadrianum VI, ac demum Clementem VII Pontifices Rom. D.
Caroli V Auguſti nomine, magnæ fidei, integritatis, ac ſapientia laude
functus fuit; ob doctrinam eximiam Eraſmo, Ocello quoque Belgico, cui fu-
iſſe notum tantummodo ſummus honor, laudari verò rara quadam merces
erat ingenii. Magnus & ſuis ipſius ſcriptis (è quibus orationem panegy-
ricam de laudibus Maximiliani Auguſti, item orationem ad Principes Chri-
ſtianos de religione & concordia communis elegantisſimam, A. 1524 Romæ
deſcriptam mihi videre contigit) illiusque epistoſtis clarus. In litteris ſanè
ad Marcum Laurinum Collegii S. Donatiani apud Brugas Decanum Sau-
romanni mentionem Vir ille maximus, nec dicendi modo, ſed & cenſendi au-
ctor optimus facit perhonorificam, Juvenem ad unguem doctum, & maxi-
mis rebus ornatum prædicans. Quia & Franc. Fabrum noſtratem operæ
pretium audire in Sabbatho ſic canentem:

Teſtis

Testis honorati facunda opulencia lingua

Sauromani, Proceres Romana saepe loquentes

Quem obstupuerunt, atque Indigenam optavere Quirites.

Ceterum quod Campsico praestanti Viro avidisse Aeneas Sylvius, quem postea Pium II fecit fortuna successiva, alicubi scribit, ut sine fructu aulam sequeretur, cum ut plurimum in dignitatibus & muneribus evenire soleat, ut multorum quidam vinea flores, rarissime tamen uvae ferat, id quoque Sauromannus expertus verissimum esse, nimis longas urbanas spes vidit, nec virtutum premia Roma inveniebat, quae debebat. Qua de re ipsummet conquirentem audiamus, epist. ad Steph. Brodericum ex urbe scripta II Jan. 1526. Neve & ipse, qui etiamnum pristino hic in fortunae ergastulo desudo, mei aliquando dissimilis fiam, cum nunquam infelix hoc Silyphi, quod tot annis in suada amicorum claustra, & in adversos Purpuratorum scopulos molimur, saxum constitit. Et paulo post: A pontifice haecenus laudamur quidem, sed & mirifice algemus, atque (si Diis placet) esurimus. At non tamen propterea aut deservit ipse ab ingenia morum indole ac generositate, aut de recte agendi studio quicquam remisit, donec post urbem à Caroli Caesaris milite & exercitu captam, direptamque (quo quidem in tumultu omnibus fortunis exutus, sed à Germanis quibudam popularibus, ne in tormentis expiraret, servatus fuit) hanc multo post grassante pestilentia correptus, inter mortales agere desit. Annum attigit 30 parum egressus, funeratusque est in ade Germanorum dicta D. Maria de Anima, ubi cum pluribus annis sine monumento fuisset, Valentinus Sauromannus ex Fratre Nepos, Patris memoria, virtuti, pietatique monumentum erexit A. 1550. Amicos, dum vixit, ob virtutem eximiam, & eruditionem raram, habuit plures, è quibus Stanislaus Saurius Canonicus Vratisl. Epitaphium amico optimo & charissimo ad effigiem ejusdem in ade S. Crucis faciendum curavit. Joannes autem Latomus in tumulum Desuncti hoc epigramma scripsit:

Ille hic germana non ultima gloria terra

Despecto in tumulo, at nobili in urbe jacet.

Hanc dedit externo rara facundia lingua,

Illum gentilis miles, & atra lues.

Ipse tamen vivit! sed quomodo mortuus inquis?

Laudati aeternis Caesaris inticulis.

Ceterum utroque superior Georgius Logus, qui sicut ad filium Sauromanni Julium Clementem, eadem lue postea extinctum, elegiam elegantissimam condidit.

condidit, qui præclarum continet Patris encomium; sic multiplicem defun-
cto honorem habuit, gemino præsertim ei monumento Wratislavia erecto.
Uno quidem in æde Cathedrali versibus insignito; altero autem in æde S.
Crucis ad imaginem Sauromanni, quam Roma secum allatam publice spe-
ctandam posuit, additis, quæ conspiciuntur, ornamentis. Et supra quidem
effigiem tale legitur distichon:

Sauromani effigiem cernis, si cernere possis

Elogium, nullum pulchrius esset opus.

Cui succedat

VALENTINUS SAUROMANNUS

in Jelsch & Gnichwitz,

D. D. Ferdinandi I & Maximiliani II Consiliarius & Orator. Vir a-
cri ingenio, & multiplici eruditione cum exquisita facundia insigni, con-
summata, raraque prudentia rebus maximis gerendis par: & in quem adco
non minus conveniat illud elogium, quam in quem scriptum est:

Flos illibatus populi suadaque medulla.

Familia is apud suos natus nobilissima, utpote quæ non Georgium
tantum, sed & Joannem, duosque Albertos, Ducatus Wratislaviensis Præ-
fectos, honoris & memoria causa nobis etiam hic nominandos, magna uti-
que doctrinæ & virtutum fastigia edidit, cum in Patria litterarum fecisset
tyrocinium Pragæ Bohemiæ metropolim studiorum aliorum Magistrum se-
dem habuit: exinde multa & celebriora Italiæ loca adiit, atque perlustra-
vit, ubi, cum ea ubique morum ac studiorum exislimatione inter juris
præcipue scientiam effulset, ut non minus claris viris amicitia ejus capessin-
da esset, quam ei illorum concupiscenda. Cumque in hac peregrinatione
ac perpetua ἰὼν σφὼν σφύσσεια fieri non posset, quin ut ii, qui in sole am-
bulant, colorem mutant, aut urentem sentiunt calorem; ita plurimas ille
in sese dotes derivaret, suæque doctrinæ & facta aliorum audiendis colorandis-
que coloraret, magnam utique sibi doctrinæ copiam & optimarum rerum
usum non mediocrem comparavit. Itaque ex Italia redux, cum in aulam
D. Ferdinandi, Rom. tunc Hung. & Bohemiæ Regis, sese contulisset: ob in-
genii elegantiam, summamque virtutis & prudentiæ opinionem inter præ-
cipuos Augusti Consiliarios baud difficulter cooptatus fuit. In quo mu-
nere obeundo, neque fidem, neque gravitatem, neque industriam,
neque animi magnitudinem, neque perspicientiam illi defuisse, vel illud
argumento est, quod non paucas, easque magnificas Legationes Oratoris
nomine, non sine nominis sui laude ac Reipublicæ bono obiit, cum ad S. R.

Imp. Principes, cum ad Polonia quoque Regem ob res Livonicas tunc temporis turbatas; Sauromanni autem, & Collegarum ejus Wenceslai de Castro. Regii similiter, Laurentii Octonis I. U. D. & Henningi à Walden, in Losen, Barnimi, ac Philippi Ducum Stetiniensium, & Pomerania Oratorum opera in melius mutatas. Neque vero intra hos cancellos vir praestantissimus industriam suam coercuit, sed eandem quoque D. Maximiliano Imp. abunde probavit. Cumque Mariam Popeliam è Baronum Stiriorum stirpe uxorem duxisset, ad quietem tandem domesticam reversus, reliquum aetatis quod fuit, secunda apud suos fama, cum summis quippe aquabilis, cum paribus humanus, erga inferiores mansuetus, Patriae denique amantissimus, in honestissimo otio tranquille traduxit. De vivis sublatus Vratislavia A. 15718 Cal. Jan.

Quartus sit

ALBERTUS SAUROMANNUS

Hereditarius in Jäklchenajo, hoc elogio à nostro honoratus:

In Alberto Sauromanno Nobilissime gentis nunquam senescens gloria, iugis adeo, dum is vixit, viguit, ut appareret illum non minora ornamenta Majorum suorum nomini reddere, quam quantum ipse ab illorum memoria acciperet splendoris. Vir equidem ingenii, doctrinae, judicii, & eloquentiae gloria commendatissimus, cum ob id in maxima Silesia Patribus conscriptis annumeratus fuisset, talem sese in eo ordine gessit, ut propter proximam rerum gerendarum experientiam, peragendarumque, felicitatem, propter insignem studium, propter singularem amorem Patriae & Litteratorum, propter indefessas excubias, propter largam in hominum fortuna sublevanda munificentiam, propter summas virtutes alias non magis admirabilis, quam venerabilis, omnibus certe charus, & ubique clarus esset; Servatio Reichelio viro nobilissimo defuncto, cum amplissima Ducatus & urbis praefectura summa Collegarum voluntate, nec sine benigni numinis favore virtutum ac meritum gratiam prosequente in ipsum recidisset; tantam utique excitatam de se expectationem eo praclarior susceperat, quod ut constaret sibi & sufficeret, consiliis & conatibus suis à Deo fulcrum prudentiae & sapientiae (gnarus quippe illam, quae capite humano tantum fiat, infirmam esse & incautam quandam temeritatem, ad nullam contra Provinciam inhabilem existere, ad nullam virtutem indolisem qui pietatem didicerit, numinisque cultum) iugiter flagitavit; partibus autem suis ipse minime defuit, sed agendo & satagendo tanti nominis muneris par esse contendit. Beatam vero Vratislaviam & beatam Rempublicam! ad quam augendam, & ornandam

dam Sauromannus omnem adhibuit curam; nisi eam tam praelaro Preside humana conditionis necessitas nimis cito orbasset, sic quidem dolentibus illum, & extollentibus omnibus, ut publico Patrie bono natum, malo denatum ferrent. Obiit summi viri 7 Idus Mart. A. 1572 ætatis Anno 49 è vivis sublato elegiaco carmine deploravit Martianus Archiater Cas. sic ad Jacobum Monavium scripsit: Certe gnaviter angor propter Albertum Sauromannum summi viri & amici mei obitum. Sed quid agam? bene, quod unum possum, patriæ precor, & cum cogito, quanta bonorum Gubernatorum paucitas sit, ut DEus benigne nostram Rempublicam respiciat, oro. Amabat Sauromannus litteras humaniores, & excellenti judicio, ac facundia singulari præditus erat. Me siquidem alium liberrime monentem humanissime ferebat. Veram commemoratione dolorem augeo, & te fortasse in eundem voco. Si potero, illius memoriam nostris litteris ad posteros propagabo, ut par est. Sed quid possum in aula, hoc est conditione miserrima, & studiis adversissima? hæc ille. Atque utinam, quæ tunc animo agitabat, in effectum producere potuisset! Sed nulla tamen ei hoc nomine culpa impuanda: cujus incitatus animum aliarum occupationum catenata quadam series, ac valetudo postremis annis minus pro voto secunda ab Officio tam pio retardarunt.

Ejus monumentum cum Epigraphe in templo Elizabethano.

Sed neque prætereundus silentio

CONRADUS SAUROMANNUS

In Jeltsch & Guichwitz, cujus hæc apud nostrum memoria honorifica:

Conrado Sauromanno Valentini F. Equiti Silesiæ puto nihil vixisse felicius, si qua omnino in hac vita felicitas. Contigit namque illi antiqua Majorum nobilitas, contigerunt opes imaginibus dignæ, & ille quidem iusto, ac quod rarissimum est, sine fraude quasita, contigit vita à negotiorum publicorum curis molestissimis & ab omni adeo ambitione remota, quæve, ut Hippolytus ille apud Senecam ait: Non alia magis est libera & vitio carens. Contigerunt denique honestissima potissimum educationis beneficio, liberi à parentibus optimis moribus hancquaquam degenerantes, & in quibus adeo cum se superflitem fore videret, ne mori sibi videbatur. Ipse interim corpore vegeto, ætate integra virentique; sed animi tot egregiis dotibus præditus, ut in ratione beatitudinis opes, generis claritudo, & reliqua fortune, quæ vocant ornamenta, quamvis eximia extremum calculum occuparent. Tanta certe ingenii suavitas, tanta in patriam pietas, tanta in

rebus maximis, ac minimis gerendis dixeritis & prudentia, tanta erga omnes homines morum comitas, Sui Gœxi dicunt significantius Χειρότης, et neus deniq; in omnes humanitatis amantes, ac literarum, quas ut juvenis diligenter coluerat, sic ne vir quidem tractare desierat, adfuit, ut cum eximia virtus, & magna felicitas, obnoxia fere sit invidia, Sauromanni successibus invideret nemo, nemo contra non applauderet. Paucis dicam, abundat Silesia magnis & excellentibus viris, sed utinam quam plurimos Sauromanno pares. Natus An. 1565. 22 Julii in mortem concessit 4 April. An. 1618 æt. 54 honesta quidem bonis omnibus sui memoria relicta.

Sil. Tog. Lib. III. No. 35.

* Ad Conradum Sauromannum Eq. Siles. legitur sequens Casp. Conradiepigramma, Delic. Poet. German. P. II. p. 1061.

Cunrade Aoniâ multum nutrite Camænis

Atque ideo in melicos dives amore vires:

Quæstio num victu sine quisquam vivere possit,

Mota fuit mensæ nuper in orbe tua.

Possè probant exempla, probat rationis acumen,

Quod Physicæ informat cognitionis apex.

Musa mihi quondam fuit hoc operosa labore,

Quam medico ornaret me Basilea gradu.

Quæ dedit ante tua nunc heic sub nomine fama

Edita, tu fama nomina sume mea.

Inter ceteros hos Barones hodie celebres sunt

Conradus Wenceslaus Lib. Baro de Sauerma, & Jeltsch, Dominus in Lascowitz, Jeltsch, Zündel, Beckern & Stertzendorff. Item

Wolfgangus Ernestus Lib. Baro de Sauerma & Jeltsch, Dominus in Lascowitz, Jeltsch, Beckern, Zündel & Neumarck &c. in Ducatu Wratislaviensi vir Regius, & Senior. Item

Leutholdus L. B. de Sauerman Dominus in Knichwiz.

Derer von Sauerma Wapen.

Ein getheilter Schild/ das Vordertheil blau / der Adler darinnen gelb/ das ander Theil roth / dardurch eine gelbe Strassen / darinn ein rother Fuchs / auff dem Helm eine gelbe Cron/ der Fuchs roth / das Schwerdt an seiner Farb: Die Helm-Deck auff einer Seite roth / auff der andern blau und gelb.

SCHALLENFELD.

A Casparo Libero Barone de Schallenfeld, quem Mercurius, parentibus

tibus ejusdem benignior, ad hoc dignitatis fastigium evexerat, Aurasium anno 1673 emptum fuisse, capite superiore §. 7 jam indicavimus; locus tamen ille Principi Olsnensi hodie paret: Baro autem hic memoratus degit Wratislaviæ.

SCHELLENBERG.

Georgius Liber Baro de Schellenberg jam anno 1473 in Silesia claruit, & dignus fuit, cui Nicolai V Ducis Carnoviensis filia desponsaretur, quemadmodum in Catalogo Principum jam insinuavimus. Quod stemma licet illo tempore admodum floridum, brevi tamen post, circa annum nimirum 1511, exaruisse, imo prorsus desuisse traditur.

SCHIFFER

Schifferi Barones ex Austria patriam nostram intrarunt, & memoria nostra Castrum Lassoth in Ducatu Nissenli possederunt.

Sie führen im Wapen einen getheilten Schild / unten roth / oben weiß: Darinn ein schwarzer Raab mit einem goldenen Ring. Auff dem Helm eine gelbe Eron / die Kugel unten roth / oben weiß. Der Raab wie im Schild / die Helmsdecke roth und weiß.

SCHELLENDORFF

CHRISTOPHORUS à Schellendorff quatuor Romanorum Imperatorum Consiliarius, Comitatus Glacensis Capitaneus &c. virtute bellica quondam in variis expeditionibus Insignissimus ob præclara facinora à Maximiliano II felicitis recordationis Cæsare jam anno 1566 in Equitum, à Rudolpho vero II in Liberatorum Baronum dignitatem (qua jam ante duo secula, Conrado II rerum in Romano Imperio potiente, claruerant Schellendorffi) de novo assumptus fuit. Hujus autem posteritati nobilissimæ singulare superaddiderunt ornamentum

Wolfgangus Liber Baro à Schellendorff, Dominus hæreditarius in Königsbrück / Klitschdorff / Catz / Kuhn / Halbau / & Groschartmansdorff &c. nec non germanus ejusdem frater

Christophorus Lib. Baro à Schellendorff, S. Cæs. Majestatis Consiliarius Aulicus, & postea Silesicæ ejusdem Majestatis Cameræ Præses.

SCHIROWSKI

Vide ZIEROWSKY

SCHLEPUSCH

Schlepuschios in Ducatu Lignicensi Baronatus axiomate insignes degere, Auctor est I. H. Cunradi in MSto, vel alius quicumque ejusdem MSti Continuator.

SCHLICHTING.

Ex antiqua Schlichtingiorum Familia nonnulli hodie ad Liberorum Baronum dignitatem evecti Silesiam ornant. Videantur Domini Christiani Gryphii Gedächtnis-Schriffen No. VII.

SCHWEINITZ.

Ex Schweinitziorum Familia quadam ortus est L. B. de Schweinitz / Consiliarius & Præfectus Aulæ Brandenburgensis, qui non ita pridem viduam Sommerfeldianam in matrimonium duxit.

SCHWERTZ, vel Sweerts.

FRANCISCUS SWEERTS S. R. Imperii Liber Baro de Reist, ex Belgio oriundus antiquissimæ Prosapie, postquam per complures annos Archiducali domui Austriacæ fidelia præstitisset servitia, & in conflictu Lipsiensi & Jankoviensi egregia generositatis suæ specimina edidisset, sub Innocentio Conti Duce Polienfi, sacrae Cæsareæ, Regiæque Majestatis supremo Vigiliarum Præfecto & Colonello in Vice-Colonellum creatus, nec non à Rege Hispaniæ Baronatus caractere insignitus, à sacra Cæs. Majestate autem anno 1653 Ratisbonæ in numerum Baronum S. R. Imperii insertus est, ut testantur literæ ejusdem Majestatis originales. Hic possessor factus Petervvitzii juxta Francosteinam, grandis ævo tandem, & senio fessus, septem quippe annis octuagenario major vitam finit duos relinquens filios superflites, quorum alter natu, ni fallamur, minimus rerum gubernacula in dicto castro cepessit; alter autem

JOANNES HENRICUS SWEERTS S. R. I. Lib. Baro de Reist ad S. Joannem Wratislaviæ factus Canonicus, ob eximias, quibus excelluit, virtutes, & rerum agendarum dexteritatem, non tantum apud eandem Ecclesiam Prælati Scholasticus, sed etiam ipsius Serenissimi & Reverendissimi D. D. Episcopi Wratislaviensis Vicarius Generalis fieri, & per aliquot annos esse meruit; Sed ante biennium præmatura morte nobis ereptus magnum sui apud multos reliquit desiderium.

Insignia Baronum de Reist: Clypeus, in medio sui clypeum minorem continens, in quo Aquila biceps, nigra, coronata, in parte clypei superiore rubeus Leo, subtus cærulea Stella, & paullo inferius quinque mucronis cuspides: ex altera parte totidem cuspides inferius Leo rubeus, & subtus cærulea stella, conspiciuntur. Supra clypeum ternæ ostentantur cassides perforatæ, & coronatæ, quarum media purpureum Leonem refert, dextra geminas rubentes alas, erectum brachium, evaginatum gerens gladium: sinistra vero galea cornua bina bovina, & in eorum medio rubentem Rosam.

SCRI-

SCRIBENSKY, vel SZKREBENSKY.

Hujus Proſapia Nobiliſſimæ Majores jam dudum ex Moravia migrantes colonias in Sileſia collocarunt: rerum potiuntur in Lignicenſi, Oppavienſi plurimum & Teſchenenſi Ducatibus.

S E R V I.

Philippus L. B. de Servi apud ſupremam Curiam Conſiliarius,

SIEGHOFER.

Sieghoferi Barones ex Bavaria ſuperioribus annis immigrarunt in Sileſiam, è quorum Majoribus Joannes à Sieghofer in exercitu Cæſareo Chiliarcha non poſtremæ notæ fuit. De Poſteritate tamen nihil hodie reſtat in Sileſia.

S O B E C K.

Nobiliſſima Proſapia Sobeckiana Baronatus axiomate inſignis in Ducatu Oppolienſi rerum, ac fortunarum ſuarum habet domicilium.

SPRINTZENSTEIN.

Joannes Erneſtus Lib. Baro de Sprintzenſtein, vir militari præditus virtute, ac propterea militibus Principum & Ordinum Sileſiæ quondam Ductor ſupremus datus, Dominus fuit ditionis Neuhaufenſis in Ducatu Niſſenſi; de cujus tamen poſteris vix aliquis hodie ſuperſtes.

S T O S C H

Otto Henricus Stoſch Lib. Baro de Kaunitz in Halabaus, & Raduſch, Saganenſis Ducatus circa annum 1632 fuit Capitaneus.

Hodie in Ducatu Glogovienſi & Wolavienſi multa poſſident bona.

S T W O L I N

Barones de Stvvolin, & Goldenſtein ex nobili Stvvolinkiorum ſtemmate oriundos, & cum Baronatus axiomate cognomentum *Goldenſtein* ſortitos fuiſſe, multorum eſt opinio: habitant in Ducatu Oppolienſi Majoribus doctrina celebribus clari.

S T E C H A U.

Hujus nominis Liber Baro quidam, ex Imperio oriundus Wratſlavæ ſuum fixit domicilium.

S T E R N B A C H.

CHRISTOPHORUS ANDREAS WENTZEL Lib. Baro de Sternbach/ S. Cæſ. Majeſtatis apud Cameram Sileſiacam Conſiliarius, nec non ſupremus in Sileſia utraque Commiſſarius bellicus.

S T E R N F E L D

Vide WINTER.

STERN-

STERNBERG.

Conradus Liber Baro de Sternberg etc. Capitaneatus in Ducatu Wratislaviensi Administrator, nec non Officii Regii ejusdem Ducatus Assessor, & Consiliarius &c. vir Germani candoris, & consummata Prudentia, meritisque erga patriam, Ducatum præsertim jam nominatum eximii: cujus origo nobilissima & antiquissima in tabulis Genealogicis Magnorum Bohemiæ Sternbergiorum (quorum cognatus est) quaerenda.

T A P P

Barones de Almesio Tapp cognominati in Suidnicenf. & Jaroviensi Ducatibus rerum potiuntur.

THAROULL

Magnum hodie Ecclesiæ & Silesiæ nostræ Decus, & Patriæ Patribus gratissima memoria accensendus munificentissimus ille Pauperum Pater

LEOPOLDUS GUILIELMUS Lib. Baro de & in Tharoull &c. apud S. Joannem Wratislaviæ Canonicus & Præfatus, nec non Serenissimi, & Reverendissimi D. D. Episcopi Wratislaviensis Judex Aulicus &c.

Cujus in Breslographis (cum in hac metropoli misericordia Tharoulliana Officinas sibi plurimas erexerit) uberior fiet mentio.

Ejus agnati eadem Liberi Baronatus axiomate insignes in Nissenf. & Carnoviensi fixa habent domicilia.

T R A C H,

vide D R A C H.

WENGIERSKY.

Barones de Wengiersky in Ducatu Oppolienf. certis fruuntur conditionibus.

WESTERNACH.

Liber Baro de Westernach sacri Mil. Ordinis Equitum Teutonicorum, Commendæ Namislaviensis primus & dignissimus Commendator &c.

WILTZECK.

Wiltzeckiorum Baronum nobilissima stirps præclarissimos jam diu Patriæ nostræ viros non tantum in Cæsaris, sed etiam Ecclesiæ emolumentum progerminavit. Cujus exemplo nobis sufficiens esse valet vel unicus, qui fuit memoria nostra apud S. Joannem Wratislaviæ Canonicus & Præfatus, tanti æstimatus, ut, cum anno 1683 sacrum Canonicorum Collegium Electionem novi Antistitis celebraret, eorum nonnulli hunc ipsum Canonicum Wiltzeckium eligendum esse putarint. Sed alio forsitan loco uberior illius fiet mentio.

WIN-

WINTER.

Barones de Winter & Sternfeld ex Borussia olim huc migrasse nonnulli autumant: Hodie ex nobilissima horum Posteritate quidam in districtu Bicenensi Ducatus Brigenfis domicilium habet, & Senioris dignitate præfulget.

WOLZOGEN.

Die Freyherrn von Wolzogen sind von Extraction aus Oesterreich/ insonderheit Herr Friderich Günther/ Freyherr von Wolzogen/ auff Misingdorff und Blumerode/ im Lignitzschen Fürstenthum/ Herzog Christians/ wie auch Herzog George Wilhelms zu Liegnitz/ Brieg und Wolau gewesener Rath und Hof-Marschal. Sein Hr. Bruder war der berühmte Socinianer/ welcher in Schlichtingsheim gestorben.

WUERTZ.

Joannes Wilhelmus L. B. Wuertz & Bruck, Dominus in Rommenau, Sac. Cæs. Maj. apud supremam utriusque Silesiæ curiam Consiliarius.

ZARADECK vide SARADECK.

ZIGAN vide CZIGAN.

ZIROWSKY.

Antiquissima & nobilissima Silesiæ Prosapia, ex qua

ANDREAS de ZIROWSKY,

Sacrae Cæsareæ Majestatis in Moscoviam & Poloniam ablegatus, in functionis tam amplæ & magnæ cum dexteritate obitæ præmium in Liberrorum Baronum ordinem erectus, & Capitaneatus Ducatus Lignicensis præfectus fuit. Cujus filius

A sacra Cæsarea Majestate in Consiliarium supremæ Silesiarum curiæ quidem creatus, sed præmatura morte paucis abhinc annis extinctus patrem, qui senio grandis Lignicii aliquot annis citius obierat, ad sepulchrum secutus est.

Quorum cognatus

JOANNES de ZIROWSKY & ZIEROVA ad Ecclesiam cathedralē S. Joannis Wratislaviæ Canonicus, & Prælatus scholasticus, ob eximiam, qua pollet, prudentiam, & rerum agendarum dexteritatem à Serenissimo & Rvdissimo Episcopo Wratislaviensi hoc anno Nissenfis Præsidii dignitate fuit decoratus.

Inter eorum Majores claruerunt

Georgius de Zierowsky & Zierau in Ducatibus Opp. & Ratibor. provincialis Iudex supremus circa an. 1562.

Joannes de Zierowsky & Zierau in Ziepanowitz, Dominus in eisdem ducatibus iudicii provincialis Assessor, cir. an. 1563.

Joannes de Zierovvsky & Zierau, Dominus in Halbendorff, in dictis Ducatibus eadem dignitate Assessoris insignis, circa an. 1576.

ZEHENTNER.

Hujus nominis Baro nostrâ memoriâ Vice-Præsidentem egit Cameræ Cæsareæ Silesiticæ.

ZIEROTIN.

Olim Barones, hodie Comites: quorum Tabulæ genealogicæ apud R. P. Balbinum quærendæ.

ZEDLITZ.

Primus, qui ex nobilissima, & per Silesiam nostram amplissima Familia Baronatus dignitate excelluit, fuit.

SIGISMUNDUS à ZEDLITZ,

L. B. in Neutirch/Reichenvaldau/Krätzkau/Altdenburg/æ.

sequenti encomio posteritati à nostro commendatus:

Sigismund. à Zedlitz L. B. diu in luminis oras prodiit in vetusto ad Piseosis Catti flumen proximo, & ultra tria secula à Zedlitzii possessio agro Neutirchi idque patre Georgio à Zedlitz, viro ut antiquissima gentis, ita generosissima mentis, nec ob eximias dumtaxat, quibus præditus fuit, virtutes, sed hoc quoque nomine commemorando, quod singulari Dei beneficio ad totos 110 annos vitam produxit. Tercio ejus ac nonagesimo anno ex Margaretha Hobbergia de Guttmansdorff filium suum hunc genuit, ac præter eum numerosam aliam sobolem magnam felicitatis humana partem post se reliquit; tam vegetam insuper & robusta ætate, ut consuetis officiis par esset, iniremulam baculo non subeunte manum, atque adeò juxta Thebanum ænigma nunquam tripes, ne extremo quidem vite crepusculo ingredi fuerit visus. Hoc ex patre natus noster, cum exactis jam ætatis lustris tribus, radiò domestica vite de extraneis locis cogitaret, de consilio suorum Vindobonam profectus, Ludovico de Eger, Maximiliani tunc Archiducis Austria Præsente aulico in Hispaniam proficiscenti, & ab hoc Principi cuidam Hispano commendatus, fidam utrique navavit operam. Bellona aleam periclitaturus Philippo II. H. Regi, in Belgio non sine laude militavit, ac multas difficultatum spinas sustinuit. Augustam inde Vindelicorum, ubi tunc Ferdinandus I. Cæsar conventum Imperii agebat, anno 59 delatus, & in

in aulicorum numerum adscriptus, cum in patriam revenisset, à matre quidem excipitur, sed non ante agnoscitur, quam ultima castigationis abituro inflata admonita, verrucam insuper in vola manus filii conspiciatur. Sequenti anno Illorò cuidam Comiti Scipioni Romam à Cesare ablegato, ut novo Pontifici Pio IV gratularetur adjunctus. Unde redux in aulam Imperatoriam inter Dapiferos Caesaris locum obtinuit. Eo terris erepto patrie iterum sese stitit: nec hanc multò post matrimonio cum generosa nympha Barbara, Matthai de Logau, & Altenburg, hereditario in Zinsberg & Jeschen Consil. Caf. ac Ducatum Sebwian. & Javor. Capicanei filia, Casparis autem Episcopi Wratisl. sorore, contracto, rem deinceps privatam, & domesticam diligenter curavit: nec minùs interea in aula Praesulis affinis identidem versatus, ex quo praesertim à Maximiliano II, Imperatore laudatissimo, Praefectus rationum ex cervisariis collectis reddendarum in praedictis duobus Ducatibus constitutus fuit; virtutum suarum jubar per totam Silesiam, ac vicinam Bohemiam magis, magisque sparsit, imò Magnetis instar Caesarum clementiam, Principum gratiam, Procerum ac Statuum benevolentiam, civitatum propensionem, plebis submissionem ad se pertraxit. Unde quidem factum, ut Rudolphus II Aug. Caesar eum camerae suae Silesiae, anno quidem LXXX Consiliarium, quadriennio autem post haud dum elapso, caput ac Praesidem renuntiaret. Ei verò officio, quod apud Silesios amplissimum esse constat, sic Zedlitzius non tam praesuit, quam profuit, ut neglectis privatis Imperatoris, ac patriae commoda proverberet inexplicabili vigilantia, auctoritate stupenda, acumine inventionum mirabili. Litterarum, ac latine linguae minimè gnarus litteratos tamen singulari prosequeretur affectu; sacundià ipse naturali quidem, & germina, sed accurata, & forensi praeditus huiusmodi, ut ex tempore, aptè & dilucidè splendida elegantia diceret, idque litteris subinde testaretur prolixissimis, linguae ad haec Hispanica adeò peritus, ut dubitari posset, in Iberiane, an Silesia natus esset. De Julio Cesare referunt historici, quod eodem tempore quaternas dicitaret epistolas: Plinius scribit eum legere, simul dicitare, & audire consuevisse. Simile quid à Czedlicio praestitum complures Viri nobiles ac Jcti & viderunt, plus vice simplici, & stupuerunt. Quibus quidem ornamentis praeter singularem erga proximum charitatem, & apud quosvis hilaritatem, ac jctis mistam urbanitatem, illud quoque accedebat, quod cum valido ac sano excelleret temperamento, qui adolescens dimi atque in Hispania omnem Bacchum detestatus fuerat, in conversatione, ac convivii Magnatum pra omnibus personam tueretur, Jcyphis in multam no-

Item certaret, ne eò minùs summo manere, reliquis adhuc vinò, somnòque sepultis, aut in plumis stertentibus, summa negotia cum omnium admiratione tractaret; nunquam etiam secreta, quamvis in profunda ebrietate, quàm nihil aliòquin ad recludenda operta potentius, cuiquam aperiret, sed in iis tenendis fidelitatem Casari constantissimè præstaret: Et hanc quidem conjunctam præsertim cum singulari rerum gerendarum solertia, ac dexteritate, cum suspiceret in eo Imperator sapientissimus, mirum utique nemini videri queat, quòd hanc modò gravissimis illum commissionibus frequenter adhibuit; sed & singulari quãdam clementiâ, motu proprio, ac plenaria Casarea Maj. potestate, sine ulla ejus ambitu, sed solo virtutum sublimium intuitu, ad Baronatûs dignitatem eiecit, aliasque gratias ac immunitates benignissimè concessit. Enimverò cum res eò devenisset, ut Imperator curis multiplicibus languidus, ac vergens etate, Mathia fratri, jam Regi Hungaria, ac Marchioni Moravia Boheimiam quoque cum reliquis provinciis concorporibus cederet, dimissionem quidem ab hoc noster isto ipso anno, quò Maximilianus Ronius, summus thesauri regii in Gallia Prasælius, cujus integritati ac diligentia regius fiscus opulentiam suam accepto ferebat, à Regina Vidua procuratore ararii decessu, Magistratui suo eleganti carmine valedixit, impetravit: sed nihilominus illi à consiliis fuit, incorruptam fidem Sereniss. domui Austriacæ ad extremum usque vitæ ætatem conservavit. Ab eo verò, cum hanc procul abesse sese, sive monitu spiritûs, sive ex virium defectu, præfagiret, quarto, postquam graviore impetitus valetudine decubuerat, die, qui fuit quartus Cal. Decemb. A. 1616, inevitabili fatum lege exspiravit, postquam vixisset annos LXXXII totque virtutum ornamentis coruscasset, ut nubecula aliquot vitiorum (quibus obnoxium fuisse humano patre, & humana matre natum ecquis miretur?) officere tanto clariori neque possint, neque debeant. Non tam verrucam in formoso corpore, quàm corpus ipsum respicere oportet, etsi in vita communi nihil frequentius, quàm ut in viris singulari virtute præditis, minima quaque vitia statim in oculos, & sermones hominum incurrant, & censurâ perstringantur graviore, quæ in hominibus mediocribus aut omnino lacerent, aut veniam facillè reperirent. Conjuges noster ordine tres habuit, ex quarum prima Barbara Logavia, quam superius nominavimus, octo, alterâ Catharina Seidlitzia de Krützau XII, tertiâ autem Johannâ Silberinâ V, atque ita summam XXV liberos procreavit, sed quorum aliqui lucem non aspexerunt externam, aliquos in primo flore

absoluit atrox dies, & funere morsu acerbo,
pauci verò generosissimo Parenti superstites vixerunt.

ALEXANDER Sigismundus, Sigismundi filius, L. Baro à Zedlitz & Neukirch Francofurti ad Oderam anno 1612 in Universitatis Rectorem creatus fuit, ad quem fratris Germani Caroli obitum legentem elegia Val. Arithmæi legitur in periculis poeticiis, p. 235, 236.

CAROLUS Christophorus L. Baro à Zedlitz Dominus in Kratzgau, qui castrum illud funditus restauravit & ampliavit.

FERDINANDUS L. Baro à Zedlitz, Dominus in Nimmersat, Leopoldi I Cæsaris & Regis Consiliarius, & Cancellarius Feud. in Ducat. Svid. & Jarov. anno 1662.

LADISLAUS L. Baro de Zedlitz, S. Cæs. Majestatis Consiliarius, militiæ S. Joannis Hierosolymitanæ Eques. Cujus Grissovii conditi sequeus ibidem legitur memoriâ, vel inscriptio sepulchralis:

Bon. Mem. S.

Tabellam, quam coram vides,

Viator,

Eam huic are applicari jussit, voluit

Reverendiss. ac Illustris quondam Dom. Dom. Ladislau

Lib. Baro à Czedlitz, de Nimmersato &c.

Hæreditarius castri Polckenhainensis &c.

Trium Cæs. Rom. Consiliar. Laudatiss. Rhodiensium mili-

tia, St. JOAN. Hierosolymit. Eques, & ejus Ord. domo-

rum, quæ Auremontii, Strigonii, item ac Leoberge ha-

bentur, Commendatarius, cujus ossa, postquam cum mors

cadaver fecisset, scripti hæredes tutores sub pro-

pinquo tumulo recondiderunt, nequid-

quam dubitantes,

Ejus recordationem posteris, ob illius in Rem publi-

cam merita, & navatam in toga ac sago, domi,

forusq. fideliter operam, semper charam,

ac præclaram fore.

Ob. postridie Kal. Decembr. Anno M. DC. XLIX.

Ætat. LXVI.

Et hæc de Czedlitzis in Baronatûs dignitate constitutis. Quibus alios etiam ejusdem prosapiæ Viros, Equestri quidem tantum axiomate insignes, sed memoratu dignissimos addere lubet, quos inter primus est

CHRISTOPHORUS à Zedlitz, Eques & Heros generosus, qui anno 1529, ante Viennam in obsidione Turcica cataphractus ab hoste captus,

ad ipsum Turcarum Imperatorem ductus, ab Ibrahimo Bassa Turcico Generali honorificè habitus, ad mensam acceptus, magno æstimatus, & duplici vestimento (quod Kaftan illi vocant) rubro holoserico donatus, tandemque liber dimissus, & Viennam usque ab ipsis Turcis reductus fuit. Ex vestimentis illis unum paucos ante annos in domo Siebenaicho fuit asservatum, & monstratum.

CHRISTOPHORUS à Zedlitz & Neukirche, Dominus in Bino-vvitz, Ducatus Lignicensis anno 1626 factus Capitaneus.

Georgius à Zedlitz, quem Fridericus Luca pag. 2199 ex duabus ordine conjugibus septem & viginti proles procreasse, centum & octuaginta aliquot filios, nepotes, abnepotes, atnepotes vidisse, & annos omnino centum & octo corpore & mente semper sanum vixisse testatur.

Sigismundus à Zedlitz, Georgii præfati parens, qui centum & decem annos, eodem Frid. Luca loco cit. teste, reposuit.

Henricus à Zedlitz, Ducatus Lignicensis Capitaneus, qui sub signis Regis Mathiæ Hunniadis feliciter pugnans Joannem Ducem Saganensem prælio vicit juxta Oppaviam.

Nicolaus à Zedlitz, qui castrum Schildavienſe reparavit, Ducatus Svid. & Jarov. Judex provincialis.

GEORGIUS à CZEDLITZ

in Schönau & Mirschau,

hoc elogio apud nostrum in Sil. Togata celebris:

Tametsi nobilitas quadam Majorum est claritas, adeoque laus à parentum meritis accepta, tamen hæc multò est illustrior, cum liberi virtutibus parentum respondent. Præclara facinora, vera sunt hominum nobilium ornamenta & monumenta, juxta id, quod Seneca dicebat: Non facit Nobilem atrium plenum fumosis imaginibus; nemo in nostram gloriam vixit, nec quod ante nos fuit, nostrum est. Animus facit Nobilem, cui ex quacunque conditione supra fortunam licet surgere. Et quo Frontinus ille respexit, qui vetuit monumentum sibi extrui his verbis: Memoria nostra durabit, si vitam meruimus. Experta talem Silesia patrum nostrorum avo GEORGIUM à CZEDLITZ, Equitem Ducatus Glogovienſis splendidissimum, quicum familiâ natus esset inclytâ, pariter & numerosâ, cujusque adeo gentiles:

per Mavoris studium, pacisque per artes

Ad summum quondam profluere decus.

Ob antiquam, inquam, stirpem, & heroicam virtutem certatim ante alios dignitatibus, & muneribus Baronum, Equitum, Legatorum, Consiliariorum, Praefectorum, & Praesidum effruerunt, & ob has praeclare gestas, Regibus, Principibus, ipsisque adeo Imperatoribus grati fuerunt, id unice operam sibi dandam censuit, ne nitorem genere partum à maioribus viris suis devenustaret, sed ut propriarum potius virtutum vinculo domesticam claritatem adaugeret, lumen à maioribus sibi praelatum proferret ipse posteris, atque adeo fortis creatus fortibus, & bonis, meritisimo suo dici posset. Huc certe à prima statim adolescentia ivit, iis deditus disciplinis, quibus Procerum filii ad capeſſendam Rempublicam, ad honorem, gloriam, dignitatem mature instrui solent, hac non alia fini, cum slos adesset atatis, & sensibus vigeret, membrisque praeviridantibus, peregrinatione ad exteras gentes suscepta, maximam orbis partem (paucis septentrionalibus exceptis) peragravit; aliena & longinqua perlustravit, observavit, usurpavit, & iis se ubique viris dedit, quos affectare publicum debeat immutatio. Haec illi vera erat, & ingeniosa nobilitas, non vana, & insolens, non superba, & odiosa. Godefredus Bucholcerus in appendice omissorum ad patris indicem chronologicum triplici potissimum nomine ipsum commendat: Pietatis, doctrinae, humanitatis. Pietas nimirum in eo erat sincerissima, cum & sacra libentissime audiret, cupidissime legeret, & caelestis doctrinae puritatem ejus Professoris summa ope adjuvaret. Doctrinà erat cultissima, qua generis splendorem fulgentissimè illustraret radiis, eique & litteras devinxit, & propter eas, perque eas litteratos universos, qui hominis in dicendo eloquentiam, in consulendo prudentiam, in officio vigilantiam, in alloquiis benevolentiam, virtutesque suscipiebant, & predicabant passim innumeras. Humanitas erat amantissima, quam natura in vultu expresserat toto, pectori impresserat eruditio, usus moribus exprimebat; quique bonos adeo omnes non modo in amorem sui, sed & ad observantiam, venerationemque magnopere inflammavit, atque ut amabilis dum vixit, ita postquam excessit desiderabilis extitit. At enimvero

Vita summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
 annum atatis agebat 35, & (ut animus ei erat, nec aberat prudentia, & dexteritas cujuslibet eximia capax administrationis) nihil non gloriosum, nihil non utile de se patria & familia pollicebatur; cum ecce vis improvisa lethi Virum nobilissimum adorta rebus ipsis tandem humanis, sed minime reluctanti exemit Glogovia 4 Febr. 1776, superſtite filio unico Georgio Rudolſbo, ut pietatis, ita virtutis seu eruditionis paternae haere.

GEOR.

GEORGIUS RUDOLPHUS à CZEDLITZ

in Brig & Mirschavv,

apud Henelium rursus encomium meruit sequens:

Annalibus posterorum nunquam ignorandus Georgius Rudolphus Czeditz, quem præter generis nobilitatem, quam ante 5 sæcula celebratae nominis ex rebus gestis, palmare decus meriti, splendidissimam nobilitatem, pulcherrima virtutum homini, præsertim politico, necessariarum corona, a liberalis eruditionis Encyclopædia, exactaque Juris peritia, in quo quidem studio tam sedulò versatus est, ut in ruborem multos dare posset, qui Astræ ipsius Mystas se esse profitentur, ad summæ gloriæ fastigium gradatim extulerunt. Cum enim Germania & Italia illustratis Academiis, ubi Czeditzianus litteratissimorum Virorum Cursus non sine magno suo fructu perpetuò usus fuit, domum rediisset; primum quidem Assessoris munere in judicio regio Ducatus Glogoviensis functus admirabilem ingenii sui dexteritatem, animiq; integritatem, facillè omnibus ita probavit, ut postea haud ei difficile fuerit ad Propriæ culmen ascendere. In quo annos circiter 12 ea judicii acris, rectiq; & industria ætuoſe in negotiis, quæ obvenire plurima, plane difficillimis edidit documenta, ut à duobus Augustissimis Rudolpho II, & Mathia ingeniorum æstimatoribus callentissimis, supremum præfectura munus ulterò sibi delatum, nullo suo ambitu alienus quippe ab illarum moribus, qui vel coëmptis subdolè suffragiis se obtrudunt, aut insinuant, vel penſas & nefas honores sollicitant, & capteant, neque ambitioni modum aut metam ponunt) obtinuerit, Cubicularii insuper & Consilarii Cæsarei dignitate honestatus. Idque nemine ei non applaudente ac votis maximè favente, qui de Maximis Imperatoribus sentiret bene, nec Principis imaginem præfectum esse, atque ob id principali honore censendum ignoraret. Inter cætera sanè Reipublicæ munia, quæ quidem multa & diffusæ, gloriosum maximè, sed haud minus difficile est atque arduum, vice sacra judicare, ac præſſe quàm plurimis. Sed præſuit tamen & judicavit Czeditzianus successu divinities supeditato, cum in modum, ut gubernatio ejus summis orbis Christiani Monarchiis fuerit utilis, provincialibus ipsis commoda, Reipublica quàm maximè salutaris. Paucorum quidem, sed grandium verborum elogium hic mihi, qui summa duntaxat sequor vestigia rerum, satis magnum, & quo tutè adeò si representantes, quisquis munus ejusmodi administras, personam tuam præclarè gesseris. Ante omnia fides, firmusque, ubi vacavit Deo, Principi, patriæ. Magna cura, magna tandem merces erit. Hac fama mortalium omnium præconis major, quam-

quamdiu Princeps & Respublica erunt, durabit. Habet certe Czeditius æternam laudem, quam illa animi magnitudine & constantia, illa erga tenues cives misericordia, illa erga quovis alios ac præcipue litteratos humanitate, benignitateque incredibili ac pane divina, consecutus, ut omnes illum ordines, omnes ætates dum vivebat, invidia ipsa spectante, diligenter ac colerent. Imo tanquam ad salutare aliquod fidus oculis armisque respicerent; cum primum autem de eo palam factum esset, terris ereptum, non secus ac ruina quadam Patriæ consternati tanto illum largiori fletu prosequerentur, quanto vero Pausanias pronuntiavit: esse hoc in magnis cladibus veluti prolatum, quod cæ hæμενός prius è medio tolluntur.

* Quam propensus fuerit Czeditz hujus, Capitanei Glogoviensis, erga litteras litteratosque animus, docuit celeberrimus Gymnasii Bethaniensis Schoenaichiani Professor, Caspar Dornavius, qui cum de Charidemo, hoc est, de morum pulchritudine, necessitate, utilitate publicam orationem declamaret, Czeditzium auditorem habuit, cui etiam deinde hanc ipsam orationem, quæ tanquam primum opusculum ex Chalceographia Schoenaichiana prodiit, anno 1617 submisit inscriptam dedicavit.

Nec silentio involendus

BRANDANUS à CZEDLITZ

in Hartmansdorff ita laudatus Henelio:

Brandanum à Czeditz Equitem Silesium non tam nobilis generis splendor, quam eximia animi dotes, quibus excelluit, pietas, eruditio, & prudentia illustrarunt, ac dignum adeo reddiderunt, cui Augustus Cæsar Rudolphus II inter Consiliarios suos cooptato Ducatum Swidnicensis & Jauron. regimen committeret. Ei morem gerendum ratus nos, qua integritate dignitatem promeruit non quesitam, eadem non rejectam administravit, atque hoc omni contentione egit, ut quodcumque esset in se animi, consilii, doctrinæ, non privatis suis commodis, & voluptatibus, quorum et si has, ut sese in iis potissima pars hominum volutet, si etari non debebat, tamen illa, ut quibus vix quisquam sine dolore careat, nemo facile negligit, tribueret: sed totum illud & Cæsaris ornamentis & utilitati publicæ devoveret. Hoc autem modo, quamvis eo fastigii conscendisset, ut ex omnibus suis popularibus nemo dignitate, & auctoritate cum illo certare auderet, ne dum superare posset: tanta tamen hominis & humanitas erat, & modestia, quæ omnium ceterarum virtutum maximum est ornamentum, ut in illo se offerret, omnibus quæ loco aliquo honesto esset, parem se gereret; fortuna etiam & honore multum, dispares amicitia sua, si mererentur, minime dedignaretur,

tur, ea nihilominus cautione adhibita, ut in Φιλοφροσύνη ista τὸ πρὸς
 δόξαν σφαιρὸν, ut Plutarchus loquitur in Pericle, hoc est illud opinionis de
 se augustum custodiret: neve adeo Callistrati verbis ex conversatione equali
 contemptio dignitatis nasceretur. Accessit & hoc ad eam commendandum,
 quod cum prudentia valeret tanta, quantam illi per annos aliquot Rempubl.
 gestam necesse est, impertuisse, praesertim à natura, ingenio valenti, tamen
 ita egit, ut nullius consilium, in quo aliquid ingenii aut rerum usus esset, vi-
 deretur contemnere, minime omnium nempe ἰδιογνώμων aut illorum mori-
 bus affinis, qui ut soli saepe videantur, manifesta veritati non repugnant,
 meliora autem monentibus parere ignominiosum sibi ducunt. Neque pa-
 rum vero Praefecti laudes cumulat, quod sicut parati in omnes Officii, sic in
 Ecclesias potissimum & Scholas, pios ac fideles eorum Ministros, in pauperes
 & egenos perquam benignus fuit ac liberalis, ac cetera quoque ita vixit,
 ut postquam animo hujus seculi secundo natura debitum solvit, omniūque car-
 nis viam ingressus est, magnum sui desiderium reliquerit.

Sed nondum finis elogiorum Zedlitzii scriptorum,

WENCESLAUS à ZEDLITZ,

& Neufirch / in Eichholtz / Janowitz / & Dohna etc. peculiare
 quoque in Silesia Togata meruit, quod sequitur:

Tot jamque eximia doctes, Wenceslae Zedlitzi, Patris cognominis, cu-
 jus excelsior in periculis animus, prudentia in consiliis, fides in negotiis, et-
 iam Augustum Imperii Monarcham Maximilianum Illeslem, & approba-
 torem meruit Filii, Georgii autem, qui raro DEI beneficio ad totos centum
 & decem annos aetatem produxit, nepos, nomen tuum commendant, ut dif-
 ficilius sit in laudibus tuis exitum, quam principium invenire. Quid enim
 in te primum miremur? gentemne ac prosapiam, quae in Silesiacae nobilita-
 tis censu cum paucissimis aliis primatum tenet, & in qua tot heroes incliti,
 non minus Sago, quam Toga illustres? an ingenium omni honesta & libera-
 li doctrina cultum ac perpolitum, idemque cum acris & limato judicio con-
 junctum? An reiectam militaris scientiam, quam ex Academia redux sub
 Jo. Ruberi in Hungaria, & Sigismundi Kurtzbachii Baronis in Religio au-
 spiciis adsecutus eras, hanc contemnendam? an profundam sapientiam,
 & eximium rerum humanarum usum? an eloquentiam admirabilem? an
 dignitatem, & auctoritatem? an officia, labores, & merita in communi
 patriam, Principesque tuos amplissima? An justitiam, candorem, inte-
 gritatem, temperantiam, & animi magnitudinem singularem

- - - nulloque levem terrore moveri

in tanta praesertim rerum varietate, quantam difficillimis temporibus experi-
 ri contigit? An incredibile Reipubl. litterariae promovenda studium, quo
 ad usque vita terminum flagasti? An denique quae ad tantas virtutes,
 ceu in ferta pulcherrima accessit, & bonis te omnibus non minus reddidit a-
 mabilem, quam illa priora venerabilem, singularem humanitatem? A Ge-
 orgio quidem (ut de multis pauca modo delibem) Brigenfi Duce, omnis me-
 moria sapientissimo Principe, quique magnis negotiis itidem ut magnis come-
 diis edecumatos apponi debere actores probe cognitum habebat, vocatus &
 electus, ut Filio Joach. Friderico in Praepositura Archiepiscopatus Magd.
 petitione ὀδῆγος & Consultor esses, ea tum in rebus agendis documenta
 praeibisti, ut post Georgii excessum non modo supremum inter Celsiss. Fra-
 trum Joach. Frid. & Jo. Georgii, Eorumque matris Illustriss. viduae Consi-
 liarios honoris, & gratia locum obtinueris. Sed & amplissima Ducatus Lign.
 Praefectura splendide in primis dignitatis administratione, sed ardua &
 difficili, ob multa in ea Provincia afflictata, & agra, non tamen ejusdem Prin-
 cipis laudatissimi Joach. Friderici, utriusque Ducatus hereditatem divini-
 tus ad se ex asse devolutam capeffentis, judicio, ac fiducia, quam ipsius su-
 premi numinis nutu, ac singulari providentia, sine ambitu tuo, sine ulla as-
 fectatione donatus, tandemque Principum etiam impuberum Tutor supre-
 mis illius tabulis scriptus fueris. In quarum sane laboriosarum, & addo
 invidiosarum functionum rebus tractandis ac exequendis industria, & dex-
 teritas, in consiliis autem capiendis solertis mentis celeritas, prudentia, ac
 moderatio, denique in desiderii hominum audiendis comitas, equitasque
 ita eluxit, ut vivus emendatissimum exemplar ad amandum, & imitan-
 dum bonis omnibus praepositum suppeditaveris; terris autem ereptus, & car-
 nis quidem universae viam ipse ingressus Janovicii 8 Kal. Maji A. 1613. at. 62
 haut improvise apoplexiae turbine, cunctis tamen, ac mihi cum primis lu-
 ctuoso, qui magno praesidio, quod mihi, & studiis meis superstitie pollicebar,
 repente privatum me cognovi. Juxerit interim venerandam tui memo-
 riam seqq. celebrasse epicediis, incomptis quidem illis, & inornatis, & ejus-
 modi quae non Apollo, sed amor solet exprimere! Sic facilius adfectum,
 quam ingenium elicias.

I.

Siste hospes, Lyzia terra meritissimus Atlas

Haec conditur Zedlitzius,

Hoc satis est, nomen nosti? decora inclat tanti

Herois idem nescias?

*Si nescis, idem auricomum me fulgere nescis
Solem mero meridie.*

II.

*Gloria Zedlitziæ Gentis cui cognita non est?
Lumen hic illius Wenceslaus erat.
Cujus si trutines merita in patriam enthea, quamq;
Rexerit is Lygium laude, fideque solum.
Dignus eras, dices, dices, hic sanguine tanto
Prasidii hic, dices, munere dignus erat.
Quod mortale illi ergo fuit, fuit atque caducum
Id solum hic loculo conditur exiguum.
At mens Astra colens, qua Jova Illustribus illic
Constituit, meritis premia perfruitur.
Orbe volat toto clarum, & memorabile nomen
Canescens seclis innumerabilibus.*

III.

*Zedlitziæ laudes numero vis dicier; omnes
Implevit numeros Prasidis ille boni.*

Inscriptio Vexilli militaris:

Sustinuit, sustinet, & sustinebit me dextera

JEHOVÆ.

*Nominis Auspicio sum Christo electus in uno
Ac inde imo illo vindice saluus ero.*

*W. à Zed. in N. & E. Janowitz, & Dobna, Ill. quondam Principp. Lign. &
Brig. Consil. ac Tutor, Ducatusque Lign. Capitaneus Magnanimus; cum lit-
terarum pariter, & armorum cultura navasset operam Juvenis, Politica
dehinc gubernationi additus (adhibitus) Remp. gessit fide, bonaque fama
integra: Justitia sine personarum, ac munerum respectu administrator in-
genuum; tranquillitatis Ecclesiastica, ac Politica Conservator industrii;
ceteroquin vita, laborumque satur apoplexia tactus non inexpectata intra
biduum exspiravit Janovicii 24. April. æt. 62, relicto viri boni, Gubernato-
ris salutaris exemplo memorabili, meritorum publicorum memoria immor-
tale.*

Ceterum Zedlitziæ gentis decantatissimam pace belloque gloriam,
actotavorum, atavorumque (quos inter A. 1123 Henricum, vulgo Hemi-
sonem apud Miecceslaum Ducem Poloniæ Principatus felicissimum Admi-
nistrat.

nistratorem, Consiliorum Aulicorum unicum Directorem fuisse Annales loquuntur) virtutem, qua patet, humanior orbis grata mente deprecatur.

§. 88.

NOBILIUM PER SILESIAM DISPERSIO,

&

Titulus olim usitatus.

(a) *Nobiles* in specie sic dicti sunt equestris loci homines, qui per totam Silesiam dispersi, velut flores prata, regionem undique exornant: Italici Gentilium homini, nostris vulgo *Edelleute* & *Junckern* appellati. Quam quidem denominationem primo Ducum, Principum, Comitumque filiis natu majoribus tributam fuisse legimus: ut sit *Juncker* / quasi *Junger Herr* / hoc est, ætate ac robore juvenilis pollens herus. Sicque Spangenbergius alicubi refert, primo genitum Danix vocatum *Juncker Otto von Dennemard*. Et ex vetusto quodam epitaphio Reineccius: *Der Edle Wohlgebohrne Junckherr / Junckherr Bernhard Edler Herr zu der Lippe*. Ac in Actis Brunsvicensibus instrumentum allegatur, Joanni quoque Heringio in tractatu de molendinis relatum de anno cło CCCC. in quo duo Principes eodem insigniuntur nomine. De *Hochgebohrne Fürste Juncker Otto Herzog tho Brunschweig*; de *Hochgebohrne Fürste Juncker Herman Landgraf tho Hessen* &c. Successu autem

temporis id sibi nominis soli nobiles proprium fecerunt; & tamen ab illa ipsa nonnullis jam in locis abhorre incipiunt: à plebe utique non modo clypeis gentilitiis, quæ in nobilitatis insignia gestant, sed & specialibus titulis distincti. Et fuit quidem ævum, cum nobiles nostri **Tüchtig** honorarentur, honoratiores autem ex nobilitate **Wohltüchtige** audirent. Virtute autem degenerante, atque crescente ambitione, crevit quoque titulorum luxus: & proxima superiore ætate abolito veteri titulo cœpti sunt nobiles dici **Beste** / **validi**, & **Ehren-Beste** / (b) quasi dicas retinentes & servantes honoris: mox **Strenge** seu **Gestrenge** / quod vocabulum secundum latinum *strenuum formatum*, receptumque videri potest: ac tandem (c) **Edle** / quo nomine olim soli Barones insigniebantur, ut ex antiquioribus privilegiis Ducatus Glogoviensis, & aliunde apparet. **Tüchtig** autem idem esse videtur, quod honoratus **Ehrenvest**: indeque **einen untüchtig machen** / hoc est, aliquem infamia notare. Aliquando etiam voci **tüchtig** præponebatur vox **erbar** / **der Erbar und Tüchtige**. In cujus postea locum successit vox **Namhaft** / & tandem **Wohlbenambt**. (d)

(a) De etymologia vocis **NOBILIS** pluribus agitur apud Linnaum, ex quo, quid de vocabulis **Edelmann** und **Juncker** idem observavit, hic excerptimus:

De Germanica voce **Edelmann** / qua Nobiles insignimus, ita philosophatur Reinhardus Comes à Solms, in Beschreibung des Adels pag. 10. Die Stein in den Ringen heist man dem Adel nach Edelstein /

stein / gleich wie man saget / ein Edelmann. Warum heist man sie Edelstein? darum daß man saget / sie haben Tugenden an ihnen / als einer von dieser / der ander von jener: Also soll der Adel auch von Tugenden seyn. Warum hat der Kaiser den Adler? daß er der höchste stehende Vogel unter allen andern Vögeln ist / und sie sich vor ihm fürchten / und ein Aufsehens auff ihn haben. Warum heißen die von Adel / Edel-leut / das ist / Adlers-Leut? Daß sie zum Adler gehören / helfen ihn mit dem Schwerdt vertheidigen und handhaben. *Verum si, quod res est, amamus dicere, vox Adeler / non originem praebeat dem Adel / sed potius ab eadem voce, ad combinationem, cum alia tracta non importat aliud quam si dicas der Edle Herr / hoc est, nobilis avis. Alii ab Hebraeo, Atselmi, quod optimates; alii à Græco, ἀδελφός, quod bene meritum, vel præmio affectum notat: alii ab ἀδελφῆ, quod idem est, ac placuit, quod nobiles omnibus propter virtutem placeant; alii ab ἐδελον, sedes, hoc est, possessio & bona, cum plurimum nobiles opulentis possessionibus insignes sint; alii ab Adelo Frisonis, Frisonia gentis conditoris filio, deducunt. Ego, siue Edelmann siue Edelmann considerem, compositionem factam arbitror ex duabus voculis primogenitis & propria originis Germanica. Quod si non meliori, sane eadem auctoritate, asseverare ausim, quæ ceteri qui Græcam, Hebræamque confixerunt originem. Nec præterea infrequens apud nostrates est, nobiles Jundern vocare, quasi Junge Herren / quod pro subjecto non interpretor juniores dominos, sed minores, quod respectu majorum, der grossen Herren / hoc est Principum, Ducum, Comitum, Baronumque ipsi minores sint, & dicantur Domini. Jung enim & Klein non raro significationem apud nostrates unam habent, atque convenientem. Illud non diffiteor, etiam ætatis respectu nonnunquam Jundern dictos, at illud potissimum in illustribus usitatum deprehendo fuisse familiis, in quas & fortassis primum nomen Jundern usus introduxerat. In Diplomatum Ducum Brunsvicensium de anno 1374 legitur, we Jundhern Frederick / Berndt / Gerick und Otto / Bröder van der Gn. Godes / Hertoge tho Brunswig und tho Lüneberg / & in alio de anno 1400. We Jundher Berndt unde Ehr Hinrich von der Gn. Godes / Hertoge tho Brunschwig und tho Lüneberg. Extant in actis homagialibus der Stadt Brunschwig tom. 1. In pactis hereditariis Comitum Holsato-Schamburgica, & illustrium Comitum Sternbergæ, an. 1370 confectis, subscriptio talis est,*

Graff

Grass Henrich von Sternberge 2c. Juncker Simon von Sternberge / Dechant zu Padeborn / und Juncker Johann Grass zu Sternberge / apud Spangeberg in Chron. Schaumburg. L. 5. c. 18. & Goldast L. 2. de Major. c. 7 n. 14 statuto Comitum ab Hanaw / cautum fuisse memorat Knich. in encyclopæd. c. 1 n. 102. ut primogenitus solido jure sibi ditionem vendicaret, atque titulo, Herr / uteretur, fratres autem reliqui juniores, Junckern appellarentur. Temporis progressu eadem vox communi loquendi more sed alio significatu ad nobiles transit, hodieque utriusque cancellis perruptis, etiam plebejis ab assentatoribus, & famulis quoque ater ibuitur, quibus idem est dicere, mein Juncker / mein Pring / quod aliis ad antiquam normam, mein Herr / unde Nobiles eadem à distinctione nonnullis in locis incipiunt abhorreere, dum, quod proprium habebant, profusa liberalitate aliis communicari audirent. Saxonibus pauca ante secula Nobilis dicebatur Schuffe / originem vocis ab Hebraico Schophet, quod Judicem significat, deducit Nolden d. tract. c. 1. n. 29; quod ipsi firmandum relinquo.

(b) Titulus Ehrenveste seculo XVI & XVII valde in usu fuit. Jacobus Episcopus Wratislaviensis & supremus Silesiarum Capitaneus, cum Oswaldum à Tschammer constitueret anno 1522 Capitaneum Gurensem, his verbis utitur: Daß wir uns anstatt und wegen Bon. Mt. meines aller gnädigsten Herrn wegen der Hauptmanschaft Goriſchen Weichbildes / mit deme Ehrenvesten Oswaldt Tschammer von Osten / 2c. vid. A. Gryphius in Privilegiis Glogoviens. fol. 93. Maximilianus II Imp. in confirmatione Privilegiorum Glogov. Wir Maximilian der ander von Gottes Genaden 2c. bekennen und thun kundt allermänniglich / daß für uns kommen die Ehrenvesten unsere lieben getreuen / Friedrich Schlopp von Botz nau auff Glesersdorff / und Georg von Jedlig auff Schönau 2c. Gryphii loc. cit. fol. 117. Sic Rudolphus II Imp. in eadem Privilegiorum confirmatione: wir bekennen und thun kundt allermänniglich / daß für uns kommen seyn / die Ehrenvesten unsere lieben Getreuen / Sigmund von Los zu Grambschitz / und Sigmund von Botwitz zur Hartaw 2c. Gryphius fol. 120. Sic Matthias, tunc temporis Hungariae & Bohemiae Rex, in eadem Privilegiorum confirmatione: Bekennen und thun kundt Allermänniglich / daß für uns kommen seyn / die Ehrenveste und Gelehrter unsere liebe getreue Hanns von Los auff Grambschitz / Hanns von Unruhe auff

auff Graben/Sebastian von Schwarz 2c. ibid. f. 121. 122. Nec aliter Ferdinandus II Imp. bekennen und thuen khund allermenniglich/ daß für vns khommen seyn die Ehnveste/ vnserer liebe getreuen/ Fridrich von Dyren und Gleinigk auff Tarnaw/ Fridrich von Breckwitz vnd Aussen/ auff Dandwitz und Burglehen/ Guraw 2c. ib. fol. 124. Duravit hic titulus usque ad tempora D. Leopoldi I, Imp. in cujus confirmatione Privilegiorum legitur: Bekennen und thuen khundt allermenniglich/ daß für vns khommen seyn die Volgeborenen und Ehnvesten/ vnserer liebe getrewe/ Sigmund von Rietliz auff Wallis/ Eysenberg/ Spröttichdorff und Spreimberg/ und Hans Christoff von Schern/ auff Weigmannsdorff/ Ließen und Nieder- Zerkogswaldaw 2c. ibid. f. 126.

(e) Huc forte tranſiſſenda ſunt, quæ apud eundem A. Gryphium in Privilegiis Glogoviensibus leguntur. Ich Jacobus geiſtlicher Thumherr/Abt zum Sagann/ bekenne vor Jedermenniglich/ daß ich geſehen und gehört habe einen glawwürdigen unverſertenn Brieff auff Pergemenn geſchrieben/ des Edellen/ Geſtrengen Ernſteſten Mykolus Peſchick von Brlaw/ vollmechtigem Hauptmann/ des Erlauchten vnd hochgebohrnen Fürſten vnd Herren/ Herrn Sigismandi/ Hertzogenn yn Slesien/ Herrn zu Groſſen/ Glogaw/ Freinſtadt/ Guraw 2c. ibid. f. 64. Item bey Verbündniß der Stadt Gora gegen die Landſchafft An. 1508. Wir Bürgermeister und Radmanne Landvergleiſter Scheppin der Stadt Gora van wegin der ganzen Gemeyne/ bekennen offenbarlichen und geczewgin ſunderlich zu eren unſer gnedigen Hircſchafft und zu nutzbarkeyt und Zunehmunge des Goriſchen Weichbildes/ zu nutzbarkeyt und fromen/ habin wir vorpſant und verhepſchin bey gutten trawen und gegeben Handten feſtelichen vorbunden den Edeln und Ernſteſten Ritterschafft und Mannſchafft des gantzen Goriſchen Weichbildes Itzezeiten Beyſtand zu thuen ſeinner Gerechtigkei 2c. ibid. fol. 92. 93. Item Herzog Sigmund beſiehet Ernt Tſchammern das Man-Recht und Gerichte/ und der Manſchaft und Stadt Gora/ ihme Gehorſam zu leiſten/ und ihn zu begleiten/ An. 1506. Wir Sigmund von Gotis Gnaden Königliches Stamms 2c. Herzog zu Glogow 2c. durch Slesien Laufig Stadthalder bekenn und thun kund/ das wir deme Geſtrengen/ vnſrem lieben getrewen Ernſten Tſchammern zu

Osten 2c. ibid. f. 92. Item Glogischer Hauptmann / Christoff von Schweinitz will der Görtschen Manne Erkantniß gewärtig seyn / und schreibt deswegen An. 1535. dem edlen wolgebornen Herren Henrichen Burggraven von Dona auff der Tschirn 2c. welcher Brief zu lesen ibid. f. 94. 95. *

(d) Sic apud eundem Gryphium f. l. 91 legitur: Ernst von Tschammern / Görtschen Hauptman / wird die Glogische Verwaltung / bey Abwesenheit desselben Hauptmans / anvertrauet Anno 1505 his verbis: Ich Nikulaß Peschigk Hauptman diß Fürstenthumbs Groslogke empfielt ewch wolgebornen Erbaren benampfhenn vnnnd erentfesten Tsalmen manschafftbehenn vnnnd Stere meyn freuntlichenn dienst vnnnd alles gut zuvor 2c.

* SALCIA gens, quæ ab opido Thuringorum SALZA cognomentum, quo jam octingentis annis honorifice utitur, obtinuit, & illud quoque dignitatis virtute fuit assecuta, ut altiori Nobilitatis gradu euecti, DOMINI NOBILES, honestamento Germanico dicerentur. Dornavius in Equite Christo, sive elogio funebri Hiobi à Salza scripto, p. 562.

§. 89.

NOBILIUM NUMERUS FERE INNUMERUS.

merus, ortus varius, & prærogativæ muliæ.

Quemadmodum verò innumeræ ferè sunt nobilium in patria nostra familiæ, quarum quædam indigenæ sunt, quædam è Germania, aliisque provinciis velut insitæ, fortunarum, honoris, & generis sui domicilium his locis statuerunt: ita non pauci eorundem, quæ personales, quæ reales immunitates ac prærogativæ, quæ partim Regum ac Principum munificentia firmatæ sunt, partim moribus & institutis invaluerunt, quas quidem semel impetratas non magis eripere illis quisquam queat, quam clavam è manibus Herculis extorquere: tametsi nonnullæ haudquaquam rationabiles esse admodum videan-

tur; ut quod de jure recepto Julianus scribit, & de Gal-
 lia quoque suæ moribus magnus ille τῶν νομικῶν Φω-
 σῆς Cujacius alicubi usurpat, non omnium, quæ a ma-
 joribus constituta sunt, rationem reddi posse: id No-
 bilitatis nostræ immunitatibus optari verissimè possit.
 Qualis exempli gratiâ nonnemini cum Andrea Fricio
 videri queat, quod in quibusdam Silesiæ Ducatibus
 pagos possidere solis licet nobilibus.

§. 90.

NOBILES QUI PRÆ RELIQUA MUL-
 titudine honorandi.

Sed absit tamen, ut inter eos, qui Equestris ordinis
 privilegia impugnare in animum inducunt suum, no-
 men meum profitear: qui de nobilitate, si ab honoris
 vel virtutis studio non deficiat, omnia magna sentio,
 eique uti decus suum, atque honos præ reliqua multi-
 tudine constet, & è re publica esse semper credidi, &
 apud omnes omnino nationes cultiores, Monarchiæ
 præsertim subjectas dominationi, ita receptum sat scio.
 Ut maximè enim in politico regimine nihil in speciem
 videatur justius æqualitate; honorum tamen & immu-
 nitatum æqualitatem qui urgent, nec distingui volunt
 eos, quos sive propria, sive majorum virtus ac dignitas
 à plebe distinguit, nã illi magnam & periculosam in
 Remp. inducunt inæqualitatem: omnis quippe ἀτα-
 ξίας, rerumque perturbationis fontem, & scaturigi-
 nem perennem. Humana societas nimirum regitur

inæqualitate. Hæc inæqualitas nihil aliud est, quàm concors quædam discordia, & concordia discors; ut præclare scripserit Plinius secundus. Sed temperare mihi non possum, quò minùs laudem, similis momenti, quòd cùm modum tenes, ut discrimina ordinum, dignitatumque custodias: quæ si confusa, turbata permixta sunt, nihil est ipsa æqualitate inæqualius.

Nobiles, prædictos extra respectus, considerati ansam nobis exhibent, ut insigniora Nobilitatis PRIVILEGIA fusissimè à Tiraquello, Noldenio, & aliis congesta, breve in compendium redigamus, exque illis insigniora nostro huic discursui annectamus. Consistunt verò illa partim in præsumptionibus, partim in honore, reverentia, & inde dependentibus, partim in immunitatibus, partim denique in poenarum temperamento.

Ad primam classem pertinent sequentia.

I. *Nobiles præsumuntur virtutibus magis exculsi atq; excellentes, quàm plebei.* Bon. de Curtili de Nobilit. p. 5. n. 28. Alciat. de præsumpt. reg. i. præf. 48. Vultejus consil. Marpurg. 18. n. 170. vol. 3.

II. *Nobiles præ cæteris præsumuntur memores aterna salutis.* l. fin. C. ad 23. l. Jul. repetund. Cephal. consil. 170, n. 44, lib. 2.

III. *Nobiles quoniam libenter educati, præsumuntur prudentiores atq; magis.* not. in l. i. C. qui & adversus quos. Cacheranus consil. 11. n. 11.

IV. *Nobiles quoniam frequenter versantur in curia, l. omnia, in pr. ubi Salicet n. 1. Jafon n. 1. C. de testibus, præsumuntur esse Politici atque scire arcana Imperii, atq; c. sanè profertur, 24. 12.*

V. *Testi Nobili magis creditur quàm ignobili,* Farinac. tr. de testib. lib. 3. tit. 7. q. 63. n. 115. part. 2, tr. criminal. Mascardus de probat. conclus. 1097, n. 3, ubi & ampliationes, & fallentias ponit.

VI. *Nobilibus generaliter magis creditur, quàm ignobilibus.* Tiraq; de Nobilit. c. 20, n. 35. adeò ut eorum promissa habeantur pro factis. arg. l. nemo, ff. de rest. in integr. c. 1. de donat. Bon. de Curtili d. p. 5. n. 13.

VII. *Nobiles præsumuntur fideliores.* Bon. de Curtili d. l. n. 26. Fritze de Nobil. conclus. 12, lit. a.

VIII. *Nobiles non præsumuntur prodere Principem:* Alciat. de præsumpt.

sumpt. reg. 1. præf. 48, in princip. *nec arcem sibi conceditam hosti*, Meisner. decis. Cameral. 9, n. 70, tom. 5.

IX. *Pro Nobilibus presumitur, quod nec mentiantur, nec fidem fallant.* Menoch. consil. 466, n. 31, lib. 5.

X. *Nobiles presumuntur liberales.* *Natura enim Nobilium est donare,* cap. 1, de donat. Riminaldus Jun. consil. 672, n. 44, lib. 6.

Secundam ad classem pertinent.

I. *Nobiles præ plebejis ad officia secularia assumendi.* Georg. de Cabello decis. 2, n. 1, p. 1.

II. *Nobiles in paritate suffragiorum ignobilibus sunt preferendi, in beneficiis, atque dignitatibus ecclesiasticis,* C. officii 28, de elect. & elect. potest. Cæsar. Lambertin. de jure patron. art. 9. quæst. 5, princ. p. 3 lib. 2.

III. *Majoribus beneficiis & præbendis sunt honorandi Nobiles,* arg. can. de multa, in inf. de præb. Barb. de præstant. Cardinal. 9. 6. n. 11. part. 1.

IV. *Nobiles cameræ Imperiali dantur assessores* R. A. zu Speyer de anno 1557. §. Weiter nachdem. Ordin. cameræ part. 1. tit. 1.

V. *Des Reichs Geld-Marschall kan keinen andern / als einen erfahrenen Briegsmann von Adel / zu seinem Lieutenant versordnen.* Reuter-Bestellung zu Speyer aufgerichtet. de anno 1570. tit. Wie das Reuter-Recht zu bestellen.

VI. *In obeundia legationibus Nobiles sunt preferendi ignobilibus.* L. 4. §. ordines 5. ff. de Legat. Kirchner. de Legat. lib. 1, c. 4. n. 145.

VII. *Nobiles præ ceteris sunt honorandi.* Bon. à Curtil. d. p. 5. n. 52.

VIII. *Nobiles reverenter salutandi.* Gratian. tom. 2. discept. for. c. 284.

IX. *Nobiles in ambulationibus & sessionibus plebejis preferendi.* Chafsan. in catal. glor. mundi, part. 8. confid. 38.

X. *Nobilibus in votando primum competit votum.* Matth. de Afflict. decis. 1, n. 7.

XI. *Nobiles ad judicium comparentes, ad sedendum à judice invitandi,* argum. l. 3. in f. C. ubi senat. vel clariss. l. 3. cod. de offic. divers. jud. Bon. de Curtil. d. p. 5. n. 34.

XII. *Nobiles ad judicium non verbo, sed scriptis citandi,* arg. l. quoties 17, p. 1. C. de dignit. Rosbach. process. civil. t. 23, n. 3.

XIII. *Longior terminus ad judicia ipsis est præfigendus.* Meisner decis. 1, n. 38. tom. 2. lib. 2.

XIV. *Nobilis ad testimonium evocatus, non tenetur ire pedes, sed equo*

Et vehiculo uti potest, sumptibus producentis. Bon. de Curt. d. p. 5. num. 75. Guil. 2. observ. 99. n. 4. l. quoniam II C. de testib.

XV. *Nobilis si stat in domo, & verecundatur, quia est male vestitus, resistitur adversus lapsum temporis.* Gerard. de Petra sanct. sing. 82. n. 7. Et tradunt Ludovicu Roman. singul. 173. n. 1. Rebuff de excusat. n. 44. Ruland. de commiss. part. 1. lib. 5. c. 6. n. 7. *pauperem Nobilem, ob id quod vestimenta non habet, & nudus comparere non possit, contumaciam excusare, & commissarium hoc casu ad ipsum accedere debere.*

XVI. *Nobilibus injuria fit, si modico sumptu sepeliantur,* arg. l. et si 14. §. Judicem, 10 ff. de relig. & sumpt. funer.

XVII. *Nobiles in criminalibus satisfactione non onerantur, sed juratoria ab iis exigitur cautio,* l. quoties C. de dignitat. Wesenbec. in par. ff. de custod. rer. n. 5. Hering de fidejuss. c. 10. n. 369. Farinacius autem lib. 1. prax. civil. quæst. 33. n. 64. monet d. l. quoties ab aula recessisse.

XIX. *Alapa Nobili, vel militi illata, reputatur gravior offensæ, quam vulnus.* Petr. Bellin. tract. de re milit. part. 10. n. 39. 65. & seqq. Fr. Vivus decif. 46. n. 10. lib. 1. *In tantum Nobilis à plebejo aggressus, ad evitandam alapam, possit eum occidere, si credimus Damhoud. in pract. criminal. c. 79. n. 2. aliisque allegatis à Noldenio d. c. 13. n. 80.*

XX. *Propter Nobilitatem viri major dos à parentibus nuptæ constituenda.* Tiraq. de Nobil. c. 20. n. 163. l. quæ. n. 60. l. 69. §. 5. ff. de jure dot.

XX. *Alimenta Nobili debita, ampliora delicatioraque constituenda.* Munnoz de Escobar de ratiocin. administr. cap. 22. num. 52. Casp. Bart. de inop. debit. cap. 17. n. 68. Trentacinq. lib. 1. resol. 7. de aliment. num. 23. *Inde non tenentur Nobiles comedere allium, capas, panem atrum, caseum & similia rusticorum cibaria.* gloss. in l. servis urbanis, verb. cibarius ff. de legat. 3. Bon. de Curt. d. p. 5. n. 76. Surdus de alimentis tit. 4. quæst. 8. n. 8. *Imo in Hispania statuto cautum, inter equites della Banda, ut supra vidimus, daß kein Ritter desselben Ordens solle grobe und unflätige Speisen essen / als Zwiebel / Knobloch / und dergleichen / thut er darwider / so soll er acht Tage vom Hof bleiben / und mit keinem Ritter essen.* *Nobilium autem cibi sunt pulli, aliqui delicati.* cap. non coguntur 41 dist. gloss. in c. cum instantia verb. *pregnari*, ubi Panormit. de censib. Tiraq. de Nobilit. c. 20. n. 142. Wesenbec. consil. 50. n. 21. part. 1.

Tertiæ classis sunt

I. *Nobiles ratione honorum feudatium, pro quibus Domino suo servitia feuda-*

feudalia, Mann- oder Lehndienst/ *praestant, ad collectas & munera publica non tenentur.* Tiraquell. de Nobilit. cap. 20. num. 166. Heigius part. 1. quaest. 18. n. 21. De quo tamen notandum, quod Modest. Pistor consil. 9. n. 49. vol. 2 scribit: Das Privilegium, so die von Adel in Ritter-Gütern haben / das haben sie nicht *ratione persona vel nobilitatis*, sondern *ratione servitiorum*, die sie von den Ritter Gütern mit ihrem Leibe verdienen müssen / darumb welche Güter keine Ritter-Dienste auff sich haben / die sind auch nicht Steuer-frey / es habe sie gleich einer vom Adel oder ein ander. Junge Bidenbach quaest. Nobil. 18. n. 6, & Manlium de Homag. lib. 9, n. 68. Fallentias praedictae regulae vid. plures apud Nolden. d. tract. c. 16. n. 8 & seqq.

II. *Nobiles à vestigalis praestatione immunes sunt, non quidem juris autoritate*, ut putat Bocer. de regal. c. 2. n. 197, contra l. 7. C. de vestigal. & commiss. *sed ex antiquissima Germania consuetudine.* Bidenbach. quaest. Nobil. 18, Frider. Mindan. l. 2 de mandat. c. 42, n. 20. Köppen decis. 61, n. 4, p. 1, *quam tamen pluribus in locis evuluisse* monet Noldend. l. n. 42.

III. *Nobiles tutelam pupillorum ignobilium subire non coguntur.* l. non tantum 17, §. 1. ff. de excusat. tutor. Tiraq. de Nobil. cap. 36. n. 16. Köppen decis. 61. n. 3. p. 1. alia huc pertinentia vid. apud Nolden d. l. 62. & seqq.

Quartam ad classem referri debent:

I. *Nobilis regulariter mitius puniendus, quam ignobilis*, cap. 9. contra 24, q. 1. Farinac. consil. crimin. 33. n. 67, lib. 1. Quod probè explicat, limitatque Nolden. d. tr. c. 1. n. 4. & seqq.

II. *Nobiles cruciatibus & torturis regulariter non sunt subjiciendi.* argum. l. omnes, C. de decur. Zanger. de tortur. c. 1, n. 30. Tiraq. de Nobil. c. 20. n. 139. *possunt tamen irregulariter, & in atrocioribus criminibus;* de quibus Nolden d. l. n. 43. & seqq.

III. *Nobilis non habens in are, non protinus debet puniri in corpore.* Sichard. ad l. quicumque 4. n. 41. C. de servo fugit. Schneidevvin ad §. personales 12, n. 58. Inst. de act.

IV. *Nobiles propter debitum civile, vel ex causa aris alieni, non debent realiter citari, vel in carcerem duci,* Covar lib. 2. var. resolut. C. 1. n. 4. Gomez tom. 2. var. resolut. c. II, n. 54. limitationes suggerit Nolden d. l. n. 72 & seqq.

V. *Nobiles non conveniuntur in solidum, sed in quantum facere possunt, habita ratione Nobilitatis*, arg. l. milit. 6, & l. 18 ff. de rejudic. Coler de process. execut. c. 6. n. 146, part. 1. Gylman Symphor. tom. 5. vol. 32.

VI. *Jus pratorium in bonis Nobilium feudalibus non constituitur, ita ut vendere cogantur castra, & latifundia sua, sed contenti esse debent creditores, sequestrationem fieri, ut ex fructibus eorum suum consequantur.* Gail. 1 observ. 117, n. 5. ubi Græven pract. conclus. 117.

VII. *Nobiles non facile constringendi arresto.* Coler. de process. execut. part. 2, cap. 3, n. 161, limitationes vid. apud Berlichium part. 1, concl. pract. 51, n. 18 & 19.

VIII. *In vinculis subterraneis propter delicta, ex quibus capi possunt, non sunt detinendi*, arg. l. 1, ff. de custod. & exhibit. reor. *sed vel in civitatis certa domo*, Gail de pignor. observ. 9, n. 4. *vel in hospitio, curia & palatio.* Ruding. 2, observ. 58, n. 6. *vel in loco editiore, custodia militum, vel commentariensium asservandi.* Colerus de process. execut. part. 2, c. 3, n. 177. *Expensis tamen propriis Nobilium.* Guttierrez de juram. confirmat. part. 1, c. 16, n. 3.

IX. *Non sunt condemnandi ad iriemes*: Farinac. prax. crim. part. 3, qu. 98. *nisi delictum fuerit tale, quod Nobilitatis honorem sedaverit.* Farinac. d. l.

X. *Manus ipsis, inde quod alios in via publica insultarunt, non est amputanda*: Berlich. part. 4, pract. concl. 20, n. 24, ut alii volunt, à quibus tamen alii recedunt.

XI. *Nobiles propter furtum vel aliud crimen suspendio dignum, laquei supplicio adficiendi non sunt*, arg. l. 9. §. 11, ff. de poenis, Farin. pag. 3, prax. crim. 9, 98. n. 100. Dissentit Bald. & Fab. de arena decis. criminal. 25, qui opinantur eos suspendendos, sed in honorem Nobilitatis altius erigendum patibulum, vid. Guttierrez lib. 4, pract. quæst. c. 15, n. 20.

XII. *Nobiles flagellis, vel fustibus non sunt cadendi, man soll sie nicht zur Staupen schlagen.* arg. l. decuriones. 5. C. ex quibus causis infam. Boër. tr. de seditijs. 9, 7.

XIII. *Si Nobilis plebejo injuriam dixerit, ad palinodiam cogi haud debet.* Petr. à Placa in epitom. delict. c. 1. n. 23. (secus si itidem Nobili, Berlich. p. 4. pract. concl. 32. n. 28) aliud obtinet de Saxonum jure: latè Nolden d. l. n. 129.

§. 91.

*NOBILES A PLEBEJIS DISCERNENDI
QVI?*

Apud Germanos ubique semper nobiles discreti à plebejis fuere. Retinendum est hodie quoque id discrimen: eo magis, quod magnis viris, qui de Republica bene meriti sunt, hoc debeat gratitudinis, ut illorum posteritas, si parentum sit æmula, ceteris præferatur Ordinibus, & paternæ virtutis præmia sortiantur. Quam spem si animis jam præcipere queant boni viri, patriæ causa nullos suscipere labores, adire pericula, difficultates exorbere verebuntur.

§. 92.

*NOBILITATI FAVENDUM ESSE,
docet Cicero.*

Omnes boni (vere ait Romani maximus Auctor eloquii) semper nobilitati favemus, & quia utile est reipublicæ nobiles esse homines dignos majoribus suis: & quia valere debet apud nos clarorum hominum senex de republica meritorum memoria, etiam mortuorum.

§. 93.

*NOBILITAS MAJORUM PRÆCLARORUM
imitatrix perfecta est.*

Neque vero negari potest, quin Majorum nobi-
bb bb litas

litas multum faciat ad generositatis indolem, ad educationis liberalitatem, ad studium virtutis per exempla laudatissimorum parentum calcandum fortius, atque urgendum. Quod si fiat jam pura jam puta, jam perfecta est nobilitas: similis pomis annuis, quæ in lance argentea apponuntur. (a)

(a) Nobilium posteritatem parentum suorum æmulam esse debere, Magnus ille Politicus Martinus Henriquez à Stuvorsdorff ic. in Descriptione Historica Archidiececeos Colonienfis sequenti heroico carmine eleganter exprimit:

*Nunc lustrare Equites, clarosque Heroas ab ortu
Musa jubet, quorum stat pectore nobile robur
Et virtus. Sed eques generosus, Nobilis æquis
Censendus? Num forte viam virtutis inire
Cui natura dedit? cui mens excelsa trecentas
Sæclari dotes? reor esse, quod assero, verum.
Nam si quod vera sub Nobilitate coruscet,
Elucetque bonum, (si vera Boetii habetur
Mens) est quod solum videatur id esse necessum
Nobilibus, ne quid Patrum à virtute recedant
Degeneres, claris & qui natalibus orti,
Anteferendi aliis merito, meritoque colendi,
Majorum si illustre decus, si encomia laudis,
Virutes, famam, belle res denique gestas
Aut superare queunt, aut certe aquare laborant.*

*Vere lex populi non est spernenda Rhodensis,
Quæ desciscens Proavum a virtutibus olim
Exharedabat gnatos, sed maxima vis est
Nobilitatis, eos inter, quæ publicæ curæ
Res fuit, & belle gessere negotia, quique
Magnanimos vario belli in discrimine sese
Exhibuere viros, hos nobilitate perenni
Nobilitat virtus, acies & vulnera cõræ
Pro sola Patria & populi suscepta salute.*

*Hi sunt, ad seros qui gnaviter usque Nepotes
Jus ex asse suum, Majorum stemmata, ceras
Non modo transmittunt, sed stigmata, vulnera, crudas
Atque cicatrices ostentant, amula ut illis
Posteritas Patrum virtutes rite sequatur.*

*Nobilitas etenim debet virtutis habere
Concomitativa, & sunt hæc, tum vulnera, tumq;
Stemmata; stemma quid est? nil quam virtutis avita
Symbolon, & verum patris splendoris & usus
Prototypon, certo quo tanquam pignore bonos
Ad mores, vitam, decus, -Acta imitanda tenemur
Firmiter, ut Patrum vestigia trita teramus.*

*Ut duplici constat respublica tempore, Pacis
Scilicet & Belli, simili plane ordine duplex
Nobilium genus est, ad bellum scilicet unum,
Ad pacemque aliud: Primum acri Marte tuetur
Imperii Fines, quos amplificatque: secundum
Consilio jurat, & Prudentia & Arte gubernat.*

*Hinc Romanorum pulchro fuit illud in usu
Nobilium, quod in hisce suos plerumque duobus
Mirifice optabant gnatos excellere, ut essent
Nampe domi in dandis pro reque, locoque probata
Consiliiis oracula, foris fortissima belli
Fulmina, belligeri Pugiles & Pectora Martis.
Cur ita? nobilitas, quæ virtus stirpis avita est,
Atque pari passu cum libertate gradatim,
Indultis gaudens & cunctis illius armis,
Per populos & regna patrum longasque per urbes
Ambulat, à quavis colitur quoque gente, volebant
Clarorum post fata virum monumenta valere,
Qui pro communi patria tutamine vitam
Liquissent; terrentque Patrum vestigia, dulces
Stemmatum antiqui celeberrima pignora, Gnati,
Hinc audi quarta quid cantet Horatius oda:*

Fortes creantur fortibus & bonis.

Est in juvenis, est in Equis patrum

Virtus, nec imbellem feroces

Progenerant aquila columbam.

Virtus patria, non consuetudo nec usus

Nobiliant Claros: Edelleut rite vocabis

Adlersleut / Aquilam, quod per sublime volentem

Pelloris excelsio nifu seclentur, eamque

Defendant, teneantque manu: Gnati estis Abrami?

Ergo opera Abrami facite: es vir Nobilis? euge

Non tibi Majorum seclari sufficit acla,

Curriculumque sequi, quos concomitantur honores,

Sed Caroli Quinti facinus memorabile, summi

Magnanimique Ducis debes proponere forti

Pelloris atque animi luctamine, nempe columnas

Herculis & gressum Plus ultra figere, ad illam

Virtutem aspirans, quae dici Heroica possit.

Nobilitas etenim tanto plus laudis habebit,

Quanto virtutis plus adjungetur arcto

Splendori, canit hoc bene noto in carmine vates,

Tota licet veteres exornent undique cera

Atria, Nobilitas sola est atque unica virtus.

Nobilitatem autem amitti, vel deperdi, si quis nomine tantum nobilis majorum suorum non sectetur virtutes, Illustris D. Georgius à Wentzky, etiam nostro paragrapho 95 citandus, in Commentatuncula sua de Jure & Judicio Equestri Silesiae ostendit sequentibus: Zwar hält man Tugend vor den Anfang / oder Grund / und die Wurzel des Adels / so ist hierauff eine bereite Antwort: Denn verkehret und verwechselt einer Tugend in Untugend / als hat er sich selbst *des fact* seines Adels verlustig gemacht / wie vielmehr kan er deß zu Recht *priviret* werden / *cessante enim causa cessat effectus* &c. Alheer man aber dafür / daß Nobilitas *genesis* Ankunfft von Eltern und Vorfeltern Adel macht oder mit bringet. Nam *secundum* Bald. in D. L. nobiliores 3. c. de *comm. cre. & mercat.* Nobilis tribus modis dicitur, primo virtute, & ita Philosophus accipit; secundo genere, & hæc vulgi est opinio; tercio utroque modo, quæ perfecta est nobilitas. Quid igitur in nobilitate generis, an per infamiam, turpitudinem vitæ & scelera deperdi possit? Text. est apertius, quod sic in L. dipo Marco C. de *quass.* Sed generaliter de nobilitate vera & perfecta virtutis & generis.

Nullum

Nullum enim est dubium, quod etiam ista amitti & quis ea privari possit propter vitæ turpitudinem & scelera, *text. est l. si qua ibi honesta nobilibus persona decore privetur. C. de secundis nupti:* & ibi Bald. notat & rationem reddit ex ipso textu, quia nulla sine honestate potest esse nobilitas. *Et alius est textus in l. ubi Senat. vel clariss. ubi hæc verba in fine ascribuntur,* omnem enim huiusmodi honorem reatus excludit. *Et in L. Senatoris filia, ubi hoc expresse notat Bald. ff. de ritu nupt. & per text. l. 2. l. iudices l. quoties in illis verbis:* Illustri dignitate per suum facinus privatos *C. de dignit. l. 12.* In tantum quidem, ut eam non recuperet, si relicta turpi vita bonis semoribus omnino deoveat, nisi per Principis restitutionem impetret, *Bart. l. 1. c. de dignit. l. 12,* deinde & in tantum, si nobilitatem tantum habuit ex se & non à genere, quod etiam liberi ipsius non debent reputari nobiles *d. l. divo Marco & ibi not. Joan. Fab. C. de quest.* Sed si à genere nobilitatem quæsit & accepit, liberis non debet præjudicare. *Text. est in l. eum qui in illis verbis, quæ vero non à Patre, sed à genere ea manere eis incolumia, ff. de interd. & rel.* Limitantur tamen ista, ut licet casu perdant privilegia Nobilitatis, nihil tamen se ius teneantur subire onera, quatenus separabilia sunt. *Bart. d. L. C. de dignit. l. 12. & l. 1. C. de infamib. Lib. 10.* ubi per istum textum dicit, quod si quis condemnatus sit de falso, ex quo perdit nobilitatem, non tamen desinit esse nobilis, quantum de ea quibus nobiles magis gravantur, quam ignobiles, *vide Tiraque de nobil. c. 24.* Und ist das wahr / wie es je gewiß ist / daß einer seines Adels / so auch auff ihn von vielen Vor-Ältern gestammet / sich verlustig macht / welcher ein Handwerk lernet / oder sonst *ad viles artes*, und andere geringe Handthierung sich begiebet / so doch an sich selbst unehrlich und unrecht nicht ist; wie viel mehr sollen und können sich des berauben und priviren / so in aller Schande und Lastern sich fielen und welzen / und mit allem ihren Thun, wider Ehr / Tugend und ehrbare gute Sitten streben und leben. Quod autem nobilitatem amittat, qui vilibus & mechanicis artibus & officiis utitur, *textus est secundum Bald. in D. L. nobiliores 3 c. de commerc. & mercat. l. ne quis 6. c. de dignit. & in §. 1. vers. sancimus, ibi artifices ignobiles in auct. de testib. gl. c. contra pacem 24. q. 1. adde Tiraq. cum concordantiis c. 27.* ubi hoc limitat, primo ut exercens viles artes tam diu privilegia nobilitatis non habeat, quam diu in his versatur. Nam si desistat redeatque ad statum vitæque nobilem, eadem recuperat. Addit tamen in Gallia juris esse, ut à principe necesse habe-

at restitutionem petere. Secundo limitat, si quis per se eas artes exerceat, secus si opera servorum aut institorum in ea re utatur. Exemplum ponit, Tabernarium inter abjectas personas connumerari, hoc tamen tum demum procedere, si per se exerceat, non si per alium.

S. 94.

NOBILIUM QVORUNDAM CURA DE
IMPAIRE

familia in Matrimonii consortium non admittenda.

Nobilitas porro, cum à parentibus in liberos derivetur, tam superstitiosa plerisque sui generis cura est, ut maculari veterem sanguinem putent, si quis vel tenuissima sorte vir duxerit opidanam licet ditissimam, aliterve ad novam aut imparem familiam matrimonii consortio accesserit: nec in multas stirpes hæc notacluitur. Quippe quam qui continuatam familiæ suæ seriem à quatuor usque avis, in quibus inæqualis conjugii labes non hæserit, iisque paternis & maternis pariter (si quidem cui altera tantum nobilitas adest, videtur navis

amissis remis, atque ordine debilis uno) repræsentare non valet, der nicht vierschil dig ist/ oder nicht beweisen kan / daß er von vier Väterl. und Mütterlichen Ahnen gebohren und herkommen seye/ nobilium ordine ac loco (a) neutiquam censeatur: nisi forte ex Principis privilegio absolutam, & omnimodam nobilitatem consequutus sit, quod sub hac plerumque clausula fieri solet, allermassen und gestalt/ als

als ob sie von ihren vier Ahnen Vater und Mutter-Geschlechtern beyderseits recht Edel-Gebohrne Lehns-Turniers-Genossen / und Rittermäßige geböhren werden.

(4) Huc faciunt, quæ tum in Genealogia Schweinitziorum, tum supra laudatus, & sequenti paragrapho laudandus Georgius à Wentzky in Commentatiuncula de Jure & Judicio Equestri Silesiæ in hæc verba scribit:

Die Fälle aber / so vor Ritter-Recht vor und anbracht worden / seyn zweyerley, Entweder ist's eine Ausführung / oder sonst ein ander Ehren- oder Injurien-Sach. Am schiedlichsten macht man von der Ausführung den Anfang / wenn einer sich von seinen Ahnen und Schildten ausführen / oder seinen Adel vorführen will oder muß. *Si quis enim allegat nobilitatem, glibet sich jemand vor einen von Adelaus / ist er das zu verfechten / und darzuehnschuldig.* Quia nobilitas non nascitur icu oculi, nec est à natura, sed adventitia, *l. quod attinet ff. de reg. jur.* Quod enim ad jus naturale attinet, omnes homines æquales sunt. Ideo nobilitas non præsumitur, sed probari debet. *Præpos. Alvaroth. Matb. de Affl. Bald. & Laud. in §. si rusticum vers. similes de pace tenend. in usib. Feud. adde Tiraquell. de Nobil. c. 10. v. 13. cum multis concordantiis.* Und nach sonderlicher Gewohnheit und eingeführten Adels und Ritter-Brauch dieses unsers Vaterlandes / wie auch oben im Anfang gemeldet / soll und muß ein Edelmann vierschiedig seyn / und daß er von vier Väterlichen / und Mütterlichen adelicher Ahnen herkommen und geböhren sey / beweisen und darthun könne. Sine dubio hoc ideo, ut claritas generis & dignitas familiarum conservetur. Ex æqualibus enim nuptiis dicitur claritas generis conservari & retineri, *l. si ut i. c. de dignitate.* Et ne splendidis & ingenuis natalibus sordes obrepant, & inæqualibus nuptiis nobilitas dehonestetur. *gl. l. i. §. publice interest ff. de ventre inspic. l. super statu C. de quæstion.* Turpe enim dicitur, ut paulo infra dicitur, viro nobili, ignobili femina se conjugere vel copulare. Ubi enim Pater est nobilis & pari modo mater, ipsa matris nobilitas unita cum nobilitate patris, plus operatur & agit. E- qui ex nobilibus matribus nati sunt, de earum nobilitate sibi aliquid retinent:

nent: Et ex claris mulieribus illustriores viros plures conspicimus, conari
 igitur debet quisque, ut nobilem habeat uxorem, non vilem & abjectam,
Bonus de Curtili concordantiis in 4 parte. Et in eundem modum pulchra
 monet *Jo. Fabr. in Rubr. Instit. de nuptiis*; Ducendas esse uxores formosas
 plenitudine & magnitudine, quia ut plurimum liberi matrizant in corpore:
 & boni & pacifici & fidelis generis, quia matres nedum labem sanguinis,
 sed & morum ad posteros traducunt. *Addit Tiraquell. de leg. connubial. l. 7. le-*
ge connubiali gl. 1. per totum. Vel & illa potest dici ratio, ut posterius à majo-
 ribus & omnibus suis avibus paternis & maternis habeant exempla virtutum,
 quæ imitari ipsis liceat, & ad propriam virtutem calcar & excitamentum
 addant. Nam hoc modo, teste Philosopho, nobilitas in antiquitate lauda-
 tur, & quanto quis antiquior, tanto dicitur nobilior, si nempe posterius vir-
 tutum suorum majorum sunt æmuli & imitatores. *Refert idem Bonus de*
Curtili in tractatu suo nobilit. 3 parte. Et juxta proverbium: Omnia per
 antiquitatem fiunt nobiliora. *Tiraquell. de nobilit. cap. 19. n. 21.* Sic et-
 iam pro ratione videtur facere lex, in d. *§. si rusticus vers. similes de pacete-*
nenda in usib. Feud. ubi Bald. & feudista not. quod sicut una hirundo non
 facit ver, ita quis non intelligitur nobilis nisi probaverit, quod antiquitus
 majores sui fuerint nobiles. *Et ita ibi sentit Bald.* Quod non sufficit ha-
 bere patrem nobilem, nisi & majores fuerint nobiles. *Sic ex eod. text.*
colligit Alvar, quod ex antiquitate generis quis est Judicandus nobilis. *Ad-*
de Tiraq. de nobilitate c. 19. n. 5. Nam secundum Aristotelem consentaneum
 est ex melioribus ortos meliores esse. Et propter nobilitatem parentum
 bene sperandum est de filiis. *Bart. l. 1. c. de dignit. l. 12. n. 75.* Sonst
 wofern er sich also vierschildig nicht vermag zu qualificiren o-
 der zu legitimiren / wird er vor einen tüchtigen Edelmann nicht
 geachtet / bleibt ohne Nach-Rede / Tadel und Verwurff nicht /
 kan in Beschiednis sich nicht brauchen lassen / an der Ritterband /
 oder Ehren-Tafel nicht sitzen / vor derselben nicht reden / noch
 jemand's zu Ritter-Recht einen Schild schweren. Denn unser
 übliches und gewöhnliches Ritter-Recht erfordert zu solchen
Attribus nur eitel wohl-tüchtige und untadelhafte vom Adel / es
 müssen auch alle die / so vor demselben zu thun haben / oder ha-
 ben sollen / ebenbürtig und gleich-tüchtig vom Adel seyn / und
 heist zu Ritter-Recht nur / *similis cum simili,* oder *equalis cum e-*
quali, par cum pari, darum hats nicht Zweifel / daß ein unqualifi-
 cirter keinen tüchtigen Edelmann beschieden kan / denn er darff
 ihm

ihme auff sein Beschiednuß wegen Mangel seiner Qualität nicht Antwort geben. Er kan sich auch des Ritterrechts in nichts anmassen / noch etwas darbey zu thun haben / sondern wird gleich / als wenn er nicht vom Adel / reputiret oder gehalten. Quid enim interest, an non sit, an talis, *l. quamvis* § *si convenerit* 8 ff. *ad S. C. Vell. janum*. Et paria dicuntur non esse vel non jure esse, *l. quoties ff. qui satisfacere coguntur, nec quid dici potest habile vel perfectum, cui aliquid deest, l. si unus* 12 C. *de testam.* deficiente enim qualitate in nobilitate requisita, deficit & ipsa nobilitas & jus & effectus ejus. Tiraquel, *de utroque retractu* 1 parte § 26, n. 37 & 39, *sub finem*. Kan derwegen keinen rechten Edelmann an Ehren verlegen / oder mit was bezüchtrigen und belegen / das ihm an Ehren schädlich oder verantwortlich sey / kan wider keinen tüchtrigen Edelmann Zeugniß geben / darffum Turnier nicht reiten / noch keinen untadelhaffrigen vom Adel dazu provociren oder ausfordern / in summa mag keiner Privilegien / Freyheiten und Prærogativen / darmit zu rechte / Willführ und Gewohnheit / der Adel in Schlesien begabert / befreyet und begnadet / genießten noch gebrauchen. Et hæc paritas vel æqualitas, de qua hic loquimur, introducta à jure nostro Equestri, videtur habere rationem, & originem ducere ex supra D. § *si rusticus vers. si miles de pace tenenda in usib. Feud.* Ubi in uno actu sive casu juris Equestri, nempe duello disponitur, duellum non posse fieri, sive committi nisi inter æquales & pariter nobiles. *Facit, l. non debet* 11, ff. *de dolo, ubi ignobilis contra nobilem nihil potest attentare famosi vel ignominiosi, de quo Tiraquell. de Nobilit. c. 26, n. 184.* Facit etiam, quod refert Cassaneus in catalogo gloriæ mundi, testes inferioris conditionis contra nobiles seu in dignitate positos non admitti in testimonium, *in 8 parte considerat. 37.* Et id utrumque referunt Lucam de Penna ponere inter privilegia & prærogativas nobilitatis, *in l. mulieres* 13. C. *de dignitat.*

Also siehet man / wie manchmal die Väter sich übel vorsehen und bedencken / und durch ungleiche Heyrathen ihren Kindern viel Ungelegenheit und Unrath schaffen und anrichten. Dis ist wol nach Keyserrecht nicht / denn ist der Vater nur recht edel / so hat es wegen der Mutter mit den Kindern keinen Mangel. Quia uxor dicitur coruscare radiis mariti, &c. *l. femine* § *ff. de senatorib. l. final. C. de nupt. d. l. mulieres* 13. C. *de dignit.* Putatur tamen etiam de jure Cæsareo diminui, & decedere de honore & existimatione

istius nobilis, qui ignobili & plebejae foeminae se conjungit, apud probos, bonos & graves viros secundum Bald. in *L. nec filium 12 de nuptiis*. Adde Cassan. in *Cat. gloriae mundi 8 part. considerat. 20 in fine*. Und zwar kan diesem Defect und Mangel wegen ungleicher Herrathen in diesem unserm Vaterland langsam gerathen und geholfen werden/ es ist derweil und indeß viel Schimpfs und Sports zu dulden und aufzunehmen/ biß und ehe es Kinder und Kindes-Kinder durch gleiche Herrathen und *aequales nuptias* es überwinden / und wieder Richtigkeit machen / und in tüchtigen Adels Stand wieder kommen und bringen können/ nisi forte velit rescripto princeps sibi cavere & defectum suum corrigere & supplere.

Et post pauca:

Et allegans nobilitatem tenetur eam probare, wie dann oben Meldung geschehen/ würde solcher zu Ritter-Recht nicht allein billig davon abgewiesen / sondern auch *de falso* als ein *Calvarius* gestraffet und *condemnetur* / *l. eos §. qui se promittit ff. de falsi. vid. Cassan. in catalogo gloriae mundi 1 part. de armis conclus. 20, 21, & 23. Tiraguell de nobilit. c. 13*. Adde quod etiam falso usurpans nobilitatem, vel qui non habet à parentibus, propria autoritate nobilitatem sibi assumens incidit in crimen laesae Majestatis, quia nemo nobilitatem potest habere à se ipso, sed oportet quod per principem sibi conferatur, *l. 3. §. final. ff. ad L. Jul. Majest. Barr. l. 1. c. de dignit. lib. 12. n. 12. n. 64*. nec est de jure etiam ulla nobilitatis praescriptio nisi tanti temporis, cujus initii memoria non extat, *Tirag. de nobilit. c. 14. n. 1 & 5*: quia tale tempus habet vim tituli, justitiae, privilegii & veritatis, & operatur etiam circa ea, quae sunt regalia, & tantum potest, quantum Imperator cum causa. *Cassan. cum concord. in catalogo gloriae mundi 8 part. considerat. 20*.

Et paucis rursus interjectis addit sequentia:

Probata autem nobilitas per instrumenta, ob gleich zum Schilde nicht geschworen wird/ praesupponit arma & insignia, Nobilitas enim sine insignibus non est. *Cassan. in Cat. gloriae mundi 1 part. de armis conclus. 20*, & antiquitus semper sua cuique generi & familiae dicuntur fuisse pecuniaria & propria, adeo quod etiam natura quibusdam nobilibus ab utero matris suae infixere, impresserit & insculperit insignia: *refert Tirag. de Nobilit. c. 6. n. 13 & 20*.

Ad hanc probationem nobilitatis, per instrumenta potest aliquid facere;

cere, si is, qui nobilitatem probare debet, habet à majoribus suis feudum antiquum, quale in istis locis alius nobiles possidere solent, quia tale feudum antiquum, si non in totum probat, maximè tamen juvat probationem nobilitatis. Nobilitas enim attribuitur antiquitati, Bald. & Alvar. §. ceteri, qui dicitur dux, Comes, & c. in usib. Feuder. adde Tiraq. de nobilitate c. 7. n. 7. & 8 & c. 10. n. 6 & 10. Et obiter quis hic notare potest, si feudum antiquum, quod prius habuit possessorem nobilem, vendatur ignobili, quod dominus feudi non tenetur consentire nec ipsum investire, recenset idem Tiraq. d. c. 7, n. 16. cum seq. Und ich trage keinen Zweifel/ ob sich der Fall zutrüge/ daß eine ganze Cognation, Sippschafft oder Freundschafft/ so erwan einer zu Ausführung seiner vier Schilde bedürffend/ und der ganze Stamm verbliebe und verstorbe/ auch der Schild und Wapen/ wie es pfleget und der Gebrauch ist/ in die Erde mit verscharrt und begraben/ und das ganze Geschlecht gerilget würde/ so habe es doch die Meinung nicht/ daß niemands dadurch benommen solte seyn/ die Cognation des verstorbenen Geschlechts zu seiner Nothdurfft/ & ad conservationem nobilitatis, dignitatis & reputationis suæ, mit Zeugen oder brieflichen Urkunden/ wie ihm das zu thun möglich zu Ritter-Recht zu deduciren und darzuthun: quia veritati sua non debent deesse testimonia c. 2. & ubi veritas occultatur, peccatum committitur mortale, c. 1. ibid. gl. & Panor. Ideo nullo modo probationes possunt vel debent subtrahi, excludi vel negari, c. pervenit 1, de testibus cogendis.

Nobilitatis porro per juramentum probandæ rationem sequentibus præscribit citatus noster Georgius de Wentzky:

Also hat man aus diesem/ was bißher von der Ausführung erzehlet/ zu Ritterrecht eine Regel/ daß zur Probation und Vorführung eines oder des andern adelichen Schildes eydliche Beherrung zweyer Zeugen desselben Geschlechts und Wapens erfordert wird: Quia propinqui propriam genealogiam melius scire creduntur. c. vid. qui matr. accus. post.

Was aber vor ein Eyd zu schweren sey/ an veritatis, an credulitatis, haben viel Leute Zweifel dran. Oben hat man vermercket/ daß der eingeführte Gebrauch des Ritterrechts Joramentum veritatis requiriret/ und haben viel/ als nemlich daß die Zeugen schweren/ sie wissen/ daß vorgelegter Schild/ aller Farben recht ihres Freundes Vatern angebohrner Heer- und

Haupt-Schild ist/ *cum* & alioquin testes regulariter de veritate jurent, Das gehe wol hin/ geben erliche für / in linea materna, quia mater semper certa, in linea autem paterna, quod pater sit incertus, könne man nicht de veritate, sondern allein de credulitate schweren. Es ist aber hierauff leicht zu antworten: Non posse de falso argui jurantem de veritate, eum esse filium, qui ex iustis nuptiis procreatus est. Filius enim est quem iustæ demonstrant nuptiæ, l. filium, b. ibi *Da ff. de his, qui sunt sui vel alieni juris, facit quod tradit Bart. & Jason. in l. de pupillo §. §. si quis ipsi, ff. de novi oper. nunc.* Ferner sagen erliche/ findet man ihr so ambigiren und Zweifel haben / und nicht für gewiß und de veritate asseveriren können/ ob dieser Schild mit offenen oder zugeschlossenen Zelnien oder aller Farben/ also von ihren Vorfahren auff sie kommen sey / oder nicht. Ich habe ihr selbst also daran hören Zweifel haben / als man bey ansehnlichen Fürsten im Lande die Wapen hat in die Kirchen geben sollen/ denn ob sie des Schildes vor sich gewiß gewesen / haben sie doch von Farben aller ding Gewißheit nicht gehabt. Darum achten viel Leute/ daß es schwer sey/ einen Schild de veritate zu beschweren und zu becheuern. Imo quod multi sic jurantes perjurium incurrant & committant. Respondetur paucis: Ambigens & dubitans habetur in bona fide, gl. c. si diligentius. gl. c. final. ibi *Panor. & Fel. de prescript. in secunda parte, testis partis principalis in 2. quest.* Ergo si est in bona fide, etiam de veritate jurare rectè potest, & de falso culpari non debet; multò minùs incusari consuetudo nostra equestris, quod hoc casu viam perjurii aperiat.

Quòd verò ad probandam Nobilitatem Nobiles etiam requirantur testes, ex sequentibus Wienkerskianis etiam ostenditur:

Nobili soli plus creditur, quam decem rusticis, gl. & Bald. l. 3. ff. de testib. Fel. c. in nostro de testib. vide bonum de Curtili in tract. suo Nobilit. §. part. in 15 & 3 Nobilitatis privilegio, de quo etiam supra aliquid diximus: E contra verò & hoc loco non est omittenda ista prærogativa nobilitatis quoad testimonia, quia soli nobili plus creditur, quam decem ignobilibus, adde Tirag. de nobilit. c. 20. n. 33. Dann unser Ritterrecht will nur gleichmäßige Personen vom Adel und Ritterstand haben/ und können nicht dabey / welche nicht gutes Adels/etwas gelten/ verrichten oder zu thun haben. Dannenher ist es nemlich daß diese/ so nicht vom Adel seyn / wider Edelleute nicht zeugen / anch wider sie nichts nach.

nachtheiliges *ignominiosi vel famosi*, so etwan ihnen an ihren Ehre schaden können. Denn ob zwar die *ignobiles* und unedeln auch in ihrem Stand nicht unzüchtig; doch ist es mit ihnen nicht also beschaffen/ und seynd nicht der Qualität/ daß sie einen vom Adel diffamiren/ calumniren und vernichten/ an seinen Ehren schelten solten oder könten/ das ihm vorrücklich und verantwortlich sey. Dennoch ist rathsam/ daß man sie bey ihrer Obrigkeit darum zu straffen anhalte. Et hic præcipue & singulartiter est notanda ista prærogativa nobilitatis, quod ignobiles contra Nobilem non habeant injuriam neque aliquam aliam actionem famosam, d. l. non debet ff. de dolo Tiraq. de nobil. c. 20, n. 184.

§. 95.

NOBILIBUS A QUATUOR PATERNIS
AVIS NOBILIBUS LEGITIME NATIS
qui equiparentur.

Taliter certè non per sordes & gratiam, sed vel ob virtutem bellicam, vel eruditionem, non illam vulgarem, ac pædagogicam, sed præcellentem, eximiamve prudentiam, vel ob munus aliquod, aut officium aliquod in Republica eminens: vel ob magnas denique opes, dum ne turpiter acquisitas (sæpe enim hæ non minores quàm cetera omnia Reip. utilitates adferunt, ac propterea honorem in illa mereri videntur) honorariis Cæsarum codicillis nobilitatos in Silesia etiam à quatuor paternis avis nobilibus legitimè natis æquiparari testatur vir nobilissimus Georgius (a) Wentzky in peculiari de jure & judicio equestri Silesiæ tractatu. Quin ut maximè antiquioribus illis sese conferre aut præferre non ausing, debeantve: hautquaquam tamen minori

loco sunt cessandi, quàm eorum erant majores, quos & plos virtutis ergò nobiles factos, etsi nesciamus hodie, quisnam ipsorum parens fuerit, *mercatorne vagus, cultor* *ne virentis agelli, Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus an Argis?* hoc insuper favore Principalis Auctoritas dignata est, ut quia

Fortes creantur fortibus:

- nec imbellem feroces

Progenerant aquile columbam,

in ejus honoris communionem,

Et nati natorum, & qui nascuntur ab illis,

utili cum primis ad excitandos ad virtutem subditorum animos instituto venirent. Cur enim, quod ex aliena virtute arrogas, aliis id ex sua non concedes? *omnia quæ nunc vetustissima creduntur* (Taciti verba sunt auro contra non cara) *nova fuere: In vetera fiet hoc quoque, & quod nunc exemplis tuemur, intra exempla erit.* (b)

(a) Quem sequenti laudat elogio in Sil. Togata:

GEORGIUS à WENTZKY & PETERSHAIDA,
in Bitterwitz, Berteldorff & Blohmühl.

Quos bona mentis amor exercuit, dignosque luce & affectu bonorum fecit, *is hoc sili officium debemus, ut ne cujus eorum sub terras est memoria, sed quod virtute ac doctrina meruerunt gloria decus, grata ipsis posteritas rependet.* Inter primos hic jam prodit, & acceptam etiam faciem gestat GEORGIUS à WENTZKY vir nobilissimus, qui cum majorum lumen & pompam imaginum haberet, longè tamen suaviorem à literis ac legum potissimum scientia famam degustare visus, quia & senatum, non Episcopi modò Wratisl. sed & in ill. aula Bregensi florentiss. ac laudatissimi Principis Georgii imperium maturis à sapientia pariter ac prudentia consiliis pro sua parte juvat: *Commentatiuncula ad hæc de jure & judicio equestri Silesie*

sermo.

sermone vernaculo scripta magnum nomen meruit, nec mediocrem ab universo nobilium ordine, cui opera illa impensa gratiam inipit.

Sil. Tog. Lib. 3, No. 21.

(b) Id quod in Commentatiuncula sua Dominus de Wentzky ita prosequitur:

Nam princeps, quem vult, nobilitat, & non est interrogandus, cur hoc facis? *Bald. L. Sacrilegii C. de divers. rescript.* quia disputare de potestate principis, instar sacrilegii esset. *L. 2. c. de crimine sacril.* quem igitur princeps approbat & nos approbare, & quem princeps honorat, & nos honorare debemus, *l. restituenda in fine C. de advocat. divers. jud. &c.* Unsere Vorfahren haben auch sonder Zweifel bey und von Kaysern und Königen den Adel erworben / allein liegen die Briefe nicht mehr im Kasten / und ist uns derweil die possessio temporis, cujus initii memoria non extat, pro titulo & privilegio &c. Alle gläuben wir / daß unsere Voreltern wegen und durch Tugend und Wohlverhalten zum Adel kommen: quod igitur nostris majoribus ob virtutem fuit, quare etiam hodie non faveretur hominibus virtutis premium & nobilitatis initium & exordium? dann daß Adel / Schild / Helm und Wapen von gar Alters her præmia virtutis & rerum præclare gestarum decora, eine Belohnung der Tugend und tapfferer redlicher Thaten / andern aber Anleitung und Anreizung dazu gewesen / zeigen die alten Historien / wie man auch vom König *Alexandro Magno* liest / daß er aus Rath und Vermahnung *Aristotelis*, seines *Præceptoris*, indem seinen Vorfahren nachzukommen und zu folgen sich beflissen / seine Kriegs-Leute / welche im Streit sich wohl verhalten / mit Schild / Helm und Wapen zu begaben / nicht allein derer Tugend und Wohlverhalten zu belohnen / sondern auch andere zu Redlichkeit und Tapfferkeit aufzumuntern / und desto muthiger / hurtiger und lustiger zu machen / *referente Cassan. 1. part. de armis concl. 10.* Nam præmiis & gratiis quis invitari & excitari solet ad virtutem & bonum *l. semper § nam remuneranda 3. ff. de jure immunit.* Nam remuneranda, inquit textus, pericula eorum, quin etiam cohortanda præmiis merito placuit.

Es sollen aber doch nach der Lehre der Rechtsverständigen die vom alten Adel höher geachtet und den neugeadelten billig vorgezogen werden. *Bonus de Curtili in tract. Nobilit. 3. p. ibid. 2. loco & post eum Cassan. 8. part. considerat. 31.*

Daraus

Daraus mag man inferiren/ so lange ältere vom Adel vor-
handen/ sollen neue in die Ritter-Band nicht gesetzt werden;
wie ich dann vor meine Perso. nicht gedencke/ daß ich erwan ei-
nen neuen privilegirten Edelmann in die Ritter-Band hätte si-
tzen sehen/ & hoc non tantum eam ob causam, quod scilicet antiquiores
digniores habeantur, sed quod etiam in re equestri vel nobilitatis judican-
da, à majoribus ipsis quasi innata, peritiores judicentur.

§. 96.

*NOBILITAS ANTIQUA PROPAGANDA,
& in lucem demortua nova substituenda.*

Sed enim & ipsius equestris ordinis vel maximè
interest, cum is ob fortunam bellicam, cui potissimùm
merere cum oportet, maximè obnoxius casibus mor-
talitatis habeatur, quandoque etiam luxu & fastu no-
biles familiæ suffocentur, & fors adeò ipsa, quos extule-
rat, eos plerumque rursus aut deprimat aut extinguat,
non modò ut antiqua nobilitas summo studio propa-
getur, sed etiam ut in veterum demortuarum gentium
locum novæ substituantur. Generatio una abit, & al-
tera advenit, ait Regum sapientissimus, idque ipsum
omnium temporum, & gentium historia confirmat.
Ubi Romanorum alia, quas Augustinus ac Fulvius Ur-
sinus, aliive descripsère? tranierunt, esse desierunt.
Quæ nunc Latium habitat, an non ex Gotthis miscella-
nea & aliis populis, qui in Italiam excursions fecerunt,
procreata est? lege, si lubet, librum, quem de ludis eque-
stribus Germanorum ab Henrico Aucupe Imperatore
primùm institutis, ac per aliquot inde secula celebratis,
publi-

publici juris fecit Georgius Rixnerus. Inde vero colligere licebit Principum, Comitum, Baronum, & nobilium familias, quæ ille veterum è fastis erutas consignavit, numero fuisse plurimas; sed è quibus tamen partem vix, ac ne vix quidem decimam superesse constar. Ex octingentis tota Hispania nobilissimis stirpibus, quæ ante tria secula floruerant, suo tempore octoginta non superfuisse, docet Hembricurtius, referente Joanne Baptista Gramaye: qui fatalem, si dicere liceat, familiarum nobilium periodum esse annos trecentos notavit. Et in Austria adeo intra sexcentos annos mille & quingentas amplius familias nobiles extinctas esse, ex literis magni cujusdam Baronis testatur Thomas Lansius. (a) Ut ita res adeo nova videri non debeat: si qua in provincia plures novorum hominum, quam vetustarum stirpium inveniantur. Videmus prudentes agricolas loco veterum labantium novas arbores subserere, ubicunque locorum invenerit. Et Principi, ubi virtutem aliquam egregiam conspicit, ipsam ornandi auctoritas non erit? Quibus enim præstanda fides, si non Principibus? qui honorandi, si non ii, quos Principes ipsi dignos honore testantur? imo vero sacrilegii instar est, dubitare, an is dignus sit, quem Imperator elegerit. (b)

(a) Lansii locus legitur in altera oratione pro Germania, inter Consultationes de Principatu Provinciarum pag. 890. (edit. Tubingens. 1620 4to.)

(b) Limneum hic audiamus, Lib. sexto de nobilitate Civili seu Politica cap. 1. in hæc verba monentem:

Sive vero Imperator, sive alius quicumque is demum fuerit, nobilem creare voluerit, is non cæca licentia quemlibet album honorabit lapidem, sed potissimum eo debet respicere, an materia sic habilis, atque digna ad recipiendam nobilitatis qualitatem, ne dignitas indignitate afficiatur, ut Michael Imperator solitus fuit dicere: Kirchner disput. 12 de Rep. coroll. 20. Quia in re à summis etiam Principibus, ut olim peccatum, ita hodie quoque peccata videmus. Nunc etiam indignissimi homines in sacrum illum nobilium ordinem non modo admittuntur, sed ultero adsciscuntur, non in vanitate eorum, qui eum honorem consequi cupiunt, quam ipsorum Principum aviditate, qui leviusculi cujusdam compendii gratia perditissimis etiam saepe mortalibus eum indulgent. Quos tamen antiqui illi, & vere nobiles, interiorem Germaniam colentes ut impares aspernantur, indignosque consortio habent. Carolus V laudatissimus in aliis Imperator, statim post coronationis actum gladio Divi Caroli prae gravi plurimos equestris ordinis viros variarum nationum summa cum solennitate fecit. Horum perpauci Germani fuere, qui hoc decus per hostium stragem demereri malunt, atque in ponte Tyberino splendidissimo ordini initiari magis pulchrum atque egregium putant: deseruntque Germani, præcipue nobilitatis assertores, hunc ordinem magnificare, quando viderunt humilibus, sordidissimisque mercatoribus pretio aditum ad amplissimum honorem patere, sitim ardoremque gloria plurimum hac indignitas restrinxit. Et forte ob hoc quidam ab equestri ordine deterrebantur, quod honorem equestrem titulumque ex lege equestri intra anni spacium statim post assumere illo tempore creati coguntur, alias in se pro Equitibus gerant, soli imaginarii equites futuri. Insuper quamvis ab antiquo non nisi nobiles admittere, ordinareque solitum, ut quibus initiari huic ordini potum atque mens est, nomina & agnomina sua descripta, Magistris equitum traderent. Hac tamen tempestate in tanta diversarum gentium turba, plurimi non sponte, sed aliorum impulsu, inviti, sive temere ad Caesarem delati, flexu genibus dorsum gladio submisere; quorum multis bene consultum foret, sicum ictu equestri censum quoque equestrem accipissent. Hartmannus Maurus Consiliarius Archiepiscopi Colonienensis de Coronat. Caroli V. quæ extat tom. 2 scriptor. German. pag. 864. Ejusdem Imperatoris in Cancellaria se vidisse asserverat Petr. Belin dere milit. pag. 7. tit. 3. n. 41. Salis venditores, mediantibus viginti quinque, vel circiter aureis nummis, impetrare nobilitatis honorem. Postquam

quam in Galliis militaris torques indignissimis quoque tribui capit, proverbium natum est: L'ordre de France est un collier de toutes bestes; seu ut Itali: una Canezza à ogn'una bestia. Norderman de jure principat. conclus. 76 in fin. pr. Hoc est, ut Tiercellinus Rupimanius Eques apud Thuanum Lib. 16. histor. interpr. Torques conchyliatus postquam indignis promiscue communicari capit, non jam est fortium virorum insigne, sed omnium bestiarum collare. Virtus, eaque vel militaris vel togata nobilitatem meretur, non pecunia, non flagitium, non mechanica, vel alia inferior scientia.

§. 97.

*QVÆ INSIGNIA IN AULA GALLICA
etiam mortuis tribuantur.*

In aula Gallica hunc morem inolevisse, ut mortuis etiam nobilitatis insignia tribuantur, quibus liberi, vel posterius ad supplendum imaginum ad nobilitatis probationem necessariorum defectum utantur, atque adeo, si quis avia materna, vel paterna plebeja natus sit, ei & insignia nobilitatis, & cognomen nobilitati conveniens Principis beneficio tribui solere, quamvis multo ante defunctæ, summus Isaacus Calaubonus (a) scriptum reliquit: eadem nimirum ratione, qua apud Athenienses receptum fuit, ut cum jus *παροικίας*, quod prætoribus, vel exercituum Ductoribus post exantlatos labores bellicosos concedebatur, hæreditarium fieri, & ferè ad maximum natu à liberis transferri cœpisset, id interdum, quo possent defunctorum liberi eo uti, mortuis peteretur, & impetraretur: quod in Demosthene accidit, teste Plutarcho, apud quem etiam exstat hodieque Psephisma Democharis eo fine scriptum. At

tale aliquid in aula nostra Cæsarea usurpatum fuisse, admodum dubito, in Silesia quidem nullum extare exemplum, novi.

(4) Casauboni locus, ubi expressus sit, jam non succurrit, credimus tamen Henelio nostro scriptori accurato, quamvis in Limnei Notitia Regni Gallicæ nihil quod huc faciat invenerim. Jo. Barclajus, qui in Euphormionis satyrico vitia regni & aulæ Gallicæ acerbe perstringit, pag. 19. edit. Bugnot. scribit: *Nascuntur indies cognomina* (scil. nobilitatis) *& statim primo ætatis die transcribuntur in senium.* Quibus verbis haud dubie ad locum Casauboni & morem Gallicum alludit. Catharina Medicea, Regina Franciæ, Henrici II vidua, foemina turbandi & gubernandi regni ardentissima, in itinere Bajonensi fecit innumeros nobiles & Equites, ut habet auctor du discours merveilleux de sa vie pag. 501. in primis autem Valesiorum in Gallia Familia Augusta augendæ nobilitatis studio flagrav. Henricus III Rex in Normannia una vice mille nobiles creavit, pro argento accepto, ut adeo Henricus IV ejus successor necesse duxerit, speciale Collegium constituere, quod in litteras nobilitatis & merita Equitum inquireret, & infinitam hominum multitudinem ex hoc albo excluderet. In Menagianis legitur: *Le Duc d'E - - (forte Espernon) alla un jour trouver Monsr. de Bellay pour le prier de l'aider dans un livre, qu'il vouloit composer & qui devoit contenir La vie des Ducs & Pairs & Chevaliers de l'ordre, qui n'estoient Gentilshommes.* Evolvantur la Confession Catholique du Sieur de Sancy, Mezeray Abbrege Chronologique, & alii hujus generis scripta, in quibus querelæ de prostituta nobilitatis in Gallia dignitate multoties occurrunt. Atque adeo dubium non est, cum tot Equites passim crearentur, illi vero antiquitatem generis præ se ferre vellent, ut etiam plebeji majores in urnis adhuc & sepulchris titulis nobilitatis exornati fuerint.

§. 98.

NOBILES AN IN URBIBUS, AN IN

Prædiis suis degant, parum interest.

Illud porro parum interest, an in pagis & prædiis suis, an in urbibus & opidis nobiles degant: etsi in istis
tamen

ta nē jus incolatus vix iis, nisi sub certis conditionibus, ac quadam libertatis restrictione subnexa concedi solet: adeo quidem, ut si bona possideant non immunia, jurisdictionem atque onera, quibus non singulari pacto exempti sunt, agnoscere teneantur: Imo multis in locis subditi, & opida provincialia hoc se jus habere jactant: ut nec Domini ipsis invitis, incolarum nobilibus concedere possint. Rectene id, an secus, heic non disputo, illud interim pro certo habens, domicilium urbanum nobilitati haudquaquam præjudicare, modo ne quis viles artes, aut mercaturam exerceat. Hanc certe quamvis rem non minus utilem quam necessariam civitatibus, omnique Reipubl. non modo stirpes antiquæ averfantur, sanguinis claritatem isto vitæ genere fœdari existimantes: Sed &, quasi mercatores sui pueret, ubi illis largius fortuna indulget, statim in aliam disciplinam filios suos agunt, jubentque majorem paterno fastigio scenam sperare.

§. 99.

PLERIQUE NOBILES COELO GAUDENT

Liberiore in agris suis.

At quia tamen nobilitas, si cum personalibus privilegiis non etiam realia concurrunt, minus videtur esse conspicua: factum exinde, quod plerique nobilium Cœlo liberiore gaudentes, agros & lata camporum occupent:

dddd 3

pro-

- - - *procul negotiis*

Ut prisca mens mortalium

Paterna rura bobus exercent suis.

Atque cum ex agrorum, tum ex gregum, armentorum, piscinarum, molendinarum, sylvarumque fructibus, & si quæ sunt aliæ obventiones, non modo cum familiis suis se sustentant, sed & ære mutandis iis, quæ supersunt usui domestico, non exiguum quæstum faciunt.

§. 100.

AGRICULTURA FOENUS HONESTISSIMUM.

Qui quidem tantum abest, ut nobilitati derogat, ut etiam laudi habitum antiquitus fuerit, agros manu coluisse; eo quidem magis, quod fœnus honestissimum sit, quod terra ipsa Justitiæ magistra, & prudentiæ, suggerit. Nec de nihilo est Lysandri iudicium, qui Cyrum ob studium agriculturæ magis quam ob splendorem regium, beatum prædicavit. Romani illi veteres, illi augustissimæ, & incomparabilis fortunæ fabri, si quem virum bonum colonum dixissent, amplissime laudasse existimabant. *Ipsorum tunc manibus Imperatorum* (ait eleganter Plinius, naturæ Bibliothecarius) *colebantur agri, gaudente terra, vomere laureato, & triumphali aratore: Sive illi eadem cura semina tractabant, qua bella; eademque diligentia arva disponebant, qua castra: sive honestis mani-*

manibus omnia latius proveniunt, quoniam & curiosius fiunt &c. Serentem invenerunt dati honores Serarium, unde cognomen. Aranti quatuor sua jugera in Vaticano, quæ prata Quintia appellabantur, Cincinnato Viator attulit dictaturam, & quidem, ut traditur, nudo plenoque pulveris etiamnum ore. Asfilius fascibus aratra mutavit, & in medio sementis opere anhelos boves statuit rusticus Magistratus. Si Curii, sic nomina reverenda Fabricii, alique cum induciæ bella suspenderent inter aratra vivebant, sterile, æstuosissimumque Papiniæ solum versabant, vastissimas glebas plurimo cum sudore dissipabant; ac ne virtus quiete langvesceret, sepositis in gremio Capitolini Jovis Laureis, triumphales viri rusticabantur. Ut proinde nec Silesiacæ nobilitati vitio verti à quoquam possit, si & ipsi

Romanis solemne viris opus, utile fama

Vitaque & membris - - -

exercentes, pari alacritate, pari felicitate manus ad stivam applicent.

(a) Quæ autem (verba sunt Wentzkiana ex cit. Comment.) sint in universum istæ artes, per quas nobilitati derogetur, recurre ad Traj. de nobilit. c. 34. p. totum, & quomodo & qualiter amittatur nobilitas, vide Bonum de Curtii in tract. suo nobilitatis in fine 4 partis, & in ultima parte per totum &c. Hoc saltem obiter hic de agricultura memineris, eam esse rem nobilibus maxime convenientem & propriam & per rem rusticam minime perdi privilegia nobilitatis &c. Omnium enim rerum juxta Cicer. sententiam, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius, nil uberius, nil dulcius, nil homine libero dignius, quod dictum Ciceronis allegant,

legant, gl. Lucas de penna & Joan. de platea in rubr. C. de agris, & censu. l. 11 & redditus ex agricultura omnium est honestissimus, & Hesiodo citat Tiraq. de primogenitorum 71 quest.

His addenda ex sepe citato Wenzkio sequentia: So wahren auch die Privilegia nova nobilitatis, und seyn nicht länger kräftig als der nobilitirte und geadelte nobiliter lebet / und sich adelicher Sachen beflisset. Sobald er sich aber davon begiebet / wird ein Bauffmann / oder treibet Bauffmannschafft / nam mercatura nobilitati derogat, l. nobiliores. 3 c. de commerc. & mercatur. Lernet eine Lantzirung / oder nehret sich sonst geringer Sache / per viles enim artes quoque amittitur nobilitas, wie wir unten mehr gedenten werden / oder wird ein procurator und Jungen-Drescher / quia & procuratoris munus vile est, & nobilitati derogat, v. te Tiraq. de nobil. c. 30. Als hat und nimmt auch die Begnadung des Adels ein End / auch so fern / ob der Geadelte in die matriculam eingeleitet / oder ins Land-Buch / wie es an vielen Orten nicht eine böse Gewohnheit ist / eingeschrieben wäre / könnte ihnen doch solches nichts vortragen / Bonus de Curtil. dist. 3 part. & post eum Casfan. in Catalog. gloria mundi 8. p. conf. 17. Tiraq. de nobil. c. 35: qui hoc limitat. nisi forte princeps nobilitatem pro se & liberis concessisset. Tum enim Patrem non posse præjudicare nobilitati liberorum, quam ab ipso non habent, sed à principis libertate & provisione. Verum & hic ad mentionem officii procuratoris commode non omittendum est advocati munus; quod quidem nobilitati non obest, nec est inhonestum, & indecens salaria accipere ea modo sint moderata. Si vero justum excedunt & sunt immodica, etiam advocati munus reprobatur, & sunt advocati depredatoribus non absumiles censendi. l. si qui advocator. C. de postul. Canes curiarum, accipitres pecuniae & vultures, quia ad instar vulturum excarnificant homines judicandi & nominandi. Imo horum officium non tantum nobilitati derogat, sed etiam inter vilissimos, quia veluti abjecti & degeneres modico lucro capiuntur & pecuniae inhiant, sunt numerandi. l. quisquis C. de postul. de quo Tiraq. latius de nobilit. c. 29. n. 47. 48 & 54. Und folget hieraus / und dannenher kommet es / nachdem die Advocaten selten an einem rechten salario sich lassen begnügen / sondern gemeinlich / und am meisten Geld-hungrig und durstig seyn / die Leut übersetzen / und ihr officium dermassen verunehren und debonestiren / daß sie vor Ritter- Recht zu reden /

reden/ und dobey zu advociren / ob sie zwar nobilitiret und gene-
delt sind/nicht zugelassen werden.

§. 101.

NOBILES MULTI VENATIONIBUS DEDITI.

Et in his ipsis quidem permultos reperias Dianæ alu-
mnos, qui cum Symmacho sententiam illam, quæ rem vena-
ticam servile ducit officium, ab eo quippe scriptore profe-
ctam, qui stilo magis probandus, quam ut ab illo agenda vitæ
petatur auctoritas, recusantes, in sylvis ac venatu crebri, &
alacri adeo fatigatione corpus exercentes, aut retibus feras
capiunt, aut foveis decipiunt, aut veragis acriter incitatis fati-
gant, aut retrahentes ex equo debellant, aut venabulis sectan-
tur, aut sclopis transverberant, unica glande impetrando, in
quod multorum canum ardens velocitas adlaboret: nec ulla
eis tam aspera, abrupta, & præcipitia sunt loca, quæ feris inda-
gandis non penetrent; ut Beati Augustini illud rectissime in
eos conveniat: Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula ab equis
& fossis, à præcipitiis, à fluminibus, à feris perferunt Venato-
res? quem laborem esuriendi & sitiendi quantas vilissimi &
sordidissimi cibi, & potus angustias, ut bestiam capiant? & in-
terdum nec ipsius bestię carnes, propter quam hæc tanta susti-
nent, sunt epulis necessaria. Quanquam etsi aper, cervusque
capiatur, magis suave sit venantis animo, quia captus est, quam
comedenti palato, quia coctus est.

(a) Zwingerus in Theatro vitæ Volum. XVIII. lib. 3. sub tit. *Grati-
tudo erga bruta*, fol. 337o, b. hanc nobis historiam narrat: *Silesia Dux
testamentum cum conderet, domum adificari mandavit, in qua canes, qui
utiles venationi fuissent, ob senectam & corporis debilitatem à suis relictis
dominis, usque ad mortem alerentur: designatis in eam rem nonnullis agris,
ex quorum proventu sumtus suppeditarentur. Nec voluntas irrita fuit,
tradente Ænea Sylvio lib. 4. Comment. in res gestas Alphonfi.*

ccc c

§. 102.

§. 102.

VENATIONIS EXERCITIUM COM- MENDATUR.

Et sanè si quod res est dicendum sit, venationis exercitium, ejus præsertim, quæ sagacitate canum, equorumque pernitate, rem agit, minimè quidem per se vituperandum: eò nimirum, quòd plurimum ad corporis pariter & animi bonum habitum conciliandum conducatur, sitque tam pace, quam bello opportuna tam tolerantia, quam audacia magistra militaris: faciatque adeò robustos & agiles, & equites bonos & solertes, ac perspicaces, & laborum amantes. His enim rebus omnibus opus esse venatori, Julius Pollux in Proœmio libri quinti onomastici ad Commodum M. Antonini Philosophi filium scribens egregiè demonstrat, atque studium heroicum haud injuria adpellat. In quo licèt non fuisse occupatos Romanos nobiles Justus Lipsius annotavit, de eo tamen meritò ambigas ex Plinii verbis ad Cæsarem Trajanum: *Quæ enim, inquit, remissio ibi, nisi lustrare saltus, & excitare cubilibus feras, superare immensa montium juga, & borrentibus scopulis gradum inferre?* Deinde addit: *Hæc olim experimenta juventutis, hæc voluptas erat: his artibus futuri duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris, cursu; cum audacibus robore, cum callidis astu. Nec mediocre pacis decus habebatur, submota campis irruptione ferarum, & obsidione quadam liberatus agrestium labor.*

§. 103.

VENATIO QUOMODO EXERCENDA.

Unde quidem apparet, omni ævo à magnatibus inter alia honesta exercitia frequentatam fuisse venationem tanquam simulachrum quoddam pugnae, & verissimam rerum bellicarum meditationem: sed viris tamen politicis, & in Republica præstantibus tantum parergon, & nonnisi per ludum & jocum, aliis autem omnibus tali cum modo exercendam, ne deserant officia

officia necessaria, ne majorem ferarum, quàm hominum, quorum salutem procurandæ à Deo præpositi sunt, rationem habuisse ferantur, ne denique ex cruento illo laniandi studio sanguinarium conforment animum: uteunt plerumque in naturam studia ex continua, frequentique assuetudine. Vellem verò cunctis palatiis ædibus, & conclavibus Venatores nostri aureis litteris inscriptos haberent, penitusque animis imbiberent, & in succum ac sanguinem converterent, sequentes Julii Cæsaris Scaligeri versus, ut ne cum subditorum damno aut querimoniâ venatui nimis indulgeant:

*Venatio quanta adferat incommoda sulcis,
Haud difficile est dicere; sed tamen videtur
Natura parens hunc homini dedisse ludum.
Sua obire manu retia, desigere cervos
Hos cum docuit, cum accipitrem redire jussim.
Jucunda, canes cum leporarios creabat:
Nunquam faciens frustra aliquid, carens ve sine,
Damnosa tamen tum loca, tum tempora vires.*

Remittendus est lector curiosus ad Cap. IV, §. I, ubi in scholiis de venatione pluribus disseritur.

§. 104.

NOBILIUM COMPLURES VARIIS DEDITI AUCUPIIS.

Venatio avium speciali vocabulo aucupium dicitur, cui & ipsi complures nobilium dediti: non tantum vulgari, & fraudulento illi, quod illecebras aviculas superfusis retibus solet includere, aut viscatis virgis intricare; sed & accipitrino, quod falconibus, asturibus & accipitribus peragitur, sic parere assuefactis, ut & voces humanas intelligant, & quo jussæ sunt volantes, prædam vel in terra ipsa, vel in aëre, in ipsisque nubibus quasitum eant alacres: & adversus repugnantem etiam cum vitæ periculo dimicent: tandemque aut falcatis unguibus

correptam ad Dominos adferunt, aut alarum verbere conteritam magna spectantium delectatione terræ adfligunt, inque canum insidias præcipitare compellant. Id genus aucupii inter nostræ quoque humilitatis prisca & prima exercitia fuit: priusquam tristia hæc bella omnem ejusmodi honestam voluptatem arcerent. Græci recentiores *ἱερακοσφίαν*, ut canum institutionem *κυνοσφίαν* vocant: veteribus autem incognitum, nec ante Julii Firmici, Solliique Sidonii tempora, hoc est, sub Constantino & Theodosio AA. inventam, & in quasi militarein disciplinam, redigi cœptam, ab iis verò temporibus in Curopalatina matricula plerosque artifices sub protohieracarii dispositione censitos fuisse, mox & artem ipsam libris cum ab aliis, tum à Maximo Imp. Friderico I comprehensum docet Nicolaus Rigaltius, qui rei accipitrariæ scriptores aliquot ex Bibliotheca Regia Medicæa edidit.

De re Accipitraria Libri III Lutetiae 1584 in quarto prodire.

§. 105.

ANATUM AUCUPIUM IN BELGIO USITATUM.

Inter hodie reperta nobile id anatum aucupium, in Belgio, Alsatia, alibi cognitum: cùm enim avis certa tempestate locis solitis magno agmine aggregetur, nassæ iis vimine in angustum ex latissimo contextæ disponuntur. Intra illices, quæ voce cæteras invitant. Auceps inter hæc domesticam catellam, cui fœno cauda præligatur, ossa ad se pellicit, aut trahit: quæ per intervalla dum discurret, avi exhibetur, interim cum ipso latet: oblectamen adventanti, atque exitum receptæ. Circumventæ quippe accursu subito, atque in angustum actæ, voluptatem morte luunt.

§. 106.

§. 106.

VENATIONES OLIM COMMUNES

Proceres sibi hodie vendicant.

Tametsi verò venationes antiquitus communes erant jure naturæ & gentium: jure tamen usurpativo Principes Proceres sibi eas vendicare soliti, populoque his interdicare eò usque, ut hodiernis moribus venatio inter Regalia computetur totius Germaniæ consuetudine, ac litteris investiturarum attestantibus. Nullius enim venatio competit, nisi mediata vel immediate concessis.

Huc optimè quadrant versus illi heroici, quos suprà laudatus Martinus Henriquez à Streversdorff descriptioni suæ Historiæ Archidiotceos Colonienfis inseruere:

*Jam quia jura tenent quàm plurima, crebrius inter
Quæ sese præbet, venandi jus, vel agendi
Sectandiq; feras civili jure cuivis
Permissum, qua terra quidem patet unda vel aër,
Tamq; locus proprius, quàm publicus: inde severa
Sub pœna vetuit Fridericus retia silvas
Publica perque loca, & terram disponere, causâ
Venandi, laqueosq; alia instrumenta ferendi.*

*Postea Principibus, patriâ primoribus, atq;
Nobilibus, Dominis Terrarum legibus æquis
Edito generali etiâ, jus omne per omnem
Venandi terram cessit, perque alia statuta
Illud ademerunt subjectis, nempe Colonis,
Quæ naturalis sic juris ademptio non est
Injusta, idq; quidem quando præscriptio longi
Temporis atq; usus accesserit, immò probata
Germano antiqua sit consuetudine fultra.*

*Hinc belli rerumq; comes venatio belle
Dicitur, & veterum summè est laudata virorum*

*Inscriptis : etenim sub primam surgere lucem,
Ire, equitare, vebi, densos percurrere saltus,
Observare feras, jaculog, laceffere, frigus
Imbrifar amq, byemem, ac summum perferre calorem,
Sape famem junctamq, sitim tolerare necessum est.*

*Magni olim venando Duces (quos inter habetur
Magnus Alexander Macedumq, Monarcha) per annum
Sape levamentum oblectameneumq, suimet
Corporis atque animi cepere, etate sed ista
Hac nostrâ pleriq, Duces, Proceresq, paternum
Armata jus venandi defendere dextrâ
Occipiunt, adeo ut consortem ferre recusent
Externum, summog, suæ discrimine vitæ
Venatu invigilant, silvas & lustra ferarum
Atq, feras ipsas in noctem à manè fatigant,
Inde nitent horum vel qualescunq, Trapeza
Mensarumq, trabes circumstipantur opimis
Carnibus Aprorum, Leporumq, ferina sit esca
Diversi generis, quidquid nemora alta ministrant.*

§. 107.

MULCTA VENANTIUM IN FUNDO ALIENO.

In Silesia quidem in alieno fundo venantibus centum florenorum Hungaricorum mulcta constituta est: quam quidem ab edicti violatoribus rigide exactam fuisse memini. Factum autem id Edictum à Principibus, atque ordinibus patriæ a. d. V Novemb. A. C. clb Io LXV, repetitum postea A. C. clb Io LXXIX, idq, hujusmodi verbis conceptum: *Wiewol auch zu vorn auff den gehaltenen Fürstentagen die Nachtsjagen verboten / sonst auch bey pæn 100 Hungrisch Gûlden geordnet ist / daß niemand dem andern*

bern auff seinem Grund und Bodem jagen / und Weidwerck treiben und üben solle. Die weil aber gleichwol an etlichen Orten wider des Landes Beschlüsse und Verbot gehandelt / und daraus viel Unrath und allerley Feindseligkeit erfolgen kan / so wollen gleichfalls die Herren Fürsten und Stände solchen Beschluß erneuert und wiederholet haben / also daß sich hinfüro ein ieder Schiessen des Wildes / so es nicht besugt / Ausnehmung der Eyer in Vogel-Nestern / auff den Teichen und Seen / bey harter Leibes-Straffe / dergleichen die Jagd auff fremdem Grunde und Bodem / ohne Vorweisen und scheinliche Betweisung des Grund-Herrn Willens / so wol der Hasen-Jagd von Fastnacht biß auff Bartholomæi bey obgesetzter pœn der 100 fl. Hungr. enthalten solle. Wie dann auch allerley Nachtjaget mit der Lauffstertneßen / Hurten und Schlingen zu stellen / bey pœn 10 schwere Marcß ganz abgeschafft und verboten seyn solle. Sed quæ tamen pleraque capita malè observari constat.

S. 108.

*MILITES OLIM NOBILES, & NO-
BILES MILITES FUERE.*

Enimverò quemadmodum milites olim apud Longobardos plerosque nobiles fuisse, vel ex feudorum libris, in quibus militis nomen pro nobili usurpatur,

tur, constat: Sic & in Germania ante aliquot secula nemo ferè nisi nobiles, eorumque ministri militabant; cumque exercitus omnis maximam partem equitatu constaret, exinde nobilium ordo ferè non aliter hodieque, quàm *die Ritterschafft* indigitatur, ipsiusque adeò nobilitatis mater & origo virtus seu strenuitas bello spectata creditur.

§. 109.

*NOBILES SILESII ALII STRENUI
MARTIS FILII.*

Hinc igitur factum, ut Silesiæ quoque nobilibus armorum, bellique cura, & grave martis opus, ut ait Poëta, præcipuum sit, usque adeò, ut militia super ple-rosque finitimos excellant: in bellis præcipuè Turcicis non assidui solùm semper, sed ferè primi pro aris & focis, pro religione & regione, pro Rege & grege, pro salute & libertate patriæ

Cladem inferre pares & propulsare parati.

E quibus quidem innumeros tibi *ἑοῦ λὸν ἐνυαλὶς γέ-
ν' ἄρεως*, sive, ut Rhætos Horatius appellat,

- Devota Marti pectora libero

nominare tibi liceat: qui vel nostra memoriâ ob res bello præclare gestas, & prudentiam militarem, domi forisque memorandum sibi nomen condiderunt; sed quorum laudes pro dignitate exequi, & oratione illustrare velle ingens annalium labor fuerit, nec nostri nunc instituti. In bello utique Turcico superioribus
annis

annis multa varietate in Hungaria gesto Silesii suæ fortitudinis ediderunt documenta ad æternam omnis posteritatis memoriam fixa & locata. *Nemo Germanis, inquit Tacitus, intulit bellum impune: Romanis, inquit Seneca, pax est usque ad Germanos. Ad eundem modum cum Casparo Suedo: Nemo Turcarum Silesios impune prælio lacescit, Turcis victoria spes fuit usque ad Silesios, is vere dixerit: qui strages in Turcico exercitu à Silesiis sæpe multumque editas sine livore legerit.*

§. II.

ALII PRÆCLARI MUSARUM
ALUMNI.

Neque vero pauciores interea reperias: qui cum generis dignitate excellentem in omni scientiarum genere eruditionem conjungunt, & quibus adeo genere antistant, eos non magis Marte quam arte, armis quam litteris, Sago quam Toga, ferro quam calamo superare pulchrum existimant; ut minime mirum sit, si ex nobilitate nostra ceu seminario prodierint, qui cum Cæsaribus, Regibus ac Principibus in partem curarum veniunt, provinciarumque dignitatem & familiarum splendore, & rebus sapienter ac præclare gestis sustinuerunt. Nimirum ut tempora alia studia alia secum attrahunt: ita nostrum hoc seculum non militarem tantum, sed & doctam nobilitatem habet, ut nun-

ff ff

quam

quam non deligi possint, qui, cum alii armis pugnent, ipsi consiliis interea rem gerant, more Patrum in flo-
rente Roma, qui sedendo vincere dicebantur; cum in-
tenti prudenter circumspēcteque in omnes partes id a-
gebant, ne rerum aliquando, sed calamitate docti co-
gnoscerent, *parvi esse arma foris, cum domi consilia*
deforent. Et sane litteras & arma, contra quam Sfor-
tia existimasse apud Jovium legitur, felicissime con-
jungi possit, veteres in Pallade armata, & in Martis cum
Mercurio conjuncti imagine adumbratum voluerunt.
Et suffragatur non solum Imperatoris nostri Justiniani
auctoritas, cum in procemio Institutionum scribit:
Imperatoriam majestatem non solum armis decora-
tam, sed etiam legibus oportere esse armatam, ut u-
trumque tempus & bellorum & pacis recte possit guber-
nari. Sed & summorum Principum ac Regum ex-
empla: quos insigniter eruditos fuisse historiarum testantur.

S. III.

SILESII TOGA & SAGO CLARI.

Nobilitati quidem Silesiacæ utramque laudem
meritissimo suo deberi, si nisi externo non credis testi-
monio, ecce tibi locupletissimum testem Casparem
Dornavium de Dornaw, patria Variscum: in gratula-
tione ad Georgium Rudolphum à Czedlitz supremum
Ducatus Glogoviensis Præfectum in hæc verba scriben-
tem:

Facta

*Facta Patrum nequeunt meliores reddere: sicut
 Aurea non faciunt meliorem frana caballum.
 Atria majorum sed quæ bene fulta triumphis
 Exaquat virtute sua, mihi dignus honore
 Duplice; & augustum caput inter nubila condat.
 Tales semideos hæc ferrea prætulit ætas
 Slesiacos inter, genus æquiparabile paucis:
 Si veniunt vibranda cruenti Marspitris arma:
 Slesia quem genuit, sese imperterritus offert
 Barbaricos contra fastus, furiataque monstra:
 Nosse suo hoc potius voluit, quam credere damno
 Fervida Turcarum rabies, Geticusque molossus.
 Si juvet Euterpæ labiis inflare cicutas,
 Omnigenæ aut puros doctrinæ pangere fontes,
 Mirum est, Slesiacum quam sit vis igne mentis!
 Quam teneat doctas lingvis Latialibus artes,
 Ipsaque Cecropiis manantia dogmata succis!
 Unde regit populos felix, & præsidet urbi
 Consiliis, partumque decus virtute propagat.*

Quod si hoc testimonio, tanquam unico, & singulari
 fortean acquiescere nolis, en tibi geminos adhuc te-
 stes! militari quidem gloriæ asserendæ Petrum Berti-
 um, cujus hæc in tabulis Geographicis leguntur verba:
 Nobilitas Silesiaca animis erectis est, & invictis, ma-
 nu prompta, consilio provida, ante discrimen tranquil-
 la, in periculis audens, & concitata, Proinde Hun-
 garia, quod reliquum est, id magna parte huic nobi-

ffff 2

litati

litati orbis Christianus merito acceptum referre debet.

Non indigent præcedentes tres paragraphi Scholiis nostris, cum tot elogiis virorum illustrium & clarissimorum ex Henelii Silesia Togata adductis sitim lectoris restinxisse confidamus.

§. 112.

RHEDIGERORUM GLORIA IN UTRO. QVE.

Togatae autem gloriae confirmandae *πρόσωπον* illum & *πρόσωπον* dum vixit, Janum Gruterum, amicum quidem nobis, sed ut malevolentiae & invidiae, ita & adulationis causas procul habentem. Sic igitur ille ad nobilissimos tunc Juvenum Ernestum, Fridericum, & Guilielmum Rhedigeros à Strisa Equites Silesiae: *Quodnam quæso illicium honestius, optatiusve frontispicio suo ferat fœtus, obstetricantibus editus Musis, quam Rhedingerorum? in quo nomine exultat Pbæbus, letatur Minerva, tripudiant Charites. Quippe ut alios familie vestre pratermittam, ubinam illa virtuti Camenisque amica numina aut agunt libentius, aut videntur frequentius, quam in instructissima omnium lingvarum Bibliotheca patris vestri? qui vir tam à multis annorum septimanis ita insigne natalium, fortuneque decus augusto omnigenæ eruditionis lumine illustrat, ut peculiariter audiat Silesia suus Mercurius. Nec divertunt ab hac opinione exteri, cum eundem libentes, meritoque indigent, non litterarum modo, sed & litteratorum omnium amatorem admiratoremque unicum: Quod ipsum elogium eo præclarius, quo plures agunt in illo Germania tractu humanioribus studiis vere devoti. Rara res est, sed vera tamen: ita nobilitas Silesiaca morata est, ut ultro præ se ferat, cæteris quidem ordinibus ornamento, emolumentoque esse litteras, suo præterea necessarias. Hactenus Gruteri verba, quæ vel ideo heic inferere visum, quod de Ni-*
colao

colao Rhedigero Strife, Slife, Sponsberge, ac Ruckesi Domino
 potissimum scripta, viro utique, dum fata DEUSque sinebant,
 inter nobilissimos Doctissimo, inter Doctissimos nobilissimo,
 inter utrosque optimo: quique adeo inter ævi hujus heroas
 non aliter resplenduit, quam in purissimo auro puriores gem-
 mæ, aut

quam pura nocturno renidet

Luna mari, Gnidiusve Gyges.

ad summa ob id dignitatum culmina haud dubie conscensus,
 nisi adusque vitæ terminum ab omni ambitione, quæ
 magnam hominum partem adamantinis vinculis irretitam te-
 net, remotus, vitamque aulicam nihil aliud, quam splendi-
 dam miseriam, ac personatam felicitatem ratus, oblatas con-
 stanter reupdiaffet, & à Reipubl. procuratione non inertia,
 sed judicio sese abstinuisset. Quamquam interea dum univer-
 sis & singulis prodesse studebat, tum vero literarum cultores,
 quantum in se erat, tuebatur, fovebat, alebat, ornabat, ac
 benignitate & beneficentia, alia supra aliam quotidie vadaba-
 tur: idque ea animi lubentia, ut cum maxime obligabat, tum
 maxime obligari videretur. Sed plura de eo, qui ut Reipu-
 blicæ, sic mearum quoque fuit

grande decus columenque rerum,

dicere supersedeo: ne cujus in domesticorum numero annis
 aliquam multis fuisse non in minima felicitatis parte pono, e-
 jus heredem auribus gratiam facere, aut palponem agere vel se
 videar: cum præsertim in hac tota patria nostra, in universa
 Germania, in vicinis denique Christiani orbis provinciis ne-
 mo paulo humanior sit, ad quem non fama virtutis, doctri-
 næ, prudentiæ, pietatis, atque libertatis Rhedigerianæ per-
 manavit. (a)

(a) Convenienter hic addendi quatuor è Rhedigerorum Majoribus
 à nostro in Silesia Togara celebrati sequentibus elogiis:

JOANNES RHEDIGER à SLISA.

Nobilissimam juxta & nominis fama celeberrimam Fratrum trigam perquam honorata Rhedigerorum familia tulit, Joannem, Thomam, atque Nicolaum, à quibus Joannes, sicut à parentibus suis laudatissimis, dum & in schola, patriæ, ad pietatem, modestiam & cultum, litterarum à primis datus & educatus fuit incunabilis, ita in studio & studio illo postmodum perrexit naviter, & feliciter; cumque ex amantissimis Liberalium disciplinarum hortulis ea potissimum sibi decerpenda, & suum, in quos illum colligenda putaret, quæ ad Jurisprudentiæ studium, quod præcipue in oculis & mente illi erat, proturionem adhibere, & ad usum adminiculo sibi fore perspiciebat: In sacris interim, quæ sine eruditio omnis merum est venenum, tantum & operæ posuit, & temporis locavit, ut & vera, quæ essent, exacte cognita haberet, & quæ falsa, citra negotium refellere possit. Civili ergo studio postquam se totum mancipavit, ejus colendi causa præcipuas Germaniæ Academicas, & ipsam tandem Galliam adiit, cumque docentem in ea Biturigibus Avaricum reperisset Phœnicem Jurisconsultorum Jacobum Cujacium, cujus passim gentium tunc clarissimum erat nomen, & ab eo tempore in hunc usque diem perennavit, nullis deinceps seculis abolendum suarum istæ patriæ meminit γυναικὶς ἰὸν καὶ ἐὼν, ac tantum virum, cujus vel aspectu quidam se proficere posse existimabant, non solum jura publice proficentem audire, sed & euntem ac redeuntem colere, ac domum ejus, quæ vera erat Reipublicæ litterariæ oraculum, ea fini obire, ut quæ diceret, ille disceret, & quæ ab illo recte fiebant, in exemplum traheret. Cujus quidem instituti sui tantum abest, ut illum unquam penituerit, ut mirifice potius de sua Cujacio data opera gratulatus fuerit: qui vicissim Rhedigerum tantopere amavit & aestimavit, ut codicem ei Theodosianum non sine prævio laudum encomio, præfixis etiam familiæ Rhedigærianæ armis, A. 1566 inscribendum censuerit. Neque vero nobilissima Gallia loca coram oculis usurpassè suâ contentus noster, ad Italicam quoque peregrinationem non captanda voluptatis gratia, sed colligendæ prudentiæ ac discendæ lingvæ causa animum applicuit. Alpibusque superatis Venetias ante omnia, Patavium deinde Antenoris, clarissimam illud omnium Disciplinarum emporium, ut ipsas vocare in certamen Athenas possit, accessit, sed haud diu moratus istic, itineri sese Romano accinxit, cum urbis illius

Imperium Oceano famam, quæ terminat astris, uti orbis quondam in urbe fuit, qui tot æliis præclare gestis memoria, & immortalitati consecrandis exercuit, maximo desiderio flagraret. Denique

que post multa alia loca, quæ hic referre longa mora foret, Germania tandem redditus, Spiram Nemetum Metropolim inclitam, & summo, perpetuoque in Politia germanica Juris ac Justitiæ tribunali nobilem aliquantis per habitavit. Sequenti autem Anno 1566 summo cum gaudio piissimæ maris lectissimorum Fratrum, ac propinquorum reliquorum, sicut sospes & saluus, sic morum honestate, & varia rerum divinarum, humanarumque cognitione, thesauris quoque auro præstantioribus, insigniter auctus Φίλην εὖ πασίδει γαίαν remeavit. Neque vero virtus tam nobilis celari potuit, quo minus

- - - velut inter ignes luna minores

emicaret & splenderet, cum præsertim fama mature eum antevertens, quæ domi, quæ foris disseminasset, quantus ille vir ex peregrinatione litteraria reveniret. Itaque brevi factum, ut ab Augustissimo Casare in amplissimum Provocationum Regni Bohemiæ Legatum sine ullo suo ambitu, nemini bonorum non ipsi dignitatem illustribus animi & ingenii dotibus partam, gratulante cooptaretur. Quæ de re sit ipse ad Cratonem: Quod bonum, faustum, fortunatumque! Amplissime vir, Domine observande, jussu S. C. M. Christo benignissimo ita providente & gubernante in numerum & Consiliariorum Collegium Cæsareæ Appellationis Pragæ 5. Kal. Decembr. receptus, summum Dominum oro, qui nutu suo & ductu vias nostras regit, ut mihi & laboribus meis in hac vocatione mea benedicat, quo actiones meæ, Reipublicæ, Patriæ, & amicis salutares sint. Tibi autem, Amplissime & Præstantissime vir, primum omnium significandum duxi, quod sciam te maxime omnium minimis etiam meis commodis ex animo latari, coëptisque feliciter & bene precari. Interea duas ab Te accepi epistolas, unam in itinere Praga domum rediens, alteram hic à Fratre traditam: In quibus sapienter mones, ut malevolentia morsuunculas, atque inanes invidiae flatus magno animo & forti contemnam, quod facio. Nam video innatum quid esse hominibus, aliena ut curent, nec æquis alterius fortunam ferre possint oculis, & ut sit, quo quisque est imperitior, eo arrogantius, nescio, quam libertatem ac auctoritatem judicandi, & inquirendi de rebus ad sese non pertinentibus sibi assumit. Quæ ipsis placent, ea solum pulchra, recta, utilia judicant; verum si quis paululum seniore iudicio eorum actiones excutiat, inveniet vanitatis esse dementissimæ, & interdum nimium sapere, est desipere, ut ait ille: Crede mihi sapere, est nimium sapere. Verum ista curando, facturumne sum operæ pretium? agam, quæ meæ vocationis erunt, Dominus fortunabit

bit conatus. *At enim, quam saepe nos fallunt cogitationes nostrae! quam nos incertitudo vitae nostrae aut lateat aut praeiterit! Nec novum adeo hominem mori, cum vivere maxime seducit. De Rhedigero sane quis non jam lata & felicia? At ille dum provinciam ab optimo Imperatore benigne delatam lubens ac lectus suscepit, dum non nisi magna quaeque ac se digna cogitat; in ipso ad haec Legationis ad Daniae Regem, quae ei decreta erat, procinctu, in luem, eheu! Hungaricum morborum pessimum incidit; quo graviter ingruente statim oppressus, in ipso aetatis & fortunae flore ostentatus simul aulae Caesaris ereptus, desiderium sui, ut ceteris ita Gentilibus potissimum reliquit maximum, 4 Idib. Maji A. 1567, cum vixisset annos 31. Adeo in herba plerumque spes humana succiduntur, & hunc quoque velut Marcellum quendam, ut est in divino Poemate, ostenderunt tantum fata terris, nec ultra esse contenderunt, concesserunt. Verum non fortuna tantum hominis, sed & vita vitro similis, quod cum maxime splendet, frangitur; similis arborum foliis, quae subinde nascuntur, & defluunt; similis aquarum bullis, quarum tam repentinus est interitus, quam subitus fuit ortus. Neque vero quicquam interest, quamdiu quis vivat, dummodo cum laude mori contingat.*

THOMAS RHEDIGER à SLISA.

Non minore, quam Joannes frater, atque haut scio an majori gloria nomen suum conspiciendum fecit *Thomas Rhediger*, qui honestissime à suis educatus, iisque studiis & artibus, quae quidem ingenio dignae sunt, imbutus, cum florentissimas regiones, Germaniam, Galliam, Italiam & Angliam, peragrasset, illustrem sibi per universam Europam atque adeo immortale nomen peperit. Nam ut silentio praeteream splendorem domesticum dignum viro nobili, & fortunato, nec non magnificentiam, qua utebatur erga familiares, an non dignum laude virum putabimus, qui scriptores optimae aetatis, quorum pars haecenus non edita, non minore sane cura, quam impigri negotiatores, maxima diligentia atque adeo magna quoque vi auri impensa acquisivit, aliquor optimae notae librorum editionem adjuvit, viris autem doctissimis, qui vel sua egregia vel veterum aurea monumenta ederent, praemia cujusmodi à Principibus expectantur persolvit: ita quidem ut non solum hac in parte fortunatissimorum hominum liberalitatem facile aequaret, sed & certatim eorum homines docti, velut Atticum aliquem, aut Mecenate[m] colerent, observarent, literisque & scriptis suis virtutis, doctrinae & humanitatis merito celebrarent, à quo se maximi fieri animadvertebant. Amant nimirum,

à qui-

à quibus amantur Apollinis mystæ, & gratiam refert cultoribus suis gens ista ad laudem & gloriam nata, nec ante operæ pretium se fecisse arbitrat, quam operas suas viris Principibus, & in illustri loco positus probaverit. Hinc certe factum, ut Hugo Siræus, *Martini Bellaji Langai de rebus Gallicis Commentarios in Ling. Lat. conversos*, Antonius Mizaldus *Memorabilia nature arcana*, Theodosius Pulmannus *Aufonium*, Carolus Clusius *Atrebas Nicolaum Monardim Hispalensem de simplicibus medicamentis ex occidentali India delatis*, latine simpliciter versum, *Hyberniæ elegiaco carmine elegantissime descriptam*, Dan. Rogerius *Symmicta seu Miscella sua*, itemque Felici Fidlerii *flumina Poetarum sui ævi Principes*, ac vero *μυσὼν μύληται* P. Melissus, *Comment. antiquitatis Lect. literarum* illud dum vixit columen Lipsius, & denique *ὁ μέγας Ἰῆς νομικὴς ἀρχιεπίσκοπος* Comm. de Jure feudali Rhedigero huic nostro non sine honorifico laudum ejus præconio inscripserint. Enimvero si peregrinaretur Rhedigerus, seu illustri aliquo loco moraretur hominum eruditorum unum atque alterum, sæpe plures etiam (imitatus in hoc viros præstantissimos, qui nunquam ita sapere sibi visi sunt, ut sapientum consuetudinem repudiarent) secum habebat, nunquam ut deesset occasio eleganti vitæ, & auditis sermonibus, vatum ob id hospes non minus vere quam festive à Jano Douza Nordovice viro nobiliss. appellatus. Quemadmodum vero hac fieri ratione non potuit, quincum præstantissimis quibusque viris necessitudo illi arcta intercederet, ita vix ullo familiarius fuit usus, quam Joach. Bassivitis, cujus opera deinde honestissima Elbingensium Respubl. domi in consiliis, foris in Legationibus, magno suo commodo usa fuit. Jo. Neodico, Car. Clusio, Conr. Froschelmosero præstante medico, ac Gerhardo Falcoburgio homine Græcarum literarum, ac si mediis Athenis Atticis natus fuisset doctissimo, qui & Rhedigero tunc præsto fuit, cum is lætis adhuc florentibus annis magno suorum luctu procul à patria (adeo verum illud: *diem & locum natalem sciri, fatalem nesciri*) præreptus Colonia Agrippinæ vitæ metam attigit, Non. Jan. Ann. 1576, æt. 35, paucis diebus supergressus. De Bibliotheca sua, in qua magna & exquisita bonorum librorum cuforum, quam manuscriptorum copia, supremis suis tabulis ita cavit, ut Wratislaviæ una cum numismatibus, aureis, argenteis, æneis, staturis, picturis, & aliis ejus ornamentis deportaretur, & in conclavi translata, ad id ab hæredibus (Adamo & Jacobo fratribus) instructo, quamque diligentissime adservatæ *χρησις* quidem esset publica, *κησὶς* autem seu proprietas familiæ Rhedigerianæ maneret salva. Quo quid

quidem facto ut propensæ voluntatis rem literariam juvandi illustre specimen dedit, magnamque ab eruditis omnibus gratiam inivit: ita fieri non potuit, quin subiret quam plurimos indignatio cum miseratione, post tot mortis annos non fuisse eam voluntatis Rhedigerianæ executionem, esse quæ debebat, tamque pium, tam utile opus, cujus expectatio totam pene Europam complevit, cujus maxime claritudine omnium oculi debebant perstringi, depositum quodammodo & deploratum jacere, ac libros adeo ipsos carcere conclusos situ, ac pulvere magis magisque obduci. Numismata quidem illa aurea & argentea una cum statuis nulla hodie comparent, quorum tamen & tabulis testatoris, & in multorum doctorum, atque illustrium virorum scriptis, qui viderunt & admirati sunt, honorifica mentio. Quis ea compilarit incertum: nec frustra fortean illi, qui eandem Bibliothecæ fortunam ominati sunt, nisi certum illi locum in templo Elisabeth. Senatus concessisset. De cujus quidem rei iniquitate jam olim ex ipsis defuncti Agnatis proximioribus perenniarum illud nobilis familiæ decus Nicol. Rhediger à Slisa hauri modo plus vice simplici conquestum, sed & de patru Bibliotheca publicæ luci vindicanda admodum sollicitum, quo minus autem id, quod cupiebat, effectum dare posset, *π λσοςξία* quorundam impeditum fuisse memini. Felicior hac in parte magno Patre Fil. Guilielmus vir magnif. ac stren. Octoviralis in Ducatu Wratislaviensi Judicii Adfessor, Ordd. Consil. & Ærarii Præfectus, qui cum animo secum reputaret, quando magis publice expedit, etiam in privatorum legatis, nec dum iis, quæ publico & bono & ornamento deputata sunt, suprema hominum judicia non irritum abire, sed exitum fortiri, ne alioquin testaturi solatio mortis, cujus hæc exigua pars in voluntate ultra mortem posita est, defraudentur, tanto certius futurum, ut cum patru sui magni romine suum quoque æternitati consecraret, si Bibliothecæ pro derelicto hæctenus habitæ curam ipse susciperet, publica autem temporum calamitas rationes alias cupide perficiendi non permetteret, auctoritate & suada sua rem eo perduxit, ut universa Rhedigerorum familia omne jus suum, quod sibi in Bibliothecam ex testamento Agnati quocunque modo competeat, Amplif. Senatui Wratislav. resignaret atque cederet, hæc inter alias conditione, ut Senatus illam non familiæ, sed suo sumptu, quantò citiùs fieri possit, publicis usibus adornet, atque exponat. Quod ut ille non gravatim in se recepit, ita eum propediem secuturum effectum, qui tam Executoribus, quàm fundatori sit honorificus. Et reor & si quid veri mens augurat, opto (factum hoc tandem

D. gratiâ An. 1658 constituto Bibliothecario V. Cl. Joanne Gebhardo. Obiitum Rhedigeri, quo quidem nihil fuisse castius, nihil integrius, nihil literis eruditius, Jo. Caselius testatum reliquit, Jo. Leonclavius Vir nobilis, cui Legationis à Rudolpho Cæsare ad Ottomannicam Portam missæ occasione veram Turcicorum Annalium, atque adeò recentis Orientalis historiæ, quam luculentis scriptis illustravit, cognitionem debemus, procemio in Zosimum amicè & honorificè verbis, quæ sequuntur, declaravit. *Quam præter expectationem, inquit, de Tho. Rhedigero morte, nuper ex Falckenburgi nostri literis cognovissem, magnum animo cepi dolorem. Nam & amico amisso, cujus certam erga me benevolentiam, & amorem de non levibus argumentis perspexeram, jucundo conjunctionis nostræ fructu me privatum videbam, & interim tam liberalis ingenii, quod opibus ac fortunis amplissimis ad propagationem omnis eruditi doctrinæ, & conservationem peregrinorum in plerisque Bibliothecis monumentorum veterum, ex voto bonorum uti decreverat, non exiguam ipsi Reipubl. spem ereptam dolebam. Atque hanc molestiam augebat, quod magna sit eorum hoc tempore penuria, qui dignam hanc operam nobilitate sua putent, & in re lauta fructum aliquem suis ex facultatibus ad Remp. procurandam, ac tam laudabili, tamque necessaria pervenire velint. Quod si qui reperiantur, qui hujus instituti dignitatem intelligant, ideoque bonorum librorum aliquam sibi copiam parent, non tamen eis is animus est, quem in Rhedigero non abs re predicamus, qui & libenter eximia, si qua forent, colligebat, & ab eruditia publicari, quæ ram putarentur, non solum non molestè ferebat, verum etiam mirificè complectebatur præmiis, quos hoc studio bene de Republ. mereri cognosceret: qui animus si, ut speramus, & in ipsius fratribus erit, Adamo & Jacobo, quos heredes ex assè instituisse dicitur, effecturi sunt prudentia sua, minus ut Reipublica, minus ut nobis amicis acerba Thomæ ex hac vita decessio accidat. Cogitare quidem certè debent, nihil se charissimi fratris, & optimi beatissimiq. Viri manibus facere gratius posse, quàm si quæ priscorum monumenta sumptibus ille suis, & amicorum operâ per Italiam, Galliam, Germaniam acquisivit, ea cum hominibus doctis haur gravatim communicent, unoque & eodem officio, quum ipsam literatorum Rempublicam sibi devinciant, tum amantiissimi fratris memoriam, quæ ab ipsorum laude sejungi non poterit, ad omnem posteritatem propagent. Quin haud minus ipsi, quos dixi Caselius Basteratius, Neodicus, unaque cum illis Nathan Chytræus defuncti memoriam celebrarunt, suaque in ipsum elogiam, tum ut suam in amicum fidem ac pietatem testarentur, tum ut præmii*

non nihil virtuti persolverent, tum ut hoc exemplo ad colendas fovendasque bonas literas alios quoque è fortunatis invitarent, contulerunt.

Sil. Tog. Lib. III. No. XV.

NICOLAUS RHEDIGER

in Striza, Schebitz & Czedlitz.

Nicolao Rhediger ob eximias virtutes atque excellentem Reipublica administrationem à gratis civibus aeterna memoria, à bonis autem litteris elogium majore merito debetur, quàm cuiquam alii è tanto laudandorum numero, quippe cum in hoc Viro nobilissimo tot pietatis, prudentia, fidei, aequitatis, justitia, constantia, magnitudinis animi, nullis adversis rebus fracti, admirabilis in omni genere continentia à pravis cupiditatibus di-juncta, favoris erga ecclesiam & scholas, studii in juvanda Republica & Pa-tria indefessi, venerabilis denique gravitatis, sed cui comitatus tamen amabi-lis temperamentum accesssit, elucescerent, ut Principes atque Ordines Silesia, ipsique adeò Caesares Augustissimi in maximi momenti deliberationibus plu-rimum illi tribuendam censerent. Praefecturam quidem urbis & Ducatus Wratislaviensis, quae dignitatum in ea Republica apex est, tanta cum lau-de bonorumque omnium approbatione annos 14 gessit, quantam post illum vix unus aut alter (non enim dicam, qualia nemo, ne quid aliis detractum ire velle videar) gesturus speratur. Cunctae ejus actiones Deum, jus aequum, simplex ac rectum spirabant, atque adeò honesti omnis Favor ac Promotor, in malos & Legi rumpas sine omni affectu & respectu severiter animadvertebat. Potentum amicitia prudenter ad Reipublicae utilitatem utebatur: Sibi met ipsi nec amicum habens nec inimicum, quin idem esset Reipublica. Aliis Magistratibus etiam Inferioribus debitum honorem exhibebat, & ut exem-plo prodesset, & sibi met auctoritatem conciliaret. Ambitionem & avaritiam, duas Reipublicae lases, imò pestes à se procul amoverat, atque in id semper, & omni studio incumbibat, ut concordia civitatis perpetua esset, se-ditionum autem semina in ipsa herba suffocarentur. Publicam denique salutem pro suprema lege eum in modum habebat, ut singuli status civilis societatis haberent, cur obstrictos se uni faterentur, cur longævum exopta-rent, cur post beatum è vita exitum desiderarent, ac gubernationis for-mam, quam illi instituerant, sanctam rectam servari cuperent. Neque ve-rò Venerationem viri parum auxit, quod mores ipse suos diligenter in pri-mis excoleret, & ab omni praesertim conspicuo crimine depuratos haberet. Nihil enim nec in persona sua, nec domi suae populum latere posse crede-bat, nec volebat: juxta Drusi nimirum Publicolae exemplum memorabile,

qui

qui optabat, ut omnes cives, quemadmodum domi suæ viveretur, intelligerent. Tantâ erat probitatis & innocentie fiducia. Neque mirum ad id, si quanquam naturæ lege resolutus claritudine etiam nunc in animis hominum vivat, sic quidem, ut quoties de optimo civitatis regimine, ac rebus in meliorem statum reducendis agitur, aut de senatore aliquo queritur; ad cuius exemplum ceteri, qui in eodem dignitatis gradu quàm diutissimè & gloriosissimè versari desiderant, non modò suas actiones publicas componere debeant, sed omnem insuper vitæ statum, & conditionum rationem instituere, toties Rbedigeri honorifica mentio habeatur, ipseque adeo hoc uno (ut quod de Vettio pretextato Consule Symmachus scriptum reliquit, id de nostro verissimè pronuntiare licet) invidiam puniat, quod tantum ei mors ad gloriam contulit, ut huic quoque fortune livor debeat invidere. Multos Silesiorum, (audacter loquor, idq; tacitis verbis) velut inglorios & ignobiles oblitio obruet, Rbedigerus posteritati narratus, & traditus superstes erit. Non minus cerè, quàm cum viveret adhuc, posteritati jam tunc interfuit, quando nimirum scripta de se hominum clarissimorum elogia legit quàm plurima: è quibus dignus utique, qui paulisper audiat Martinus Weirichius sic ad Rbedigerum scribens: Deesse argumentum scribendi ne infamissimò quidem homine, quidquid illud primùm cogitavit quàm præclare totos 30 annos & amplius de Republica honoratissima urbis hujus merita sit & mereatur adhuc M. T. quàm verè magnificè summa cum felicitate ad communem utilitatem mirò quodam regendi artificio, admirabili prudentiâ, multarum rerum usu, & memoriâ complurium negotiorum comparata, omnes istius Politicæ partes providentissimè administravit, Itaque fuere, qui hæc libris editis scripserunt, existimare se in M. T. exemplum illustre veri Politici esse propositum. Hæc adulationem nullam habent, cum, quod fiat, ante oculos omnium sit, & audiantur bonorum civium acclamationes in omnibus locis, quæ suo consilio communes res quàm diutissimè regi possè sibi exoptant, illas tamdiu salvas fore non dubitantes, quamdiu M. T. florentem videant: illas deinde opes, quæ ex DEI ubi beneficio amplissimæ contigerunt, quasque alii ad voluptates, alii ad ædificiorum & monumentorum inanes exædificationes profundunt, sicut quotidie levissimorum hominum Patrimonia in res supervacaneas prodiguntur, ita omnium iudicio possides, & omnium necessitati iis consulendum putes. Benefacis enim egenis, alienigenis & pauperibus, litteratis & qui litteras sectantur, decernis stipendia, nec modò id facis, quod communis humanitas postulat, sed plus etiam quàm Religio præscribit,

bit, idque non ad inanem favorem, aut paucorum dierum fabulas, sed quia ad pii & iusti hominis officium pertinere intelligis. Neque etiam pauca extant scripta, quibus à plurimis ostensum est, quòd Scholæ, Templi, Curia, privatæ familiæ uni tibi debeant, & scribentur plura deinceps. Et si tu unum tuorum omnium meritorum fructum in recta animi conscientia collocatum habes, de gloria, nomine, & fama laborandum non putes; patiæ tamen nos, quos tot beneficiis comprehensos tenes, sine ulla tuæ modestiæ ostensione gratorum hominum officium præstare, ne aut videaris infelicitè illa apud nos deposuisse, aut minus memores esse ab aliis videamur. Copiosior autem harum mentio alterius temporis erit. *Hæc ille de Rhedigerio, qui quidem cum primam lucem ad annum usque 63 gloriosam vitam produxisset, manumissione à Deo petita, impetrataque magno cum dolore tum ordinis Amplissimi, qui caput & præsidium suum amiserat, quàm univerforum civium, apud quos gratissimus fuerat, maxime pauperum & tenuiorum, qui Evergetam experti fuerant liberalissimum A. 1587 obiit, atque in hereditario gentis suæ sepulchro D. Elizabethæ, ubi & monumentum ejus marmoreum egregiis operis, gratà heredum curâ spectatur conditus. Exequias ingens multitudo sublato suo sole visura umbram cobonestavit, certantibus nempe inter se civibus, ut extremum istud pietatis officium Præfectori optime merito impenderent, qui vocis illius Q. Cæcilii Metelli cognomine Macedonii memores, qui nuntiata morte Scipionis Emiliani, quanquam inimici, filios suos amplissimis functos honoribus sic esse cobortatus dicitur: ite Filii, celebrate Exequias, nunquam majoris civis funus videbitis. Uxorem habuit splendido genere ortam Rosinam Herbrotam, Jacobi Herbroti consil. Cæsarii Præfectori Langinensis à Crafore, cujus Abavus paternus Jacobus Lindesius Crafordia Comes, Roberti II Stuardi, Scotorum Regis gener, circa A. C. 1373 floruit, Familiam, quæ numerosa sobole Patrem coronavit, & filium inter alios peperit illi ὀψάδων Strisa, Slisa, Sponsbergæ, ac Kuckelii Toparcham, Decus illud præclarissima, & ob illustria in literas & literatos beneficia, celeberrima familia singulare: Dæcujus vita jam dudum est, cum peculiarem edidimus Commentarium.*

NICOLAUS à RHEDIGER

in Strisa, Slisa, Sponsberg, & Ruckes.

Cui Musarum nomen, & Rhedigerorum non una innotuit? Nicolaus certe, Nicolai F. Nicolai Nep. multos sui fastigii homines altius prætergressus, sicut literarum studia à primo ætatis curriculo exactius imbibit, ac studiosius coluit: ita progressus fecit in iis hujusmodi, ut præter ista

ista sublimia, quæ vel rerum divinarum scientiam, vel prudentiam civilem ac generosum illud honestum spectant, in omni etiam alia literatura, non protrita quidem & triviali, sed recondita, exacta, antiqua, Latina Græcæque, prosa & versa majorum gentium Doctoribus palmam ambiguum faceret, & quia talis dexterrimam ingenii & judicii promptitudinem cum æquali candore animi conjungeret; nemoque illo vel exquisita morum elegantia gratior, & ad congressum civilior, vel innoxia quietis amantior, magisque sedatus & compositus, vel minus fastus aut supercilii præ se ferens, incolumi tamen interim auctoritate, quoties res postulabat vel ab ambitione, avaritia, corruptela, furo & omni vitiis commercio alienus, vel universo virtutum Mularum, Literarum & literatorum choro præcliviori voluntate, benigniore affectu, promptiori studio deditus, vel bonis omnibus charior commendatiorque, vel denique omni laudis concentu major esset. A vatibus quidem jure quodam suo eum in modum sollicitari cepit, ut præstantissimi Germaniæ Poetæ, quorum nomina seculi invidiam supergressa sunt, à nominis Rhedigeriani splendore & claritate famæ patrociniū petere non dubitaverint. Neque mirum ergo, si nomen tantopere honoratum hodieque Senecæ verbis: *multis gloria terris tradat & omnes fama per urbes*, non Silesiæ tantum, sed universæ potius Europæ, quam aliquis literarum sol irradiat, ac proinde eo jure, meritoque dici queat: inter mortales nobis immortalis virtute Rhedigerus. Felix Silesia tali Heroe & Musageta! felix ego tali Patrono; imo amico, imo verius patre, qui mihi πολλῶν erat ἀνδρῶν ἑταῖρος, in cujus favore solebam præcipue triumphare, meque ipsum adversus τὸ τῶν Βατραχίων κυδῶν solari, cujus denique beneficia ut erga alios, qui doctrinæ & pietatis elogio commendarentur, magna erga me certe multa fuerunt atque hujusmodi omnia, ut ad publicam grati animi testificationem valde me obstringant, ei sane rei jam pridem à nobis peculiare scriptum, (quo conatus sum complecti præcipua oramenta, quæ in eum contulerat, ut cum vulgo loquar, natura, ut cum nostris ipse DEUS, cujus absque afflatu neminem esse magnum virum vir ipse magnus quondam pronunciavit Cicero, quemadmodum & Pindarus sapientes gravesque viros à numine supremo mortalibus concedi handquaquam ignoravit) Rhedigeromnematis editum est: minus certe pro viri dignitate, pro eruditorum oculis, ac ne quid dissimulem, pro meo etiam voto, sed unde tamen agnoscat posteritas, & quid Rhedigerus literis benigne præstiterit, & quid Rhedigero literæ in aliis referant,

ferant, apud me debeant. Ab hoc nimirum onere non liberat nos, quæ alioquin omnia solvere dicitur, mors Creditoris. Memorix persolvendum, quod ipsi persolvere non licuit. Ad id ergo scriptum Lectorem benevolum, qui plura de Rhedigero nosse cupiat, remitto.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 33.

§. 113.

NOBILIUM ERUDITORUM CUR CATALOGUM NON TEXUERIT AUTOR?

Neque jam hoc loco quis expectet, ut nobilium nostratum eruditionis laude florentium Catalogum cum suis elogiis pertexam: cum tam ampla & infinita sit illorum copia, ut neque primum, neque secundum, neque tertium nominare posse videam: quin decuplo plures super sint, qui eum ipsum ordinem ac locum sollicitare, & vindicare sibi pari jure queant.

§. 114.

PRÆCIPUI TAMEN RECENSENTUR.

Nisi quod admirabile est, quantum nostra ætate excelluerint generosæ & jam ab aliquot centum annis toga pariter, sagoque primariæ nobilitatis, insigniumque meritum, ac famæ viri: Wenceslaus, ac Georgius, Rudolphus Czedliczii, Ducatus ille Lignicensis, hic Glogoviensis Præfectus, Wolfgangus Retkirkhius, Joannes Nostitius, Abrahamus Bibranius, Fabianus Kotwicius, Henricus Senitzius, Henricus Strangius, Sigismundus Nibelschützius, intra annos haud ita multos morte bonis omnibus luctuosa & acerba terris erepti, & in æternitatem translati.

mani.

- - - manibus date lilia plenis,
Purpureos spargam flores,

& monumenta his saltem accumulem donis & fungar inani, obsequioso tamen erga Musageras incomparabiles munere: quos (ut ceteras ipsorum virtutes publice spectatas omittam) non magis doctrina exteris ipsis passim comperta, & dilaudata admirabiles, quam illustria in literas literatosque beneficia venerabiles; utraque certe ita charos bonis omnibus, ut dubitari non oporteat, quin τῶν μακαρίων gloria per omnem temporis memoriam sit perennatura.

§. 115.

PRIMARII NOBILES SILESII OLIMTITULOS ACADEMICOS NON ABHORRERUNT.

Quo quidem loco nec illud silentio prætereundum est, fuisse tempus, cum primarii è nobilitate Silesiaca viri litterarios etiam sive Academicos titulos minime abhorrerent, aut genere suo indignos censerent. Atque ita præter ceteros *Daniel Stange à Debtorsdorff in Kunitz*, Eques Auratus, haud eo minus Licentiatus juris audire, *Melchior* autem *à Girschdorff*, *Joannis de Rechenberg* L. B. in Slava, Wartenberg & Freistad è sorore nepos, *Joannes à Noslitz* in Skarschin, quique Illustriss. Silesiæ Principibus fuerunt *à Consiliis*, *Joannes de Leiningen* in Jenckvvitz, Capitaneus Brigenfis, *Wolfgangus Bock ab Hermisdorff*, Cancellarius Lignicensis, & *Georgius Lessota à Stablav* Brigenfis Cancellarius utriusque Juris Doctores, antum abest, ut titulos illos Academicos magna eruditionis laude partos (quod nostra ætate à nonnemine, ut nobilem se ac suos esse dein doceret, factum novimus) abjurarent, ut potius,

h h h h

quoad

quoad vixerunt, iis salutari in literis qua publicis, qua privatis pulchrum sibi atque honorificum duxerint.

His annumerandi sunt *Andreas ab Heugel* I. U. D. *Otto ab Hornigk* in Malckwitz, *Georgii Hornigii* in Weigwitz Praefecti Wratislaviensis filius, I. U. D. Consil. & Episcop. *Petrus à Janowitz* I. U. D. & Canonicus Wratislav. *Johann von Lubranetz* / Geistlicher Rechte Doctor, *Gregorii de Lubranetz*, Regni Poloniae Vice - Cancellarii filius aut frater, & *Joannis Alberti Poloniae Regis* Consiliarius. Vid. *Gryphius* in Privileg. Glogov. p. 12. *Jacobus à Saleza*, beyder Rechte Doctor, Osgauischer Landes-Hauptmann / und nachmahls Breslauischer Bischoff / welcher sich selbst geschrieben: Ich Jakowss von Saleza von Schreibersdorff / beyder Rechte Doctor. *Gryphius* loc. cit. p. 52. item: Ich Jakowss vom Saleza vunn Schreibersdorff / beyder Rechte Doctor. *ibid.* p. 55. Ejus Frater *Wigandus à Saleza*, Canonicus Wratislav. I. U. D. laudatur à *Casp. Dornavio* in Equite Christiano.

§. 116.

NOBILITATIS FEUDA EX MILITIA QVONDAM SUAM TRAXERUNT ORIGINEM.

Ceterum cum multae sint nobilitatis nostrae praerogativae, ea certe haudquaquam minima est, quae in bonis feudalibus consistit. Utraque nempe, & nobilitatis honor, & feuda ex militia principaliter originem trahunt: usque adeo, ut Cujacius quoque ille Juris Consultorum Aquila, nobiles esse dicat, quorum majores feuda acceperunt à Principe, vel à Valore Principis, sive Capitaneo adjuncto onere militiae. Neque vero negari potest, ad conservandas familias, earumque nomen, decus, ac dignitatem stabiliendam, agnatica in feudis successione (quippe cum propria feudi natura ab origine ejus sit, ut ad masculos solum pertineat, qui pro virili sua parte militare, hostem propellere, dominum suum defendere, fidelitatemque praestare possint) nihil esse accommodatius. Id quod sicut Reipubl. plurimum utilitatis adfert, sic magnum

ea propter favorem meretur: cum è contra, ubi foeminarum successioni locus est, per earum matrimonia ad peregrinum sangvinem bona deveniant. Foemina namque familiae suae finis est, ut quae in aliam abit, nec sunt ejus liberi in familia, à qua ipsa venit. Et vero quid nobilitas absque divitiis? Res inutilis, manca atque contemptibilis. Divitiae autem ipsae sine bonis immobilibus ac certis redditibus, qualia sunt feuda, quid nisi res fragilis, levisque momenti censentur? Quibus quidem atque aliis rationibus jam olim eo effectum fuit, ut ex quo praesertim Ducatus Silesiae fere omnes in manus Regis Bohemiae sunt resignati, heredia sua ac fundos proprios Principibus ultro transcriberent, sed è vestigio tamen & ipsi ab iisdem mutuae fidei, ac clientelae nexu, reciperent: ipsique adeo Principes novis suis subditis, qui ex Germania in Silesiam transmigraverant, fundos vix alio quam feudali jure concederent.

*Nunc quia Feuda insunt patriae quam plurima, nempe
 Per bona nobilium discurrere pauca libebit
 Desuper, à priscis sunt moribus orta Quiritum
 Feuda; etenim ex illis pars magna remansit iisdem
 In patriis, quæ tunc agros fundosque subinde
 Usque clientelæ sub nomine Romulus atque
 Romani concesserunt, hinc bellica jura
 Sunt quasi feuda, tamen proprio sin utere sensu.
 A fide, & à fido praestandi munere feudum
 Dicitur, estque fides hac subsistentia Feudi.
 Vox etiam alludit Feudum de fœdere dici:
 Sit quocunque voles, Feudum est immobilis ipso
 Prompta rei ex animo concessio, sive facultas
 Utile jus fundi bene transportando, retenta
 Proprietate, sub obsequiis promptaque volendi
 Mente, fideque suo quam jure Vasallus azito
 Praestes Hero, - - -*

§. 117.

FUNDI NOBILIVM HODIE IN LIBERTATEM ALLODIALEM REDEMPTI.

Sed hæc prius fuere, aliter nostra ætas sentit: dum in Silesia fundi quotidie vel à Rege Bohemiæ, vel à Principibus redimantur, ut libertatem allodiam accipiant. Neque vero hanc sententiam hodie aut heri natam, vel ex eo apparet, quod illo ipso adhuc seculo, multo autem maxime posterioribus temporibus translatio feudi in allodiam beneficii loco habita fuerit, nec nisi magnis Intercessoribus aut certa pecuniæ summa impetrari potuerit. Cujus rei exempla, si opus sit, infinita producere liceat. Quidquid sit, cum tam bene nobilitati cum feudis conveniat, nihil ab hoc loco alienum, aut lectori ingratum, puto, fecero, si de feudis etiam nostratibus aliquid hic attexam.

§. 118.

*FEUDA IN SILESIA PLERAQUE IM-
PROPRIA.*

Feudorum divisionem in duo summa genera juris interpretes communiter deducunt: ut feudum aliud sit rectum, verum seu proprium: aliud non rectum, seu improprium: quod nimirum aliqua sui parte a communi feudorum natura recedit, vulgo degenerans, bastardum, & irregulare vocant. Hujusmodi generis sunt feuda in Silesia (Modestino Pistoris, ac Joanne Koppen magni nominis jure Consultis in consiliis, ac divisionibus suis id ipsum attestantibus) pleraque: sed quæ regulas peculiaries, & informationem partim ab investituris, partim à statutis & privilegiis provincialibus, partim denique à consuetudine sortiuntur.

§. 119.

INVESTITURÆ QVALES?

Investituræ neutiquam ubique conformes, sed in quarum

rum tamen plerisque clausula reperitur, quæ liberam alienandi feudum, ac pro arbitrio de eo disponendi potestatem Vafallo tribuit. Id quod contra naturam feudi esse eo minus quisquam negaverit: quod certum sit jure communi, cui feudum ali- quod datum est, eum regulariter neque vendere neque oppignorare, neque donare, ac neque pro anima judicare, id est, in animæ causam legare quicquam ex illo feudo posse: haud magis certe quam fructuarium alium, qui sicut Dominus non est, ita nec ea facere potest, quæ solis Dominis permittantur. Valere autem ejusmodi Investituras exinde dubitari non oportet, quod juris sit recepti, posse feudis apponi pacta, etiam extranea, naturæque feudorum minime consentanea: imo etiam quæ illi repugnent, modo ne sint contra feudi substantialia; quandoquidem tunc aut quod agitur non valet, aut necessario migrat in formam alterius contractus. Tametsi vero tantæ efficacix habentur hujusmodi pacta, ut naturæ feudorum derogationem, & quasi quandam alterationem inducant; ob id tamen feuda esse non desinunt, sed ut à feudo recto deviantia in impropria & exorbitantia degenerant. Ut sic in ceteris omnibus, in quibus alteratio expresse facta non est, aut quæ non in necessariam consequentiam pacti alterantis veniunt, juxta propriam feudi naturam judicari debent, prout nimirum vel unicus textus 2. feud. 48 in terminis terminantibus abunde docet: etiamsi feudum hac lege à Vafallo acceptum, ut ipse & sui hæredes, & cui ipse dederit habeant, venditum sit, adeoque propriam feudi naturam amplius non habeat, feudi tamen jure cense-ri.

§. 120.

*VASALLI PLERIQUE DE FEUDIS SUIS
disponunt, non secus ac de ceteris latifundiis
liberis.*

Atque hinc ergo Vafalli plerique moribus nostris,

h h h h 3

&

& inter vivos, & in ultima voluntate, de feudis suis non secus, ac de ceteris latifundiis, quæ prorsus libera sunt, & ut vocant, allodialia, libere disponunt: eaque in quos volunt, etiam extraneos, modo habiles transferunt.

§. 121.

IN QVO CASU FEUDUM AD DOMINUM REVERTATUR.

Excepto tamen casu, si Vasallo nulla aut soboles mascula, aut ejus spes, si nullus cum ipso simultanee investitus sit, feudumve aliter morte Vasalli ad Dominum reverturum sit: *Es sene dann / daß das Lehn auff dem Fall stehe*; tunc enim alienatio tanquam fraudulenta, & in detrimentum Domini facta minime, ac ne quidem in filias admittitur: cum alioqui futurum sit, ut feudum vix unquam caduci juris titulo Principi, siue Domino aperiri contingat. Quam in sententiam à Juris consultis quoque VVratislavienſibus ad requisitionem Rudolphi II Cæsaris Augustissimi jam olim pronunciatum invenio in causa Heideccensi. Extra hunc ergo casum si sit, alienatio in extraneos usque adeo Vasallo licita est, ut minime teneatur agnatorum, aliorumve in investitura comprehensorum consensum exigere. Ad quid enim prodesſent tam enixa verba, si non feudi naturam alterarent? ad quid libera & plenaria alienandi potestas, si ab alieno nutu & arbitrio pen-

pendere debeat? penes Principem stetit, quibus pactis aut conditionibus investituram concedere voluit. Quod autem Principi semel placuit, perpetuum legis habet vigorem; nec quicquam vasallus fecisse putandus, nisi quod per investituram licebat. Quin nec Domini ipsius novus consensus requirendus fuit in eo faciendo, quod fieri jure potuit: & cui suum jam semel accommodavit consensum, cum nihil interfit, an voluntas præcedat, an subsequatur. Ideo namque voluntas Domini exigitur, ne ignorans ille accipiat injuriam: nullam autem videri potest accipere, qui semel voluit, ut in simili Paulum IC. ratiocinatum fuisse legimus. Insigne utique necessariae consequentiæ, de qua paulo ante exemplum: cum interim minime negem, id ipsum cum grano salis, & sic adeo capiendum: si modo translatio fiat in personas habiles, si salva & integra maneat feudi, quatenus alteratum non est, natura: si denique nullas alias habeat Dominus contradicendi causas legitimas. His nempe cessantibus, alienationem Dominus impedire nequit; nec eo minus tamen tenetur Vasallus contractum Domino, ejusve Vicariis exhibere, confirmationem petere, fundum judicialiter resignare, traditionem promovere, & si quæ alia in alienationibus bonorum etiam allodialium solemnitates requiruntur.

§. 122.

IN FEUDUM PRO LVBITU ALIENABILE
pro solvendis debitis à Vafallo contractis executionem petere non prohibentur Creditores.

Ex eadem consequentiæ necessitate illud quoque profuit: quod si Vafallus feudum habens pro lūbitu alienabile, res alienum contraxerit, creditores ipsius tam viventes, quam defuncti, in feudum ejusmodi executionem petere non prohibeantur. Id namque esse, quod Joannes Koppenius in decisionibus suis diserte scribit, conclusionem illam, qua dicitur, ex feudo debita non solvi, nec ratione debitorum in feuda executiones fieri, non procedere iis in locis, in quibus vi consuetudinis, statuti vel pacti feuda in extraneos libere transferri vel alienari possunt: exempli loco Gallia, Silesia, ac Marchia Brandenburgensis feuda allegans. Et vero in iis Silesia curiis, ac tribunalibus, ubi feuda vel ex investituris particularibus, vel ex privilegiis provincialibus, quantum ad alienandi facultatem, instar patrimoniorum se habent, executiones quotidie, secundum juris communis ordinem etiam ante excussionem bonorum allodialium, concedi experientia testatur. Idque sicut vel maxime procedit, si de hypotheca expressa creditor sibi prospexerit, nec dum fundus alienatus sit: quo quidem casu hypothecario agere contra tertium possessorem, nisi in subsidium experiri, creditor nequit; ita quaesitum mihi, quid juris obtineat in hypotheca tacita: cum primis vero, num filius, cujus bona materna pater administravit, aut pupillus in fundis hujusmodi sive patris sive tutoris sui tacitam habeat hypothecam, ita ut Creditoribus aliis praferatur? Ita omnino dicendum videtur, cum eo ipso, quod Dominus amplissimam alienandi potestatem vafallo concedit, eidem id quoque concessisse censeatur, ut actum peragere possit, per quem tacita hypotheca inducatur. Quæ

qui-

quidem sententia jam olim quoque Modestino Pistoris etiam in feudis Saxonice vulgaribus etli in subsidium duntaxat, deficientibus nimirum bonis allodialibus, unde filio & pupillo satis fieri possit, placuit: Sed ut plures invenerit censores, quam approbatores.

§. 123.

*INVESTITURÆ PLERÆQUE DETERMINATA
servitia præscribunt Vasallo.*

Sed & hoc in plerisque Investituris singulare, quod certa tantum, & determinata servitia Vasallis præscribant: cum tamen regulare sit feudo proprio & recto, ut illud sine certa servitiorum denominatione concedatur.

§. 124.

*IMO & PRÆDIA ALLODIALIA SERVITI-
TIORUM ONERA AGNOSCUNT.*

Quin imo illa ipsa certorum servitiorum præstatio infirmum Vasallagii in Silesia videtur argumentum: cum nostris moribus etiam allodialia prædia servitiorum onera agnoscant; *Diemeil die Ritter = Dienste sowohl von Erb- und Eigen / als von Lehn-Gütern geleistet werden:* Sicut è contra fundi clientelares functionibus publicis, non lecus atque patrimoniales sunt obnoxii.

§. 125.

*FEUDORVM AD FOEMINAS TRANS-
TORIORVM RATIO.*

Neque vero desunt Silesiæ Investituræ, in quibus feudorum successio non masculis tantum, sed & feminis defertur;

sed quæ tamen minime admittuntur, nisi extinctis demum masculis, non solum si feudum his verbis: *Pro masculis & his deficientibus pro feminis*, sed etiam si per copulam & conjunctim *pro masculis & feminis*, itemque si sub nomine colectivo hunc in modum: *pro heredibus utriusque sexus*, constitutum proponatur. Idque adeo verum est, ut nec aliud probandum sit, etsi agatur de feudo femineo. Nisi tamen verba patet admissionem simultaneam aperte expriment, & evincant, ut contrariam recipere interpretationem nullam possint. Puta si investitura cautum sit, ut *masculi cum feminis*, aut *masculi & femina pariter, simul & aqualiter aut proximiores sive masculi sive femina, aut perinde taminae atque masculi*, aut denique *filia sicut filii succedant*. So wohl die Töchter / als die Söhne. Cujus quidem clausulæ in Silesiacis Investituris haud nobilium modo, sed & rusticorum feultetorum præsertim, quos vocant hæreditariorum frequentissima, duplicem effectum Schiferdegkerus noster verissime notavit: unum quidem ut non omnes feminæ admittantur, sed solum filia, cum ultra has nulla aliarum habeatur ratio: alterum vero ut nunc, eodemque tempore tam filii quam filia vocentur, ordine feudali successivo non attento.

§. 126.

INVESTITURÆ FEUDA HÆREDIBVS CON- CEDENTES QVOMODO INTELLIGENDÆ.

Reperiuntur denique Investituræ satis multæ, in quibus feuda conceduntur cum hæredum mentione; ubi tamen haudquaquam statim feuda pure hæreditaria sunt fingenda: siquidem verbum *Erben* / qualitatem hæreditariam necessario non importat. In feudali siquidem nomothesia hæredum appellatione foeminae, aut extraneæ non veniunt, adeo quidem ut tametsi investitura generaliter pro hæredibus fiat, de hæredibus tamen duntaxat masculis intelligi, atque adeo indefini-

tus vel generalis sermo ad habilitatem & capaces restringi debeat. At vero si adsint verba universalia, *allen seinen Erben und Erbnehmen / allen und jeglichen seinen Erben und Nachkommen*; aut feudum hoc pacto sit concessum: *Zu einem rechten Erblehn / als solcher Erb-Lehn alt Herkommen / Recht und Gewohnheit ist* / feudum tunc vere hereditarium, & ad quosvis successores, etiam feminas, successorio quamvis ordine, transitorium esse, neque adeo quamdiu aliquis heredum existit, qui in vacuum succedere possit, ad feudi possessionem Domino aditum non patere, magis communiter à Feudistis recepta est opinio, de qua videri potest præter alios Carolus de Kirchberg, Serenissimi Archiducis Austriae Leopoldi Consiliarius, atque Canonicus Passaviensis in discursu *de feudo ex pacto, & providentia, ut appellant, & feudo hereditario*. Consilium item feudi hereditarii naturam enodans à Joachimo Fabro & Christophoro Besoldo Doctoribus scriptum, sub finem dissertationum hujus Nomicopoliticarum. Feudum *bonum* cum Belgis quibusdam vocitare liceat: Sicut contra rectum feudum ob contractiores, sive angustiore gyro coarctatos successionis limites, ac præproperam nimis in ius dominici fisci reversionem, mali feudi appellatione apud eosdem insignitur.

S. 127.

AN COMMUNIS FEUDISTARUM DOCTRINA FEUDIS SILESIACIS CONVENIAT, HÆSITAT AUTOR.

An vero communis hæc Feudistarum doctrina Silesiacis quoque feudis (cum negari nequeat, quod ad uniuscujusque provincie consuetudinem, ac Stylum curiarum tanquam ad cynosuram aliquam respiciendum, & exinde natura ejusque feudi dijudicanda sit,) applicari possit, aut debeat, aut eorum potius sententia standum sit, qui Silesis nulla ejusmodi

feuda esse pure ac mere hæreditaria contendunt, heic aqua, ut ajunt, hæret: ipseque adeo peritioribus aliis judicandum libenter relinquo, quorum præcipue est hæc talia ex professo tractare.

§. 128.

JUS POLONICUM FEUDA IGNO- RAVIT.

Enimvero jus Polonicum, quo antiquitus Silesia utebatur, circa bona duntaxat hæreditaria, & allodialia fuisse occupatum, ex diverso autem feuda penitus ignorasse, majoresque adeo nostros ea ab Germanis, ex eo præsertim tempore, quo jus Saxonicum in Silesia introductum, mutuatos fuisse, ecquis est, qui diffiteri ausit? In veteribus sane Privilegiis & instrumentis (ut alia modo documenta omittamus) jus Poloniale vix aliter, quam per jus hæreditarium explicatur. Unde quidem etiam, postquam feuda in Silesia fuerunt recepta, jus Poloniale à feudali distinctum fuit: peculiaribus etiam cum alibi, tum in Ducatu Münsterbergensi Magistratibus sive Judicibus constitutis, qui nihil cum bonis feudalibus negotii, allodialium duntaxat haberent curam, Zaudarii vulgo indigiti. Ita prædium Cammelvvirtz Nicolaus Dux Münsterbergensis Stephano de Copiczi hereditario proprietatis titulo habendum, & possidendum conferens, eandem villam jure Polonicali temporibus perpetuis A. C. cl^o CCCLII locavit. Sic prædium Siebottendorff / hodie Seittendorff ab Henrico Münsterbergensi Duce A. C. cl^o CCCCXCVII, ad requisitionem Henrici Haugvvicii ex jure feudali in jus Zaudarium, auff die Töchter so wohl als auff die Söhne zu sterben und zu erben / translatum fuit. Et sic speciatim hodieque in Ducatu Glogoviensi ad jus Poloniale & ad Zaudarium bona pertinent hæreditaria, daß nemlich erbeigene Güter vor das Zau-

Zauden und Polnische Recht gehörig; Lehn-Gitter aber für das Hoffgericht.

De Zaudariis & Jure Zaudario quædam leguntur apud Gryphium in Privilegiis Glogoviensibus.

§. 129.

*FEUDA HEREDITARIA QVO TANDEM MO-
DO INTERPRETARI VELIT HENELIUS?*

Quid igitur causæ esse existimabimus, cur non eodem modo, atque Germani hæreditaria feuda interpretemur? cum præsertim haud aliter quoque augustum illud Arcopagitarum Pragensium Collegium pronunciare soleat: cui quod bonum & æquum visum fuit, si mihi etiam, meliora præsertim à quoquam nondum edocto, iniquum videatur, plane incivile, atque inconveniens futurum sit. Communi sane omnium sententiæ securius multo, quam paucorum aliquorum singulari insistitur, id quod nec juris auctoritate & comprobatione destituitur: maxime si & communis opinio usu judiciorum recepta sit.

§. 130.

*PRIVILEGIUM REGIUM SUIDNICENSI
ET JAROVIANSI DUCATIBUS CONCE-
SUM PRO SUCCESSIONE INFEUDIS.*

Privilegia diversi sunt tenoris: amplissimum quidem, & pinguißimum Suidnicensis & Jaroviensis Ducatum, quod ipsis à Vladislao Rege A. C. cfo lxxi concessum, sed à Rudolpho II Imperatore A. C. cfo lxx confirmatum ac declaratum fuit. Summa eo redit: quod nulla quamvis præcedente simultanea investitura speciali, cum ad liberos mares feuda in infinitum transeant, filiis quidem in capita succedentibus, ceteris vero sexus virilis liberis parentum suorum locum subin-

trantibus, ac portionem paternam ferentibus, si nulli horum
 existent, filiabus tunc succedendi locus sit: his non apparen-
 tibus fratres: his deficientibus defuncti ex fratre, sive Germa-
 no sive Consanguineo, nepotes: his ipsis cessantibus defun-
 cti ex sorore sive Germana sive Consanguinea nepotes ad suc-
 cessionem admittantur. Quod si neque filii sint, neque fi-
 liae, neque fratres, neque horundem aut sororum etiam filii,
 turbato quamvis ordine pater superstes succedit, aut si hic
 quoque desit, ceteri deinceps à patre agnati, cognative: gra-
 dus quidem prærogativa at nullo amplius sexus, meliorisne, an
 sequioris discrimine servato. Sed id hætenus tamen: ut haut
 eo minus Vassallus, dum vivit, de bonis suis pro libitu dispo-
 nere, eaque vendere, permutare, oppignorare, & donare
 libere possit, modo id absque anteriorum investiturarum aut
 donationum præiudicio fiat.

Notandum hic est, Cives Suidnicenses Privilegium *emendi seu-
 da nobilia*, accepisse à Rege Vladislao de dato Dfen am Montage von
 St. Georgen Tag anno 1504. quod duabus disputationibus in Academia
 Altorfina hoc anno habitis illustravit Jo. Georgius Charisius, Suidnicio-
 Silcius, ad quem lectorem ablegamus.

S. 131.

**NOBILITATIS GLOGOVIENSIS PRIVI-
 LEGIUM IN SUCCESSIONE FEUDALI
 QVALE?**

Ejusdem Vladislai Privilegium Nobilitati Glogo-
 viensi indultum, non modo simultaneæ investituræ
 beneficium fratribus, fratrum filiis, & agnatis proxi-
 mis benigne concedit, sed hætenus tamen, ut, si de-
 functus filios non habens, filiam, sororemve relin-
 quat, huic illive quarta æstimationis pars (ære nimirum
 alieno

alieno ex feudo solvendo, cum primisque viduæ dotatio prius deducto) præstanda sit; sed amplissimam quoque alienandi facultatem tribuit his verbis conceptum: *Daß hinfürder und zu ewigen Zeiten ein jeder sein Gut / es sey Lehn / oder Ierb und eigen / mit Wust / Willen und Zulassen der Königl. Maj. Hauptleuten / wann ihm das geliebet / verkaufen / versetzen / vergeben / an Frembde / Freunde / und wohin er es würde wenden wollen / damit nach seinem Gutbedüncken / eigenem Besten und Gefallen zu thun und zu lassen solle Macht haben.*

Quod quidem Privilegii caput quamvis non de qualibet, sed de ea tantum alienatione, quæ fit inter vivos, & in masculos quidem, intelligenda videatur, eo quod contractuum inter vivos duntaxat fit mentio: nec nisi in personas habiles & capaces, qualis femina non est, alienatio permittitur; per observantiam tamen & consuetudinem longævam non modo ad testamenta & ultimas voluntates, sed & ad fæminas, ut in eas quoque bona feudalia transferri possint, extensum est. Sed unde tamen minime concludas, aut fæminæ huiusmodi agnatis jus simultaneæ investituræ, aut ipsi etiam fæminæ alienandi potestatem competere.

Priorem casum plenis manibus tractant viri clarissimi Hieronymus Treutlerus vol. 1. consil. 32. & Martinus Crumcrugerius in Consilio suo super articulis qui-

quibusdam privilegiorum provincialium Glogoviensium, uterque Consiliarius, & Fiscalis Cæsareus. Invenies ibi rationes pro utraque parte militantes: quibus si quatuor illas sententias, Appellationis puta Cæsareæ, Scabinorum Lipsiensium, Jurisconsultorum Francofurtensium, Scabinorum denique Magdeburgensium à Treutlero allegatas junxeris, utrius probabiliore existunt, non difficulter ipsas internosces: neque invitus adeo concedes, si casus iste neque in Privilegio regio, neque in statu nobilitatis expressus secundum leges feudales juris præsertim Saxonici, decidi debeat consensum agnatorum vigore Privilegii & statuti, cum quoad res, tum quoad personas gravissimis, universalibus & geminatis verbis concepti, generaliter præstitum tantum operari, ut feudo in feminam absque omni reservatione aut simultanea investitura translato, agnati jus suum, quod in illo habent, penitus amittere, nec amplius eis ad jus, cui semel renunciatum est, regressum dari: proindeque quantum ad aperturam vel ad caducitatem feudi attinet, non amplius alienantis, ejusque agnatorum, sed acquirentis personam considerari: quodque huic porro consequens est, femina acquirente sine herede feudali sive masculo mortua, feudum non ad agnatos ob extinctum per alienationem jus simultaneæ investituræ, sed recta ad Dominum caduci titulo ex dispositione juris communis reverti. Eodem igitur modo nec ta-

cul.

facultatem habebit fœmina, feudum vel inter viros vel mortis causâ in extraneas familias, non sine qua agnatorum, qua Domini præjudicio pro lubitu suo transferendi. Tum quia verba statuti, sed privilegio confirmati in sola masculinitate concepta: *Wir Herren/ Ritterschafft und Mannschafft* / extrusionem aliquam vix admittunt, tum quia aliàs quoque investiturae sunt stricti juris, ideoque earum tenorem excedere non licet: Tum denique quia id ipsum Rudolphus II Cæsar Augustiss. A. C. cl. l. XLIV Rescripto suo sic interpretatus est, ut liberam bonorum feudalium alienationem vasallis masculis tantùm, non etiam fœmellis, concessam voluerit.

§. 131.

LIMITATIONES PRIVILEGIO GLO- GOVIENSIIUM ADDITÆ.

Sed additæ præterea sunt privilegio aliquot limitationes notabiles, quarum una hæc est: ut liceat Valallo filios non habenti, filia vel sorori dimidiam æstimationis feudi partem relinquere. Altera, ne Clerico, civi, vel alii, qui non sunt genere nobilis ab utroque parente allodialia, vel feudalìa bona vendantur, vel oppignorentur: exceptis tamen iis, qui à Cæsare ipso nobilitati prædia terrestria possident, onere nobilitatis ferant. Quæ ipsa tamen dispositio an integra etiam sacra collegia, totasque communitates comprehendat, haud immeritò dubitatur. Tertia, quam & supra

kkk k jam

jam attigimus, ut ne Vasallus ad alienationem procedat, si per mortem ejus feudum ad Dominum reverti speratur: sic enim habent privilegii verba, daß Sie diese ihre Willführ / und einhelliges Verbindniß hinfort und zu ewigen Zeiten männiglichem ungehindert halten / und sich dessen gebrauchen sollen / und mögen / iedoch unschädlich Königl. Mant. ob sich Lehn oder Güter an dieselbige erledigen solten / welches durch dis Statutum und Willführ nicht begeben. Idemque planè est, si quis in eum disponat casum, quo feudum caducitati fuerit obnoxium. Puta, si Pater filium, filiosve, aut agnatos habens, per ultimam voluntatem iisdem filiam substituat: isti autem omnes ante vasallum è vita abeant. Tunc namque magis est, ut substitutionem istam penitus evanuisse dicamus. Quemadmodum enim id, quod alioquin illicitum esset, pro licito haberi debet, quoties in tempus licitum fieri solet illicitum, si in tempus illicitum conferatur: quia non tam dispositionis tempus spectandum est, quàm illud, in quo confertur dispositio. Quarta denique ex publica Rudolphi II Imp. quem dixi, facta declaratione, ne nimirum beneficium illud simultaneæ investituræ in infinitum, aut ad remissivam etiam agnationem extendatur, sed ad jus feudale, tam commune quàm Saxonicum restringatur: neve adeò, aut illo ultra septimum, aut hoc ultra decimum agnationis gradum porrigatur.

Remittendus hoc loco lector est ad Gryphii Privilegia Glogoviensia, & Dominum de Weingarten in Fasciculis Jurium, Praga 1690 fol. editis, qui ea supplebunt, quæ hic desiderari posse videantur.

§. 133.

LIGNICENS. & BRIGENSIIUM JUS FEUDALE.

In Lignicensi ac Brigenſi Ducatibus circa ſucceſſiones feudales ex ſpecialibus privilegiis, hujusmodi jus eſt, ut non modo fratres & fratrum liberi maſculi, & heredes feudales, ſimultaneæ inveſtituræ beneficio in perpetuum fruantur, etiamſi Dominus feudi ſuper renovatione ejus ſpecialiter non fuerit requiſitus; ſed & liberum ſit vaſallo, feudum in fratres, fratrisve filios, quem, quosve ex his elegerit, transferre. Requiritamen haud eò minus denunciatiorem, ut nimirum filius vel agnatus denunciet Domini feudi, quod morte patris vel agnati feudum ſucceſſionis jure ad ſe devolutum ſit, idque niſi fiat, poenam privationis locum habere, pronunciatum fuiſſe per Pragenſes Henricus Stephanus Fiſci procurator ad privilegia illorum Ducatum notavit. Quòd ſi caſus contingat, ut feudum Domino aperiatur, tunc ante omnia æs alienum, cui conſenſum Dominus ſuum accommodavit, deducendum, aliaque onera realia, redditus annui, dotalitia, & his ſimilia præſtanda ſunt: ejus autem, quod ſupereſt, æſtimati quidem tertia pars defuncti filiabus cedat; reliquæ duæ partes ad Dominum pertineant. Si verò feudum ad agnatos perveniat in inveſtitura comprehenſos, in Ducatu quidem Brigenſi tertia itidem, in Lignicensi autem media pars filiabus debetur. Defuncti, inquam, filiabus; non ergo aliis ſœmellis agnatis: hoc uno tamen caſu excepto: ſi quis filium feudi ſucceſſorem & unam pluresve filias haud dum elocatas, *die gar nicht abgeſtattet wären/* relinquat, filium autem & ipſum *ἀπαίδα* mori contingat. Nam & tunc filias poſtremo defuncti Vaſalli ſo-

kkk k 2

rores,

rores, respectu patris sui, tertiæ illius partes capaces esse Illustrissimis Principibus placuit.

§. 174.

LIGNICENSIVM FVS PECULIARE.

Sed hoc quoque Lignicenses ex Privilegio Friderici IV præ Bregenfibz peculiare habent, quod Vasallus fundum caducitati haud dum proximum non modò simultaneè investitos, puta fratres, fratrumque filios, quem, quosve ex his elegerit, quod nimirum Bregenfibz quoque licet, sed & in remotiorem agnatum, in quartum usque gradum, qui alioqui simultaneà investiturà minimè comprehensus, imò in planè extraneum fiat, Principis ad eam rem, aut saltem Curia Ducalis consensus impetretur. Unde quidem dicendum haud nemini videtur, non prohiberi patrem filia majorem quàm mediam partem ex feudo adsignare: cum Bregenfibz filia tertia jubeantur esse contentæ, licet testamentum vel alia voluntas ultima producat. Sed quæ tamen res ex tali consuetudine atque observantia rectissimè dijudicari potest. Illud quæstionis est longè gravioris, ac magis ambigua, quæ & pleraque Germaniæ dicasteria occupavit: num videlicet patruus, qui cum fratre præmortuo simultaneam investituram habuit, nec non patruus, deficientibus præsertim fratribz, ac fratrum filiis beneficio simultaneæ investituræ gaudeant, an verò, habita duntaxat ratione ultimò defuncti, non autem ejus, à quo is feudum acquisivit, is modò succedat, qui sic defuncti frater, aut fratris filius fuit, ceteris agnatis omnibus exclusis. Utriusque sententiæ rationes recenset Schickfusius annalium Silesiæ l. 3. c. 5. quæ quidem sic comparatæ, ut posteriori ex juris Fendistici ratione haud difficulter subscripserim: modò nè rationes accederent politicæ, eæque gravissimæ. Quibus dubium non est, quin permoti Principes Illustrissimi nobilitati suæ, bene utique de se meritæ, ac deinceps quoque meritæ, ali-

aliquid de jure suo concessuri, eamque sibi hunc in modum adeo majorem devotionem & gratitudinem obligaturi sint.

§. 135.

*PLERORUMq; DUCATUUM JUS COM-
MUNE DE SUCCESSIONE FEUDALI.*

De plerisque porro Ducatibus istis hoc commune est, ut quibus nullum est iis in locis hæredium aut possessio, ad successionem feudalem minimè admittantur. Itaque vulgò receptum, ut haud modò feuda paterna fratribus integra dimissuri, saltem rusticum aut hortulanum, annuosve redditus paucorum numorum ab iis solvendorum investituræ loco sibi reservent: sed & extranei alii eodem sese modo investiri curent. Quæ res tamen si simulatione non caret, jus tamen in feudis succedendi conservat: renovatione interim hujusmodi investituræ minimè negligenda. Neque verò novum est, ut si patre defuncto, relictis pluribus filiis, bona commode dividi non possint, is quidem, qui portionem sibi debitam in pecunia accipit pro conservandæ in feudis paternis simultaneæ investituræ jure, vicissim fratri reciprocam succedendi spem in certa pecuniæ summa constituat.

§. 136.

*RELIQVORUM DUCATUUM JURA
RESTRICTIORA, IN HAC SUCCESSIONE
OBSERVANDA.*

In reliquis Silesiæ Ducatibus ac Territoriis, qui peculiari-
bus hanc in rem privilegiis destituuntur, successionum feuda-
lium

lium jura restrictiora sunt & angustiora, adeò quidem, ut rigida juris Saxonici dispositione servata, agnati, descendantibus exceptis, penitus excludantur: qui nominatim simultaneæ investituræ literis non sunt comprehensi, aut per divisionem bonorum feudali jure successionis exciderunt; ut item si is, qui de Vasalli viventis feudo investitus est, ante possessionem feudi vitâ fungatur, ex hac investitura nihil ad hæredem transmittat. Tamen enim non defuit, qui scriberet, agnatos saltem agnationis jure ac titulo non adeò limatè attento, simultaneæ investituræ tenore à nonnullis retro annis in feudis successisse, nec imposterum adeo prohibendos esse propter juris Saxonici dispositionem, quæ in Silesia aut non recepta inter nobiles videatur, aut saltem per contrarium usum ac defæuetudinem sublata: assertio tamen ista nimis quàm periculosa; cum præsertim aliud observantia docet, rebus judicatis confirmata. Hinc certè nostrâ memoriâ, anno puta hujus seculi octavo, cum Vir Nobilis Balthasar à Rotkirch & Panthen in Henningsdorff absque masculis liberis decessisset, relictis fratre Wenceslao simultaneè investito, & fratris alterius Wolffgangi pariter investiti filiis, hi autem successionem in prædium feudale sibi æquè ac patruo competere persuasum haberent: eaque super controversia diversa Jurisprudentium colloquia consulerentur, Scabinatus pariter & Facultas Juridica Lipsiensis hanc ipsam ob causam, quod Wolffgangus pro se duntaxat, non pro filiis investituram impetrasset, nec frater Vasallo supervixisset, litem istis abjudicarunt: quamvis contrarium responderent Scabini Wratislavienses.

§. 137.

*AVASALLIS SILESIAE QUID PRÆSTANDVM REGIBVS IN SVCCES-
SIONE FEVDALI?*

Illud à consuetudine esse non nego, quòd Vasalli in Silesia maximam quidem partem solum subjectionis juramentum,

tum, non etiam specialem Vasallagii fidelitatem Bojemix Regibus præstare consueverunt. Quin antiquitas etiam receptum fuisse, ut neque hæredes Vasalli à Domino, neque Vasallus ab hærede renovationem feudi petere, aut accipere cogentur, certis indiciis cognovi. Sed hoc nostro tempore ad jus commune reditum, nec pauci adeò è nobilitate obtentu investituræ intra anni vertentis ac diei, quæ sex hebdomadum curriculo circumscribitur, spacium, à die quidem scientiæ computandum, non petita, aut bonis clientelaribus privati, aut saltem certâ pecuniæ summâ redimere ea coacti fuerunt. A qua tamen caducitate haut immeritò excusandi, qui vel ex justa causa id facere impeditus fuit: vel dolo malo, omnique contumacia caruit: vel denique, antequam hoc nomine in iudicium sive per Dominum, sive ab ejus Fisco vocaretur, moram purgavit. Secundum eam nimirum sententiam, quæ in ratione juris, in æquitate ipsa, in autoritate rerum judicarum, denique in communi Feudistarum opinione egregiè fundata est. Atque hinc est, quod scribunt nostri Dominis directis, qui debent erga Vasallos suos esse gratiosi, quando dolose, & in contemptum Domini non deliquerunt, in hac quoque parte clementiâ utendum, atque adeò cavendum esse, nè sub tali quasito prætextu, aliis forsan ad hoc inhiantibus incitati, innocentibus hominibus feuda auferant. Quò & facit, quod Feudistarum nonnulli docent; Pœnam amissionis feudi in hac re esse maximam, & majorem, quàm indicî possit. Istas enim magnas pœnas imponi, ut homines magis timeant, & ut evitentur atrocita, non ut exigantur ad unguem.

§. 138.

*INVESTITURÆ, VEL TRADITIONIS
PERFICIENDÆ RATIO.*

Inter solemnia investituræ, quam vocant, abusivæ, vexillum, hasta, gladius, baculus, vel annulus à Feudistis numerantur;

tur; sed quorum locò passim in Silesia traditio illa sub porrectione pilei vel mitræ perficitur. Quomodo quidem in litteris homagialibus Bulconis Ducis Mönsterbergensis legisse memini, traditionem tunc per osculum hinc inde prælibatum, reassumptioneque birreti factum fuisse. Sed & illud fortasse observandum, licet jure feudali communi bona rusticorum à Domino empta, investitura deficiente, feudalia non fiant, nisi per triginta annos is tanquam feudum possederit, ac servitium feudi Domino exhibuerit: Nobilitati tamen Suidnicensis ac Jaroviensis Ducatum id ipsum enixè petenti ab Rudolpho Imperatore A. C. c1o 1o LXXXVII privilegium concessum est, ut si qui nobiles comparent bona paganica, id est, rusticorum, eo in casu bona illa fortiantur naturam eorum, quæ possident: *Das nemlichen ausgekaupte Bauer-Güter den Ritter- und Lehn-Gütern einverleibet / und denselben gleich gehalten werden sollen.* In aliis ergo provinciis, quæ hujusmodi privilegio non gaudent, magis est, ut secundum jus pronunciari debeat eò usque, ut Vassallo defuncto bona illa rustica, nec pro feudis reputata, nec jure feudi præscripta, non ad feudi successores, sed ad heredes collaterales transmittantur. Qua de re exstat sententia

Weichbildum Saxonicum sub tit. So ein Edelmann Bauer-Güter kauft und gebraucht / ob die den Lehn-Gütern eingeleibt werden?

Ab inveterata denique consuetudine videtur defluxisse, quòd ex stylo plerarumque Cancellariarum patrimonialia bona æquè in manus judicis resignantur, & ab hoc emptori tradantur, quàm feudalia. Sed quæ tamen consuetudo errori potius & imperitiæ, quàm juris necessitati aut probabili rationi adscribenda. Actus certe in allodialibus vel ociosus, superfluous, & sine effectu operandi vel simulatus & imaginarius; à quorum utroque jura mirè abhorrent. Allodialis nimirum possessor directum habet dominium, cujus proprius effectus, cum unusquisque liber sit rerum suarum arbiter, jure

jure proprio possit alienare, tradere, & in alium transferre, neque opus habeat consensum judicis impetrare: multo minus jus illi suum resignare neque eundem emptori assignare. Judicis partes aliæ non sunt, quam ut contractum ipsum subsequutamque traditionem approbet, & pro futura rei memoria in scripturam redigi curet. Tametsi ergo Jura Saxonica, & plerorumque locorum statutoria volunt, alienationes rerum immobilium judici insinuari; satisfieri tamen illis censendum, si abdicatio, cessio, & translatio coram Judice fiat, neque jus ei sit dissentiendi, nisi fortean ratione personæ emptoris. *Die Sache würde vom Richter bestetiget und nicht gegeben/* ut loquitur Saxo. Idque tum ut evitetur fraus & deceptio, quæ à publicis actibus coram Magistratu gestis, magis quam privatis abesse creditur, tum pro securiore & explicitiore domini translatione, tanquam judicialiter peracta, tum denique majoris probationis gratia investitura contra feudalis duo de necessitate præter Domini consensum in se complectitur: resignationem in manus Domini, & collationem sive traditionem juris feudalis in fundo, possessionis & utilis Domini ex Domini manibus; usque adeo, ut non desint, qui in traditionis modo differentiam inter allodium & feudum agnoscant. Quæ quidem passim neglecta, variis subinde disputationibus occasionem præbuit: existimantibus quoque nonnullis, remanentiam hanc esse qualitates feudales in fundo alioqui in ceteris ad jus allodiale translato.

S. 139.

AD ALIOS AVCTORES DE JURE FEUDALI
SCRIBENTES LECTOR DIRIGITVR.

Atque hæc quidem de Silesiæ feudis, pro instituti nostri ratione satis multa; pro rei ipsius gravitate nimis pauca. Sed supplebunt abunde, quæ desunt modo, peculiare tractatus,

quos de jure feudali Silesiæ scripserunt Jacobus Schickfusius, atque Georgius Schönbornerus, uterque Fisci Cæsarei per Silesiam Patronus: Uterque sicut juris scripti, sic Mediolanensium illarum consuetudinum, non, ut multorum fert opinio, Oberto, Gerardove auctoribus conscriptarum, sed ex diversorum observationibus in corpus unum, Pandectarum exemplo collectarum, cum primisque morum patriæ supra vulgum peritus: uterque ob id publico nomine rogandus, ut præclaras illas commentationes suas publici juris factas nobiscum communicent, neque ut Aspendius illa citharistes omnia sibi & suis intus canant. Poterat vero heic quoque Schifedegkerus noster, cujus ingenio & eruditioni omnia prona, libro suo, quem & ipse de singulari jure Feudorum Silesiorum confecit, multa nobis abdita recludere, difficultates removere, amoenitates aperire; nisi vir præstantissimus haud modo tractatum suum de intrinseca & extrinseca bonitate valoris monetæ in Silesia, sed & plures alios, si non tunc & blatis, at sacro igni devovendos publicæ ingratitude ergo censuisset: sed quæ tamen tanti apud eum valere non debet, ut propterea injurius in posteritatem, ac semetipsum adeo, cui suum illa decus abunde rependet, obstinatus esse pergat.

§. 140.

FAMILIARVM PRÆCIPVARVM NUMERVS.

Coronidis loco placuit Familiarum præcipuarum numerum, quæ antiqua nobilitate, aut gestorum gloria in Silesia claruere, aut nunc etiam vigent, vel originem inde trahunt, ordine alphabetico, sua familiæ cuique salva splendoris prærogativa (ne cuiquam præjudicare velle videamur) apponere; utemur autem pro varietate idiomatum in plerisque Germanicis vel Polonicis determinationibus.

Abſchatz.

A.	Bindemäner. (p)	Bryskovvsky.
Abfchatz. (a)	Bircken. (p)	Bubelvvitz. (z)
Adelsbach. (a)	Bifchinsky.	Buchvvitz. (bb)
Adelsdorff. (a)	Bifchoffsheim. (p)	Bucher. (bb)
Aichheuser. (b)	Bifchoffsvverde. (q)	Buchta.
Albersdorff. (b)	Blacha. (q)	Bugakovsky.
Aldenberg. (b)	Blanck.	Buntfch. cogn.
Arnsdorff. (c)	Blanckenstein. (q)	Ratzbar. (aa)
Artzt. (d)	Bludovvsky. (r)	Burckersdorff. (cc)
Auer. (d)	Bock. (s)	Burckhaus. (dd)
Aulogl. (e)	Bockvvitz. (s)	Burgfchecke.
Axt. (f)	Bojanovvsky.	Busevvoy (ee)
Axleben. (g)	Bolfchvvitz. (s)	Büttner. (ff)
B.	Boravv. (s)	C.
Backyſch.	Borck. (s)	Cardinal.
Balck. (b)	Boreck. (t)	Carſchensky.
Banck. (b)	Borgstorff.	Cellarii.
Bauer. (b)	Borkovvsky.	Chila. (ff)
Barſchky. (b)	Bornſtet. (t)	Chobrzan.
Barneli.	Borſeck. cog.	Chriſtvvitz. (ff)
Baruth. (i)	Napolsky.	Clema. cogn.
Bebran. (k)	Borsnitz. (u)	Tſchapeky. (gg)
Bedaw. (l)	Borvvitz. (w)	Cöln.
Behem. (l)	Bog. vel Boga	Coslarsky.
Berger. (m)	Brandt.	Czebülcza.
Berſchowsky.	Brauchitſch. (x)	Czechon. (gg)
Befſ. (n)	Braun. (y)	Czechovvitz.
Berſch. (n)	Bredel. (y)	Czechovvsky. (bb)
Bezisky.	Brendel. (y)	Czedlitz. (bb)
Biberavv. (o)	Briche.	Czedolet.
Biberſtein. (o)	Briſſnovvsky.	Czigani. (ii)
Bibritſch. (o)	Briſnitz. (y)	Czima.
Bieve.	Brix.	Czirn. (kk)
Bielitſch. (p)	Brocke. (y)	D.
Bielzavvsky.	Brocket. (z)	Dalibor. (ll)
Bilecky.	Bruck.	Danvvitz. (mm)
Billicky. (p)	Brufeck.	Daxu. cogn.

Polsnitz.	F.	Gorlitz. (qqq)
Demritz. (mm)	Falckenberg. (bbb)	Goslavvsky.
Dham. (nn)	Falckenhain. (ccc)	Goschitzky.
Diebitzsch. (qq)	Filtz. (ddd)	Görzke.
Dluhomül.	Flischenbach.	Goschen. (rrr)
Dobritsch. (qq)	Foglar.	Gotschalkovvsky.
Dobrzinsky. (pp)	Franckenavv. (ddd)	Grabitzsch. (rrr)
Döbschütz. (pp)	Franckenberg. (eee)	Grabff.
Doblschütz. (oo)	Franckstein. (eee)	Greiffen. (rrr)
Dolen.	Freund.	Gregersdorff. (rrr)
Domantz. (oo)	Frockstein. (fff)	Grimbem. (rrr)
Domelavv. (oo)	Frölich.	Griplavv. (rrr)
Domnigk. (rr)	Frobelvitz. (ggg)	Grodetzky. (sss)
Donat. (rr)	Fuchs.	Grotafsky. (sss)
Donigk. (rr)	Fürste. (bbb)	Grotte.
Dorffinger. (ss)	G.	Grünberg. (ttt)
Dornheim. (ss)	Gafron. (iii)	Grunavv. (ttt)
Dreske. (tt)	Gardaner. (iii)	Grudschreiber. (uuu)
Dresler.	Gartz. (iii)	Guhr. cogn. Stofche.
Dürschnabel. (tt)	Gartner. (iii)	Gurotzky.
Dubrafsky.	Gefug. (kkk)	Gusnau.
Dyhn. (uu)	Geisler. (lll)	Gutten. (uuu)
Dzierzanovvsky.	Gelbhorn. (mmm)	Gutthäter. (uuu)
Dzicvvunti. (uu)	Gelhorn. (mmm)	H.
E.	Gelovvna.	Hagen-Priborn.
Eberspach. (vvv)	Geraltovvsky. (nnn)	Haltnersky.
Eberhard. (vvv)	Geresleben. (nnn)	Hammerstein. (uuu)
Eckersdorff. (vvv)	Gerstman.	Hanenvvvald. (vvv)
Eckvvart. (xx)	Girsdorff. (ooo)	Hantschke. (vvv)
Eicke. (yy)	Glaubitz. (ppp)	Harde.
Eichler.	Glaubitz von Brügg.	Hasen. (vvv)
Elbel. (zz)	Glochen. (ppp)	Haske.
Eslinger. (aaa)	Glynsky. (ppp)	Haubitz.
Eychholtz. (bbb)	Gobe.	Haugvvitz. (xxx)
Eysersdorff. (bbb)	Golditz. (ppp)	Haunold. (yyy)
Ezel. (bbb)	Golkovvsky.	Heyde. (zzz)
	Gorckvvitz	Heyden.

Helbrich. (zzz)	Karvinsky. (rrrr)	Kotulinsky. (T)
Helvig. (zzz)	Kay.	Korvvitz. (U)
Hertel. (zzz)	Kazamirsky. (ssss)	Kradel.
Hertvig. (zzz)	Keltich. (tttt)	Kreischelvvitz. (W)
Hesler.	Kemnitz. (uuuu)	Kreidelvvitz.
Hellen. (zzz)	Kesselberg. (wwww)	Krakavv. (W)
Heugel. (aaaa)	Keslitz. (xxxx)	Kreckvvitz. (X)
Hirichen.	Keul. (yyyy)	Kromater. (Y)
Hocke. (bbbb)	Khroö. (zzzz)	Kromese. (Z)
Hoby.	Kickepusch. (A)	Krosnitzky, vel
Hohndorff.	Kinner, de Scharffen-	Karnitzky. (AA)
Hofchne.	- Stein. (B)	Krummenavv. (BB)
Horn. (bbbb)	Kiselovvsky.	Krzischovvsky.
Hörnigk. (cccc)	Kirschky.	Kuchenmeister. (CC)
Hundt. (dddd)	Kladrubsy. (C)	Kuhl. (DD)
I.	Kleist.	Künheim. (EE)
Jalovvsky. (eeee)	Klema.	Kuppervvolff. (FF)
Janorinsky. (ffff)	Kloch.	Küsllich.
Janschovvsky. (gggg)	Knobelsdorff. (D)	L.
Jarotzky.	Kockorsch. (K)	Labenschky. (GG)
Javvorsky. (bbbb)	Kocherle. (E)	Langenavv. (HH)
Jencovvitz. (iii)	Kochersdorff. (F)	Landiscum.
Jerin.	Kochtitzky. (G)	Larisch. (II)
Jeser five Jescher. (kkkk)	Köckeritz. (H)	Lasmund. (KK)
Jesinsky.	Kalazovvsky.	Laschovvsky.
Jornitz. (llll)	Kalazkovvsky.	Lasservvitz. (LL)
Jordan. (mmmm)	Kolvvitz.	Lassota. (MM)
Jordaner. (nnnn)	Komantzky. (I)	Lassel. (NN)
K.	Koppet. (M)	Latoftsky.
Kalckreuter. (oooo)	Kopschütz. (N)	Lemberg. (OO)
Kaldenbrun. (pppp)	Korckvvitz. (O)	Leschütz. (PP)
Kaldenhoff. (qqqq)	Koschitzky.	Lest. (Q Q)
Kamiensky.	Koschlig. (P)	Lestvvitz. (RR)
Kanitz.	Koslovvsky. (Q)	Leubel. (SS)
Kapler.	Koslenbar vel Koschen-	Leutisch. (TT)
Karmainsky.	bar. (R)	Liebdaler. (UU)
Karnavvsky.	Kotischimirsky. (S)	Lichnovvsky.
		Liedlavv.

Liedlavy. (WW)	Mettich. (4)	Nostitz. (28)
Lindainer. (XX)	Michelsdorff. (5)	Notterhoff.
Liß. (YY)	Microsovvsky.	O.
Löben. (ZZ)	Mirskovvsky.	Obisch. (20)
Löbe. (a)	Mletzko. (6)	Oderschky. (30)
Logavv. (ß)	Mohl.	Odervvolff.
Lhotsky. (γ)	Mönch. (7)	Ogigel. (31)
Lofs. (δ)	Mosch. (9)	Ohm. (32)
Lubovvsky. (ε)	Moschovvsky.	Olhafen. (33)
Lubschutz.	Monsterberg. (8)	Oppel. (34)
Lübthaler. (τ)	Moravitzky. (10)	Oppersdorff. [35]
Luck de Witten.	Morenberg. (11)	Ozorovvsky.
Lüsovsky.	Motschelnitz. (12)	Otzieslavv.
Lüttitz. (η)	Mühlheim. [13.]	P.
Lüttvitz. (θ)	Mühlberg [14]	Paczick.
Luxen. (ι)	N.	Paczinsky.
M.	Nachot.	Pafor.
Magnus. cogn. Axleben.	Nadelvitz. (15)	Panvitz. (36)
	(λ) Nacher. (16)	Parovvitz.
Ma'aschke.	Naffe. (17)	Paschvvitz.
Marck chirz. (μ)	Narbuth.	Pastervvitz. (37)
Manovvsky. (ν)	Naschvvitz.	Patschinsky.
Marckovvsky. (ο)	Nasengriff. (18)	Pavvlovvsky. (38)
Mancovvsky. cogn. Ot-Nas.	(19)	Petcke.
to.	Navvoy. (20)	Pentzigk. (39)
Marquart. (π)	Nechler. (21)	Petersvválda. (40)
Marshalck.	Netsch.	Petrovsky.
Maschkvvitz. (ρ)	Neborovvsky. (22)	Pfeil. (41)
Mazagk. (σ)	Neopolsky.	Pförtner. (42)
Mazanitzowsky. (σ)	Netz. (23)	Phaben.
Maufschvvitz. (ω)	Niebelschutz. (24)	Pickler. (43)
Mechvaldt. (φ)	Niemitz. (25)	Piller. (44)
Mehdiger. (ψ)	Nimbtsch. (26)	Pilavv.
Meelhoffen. (1)	Nisemeuschel. (27)	Pirutsky. (45)
Mesnavv. (2)	Nievviadomsky.	Planckner.
Mestitz. (3)	Norock.	Plohrizimvel
Mettel.	Novvack.	Peldrcim. (46)

Pöbſchütz. (47)	Ratſchinsky.	Sack. (98)
Pogorsky. (48)	Raufendorff. (72)	Sachkirche. (99)
Pogrell. (49)	Rechenberg. (73)	Sackrzovvsky.
Poley. (50)	Reibnitz. (74)	Salava.
Polsnitz. (50)	Reichavv. (75)	Salifch. (100)
Poppelavv. (51)	Reichel. (76)	Sauerma. (101)
Poremſky.	Reichenbach. (77)	Sax.
Porubsky.	Reideburg. (78)	Schaffhaufen.
Posadovvsky. (52)	Reinsperg. (79)	Scharffenstein. (102)
Poſer. (53)	Reisvvit. (80)	Schaffgotſch.
Poſter. (54)	Reiſchin. (80)	Schaff. (103)
Poſtolsky. (55)	Rheder. (81)	Schemonsky. (104)
Praschma. (56)	Rhediger. (82)	Scheps. (105)
Preuſs.	Ribiſch. (83)	Schebitz. (106)
Pritvitz. (57)	Riembe. (84)	Schellenhoff.
Pritzelvitz. (58)	Rimbabe. (85)	Scheetza.
Prockendorff. (59)	Rimiellkovvsky.	Scheliha. (107)
Prockon.	Rimoltovvsky.	Scherz.
Proſer. (60)	Rodovvsky.	Schick. (108)
Promnitz. (61)	Roge. (86)	Schickmonskey.
Prüſs.	Rogevvitz. (87)	Schindel. (109)
Prziſſovvsky.	Rogoisky.	Schilling. (110)
Pizedbor.	Rokansky.	Schipp.
Pachter. (62)	Rohr. (88)	Schoravv. (110)
Puſch. (63)	Rohnavv. (89)	Schirovsky
Q.	Romnitz. (90)	Schleuſer. (111)
Quos. (64)	Roftekh.	Schlievvitz. (112)
R.	Rotenhan. (91)	Schlichting. (113)
Rabenavv. (65)	Rorkirch. (92)	Smeſkal.
Rackvvitz. (66)	Rottenburg. (93)	Schmidt. (114)
Rackel. (67)	Rudetzky.	Smirnov. (115)
Radeck. (68)	Rüdirzky. (94)	Schmoltz. (116)
Rappiſch.	Ruſetzky. (95)	Schneckenhaus. (117)
Raſchitz.	Rutzky.	Schnorbein. (118)
Raſchke. (69)	Runge. (96)	Schönfeldt.
Raſtelvvitz. (70)	Rzepizky. (97)	Schönaich.
Ratzbar. (71)	S.	Schönowsky.

Schreibersdorff. (119)	Spiller. [139]	Trzinsky. [167]
Sckronsky.	Spiegel. [140]	Tschammer. [168]
Schulenberg.	Stange. [141]	Truschke. [169]
Schütz. (119)	Star.	Tschapsky. [170]
Schwabendorff.	Starzinsky. [142]	Tschaufschvitz.
Schwartz.	Steinkirch.	Tschelo. [171]
Schwartz de Oberdorff.	Stentfch. [143]	Tscherni. [172]
Schweinichen. (120)	Stertz. [144]	Tschetervvang. [173]
Schweintz. (121)	Sternberg. [145]	Tschesch. [174]
Schweidiger. (122)	Stibitz. [146]	Tschetschke. [175]
Schwenckfeld. [123]	Stimpfel. [147]	Tscheschvitz. [176]
Schvvetling. (124)	Stirinsky.	Tschier.
Schobsdorff.	Stofch. [148]	Tschirsky. [177]
Selmenau.	Stoliz. [149]	Tschirnhaus. [178]
Sebisch. (125)	Stössel. [150]	Tvvardavva.
Skil. (126)	Stradomsky.	V.
Sköpp. (127)	Strackvitz. [151]	Uchtritz. [179]
Skozovvsky.	Stronichen. [152]	Vladisler.
Sebottendorff. (128)	Sturm. [152]	Ullersdorff. [180]
Sedlnitzky.	Studnitz. [153]	Ungerathen. [181]
Schfeld. (129)	Stvvolinsky. [154]	Unruhe. [182]
Skrzidlinsky.	Stylovvsky.	Unvirde. [183]
Sch.	Strzela. [155]	Vogler. [184]
Semoratzky.	T.	Vogt.
Senitz. (130)	Tabor. [156]	Uthman. [185]
Sigrot. [131]	Tader. [157]	W.
Seidlitz. [132]	Talckenberg. [158]	Wachtel. [186]
Simmer.	Tamfeld. [159]	Waldavv. [187]
Sirchen.	Tarnavv. [160]	Walditz. [188]
Sisch. [133]	Tafe. [161]	Wambovsky.
Skebensky. [134]	Taubenheim. [162]	Warkotfch. [189]
Skozovvsky. [135]	Tauchritz. [163]	Warnsdorff. [190]
Skrzischovvsky.	Tauer. [164]	Warlovvsky. [191]
Sobeck.	Tettavver. [165]	Weichhart. cogn.
Sckolovvsky. [136]	Tommendorff.	Stumpel.
Sommerfeld. [137]	Trachz. [166]	Weigsdorff. [192]
Sobischovvsky. [138]	Fluck.	Welandt. [193]

Wuschke, sive	Wirfibinsky.	Zborovvsky.
Witzky. (194)	Woislavvsky. (200)	Zelchovv.
Wentzky. (195)	Wolff. (201)	Zettritz. (205)
Wersdorff. 196)	Worgwitz.	Ziebulcka. (206)
Wiedbach. (197)	Woysky. (202)	Ziemitzky.
Wildenstein. (198)	Wraminsky, de	Ziganer. (207)
Wiese. (199)	Wranim. (203)	Zirchavv. (208)
Winse.	Wranitzky.	Zornberg. (209)
Wzlemovvsky.	Wuris. (204)	Zvvecke.
Wingersky.	Z.	Zvola.
Wiplau.	Zagiczeck.	Zygotta. (210)
Wirtsky.	Zawadsky.	Zyrovvsky. (211)

NB. Die über diesen Catalogum Henelii gestellte Anmerkungen seynd theils aus dem neu- und vermehrten Wappen-Buch / theils aus J. A. Rudolphi Heraldiciis curiosis, theils aus Friderici Lucz Stamme Register / die beygesetzten Elogia aber aus der Silesia curiosa des gedachten Henelii gezogen. Welche Anmerkungen man derentwegen in deutscher Sprach gegeben / weil man wegen des eilenden Buchdruckers zur Übersetzung keine Zeit gehabt / sich auch viel deutsche Wörter schwer lateinisch geben lassen / und folgendes vielmal Gefahr ist / daß mit veränderter Sprache nicht auch die ganze Bedeutung verändert werde. Was die Farben in den Schilden anlangt / werden ohne Zweifel einige Fehler mit eingeschlichen / die Redens-Art derer Scriptorum Heraldicorum in der Ehl / in welcher es geschrieben / nicht allezeit beobachtet worden seyn: Dann ob zwar gedachte Scribenten eine Regel haben / daß keine Farb auff Farbe / oder Metall auff Metall zu setzen / so wird doch selbte in vielen Wapen nicht in Obacht genommen / und im Wapen-Buch das Silber von der weissen / und das Gold von der gelben Farbe selten unterschieden.

Viel aus diesen Geschlechtern / so Henelius allhier bemercket / seynd von seiner Zeit an / durch etliche und funffzig Jahr entweder ausgestorben / oder haben sich anders wohin begeben; gleichwol aber hat man alle Wapen / so man haben und verstehen können / beschrieben / weil man nicht eigentlich weiß welche aus ihnen noch übrig seyn. So hat auch Henelius viel von denen Schlesiſchen Geschlechtern / so zu seiner Zeit gelebet / und derer Wapen im Wapen-Buche zu finden / laut seiner in folgendem § gethater Verantnuß ausgelassen / welche wir in eine absonderliche Ordnung zu setzen / und denenselben die sehr viel neue adeliche Geschlechter beizusetzen

gesonnen seyn. Doch werden diejenigen/ welche etwan übergangen worden/ dienstfreundlich ersucht / solches nicht einiger Mißgunst / sondern dem Mangel gehöriger Nachrichten zuzuschreiben ; sientmalen selbige/daßerne sie ihre Geschlechts-Namen und Wapen zu communiciren geneigt sind/ künftigt geliebts Gdt! bey vielleicht erfolgendem andern Drucke dieses Werkes unfehlbar inseriret werden sollen.

(a) Abschätzung der Barones facta mentio.

(a) Derer von Adelsbach Wapen im getheilten Schild / so oben roth/ unten blau/ ein auffgerichter Löw / auff dem Helm ein weißer Mühlstein mit sechs Federn. Wappenb. P. I, p. 52.

(a) Derer von Adelsdorff Wapen im gelben Schilde zwey schwarze Flügel / auff dem Helm desgleichen. Wappenb. P. I, p. 56. Wohnen im Raudenischen.

(b) Ex horum Prosapia.

STANISLAUS AICHHEUSER,

à Leonhartwitz in Prottsch, Weida

& Lielienthal,

sequenti elogio ab Henelio in Sil. Tog. laudatur :

Magna meritis non sat est à singulis præstari illum, qui eis debitus est, honorem judicii, sæpe taciti, & cobibitum intra septa, conscientia, amoris, admirationis; verum & universorum, ipsius, inquam, Reip. interest, hac hominum judicia sciri & publicari, ipsorumq; ad id vitz defunctorum memoriam ab oblivione, & injuria temporis, res magnas attenuantis, atque elidentis, immortalitati adferere, ut quæ dum agebantur, fuerunt merita, eadem in posteritate sint exempla, quod si quis alius in hoc ævo inter Silesios, certè Stanislaus Aichheuser Jo. F. Steph. Nrp. Consil. Caesar. Collegii Senatorii Wratl. Pras. castriq; Regii Namsl. Director dignus fuit, cujus memoria per se satis clara, honorificis superstitione clarorum Virorum præconiis apud Posterorū celebretur. Vir quippe summus, familia sua nobilissima ductus eximium, Patria ocellus, amor civium, Principum delicia, & cujus adeo tanta tamq; præclara fuere virtutes, & ornamenta, ut ipsis pro dignitate celebrandis nulla par sit oratio. Is certè qui sincerè illum adversus Deum pietate cum Ludovico Imp. Pii, maximis atq; immortalibus adversus Remp. meritis, cum Cicerone patriæ patriæ aptissima juris adversus semet ipsum singularis, ac prope admirandi exempli temperantia cum L. Calpurnio Pisone, denique adversus cives administratione cum Aristide justis, honorificissimis nomina frugè meruisse scripsit, nihil præter verum scripsisse censeat.

queat. De vita ejus curriculo, ut pauca quadam dicam, in lucem editus est Anno 1582 Lugduni Batavorum, quo tunc Pater cum uxore Nobiliss. ex Bogatorum gente oriunda, quam Antverpia duxerat, rebus illic turbatis secessit. Wratislavia autem à Patre Φίλιν εις πατρίδα γαίαν reverso liberaliter educatus, ac Joanni praesertim Hoekelsbosio in disciplinam, & contubernium traditus, humaniores literas mira felicitate percepit, cumq; jam eleganter latine scriberet, graeca quoq; linguae hanc ignarus Francoforti ad Viadrum exinde, ac Marpurgi juris scientia operam dedit, in qua praestans ejus, & ad omnes disciplinas perdiscendas natum ingenium multipliciter profecit adeo quidem, ut in Academia Batavorum Lugdunensi (hanc enim potissimum incolebat) de juris controversiis capitibus sub praesidio Everhardi Bronchorst, J.Cti, Praeceptoris, ac Hospitii sui publice disputando luculentum doctrinae specimen ederet, & vim ingenii abunde ostenderet. Lovanii, & alibi literarum decora, viros eruditissimos salutavit & clarissimos, & ut omnem illis venerationem exhibuit, sic eorundem benevolum affectum in se provocare satagit, nec ullam adeo occasionem contempsit plura cognoscendi, quo scilicet bonae frugis copiam, & optimarum artium scientiam domum reportaret. At enimverò clarescere in majori theatro virtus debuit, neque adeo facere potuit, quin Reip. Wratisl. Senator, Camerarius, ac denique amplissimi collegii Praeses constitueretur, absq; alio insuper ambitu suo à Ferdinando III. Cas. Aug. Consiliarii titulo jure meritiissimo mactatus. Tot honoribus dignum semper pectus, in quo probitas cum industria, cum fide certabat, exhibuit; donec DEO sapientissimo ita visum fuit, ut cum multis annis gravissimos dolores arthriticos pertulisset, in morbum & languorem incidere deploratum, quo oppressus, tandem post quinque dierum decubitus exspiravit. Id quod factum 8 Cal. Mart. Anno 1643.

Sil. Tog. Lib. 3. No. ultim.

Im Wapen-Buch wird dieses Adeltliche Geschlecht Eyckheuser geschrieben/ und stehet ihr Wapenb. P. I. pag. 63.

(b) Die von Albersdorff führen im gelben Schild/ wie auch auff dem Helm einen schwarzen Hahnes-Kopff. Wapenb. P. I. pag. 62.

(b) Die von Aldenberg führen im rothen Schild ein Männlein in einer Kron/ auff dem Helm desgleichen. Wapenb. P. I. pag. 67.

(c) Derer von Aunsdorff aus dem Hause Gultov im Glogauischen Wapen:

(c) Ein getheilter Schild/ das Vördertheil schwarz und gelb/ das andre Theil gelb/ der Löw darinnen schwarz/ auff dem Helm der

mmmm 2

Löw

Idr auch schwarz/ die Helmdede schwarz und gelb. Wappen-Buch P. I. pag. 66.

(d) *Artztiorum* ex domo Gros-Schotgau in Duc. Wrät. Insignia: Ein blauer Schild/ dardurch ein weisse oder silberne Strassen/ der Pfeil darinnen gelb oder gülden/ das Eisen seine Farb/ auff dem Helm das Männlein in blau und gelb abgewechelter Kleidung; der Hut weiß/ die Binden blau und weiß/ die Helmdede blau und gelb. Wappenb. P. I. pag. 44.

George von Arzt auff Born/ des Raths zu Breslau/ ein qualificirter Herr/ anno 1590.

Caspar von Arzt auff Born/ des Raths zu Breslau/ anno 1625.

Adam Caspar von Arzt auff Born/ Zwenbrod/ Blandenau und Schreibersdorff/ des Raths zu Breslau/ und in vielen wichtigen Expeditionen Deputirter/ A. 1668.

(d) Der von Auer Wapen stehet im Wapenb. P. I. pag. 90.

(e) *Dominorum de Aulogk* ex domo Laubske Duc. Olsnensis Insignia:

Ein blauer Schild/ der Ochs darinn schwarz/ auff dem Helm des gleichen/ die Helmdede schwarz und blau. Wapenb. P. I. pag. 58.

Caspar von Aulogk auff Priken und Altenhof/ des Delfischen Fürstenthums Lands-Eltster/ A. 1619.

Hans von Aulogk zu Ellgut/ des Delf. Fürstenth. Lands-Eltster/ A. 1634.

(f) Derer von Art aus dem Hause Lampersdorff im Münsterbergischen Fürstenthum Wapen:

Ein blauer Schild/ das Schild darinnen gelb/ auff dem Helm eine gelbe Kron/ der Segelbaum blau und gelb gewunden/ der Segel weiß mit einem rothen Creuz/ die Helmdede blau und gelb. Wappenb. P. I. pag. 48.

(g) Derer von Arleben (Arleben Frid. Luca) *Magnus* genannt/ (welche theils aus dem Hause Kaltenwasser/ theils aus dem Hause Reischicht/ theils aus dem Hause Langenwaldau im lignitz. Fürstenth. herstanmen) Wapen:

Ein weißer Schild/ die Segeisen darinnen schwarz/ auff dem Helm eine gelbe Kron/ die Blätter grün/ die Blumen gelb. Wappenb. P. I. pag. 66.

Christoph von Arleben Magnus genannt zum Kaltenwasser/ Herzogs Friderici II zu lignitz und Brig Rath/ und des lignitzischen Fürstenthums Lands-Hauptmann/ A. 1522.

Sebastian von Arleben Magnus genannt/ auff Grentschin/ der Wohlauischen Reichbilder Hofe-Richter/ A. 1584.

Balthasar von Artleben Magnus genannt / auff Reifich / Herzog Joachim Friedrichs zu lignitz und Brieg Regierungs-Rath des lignitzschen Fürstenthums / A. 1592.

Leonhard von Artleben Magnus genannt / auff Langenwaldau / ein gelehrter Cavallier: Welcher das Schlesiſche Ritter-Recht beſchrieben / A. 1598.

(b) Derer von Balck aus dem Hauſe Goldkowitz im Brigiſchen Fürſtenthum Wapen:

Ein gelber Schild / der Bar darinn an ſeiner Farb / mit einem goldenen Türckis-Ring: auff dem Helm die Vorder-Feder ſchwarz / die mittlere gelb / die hintere roth / die Helmdede ſchwarz und gelb. Wappenb. P. I, pag. 71.

(b) Die von Banck führen im rothen Schilde eine gelbe Banck / auff der Banck einen weißen Vogel / und auff dem Helm auch einen Vogel. Wappenb. P. I, pag. 49.

(b) Derer von Bauer P. II, pag. 113.

(b) Die von Barschky führen im blauen Feld ein gelbes Horn / auff dem Helm / in der Krone zwey rothe Hörner mit acht Mundſtücken. P. I, pag. 70.

(c) Derer von Baruch aus dem Hauſe Breſſewitz im Delſniſchen Fürſtenthum Wapen:

Ein ſchwarzer Ochſ im gelben Schild; auff dem Helm der Ochſ auch ſchwarz; die Helmdede ſchwarz und gelb. Wappenb. P. I, pag. 67.

Wenzel von Baruth auff Neudorff / Herzog Joann Chriſtians zu lignitz und Brieg Regierungs-Rath A. 1624.

Dierrick von Baruth auff Deutsch Wirbuitz / des Delſniſchen Fürſtenthums Lands-Eltiſter / A. 1637.

Johann Wenzel von Baruth auff Kreiſchen / des Delſniſchen Fürſtenthums Lands-Eltiſter / A. 1665.

THEODORICUS de BARUTH in NEUDORFF

ſequenti honoratur elogio apud Henclium:

Si ulla doctrina ac virtutis apud Poſteros cara erit, nulla equidem velut ingloriam, & ignobilem oblivio obruet Theodoricum à Baruth; cuius ut natales Ducatus Sileſ. Breg. ita ſepulchrum ſibi vindicavit Conſtantinopolis. De generis ſplendore multa dici poterant; ſed vel ideo pratermittenda, quod ita homo fuit, ut hæc aliena cenſeret, virtutemque ſine ad-

te in manum convenire vellet. Educatu in Gymnasio Bregensi, Francof. Lips. ac Jenens. vidit Academiæ, ubiq; magnos, ubique eximios auditit & coluit viros Musis ac Pœbæ diligentissime operatus, in Oratoria præsertim, Pœsi, & Jurisprudentiâ eos progressus fecit, qui à summo vividq; ingenio expectari poterant, atq; adeo solidæ eruditionis, veræq; laudis & gloria fundamenta jecit felicissimè. Reducem ad suos Ill. Dux Joannes Christianus Silesiæ tunc Prærex Cels. in laudatissimum Consiliariorum suorum Collegium recepit, judiciq; provincialis Præsidentem constituit, quem ille Magistratum pari fide & diligentia gessit. Anno 1620 maximis de rebus ad aulam Ottomannicam missus, mense Augusto itineri se commisit venitque Budam 9 Sept. ac per dies ibi 16 sublitit. Calend. Octobris Bellgradum attigit, ad confluentes Savi & Danubii, vulgò Albam Gracam, antiquioribus Taurinum dictum, 21 ejusdem Mensis Nissam Servie quondam Metropolim: Inde superatis excelsis montibus urbem Sophiam olim Bulgarorum metropolim salutavit, & per amœnissimam sylvam Sophianam 18 Octobr. Philippopolin venit, ibique diem unum quieti dedit, postridie Cal. Nov. celeberrimam Urbem Hadrianopolin adiit, atque exinde promotio itinere 11 Novemb. Pontipicolum, tandemq; 14 Novemb. Byzantium ipsum ingressus est. Aula Turcica cum aperta ei esset epulo solemni in Divano, qui locus deliberationibus Bassarum destinatus est, 6 Decembr. interfuit, quo finito in conspectum Turcarum Imperatoris pallâ Turcicâ serico & auro intextâ indutus more solito deductus, ac post habitam orationem cum testificatione singularis gratiæ, omnibus quippe boni oratoris ac Legati numeris impletus dimissus fuit. Biduò post maligna febris, quam petechialem vocant, infestari cepit; nec prius morbi inexpugnabilis intemperies conquievit, quàm ipsum 11 Dec. circa meridiem procul à suis, procul à suorum destinatione & votis (ô iniquitatem rerum humanarum! ô fallaces spes ac cogitationes nostras!) morte multavit, si mortem tamen fas vocare, quâ viri hujus mortalitas magis, quàm vita finita est. Funus ei solemnius & honorificè factum 14 Dec. in Galata urbe amœnissima, quæ non solum mercatoribus extraneis, sed Legatis quoque Gallico, Anglico, Veneto & Batavo gratum quidem hospitium & requietorium præbet. Hunc ergo & vitæ & itineris in maximis patriæ turbis suscepti exitum habuit Baruthus noster: Vir ille quidem animo excelsus, ingenio sublimis, judicio acri, tanta ad hæc probitate, modestia, & candore, ut gratia cum Musis, virtus cum doctrina in eo certare viderentur, atque ob id ævo longiori haud dubiè dignissimus; de cujus tamen felicitate nihil ideo delibatum fuisse existimandum est, quod peregrè defunctus, peregrè cla-

tu, peregrè nunc jacet: quoniam omne solum sapienti unum est idemque: quoniam Illustrum virorum, juxta Themistoclem, sepulchrum est omnis terra: quoniam ubicunque pulcher animus erumpit, cælum suum petit: quoniam denique sicut Anaxagoræ Philosophi dictum Aeneas Sylvius (quem cum nomine mutatum, & quodam velut Ciræo poculo in aliam naturam conversum fuisse Duarenus scribit) in epitaphio Chrysoloræ, generis olim nobilitate inter Græcos & doctrina illustris viri, expressit:

*Quo moriari loco nil refert, undiq; cælum
Pœnarumque locus, mensura distat eadem.*

Secutus eum exiguo intervallo Frater germanus Georgius, qui cum 4 Jun. anni insequentis in eundem morbum incidisset, post 4 dierum decubitus, & ipse floreute ætate in fata concessit ac 10 Jan. pariter cum fratre sepulchri honore donatus fuit.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 28.

(k) Forſan Bibran, de quibus mentio facta, dum ſuprà de Liberis Dynaſtis egimus.

(l) Derer von Bedaw Wapen:

Ein weißer Schild/ die Fähnlein oben gelb/ unten roth/ die Stangen auch roth/ das Verglein gelb / auff dem Helm desgleichen / die Helmdede roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 62.

(l) Derer von Behem Wapen ſtehet im Wapenb. P. I. pag. 64: ſihren eine ſilberne und ſchwarz gevierdte Lilie in einem gevierdten Schild verwechſelter Farben. Herald. curios. p. 167.

(m) Ob die von Bergen/ und von Berg / wie auch von Berge / eines Geſchlechtes ſeynd / hat man bißhero noch nicht gewiß erfahren können. Conſulatur das Wapen-Buch.

Derer von Berg (derer erliche aus dem Hauſe Herrndorff des Blogauſchen/ andere aber aus dem Hauſe Niebiſch aus dem Saganſchen Fürſtenthum ſtammen) Wapen:

Ein getheilter Schild oben weiß/ der Voß darinnen roth/ unten blau / auff dem Helm ein grüner Pfauen-Schwanz / die Helmdede roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 103 ; pag. 55, &c.

Comitum de Berg, & nonnullorum Majorum in catalogo de Comitibus Sileſiæ facta fuit memoria.

Derer von Bergen Wapen iſt ein ſilbern- und rother in zweyen Reihen fünfmal geſchachter Querſtreiff im blauen Schild. Wie es J. H. Rudolphi in Herald. curios. pag. 169 beſchreibt.

[n] De-

(n) Derer von Vesß [Erid. Lucz schreibt Veess] Wapen: Ein rother Schild/ der Aß samt den Blättern darinnen weiß/ auff dem Helm die Federn alle schwarz/ die Helmdecke roth. Wapenb. P. I, pag. 60.

De iis, qui Baronatus axiomate gaudent, jam egimus superius.

(n) Die von Vetsch führen so wohl im Schild/ als auff dem Helm ein Rad. Wapenb. P. I, pag. 62.

(o) Derer von Vibritsch aus dem Hause Niclasdorff im Brigischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild/ die Rüben darinnen weiß mit grünen Blättlein/ auff dem Helm der Flügel wie der Schild/ die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 62.

[o] Die von Viberau führen einen getheilten Schild/ das vordere Theil blau/ das andere roth mit einem durch beyde Theil von der linken gegen der rechten Seiten abwärts gekehrten Degen/ıc. Wapenb. P. I, pag. 66.

[o] Derer von Viberstein P. I, pag. 56.

(p)

CHRISTOPHORUS BILITZERUS

à Bilitz, Med. D.

hanc apud Henelium laudem promeruit:

In Christophoro Mathia filio, Mathia fratre prater optimarum rerum, atque artium variam & multiplicem cognitionem prastantissimum fuit ingenium, acerrimum iudicium, veritatis singularis amor, incredibilis diligentia, summa fides, nulla arrogantia, nulla superbia, nullus fastus; quæ omnia cum in externo aliquo diligere soleamus, quomodo non in cive? ut ignis radii in proximos vebementiores: sic natura, & amoris. Magnum certè vinculum Patria est, nec solvendum, licet aut peregrinatione, aut alienis pœnibus videri posset laxatum. Et amavi quidem ego intimo sensu meo Virum prastantissimum eo magis, quod à parentibus noster is affectus cepisset; & in nos aded, velut jure quodam hereditario, transisset. Naturâ bonus facilem animi cultum admiscit, in Bregensi præsertim, ac Wratisl. Gymnasii, ad Academiæ autem translatus, cum à litibus, quibus discipulandis, dirimendisque juris cognitio ferè occupata est, aborreret, medendi artem, quæ non solum magnos Principes, & in his Alexandrum M. si Plutarcho fides, sed viros etiam pios, inque iis Casareum fratrem Magni Nazianzeni, quod ipse frater scribit Orat. 10, excelluisse constat, multis nominibus consecrandam sibi proposuit, & hoc quidem, dum agit, ita sese gessit,

gesit, ut amari, ut laudari, ut solemniter denique Doctoris titulo in nova Hassorum Academia Gissenfi exornari meruerit. Eo igitur cum studiorum fructu in patriam reversus operi manum admove caput, nec ita multo post Carnoviam ab Ill. Marchione Brandeburgensi honorifico stipendio invitatus, medicinam inibi aliquot annis, ducta etiam interea uxore, Susanna Elerchia, virgine lectissima, quae post ejus obitum Henrico Roslero D. Consiliario Lignicensi nupsit, cum fide pariter ac laude sua exercuit: at, o vitam laborum omnium, & studiorum periodum! o fallacem hominum expectationem! o ineluctabile factum, vix annum attigerat ætatem, cum qui corpore semper fuerat imbecillior, in morbum incidit gravissimum, cui quidem tollendo nihil non, & initio, & postea tentatum fuit, sed incassum omnia; quippe cum refractarius ille, nec precibus pro agro fusis, nec manibus Deorum (sic Phiton medicamenta vocat) cederet, sed augesceret indies, & ingravesceret: donec ei tandem ipso Epiphaniorum festo anno hujus seculi 21 & vitam absulit, & mortem attulit, sed quæ tamen non illi mors ad mortem, sed via fuit ad vitam illam eternam: extra cujus spem solidam omnia in hoc mundo nihil, nisi vanitas vanitatum, sunt.

Das Wapen derer von Viltsch ist zu finden im Wapenb. P. I. pag. 67.

(p) Die von Viltsch führen im rothen Schild ein Stück von einem Rad / auff dem Helm 12. schwarze Federn. Wapenb. P. I. pag. 71.

[p] Die Bindemänner führen einen getheilten Schild / der obere Theil roth / der untere mit Schacht-Steinen gefüllet / auff dem Helm eine Lilien. Wapenb. P. I. pag. 56.

(p) Die von Vircen führen im gelben Schild zwey Kreuzweiß über einander gelegte Aeste / auff dem Helm zwischen den Flügeln desgleichen. Wapenb. P. I. pag. 65.

(p) Das Wapen derer von Bischoffsheim hat einen dreyfachen Schild / der obere Theil schwarz / der andere weiß / der dritte roth / auff dem Helm über der Cron schwarz und weiße Federn. Wapenb. P. I. pag. 59.

(q) Die von Blanckenstein führen einen dreyfachen Schild / der obere Theil roth / der mittlere weiß / der untere roth / auff dem Helm ein Gemsboorn. Wapenb. P. II. pag. 88.

(q) Derer von Bischoffswert (derer etliche aus dem Hause Groß-Peterwitz / andere aus dem Hause Petersdorff / beydes im Jaurischen Fürstenthum gelegen / herkommen) Wapen:

Ein weißer Schild / das Eisen darinnen schwarz / auff dem Helm
nn nn die

die mittlern drey Federn weiß / die fördern schwarz / die andern roth / die Helm-Decke schwarz und weiß. Wapenb. P. I. pag. 51.

Sigismundus von Bischoffswert / Herzogs Georgii zu Münsterberg Hoffmeister / A. 1530.

Arnold von Bischoffswert / der Fürsten und Stände Ober-Steuer-Einnehmer / A. 1553.

(9) Die von Blacha führen im Schilde zwei doppelte Listen / darzwischen einen Pfeil / durch den Helm auch einen Pfeil / so beyde roth seynd. Wapenb. P. I. pag. 59.

(7) Derer von Bludowsky aus dem Hause Nieder-Bludowitz im Teschnischen Fürstenthum Wapen :

Ein rother Schild / das Schiff darinnen gelb / auff dem Helm eine gelbe Cron / das Schiff roth / der Pfauen-Schwanz an seiner Farb / die Helm-Decke roth und gelb.

Andreas von Bludowsky und Bludowitz / Herzogs Adam Wenzels zu Teschen Rath / und des Teschnischen Fürstenthums Landes-Hauptmann / A. 1599.

(1) Derer von Bock aus dem Hause Hobendorff im Schweidnischen Fürstenthum Wapen :

Ein weißer Schild / der Hirsch darinnen roth / auff dem Helm dess gleichen / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. II. pag. 113.

Ex hac illustri stirpe tres præcipue in Silesia sua Togata laudantur ab Henelio sequentibus :

WOLFFGANGUS à BOCK de HERMANDORFF.

I. U. D.

Quod de Liguribus olim Apollinaris, id de Silesiis quoque, si viveret, indubie dixerit, tætit & Silesia Tullios suos. Felix vero hoc nomine, & nimium felix Silesia!

Te clari Proceres, te bello exercita pubes

Ænulate Latæ decorat sacundia lingua.

Quin etiam mores, & latum fronte serena

Ingenium natura tuis concessit Alumnis;

Ne solum antiquos ostendat Roma Catones.

Exempla haud longe petenda. Unius mihi maltorum instar Wolffgangus Bockius, Alderii f. Sigismundi N. Eq. Silesie nobilissimus: qui cum natura bonus facili animi & ingenii cultum admisset, iis autem jam instructis artibus, quæ virum faciunt, & iis exornatus honoribus, quos viris Acade-

mia

mis confert, ab umbra sese ad lucem translisset, inter Friderici II Lignicensium Ducis Consiliarios receptus, ipsum etiam Cancellarii munus amplissimum cum Patria bono & Principis splendore obiit: ἀντὶ, ut Augustus de mortuo Cicerone dixit, Ἀντὶ καὶ Φιλόπαισις.

Dicendi torrens, cui copia, quæ tamen aurum

Non etiam luteam, polveret illuviem.

Eoque nomine Silesiorum Pericles vulgo nominatus, id quod se suo quoque Morvillerio, in quo exemplum omnium Cancellariorum esse vult adumbratum, quam verissime dici posse non immerito optat vir Cl. Hermannus Kirchnerus. Franciscus Faber in Sabotho eleganti compositione Lycotragum nominat, cujus in Patriam amor & pietas vel maxime A. 1546 enituit; quo coram D. Ferdinando Rege contra Bobemos jugum Silesie spreto Privilegiū imponere molientes, patriæ libertatem adseruit, magnorumque adeo causis tumultuum præcis, haud injuria Ducem illum Gracia Agamemnonem non tam optasse, Ajacis uti similes se haberet, quam ut Nestoris, idque si contigisset, minime dubitasse, quin Trojam cum facili negotio, tum brevissimo tempore expugnaturus esset, suomet exemplo satis superque comprobavit:

Slesia servitio quod nostra adserta pudendo
Est Wolfgangæ tuum, facunda fulmine lingua
Dum Patriæ causam, supremaque juratueris
Atque ore intrepido, sermoni obsistis iniquo,
Nectanti valui Bojemæ potentia, Slesus
Imperio ut vellet Zechi audivisse superbo.

Ob que quidem merita quæ non dignissimum judicet, qui in celebrem hunc Clarissimorum virorum Senatū accenseatur, ac styli vivacitate Anna Perenna consecretur? parum nempe est in hominum memoria, si eam non vetat consensescere scribentium fides. Hoc Orientis ipse Domitor Alexander, hoc Caesar, hoc veterum Regum nobilissimi sensere, nec aliam speraverunt triumphis suis sortem, quam qui litterarum beneficio contigisset. Obiit A. 1550 pestilenti lue inter Conjugis & liberorum lamenta in ipso mediæ ætatis flore extinctus, & aliquot Carminibus Epicediis ab Abrahamo Bockio suo ex Fratre nepote, meliorum tunc litterarum studiis in Academia Viennensi dedito, corroboratus.

ABRAHAMUS à BOCK,

in Kliphausen & Salhausen.

Non Patria modo, sed exteris quoque Principibus Silesiorum virtu-

nnnn 2

rem,

tem, doctrinamque usui & decori fuisse, clarum inprimis exemplum suppeditat *Abrahamus à Bock*, Scholæ primum Goldbergenfis, mox Viennensis, inde Lipsienfis, Basileensis, & Bononiensis Academiarum Alumnus, & in hac nationis germanicæ Consiliarius, ubi Lipsiam rediisset, factus ibidem Curiae Assessor, hinc Aulicus, tandemque intimus inclytorum Saxoniae Ducum Augusti, Christiani I, Christiani II, S. R. I. Electorum ac Friderici Guilielmi Pro-Elect. Consilarii, Judicii Lipsienfis Praeses, idemque Legationibus variis cum laude obitis clarissimus: Cujus insignes dotes plenis tibiis decantavit, eumque in modum personavit, ut aliis omnibus, nedum mihi eam laudem præripuisse videatur Frid. Taubmannus perquam elegans, & edecumatum ipsius Carmen ad Christianum II. Elect. inter Schediasmata poetica p. m. 262. L. I. Eleg. Illud vel mantissæ loco minime prætermittendum, quod in Legato suo litteris prodidit Herm. Kirchnerus à Stephano Poloniae Rege, togæ, bellicique peritissimo, atque immortalitate dignissimo Heroe, Abrahamum hunc Bockium, ejusque Collegam Andream Pauli Saxoniae Electoris Legatos, ob spectatam prudentiam, fidem, virtutemque fuisse habitos, ut non dubitarit Princeps ille prudentissimus, ingeniorum spectator, & Censor acerrimus confirmare: *se non minus Regni & Imperii, sed totius terrarum orbis gubernacula duorum horum Nestorum fide & consilio adjutum felicissime moderaturum.* O magnificam vere regiae Commendationis vocem, omniq; cippo & statua gloriosiore! Sed neque hoc silendum, à Principibus Lygio Bregenfi sumtus studiorum Bockio fuisse suppeditatos, qui deinde cum Electoribus Saxoniae addictus esset, ejus tamen consilio plurimum sunt usi, quod frequentes litteræ testantur. Poetam eum fuisse non ex infima sorte, vel juvenilia ejus carmina Viennæ A. 1551 excusa, atque Georgio Duci Bregenfi inscripta fidem faciunt, ut proinde in ruborem dare posset nobiles eos, qui ita litteris sese addicunt, ut versum aliquem concinnare existiment esse infra ordinis sui dignitatem, exacturi Poetas à Republica, si per illos staret, quod Platonem arbitratum legimus. Felicem ac placitam senectutem nactus, postquam Deo pietatem, proximo singulare modestiæ ac justitiæ exemplum per annos 71. Electorali domui Saxoniae per 46 annos fidem comprobasset interruptam. Obiit Dresdæ non sine bonorum omnium desiderio A. 1603.

SIGISMUNDUS à BOCK

in Guttmansdorff, in Habendorff, Schönborn, Rosenbach, Rosenau, & Mittel-Weisau.

Debetur

Debetur hoc virtutibus, ut non praesente solum illas, sed etiam ablatas à conspectu colamus, eo quidem magis, quod esse plures bonos juvat, si gratia bonorum non cum ipsis cadat. Silesiacæ ergo nobilitatis Ocellum & generosa Bockiorum familia meliorem sanguinem quomodo prateream, Sigismundum puta, Friderici Joannis nipotem, quem à prima inde adolescentia ad verum decus nitentem in Brigenfi potissimum & Aurimontano Gymnasio is genii cultus, eaque studia, & ad vitam politicam instituta progymnasata exceperunt, à quibus facilis in omnes dignitates decursus est. Eperegrinationibus quidem, quas prudentia Civili comparande per Germaniam, Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniam obiret, cum ad suos redisset, licet vivere arbitrato suo posset diutius, Patrie tamen amor ratione valentior omni, studiumque bene merendi de multis, mature illum publicam in scenam produxit, in qua personam suam inter primos iudicii, quippe regius in Ducatibus Suidnicensi & Jaurov. Assessor Ordinumque Consiliarius apte & decore gessit, multasque adeo & graves Reipublica partes sibi mandatas in Comitibus praesertim Principum atque Ordinum Silesiae, ad quae frequentissime mittebatur, magna cum Prudentiae laude sustinuit. Caesaris Majestatem devotissima observantia & cultu ita honoravit, ut eam supremo numini quam arctissime & quantum rerum natura ferret, copularet; ob idque Silesia in factiones scissa constans ipse Austriacarum partium assertor fuit, atque ut ad Caesaris obsequium, sed bonis conditionibus, salva Privilegiis atque immunitatibus Provincia ceteris erudiretur, pro virili sua unice operam dedit, eo quidem nomine quam maxime idoneus visus, qui binis illis memorabilibus legationibus ad Serenissimum Elect. Saxoniae, ipsumque adeo Augustissimum Imper. A. 1621 adhiberetur. Quo id factum successu, loquuntur historia & Annales. Bockium quidem id ea occasione inter alia consecutum constat, ut cum Caesar perspectam tot modis erga se fidem sine praemiis minime dimittendam putaret non solum inter Consiliarios Curiae, quam Cameram Silesiae appellant, illum accensuerit, ac Carolo Hannib. Dobnerfi Burgg. atque Friderico Gellbornio Collegam adoperaret; sed & Ducatus Mönsterbergensis & territorii Francosteinensis Praefecturam nihil tale affectantem, nedum ambitiose appetentem, aut artibus nitentem huiusmodi, quas usurpari in his talibus nonnunquam audivimus, donaverit: cumque promptum juxta & serundo parem comperisset, varias ei postmodum expeditiones ac Legationes decrevit; Nec ulla fere in Silesia Comiticia celebrari iussit, in quo non ipso uteretur Commissario. Principibus placuisse viris non ultimam laudem esse veterum quidam dixit: Qua ergo Glo-

ria dignum baud modo virtutis sua in magnis Principibus, cum primis quoque Joanne Georgio Elect. Sax. Carolo Archi-Duce Austriae, ac Georgio Rud. Duce Silesiae Lygio-Bregensi testimonia tulisse, charum iis & acceptum fuisse, sed summo etiam Principi in tanta eligendi facultate praecipue placuisse putabimus? Neque vero parum ad eam facit, quod sicut alias administrationis publicae partes, quae par erat fide, industria non dispari noster gessit; sic vel maxime in Praefectura sibi collata rectum clavum tenuit; suarum esse partium arbitratus, attendere, ut imperium in Provinciis iustum esset, ut legibus ac Privilegiis consentaneum, & moderatum ac paternum, ut non tam sibi, quam fidei suae commissis salutare & fructuosum, rationibus ob id sollicitè initis, & accurate circumspèctis, quibus eorum tueri commoda ac provehere posset. In litibus dijudicandis, cum ob oculos illud Spiritus S. oraculum subinde poneret: Videte Iudices quid faciatis, non enim hominum Iudicia, sed DEI, exercetis; juris & aequitatis aequabilem servare tenorem omni conatu consilioque laborabat, nihil gratis aut offensa indulgebat, non cupiditate, non tactu à recto abduci se patiebatur. Interpellantibus se faciles praebebat aditus: nullis querelis aures erant clausae, nulla erat personarum penes eum differentia: quia quamvis è plebecula aequae ac praecipuae notae viros audiret, de occupatione nunquam occupabatur; imo confirmabat adire cunctantes, etiam querimoniis explicatis, ne quid adhuc sileretur, interrogabat. Persequendi Juris sui nulli adimebat potestatem, neminem indicta aut incognita causa condemnabat; nullum denique aut justo asperius puniebat, aut impunitate proposita ad licentiam animabat. Cui quidem rei, qui per decennium ipsi adfedi, testimonium tanto perhibere possum certius, quanto majorem fidem oculatus, auritusque testis meretur. Fides velut gluten est actionum & negotiorum omnium:

Quo sine non tellus pacem, non aquora norunt

Fussitque consorti, tacitumque in pectore numen.

Atque haec quidem elogii causa mihi cum aliis, sed praeter quas ipse peculiarem quoque & propriam habeo, singularem nobilissimi viri erga me protubantiam & favorem multis argumentis mihi cognitam. Ille nimirum fuit, qui me & sincere dilexit, & charè aestimavit, benigneque habuit, qui iudicio mihi suo, quo ceterarum rerum valebat plurimum, tantum se deferre ostendit, quantum ego, neque si ambitiosus essem postulare auderem, neque si ad verum fuisset veniendum prestare potuissem, qui multorum mihi procerum gratiam, ipsiusque adeo Caesaris clementiam abunde conciliavit; qui salarium meum bonissimam & duplicatam accessione, ut ad vitam cultum sufficeret.

fecerit, vel muneri convenientem, augeri fecit; qui denique alia multa in me contulit beneficia laculenta, quorum etsi diffusam laudem ulla oratione aquare haut opus est nostrarum virium, in imo tamen pectore inscriptam seruo,

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus,
 styloque & ore predicare non desinam. Poetarum Princeps Virgilius duobus memoriam aeternam non promisit modo, sed & praestitit:

Fortunati ambo si quid mea carmina possint

Nulla dies unquam memori vos eximet aeo,

Dum domus Aeneae Capitoli immobile saxum,

Accolet imperiumque Pater Romanus habebit.

Tametsi vero à nostris hisce scriptis genium aliquem ad perennitatem polliceri vix debeam, Sed quod ait ille, ἐν γένεσσι νέεσθαι, injurius tamen sine ac decorem omnem decoxisse videar, si gratiis Bockianis, quae & flagrant in me fuere, & sine furo, non habeam apud Posteris gratiam, ac tabellam velut confessoriam, qualem in memoriam sacrarum suspendam, sed cui adscribo, quod antiquitus solent, qui pusilla pro facultate, quisque suis Diis consecrabant: ἀλλὰ γὰρ ὁδὸς ἐχον. Dedi nimirum, ut Plinii verbis dicam, quantum maxime potui, daturus plus si possem. Tametsi quod homini potest dari majus, quam gloria, laus, & aeternitas? aeterna quae descripsi, non deerunt, & fortasse ego scripsi, quae futura. Apoplexia tandem inter Liberorum & Conjugis amplexus, qui adesse poterant, postquam ipsis longum vale dixisset, & optima quaeque à DEO precatus fuisset, latius lubens expiravit A. 1631.

(2) Die von Bockwitz führen einen getheilten Schild / im oberen Theil einen Greiff / im untern neun schwarze Flammen abwärts gekehret / auff dem Helm einen Vock. Wapenb. P. I. pag. 52.

(3) Die von Botschwitz führen einen getheilten Schild / oben gelb / unten weiß etc. Wapenb. P. I. pag. 76.

(4) Die von Boraw führen einen dreysachen Schild / der obere Theil ist weiß / und mit drey Rosen gefüllet / der mittlere roth / der untere weiß / auff dem Helm einen Pfauen-Schweif. Wapenb. P. I. pag. 57.

(5) Derer von Borck Wapen siehe im Wapenb. P. II. pag. 171. unter den Sächsischen.

(6) Derer von Boreck aus dem Hause Kostropitz im Teschnischen Fürstenthum Wapen:

Der Obertheil des Schildes schwarz / darinnen ein geharnschter Mann

Mann in Alt-Römischer Kleidung sambt einer Sturm-Haub / in der linken Hand einen gelben Stab aufwärts haltend : Der Untertheil des Schildes schwarz und gelb / darinnen drey Sterne ; auff dem Helm eine gelbe Cron / und ein Mann wie im Schild / die Helm-Decke schwarz und gelb.

Caspar von Boreck auff Krostropitz / Herzogs Wenzels zu Teschen Regierungs- und Land-Rath / anno 1572.

Wilhelm von Boreck / Kaysers Ferdinandi II Obrister / Rath und Landes-Hauptmann des Bresl. Fürstenthums / A. 1638.

(r) Die von Bornstet führen im blauen Schilde eine rothe Kappen / auff dem Helm auff der gelben Kappen gelb / blau / weiß und rothe Federn. Wapenb. P. I. p. 54.

(u) Derer von Vorschnitz (so theils aus dem Hause Friedeberg im Schweidn. Fürst. theils aus dem Hause Peterwitz im Schweidn. Fürst. theils aus dem Hause Prauß im Brieg. Fürstent. theils aus dem Hause Stampen im Delsnischen Fürstent. herkommen) Wapen :

Der Schild blau und weiß abgetheilt / auff dem Helm dergleichen / die Helm-Deck auch blau und weiß. Wapenb. P. I. pag. 53.

L. H. Rudolphi schreibt / sie führen einen Schild mit vier-zweymahl quergeheilten silbern und blauen ablangen Gegenstreiffen / in Herald. Cur. pag. 168.

Wenzel von Vorschnitz auff Prauß und Rauchwitz / der Weichbil der Strelen und Nimbesch im Briegischen Fürstenthum Hoff-Richter / A. 1587.

Georg von Vorschnitz auff Praus und Rauchwitz / des Brieg. Fürstenth. Lands-Eltester / A. 1664.

(w) Derer von Borwitz (so theils aus dem Hause Neudorff im Glogauischen ; theils aus dem Hause Hartenstein im Lignitzischen Fürstenthum) Wapen :

Ein rother Schild / ein Widder darinnen weiß / auff dem Helm das vorder Horn weiß / in der mitten roth / das ander roth / in der mitten weiß / die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I. pag. 70.

Adam von Borwitz und Hartenstein auff Herkogsvaldau / Herzogs Georgii III zu Lignitz und Brieg hochverdienter Rath und des Briegischen Fürstenthums Landshauptmann / A. 1650.

Adam Christian von Borwitz und Hartenstein auff Herkogsvaldau / Herzogs Ludovici zu Lignitz Regierungs-Rath / A. 1662.

(x) Derer von Brauchitsch (so theils aus dem Hause Brauchitschdorff im Liegnitzischen / theils aus dem Hause Ober im gemeldten Fürstenthum) Wapen:

Ein weisser Schild / der Hirsch darinnen schwarz mit rothen Hörnern / auff dem Helm ein schwarzer Mond / die Helmdecke schwarz und weiß. Wapenb. P. I. pag. 56.

(y) Die von Brühz führen einen dreyfachen Schild / der obere Theil gelb / der andere roth mit einem schwarzen Schweins-Kopff / der dritte gelb / auff dem Helm ein rothes und ein gelbes Horn. Wapenb. P. I. pag. 59.

(y) Derer von Brocken Wapen / P. I. pag. 64.

(y) Derer von Braun ist im Catalogo der Schlesischen freyen Standes-Herren schon gedacht worden. Ihr Wapen suche im Wapenbuch / P. I. pag. 52. P. IV. pag. 27. 29. 32.

(y) Derer von Brebel Wapen stehet im Wapenb. P. II. pag. 39, unter den Tyrolischen.

(y) Derer von Brendel P. I. pag. 66.

(z) Derer von Brocker (F. Lucæ nennet sie Bruckot) aus dem Hause Mötticht im Liegnitzischen Fürstenthum Wapen:

Ein blauer Schild / der Ziegenbock darinnen weiß / das auff dem Helm auch weiß / die Helmdecke blau und weiß.

(z) Die von Bruck führen im gelben Schild einen rothen Zepter / auff dem Helm eine Kron / auff der Kron einen Hirschen. Wapenb. P. I. pag. 61.

(z) Das Wapen derer von Bubelwitz P. I. pag. 51.

(aa) Derer von Buntsch / Rasbar genannt / aus dem Hause Pzieber im Oppelischen Fürstenthum Wapen:

Ein getheilter Schild / das Vordertheil roth und weiß / das andere Theil gelb / auff dem Helm das Vorderhorn roth / das andere weiß / die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I. pag. 54.

Friedrich von Buntsch / Rasbar genannt / der Herrschafften Bentzen und Tarnowitz Hauptmann / A. 1580.

Friedrich von Buntsch / Rasbar genannt / Churfürst Joachim Friedrichs zu Brandenburg Rath und Landes-Hauptmann des Fürstenthums Jägerndorff / A. 1599.

(bb) Derer von Buchwitz aus dem Hause Kraschen im Delsnitzischen Fürstenthum Wapen:

Ein getheilter Schild / das Vordertheil schwarz / das andere gelb / auff

auff dem Helm eine gelbe Kron/ der Greiff schwarz mit einer gelben Kron/
die Helmdecke schwarz und gelb. Wapenb. P. I, pag. 58.

(bb) Die von Bucher führen einen getheilten Schild / das obere
schwarz/ das untere gelb/ die beyden Theile füllet ein Buchbaum/ auff dem
Helm eine Kron/auff der Kron zwischen den Flügeln wiederum ein Baum.
Wapenb. P. I, pag. 64.

(cc) Derer von Burckersdorff aus dem Hause Mittelwaldau im Glogauischen Fürstenthum Wapen:

Der Schild gegen einander roth und weiß abgewechselt / mitten durch
ein blauer Strich/ auff dem Helm eine rothe/ blau und weisse Feder/
die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 57.

Conrad von Burckersdorff auff Mittelwaldau / Herzogs Henrici X
zu Glogau Rath/ und des Fürstenthums Lands-Hauptmann/ A. 14: 8.

(dd) Derer von Burckhaus ist unter den Grafen Meldung geschehen.

(ee) Derer von Busewoy, (F. Luca schreibt Buswoy) aus dem Hause
Baro im Glogauischen/ Wapen:

Ein getheilter Schild/ oben blau/ der Adler-Kopff gelb / der Schacht
unten roth und weiß/ auff dem Helm eine gelbe Kron/ der Kopff auch gelb/
die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 57.

(ff) Derer von Christwitz Wapen hat einen in blau/ weiß und roth ab-
getheilten Schild/ auff dem Helm die beyde Rappen umgekehrt/ die rothe
mit einem blauen/ die blaue mit einem rothen Überschlag. Wapenb. P. I,
pag. 61.

(ff) Derer von Büttner / aus dem Hause Günterwitz im Oelsnischen/
Wapen:

Der ganze Schild gelb/ der Greiff darinnen roth / mit einem Eisen
in den Klauen/ der Balcken schwarz/ auff dem Helm eine gelbe Klaue;
die Flügel und Greiff auch roth/ die Vörder-Helmdecke roth und gelb / die
hintere schwarz und gelb.

(ff) Die von Chila führen im Schild einen Balcken/ auff dem Balcken
drey Rosen/ auff dem Helm einen schwarzen Flügel.

(gg) Derer von Clema, Tschapky (F. Luca schreibt Tschapel) ge-
nannt/ aus dem Briegischen Fürstenthum Wapen:

Ein getheilter Schild / unten gelb / oben blau / die Räder gelb / auff
dem Helm eine gelbe Krone / die beyden Flügel blau / die Helmdecke blau
und gelb. Wapenb. P. I, p. 67.

Adam von Clema Zschapel genannt / des Weichbildes Creutzberg im
Briegischen Lands-Eltster / A. 1663.

(gg) Sollen vielleicht die von Czechav seyn / welche einen grossen aus-
gespizten schwebenden silbernen Querstreiff im rothen Schilde führen.
P. I, p. 70. & Herald. Cur. p. 135.

(bb) (ii) Derer von Ezedlitz und Ezigan ist unter den Freyherrn
Werbung geschehen.

(bb) Die von Czechovski führen im rothen Schild einen stehen-
den schwarzen Ast / auff dem Ast ein Creuzel / auff dem Helm zwischen den
Flügeln desgleichen. Wapenb. P. I, pag. 51.

(kk) Derer von Czirn (so theils aus dem Hause Priborn / theils aus
dem Hause Zirpis / im Briegischen Fürstenthum / theils aus dem Hause
Heinsberg im Jaurischen) Wapen:

Ein rother Schild / darinn zweien weisse Steine / auff dem Helm eine
gelbe Krone / der Mohr roth gekleidet mit einer webenden Binde um das
Haupt / die Helmindecke roth und weis.

Heinrich von Czirn auff Priborn / Herzogs Georgii II, und Herzogs
Joachim Friedrichs zu lignitz und Brieg Regirungs-Rath / Anno 1588.

Georg Heinrich von Czirn auff Priborn und Zirpis / Herzog Jo-
ann Christians zu lignitz und Brieg Rath / A. 1614.

Antiquitatem stemmatis Czirniani Henelius deprædicat in sequenti
elogio:

JOANNES à CZIRN.

Czirniorum Siles. Equitum ultra 400 annos in hac, & in vicinis pro-
vinciis, qua pace, qua bello propitia satis fortunâ, & famâ, exercitatum
fuisse virtutem, plena est Patriæ historia, plena sunt veterum Siles. Prin-
cipum diplomata, in quibus ejus familia gentiles inter primos proceres, ac
Vasallos rerum gestarum testes subinde laudantur: ut vel inde liqueat, in
principum aulis frequenter versatos fuisse. Ex eorum censu Conradus, &
Magnus sub initium seculi XIII non inglorii vixere: circa A. sec. 1343 Opi-
cius & Henricus Episcopi, & Reip. Wratl. professi hostes; sed utrig, tandem
bonis conditionibus reconciliati, cum interea arcem illorum celebrem Romes-
bergam, seu Rabsbergam Gulielmus Oppav. & Manserb. Dux exercitu Vna-
bulaviensium instructus non interceptisset modò, sed & solo æquari jussisset.
A. 1349 ac seqq. Præfecturam Regiam territorii Francostein. ingenti cum
laude Henricus gessit: patrum autem nostrorum ætate præter posteros alios
numeratissimos in plures stirpes divisos, nobilissimis familiis per matrimo-

nia innexos, & si hoc quoque ad rem facit, locupletissimos, sed qui propter crebras gentiliū absque liberis masculis decedentium mortes ad exiguam paucitatem redacti. Joannes à Czirn, Majorum suorum decus ingenti, & doctrina gloria egregie illustravit. Quis cum mox aetate ea, in qua puerili animus primis literarum elementis informari solet, magistris traditus, indeq; in scholas discendi causa missus cum eleriter aequales ingenii laude superaret, trivialis illius disciplina rivulis exhausta, ad fontes ipsos cognoscendos in Academiis maturè se contulit, iūq; artibus, quibus animus ad humanitatem informari debet, anima animi alacritate incubuit, ut quantum alii ab audiendo temporis, aut comestationibus, aut alea, aut lusu, & voluptatibus aliis impertiebantur, tantum ipse ad recolenda ea, quae ex preceptoribus audierat, sibi sumeret. Neque mirum adeo, si quem ab illa iūq; spiritum retinuerit. Ad Jurisprudentiam exinde, quae regendae populi, administrandaeque Reip. maximè una scientia esse comparata, cum animus appulisset, eamq; velut ultimam manum studiis Academicis imponeret, insigniter in ea profecit. Unde factum, ut cum in patriam remeasset, optimarum disciplinarum velut mercimonis secum deportatis ingenti, doctrinaeque celebritate, quae indies crebrescebat, commendatum sibi Ill. Brig. Dux Georg. in ordinem Consilii suorum cooptaret, moxq; cognita ejus summa in consulendo prudentia, in agendo dexteritate, in consiciendo felicitate Cancellarium crearet: Magnum mehercle id munus, tantique ad id momenti, ut qui eo fungitur, & os, & manus Principis sui, omnia quippe per ipsum & loquentis, & agentis, imò animae, ut sic dicam, legum ac juris esse videatur. Visus hac noster dignitate par fuit cum favore, laude, plausu, & amore omnium, sed quem reverentia tamen temperabat, & concinnabat, nec simulatio, aut adulatio, sed veritas, ac merita dabant: viro utique, quem pietatis religiosa, eruditionis multifaria, accuratissimi judicii, singularis prudentiae, & dexteritatis, eximia facundiae, fides, atque integritas, munifica in literatos liberalitatis, modesta deniq; gravitatis exemplar fuisset, memoria proditum legimus. Pertusus rerum terrestrium, & caelestia spirans placida morte exspiravit in agro Cascoviensis prid. id. Sept. A. 1580, relicto unico virtutum suarum, bonorumque haerde masculo Joanne Georgio, sed qui sexennio à patris obitu haud dum evoluto phibisi consumptus Geppersdorffii 6 Cal. Jun. A. 1586, aet. 33, absque prole mascula decessit: id quod & reliquis agnatis ex patto gentilizio simultaneè investitis, aliis post alios usu tandem venit, factumque exinde, ut ante annos haud ita multos Henrico hujus linea ultimo, cum Conradi Burgegravi de Dohna filiam

liam uxorem duxisset, absque liberis defuncto, amplissima latifundia, Pri-
born, Sibenbuben, Geppersdorff, Crummendorff, Catschkendorff ad Ill.
Principes, Lyg. Breg. feudi jure devoluta fuerint. Sic transit gloria
mundi!

(ll) Derer von Dalibor (Fr. Luc. scr. Daliber) aus dem Hause Kopitz
im Delfinischen Wapen:

Ein getheilter Schild / das Vördertheil gelb / der Adler schwarz /
das ander Theil roth / die Kugeln gelb / auff dem Helm eine schwarz und ro-
the Feder / die Helmdack auff einer Seiten schwarz und gelb / auff der an-
dern roth und gelb. Wapenb. P. I. pag. 59.

(mm) Derer von Danewitz (F. L. schr. Danewitz) aus dem Hause Kar-
bischau im Oppelischen Fürstenth. Wapen:

Ein weißer Schild / der Schweinskopf schwarz / der Arm roth / auff
dem Helm ein weißer Schwan / die Helmdacke schwarz und weiß. Wap-
penb. P. V. pag. 35.

Caspar von Danewitz auff Johnsdorff / Königl. Land-Rath in Schle-
sien. Anno 1585.

Joachim von Danewitz der ältere auff Karbischau / der Fürstenthü-
mer Oypeln und Ratibor Landgerichts-Besitzer.

Joachim von Danewitz auff Karbischau / ein gelehrter Cavallier,
Ao. 1661.

(nn) Die von Demritz führen im blauen Schild Mond und Stern /
auff dem Helm zwischen den drey Federn zwey Fähnlein. Wapenb.
P. I. p. 70.

(nn) Derer von Dham (F. L. schr. Damm) aus dem Hause Schrei-
bersdorff im Brigischen Wapen:

Ein weißer Schild / der Fisch darinnen blau / auff dem Helm das
Vorderhorn oben blau / unten weiß; das ander oben weiß / unten blau;
die Helmdacke blau und weiß. Wapenb. P. I. pag. 53.

(oo) Derer von Dobschütz aus dem Hause Silmenau im Bresl.
Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / der Wasserfuß darinnen weiß / das Creutzlein
darauff gelb oder gülden / auff dem Helm die Federn alle weiß / die Helma-
decke roth und weiß. Wapenb. P. I. pag. 63.

Im Wapen-Buch wird zwischen denen von Dobschütz und denen
von Dobschütz ein Unterscheid gemacht.

ADAMUS DOBSCHÜTZ à PLAVVEN & CURULE,
in Silmenau, Lobetintz & Radigsdorff,
Henelio his verbis celebris:

Ex hoc Silesiæ Togata sacratio Adamus Dobschütz Ducatus Wratisl. Prefectus minimè omnium excludendus, qui tamen si literarum studiis minis forsasse excultus, rerum tamen maximarum administrationibus par fuit, & expeditus. Equidem hominem regere, revera ars artium & scientia scientiarum esse videtur: cum homo omnium animantium argutissimum & versutissimum, simul ac moribus diversissimis videatur. Et fieri tamen posse, ut rerum tractandarum longo usu sibi aliquis, adjutus præsertim natura bonitate, & ingenio, tum reipubl. administranda, tum Jurisperitiâ acquirat, atque adeò ex idiotia etiam deprehendi quosdam licere, qui doctorum virorum prudentia non cedant, nemo literatorum nisi livore obcæcatus negaverit. Talium certè in omnibus rebus per exempla quàm plurima reperiri solent, quorum disciplina civilis est forum, Magister usus, leges instituta Reip. moresq; Majorum. Prudentia nimirum non est res præternaturalis, nec quod Philosophorum Princeps Aristoteles falsè putavit, animus noster rasa tabula similis, cui nihil sit inscriptum; sed virtutum & prudentia semina habemus congenita nobis, ad quæ si accedat usus & experientia, etiam mediocris natura attollitur, & in civilibus actionibus se probat majori haut raro cum utilitate, quàm ingenia illa ignea nimisque acria & subtilia: quæ præterquam, quòd sine mixtura dementia sint rarissima, novandis quam gerendis rebus proniora comperimus. Iis ergo adminiculis noster quoq; provectus, cum præsertim non quidem Romanos Camillos, & Maximos, & Curios, & Catones, & Scipiones, vel alia externa antiquæ venerationis nomina ad imitandum sibi proponeret, sed potius Antecessorum suorum præclarissima facta, & res pro Rep. piè, fortiter, prudenterq; gestas pro regula haberet, & Jencovitzios, Rbedigeros, Sauromannos, Reichelios, Bankios, Sebebizios itidemq; presentes esse crederet, optimos populi regendi autores, opera pretium in Rep. fecit, auctoritatemq; muneris sibi commissi egregiè sustinuit, multiplici ad hæc virtute, cum primis autem singulari comitate, atq; humanitate sua cum promiscuè omnium, tum Principum & Magnatum Silesiæ animos in sui amorem, cultum & admirationem pertraxit, quod facturus utique, si eruditionis quoque accessisset seu lumen seu subsidium. Natus Wratislavia 18 Octobr. 1578 in ordinem Senatorium electione legiti-

ma adscitus 11 Febr. An. 87, ad supremam insuper Praefectura dignitatem
 evektus 28 Febr. An. 1607. ex statione ista jussu Dei Imperatorio 6 Decembr.
 spiriter horam tertiam matutinam An. 1624, cum vixisset annos 66, M. 1. d.
 29, ex hoc mundo evocari meruit: ut ne spectatorem porro agere cogeretur
 communium patria calamitatum, quae praesertim migrationem ejus secuta
 sunt.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 42.

Barthel von Dobschütz auff Dürr-Zentsch / des Raths zu Bres-
 lau / und in wichtigen Commissionen oft-gebrauchter Cavallier.

Einer von Dobschütz / aus dem Hause Silmenau, war ein renommir-
 ter Kriegs-Hauptmann unter der Käyserl. Militz in Schlesien; blieb vor
 Stettin A. 1659.

Ein anderer von Dobschütz aus gemeldetem Hause / war vor einigen
 Jahren unter der Königl. Polnischen Militz Kriegs-General; war von
 Anfang Griechischer (oder schismatischer) Religion, trat hernach zur wah-
 ren Catholischen / in welcher er auch vor wenig Jahren allererst hoffentl.
 selig verschieden.

Dessen Bruder in dem Orden der Barfüßer-Eremiten des heiligen
 Augustini Priester und vornehmer Theologus, eben auch vor wenig Jah-
 ren im hohen Alter zu Wien in dem HERN entschlaffen.

(pp) Derer von Dobschütz (Dobschütz) Wapen:

Ein weißer Schild / das Blatt darinnen grün / auff dem Helm der
 Flügel / wie der Schild / die Helmdecke blau und weiß. Wapenb. P. I,
 pag. 71.

Nicol von Dobschütz auff Marcklissa und Beruschen / Herzogs Syl-
 vii Nimrods zu Dels und Württenbergs Negirungs-Rath / A. 1663.

Adam Ernst und Carl Heinrich von Dobschütz Gebrüdere / und
 beyderseits wohl-peregrinirte und qualificirte Cavalliers, A. 1670, Herren
 zu Stonsdorff / Neukemnitz und Langen-Dels.

(oo) Derer von Domantz Wapen, P. II, pag. 51. führen eine nach
 der Linken liegende silberne Spitze im rothen Schild.

(oo) Derer von Domelau, P. II, pag. 50.

(99) Derer von Diebitsch aus dem Hause Martau Wapen:

Ein gelber Schild / die drey Flügel darinnen schwarz / auff dem Helm
 der

der Fuchs an seiner Farb / der Hahn schwarz / die Helmedeck schwarz und gelb. Wapenb. P. I. pag. 53.

Burghard von Diebitsch auff Nartau / des Glogauischen Fürstenthums Lands-Estester / und in vielen Landes-Commissionen Deputirter. A. 1501.

Hans von Diebitsch auff Lübenau / des Breslauischen Fürstenthums Lands-Estester / A. 1610.

Nielas von Diebitsch und Nartau auff Zieboldorff / des Lignitzschen Fürstenthums Lands-Estester. A. 1625.

(92) Derer von Dobritsch Wapen siehe Wapenb. P. I, p. 68.

(99) Die von Dobrineky führen im blauen Schild einen Vogel. P. I. pag. 73.

(rr) Derer von Domnigk (Fr. Luc. Schr. Dombnig) aus dem Hause Lampersdorff im Delsnischen Fürstenth. Wapen:

Ein getheilter Schild / das Vordertheil roth / das andere blau / der Sporn dadurch ganz weiß / auff dem Helm eine gelbe Krone / die Vorderflügel roth / der ander blau / der Sporn weiß / die Helmedecke blau und roth. Wapenb. P. I. pag. 58.

(rr) Die von Donat führen einen getheilten Schild / der obere Theil roth / der untere gelb / darinnen / wie auch auff dem Helm einen Bock. Wapenb. P. I, pag. 70.

(rr) Die von Doneckh führen drey weisse Becher im Schild / wie auch auff dem vordern Helm im Flügel. Wapenb. P. I, p. 96.

(ff) Der Dorffinger Wapen siehe Wapenb. P. II, p. 51.

(ff) Derer von Dornheim (so theils aus dem Hause Kunau im Glogauischen / theils aus dem Hause Klein-Közenau im Lignitzschen) Wapen:

Ein rother Schild / die Fisch darinnen in ihrer Farb / auff dem Helm der Vorderflügel weiß / der ander roth / die Helmedecke roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 65.

(rr) Derer von Dressky aus dem Hause Merzdorff im Delsnischen Fürstenth. Wapen:

Ein blauer Schild / der Fuchs darinnen an seiner Farbe / die Gans weiß / auff dem Helm desgleichen / die Helmedecke blau und weiß. Wapenb. P. I, p. 58.

Heinrich von Dressky auff Merzdorff / ein wohl-peregrinirter und gelehrter Cavallier, A. 1620.

Caspar von Drefsch auff Merzdorff / Herzogs Sylvii Nimrod zu Württemberg und Dels Rath und Burggraff / A. 1663.

(ii) Die von Dürschnabel führen im weissen Schild einen halben vorderen Löwen / welcher einen Fisch im Maul hält / die Federn auff dem Helm seynd weiß / blau und roth. P. I. p. 59.

(iii) Die von Dyhren (andere schreiben Diehr) (so theils aus dem Hause Streittelsdorff im Glogauischen / theils aus dem Hause Köllnichen im Glogauischen / theils aus dem Hause Hünern im Delsenischen / theils aus dem Hause Teutschkessel im Glogauischen) führen im Wapen einen blauen Schild / dardurch eine weisse Strassen / darinnen drey rothe Rosen mit gelben Buzen / auff dem Helm ein schwarzer Flügel / die Strassen und Rosen wie im Schild / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. V. p. 155.

Friedrich von Diehr auff Herzogswaldau / Königl. Land-Gerichts-Besitzer im Glogauischen Fürstenth. A. 1513.

George von Diehr auff Olbersdorff / Herzogs Friderici IV zu Lignitz Rath / A. 1536.

Thomas von Diehr auff Gummel / Herzogs Friderici IV zu Lignitz Hoffmeister. A. 1592.

Gerge von Diehr auff Teutschkessel / des Königl. Land-Gerichts Besitzer im Glogauischen Fürstenthum. A. 1604.

Hans von Diehr auff Lütichen und Corangelwitz / ein fürnehmer Cavallier. A. 1616.

Christoph von Diehr auff Herzogswaldau / des Glogauischen Fürstenthums Königl. Land-Gerichts Besitzer. A. 1647.

(iii) Die von Dzevvunti führen im weissen Schild einen rothen Ast / auff dem Helm im weissen Flügel desgleichen. Wapenb. P. I. p. 70.

(iv) Derer von Eberspach aus dem Hause Brunkelwaldau im Glogauischen Wapen:

Ein roth und weiß abgetheilter Schild / auff dem Helm die zween Mühlstein weiß / die mittlern Federn weiß / die andern roth / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 52. p. 92.

(v) Die von Eberhart führen im schwarzen Schild ein umgekehrte / auff dem Helm eine auffgerichtete weisse Burg. Wapenb. P. I. pag. 54.

(vi) Die von Ekersdorff im blauen Schild einen Ast und Pfeil Kreuzweis über einander geleyt / auff dem Helm im blauen Flügel desgleichen. Wapenb. P. I. p. 65.

(xx) Derer von Eckwart aus dem Hause Schreibersdorff im Brügischen Fürstenthum Wapen: Ein abgetheilter Schild / das Vordertheil oben roth / unten blau / das ander Theil oben blau / unten roth / in der mitten ein weißer Falcken / auff dem Helm der Mond halb roth / und halb weiß / die Federn alle weiß / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. 1. 54.

Caspar Bernhard von Eckwart auff. Maasnik / des Brügischen Fürstenthums Landes-Besteller. A. 1662.

(yy) Derer von Eicke aus dem Hause Nieppersdorff im Jaurischen Fürstenthum Wapen:

Ein weißer Schild / das Wasserhuhn / sanft dem Fisch an seiner Farb / das Wasser desgleichen / das Gras grün auff dem Helm / wie im Schild / die Helm-Decke schwarz und weiß. Wapenb. P. 1. p. 66.

(zz) Derer von Elbel / aus dem Hause Wiltzsch im Bresl. Fürstenthum / Wapen:

Ein rother Schild / die drey eiserne Handschuch Eisenfarb / auf dem Helm ein roth und weißer Flügel / die Helm-Decke auch roth und weiß. Wapenb. P. 1. p. 61.

(aaa) Eklinger wohnen im Schweidnitzischen Fürstenthum.

(bbb) Derer von Eichholz aus dem Hause Schimmelwitz im Lignikischen Fürstenthum Wapen:

Ein gelber Schild / der Thurt roth / der Mond darinnen weiß / auf dem Helm desgleichen / die Helm-Decke roth und gelb. Wapenb. P. 1. p. 51.

(bbb) Die von Eysersdorff führen so wohl im Schild auff einer Mauer / als auff dem Helm über der Cron einen geörnten Löwen. Wapenb. P. 1. p. 51.

(bbb) Die von Ezel im gelben Schild drey schwarze Säulen / auff der mittleren eine Cron / auff dem Helm zwischen zwey Hörnern auch eine Säul. Wapenb. P. 1. p. 65.

(bbb) Die von Falckenberg führen einen Falcken. I. H. Rudolphi in Herald. Curios. pag. 105.

(ccc) Derer von Falckenhahn (so theils aus dem Hause Kummer-nig im Lignikischen / theils aus dem Hause Großkirchen / theils aus dem Hause Juppe / theils aus dem Hause Brauchitschdorff im gedachten Fürstenthum) Wapen:

Ein weißer Schild / das Horn darinnen roth / auff dem Helm desgleichen / die Kengerefedern alle weiß / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. 1. p. 52.

Christoph von Falkenhayn auff Crantz / Wahren und Senfers-
dorff / des Bresl. Königl. Mann- Gerichts-Versitzer A. 1621.

Sigismund von Falkenhayn auff Cunradswaldau / des Lignitzischen
Fürstenthums Landes-Altester A. 1656.

Heinrich von Falkenhayn auff Klein Schmogra / ein qualificirter
Cavallier, A. 1652. 8cc.

Erliche von diesem fürnehmen adelichen Geschlecht genießen der Frey-
herrl. Würde.

(ddd) Derer von Jilk aus dem Hause Puditsch im Delsnischen
Fürstenthum Wapen:

Ein getheilter Schild / das Vordertheil roth / das Horn weiß / das
ander Theil weiß / das Horn roth / auf dem Helm ein roth und weiß Horn /
die Helm-Deck auch roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 51.

Balthasar von Jilk auff Puditsch / Herzogs Georgii II zu Lignitz und
Brieg Cammer-Rath / und Burggraff zu Brieg / A. 1585.

(ddd) Die von Franckenaus führen im getheilten blau und weissen
Schild einen Hirschen / auff dem Helm desgleichen. Wapenb. P. I. p. 55.

(eee) Derer von Franckenberg (so theils aus dem Hause Proschütz
im Brigischen / theils aus dem Hause Ludwigsdorff im Delsnischen Für-
stenthum) Wapen:

Ein gelber Schild / darinnen drey rothe Steine / auff dem Helm
ein Fuchs an seiner Farb / drey schwarz und drey weisse Hanen-Federn im
Maul / die Helm-Deck roth und gelb. Wapenb. P. I. p. 51.

Wenzel von Franckenberg auff Ludwigsdorff / Herzog Johannis zu
Dels und Münsterberg Regierungs-Rath und Cansler. A. 1558.

Hans von Franckenberg auff Meinersdorff / der Weichbilder Creutz-
berg und Bitschen Brigischen Fürstenthums Land-Hoff-Richter. A. 1661.

Friedrich von Franckenberg auff Spitschin / der freyen Standes-
herrschaft Wartenberg Landes-Hauptmann A. 1662.

Balthasar von Franckenberg auff Ludwigsdorff und Schützenborff/
des Delsnischen Fürstenthums Landes-Altester / und des Fürstl. Hoff-
Gerichts Versitzer. A. 1664.

Johannes Huldricus von Franckenberg / ein gelehrter Cavallier.
A. 1660.

Christoph von Franckenberg auff Roekowitz / ein qualificirter Caval-
lier. A. 1663.

Von denen / so aus diesem uralten Geschlecht in Graffen-Stand gesetzt worden / ist im Catalogo de Comitibus Meldung geschehen.

(ccc) Derer von Franckstein Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 61.

(fff) Durch die Frocksteiner will Henelius vielleicht die Fragsteiner aus dem Hause Nimbsdorff im Ratiborischen Fürstenthum verstanden haben.

Von den Fragsteinern / so in Herren-Stand gesetzt worden / ist im Catalogo Baronum Meldung geschehen.

(ggg) Derer von Frobelwitz aus dem Hause Grumpach im Delsenschen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / die haben Eisenfarb mit einem gelben Stiel / auff dem Helm das vörder-Horn roth / das andere weiß / der vörder Fahn weiß / der ander schwarz / der dritte roth / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 56.

(bbb) Derer von Fürst aus dem Hause Kupfferberg im Zaurischen Fürstenthum Wapen:

Das vörder Obertheil oben blau / unten gelb / der Wolff an seiner Farb / der Pfeil auch an seiner Farb mit rothem Gefieder / das ander Theil darneben weiß / darinnen rothe Balken / auff dem Helm eine gelbe Eron / der Wolff und Pfeil wie im Schild / die Helm-Deck auff einer Seiten roth und weiß / auff der andern blau und gelb. Vide Wapenb. P. II. p. 96. P. I. p. 63.

Ihrer ist unter denen Freyherrn gedacht worden.

(iii) Die Gardaner führen so wohl im blauen Schild / als auff dem Helm ein rothes Camel. Wapenb. P. II. p. 53.

(iii) Die von Gark im Schild einen Greiff / auff dem Helm über der Eron einen Pfauen-Schweif. Wapenb. P. V. p. 74.

(iii) Derer von Gartner suche im Wapenb. P. I. p. 98. unter den Bayrischen.

(iii) Derer von Gafron aus dem Hause Ober-Stradam in der freyen Stands-Herrschaft Wartenberg Wapen:

Ein rother Schild / die beyden Hörner darinnen schwarz / auff dem Helm die drey Creuze mit Pfau-Federn an ihrer Farb / die Helm-Decke roth und schwarz. Wapenb. P. I. p. 52.

Nicol von Gafron auf Elgut / Herkog Heinrich Wenzels zur Dels und Bernstadt Regierungs-Rath / A. 1630.

Wenzel von Gafron auff Janschdorff / Herkog Carl Friedrichs zur Dels und Münsterb. Regierungs-Rath A. 1631.

Derer

(kkk) Derer von Gefug (andere schreiben Gfug, im Wapenb. Gefug) Wapen: Ein abgetheilter Schild / das Obertheil roth / das Pferd darinnen weiß / auff einem Wasser-Strom / das Untertheil gelb / die Rosen darinnen weiß / auff dem Helm eine gelbe Cron / das Pferd weiß / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 74.

Dieses vornehmen Geschlechtes ist im Catalogo Comitum gemeldet worden.

(lll) Eines Geißlers hat Herr Henelius in Silesia Togata schöne Meldung gethan im folgenden elogio:

ANDREAS GEISLERUS,

Polsdorffii, Tscheschendorfii, & Golsdorffii Dominus.

In Annalibus Silesia magnum imo aeternum nomen erit Andreæ Geisleri Icti, cujus quidem Togati virtus universa patria magis profuit, quam multorum sagatorum labores, prout nimirum Pyrrhum ipsum Regem Epirotarum, cujus fortitudinem os continuum, quod habebat loco dentium, presagiebat, ingenue fassum accepimus; se imperii fines magis extendisse, & firmasse, ac plura oppida recuperasse, facundo eloquio Cynae, quo Cancellario sive libellorum Magistro & pace & bello utebatur, quam Cataphractorum operosa manu. Jaetant Romani Papinianum suum, aliaque Astra lumina, sive columina, quorum succenturiata opera magni Principes res magnas & suscipere prudenter, & gerere alacriter, & feliciter ad exitum perducere potuerint. Eandem Geislero laudem nemo detrahet, qui sciat eum hauri modo Celsissimorum Ducum Ligio-Bregensium peculiare audisse oraculum, nec non Ducatus Lign. Cancell. sed & Illustrissimorum Principum atque Ordinum Sil. Consil. & Oratorem designatum fuisse non aliam ob causam, quam quod & litterarum ac sapientiae studiis, & actionum civilium peritiis, & usque plurimorum annorum eo usque progressus erat, ut summus comparari Ictis, & anteferri citra invidiam posset. Jaetent Graeci Periclem suum, illum Atheniensium Principem sive summum oratorem, cujus in labris Del suada fessitare ferebatur, & quem tonare, quem fulgurare, quem omnem misere Graciam, quem denique aculeos in hominum animis relinquere Poeta memorant. Ab hoc vero tantum abest, ut procul absuerit nosse, ut potius, si μῆψεν ψύχωσις Pythagoraeorum locum haberet, non dubitarem affirmare, post errores & circuitus plurimorum seculorum Periclis animam in Geisleri corpus immigrasse. Ejus certe eximia & prudentia, & eloquentia cum in multis Reipubl. partibus administrandis & constituendis ita se explicuit, ut nullius magis consilio & virtute ea tempestate

res Silesia nixa fuisse dici possit: tum vere in legationibus, quas diversis et si difficillimis temporibus pro libertate, & pace Patriæ non modo animose, sed feliciter etiam obiit, vel maxime enituit & ad summum honoris ac gloriæ fastigium penetravit. Jam si virtutes Geisleri reliquas, pietatem, integritatem simulationibus inimicam, in adversis tolerantiam, & quæ alia tanti viri fuerunt propria, sigillatim enumerare; si merita item in patriam pensiculate recensere velim, nimis longum foret, ac mihi verendum adeo, ne elogii modum ea in re, quæ prolixum requirat panegyricum, excessisse videar. Illud sufficiat de Geislero nostro affirmasse, quod Tullius quondam de Icto optimo, domum ipsius commune quoddam oraculum fuisse, non civitatis sed civitatum, non Provincia alicujus, sed Provinciarum, quotquot Silesia habet omnium. Et hæc quidem publice cognita loquentur, quibus aperta mens, frons, & lingua inter nostros; calumniari vero, vel insinuari nemo nisi cacologus vult. Inter ceteras vitæ molestias, quas experiri coactus, illud quoque morbi genus valetudinem ejus hanc parum afflixit, quo qui tentantur inter Cariores & Pugiles, nomen non profitentur suum, nec pugnis vel calcibus committunt, ut secum agi possit ælione injuriarum. Sed in quo cæmen molestissimo, minimeque optato otio, plane de se aut otioso non fuit, sed consulendo dielandoque quæ potuit negotia fideliter expedit. Natus Briga An. 1572 prid. Cal. Jul. debitum nature Lignicii persolvit An. 1624. 7 Id. Junii; cum vixisset annos 51. m. 11. d. 16.

Sil. Tog. Lib. No. 43.

Das Geislerische Wapen stehet im Wapenb. P. II. pag. 48. führen einen schwarz und silbernen abwärts getheilten Sparren-Streiff in einem Schild verwechselter Farben. Herald. Curios. pag. 166.

(mmm) Die von Gelsborn führen im blauen Schild ein gelbes Horn / auff dem Helm desgleichen / die Federn seynd blau und gelb. Wapenb. P. I. pag. 54.

Alro auch zu sehen / wie die Wapen derer von Gelsborn / von dem Wapen derer von Gelsborn (so im weissen Schilde auff einem rothen Valsen drey / und auff dem Helm zwey gelbe Hörner führen) unterschieden.

(mmm) Derer von Gelsborn ist im Catalogo der Schlesißen Graffen Meldung geschehen.

(nnn) Die von Geresleben führen so wohl im Schild / als auff dem Helm einen gecrönten Löwen. Wapenb. P. II. p. 52.

(nnn) Derer von Gersaltowich aus dem Hause Gersaltowich im Opplischen Fürstenthum Wapen: Ein weißer Schild / der Adler darinnen schwarz /

schwarz / auff dem Helm eine gelbe Cron / die mittlere Feder schwarz / die andern weiß / die Helmdack schwarz und weiß. Ita Fr. Luca. I. A. Rudolphi in Heraldicis Curiosis pag. 123. setzt / es sey ein schwarzer Adler ohne Kopff im silbernen Schild.

(ooo) Derer von Bersdorff (Henelius schr. Glesdorff) ist im Catalogo Baronum gedacht worden.

(ppp) Derer von Glaubitz Wapen: Ein blauer Schild / der Karpff darinnen in seiner Farb / auff dem Helm desgleichen / die mittlere Feder weiß / die andern blau / die Helm-Deck blau und weiß. Seynd im Catalogo der Schlesiſchen Standes-Herren angeführet. Wie das Wapen derer von Glaubitz von dem derer von Glaubitzer unterschieden / ist im Wapenb. P. I. pag. 67. zu sehen. Der Karpffen derer von Glaubitz gehet linkswärts / derer von Glaubitzer rechtswärts.

(ppp) Die von Glynſky führen in ihrem Wapen zwey Sterne / darunter einen umgestürzten Mond / über einem aufsteigenden Pfeil alle von Silber im blauen Schild. I. H. Rudolphi in Heraldicis Curiosis.

(ppp) Das Wapen derer von Glochen hat im rothen Schild ein auff einem postament stehendes auff dem Helm über der Cron ein roth gekleidetes Männlein mit einem weissen Bart / und blauer Kappen.

(ppp) Die von Golditz führen im rothen Schild ein gelbes Horn / auff dem Helm über der Cron eine gelb und schwarze Feder. Wapenb. P. I. pag. 52.

(qqq) Derer von Gorkitz Wapen siehe Wapenb. P. I. pag. 62. sie führen zwischen zweyen halben Lanken eine Wein-Traub / desgleichen auff dem Helm.

(rrr) Derer von Gregersdorff aus dem Hause Kurtwiz im Brigischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / der Widder darinnen weiß mit schwarzen Hörnern / auff dem Helm eine gelbe Cron / die mittlern Federn weiß / die andern roth / die Helm-Deck auch roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 54.

Heinrich von Gregersdorff auf Jordans-Mühle / des Brigischen Fürstenthums Lands-Ältester / und der Weichbilder Strelen und Nimbsch Hoffrichter / A. 1592.

Georg Christoph von Gregersdorff auff Pudigau und Zelowitz / der Weichbilder Strelen und Nimbsch Brigischen Fürstenthums Lands-Ältester / An. 1664.

(rrr) Derer von Gorkischen Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 61.

Derer

(rrr) Derer von Grabisch P. I. p. 64.

(rrr) Die von Greiffen führen im gelben Schild / wie auch auff dem Helm über der Cron einen Greiff. Wapenb. P. I. p. 67.

(rrr) Die von Grimben einen Hirsch bis an die Brust so wohl im Schild / als auff dem Helm über der Cron. Wapenb. P. I. p. 69.

(rrr) Die von Grieslaw im Schild zwey Schlüssel / auff dem Helm im Flügel dergleichen / Wapenb. P. I. p. 67.

(sss) E Perillustri Godeciorum Groditzkiorum aliis, im Wapenb. P. I. p. 73. Groditzky profapia oriundus fuit

JOANNES GRODECIUS,

In Moravia Olomucensium Episcopus, cujus elogium ex sacris Pulveribus P. Crugeri huc transcripsimus: Fuit is Joannes, inquit ille 5 Jan. non tantum Theologia, & sacrorum Canonum apprime doctus, sed & rara linguarum, præter barbaras, latine, græcæ, ac Hebræicæ peritia memorabilis. Verum, quid hac ad mortem omnis lingua elingvem totuplex eloquentia? obticuit biennio vix toto Pontifex sub A. Dni 1574. neque à 6 Januarii amplius locutus est. Eo porro sic obticescente, vocalem in omnem posteritatem decet esse circa laudes Grodecii JESU Societatem. Ejus quippe adhuc Brunæ Præpositi beneficio, ibidem urbis, domum probationis inchoavit, quam Gregorius XIII, Romanus Pontifex, uti & Joanni delatam Episcopatus dignitatem sub exitum Anni 1572 confirmavit. Alterum huic par, imo fortasse majus experti sumus Olomucii. Decesserat Wilhelmus Prusfinovius Grodecii Antecessor, tantum non repente oppressus, ac ne testamento quidem condito: unde non parvam parum benevolis ad turbanda incepta collegii Olomucensis fenestram reliquit. Ingentes proinde molestiæ, velut in papillum illud Societatis JESU Collegium invaserunt, haud scio, an non oppressura, nisi in successore Grodecio Patrem, & Parentem recuperasset. Nam tum ipsum scilicet, cum raptus est Wilhelmus, maxime laborabat, ut quæ in seminarium, quæque in Collegium contulerat, & Casar, & Pontifex rata haberent. Quare, cum Grodecius, præter Brunensem domum, & hæc infesta Wilhelmi consecrerit, bis Fundatoris titulum, bis Patris prærogativam, ac sui æternam apud nos memoriam promeretur.

R. P. MELCHIOR GRODECIUS S. J. Tieffin in Silesia nobili & illustri loco natus, familia nempe prænobili, & per Poloniam olim & Silesiam Moraviamque late diffusa Groditzkiorum, qui vexilla templorum gestant in clypeo. Patrum habuit Joannem Episcopum Olomucensem, ipse

accisus est Cossowia in Hungaria d. 7. Sept. an. 1619. de cuius zelo pluribus egie P. Balbinus in Miscellan. Bohem. Decad. I. Lib. IV. §. 124. f. 204. 205.

(fff) Die von Grotowsky führen im rothen Schild ein gelbes Schifflein/ auff dem Helm eine Krone / auff der Krone weiß und rothe Federn. Wapenb. P. I, pag. 73.

(iii) Derer von Grunaw oder Grünaw Wapen siehe im Wapenb. P. I, pag. 8.

(iii) Die Gutthäter führen im schwarzen Schild auff einer Mauer oder Burg einen Mann mit einer Hellsparren/ auff dem Helm desgleichen. Wapenb. P. II, pag. 51.

(iii) Derer von Grünberg aus dem Hause Zecht im Crofnischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild/ dardurch eine grüne Strasse/ auff dem Helm ein grüner Kranz/ das Creuz roth und weiß abgetheilt/ die Helmdecke roth/ weiß und grün. Wapenb. P. I, p. 57.

(uuu) Derer von Grutschreiber aus dem Hause Zobtgendorff Wapen:

Ein getheilter Schild/ das Vordertheil gelb/ das hintere blau/ der Hund darinn weiß/ auff dem Helm eine gelbe Krone/ der Hund auch weiß mit gelbem Halsband/ die Helmdecke blau und gelb. W. P. I, p. 72.

Welches Wapen/ da sie aniezo Freyherren seynd / ohne Zweifel vermehret seyn wird.

(uuu) Die von Gutten führen im blauen Schild einen weißen Fisch mit zwey Hirschgeweißen / auff dem Helm desgleichen. Wapenb. P. I, pag. 64.

(uuu) Die von Hammerstein führen im weißen Schild einen rothen Rosenstrauch/ auff dem Helm drey doppelte Lilien. Wapenb. P. I, pag. 61.

(www) Die von Hantschke führen im Schild einen Greiff-Kopff/ auff dem Schild eine schwarze Feder. Wapenb. P. I, pag. 62.

(www) Die von Hasen führen einen Hasen im blauen Schild / auff dem Helm weiß / blau und gelbe Federn. Wapenb. P. I, pag. 68.

(www) Derer von Hanenwald (andere schreiben Hanwald) aus dem Hause Notensieben im Breslauischen Wapen:

Ein gelber Schild/ das Feld dardurch roth/ der Löw darinnen weiß/ auff dem Helm eine gelbe Krone/ die Flügel wie der Schild/ die Helmdecke auff der einen Seiten roth und weiß / auff der andern roth und gelb. Wapenb. P. I, pag. 61.

Adam von Hannwald und Rotensirben auff Eckersdorff / Herzog Adam Wenzels zu Teschen Rath A. 1616.

Simon von Hannwald und Rotensirben auff Pilsitz / Kaysers Mathiaz und Erzherzogs Caroli Breslauerischen Bischoffs Rath / A. 1617.

So ist auch der Hannwalder so wohl im siebenden / als zum Anfang des vierdten Capitels gedacht worden.

(xxx) Derer von Haugwitz (so theils aus dem Hause Obisch im Glogauischen / theils aus dem Hause Rixen / theils aus dem Hause Brodelwitz im Wohlauischen / theils aus dem Hause Zautche im Oelsnischen) Wapen:

Ein rother Schild / darinn ein schwarzer Widder-Kopff mit gelben Hörnern und gelber Krone / auff dem Helm auch also / der Federbusch roth / weiß und schwarz abgetheilt / die Helmdock roth und schwarz. Wapenb. P. I, pag. 153.

Einer von Haugwitz ist Anno 1479 Königs Mathiaz Hunniadis Schlesischer Kriegerath und Obrister gewesen.

Wenzel von Haugwitz auff Witten / Königl. Landes-Hauptmann des Schreibussischen Weichbildes / Anno 1514.

Gottfried von Haugwitz auff Brodelwitz / des Wohlauischen Fürstenthums Lands-Erster / A. 1665.

Nicolaus von Haugwitz auff Brauchitschdorff / Fürstl. Lignitzischer Rath und Landes-Besteller des Fürstenthums. A. 1675.

(yyy) Derer von Haunold, so theils aus dem Hause Vriesau im Bresl. theils aus dem Hause Nimberg im Lignitzischen Wapen:

Ein blau und weiß geweckter Schild / dadurch ein rother Balken / auff dem Helm eine gelbe Krone / der Arm roth / der Säbel Eisen-farb / in der Mitten blutig / die Flügel blau und weiß abgewechselt / die Strich dadurch roth / die Helmdocke auff einer Seite roth und weiß / auff der andern blau und weiß.

J. H. Rudolphi in Heraldicis curiosis beschreibet es mit folgenden Worten: Ein übergelegter rother linker Streiff in einem blau und silbern in acht Reihen / jede zu 7 Steinen / geschachten Schild. Wapenb. P. IV, pag. 83.

Dieses hochadelichen Geschlechtes soll (wo Gott will) in der Silesiographia ex Silesia Togata gedacht werden.

(zzz) Derer von Heide (so theils aus dem Hause Schmochwitz im Lignitzischen Fürstenthum / theils aus dem Hause Senfersdorff im Schweidnischen) Wapen:

Ein

Ein weißer Schild / der Löw darinnen roth / auff dem Helm ein rother Hut / mit einem weiß-fütterten Überschlag / die Schnur und die Federn roth und weiß / die Helmdecke auch roth und weiß. Wapenbuch P. I. pag. 53.

Hans von Heide auff Senfersdorff / Bischoffs Rudolphi Rath / und des Bresl. Fürstenthums Vice-Hauptmann / A. 1469.

Melchior von Heide auff Pangel / Herzogs Georgii III zu Sigtis und Brieg Burggraf zu Strelen. A. 1663.

Der Löw / so die von Heyde führen / ist lincisch gekehrt / fortschreitend und zurück schauend im silbernen Schilde. J. H. Rudolphi in Heraldicis curiosis pag. 125.

(zzz) Die von Hellich führen im rothen Schild / wie auch auff dem Helm ein geharnschtes Brustbild. Wapenb. P. V. pag. 95. unter den Fränkischen.

(zzz) Die von Helwig führen einen getheilten Schild / das vordere Theil gelb / das andere roth / darinnen zwey über einander Creuzweis gelegte Hellparten / auff dem Helm über der Kron einen roth und gelben Flügel. Wapenb. P. I. pag. 65.

(zzz) Die von Hertel führen im weißen Schild einen rothen Ast / auff dem Helm zwey Messer oder Sichel / mit acht schwarzen Federn umseckt. Wapenb. P. I. p. 64.

(zzz) Die von Hertwig einen getheilten Schild / im untern gelben Theil ein rothes Herz / aus welchem ein grünes Zweiglein in den obern Theil empor steigt / auff dem Helm über der Krone wieder ein solches Zweiglein. Wapenbuch P. II, pag. 53.

(zzz) Die von Hessen im getheilten Schild einen gekrönten Löwen / auff dem Helm über der Krone desgleichen / mit zweyen Föhleim / in welchem jeden ein Creuz abgebildet. Wapenb. P. I, pag. 63.

(aaaa) Derer von Heugel aus dem Hause Polockowit im Bresl. Fürstenthum Wapen:

Ein schwarzer Schild / darinn zween Eisen-farbene Harz mit gelben Stielen / auff dem Helm eine gelbe Krone / der Hut schwarz und weiß abgetheilt / das Knöpflein gelb / die Federn darauff schwarz / die Helmdecke schwarz und gelb. Wapenb. P. I, pag. 63.

Steffan von Heugel / der Herren Fürsten und Stände General-Steuere-Einnehmer / A. 1552.

Andreas von Heugel auff Deresky / Kutwohn und Eschesch / Fürstl. Briegischer Rath und Cansler.

Friedrich von Heugel auff Macschwitz / ein vortrefflicher durch Aſien / Egypten und Syrien peregrinirter Cavallier, und Ritter des heiligen Grabes von Jerusalem ic.

Von dem Ueſprung / Ankunfft und Alterthum dieſes hochadel. Geſchlechts melden folgende zwey Elogia ein mehrers :

LAURENTIUS HEUGEL,

à Polokowitz in Sagwitz.

Quemadmodum duo ferè sunt, quibus familiarum decus vel acquiritur vel conservatur, ea nimirum, quibus, ut jam olim scripsit Sulpitius,

extulit ingens

Roma caput virtus belli ac sapientia pacis :

Sic Nobilissima quoque Heugeliarum Familia, quæ ante 400 amplius annos in Norwigoia insignia gentis etiamnum ostentante floruit, exinde verò in vicinam Franconiam, ipsamque tandem Silesiam translata fuit, haud exigua suppetit copia exemplorum ad felicissimam ingeniorum, quæ bello, quæ paci idoneorum, ubertatem demonstrandam. Inter eos sanè, qui togatæ virtute claruerunt, nomen suum egregiè illustravit, ac prosapia decus cumulavit Laurentius Heugelius, Stephani ac Laurentii Senatorum Wratislaviensis Filius ac Nepos, Alberti pronepos, Alberti Abnepos, Laurentii Anepos, Laurentii deniq, qui A. 1250 bina in Franconia feuda tenuisse, atq, ad filios suos transmississe dicitur, Trinepos, S. C. Maj. Consiliarius. Quem ego Virum præter generis Nobilitatem, nescio, an ab exacta & diffusa eruditione, an ab amabili humanitate, mitissima morum temperie, & quod præcipuum, etsi rarissimum est, pietatis amore sincerissimo, justius Posteritati commendem, quam parem utring, laudem & gloriam aequalem traheret :

Iusta pari trahitur, premitur cum pondere libra,

Prona nec hac plus parte sedet, nec surgit ab illa.

Parentis quidem sui Viri summi, qui cum ut familiam propagaret, mutato vita statu, idq, ex dispensatione summi Pontificis, cui à Cubiculo erat, atque adeò ex numero Canonicorum Wratislaviensis, vita sibi sociam adsumpsisset Mariam Reicheliam leclissimam Matronam, eximios in patria honores non ambitus sordibus humiliter oblanditus, sed virtutis repulsarum nescia, suffragio jure meritissimo, cumprimis, id consecutus fuit, ut ex ipsa Ducatus Wratislaviensis Cancellaria provinciali, cui aliquot annis præfuerat, in ordinem senatorium cooptatus, statim inter Consules (id quod non-

nonnisi paucissimis contigisse constat) collocaretur, *fideli curâ ac sollicitudine* ab ineunte statim ætate, Musarum sacris initiatus, cum ultimas literarum terminos animum provexisset, totum postea (sic quippe persuasus, nihil tam nobilitate sua esse dignum, quàm in literis versari, quæ ad actiones hominem deducunt) sapientia civili dedit, ac per diversas Germaniæ, Italiæ, Galliæ Academiæ peragratus, quidquid alii sui ordinis homines in vino, ludo, caterisq; id generis oblectamentis ponerent, id ipse vendicavit, & ad mentis culturam cum in modum transtulit, ut progressus faceret, quicumq; à summo, vividog; ingenio poterant expectari. Ita ergo ad vitam civilem factus, & eorum cognitione, quæ hominis officia vocantur, probe instructus, cum ad suos non sine illustri testimonio rediisset, præclara statim eloquentiæ suæ documenta exhibuit. Ad Rempublicam noster mature accessit; ac primò quidem Illustrissimi Ducis Bregensis Georgii II. principalis Consilarii munere, exinde in Patria honoratissimo Syndicatus officio functus, utrobique ob eximiam moderationem ac prudentiam, & benigna, quæ inde oriebantur, consilia, quæ ad pacem & tranquillitatem semper inclinabant, maximam auctoritatem, voverog; sustinuit, multis annis spectatu: Camera tandem per utramq; Silesiam Casareæ negotia fiscalia inter præcipuos ita emiclavit, ut Rudolpho II. Imperatori tam in ordinariis provinciis suæ partibus, quàm in arduis quibusdam legationibus, in quibus baud postrema fuit, quam unâ cum Hennio L. B. de Kurzbach ad Polonos abiit, industriam, fidemque suam, communiter autem omnibus integritatem, atque animum à labe & corruptela præcipuè

- - - ducentis ad se cuncta pecunia,

& cuius adeò fulgorem pauci oculis spectant irretitis, immunem inde probaverit. Teschbinensium quoq; Principi Excellissimo à consiliis suis certis indicis cognovi. Ad meliorem, pacatioremq; vitam ex his turbinibus migravit A. 1583. Filios reliquit nobilissimos, & iniis maximè Henricum in Sagwitz, Poschkuræ, Schrikwitz, Sacksebitz, Baumgarten, Jekau & Ploë, Judicii regii in Ducatu Wratislaviensium non Assessorem duntaxat, sed & per aliquos annos Præsidentem, gentis suæ sine controversia resplendentem quandam gemmam. Eum certè in quo præter pietatem in Deum, animæ candorem ac mores suavissimos, pro sua ad humanitatem factos, qui se summis pariter ac imis commendabant, ingenium omni honesta & liberali doctrinâ, & cumprimis scientia civili cultum, ac perpolitum cum acris ac limato iudicio sic in illo certârunt, ut acceptam tum à patre, tum à reliquis suis majoribus gloriam non conservaret modò, sed & nova eandem laude

illustraret, vitâ & ipse, cum jam annorum pondere lassus esset, defunctus
A. 1644.

ANDREAS HEUGEL,

à Polokowitz in Dreska & Kotwan, J. C.

Non minus quàm *Laurentius Frater, Andreas Hengel* ævi hujus Nestor, & ut ille,

Βεστῶν ὅχ' ἄριστ' ἀπάντων
βελῆ καὶ μύθοισιν

celebritate sua Silesiam illustravit, sibi que ipsi ac toti familiæ nobilissimæ immortale decus, nomenque in sæcula mansurum arrogavit. In lucem is editus *Wratlaviæ* A. 1549, cum ad capeffendum animi cultum meliorem neque ingenium ei deesset, neque voluntas, adolescens statim in virtutis studio, studiorumque stadio decurrit alacriter: atque alienus ab illis, qui, quidquid prudentiæ promittunt litteræ, spernunt, & irrident, gravioribus Astræ studiis, ornamenta quoque litterarum feliciter junxit: celeberrimis Europæ Academiis perlustratis, non magnorum modò virorum favorem insigniter procuravit, sed & brevi & prompto eloquio peritiam juris, simulque prudentiam suam testatus, fratris exemplo Jurisconsulti titulum publica inauguratione egregiè promeruit; quæ quidem res de familiæ ipsius dignitate, claritateque usque adeo nihil detraxit, ut potius magnopere eum adauxerit, atque illustriorem reddiderit: cum nemo paulò humanior sit, qui nesciat, honorum, graduumque Academicorum, si modò non sistant, sed stimulent potiùs; non saginent, sed perpetuum appetitum alant; non superent, sed novas subinde vires superaddant, tam præclarum esse usum, ut ne Principibus quidem, Comitibus & Baronibus visi fuerint indecores. Cæterùm cum in patriam rediisset hic Nestor, eximia ejus & virtus, & eruditio latere diu nec potuit, nec decuit; sed maturè illius fama in aulam venit, immortalis memoriæ Principis Georgii Ligio-Brigensis Ducis, à quo ad consilia accitus, theatrum scilicet nactus amplissimum, ubi se, qualis quantusque esset, ostenderet, civilia negotia eâ diligentia ac dexteritate tractare cœpit, ut non tantùm Georgii filio Joachimo Friderico dignus visus fuerit, qui Cancellario Reimanno defuncto in nobilissimo onere eodem & clarissimo honore succederet, sed & Carolus Münsterbergensis & Oelsnensis Dux illum adficeret, & suis consiliis, nec non Principes atque Ordines utriusque Silesiæ Legatum & oratorem suum designarent. Quas quidem functiones multis ipsa
annis

annis publicò bonò atque gaudiò laudatissime sustinuit. Quid de Rudolpho I dicam Imperatore Aug. cujus aures & acerrimum judicium adeò Heugelius effugere non potuit, ut ab illo etiam in Cæsareum Consiliarium, tale nihil vel sperans vel cupiens, cooptari meruerit. Sed qua dignitate haud diu gavisus, improvise morbi non curabilis genere, per lethi viam è vita migravit A. 1609, cum vixisset annos 59, Vir publici juris atque privati peritià summà, eloquentiæ laude in vernacula maximè lingua, & qua velut nativa totus Christianus orbis utitur, latina, variis denique pro Republica exantlatis laboribus (ne quid de reliquis virtutibus dicam) vel æmulorum testimonio, quibus non caruisse illum haudquaquam mirum est, cum invidia sicut ignis summa petere soleat clarissimus, longè autem clarior postquam meminimus. Adeò homines æquius aut benignius censemus, cum homines reliquerunt.

(bbbb) Derer von Hock (hodie Hack) aus dem Hanse Thomaswaldau im Jaurischen Fürstenth. Wapen:

Ein weißer Schild/ der Ast darinnen roth/ auff dem Helm eine gelbe Krone/ die zwo Sicheln Eisen-farb/ mit rothen Stielen/ die Federn schwarz/ die Helmedeck roth und weiß. Wapenb. P. I, p. 55. also sie auch Hocke genennet werden.

Frank von Hack/ und ihrer Alltärten Obrister. A. 1476.

Frank von Hack der Jüngere/ Herzog Heinrichs zu Delf und Münsterberg Regierungs-Rath. A. 1480.

Frank von Hack/ Herzogs Caroli II zu Delf und Münsterberg Hof- und Regirungs-Rath. A. 1592.

Friedrich von Hack auff Thomaswaldau und Mühlgaß/ Hauptmann des Preichauischen Haltes A. 1632.

Hans Ernst von Hack auff Gläfersdorff und Zellendorff/ des Königl. landgerichts im Glegauischen Fürstenthum Veyßher/ A. 1653.

Dessen/ so in Herren-Stand gesetzt worden/ ist oben im Catalogo Baronum Meldung gesehen.

(bbbb) Die von Horn führen im gelben Schild zwo Creutzweiß über einander gebundene Längen/ über dem Helm ein Horn. Wapenbuch P. I, pag. 64.

Derer von Hornick (andere schreiben Hörnick) aus dem Hause Lissa im Breslauischen Wapen:

Ein

Ein getheilter Schild / oben blau / das Horn roth / unten roth / das Horn blau / die Beschlag an den Hörnern gelb / auff dem Helm eine gelbe Krone / ein blau und rothes Horn / die Helmdecke blau und roth. Wapenbuch. P. I, p. 53. wo sie Horning heissen.

Hieronymus von Hörnick auff Eissa / des Bresl. Fürstenthums Landes-Hauptmann A. 1524.

George von Hörnick auff Eissa / des Bresl. Fürstenthums Landes-Hauptmann Anno 1554.

Antiquitatem hujus Prosapia Henclius sequenti elogio describit:

GEORGIUS HORNIGK

in Weigvitz.

Hornigiorum ultra 300 annos nobilissima in Silesia familia quid abesse dicemus de maximis omnia generis ornamentis? Reipublica certe Wratislaviensi sicut complures Senatores, ita 6 Praefectos dedit: Antonium, Casparum, Paulum, Joannem, Hieronymum, & Georgium, egregios omnes virtutibus insignitos, rerum gestarum gloria claros, amplissimaque fortuna usos. Quae quidem, ut laudum stemmatis hujus, sapientum omnium judicio, non est exigua accessio, ita silentio minime praetereunda fuit: ne publice ingrati videremur, si optimos ac devotissimos Patriae Cives turpiter destituamus, praeclarisque eorum meritis funestissima oblivione parentemus. De Georgio sane Pauli Fil. Antonii Nep. ut speciatim dicam, in eo comperi prestans ingenium, singularem prudentiam, & consilii solertiam, insignem rerum civilium usum, eximium pietatis, Religionis & justitiae studium, miramque in animis hominum sibi conciliandis levitatem. Quas ingentes virtutes summa in Patriam charitas, & in ea defendenda ornanda, augendaque acerrima animi contentio eo magis decorabat, quod indefessa virtus nullis aut laboribus unquam infracta est, aut negotiorum multitudini succubavit, aut radio & satietate relanguit, sed eodem tenore omnis vitae cursus continenter altius fuit, quamdiu id illi per valetudinem licuit, quam postremis annis minus propitiam habuit. In ordinem senatorium adscitus A. 1532. Ad praefectorium fastigium A. 1547 pervenit. Rebus autem humanis exemptus 8 Febr. A. 1552, cum ex 4 Conjugibus utriusque sexus liberos reliquisset, & in his Ordonem in Malekwitz l. u. D. Consiliarium & Episcopum.

(ddd) Derer von Hund aus dem Hause Alten Grotzau im Neißchen Fürstenthum Wapen:

Ein blauer Schild / der Hund darinnen weiß / mit einem gelben Hals-

Halsband / auff dem Helm die Nügelblumen alle roth mit grünen Stielen / die Helm-Deck blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 50. Werden unterschieden von denen von Hund aus Francken / derer Wapen im Wapenb. P. I. p. 107 zu finden.

Wenzel von Hund auff Alt-Grotgau / Herzogs Johann Christian zu Lignitz und Brieg Rath / A. 1621.

Gabriel von Hund auff Alt-Grotgau und Neuborff / Herzog Christians zu Lignitz / Brieg und Wohlau Rath / und Landes-Hauptmann des Wohlauischen Fürstenthums. A. 1659.

(ccc) Derer von Jalowka (quæ forsitan iidem sunt cum Jalovvkiis) aus dem Hause Mühlowitz im Delnischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / der Mühlstein darinnen weiß / auff dem Helm ein weißer Flügel / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 73. wo sie Jalowke heissen.

(ffff) Die von Janorinsky führen ein nach der linken stehend Brust-Bild mit blauen Efelshoren / und einem blauen Kleid im silbernen Schild. I. H. Rudolphi in Heraldicis Curiosis pag. 126. Wapenb. P. I. p. 66.

(gggg) Die von den Ohmen Janschowsky genannt führen in ihre Wapen drey recht über einander gesetzte silberne Bolze im rothen Schild. In Herald. Cur. pag. 113. Wapenb. P. I. p. 74.

(bbbb) Die von Zaworsky haben zehn weiße Eyer 4. 4. 2. im rothen Schild. In Herald. Cur. pag. 116. Wapenb. P. I. p. 75.

(iii) Die von Jencowitz (ober Jentwitz) aus dem Hause Goldschmidt im Breslauischen Fürstenthum führen im weissen Schild einen krummen blauen Balken / auff dem Helm eine gelbe Cron / den Löwen weiß mit rother Zunge / auff dem Kopff auch eine gelbe Cron / die Helm-Deck blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 63.

NICOLAUS JENCOVITIUS

in Zwenbrodt.

Gens Jencovitia, antiqua origine nobilis, diffusæ per Silesiam radicibus in ejus potissimum Metropoli non sine laude floruit. Ex qua quidem prognatus Laurentius de Poslavit, cui possum à Nepote monumentum, idque armis gentilitiis, & inscriptione latina exornatum, in cœmeterio D. Joannis etiam nunc visitur. Filios duos ex Barbara Weigelia suscepit: Petrum virum prudentem, gratum civibus, natum negotiis, nec non Ambrosium artium Philosophia tunc laudabili ritu Doctorem, Canonicum Wra-

sisl. ad D. Joannem sepultum sub Porticu, quam ipse testor, testudine ac
 picturis exornavit, A. 1477 M. Aug. Petro inidem bini ex Anna Gossingeria
 fuere filii, Petrus ac Nicolaus: quorum ille, cum ab ineunte adolescentia
 liberalis ac elegantis doctrinae studio flagraret, iis quidem in Juris Disci-
 plina factis progressibus, ut insignia & honorem Doctoratus adipisceretur, sed
 natura tamen quietis & tranquillitatis privata amantissimus cum esset,
 exemplo Patris togam sacram, ut ejus seculi mores ferebant, religiose su-
 mtere, calibemque adeo vitam vivere, quam aut familiam propagare, aut
 onera & molestias Reipublicae subire maluit: In Collegium tamen Canoni-
 corum haud ante receptus, quam ubi studium suum triennale juxta prae-
 scriptum statutorum Ecclesiae Wratisl. in urbe Romana absolutum Rectoris Aca-
 demici litteris sub anno Ch. seculum 15 inchoante editis comprobasse, quas
 inter Ecclesiae Archiva hodieque asservari cognovimus. At Nicolaus con-
 tra prima Conjugis mee Annae Panisibinia Proavus maternus cum diverso
 genio per diversum vita iter ad gloriam grassaretur, prudentia civilis &
 antiqua nobilitatis suffragio in ordinem senatorium adscitus, pari dexteri-
 tate & autoritate Rempublicam gessit, & ad ipsam urbem & Ducatus Prae-
 fecturam, quo honore illius ordinis hominibus major mandari non poterat,
 summa cum omnium gratulatione conscendit. Sane si quispiam alius quie-
 tum suae partis statum molitus, aequissimo jure civitatem rexisset, ac Civium
 imprimis ac popularium suorum utilitate prospexisset; Jencovitiua noster us-
 sit. Traditas quippe à Majoribus conservandae Reipublicae Leges ac juratue-
 ri, luxata instruere, subire nunciantia, inclinata erigere, collapsa in gra-
 dum reponere, strenue denique in omnibus partes suas obire summo semper
 studio conatus, & id unum sibi operam dandam arbitratus, ut Civitas in-
 clyta in amplissima gloria versaretur, constituta bonis legibus.

ABRAHAMUS à JENCKWITZ

in Goldschmiden, Jaxau & Baumgarten.

Habuit Wratislavia aliquoties centenis abhinc annis non minus ho-
 noratissimum, ut qui communem cum Posedovskiiis originem ad Hab-
 dankosillos Polonos, quibus hoc nominis Searlicus Comes Legationis
 Polonicæ ad Henricum V Imperatorem A. 1109 Princeps peperisse le-
 gitur, referat, quam fide ac meritis in Rempublicam rebus gestis claris-
 simorum Jencovitiorum familiam, quippe cum inter eos haud pauci
 fuerint, per quos, & cum quibus urbs inclyta ad tantæ famæ fastigium ad-
 scendit, atque ex suo flore Silesiæ nostræ dignitatem augustiorem reddi-
 dit. Tantis ortus natalibus Abrahamum Nicolai ejusdem Reipublicæ Ca-

pitanei

pitanci ex M. Magdalena Rheinholdiana F. posthumus, primæ uxoris mæ
Annæ Bartischinæ Avunculus magnus, ab arida, paternaque virtute mi-
nime degeneravit: Sed Patriæ suæ laudatissimæ per plures annos Senator
fuit, ætate & isto in ordine ipse quoque diu primus ac Ducatus adeo uni-
versi Præfectus, ea in rebus exequendis, ac consiliis cunctis moderatione
& prudentia, in omni denique vita, lingvæ mentisque concordia, ut
bono publico natum cives libenter ac merito faterentur minimi, maximi,
nec minus gloriæ, famæque ab eo Patriæ, quam à Patria illi accederet.
Nobis quidem, qui urbem nobilissimam suspicimus, vel hoc uno exem-
plo constet, quos illa viros olim genuerit, quos adhuc nutriet, qualesque
in posterum sperare auit. Et debuit quidem hanc felicitatem Jencovi-
tius post divinum favorem, cum singulari naturæ bonitati, tum exactissi-
mæ multarum rerum experientiæ, certissimæ illi ac fidelissimæ Præceptri-
ci: Sed non ita tamen, quin plurimum etiam acceptum ferret litteris
humanioribus, quarum ille se præceptis à prima statim adolescentia seor-
sim ab iis sentiens, quæ doctrinam esse tantummodo vulgi viaticum, vi-
tioque verti nobilibus putant, atque ob id ab orchestra sua ad pullatos
religant cuneos, sub Clarissimorum Præceptorum disciplina imbuendum
præbuerat; huc unice tamen relatis, ut bonum maxime virum, nec nisi
pectore ex Politica prudentia, & fontibus juris bene præparato, Rei-
publicæ gerendo idoneum efficerent. Quis vero cetera hujus viri orna-
menta aut pro sui multitudine enumerare dicendo, aut pro magnitudine
litteris complecti possit? Reliquarum, inquam, virtutum, quarum per-
petuo comitatu victus fuit, egregium chorum: in quo quidem velut si-
gniferi partes egit illa excellentissima ante alias virtutes, propria sane lit-
terarum laus, humanitas atque comitas, quam in Jencovitio Præfecto, etsi
haud sine decenti gravitatis mixtura tantam fuisse constat, ut in amorem
ejus omnes invidia nequidquam frendente conspirarent, exhaustis viri-
bus satur dierum, laborumque pro Republica plenus divitiis & gloria, in
ipsa curia inter ipsa gravissimi muneris negotia, & morbi genere, quem
attonitum stuporem aut siderationem Medicorum *παιδης* nominant,
prid. non. Sept. A. 1606, qui ætatis fuit 69, vitam suam sobrie, iuste trans-
actam in his terris placide clausit, eo majori luctu ac desiderio relicto, quo
ex omni pæne hominum genere magis sentiebant, quid amisissent. Lu-
gebant subditi ac ministri Patrem mitissimum. Lugebant deperditum
afflictum Asylum, boni Patronum & socium, amici gentem, cives fa-
cem, quæ hucusque ad probitatem iis Dux fuerat; Res publica præsidium,

Scholæ & litteræ fautorem benignissimum. Omnis denique virtus & nobilitas lugebant, & cum plura non possent, inanime cadaver tanti viri nuper hospitium cum gemitu, in templo D. Elizabethæ sacrum, penes baptisterium honorifice condiderunt.

(kkkk) Derer von Jeser aus dem Hause Jedlig im Brigschen Fürstenthum Wapen: Ein weißer Schild / das Rad darinn roth / auff dem Helm das Rad / und die mißlere Feder auch roth / die andere weiß / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 74.

(llll) Die von Jörnig führen einen rothen Schild mit zwey gegen einander gesetzten ausgebreiteten schwarzen Flügeln / welche einen kleinen sechs gespitzten güldenen Stern begleiten. I. H. Rudolphi in Heraldicis Cur. pag. 186.

(mmmm) Derer von Jordan aus dem Hause Alt-Patschkau im Meißnischen Wapen:

Ein rother Schild / der geharnischte Arm darinn an seiner Farb / auff dem Helm dergleichen: Die Helmdack roth und weiß / in der Hand des geharnischten Armes ein blanker Dolch. Wapenb. P. I. p. 69.

(nnnn) Die von Jordaner führen im weißen Schild ein weiß / roth und gelbes Horn: auf dem Helm zwey Hörner / eines weiß / das ander roth. Wapenb. P. I. p. 69.

(oooo) Derer von Kalckreuter (so theils aus dem Hause Schorschau im Bresl. theils aus dem Hause Puschke im Schweidnitzischen Fürstenthum) Wapen:

Ein getheilter Schild / das Vordertheil weiß / das ander schwarz / die zwey Finger darinn gelb / oben mit Eisen / auff dem Helm eine gelbe Cron / das Weiblein in schwarz und weiß abgetheilte Kleidung / und gelber Cron / die Helmdack schwarz und weiß. Wapenb. P. I. p. 64.

Als Freyherrn werden sie dieses Wapen sonder Zweifel vermehrt haben.

(pppp) Derer von Kaltenbrun aus dem Hause Stachau im Oppelischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / die Pflug-Scharen eisenfarb / auff dem Helm das Jungfrauen-Bild roth gekleidet / die Ermel weiß / das Haar gelb / die Rosen roth und weiß / die Helm-Deck auch roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 58.

(qqqq) Die von Kaltenhoff führen im blauen Schilde zwey halbe Creutzweiß über einander gelegte Pfeile / auff dem Helm dergleichen in einem Flügel. Wapenb. P. I. p. 71.

Derer

(rrrr) Derer von Karwinsky aus dem Hause Karwin im Oppelschen Fürstenthum Wapen:

Ein blauer Schild / die Schlingen darinnen gelb / auff dem Helm desgleichen / die Helm-Deck blau und gelb. Wapenb. P. I. p. 76.

(ssss) Kasamirsker seynd vielleicht eines mit den Kosamirskern.

(tttt) Derer von Keltich aus dem Hause Wischegrad im Delsnischen Fürstenthum Wapen:

Ein schwarzer Schild / der Schlüssel weiß / der Pfeil gelb mit rothen Federn / und eisenfarben Spitzen / auff dem Helm der Hahnen-Schwanz gantz schwarz / die Helm-Deck blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 66. In Herald. Curiosis wird der Pfeil gülden genant. p. iii.

(uuuu) Derer von Kemnitz Wapen stehet im Wapenb. P. I. 65.

(wwww) Derer von Kesselberg Wap. stehet im Wapenb. P. I. p. 59.

(xxxx) Die von Kestlich führen zwey rothe Stern in ihrem Wapen. Wapenb. P. I. p. 55.

(yyyy) Die von Keul zwey Keulen im blauen Feld. Wapenb. P. I. pag. 72.

(zzzz) Die von KHROE eine Khroe im gelben Feld / auf dem Helm desgleichen eine Khroe. Wapenb. P. I. p. 74.

(A) Die von Kickpusch (oder Kickpusch) seynd aus dem Hause Steinsdorff im Bresl. Fürstenth.

Reinhard von Kickpusch auf Steinsdorff war Fürstl. Troppausch. Nichtensteinischer Rath A. 1618.

(B) Die von Kiner führen im blauen Schild einen Greiff / auff dem Helm zwischen zwey Hörnern auch einen Greiffen. Wapenb. P. I. p. 64.

(C) Derer von Kladrobsky Schild hat zwey Theil / im obern ist der Buchstaben N. Wapenb. P. I. p. 76.

(D) Derer von Knobelsdorff (so theils aus dem Hause Vobersberg im Croßnischen / theils aus dem Hause Mosen / theils aus dem Hause Letnitz im Glogauischen / theils aus dem Hause Rückersdorff im Sagantischen Fürstenthum) Wapen:

Ein rother Schild / dardurch ein roth und blauer Balcke / auff dem Helm die Flügel roth / der Balcke wie im Schild / die Helm-Decke blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 57. Videantur quoque Heraldica Curiosa pag. 170.

Ein ander Knobelsdorffisches Wapen / in dessen Schild ein mit einer Kette umwundene gecrönte Seul und oben auff jeder Seiten ein Stern /

über dem Helm zwischen den Flügeln wiederum eine solche Scheibe/ doch ohne Cron und Sterne: ist zu finden im neu-vermehrten Wapenb. P. IV. pag. 107.

EUSTACHIUS à KNOBELSDORFF,

ab Henelio laudatus his verbis:

Nobilissimam Knobelsdorffianam familiam haud quidem rerum bellicarum, sed optimarum artium gloria, longe illustriorem reddidit. Eustachius à Knobelsdorff, in lucem ille editus An. 1519 Heilsbergæ in Borussia: sed qui Silesia nostra & genus & proavos, totamque ab origine gentem imputabat. A Parentibus suis liberaliter educatus tantum in Schola patria progressum fecit, ut commilitones suos quamvis ætate majores longo post se relinqueret interituro. Academicis inde studiis cum jam aptissimus videretur, Francofurtum ad Oderam primum, tum Lipsiam, demum Wittebergam petiit, ac potiori litteraturæ cum primisque Musis, ac Phæbo, quippe cum natali quadam inclinatione ad Poesin ferretur, graviter operatus fuit: eo usque etiam ingenii benignitate ac diligentia profectus, ut jam tunc non exiguam laudem versibus scribendis promeruerit. Exinde ut mentem litterarum non rudem foris porro exultantem redderet, Lovaniensem Academiam toto orbe decantatam adiit, mox Lutetianam illam non Gallia modo, sed omnium Europæ Academiarum Reginam, ac Matrem virtutis, & eruditionis officinam, cujus quidem laus & Illustrium Poetarum numero, & multitudine studiorum viginti & aliquando triginta millium diu inconcussa & potens stetit. In hac ergo noster totum triennium, sed sic tamen, ut data juxta temporis à studiis vacandi occasione alias quoque Galliæ urbes perlustraret, exegit: iis quidem progressibus, ut & eruditio ejus, & fama nominis, ex quo præsertim haur solum Franciæ magnæ descriptionem publicavit, sed & Lutetiam ipsam totius regni metropolim doctissimi Carminis laudavit, majora in dies incrementa caperet. In Borussiam rediit non modo Warmiensis Ecclesiæ custos, verum etiam Episcopo & Cardinale Romam proficiscente, Episcopatus illius Administrator constitutus, cumque extra Borussiam quoque virtutis suæ radios sparsisset, circa An. 1563 Ecclesiæ Wratisl. Decanus nec multo post Officialis designatus fuit. Sic ergo Patriæ suæ originariæ postliminio jure redditus, utrumque munus ea moderatione gessit, ut non solum Reverendissimo Episcopo, ac sacro Canonico Collegio in procurandis Ecclesiæ commodis abunde satisfaceret, sed ut publicæ consultationibus adhibitis Principum atque Ordinum Silesiæ favorem atque amorem sibi compararet singularem. Unde quidem factum, ut cum in ardua

quadam causa viginti viri Pragam mitterentur, sic rem tractare jussi, ut & sua Caesari constaret auctoritas, & sua patrie salus, atque incolumitas illibata permaneret, Kuobelsdorffius non postremus sit habitus, cui negotium illud sua & Collegarum opera perficiendum committeretur. Verum o invidum ingenis magnis fatum! Itineri sese nosse commiserat, sed in spe-rata eheu & inexpectata apoplexia caesus, ob idque captum iter reme-tiri coactus. Ex eo tempore etsi vires aliquantulum recipere visus, integro pene biennio decubuit, mente interim & ingenio usque adeo valens, ut

Muneris impositi molem cum laude ferendo

Castilioque domum meritis quibusque foret,

Quis cum illi prius usus erat:

Ante omnia autem consideratis hujus vitae miseriis, nec morbum suum quicquam aliud esse ratus, quam moris imminenti internum, non iam sibi Nestoris secula optaret, sed ad mortem fortiter obeundam se prae-pararet. Quam & ex voto tandem nactus postridie D. SS. Triad. sacrae An. 1571 vi-vire in his terris desit. Funeratus in sacello adis Cathed. S. Joannis, sub turri sinistra vide monumentum.

Præter bina Poemata quæ superius laudavimus scripsit & alia quædam de Persecutione Ecclesie, de bello Turcico, de obitu Ferdinandi I Imp. Sanctiss. nec non de morte Sigmundi Regis Polon. vid. Sabini Elegia. Subit vero animum mirari, cur nihil in deliciis Poetarum Germ. ab earundem Col-lectore translatus fuerit. Oratione funebri defuncto parentavit ipso exequiarum die M. Mich. Hilbrandus, seminarii Wratisl. Prof. ssor.

Sil. Tog. Lib. III No. XIII.

(E) Derer von Rocherle aus dem Hause Pestitz im Teschnischen Fürstenthum Wapen:

Ein getheilter Schild / das Obertheil roth / der Hirschkopff darinnen in seiner Farb / das Untertheil schwarz / der Fisch darinn gelb / auff dem Helm der Hirsch auch an seiner Farb / die beyden Flügel schwarz und gelb abgetheilt / der Busch und Helm-Deck fochen schwarz und gelb / auff der andern Seite roth und gelb. Wapenb. P. I. p. 75.

Johann von Rocherle auf Pestitz / Herzog Wengels zu Teschen Hof- und Regierungs-Rath. A. 1572.

(F) Derer von Rochersdorff Wapen ist zu finden im gedachten Wapenb. P. I. p. 65.

(G) Der Freyherrn von Rochitzky Wapen Parte II. p. 50.

(H) Derer von Röckritz aus dem Hause Friedland im Opplischen Fürstenthum Wapen:

Ein

Ein abgetheilter Schild / das Vordertheil blau / das ander weiß / darinn drey gelbe Lilien / auff dem Helm eine gelbe Eron / und ein blau und weiß Horn / die Helm-Decke blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 155.

Hans von Röckritz / der Fürsten und Stände General-Steuer-Einnehmer / A. 1556.

Hans Caspar von Röckritz und Friedland auff Sirchen und Löbnitz / des Fürstenthums Wohlau lands-Besteller.

Sigmund von Röckritz auff Festenberg / des Delschnischen Fürstenthums lands-Besteller A. 1664.

(I) Die von Komantzky führen in ihrem Wapen / so wohl im schwarzen Schild / als oben zwischen den Flügeln / ein Z. Wapenb. P. I. pag. 75.

(K) Die von Kockorsch einen nach der Rechten stehenden schwarzen Hahn mit einem Weiskopff und Weis-Füssen im goldnen Schild. Herald. curios. pag. 128. Wapenb. P. I. p. 74.

(M) Die von Koppet im blauen Schild einen auffgekehrten neuen Monden / und über dem Monden / wie auch auff dem Helm einen weissen Stern. Wapenb. P. I. pag. 50.

(N) Die von Kobschütz im blauen Schild auff einer quer über gezogenen weissen Strass drey rothe / über dem Helm aber im Pfauen-Schweif in einen Kranz gebundene elff Rosen / so theils weiß / theils roth. Wapenb. P. I. pag. 55.

(O) Derer von Korckwitz Wapen ist zu finden im Wapenb. P. I. p. 72.

(P) Derer von Koschlieg (so theils aus dem Hause Jagatschütz / theils aus dem Hause Koschnaw im Delschnischen) Wapen:

Ein rother Schild / der Vock darinnen grau mit gelben Hörnern / auff dem Helm eine gelbe Krone / der Vock wie im Schild / die Helmdecke roth und gelb. Wapenb. P. I. pag. 74.

(Q) Die von Koslowsky führen im rothen Schild eine Burg mit 2 Thürmen / und über dem Helm desgleichen. Wapenb. P. I. pag. 73.

(R) Die von Koschenbar (so im Wapenbuch Koslabar genennet werden) aus dem Hause Schorkau im Lignitzischen Fürstenth. führen auff einer im blauen Schild schrägs herab gezogenen Strasse drey Rosen / über dem Helm zwischen zweyen Hörnern desgleichen. Wapenb. P. II. p. 47.

Hans von Koschenbar auff Schorkau und Seichwitz / des Oppelischen Fürstenthums Königl. Landgerichts-Verfiser. A. 1564.

(S) Etliche von Koschmiresky haben unserer Zeit zu Breslau studiret / und den geistlichen Stand angenommen / aus dem Oppelischen gebürtig. (T) De-

(7) Derer von Kotulinsky aus dem Hause Jeltsch im Bresl. Fürstenthum Wapen:

Ein blauer Schild / der Fuß darinnen gelb / das Fleisch oben roth / auff dem Helm der Vogels-Kopff auch gelb / die Helmdecke blau und gelb. Wapenb. P. II. pag. 50.

Der Freyherrn aus diesem Geschlecht ist an seinem Ort gedacht worden.

(11) Derer von Kotwitz (so theils aus dem Hause Nistitz / theils aus dem Hause Köben / theils aus dem Hause Deule im Glogauischen) Wapen:

Ein weißer Schild / in der Mitten eine rothe Strasse / auff dem Helm der Mühlstein weiß / das Rohr / darauff die Federn stecken / roth / die Federn alle schwarz / die Helmdecke roth und weiß. Erläiche führen auff dem Helm eine Krone / aus welcher ein ausgestreckte-geharnschter Arm mit einem Schwerdt hervor gehet.

George von Kotwitz auff Köben / des Königl. Land-Gerichts im Glogauischen Fürstenthum Beyseiger / und in vielen Landes-Angelegenheiten Deputirter A. 1513.

LEONHARDUS à KOTWITZ

Hæreditarius in Köben, Nistitz,

& Lampersdorff.

Magnis viris, qui de Republ. bene meriti sunt, hoc debetur honoris & gratitudinis, & eorum posteritas, si Parentum sit æmula, ceteris præferatur ordinibus, & præmia ejus virtutis sortiatur, quæ illos, quibus progenati sunt, nobilitavit, ne in ipsis eadem virtus expunctis suæ præstantiæ notis deterreatur, & expugnetur. Quibus retentis & eadem ipsa censeatur renovari, insaurari, æternari, aut saltem velut à nobili humo ad felices ramos traducesq; è quibus

primo avulso non desicit alter

Aureus, & simili fronde scit virga metallo.

Hanc certe spem si animis jam percipere queant boni viri, patriæ causâ nullos si scire labores, adire pericula, difficultates exercere verebuntur: neq; vix ò negari potest, quin majorum nobilitas multum faciat ad generositatis indulgentiam, & educationis liberalitatem, ad studium virtutis per exempla laudatissimorum Parentum calcandum fortius atque urgendum. Quod si sciat, jam puer, jam putus, jam perfecta est nobilitas, similis pomis aureis, quæ in lance argentea apponuntur. Hujus nobilitatis en illustre iterum exemplum Leonhardum Kotvitzium, Equestrem in Silesia ordinis

ss

ocellum,

ocellum, & generosa familia meliorem sanguinem. Qui cum majorum suorum tam paternorum, quàm maternorum non una pacu bellig, adorea il-lustrium, pro gravi sibi constitutam adversario non ignoraret, ac literariam adeò notitiam ordinis sui nomine non dedecorosa, sed gloriosam cense-ret, ad augustum illud virtutis templum per sacrosanctum melioris doctri-nae sacrarium contendit. Hinc l'eteris insudare, & linguam ingeniumq; exercere suavissima illi seria, hinc unus ei scopus studiorum, ut quo longius recessisset, ab extremis inscitia l'neis, cò propius ad præclarum illud jubar eruditionis prudentiæ, sine quâ vix regna ulla, aut Resp. satis recte guber-nantur, accederet, nec audire aliquando ipse quoque cogere, quod de Orph' to Præfecto urbis Ammianus Marcellinus scriptum reliquit: virum quidem fuisse prudentem, & forensium negotiorum oppidò gnarum, sed splendore liberalium doctrinarum minùs quàm nobilem deceret institutum. Hoc non alio sine tot in Gymnasis, tot in Academia Lipsiensi annos exegit, in ipsa deniq; Italia integrum pene quinquennium consumpsit, & terra ma-rique, quæ jucunda, necessaria, & utilia, perlustravit, ingenii quidem cul-tum genere dignum ita cura habens, ut nec corporis exercitia huius juven-tuti propria negligeret. Atque in hoc tam præclaro instituto ita sanè pro-movit, ut, quam in juvenili ætate de se promiserat, expectationem, eam in virili ætate prolixissimè impleveret, atq; ita palam probaret, non sese solum familie suæ, sed totius provincie bono publico natum fuisse. Neque verò aliunde fuit profecto, quod cum præclara jam edidisset quæ publica, quæ privata prudentiæ specimina, Assessor Regius judicii Provincialis in Ducatu Glogoviensi publica auctoritate constitutus fuerit. In quo quidem munere per 12 annos versatus, admirabilem ingenii sui in rebus tractandis, judi-candis & exequendis, inque consiliis capiendis dexteritatem cum integri-tate conjunctam ita probavit, ut biennio ante mortem, Gurensem quoque Præfecturam non sine totius territorii voto & applausu obtinuerit. Vir si-ne controversia inter primarios tam ordinis sui quàm sæculi, vere piete-tis ac modestiæ, justitiæ & æquitatiæ, prudentiæ atq; eruditionis egrigium exemplar. Editus in hanc lucem Anno 1575, rebus humanis 7 Febr. 1639 tempestivè subtrahus est.

FABIANUS à KOTWITZ,

in Weißholz/ Hersch/ Bors/ Sabor/ Milschauze.

Divitias, honores & his similia in breve tempus habemus. At quæ à virtute, doctrina & sapientia est, nobis etiam mortuis gloria vivit; imò si quid fama, aut nobis dignum patravimus, latius in memoria hominum & sermone versatur, postquam ab oculis recessimus. Ut maximè ergo Fabianus à Kotwitz, Fabiani F. Judicii regii in Ducatu Glogoviensi Assessor ampliss. litteratorum nobiliss. nobilissimorum literatissimus, & cui adeò, dum vixit, quivis bonus non digener, & nature & sapientia filius, cultus atque reverentia debuit obsequium: qui licet vita occiderit, nomine tamen inter posteros superest, nilo præsertim & calamo Cosp. Dornavii cum in modum æternitati consecratus, ut, qui aliud illi elogium assignere conetur, is oleum & operam omnem perditurus videatur. Is nimirum Kotwitzium instruxerat dotibus illa amanuensis Dei natura mater, eâ conformaverat præstantiâ indolis, ut in cunctis blandienti Musas ipsas, & gratias instillasse meras mellinas dixerimus, id quod de Platone spargere quibudam ex antiquis visum fuit. Nisi enim primitus concinnatum illi fuisset pectus meliore metallo, nisi mentis tabula probe ab architectrice natura fuisset rasa & levigata: unde fuisset illa viri & scientia rerum divinarum copiosa, & judicium aciem maximis minimis, quæ capere mens humana queat? Equidem de viri illustribus id licentie quidam sibi arrogant, ut existiment integrum sibi esse, mutare non nihil leges historie, dum plusculum etiam, quam ferat res, indulgeant narrationi, inque exemplis magnis interdum hallucinationem esse honestam atque laudabilem. Nihil tale de donis Kotwitzii sibi præsumere quisquam necesse habet. Viva fuerunt, fuerunt spirantia, fuerunt obvia, quæ publico bono ex se verè, sine verborum auctu, contulit. Nimirum hoc illud est, quod merito & cum admiratione magnificamus: ab extrema illum adolescentia per juventutis perq; virilis ætatis spacia media ad senectam usq; in omni litteraturæ campo feliciter desudasse, ex Philosophorum mysteriis, ex variæ antiquitatis recessibus, ex plurium linguarum elegantis, & Actorum seriniis, & Politicorum curiis, ex Cesarum, Regum, Principum aulis, domi & hinc inde apud externos, ex Scholarum & Academiæ coronis, ex ipsis quoq; Criticorum & Philologorum myrotheicis eousq; reportasse - magnum & memorabile nomen, ut cuncta non scientia dicerit, aut speculationi, sed usui sibi suis, maximè laboranti patriæ. Etsi autem quæ diximus, magna in se sunt, & singularis prærogativa, & paucorum hominum, illud tamen haut viliori dignum præconio, quod deliciarè

ne senex quidem desineret cum Musis mitioribus, quotiescung; nactus aliquid laxamenti fuisset. Quo in opere duos illi & aetate pares, & ordinis ejusdem, & paribus studiis connitentes adjunxit bona fors: alterum qui in judicio regio proximè adsidebat Christophorum Georgium Bergium; alterum & propiori sanguine, & Ducatu viciniore junctum Abrahamum Bebranium, utrumq; sub hoc cæli Silesiaci climate virtutis egregia verè regia, tum doctrinae recondita amena, verbo admirabilis. Cum quibus quoniam Kotwitzius ipsam Charitum Triadem constituerebat, minimè existimandum est ægrotasse fuisse hanc ornamenta & fluxatantum hujus ætatis. Firmum est adeoq; indelebile virtutis & sapientiae regnum, in quo Kotwitzius Semonum, quorum Antesignanus nomen professus fuit tale, quod

nec ventura fletunt

Sæcla, nec ignota rapiet sub nube vetustas.

Macte hoc elogio Dornaviano Kotwitzii, eò majorem quidem fidem nunc merito, postquam utriusque morte confirmatum invidiæ, & odii scopulos haut quaquam metuit. Mortuis adeò nemo claritatem invidet: & magna virtus cum præconem nata post omnia tandem hostem livorem conficit, cujus unius posthuma victoria est. Ex humanis porro noster abiit Anno 1622. Sil. Tog. Lib. 3. No. 41.

Fabian von Kotwitz auff Brunkelwaldau / Königl. Landgerichtes-Besitzer im Glog. Fürstenth. und in vielen Commissionen Deputirter. A. 1629.

Friedrich von Kotwitz auff Jbsdorff / Groß- und Klein-Reichen / des Glogauischen Fürstenthums Landes-Aeltester / und des Königl. Burauischen Manngerichts Besitzer. A. 1664.

Fabian Leonhard von Kotwitz / auff Wirschütz / des Glogauischen Fürstenthums Landes-Aeltester / und Ober-Steuereinnnehmer. A. 1686.

(W) Derer von Krakau aus dem Hause Arnsdorff im Schweidnitzischen Fürstenthum Wapen:

Ein weisser Schild / die gespitzten Steine darinnen roth / auff dem Helm ein roth und weisses Horn / die Helmdock roth und weiß. Was penb. P. I, pag. 66.

(W) Das Wapen derer von Kretschelwitz siehe P. I, pag. 51.

(X) Derer von Kretschelwitz (so theils aus dem Hause Wirschütz / theils aus dem Hause Jacobskirch / theils aus dem Hause Nechlau im Glogauischen Fürstenthum) Wapen:

Ein

Ein blauer Schild/ die drey Fisch darinnen in ihrer Farbe/ auff dem Helm die mittlern Federn weiß/ die andern blau/ die Helmdecke blau und weiß. Wapenb. P. I. pag. 66.

Abraham von Kreckwitz auff Wirschwitz/ ein gelehrter Cavallier, des Slogauischen Fürstenthums Lands-Aeltester/ und in vielen Angelegenheiten Deputirter Anno 1510.

Abraham von Kreckwitz auff Wirschwitz/ des Slogauischen Fürstenthums Landesbesteller A. 1636.

Zweyen von Kreckwitz hat Henelius folgende zwey leswürdige Elogia geschrieben:

ADAMUS GALLUS à KRECKWITZ
& Joppendorff in Grossenboraw.

Illustris nobilitatis splendor, quæ est Virtus generis, teste Aristotele, si cuiquam, Adamo Gallo à Kreckwitz certè competit: is quippe majoribus ortus, qui libertati patria, animo invicto & excelso, etiam opibus & sanguine sæpe litarunt. Adde amorem literarum, & scientia, qui in hac familia eximius & varius, in nostro certè tantus fuit, ut cum ætate adhuc tenera in Musarum virsta deductus fuisset, turpissimum fore ratus, si cui à Deo & parentibus optimis ad summam eruditionem, virtutemq; egregiam omnia affatim suppeditata essent, ingenium docile, indoles felicissima, pecuniarum, quæ non minus studiorum, quàm belli sunt nervi, mediocris copia, denique Præceptores tales, quibus doctiores, vigilantiores, atque etiam amantiores ne optare quidem quisquam posset, solus deesse sibi videretur, in studiorum alacritate nulli æqualium suorum cessit, imò potius, ut gnæviter licet currentes à tergo relinqueret, annixus fuit. Ea utiq; mente cum adibus paternis relictis ad externos abiisset, ac magnam Europæ partem perlustrasset, velut alter Ulysses πορδα μαδων καὶ πορδα γαδων sive velut avidus negotiator, omnium disciplinarum ac virtutum mercibus egregie locuples, variis linguis expeditus & omni morum elegantia ad unguem perpolitus ad suos rediit, in Reipub. usum & incrementum (ut arborum illæ sunt optimæ, quæ non folia solum, sed fructus ferunt) ornamenta doctrinæ ac prudentiæ expensurus, nisi supremo Numine sic volente, cujus in abdito sunt consilia, quæ nobis scrutari fas non est, reprehendere nefas, spirituum plenus, summæq; spei juvenis lætis & adhuc florentibus annis in mediis suorum votis, acerbæ morte interceptus, vivere desuit. Vexillo ejus lugubri inscriptum sequens Epigramma Autore Joanne Hermanno:

*Lustravi mundum per saxa, per aquora Phæbi
Virtutis, Patriæ, Nobilitatq; jubar.*

*Hæc dolor! ut rediit, periit juvenilibus annis:
Sic breve tempus abit, sic rosa verna cadit.*

Sil. Tog. Lib. 4. No. 42.

FRIDERICUS à KRECOWITZ.

Minervæ peplo involvi, si cujusquam Silesiorum, certè FRIDERICI à KRECOWITZ nomen jure optimo meretur, Equitis illius è Ducatu Glogoviensi splendidissimi ac gente juxtim, & mente nobilissimi, ea præsertim ingenii dexteritate & doctrinæ præstantiâ, & dicendi facultate, & rerum exterarum peritia præditi, ut à Rudolpho II Imper. glor. haud solum inter Consiliarios Imperii aulicos cooptari, sed & ipse munus in tanta virorum magnorum copia Legati præ cæteris Constantinopolim meruerit. At enimverò cum Amurathes III Persica pace composita, Hungarica bella redintegraret, instinctu Sinanis, qui cum belli Pannonici cupiditate æstuarer, lentum ac pacatum Amurathis ingenium fallacibus & subdolis consiliorum suorum rationibus, quo volebat, impellere non poterat, Legatum Cæsareum contra fas & jus omnium gentium custodiæ traditum, ad septem turrium carcerem mitti, atque inde Belgradum perducijussit. Idque non alio prætextu, quàm quod inter finitimos lis atque interna simulas oborta, & provocatione utriusque partis ad arma deventum, cladeque facta, induciæ disruptæ essent. Sed cujstamen rei non tam à nostratibus, quàm Turcis initium factum certissimis indiciis cognitum, Hassanem Bosniæ Præfectum à Sinane ipso per literas secreto monitum, ut in ea parte, bello Cæsareanis illato, causas novarum rerum querere non intermitteret, sic ut postea se ab aliis contra inducias armis petitem, scriptis Byzantium literis, astuta dissimulationis ostentatione conquereretur. Sed quicquid sit, belli tamen & legationis jura tantum abest, ut sint contraria, ut potius inter ipsos armorum fremitus tuto versari Legati debeant, neque adeò ex ullis belli injuriis adversus Legatos, qui ad te juris gentium fide misi, injuriosè quodpiam designandi justa causa emergat, sed belli tantum justa causa nascatur:

ter Marte sinistro

Juratumq; Jovi factum, conventaq; Patrum

Sidonij fregere Duces, atq; impium ensis.

Ter placidum suasit temerando rumpere pacem.

Neque

Neque Romanitarum, Appiano attestante, per ter rupta foedera adduci potuerunt, ut eam ob causam Carthagenensium Legatos contemerarint, Tacitus hoc jus, hostium jus vocat & sacra legationis, & fas gentium. Cicero I Verrinae: Nonne Legati inter hostes incolumes esse debent? Seneca de ira: violavit legationes rupto gentium jure. Livio caedes ruptura, juris gentium, scelus, causa nefanda, caedes impia dicitur in historia Legatorum, quos fide natos occiderunt. Idemque alibi Legatis in periculum adductis, ne belli quidem jura relicta fuisse queritur. Dirum ergo, & immane Turcarum facinus, sed miseranda interim Legati sorte, qui in magnis miseriis, & carceris squalore, nullis inde conditionibus liberandus, anno tandem 1594. vivendi finem fecit. Ex paucissimis Ministris, qui rediëre, fuit Fridericus Seidlerus Pharmacopœus, qui vernaculo sermone iter illud satis accurate descripsit, Bregae tandem An. 1637 æt. 69 defunctus.

Sil. Tog. Lib. III. No. XIX.

Das Wapen derer von Kreschwitz / so Oesterreichischen Ritterstandes seynd / steht im Wapenb. P. V, pag. 34.

(I) Die von Krohmayer führen im gelben Schilde eine Krähe / wie auch auff dem Helm zwischen den Hörnern. Wapenb. P. I. pag. 63.

Der Berg / auff welchem die Krähe steht / ist grün / auff dem Helm eine gelbe Krone / die Helmdecke schwarz und gelb.

Heinrich von Krohmayer auff Sagewitz und Salowitz / des Raths der Stadt Breslau / A. 1613.

Augustinus Henricus von Krohmayer auff Sagewitz / Buckowin und Grün-Eiche / der Stadt Breslau Rath / Aeltester und Kriegs-Commissarius A. 1669.

(Z) Derer von Kromsch Wapen ist im Wapenb. P. II, pag. 52 zu finden.

(AA) Derer von Kroschnitzky oder Karmitzky desgleichen loco cit. pag. 51.

(BB) Derer von Krummenau P. I, pag. 55.

(CC) Derer von Kuchmeister P. II, pag. 73. Unter den Fräncischen Wapen.

(DD) Die von Kuhl scheinen eben dieselben zu seyn / welche im Wapenbuch P. I, pag. 67. Kuel genennet werden / und im weissen Schilde / (etliche im rothen Schilde) wie auch auff dem Helm / blaue Blätter führen. Ihr Stammhaus ist Tannhausen im Schweidnitzischen Fürstenthum.

(EE) De

(EE) Derer von Kühnheim aus dem Hause Niepern im Bresl. Fürstenthum Wapen:

Ein schwarzer Löw im weissen Schild / auff dem Helm eine gelbe Krone / der Löwe auch schwarz / die Helmdecke schwarz und weis. Wapenb. P. I, pag. 65.

(FF) Die von Kupperwolff führen einen Eichweig mit Eicheln in ihrem Wapen. Wapenb. P. I, pag. 71.

(GG) Derer von Labenschky Wapen stehet im Wapenb. P. I, p. 76. führen im blauen Schild einen weissen Haff / und auff dem Helm drey gelbe Sterne.

(HH) Derer von Langenau (so theils aus dem Hause Groß-Wandritsch im lignitzischen / theils aus dem Hause Groß-Strenk im Wohltauischen) Wapen:

Ein blauer Schild / dadurch eine weisse Strassen / die Rosen darinnen blau mit gelben Puzen / auff dem Helm der Flügel wie der Schild; die Helmdecke blau und weis. Wapenb. P. I. pag. 55.

Derer von Langenau auff Meynland Wapen / ist von diesem unterschieden / und stehet im Wapenb. P. II, p. 108.

Christoph von Langenau auff Groß-Wandritsch / Herzhogs Friderici II zu lignitz und Brieg Rath / und des Briegischen Fürstenthums Landes-Hauptmann / A. 1560.

Hans von Langenau auff Dobritschau / Herzhogs Caroli II zu Münsterberg und Dels Rath und Hoff-Marschall / A. 1613.

Hans von Langenau auff Wandritsch / der Herren Fürsten und Stände Obrister Lieutenant und Herzhog Adam Wenzels zu Teschen Rath / und Hoff-Marschall / A. 1621.

Hans Georg von Langenau auff Groß-Strenk / Herzhog Carl Friedrichs zu Münsterberg und Dels Regierungs-Rath / A. 1631.

Hans Georg von Langenau der Jüngere auff Groß-Strenk und Dobritschau / Herzhogs Sylvii Nimrods zu Württemberg und Dels Rath / und Landes-Hauptmann des Delsnischen Fürstenthums / A. 1663. nachgehends auch der Jungen Fürstl. Prinzen Vormundschafts-Rath.

(II) Derer von Larisch aus dem Hause Niccolin im Oppelischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / die mittlere Säul ganz gelb / die beyden Messer oder Sicheln eisensarb mit gelben Stielen oder Handgriffen / auff dem Helm

Helm eine gelbe Cron / die mitlern Federn gelb / die andern blau / die Helm-Decke roth und gelb. Wapenb. P. I. p. 76.

Von denen / so ans diesem adelichen Geschlecht in den Herren-Stand erhoben worden / ist oben Meldung geschehen.

(KK) Derer von Kassinund Wapen ist im Wapenb. im andern Theil pag. 33 zu finden.

(LL) Die von Lasserwitz führen einen Greiff im Schild / wie auch auff dem Helm / beyde weiß. Wapenb. P. I. p. 59.

(MM) Derer von Lassota aus dem Hause Stibelau im Delphinischen Fürstenthum Wapen:

Ein rother Schild / das Dach auff dem Schild weiß / auff dem Helm eine gelbe Cron / der Pfauen-Schwanz grün / das ander wie im Schild / die Helm-Decke roth und weiß / der Pfeil so wohl im Schild / als der durch den Pfauen-Schwanz weiß. Wapenb. P. I. p. 62.

(NN) Die von Nassel führen im rothen Schild einen unter sich gekehrten Pfeil / auff dem Helm zwey weisse seitwärts gekehrte Pfeile. Wapenb. P. I. p. 58.

(OO) Derer von Oemberg aus dem Hause Heintzendorff im Bresl. Fürstenthum Wapen:

Ein gelber Schild / die beyden Flügel schwarz / auff dem Helm die Flügel auch schwarz / die Faust-Kolben eisenfarb / die Helm-Decke schwarz und gelb. Wapenb. P. I. p. 62.

(PP) Derer von Pleschitz Wapen ein Schoppen mit rothen Säulen / und gelben Dach / und auff dem Helm dergleichen. Wapenb. P. I. p. 58.

(QQ) Derer von Qest: so theils aus dem Hause Hollstein / theils aus dem Hause Langenau im Jaurischen / theils aus dem Hause Parche im Glogauischen Fürstenthum Wapen:

Ein getheilter Schild / oben weiß / die zwey Rosen roth / unten blau / die Rose weiß / auff dem Helm die vorder Feder roth / die Rose darinnen weiß / die mittlere Feder weiß / die Rose roth / die hinter Feder blau / die Rose weiß / die Helm-Decke blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 59.

Heniko von Qest / Schlesischer Obrister im Ungarischen Feld-Zug / A. 1469.

Adam von Qest auf Hollstein / der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Königl. Amts-Verwalter / A. 1587. Dessen Ruhm Henelius heraus streichet in folgendem elogio:

ADAMUS à LEST

in Hollstein.

Majorum res gesta, partaque ab iis decora, sapissime dubia sunt, fallacia, mendacia, virtutis argumenta. Certiores quidem sunt inducia asserenda vera prolis, nempe magna & praeclara, frequentia, avitaque virtutis experimenta:

perit omnis in illo

Nobilitas, cujus laus est in origine sola

Felix, quae tantis animum virtutibus aequas

Et partem tituli, non summam, ponis in illo.

Felix, inquam, qui majorum imagines pro documentis habet, & circumfusa inde lucem pro frano licentia, manantemque ab iis dignationem ad incitamenta, fiduciamque trahit praeclara audendi. Ab ista generosa nobilitatis indole fuit Adamus à Lest in Hollstein, Vir ut equestri dignitate, longaque majorum paterna, maternaque linea ascendentium serie; sic togata prudentia, doctrina eximia, summa in DEUM pietate, in miseros & egenos prono favore, justitia, temperantia, humanitate singulari, heroica animi fortitudine, insigni auctoritate, decora bonorum amplitudine splendidissimus; sed cujus tamen praconium dignum frustra est qui a nobis hic expectet. Paucula si dixerō, sic & à natura factum, & à natura formatum fuisse, ut D. Rudolphus Caesar sapientissimus dignum censuerit, quem & Consiliarium suum, & utriusque Ducatus Swidnicensis & Jaurow. Praefectum provincialem esse vellet; sic item Republicam gessisse, ut postquam fidei suae Commissis haud amplius quadriennio non instar duri & austeri satrapa dominatus fuisset, sed instar mitis & mansueti Patris imperasset, apoplexia inopinata mortuus A. 1607 egregiam & jucundam sui memoriam posteritati consecravit; omnia sane dixerō, haec scilicet laudum viri summa est, hoc fastigium, hoc certissima virtutum fides. Studium ejus & conatum in juvanda Schola Leobergeni Casparus Suevius sequentibus versiculis laudavit & deploravit, ita eum alios quosdam magnificos Ducatus illius Proceres ad eandem liberalitatem animo non minus pio, quam heroico animantem introducens:

Est Schola culta decus regni, inquit, commoda sedes

Musarum fuerit Leoberga: hic condere ludum

Complacet: auspiciū faciat sacer ordo senatus

Magnifici, sanctum ipse juvabo opus are: sequentur

Exemplum Proceres: sacros qui dantur in usus

*Ad Dominum redeunt magno cum fenore numini
Dixit; at hanc tantam dire violentia mortis
Spem subito tulit, & rabidas disperfit in auras
Audax vis fati; Ludo vis invida fati
Spes audes tantas nobis temerare bonorum?
Hocine cor deceat tristi putrescere in urna,
Cui lex prima salus patriæ fuit, altera ludi
Grandius augmentum, Aonidumque incendere famam.*

(RR) Derer von Restwitz (so theils aus dem Hause Schlaube im Wohlauschen/ theils aus dem Hause Groß-Wirckewitz im Siginischen Fürstenthum) Wapen:

Ein rother Schild/ das in dem Schilde sambt dem Creutz/ so auff einem unten spitzigen Nagel stehet/ weiß: auff dem Helm das Bein eisenfarb/ vornen blutig/ der Sporn gelb/ die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 54.

(SS) Derer von Seubel Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 66. führen einen ablang und vornen rechts-getheilten Schild/ vorn schwarz und silbern/ hinten roth. Herald. Cur. pag. 161.

(TT) Derer von Teutsch aus dem Hause Profotschin im Delsnischen Fürstenthum Wapen:

Ein abgetheilter Schild/ oben weiß/ unten grün/ darinn ein grüner Baum mit einem Holzfarben Stamm/ die zwey Rosen weiß/ auff dem Helm ein gelbe Cron/ darinn ein grüner Pfauen-Schwanz/ die Helm-Deck grün und weiß. Wapenb. P. I. p. 153. unter den Meynischen.

Hans Friedrich von Teutsch auff Profotschin/ Fürstl. Delsnischer Rath/ A. 1631.

Friedrich von Teutsch auff Profotschin/ Landes-Ältester des Delsnischen Fürstenthums/ A. 1637.

(UU) Derer von Uebdaler Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 57. wie auch derer von Lüthaler/ welche letztere drey Schweins-Köpfe im gelben Schild/ und einen auff dem Helm führen. Jene aber/ nemlich die Uebdaler/ einen roth und silbernen in neun Reyhen geschachten rechten Streiff im silbernen Schild. Herald. Curios. p. 170.

(WW) Die von Widlau führen im blauen Schild drey Schlüssel/ auff dem Helm einen Fuchs mit drey Federn/ von denen die mittlere weiß/ die andern blau. Wapenb. P. I. p. 51. Die drey Schlüssel seynd silbern/ in Winkel gesetzt/ und mit den Ringen in einander verschlungen. Herald. Curios. p. 114.

(XX) Derer von Lindainer Wapen ist im Wapenbuch nicht zu finden. Sie stammen aus dem Hause Rosen im Oppelischen Fürstenthum.

Georg Ernst von Lindainer auf Schleiwitz/ des Delßnischen Fürstenthums Lands- Vesteiler etc.

Im Wapenb. P. II. p. 163. wird unter den Nürnbergischen erbaren Geschlechtern zwar derer von Lindener gedacht/ so einen Baum im weissen Schild/ wie auch auf dem Helm führen: ob aber selbst mit unsern Schlesischen Lindainern verwandt/ hat man zu dato nicht erfahren.

(II) Die von List werden im Wapenb. P. I. p. 13. Listen genannt/ allwo ihr Wapen auch zu finden.

(ZZ) Derer von Löben/ so theils aus dem Hause Drehnaw/ theils aus dem Hause Nilsen im Großnischen/ Wapen: Ein abgetheiltes Schild/ oben blau/ darinn ein Rohr mit einer roth und weissen Binde/ unten roth und weiß abgetheilt/ auff dem Helm eine gelbe Eron/ der Rohr wie im Schild/ die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 166.

(a) Derer von Löbe Wapen ist im Wapenb. P. II. p. 49. zu finden.

(B) Derer von Logaw (so theils aus dem Hause Altenborff im Schweidnitzischen/ theils aus dem Hause Brockut im Briegischen Fürstenthum) Wapen:

Ein blau und weiß geweckter Schild/ der Streich dadurch roth/ auf dem Helm wie im Schild/ oben darauß zwei Eyer/ das zur Rechten roth/ das zur Linken weiß/ die Federn schwarz/ die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 62. Vide Her. II. Cur. p. 172.

Die von Logaw werden im Wapenbuch unterschieden von denen von Logau/ derer Wapen P. V. p. 71. zu finden; stimmt aber mit dem vorigen überein/ ausser daß das Ey/ oder die O zur Linken grün gezeichnet ist.

Derer/ so in Herrent-Stand gesetzt/ ist an seinem Ort gedacht worden.

(Y) Die von Lotsch und Malanizovsker führen im blauen Schild drey güldene oben mit den Köpfen zusammen gefügte Fisch und zwei silberne Lilien/ auff dem Helm drey Straus- Federn/ die mittlere weiß/ zur Rechten gelb/ zur Linken blau. Wapenb. P. I. p. 75.

(J) Derer von Losch (so theils aus dem Hause Grambschütz/ theils aus dem Hause Hermsdorff/ theils aus dem Hause Wilsch im Glogauischen) Wapen:

Im rothen Schild ein Frosch im grünen Kranz/ auff dem Helm der Kranz und Frosch auch grün/ die Helm-Decke roth und grün. Wapenb. P. I. p. 152.

Daniel von Losch zu Hannibas, des Glogauischen Fürstenthums Lands- Melister/ und in vielen Landes- Angelegenheiten Deputirter / A. 1505. Sig

Sigmund von Loß auf Hermsdorf/ des Glog. Fürstenthums Landes-
Aeltester/ und in vielen wichtigen Commissionen Deputirter/ A. 1513.

Bernhard von Loß und Töppendorff auf Wilkau/ der Herren Für-
sten und Stände Rittmeister.

Johann von Loß auf Grambschütz/ des Königl. Hoff- und Land-Ge-
richts im Glogauischen Fürstenthum Besizer/ und in Landes-Angelegen-
heiten offtermahliger Deputirter an den Kaiserl. Hoff.

(ε) Die von Lubowsky werden im Wapenb. Lubowsky genannt/ P.
I. pag. 75.

(τ) Der von Lütthaler ist bey denen von Liebdaler gedacht worden.

(η) Derer von Lüttitz Wapen stehet im Wapenb. P. I. p. 70.

(θ) Derer von Lüttwig (so theils aus dem Hause Reute im Glo-
gauischen/ theils aus dem Hause Mitteldammer im Wohlauischen/ theils
aus dem Hause Wangersnabe aus der freyen Stands- Herrschaft Mi-
litsch) Wapen: Ein weißer Schild/ darinn drey schwarze Flügel/ auff
dem Helm die mittlern Federn weiß/ die andern schwarz/ die Helm-Deck
schwarz und weiß. Wapenb. P. I. p. 56.

Christoph von Lüttwig der Herren Fr. und Stände General-Steu-
er-Einnehmer 15 58.

Melchior von Lüttwig auf Mitteldammer/ des Wohlauischen Für-
stenthums Landes-Aeltester.

(ι) Die von Lutzen führen im blauen Schild einen auffgerichteten Lu-
zen/ auff dem Helm zwey Fische und sechs Federn. Wapenb. P. I. p. 60.

(λ) Vide Axleben.

(μ) Die von Mandschitz führen im weißen Schild einen Stier-
kopff mit einem Rinken in der Nasen/ auff dem Helm zwey Jägerhörner.
Wapenb. P. I. p. 59.

(ν) Die von Manowsky eben auch einen Stier-Kopff mit einem
Rinken in der Nasen im gelben Schild/ auff dem Helm zwey Hirsch-Ge-
wenhe. Wapenb. P. II. p. 51.

(ξ) Die von Markowsky desgleichen einen Stier-Kopff im rothen
Schild/ wie auch auff dem Helm.

(π) Die von Marquard ein aus einer Cron hervorsteigendes weißes
Köpfel: über dem Helm zwischen den zwey Hörnern desgleichen. Wa-
penb. P. I. p. 52.

(ρ) Die von Maschkwitz haben einen dreyfach schrimbs rechtwerts
herab getheilten Schild/ das Ober-Theil blau/ das untere weiß/ das mit-

lere roth mit einer Rosen / auff dem Helm drey Straus-Federn: Die mittlere weiß / die andern blau. Wapenb. P. I. p. 72.

(σ) Die von Mazowitzky führen drey güldene oben mit den Köpfen zusammen gefegte Fischelein und zwo silberne Lilien. Wie oben bedenen von Losky gedacht worden. Herald. Curios. p. 112.

(ω) Derer von Mauschwitz (so theils aus dem Hause Harpersdorff im Lignitzischen / theils aus dem Hause Lederhose im Jaurischen Fürstenthum) Wapen: Ein weißer Schild / das Blat darinn grün / auff dem Helm die beyden Flügel schwarz / das Blat grün / die Helm-Deck weiß und roth. Wapenb. P. I. p. 72.

Friedrich von Mauschwitz auff Harpersdorff / Herzogs George Rudolphs zu Lignitz und Brieg Land- und Regierungsrath / A. 1639. Welchem einer von unsern Poeten folgendes anagramma zu Ehren geschrieben:

Progr. FRIDERICUS A MAUSCHWITZ.

Anagr. VIR CHARUS ET FIDUS AMICUS.

Quis sis, nobilium Lygiorum splendida stella?

Nominis id lepidum scite anagramma docet.

Vir charus multis, multis & Fidus Amicus

Diceris; hac laudis gloria quanta tua est?

Quem charum in mundo, quem fidum scimus amicum:

Delictis ille est antefereendus opum.

Fac porro afflicta patria VIR CHARUS ameris,

Et miseri prestes Fidus Amicus opem.

Praemia Jhova dabit, cui charus es usque, tibi que

Qui fuit aeternum fidus amicus erit.

(Φ) Die von Mechwald aus dem Hause Lobedan im Lignitzischen Fürstenthum führen im Wapen einen getheilten Schild / oben weiß / unten roth / der Hirsch darinn an seiner Farb / auff dem Helm der Hirsch / dergleichen die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 68.

(ψ) Derer von Mediger aus dem Hause Laschwitz im Oelsischen Fürstenthum Wapen: Ein getheilter Schild / das Vorder-Theil roth / das mittlere schwarz / das hintere weiß / auff dem Helm die Hörner roth / schwarz und weiß abgetheilt / die Helm-Decke auff einer Seite schwarz und weiß / auff der andern roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 50.

(1) Derer von Niehlhosen Wapen seynd zwo Kokerlben im weißen Schild / wie auch auff dem Helm. Wapenb. P. I. p. 72.

(2) Die von Mesenau führen im blauen Schild ein dreyfarbiges schwarz /

(schwarz/ silbern/ und roth quer getheiltes S. auff dem Helm zwey Schaufeln. Wapenb. P. I. p. 69. Herald. Curios. p. 167.

(3) Derer von Westlich Wapen stehet im Wapenb. P. I. p. 69. ob aber die von Westlich mit denen von Westin eines seynd / kan man zu dato nicht wissen.

Die von Westlich führen einen nach der Rechten sehenden schwarzen halben Greiffen/ mit ausgebreiteten Füßen/ ausgeschlagener rother Zungen/ und einem Fisch-Schwanz im silbernen Schild. Herald. Cur. pag. 129.

(4) Metticht sind Graffen.

(5) Die von Michelsdorff führen im gelben Schild einen Arm mit einem Schweins-Kopff / und eine Gans auff dem Helm.

(6) Sollen vielleicht die Miescher und Eschelo seyn / derer Wapenb. P. I. p. 45 zu finden.

(7) Die von Mönch führen einen Mönch so wohl im Schild / als auff dem Helm. Wapenb. P. II. p. 49.

(8) Derer von Münsterberg Wapen. P. I. p. 72. Ist ein schwarzer Schild / die Stangen und das Erdreich weiß / auff dem Helm ein schwarz und weißes Horn / die Helm-Decke schwarz und weiß.

(9) Derer von Mosch aus dem Hause Böttendorff im Meißischen Fürstenthum: ein getheilter Schild / der eine Theil weiß / der ander blau / in dem blauen ein weiße Schlittenkuffe / und im weißen eine blaue Schlittenkuffe / auff dem gelben Helm drey Federn / daran die mittlere blau / die andern weiß / die Helm-Deck blau und weiß.

Maximilianus von Mosch / ein gelehrter Cavallier, quod testantur Laniti Consultationes.

(10) Die von Morawitz / aus dem Hause Rudnik im Troppauschen Fürstenthum / führen drey Herzen im Schilde / auf dem Helm zwey Hirsch-Gewenhe. Wapenb. P. V. p. 70.

Carl Heinrich von Morawitz auf Burgbrantz / Fürstl. Lichtensteinischer Troppau-und Jägerdorffischer Rath / A. 1660.

(11) Die von Mornberg führen so wohl im Schild / als auff dem Helm einen Mohren mit einem Kranz in der Hand. Wapenb. P. II. pag. 47.

(12) Derer von Motschelnitz (so theils aus dem Hause Herren-Motschelnitz / theils aus dem Hause Pulzgen im Wohlauischen / theils aus dem Hause Eschelnitz im Slogauischen) Wapen:

Ein gelber Schild / der Adler darinnen schwarz / auff dem Helm
desgleichen / die Helm-Deck gelb und schwarz. Wapenb. P. I. p. 71.

Georg von Morschnitz auf Reichau / Herzogs Friderici IV zu
gnitz Rath / A. 1585.

David von Morschnitz der ältere auf Schickerwitz und Radt / Her-
zog Carls II zu Oels Regierungs-Rath / An. 1614.

David von Morschnitz auf Herren-Morschnitz und Klein-Smo-
gen / ein hoch-estimierter Cavallier, A. 1624.

(13) Derer von Mühlheim / so theils aus dem Hause Pleßwitz im
Schweidnitzschen / theils aus dem Hause Groß-Elgut aus dem Bresl.
Wapen: Ein getheilter Schild / das Vorder-Theil gelb / der Adler schwarz /
das andere Theil roth / die Räder weiß / auff dem Helm das Rad auch weiß /
die Federn darauf schwarz / die Helm-Deck auf der vorderen Seite schwarz
und gelb / auff der andern Seite roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 51.

(14) Ob zu Heuelzeiten eben die Mühlberger in Schlesien gewesen/
welche im Wapenbuch P. II. p. 57 unter den Bayerischen stehen / und 14
schwache Balken im güldenen Schilde führen / wie in Herald. Cur.olis
pag. 116 zu lesen / hat man zu dato nicht erfahren.

(15) Die von Nadelwitz führen im blauen Schild einen Hund unter
einem Baum / wie auch auff dem Helm desgleichen: Der Hund ist weiß/
und hat ein gelbes Halsband. Wapenb. P. I. p. 54.

(16) Sollen vielleicht die Nacher seyn / so drey Seulen im rothen
Schilde / und auff dem Helm schwarz und weisse Federn führen. Wapen-
buch P. I. p. 57. Drey von diesen Nachern seynd des Fürstenthums Sa-
gan Lands-Hauptmänner gewesen.

(17) Werden im Wapenb. Nesen genannt. Seynd aus dem Hause
Obischau im Oppelischen Fürstenthum / führen im rothen Schilde einen
weißen Hahn / der Pfeil an seiner Farb / auff dem Helm das Vorder-Horn
oben roth / unten weiß / das hintere oben weiß / unten roth / der Hahn
auch weiß / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 72.

(18) Die von Nasengrieff führen im weissen Schild einen Stigel
und Hirsch-Geweyh / auff dem Helm acht Fähnlein. Wapenbuch P. I.
p. 58.

(19) Derer von Nasz aus dem Hause Krabau im Oppelischen Für-
stenthum Wapen:

Ein Vogel auf einem Ast im gelben Schild / desgleichen wieder ein
Vogel auff dem Helm auff einem Ast. Wapenb. P. II. p. 49.

Heinrich von Naß auff Graban und Schönwitz/ der Fürstenthümer
Oppeln und Ratibor Königl. Land-Gerichts- Besizer/ und Ober-Stein-
er-Einnehmer / A. 1633.

(20) Wenzel von Nawoy / auff Dulna und Diwkwitz / der Für-
stenthümer Oppeln und Ratibor Königl. Land-Gerichts- Besizer / und
in vielen wichtigen Landes-Angelegenheiten Deputirter.

(21) Derer von Nechlern Wapen ist zu finden im Wapenb. P. I. p.
57. führen einen silbernen ablangen Streiff im schwarzen Schilde/ vide
Herald. Curiosia p. 131.

(22) Die von Neborowsky führen im rothen Schilde/ wie auch auff
dem Helm drey auf etwas runden aufgespissere Degen. Wapenb. P. I.
pag. 75.

(23) Derer von Nek aus dem Hause Vila im Schweidnitzschen
Fürstenthum Wapen:

Ein gelber Schild/ die Monden darinnen weiß/ die Kugeln roth/
auff dem Helm das Vorderhorn weiß/ das ander roth/ die Helm-Deck
auch roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 64.

(24) Derer von Niebelschütz (so theils aus dem Hause Rostersdorff
im Wohlauischen/ theils aus dem Hause Niefschütz/ theils aus dem Hause
Wartsch/ theils aus dem Hause Gleinig im Glogauischen Fürstenthum)
Wapen: Ein blauer Schild/ die Schwanenhäse weiß mit rothen Schnä-
beln/ auff dem Helm des gleichen/ die Säule roth/ die mittlere Feder weiß/
die andere blau/ die Helm-Decke blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 61.

NICOLAUS à NIEBELSCHÜTZ ET PETKAU

in Kalten-Brissk/ Labschütz & Peichaw, apud He-
nelium hac laude celebris.

*Haud quivis ad quodvis vitæ genus, aut per naturam est aptus, ut do-
cilis assuetudine, sed veteri, veroque verbo:*

*Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis.
Neg, vero gaudere armis omnes promiscue, aut in acie stare Reip. conduceret.
Deligendi quippe nonnulli sunt, quicum alii armis pugnent, ipsi consiliis inter-
tare remigerant more patrum in flore Roma, qui sedendo vincere dicebantur;
cum in tentis prudenter, circumspetique in omnes partes id agebant, ne verum
aliquando, sed calamitate docti cognoscerent? parvi esse arma foris si domi
consilia desine. Horum numero accensendus Nicolaus à Niebelschütz, qui
ut genere, sic lieteris, & virtute, cum primis que consiliorum gravitate, &*

peritia rerum inter paucos adinstar gemma inter saxa eum in modum emicuit, ut majores suos per se satis claros omni decorum genere obscuraret: Tametsi nemo verius illustret majores suos, quam qui ad hunc obscurat modum. In Italia quidem cum integrum fere sexennium exegisset, rediit inde factus anno 1602. Cumque exinde pradia quadam in Dynastia Trabenbergenfi acquisivisset, Praefectus ejusdem non ex ambitu nec emptio favore, sed spontaneo eorum, ad quos electio pertinebat, judicio creatus, compluribus annis aequum judicem, fidum consiliarum praestitit Patria, nec minus ei, quam qui gladiis, clypeis & thoracibus nituntur, profuit: atq; adeo cum laude & bonis recordationibus famam nominis sui aeternitati consecravit, apud Proceres quidem, ac populum ob eximias animi dotes, morum amabilem comitatem, ac promptam perpetuamq; de omnibus bene merendi facultatem usq; adeo gratiosus, ut optimo jure patriae amor & delictum posset appellari. Obiit prid. Non. April. anno 1620. In templo oppidano Prausnitzis honoratam sepulturam nactus. Sil. Tog. lib. 3. No. 39.

SIGISMUNDUS à NIEBELSCHÜTZ,
in Klein und groß Gaffcon, & Alten-Wolau
Hæreditar.

Nulla res est, quæ tam cito cadit atque effluit, quam quæ vocibus tantum vulgi nixa sit, gloria. Si quis heri fato functus est, totus quidem in ejus fama tunc populus, at is postridie minuitur rumor, perendie languet, post aliquot dies nedum annos quis fuerit, & an fuerit, nescitur. Sola litterarum monumenta faciunt, ut cum vivere desieris, reviviscas in animis hominum grata prædicatione virtutis. Idque præmium primoribus maxime viris debetur, qui publica munia cum fide gesserunt, qui rerum pondera pie composuerunt. Atque hos quidem inter jure optimo maximo mihi memorandus venit *Sigismundus à Niebelschütz*, quem cum à primis annis generosus amor regeret, stimulareque, ut sui stemmatis nobilissimi claritatem insigni virtutis propriæ momento splendidiorem faceret, indolem animorum & exemplo & consortio illorum, qui nudis natalium insignibus se jactitant, penitus evitatis ad omnem humilitatem & elegantiam direxit, ac Heidelbergæ, quæ non modo celebri Academia, sed aula insuper Electorali nobilitata, hoc ipso nomine Juventuri nobili ad vitæ politicæ dignitatem commodissima fuit, commoratus, sicut cum litteris amorem haussit amœnissimi loci, quem delictis omnibus mira naturæ indulgentis benignitas dotavit, sic eas vicissim in has litteras haussit, quibus Musarum genius ab amœnitate nomen dedit, atque

atque hæc velut ornamenta, imo adjuncta severioribus Astrææ studiis junxit, sanctioribus interim illis Theologiæ minime infuper habitis. Exinde cum desiderium, at dorque discendi ac videndi peregrinationem suassisset, Galliam, Italiam, Angliam perlustravit, luminaque urbina & Academicarum virtute, doctrina, humanitate clara veneratus tam litterariis, quam equestribus studiis ac exercitiis operam dedit. Ad suos cum rediisset non sanus modo & incolumis, sed ad munditiem eousque excellens liberalibus disciplinis, ac momentosa vitæ suæ studia ita dispensavit, ut nemo in eo quidquam dignum ordine suo requirere, quod prætermisum jure posset. Benignos in eum oculos Patria Principesque conjicerent; & in his præcipue Illustriss. Dux Lygio-Brigenfis Georgius Rudolphus, ut non modo Consiliarium suum faceret, sed & Ducatus Wolaviensis Capitaneum, velut plantam, adoptaret in locum arboris nuper extinctæ. Ei vero muneri amplissimo non sine integritatis Testimonio publice relicto ad vitæ usque terminum morte quidem præmatura (adeo

Heu nihil humana fas quemquam fidere forti !)

Non sine mœrore sicut non sine favore omnium vixerat, qui eum norant, terre creptus A. 1630. At mihi quidem viri vere magna memoria, nisi reus judicari velim summæ ingratitude, quo genere mortalium terra nihil pejus creat, vel ideo sacrosancta semper erit, quod ex eo tempore, cum Lugduno per Sabaudiam Ducatum Mediolanensem, ac Longobardiæ partem Patavium una proficisceremur, ac per totam ibi hyemem subsisteremus, consiliorum publicorum nationis germanicæ ambo participes singulari me amore prosecutus fuit. Denique illo in Silesiam reduce, & jam honoribus aucto, usque adeo nihil remisit, ut idem esset qui fuerat, cumque plus vice simplici in Comitibus præsertim Ordinum Patriæ conveniremus, veterem amicum, etsi infra se collocatum, minime dignaretur, sed reipsa ostenderet tempori & absentiae nihil juris fuisse in pristinum erga me affectum, vel hoc nomine dignissimus, cujus gratiis in me tam fragrantibus tabella aliqua venerationis & cultus cum alio, quam litterarum officio defungi non liceat, in memoriæ sacrario suspenderetur.

Sigismundus von Niebelschütz auf Nieschütz/ des Glogauischen Fürstenthums lands-Nestler und in vielen wichtigen lands-Angelegenheiten Deputirter / A. 1501.

Wolfgang von Niebelschütz auf Lestowitz/ Königl. land-Gerichts-Beisitzer im Glogauischen Fürstenthum / A. 1600.

Lassel von Niebelschütz auff Niebschütz / Groß- und Klein-Gescon und Prucke/ ein renommirter Cavallier, A. 1621.

Wolff Christian von Niebelschütz auff Iesewitz / und dem Burglehn Steinkau / Königl. Mann-Rechts-Beysitzer im Glogauischen Fürstenthum/ A. 1638.

(25) Derer von Niemitz (so theils aus dem Hause Karsch im Brigschen / theils aus dem Hause Jungferndorff im Neitsischen / theils aus dem Hause Groß-Wilcke im Schweidnitzischen / theils aus dem Hause Groß-Peterwitz im Breslauischen) Wapen: Ein roth und weiß geparter Schild / die Sparn gegen einander abgewechselt / auff dem Helm die Hörner auch roth und weiß abgetheilt / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 57. I. H. Rudolphi in Heraldicis Curios. p. 168 schreibt / es sey ein silbern und rother Schild mit umgestürzten Sparren vier-mahl gegen gestreift.

Sigismund von Niemitz auff Groß-Peterwitz / des Bresl. Fürstenthums Königl. Mann-Rechts-Beysitzer / A. 1620.

Joachim von Niemitz und Jungferndorff auff Dirichwitz / Fürstl. Light-Brigischer Rath / und der Weichbilder Strelen und Nimbsch Landes-Hauptmann / A. 1633.

CONRADUS à NIMITZ

in Groß-Peterwitz.

Conradi Nimitzii Equitis Silesia splend. nomen inter principia decora pacis, certe inter potissima ac perpetua ornamenta strenuissimae familia, cujus decantatissimam ubique gloriam, ac tot Avorum, Atavorumque pace ac bello excellentium virtutum humanior orbis, quā patet, grata mente depradicat, & attollit, eo magis referendum arbitror, quod alienus esset à nobilium istorum moribus, qui stemmate suo superbi, ita sese desidia ac luxui dedunt, ac si majores gloriam virtutemque suam ad ipsos cum hereditate transmiserint. At vero majorum gloria Posteris lumen est, quod neque bona eorum, neque mala in occulto esse patitur, atque adeo id ipsis largitur, ut, utram se in partem dederint, insignior sit ipsorum vel nequitia, vel virtus, quibus ad ioc exemplum & incitamentum, quod imagines nobilium vere majorum subdunt animis: dum gestarum ab ipsis splendor rerum generosa hoc amulatione accendit. Atque ex horum quidem numero nosse quoque fuit, qui quamvis nobilissima gente natus, ita tamen animatus erat, ut quam minimum majoribus debere vellet, plurimumque sibi, provideque non insuper habuit operam modis omnibus dare, & iis animum ar-

ribus

tibus & virtutibus excoleret, quæ dicere possent hominem ex tam splendida familia oriundum: cum primis vero in historiis & deductis inde Reip. regenda præceptis perditus & pernox habitavit, & in suum & sanguinem ita vertit, ut Patriæ omnia præclara & salutaria minaretur. Enimvero magna virtutis ea vis est, ut sine lenociniis, sine conciliatriculis ipsa se commendat, & quævis nihil ad gratiam faciat, omnia tamen grata sint, quæ facit. Exemplum ejus rei clarissimum noster præbuit, qui quamvis omnis ambitionis esset fugiens, subterfugere tamen non potuit, quin Territorii Caminenfis Præfectus Provincialis nominaretur. In quo quidem officio constitutus, tuendo juri tam publico, quam privato, & stabilienda suorum concordia strenue vigilavit, ac cætera quoque talem se gessit, ut Sereniss. Carolus Antistes Wratisl. eoque defuncto Episcopus Administratores ejus operam in gravissimis negotiis, maxime vero in Legationibus ad Comitia populi Silesiaci frequenter uterentur. Et cum hoc quidem eximio honore omnes ejus virtutes, quæ pertinent ad mansuetudinem morum, & facilitatem, conjunctæ erant. Mira in sermone, mira in ore ipso, ipsoque vultu suavis; quam tamen instar Socratis semper prope eundem; ac sibi similem, nec gaudio solutum, nec tristitia contractum, multo minus iracundia deformatum habebat. Condebatur semper severitatem jucunditate, pari, summaque gravitati maximam adjungebat comitatem, ut eisdem verbis eum affari liceret, quibus Atticum suum compellat Cicero: quid est omni elegantia dignius? quorum omnis vita & oratio confecta videtur mihi difficillimum illam Societatem cum gravitate. Ex amicorum numero neminem habuit, quo familiarius uteretur, quam Sebastianum Gebbardum, ICIum. Amicorum quoque nostrorum dulce quondam delictum, in quo præter excellentem doctrinam, judicium solidum & confirmatum, atque eximium rerum usum religio, candor, probitas, virtus & quicquid laudari potest, habitabant. Eatis evocantibus naturæ debitum solvit prid. nonar. Maræ. Anno 1626. Sil. Tog. Lib. 3. No. 45.

(26) Derer von Nimbsch ist so wohl im Catalogo Comitum, als Baronum Meldung geschehen.

Ihr Wapen ist im Wapenb. P. I, p. 58 zu finden; wie auch in Heraldicis Curiosis p. 129 mit folgenden Worten beschreiben: führen ein aufrecht stehend- und nach der linken seihendes schwarzes Einhorn mit einem weissen Fisch- Schwanz in einem quer getheilten silbernen rothen Schild.

(27) Derer von Niesemuschel Wapen hat man weder im Wapen-

buch gefunden / weder anders woher so bald haben können. Sie seynd theils aus dem Hause Reichenau im Saganischen / theils aus dem Hause Dittersbach im Wohlauischen Fürstenthum.

Adam von Niesemeuschel auff Reichenau / des Saganischen Fürstenthums-Lands-Aeltester / A. 1533.

Heinrich von Niesemeuschel auff Reichenau / des Saganischen Fürstenth. Mann-Rechts-Beysitzer / A. 1600.

Balthasar von Niesemeuschel auf Strien / des Wohlauischen Fürstenthums-Lands-Aeltester / A. 1666.

(28) Derer von Nostitz ist im Catalogo Comitum gedacht worden.

(29) Derer von Obisch Wapen / welche einen rothen Monden im weissen Schilde / und auff dem Helm einen Morgenstern nebst noch einem andern vierecketen Instrument führen / ist im Wapenb. P. I. p. 58 zu finden.

(30) Die von Odersky / oder (wie sie im Wapenbuch heissen) Odersky / führen einen Greiff im rothen Schild / auff dem Helm eine weisse Gans. P. I. p. 74.

(30) Die von Oberwolff / oder Otterwolff aus dem Hause Lubowitz im Oppelischen Fürstenthum / führen ein Hirsch-Geweyh im blauen Schilde / auff dem Helm weisse Federn / die Helm-Deck blau und gelb.

(31) Die von Ogigel führen im blauen Feld einen mit den Hörnern auffwärts gekehrten / und mit einem Pfeil von unten hinauff durchstochenen Monden: auf dem Helm desgleichen. Wapenb. P. I. p. 74.

(32) Vide Janschowsky.

(33) Derer von Delhafen aus dem Hause Schellenbach im Breslauischen Fürstenthum Wapen:

Ein Quartir-Schild / das vorder Obertheil blau / der Löwe mit dem Hafen gelb / das unter Ober-Theil gelb / der Adler schwarz: Das unterste Theil roth / der Ring darinn weiß / auff dem vordern Helm eine gelbe Eron / der Löwe wie im Schilde / auff dem andern Helm der Adler schwarz / mit einem weissen Ring im Schnabel / die Helm-Deck auff der vordern Seite blau und gelb / auff der andern Seite sambt dem Bausch schwarz und gelb. Wapenb. P. I. p. 63.

Leonhard von Delhafen und Schellenbach auff Borau / ein qualificirter Herr / und des Raths zu Breslau / A. 1613.

(34) Derer von Oppel aus dem Hause Pangern in der freyen Stands-Herrschaft Wartenberg Wapen:

Ein blauer Schild / das Eisen darinnen weiß / auff dem Helm die drey Federn weiß / die Helm-Deck blau und weiß. Wapenb. P. I, p. 55.

(35) Derer von Oppersdorff geschicht Meldung im Catalogo Comitum.

(36) Derer von Panwitz (so theils aus dem Hause Mechwitz im Brigischen / theils aus dem Hause Zeipe im Delsnischen Fürstenthum) Wapen:

Ein halb ablang / und quergeheilter Schild / oben silbern und roth / unten schwarz / auff dem Helm das vörder Horn oben weiß / unten schwarz / das andere oben roth / unten schwarz / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I, p. 55. Herald. Curios. p. 162.

Caspar von Panwitz auff Mechwitz / des Brigischen Fürstenthums Lands-Aeltester / A. 1588.

Fabian Sebastian von Panwitz zur Delf / der Herren Fürsten und Stände Obrister Lieutenant / A. 1621.

Heinrich von Panwitz zur Lomitz auf Peterwitz / der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Lands-Commissarius, A. 1632.

(37) Derer von Pasterwitz aus dem Hause Schmorschitz im Delsnischen Wapen:

Ein getheilter Schild / oben schwarz / unten roth / darinn ein nach der linken fortschreitender silberner Hund / dessen obere Helffte Löwen-Gestalt hat / mit ausgeschlagener rother Zunge / und getheiltem Schwanz. Herald. Curios. p. 128.

(38) Aus diesem Hoch-Adel. alten Geschlecht war gebohren Stanislaus Pawlovsky / dessen Tugenden Crugerius in seinen Pulveribus sacris ad An. 1598. d. 2 Junii, quo Reverendissimus nobis Dominus Episcopus Olomucensis obiit, ausführlich erzehlet.

(39) Derer von Penzig Wapen: Ein vergatterter roth und weißer Flügel im blauen Schild / auff dem Helm desgleichen. Wapenb. P. I, p. 54.

(40) Derer von Peterswald aus dem Hause Peterswald im Schweidnischen Fürstenthum Wapen:

Ein gelber Schild / in der mitten eine rothe Stierasse / darinn ein schwarzer Schweins-Kopff / auf dem Helm eine gelbe Cron / das vördere Horn roth / das andere gelb / die Helm-Deck roth und gelb. Wapenb. P. I, p. 64.

(41) Derer von Pfeil (so theils aus dem Hause Jordansmühle / theils aus dem Hause Ellgut im Brigischen Fürstenthum) Wapen: Ein

Ein weißer Schild / die Kreuzweiß über einander gelegte Varen-
Klauen darinn schwarz / das Fleisch roth / auff dem Helm ein schwarz und
ein weißer Flügel / die Helm-Deck auch schwarz und weiß. Wapenb. P.
I. p. 50.

(42) Die von Pfortner führen so wohl im Schild / als auff dem
Helm zwischen den Hörnern einen weißen sitzenden Hund. Wapenb. P.
II. p. 51.

(43) Derer von Pickler ist schon oben unter den Grafen gedacht wor-
den. Ihr Wapen steht im Wapenb. P. I. p. 65. Der Graffen aber ihres
im Zusatz des V Theils p. 1.

(44) Die von Piller führen im getheilten weiß und rothen Schild
zwey Kreuzweiß über einander gelegte Pfeile etc. Wapenb. P. III. p. 96.

(45) Das Wapen derer von Pirusky steht im Wapenb. P. II. p. 51.

(46) Derer von Polbreimer im Wapenb. P. I. p. 76.

(47) Derer von Pobschütz (Wapenb. hat Popschützen) so theils aus
dem Hause Pobschütz / theils aus dem Hause Cranz im Glogauischen
Wapen:

Ein blauer Schild / die drey Pfeile darinn weiß / die Stange roth
und weiß / auff dem Helm die Federn schwarz / die Helm-Decke blau und
weiß. Wapenb. P. I. p. 54.

Philipp von Pobschütz auff Falkenau / der Herren Fürsten und
Stände General-Steuer-Einnehmer / A. 1551.

Leonhard von Pobschütz auff Cranz / des Glogauischen Fürsten-
thums Königl. Amts-Verweser / A. 1661.

(48) Die Pogoresker und Rüdiker führen im rothen Schild einen
Fisch mit einem Hirsch-Kopff / auff dem Helm desgleichen. Wapenb.
P. I. p. 73. I. H. Rudolphi saget/es sey ein nach der lincken sehender Hirsch-
Kopff mit einem guldnen Geweyß / und Band am Ende des Halses mit
einem Fisch-Schwanz / p. 129.

(49) Derer von Pogrell (andere schreiben Pogarell) so theils aus
dem Hause Michelau im Brigischen / theils aus dem Hause Kutschbo-
witz im Wohlauischen / Wapen:

Ein weißer Schild / die Burg darinnen roth / die Schutzhatter
oder die Pforte gelb / auff dem Helm eine gelbe Cron / die Burg auch roth /
die Pfauen-Federn grün / die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I.
p. 50.

Sigmund von Pogrell der Fürstenthümer Schweidnitz und Jau-
er Landes-Hauptmann / A. 1436.

Christoph von Pogarell auff Michellau/ des Briegischen Fürstenthums Lands-Aeltester. A. 1590.

Wilhelm von Pogarell auff Hönigern / ein wohlgelehrter und hoch-ästimierter Cavallier. A. 1612.

Die Edlen von Pogrell seynd sehr alten Geschlechts. Nach Bericht der Polnischen Scribenten sollen einige derselben mit Lecho schon ums Jahr Christi 550 sich in Polen eingefunden haben / und daselbst Grzymala benennet worden seyn.

(50) Die von Polen führen einen quartirten Schild / im obern vorder- oder rechten Theil / und im untern linken ein Kraut / so vielleicht dem Prædicat gemäß Polny seyn soll / im obern linken und unterm rechten in jedem eine auff- und abwärts gekehrte Lilge. Auff dem Helm zwischen zweyen Sträußlein eben jedes Krauts wiederum eine dergleichen Lilge. Wapenb. P. III, pag. 92.

Derer von Polnitz / Dachs genannt / aus dem Hause Rudelsdorff im Schweidnitzischen Wapen / ist im Wapenb. nicht vorhanden.

(51) Derer von Popelau vide Wapenb. P. II. p. 52. führen ein nach der linken Seiten auff den hintern Füßen gehendes rechtsgetheiltes Einhorn / oben Gold / unten mit schwarz und Silber / verkehrt geschacht / im rothen Schild. Herald. Curios. pag. 165.

(52) Derer von Posadowsky. Wapenbuch P. II, pag. 47.

Johann von Posadowsky / Kaysers und Königs Ferdinandi I Rath / und der Fürstenthümer Oppeln und Ratibor Landes-Hauptmann A. 1532.

Joachim Alexander von Posadowsky auff Groß-Wirbitz / ein wohlgelehrter Cavallier, A 1613.

Nicolaus von Posadowsky auff Schönsfeld / Fürstl. Briegischer Rath / und des Brieg. Fürstenth. Lands-Vesteller. A. 1635.

Caspar von Posadowsky auff Moraw / des Ohlauischen Weichbildes Landes-Hofreichter. A. 1660.

Ernst Sigismund von Posadowsky / ein wohlgelehrter Cavallier. A. 1661.

Carl Wilhelm von Posadowsky auff Cunstadt / ein hoch-ästimierter Cavallier, A. 1664.

Hans Adam von Posadowsky auff Hönigern und Truderau / Herzog Christians zu lignitz / Brieg und Wohlau / wie auch Herzog Georg Wilhelms Regirungs- und Vormundschafts-Rath / auch des Briegischen Fürstenthums und Ohlauischen Weichbildes Landes-Hauptmann / welcher

auch nach des letzten Herzogs Absterben darinnen von Thro Kaysers. Maj. bestätiget worden/ und solches biß auff heutigen Tag löblichst verwaltet.

(53) Derer von Poser / so theils aus dem Hause Eysdorff im Bresl. theils aus dem Hause Morau im Briegischen Wapen:

Ein blauer Schild/ die Krähe darinnen schwarz auff einem weissen Stock / auff dem Helm die Krähe auch schwarz / die Helindeck blau und schwarz. Wapenb. P. I, pag. 72.

Ernst von Poser und Eysdorff auff Bruckau / Herzogs Caroli II zu Münsterberg und Delsß Regirungs-Rath. A. 1616.

Heinrich von Poser der Aeltere auff Tschechen / der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Königl. Mannrechts-Beysitzer und Lands-Beisteller/ ein durch Asien und Persien peregrinirter Cavalier. A. 1663.

Georg von Poser auff Großkirchen und Nolda / des Bresl. Fürstenth. Königl. Mann- und Land-Gerichts-Beysitzer. A. 1664.

Heinrich von Poser der Jüngere auff Tschechen/ der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Lands-Aeltester und Ober-Steuer-Einnehmer. A. 1672.

(54) Derer von Poser Wapen im W. P. I, pag. 56. haben im untern Theil des Schildes drey Wasserströme/ und über dem Helm zwischen den Hörnern zwey Fähnlein.

(55) Die von Postolsky führen im rothen Schild / wie auch auff der Kron über dem Helm ein auffgelehnetes Einhorn/ so im Schild ganz/ auff dem Helm nur die Helffte ist. Wapenb. P. II. pag. 49.

(56) Die von Praszma seynd unter den Grafen zu suchen.

(57) Derer von Pritwitz (so theils aus dem Hause Gascon im Delfnischen / theils aus dem Hause Herzogswaldau im Lignitzischen Fürstenth.) Wapen:

Ein schwarz und gelb gewürffelter Schild / auff dem Helm ein Mohr mit einer gelben Binden/ die Helindecke schwarz und gelb. Wapenb. P. I, pag. 56. J. H. Rudolphi beschreibet dieses Wapens Schild besser/ da er saget/ daß ein schwarz und güldener Schach von sieben Reihen/ ieder zu sechs Steinen/ darinnen sey/ pag. 98 in Herald. curios.

Ernst von Pritwitz auff Laßkowitz / Herzogs Georgii II zu Lignitz und Brieg Regirungs-Rath A. 1579.

Hans von Pritwitz auff Pontwitz/ des Delfnischen Fürstenth. Lands-Aeltester. A. 1631.

Christoph Ernst von Pritwitz auff Milatschütz / Herzog Heinrich Wengels zu Delf und Münsterberg Regirungs-Rath. A. 1631.

Hans Moritz von Pritwitz auff Pontwitz und Neudorff / Herzogs Sylvii Nimrods zu Württemberg und Delf Stallmeister. A. 1662.

Peter Moritz von Pritwitz auff Pontwitz / Maleschewa / Cavallen / Eimmernig und Neuwalde / Herzog Sylvii Friedrichs zu Württemberg und Delf Rath und Hof-Marschall. A. 1671.

(58) Derer von Prihelwitz Wapen siehe im Wapenbuch P. I, pag. 56. führen im rothen Schild einen Esels-Kopff / auff dem Helm einen weissen Pelican.

(59) Derer von Prockendorff Wapen siehe im Wapenb. P. I, p. 97.

(60) Die von Proser aus dem Hause Prosen im Slogauischen führen einen getheilten Schild / oben roth / unten weiß / die Federn auff dem Helm alle schwarz / die Helindecke roth und weiß. Wapenbuch P. I, pag. 50. J. H. Rudolphi beschreibet den Proserischen Schild besser / da er sagt: Es sey ein roth- und silberner mit zwey absteigenden Gegenstufen quer getheilte Schild. Herald. curiol. pag. 153.

(61) Die von Promnitz seynd Grafen.

(62) Ob denen von Puchen oder Pucher dasjenige Wapen / so im Wapenb. P. V, pag. 115 unter den Schwäbischen stehet / und im vördern Theil des getheilten Schildes eine Frucht an einem Zweig / o vielleicht Puch- oder Buch-eckern seyn sollen / im hinteren Theil aber einen Baum / so vielleicht ein Buch oder Puch seyn soll / und auff dem Helm zwischen solchen zweyen Zweigen wiederum einen solchen Baum führet / denen Schlesischen Puchern zukomme / hat man zu dato nicht erfahren können.

Vom Henelio in Silecia Togata wird sonderlich / und mit folgendem Elogio gerühmet

JOANNES PUCHER à PUCHEN.

Antiqua satis & nobilis est Pucherorum à Puchen Familia, exstantque ejus decora in maxima Silesiae urbe, non nisi cum urbe exstinguenda. Natum illi Joannes, atque à prima statim aetate liberaliter educatus, cum & sapere, & diligenter, quibus majoribus ortus esset, cogitaret, artes bonas amavit, coluit, tractavitque haud feliciter minus, quam fideliter; unde quidem factum, ut, cum aetas hujus rebus gerendis non immatura videretur, in ordinem patriae senatorium anno superioris seculi sexagesimo adfisceretur. Quo quidem in munere constitutus ita libertatem Reipubl. ac civium tuebatur, ut Cæs. Majestatem sacrosanctam haberet; ita rursus

Cæsarem coluit, ut jura, leges, incolumitatemq; Patria suâ locò sanctissimè custodiret, & ad hanc, quicquid agebat, commodorum suorum oblitus, referret; quod verò rectum erat, & prudenter sentiebat, & liberè dicebat, ab omnibus contentionibus intestinis alienissimus, justitia contrà, æquitatis, fidei, ac moderationis laude nulli secundus. Post alia Reipublicæ officia integerrimè obita ararii præfecturam adeptus, sicut sedulo cavet, ne munus avaritiæ conspurcasset sordibus, ita quicquid in eo arduum erat, pertinacè vigilantia & perpetuè curâ domuit: cumque pecuniam publicos in usum destinatam sine omni corruptela dispensaret, Ecclesiæ potissimum, ac scholarum curas pro natura sua benignè, pro ingenio suo prudenter egit, eâ insuper comitate, ut si quis, quod sibi debebatur, petiitum veniret, beneficium accepisse videretur. Quibus quidem virtutibus id quoque accessit, quod nec propria munificentia erga literatos opem pateretur esse sterilem: neque mirum adeò, si, quibus res angusta domi, ad Pucherum tanquam ad sacram anchoram confugerent, ac suam vicissim ergà ipsum gratitudinem publicis præconiis testatam redderent. Fecit id certè præter alios Salomon Frenzelius, Poëta non spernendus, dum non modò in hac verba de ipso scripsit: Quid dicam de optimo meo, & meorum Mæcenate Puchero, homine ad exornandas & fovendas scholas, forumque adeò sanctè, adeoque mirificè composito, ut toto pectore ipsam pietatem dicere non dubitem? sed & in nomen ejus Gentilitium hujusmodi Epigramma (suscipit, minime indoctum):

Sive Liber nomen dedit hoc, seu florida fagus

Imposuit generi, clare Puchere, Tuo.

Omen inest magnum, memorabile, dulce, decorum,

Ars, libri, fagi est umbra; quid inde probo?

Incrementa capit per te Phœbea Facultas,

Umbram eadem per te, sole premente, capit,

Otia sunt libris te Præsida libera, & umbram,

Atque, sectatur talia quisquis, habet.

Sive Liber nomen dedit hoc, seu florida fagus;

Aonia tamen est fida columna, domus.

Necessitati natura exsolvit debitum, atq; ex hac terrena curia in calicem, ubi certus ac definitus iis locus est, qui patriam conservarint, adjuverint, auxerint, ut Beati avo sempiterno fruantur, concessit quinto post obitum soceri viri nobilissimi Stanislai Aicheyseri nondum elapso septimo puta die Maji, anno 1592. Hac etiam præter publicam abstinens administratio

ti officii optatissimâ parentis felicitate cumulatus, quod dignum suo nomine reliquit filium, in patriâ vestigia siccuntem, ut ipse eorum numero in patriâ accesserit, qui Rempublicam in partibus ejus sibi creditis feliciter gubernarunt: ac Silesia adeo nostra ornamentum, collegii senatorii decus, familia nobilissima lumen, commune persugium bonorum, terror maiorum, delicia literarum, ac literatorum exstiterit: vitâ defunctus Anno hujus seculi 25.

(63) Derer von Pusch aus dem Hause Groß-Schwein im Slogauischen Wapen:

Ein blauer Schild/ der Pusch darinnen grün/ der Löw gelb/ auff dem Helm die vordere Feder roth/ die mittlere gelb/ die hintere blau/ die Helmsdecke blau und gelb. Wapenb. P. I, p. 58. da sie Busch heißen.

Nicolaus von Pusch auff Großschwein/ des Slogauischen Fürstenthums Landsältester/ und in vielen wichtigen Landes-Commissionen Deputirter. A. 1499.

(64) Die von Quos führen im rothen Schild einen weissen Ast/ so auffwärts mit einem Pfeil durchstoßen/ auff des Helms Kron die mittlere Feder roth/ die andern weiß. Wapenb. P. II, pag. 50.

(65) Derer von Rabenau aus dem Hause Jänckwitz im Oelsnischen Wapen:

Ein getheilter Schild/ unten roth/ oben gelb/ der Vock weiß/ auff dem Helm ein Rab/ das in dem Schnabel weiß/ die Helmsdecke roth und gelb. Wapenbuch P. I, pag. 59.

(66) Die von Rackwitz führen drey weisse Monden im blauen Schilde. Wapenb. P. I, pag. 71.

(67) Derer von Rackel aus dem Hause Ulsdorff Wapen:

Ein getheilter Schild/ oben roth/ unten blau/ die zwey Hörner darinn weiß/ die Binden schwarz/ auff dem Helm die Federn alle schwarz/ die Helmsdecke roth und weiß/ etliche führens roth und blau. Wapenb. P. I, pag. 64.

Franz von Rackel zu Rüpper/ des Sagan. Fürstenth. Landsältester und Commissarius, A. 1553.

Georg von Rackel und Ulsdorff auff Bernsdorff/ Hauptmann der Herrschafft Carlath und Veurhen. A. 1628.

(68) Ob die von Radehly mit denen von Radeck eines Geschlechtes seynd/ hat man nicht erfahren können: Diese führen im rothen Schild einen Fisch mit einem Hirschgeweih. Wapenbuch P. I. pag. 153.

Das Wapen derer von Nadenh aber aus dem Hause Nadeck im Oppelschen Fürstenthum beschreibet Frid. Luca mit folgenden Worten: Ein rother Schild/ das Zeichen darinn weiß/ auff dem Helm eine gelbe Krone/ die Federn roth und weiß abgetheilet/ die Helindecke auch roth und weiß.

(69) Die von Raschke führen im roth und gelben Schilde zwey geharnischte Armen/ so einen Degen abwärts/ auff dem Helm aber den aufwärts halten. Wapenb. P. II, p. 50.

(70) Derer von Kastelwitz aus dem Hause Jockersdorff im Delschischen Wapen:

Ein schwarzer Schild/ die Flügelisen darinn weiß/ auff dem Helm die mittlern Federn weiß/ die andern schwarz/ die Helindeck schwarz und weiß. Wapenb. P. I, pag. 56.

(71) Derer von Ragbar Wapen P. I, pag. 57.

(72) Derer von Raufendorff aus dem Hause Plagwitz im Jaurischen Wapen:

Ein getheilter Schild/ oben roth/ unten schwarz und gelb versect/ auff dem Helm eine gelbe Krone und ein Mohr/ die Helindeck schwarz und gelb. P. I, pag. 52.

(73) Rechenberg vide in catalogo Comitum.

(74) Derer von Reibnitz (so theils aus dem Hause Kreiswitz im Briegischen/ theils aus dem Hause Rathen im Breslauischen/ theils aus dem Hause Girsachsborff im Schweidnitzischen/ theils aus dem Hause Kochendorff/ theils aus dem Hause Girsheim im Jaurischen) Wapen:

Der Schild weiß/ dadurch zween rothe Balken/ auff dem Helm das vorder Horn roth/ das ander weiß/ die Helindeck roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 166. unter den Sächsischen.

Diprand von Reibnitz/ der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Lands-Hauptmann/ A. 1452.

(75) Derer von Reichau Wapen vide Wapenb. P. I, pag. 68. führen im weissen Feld einen schwarzen Adler/ dessen Brust wie ein Herz gestaltet/ ohne Klauen und Schweiff. In Heraldicis curiosis wird ein nach der Rechten sehender ausgebreiteter gestümpelter schwarzer Adler ohne Fuß und Schwanz im silbernen Schild genannt/ pag. 122.

(76) Derer von Reichel Wapen siehe im Wapenb. P. II, pag. 47.

(77) Derer von Reichenbach (so theils aus dem Hause Peterwitz im Münsterbergischen/ theils aus dem Hause Rudelsdorff im Schweidnitzischen/ theils aus dem Hause Siebeneiche im Jaurischen) Wapen:

Ein

Ein blauer Schild/ der Mühlstein weiß/ die Hammer daran Eisensfarb/ auff dem Helm eine gelbe Kron/ der Esel grau/ die Helmdecke blau und weiß. Wapenb. P. I. pag. 60.

Heinrich von Reichenbach auff Niedereßdorff/ der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Landes-Hauptmann / A. 1539.

Jabian von Reichenbach auff Schönwalde/ Kaysers Rudolphi II Rath/ und des Münsterberg. Fürstenthums Lands-Hauptmann / A. 1586.

Caspar von Reichenbach auff Klitschdorff / der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Landes-Hauptmann. A. 1590.

Heinrich von Reichenbach auff Siebeneiche/ der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Mannrechts-Besitzer/ und in wichtigen Landes-Geschäften Deputirter am Kaysers Hof. A. 1629.

(78) Derer von Reideburg aus dem Hause Lorenzberg im Briegischen Fürstenthum Wapen:

Ein weiß und roth abgetheilter Schild/ auff dem Helm die vörder Kugel roth/ die andere weiß/ die vörder Feder weiß/ die andere roth/ die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I. pag. 61.

Eltsche von Reideburg seynd zu unterschiedl. Zeiten der Briegischen Herzoge Regierungs-Räthe gewesen. Besitze Fr. Luca pag. 1836.

(79) Derer von Reinsberg Wapen im Wapenb. P. I. pag. 55.

(80) Derer von Reitschm aus dem Hause Steina im Oppelschen Fürstenth. Wapen:

Ein weißer Schild/dardurch ein schwarzer Balck/auff dem Helm die Hörner weiß/in der Mitte auch schwarz/die Helmdecke schwarz und weiß.

(81) Die von Rheder seynd Grafen.

(82) Derer von Rhediger aus dem Hause Strisa im Bresl. Fürstenth. Wapen:

Ein schwarzer Schild/ der Hirsch sammt der Krone/ und der Berg ganz gelb/ auff dem Helm ein schwarzer Flügel/die Kronen und der Hirsch auch gelb/die Helmdecke schwarz und gelb.

Eltsche von Rhediger sind oben gerühmet worden ex Sil. Togata Henelii.

(83) Das Wapen derer von Ribisch sehe im Wapenb. P. II, p. 49.

(84) Derer von Riemben P. I, pag. 71.

(85) Rimbabe, oder die von Reinbaben aus dem Hause Ratlau im Bresl. führen im gelben Schild einen Hirschen/ auff dem Helm desgleichen/ die Helmdeck schwarz und gelb. Wapenb. P. I, pag. 68.

Derer

(86) Derer von Roge Wapen siehe im Wapenb. P. II, p. 48.

(87) Die von Rogewitz führen so wohl im weissen Schild/ als auff dem Helm einen halben rothen Ochsen. Wapenb. P. I, p. 60.

(88) Derer von Rohr (so theils aus dem Hause Mahtendorff im Meissischen/ theils aus dem Hause Salwitz im Oelschischen/ theils aus dem Hause Metzibor in der freyen Ständes-Herrschaft Wartenberg) Wapen:

Ein weisser Schild/ darinn sechs rothe Steine/ auff dem Helm eine gelbe Krone/ ein weiß und ein rother Fisch/ (sollen zwey Meer-Delphinen seyn) zwischen den Fischen ein gelbes Creuzlein/ die Helmdede roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 72.

Frid. Lucae pag. 1837 bemercket/ daß die Herren von Rohr/ nunmehr Dirschdorff im Brigischen Fürstenthum besitzende/ ihre Extraction von dem mit so vielen Kindern begabten Babo Grafen von Abensberg deduciren.

David von Rohr auff Merzdorff/ der Herren Fürsten und Stände Kriegs-Commissarius und Obrister Lieutenant A. 1618, hernach Käyserl. Rath.

Albrecht von Rohr auff Senfersdorff/ der Fürstenthümer Schw. und Jauer lands-Besteller A. 1619.

Nicolaus von Rohr auff Senfersdorff/ Herzog Christians zu Lignitz und Brieg Hof- und Regirungs-Rath/ A. 1641.

(89) Derer von Rohrnaw Wapen siehe im Wapenb. P. I, pag. 68.

(90) Derer von Romnitz/ so theils aus dem Hause Bauditz im Lignitschen/ theils aus dem Hause Romnitz/ Wapen:

Ein rother Schild/ der Stern darinn weiß/ auff dem Helm desgleichen/ die Helmdede roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 59.

(91) Derer von Rotenhan Wapen stehet unter den Fränckischen Wapen P. I, pag. 100. führen im weissen Schild einen Wasserstrom und einen Stern/ auff dem Helm einen Hahn.

(92) Derer von Rotkirch (so theils aus dem Hause Panthen/ theils aus dem Hause Sebnitz/ theils aus dem Hause Spröttichen im Lignitschen/ theils aus dem Hause Prausnitz im Jaurischen/ theils aus dem Hause Töppelwode im Münsterbergischen) Wapen:

Im gelben Schilde drey Adlers-Köpfe mit goldnen Kronen/ auff dem Helm eine goldene Krone und einen Adlers-Kopf/ die Helmdede schwarz und gelb. Wapenb. P. I, pag. 52.

Friedrich von Rotkirch und Panthen / Herzog Joachim Friedrichs
zu Lignitz und Brieg Rath / und des Lignitzischen Fürstenthums Landes-
Hauptmann / A. 1789.

Welchem einer von unsern Schlesiſchen Poeten zu ſeiner Zeit fol-
gendes ana-und epigramma geſchrieben :

Progr. FRIDERICUS à ROTKIRCH

K verſo in C

Anagr. DICOR HIC FRATER CRUCIS

Si, quis ſit, quæras hominem, quæ commoda vitæ

Sentiat, & quas det mobilis auravices?

De Cruce reſponſum, veluti de vulnere miles,

De morbo Medicus, de rate nauta, dabit.

Tam rapidis, ſi quæ bona fors eſt, avolat horis!

Tam celeri querulus cum nece planctus adeſt.

Hocce tuum occulto, genere ſe vir, omine nomen

Nobile, vel ſcitum per Metagramma notat.

Scilicet ob caſus lacrymarum rore rigandos,

Tu, Crucis hic frater, nil niſi, dicor, ais.

Omnino verum eſt; teſtantur funera coſta,

Qua ſine continuis ſletibus ora madent.

Teſtantur reliquæ, quibus obrutus undique, curæ

Quæque inteſtinus gignit amara dolor.

Tam crucis in ſacro hoc notiſſimus ordine, Chriſti

Fratriſ ad exemplum ſers patienter onus.

Effo Crucis frater ne reſpue; ſub Duce Chriſto

Invidiam, morbos, vim tolerare leve eſt.

Hiſ bona ſuccedent evictis calica; Plauſus,

Pax, riſus, favor, & gratia, ſplendor, honos.

Quodque haud in minimis reputandum; oculiſſima Conjux

Se Tibi ſpectandam ſiſlet ad intuitum.

Immo ad Colloquium; tunc oſcula blanda ſequentur,

Et replicata pio mellea verba ſono.

WOLFFGANGUS à ROTKIRCH

in Panthen & Schwendfeld ic.

Inter clara & æterna nomina jure meritiſſimo locari debet Wolffgangus
à Rotkirch, non tam longa illa ſerie majorum, qui tota Sileſia & ſoga & ſago

familiarum nulli postponenda, anteponenda autem plurimis, quam propria nobilitate spectatissimus; nobilitatis certe genuina lumen, literatorum delictum, Patria decus incomparabile. Editus hic in rerum naturam eodem anno, quo Mauritius Hassia Landgravius Princeps, pietate, ingenio, & litteris clarissimus, praeceptis Parentum, tum opera primis Christianismi fundamentis prima statim aetate in diversis Patriae gymnasiis operam literis navavit sedulam. Multijuga eruditione instructus baud ipse altos propiterea spiritus gessit, baud se jactavit insolenti fastu, quem magna scientia fere in animis excitare solet, sed humanissimus erga quosvis, ac plane sic animatus fuit, ut quamvis praefidiis ad maxima quaque gerenda non destitueretur, privata tamen vita otium, ambitionis studia & bonorum cupiditati anteponeret, DEOque, amicis, & sibi, quantum posset, vivere meditaretur. Itaque & tranquillo in conjugio, ac cetera quoque abunde felici, nisi quod infecundum esset, ac sine prole suas res agens, procul à publicis muneribus, procul à civilibus contentionibus aliquantisper vixit, atque ita quidem vixit, ut permultis aliis sui Ordinis hominibus passim per universam Silesiam ob vitae integritatem celebraretur. Qua quidem fama magis se recreatum, quam ullius fragrantissimi floris odore, idem ille Sculptor gloriosior sit, quam quem ex domitis animi reportat hostibus. At enim illustrissimus Princeps Georgius Rudolphus, quem hodieque Lignicense, imo ordinis sui fere universi Principatum in Silesia obtinere cernimus, atque, ut diutissime floreat, comprecamur, baudquaquam passus est, ut virtus tot annis perspecta debito careat premio, nec declinare adeo Rotkircbius potuit, quo minus ab illo non solum inter Consiliarios primores allectus, sed & magno illo Zedlicio è terris erepto in amplissimo Praefectura munere successor datus fuerit. Ad quam quidem provinciam suspiciendam, sicut eum salus Patria, cui nos nostraque debemus, auctoritasque Principis, cui nefas erat obfistere, cum primis vero optatissima voluntas DEI, quem de cunctis hominum rebus dispensantem, tria tamen praecipue matrimonii rationes, statum muneris, mortis denique genus Provinciae suae tabulis unicuique nostrum adscripsisse probe noverat, impellebat. Ita Rempubicam, quae par erat, fide, nec dispari industria sexennium fere praeflare gessit, curiaque praesidens ducali, cum in consilio legem, fidem, aequitatem; invidiam autem, & metum, gratiam, odium, amicitias, cupiditates omnes procul haberet, non aliter, quam in Areopago jus dixit: atque hoc pacto & magnam à Principe, cujus vices egit, gratiam iniit, apud Provinciales, nisi quos

malus forte genius occupasset, sibi laudem peperit: apud omnes autem honorificam nominis existimationem continuata, quoadvixit, singularis humanitatis, pietatis memorabilis, magnificae liberalitatis, aliarumque pulcherrimarum virtutum cultura, ad extremum cum esset obnoxius, honestam ab optimo Principe, etsi non in solidum usurpatam ab aula missionem impetravit, ac morbo tandem tabifico confectus, morte dudum praemeditata, placidissima illa in vivis esse desit, suorum inter manus obdormiscens, ac tempestates has omnes, quae tot annis saevierunt, praeveniens A. 1619, cum vivendo 46 annos exegisset, herede quidem instituto Agnato Friderico à Rotkirch, viro strenuo ac pacis & belli artes docto, insigni autem non minus 20 millium Joachimicorum Legato in pios usus relicto, cujus annuorum reddituum pars una Familia ipsi nobilissima, ut inde Gentiles vel in castris Musarum militaturi, vel alii etiam cujuscunque status, etatis vel sexus, si novercantem fortunam experiantur, vitae subsidia petere possint; altera autem

virtutibus obstat

Res angusta domi

In illustri Gymnasio Goldbergenſi uno eodemque cenaculo liberaliter nutriendis, sustentandisque destinata est. Rarum profecto exemplum, & cedro immortalitatis inscribendum. Quam enim paucissimos enumerare liceat tales, aut Evergetas aut Mecanates? Rotkirchius certe vel hoc uno nomine meritus, ut in laudes virtutesque ejus inquirent posteri; & quidquid in viro amavimus, memori calamo venturis saeculis servetur, ne aliis fortasse usibus deputata, quam quos testator expresſit, audire aliquando contingat: οὗτος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν διὰ τὴν ἐδὲς αἰσῆς ἢ ἀπὸ διαδόσεως, ait gentium Doctor S. Paulus; idque ne fiat Magistratibus potissimum incumbere, cum publice expediat, ut suprema hominum judicia exitium habeant, & leges ac ratio & exempla suadent.

(93) Derer von Rotenburg (so theils aus dem Hause Ottendorff / theils aus dem Hause Kessel / theils aus dem Hause Döfel Hermisdorff in Glogauischen / theils aus dem Hause Deutsch-Nerka im Großnischen Fürstenthum) Wapen:

Ein getheiltes Schild / das Vorder-Theil weiß und roth abgetheilt / in dem andern Theil ein rother Löw mit einer gelben Cron / auf dem Helm auch eine gelbe Cron / die Wülsteine weiß / die Federn eine um die andere roth und weiß / die Helmdecke auch roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 54.

Hans von Rotenburg auf Kessel / des Glogauischen Fürstenthums Lands-Nestler / und in vielen Landes-Angelegenheiten an den Kaiserl. Hoff Deputirter / A. 1510.

(94) Die von Rüditz aus dem Hause Rüditz im Teschnischen Fürstenthum führen im rothen Schild einen Hirsch-Kopff / die Hörner und der Bunt gelb / der Fisch-Schwanz an seiner Farb / auff dem Helm desgleichen / die Helm-Deck roth und weiß.

Wenzel Rüditz von Rüditz auff Riegersdorff / Herzog Wenzels zu Teschen Rath / und des Teschnischen Fürstenthums Cansler / A 1572.

Im Wapenb. P. I. p. 76. führen die Rüditzker im blauen Schild zwey Monden / in der Mitten einen abwärts gekehrten Degen / auff dem Helm desgleichen.

Der Rüditzker Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 73.

(95) Die von Rusezker führen im rothen Schild ein halbes weißes Rad / auff dem Helm die Federn roth und weiß. P. I. p. 73.

(96) Die von Runge führen im rothen Schild zwey weiße Messer / auff dem Helm ein rothes Männlein auch mit den zwey Messern / mit einem Kranz / und einer rothen Feder. Wapenb. P. II. p. 48.

(97) Der Rzepitzker Wapen hat einen dreyfachen Schild / der mittlere Theil ist schwarz / der untere blau / alle drey Theil füllet ein Hieschgeweh / der Flügel auff dem Helm hat in dem mittlern Theil / so schwarz ist / einen Stern. Wapenb. P. I. p. 75.

(98) Derer von Sack (so theils aus dem Hause Kreidelwitz / theils aus dem Hause Graben / theils aus dem Hause Radstich / theils aus dem Hause Pirschken im Glogauischen Fürstenthum) Wapen:

Ein rother Schild / darinnen vier weiße Sack auff dem Helm / das Männlein schwarz mit einer roth und weissen Binden / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. II. p. 50.

(99) Derer von Sackfisch Wapen P. II. p. 53. führen einen oben ausgereckten silbernen rechten Streiff mit drey Zinnen im rothen Schild. Herald. Curios. p. 133.

(100) Derer von Salisch (so theils aus dem Hause Marschine im Wohlauischen / theils aus dem Hause Schreibersdorff in der freyen Standes-Herrschaft Wartenberg) Wapen:

Ein getheilter Schild / der Vörder-Theil weiß / der Flügel schwarz / das Unter-Theil roth / das Horn weiß / auff dem Helm die Tartschen weiß / mit roth eingefast / auff dem Helm die neun Zahnen alle roth / die Rosen darinn weiß / die Stangen gelb / die Helm-Deck auf einer Seite schwarz und weiß / auff der andern roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 68.

(101) Derer von Sauerma ist im Catalogo der Freyherrn gedacht. Die

(101) Die Kiner von Scharffenstein führen im blauen Schild / wie auch auff dem Helm zwischen den Hörnern einen Greiff. Wapenb. P. I. p. 64.

(102) Derer von Schaff Wapen stehet im Wapenb. V Theil p. 71.

(104) Die von Schemonsky führen im rothen Schild zween Monden / und darzwischen einen abwärts gekehrten Degen / auff dem Helm die Federn roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 65.

(105) Die von Scheps oder Schepsen führen im gelben Schild einen Schepsen oder gehörnten Zackel. Wapenb. P. I. p. 59.

(106) Derer von Schebiz Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 63. sie führen im dreyfachen Schild im obern Theil eine Rose / im mittleren fünf Steine / in dem untersten drey Wein-Blätter / auff dem Helm zwey Zähnlein etc.

(107) Derer von Schelha aus dem Hanse Trochau im Oppelischen Wapen:

Ein rother Schild / der Mond darinnen weiß / auff dem Helm ein weiß und rother Rosen-Kranz / die Federn weiß / roth und gelb / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 74.

Das Wapen ist denen in Polen mit dem guldnen Creuze im Monden / und mit einer guldnen Cron an statt des Rosen-Kranzes / wie auch mit einem Pfauen-Schwanz an statt der Strauß-Federn verbessert worden.

Von diesem Hoch-Adel. alten Geschlecht schreibt Balbinus in Decad. II Mitcel. Lib. I. c. 8 folgendes: *Szeligas cum nostris Wizerowicis in clypeo convenire videmus, nisi quod super galeam & coronam illi caudam pavonis, nostri iterato Lunam cornibus sursum obversam gerant, & campum sanguineum depingant; nostri connaturalius Lunæ quadrantem in cœruleo campo ostendent, ut facile vel hos ex Polonia ad nos venisse, vel hinc colonias à nobis deduxisse, suspicari liceat: quarum XXIX Generosissimas stirpes toties citati Polonici scriptores adducunt.*

JOANNES DE SCHELIHA

& Rzouchovv in Rogovv.

Summa nobilitati cum summa eruditione optime convenire, & per multum interesse, litteræ in animam generosam an abjectam incidant, ex Joanne de Schelha discere licet. Natus is nobilissima prosapia in Ducatu Oppotensi, cum verius justiusque putaret, virtute, felicitate, quam genere & divitiis se metiri,

Nec possidentem multa vocarier
recte beatum.

Rectius adeo apud Platonem in Gorgia Socratem de Regis Persarum felicitate interrogatum affirmare sibi non liquere, quia nesciat, quantum ille sapientia valeat. Marte proprio & industria spontanea ita virtuti studuit & sapientia, ut quidquid elegantiorum litterarum in perdiscendis maxime seculorum revolutionibus, in Politicorum discursibus evolvendis, in Cicorum libris diurna, nocturnaue manu versandis, indagare poterat, id tantum sibi soli scriptum acquireret, nec ulla adeo dies sine litterarum augmento efflueret. Hinc certe (quod nemo mortalium tam imbecillis ac procelli animi est, quin palmarium sibi ducat, precipuamque laudem statuat) Principes Austriacos, & in his non modo Leopoldum ac Carolum Archiduces sanctissimos, sed & ipsum Imp. gloriosissimum Ferdinandum II (ne quid de Polonia Rege dicam) in amorem sui pertraxit. Hinc Consiliarius eorundem, Comes Pal. Cesareus meritisimo suo audiit. Hinc Archiduci Carolo peculiariter idoneus visus, qui veniret in societatem precipuarum Principatus curarum & regiminis, quamque Princeps non in sanctius tantum Consistorium, sed etiam in petus admitteret, & consiliorum ac prudentia humeris tanquam novi Atlantis crederet Republica corpus; hinc denique, universa Silesia eximiam oris facundiam, ad tractanda & conficienda maximi ponderis negotia, vim ingenii solertem ac morum candorem suavissimorum commendavit: imo eandem laudem suarum theatrum habuit celeberrimum. Quo minus fueram meriturus, si tantum ipse virum debito virtutis ac doctrina defraudassem elogio. Vitam cum morte mutavit A. 1680 Nissa.

Etliche schreiben Szeliga, etliche Schelian.

(108) Die von Schick führen im Schilde drey Kränze / und auff dem Helm wird einer in zweyen Händen gehalten. Wapenb. P. I. p. 160.

(109) Derer von Schindel (so theils aus dem Hause Dransdorff im Schweidnigischen / theils aus dem Hause Conradswaldau im Jaurischen / theils aus dem Hause Hermsdorff im Lignitzischen / theils aus dem Hause Alraschefranke im Wohlauischen / theils aus dem Hause Lauterbach im Jaurischen) Wapen:

Ein rother Schild / die drey Schindeln darinn weiß / auf dem Helm zwischen rothen Flügeln eine gelbe Cron / darinnen die drey Schindeln wieder weiß / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 50.

(110) Derer von Schilling aus dem Hause Henrichove im Brigschen Fürstenthum Wapen: Ein

Ein rother Schild/ der Ring darinnen weiß/ die Blätter grün/ auf dem Helm die beyde Flügel wie im Schild/ die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I p. 63.

Daniel von Schilling/ des Raths zu Bresl. A. 1579.

Gottfried von Schilling/ des Raths zu Bresl. A. 1598.

Sigmund von Schilling/ des Raths zu Bresl. A. 1623.

Albrecht von Schilling/ ein durch Persien und Asien peregrinirter und hoch-estimirter Cavallier, A. 1630.

(110) Sollen vielleicht die von Schiraw seyn/ welche ein links springendes 10 mahl silbern/ und roth ablanges gestreiftes Einhorn im blauen Schilde führen. Wapenb. P. I. p. 69.

(111) Derer von Schleuser aus dem Hause Steudnitz im lignitzschen Wapen:

Ein getheilter Schild/ das Ober-Theil roth/ das Unter-Theil schwarz und blau/ die Schlüssel weiß/ auf dem Helm die mitlern Federn blau/ die andern weiß und roth/ die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 53.

(112) Derer von Schlietitz aus dem Hause Gutschdorf im Schweidnitzer Wapen:

Ein schwarzer Schild/ die drey Stern darinnen weiß/ auff dem Helm ein schwarzer Stern/ die Helm-Deck schwarz und weiß. Wapenb. P. I. p. 53.

(113) Derer von Schlichting (so theils aus dem Hause Krischwitz im Delsnischen/ theils aus dem Hause Alt-Rauden im Wohlauischen/ theils aus dem Hause Herregsdorff im Glogauischen) Wapen:

Ein weißer Schild/ die Hirsch-Hörner darinn alle schwarz/ auff dem Helm die mitlere Feder weiß/ die andern schwarz/ die Helm-Deck schwarz und weiß. Wapenb. P. I. p. 64.

Die Ehren-Aemter etlicher von Schlichting vide bey Frid. Luca p. 1843.

(114) Derer von Schmid aus dem Hause Schmidfeld im Bresl. Wapen hat man nicht beysetzen können/ weil es im Wapenbuch derer von Schmid sehr vielerley giebet/ und ungewiß ist/ zu welchen andere Schle- sische gehören.

Heinrich von Schmid und Schmidfeld auff Grünau und Höf- sichen/ des Raths der Stadt Breslau und Cämmerer A. 1615.

Christian von Schmid und Schmidfeld/ des Raths und Kriegs- Commissarius der Stadt Bresl. A. 1657. Derer

(115) Derer von Schmirß Wapen im Wapenb. P. II. p. 53.

(116) Die von Schmols führen ein Camel im gelben Feld / auff dem Helm in der Cron zwey Schwanen-Hälf. Wapenb. P. I. p. 72.

(117) Die von Schneckenhaus aus dem Hause Badewitz im Jägerndorffischen Fürstenthum / führen im rothen Schild ein weißes Schnecken-Haus / auff dem Helm eine gelbe Cron / das Schnecken-Haus wie im Schild / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 72.

(118) Die von Schnorbein führen einen Hund im weißen Schild / wie auch einen auf dem Helm auf einem Rüßen sitzend. Wapenb. P. I. p. 51.

(119) Das Schreibersdorffische Wapen suche im Wapenb. P. I. p. 60.

(119) Die von Schütz führen im blauen Schild einen mit den Hörnern in die Höh gelehrten weißen Monden / und darüber drey Sterne / auff dem Helm die vordere und letzte Feder weiß / die mittlere blau. Wapenb. P. I. p. 48.

(120) Die von Schweinichen aus dem Hause Schweinhauß im Schweidnitzischen Fürstenthum führen im rothen Schild ein weißes Schwein / auff dem Helm eine gelbe Cron / das Schwein weiß / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 52.

Die Ehren-Nemter / so sie bekleidet / suche bey Frid. Luca p. 18 45.

(121) Die von Schweinitz (so aus unterschiedlichen Häusern im Lignitz-Wohlau und Schweidnitzischen Fürstenthümern) führen einen blauen Schild / darinnen zwey in gleiche Theile roth / weiß und schwarz eingetheilte Püffels-Hörner / auff dem Helm die Püffels-Hörner wie im Schild / die Helm-Deck in selbiger Farb.

Friedrich Luca in seiner Schlesiſchen Chronica am 1846 Blat bemercket / daß die Herren von Schweidnitz in alten Zeiten biß auff A. 1500 sich von Schwentze geschrieben haben / wie aus derer Nahmen / so er dorten anführet / erscheinet.

(122) Derer von Schwaidig Wapen stehet im Wapenb. P. I. p. 74.

(123) Die von Schwendfeld aus dem Hause Ofzig im Lignitzischen Fürstenthum haben im rothen Schild drey gelbe Grabscheid mit eisernen Beschlügen geführet / auff dem Helm ein Mänlein mit einer rothen Kleidung und Hut / der Überschlag und Stulp gelb / die Feder auch gelb / die Helm-Deck roth und gelb. Wapenb. P. I. p. 60. Dieses Geschlecht ist ausgestorben.

(124) Derer von Schwetling Wapen suche im Wapenb. P. II. p. 52.

Derer

(125) Derer von Gebisch wird in Breslographia sonderlich gedacht werden.

(126) Die von Scal, oder Skal (so theils aus dem Hause Bodland im Oppelischen / theils aus dem Hause Elgut im Delnsischen) führen im rothen Schild einen weissen Vogel mit rothen Füßen / mit ausgestreckten Flügeln / gelben Schnabel / blauen Kopff / stehende auff einem grünen Hügel / auff dem Helm wie im Schild / die Helmdecke weiß und roth. Ita Fr. Luc. J. H. Rudolphi aber nennet sie Skoll / und schreibet / daß sie einen er-niedrigten gewölbten / silbernen / linken Streiff oder Fluß führen / worin-nen nach der linken eine weiße Gans mit ausgebreiteten Flügeln gehet. In Herald. cur. pag. 137.

(127) Die von Skoppe aus dem Hause Gläsersdorff im Glogauischen haben unterschiedl. Ehren-Kleider in Schlesien bekleidet / wie es Fr. Lucæ pag. 1830 bemercket.

FRIDERICUS à SKOPP

in Ottendorff & Gläsersdorff

wird von Heaelio folgender massen gerühmet:

Tametsi, qui pie ac sanctè vixerunt, solida inter superos gloria satiantur, terrenisq; ac casuria vocibus nihil indigent vel augentur, eisdem tamen nepotibus memorari, vel ad exemplum convenit. Nec malè fortassis Solon Aibentis ac toto orbe sapientissimus, qui cum Jovi sua vota inscriberet, primus felicitatem, posthumam famam apud homines secundo apprecatus est. Debetur id honori, virtuti, ac meritis Friderici à Skopp, qui raro inter nobiles exemplo (cum pleriq; literas viliores, quàm pro fortuna esse, in qua nati sunt, autument, & atriensicer à tumidi nihil contentur, propter quod nobiles dici mereantur) à primis adolescentiæ annis in virilem usque aetatem id opera dedit, ut stemmatis sui nobilissimi claritatem integritate vite, morumq; optimorum & doctrinarum studiis longè splendidiorem efficere posset. Nèq; caruit ea res successu, ex quo nimirum tantum ille & prudentia, & auctoritatis sibi comparavit, ut conjectis in se brevi omnium oculis publicis rebus tractandis quàm maximè videretur idoneus. Ad munus quidem Assessorium in summo Ducatus Glogov. Tribunali, publica auctoritate vocatus, ex illorum judicum numero se esse ostendit, qui non magis docti & periti, quàm justi & boni innocentissima severitate officium suum faciunt, ut fidem eorum non gratia, non odium, non auri male sana fames, non spes bonorum, non deniq; metus malorum labefactare queant, aut dissolvere. Nec multo post in numerum quoq; Consil. Caf. Camera Silesia adsci-

adfectus, expectationem & optimi & oculissimi Imperatoris minimè fefellerit, sed abundè ei satisfecit; cumque non peregrinus & advena, quod genus hominum fers birundinibus simile & cognatum, quæ vere quidem & æstate præsto sunt, ingruente jam hyeme aufugiunt, & terra, in Africas se recipiunt. Sed hi in provinciis natus & educatus, patriarumq; rerum non ignarus cum esset, ad Principis sui dignitatem, auctoritatem & opes augendas, amplificandas, constabiliendas, & magis consilia sua omnia resolute, omnes actiones direxit, quod Sereniss. domui Austriacæ, & se ipsum & sua omnia debere se & agnoscebat, & proficebatur lubentissimè. Quo sanè augmento laudis & fame quid celebrius? Quid honorificentius? posteritatiq; ejus gloriosius existere possit? Principibus etiam mediocrum placuisse, verum etiam in pretio apud eos fuisse, illa demum laus est omni encomio major; neq; tamen parvam hanc ipsam in Skoppio auxit, quod filius post Patris obitum in judicio illo regio honorificum locum sic tuitus est, ut vetus illud ἡρώων τέχνη τέχνηται exemplo suo redarguerit.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 15.

(128) Die von Sebottendorff aus dem Hause Lorensdorff im Briegischen Fürstenthum führen im getheilten Schild / so oben roth und unten weiß / einen Aste / so samt den Blättern schwarz / auff dem Helm die vorder Rose weiß mit einem rothen Stiel / die ander Rose roth mit einem weissen Stiel / die Buzen darinnen gelb / die Helmdeck schwarz / weiß und roth. Wapenb. P. I, pag. 70.

In Silesia Togata Henelii habent die von Sebottendorff folgende zwey seß- und merckwürdige Elogia:

DAMIANUS à SEBOTTENDORFF.

Antiquissima Sebottendorffiorum familia ab aliquot jam seculis viros genuit non solum Martis adorèa inclytos, sed & litterarum ac togæ ornamentis cum magno patriæ incremento celeberrimos; ut aliostaceam, quis DAMIANUM à SEBOTTENDORFF nescit, insigne illud decus nostræ Silesiæ, imò Misniæ, imò totius Germaniæ? ortu certè alto & sublimi dignum, & qui non jactaret majorum modò laudem ac lucem, sed à se dare, & incipere eam aptus esset.

Faciebat hoc Sebottendorffius adeò quidem, ut plusne gloriæ à stirpe hauserit, an addiderit, haut facile quis dicere posset. Natus ille in Ducatu Monsterbergeniensi, mense Augusto, anno superioris seculi undevigesimo, patre Joanne in Cuneriano, & matre Anna è generosa Nimiozorum Christelwitzio prosapia, à prima statim adolescentia ad Musarum,

ut

ut sic dicam, florida vireta divertit, ibi se meditatione & intuitu pascens rerum non suavium solum, sed sublimium. Sapientia & virtus originem, & fontem istum habent, imò præsens, & futura gloria: ad utramque ivit, quò sic ad litteras pertexit, sed ut interim armata quoque militia decus minimè negligeret; quater quippe in Pannonia adversus Tyrannum Asiaticum militiae laboribus summa cum fortitudinis & justitiae laude defunctus. Mauritio Electori Saxoniae potentissimo, qui è caribus parvis, & paupere tecto missus in Imperium magnum, (quas sortes habuisse scribitur) intra pauculos annos & Gallis terrori fuit, & Turcas non sine vitae periculo fugavit, & Carolum V Imperatorem ad æquas pacis conditiones, cum precibus & intercessionibus nihil proficeret, armis compulit, tandemque sui sanguinis effusione velut alter Epaminondas pacem & quietem Germaniae peperit, primum à secretis, postea verò eidem, ut & Augusto septemviro, à consiliis intimis annis 40 fuit: cumque illi quidem in bello Germanico à triennio, post in obsidione Magdeburgensi, mox iterum libertatem Germanicam vindicanti, ac denique in prælio Paimensi fortissime pugnanti, huic verò in castris ad Gotham Thuringicam assiduus Comes, utrisque consilio, & manu fidelem, & strenuam operam ad victoriam navasset, in cæteris quoque officii sui partibus ea dedit excellentis virtutis, eximiaeque eruditionis, prudentiae, ac fidei, quàm domi, quàm foris, in gravissimis legationibus obitis documenta, ut apud inclytos Principes principem gratiae locum, ac dignitatem vel eo nomine obtinuerit præcipuam, quòd tenacissimus esset eorum, quæ honesta esse, & è dignitate illorum, rei; publicæ salutaria videbantur. Ab hac via regia, & ab hac media Zodiaci, quam premebat, linea nec spe, nec metu, nec minis, nec pollicitationibus, nec amore, nec odio, nec lucro, nec damno denique ullo depelli unquam potuit. Nec substitit tamen hæc viri gloria, & honorum amplitudo, sed latius sese diffundens, atque efferens, summos quoque Imperatores D. D. D. Ferdinandum I, Maximilianum II ac Rudolphum II allexit, ut propter auctoritatem viri summam, prudentiam, atque experientiam multiplicem, nec non puras innocentesque manus, ærarii publici, & collectarum curam, sive magisterium rationum dicere libeat, ei mandarent: quam ille provinciam per annos viginti obtinuit, integerrimeque ac laudatissime non sine prolubio Patronorum suorum, totius Imperii Romani applausu gesit. Ætate jam gravis, vitam præclarè ad æm cum morte commutavit, die mensis Novembris decimo A. C. supra mille quingentos quinq; & octuagesimo. Cum in hac mortalitate

annos 66, menses tres complevisset, ex prima conjuge Anna Commerstiana filios tres & filias duas suscepisset; hac deinde mortuâ Barbaram Nithwitiâ duxisset, cum utraque autem summa animorum concordia vixisset, liberis quidem supersticibus, Mauritio, Joanni, Georgio, & Mariæ rem familiarem haut pœnitendam, non per fas & nefas, sed Dei munere, & Illustrissimorum Principum grata liberalitate, ac multo labore partam, relinquens; ita quidem, ut ab illis veterum monitis vix sibi metuere cogerentur: *Malè parma malè dilabuntur.*

PETRUS à SEBOTTENDORFF.

Præclarum meherclè est, bonum pariter atque doctum esse, sed præclarissimum alios facere, cum ipse fueris, eos præsertim quibus sub uno tanquam jugo tot diversa Capita aliquando regenda. Utrumque fuit & fecit *Petrus à Sebottendorff*, qui sicut ipse cum longo cœseri posset sanguine, virtute tamen & eruditione avitum gentis nobilissimæ nomen tueri maluit; ita minime sibi duxit Principum adolescentum institutioni, aut certè directioni maximam ætatis partem impendere, protractis ob id in admirationem sui omnium animis, qui quantum in doctrina Principibus præsidium sit ad res bene gerendas, & quod ea nihil sit ad dignitatem præstantius, ad utilitatem fructuosius, ad voluptatam jucundius, quodque litteræ plebejis argentum, nobilitati aurum, illustribus ac generosis gemmæ sint, probè habent cognitum. Agnoscit viri meritum eminentissima Principum Anhaltinorum prosapia, in cujus aulam accito Sebottendorffio, cum generositatis rarissimæ Surculi Joachim Ernestus, Joan. Casimirus, ac Fridericus Mauritius, Joannis Georgii laudatissimi filii, nec non patruelis istorum Christianus Principis re & nomine Christiani verè sanguinis, regendi ac dirigendi fuissent commissi, sub ejus cura & Ephoratu sic illi ad pietatem, ad meliora doctrinarum informati ac perpoliti fuerunt, ut cum felicitate natalium certasse curam educationis satis superque appareret, eo quidem majore Sebottendorffii laude, quod hujusmodi in moderando usus æquanimitate, ut

Mollis monitu & formidine leni

Pellenti viros peterent per acerba profectus

Capturi dulcem fructum radicis amare.

Celeberrimos Institutores illos Cheironem & Atlantem imitatus, quippe

Sic neq. Pelidem Cheiron torreat Achillem

Thessalico permixtus equo, nec pinifer Atlas

Amphi-

*Amphitrionidem puerum, sed blandus uterq;
Mollibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.*

Idem ergo noster faciebat: idem ~~etiam~~ laborum ejus fidelissimus Tobias Hübnerus, vir & ipse sapientia, eruditione, ac virtute præstans usque eo quidem, ut cum in Academiam Jenensem suos deduxissent Alumnos, nemo esset ea ingenii malignitate, à quò non in ætate tam tenera, tam novella, & festinante gradu viam ad magna & augusta ducentem, jam terentibus & plerumque reos se prodentibus imaginem illustrium exemplorum acclamaret, non etiam in publica panegyri de officio Principis verba facientes tres natu minores, unum 13, alteros duos 10 ætatis annò admiraretur, illis applauderet, largiterque speraret, & ominaretur. Atque hoc tam præclaro specimine edito cum fama Sebottendorffii per universam passim Germaniam dimanasset, à multis ipse Principibus Viris adamatus, & ad præclara munera obeunda expetitus fuit. Ex multis unum nominamus Illustrissimum Heroem ac Principem Joannem Christianum Ducem Silesiæ Lygio-Brigensem, qui cum Filios suos generosissimos non sibi tantum, sed familiæ & patriæ natos meminisset, ac proinde summa diligentia primis statim ab annis omnem pietatem & virtutem ad bonas literas, & ad veram prudentiam & artes equestres & militares, ad morum denique dignitatem & venustatem institui, ac sensim virgultorum instar flecti vellent, non alium illis, quam Sebottendorffium studiorum ac morum rectorem dicendum esse prudentissimè statuit. Vocatus ergo in aulam Brigensem, & meritissimo suo inter Principes Consiliarios adscitus, Præfecturam sibi traditam maximò & Principum juniorum bonò, & honore exercuit. Nec præceptis duntaxat salutaribus, sed & exemplis vivis ac spirantibus unà cum ipsis præceptoribus ac hypodidascalis ad sublimem sapientiæ arcem illis prævit; eo iterum hic successu, ut maximus quidem natu Georgius anno 14. Serenissimæ ac Florentissimæ Principi D. Dorotheæ Sibyllæ Marchioni ex Electorali domo Brandeb. Dnæ Matri, oratione parentali justa fecerit, nemine non præter memoriæ tenacitatem, magnam ingenii dexteritatem, majorem judicii supraque illam ætatem, gratiosissimam denique eloquii suavitatem suspiciente, existimanteque adeò nec Octavium Augustum, nec Tiberium Cæsarem, nec Caligulam moribus quidem tunc apprimè probis ac nondum inquinatis ita amabiles ac felices extitisse, cum ille Juliam aviam ætatis anno 12, iste 9 Patrem, hic non multo grandior natu aviam suam pro funere oratione publicè honoraret. Illud verò quantum honoris ac fidei erga Principes documentum

fuisse putabimus, quod cum Parens excellissimus suomet edoctus exemplo à plurimis sapientiam hauriendam esse illi, qui sapere plurimum debeant, esse filiorum natu majorum fore putavit, si exteras visendi regiones, cujus rei ipsi erant cupidissimi, potestatem ipsis faceret? quamvis nosse ætatis jam provectioris tueri se exceptione posset; tamen cum nec quicquam sibi recusatum censeret, in gratiam eorum, quibus Senatum pro altero Parente noverat, peregrinationem longinquam, difficilem ac periculosam minime detrectavit, sed petasum denuò cum Illustrissimo Fratrum pari Duce Deo, comitibus vialibus Angelis sumpsit. Hunc unam autem & propositi & voti sui summam habuit, ut olim & patri & patriæ ejusmodi sisteret Principes, qui non tyranni sint & heri subditorum, aut institores & mercatores suarum utilitatum, sed patres patriæ meritissimi & fidelissimi bonorum publicorum tutores. Enimvero si agricolam arbor fructum productura delectat; si pastor ex fœctu gregis sui capit voluptatem, si alumnum suum nemo aliter intuetur, quin ad adolescentiam illius judicet: quid evenire credis his, qui ingenia educaverunt, & qui tenera formaverunt, adulta subito vident, sapientissimo Seneca sic dicente. Hoc illi utique ulterius nec appetenti, nec egenti impensæ sollicitudinis præmium, hoc solatium, hoc genuinum erat gaudium. Sed quod tamen quo minus gauderet solidum, occulta fati etsi benigna fecit necessitas, quæ Nobilissimum virum Salmurii adorta non iter illum in patriam relegere voluit, sed calcare mortis viam jussit. Eam tamen viam, per quam unam penetrandum nobis est ad veram patriam, quæ non alibi est, quam ubi regnat Deus. Hic scilicet Deo disponente laboriosæ hujus mortalisque peregrinationis exitus anno 1632.

(129) Die von Sehsfeld / oder Seesfeld / aus dem Hause Striem im Wohlauischen / führen im weissen Schild einen schwarzen Greiff mit gelben Füßen und Schnabel / auff dem Helm die mittler Feder weiß / die andern schwarz / die Helmdecke schwarz und weiß. Wapenb. P. I, p. 66.

(130) Die von Senitz aus dem Hause Rudelsdorff im Briegischen Fürstenthum führen im rothen Schild einen Raryffen mit weissen Flügeln / auff dem Helm die Federn alle schwarz / die Helmdcke roth und weiß. Wapenbuch P. I, pag. 69.

Die Ehren-Aemter / so die von Senitz bekleidet / werden von Fr. Lucae in Chron. Siles. pag. 1849 angezeigt; und zween von Senitz von Henelio in Silesia Togata mit folgenden Worten gerühmet:

HENRICUS à SENITZ

in Ruedelsdorff.

Quem Virum omni observantia veneratus sum ejus demortui manibus, nullum aliud supremi honoris officium impartiri posse vidior, quam se testimonium veritatis tribuam, atque in moneta filiarum sacrario hanc licet exiguam & paucapitis tabellam suspendam. Esto summa illius admirationis, quam eximia viri & excellens virtus mihi jam olim expressit, etiam istud quaecunque apud posteros testimonium. Sic rogo, sic meritum certe ejus fuit, quod in erudita Silesia nobilitate omnigenis ornamenti eum in modum emicuit,

Quantum lenta solent inter viburna cypressi.

Ad Musarum quidem, ut sic dicam, florida roseta adolefcens maturè diver-
tit, ibi se medicatione & intuitu pascens rerum non suavium solum, sed sub-
limium sapientia. Ad utramque ivit, qui litteris quæ divinis, quæ huma-
nis animum non imbuunt, sed, verè dicam, immergit. Uteriusq; tam illustria
signa, cùm reditum visis hominum moribus & urbibus in patriam parasset,
extulit, ut illustrissimi Principes Lygio-Brigenses soliti examinare honorum
axiomata haud modò Consiliarii jure ac titulo, sed & praefectura dignitate,
quam pater in Sirelensi provincia tenuerat, eum dignarentur. Ut non am-
bitiosè concupiscendus est bonos, ita cum judicio delatum minimè aspernari
oportet, siquidem, ut praeclare ait Tacitus, contemptu fama contemnuntur
etiam virtutes. Id cum cogitaret noster quod boni fuit civis, fecit, eamq;
personam, quam industria gessit, ut, quod vulgò dicitur, virum ostendere
Magistratum, documentis minimè aspernandis ex sese ostenderet; possetq;
adeo sanctas semper manus ad caelum tollere.

pudenda visus

nulla pallefcere culpa.

Certè qui sapientiores in laudando Praefide suspiciunt, omnia Senitio ab-
unde suppetebant. Erat illi à patria affectus in patriam innatus; fides
erga Principes, quorum vices gessit devotissimè; ab arte & libris à rerum
usu dexteritas, ab humanitate benevolentia, à probitate sapius jam cognita
auctoritas comparata tanta, quanta ad muneris honoratissimi dignitatem
cum laude sustinendam requiritur. In litibus dijudicandis sic aurium,
quas habebat patientissimas, dividebat ministerium, ut alteram aëtori, al-
teram reo daret, Advocatis cumprimis; sed illis

legum cautis sandique potentibus

admodum aquus, ut qui crederet, lites nonnisi operoso & perspicuè explica-

tas, intellectusque rectè & rectè judicare posse. Sententiam ergo nunquam, nisi causa satis cognita, ferebat, sic autem jus, quasi inter Arcopagitas esset, dicebat; adeo ut ejus causâ relinquere mortales Astra fugere ad immortales (quod quidem semel contigisse fabule narrant, sed toties fieri hodieq; putandum est, quoties à judice jus, fasq; in super habetur) minime omnium coacta fuerit. Ita nimirum invidendam illam justî & æqui arbitram premebat. Ita immunis erat à jugo affectuum, qui recti judicii pestes extinguunt. Longum atque operosum foret, si cultum, quo Deum prosecutus fuit, si constantiam in adversis, si patientiam in morbis, animi lenitatem in injuriis & offensionibus tolerandis, si castitatem in conjugio, clementiam in subditis, beneficentiam in pauperes, si denique ceteras virtutes oratione mea exequi velim, quæ in Senitii, quoad vixit, pectore adò fixum habuisse domitium deprehensa fuerunt, ut quod de Magno quondam orbis Monarcha, qui generis humani amor & delictum nominari solitus, usurpatum accepimus, idem de hoc usurpari jure possit; qui non Magnatum modò, sed & bonorum omnium Amor haberi meruit. Vita ac laborum satur in hoc statu sive fluxu potius (ita enim omnia nunc non eunt in pejus, sed properant, ac nisi Deus sustentet, labuntur & ruunt) mortalia moriendo reliquit.

HENRICUS à SENITZ

in Rudelsdorff.

Habent exempla magnam vim bonos ad virtutem excitandi, ut non dubitent viri sapientes affirmare, virtutis unum exemplum præsare multis preceptiunculis. Unde quidem, cum cura nobis cogi potissimum celebres posteritati, si quæ futura est, ostentare Silesios, minime omnium ex hoc Sacerario excludendus Henricus Senitius, Caspari Praefecti Sirelensis. Non tam quod profapia ob res bello fortiter, domi sapienter gestas, antiquitus nobilitata natus fuit, quam quod cum animo suo reputans non minus virtute quam sanguine censerî, nec

generis tabula jactare capaci.

Fumosos equitum cum Dictatore Magistros.

Atque adeo fama aliorum incumbere, nisi eorum esse, qui nihil ipse futura laudis agunt, propria quoque ex se monumenta in virtutis, honorisque templo suspendit, Martis ac Minerva temperamenta, ea prudentia, fortitudinis, justitiæ ac pietatis ornamenta Majorum, & Gentilium suorum variis honoribus & muneribus in Silesia, Moravia, Polonia illustrium dignitati adjecit, ut aliis sui Ordinis hominibus exemplo esset. A Consiliis suis magnis in Patria Principibus, Georgio Patri, ac Joachimo Friderico Filio,

Duci.

Ducibus Lygio-Bregensibus, eorumque non tam beneficio, quam iudicio Strelens. & Nimecens. diæcesibus Præfatus. Quam gravissimi oneris functionem magna cum sapientia ac integritatis laude ad extremam usque ac decrepitam senectam administrans, nemini gravis, omnibus gratus ex hac vita feliciter, grata sui memoria relicta, migravit A. 1596 hoc quoque beneficio à DEO opt. consecutus, ut dulcissimi Psalmographi sententiam, Generationi rectorum benedicetur, veram expertus, inter alios simillimos sibi, an majores? reliquerit Melchiorem Ducatus Bregens. & Henricum Strelens. ac Nimecens. territoriorum velut hereditaria quadam successione Capitaneos: in quibus, quod præfissini cum Ausonio dixerim, ea virtutis omnijugæ, & bonitatis vidimus, atque etiamnum in altero supersiste (utinam quam diutissimè!) videmus exempla, quæ sequi cupiat ventura potestas, & si rerum natura patiatur, adscribi sibi voluisset antiquitas. Salve tu vero Seniorum nobilissima domus, adjunctæque tibi nobilissima decora publico bono atque gaudio cunctos.

(131) Die von Sigröt aus dem Hause Slaviskau im Delschnischen führen im gelben Schilde einen schwarzen Flügel / der Fuß daran blau / auff dem Helm eine gelbe Cron / der Flügel und Fuß wie im Schild / die Helm-Deck schwarz und gelb. Wapenb. P. I. p. 71.

Ihre Ehren-Ämter vide bey Fr. Luca 1849.

(132) Die von Seidlitz aus unterschiedlichen Häusern der Fürstenthümer / Dels / Brig / Schweidnitz / Jauer / und Münsterberg / führen im weissen Schild drey rothe Fische / auff dem Helm das Vorder-Horn roth / das andre weiß / die Vorder-Fahne weiß / die ander roth / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 56.

Aus diesem uralten Hoch-Adelichen Geschlecht seynd unterschiedliche in unterschiedenen Fürstenthümern Lands-Hauptmänner / Regierungs-Räthe / Landes-Älteste / ic. gewesen / wie bey Fr. Luca p. 1848. & 1849 zu lesen.

Sonderlich aber werden vom Henelio zween gelobet in folgenden Ehren-Schriefften:

CASPAR à SEIDLITZ

in Strusa.

Antiquissimæ & nobilissimæ gentis Seidlitzæ, quæ ab aliquot jam seculis Cæsaribus, Regibus, Principibus aliisque Magnatibus Christiani orbis masculas suas virtutes cum æviterno honoris augmento comprobavit, ea contigit DEI singulari benedictione fecunditas, ut in trecentas

plus minus diversas, distinctasque familias propagata sit, in omnibus Silesiæ angulis confederit, atque etiam fines egressa in utramque Lusatiam, in Moraviam, in Bojemiam novas subinde colonias deduxerit. Præclara nimirum semper apud Romanos gens Fabia habita est, quod uno tempore trecentos procreavit, qui arma ferre possent: quanto igitur Seidlitzia præclarior, quæ quot illa viros, tot ipsa copiosas familias extulerit? Ex hac utique cum natus esset *Caspar à Seidlitz Strusanus*, licet dignitatem ei sufficeret tam inelyti stemmatis decus, majorum tamen suorum gloriam ad se non pertinere ratus, nisi qua eam imitando suam faceret, ingenii quam nobilitatis claritudine censeret, ac per arduum adeo laboriosumque ad virtutem iter, quam per mollem divexamque, sed demique præcipitem ad voluptates viam, incedere maluit, ut & ipsi quoque illud Poetæ conveniret:

Et tibi qua Samios deduxit littora ramos

Surgentem dextro monstravit limine callem.

Jam inde igitur à pueritia singulari quodam impetu animi ad litterarum studia raptus, per florentissimas peregrinatus Academias suo exemplo demonstravit, quanto ardentior felicioque discendi, sciendique cupiditas sit, quam generosis pectoribus amor virtutis & veræ gloriæ instillat, quam ea, quam plerisque inopiæ stimulis aut lucri votum subjecit. An. 1586 Italiam salutavit, habens secum quasi alter Achilles Phœnicem Justum Reuberum Ictum, qui & cum ipso in Silesiam postea abiit, ubi quidem in Strusano Seidlitziano totum pene annum in summa animorum conjunctione, & quotidiana studiorum communicatione transegerunt. Quinquennio post ad Nicrum rursus convenère, cumque interesset quoque Ill. Baro Jo. Kitzelius, Seidlitzii affinis, & multa accurate inter sermocinandum in medium proficeret, inter cætera etiam de Juris civilis depravatione & interpretum barbarie differerent, Reuberus vero fateretur, nec tamen ipsorum nos libris, prout nunc Resp. constituta est, carere posse ostenderet, sic Seidlitzius ad lectionem interpretum accensus fuit, ut continuo cum Reubero egerit, verecunde quidem, ut omnia, sed tamen ut facile cer neret ille, summo Seidlitzium ardere studio, sibi ut ratio quædam tradere tur, qua commode & cum fructu veterum interpretum lectionem aggrediretur. Quæ quidem occasio fuit, ut Reuberus ei suam de Testibus mæthodicam traditionem A. 1574. dedicaret, ut exemplo inde disceret, non quid Seidlitzius aut alii debeant, sed quid ipse in lectione Interpretum insequi, & quibus quoque subsidiis instructus eam aggredi soleat.

© feli;

O felicem vero tali lumine, & columine gentem Seidliziam! tanto, inquam, viro, quem natura ad omnem laudis, nominisque nobilitatem magnum atque excelsum produxit, voluntas exercuit, fortunæ benignitas servavit! Et si hæc tamen fortunæ hominis animitus condoleo, ac propemodum indignor, quod tam supine nobilissimum virum passim ignorarint, nec agnatorum quisquam reliquum vitæ ejus curriculum, ac res ab eo præclare gestas suggerere nobis habuerit, sed quo minus tamen aut penitus ignoretur aut omnis moriatur, id non Reubero tantum, sed & ævi nostri vatum Principi Melisso debet, qui in famæ sacrario invidendum, idque omni ære perennius Seidlitzio suspendit monumentum. Adeo nimirum per litterarum semitam compendiosissima ad immortalæ nominis gloriam patet via. Nisus & Evryalus non attigissent nostram ætatem, nisi immortalibus Maronis carminibus vitæ fuissent redditi: Ulysses Homero, Mæcnas Horatio, Lucilius Senecæ id debent: quod nomina illorum indeleta videat posteritas, in actis memoriæ, cum interea illorum, qui nihil ipsi Musis, & æternæ nominis fama agentes, Musas insuper, earumque cultores contemnunt, una cum tumulo nomen obrutum æterna silentii & caliginis nocte prematur.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 21.

ADAMUS à SEIDLITZ.

Plerique Nobilium ita agunt & loquuntur, ac si egregiis in Remp. meritis, quæ pacatis temporibus consilio præstantur, tantus non debeat, quantum rebus in bello strenue gestis honor. Sed si in antiquitatem adirent, ac præscam consulerent sapientiam, non minoris esse in Republ. decernendi rationem, quam decertandi fortitudinem, ac proinde castra minime potiora esse foro, non arma togâ, non stylo gladium, facile intelleturi erant. Quid vero cur illa ipsa, quæ Pallas est, dicitur Minerva? cur eadem nunc pingitur hastata, nunc galeata? Cur Musis & Herculi una eademque ara statuta? Quid? quod ars militaris sine litterarum ac doctrinæ condimento non solum Regibus ac Civitatibus liberis parum proffit, verum etiam sæpe totas Resp. totaque regna labefacit, ac funditus evertat: cum littera contra & cognitio rerum ex libris petita sæpe sine armorum & rei militaris accessione maximas Civitates incolumes, potissimæque regna salva tueantur, ac conservent. Prout totidem pene verbis ad Carolum IX Gall. Reg. scripsit Dionysius Lambinus, quibus addere potes illa magni Erasmi: Militarem industriam, quo melius habet Reip. status, hoc minus desiderat: horum vero, qui doctrina, qui consilio, qui Jurisprudencia excellunt,

opera semper est Regibus, ac regnis necessaria belli juxta & pacis temporibus. Audiamus scripturam mysticam loquentem: Per me Reges regnant, at qui ea vox non est militia, sed sapientia, quae praestat, ne bellum oriatur, aut si vitare non queat, efficit, ut quam minime Reip. malo geratur. Felicitus autem est effugere bellum, quam fortiter gerere. Pax autem non potest esse diutina, aut si diutina, gignit corruptos hominum mores, nisi prudentium virorum consilia gubernetur. Litterarum certe & armorum contemperatio & junctura, quam in Rep. bene constituta necessaria sit, Justinianus Imp. Legislatorum Alpha abunde fidem facit, cum imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, sed & Legibus oportere esse armatam rescripsit. Adamus à Seidlitz & Burckersdorff, Gruna & Buchwalde hereditarius, Eques Siles. splendidiss. quod patriam suam juvare consilio, prudentia, & exemplo probitatis, quam brachiis & ferro decernere maluit, id quidem beneficio litterarum, ac civilis prudentia consecutus, ut ordinis Equestris in Ducatibus Suidnie, & Javorens. per annos complures Consiliarius, & Orator, post multas demum pro bujus ordinis desiderii ad Aulam Caesaream legationes fideliter feliciterque obitas, ex novo Ducatum privilegio supremi XIIviralis Judicii Adfessor, & IVvir primarius, ac perpetuus creatus, provinciam universam ingentibus sibi meritis devinxerit. Vir certe ut recti & honesti studio, ac summa erga patriam & amicos charitate nulli secundus, sic bonis litteris egregie instructus, in Juris scientia bene versatus, idemque usu rerum quasitam prudentiam in negotiis explicandis mira solertia adhibere solitus; unde quidem factum, ut responsa ab eo, tanquam oraculo, provinciales certatim peterent, ac se in consiliis capiendis instructiores & confirmatiores existimarent, quoties eum Consultorem aut consiliorum suorum approbatorem haberent. De Patria sane universa multis variis exemplis praeclare meritum; sed cum plura ab eo expectarentur, immatura morte abreptus est.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 32.

(133) Die von Sitsch aus dem Hause Polnisch Zügel im Brigschen Fürstenthum haben einen getheilten Schild / oben roth / unten schwarz / in der Mitten einen gelben Balcken / auff dem Helm die Flügel schwarz / die Kugeln darinn gelb / die Helm-Deck auff einer Seite roth und gelb / auff der andern schwarz und gelb. Wapenb. P. I. p. 58.

Johann von Sitsch / Bischöfl. Rath und Hoff-Marschall / dessen Tochter Herrzog Johann Christian zu Lignitz und Briz heyrathete / und mit derselben die Freyherrn von Lignitz zeugete. Die

(134) Die von Skrebensky aus dem Hause Griße im Teschnischen führen einen weissen Schild/ in der Mitten einen schwarzen Falcken/ auff dem Helm einen gelben Ring/ in der Mitte weiß/ die Federn alle schwarz/ die Helm-Decke schwarz und weiß. Wapenb. P. I. p. 73.

(Von denen/ so aus diesem Geschlecht in Herren-Stand gesetzt worden/ ist im Caralogo Baronum Meldung geschehen.)

(135) Das Wapen derer von Skozowky siehe im Wapenb. P. I. pag. 75.

(136) Die Sokolowsky führen im rothen Schild einen Monden/ welcher über und unter sich ein Creutz hat/ auff dem Helm wieder einen Monden mit einem Creutz. Wapenb. P. I. p. 76.

(137) Die von Sommerfeld aus dem Hause Falckenhann führen im blauen Schild drey Fische/ auff dem Helm einen/ so mit dem Schwanz aufwärts gekehret ist. Wapenb. P. I. p. 60.

(138) Die von Sobieschowsky führen im blauen Schild ein weisses Huf-Eisen/ darinnen ein Creutz/ auff dem Helm einen weissen Vogel. Wapenb. P. I. p. 75.

(139) Die von Spiller/ so theils aus dem Hause Langen-Delf im Schweiden. theils aus dem Hause Verbitsdorff/ theils aus dem Hause Magdorff im Jaurischen/ führen einen rothen Schild/ die Lilien und Rosen darinnen weiß/ auff dem Helm der Mühlstein weiß/ die Federn darinn roth und weiß/ die Helm-Decke auch roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 68.

(140) Das Wapen derer von Spigel steht unter den Weisnischen P. I. p. 152.

(141) Die von Stange/ so theils aus dem Hause Stronsdorff im Jaurischen/ theils aus dem Hause Kunig im Lignitschen/ führen im weissen Schild einen schwarzen Adler ohne Füsse und Flügel/ die drey Sparren roth/ auff dem Helm das Männlein roth gekleidet/ die Stange gelb/ die Helm-Deck roth und weiß.

Diesem Hoch-Adelichen Geschlecht zu wohlverdienten Ruhm hat Henelius in Silesia Togara folgende zwey elogia geschrieben:

ADAMUS à STANGE & STONSDORFF

in Cunitz.

In equestri ordine Sil. sua nostra (aeterno Numini sit bonos) non paucos tulit vere nobiles, hoc est, ultra sanguinis antiqua laude clari propaginem omnis generis virtutum & optimarum artium studiis excoltissimos. Inter quos equidem omni major laude vixit Adamus à Stange / Gedeonis F. Da-

nielis Equitis aurati N. Illustrissimo nomine vir, & polite simul ac politice doctorum eruditissimus, & prisca illa, germanaque virtute, nec non edecumata polytropia nulli secundus, idemque pietatis religiosa studiosissimus, insignis auctoritate, meritis gravissimus, humanitate, quae propria litterarum laus est, praeclatus singulari, ac denique amabilis omnium ordinum hominibus. Sane cum de fido seu Phœnice Homérico, seu Achate Virgiliano, qui generosissimo Principi Joanni Christiano Duci Silesiae Lygio-Brigensi paternarum virtutum expresso haeredi ad Academiās, & exterās regiones abiturienti praeficeretur, Tutores ejus nobilissimi laborarent; unus è multis noster, qui, postquam studiorum causa Scholis trivialibus ac Gymnasiis per decennium, publicis autem Academiis septennium tribuisset, in Patriam reversus jam diu expromebat de ornamentis suis, quae & grata essent Magnatibus, plurimisque mortalium salutem, ob indubitatam eruditionem, circumspeditionem, & prudentiam dignus visus est, cui id officii committeretur. Nec vero male id cecidit: Stangio quippe ipso cum Praeceptore Christophoro Hedwigero, mutas operas secundum illud Graecorum, duobus pariter euntibus, fideliter faciente, & id unice nocturna simul diurna cura sibi agendum existimante, ut Juventutis hic ocellus ita educaretur, iisque assuesceret virtutibus ac artibus, quae tantum Adolescentem, quem praeter Majorum antiquorum stemmata, & sua altior indoles, & publica expectatio jam tunc destinabant laborioso Reipublicae clavo, decere possent, cumprimis vero non cantharidum, sed apum more peregrinaretur, quarum haec, dum floriferis in saltibus omnia libant, dulcissimam exsugant saluberrimamque melliginem, illa ejus triste toxicum ex latissimo tritico eliciunt, mecumve adeo sibi propositam sine ullo errore aut diverticulo quam relictissime assequeretur. Ei vero rei Providentia divini Numinis hujusmodi suggestit incrementa, ut Patria, Ecclesia, Schola, quem nutrimentum aliquando fore (neque ulla in parte spe hac sua exciderunt) augurabantur, feliciter reducem, auctum proventu bona frugis, melioris litteratura, virtutumque exempli plenum, letabunde & venerabunde exciperent; nec parum adeo hujus quoque Epboro gratularentur, quod Alumnum suum heroium sanguinem in via bene coepa fideliter direxisset, & manu ac voce, imo & scripto, latine quippe in illius gratiam ex Italico Idioma reddito Mambrii Rosci de institut. Principis Christiani libello, ad salutarem metam duxisset. In numerum exinde Consiliariorum Lignicensium merito suo adscitus noster, hic quoque rem pulcherrime gessit; cumprimis Principis sui Georgii Rudolphi, cui Ducatus ille obvenerat, animam innoxia quodam piltro sic

in admirationem & amorem sui prolexit, ut Wolfgango Rotkirchio, Ducatu Lignicensis Praefecto sponte abdicanti, non alium Princeps, quam Stangium suum successorem deligendum statueret. Eam vero spartam, quam laudabiliter exornavit, nec minus ad provincia salutem & incolumitatem, quam ad Principis dignitatem & auctoritatem amplificandam omnia consilia sua retulit, omnes suas actiones direxit; justitia autem moderatoris orbitam baud secus, quam sol ipse mediam Zodiaci lineam, ita praesit, ut nemo nisi malevolus de negata, nemo nisi cyclosum antro enutritus, de severiore ejusdem administratione conqueri posset. Universa vero Patria, quantum suo loco profuerit, in binis praesertim illis legationibus Dresdensi ac Viennensi, quibus pax Silesiae impetrata, copiosior narratio alterius est loci. Quamdiu utique magnis viris & virtutibus bonos extabit; imo quamdiu Annales, & rerum memoria erit, & inclita illa actio, & in ea Stangi nostri partes ac nomen celebrabuntur. Litteris in aeternam nuper consecrata mansurus. Eo quidem majori famae auctoramento, quod fidem ad dexteritatem suam, sapientiaeque raras dotes ipsi etiam Imperatori Augustissimo Ferdinando magno, atque hujus Fratri Carolo Archi-Duci Austriae Episcopo Brixienti & Vratislaviensi eum in modum probavit, ut uterque eum sibi, quamvis renitentem à consiliis, hic etiam à Cubiculis esse vellet. Symbolum: ab uno salus. V. Taubm. Epigr. Natura legibus pie placideque satiescit Lignicii, postquam vixisset 59 annos, A. 1625 obiit, in Cunitavo suo honorifice funeratus.

HENRICUS de STANGE & STONSDORFF,

Saltershusii, Schwenckfeldii, Rabenae, Pilzii & Habelsdorffii

Dominus.

Si quis, quantum nobis exempla bona profunt, penitus secum confideraverit, magnorum virorum non minus praesentiam utilem esse ac memoriam, haut difficulter fatebitur. Quantumvis ergo splendidiss. Eques Henricus de Stange mortalium raptus sit oculis; subinde tamen

Multa viri virtus animo, multaeque recursat

Gentis honos

Ejus inquam viri, qui cum persuasus esset, stirpem ad gloriam ac laudem per se non sufficere, nisi propria quoque suffragentur merita, splendore gentis suae nobilissimae minime contentus, virtutis studio a prima statim ingressus aetate, ad summa quaeque contendit, atque adeo cum pietatis studio ea conjunxit, quae menti lumen infundunt, quae c'arius res videre, & arbitrari faciunt, quae hominem antea rudem atque idiotam ad capessendos

sendos honores, & res sive domi, sive militiae agendas idoneum praestare, atque adeo supra communes illos homines tollere valent. Apulejini-
 mirum istud imbuerat animo, & tanquam missum oraculo placebat: *Ge-
 nerosus est? laudo parentes; dives est? non credo fortune, magis ista di-
 numero; validus est? agitudine defatigabitur; Pernix est? abibit in se-
 nestutem; formosus est? expecta paulisper, & non erit.* At enim bonis
 artibus doctus, & apprime est eruditus, & quantum licet homini, sapiens,
 & bonus consultus? tandem aliquando ipsum virum laudas. Hoc enim
 nec à Patre hereditarium est, nec casu pendulum, nec à suffragio annicu-
 lum, nec à corpore caducum, nec ab ætate mutabile. Hæc omnia Stan-
 gius noster ita habuit, ut quicquid in litteris, uno illo litterarum genere, ejus stu-
 dio sapientia simul parabilis & prudentia, duo felicitatis, quæ summa pot-
 est homini nato privatim aut publice contingere sola, eaque certissima
 Instrumenta pulchrum est, & præclarum, quicquid in Juris divini & hu-
 mani notitia publico rerum statui gubernando deservit, quicquid ad ani-
 mi cultum facere potest, in pectore ejus, velut in sede propria, conquiesce-
 ret. Unde quidem mirari nemo debet, si, quod paucis in ætatis robore
 contingit, noster in ipso ætatis flore, in Principum atque Ordinum patriæ,
 atque horum commendatione in ipsius etiam Cæsaris notitiam venerit;
 atque inter Prageneses seu Areopagitas, seu Amphyctionas (nec enim ipsis
 hoc nominis incommode tribuere liceat) cooptatus fuerit. Ita ergo in
 oculis Cæsaris, in luce populorum positus, ea industriæ & vigilantie, justiti-
 æ & fidei tot inter illustres viros edidit documenta, atque in magnis pro-
 curationibus administrandis majoribus se semper dignum ita ostendit, ut
 collegio Augusto non minorem redderet splendorem, quam ipse ab alio
 illustrabatur. Eapropter haut modò Mathiæ Cæs. Aug. etiam tunc cum
 certis de causis ratione vitæ conversâ in Silesiam rediisset amore, sed & à
 Ferdinando II Imp. glor. ejusque Serenissimo fratre Archiduce Carolo
 Consilarii honore mactatus fuit: cum primis verò apud Celsis, Ducem
 Ligio-Bregensem Georgium Rudolphum Silesiæ Proregem magnum gra-
 tiæ & autoritatis locum tenuit, in tanta certe æstimatione fuit, ut ob exi-
 miam & perspectam rerum civilium intelligentiam in intimam familiari-
 tatem receptus, ad severiora consilia adhiberetur. Accedit ad hominem
 commendandum, quod tametsi ad munditiem usque liberalissimis excel-
 leret disciplinis; sic vitæ tamen suæ momentosa studia disponere solitus
 fuit, ut nemo in eo quicquam ordine suo dignum requirere, quod præter-
 missum

missum esset, jure posset. Si consultorem quis exigeret, solertem dabat; si judicem, justum & incorruptum; si oratorem, eloquentem; si Patremfamilias, attentum; si Equitem, alacrem; si aulicum, festivum. Verbo: gravitati proinde, atque amœnitati testabatur sese esse natum, natum Reip. Patriæque tam commodo, quam ornamento. Quàm tam præclaram laudem singularis insuper morum facilitas, miraue naturæ comitas, quaque nihil ex omnibus rebus humanis præstabilius ad bene merendum de aliis, voluntas inprimis propensa, eò magis cumulavit, quod esset ille non in accessu tantum facilis, in alloquiis humanus, in officiis deferendis largus, quas inter metas fere aulicorum amicitia continentur, quibus si verborum ambitus & magnificas pollicitationes demas, nihil præter fumum & fulgorem reperias, sed opis etiam ferendæ cupidissimus, sed in dando liberalissimus, sed in comparandis amicorum subsidiis laboriosissimus. Rem sanè familiarem cum uberem & prolixam matrimonii beneficio sortitus fuisset, opibus suis hautquaquam abutebatur, sed eum potius in modum utebatur, ut quod laudat in Tibulo Horatius:

- - - *Dit tibi mentem,
Dit tibi divitias dederunt, artemq; fruendi.*

Id in Stangium conveniret rectissime. De Catone Censorio loquens Seneca in eleganti illo, ac sapienti libello de vita beata, *et si majores*, inquit, *illi obvenissent opes, non sprevisset. Nec enim se sapiens indignum ullis fortuitis muneribus putat. Non amat divitias, sed mavult. Non in animum illas, sed in domum recipit, nec respuit possessas, sed continet, & majorem virtuti sue materiam subministrari vult.* Eadem plane mens animi nostro quoque fuit, ut qui divitiarum fructum præ re nata in alios transferret lubentissime: benignum quidem in pauperes maxime, & causa honesta calamitosos ac beneficio dignos, sed ut neminem tamen facile poenitere posset ad eum accessisse, qui non recipiendum hominem, sed humanitatem subinde dictitabat: literatis melioris notæ præ cunctis aliis sic favoris & benevolentiaæ suæ auram accommodabat, ut hæc ei laus cum paucis præcipuo titulo debita videatur. Agnoverunt id, & gratis animis prædicarunt complures literarum candidati, imo omnium artium, doctrinarumque mystæ, in quibus potissimum Martinus Opitius non modò, dum viveret ille, ingenuam confessionem Stangianæ ad studia sua beneficentiaæ ac liberalitatis edidit, sed sui quoque erga defunctum amoris, gratique animi tesseram ad Posteris perennem esse voluit. *Leſum illum funebrem,*

brem, quo Evergetæ suo ad maiorem quàm gentium Patrono parentatum
ivit. Quemadmodum vero in tanta nominis celebritate, tantis animi bo-
nis, tam præclara doctrina, tam lautâ fortunâ fieri non potuit, quin ami-
cos acquireret plurimos: sic nec detractio, & invidia, mediis intactis su-
periora tanquam ignis petere solita præstantissimum virum subinde car-
pere dubitavit. Verum ut fumus exiguum ignem obruit, ab ingenti emi-
cante flamma discutitur; ita Stangii coruscans gloria offusas tenebras ful-
gore suo dispulit, illa quidem etiam nunc inviolata, postquam divino Nu-
mine sic volente primarius seculi vir, medio in spatio florentis ætatis cum
annum ejus ageret 38, Anno 1626, 6 Non. Novemb. è vivis ereptus fuit.

Sil. Tog. Lib. 3. No. 44.

DANIEL STANGE de STONSDORFF,

Eq. auratus.

*Quanto in errore versetur, atque adeò quantopere, ut cum Lucretio
dicam, Avius à vera longè ratione vagetur,
quicquid, nihil esse galeæ cum pileo, nihil ferro cum papyro, nihil hasta cum
stylo, nihil capiti, vel brachio clypeato cum professione sapientia, discit;
sicut antiquitus abunde ostendit, quæ illam ipsam Divam, quæ Pallas est, Mi-
nervam dicendo, eandemque nunc hastatam, nunc galeatam pingendo: Ita
& divinus Plato innuere voluit, quando Gymnasium & Musicam in uno,
eodemque homine, hoc est, custodi civitatis conjunxit. Cujus quidem me-
temperacionis & junctura avorum nostrorum ætate exemplum memorabile
præbuit Eq. Silesius Nobilissimus Daniel Stange, eo quippe armata militiæ
documento, ut Serenissimus Polonia Rex Sigismundus I per Petrum Episco-
pum Cracoviensem & Christophorum de Schidlovitz supremum Regni Can-
cellarium ad se excito, aurea Equitum ornamenta (quæ quidem dignitas
propterea tunc magna fuit, quod non nisi fortissimis & bene meritis viris
tribueretur) invidenda solennitate, Sigismundo filio & Alberto Marchione
Brand. Prussia Duce inspectantibus, magna ad hæc Comitum, Baronum,
Procerum corona ultro concesserit. In togata verò eorundem processit, ut cum
singularem sibi divinarum humanarumque sapientiam comparasset, non sine
egregio Nominis sui auctoramento Licentiatus in utroque jure publicè creatus
fuert. Neutra quidem dignitate alterius splendori & luminibus officiente, Sic
nimirum olim fuit, cum contra nostris moribus vix quisquam Nobilium ad
honores hujusmodi togatos aspiciat. Idque id putant nonnulli propter cacam
illorum in imperitos etiam profusionem. Neque enim quicquam indignum,
quàm non dignos homines honore honestatos videre, quorum ex dignitate
bono.*

honorum dignitati labes adspersitur, qui mœsti inter sui dissimiles sedent, & contagione turpitudinis commoventur. Nam & locus ipse, & ordo suspensus redditur, cujus aditus sordidis hominibus patet. At enimvero virtutis ea vis est, ut splendeat per se semper, nec alterius unquam sordibus obsoleat. Stangius quidem noster tantum abest, ut titulum literarium magna eruditionis laude partum (quod nostra aetate a nonneminis, ut nobilem se, ac suos esse deinde doceret, factum novimus) abjuraret, ut potius quoad vixit eo salutarem magis sibi atque honorificum duxerit. Vir fuit moribus antiquis, prudentia exercitata, auctoritatis singularis, & cujus adeo fidem & solertiam non modò Duces Lignicenses, apud quos Consilarii loco ita functus est, ut ornamentum non tam accipere, quam dare ipsi dignitati videretur: Sed & universæ Silesiæ Principes atque Ordines exploratam habuerunt, quibus varia & pro re nata conducibilia ad quietem publicam consilia suggesse; pro oraculo ob id totius patriæ non immerito habitus.

(142) Starzintsky aus dem Hause Bilckau im Oppelischen Fürstenthum.

Hans von Starzintsky auff Bilckau und Reichwitz / des Tostischen Weichbildes Landes-Hauptmann / und in vielen Angelegenheiten des Fürstenthums Deputirter / A. 1562.

(143) Die von Stentsch seynd aus dem Hause Probstheim im Lignitzschen Fürstenthum.

(144) Die von Sterg / so theils aus dem Hause Stergendorff / theils aus dem Hause Banckau im Bresl. Fürstenthum / führen im weissen Schild einen Raben / auff dem Helm ein schwarz und weisses Horn / die Fahnen roth mit gelben Stangen / die Helmdecke schwarz und weiß. Wapenb. P. I, pag. 74.

(145) Seynd aniego Freyherren.

(146) Die von Stibitz / so theils aus dem Hause Thiergarten / theils aus dem Hause Jonsdorff im Jaurischen Fürstenthum / führen im weissen Schild zwey rothe Balcken / auff dem Helm einen rothen Hut mit einem weissen Stulp / die Knöpflein gelb / ein weiß und zwei rothe Federn / die Helmdecke roth und weiß. Wapenb. P. I, pag. 69.

(147) Die von Stimpfel führen im blauen Schild / wie auch auff dem Helm in der Kron einen Mohren. Wapenb. P. II, pag. 49.

(148) Die von Stofch (so aus unterschiedlichen Häusern in den Fürstenthümern Bologn / Lignitz / Wohlau / Neiß herkommen) führen einen rothen Schild / die Blätter und die Stiele daran weiß oder silbern / auff

dem Helm die Flügel wie im Schild/ die Helindecke roth und weiß. Wapenb. P. I. pag. 57.

J. H. Rudolphi schreibt/Baß die von Stosch zwey schreys ins Creutz und gegen einander gesetzte silberne Stengel / oben jeden mit einem Blatt/ und unten mit ihren Wurzeln im rothen Schilde führen. In Herald. curios. pag. 113.

Einige / so von diesem hochadelichen Geschlecht hohe Ehren-Nemter bekleidet/ werden von Frid. Lucae pag. 1854 angeführet/ zwey aber von ihnen vom Henelio in folgenden zweyen Ehrenschriften höchst gepriesen:

ALEXANDER à STOSCH

in Klein-Tschirn/ Kolszig/ Tschepplaw & Güntersdorff

Hæreditarius.

Illustrium Virorum nomina ab interitu asserta in memoriam orbis sempiternam transmittere convenit; tum quia virtutis merces gloria est, quæ una, oratore teste, vitæ brevitatem posteritatis memoria consolatur; tum quia justitiæ ratio postulat, suum cuique tribuere, tum quod non tam in eum, qui laudatur, quàm in Deum ipsum, à cujus benignitate est, quidquid est in mortaliū ullo ornamentorum, celebratio redundat. Neque prætereundus ergo nobis sine elogio Vir nobilissimus *Alexander à Stosch*, Eq. Sil. generosus, qui cum minime contentus illustri ornamento, quo poterat, quandoque vellet,

piculos ostendere vulnua

Majorum, & stantes in curribus Emilianos,

gentiles, inquam, suos, quos aliquot jam sæculis floruisse constat, variâ fortunâ, gloriaque exercitatos, propriis eminere gestis, propria virtute ad bona mentis, famæque adyta grassari vellet; à primis statim, quod Græci dicunt, unguiculis ita amplexus est litteras, ut plus gloriæ à stirpe hauserit, an addiderit ipse, haud facile quis dicat. Basileæ unâ cum patruale Casparo vixit A. 1588, id quod apparet ex disputatione de Jesu Christo & mystico conjugio, quam huic Nobili Agnatorum pari Theologus Joannes Jac. Grynæus dedicavit; his inter alia verbis ipsos exhortatus: *Hoc igitur agite, & cujuscunq; vestrum animus per Dei gratiam probè excolatur pietate & virtute, vosmet ipsos à mundi hujus impuritate; date operam, ut Musis vestris Charites, & Suadam adjungatis, sed more christiano, ut meliores doctioresq; in dulcissimam reversi patriam Nobilissimis Parentibus & propinquis solatio & adjumento, Reipublicæ usui & Ornamento sitis. Ita enim vestro exemplo verum esse demonstrabitis, id quod Antisthenes olim di-*

xit: τὰς ἀρετὰς, τὰς καὶ ἀρίστους: Eos qui virtute excellunt, verè Nobiles esse. Hanc verò nobilissimi Senis ἐγγίγνωσιν intimis medullis noster penitus infixit, eamque sibi ductu Clarissimi Viri Joannis Spechtii, J.C. et tandem Pro-Cancellarii Glogovienfis, in celebrioribus Germaniæ, Galliæ, Italiæ locis rara felicitate acquisivit, qua summorum, atque adeò gravioris etiam ætatis & in officiis publicis exercitatisimorum virorum oculos & animos in se convertit. Privatæ vitæ otium, ambitionis studiis & honorum cupiditati anteponendum ratus, publicis muneribus, quod ego quidem sciam, abstinuit; nec eo minus tamen in publicis patriæ deliberationibus, quibus se subtrahere nequivit, vim ingenii & consilii, solerterque mentis quandam aciem magna cum omnium approbatione ita publicavit, ut illud planè constaret, pacis artibus & ad magnas res tractandas naturæ & industriæ præfidiis vix quenquam fuisse illustriorem. Illud vero solidæ, neque fucatæ aut adumbratæ virtutis rarum specimen fuit, quod utin avaris perpetua cupiditas improba, sic laudata in ipso perpetua eruditæ doctrinæ cupiditas cum ipsis annis cum in modum cresceret, ut antea dilexisse, senex demum amare sacratissima Musarum studia videretur. Subinde quidem doctrinæ præstantiam cum summa utilitate conjunctam eruditè, ornatè, graviter deprecari, ostendereque solitus: militarem quidem gloriâ esse præcipuam viri nobilis ornamentum, sed tamen, qui in Musarum castris sub Apollinis vexillo militaverit, majori honore dignum esse, quàm qui in Martis æde innumera fortitudinis bellicæ sine litterarum lauru statuisset tropæa. Accesit hic, ut eximiam morum, miram naturæ comitatem, sermonis affabilitatem, propensam ad bene merendum de omnibus, quicunque in illius opem confugiebant, voluntatem, aliasque egregias virtutes, singularis erga litteratos benevolentia, favor cerè tantus, ut litterarum quidam Parens esset; cumque alii nugis vacarent, ipse altiori mentis vi præditus, nusquam suavius, quàm in doctis doctorum virorum colloquiis conquiesceret: ob id quidem meo judicio longè dignissimus, in cujus ornanda memoria, postquam naturæ concessisset, id quod A. 1618 contingebat, occupati sint litterarum cultores.

CASPAR à STOSCH

Hæreditarius in Groß-Ischtern / Sulzfa / Ellgott / Neusorger
Graben / Soreßwig / Klein-Biesewitz
& Ratischkau.

Quemadmodum vana est Nobilitas, quæ solo genere subnixa, nullis propriis meritis commendatur; sic contra eorum, quos merita simul &

genus commendant, qui in politia, legibus, aliisque, quibus Reip. salus ignitur, egregie versati sunt, & nomina sancte colenda, & memoriam posteritati, ut exempla habeat, quæ imitetur, prodendam esse judico. In horum censu reperitur Nobilis strenuus *Casspar à Stofsch*, qui sicut Majores nactus vario splendore nobiles, & ex his Balthaf. Stofsch è domo Monschitz patrem, & Hedwigen Nostitiam è domo Zedlitz matrem generosis. se liberaliter domi, forisque educatus eam studiorum pariter ac morum rationem tenuit, ut alto animo & honesto conatu civem Reip. Christianæ spiraret, ac conformaret, quodque de aliis sæpe dicis, *causa dicitur, in sese verum & proprium experiretur: fortes creantur fortibus.* Italia non modò rerum domina, sed & Princeps eruditionis, atque antiquitatis genitrix haut immerito à magnis viris perhibetur. In eam præcipue missus nosse una cum Alexandro patruale maximam nobilissimæ provinciae partem non sine fructu perlustravit. Patavii autem ultra annum & trimestre commoratus fuit; delatus inde per Alpes Rhæticas & Helveticas Basileam, aliquantisper illic quoque substitit. Inde vero jam salvus & felix in florentissimam patriam reversus, juventam suam, ac mox virilem ætatem ita instituit, ut speciminibus egregiis prudentiæ & industriæ oculos omnium in se rapuerit, dignus tandem judicatus, qui Cæsaris Consil. & Dioeceseos Guranzæ Præfectus crearetur. Cui quidem muneri eo majori cum laude præfuit, quod morum, animorumque provinciae gnarus, nec amore, nec odio corrumpi se sineret, nec Patriæ salutem, & dignitatem posteriorem suâ dominatione, ac domesticis commodis haberet. Opes ei contigerunt satis amplæ, sed quibus ipse tum ad magnificentiam, tum ad beneficentiam usus fuit. Bonarum equidem artium, & liberalium, quarum cultor exstiterat ab ineunte ætate, Patronus inde eximius, atque etiam in loco, quando cum influentibus negotiis paria fecerat laxando paululum animo, respicere eas & recolere animo solitus. Vitales auras cum hausisset Anno 1570, mensi Febr. è vita & statione sua abiit in Ducatu Glogov. metropoli Anno 1627, 16 Septembr.

Sil. Tog. Lib. III. No. 46.

(149) Die von Stofsch aus dem Hause Gosten im Ratiborischen Fürstenthum führen einen weissen Schild/ die Steine darinnen roth/auff dem Helm eine gelbe Krone/ die Federn darauff alle weiß/ die Helmedeck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 69.

J. H. Rudolphi schreibt / daß die von Stotz in Schlessien vier rothe Schindeln im silbernen Schilde führen. Herald. curios. p. 114.

(150) Die von Stössel aus unterschiedlichen Häusern des Wohlau-Blogau- und Croßnischen Fürstenthums führen im rothen Schild einen schwarzen Kopff mit einer weissen Binden/ auff dem Helm desgleichen/ die Helm-Decke roth und weiß; etliche führens roth und schwarz. Wapenb. P. I. pag. 72.

(151) Die von Strachwitz (so theils aus dem Hause Gebbersdorf im Schweidnitzischen/ theils aus dem Hause Schaderwitz im Neißischen/ theils aus dem Hause Groß-Zauchen im Delsnischen) führen einen abgetheilten Schild/ das Obertheil weiß/ die Muscheln blau/ das andere Theil blau/ die Muscheln weiß/ unten herab abgewechselt/ auff dem Helm die Flügel abgetheilt/ wie der Schild/ die Helm-Decke blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 53.

(152) Das Wapen derer von Stronichen ist zu suchen im Wapenb. P. II. p. 53.

(152) Die von Sturm führen im rothen Schild/ wie auch auff dem Helm/ zwey geharnischte Armen mit den Händen in die Höh gerecket. W. P. II. pag. 48.

(153) Die von Studnitz aus dem Hause Geroltshütz im Delsnischen Fürstenthum haben einen blauen Schild/ den Balken dardurch gelb/ auff dem Helm eine gelbe Krone/ die Ente an ihrer Farbe/ die Federn schwarz/ die Helm-Decke blau und gelb. Wapenb. P. I. pag. 57.

J. H. Rudolphi schreibt / daß die von Studnitz in Schlessien einen zu beiden Seiten ausgereckten göldenen Querstreiff auff ieder Seite mit vier Zinnen im blauen Schilde führen. pag. 132, in Herald. curiosis.

(154) Die von Stwolinsky seynd aus dem Hause Steinersdorf im Bresl. Fürstenth.

Balthasar von Stwolinsky auff Reinersdorf/ Herzogs Georgii II zu Lignitz und Brieg Rath/ und Hauptmann beyder Weichbilder Creutzberg und Pitschen.

(155) Die von Strzela, so theils aus dem Hause Rokit / theils aus dem Hause Uehmuth im Oppelischen Fürstenthum / führen im blauen Schild einen gelben Balken/ auff dem Helm einen rothen und einen weissen Flügel/ die Helm-Decke auch roth und weiß. Wapenbuch P. I. pag. 74.

(156)

(156) Die von Tabor führen im blauen Schilde ein Hirschgeweih/ und einen Pfeil/ Kreuzweis über einander geleyet / auff dem Helm einen schwarzen Flügel. Wapenb. P. I, pag. 50.

(157) Die von Tader (so theils aus dem Hause Gimmel im Wohlauschen / theils aus dem Hause Guren im Glogauschen) führen einen rothen Schild/ das Obertheil am Vogelbein darinnen schwarz/ das ander Theil samt der Klaue gelb / auff dem Helm eine gelbe Krone / der Pfauenschwanz grün/ der Fuchs wie im Schild / die Helmdecke auff einer Seiten roth und gelb/ auff der andern schwarz und gelb. Wapenb. P. I, p. 67.

(158) Die von Talcenbergr aus dem Hause Wolckersdorff im Jaurischen führen im rothen Schild ein Männlein in einer Kron / auff dem Helm dergleichen/ oben mit einem Pfauenschwanz. Wapenb. P. II, p. 47.

(159) Derer von Tamfeld Wapen siehe im Wapenb. P. I, pag. 73.

(160) Derer von Tarnau P. II, pag. 48.

(161) Derer von Tase P. I, pag. 74.

(162) Die von Taubenheim haben einen getheilten Schild / in dem Vordertheil einen Löwen / der ander Theil ist roth und weiß abgetheilt / auff dem Helm eine Kron / auff der Krone wiederum ein Löw. Wapenb. P. I, pag. 68.

(163) Die von Tauchritz führen einen Schild wie ein Herz gestalt / dardurch von der rechten Seiten herab zur linken ein blauer Balken schräg herab gezogen/ und auff dem Balken drey rothe Kugeln/ auff dem Helm einen weissen Hund mit einem rothen Halsband. Wapenb. P. I, p. 61.

(164) Die von Tauer aus dem Hause Simbsen im Glogauschen führen im weissen Schilde drey schwarze Hahnenköpffe mit rothen Kämme / auff dem Helm ein schwarz und weiß Horn/ die Helmdcke auch schwarz und weiß. Wapenb. P. I, pag. 68.

(165) Derer von Tetawer Wapen stehet im Wapenb. P. I, p. 164. unter den Weisnischen.

(166) Die von Trache führen im weissen Schild / wie auch auff dem Helm einen schwarzen Drachen. Wapenb. P. II, pag. 52.

(167) Die von Trzinsky führen im rothen Schild ein Weil / dergleichen eines auff dem Helm über der Krone. Wapenb. P. I, p. 74.

(168) Die von Tschammer (so theils aus dem Hause Osten / theils aus dem Hause Lemdorff im Glogauschen / theils aus dem Hause Dase im Wohlauschen) führen einen getheilten Schild / das Vordertheil weiß mit einem rothen Hirschgeweih / das ander Theil roth / und darinnen ein weißes

weisses Püffels-Horn / auff dem Helm die Hörner wie im Schilde / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 30.

Aus den Schlesiſchen Geſchichten / und ſonderlich aus denen Groß-Glogauſchen Urkunden / iſt abzunehmen / daß dieſes Hoch-Adeliche Geſchlecht ſchon in die 400 Jahr daſelbſt floriret habe.

(169) Die von Teuſchke führen im rothen Schild einen Monden mit einem auffwärts gerichteten Pfeil / in dem Flügel über dem Helm dergleichen. Wapenb. P. I. p. 74.

(170) Derer von Tſchapeſky Wapen ſiehe Wapenb. P. I. p. 67.

(171) Derer von Tſchelo P. I. p. 75.

(172) Derer von Tſcherni P. I. p. 68.

(173) Derer von Tſcherwang P. I. p. 60.

(174) Derer von Tſcheſch aus dem Hauſe Krippitz im Brigiſchen Wapen:

Ein ſchwarz und weiß abgetheilter Schild / in der Mitten dardurch ein rother Balken / auff dem Helm ein rother Hut mit einem weißen Stulp / die Säulen weiß mit rothen Roſen umwickelt / die Federn ſchwarz / die Helm-Deck auff der vordern Seite ſchwarz und weiß / auff der andern roth und weiß.

(175) Derer von Tſchersche Wapen ſiehe P. II. p. 48. führen ein ſilbernes Kreuz am linken Ende des untern Quer-Streifſes mit einer Stel- len im blauen Schild. Herald. Curioſ. p. 144.

(176) Die von Tſcheſchwitz aus dem Hauſe Weiſſig im Saganſchen führen einen weißen Schild / darinn ein rothes Poſt-Horn / und auf dem- ſelben einen grünen Baum / auff dem gekrönten Helm wie im Schilde / die Helm-Deck roth und weiß.

(177) Derer von Tſchirſky Wapen ſtehet im Wapenb. P. V. p. 73. Sie führen im rothen Feld einen ſchwarzen Püffels-Kopff mit einem Nicken in der Naſen: auff dem Helm zwey weiſſe Hörner.

(178) Die von Tſchirnhauß aus dem Hauſe Wederau im Schweid- niſchen Wapen: Ein getheilter Schild / das Vorder-Theil roth / das ander Theil von oben herab ſchwarz / weiß / roth und ſchwarz / auff dem Helm eine gelbe Eron / die Hörner getheilt / wie der Schild / die Helm-Decke roth / weiß und ſchwarz. Wapenb. P. I. p. 60.

(179) Die von Uchritz / ſo theils aus dem Hauſe Girsheim im Glo- gauſchen / theils aus dem Hauſe Großendorff im Wohlauſchen / führen einen getheilten Schild / das Vorder-Theil weiß / das Hinter-Theil blau /

die Schlüssel darinn gelb / auff dem Helm eine gelbe Cron / das vordere Horn oben weiß / unten blau / das andere oben blau / unten weiß / die Helm-Decke auch weiß und blau. Wapenb. P. I. p. 69.

(180) Die von Ullersdorff aus dem Hause Seyfersdorff im Bregischen Fürstenthum führen im blauen Schild einen weissen Triangel / auf dem Helm die Blätter alle grün / die Helm-Deck blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 59.

(181) Derer von Ungerathen ihr Wapen suche im Wapenb. P. I. p. 70. Sie führen drey schwarze Streit-Kolben.

(182) Die von Unruhe / aus unterschiedlichen Häusern im Blogau- und Wohlauischen / führen einen rothen Löwen im gelben Schild / auff dem Helm eine gelbe Cron / einen weissen Mühlstein / die Daken roth / die Federn weiß / roth und gelb / die Helm-Deck roth und gelb. Wapenb. P. I. p. 55.

Was selliche von ihnen vor Ehren-Nemtern vorgestanden / siehe bey Fr. Luca p. 1860.

(183) Die von Unwerth aus dem Hause Neu-Haus im Meißischen führen einen abgetheilten Schild / oben roth / unten weiß / der Aft darinnen schwarz / auff dem Helm die See-Kolben an ihrer Farb / die Helmdect roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 55.

(184) Derer von Bogter Wapen suchs im Wapenb. P. I. p. 64.

(185) Die von Uthmann aus dem Hause Rathen im Breslauischen führen im rothen Schild einen geharnschten Mann mit einem schwarzen Hut / und weissen Federn / die Schnur um den Hut schwarz und gelb / auf dem Helm eine gelbe Cron / ein roth und schwarzer Flügel / die Helm-Deck auch roth und schwarz. Wapenb. P. I. p. 63.

Sebastian von Uthmann / ein vortrefflicher Cavallier, ward A. 1524 vom Kaiser und König Ferdinando I zum Ritter geschlagen.

Kilian von Uthmann und Rathen auf Hermansdorff / des Raths zu Breslau / A. 1615.

NICOLAUS UTHMAN IN SCHMOLTZ

ist vom Herrn Henelio mit folgendem Lob geehret worden:

Gens Uthmannorum antiqua, origine illustris, & sapientia, virtute, opibus ac meritis celebris, diffusis per Silesiam radicibus in metropoli quae aeternitatem suam maxime fundavit: ea quippe sede non tam propter urbis claritatem, opulentiam, atque oportunitatem, quam alia veriora ornamenta, legum honestarum, disciplina, justitia, pietatis, ac salutaris & tranquille

quille gubernationis delecta, sed unde in diversas regiones, Lusatiam puta, Misniam, Cliviam, & ipsam adeo Galliam, deductæ quædam velut Colonie fuerunt. Ex ea gente oriundus Nicolaus Uthmannus, Nicolai II fil. Nic. & Nep. Sebastiani, Equitis aurati, frater, sicut egregie enutritus fuit, ita magna virtute ad gloriam enisus, familiam suam imo seculum eo magis illustravit, quod in publica patria, ut sic dicam, navi non inter remiges & navales socios, sed inter eos, qui ad gubernacula & ad ipsum clavum sederent, eorum eloquiis, eorum præconiis celebratam Remp. una cum Collegiis suis graviter sustineret, & in tuenda adeo salute, ac libertate Patria omnes curas, cogitationes & vigilias defigere. Idque ad annum usque superioris seculi decimum quintum, quo nimirum certis de causis à Rep. digressus, quod reliquum vite suæ, sibi & honesto otio asseruit. De reliquis viri virtutibus quid dicam? viderunt nempe cives eum summe locupletem, sed sine aliorum injuria; viderunt magnificum; sed sine luxu; viderunt liberalem, sed sine ostentatione; viderunt gravem, sed sine morositate; viderunt denique & admirati sunt in eo alia quam plurima Christianæ laude conjuncta. Atque hinc ergo magna viri apud omnes auctoritas: cui præsertim ipsi etiam albi crines in canaque menta, (velut alius Poeta ait) facies referenda minori, augmentum conferebat hautquaquam exiguum. Apex nimirum senectutis auctoritas, siue, ut cum sacris potius loquamur, corona ornatisissima est canities, quæque in via Justitiæ invenitur.

Nonaginta annos baculo sine, corpore toto

Exegi, cunctis integer officiis.

Inquirebat olim Julius Ausonius apud magnum Ausonium filium; at noster quinquennio etiam major. Patrum inter alios habuit Lampertum, qui Ludovici XI Regis tempore in Galliam cum venisset, hanc ita multo post larem in eam primus fortunarumque sedem Lutetia Parisiorum constituit, ducta in uxorem prædixit & honesta ingulina civis Parisiensis filia. Ex ea plures illi liberi, quorum natu major Joannes honestis artibus tantas opes consecutus est, ut redimendo Francisco Regi ad Ticinum capto ingentem pecunie vim solus fide sua curaverit summo Gallie bono, summa sua cum laude. Joannis istius nepos Franciscus, Henrico III Regi ob fidam in Consistorio sacro, pecuniarumque Fiscali administratione operam navatam gratus. Alter item nepos Carolus regis Præfectus ratiociniis. Ex Lamberto prognatus etiam Lambertus alter Cœnobii San-Mauriciani Prior apud Sylvanectum, nec non Petrus variis dignitatibus ob virtutem ornatus; primum quidem sylvis, fluminibusque regis in Gallia Præfectus, ubi quædam inno-

senter, quam sapienter isto functus sit munere, testatum in scissum in as-
 eretum illustre propositum publice apud Conquendum Picardia opidum non
 ignobile, inde in supremi Senatus Parisiensis Collegium adlectus, Principi bo-
 nisque omnibus amorem aequi bonique probavit. Uxorem habuit spectata
 pudicitiae virtutisque Paulam V. clast, Filiam ex Marleorum antiqua &
 nobili familia, quae ex Picardia provincia oriunda non procul Lutetia Van-
 gionum & Valesiam Dominio tenuit, & veteri cum Pienna Marchionibus
 aliisque in vicino illustribus familiis adfinitate juncta fuit. Elios ex ea su-
 scipit aliquamultos, & in his Philippum Parisiensis Pratoris Adfessorem,
 Joannem Insenelii Dominum, Antonium in Regni Senatu primario doctri-
 na scriptisque quibusdam clarum, itemque Franciscum summum illum ac
 seculorum memoria dignissimum Ictum, eundemque ex Claudia Brueria, cui
 Patria Aurelianum erat, genus vero antiquitate, adfinitate, opibus clarum
 & illustribus quibusque ea in regione Familiis Briconetorum, Robertelo-
 rum, Albaspinarum, Marvilleriorum, Ruzeorum, aliorumque innexum,
 quatuor filiarum, ac duorum filiorum Joannis, Juris Consulti, ac Danielis
 genitorem. Elogium defuncti, in quo summa vita capita scripsit, Nevelletus
 Dose Ictus ad Jacobum Bongarsium Bodrianum.

Sil. Tog. Lib. 5. No. 6.

(186) Die von Wachtel / so theils aus dem Hause Merzdorff im
 Meißischen / theils aus dem Hause Herzogswaldau / führen einen gerheil-
 ten Schild / das Vorder-Theil weiß / das hintere blau / die Wachtel an
 ihrer Farb / auff dem Helm einen blauen und einen weissen Flügel / die
 Helm-Deck auch blau und weiß. Wapenb. P. I. p. 64.

(187) Die von Waldau (so theils aus dem Hause Schwanowitz im
 Brigischen / theils aus dem Hause Hundsfield im Delsnischen / führen in
 einem blauen Schild drey halbe rothe Monden / auff dem Helm einen ro-
 then Stern / die Helm-Deck blau und roth. Wapenb. P. I. p. 54.

(188) Der Waldiger Wapen siehe im Wapenb. P. II. p. 48.

(189) Die von Warkorsch / so theils aus dem Hause Langenheiners-
 dorff im Glogauischen / theils aus dem Hause Nobschütz im Ratiborischen /
 führen im rothen Schild weiße Lilien / auff dem Helm rothe Flügel / und
 Lilien / wie im Schild / die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I.
 pag. 56.

NICOLAUS à WARKOTSCH

wird vom Henelio in Silecia Togata, wie folget / gepriesen :
Generosa Warkotschiorum familia in Ungaria regno jam olim floruit

ae Heroes aliquot dedie, est armorum magis quam litterarum gloria illu-
 stres. In Silesiam inde deducta praeclarorum eadem virorum generis se-
 cunda fuit, quos inter generi se suo minime indecorem praestitit Nicolaus à
 Warkotsch, territorii Cruciburgensis Praefectus, vir eruditionis, facun-
 dia & prudentia laude inclutus. Rudolpho certe Caesari, cum is Sigismundo
 Batthorio Transylvania Principe in Principum Imperii ordinem recepto, cum-
 que Moldavia & Wallachia solemniter fœdere adversus communem religionis
 Christiana hostem percussio Theodori quoque magni Muscovia Ducis, itemque
 Polonorum auxilia, & bellum sociale contra Turcas sollicitandum censeret,
 dignus habitus, cui Muscovitica Legatio decerneretur. Eam vero cum ani-
 mo se noster nulla quidem lucri spe, sed sincero erga patriam amore, & sin-
 gulari erga Caesarem observantia inductus, atque adeo utilitatem publicam,
 quietem & securitatem universorum, premium sibi laborum suorum &
 compendium uberrimum fore ratus suscepisset. Hæc sui mandata ea dexte-
 ritate & fidelitate pariter executus fuit, ut Muscorum Princeps honorifice
 susceptum, & magna spe plenum, ingenti quippe pecunia praesente, & singulis
 annis numeranda Caesari promissa, denique post ostentas ambitiose opes, mu-
 neribus, ac zebellinis pellibus pretiosisissimis ab se donatum dimiserit. Erat
 tunc in eadem Aula, cum Caesareus Orator appulit, Persicus Legatus, cum
 quo Warkotschius Musci permissu aliquoties humaniter congressus nova in-
 ter Caesarem & Suleanum Persarum amicitia fundamenta jecit.

Sil. Tog. Lib. III. No. XX.

(190) Die von Warnsdorff aus dem Hause Gutmansdorff im
 Schweidnitzischen führen im blauen Schild einen halben weissen Mon-
 den / und einen weissen Stern / auff dem Helme auch also / die Federn halb
 blau und halb weiß / die Helm-Deck blau und weiß. Wapenb. P. L.
 pag. 166.

CASPARUS à WARNSDORFF in GUTTMANSDORFF

wird in der Silesia Togata mit folgenden necomio gerühmet:

Casparum à Warnsdorff neo, si vellem, silentio transire, nec, si possem,
 vellem. Certe non debeat, neque decet virum summum debito fraudare e-
 logio: quicum barbaram illam nobilitatis Musarum contubernium dedi-
 gnantis nauseam, & istam Marruciniratem avertens Julii 2 P. M. gemme-
 am sententiam instar oraculi consiveret, qua illo litterarum scientiam in ple-
 beis argentum, in Nobilibus & Principibus gemmam esse diceret, per omne
 bonorum auctorum genus perque omnem historiam sacram & profanam ve-
 terem & recentem liberrime expansiatus. Liberali scientia pectus instru-

xit, gustataque in pueritia fontis Caballini dulcedine, adolescentibus annis, & virili aetate labra ad satietatem proluet, cum primis vero Jurisprudentiam non perfuntorie, sed eximia, & huiusmodi quidem cum successu coluit, ut cum plerisque, qui Academiarum suffragiis in familiam Jurisperitorum & Astrææ Mysteriorum, ut sic dicam, adoptati de palma certari possit, eaque laus præcipuo quodam ciculo illi deberet Jure optimo maximo. Enimvero, cui scientia justius competit, quam viro nobili ad Rempubl. gerendam nato? qua ipsi dignior, convenientior, utilior, quam Juris & legum? imo cui potius competit & debetur ea, quam his, quorum propria virtus futura est, jus dicere, justiciam administrare? Warnsdorffium quidem illa ipsa Rudolpho II Imp. hunc nostrum Swid. & Jauroviensi Ducatibus Præfatum esse dandum, & Consilarii insuper Augustalis titulo honestandum, sapiens Caesar censuerit. Eximia ea est ac sapientissima, si qua alia in Silesia dignitas, à Matbia quoque Rudolphi II successore ipsi confirmata. Ceterum ea cura, industria ac prudentia à Warnsdorffio gestæ, ut exemplum à nemine accepisse, posteris tradidisse, ab aequis peritisque arbitris judicaretur, atque ab ipsa Justitia tum ad Principum gloriam, tum ad Reipublicæ salutem formatus videretur. Adeo nimirum non illis modo fidem suam & consilii atque ingenii copiam in rebus arduis, sed huic quoque animum Patriæ devotissimum cumulatissime probaret, cum, quidquid in ea egrum curaret, quidquid sanum foveret, antiqua & recta instituta tueretur; quidquid corruptela invexerat, ad priscum renovare temorem anniteretur, in foro præfatum & Curia, quam cum calumniantibus quidem esse bono à jure nitentibus, & indigne laborantibus partum esse vellem; sanctitatem illi suam ac Justiciam restituere admodum satagit; sic quippe cum Rerumpubl. arbitris persuasus, ut Maximi verbis dicam: Expugnentur sicut urbes, corripiantur Gentes, regna injiciantur manus; nisi foro & Curia officium ac perecundia sua constiterit, partarum rerum æquatus calo cumulus sedem stabilem non habebit. Non obscura & comperta loquor, totam illam splendidissimam Provinciam, in quo tot Cleri lumina, tot nobilitatis & militiæ decora, tot Civitatum fulera, testem habeo: Warnsdorffium in hac publica, ut sic dicam, navi, non inter remiges, aut navales seditiones posuisse, quorum imperitiam crebriores in Republica existant jactationes, sed inter eos, qui ad ipsum clavam scientissimum & optimum Gubernatorem, non Libertatis ac Privilegiorum patriæ violatorem, sed sequestrum fuisse fidelissimum, non pecuniarum accipitrem lucri magis occasionem, quam Religionem universis spectasse, non judicium in commercium convertisse, aut sententias venales,

nales, sed innocentissimum severitate officium suum fecisse, eruditum doctrinam Juris instructum cooperante, Juatitii acrimonia, & singulari in con-
jellando solertia, controvertentes ex litium difficillimarum tritis apud bo-
nos gratiam ineundo, & Patrie multijuga commoda subministrando, tam
non facile minus quam feliciter expedisse, ut modam illius equum ab ini-
quo reparandi, licitum ab illicito discernendi, cumprimusque causa statum
indagandi, inutilis noxiæque litium vivacitatis flamina tempestive abrum-
pendi, primarii Icri, Oratores atque Advocati baud raro minarentur,
& ut omnia dicam munere isto, & majori longe fuisse dignissimum. Tu ve-
ro, o Regia nobilis!

Rebus opima bonis multa munita virum vi,
quam mutata es in deterius, quantumque in felicitate tua magis indies ex-
cidisti, ex quo Provincia sua Warnsdorffius decessit. Verò nimirum ita est,
uti Comicus ait:

Tunc denique nostra homines intelligimus bona,
Cum, que in potestate habuimus, ea amisimus.

Habuisse Warnsdorffium: sed quem nunc recte nescis, postquam habuisti.
Sed, esto, nunc demum frui cupias, postquam frui amplius non licet; Tan-
tum quidem sui desiderium tibi reliquisti, id vero egregium est, summum-
que quod in laudem ejus dici potest, sed cui tamen id quoque accessit, quod
nullam ipse laudem cum pietate ac religioso numinis cultu esse comparan-
dam; imo basin ac fundamentum esse omnium virtutum dixit, quod præ-
ter excellentem animi sui magnitudinem & singularem magnificentiam ani-
mi sui, summa quædam non in verbis tantum, sed in vultu quoque aucto-
ritas recedit. Quod denique sicut usque ad extremum ævi decursum adeo
litteras amavit, ut, quidquid temporis à publicis negotiis vasuum haberet,
huc conferret:

animusque vicissim

Curam impenderet aut populis aut oia Musis.

Sic in hominibus literatis complectendis perquam benignus & prolixus offi-
cii semper plenissimus fuit. Torqueat igitur se malignitas, & Manes tan-
ti viri læscat: quantum aut velit aut possit, restant tamen etiamnum vir-
tuti sue premia: cumque alios oblivionis, velut tenebris obvolutos, nec An-
na Perenna ab ignoratione scire posteritas poterit Warnsdorffii nomen victu-
rum, donec in terris erunt cultores honoris, sapientis. Nomen, inquam,
non trabibus aut saxis tantum, quibus ruina sua est, sed monumentis æterna
laudis inferendum. Hanc enim gratiam litteræ referent, ac intercidere
ejus

ejus cognitionem sinent, qui litteras, quamdiu vixit, & affectum & premium posuit. M. Casparus Suevus Rector Leorinus in Epitaphio ita de eo: Perzoldum assinae

*Warendorffiaes Divo cum Casare terris
Divisum Elysiis qui tenet imperium.*

(191) Die von Warlowsky und Warlou aus dem Hause Schimbshove im Oppelischen führen im rothen Schild drey in einem halben Monden stehende Scepter: auff dem Helm wie im Schild / die Helm-Deck roth und weiß.

Wilhelm von Warlowsky und Warlou auff Schimbshove / ein Râyserl. Obrister / A. 1642.

(192) Der Weigsdorffer Wapen siehe im Wapenb. P. I. p. 72.

(193) Die von Weland führen im rothen Schild einen weissen Balken / auff dem Balken drey rothe Rosen / auff dem Helm im Flügel dergleichen. Wapenb. P. I. p. 72.

(194) Die von Woiske seynd aus dem Hause Wittendorff im Briggischen.

(195) Die von Wengky / so theils aus dem Hause Petersheyde im Lignitzischen / theils aus dem Hause Ruppertsdorff im Wohlauischen / führen im schwarzen Schild zwey weisse Hörner / wie auch auff dem Helm / die Helm-Deck schwarz und weiß. Wapenb. P. I. p. 87.

JOANNES à WENTZKY

wird vom Henelio mit diesem elogio gepriesen:

Non decori modo, & ornamento genti sua nobilissima, sed magno quoque fructui & emolumento illustrissima in Silesia familie Piasae Joannis à Wentzky virtus fuit. Qui cum ob praeclaram eruditionem, ac singularem prudentiam à laudatissimo Principe Friderico II Duce Lygio-Brigense junioribus Principibus morum ac studiorum datus fuisset Ephorus, sicut summis hoc egit conatibus, ut aluvini sui litteras, quae necessariae, discerent, & omni virtutum genere, quas inter familiam ducit pietas, imbuerentur gravitateque simul & venustate morum perpotirentur: Sic contra, ne quid illis affricaretur labiis, ne quid aspergeretur macula, ne quid sordium allineretur, summa fide prohibuit. Quemadmodum vero huius laboris sui successum habuit felicem, minimeque adeo poenitendum; ita quibus ipse benevivendi Dux fuerat, ab eisdem postea dilectus, & honestissime semper habitus, omnique beneficiorum genere adfectus fuit. Praga quidem Ecclesia Collegiatae, quae D. Hedwigi sacra, baud modo Decanus creatus, sed ab in-
clito

elyto quoque optimoque Duce Georgio in numerum Consiliariorum provin-
cialium cooptatus. In quibus quidem functionibus suam ille omnibus indu-
striam, integritatem, circumspeditionem ac vigilantiam ad senectutem us-
que egregie probavit; donec tandem factum, ut cum 15 Kal. Novembr. An.
1562 munus suae vocationis obiturus in arcem sese contulisset, ibique in me-
dia versaretur officii demandati laboribus, per apoplexiam fortem & lechi-
feram ex hac caduca & arumosa vita in illam sempiternam, & caelestem
morte quidem repentina, sed pia placidaque in Christi Redemptoris unici
invocatione annos jam natus 70 transiret.

Sil. Tog. Lib. III. No. XL

(196) Derer von Wernsdorff / und derer von Wernsdorff Wapen
seynd im Wapenb. P. I. p. 54 zu finden.

(197) Derer von Wiedenbach P. I. p. 57 führen einen nach der Rech-
ten schauenden ausgebreiteten blauen Adler / auf der Brust mit einem auf-
wärts gekehrten silbernen halben Mond besetzt im silbernen Schild.

(198) Derer von Wildenstein P. I. p. 48.

(199) Derer von Wiese aus dem Hause Güste im Glogauischen
Wapen:

Ein blauer Schild / der Schach darinnen roth und weiß / auff dem
Helm die vorder Feder blau / die mittlere weiß / die hintere roth / die Helm-
Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 60. I. H. Rudolphi schreibt:
Es sey ein roth und silbern in sieben Rhenen geweckter rechter Streiff im
blauen Schild. Herald. Curios. p. 170.

(200) Die von Woislawski führen ein Schiff mit einem Segel im
rothen Schild / auff dem Helm desgleichen. Wapenb. P. III. p. 92.

(201) Die von Wolff aus dem Hause Undristen im Breslauischen
führen einen Wolff im gelben Schild / auff dem Helm eine gelbe Cron /
der Wolff wie im Schild / die Helm-Deck grau und gelb. Wapenbuch
P. I. p. 70.

(202) Vide notulam. (194)

(203) Die von Braminskih seynd aus dem Hause Branni im Op-
pelischen Fürstenthum.

(204) Die von Wuris führen einen ablanges getheilten Schild / im
Vorder-Theil / so roth ist / einen weissen oder silbernen Stern / der ander
Theil ist schwarz mit einem weissen oder silbernen Balcken durchzogen. Die
roth / schwarz und weisse Federn seynd mit einem Kranz unterstützt.
Wapenb. P. I. p. 69.

(205) Die von Jettitz/so aus unterschiedlichen Häusern im Schweidnitz- und Jaurischen Fürstenthum/ führen einen getheilten Schild/ das Border-Theil weiß/ der Ochsen-Kopff roth/ das ander Theil roth/ der Ochsen-Kopff weiß/ auff dem Helm ein gelbe Cron/ die zwey Messer Eisen-Farb/ die Beschläg gelb/ das Hefft roth/ die Helm-Deck roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 60.

(206) Die von Ziebulka aus dem Hause Litolowitz im Oppelischen führen im rothen Schild ein weißes Ross mit einem schwarzen Bund um den Leib/ auff dem Helm eine gelbe Cron/ das Pferd wie im Schild/ die Helm-Decke roth und weiß. Wapenb. P. I. p. 73.

(207) Die von Zngan aus dem Hause Freystadt im Teschnischen führen einen blauen Schild/ die Schlingen darinnen gelb/ auff dem Helm eine gelbe Cron/ die mittlere Feder gelb/ die ander blau/ die Helm-Deck blau und gelb. Wapenb. P. I. p. 73.

Dieses Hoch-Adelichen Geschlechts ist im Catalogo Baronum unter dem Titul Ezigan gedacht worden: Dann etliche von ihnen in den Herren-Stand erhoben worden.

(208) Die von Zirchow führen im blauen Felde zwey halbe weiße Menden/ auff dem Helm zwey schwarze Flügel. Wapenb. P. I. p. 69.

(209) Die von Zornberg aus dem Hause Elgott im Oelsinischen führen im blauen Schild drey gelbe dreyzinctere Sabeln/ zwischen den Sabeln eine weiße Rose/ auff dem Helm die mittlere Feder gelb/ die ander blau/ die Helm-Deck blau und gelb. Wapenb. P. I. p. 67.

(210) Derer von Zigotta Wapen siehe im Wapenb. P. IV. p. 199.

(211) Derer von Zroweky aus dem Hause Zrow im Oppelischen Fürstenthum ist im Catalogo der Schlesischen Freyherrn Meldung geschehen.

Im erneuert und vermehrten A. 1699 neu aufgelegten Wapenbuch befinden sich/ ohne die im vorhergehenden Henelianischen Catalogo, auch folgende Schlesische Hoch-Adeliche Familien.

Angermund. Wapenb. P. II. p. 49 werden in Heraldicis Curiosis Angermund von der Bruck genannt.

Alshelm. Wapenb. P. I. p. 43. In Heraldicis Curiosis werden sie Alshelm genannt/ führen einen erhöhet und erniedrigten linken Streiff/ diesen roth/ jenen schwarz/ in der Mitte begleitet von einem schwarzen/ nach der linken aufwärts lauffenden Wind-Hunde mit einem guldnen Halsband im silbernen Schild/ pag. 137. Arnol-

Arnolden. Wapenb. P. V. p. 73.

Aurifaber. Wapenb. P. I. p. 63. führen im rothen Schild / wie auch auff dem Helm über der Cron zwey Hirsch-Gewenhe / und einen goldenen Stern darzwischen von sechs Stralen.

Ausso. Wapenb. P. V. p. 74. führen im vordern Theil des getheilten Schildes / wie auch auff dem Helm zwischen zweyen Hörnern ein gegen der rechten Hand sich auflehndes weißes Einhorn.

Babor. P. II. p. 47. heissen im Wapenbuch Pabor / führen im Schild / wie auch auff dem Helm über der Cron einen Mohren / so in der Linken einen Kranz hält.

Baldhoff. P. III. p. 94. führen so wohl im Schild / als auff dem Helm über der Cron einen Greiff mit einem grünen Zweig.

Baben. Wapenb. P. II. p. 91. unter den Schwäbischen.

Bartholomei. P. III. p. 94. führen einen getheilten Schild im untern Theil eine doppelte Lilien / im obern einen Pegasus, oder ein geflügeltes Ross / auff dem Helm über der Cron desgleichen.

Baumgartner. P. I. p. 40. unter den Oesterreichischen / führen einen Schild von sechs Theilen: im obern zur Rechten einen Vogel / im mittleren eine Lilien / im untersten einen aufgelehnten gelben Löwen: im Ober-Theil zur Linken den Löwen / im mittlern den Vogel / im untersten die Lilien. Über dem Schild zweyen Helm / über dem vordern die Lilien und darüber den Vogel / über dem andern Helm zwey mit Pfauen-Federn besetzte Hörner / und den gelben aufgelehnten Löwen darzwischen.

Bielde. P. I. p. 52. führen den Schild wie auch die Hörner auff dem Helm in roth und weiß abgetheilt.

Bissnky. P. III. p. 92. genannt Jakeli, haben einen vornen in roth und weiß / hinten in blau und roth abgetheilten Schild / in der Mitten ein doppeltes Creutz / darunter zur Rechten einen einwärts gekehrten Viertel-Monden / auff dem Helm über der Cron ein geharnschtes Bein mit dem Sporn an gehörigem Ort.

Bock. P. V. p. 70. führen einen in weiß und roth getheilten Schild / auff dem Helm zweyne Flügel.

Böhmer. P. V. p. 71. heissen auch Böhmsfeld.

Böbner. P. V. p. 73. führen im rothen Schild drey über einander gestellte gegen die rechte Seite laufende weisse Hunde / und auff dem Helm über der Cron auch einen.

Brisewitz. P. V. p. 72.

ddd dd 2

Brise.

Brise. P. I. p. 53. führen einen dreygetheilten Schild / der vordere Theil schwarz / der andere silbern / der dritte roth / der mittlere mit einer absteigenden Spitze / auff dem Helm im Flügel desgleichen. Herald. Curios. p. 161.

Butzen. P. V. p. 73.

Calaminus. P. III. p. 93.

Ciriffer. P. II. p. 50. führen im rothen Schild drey silberne Pfeile / deren Spitz verbunden zu seyn scheint.

Colner. P. I. p. 61. führen im rothen Schild / wie auch auff dem Helm einen gekrümmten / mit dem Kopff und Schwanz linckwärts gekehrten Fisch.

Crato. P. II. p. 50. führen einen gebiertheilten Schild / in dessen vordern Ober-Theil / wie auch auff dem Helm über der Cron zwischen den Flügeln ein entblößter Arm / so etwas / wie ein Rinn-Backen / (vielleicht eines Esels) in der Hand schwinget / im obern / hinten und untern vordern Theil ist ein weißer Löw / und im untern Hinter-Theil ein Balcken mit drey Sternen.

Czewier. P. I. p. 60. führen einen blauen Schild / aus dessen oberm rechten Winkel ein geharnschter Arm hervor langet / und in der Hand ein Sträußel von drey Blumen hält. Auff dem Helm über der Cron desgleichen.

Dambroncken. P. V. p. 75. führen im schwarzen Schild ein silbernes Z, wie auch auff dem Helm zwischen den Flügeln.

Duditz. P. II. p. 53. führen einen getheilten Schild / im Vordertheil ein W, darüber eine Cron / darunter einen Stern / unter einem viermal gebrochenen oder geacketen Streifen wieder einen Stern: Im andern Theil einen halben schwarzen Adler mit einem ganzen Kopff / welcher gekrönt ist / und auff dem Helm über der Cron wieder einen gekrönten Adler.

Ecker genannt *Drehsel.* P. III. p. 93. führen einen getheilten Schild / der obere Theil gelb / mit einem rothen halben Widder / der untere Theil schwarz / mit einem gelben Löwen / auff dem Helm zwischen den Hörnern wieder einen halben Widder.

Eckhardten. P. III. p. 94. führen einen getheilten Schild / im obern Theil ein Nichel-Zweiglein / im unteren gelb und schwarzen Theil einen weißen rechtwerts laufenden Hund: auff dem Helm über der Cron zwischen den Hörnern desgleichen.

- Eckhofen.** P. II. p. 49. führen einen weiß / roth / schwarz und gelb getheilten Schild / auff dem Helm über der Cron einen schwarzen gecroneten Adler / und auff ieder Seiten des Adlers zwei Fähnlein.
- Ekwircht.** P. V. p. 70. führen einen roth und blau getheilten Schild mit einem weissen Streiffen quer über durchzogen / auff dem Helm fünf weisse Federn auff etwas rundes aufgesteckt.
- Eisenreich.** Wapenb. P. I. p. 94.
- Elfnitz.** P. II. p. 47. führen einen goldnen linken Streiff / besetzt mit drey schwarzen Ballen im schwarzen Schild. Herald. Curios. p. 175.
- Engelbard.** P. II. p. 53. führen so wohl im Schild / als auff dem Helm über der Cron einen weissen Engel / so auff dem Haupt eine Cron trägt / und in der rechten Hand einen Degen hält.
- Fentzel.** Wapenb. P. I. p. 35. führen einen gelben Löwen so wohl im schwarzen Schild / als auff dem Schild über der Cron zwischen den Hörnern.
- Freyenfels.** P. V. p. 71.
- Fritsch.** P. V. p. 73.
- Funcken.** Wapenb. P. IV. p. 68.
- Geggenhofer.** P. II. p. 48. Simiam gerunt in clypeo & supra galeam.
- Georgen.** P. III. p. 94. führen den Vordertheil des Schildes schwarz und gelb abgetheilet / im andern Theil den heiligen Georgium zu Fuß / wie er den Lindwurm erschicht.
- Görzen.** P. V. p. 73.
- Günter.** P. III. p. 93. führen so wohl im Schild als auff dem Helm über der Cron mit einer Lilie in dem rechten in die Höhe erhobenen Vorder-Fuß.
- Hagen. Pribern.** P. II. p. 52. führen einen Ast / und drey Krebse im Schild / auff dem Helm eine Jungfrau so in ieder Hand ein Blumensträußlein hält.
- Hallersdorff.** P. I. p. 41.
- Haugken.** P. III. p. 94. führen so wohl im Schild als auff dem Helm einen Schwan.
- Hauswelder.** P. I. p. 53. führen im obern Theil des Schildes einen mit drey Hörnern aufwärts gefehrten schwarzen / im untern Theil einen auch aufgefehrten gülden halben Monden mit einem Stern / auff dem Helm wieder einen gülden Monden und Stern.
- Helbichen.** P. II. p. 52. führen im roth und weissen Schild einen abwärts

gegen der linken Hand gerichteten Spiesse mit einem Hacken / auff dem Helm einen Baum.

Henel, vel *Hennensfeld*. P. III. p. 94. *Prosapia Auctoris hujus operis*,

Hentschel. V. *Gatschedorff*. P. II. p. 53.

Hilprand. P. II. p. 50. führen einen mit schwarz und blau 6 mahl lincks gestreiften Schild / mit einem lincks fortschreitenden goldnen Löwen / mit ausgeschlagener rother Zunge / und getheiltem Schwanz.

Herden. P. I. p. 68. führen einen blau und goldenen von 3 Knechten in ieder 11 mahl verkehrt geschachten lincken Streiff im silbernen Schild.

Herald. *Curios*. p. 171.

Heider. P. I. p. 53.

Hübner. P. IV. p. 92. führen im roth und weiß getheilten Schild / auff dem rothen Theil drey silberne Sterne / auff dem Helm über der Cron zwischen den Flügeln einen geharnschten Reuter mit blankem Degen.

Jherini. P. III. p. 94. führen im Schild / wie auch auff dem Helm einen gülden Greiff.

John. P. IV. p. 100.

Karnitzky. P. I. p. 73.

Kauffmann. *Wapenb*. P. III. p. 95.

Kernitze. P. V. p. 73.

Keuler. P. I. p. 72. führen zwei Creutzweiß über einander geschrenckte Reulen im Schilde.

Kirchenstein. P. III. p. 93.

Kitscher. P. V. p. 70. führen im Schilde drey weiß und drey schwarze Streiffen.

Kischker. P. I. p. 66. führen im Schild drey Scepter / auff dem Helm drey behauene Nестe.

Klimkowsky. P. III. p. 94.

Kocherin. P. I. p. 75.

Krauer. P. V. p. 71.

Kolgrafen. P. V. p. 70. führen im oberen Vorder-Viertel des Schildes / wie auch auff dem Helm einen Mohren-Kopff.

Kolkowitz. P. V. p. 73. führen im Schild einen Mann / so einen Hammer hält / und in etwas / so einem Töpffer-Ofen gleich scheint / bis an die Lenden stehet: auff dem Helm über der Cron einen Arm mit einem Hammer.

- Kretschmar. P. III. p. 94. führen in einem weiß / roth und gelb getheilten Schild / wie auch auff dem Helm über der Cron zwischen den Flügeln einen güldenen Stern.
- Kringer. P. V. p. 73. führen zwey Löwen / und drey Krug oder Töpff im Schild / auff dem Helm über der Cron zwey Hörner / zwey Fährlein / und einen Löwen.
- Kroschmirzky. P. II. p. 51.
- Krymmele. P. V. p. 72.
- Künheim. Wap. P. I. p. 65. führen einen linken Seite gekehrten Löwen so wohl im Schild / als auff dem Helm.
- Ladenbach. P. III. p. 58.
- Landsbüttel. P. V. p. 43. unter den Oesterreichischen.
- Langen. P. V. p. 53. in addit.
- Lauterbach. P. I. p. 142.
- Lenderoden. P. III. p. 93. führen einen silbernen rechten Streif befeh mit rothen Gittern / drey Creuzen im rothen Schild. Herald. Curios. pag. 171.
- Leitauwen. P. V. p. 72.
- Lichtenstein. P. V. p. 70.
- Lideritzen. P. V. p. 72. führen im weissen Schild auff einem güldenen Gefimbsel einen schwarzen Vogel.
- Lindner. P. IV. p. 117.
- Littrichau. P. I. p. 154.
- Loßenstein die Hofer. P. I. p. 78.
- Mediger. P. I. p. 50.
- Metzler. P. IV. p. 129.
- Mitzlaffe. P. V. p. 72.
- Monaw. P. II. p. 49. führen im schwarzen Schild drey halbe weiß. oder silberne Monden / und einen auff dem Helm.
- Mordysen, führen einen schwarzen Mann mit einem eisernen in die Höhe gestreckten Stab in der linken Hand / so wohl im gelben Schild / als auff dem Helm über der Cron. P. I. p. 160.
- Müller. In Addit. Partis V. p. 54.
- Museli. P. V. p. 73.
- Neudorff. P. II. p. 94.
- Nickisch. P. IV. p. 134.
- Nismütz. P. V. p. 71.

- Nabcken.* P. I. p. 56.
Nasen. P. II. p. 47.
Pelcken. führen im obern linken Winkel aus einer Wolcken einen hervorgehenden blankt geharnischten Arm mit einem Schwerd im gülden / und am untern Winkel roth angestrichen Schild. P. I. p. 75.
Pabor führen einen silbernen linken Streiff im schwarzen Schild. P. II. pag. 47.
Peldrzier. P. I. p. 76. führen einen unter sich ausgebreiteten schwarzen Flügel / besetzt mit einem auffwärts gekehrten gülden halben Mond im silbernen Schild.
Peterswald. P. I. p. 64.
Pfützing. P. III. p. 116.
Pokorsker. P. I. p. 73.
Ponine. P. V. p. 72.
Pratorii. P. V. p. 71.
Prinz. P. II. p. 52.
Prauser. P. III. p. 93.
Püschchen. v. Gernbsfeld. P. III. p. 93.
Prisnowiky. P. I. p. 70. führen einen ablangszweygetheilten Schild / vordere 4 wahl mit schwarz und silber quer gestreift / hinten roth.
Rätbel v. Hirschfeld. P. III. p. 92.
Rätbel und Jenuersdorff. ibid.
Rindfleisch. P. II. p. 49.
Rosen. P. III. p. 92. von der Rosen.
Rosenthal. P. III. p. 92. heißen auch die von Kottern und Rosenthal.
Rotenbut. P. V. p. 70.
Salca im Slogauischen. Caspar Dornavius hat in seinem Equite Christiano, hoc est, de vita & morte Magnifici ac Generosi viri, Domini H. OBI à SALCZA, Toparchæ Ebersbachii & majoris Crauchæ &c. duorum Caesarum Augustiss. Consilarii &c. panegyrico parentali, Bethaniz ad Oderam 1619 dicto, vieles was hieher gehört. Habebat Hiobus ille Patrem Bennonem, matrem Catharinam Rhederiam, Melchioris Rhederi herois incomparabilis sororem. Er beweiset pag. 562. daß die Herren von Salca schon von langen Zeiten her aus sonderbarer Gnade DOMINI NOBILES geheissen / welches wir oben schon angeführet: Daß Hermann von Salca / Ritter von Jerusalem / und der vierdte Großmeister der Creutzherren in Preuss-

sen gewesen / daß er in Syrien unter Kaiser Friderico Barbarossa
heldenmüthig wider die Saracenen gefochten / und daß er die Preus-
sen zuerst zum Christlichen Glauben bekehret / pag. 564, 565. daß
drey Brüder in Schlessien gewesen / Wigandus, Jacobus und Mat-
thias Salzii. Wigandus war Canonicus zu Breslau / und in utro-
que Jure Doctor, Jacobus, Juris utriusque Doctor, Ologauischer
Landes-Hauptmann und nachmals Breslauischer Bischoff / wie
auch Ober-Amt in ganz Schlessien / p. 507. Matthias aber Bennonis
Vater heyrathete Margaretham, Baronesse von Kittlitz / wurde in
Ober-Lausitz ganzer 16 Jahr Landvoigt / und war bey König Ferdi-
nando in großem Ansehen / von welchem diese Familie in die Lausitz
versezt worden.

Sulbart. P. V, pag. 73.

Schachmann. P. II, p. 51.

Schulten. P. V, pag. 72. führen im Schilde drey / auff dem Helm zwey ge-
harnischte Armen / so etwas in Händen halten.

S. hiltbeissen. P. III, p. 92.

Schilling. P. I, p. 63.

Schenk. P. I, pag. 50.

Schmüßberg. P. V, p. 70.

Schwaben. P. II, p. 47.

S. hwaren. P. V, p. 72.

Schwäider. P. V, p. 107.

Schlegel v. Gotleben. P. III, pag. 92.

Schnabel. P. III, pag. 93.

Schmeiffen. P. III, pag. 94.

Selamma. P. II, p. 51.

Seelstranck. P. II, pag. 49.

Seintz. P. V, p. 71. führen eine schwarze Eul im rothen Schild.

Spanowsky. P. III, p. 92.

Steintsch. P. II, pag. 47.

Stointinei. P. V, 72.

Stoltzen. P. II, 48.

Stimpfel. P. II, 49.

Stentzel. P. V, pag. 71. führen im gelben Schild einen aus einer Wol-
ken hervor gestreckten Arm mit einem unter sich gefehrten Degen /

auff dem Helm in der Kron wieder einen Arm mit auffwärts geschwungenem Degen.

Strutzky. P. V, p. 73. führen so wohl im Schild als auff dem Helm über der Kron einen in einem biß zu den Füßen gehenden Rock / mit einer Hellparten auff der Achsel.

Tetzen. P. V, p. 72.

Tbann. P. V, p. 71.

Thümbing. P. V, pag. 74.

Töring. P. III, p. 93.

Tschetschan. P. II, p. 50.

Tscheterwitz. P. I, p. 52.

Vppach. P. I, p. 149.

Unbilde. P. I, pag. 52. führen einen roth und silbernen viermal quer gegen gestreiften Schild.

Walwick. P. V, pag. 71. führen so wohl im goldnen Schild / als auff dem Helm einen rothen Hirsch.

Weyers. P. V, pag. 70.

Wideman. P. III, p. 92.

Winankol. P. V, p. 70.

Wirbisky. P. V, p. 75.

Wisenberg. P. III, pag. 94. führen einen rechts-gekehrten und auff dem Schilde stehenden schwarzen Adler / über dessen Haupt zwey auff den beeden Helmen gegen einander gesetzte gekrönte Löwen eine Krone mit einem Busch Pfauen-Federn halten. Herald. cur. p. 215.

Wittenfelde. P. V, p. 73.

Wobeser. P. V, p. 72.

Zbanskie. P. III, p. 93. führen einen rechtwerts lauffenden Hirsch im weissen Schilde / auff dem Helm über der Krone zwey rothe Hirschgeweih.

Zigelheim. P. I, p. 50. führen einen weiß und roth abgetheilten Schild / und weiß und rothe Federn auff dem Helm.

Zigler. P. I, pag. 161. führen eine rothe Mauer im weissen Schild / auff dem Helm eine Seule / so in der Mitten ein Dächlein und oben sechs Federn hat.

Zimmerman. P. III, pag. 92. Die von Zimmerman führen einen getheilten Schild / der obere blau mit dem obern Theil des Löwen; der untere Theil des Schildes weiß. Die Federn auff dem Schild blau / gelb und roth.

Zirn. P. I, p. 68. führen abgekürzte ablange silberne Streiffen/ den vordern ab- und den hintern aufsteigende im rothen Schild.

Zitzewitzen. P. V, pag. 72. führen einen halb schwarz und halb weissen Schild/ des doppelten Adlers vordere Helffte im schwarzen weiff/ die andere Helffte im weissen schwarz.

Diese Vorgemeldte sind alle im Wapen-Buch; diejenigen aber/ so zwar im Wapen-Buch nicht vorhanden/ doch aber unter die Hochadel. Geschlechter des Landes Schlesiens gehören/ hat man (so viel ihrer bekannt/ zu erfragen und aufzubringen gewesen) in folgende Buchstaben-Ordnung gesetzt:

Adlerakron im Bresl.

Affen im Bresl. Fürstenthum.

Althoff/ Scholz genannt / im

Bresl. Fürstenth.

Angerminde im Bresl. Fürstent.

Audorff im Bresl.

Aischenberg im Bresl.

Agricola im Bresl.

Badel im Goldberg.

Bayerhuber v. Lub im Bresl.

Becker im Bresl. F.

Beckenschläger im Bresl. F.

Beilschmid im Bresl.

Bezer im Bresl. F.

Bidermanne im Bresl. F.

Bikowsky im Oppelischen f.

Birkenhan im Bresl.

Bittowsky im Troppauschen f.

Blumenkron im Bresl. f.

Böhme von der Heyde im Bresl.

Böhme von der Geiz im Bresl. f.

Bogener im Bresl. f.

Boirsch im Bresl. f.

Bolz im Jaurischen f.

Boner im Bresl. f.

Boyde im Bresl. f.

Buchtwiesen im Bresl.

Bürman im Jaur. f.

Burske im Bresl. f.

Conrad, Hochfürstl. Lichtensteini-
scher Deputirter in Conventu
publico, und Stiffts-Canzler
bey unser lieben Frauen auffm
Sand in Breslau.

Craßheim im Bresl. f.

Crebil im Bresl. f.

Czepko im Schweidn.

Dambrowke im Oppel. f.

Daumlosen im Bresl. f.

Distler im Bresl. f.

Dipolt im Bresl.

Ehner, deren einer Kaysers. und Kö-
nigl. Rentmeister/ der andere bey
der löbl. Königl. Ober-Amts-
Canzley Registrator, der dritte
auch alhier in Kaysersl. Diensten.

Eckertshausen im Lignitz.

Eirner im Bresl. f.

Ehrenbold im Glogauischen.

Eiler im Bresl. f.

Faldner im Bresl.

Faust/Sturm genannt/im Jaur. f.

Jengler / Stifts-Cantler in Leubus.	Jegewald im Cantischen.
Jestenbergl / Packisch genannt / im Ligniz.	Jellmann im Jauer.
Jeuer im Lign.	Jentschel im Bresl.
Jicker im Neumarkt.	Jerdan im Schweidn.
Jinzig im Delsin.	Jerschmann im Bresl.
Jlandrin im Bresl.	Jeydebrand im Brig. f.
Jlaschky im Ligniz.	Jeylande im Br. f.
Jranchenburg im Ligniz.	Hiawenkowski, Cantler in Trebnitz.
Juhrlon im Bresl.	Joffmannswaldau im Bresl. f.
Jalkowsky im Oppel. f.	Jolli im Oppel. f.
Jarnaleben im Bresl. f.	Jolz im Bresl. f.
Jörner im Bresl.	Jolzbecher im Br. f.
Goldbach im Bresl.	Josset im Oppel. f.
Goldfuß im Bresl. f.	Juber im Br. f.
Gontgowsky im Wohlauischen.	Jägersburg im Bresl.
Gorezky im Oppel. f.	Jallowk im Oppel. f.
Gorschaleker im Bresl. f.	Jentsch im Bresl. f.
Gorwald im Lübenischen.	Jopner im Bresl. f.
Grafen im Bresl. f.	Jrico im Bresl. f.
Greiffenstern im Delsin.	Jsler im Br. f.
Groß vel Grossa im Bresl.	Jahl im Bresl.
Grüßler im Bresl. f.	Jalckstein im Bresl. f.
Grund im Bresl. f.	Jalckreut. im Schweidn.
Grundmanne im Bresl. f.	Jalinowsky im Opp. f.
Gsellhofer im Bresl.	Jauffmann im Bresl. f.
Gutschaller im Bresl. f.	Jarwarth im Opp. f.
Gutsmuths im Bresl.	Jaminiez im Opp. f.
Hayn à Löwenthal im Trachenberg.	Jeuler im Neumarkt.
Hallmann im Lübenisch.	Jessel im Delsin.
Hallmansfeld im Bresl.	Jindler im Bresl. f.
Haube im Delsinischen.	Jirschbaum im Lüben.
Hammerdey im Br. f.	Jizkauer im Bresl. f.
Hauschild im Pitschnischen.	Josbott im Delsin.
Haynsberg im Bresl.	Jhokors im Oppel.
	Jletten im Bresl. f.
	Jlobutschin im Ligniz.

- Anorz von Rosenroth im Bresl.
 von welcher Familie auch einige
 in der Ober-Pfalz im Sulzbach-
 schen begütert.
 Anorz von Zetzsch im Bresl.
 Borden im Bresl. f.
 Boldsdorff im Meyßischen.
 Blosen im Bresl. f.
 Bnichen im Bresl.
 Boyn im Br. f.
 Brappen im Br. f.
 Bretschmar im Bresl.
 Breidelwitz im Glog.
 Breißelwitz im Bresl.
 Brichen im Br. f.
 Brüger im Bresl. f.
 Brzidlowsky im Opp. f.
 Buchschmalz im Br. f.
 Bürsten im Br. f.
 Byme im Jaur. f.
 Landstron im Bresl.
 Lange im Bresl. f.
 Langen im Bresl.
 Langenthal im Bresl.
 Langius von Braunschweig im Br.
 Laßnitz im Bresl. f.
 Lauterbach im Jaur. f.
 Lengsweil im Brieg.
 Leode auff Lindepusch im Lign.
 Lerman / Pasterwitz genannt/
 im Bresl. f.
 Lesche oder Leschitz im Militz.
 Lessel im Wohl.
 Lesswitz im Bresl.
 Lilienack im Bresl.
 Lilienthal im Brieg.
 Littwitz im Wohl.
 Löwenfels.
 Löwenheim im Bresl.
 Lohenstein im Brieg. f.
 Lohr im Bresl.
 Lossau im Oppel.
 Luck im Raud.
 Lüttrichau im Goldberg.
 Maltitz im Meyßischen.
 Malzick im Pitschnischen.
 Marcinkowsky im Bresl.
 Marschal im Delfin.
 Maslowesky im Bresl.
 Mehl im Bresl. f.
 Mengel von Mengelsberg im
 Bresl.
 Michel im Bresl.
 Mitmeier im Teschnischen.
 Mockendorff im Bresl. f.
 Moderach im Bresl.
 Modrach im Bresl.
 Mölberger im Schweidn. ob die-
 se mit denen von Mülberg eines
 Geschlechts / hat man nicht erfah-
 ren.
 Mörner im Wohlauischen.
 Mohl im Jaurischen.
 Morgenbesser im Br.
 Morgenroth im Bresl. f.
 Mosenau im Schweidn.
 Moszynsky im Opp. f.
 Mühlport im Bresl.
 Neapolsky im Brieg. f.
 Neumanswaldau im Bresl.
 Oderberger im Bresl. f.
 Oderwasser im Pitschnischen.
 Oslewer im Br. f.
 Ostwoy im Meiß.

- Ozieflaw im Oppel. f.
 Ozig im Oppel. f.
 Packisch im Jauer. f. und Lignitz.
 Paulwitz im Schweidn.
 Pausewange im Bresl. f.
 Parth im Lignitz.
 Peldrzin im Teschnischen.
 Pegebor im Oppel.
 Pfaffenberger im Bresl. f.
 Pflaumendorff im Lignitz. f.
 Pelka im Oppel. f. sollen vielleicht
 die von Pelcken seyn / derer im
 vorigen Catalogo aus dem Wa-
 penb. gedacht.
 Peterswaldau im Brieg. f.
 Piplisser im Bresl. f.
 Prodel im Schweidn.
 Prockul im Tesch.
 Procopy im Teschn.
 Prüfer im Bresl. f.
 Qriegau im Brieg. f.
 Radezky im Oppel. f.
 Raifky im Oppel. f.
 Regensburg im Brieg. f.
 Rauppach im Brieg. f.
 Risenstein im Glog.
 Rösler im Lign. f.
 Roseneck im Goldberg.
 Rosenfeld im Bresl.
 Rosenpusch im Glog.
 Rosenroth im Bresl.
 Roth im Bresl.
 Rotwitz im Delsin.
 Rousin im Oppel. f.
 Roy im Brieg. f.
 Rutlau im Jauer.
 Ryme im Jauer.
 Sannig im Bresl.
 Schelenberg in Franckstein.
 Schelenhoff im Bresl.
 Schickfuß im Schweinitz.
 Schier im Lignitz.
 Schillinge im Neum.
 Schirauer im Neum.
 Schlabeck im Oppel.
 Schlechtenthal im Lign.
 Schleyerweber im Wartenberg.
 Schlibenheim im Bresl.
 Schlibiger im Bresl. f.
 Schneider im Jaur. f.
 Schwanenfließ im Bresl.
 Schwarze mit den Rosen im
 Bresl. f.
 Schwender im Bresl.
 Schwobsdorff im Jauer. f. und
 Schweidn.
 Schubert im Strel.
 Schultz im Bresl.
 Scipien Schellenshand diät im
 Bresl.
 Seer im Lignitz.
 Seidel im Bresl.
 Seisert im Bresl.
 Seiler im Bresl.
 Seldner im Bresl.
 Skwinsky im Oppel. f.
 Spree auff Jonsdorff im Lign.
 Steinsberg im Bresl.
 Tauffald im Teschn.
 Tausdorff im Jauer.
 Thauer im Wohlauischen.
 Thielo von Thielaw im Lignitz.
 Tizenstein im Bresl.
 Trepla im Oppel. f.

Trudel im Jauer.
 Tschischitz im Cant.
 Tschischowitz im brieg. f.
 Türck im lignitz.
 Tziwunti im Delsn.
 Venediger im Bresl. und Woh-
 lauischen.
 Vogel im Bresl.
 Volgnad im Bresl.
 Wachowsky im Oppl. f.
 Wackarle im Bresl.
 Weberfle im Bresl. f.
 Weißhaubt im lignitz.
 Westheimer im Bresl. f.
 Widlack oder Geblentz im Oppl. f.

Wierbasy im Oppl. f.
 Willenberger im Bresl. f.
 Willer im Bresl. f.
 Willinger im Bresl. f.
 Wiplar im Oppl. f.
 Woytler im Bresl. f.
 Wolfsburg im Bresl.
 Wolffersdorff im lignitz.
 Wrohen im Oppl. f.
 Wunsch im Wohlauischen.
 Wuttgenau im Delsn.
 Zeißler im Bresl.
 Zesche im lignitz.
 Zinnberg im Oppl.
 Zmieskal im Oppl.

§. 141.

IN PLERARUM QUE NOBILISSIMARUM
 GENTIUM ORIGINES VERAS PENE-
 TRANDI DIFFICULTAS.

Atque hæ sunt in Silesia nobiles familiæ, quas indagare hæcenus mihi licuit: Possunt & esse aliæ, ut procul dubio sunt, quibus hoc meo catalogo nihil derogatum volo, & quas notitiâ habita libens quoque inseram: lectore interim monito, cum plerisque tot nobilissimarum gentium sic comparatum esse, ut in veras illarum origines penetrandi, aut quisnam primus hujus vel illius parens fuerit,

Mercatorne vagus, cultorve virentis agelli

Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis,

cognoscendi, exigua spes superesse nobis videatur: Idque tam salvo pudore fateri possumus, quàm impudenter nonnulli ea se scire, quæ alii omnes nesciunt, professi sunt.

§. 142.

§. 142.

*ABRAHAMI HOSMANNI CREDULITAS
& TEMERITAS IN NOBILIUM NOSTRATI-
UM ORIGINIBUS SCRIBENDIS.*

In quo exemplo temeritatis primas tenet Abrahamus Hofmannus, quo nemo impudentius, vel licentius nobilium nostratium credulitate abusus est: dum nimirum gratiam illorum, ut fami potius, quàm famæ consuleret, aucupatus, de hujus, illiusve familiæ antiquitate, ac rebus præclare non intra ducentos fortean, trecentos, quadringentosve annos, sed ultra plura retro secula gestis, ea vel suo more confingere, vel, quod putant emunctæ naris viri, ab aliis conficta, pro veris venditare, neque piguit ipsum, neque puduit; quæ non à veritate modò sed à fabulandi consuetudine abhorrent. Quin ut eò facilius inveniret velut in olympico pulvere vincenti acclamantes spectatores diversos, & in his magnorum voluminum Auctores citat, & jactat magnificè, eorumque nomina augusta velut Gorgonem quandam ubique præterdit, cum sint tamen pleraque nomina modò sine re inania: libris quippe, quos allegat, maximam partem in nullis bibliopoliis, nullis bibliothecis, nullis chartophylaciis, quantumvis istarum rerum sedulo & curioso scrutatori, reperiendis. Enimverò memini virum quendam nobilissimum, cujus illustre apud literatos nomen, eundemque Patronum meum singularem, cum ante omnia constare oportere de relato, ut fides atque auctoritas referenti accederet, statueret rectissimè, literis ad hominem inclytæ quoque genti suæ blandientem amantissimè scriptis, majorem in modum orare, ut ne abnueret in Silesiam iter suscipere, unaque secum auctores, quorum in scripto transmissis testimoniis usus fuisset, asportare: missurum se quadrigas, quibus veheret, nulloque id rerum ejus dispendio, sed maximo potius compendio atque lucro futurum. Sed quod tamen ut faceret homo ferrei oris, plumbei

cordis

cordis (qui faceret vero, destitutus ipse libris, qui haud scio, an in rerum natura unquam existerint) nullis vel Attalicis conditionibus adduci potuit. Allegaverat inter Auctores alios Cnemiander iste Postillam magnam D. Fischeri, in cujus folio quodam (numerus excidit) supra bis millesimum legere sit Friderici I Imperatoris Privilegium patroni meae familiae benignissime concessum in eum tenorem, quem ipse scripto suo inseruit, floruisseque adeo tunc in ea praeter aliquot Barones Gulielmum comitem: quo quidem nomine patroni mei filius secundo genitus gaudebat. Rogatus ab illo, ut, quando mihi cum praecipuis sacri Collegii in Insula B. Joannis notitia intercedebat, indicium ab illis Postillae Fischerianae peterem. Id cum in me recepissem, ostensa mihi quidem D. Fischeri Postilla fuit in forma quarta mediocris magnitudinis, sed quae praeter Theologica aliud nihil tractaret. De magna aliqua Postilla, quae Politica quoque ac familiarum privilegia in se contineret, nihil sibi (erant autem inter eos haud nulli librorum helluones) auditum, nihil sibi cognitum ajebant: detestata histrionis impudentia, qui talia comminisci auderet. Quae quidem vel ideo monenda hoc loco, bona fide, nullo privato erga hominem odio, duxi, ut cognitum patrem falsitatum, nugarum magnum magistrum, ineptissimum mendaciorum suctorem, fontem errorum, pro merito abhorreat, & detestetur, nisi decipi vellet, posteritas. Seductos certe ab illo viros nostra tempestate haud infimi in litteris nominis, ac quia barbari, coecique Ducis insistebant vestigiis, manifestarium fidei naufragium passos fuisse, scripta illorum ostendunt.

§. 143.

*PLEBEJORUM NOMINE QVI CEN-
SENTUR?*

Plebejorum nomine latine loquentibus omnes illi censentur, qui Nobiles & Patricii non sunt, neque titulos, insi-
fff ff gnia,

gnia, ceras, imagines, triumphos, & monumenta suorum majorum numerare possunt. Atque hi ipsi plebeji haud raro Patribus & ordini equestri virtute, rerum gestarum gloria, auctoritate, divitiis, & potentia non tantum fuere pares, sed etiam longe superiores. Quomodo sane in ipsa urbe non tantum illos gessisse magistratus, sed & consulatu tandem potitos fuisse, historiae loquuntur.

S. 144.

PLEBEJI OPIDANI VEL TERRAM COLUNT, VEL ARTES MECHANICAS TRACTANT.

Sunt autem Plebeji vel opidani vel pagani. Et opidani quidem (præter eos, qui Magistratus, aliisve officiis publicis ac muneribus funguntur, honestioribusve studiis dediti sunt, aut de redditibus suis annuis privatim vivunt) vel mercaturis, quæ diffusis illis, quæ restrictis, studiose rem quarunt; vel terræ cultui innocenter vacant; vel opificia, sive artes mechanicas, alio nomine manuaras dictas, quibus in quotidiano usu vita utitur, imo sine quibus vita omnino nulla esse potuisset, sive, ut Siracides loquitur, sine queis non ædificatur civitas, perite ac gnaviter tractant.

S. 145.

ARTIUM MECHANICARUM ELEGANTIA, UTILITAS, & NECESSITAS.

Fons ingeniorum, atque omnis virtutis parens Homerus in octavo & decimo Trojani belli libro unam Gratiarum fingit Vulcano adsidere, figmento illo ἐν ἀνέμῳ docens: artium mechanicarum opera nec sua elegantia carere, & utilia communi vitæ jucundaque esse, nec sine opificibus in republica vivi posse. Quod & disertis verbis inter sacros scriptores Siracides,

cides, inter Profanos Aristoteles cum alibi, tum septimi Politicorum capite quarto adfirmat: *Et opifices, inquit, & omne ministerium civitatibus necessarium.*

§. 146.

ARISTOTELES, & ALII PRISCI OPIFICES MINUS PROBARUNT.

Qui tamen idem eas res publicas, quas opificum & mechanicorum multitudo tenet, minus probat: quod ignavorum hominum, desesque vita sit, neque ullum opus eorum cum virtute congruat. Et sane priscis temporibus satis constat *ἡγορεῖν* magna laborasse invidia, & inter ignobiliores cives, imo inter publicos servos, aut peregrinos censitos fuisse opifices sellularios: sicut de Ægyptiis, Scythis, Persis, Lydis & Thracibus refert Herodotus, quos æmulati Lycurgus & Romulus, ille Lacedæmonios, iste Romanos ab opificiis omnibus procul seduxerunt. Placuit illud institutum Sireni Atticæ Xenophonti, ex ea ratione, quod ejusmodi artes non modo corpora labefactent, dum desidere & in umbra vivere, atque alicubi apud ignem quoque totos dies versari cogant, sed etiam corporibus effœminatis animos debilitent, & usui atque defensionis patriæ incommodos reddant. Unde & olim lege cautum erat, ne quis opificum statuam in Olympiis habere possit: & Thebis ad Magistratus non prius mercatores & artifices admittebantur, quam decem annis à sordido quæstu abstinuissent.

§. 147.

CUR OPIFICES HODIE ÆSTIMENTUR?

Nostra autem tempestate, quemadmodum olim apud Corinthios, tantæ invidiæ non obnoxii, sed æquis rerum æstimatoribus majore in pretio sunt, qui opificia tractant: nec
fff ff 2 illis

illis ad honores aditus, etsi non sine discrimine, rejectisque voluptatum turpium & inanium ministris, est interclusus. Idque non injuria: sunt enim ipsi non minus liberi homines, quam qui aut litteras, aut arma tractant, onera reipublicæ sustinent maxima, civitatem auctiorem & populosiorem faciunt, deque Rep. suo loco æque ac alii merere student. Nimirum non ex medico & medico, sed ex medico & agricola constat civitas: nec doctrina solum aut defensione opus est, sed etiam victu & cultu; quem in politia curant tam ii, quàm politiori elegantia alieni agriculturioni sese dediderunt, quam qui in officina laboriosam vitam agunt. Quare & Romæ olim ingenui quoque homines artes mechanicas discebant: & opifices cives Romanos fuisse, postremisque temporibus non suffragii solum jus, sed & honores amplissimos habuisse, gravissimus rei Romanæ scriptor exsertim memoriæ prodidit.

§. 148.

*OBJECTIONES CONTRA OPIFICUM
HONESTATEM EXCOGITATÆ REFUTANTUR.*

Quod si quis eos aut non magnificiendos, quod assiduo labore urgeantur, & umbratilem ac sedentariam vitam sequantur, aut ab honoribus arcendos esse putet, quod animi vim ac robur excelsi mercede conducti penitus amittere videantur: quid de arte imperatoria faciet, qua nihil laboriosius; aut de judiciaria, qua nihil magis umbratile est, & sedentarium? cum utraque tamen in omni civitate nihil clarius aut nobilius esse possit. Quid item de militibus, quorum nullus pæne hodie, qui stipendia non mereat, & hoc pretio sanguinem venalem faciat, ut appendat vitam ab arbitrio Ducis & fortunæ pendens? nec eo minus tamen omnes illi honoris, atque dignitatis portæ patent. Ne quid hoc loco de Regibus ac Principibus dicam, qui ex opificibus vel nati, vel creati Philosopho-

lofophum falſitatis abunde evincunt. Proinde ut pedes in corpore ſuum habent locum, ita ſane & in republica artes officinariæ: eo quidem magis, quod earum quam plurimæ ſicut ſubſidio Phyſicorum & Mathematicorum principiis innixæ, ſic nec ſine adminiculo Philoſophiæ exercendæ. Illiberales ſane vulgo dicuntur, cum ad differentiam humaniorum ſtudiorum, tum quia ſervis olim, & inquilinis, aut infimæ conditionis hominibus ut plurimum commiſſæ. Caterum per ſe illiberales, atque ingenuo homine indignas qui dixerit, ad quas exercendas DEUS ipſe olim in veteri teſtamento, & in ſua Rep. Bezalaëlem, ac ſocios ejus ſingularibus donis inſtruxit? quas item à magnis viris, heroibus, ac principibus in honore habitas ac tractatas fuiſſe conſtat? Exempla in veteri hiſtoria ſatis obvia, noſtra memoria, ut alios taceam, quis neſcit Rudolphum II, Imperatorem Auguſtiſſimum æque ac ſapientiſſimum, atriſus chymicis, & horologiorum, picturarum, tabularumque geographicarum ſpectaculis ſuos labores ſolari ſolitus? ipſumque adeo arte dædala cum multis artificibus veteranis certare potuiſſe? Sordidas alii vocant, quod nonnullæ ſordes contrahant: Sed quas aut quæ facile abluat, aut inde proveniens tam privatum lucrum, unde quidem vulgo dicitur: *Daß ein Handwerck einen goldnen Boden habe*/ quam publicum emolumentum ſatis ſuperque commendat. Et quis, obſecro, vel medicinam vel chymiam ideo ſordidas habuerit, quod illa urinas quotidie inſpiciat, ac Seneca verbis, & reliquias ægrorum & effuſa intueri dignetur hæc manus & vultus à carbonibus, & fuligine Vulcani inficiat? Ille ipſe Philoſophorum Princeps in Politicis ſuis non una vice iterat, optimam eſſe Remp. cujus cives ex ruſtica atque paſſione vivant, cujus rei hanc cauſam reddit, quia ex legibus ſequæ ſuasque res regunt: habent enim ex opere ſuo, quantum ſatis ad vivendum ſit. At vero nonne agriculturam vides circa vile, ſed non inutile excrementum haud minimam partem occupa-

cupatam esse, nec ullam adeo inveniri villam rusticam sordibus ac foetore stercoreum carentem? Quodsi haud minus ex iis ipsis suavis tibi lucri odor est, cur tanquam illiberales aut sordidos contemnis, qui, cum agros, quos colant & stercorent, non habeant, opere & labore nemini noxio, plurimis vero ac tibi ipsi adeo, ac tui similibus utili victum quæritant. Frugum sane quæ utilitas nisi ex aristis excussæ, in farinam molarum adminiculo convertantur, ex hac autem pistoriæ artis beneficio panis conficiatur? Quis esus carnis, nisi coctura & igni apta fiat? Quis vini potus, nisi ex uvis exprimatur, & defecetur? Quis herbarum usus, quæ nisi arte corrigantur, nec victu nec medelis hominem juvant? Quis denique lignorum, lapidum, metallorum, lini, lanæ, ac pellium, nisi sint fabri lignarii, ferrarii, æarii, gladiatorii, zonarii, coriarii, alutarii, textores, sartores, sutores, pelliones, & id genus alii artifices opificesque, à quibus ob tecta & ædificia, ad carpenta, & quibus præterea nulla omnino gens carere potest, apte & concinne elaborentur? Quid quod nullus opifex aut operarius tantas sortes tractat, quantas & potentissimi Reges, & formosissimæ virgines per omnem ætatem in suis corporibus circumferunt: nec ullum cadaver humano quamvis regio magis foetet. Quin fieri potest, nec raro fieri solet, ut contenti opificis animus sit pietate, & multis virtutibus, rectoque iudicio, & moderatione cupiditatum ornatus: cum divites, splendidi, magnifici isti, qui opifices per contemptum sordidos appellant, intercutibus (ut Cato dicere solebat) vitiis sint contaminatissimi, corruptissimis judiciis, immensa avaricia, contemptu DEI atque hominum, turgidi & inflati. Quis autem est, qui aut nesciat, aut inficiari audeat, quo animus corpore preciosior est, eo etiam sordes animi, quam corporis esse foediores? Quæ quidem omnia minime eo pertinent, ut nobilitati insultetur, cujus causas ipse procul habeo; sed ut moneatur potius, ne pedibus conculcare eos in animum inducant, si-
ne

ne quorum ope atque opera nec vivere, nec superbire possunt: cum præsertim haud pauci fortean sint, qui inter majores suos ipsi quoque opifices reperiant; nec fieri non possit, quin vel ipsi, vel ipsorum posterì à DEO deserti (deserit autem superbos potissimum) in similem redigantur conditionem, opificumque adeo liberalitate & misericordia indigeant.

§. 149.

*ARTIFICUM & OPIFICUM IN SILESIA
MULTITUDO, & DEXTERITAS.*

In Silesiæ sane urbibus atque opidis maxima populi pars ex opificibus constat, ut nihil earum artium, quæ vel vitæ, nec non victui & sanitati, vel amictui, & reliquo corporis cultui procurando, vel valetudini hominis conservandæ, vel habitationi & ædificiis inserviunt, vel ad supellectilem & instrumenta varia, cumprimisque militiæ, qua togatæ, id est, rei literariæ, qua sagatæ, hoc est, bello, necessaria conferunt, vel denique ad voluptatem, ornatum & lulum spectant; atque adeo ne illarum quidem

Quas aut Parrbafius protulit, aut scopas,

Hic saxo, liquidis ille coloribus

Solers nunc hominem ponere, nunc DEUM.

Aut cujusvis alterius notæ Dædali, quorum nomina ac monumenta sunt in pretio, tam artificiose & subtiliter fabricata, ut sæpe ipsam naturam manus operæ superare videantur, in inclita præsertim Silesiæ metropoli desiderare quisquam possit. Ut maxime autem ex libris officiorum Ciceronis abunde satis appareat, illum quoque Romanæ facundiæ Principem, illum Consulem Romanum opificibus iniquiorem fuisse, cumprimisque eas artes improbasse, quæ voluptatum sunt ministræ: tamen cum ea sit hominum multitudo, cui neque agri suppetant, neque occasio sit necessariis artibus alendi sese; magis est, ut assentiar magno Germaniæ Philosopho, nec superva-

cuas

cuas quidem illas, ut videntur, artes, plane improbandas, ac supervacuas censeretur debere iudicanti, cum præsertim vitæ elegantiorē, ornatiorē, instructiorēque reddant; et si dolendum sit, eas avaritiæ, luxuriæque præbere occasionem; sed præstare huiusmodi artifices aliquid operis facere, quam otio torpescere, aut aliorum rei familiari vim atque insidias parare. Quin videtur natura ipsa varietatem istam, & elegantiam artium suo exemplo comprobare, ut quæ non pauciora delectationi, quam necessitati procreavit: nonnulla etiam, si non perniciofa & supervacanea videri queant, cum aut usus nobis occultos habeant, aut saltem ad ornatum universi pertineant.

§. 150.

MAGNA TEXTORUM FREQUENTIA.

Inter eos porro opifices, qui & omnium maxime utiles & summe necessarii sunt, magna Textorum passim reperitur frequentia: qui cum pannos laneos, tum telas lineas, easque vel simplici filo, vel figuris variegatas, aut coloribus etiam distinctas, ut & mezzolanam, quam vocant, incredibili copia conficiunt. Lini namque, ut diximus, felicissima hæc provincia, & quia pretium prorat, multi eo versi, & linificio occupati. Alii opus exercent, alii pecuniam conferunt: alii vendunt, alii emunt: vicissimque cum in Hungariam & vicina loca alia, tum vel maxime in Belgium divendunt; sed unde tamen telæ haud raro reportari, ac pro Belgicis venditari solent. Quomodo sane is ipse Bornitius refert, quendam olim lintea, suo caractere insignita, Belgis vendidisse, sed ab iisdem rursus cultiora & nitidiora reddita triplo charius post aliquod temporis spatium emisse. Quæ quidem politura non nisi ab industria Silesiis & aliis ad imitandum haud impossibilis.

Carbasum verò, liniei genus subtilissimum, tam anxie requiremus?

Nam

Nam ut alias regiones taceam, est profecto felicissima Silesia nostra, quæ non ignobilius telæ genus carbalo suppeditat, quod in omnes Germaniæ provincias, quid dico Germaniæ? ad remotissima loca exterarum gentium, ad Africæ usque oras (Indiarum historiæ referunt) exportatur, magno totius patriæ quæstu, majori gloriæ magmento. Verba sunt Dornavii in orat. quam de felicitate seculi nostri scripsit, pag. 302. conf. Silesiographiæ nostræ cap. VII, §. 59, p. 219, 220. ubi Fechneri carmen de ligniferis Silesiorum agris, & luteis præsertim Hirschbergensium subtilioribus à nobis insertum legitur.

§. 151.

*OPIDANI ARMORUM TRACTANDO-
RUM PERITI.*

Nec desunt ex opidanis, qui armorum tractandorum peritissimi, & quos adeo ipse sibi Gradivus, sive equitatu, sive peditatu bellum gerendum sit, commilitones adscribat. Cumque apud multas gentes plebi armorum usus interdicitur, contra in Silesia omnis plebs urbana pro facultatum ratione arma sibi comparare, & domi conservare cogitur. Et quia nostro ævo sclopetorum, sive bombardarum, quas vocant, maximus in militia usus est, loca idonea exercitiis destinata, ad quæ festis, vacuisque diebus cives conveniunt, atque in eo armorum genere exercentur, præmio victoribus proposito. Idem antiquitus balistariis exercitium, quod etiamnum passim, etsi in oblectationem magis, quàm militiæ usum, neque privatim solum, sed & in plurium opidorum panegyri, seu conventu fovendo nimirum inter populares amoris ac benevolentiae usurpatur.

Confer, quæ supra in §. de urbe Nissensi, cap. VII Silesiographiæ adnotavimus.

§. 152.

*CIVES OPIDANI AD QUID OBLI-
GENTUR?*

Tametsi verò cives majoribus commodis, prærogativis,
privi-

privilegiis, atque immunitatibus, quàm ruricolæ gaudent; unde quidem ab iis libertatem civicam jactari & prætendi haud infrequenter audias; non eò minùs tamen, ut Regi vectigalia, mercium negotiationi imposita, sic patriæ universæ, & superioribus suis ad subsidiorum exhibitiones, ipsique adeò civitati ad varia munia & obsequia, sed illa ferè extraordinaria, sunt obligati: qualia verbi gratia, si quid ad communem civitatis utilitatem ædificandum, aut instruendum sit, operas præstare; id quod viritim plerumque in sumptuum compendium fieri solet: collectas sive gabellas ad particularia universitatis onera sustinenda indictas agnoscere: ubi periculum imminet, vigilias agere: pro patriæ defensione arma sumere, & si quæ sunt id genus alia, certà ratione vix definienda, sed pro consuetudine sæpe numero, atque etiam pro necessitate indici solita; à quibus vix alii immunes, quàm qui publicum gerunt magistratum.

§. 153.

*JURAMENTUM SUBJECTIONIS, QUOD
CIVES PRÆSTANT, A FILIIS RENOVANDUM.*

Juramentum subjectionis, quod cives præstant, ad hæredes eorum non transit, ideoque à filiis semper est renovandum. Alioquin enim in cives haud magis recipiuntur, quàm advena quisquam, qui pariter hujusmodi juramentum, si in civem adsumi velit, exhibet. Respectu verò Principis aut civitatis ad hæredes & successores transitorium est: cum subditi ut Principi & suis hæredibus, ita Senatui urbico & successoribus jurare soleant.

§. 154.

*CIVIBUS QUANDO LICEAT LIBERE
DISCEDERE?*

Inter cætera libertatis capita hoc quoque est, quòd de sua
civi-

civitate cuique abscedere, atque domicilium alio transferre liceat. Nisi fortè abiturum meditetur, qui magnum æs alienum contraxit, satisfactione creditoribus nondum præstita; aut si periculum civitati, puta, obsidio immineat, nec paratus sit alium æquè idoneum substituere, qui republ. defendat. Extra hos aut similes casus libera utique civibus discessio: & quidem sine ulla detractiōe patrimonii, quæ in multis urbibus imperialibus, Augustæ, Norimbergæ, Spiræ, atque alibi recepta est. Nisi fortè in hæc ipsa quis migret loca, quæ detractiōem usurpant. Tunc enim quin jure retorsionis uti liceat, ut æqualitas servetur, dubitari non oportet. Appellatur aliàs jus talionis, cujus principia reperiuntur etiam in sacris literis, & quod non volumus fieri nobis, id non faciamus aliis. Quis enim aspernabitur idem jus sibi dici, quod ipse aliis dixit, vel dici effecit? inquit ex dicto illo Ulpianus. Idque ex naturæ edicto censuit verum Aristoteles. Usus certè ejus frequentissimus in successiōibus diversorum locorum diversis, ut quod in hoc loco in hæreditate cernenda gravamen imponitur forensi heredi, qui loci alterius est incola, id ipsum etiam obveniat hujus loci civibus, illic locorum hæreditatem aditurus.

S. 155.

*JUDÆI OLIM QUIDEM EJECTI, SED
IN MULTIS HODIE LOCIS RECEPTI.*

Judæis quondam in plerisque Silesiæ opidis habitare concessum fuit: sed qui cum hospitii jure per enormissimas usuras, syngraphas veritas, fidejussiones, pignora, anatocismos menstruos, aliasque fraudes, nimis abutentes, Christianorum exsugerent sanguinem, factum inde, ut ad instantiam Principum atque Ordinum Silesiæ Rudolphus II, Imp. gloriosissimus, septimo Kalendas Aprilis anno superioris seculi octuagesimo secundo, edictum Viennæ conderet, atque in Silesiam ab Episcopo Wratislaviensi, eodemque supræmo Præfecto publican-

dum mitteret, quo Judæi omnes unâ cum uxoribus suis, liberisque ante diem D. Joanni sacrum solum vertere, ac finibus Silesiæ excedere jussi: poenâ amissionis bonorum omnium, tam mobilium, quàm immobilium non obtemperaturis propositâ. Itâ tum ex optimo Silesiæ agro eradicatum quasi infrugiferum hoc, imo (*) noxium hominum genus: Sed qui subsecutis temporibus haud solum Zülitzii in Ducatu Oppoliensi, sed & in Glogoviensis Ducatûs metropoli rursum admissi, hujusmodi patronos invenerunt, ut melior forte illorum conditio, quàm Christianorum hæctenus visa fuerit.

(*) Nimirum quanto fraudulentum hoc hominum genus damno sit rebus publicis, nemo nescit, & tamen ferimus: quam capitales isti Christi crucifixoies Christianorum quoque sint inimici, experientiâ habemus cognitum, & tamen patimur: quam hi sanguisugæ non sanguini tantum, sed & vitæ Christicolarum inhient insidenturq; exemplis docemur, & tamen aditum iis in fundos nostros, in domos, in cameras, non præcludimus, lucro modico eoque privato, cujus ex re qualibet, etiam scetenti, bonum odorem credimus, ita excæcati, ut lucrum ingens & publicum, quod per deceptores hujusmodi tam insistoribus, artificibus & opificibus, quam ipsis communitatibus decedit, non videamus, aut boni communis incurri videre nolumus. Quantas clades & turbas Bohemiæ, Pragæ sigillatim dederit fæx ista, ex Balbino, Lupacio, Dubravio, Cosma & Goldasto discimus, & in nostra etiam Silesia per quatuor seculorum decursum, multa quidem fortunæ varietate, nidificavit. Sane jam anno salutis 1324 Joannes Bohemiæ Rex coactus fuit tum severius in Judæos animadvertere, tum gravioris juramenti modum coram judicibus observandum illis præscribere, quod complures magnæ prosapiæ viros fraudibus suis, pejerationibus & usuris circumvenissent, & ad paupertatem ac incitas redegissent. Quam ob causam etiam Boleslaus, Dux Lignicensis & Brigenfis, anno 1328 Judæo cuidam opulentiori multam 8000 florenorum dictasse scribitur in Silesiorum annalibus. Joannes etiam Bohemiæ Rex ante laudatus anno 1342 Wratlaviensibus potestatem fecit universos lapides, quotquot in cœmiterio Judæorum tam super quam sub terra inveniri possent, effodiendi, auferendi ac devehendi, inque usus reparandis muris necessarios, ubicunque Consules pro prudentia sua opus esse judicaverint, convertendi, nulla obstante sive Judæorum sive alterius cujusque contradictione.

Anno 1401 in majore Glogovia Christum sub specie panis latitantem summo habuere contemptui, sed in ignem propterea conjecti & combusti irreverentiæ poenas dederunt.

Anno 1448 fontes Silesiæ veneno inficientes magnum Christianorum numerum peremerunt, sed ad rogam dammati, in igne luere coacti sunt, quod per aquam peccaverant.

Circa annum 1451 zelosissimus ille non tantum adversus hæreticos, fraticellos præsertim, sed & contra Hebræos inquisitor S. Joannes Capistranus Silesiam ingressus, de irreverentiâ & ignominia erga sacram Hostiam iterata maxime anno 1453 eos accusavit, tantumque effecit, ut Wratislaviæ, Strigoviæ, Javorini & Svidnicii mortem rursus ignominiosam in flammis oppetere qui fuere rei, & reliqui sedibus suis Wratislaviæ præcipue cedere coacti sunt. Quam immani ausu impiissimi sceleratissimique mortalium illo tempore in Christum Eucharisticam (licet impassibilem, ut in scholis loquimur) vere autem in Christianum puerulum sævierint, in vita dicti sancti Capistrani sequentibus refertur: In eadem Wratislaviensi urbe admodum horrendus contigit casus, iste videlicet: Rusticus quidam vendiderat Judæis hostias sacratas novem, quas illi linteo superimpositas virgulis cædebant, irrisorie repetentes: *Hic est Deus Christianorum.* Atqui ita vere esse ille demonstravit, è misso ex foraminulis copioso sanguine, qui linteum intinxit. Re patefacta pro inquisitoris munere Capistranus comprehendit plurimos, torturæ subdidit, crimenque falsos flammis subjecit. Dum hæc agerentur, accessit mulier ab hebraismo conversa narravitque, se vidisse ab illis Hebræis projectam in ignem sacram hostiam ter resiliisse illæsam, conversamque tunc vetulam, quæ protinus Deum verum confessa adoravit, indignati facinus Judæi eam occiderunt, & in obscuro angulo sepelierunt. Insuper dixit furatos puerulum Christianum optimis cibis impinguisse, & deinde in cado inter clavorum aculeos volutum occidisse, sanguinem sacrificasse, & ad propinquas Synagogas misisse, corpusculum in penetralibus ædium condidisse. Missi qui rei veritatem inquirerent, inventa sunt corpora, distribuireque tanquam martyrum reliquias Capistranus. combusti sunt rusticus & Judæi XLI scelerum participes, reliqui extra Regis Ladislai dominium acti in exilium, relictis filiis septennio minoribus, qui Capistrani consilio baptizati sunt, & Christianorum traditi disciplinæ. Ita licuisse, etsi in adversa alii sistant opinione, docto probavit tractatu multorumque testimoniis, quæ Ladislao transmisit. Synagogæ Magister se strangulavit, aliosque habuit imita-

tores. Ladislai pater Albertus Cæsar ob simile facinus duo millia Judæorum una inclusa domo flammis consumsit.

Sed audiat etiam *Extensius* ex litteris Episcopi Wratislaviensis, quibus rogavit finire processum cum Judæis, antequam Capistranus abeat ex urbe Wratislaviensi: Cæterum sincero affectu affectamus, quatenus P. V. R. assumtis venerabilibus viris Dominis Capituli nostræ Ecclesiæ Wratislaviensis, fratribus in Christo nobis sincere dilectis, casum venerandissimi & præcolendi sacramenti corporis Domini nostri Jesu Christi examinatione & mediis salutarioribus dignetur terminare, ne ex ejus indecisa dilatione contrarium quidquam dici aut scandalum valeat suscitari, in gratam complacentiam bonis gentibus rependendam; nos enim tantis tribulationum infestationibus ex insultatione Ecclesiasticæ libertatis prægravamur, curis distrahimur innumeris ac crebra reddimur anxietate solliciti, qualiter præcis ductis Ecclesiam nostram, quam in antiquæ servitutis opprobria redigere moliantur, in libertatis gratia & pulchritudine pacis amœnissima ad divini nominis gloriam & profectum subditorum nostrorum conservare valeamus, ita ut casui huic, prout sua exigit celsitudo, personaliter consulere non valeamus. Datum Nissæ proxima feria quinta ante festum S. Viti anno 1453. Petrus Dei gratia Episcopus Wratislav.

Anno D. 1454, d. 11 Maji Suidnicio Judæi pulsi sunt (inquit Crugerus) in æterna tempora ob inhonoratam, imo flagitiose tractatam sacram Eucharistiam. Ladislaus subinde Rex Bohemiæ Synagogam insuper eorum, ubi maleficium perpetratum fuerat, urbi donavit, quæ Ecclesiam inde corporis Christi confecit. Eadem causa Wratislavia ejecti sunt scelerati apellæ, mensa in quam effudit se sanguis prodigiose è puncturis hostiæ in curiæ loco occultiore supra reliquum ædificium nostræ etiam memoria asservabatur.

Licet autem zelo Capistrani Wratislavia tunc pulsi fuerint, haud tamen diu emanerunt, cum anno 1492 ob similes insolentias aliasque causas Wratislaviæ rursus igne, & an. 1468 Nissæ proseriptione puniti fuerint. Anno 1480 Dux Joannes Saganensis Glogovia majori laudabiliter pulsus omnem in perpetua tempora prohibuit aditum, ubi tamen, ut infra dicetur, hodie nidos iterum fixerunt.

Anno 1505 duo Principes Oelsnenses & Monsterbergenses, Adalbertus & Carolus, legem publicarunt, ut hostes illi crucifixi Domini Jesu Christi ob fraudes & usuras ex omni ditionum suarum communitate excluderentur in perpetuum: At videntur brevi post intervallo Olsnam redeundi

accepisse licentiam, cum anno 1535 ibidem Biblia hebraica typis dederint, ab horrenda illius anni tempestate, Olsnæ præsertim horride grassante, penitus dispersa.

Anno 1543 decem Judæos cum septem suæ gentis scæminis ob venenum fontibus injectum Svidnicii ultricibus flammis fuerunt suffocati.

Henelii præterea de Judæis, quam contextit in *Breslographia renovata*, historiam non prætereamus. Judæi, scribit ille, quondam per totam Silesiam fere dispersi fuere, usque adeo, ut jus habendi Judæos pars esse territorii ac regalium censeretur. Quomodo quidem Carolus IV Imp. inter alia privilegia, quæ Ecclesiæ Wratislaviensi concessit, plenam eidem in Judæos sub dominio suo jurisdictionem A. C. 1357 confirmavit; ita quidem, ut nec evocare illos aut ad aliud forum trahere cuiquam liceret: ut mirum non sit, si Wratislaviæ quoque multi & frequentes fuerint, plateæ quam inhabitarunt, Synagogæque ac cœmiterii eorum nominibus, quæ hodieque supersunt, præter lapides passim in compitis positos, qui ex cœmiterio illo suburbano in urbem sunt translati, id ipsum abunde attestantibus. At vero quia usuris atque imposturis suis immane quantum incolis nocebant, Senatus Ampliss. A. C. 1454 eos urbe pellendos atque eliminandos censuit, sequenti mox anno à Ladislao Hungariæ ac Bojohemiæ Rege privilegium consequutus, ne ullo deinceps tempore sedes illis & domicilia præbere teneretur. Eum sequuti etiam longo post intervallo Principes atque Ordines Silesiæ reliqui a Rudolpho II Cæsare conjunctis precibus impetrarunt, ut edicto Anno Chr. 1582 publicato Judæi omnes cum uxoribus suis liberisque Silesia excedere, salva tamen in nundinis publicis negotiandi libertate, juberentur. Tamen si vero mortalium pessimi eo minus alicubi retenti, in aliis quoque locis ex illo tempore irreperunt, ac numerosa magis quam fructuosa sobole sic sese dilatarunt, ut è tribus tantum sororibus Glogoviæ, quæ major appellatur, progenerata adhuc viva præter ea, quæ vel horrenda incendia & belli asperitas pepulit, vel grassata sæpius pestilentia absorbuit, anno hujus seculi undequadagesimo ducenta & plura capita numerata fuisse publica fide compertum sit: Wratislavia tamen, ut illos reciperet, aut extra nundinas admitteret, nullo sibi pacto persuaderi passa fuit. *Hæc Henelius.* Sed hodie tamen rursus ibi sat magna versantur frequentia.

Non pigebit hic adscribere, quod in libello, cui titulus: *SORBERIANA*, legitur: Sorberium nempe aliquando ex Judæo magni nominis Menasse Ben-Israel, cum quo familiariter conversatus est, experiri voluisse,

luisse, quid eum à religione Christiana Romana absterret, illum autem nihil objecisse præter Legis Mosaicæ auctoritatem, nulli alii cessuram ex Dei sibi constantis promisso, nec non Judæorum admirabilem subsistentiam in medio hostium, ut erat illa rubi in medio igois, cujus considerationi addidit, notandum, inter Christianos nō tolerari genus quoddam hominum minime malum, (Anabaptistas intellexit) quod bella omnia & persecutiones religionis causa damnat, cum interea locus sit ubique Judæis, qui sperant se potituros aliquando summo imperio, & nationes, in quarum medio degunt, internecioni destinant. Quod cum ultro gloriabundi fateantur & tamen tolerantur, ideo singularis Dei providentia exinde perspicenda sit, quæ sævituros hostes inhibeat. Notatu dignum quoque est carmen Barlæi, honori prædicti Menasis Ben-Israel, cum notas in librum Geneleos ederet, dicatum, propter quod tamen Barlæus à multis reprehensus & semijudæus adpellatus fuit. Id autem hujus tenoris est:

*Quæ caelos terrasque manus, spacioaque Nerei
Æquora, & immensas quas habet orbis opes,
Condiderit, mersumque alta caligine mundum,
Jussit imperis ilicet esse suis,
Differit Isacides, & facta ingentia pandit,
Et nondum exhaustum contrahit arte Deum.*
*Hic atavos Patresque suos & verba recenset
Sensaque Talmudicæ relligiosa scholæ.
Vera placent, placet egregiis conatibus auctor,
Et pietas fidei disparis ista placet.
Cum clorum est coluisse Deum: non unius avi,
Non populi unius credimus esse pium.*
*Si sapimus diversa, Deo vivamus amici,
Relique mens præcio constet ubique suo.
Hæc fidei vox summa mea est, hæc crede Menasse,
Sic ero Christiades, sic eris Abramides.*

Sorberio & Barlæo tertium addimus Hoelium, qui in epistolis suis Anglicis pag. 143 de causa, cur Judæi ex Hispania tota ejecti fuerint, ita scribit: *There liv'd here also in times past a great number of Jews till they were expelled by Ferdinand, and as I have read in an old Spanish Legend, the cause was this. The King had a young Prince to his son, who was us'd to play with a Jewish Doctor that was a bout the court, who had a Ball of Gold in a string hanging down his breast; the little Prince one day snatch'd away*

the said golden Ball, and canied it to the next room, the Ball being hollow, open'd, and within there was paint'd our saviour kissing a Jew's trait: Hereupon they were all suddenly distress'd and exterminat'd, yet i believe in Portugal there lurks yet quod store of them; Das heist: Es lebten hier auch in vergangenen Zeiten eine grosse Anzahl Juden / biß sie durch Ferdinandum Catholicum vertrieben wurden / und wie ich in einem alten Spanischen legenden gelesen habe / war dieses die Ursache: Der König hatte einen jungen Prinzen zu seinem Sohne / welcher mit einem Jüdischen Doctor, der am Hofe war / zu spielen pflegte / der eine güldne Kugel an einem Bande von seiner Brust herunter hangen hatte. Der kleine Prinz rißte ihm eines Tages obgedachte güldene Kugel unversehens hinweg / und trug die selbe in das nechste Zimmer. Weil sie nun hole war / öffnete er sie / und fand darinnen gemahlet / daß Christus das membrum virile eines Juden küßte. Hierauff wurden sie geschwinde versagt und ausgerottet. Doch glaube ich / daß sich noch eine grosse Menge von diesen Hunden in Portugall auffhalten.

Nos aut plenam hujus populi conversionem, aut eliminationem ex nostris provinciis cordicitus quidem exoptamus, vix tamen unum alterumve speramus.

§. 156.

RUSTICORUM ETYMON & CONDITIO.

In pagis sunt præter nobilium ambactos *Rustici*, qui Germanico sermone vulgo *Bauern* dicuntur, prout singuli ein *Baur*: Voce contracta à *Bauer* / quæ proprie significata agricolorem, agricolam, sive colonum; nam *Bauen* est colere, a quo etiam *Colonus* latinis dictus est. Et sunt illi quidem deterioris, quam opidani, conditionis, asperrimæ tamen illi Romanis legibus descriptæ servituti minime obnoxii; homines quippe liberi, & quorum quisque non minus, quam apud veteres Germanos, suam sedem, suos penates regit: Cæterum Domino suo arctiori subjectionis nexu devinctus, cum primis que ad præstationes quasdam, & operas villicas obligatus.

hhh hh

§. 157.

§. 157.

**RUSTICORUM PRÆSTATIONES ALIÆ
IN PECUNIA, ALIÆ IN REBUS ALIIS
CONSISTUNT.**

Præstationes rusticorum consistunt in censu Dominis solvendo, dum nimirum Coloni singuli pro mensura agri, numerove hubarum non modo certam pecuniæ summam, & aliquot frumenti modios, sed & gallinas, anseres, ova, pernas, piper etiam alicubi, & id genus alia, singulis annis, stato tempore, præbere coguntur. Cujusmodi quidem præstationes in veteribus diplomatis honorantiæ, *Ehrungen* / dicuntur, eam opinor ob causam, quod hujusmodi munuscula ultro olim honoris causa porrigi solita, sed quæ hodie in necessitatem quasi debiti sunt detorta: atque ita Symmachi verbis, quod in principio beneficium fuit, usu atque ætate factum est debitum.

§. 158.

**OPERARUM, QUAS RUSTICI DOMINO
PRÆSTANT, NOMEN, & NOMINIS
ORIGO.**

Servitia sive operæ, quæ rustici contemplatione fundorum suorum, quos à Dominis recognoscunt, sive ex conventionem, sive ex præscriptione, sive ex concessione Principis una cum servitiis istis investientis, præstare tenentur, nonnullis corvata, vernaculo sermone *Roboten*, à Polonico *Robota*, itemque *Fronen* / vel *Fron-Dienste* / nuncupantur. Ab antiquo nimirum vocabulo *Fron* / quod sacrum significat, quia juxta Romanos sacræ libertatis, quæ per manumissionem contigit, remuneratio. Sicut & *Fron-Bott* / quasi sacer nuncius dicitur, *der an Statt des Richters was gebeut oder verbeut* / an dem man sich nicht vergreifen kan. Et-
sima-

si magis est, ut Besoldo adsentiar, qui Fron esse publicum, sive commune docet, quomodo Fron-Fast / gemeine Fast / Fron-Bott publicus nuncius, & alia.

§. 159.

OPERARUM VARIETAS.

Est autem operarum istarum duplex fere consideratio: primum enim quoad modum exercendi & præstandi, alia non nisi jumentorum opera, alia sine hac manibus hominum perfici possunt. Illas præstant suis sumptibus Coloni, qui tantum agrorum possident, ut equos aut boves aratorios alere queant, quos specialiter Bauren / itemque hubarios Hüffner / aut Hübner / & operas illas Pflug-Dienste appellamus, quales nimirum sunt: agros excolere arando, fruges in horrea convehere, simum in agros, frumenta in vicinas urbes exportare, ligna tam καύσιμα, quam ἐργασίμα, aliamve materiam ædificiis exstruendis, aut reparandis necessariam, cerevisiam ac vinum advehere, currus & bigas ad aliam quamcunque vecturam præbere, & si quæ sunt his similes. Pauperiores autem, qui non habent integrum mansum vel hubam, sed vel hortum duntaxat aut domunculam, Gärtner und Häusel-Leute / saltem ad manuaras operas (etsi nec alteri illi ab harum nonnullis plane immunes) tenentur: puta, ut litteras aliò perferant, fimi cumulos disponant, messem & tritum faciant, foenum & ligna secant, in venatione aut piscatu auxilium præstent, ædificiis exstruendis ac reficiendis manus admoveant, linum ad cannabim tractent, oves tondent, periculosis temporibus excubias agant, & ad quidquid adeo muneris interpellantur, ut id edant, sint parati. Sed hæc tamen, ut, quantum satis est, cibi, potusque iis, non secus quam liberis olim à Patronis præbeatur, ac propterea certum solvatur pretium, pauculis fortean diebus exceptis, quibus etiam proprio victu atque impensis operæ sunt edendæ.

h h h h h 2

§. 160.

§. 160.

OPERÆ QUÆDAM CERTÆ, QUÆDAM
INCERTÆ: ET QUARATIONE HÆ MO-
DERANDÆ.

Deinde quoad quantitatem distribuuntur operæ, ut quædam sint certæ, determinatæ, & ad certos dies, aliasve circumstantias restrictæ, verbi gratia: in vere tot dies cum aratro, in messe tot dies cum curru, servire, tot terræ petias excolere, die uno atque altero fœnum secare, &c. quædam incertæ, indefinitæ, indistinctæ, ungemessene Dienst / quæ ex arbitrio pendent dominorum, ex æquo tamen & bono, juxta Ducatus cujusque consuetudinem & observantiam, sic moderandæ, ut nec colonorum, qui non omnes tam innocentes hodie, ac quieti, minimeque male cogitantes, aut quibus circumscriptio ignota sit, & fraus, & quodcumque in foro malum nascitur, uti Valentiniano, Valenti & Gratiano AAA. Marco Catoni, Senecæ & aliis visum fuit, sed mutatis rerum vicibus callidi, magnam partem refractarii & contumaces, mox etiam daturi progeniem vitiosorem, petulantia, quam par est, sit major: nec liberum dominorum arbitrium, quorum auribus nulla fere Musica suavius insonat, quam illa:

*Rustica gens est optima flens, & pessima ridens,
in tyrannidem & atrocem sævitiam abeat.*

§. 161.

SUBDITI INTOLERABILI JUGO GRA-
VATI QUARATIONE JUVANDI A PRIN-
CIPIBVS.

Enimvero si intolerabile sit jugum, quod imponitur, & nihil non per vim atque impressionem extorquere pergatur, subditis quidem ex pio Joannis Ferrarii consilio, Domini suppliciter compellendi veniunt: quibus si officii aliquod, atque
pieta-

pietatis erga DEUM justum vindicem omnium, atque remuneratorem fuerit, vel suas contrahere, & jugum subditorum relaxare, ac tolerabilius reddere non desinent, ne clamor miserorum ex Ægypto illa in cœlum tandem elevatus vindictam desuper accelerari faciat. Hoc ne fiat, Princeps ac Præfecti eorundem, aliique superiores conquerentibus, vel etiam si taceant illi, pro imperii dignitate ex officio graviter providere, & ut Domini à vexationibus, & iniquis exactionibus, malique tractatione desistant, opportunum adhibere remedium & possunt, & debent. Sane cum ea tempestate, quæ servitutum jus adhuc integrum fuit, servis tamen, qui à Dominis suis asperius tractati, vel durius habiti essent, ad ædem sacram, vel statuum Principum tanquam asylum præsidii ergo confugere licuerit, Præfectusque urbis, itemque Proconsul aut Præses provinciæ querelas servorum de sævitia dominorum audire soliti sint, ut constat ex quam plurimis juris nostri locis: multo accuratius etiamnum servitutum usu inter Christianos sublato cavendum erit, ne, qui subditos suos sibi à DEO opt. max. commissos non deglubendos, sed pascendos acceperere, cum Pharaone magis, magisque affligant, ac vilissimorum instar mancipiorum, aut velut pecora campi tractare præsumant. Aureum Senecæ, quem nunquam sine elogio nominandum censent viri magni, monitum nec tam inscribendum chartis, quam uniuscujusque memoriæ. *Servis imperare moderate laus est: & in mancipio cogitandum est, non quantum illud impune pati possit, sed quantum tibi permittit æquis bonique natura, quæ parcere etiam captivis, & pretio paratis jubet; quanto justius hominibus liberis, ingenuis honestis, non ut mancipiis abuti, sed his, quos gradu antecedas, quorumque tibi tradita non servitus, sed tutela.*

§. 162.

SUBDITOS CLEMENTER TRACTAN-
DOS ESSE, SANXIT CAROLVS MAGNVS.

Carolus Magnus novi Auctor imperii, qui id à Romanis vel potius Barbaris (nam ii dominabantur in Italia) ad Francos, Germanosque transtulit, is, inquam, palam in suis Capitularibus (ita constitutiones Regias vocabant) sanxit, ut omnes Domini temporales clementer tractent subditos, sive in exigendis operibus, sive in aliis debitis, scientes fratres suos esse, & unum secum Patrem habere DEUM, ad quem clamant omnes: Pater noster, qui es in cœlis. Quod utinam plerique nobiles cum animis suis diligentius expendere, non ita profecto subditos suos, quos haud modo quoad cognationem illam, quam inter omnes homines natura constituit, sed & quoad conditionem salutis æternæ fratres habent, excoriant: non ita miserorum rusticorum veluti quintam essentiam sanguinis atque medullæ ossium sine ulla gratia & commiseratione extraherent, & exhaurirent, aut ministris id & officialibus suis, quos magnam partem heris crudeliores esse constat, permitterent.

§. 163.

LIGNICENSES & BREGENSES SUBDI-
TI PRÆ CÆTERIS BENIGNE HABENTVR.

Quod si ulla est in Silesia eparchia, in qua minus de civitate Dominorum conqueri habeant rustici, Lignicenses mercede, ac Bregenses huc usque fuerunt Ducatus, eo nimirum, quod inibi locorum interpellati suppliciter à rusticis Principes, eorumve curiæ illustres, sic ipsis auxilium suum impertiri soleant, ut haud sine periculo esse Domini experiantur, si suos immodicis novis, atque ab antiquo non impositis oneribus subjugare velint.

§. 164.

§. 164.

OPPOLIENSES AC RATIBORIENS. SATIS HUMANE, SI OBSERVETUR CONSTITUTIO.

Sed & in Ducatibus Oppolienſi ac Ratiborienſi de ſerviſiis ruſticorum conſtitutio exſtat ſatis humana, in Schickfuſi Sileſia cap. ult. libri tertii legenda. Sed quæ tamen, num hodieque ad amuſſim obſervetur, haud immerito dubito.

Septem aut octo paragraphis Henelianis præcedentibus magis explicandis ex Limnæi de Jur. Publ. Libro 6. cap. 4 ſequentia juvat annexere:

Ruſticorum onera aut conſiſtunt in operis & ſerviſiis, aut in penſione, aut mixtam aliquam obtinent ſpeciem. Serviant autem licet ruſtici, revera tamen ſervi non ſunt, ſed liberi, unde & contrahere atque teſtari poſſunt; Sichardus ad l. 1. cod. de oper. liber. num. 24. Servitia & opera à ruſticis, quæ dominis debentur, partim ex jure ſubjectionis ſunt, partim ex conventionem, partim denique ex præſcriptione. Sunt vero quoad exercendū duplices. Aut enim tenentur perficere, dicta Pflug-Dienſte / Wagen-Dienſte / Bauer-Zuhren. Haſ qui præſtant, alicubi vocantur Ausſpanner / Pferdner / Zuſſner. De hiſ, aut & quatenus ſerviſia vel operas ad adificia Dominorum extruenda præſtare teneantur? tractat Berlichius p. 2. conſcluſ. practica. 65. per totum. Aut ſunt alterius generis, quæ manu corporeque principaliter proprio expediuntur, quæ Hand-Zronen dicuntur, als Getreidig abſchneiden / Zeu machen / Botſchaftlauffen / ad caſtra Domini excubare. Berlich. d. p. 2. conſcluſ. 64. n. 4. & ſeqq. Ha quæ manu expediuntur dicuntur Hand-Zron oder Hand-Dienſte / & alibi Tagwerck / Zronwerck / & quæ præſtant, Hand-Zroner / Hinter-Siedler / Söldner / Rötener / Rotſaffen &c. Ruſſus utriusque generis opera aut determinata ſunt, aut indeterminata. Determinata vocantur: geſetzte Dienſte / gemeſſene Zron und Dienſt; videlicet quod in menſe vel anno ſemel, bis, terve Domino ſervire debeant; Quorū ſum pertinent die benampte Zron-Tage / Schnitt-Meyhe / und Zeu-Tage. Mingius de ſuperioritate territorial. c. 6. n. 79. De quibus rara eſt diſcepio, cum qui eas tantum debeant, ultra determinationem

tionem gravari non possit. c. dilecto extr. de offic. Archidiacon. l. penult. §. caveant. C. de agricol. & censit. Rosenthal. de feud. c. 5. conclus. 71. n. 3. Vultejus volum. 2. consil. Marburg. consil. 30. n. 210. Knichen. de pactis vestitur. l. 2. c. 5. n. 26. Duo tamen sunt, quæ hic moveri possunt. Primum, si rustici dicant, se servitia aliqua aliquandiu precario præstitisse, nec amplius ad præstanda ea cogi posse: Nobilis vero contra asserat, se ista servitia jure suo exegisse, adque ea impofterum rusticos teneri obsistere, cui affirmationis incumbat probatio? Domino incumbere probationem, nisi appareat de titulo, & jussu causa, ex qua bona ejus fides colligi possit, putat Bart. in L. 1. §. hoc interdicto. n. 11. ff. de itin. actusque privat. Hunc sequitur post Capollam, & Menochium, Daniel Moellerus Lib. 4. semeltr. c. 8. n. 2. Secundo si rustici ex conventionione cum Domino facta, loco servitiorum annuatim certam pecunia summam, vel certos frumenti modios exsolverint, idque usque ad triginta continuaverint annos, an hac non obstante præscriptione Domini ad voluntatem, & jussu, servitia ut præstent, compelli queant? Ita censet Hufanus de hominibus propriis c. 2. n. 32. Idem expresse statuit Elector Brandenburgicus, in consuet. sua de anno 1550. Köppen part. 1. decis. 3. n. 12 & 13. Et Camera approbatum memorat Mynsing. cent. 1. observ. 13. Gail. 2. observ. 73. n. 2. Indeterminata, ungemessene Fronen / sunt, quæ nec tempus, nec numerum habent, sed toties præstanda veniunt, quoties exiguntur. Has quæ à rusticis exspectant, plerumque arbitrantur, die Bauren müßten ihnen leisten und thun / was sie / und wann sie wollen / cum tamen revera referri debeant ad arbitrium boni viri arg. l. libertas. 30. ff. de oper. libert. underechte monet Gail. 2. obs. 62. n. 12, ad superiorum officium pertinere, ut provideant, ne Dominorum arbitria in cyclopæam servitiam transcant, neque subditi assiduus operis, angariis, & partangariis ita graventur, ut vix eis suppetere possit tempus, se & suos alendi. Quin nec Domini permitti illud debebat, miseros suos rusticos jam dudum laboribus quotidianis, totam per septimanam fractos atque debilitatos, die Dominica, aut festiva alia, literas alio ut deferant, tabellariorum munere cogere. Matth. Coler. Lib. 1. de process. execut. c. 9. n. 58. Id enim religio non patitur, nec charitas admittit Christiana. Sed ab ea, cheu! quantum alii recesserunt? Plane & illud inconveniens est, quod rusticos à Nobilibus suis aliò, ut tabellarios, vel nuncios ablegatos, præferim ad Civitates, plerumque inopes rerum & viatici, alii stipe elargita cogantur nutrire, hocque modo Nobilium ad servitia conferre. Quod si rustici indeterminata servitia per

per decennium, vel vicennium, exhibuerunt, Nobiles in legitimâ possessione vel quasi, constitutos certum est. Knichen d. lib. 2, de vell. part. c. 3. n. 48. Von den ungemessenen Grohndiensten vid. totum Camer. in causa der vier Dörffer in Satgaw contra Hanaw anno 1553. Rosenthal de feud. c. 5, conclus. 71. Pensiones rusticorum variæ sunt, nec ubique uniformes, partim consuetudo regionis variat, partim pactum & obligatio. Huc autem pertinent Kornpacht/Geldpacht / die dritte oder vierte Garbe/ Abzug/ Silberzins/ Schatzung/ Zinsgeld/ Sack/ Behend/ Wachs/ Fastnachts-Leyer/ Pfingst-Bäse/ Garten-Züner/ Rauch-Züner/ Fastnachts-Züner/ Pfingst-Züner/ Herbst-Züner/ Sommer-Züner/ Leib-Züner/ Haupt-Züner / & ejus generis alia. In nonnullis Germaniæ locis adhuc hodiè quoque habentur homines ferè proprii, oder Leibeigene/ Wehner in observ. pract. verb. Leibeigenschaft. Illi non tantum solvunt Leibherren/ respectu der Leibeigenschaft / verum etiam nobilibus suis emolumenta successoria debent, als Erbrecht/ Hauptrecht/ Weydemahl/ als ein Hauptvieh/ bestes Kleid / das sie nach ihrem Abschied dem Herrn verfallen und lassen müssen. Pro quo tamen ferè certam pecunie summam ex æquitate persolvunt. Wehner d. tract. verb. Weydemahl. De his & aliis vide Mingium d. l. n. 20. Sique rusticorum privilegia scire anhelat, Choppinica in re Commentarius est, suo dignus autore.

§. 165.

PRÆDIORUM LIBERORUM, & SCULTE-
TIARUM HÆREDITARIARUM CON-
STITUTIO.

Atque hæc ordinaria ferè rusticorum sive obsequia, sive servitia: à quibus per ministros saltem vel operarios exhibendis nulla bona ruri, atque intra villarum collimitia comprehensa eximuntur, sive nobilium sint, sive Clericorum, sive civium, nisi vel antiquitus, vel ex singulari concessione libertatem sive in totum, sive pro parte fuerint consequuta. Quomodo sanè passim reperiuntur prædia libera, Scultetiæ præsertim, quas vocant hæreditariæ. Sed quæ tamen non sic dicta, quod bona Sculteti omnino hæreditaria sint & allodialia;

sed quod ipsum Scultetiae officium sit hereditarium. Bona certe ipsa passim locorum in feudum à Dominis recognoscuntur, taliaque habentur non modò, si id investiturae disertis verbis exprimant, sed & per conjecturas idem probari possit. Quales quidem esse creduntur, v. g. Si investiturae inserta sit clausula ista, quod Scultetia sit concessa Mævio, & ejus heredibus, filiabus sicut filiis, *Töchter als Söhne/oder den Töchtern so wohl als den Söhnen/* eo nimirum, quod alioqui constet, in bonis allodialibus non minus succedere filias ac filios, nec opus esse speciali foeminarum vocatone. Unde quidem, si casus eveniret, ut Scultetus hujusmodi hereditarius decederet, nullis relictis liberis neque filiabus neque filiis, non dubitanter pronunciandum esset, Scultetiam hanc devolvi ad Dominum, utpote extinctis iis omnibus, in quorum personam concepta sit investiturae pactio, quod & ita pronunciatum fuisse, testatur Schiferdegkerus. Parilis conjectura, si in Scultetorum hereditariorum investituris mentio fiat servitii militaris *eines Pferde- oder Ross-Dienstes/* (Nobilium enim est *Ritterdienst*) ad quod præstandum illi obstringuntur: Siquidem certum est, hujusmodi servitii præstationem esse notam feudi propriam, per quam feudum demonstrari in terminis complures attestantur. Idemque est, si servitii nomine certa pensio præstanda sit, quomodo in investituris quibusdam legitur, unà cum servitio certam pensionem eamque annuam esse solvendam, puta aliquot libras ceræ, piperis, itemque gallinarum certum numerum; quæ quidem omnia in signum recognitionis penduntur, & feudum improprium esse demonstrant, ut communis est opinio. Nec aliud dicendum, si vel in pactis investiturarum provisum sit, ut Sculteti teneantur petere renovationem investiturae: vel si alienatio permessa sit non nisi accedente Domini consensu: vel denique si excipiantur certæ quædam fundi partes, quæ sint hereditariae, ut cum investiturarum literis scriptum est, *daß ein Scholß*
sold

solch Erb-Gerichte samt seinen Erben/Töchtern also wohl als den Söhnen/besitzen und haben sollen; tandem autem subiiciatur: Daß der Scholtz zu solchem Gerichte auch fünf Eberschare erblich habe.

§. 166.

*COLLECTÆ PVBLICÆ & PROVINCIA-
les, atq; onera, quæ extra ordinem sunt, rusti-
cis incumbunt belli præsertim
tempore.*

Præter hæc verò haud modò collectæ publicæ & provinciales, sed & multa onera extra ordinem, belli potissimum tempore, rusticis incumbunt, dum nimirum hospitia militibus præbere, currus ad expeditionem bellicam, commeatumve transvehendum unà cum equis & servis, equos item postis subministrare, pluraque alia publicè necessaria facere coguntur: quibus dici non potest, quantopere aggraventur; extraordinariis quippe collationibus istis ordinarias plerumque superantibus. Verùm bellum commune malum multa secum trahit mala, à singulis æquo animo ferenda, cum spe, brevi fore, ut, quod belli calamitas introduxit, id pacis sopiat lenitas.

§. 167.

OPIFICES IN PAGIS NON PAUCI.

Neque paucos verò in pagis quoque reperire est opifices, ac præsertim textores. Quod licet cum præjudicio incolarum urbium vicinarum conjunctura esse videatur; compendii tamen quæstus, nec non consuetudinis ratio passim locorum prævaluit: præterquam quòd multi quoque de collocandis in villas suas opificibus peculiariter à Principibus investiti.

§. 168.

*LINIFICIUM RUSTICI MONTANI
OPEROSE TRACTANT.*

Ad linificium certè rusticorum foeminae, ancillae, filiaeque familias præcipuam operam conferunt, adeò ut in multis pagis, montanis præsertim, ne mares quidem à colopenso, & filis ducendis, abstineant. Unde conventus turbæ villæ, vulgò *Spinnstuben* / & *zum Rocken gehen*: ac nisi hoc hominum genus protractioni & copiae filorum subveniret, operæ telarum sæpe intermissæ cessarent.

CAPUT IX. MAGISTRATUS SILE- SIÆ SUPERIOR.

SUMMARIUM

Henelii:

- §. 1. Magistratus superior in Silesia
penes Regem Bohemia.
§. 2. Qua occasione Silesia Principes
à Polonis desciverint?
§. 3. Qua ratione in Jura Regis Bo-
hemia transferunt?
§. 4. Fridericus Barbarossa Polono-
rum victor Ducem illorum Bo-
leslaum cogit ad cedendam Vla-
dislao pulso Silesiam.
§. 5. Quibus conditionibus Impera-
tor veniam Polonorum Duci de-
derit?
§. 6. Polonia Romanorum Imperato-
ri tributaria, Wratislao Bohe-
mia Duci, postea Regi, tribu-
tum dare cogitur, & ipsa Bohe-
mia Regi tribuitur.
§. 7. Vladislao Wratislai nepoti con-
ceditur.
§. 8. Caroli IV sanctio de censu Regi-
bus Bohemia à Polonia & Si-
lesia Ducibus persolvendo.
§. 9. Ducatus Oppaviensis ab Ottoga-
ro Bojemie Rege Nicolao filio
naturali feudi jure conceditur.

Scholiastæ:

- Laudantur Melchioris Goldasti Com-
mentarii de Regno Bohemia.
Pluribus hac ex Hartknochio proban-
tur.
Idem ex Balbino & Curioso Silesio.
Illustrantur hac verbis ipsius Güm-
theri.
Güntheri Poetæ elogium.
§. 6. Idem fatetur Hartknoch.
Probat ex Günthero & Balbino.

§. 10. Wenceslao Bojemie Regi Dux Oppoliensis praestat homagium.	Homagium ipsum ex Balbino infer-
tum.
§. 11. Idem fecit prius Henricus Dux Wratislaviensis.	
§. 12. Pactum successorium inter Henricum Ducem Wratislaviensem, & Wenceslaum Bojemie Regem.	Tria super ea re Rudolphi I Imperatoris diplomata recensentur.
§. 13. Henricus tamen moriens non Wenceslaum, sed Henricum V heredem habuit.	
§. 14. Boleslaus Dux Wratislaviensis partem trans Oderanam Regi Bohemiae in feudum resignat.	Remittitur Lector ad Breslographiam Henclii.
§. 15. Albertus I Imperator Ducatum Wratislaviensem sibi feudi jure vindicat.	
§. 16. Cum Wenceslao Juniore Bohemia Rege extincto vetus Regum Bohemiae familia extinguitur.	Illustrantur haec ex Balbino.
§. 17. Bohemiae Regnum Joanni Lucenburgico obvenit, ejusque virtute ampliatur.	
§. 18. Ducatus Oppaviensis oppignoratur Ducibus Wratislaviensibus.	Adducuntur eam in rem diplomata.
§. 19. Nicolao Nicolai Notbi filio in feudum conceditur, eoque defuncto ad Regem revertitur.	§. 19. Vortrag zwischen dem König in Böhmen und Herzogen zu Troppau.
§. 20. Ad subjiciendos reliquos Silesiae Duces adversus Polonos male animatos Joannes adjicit animum.	Henrici Barbatii captivitas & singula fata.
§. 21. Boleslaus Lignicensis ad bellum impellit Henrico Wratislaviensi inferendum.	

- §. 22. Henricum Wratislaviensem Litteræ varia de feudo Ducatus & Episcopatus Wratisl. memorantur.
- §. 23. Henrici exemplum sequuntur Quorum homagia proferuntur.
- §. 24. Boleslaus Lignicensis se Vasallum Regis Bohemiae proficitur. Vidimus litterarum Sigismundi Regis de feudo Lignicensi recitantur.
- §. 25. Conradus Olsnicensis idem facit. Ejus homagium, nec non Stinaviensis & Saganensis Ducum.
- §. 26. Primislaus Glogoviensis Regi Bohemiae subesse detrectat.
- §. 27. Primislaus moriens Fratres heredem habuit. Quod pluribus illustratur.
- §. 28. Joannes Guraviensis partem suam Bohemia Regi vendit. Mirabilis Ducis Joannis indoles describitur.
- §. 29. Rex reliquam partem in suam potestatem redigit.
- §. 30. Joannes Bohemia Rex cum Casimiro Polonia Rege transigit Trencinii. Ubi Transactio illa legatur?
- §. 31. Henrico Wratislaviensi mortuo Joannes Rex Wratislaviam occupat: Nicolaum Oppaviensem in ordinem redigit, & ingrati am recipit. Cause Nicolai coerciti ex Balbino indicantur.
- §. 32. Caroli Marchionis nisu Boleslaus Münsterbergensis Regni Bohemia Vasallum se proficitur. Glacensis ditto saepius Principibus Silesis, velut esca quadam, oblata.
- §. 33. Transactionem Trinciniensem ratam habet Casimirus. §. 33. Ea ex Goldasto adducitur, & ex aliis Auctoribus asseritur.
- §. 34. Casimirus contra transactionem in Silesiam irruit, & Frankslandum occupat, ac retinet. §. 34. Idem facitur Hariknochimo ex Curao.
- §. 35. Henricus Dux Javoriensis fit Vasallus Ludovici Bavari Imperatoris.
- §. 36. Buleo Suidnicensium Dux Impe-

- rium Bobemicum detrectans, à Rege Landibutta privatur, & eandem stratagemate recipit.*
- §. 37. Joanni Regi mortuo succedit Carolus filius. *Joannis Regis elogium ex Petrarcha.*
- §. 38. Mediante connubio Ducatus Suidnicensem & Jaroviensem accipit. *Ludovici Regis Hungar. & Casimiri Regis Polon. renunciationes jurium in Ducatu Suidnicensi laudantur.*
- §. 39. Carolus IV Silesiam Bobemia conjungit Electoribus Imperii consentientibus. *Inferitur Constitutio Caroli IV de hac incorporatione.*
- §. 40. Regi Bobemia utile, Imperatori vero directum ac supremum in Silesios dominium competit.
- §. 41. Silesia Imperii Romano-Germanici Provincia non appellanda.
- §. 42. Obiectio solvitur de Vicariatus Imperii dignitate Silesia aliquando collata. *Goldastus Henelium male allegat & ubi?*
- §. 43. An Bobemia Regnum sit electivum? an hereditarium?
- §. 44. Rationes eorum, qui electivum esse credunt. *Monitum de Caroli IV Aurea Bulla.*
- §. 45. Rationes eorum, qui hereditarium esse contendunt. *Ferdinandi I recognitio de liberatione in Bobemia, quam an. 1545 immutavit.*
- §. 46. Cui sententiae accedendum? nihil definit Auctor. *Ferdinandus II adpellat Bobemiam, Regnum armis acquisitum.*
- §. 47. Bobemia Reges observationem Legum & Privilegiorum Bobemia & Moravia jurarunt.
- §. 48. Silesia candidia & apertis tantum stipulati sunt hactenus verbis disertiis.
- §. 49. Errorem suum in priori editione hac super re commissum retrahat auctor. *Locus erroris indicatur.*

§. 50. Silesii ubi iurandum præstent Regi?	Laudatur Wladislai Gemeines Landes-Privilegium.
§. 51. Olim nonnisi in ipsa Silesia Regi iuravunt.	
§. 52. Dolet Auctor Jus illud non amplius observari.	
§. 53. Regum nuperorum series.	§. 53. Ferdinandi III & IV, nec non Leopoldi Ielogia.

§. 1.

Magistratus superior in Silesia penes Regem Bohemia.

Magistratus Silesiæ vel superior est, vel subordinatus. Superiorem agnoscimus Regem Bojemix: Sed hactenus, ut ab Imperatore Romano, sicut universum Bojemix regnum, ita & hanc illi conjunctam provinciam (1) recognoscat.

(1) Demonstrare id ipsum conatus est multis capitibus Melchior Goldastus ab Heiminsfeld in *Commentariis suis de Regno Bohemia, incorporatisque Provinciis Francofurti 1627, 4 excusis*, ad quos lectorem remittimus.

§. 2.

Qua occasione Silesia Principes à Polonis desciverint?

Fuit sane Silesia regni Polonia à Lecho conditi annos penè CCCLX. (2) provincia; ante annos autem plus minus (3) CCCX. cum Poloni Silesiam à Germanis advenis magis magisque compleri, neque Principum voluntates abhorrire ab iis animadvertentes, non adsentientibus, atque adeo neglectis Silesiæ Principibus, Vladislao Lothico Germanorum hosti (4) acerrimo, aliisque quamvis exteris (5) honorem regium deferrent: factum est, ut Principes illi debita successione exclusi, repulsæ & contemptus sui dolore à Polonis discessionem (6) meditarentur, & ad Imperatorem Romanum respicerent; haud difficulter, ut inter immediatos S. Rom. Imperii Principes reciperentur, impetraturi.

kkk kk

(2) Con-

(2) Confer etiam Curiosum Silesium in *Animadversionibus ad Lichtsterns Schlesische Fürsten-Crone* / num. XIII. XVI. pag. 23. 25. 26. Hartknochium de *Republica Polonica* Lib. I. c. 3. pag. 104. seqq.

(3) Computo scilicet factō ab Anno MDCXXXIII, quo hæc scripsit Henelius. Eo autem anno versatum ipsum fuisse in renovanda Silesiographia inde colligimus, quod anno MDCXIII, quo prima ejus editio Francofurti prodit, loco CCCX numerum CCXC posuit. *Vid. Caput VII. p. 82 illius editionis.*

(4) Conf. Hartknoch. *Lib. I. c. 2. p. 71.* Mirum omnino est, cum Wladislaus Locticus *Germanos* odio haberet, filium e contrario ejus Casimirum magnum *Germanos* in Poloniam invitasse. Ita enim Hartknochii pag. 72 verba sonant: „Wladislai Loctici filius fuit CASIMIRUS „MAGNUS, cui Polonia omnem debet cultum. Ille enim vel adscitis, „vel etiam ultro venientibus *Germanis* agros attribuit, quorum cura & opera Polonia frequentari & cultior esse pagis atque oppidis cepit. Imo „hodieque *Germanica* gentis vestigia reperiri in ipso Russiæ Palatinatu auctor est Simon Starovolscius in *descriptione Polon.* p. 122.

(5) Præcipue post Casimirum magnum, qui cum nulla sibi spes prolis superesset, multa Polonis largitus est privilegia, ut tantum LUDOVICUM Ungariæ Regem ad sceptrum Polonicum promoveret, quod etiam tandem obtinuit. *Hartknoch p. 72.*

(6) Operæ precium est, Hartknochii verba adducere ex *Lib. I. cap. III. §. 4. p. 112. 113.* „Postquam Silesia Wladislai II posteris attributa est, „statim à se invicem abalienari coeperunt Polonorum & Silesiorum animi, „idque partim ob memoriam Wladislai filiorumque ejus, quibus Poloni hanc provinciam inviti tradiderant, partim etiam, quod ægre ferebant conjunctionem Principum Silesiæ cum Germanis, qui eo se conferentes passim Silesiam complebant. Quo etiam fiebat, ut Principes „paulatim moribus Germanicis assuescerent. Quin eandem ob causam „Poloni sæpius ad consilia non accersebant Silesiæ Principes. Præterea „bant insuper eosdem, quando ipsis successio in regno Poloniæ deberi videbatur. Exasperatis igitur jam per se utrinque animis, supervenit adhuc Joannes Bohemiæ Rex, Henrici VII Imperatoris filius, qui odia „inter has gentes, Polonicam & Silesiacam, auxit, donec tandem Silesiam sibi subjecisset. Inprimis autem inter Lignicensem & Brigensem „Duces odia ferebat, adeo ut illi veluti Cadmæi fratres invicem sese attererent, ex quo eo inopia redacti sunt, ut Boleslaus Lignicensium Dux fili-

os suos Wratislaviensibus mercatoribus oppignoraret. Facile igitur, fuit Joanni Silesiæ Duces tum prece, tum precio ad se pertrahere, quod, etiam seculo XIV sub Wladislao Lothico Rege Poloniæ factum est. Jam, autem & antea Wenceslaus Bohemiæ Rex iisdem artibus nonnullas Silesiæ partes interverterat, subque suam redegerat potestatem. Vid. *Cromerus Lib. II. p. 586. seqq.* Stanislaus Lubiensky in *Respons. ad LXX.* rationes pag. 168. præsertim vero Joach. Curæus in *Annal. Siles.* p. 95.

S. 3.

Quaratione in Jura Regis Bohemiæ transferint?

At vero cum numero plures, opibus dispares, nec libertatem ferre, nec jura necessitudinis colere scirent, & invidentia eo usque progredierentur, ut ne ab insidiis quidem mutuis abstinere; invitatus hac occasione Joannes Lucemburgius, Henrici VII Imperatoris filius, per conjugem Elisabetham, postremi ex Slavica familia Regis Wenceslai sororem Bohemiæ Rex, qui & ipse adhuc pro Poloniæ Rege se gerebat, vafri ingenii (7) Princeps, & in omnem prolatandi Imperii occasionem paratus, auctis inter dissidentes odiis non magno negotio perfecit, ut partim volentes, partim metu adaecti aliena in jura transirent, ac fidem & obsequia Joanni de ditionibus suis promitterent: in quibus nimirum omnimodam ipsi jurisdictionem exercebant, sed non tamen cum omnimoda & absoluta libertate; imperio quippe Romano-Germanico haud minus quam reliqui Poloniæ Principes ab antiquo obnoxii, (8) atque adeo ad censum sive tributum pendendum obligati: uti apparet ex diversis scriptorum locis, quæ capite primo adduximus.

(7) Vid. de eo Balbinus in *Miscellaneis Histor. Bohem. Decad. I. Lib. VII. Sect. 2. c. 1. fol. 144-151.* qui fol. 146 scribit, circumlatum illo ævo de Rege Joanne omnium ore jactatum proverbium: *Sine Rege Bohemia nemo potest vivere.*

(8) Negare id ipsum videtur præter Polonos ex Silesiis Curiosus Silesius, sive Caspar Sommerus, in *Animadversionibus num. I. p. 12.* Sed ne-

scimus, quid ad Goldasti, Henelii, Hartknochii, aliorumque auctoritatem tot scriptorum testimoniis firmatam respondere velit?

§. 4.

Fridericus Barbarossa Polonorum Victor Ducem illorum Boleslaum cogit ad cedendam Vladislao pulso Silesiam.

Ac de Friderico quidem, quod ibidem innuimus, ita res habet. Cum Poloni principem suum Vladisl. quamvis per Legatos sæpius moniti recipere detrectarent, nec, ut Güntheri verbis (9) utar, - - *jurare fidem, nec prisco more tributa*

Annua, quingentas curarent pendere marcas:

Fridericus Barbarossa Imperator cum ab ipso Vladislao suppliciter (10) rogatus, tum à Proceribus Imperii, quibus violenta Polonorum superbia invisa erat, plurimum instigatus, Augusto mense anni supra millesimum centesimum septimi ac quinquagesimi, cum maximis Germanorum & Bojemorum copiis in Poloniam contendit, Oderamque fluvium, (11) nemine prohibente, vado transivit. Poloni tanto ac tam valido exercitui impares sese fore rati, ut hosti pabuli & comectus, præsidiorumque parandorum facultatem præciderent, ultra Oderam partim villas & opida (12) ipsi comburunt, partim munitiones dejiciunt. Quo quidem incendio Glogovia etiam & Bythonia conflagrasse dicuntur. Tametsi vero in exercitu Imperatoris intestinorum dolore laborari vulgo coeptum, eoque morbo multi mortales absumerentur; Princeps tamen heroicus de ardore suo nihil remisit, eoque tandem Boleslaum adegit, ut suis ac fratrum provinciis metuens, impetrata per Bojemum Cæsaris adeundi potestate, veniam ab eo & pacem peteret, quam his illi conditionibus concessam scriptores rerum Polonicarum narrant: ut Vladislaus ad Silesiæ modo dominatum restitueretur, ceteris se abstineret: & ut Boleslaus una cum fratribus trecentos cataphractos equites Friderico in auxilium ad Mediolanensem, sive Lombardicum bellum mitteret.

(9) Li-

(9) *Ligurini Lib. VI. v. 81. 82.*

(10) *Güntherus in Ligurino Lib. VI. v. 64 - 67 :*
Ille sua pariter fugiens cum conjuge , Regem
Cbunradum petiit : scelerataque facta suorum
Ærumnasque suas , ereptaque jura Ducatus
Affini Regique suo desiebat - -

Item vers. 74. 75.

Sic Dux pradieto longum sub Principe frustra
Flevit , & assidua mansit vetus exul in aula.

(11) *Güntherus Lib. cit. vers. 87 - 97. ita :*

- - - pervenit ad usque ,
Odera Germanos qua separat , atque Polonos.
Hanc neque Chunradus , neque Regum tempore prisco
Distantem ripis , tumidamque rapacibus undis
Armata transire manu teneaverat ullus.
At Rex invictum , quod suscepisset agendum ,
Nil patiens , ipsam qua cunctis imperat , acris
Ingenio fervens , naturam vincere tentat.
Protinus innumeras sociis contexere puppes
Imperat : ut rapidum toto simul agmine flumen
Exuperet , pariterque viros transmittat , equosque.

(12) *Güntbertus v. 105 - 108.*

Neve secuturis optata cibaria tellus
Prasidiumve ferat , villas atque oppidatuta
Castraque per longos vix expugnanda labores
Exurunt flammis , spoliataque rura relinquunt.

§. 5.

Quibus conditionibus dictus Imperator veniam
Polonorum Duci dederit ?

At aliter Radericus, qui tum vixit : His nimirum conditionibus veniam Polonorum Duci datam , ut jurejurando se purgaret, non ad contumeliam Romani imperii fratrem a se suisque pulsum , ut duo millia marcarum Imperatori, Principibus mille, Augustæ viginti marcas auri, Comitatus vero aulico ducentas marcas argenti daret, & ob eam negligentiam,

kkk kk 3

quod

quod ad curiam non venerat, nec de terra debitam faceret fidelitatem, in expeditione Italica Imperatori præsto esset: ut denique fratrem restitueret, & ob injuriam ipsi illatam juri se sisteret, Magdeburgi in urbe Saxoniae celeberrima. Quas quidem conditiones Güntherus Poëta (13) pro seculo illo magni ingenii & spiritus, atque etiam elegans, in poemate suo, quod superstitie etiamnum Ænobarbo de rebus ab eo gestis, Ottonem & Radericum Frisingenses, illum Præsulem, hunc Canonicum, tanquam Theseium filum sequutus, decem libris composuit, & Ligurinum vocavit, non quod Ligurinus ipse esset, sed quia Imperatori negotium inprimis fuerit cum urbe Ligurina, hoc est, Mediolano, cujus incolas Ligures semper appellat, sequentibus versibus (14) expressit: ut

- - - - - Regi
*Penderet argenti marcas bis mille probati;
 Mille alias procures studiorum premia ferrent;
 Bis centum sacra daret Officialibus aula.
 At tibi, qua rutilo fulgebas digna metallo
 Corporis ad cultum, generosi germinis aurum,
 Viginti magnas daret, uxor Regia, marcas:
 Juraretque fidem Regi, dignumque favorem:
 Nec se de solio fratrem pepulisse paterno
 Dedecus ob regni, jurando jure probaret:
 Denique virgineam se præsentaret ad urbem,
 Staturus fratri summo sub Judice regni,
 Signaque trans Alpes devotus regia miles
 Prævaricatricem Ligurum sequeretur ad urbem.*

(13) Mutuo quasi sumtum est hoc elogium ex Gerardo Joanne Vossio de Historicis Latinis Lib. II. cap. 53. Notandum autem, quod post editionem Rittershusianam, quæ Tubingæ 1598. 8. prodit, nulla nobis seorsim typis impressa cognita sit, Rittershusii tamen notæ Grammaticæ potius sunt, quam historicæ. Majore igitur animo laborem aggressus est heros inter Germanos litterarius GASPAR BARIHIUS, qui Günthe-

rum integre à se illustratum, alteri *Adversariorum suorum Tomo* inseruit, & lib. 180 pæne totum in eo illustrando occupari voluit. Dolendum autem quam maxime, universum alterius Tomi manuscriptum codicem post fata summi Polyhistoris inter hæredum, ad quos devenerat, manus detentum, vermibus & blattis fortean escam jam datum esse, atque adeo doctissimas tot vigiliarum curas iniqua sorte periisse.

(14) *Ligurini Lib. VI. p. 121 - 134.*

§. 6.

Polonia Romanorum Imperatori tributaria, VVratislao Bojemix Duci, postea regi, tributum dare cogitur, & ipsa Bojemix Regi tribuitur.

Tributum porro illud annuum id ipsum fuisse videtur, quod Lotharium II Imp. Duci Bojemix Sobieslao (15) delegasse, ut à Polono reposceret, Hagecius scribit, ipsumque adeo Henricum IV Imp. cum Wratislao Bojemum Comitibus Moguntix celebratis in Regem Bojemix (16) eveheret, Poloniam quoque illi tribuisse, tam Hungari, quam Germani annales (17) perhibent. Diademate certe Regio cum una cum uxore Zvvatavva ab Engilberro Archi-Episcopo Trevirensi cingeretur, acclamatum ei fuisse à Clericis & satrapis universis: *Wratislao Regi quam Bojemico, tam Polonico, magnifico & pacifico à DEO coronato vita, laus, victoria*, testatur Cosmas Pragensis.

(15) Vide Balbinum in *Epitome*, & in *Miscellaneis Histor. Bohem. Decad. I. Lib. VII. sect. I.*

(16) Hartknoch *Lib. I. cap. III. §. 2. p. 110* ita: Henricum IV Imperatorem Wratislao Regi Bohemix permisisse, ut sibi Poloniam subjiceret, negari non potest. Nam iis temporibus Poloniam fuisse Imperatoribus, Germanicis tributariam, jam superiori capite satis superque probatum, est. Cum igitur Poloni jugum illud ferre nollent, Imperator autem, Henricus IV aliis turbis esset implicatus, ut Polonis ipse bellum inferre, non posset, ideo jus suum transtulit in Bohemix Regem sibi fidum. Conferatur omnino Golladius *de Regno Bohemix Lib. II. c. XII.*

(17) Ver.

(17) Verba sunt Jordani in annotat. ad Dubravium Hist. Bohem. Lib. 9. in princ. teste Goldasto Lib. III. cap. XII. §. 13. pag. 348. 349.

§. 7.

Vladislao VVratislai Nepoti conceditur.

Eam vero dignitatem à successoribus Wratislai sexaginta annorum spatio (18) intermissam; cum Fridericus I Imp. in celeberrimo Principum Conventu Ratisponæ, quo se Magdeburgo frustra isthic expectatis Polonis fratribus (19) contulerat, denuo in Vladislaum Bojemorum Principem (20), Wratislai nepotem,

*ob sua gesta**Fortiter & bello nuper spectata Polono,*

conferret, eidem ac successoribus illius tributum illud Polonicum hujusmodi verbis, uti quidem ea nobis repræsentat Joannes Cochlæus historiæ Hussiticæ libro duodecimo, concessisse legitur. *Ad hæc prædicto Duci Bojemico & successoribus ejus addimus & concedimus censum de terra Poloniæ, quem antecessores ejus Duces Bohemiæ à Polonis retroactis temporibus accipere solebant.*

(18) Goldastus Lib. cit. III. cap. X. p. 331. 333.

(19) Güntherus in Ligurino Lib. VI. p. 135. 139.

*Hæc ubi jurando firmavit, & obside multo,
Rursus ad obscenos mores vitiumque recurrens,
Rupit, & Aeoliæ dedit irrita verba procellis;
Nam neque castra sequi voluit, neque venit ad illam,
Quam Rex fraternæ liti condixerat, urbem.*

(20) Güntherus Lib. VI. v. 446. 452:

*Hoc quoque conventu Procerum, Dux ille Boemus,
Fama Labeslaum quem nominat, ob sua gesta
Fortiter, & bello nuper spectata Polono,
Ex Duce Rex fieri meruit, gessitque potenti
Sceptra manu, cinxitque novo diademate crines.
Protinus ad patrias vestigia Rex novæ urbes
Restulit, Italico patulus sua robora bello,*

Balbinus in *Miscellaneis Decad. I, Lib. VII, Sect. I, cap. XXVI, fol. 92.* "Sub hac Conrado Cæsare mortuo Fridericus I Ahenobarbus successit, quem in bella sequutus Wladislaus cum Bohemorum spectatissimo exercitu, præcipue ad Mediolanum, suam ac sociorum virtutem probavit, cum admiratione omnium Germaniæ Principum, quorum interventu genti Bohemæ album Leonem coronatum & bicaudatum in sanguineo campo, multis illustribus familiis Equitum auratorum titulos & novos Nobilitatis clypeos obtinuit. "Mirum autem, quod eributi Polonici nullam mentionem injecerit Balbinus. Vide tamen Goldastum *L. II, c. XII, f. 212. 213.*

§. 8.

Caroli IV sanctio de censu Regibus Bohemiæ à Polonia & Silesiæ Ducibus persolvendo.

De qua quidem Friderici I concessione Carolus IV Imperator in Constitutione de incorporatione Ducatuum Poloniæ & Silesiæ (21) hunc in modum statuit, sancitque: *Licet pridem recolenda memoria Fridericus Romanorum Imperator Augustus, Prædecessor noster, de singulari sua benignitatis munere clara recordationis Illustri Wladislao quondam Bohemiæ duci, qui regnum Bohemiæ ante coronationem suam regebat, & suis heredibus Bohemiæ Regibus censum de terra Polonia, quem antecessores ejus Duces Bohemiæ à Polonia multis temporibus accipere consueverant, quemque Polonia & Silesiæ Duces sacro Imperioolvere tenebantur, prout in literis Imperatoris præfati prudenter exprimitur, liberaliter duxerit erogandum, ipsi quoque Duces Poloniæ & Silesiæ eundem censum Illustribus progenitoribus, & prædictis nostris Bohemiæ Regibus, in signum subjectionis debite, & in recognitionem sui superioris Domini ritè persolverent, multis temporibus retroactis, tamen, &c.*

(21) Legitur illa Constitutio apud Goldastum in *Append. Documentorum fol. 66, 67, sqq.* Balbinum *Decad. I, Lib. VIII, Part. I. Epistolarum publicarum n. XLIX. fol. 55. sqq.*

§. 9.

*Ducatus Oppaviensis ab Ottogaro Bojemie Rege
Nicolao filio naturali feudi jure conceditur.*

Atque hæc, si ita acciderunt, plausibilis Bojemis prætextus ad Silesiam minimè defuit; ex quo præsertim Polonia regnum ipsis quoque Bojemie Regibus delatum fuit. Oppaviensem sanè regionem cum Ottogarus Bojemie Rex, Austriae Occupator, hostis Rudolphi I Imp. post Wenceslai Ducis mortem occupasset, filio suo naturali Nicolao eundem feudi jure concessit, ei, puta, quem ex concubina nobili hac occasione genuerat. Habuit Rex thori consortem Margaretam Austriam: Quam cum sterilitatis in simularet, probationem ejus rei sub hac conditione recepit: *Da, inquit, mibi è gynæceo tuo puellam aliquam in cubiculum meum. Si illa ex me pragnans intra annum non fuerit, reus ego sim impotentia ac sterilitatis. Si illa hoc temporis spatio conceperit, infantemq; ediderit, inter infelices infecundasque jure numerator.* Probata verò conditione, puellaque ex Austriaco genere oblata, nascitur decimo mense filiolus, quem deinde Ducem creavit Oppavia. Ita ut ex hoc fonte prima incunabula Ducatus Oppaviensis repetenda sint.

§. 10.

Wenceslao Bohemia Regi Dux Oppoliensis præstat homagium.

Ottogarus excepit Wenceslaus Bojemie juxta ac Poloniae Rex, cui quidem anno Christi c15 CCLXXXIX Kazimirus Dux Oppoliensis Vladislai filius, Boleslai & Vladislai pater, jure clientelari sese subdidit, ac homagium (22) præstitit: renuncians specialiter omnibus privilegiis seu indulgentiis, quibus à sede Apostolica, vel à Romano Imperio, seu à quibuscunque aliis vel alio Poloniae Principibus est provisum, ne Almaniae vel aliis Principibus sese subjiciant.

(22) Kazimiri Ducis Oppoliensis, Domini in Bithum, Wenceslao Regi Bohemiae & ejusdem Regni coronae homagium praestitum, meretur omnino, ut à nobis ex Balbini *Miscellaneis Decad. I, Lib. VIII*, qui Epistolas publicas & diplomata continet, *Part. III, §. 5. epist. XXX, fol. 214 - 217.* excerptum hic inferatur. Sic autem habent verba:

Magnifico & Illustri Domino suo, Domino Wenceslao Serenissimo Regi Bohemiae & Marchioni Moraviae, Kazimirus Dei gratia Dux Oppoliensis & Dominus in Bithum, cum prompta devotione suae fidelitatis servitium indefessum.

Cum natura ingeniose artificio creatum suum summus opifex vi propagandarum rerum omnium sic formaverit, sicque disposuerit, ut quaelibet res votivae conservationis locum sibi appetat, ibique auxiliaris opis adminiculum quarat, ubi in suae stabilitatis permanentia melius & facilius se tueatur. Et amicitiae vigor sic in creatis suas extendat propaggines, ut diversis potestatibus mundialis machinae dissidentia uniat, & res rebus concordii subiciat unionem. Mortalium quoque cognitio, cum naturalium rerum dispositionem à Deo progressam opifice non immerito etiam imitetur, ut ibi locum homines querant refugii, ubi auxiliare praesidium absque spe refugia salubris invenitur, & illorum se submittant liberius potestati, qui dilectionis & amicitiae puritate à retroactis temporibus per progenitores tanquam radicibus praconcepta eos favorabilius prosequuntur. Imitans equidem praemissa & attendens subsequencia: quod ex favore quondam Domini Ottogari Regis Bohemiae memoria recolenda, pater meus recordationis felicitis quondam Wladislaus Dux Oppoliensis, propter devotionem & obsequia, quibus se totum cum prompta benevolentia eidem dederat, multa promotionis & honoris beneficio suis temporibus se fortitus. Ego qui in bonis & utilibus actibus sequor libenter vestigia patris mei, considerato & evidenter cognito, quod bonitas, favor & potentia vestra dominationis, qui clara indolis insignibus venientes, & paternae prudentiae nantescentes vestigia, non lentescitis subditorum vestrorum commoda procurare plurima, mihi, filiis, heredibus, Ducatui, & hominibus meis in ipso Ducatu meo existentibus, honoris & pacis profectum asferre, poterunt incrementa maxime, cum per nos & successores nostros melius quam per alium à meis violentia, & meorum fidelium oppressoribus, à quibus bucuque sumus oppressi & opprimimur, potero cum eisdem meis fidelibus defensari, de consilio deliberato, ac bona voluntate, ac consensu filiorum meorum, Boleslai & Wladislai, ac propinquorum, amicorum, Baronum & aliorum meorum, & ipsius

Ducatus mei Nobilium, non coactus, nec vi, nec metu inductus, sed bona spontanea & libera voluntate mea, volens in hoc meam, filiorum haredum & successorum meorum conditionem facere meliorem, nostra, haredum & successorum meorum conditionem facere meliorem, nostra, haredum & successorum nostrorum omnium, Regum Boemia potestati & dominio, me filios, haredes, & successores meos, & successorum meorum haredes, Ducatum, castra, civitates, oppida, & universas possessiones meas, & omnium Baronum, Nobilium, & aliorum terrigenarum meorum, in ipso Ducatu meo dependentium, sive manentium, ac ipsos Barones, Nobiles & terrigenas meos, de unanimi consensu eorum, nonnullis etiam ipsorum presentibus, subjeci, & in his scriptis subijcio, & manere volo perpetuo sic subiectos, eosdem nihilominus Barones, Nobiles, terrigenas, alios cives, & universos Ducatus mei incolas seu habitatores a fidelitate & homagio, quibus mihi & meis haredibus filiis, ac universis successoribus sunt adstricti, ex nomine, sine difficultate qualibet tenore presentium absolvendo. Resignavi etiam & ex nomine resigno publicè per vexillum meum, eundem meum Ducatum, & omnia jura ejusdem Ducatus cum juribus & dominis, quæ mihi, filiis, haredibus & successoribus meis universis in eodem Ducatu competunt, meo, filiorum meorum, qui nati sunt, & qui nascentur in posterum, omnium haredum & successorum meorum nomine, ad manus, potestatem, & dominium vestrum, qui recipit à me resignationem eandem pro nobis, & haredibus nostris, ac haredum successoribus à nobis in perpetuum descendentibus universis, in presentia subscriptorum testium ad hoc per me, filios, Barones & Nobiles Ducatus mei predictos specialiter rogatorum. Et renuncians expresse meo, filiorum meorum, & haredum & successorum meorum quorumlibet nomine, omnium privilegiorum patrociniis & libertatibus, quæ mihi & eadem filiis, haredibus & successoribus meis super Ducatum ipsum & juribus ejus competunt, vel possent competere in futurum. Et specialiter illi liberati renuncians, quam mei predecessores Duces Oppolenses habuerunt in antea, & quam ego hucusque habui, & mei haredes & successores in futurum habuissent, ex consuetudine aliqua, vel de jure meo, quod nulli alteri Principi poterant subijci, vel debebant, à vobis Domino meo, in feudum, & jure feudi predictum Ducatum, dignitatem, titulum & honorem ejusdem Ducatus predicti recepi & ex tempore recipio, vobisque tanquam meo & feudi Domino homagium feci, & facio, & vobis fidelitatem, devotionem & obedientiam perpetuam promisi, & nunc promitto corporali juramento interposito, in presentia testium eorundem, ordinando & omnino volendo, ut

filii,

filiis, heredibus & successoribus meis universis in ipso feudo mihi de cetero succedentes, de manibus nostris & successorum nostrorum idem feudum & Ducatum recipere, & vobis vestrisque successoribus homagium, fidelitatem, & obedientiam interposito etiam juramento promittere, ac fideliter facere in perpetuum teneantur, obligando nihilominus me, filios, heredes & successoribus meos solenni stipulatione interposita, vobis, & successoribus vestris Regibus Bœmis, quod quotiescunque vel quandocunque jusseritis, vel vestri jusserint successores, vos & eos jurabo, jurari volo per successores meos, contra omnem hominem fideliter toto posse, tanquam vestri vassallus quilibet, sive Baro regni vestri. Nec non ad omnia & singula in perpetuum, qua jura feudi exigunt & requirunt, & etiam ad illa, qua quisque vassallus suo vero Domino facere potest in omnibus atque debet. Promitto insuper & promisi pro me, heredibus & successoribus meis predictis sub predicto juramento predicta omnia & singula predictorum rata & firma tenere, & adimplere, ac servare perpetuo, nec unquam contra eadem, vel eorum aliquod venire vel facere per me, vel alios, aut aliud quoquomodo. Et renunciavi expresse, atque renuncio tenore presentium in omnibus promissis, & quolibet promissorum pro me, filiis, heredibus & successoribus meis omnibus omni actioni, defensionis rei cuiuslibet, aut auxilio juris canonici & civilis, consuetudinibus, constitutionibus & statutis contrariis, privilegiis seu indulgentiis quibuscumque, & illis specialiter privilegiis seu indulgentiis, quibus à s. de Apostolica, vel à Romano Imperio seu à quibuscumque aliis, vel alio, Poloniæ Principibus est provisum, ne Alemanniæ, vel aliis Principibus se subiciant, & eis homagium faciant, & aliis quibuscumque tam generalibus quam specialibus privilegiis seu indulgentiis, quas vel qua heredes mei possemus contra predicta, vel aliquod predictorum de jure objicere, vel de facto, & qua mihi, & successoribus meis, vel contra promissa omnia, vel eorum aliquod, ego, filii, heredes & successoribus mei venire possemus, & si ea non teneamus vel non servaremus, possent competere vel aliquo modo suffragari. In cuius rei testimonium, & robur perpetuo valiturum presens privilegium voluntarie ac libenter vobis trado, & offero. Sigillorum mei proprii & venerabilium Patrum Domino Tobie Pragensis & Theodorici Olomucensis Episcoporum, ac Illustrium Principum Dominorum, Bolkonis Ducis Silesie & Domini de Levenberg, atque Nicolai Ducis Oppaviensis, nec non honorabilium personarum Christiani Brevkovienensis sancti Benedicti, Jordani montis Sion Pramonstratensis, Reinheri Cladrubensis, sancti Benedicti, & Henrici Elze Cisterciensis

ordinum, Abbatum Pragensis Diœcesis. Et virorum venerabilium Magistrorum Ulrici Pragensis, Joannis Sacensis, Ulrici Melnicensis, & Pauli Boleslaviensis Ecclesiarum Praepositorum, Magistri Gregorii Pragensis, Domini Budislai Olomucensis, & Domini Bartholomæi Wissegradensis Ecclesiarum Decavorum, ad mearum petitionum instantiam appensione in testimonium evidens roboratum. Acta sunt hæc Praga in castro palatioque Regio in presentia personarum superius expressarum, & in presentia Baronum, Nobilium meorum, videlicet Zboleslai iudicis terræ meæ, Jeshonis Burgravii Bythunicensis, Grimislai Dapiferi mei, Michaelis Marschali mei, Andreæ dicti Belick, Bernhardi & Theodorici Militum, Leonhardi, Pauli, Gesehonis, Stephani, & Stephani Budiwoji Domicellorum Nobilium virorum & terræ meæ prædictæ. Et in presentia Nobilium virorum Otoperi de Lomnicz summi Camerarii Regni Boemiæ, Alberti de Seberg, Marschali ejusdem regni Boemiæ, Sdeslai de Sternberg Pragensis Burgravii, Benessli de Wartenberg Camerarii ejusdem Domini mei Regis Boemiæ, Wenceslai Bavorii de Strakonitz Burgravii in Clinberg, Protiveni de Borowsko Camerarii Serenissime Dominae meae Reginae Boemiæ, Alberti Dapiferi, & Joannis de Michelsberg, Theodori Spatzmanni in Weinberg Burgravii, Potonis de Potenstein, Burgravii in Thuß, Hinkonis de Lichtemburg, Hinkonis de Duba, Mutinæ de Kostomlat, Zbislai de Trzebun, Friderici de Sonnenburch, Ottonis de Ellenburch, Bohuslai de Bor, Dluhomili de Wezdé, Ulrici de Novadomo, & in presentia multorum aliorum tam Religiosorum, quam secularium, Clericorum & Nobilium, popularium & civium, qui propter hoc specialiter de omnibus regni Boemiæ finibus pro testimonio fuerant convocati. Anno Domini 1289, IV Idus Januarii, indictione 2. Et nos Theodoricus Dei gratia Episcopus Olomucensis rogati per prædictum Dominum Ducem Kazimirum presenti instrumento per Magistrum Ambrosium Canonicum Ecclesiæ nostræ Olomucensis nostrum Notarium nostro nomine subscribi, & sigillum nostrum fecimus appendi. - Earundem literarum vidimus Sigismundi Romanorum Regis & Alberti Ducis Austriæ, quarum datum Viennæ 1426, die 20 mensis Martii.

S. II.

Idem fecit prius Henricus Dux VVratislaviensis.

Henricum Wratislaviensem aliquantò prius idem fecisse testatur Cromerus.

S. II.

§. 12.

*Pactum Successorium inter Henricum Ducem
Wratislaviensem, & Wenceslaum Bojemiam Regem.*

De quo aliud nihil reperio, quàm quòd anno Christi cIo CC XC Rudolphus I, Cæsar ille Austriae domus, potentium quidem quasi pater ac fundator, pactum successorium inter ipsum Henricum ac Wenceslaum Bojemiam Regem de Ducatu Wratislaviensi & Silesia, instante precibus Wenceslao non modò confirmavit, sed & ipsum de feudis omnibus, sibi & imperio per mortem Henrici paullò antè eodem ipso anno defuncti, jam nunc apertis, investivit. Qua quidem de re tria confecta sunt diplomata: (23) in quibus præcipuè notanda veniunt verba, quæ Silesiam, ac maximè Ducatum Wratislaviensem Imperii Romani feudum fuisse clarè testantur.

(23) Leguntur hæc sua diplomata in Balbin. *Miscell. Decad. I. Lib. VIII* Part. III, §. 2. fol. 182 sqq. hujus tenoris:

I.

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper-Augustus, universi Sacri Romani Imperii fidelibus præsentis literas inspecturis, gratiam suam & omne bonum.

Universitatis vestræ notitiæ innotescat, quod nos ordinationem seu promissionem de terra & Principatu Wratislavia & Silesia, quæ à nobis & Imperio habentur in feudum, quam Illustris quondam *Henricus Dux Wratislaviae*, noster Princeps cum Illustrissimo & Præclaro *Wenceslao Rege Boemia* filio, & Principe nostro charissimo, videlicet: quod idem *Rex Boemia* in terra & Principatu Wratislaviae & Silesia, si ipsum *Henricum Ducem* præmori contigerit, sibi deberet succedere, iniisse dignoscitur & fecisse, habemus gratam & ratam, eam de plenitudine potestatis Regiæ confirmantes, & dantes has literas nostras sigillo nostro munitas in testimonium super eo. Datum Erfordiae septima Calendas Octobris, indictione 3. Anno Domini MCCXC Regni nostri anno decimo septimo.

II.

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper-Augustus, universis sacri Romani Imperii fidelibus presentes literas inspecturis gratiam suam & omne bonum.

Licet munificentiae nostrae dexteram ad cunctos fideles, quos Romanum Imperium ambit, & officii debito nobis desuper recommissi porrigere teneamur, maxime tamen Illustres Principes, qui velut aurora stellis praeruilans virtutum insignis ceteris praestantiores, Imperialem gloriam reddunt radiantius illustratam, nos delectat gratiosius gratiosa dulcedine praevernere. Attendentes itaque Inelytum *Wenceslaum* Regem Boemiae, Principem & filium nostrum charissimum, utpote bene meritum, condignis praemiis premiandum, *Principatum Wratislaviae & Silesiae, quem a nobis & Imperio Illustris quondam Henricus Dux Wratislaviae recepit in feudum, nec non omnia feuda vacantia ex morte ejusdem Henrici quondam Ducis Wratislaviae, ad nos & Imperium pertinentia*, cum omnibus suis attinentiis, possessionibus, jurisdictionibus & juribus universis, quocunque nomine censeantur, dicto Regi Boemiae & suis haeredibus habenda & possidenda, a nobis & Imperio tenenda, *titulo feudali* duximus conferenda. Si quid autem diminutionis vel calumniae, quod non credimus, circa praedicta cavillose, malitiose vel subdole posset opponi, supplemus de plenitudine Regiae potestatis. In cujus rei testimonium praesens scriptum nostrae Majestatis sigillo fecimus communiri. Datum Erfordiae sexto Calendas Octobris, Indictione 3. Anno MCCXC. Regni vero nostri anno sexto decimo.

III.

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper-Augustus, ad univerforum sacri Romani Imperii fidelium notitiam cupimus praesenti pagina pervenire.

Quod nos attendentes multiformia meritorum insignia, virtutum & fidei praemia pretiosa, quibus Illustrissimus *Wenceslaus* Rex Boemiae, Princeps & filius noster charissimus, erga nos & Romanorum Imperium se constituit multiformiter gratiosum, omnia feuda nobis & Imperio per mortem Illustris Ducis Wratislaviae vacantia dicto Regi Boemiae, nec non suis haeredibus tenenda, habenda, possidenda, *titulo feudali* duximus conferenda. In cujus rei testimonium praesentes litterae conscribi & nostrae Majestatis sigillo jussimus roborari. Datum Erfordiae XI Calendas Augusti Anno Domini MCCXC, indictione 3. Regni vero nostri anno septimo decimo.

Eadem

Eadem tria diplomata *Carolus IV* Romanorum Rex de novo confirmavit, datum Prægæ 1348: quæ confirmatio extat apud Balbinum Part. I. Epistol. public. p. 36-38.

§. 13.

Henricus tamen moriens non Wenceslaum, sed Henricum V hæredem habuit.

Et si tamen exiguam hujus rei rationem habitam fuisse, ex eo adparet, quod Henricus moriens non Wenceslaum, sed Henricum V hæredem (24) habuit.

(24) Vide Breslographiam Henelii Cap. 5. p. 38. (edit. Francofurt. 1613. 4.)

§. 14.

Boleslaus Dux VVratislaviensis partem trans-Oderanam Regi Bobemia in feudum resignat.

Is sexennio post itidem denatus Boleslaum, Henricum, atque Vladislaum filios reliquit: ex quibus major natu quindecim annorum adolescens Wenceslai Regis Bojemix filiam uxorem duxit; in aula soceri, quamdiu vixit ille, permansit, ac regni adeo Bojemix Capitaneus fuit. Eaque occasione A. C. cło CCCIII omnem partem bonorum, & Ducatus Silesix Trans-Oderanam, quam pro indebita captivitate (25) Henrici Ducis patris sui Henricus Glogovix Dux, patruus, destinebat, Wenceslao Bojemix & Polonix Regi in feudum resignavit, promissione insuper facta, se fratribus suis Henrico & Vladislao, idem ut facerent, persuasurum.

(25) Henelii in *Breslographia* Cap. V. p. 39.

§. 15.

Albertus I Imperator Ducatum VVratislaviensem sibi feudi jure vindicat.

Wenceslao Rege universæ carnis viam ingressio, ejus filium *ἡμῶν* Albertus I Imperator à banno Imperiali, quo
mm mm pater

pater innodatus fuerat, anno clo CCCV in Comitibus Norimbergensibus absolvit: diplomate in eam rem facto peculiari, apud Goldastum in appendice Commentariorum de juribus regni Bohemiæ legendo (26); in cujus paragrapho quarto legitur: *Promittimus insuper super terris, hominibus, bonis & juribus terre Wratislaviensis stare dictis & ordinationi spectabilium virorum, Bertholdi Comitis de Henneberg, & Burghardi Burggravi de Magdeburg, per nos, & prædictum Wenceslaum Bohemiæ & Polonia Regem. avunculum nostrum, ad hoc concorditer electorum.* Ex quibus utique verbis satis liquet, hunc quoque Imperatorem Ducatum Wratislaviensem sibi feudi jure vindicasse.

(26) Fol. 35. 36. de hoc Banno tacet Balbinus *Miscell. Lib. VII. sect. I. cap. 32.* qui fol. 127 ita scribit: *Bella quoque (Wenceslaus II Rex) feliciter gessit, & Albertum Casarem, qui cum multis millibus armatorum fodinas Cuitnenses nuper sub hoc sancto Rege repertas, suas esse, (sed nullo jure) & ad se spectare obtendebat, cum exercitus ejus clade à Bohemia eiecit.* Sed refertur tamen absolutionis diploma inter ejusdem Epistolas Publicas, *Lib. VIII. Part. I. epist. XXVI. fol. 27. 28.* hand dubie ex Goldasto.

§. 16.

Cum Wenceslao Juniore Bohemiæ Rege extincto vetus Regum Bohemiæ Familia extinguitur.

Nec diu Wenceslaus Junior supervixit: anno quippe sequenti post uxorem ductam Violam, sive Volam, Casimiri II Teschinensis Ducis filiam, cum adversus Vladislaum Lothicum in Poloniam iturus esset, Olomucii Moraviæ metropoli primis ævi florentis in annis à milite quodam (27) ex insidiis percussus. Extincta hunc in modum Regum Bojemæ familia virilis seminis (28), quæ inde usque à Præmislao genearcha, sive stirpis conditore à stiva ad sceptrum, ab aratro ad principatum, ab agro ad thorum conjugalem Libussæ vocato, per quingentos octuaginta quatuor annos, si Reusnero & Theobaldo fides,

fides, aut secundum alios, qui Primislaum anno Christi 10CXXXII, cum imperasset fere quatuor & quadraginta annos, nonagenario majorem obiisse perhibent, per octo pene sæcula duraverat.

(27) Balbinus fol. 131 ita: Anno 1306 in Poloniam cum exercitu proficiscentem, Olomucii in domo Decani (quæ nunc Episcoporum domus est) à meridie quiescentem, sicarius Thuringus (quem ad hanc eadem patranda pretio inductum esse constabat) tribus vulneribus confodit eodem anno 1306. 4. Augusti, ætatis suæ anno 18. Egredientem regio cubili Thuringum cum cruento pugione, regii satellites in frustra conciderunt & canibus devorandum objecerunt. Fama eo tempore ferebatur, de industria sicarium non permissum vivere, ne consilii proderebatur.

(28) Balbinus loc. cit. ita: In hoc itaque Wenceslao gloriosissima Præmisli stirps, quæ non interrupta serie ab anno Christi 400 circiter usque ad annum 1306 in XXXVIII Ducibus & septem Regibus gloriosissime Bohemiam rexerat, virtutibus regis & gloria ad invidiam omnium regnorum Europa floruerat, caduco ad extremum flore exaruit.

§. 17.

*Bohemia Regnum Joanni Lucemburgico obvenit,
ejusque virtute ampliatur.*

A Wenceslai porro cade cum regni fortuna incerta fluctuasset aliquamdiu, tandem obvenit Bohemiarum regnum Joanni Lucemburgio (29) filio Henrici VII Imperatoris per nuptias cum Elisabetha (30) cæsi sorore anno Christiano 1400 contractas: cujus virtute regnum magna sui parte fuit ampliatum.

(29) Animum Principis in studia varia intentum depingit Balbinus *Miscell. Decad. I. Lib. VII. sect. II. c. I. f. 144. seqq.*

(30) Regia virgo Elisabeth, Wenceslai II Regis filia, Joanni filio Henrici Lucemburgici, octodecennis quatuordecenni despondetur. Balbinus f. 144. 145.

§. 18.

*Ducatus Oppaviensis oppignoratur Ducibus
Wratislaviensibus.*

Anno quidem regiminis sui altero Ducatum Oppavien-
sem, quo Nicolaus Dux exciderat, Boleslao Henrico, & Vla-
dislao Ducibus Wratislaviensibus Reginae ex sorore Margare-
tha nepotibus pignoris nomine pro octo millibus marcarum,
(31) grossorum Regalium denariorum, sexaginta quatuor gros-
sos pro qualibet marca computando, obligavit,

(31) Huc spectat homagium Civitatis Oppaviensis Joanni Regi Boe-
miae praestitum, & quod eadem civitas fuit obligata Ducibus Lignicensi-
bus pro octo millibus, apud Balbinum *Lib. VIII. Part. III. n. 46. fol. 231.*
232 sequentem in modum: Nos Albertus Judex, Scabini, atque univer-
sitas Civitatis Oppaviensis, agnoscimus publice confitentes Excellenti &
Magnifico Principi Joanni, inclito Boemiae & Poloniae Regi, tanquam vero
Regi ac Domino nostro, fide data, unanimiter homagium praestitisse: nec
non de mandato & voluntate ipsius speciali, Serenissimis ac gloriosis Princi-
pibus, Dominis Boleslao Henrico, & Wladislao Silesiae Ducibus, Domi-
nisque Wratislaviae & Lignicensi illustribus, heredibusque ac legitimis ipsorum
successoribus, quibus nos & civitatem nostram, totamque terram Oppavia,
pro octo millibus marcarum grossorum regalium denariorum, sexaginta
quatuor grossos pro qualibet marca computando, nomine pignoris obligavit,
obedientiam & devotionem fidei absque dolo communiter juravisse. Pro-
mittentes bona scientia & fidei puritate, quod ab ipsis & eorum quolibet
nullatenus divertemus, sed eis & eorum cuilibet serviemus, & obedientes sub-
erimus tam diu fideliter, quousque ipsis dicta octo millia marcarum de
certa illorum, qui ad hoc ex utraque parte deputati sunt, scientia ex inte-
gro persolvantur. In cujus rei testimonium praesentes fieri, & sigillo civi-
tatis nostrae fecimus communiri. Datum Oppavia anno Domini M CCCXI.
17. Calendas Julii.

In eandem sententiam homagium Civitatis Lubeschienensis & Civita-
tis Jägerndorff, datum Oppaviae A. D. M CCCXI. 16. Calend. Julii.

Item Ducum Silesiae & Lignicensium litterae, quibus promittunt, ubi
eis pecunia obligationis restituta fuerit, quod civitatem Oppaviensem Regi
Boemiae reddent:

Nos

Nos Boleslaus Henricus, & Wladislaus *DEI gratia Duces Silesie, Domini Wratislaviae & Legnitz, una cum Bernardo & Henrico Ducibus Silesie, Dominisque de Wartenberg Illustribus, Patruelibus nostris charissimis, promittimus bona fide, sine doli captione nos obligantes Excellenti ac Magnifico Principi, Domino Joanni Boemiae & Poloniae Regi, affini nostro charissimo, suisque heredibus & successoribus legitimis, quod quandocunque nobis, vel heredibus aut successoribus nostris legitimis, octo millia marcarum grossorum, denariorum Pragensium, sexaginta quatuor grossis pro qualibet marca computandis, solverit, pro quibus nobis terram Oppaviae, prout in litteris de suo confectis docetur, nomine pignoris obligavit, ad requisitionem sui, vel cui deputaverit, seu quem ad hoc constituerit, ipsam terram Oppaviae, cum universis juribus & pertinentiis suis, sicut nobis obligata est, sibi resignabimus, libere & absque contradictione qualibet supradicta. Promittimus insuper fide pura, quod sicut juravit & promisit Henricus de Bilicz, Castellanus dicti castri Greecz, prope civitatem Oppaviam, se & alii, quos in Castellanos itidem praefici contigerit, antequam praeficiantur, ad hoc jurabunt & promittent, idem castrum ad manus Domini Regis praedicti, vel cui disposerit, postquam sibi de praedicta pecunia solutione constiterit, absque mora sine dispendio resignare: super quibus praesentes fieri, & nostris & supradictorum Bernardi ac Henrici Ducum sigillis fecimus communiri. Et nos Bernhardus & Henricus praedicti recognoscentes nos promississe praemissa, & omnia sic acta esse, sigilla nostra una cum sigillis dictorum Ducum nostrorum Patruelium in eorum testimonium apposimus hinc scripto. Datum Olomucii Anno Domini MCCCXI. tertio idus Junii.*

§. 19.

*Nicolao Nicolai Nothi filio in feudum conceditur, eo-
que defuncto ad Regem revertitur.*

Ab iisdem autem, relutione facta, receptum, Nicolai Nothi filio *ὁμωνύμων* in feudum (32) concessit: ea inter alias lege, ut si Nicolaus absque heredibus justis moreretur, Ducatus ipse cum omnibus suis pertinentiis ad Joannem ejusve haeredes ac successores illico reverteretur. Id quod factum A. C. cto CCCXIII.

(32) Homagium Nicolai Ducis Oppaviensis, & quod eo absque hæ-
mm mm 3 dibus

dibus masculinis decedente, is Ducatus immediate ad Coronam Regni Bohemiae debeat devolvi, legitur apud Balbinum *Part. III. §. 8. fol. 229. 230.* hunc in modum:

Nos Nicolaus DEI gratia Dux Oppaviae, ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam cupimus pervenire, quod cum Serenissimus Dn. noster, Dominus Joannes Boemiae & Poloniae Rex, ac Luxemburgensis Comes Illustris, consideratis fidei & servitorum nostrorum meritis, quibus nos sua munifica liberalitatis gratiam meruisse cognovit, ac pensatis utilibus & fidelibus per nos sibi praestitis & praestandis servitiis, ex sua munifica liberalitate, nobis & heredibus nostris in feudum & jure feudi contulerit in perpetuum, Terram seu Ducatum suum Oppaviensem cum dignitate & titulo Ducatus ipsius, nec non cum civitatibus, castris, munitionibus, villis, possessionibus & universis aliis pertinentiis, utilitatibus, proventibus & juribus terra seu Ducatus ipsius, prout in privilegio suo super ipsis nobis dato hac omnia plenius & expressius continentur; nos pro nobis & pro heredibus nostris recipientes in feudum à dicto Domino nostro Rege ipsum Ducatum cum omnibus & singulis supradictis sibi recipienti, pro se ac suis heredibus ac successoribus Regibus Bohemiae, tanquam vero feudi praedicti Domino, fecimus & facimus homagium. Promittentes ipsi fidelitatem, devotionem, obedientiam ac reverentiam perpetuam per praesentes, corporali per nos interposito juramento, ordinando & omnino fieri volendo, ut heredes & successores nostri in ipso feudo seu Ducatu succedentes, de manibus ejusdem Domini nostri Regis, & praedictorum suorum, idem feudum seu Ducatum recipere jure feudali, ac eis homagium, fidelitatem, devotionem, & obedientiam praedictos, interposito etiam juramento promittere, ac similiter facere in perpetuum teneantur, obligando nihilominus nos, heredes & successores nostros praedictos, sub promisso juramento corporaliter praestito, solemni stipulatione interposita, ipsi Domino nostro Regi, ac heredibus ac successoribus suis praefatis promittimus, quod quotiescunque & quaecumque ipse Dominus noster Rex jusserit, & ejus jussurint successores, & eos jurabimus, & jurari volumus per heredes & successores nostros, contra omnem hominem fideliter toto posse, tanquam ejus fidelis Vassallus, nec non ad omnia alia & singula in perpetuum, quae jura feudi exigunt & requirunt, sedetiam quae quisque fidelis Vassallus suo vero Domino facere potest in omnibus atque debet; hoc autem specialiter expresso, quod si nos & quicumque ex nostris heredibus & successoribus nobis succedentibus in Ducatu praedicto contingeret decedere filiis legitimis non relictis, ex tunc statim Ducatus ipse

cum omnibus & singulis supradictis ad electum Dominum nostrum Regem, ac heredes & successores suos predictos, & ad regnum predictum libere revertantur. Promissimus denique & promittimus solemniter interposita stipulatione, ut promissum est, pro nobis, heredibus, & successoribus nostris predictis, sub praestito juramento, predicta omnia & singula predictorum firmiter servare perpetuo & inviolabiliter adimplere. Testes autem qui promissus interfuerunt ad hoc vocati & rogati sunt hi: videlicet Illustris Domini Principes Boleslaus & Hyncko, Duces Silesiae. Nobiles viri: Ulricus Comes de Hanaw, Otto de Bolandia, Petrus de Rosenberg, summus Camerarius Regni Bohemiae, Ulricus de Mendico Burgravius Pragensis, Benedictus de Wartenberg Pincerna, & Hermannus de Kolditz, Henricus de Lucemburg, Heymannus, & frater suus Hyncko, Filii Baronis de Fridland, Bernardus de Cyncemburg Ensisfer, Plichta de Adlar, Hermannus de Zwietecitz, Schambergius dictus de Schylerberg, Sbinco de Mendico, Spaczmanus de Beneslow, Zezema de Himstain, & Zdenko Kowan. In quorum testimonium praesentes litteras fieri fecimus, & sigilli nostri appensione muniri. Datum Praga quinto Nonas Julii Anno MCCCXVIII.

Eben dieser Vertrag zwischen dem König in Böhmen/und dem Herzog von Troppau / steht auch Deutsch beym Goldasto in den Verlagen p. 156. 157. Es variiren aber die unten angeführten testes, und wir überlassen dem Urtheil des Lesers / ob die lateinische oder deutsche copy dem Original-Diplomati am nächsten kommt.

§. 20.

Ad subjectionem reliquorum Silesiae Ducum adversus Polonos male animatorum Joannes adjicit animum.

Ad reliquos inde Silesiae Duces (qui jam ante adversus Polonos male erant animati, tum quod maneret alta mente repositum, quam indignis modis Henricus Barbatus (33), postquam cunctorum voluntate ac suffragiis principatum adiit, ab iisdem tractatus, quantis laceffit injuriis, & contumeliis adfectus fuisset, tum quod Vladislaum Locticum se plane inconsultis, contraque voluntatem suam, regnum quorundam ope potius invasisse, quam legitima electione consequutum fuisse, agre ferrent) cum non minus animum adjecisset, eam
ad

ad rem opportunam maxime Boleslai Lignicensis operam expertus est.

(33) Captum per dolum ex insidiis Henricum Barbatum, cum rei divitiarum adesset, detinebat in carcere Conradus Masoviarum Dux, à quo cum vix Ducatus sui impendiis lytro eliberandus videretur, hunc ipsum fletu conjux sanctissima Hedvigis ex illis angustiis pædoreque expedit. Tam diu scilicet Conradi cor saxeum cavavit lachrymis, in conspectu ejus ubertim profusis, quoad nobile pectus, nullo alio plane lytro admissio, Ducem maritum liberum ex ergastulo dimisit. Sed primæ conversationis luculentius adhuc documentum est, quia sanguine, quia vita ipsa *Peregrini de Wittenburg* procuratum. Hostes in balneo non tantum inermes, sed plane nudos deprehenderant Lesconem Poloniæ, Henricumque nostrum Silesiæ Duces. Ille famuli opera equo impositus, quanvis nudus, fugam arripuerat, verum in hac ipsa hostis capitalissimus Lesconem assecutus, obnitenti licet fortissime, caput nihilominus framea demersit. Henrico in ipso balneo reliqui hostes cum undique imminerent, vulneribus scilicet Silesium confecerant, nisi nominatus Nobilis Germanus corporis sui oppositu lethalia magis exceperat. In terram manante e torvulneribus sanguine cum procubisset ultimo Henricus, trajectus & animam ejiciens, Peregrinus huic ipsi incidit, ac imposito sui corporis, ne deinceps Dux impeteretur gladiis, impedit. Rati enimvero hostes, utrumque jam desuisse vivere, in demortuorum corpora tyrannidem crudelitatemque exercere superfederunt. Hinc his fugam maturantibus, ne in flagrantia potioribus vindicibus interciperentur, locus ac tempus data sunt, quibus mediis Henricus semivivus in tuti ora deportaretur, curaque fidelissimorum suorum deinceps etiam servaretur. *Crugerii verba sunt, supra à nobis adducta Cap. VII. §. 154. p. 597.*

§. 21.

*Boleslaum Lignicensem ad bellum impellit Henrico
Wratislaviensi inferendum.*

Oppressus ille ære alieno, cum ægre inveniret, unde amplius viveret, ab Henrico Duce Wratislaviensi fratre suo contendit, ut Wratislaviensi dominatu sibi cederet, Lignicensem autem ipse acciperet. Hoc cum Henricus recusaret,
Boles-

Boleslaus ab Joanne Rege donis atque pollicitationibus ad bellum fratri inferendum impulsus, multis incursionibus Wratislaviensem ditionem, latrocinantis in morem, vexavit & prædatus est: in ipsa etiam urbe consiliariis quibusdam Henrici, qui Boleslao adversabantur, captis; quos inter Johannem de Möllersdorff ex æde D. Elisabethæ extractum, & à satellitibus, quod quiritari non desisteret, sed auxilium undique clamore imploraret, crudeliter trucidatum, Nicolaum autem de Banck Canonicum ex æde S. Egidii Jelcium abductum, ac tantisper ibi retentum fuisse, donec amicorum operâ liberaretur, annales manuscripti testantur. Excitus hac injuriâ Henricus ad Vladislai Poloni auxilium confugit, qui & Boleslai conatus facili negotio fregit, ac proprii periculi metu eum compefcuit.

§. 22.

*Henricum VVratislaviensem variis artibus
sibi subjicit.*

Id ubi Joannes cognovit, primumque adeò conatum suum irritum esse animadvertit: aliâ viâ tentandum negotium ratus, Henricum per speciem arduorum & arcanorum negotiorum ad se vocatum, ac perquam honorificè acceptum, blanditiis, liberalitate, pretio, ingentibus promissis, & odio denique fratris inimici tandem induxit, ut sibi universam ditionem Wratislaviensem cederet, eandemque à se, unâ cum Glacensi ditione, quoad viveret, utendam fruendam reciperet: adjuvantibus quidem eam rem ipsis Henrici consiliariis, ac civibus maximè Wratislaviensibus, qui Principem suum, ut Bojemix sese Regi subjiceret, enixè hortabantur, non solum quòd is esset genere Germanus, verum etiam, quòd natus esset patre Cæsare, eoque viro valde laudato; taliaque ipse de se daret documenta, ut videretur futurus utilis Princeps, & protector miseræ Silesiæ. Ita namque Curæus noster scriptum

nnn nn

reli-

reliquit, etsi corruptos pecuniâ fuisse Cromerus narrat. Sed haud scio, an fidem huic dare ausim: & praegravat hac quidem in re Curia apud me auctoritas. (34) Factum hoc esse A.C. cLo CCCXXVII, ex diplomate desuper confecto (35) apparet.

(34) Eadem fere leguntur in *Breslographia Cap. V. p. 40.*

(35) Ejus copia jam non ad manus est. Extant tamen apud Balbinum alia quaedam huc facientia, v. gr.

I.

Preczlai Episcopi *Wratislaviensis* litteræ de resignatione Ducum *Silesiæ*, Ducatum & dominiorum ipsorum Joanni Regi *Boemiæ*, & eorundem in perpetuum feudum Regium ab eodem Rege & corona Regni *Boemiæ* receptione. Item Civitatis *Wratislaviensis* homagii, hæreditarii & perpetui Regi Joanni & Coronæ Regni *Boemiæ* exhibitione. Item quod Rex *Boemiæ* sit Patronus immediate Ecclesiæ *Wratislaviensis*, & Dominiorum ejusdem Ecclesiæ & Episcopatus, quæ omnia sponte & libere in præsentia Caroli Marchionis *Moraviæ* ejusdem Regis Joannis primogeniti sunt facta & declarata Anno 1342. *Balbinus fol. 185, 186.*

II.

Preczlai Episcopi & Capituli Ecclesiæ *Wratislaviensis* litteræ, quod Reges *Boemiæ* Ducatus & civitatis *Wratislaviensis*, & omnium pertinentiarum ejusdem, nec non aliorum Ducatum & Dominiorum *Silesiæ* sint hæreditarii & ordinarii, & naturales legitimi Domini, nec ullo modo à regno & corona *Boemiæ* alienari aut dividi possint, & quod Rex *Boemiæ* sit Patronus & Dominus Ecclesiæ *Wratislaviensis*, & ad coronationem novi Regis, quod Episcopus venire cum præcipuis Prælatibus ex Capitulo obligetur, de anno 1358. *ibid. fol. 187, 189.*

III.

Ejusdem *Preczlai* Episcopi & Capituli Ecclesiæ *Wratislaviensis* recognitio, quod civitatis & Ducatus *Wratislaviensis* sint veri & legitimi Domini, Reges *Boemiæ*, de anno 1367. *fol. 189.*

IV.

Administratores Ecclesiæ Wratislaviensis & Capituli ejusdem Ecclesiæ litteræ, quomodo Ecclesia *Wratislaviensis* consistat in regno *Boemiæ*, & quod Reges & corona ejusdem Regni *Boemiæ* sint principales Patroni & Domini eorum, præterea ut coronationi Regis adesse, & Ducatum *Krotkow* in feudum suscipere debeant, & concessio seu indultum ipsis à Rege

Rege Wenceslao, ut possint summam Insulam, in qua cathedralis Ecclesia Wratislaviensis est sita, muro, turribus, portis, pontibus construere & munire. Et quod teneantur Regibus Boemiarum in monte sanctae Crucis castrum propriis expensis extruere, de anno 1382, ibid. fol. 190 - 191.

V.

Wenceslai Episcopi Wratislaviensis literæ, quibus superiores literas Administratorum & Capituli renovat, & se his velle satisfacere promittit, de anno 1383. ibid. fol. 192, 193.

VI.

Preczlai Episcopi & Capituli Wratislaviensis Ecclesiae literæ de receptione in feudum Oppidi Grotkow cum pertinentiis ejusdem à Joanne Rege Boemiarum, de anno 1358. ibid. fol. 195, 196.

VII.

Ejusdem Preczlai & Capituli Wratislaviensis literæ de receptione oppidi Grotkow & pertinentiis ejus à Carolo Rege Boemiarum & ejusdem regni corona, & quod ad coronationem Regis venire, & ibidem de oppido Grotkow feudum suscipere teneantur.

VIII.

Capituli Wratislaviensis Ecclesiae literæ, quibus recognoscunt & profitentur de receptione feudi super oppido Grotkow à Joanne Rege Boemiarum & Carolo ejus filio. Item de literis Regi Joanni super ea re datis, & de homagio Ducum Silesiae & Nobilium terræ & civitatis Wratislaviensis, Regibus Boemiarum perpetuo præstito, quarum datum Wratislaviae in Capitulo 8 Calendas Octobr. Anno Domini 1355. In eandem sententiam Wenceslai Episcopi Wratislaviensis & Capituli Wratislaviensis Ecclesiae literæ.

IX.

Civitatis Wratislaviensis homagium Principi Wenceslao primogenito Caroli & ex mandato patris præstitum, ubi etiam mentio fit de successione legitima filiorum Regum Boemiarum, datum Wratislaviae 1351 in crastino circumcisionis ejusdem. Earundem literarum vidimus extat Sigismundi Romanorum Regis & Alberti Ducis Austriae, datum Viennae Anno 1426. ibid. fol. 198, 199.

X.

Civitatis Nissenensis ex mandato Preczlai Episcopi Wratislaviensis & consensu Capituli ejusdem literæ, ut se erga Reges Boemiarum observare teneantur, de anno 1351 Nissa. In eandem sententiam extant per omnia

nnnnn 2

similes

similes literæ Consulum civitatis Nissenfis Wenceslao Regi Boemiæ ex voluntate & consensu Episcopi & Capituli Wratislaviensis Ecclesiæ datæ, quarum datum Wratislaviæ d. 26 Martii anno Domini 1383. *ibid. fol. 199, 200.*

XI.

Consulum civitatis Grotkoviensis literæ, quibus promittunt, quod neminem Regibus Boemiæ & coronæ Regni ejusdem adversantem in civitatem suam recipient, & quod contra Reges Boemiæ & eorum subditos nullum præbunt in perpetuum auxilium & favorem, datum Krotkow 1383. In eandem sententiam sunt infra scriptæ literæ civitatis Paczkoviensis. *ibid. fol. 200, 201.*

§. 23.

Henrici exemplum sequuntur alii Silesiæ Principes.

Quo eodem, Henrici exemplum (36) secuti, Casimirus quoque (37) Teschinentis, Joannes (38) Osvoncimensis, Bulco (39) Falcobergensis, Boleslaus (40) Oppoliensis, ac Vladislaus (41) Koslensis fidem Joanni dederunt, suæque ab eo territoria, in quæ tunc Teschena, Freistadium, Bilitz, Scorschavv, Semnitz, & Ostravia, Osvencim, Zathor, Kanth, Lisch, Wadovvitz & Spicovvitz, Falckenberg, Glogovia minor, Zultz, Strelitz & Pramsin, Oppolia, Rosenberch, & Crassenevv, Kosla, Beuthum, Peissenchreschin, Toft & Slabatim erant, in feudum recognoverunt.

(36) Confer Henelius in *Breslographia* pag. 40. Extant apud Balbinum fol. 201, sqq. certorum Ducum Silesiæ literæ, quibus fatentur Regem Boemiæ & coronam regni ejusdem, esse Dominos eorum ac aliorum Ducum Silesiæ, & plenum jus in eos habere, & devolutiones Ducatuum ipsorum Ducum, Regum & Regni Boemiæ existere. *Incipit*: Nos Conradus Olsnensis, & Casimirus Teschinentis Dei gratia Duces ab una, & nos Bolko Falkenbergensis Oppoliensis, & Joannes Osvicensis, eadem gratia Duces ab alia - - *explicit*: Datum Pragæ anno MCCCLV sabbatho proximo post diem S. Wenceslai.

(37) Homagium *Cazimiri* Ducis Teschinentis Joanni Regi Boemiæ præstitum vide apud Balbinum *Part. III Epistolarum publicarum* fol. 247 hujus tenoris:

Nos Cazimirus Dei gratia Dux Teschinenſis recognoscimus & fate-
mur tenore praesentium universis, Nos esse Principem & Vasallum Magnifi-
ci Domini nostri, Domini Joannis Boemia & Polonia Regis illustris, ac Co-
mitis Lucemburgensis. Et ab eo terram nostram Teschinenſem cum suis
civitibus & castris, videlicet: Teschin civitate, cum civitate Freyen-
ſtadt & Belicz civitatibus, Zehoffchvve, Gemnicz, oppidis cum munitioni-
bus, & Oſtravia caſtro cum villis &c. Datum in oppavia 12 Calend. Mart.
1327.

(38) Balbinus fol. 246 ita: Nos Joannes Dei gratia Dux Oſwicensis,
Scholaſticus Cracoviensis, recognoscimus & fatemur tenore praesentium
universis, nos esse Principem & vasallum Magnifici Domini nostri Joannis
Boemia & Polonia Regis Illustris ac Comitis Lucemburgensis, & ab eo ter-
ram nostram Oſwicensis cum suis civitatibus & castris, videlicet Oſſicem
civitatem cum caſtro Zathor, civitate Lant, Zipſa, Wadovvitz & Spinovvitz,
oppidis cum oppidanis, villis, hominibus, vasallis ac militibus ad ipsas & ad
ipsa ſpectantibus, & aliis pertinentiis universis, in quibuscunque conſiſtant,
quas nunc habemus & in poſterum ſumus quocunque titulo habituri, nostro,
haredum & ſucceſſorum ſuorum nomine & Ducum Oſwicerſium, recepisse
in feudum, & ab ipſo tenere, & poſſidere jure ac titulo feudali, volentes,
quod haredes & ſucceſſores nostri Duces Oſwicerſes praedicti, juxta conti-
nentiam litterarum, quas a praedicto Domino Rege ſuper eo habemus,
quandocunque praedictam terram nostram vacare contigerit, eam ab ipſo
Domino nostro Rege in feudo deinceps ſemper recipere debeant ac tenere.
Et factis ſibi per eos ſervanda perpetuo fidelitatis homagio, ſicut & nos nunc
ſpontanea & libera voluntate fecimus, ei veſtis tanquam ejus vel eorum, in
cujus rei teſtimonium praesentes literas fieri, & ſigillo nostro fecimus, roborari.
Datum in Boutung anno Domini MCCCXXVII, 6 Kal. Martii.

Enimvero hic audiendus quoque eſt Hartknoch de Republica Polo-
nia Lib. I, cap. III, §. 7, p. 116, 117 ita ſcribens: Circa eadem tempora, ni-
mirum Caſimiro IV Jagellonide Polonis imperante, Joannes Dux Oſwie-
cimenſium Poloniam infeſtare auſus eſt, quam injuriam Poloni ulturi in-
ditionem ejus irrumperentes, arcem Oſwiecimenſem obſidione cinxerunt:
quibus malis percolſus Joannes Dux pacem petiit, qua ipſi conceſſa eſt ea-
conditione, ut accepto certo precio (nempe quinquaginta millibus mar-
carum ſatorum groſſorum Pragenſium numeri Polonice, quadragin-
ta octo groſſos in qualibet marca computando, ut habet Jacobus Przy-
luſius in ſtatuto pag. 793 & 796.) omni prorsus provincia Oſwiecimenſi

„Regi Polonisque cederet. Et sic tandem OSWIECIMENSIS Ducatus, postquam cum reliqua Silesia in ditionem Bohemorum venerat, pollicinio in ditionem Polonorum anno 1454. rediit. Neque postea vindicatus est hic Ducatus à Bohemis, ob bella Hassitica sub Georgio Rege Bohemiae gesta. Vid. Cromer. lib. XXII, pag. 728. 731. Neugebauer Lib. VI Histor. Polon. pag. 334.

(39) Bolkonis Ducis Falkenbergensis literæ, quibus fatetur, quod nullum alium Dominum habeat, aut heredes sive successores sui habere possint, præterquam Reges Bohemiae & ejusdem regni coronæ, leguntur apud Balbinum fol. 245 ita:

Nos Bolko Dei gratia Dux Falkenbergensis, notum facimus tenore presentium universis, quod literas illas, quibus Reverendum in Christo patrem, Dominum Peczlaum Episcopum Vratislaviensem ad presentiam Regis Cracoviae provocavimus, ipsi Episcopo in tadium & displicentiam destinavimus, cum eo tempore essemus hostis ipsius, & quod nostra mentis non fuit, quod ex illis literis Dominis nostris Regibus & coronæ regni Bohemiae aliquid deberet damnum seu præjudicium generari. Notum facimus ac etiam profiteamur publice, quod tales literæ, quas Episcopo præfato, seu aliis destinavimus, ac etiam verba, quæ diximus in causâ prædictâ, Dominis nostris Regibus Bohemiae & ejusdem coronæ nullum damnum afferre debeant quovis modo; quodque nullum alium Dominum habemus præterquam Bohemiam Regem. Et promittimus pro nobis, heredibus & successoribus nostris bona fide, sine dolo, quod coram prædictis Dominis nostris Bohemiae Regibus, seu coram Capitaneo regni Bohemiae, cui vices suas committendas decreverint, cuilibet Principi seu in dignitate Principis constituto de justitia respondebimus, & juri parebimus, & ab eis justitiam recipimus similiter: si vero cuicumque alteri in nobilitate Principis non existenti adversus nos actio, seu jus quovis modo competere, illi justitiam facere tenebimur in nostra curia, & coram vassallis nostris ea conditione, quod Rex Bohemiae Dominus noster, qui pro tempore fuerit, si causam ad ipsum provocari contingeret, aliquem ex suis ad nostri judicis audientiam destinare poterit, & valeat, qui advertat & rite consideret, si conquerenti de justitia provideatur coram nobis, & in eum casum, ubi relatione talis nuntii destinati clararet, non fore debitam administratam justitiam, in nostra curia & vassallorum nostrorum presentia, ut præfertur, tunc conquerens hujusmodi ab auditorio nostro provocare, seu appellare poterit ad judicia Dominorum nostrorum Bohemiae Regum, qui pro tempore fuerint, & ibidem tali conquerenti

renti iustificare tenebimur. Et vice versa ab ipso postulare iustitiam in causis & negociis quibuscunque, neque sustinebimus vitari seu provocari ad cuiuscunque alterius Domini iudicia quovis modo; Presentium sub appenso nostro sigillo testimonii literarum. Datum Wratislaviae anno MCCC LIX in die S. Thome Cantuariensis Episcopi & martyris gloriose.

(40) Nos Boleslaus Dei gratia Dux Oppolienfis recognoscimus & fatemur, presentium & fatemur, nos esse Principem & Vasallum Magnifici Domini nostri, Domini Joannis Boemia & Polonia Regis ac Luxemburgensis Comititis, & ab eo terram nostram Oppoliensem cum civitate Oppolienfi & castro ibidem cum civitate Senberg & castro Clascovv, cum oppidis, villis, hominibus, vasallis, ad ipsos & ad ipsa spectantibus, cum aliis suis pertinentiis universis &c. ut supra. Datum Wratislavia anno Domini MCCCXXVII, in die Palmarum. Balbinus fol. 218.

(41) Nos Wladislaus Dux Coslensis recognoscimus & fatemur, totore presentium universis, nos esse Principem & vasallum Magnifici Domini nostri Joannis Boemia & Polonia Regis Illustris ac Luxemburgensis Comititis, & ab eo terram nostram Coslensem, cum suis civitatibus, videlicet Cosla, Peitum, Peinsenchreschin, ac castris, videlicet Tost & Stalatya, cum eorum villis, hominibus, vasallis & militibus ad ipsos & ad ipsa spectantibus, ac aliis suis pertinentiis, in quibuscunque consistant, quas & qua nunc habemus, & in posterum sumus quocunque titulo habituri, nostro, heredum & successorum nostrorum, Ducum Coslensium nomine, recepisse in feudum, & ab ipso tenere & possidere iure ex titulo feudali. Volentes quod heredes ac successores nostri Duces Coslenses pralibati juxta literarum conventioniam, quas à prefato Domino nostro Rege Bohemia super eo recepimus, & habemus, quandocunque pradietam terram nostram Coslensem vacare contigerit, eam ab ipso Domino Rege Bohemia aut à suis heredibus vel successoribus Regibus Bohemia in feudo recipere semper princeps debeant & tenere. Et factis sibi per eos servanda perpetuo fidelitatis homagio, sicut & nos spontanea & libera voluntate fecimus, ei vel eis tanquam ejus vel eorum Princeps & vasallus sincera fide intendere semper debeant ac parere, harum nostrarum testimonio literarum. Datum in Oppavia anno Domini MCCCXXVII, ii Kal. Martii. Balbinus fol. 244, 245.

S. 24.

*Boleslaus Lignicensis se Vasallum Regis Bohemia
proficitur.*

Biennio post, hoc est cō CCC XXIX, Vladislaus III,
Henri-

Henrici & Boleslai frater, Lignicensi dominatu exclusus, cum aniculæ suæ, quam duxerat, dotem prodegisset, in Silesiam rediit, litterisque Lignicensium prolatis, quibus illi se ad Vladislaum jure pertinere, atque in potestate Bojemix Regis libenter fore innuebant, Lignicium Joanni si vendere velle ostendit. Deliberandi spacium Joannes accepit: interim Boleslaum ad se accersit, & quæ secum Vladislaus egerit, ipsi exponit, ac litteras Lignicensium commonstrat. Addit dein, si Lignicium ipse retinere velit, in sua & successorum suorum fide atque clientela semper se fore promittat. Ni faciat, futurum, ut toto ducatu excidat. Quo metu perculsus ille imperata facit, unaque cum Wenceslao & Henrico filiis se atque universum suum dominatum, in quo Lignicium, Goldberga, Hainovia, Brega, Olavia, Grotgovia, Nimcium, Nambslavia, Bernstadium, Creutzberga, Bicina, Landisberga, Cuncenstadia, Corvinavia, & Tifensee, cum castris & territoriis, quæ progenitores ipsorum libera semper, & ab omni servitute [ut habent literæ Reversales (42)] disbrigata possederant, Wratislavix præforibus summæ Basilicæ, Joannis Bojemix Regis adfinis sui, ditioni submittit, ejusdemque sese hominem ac vasallum profitetur. Qua dere in Chronico aulae Regiæ sic scriptum legitur: *Eodem anno mense Majo Boleslaus Dux Slesie civitatem Lignitz cum suis pertinentiis, quam à Vladislao fratre suo Clerico vi abstulit, & suæ ditioni subdidit, à Joanne Rege Bohemix & Polonia jure feudali quasi coactus suscipit, & ad ejus obsequia perpetua cum heredibus suis se adstringit. Duces quoque Silesia & Polonia, quorum numerum nunc nescio præ multitudine, ferè omnes tempore ejusdem Regis servitiis se mancipant, fidem præstant.*

(42) Huc spectat apud Balbinum *Part. III, epist. XXVI, fol. 207 sqq.* hujus tenoris:

Nos Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungarie, Bohemix, Dalmatia, Croatia &c. & Albertus eadem gratia Dux Austria, Stiria, Carinthia, & Marchio Moravia, notum facimus te-
nore

nore presentium universis : Quod nos nuper vidimus, & auscultare, ac legi fecimus certas litteras Illustrum Boleslai, Wenceslai & Ludovici, Ducum Silesie & Dominorum Lignicensium, non abrasas, seu cancellatas, sed integras, sanas & omni vitio ac suspitione carentes sigillisque veris & non falsis firmitus communitas, quas ad presentes litteras nostras, atque scripta inferi & transferri fecimus, ut eis à quocunque homine adhibeatur fides infallibilis & firma, quarum quidem litterarum tenor sequitur & est talis :

Nos Boleslaus, Wenceslaus, Ludovicus, DEI gratia Duces Silesie, & Domini Lignicenses, ad universorum notitiam tam presentium quam futurorum volumus pervenire, quod nos habita deliberatione, & tractatu inter nos, & cum fidelibus nostris consilio diligenti, nullo metu penitus nos urgente, sed motu proprio & bona nostra voluntate indueti, omnes terras, Civitates nostras, Legnitz videlicet cum castro Olovv, Grotkovv, Nemsch, cum castro Manislavv, cum castro Berollstade, cum castro Ehrevezburg, cum castro Ditschin, Landtsberg & Chumczenstade, cum castro Chozenovv & Tyefense, castra nostra cum territoriis & pertinentiis omnibus ipsorum & singulis, quibuscunque distinguantur nominibus, quas & quæ ab in-eunte nostra ætate à Parentibus & progenitoribus nostris liberas semper & ab omni servitute disbrigatas tenuimus & possidemus, Principis Magnifici Domini Joannis Boemie & Polonie Regis ac Luxemburgensis Comit'is, Domini & sororii nostri charissimi, ante fores Ecclesie Beati Joannis in Wratislavia submisimus ditioni, ipsas & ea pro nobis & heredibus nostris presentibus & futuris, dicti Regis imperio libere resignantes, ut Principes & Vassalli sui, heredum & successorum suorum, ac Regni Boemie fieri valeamus. Ipse vero Rex affectionem nostram & votum considerans, grato favore nobis occurrens, nos & heredes nostros in Principes & Vassallos suos, heredum & successorum suorum, ac ipsius regni Boemie, resepiit placide, & assumptis prefatas terras, civitates nostras, atque castra cum omnibus suis (ut præmittitur) attinentiis, nobis, nostro, & heredum nostrorum prædictorum nomine in feudum perpetuum & hereditarium conferendo, ita, quod Regem ipsum, heredes & successores suos prenotatos, de cetero Dominos nostros veros & legitimos, nos & heredes nostri recognoscere, & eis intendere, & fidei littere assistere perpetuo teneamur. Unde si (quod absit) nos ipsos vel heredes nostros migrare contingeret ab hac vita, heredibus masculinis legitimis, de corporibus nostris procedentibus, non relictis, sæpe dictæ terræ nostræ, & Civitates cum castris & appendis suis omnibus ad supra dictos

Regem, heredes & successores suos, nec non ad ipsum regnum Boemiae, nomine & titulo Domini devolventur; si autem urgente casu aliquo, Civitatem nostram aliquam, sive castrum cum territorio vel sine territorio, nos, vel heredes nostri vendere compellemur, Principi vel Nobili viro alteri, qui civitatem ipsam vel castrum à nobis, vel heredibus nostris, insudum recipere noluerit, aut habere, ipsam vel ipsum eidem Regi, heredibus & successoribus emendam offerre tenebimur, & exhibere pretio, si voluerint, comparandam. Sin autem ex tunc licebit nobis illam, vel illud, viro fidei & idoneo vendere, qui in feudum ipsam vel ipsum ab ipsis, Rege, heredibus, & successoribus suis recipiat facturus & exhibiturus ipsis servitia debita, juxta morem aliorum fidelium & consueti. Mandamus igitur universis & singulis Baronibus, Nobilibus, Clientibus, Vassallis, Fidelibus, Civibus, oppidanis, villanis, ac ceteris nostris hominibus omnibus & singulis, qui nunc sunt & erunt pro tempore, quatenus suprascriptis Regi, heredibus & successoribus suis, si (quod absit) ut praedicitur nos, heredes nostri decesserimus, heredibus masculinis non relictis, tanquam veris & naturalibus Dominis suis, ad quos ipsos praesentibus ordinamus & dirigimus servitiis, & modis aliis juxta communem fidelium Poloniae consuetudinem, intendere perpetuo debeant & parere. Testes praemissorum sunt venerabiles, Domini Nankerius Vratislaviensis, Vitiko Misnensis, Ecclesiarum Episcopi, Principes & Duces Illustres, Domini Henricus Vratislaviensis, Vratislaus Bitunienensis, Henricus, Conradus & Joannes Glogovienensis, Bolko Falkenbergensis, quorum omnium sigilla ad preces nostras, una cum sigillis nostrorum duorum, Boleslai scilicet ac Wenceslai Ducum praefatorum, vicem Domini Ludovici suprascripti suppleverunt, cum adhuc sigillo careat proprio, praesentibus in testimonium sunt appensa. Et nos Nankerius & Vitiko, Vratislaviensis & Misnensis Ecclesiarum Episcopi, Henricus Vratislaviensis, Bitunienensis ac ceteri Duces & Principes praedicti, vocati ad praemissa testes, & rogati praemissis omnibus praesentialiter interfuimus, scriptis praesentibus sigilla nostra ad perpetuam rei memoriam in testimonium evident appendentes. Datum Praga in die B. Luce Anno Domini 1301. littera vero Illustrissimorum Ducum Ruperti & Boleslai Ducum Silesiae & Dominorum in Legnitz, quas etiam auscultari, & legi, ac transmutari fecimus, sic sonabant:

Wir Ruprecht und Womislaw Brüder von Gottes Gnaden/ Herzog zu Schlesingen und Herren zu Lignitz/ bekennen vor uns und unsere Erben/ und nachkommenden Herzogen/ und

und thuen kundt / die diesen Brieff immer sehen und hören les-
 sen / wann wir vermög unser Fürstenthum / Herzogthum /
 Herrschafft / Lande / und Güter mit allen ihren fürstlichen
 Rechten und Zugehörungen / wo die gelegen seyn / und wie man
 die mit sonderlichen Worten und Namen benennen mag / von
 dem Allerdurchlauchtigsten Fürsten und Herrn / Herrn Wen-
 ceslaen Röm. König / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / und
 König zu Böhmen / als von einem König zu Böhmen / unserm
 gnädigen lieben Erb-Herrn recht und redlich zu Fürstl. Lehn
 empfangen haben. Und ihm auch als einem König zu Böhmen
 darüber geshuldet / gelobet und geschworen haben leibhafftig
 Nyde / zu den Heil seiner Frommen zu werben / seinen Schaden
 zu wenden / und alles das gegen ihm zu thun / das recht Fürsten
 und fürstliche Manne gegen ihren rechten erblichen und obri-
 sten Lehn-Herrn pflichtig seyn zu thun / an alles Gewerde. Da
 von andern weit mit wolbedachtem Muthe / un von rechter un-
 ser beyden Wissen geloben / wir aber in Kräften solcher genasiten
 Nyde denselben unsern Herrn Herrn Wenceslaen / Röm. König
 und König zu Böhmen / daß wir ihm als einem König zu Böh-
 men unserm recht natürlichen und ordentlichen / und erblichen /
 und obersten Lehn-Herrn / dem Königreich und der Kron zu
 Böhmen hold und getreu / gehorsam und unterthänigst seyn
 sollen / und wollen ihren Schaden zu wenden / ihren Frommen
 zu werben / und alles das gegen ihm zu thun / das wir als der
 König / des Königs und der Kron zu Böhmen / Fürsten und
 fürstlichen Manne durch Recht oder durch Gewonheit gegen
 unsern rechten ordentlichen und natürlichen Herrn / Lehnherr-
 schaften und Lehn-Herrn zu thun schuldig oder verpflichtet seyn /
 nach unseren fürstlichen Rechten / ohne alle generirte und Tag-
 lich / mit Urkunde dieses Brieffs gegeben / mit unserer beyden
 guten Gewissen / zu Prag / und unserm anhangenden Insiegel
 am heiligen Oster-Tag nach Christi Geburt unsers lieben
 Herrn tausend und drey hundert Jahr / im drey und achtzig-
 sten Jahr. *In cuius rei testimonium atque robur presentes litteras ac
 Inscriptiones, sigillorum nostrorum appensione fecimus firmitus roborari.
 Datum Viennae A. Dom. 1426. 20 die mensis Martii, Regnorum nostrorum
 A. Hungarie &c. 39. Romanorum 16. & Bohemiae 6.*

S. 25.

Conradus Olsnicensis idem facit.

Quod quidem haud multo post à Conrado Olsnicensi, (43) qui tunc Wartenbergam, Olsnam, Mylicz, Trebnitz, Trachenberg, Wolavv, Lubest, Wincik, Herrenstat, Plozk, Prausnitz, & Sandevvel tenebat, à Joanne Steinaviensi, (44) nec non ab Henrico Saganensi, (45) in cujus ditione erant Saganum, Freistat, Sprottau, Gruneberg, Crossen, Naumburg, Wartenberg, Malnitz, Pusa, Pobersberg, Zulchovv, Svibzin, Lubnavv, Butnitz, Benschwitz, Kopanitz, Brandaendorff, Neska, Babinmolt, Prembka, Preibrovv, Treberzavv &c. factum fuisse instrumenta eam in rem confecta restantur.

(43) Homagium *Conradi Ducis Olsnicensis*, & quibus Coronæ & Regibus Bohemiæ is Ducatus obligetur, ita apud Balbinum fol. 225, seq. legitur:

In nomine Domini Amen. Noverint universi, tam presentes quam posterius notitiam presentium ac copiam habituri. Quod quia nos Conradus DEI gratia Dux Silesiæ & Glogoviæ, ac Dominus in Olsna, ob specialis amoris affectum, quem erga Magnifici Principis Domini Joannis Boemia & Polonia Regia ac Comitum Luxemburgensis, Domini nostri charissimi, gerimus celsitudinem, habito nobiscum, amicis quoque ac fidelibus nostris consilio diligenti, ac deliberatione matura, accedentibus etiam favore ac consensu eorundem expressis, ad subscripta, bonum in hoc nostrum principaliter consequendum, ac fidelium, terrarum, Civitatum, honorum & bonorum nostrorum omnium infra scriptorum commodum, statumque in antea pacificum perpenderes, Princeps & Vassallus suus, heredum, successorum suorum Boemia Regum, ac ipsius Regni Boemia in perpetuum fieri & fore decrevimus, omnia & singula bona nostra sub eisdem libertatibus & juribus, quibus à predecessoribus nostris ad nos pervenisse noscuntur, omnes terras nostras, quas ad presens possidemus vel possidebimus, quocunque titulo in futurum tam citra quam ultra fluvium, qui Odeta dicitur, cum Civitatibus Wartenberg / Miltez / Trebnitz / Trachenberg / Walow / Lubest / Winchra / Herrenstadt / cum omnibus suis appendiis, Domini,

oppidis, villis, allodiis, feudis, feudalibus, nobilibus & plebejis &c. ut in superioribus litteris Principum Silesiæ. In quorum omnium testimonium presentes litteras fieri & sigilli nostri munimine iussimus communiri. Datum & Actum Vratislaviæ Anno Domini MCCCXXIX, sexto Idus Majo. Vidimus earundem litterarum Sigismundi Romanorum Regis & Alberti Ducis Austriæ, quarum datum Viennæ A. D. 1426. d. 20 Martii.

(44) Trahendæ huc sunt binæ apud Balbinum epistolæ, nempe XLVII. & XLVIII. fol. 233. 234. 235. quarum prima sic se habet:

Nos Joannes DEI gratia Dux Silesiæ, & Dominus Stinaviæ, ad universorum notitiam, tenore presentium volumus pervenire. Quod nos de liberatione matura, & consilio diligenti præbato, favore quoque & consensu fidelium & amicorum nostrorum expressis, principaliter hominum, Civitatum, & terrarum nostrarum subscriptarum attendentes profectum in antea, & commodum, ipsas terras, civitates nostras & castra, Stinaviam videlicet, Liebin, Goram Civitates, cum castris eis adjacentibus, & bona nostra alia, quacunque possidemus in presenti, vel possessuri, seu habituri sumus disponente Domino in futurum, cum omnibus suis juribus, libertatibus & dominio, quibus à nostris ad nos pervenerunt prædecessoribus, ex eo, quod Magnificum Principem Dominum nostrum charissimum Dominum Joannem Boemiæ & Poloniæ Regem ac Comitem Luxemburgensem, post assumptum sibi Ducatu, & terra Vratisl. dominium inferendo damna ipsius Ducatus & territorii, districtui ac hominibus dignoscimur perturbasse, in manus Regis ipsius sponte & libere nostrorum heredum, & successorum nostrorum nomine resignantes, ut nullum contra nos & in antea de excessibus retroactis, per Regem ipsum, aut alium suo nomine instaretur iudicium, aut ut proferatur sententia à Rege prædicto, suo, heredum ac successorum suorum nomine in feudum perpetuum recepimus. Promittentes nostro, heredum & successorum nostrorum præfatorum nomine, sibi, heredibus, & successoribus suis Boemiæ Regibus antea dictis, de cætero terris, Civitatibus, castris, & bonis nostris sæpe dictis, tanquam veris nostris Dominis intendere fideliter & parere, obedientiam & fidem ipsis debitas exhibendo. In quorum testimonium presentes litteras fieri, & sigillo nostro majori iussimus communiri. Datum Vratislaviæ Anno Domini MCCCXXIX 3. Cal. Maji.

Altera vero sic:

In nomine Domini Amen. Nos Joannes DEI gratia Dux Silesiæ & Dominus Stinaviæ memoria commendantes ad universorum notitiam, tam præsentis, quam future ætatis cupimus tenore presentium pervenire. Quod provi-

provida & matura deliberatione & consilio nostro, & fidelium nostrorum praehabitis, ac libera & bona voluntate, non coacti, non compulsi, nulla fraude inducti, seu dolo aliquo circumventi, pure, libere, sponte, & irrevocabiliter inter nos commoditatem seu utilitatem nostram non modicam considerantes, & singularis & ingentis favoris, & dilectionis affectum, quem erga Magnificum & Excellentissimum Principem Dominum Joannem DEI gratia Boemia Regem, ac Comitem Luxemburgensem, Dominum nostrum charissimum, semper gessimus & geremus, & potissime ex eo, quod idem Dominus noster, Rex Boemia, Civitatem & terram suam Glogoviam, cum omnibus & singulis juribus, honoribus, dominio, pertinentiis & appendiis, utilitatibus, & fructibus, & obventionibus quibuscunque ad eam pertinentibus ad tempora vite nostra per nos habendam, possidendam, utfruendam, tanquam Domino Gubernatori, & locum ipsius tenenti tradidit & commisit, praefato Domino Joanni Boemia Regi, heredibus & successoribus offerimus, donamus, cedimus, & libere resignamus in perpetuum hereditarie Ducatum nostrum seu terram Steinaviensem, videlicet cum civitatibus Steinavia, Gora, Lubin, & Frauenstade, cum castris seu fortalitiis ipsis adjacentibus, & jure proprietatis, dominiis, aut actionis competit, competitu habemus, aut competere poterit quomodolibet in futurum habendam, regendam, tenendam, utfruendam & possidendam, per ipsum Dominum Regem Boemiae, heredes & successores suos, jure proprietatis perpetuo, pacifice & quiete, quicquam quod ipsi Regi, vel successoribus aut heredibus deinceps placuerit faciendum, cum omnibus & singulis, quo praedictam terram vel intra, vel supra, vel subditis, villis, allodiis, campis, agris cultis vel incultis, pratis, montibus, vallibus, plantis, sylvis, rubetis, deserto, viis, inviis, fluviiis, ripis, rivis, stagnis, aquis, aquarumque decursibus in aqua, vel adventum expositis, venationibus, accupationibus, piscationibus, piscinis, jurisdictionibus, monetis, teloniis, juribus Patronatus Ecclesiarum, feudaliibus, Vassallaticis, militibus, clientibus, servitoribus, censibus, agricolis, Judaeis, homagio quocunque seu quovis alio titulo, censibus, proventibus & fructibus cum Accessoribus & Egressoribus, terrae ipsius limitibus, metis vel finibus suis continentur, cum omnibus suis juribus, appendiis, pertinentiis, aliisque Civitatibus, castris, oppidis, & generaliter cum omnibus & singulis utilitatibus, quae habentur aut haberi poterunt supra terram, vel infra, vel subtus terram, vel terras praedictas, muneris, metalli, auri, argenti, cupri, stanni, plumbi, ferri, vel generis alterius, puta lapidibus salis vel aliis obventionibus quibuscunque, in quibuscunque rebus consistant, integrum,

cum omni usu seu requisitione, nobis, & eis, vel pro eis rebus ex aliqua earum modo aliquo pertinente, neque in eodem Ducatu, seu terris, seu pertinentiis ipsarum, nobis & quibuscunque heredibus, vel successoribus nostris, proprietatis, jurisdictionis, vel domini nihil penitus reservantes sub eisdem, Ducatu & terris, cum pertinentiis ipsarum, cedentes, abdicantes, & in totum renunciantes. Ut autem hac nostra cessio, donatio & resignatio provide & rationabiliter consummata & celebrata robur firmitatis perpetua obtineat, promittimus bona fide corporaliter prestitum juramento, contra eam nunquam ullo tempore facto, vel jure facere, vel venire per nos, alium vel alios, palam vel occulte, in toto vel parte, nec eam revocare in vita, vel in morte, occasione vel causa quacunque, renunciantes sponte & expresse pro nobis, nostris heredibus vel successoribus universis, exceptioni doli mali in factum, actionem, beneficio restitutionis in integrum, constitutioni & consuetudini cuiuslibet, litteris, privilegiis seu indulgentiis Apostolicis, Imperialibus seu à Romanis Regibus impetratis, seu etiam impetrandis, omnique Juris Canonici, vel Civis auxilio, per quod nobis, heredibus & successoribus nostris possit aliquomodo suffragium, ipsi vero Regi Boemia, heredibus & successoribus suis possit prajudicium generari. Mandantes firmiter, & precipientes universis feudalibus, vassallis, militibus, clientibus, servitoribus, civibus, oppidanis, villanis, ceterisque incolis & hominibus in dicto Ducatu Stinavia, & aliis terris nostris residentibus, cujuscunque status, conditionis, vel praeminentia existant, quatenus dicto Domino Regi Boemia, suis in perpetuum heredibus vel successoribus tanquam veris & naturalibus Dominis obediant. Nam à fide, devotione, & obedientia, nec non fidelitatis & homagii juramento, quibus nobis essent adstricti, absolvimus, & absolutos ac liberos dicimus, facimus, & omnimode nunciamus taliter, quod à modo ad nos & heredes vel successores nostros, tanquam ad Dominos suos nullum respectum habere debeant, aut aliquo juramento, homagio, seu fidelitate nobis de cetero in aeternum adstringantur. In quorum testimonium & evidentiam plenioris praesentes fieri & nostri sigilli munimine fecimus communiri. Actum & datum Praga sub testimonio, praesentibus venerabili in Christo Patre, Domino Witkone Episcopo Misnensi, ac Excellenti Principe Domino Rudolpho Duce Saxonie, Tymone de Koldicz, & Henrico de Lippa, Ulrico Phlugone, Ottone de Rusburo, Conrado de Bersnitz, nec non Gyscone de Rette, Joanne de Lubeck, Conrado de Ullenbork, Civibus Vratislaviensibus aliisque pluribus testibus fide dignis. Anno Domini M CCCXXXVI. feria secunda proxima ante festum Purificationis Beatissima Mariae Virginis.

Ejus.

Ejusdem Joannis Ducis Silesie resignatio jurium suorum Joanni Regi Boemiae, & territorio Glogoviensi, Glogoviae 1331 in die B. Remigii facta, legitur apud Balbinum l. c. f. 212. 213.

(45) Balbinus Part. III. Epist. XXVII. fol. 210. 211 ita: In nomine Domini, Amen. Noverint universitatem presentes quam posteri notitiam presentium ac copiam habituri. Quod nos Henricus DEI gratia Dux Silesie & Glogoviensis, ac Dominus Saganensis, ob specialis amoris affectum, quem erga Magnifici Principis, Domini Joannis Boemie & Polonia Regis ac Luxemburgensis Comitis, Domini nostri charissimi, gerimus Celsitudinem habito nobiscum, amicis quoque ac fidelibus nostris consilio diligenti ac deliberatione matura, accedentibus etiam favore & consensu eorundem expressa adscripta, bonum in hoc nostram principaliter, consequenter autem fidelium, terrarum, civitatum, hominum & bonorum nostrorum omnium infra scriptorum commodum, statumq; in antea pacificum perpendentes, Princeps & Vassallus suus, haredum, successorum suorum Boemie Regum, ac ipsius Regni Boemie in perpetuum fieri & fore decrevimus, omnia & singula bona nostra sub eisdem libertatibus & iuribus, quibus à predecessoribus nostris ad nos pervenisse noscuntur, omnes terras nostras, quas ad presens possidemus, vel possidebimus quocunque titulo in futurum tam circa quam ultra fluvium, qui Odera dicitur, cum civitatibus & castris eis adjacentibus, ac aliis, Sagano videlicet, VreinStadt, Sprotavv, Grunumberg, Krozzen, Nuemburg, Wartenberg, Malnitz, Pusa, Pobursberg, Czulchovv, Svvicozin, Lubkavv, Brutnicz, Bentischicz, Kopanicz, Standendorff, Netka, Babinmost, Premund, Prschbrovv, Trebechovv, cum ceteris fortalitiis & muntionibus nostris, omnibus appendiis, Dominis, oppidis, villis, allodiis, feudis, feudalibus, Nobilibus & plebeis, iuribus, redditibus, proventibus, & utilitatibus earundem quocunque vocentur nominè, vel in quibuscunque consistant, nostro, haredum & successorum nostrorum Silesie & Glogoviae Ducum ac Dominorum Saganensium nomine, in Regis ipsius manibus sponte & libere resignantes, ab eo in feudum recepimus perpetuum, factoque sibi per nos fidelitatis debite homagio, praestito corporali nihilominus iuramento, ipsi Regi, haredibus, & successoribus suis praediis, tanquam veris Dominis nostris, velut Princeps & Vassallus eorum, Regni quoque Boemie antea: Esi parere deinceps promissimus & intendere in eodem & contra quemlibet Principem & hominem ipsos pro viribus fideliter adjuvare. Reservata nobis adificandi ac restaurandi muntiones novas in terris nostris & bonis praemissis, & destruendi veteres ubicunque, & quocunque

cunque nobis videbitur pro nostro terrarum prædictarum & hominum
 nostrorum commodo expedire, libera facultate, volentes & firmiter statu-
 entes, ut si forte nos, heredes aut successores nostri sublato de medio fueri-
 mus, heredibus legitimis, & præcipue masculinis non relictis, ex tunc bona
 nostra, terra, civitates & oppida, cum omnibus pertinentiis suis, ut prædici-
 tur, ad fratres nostros Principes illustres, Dominum Conradum videlicet
 Ducem Silesiæ & Glogoviæ, Dominum O'snensem, Dominum Joannem Du-
 cem Silesiæ & Glogoviæ, ac Dominum Srinavæ, heredesque masculinos dun-
 taxat, si quos reliquerint, ad Regnum Boëmiæ prædictum libere & heredita-
 rie debeant pertinere, hoc tamen adjiciendum duximus nominatim, quod si
 nos ipsi heredes vel successores nostri præfati, cum Clericis, Civibus, rusticis
 vel Judæis nostris aliquid causa, quæstionis vel judicii instauraverimus, de
 his & hujusmodi Rex, heredes, & successores sui prædicti, nobis, heredibus
 vel successoribus nostris superstitibus intromittere se non debeant quovis
 modo; si vero Nobiles vel Fideles terrarum nostrarum superscriptarum,
 debitam per nos, heredes & successores nostros de suis quæstionibus, aut
 causis nobis mota, de quibus juxta litterarum Regalium datarum nobis conti-
 nentiam, secundum fidelium nostrorum sententiam & dictamen subire te-
 nemur, & facere judicium, assequi non possint justitiam, Regem, heredes
 & successores suos prædictos adire poterunt, libere querelas ipsorum præ-
 ponere & defectus. Nosque heredes & successores nostri prædicti citati
 ibidem coram Rege videlicet, heredibus & successoribus suis, Boëmiæ Regi-
 bus, ubicunque Boëmiæ fuerint aut Polonia, cum altero vero Principi per
 eos ad hac juridice deputatos, sibi tenebimur in terra Wratislaviæ si dun-
 taxat, Judicio facere & subire de nobis, heredibus vel successoribus nostris
 conquerentibus quibuscumque justitiæ complementum, illud insuper specificè
 decreverimus exprimendum: Quod si fortasse nos, heredes & successores
 nostros gravatos inopia, debitis aut alia causa rationabili aliqua, territorii
 & domini aliquancum de nostris vendere aut obligare contingeret, munitionem,
 Principi nobis equali, aut etiam territorium nostrum habentem seu do-
 minium alteri ipsi Regno Boëmiæ competendi munitionem eandem sive do-
 minium habeat & territorium, sive non, vendendam aut obligandam ipsis,
 Regi, heredibus, & successoribus suis exhibere præceteris debeamus, qui si
 ipsam emere, vel in pignore recipere voluerit, Princeps ipse munitionem
 prædictam, territorium videlicet habentem emens, aut pignore tenens, in
 feudum ipsam recipere tenebitur, ab eisdem ipsisque tanquam suis veris
 Dominis parere, servire, intendere de eadem. Alter vero non Princeps
 emens

amens vel pignore tenens munitionem nostram, ut pradicatur, territorium aut dominium non habentem, à nobis, heredibus & successoribus nostris in feudum suscipere tenebitur, hoc adjecto: quod Rex, heredes, aut successores sui antedicti munitiones supradictas pro summa eadem, in qua obligati fuerint, vel vendita, redimere valeant, quando velint. Illud etiam nollemus praterire, quod si Rex, heredes, vel successores sui supradicti, nos, heredes, vel successores nostros pro praestando ipsis per nos adiutorio ad partes extra Bohemiam & Poloniam evocaverint alienas, convenientiam nobis debitam, ne servitium nimis & importabilibus prae gravemur, teneatur facere. In quorum omnium testimonium praesentes fieri iussimus literas sigilli nostri robore communicas. Datum & actum Vratislaviae feria tertia post Dominicam Misericord. Anno Domini ejusdem M CCCXXIX.

§. 26.

*Primislaus Glogoviensis Regi Bohemia subesse
detrahitur.*

Ceterum frater horum Primislaus, qui Glogoviam tenebat, princeps adolescens quidem, sed

Ante annos animumque gerens, curamque virilem,
nec prece, nec precio, nec Principum aliorum exemplo, nec ulla ratione alia, ut Bojemiae Regi se subjiceret, faventibus licet civibus, magnam partem Teutonicis, adduci potuit; ob id à Francisco Fabro versibus huiusmodi laudari meritus:

*Turpibus obstaturus erat mercatibus unus
Primislaus animum referens nomenq. Promethei.
Nimirum cui mens uni praesaga canebat
Fatidico servile jugum, subeundaq. gentis
Barbara iussa, ignominiam, fastumq. superba.
Quem situm senior juvenem, si deniq. multi
Audissent unum rectè praevisa monentem,
Servitio baud dubie patriam, nexuq. pudendo
Asserturus erat. Sed postquam anteire furorem
Vaticinans nequit, generosa voce, quod unum
Restabat, dejectum animum malesanag. fratris*

Conf.

*Consilia increpitans, dulces se malle Penates
 Exilio mutare, inquit, quam Regibus ortos
 Venales dominâ serviliter are sub bastâ
 Mancipio dedi Regi quapropter emaci
 Commodus occubuit, fraude interceptus, & atro
 Magnanimi Juvenis mors est properata veneno.
 Ille autem ante diem, testor pia Numina, fato
 Occidit infando: liber tamen, ardua magni
 Pectora propositi retinens, postremus avitam
 Ad patrias libertatem non venditus umbras
 Rettulit, indivisam gentem, dominosq; perosus.
 Macste animi Princeps magni, indubitataq; Regum
 Progenies! quem, si quicquam mea carmina possent,
 Solis utrumq; latus, pluvius sciat Ausser, & Arctos.*

§. 27.

Primislaus moriens Fratres heredes habuit.

Hæc ille de Primislao: qui quidem quum exiguo tempore supervixisset, sive veneno, uti creditum est, sive maligna febre anno 1331 extinctus, in Ducatu Glogoviensi fratres, quos dixi, heredes habuit. Et Cunrado quidem à Joanne data est Stinavia: (46) ipse Joannes retinuit Guram, (47) ac mediam Glogoviæ partem adeptus est: alteram Henricus accepit.

(46) *Cunradus* mediam partem civitatis *Gor* & terræ *Gorensis*, & mediam partem oppidorum *Stinavia* & *Caben*, ac civitatem *Frasenstade*, ex nunc integram videlicet post mortem Illustris Domini Joannis Ducis Silesiæ & Domini Gorensis fratris sui tunc mediam, ita quod alia medietas ad Illustræm Dominum Henricum Ducem Silesiæ & Dominum Saganensem patrum suum devolvatur, Joanni Regi Boemiæ pro quinque millibus marcarum Polonicae pagamenti & numeri vendidit, factò eam in rem diplomate *Wratislaviæ* feria sexta ante festum Assumptionis B. M. V. anno 1345, quod legitur apud Balbinum fol. 227, 228. Joannis enim Ducis Stinaviæ donatio & libera resignatio hæreditarie Ducatus sui Stinaviensis

sis cum pertinentiis universis Joanni Regi Boemiae & suis heredibus ac successoribus Boemiae Regibus, contigit Pragae 1336, de qua superius actum.

(47) Dieser Herzog Joannes fing wunderliche Dinge an: Denn anno 1331 verkauffte er seine Helffte von der Stadt Glogow an König Joannem in Böhmen pro duobus millibus marcarum Polonici pagamenti, quadraginta octo grossos Pragensis denarii pro qualibet marca computando. Anno 1336 übergab er sein Fürstenthum Steinau an König Joannem erblich/ und leistete ihm die Huldigung hierüber/ ließ sich aber darbey zum Königl. Stadthalter in Glogow declariren. Anno 1337 verkauffte er dem Könige civitatem & castrum Gor, cum pertinentiis universis, pro mille marcis grossorum denariorum Pragensium Polonialis numeri pecuniae paratae, und übergab augenblicklich das Weichbild und Stadt Traustadt/ behielt sich aber den Usumfructum auff Gor ad dies vitae. Vid. Balbin. epist. XLIX, fol. 235, 236. Anno 1343 brauchte er wieder Geld/ und verpfändete also die Stadt und Weichbild Ger an Marggraf Carolum zu Mähren/ König Joannis in Böhmen Sohn/ pro octo millibus marcarum grossorum denariorum Pragensium Polonici pagamenti, von welcher Versetzung das Diploma beyh. Balbino epist. 50, t. 237, 238 befindlich. Nach seinem Tode fiel die Helffte der Stadt Ger an Henricum Ferreum Ducem Saganensem, und die andere Helffte an Conradum Olsnicensem, der sein Theil an König Joannem verkaufft.

§. 28.

Joannes Guraviensis partem suam Bohemiae Regi vendit.

Joannes partem suam, unâ cum universo territorio ad eam pertinente anno Christi 1330 CCCXXXI pro duobus millibus marcarum Polonici pagamenti, quadraginta octo grossos Pragensis denarii pro marca qualibet computando, Boemiae Regi vendidit.

§. 29.

Rex reliquam partem in suam potestatem redigit.

Qui biennio post adducto ad Glogoviam exercitu, civibusque in pagum Creidelovicium duobus miliaribus ab urbe distantem evocatis, atque, ut in urbem ab ipsis reciperetur, persuasit.

persuasus, corrupto præterea, ut Polonorum historiographi tradunt, Henrici Præfecto, reliquum etiam in suam redegit potestatem, præfectumque urbi dedit Heinemannum (Henricum Borecius vocat) Dubensem, Baronem Bojemicum. Tametsi recepit aliquantò post paternam ditionem Henricus, Henrici hujus filius, à Carolo filio Joannis Regis. (48) Nam ipse Henricus senior non diu illi calamitati superstes fuit, moerore animi mortuus.

(48) Factum id anno 1360, wie Curæus part. II, p. 77 schreibt. Sonst war Henricus junior sive Ferreus ein mächtiger Fürst, aber im Alter sehr unglücklich, und bey dem Adel verachtet, starb anno 1369 zu Sagan, und hat drey filios, Henricos hinterlassen.

S. 39.
*Joannes Bohemia Rex cum Casimiro Polonia Rege
transigit Trencinii.*

At enimverò Joannes Rex, ne alieni juris usurpati accusari posset, omni ratione sibi Casimirum Polonia Regem, qui Vladislao Lothico Patri successerat, placandum, nec ante quiescendum, quàm voti sui compos fieret, putavit; Carolo præsertim Hungariæ Rege, ut per transactionem amicam omnis controversia tolleretur, haud parùm annitente. Designatum ei rei Trencinium: (49) quò cum Joannes ac Carolus Filius venissent, Casimirus autem procuratores suos, Sbitkonem Castellatum, Sbignetum Præpositum, Cracovienses, Petrum Castellatum Sendomiriensem, Thomam de Zoiantz-kav, & Nimitzam Mandrostum cum plenissimis mandatis allegasset, sic inter partes convenit, ut ad juris Bojemici in Poloniam reliquam habiti renunciatione, Polonus simul omni juri suo in Silesiam, ac nominatim quidem in Boleslaum Lignic. & Bregensem, Henricum Saganensem & Crofensem, Conradum Olsnicensem, Joannem Stinaviensem, Bolconem Oppoliensem, Bolconem Falckenbergensem, Albertum Strelicensem, Vladislaum Teschinensem, Vladislaum Coslensem

& Bitunienſem, Leſkonem Ratiborienſem, Joannem Ofvi-
cenſem, Duces, eorumque Ducatus & dominia, nec non civi-
tates Wratiſlaviam & Glogoviam cum pertinentiis illarum
univerſis, haſtenus habito renunciaret: diplomate ſuper ea
re conſecto A. C. cIo CCC XXXV, die, qui B. Bartholomæo
ſacer.

(49) Illa Tranſactio Trencinienſis germanice legitur apud Fridericum
Luca in *Chronico* pag. 88, 89, 90.

§. 31.

*Henrico Vratiſlavienſi mortuo Joannes Rex
Wratiſlaviam occupat, Nicolaum Oppaviensem in
ordinem redigit, & in gratiam recipit.*

E vivis inter hæc cum exceſſiſſet Henricus Dux Wratiſla-
vienſis, Joannes Rex haud multo poſt Wratiſlaviam venit,
juratumque in verba ipſius magnâ ordinum (50) lætitiâ. Mo-
raviam inde verſus in Oppaviensem agrum perrexit, ut Ni-
colaum Oppaviæ & Ratiboriæ Ducem, (51) quod rebus novis
ſtudere diceretur, in ordinem redigeret; ſed qui adnitente
Carolo Joannis filio in fidem Regis & gratiam receptus eſt, tra-
ditis quibusdam caſtris, certâque pecuniæ ſummâ numeratâ.

(50) Cauſas hujus gaudii explicat Henelius in *Breſlogmph. cap. V, pag.*
47. & Luca pag. 886.

(51) Hic Nicolaus tyrannico ſubditos ſuos regebat, ut oſtendit Balbi-
nus in epitome. Cum ergo Nobiles, Barones & Vaſalli ipſum anno 1338
coram Rege Joanne accuſarent, coactus fuit reverſales literas dare Brunæ
anno 1338, quod velit Nobilitatis ſuæ privilegia conſervare, quas exhibet
Balbinus *Part. III, Epist. XLV, pag. 230. 231.* Friderici Luca hallucina-
tiones de hoc Nicolao vide pag. 733, 734.

§. 32.

*Caroli Marchionis niſu Boleslaus Monſterbergenſis
Regni Bobemiæ Vaſallum ſe proſtitetur.*

Inde Carolus Marchio patris jufſu Boleslao Monſterber-
genſium Duci, qui unâ cum agnatis Ducibus Svidnicenſibus
jugum

jugum Bojemicum hucusque detrectabat, bellum movit, eumque in castro Francosteinensi obsedit, hujusmodi quidem cum successu, ut Boleslaus & ipse Regis ac Regni Bojemiae vassallum se fuerit professus. Qua de re in vita Caroli IV, quæ exstat in tomo Freheriano rerum Bohemicarum, ita scriptum legitur: *Illo tempore, inquit, misit nos pater cum pulchro exercitu super Ducem Slesia, nomine Bulconem Dominum Munsterberiensem. Nam ille Dux non erat Princeps neq. Vassallus patris nostri, & regni Bohemia: pater tamen noster acquisiverat civitatem Wratislaviensem per D. Henricum VI Ducem Wratislaviensem, qui heredes non habebat. Et idem Dux acceperat in donum Glacense territorium temporibus vite sue, voluitque potius predictam Civitatem ac Ducatum patri nostro, & corona regni Bohemia perpetuò applicare, quàm fratri suo dimittere: quia ipse & frater suus mutuò sibi inimicabantur. Postquam autem pater noster accepisset possessionem civitatis Wratislaviensis, omnes Duces Slesia, & Oppoliensis, subjecerunt se ditioni suæ ac corona regni Bohemia perpetuò, ut defenderentur à Regibus Bohemorum, exceptis Duce Slesia Domino Svidnicensi & Bulcone Domino Munsterberienfi, cujus territorium devastavimus, prout in Chronicis scriptum est. Quod in tantum devastatum fuit, quòd & ipse coactus est mediantibus placitis esse Vassallus patris nostri ac corona regni Bohemia, sicut & alii Duces.* * Rem paulò aliter nostri scriptores referunt: Boleslaum nempe strenuè suam urbem defendisse, eruptioneque facta aliquam multos Nobiles Bojemos & Moravos in castris Caroli oppressos, in urbem captivos abduxisse, Carolum haud nescium naturæ Boleslai, conjuges nobilium captorum formâ præstantes in castra vocasse, lautoque instructo convivio Boleslaum ex urbe ad prandium invitasse; gessisse Boleslaum morem Principi generoso ac benefico. Peracto prandio fœminas nobiles, cum prius blanditiis & singulari comitate animum Ducis emolliissent, & exhilarassent, precatas fuisse, ut sibi maritos captos nobili beneficentiâ

* Eadem verba leguntur apud Goldastum fol. 403.

restit-

restitueret. Ibi verò tantam fuisse Boleslai virtutem, ut è vestigio captivos ex urbe accersitos (è quibus multatatis grandem pecuniæ vim corrogare potuisset) sine λύτρω conjugibus redderet. Ea Boleslai virtute Carolum motum pacem cum eo fecisse æquis conditionibus, ut nimirum Boleslaus socium regni Boemiæ sese professus muneris loco à Carolo ditionem Glacensem (52) ad tempora vitæ possidendam reciperet. Quidquid sit, Joannes tamen, quod voluit, obtinuit; cui quidem Boleslaum animo hilari & sincero, prævio suorum consilio, sponte ac libere, non compulsus & coactus, verum zelo dilectionis & amoris veri incensum flamine, Ducatum suum, in quo Munsterberga, Reichenbachum, Francosteina, Strela, Cantium, Zabothen, & Patiscovia fuerunt, Joannis Regis Dominio transcripsisse, è vestigio autem ab eodem per osculum hinc inde publicatum, & reassumptione birreti in feudum honorabile recepisse, litteræ habent homagiales, (53) quæ datæ sunt Strabingæ in festo decollationis S. Joannis Baptistæ A. C. cło CCC XXXVI.

(52) Anno 1322 Boleslaus Munsterbergæ Princeps Joanni Reg. Glacium vendidit, isque rursus Henrico VI Wratislaviensi Principi ea conditione donavit, ut post mortem Henrici non Glacium modo, sed etiam Wratislaviensis Principatus ad coronam Bohemiæ devolveretur, quod factum anno 1337. Iisdem legibus à Carolo IV, Joannis filio, Boleslaus Munsterbergensis Glacium accepit anno 1341, à cujus morte una cum Principatu Glacium quoque ad coronam est reversum. Ita Glacium ad comparandos quosdam Principatus nostri Reges, velut escam quandam, Silesiæ Principibus obtrudere. Verba sunt Balbini *Miscellan. Decad. I, Lib. III, cap. V, § 2, pag. 41.*

(53) Homagium Bolkonis Ducis Munsterbergensis Joanni Regi Boemiæ & coronæ ejusdem regni ex voluntate subditorum ipsius Ducatus factum, & quod Ducibus absque liberis masculinis decedentibus Reges & Regnum Boemiæ in Ducatum succedant, etsi liberi Ducum existentes legitimam ætatem non haberent, quod Reges Boemiæ debeant esse eorum tutores & curatores, recitat idem Balbinus *Lib. VIII, Part. III, §. 6, fol. 28-220*, qui & plures epistolas hac spectantes producit.

§. 31.

Transactionem Trinciniensem ratam habet

CASIMIR US.

Transactionem porro Trinciniensem cum ratam haberet Casimirus (54), suo, suorum heredum & successorum nomine de non amplius repetendis vel turbandis Silesiæ Ducibus, Ducatibus, & Dominiis, in quibus specialiter itidem, ac sub titulo quidem magnorum Principum, Boleslaus Lignicensis & Bregensis, Henricus Saganensis & Crostnensis, Conradus Olsnensis, Joannes Stinoviensis, Bolko Oppoliensis, Bolco de Falckenberg, Albertus de Strelitz, Vladislaus Teschinensis, Vladislaus Coslensis & Bituniensis, Princeps Masaviæ, Dominus in Plotzk, Lesko Ratiboriensis, & Joannes Osvvicensis, Duces nominantur, Joanni Bojemæ Regi, ac filio ejus Carolo, peculiari diplomate cavit, idque sub præstiti juramenti fide, & pœna excommunicationis. Signatum Cracoviæ in octava Purificationis B. Mariæ Virginis A. C. cło CCCXXXIX.

(54) Recognitio & renunciatio Casimiri Regis Poloniæ, quod nullum jus habeat, nec sibi competat perpetuo in Ducatibus Silesiæ & Poloniæ, qui hic exprimuntur, de anno 1339 apud Goldastum in *Appendice Documentorum ad Tractat. de Regno Bobemiæ* fol. 40-42 ita legitur:

Casimirus DEI gratia Rex Poloniæ, &c. universis presentes litteras inspecturis, salutem & notitiam subscriptorum. Salus, vita, & perennis tranquillitas, benedicti opacis irradiata claris fulgoribus, per orbis clarior resurgit climata, dum Regnorum subditis & terrarum incolis providetur de commodis, & inter principes desiderata gratia unio, ac indissolubilis caritatis sœdera gratiosius amplexantur, cum ita, sicuti statum præcedentium temporum demonstrat, inter Magnificos Principes, Dominos Joannem Boemiæ Regem, & Carolum ipsius primogenitum, Marchionem Moraviæ, Illustres, fratres nostros charissimos, ac progenitores & prædecessores ipsorum, parte ex una, nosque ac progenitores nostros, parte ex altera, nonnullæ seductiones, afflictiones & multiplices calamitates, cadesque personarum ac rerum hinc inde per tempora agitate noscuntur, ac damna perpetrata, propter quæ & regnorum & terrarum gubernacula utrobique gravia

periculere diffidia, & jacturas innumeras quotidie habuerunt: nosque
 his tot & tantis cupientes salutare obviare periculis, & eis finem imponere
 salutarem affluentes, attentis assidibus cum jam dictis Dominis Rege &
 Marchione firmam & perpetuam amicitia gratiam, ac fraterne dilectionis
 vinculum irrefragabiliter colligare, in hoc votis eorum & nostris satisfacien-
 tes libenti animo recognoscimus, dicimus & publice protestamur, nos in Ma-
 gnificis Principibus, Dominis Ducibus, Boleslao Legnicensi & Bregensi, Hen-
 rico Saganensi & Crosnensi, Conrado Olsnicensi, Joanne Stinaviensi,
 Slesie Ducibus: nec non Bolkone Oppolienensi, Bolkone de Falkenberg,
 Alberto de Strelitz, Wladislao Teschenensi, Ducibus; Wladislao Cozlen-
 si & Butensi, Princepe Masoviz, Domino in Plotzek, Leskon, Ratibo-
 ris, & Joanne Olviciensi, Ducibus, & vassallis eorum, cum ipsorum Duci-
 bus & Dominis, terris, districtibus, jurisdictionibus, pertinentiis, metis,
 appendiciis, limitibus antiquis quibuscunque, nec non Civitatibus Wratsla-
 via & Glogovia, cum districtibus, limitibus, assnibus & pertinentiis earum
 universis, nullum jus, proprietatem vel dominium, possessionem aut titu-
 lum habere aut habuisse, competere vel competiisse aliqua in eisdem, pro-
 mittentes ipsos Dominos Regem & Marchionem, aut hæredes, cohæredes
 vel successores eorum, super prænomatis Ducibus & Ducatibus eorum, seu
 etiam Civitatibus Wratislaviensi & Glogoviensi, cum pertinentiis suis, per
 nos vel hæredes, cohæredes, & successores nostros, aut alios quoscunque
 nullo unquam tempore impedire, molestare, vel impetere, nec Duces ac
 Ducatus ipsos, & ipsorum pertinentias, nobis aut hæredibus nostris vendi-
 cabimus, aut etiam assumemus in ipsorum Regis, Marchionis vel hæredum
 eorum præjudicium vel gravamen: quinimo placet nobis, & optime fave-
 mus eis in eosdem, renunciantes insuper & cedentes pro nobis, & hæredi-
 bus, cohæredibus & successoribus nostris, omni juri, actioni, questioni,
 proprietati & titulo in perpetuum, si qua nobis aut hæredibus vel successo-
 ribus nostris competebant, competere, vel competere possent, quomodo-
 libet in futurum: promittentes etiam sub fide præstiti juramenti, talia
 sacrosanctis Evangelistis, & nihilominus sub pena excommunicationis pro-
 lata sententia, contra hanc nostram renunciationem, cessionem & promi-
 sionem, aliqua actione, impetitione, suggestionem, studio, ingenio, jure fa-
 cto, atque verbo nequaquam venire, non obstantibus aliquibus pactis, pa-
 ctionibus, statutis, reformationibus, ordinationibus, consuetudinibus,
 prescriptionibus, conventionibus, munimentis, indulgentiis, privilegiis vel
 litteris Apostolicis, Imperialibus, vel aliis quibuscunque scripturis, impe-

tratis seu impetrandis in posterum; nec non iuribus quibuscunque tam Juris Canonici quam Civili, aut etiam Municipali, sub quacunque forma verborum & prolatione concepta vel in posterum concipiendis: Et etiamsi talia forent, in quibus de verbo ad verbum specialem & expressam oporteret fieri mentionem. Quae omnia & singula, & quodlibet eorum cassa & irrita, vacua, inania, esse & intelligi volumus, nulliusque fore efficacie penitus & momenti: ipsi etiam ex certa nostra scientia per omnia derogamus, in quorum testimonium omnium atque robur perpetuum praesentes scribi fecimus, & nostrorum sigillorum munimine roborari. Datum Cracoviae in Olaya Purificationis B. Mariae Virginis, Anno Domini 1339.

Eandem Transactionis Trencinienfis ratihabitionem ex Goldasto exscripsit Balbinus *part. I. Epistol. Public. f. 34. 35.* Accedebat Liga Regis Poloniae Casimiri, cum Carolo Marchione Moraviae, quod nullum matrimonium velit contrahere absque licentia Caesaris, facta Pragae 1341, quae apud Goldastum in *Append. Document. f. 42. 43* occurrit. Audiatur etiam Hartknochius, qui *Lib. I. c. 3. §. 6. p. 114. 115* ita scribit: *Casimirus tandem Magnus Rex Poloniae seculo XIV cum Joanne Rege Bohemiae transiit, & jure omni, quod habebat in Silesiam, se abdicavit, ut tradit nonne mo apud Lubienscium in Lib. supra aliquoties citato pag. 169.* Tradunt hoc ipsum alii quoque scriptores Bohemici, adduntque, tradita sic Regibus Bohemiae Silesia, Reges Bohemiae vicissim se omni jure, quod praetendebant in Poloniam, abdicasse. Bohusl. Balbinus *Lib. III. Rer. Bohemic. cap. 16. p. 301. seq.* Neque Lubienscius id, quod de dimissione juris in Silesiam a Casimiro Magno facta dictum est, negare audet, respondet tamen, Casimirum id sine consensu Procerum Poloniae facere minime potuisse. Immo contendit insuper Lubienscius, non omnem tunc Silesiam in ditionem Bohemorum concessisse, cum & postea varia partes Silesiae aliis Palatinatibus & Polonicis accesserint.

§. 34.

Casimirus contra transactionem in Silesiam irrumpit, & Frauenstadium occupat, ac retinet.

Cujus tamen exigua ratione habita quadriennio post in Silesiam irrumpens Frauenstadium (55) occupavit; indeque Stinaviam progressus agrum circumjacentem devastavit. Profectus ad illum Henricus Saganensis cum patris Conrado & Jo-

anne metu majoris malī, Fraustadiensis territorii, quod Poloni *Wschowiense* vocant, cessione pacem impetravit: Joanne quidem Bojemo injuriam eam armis vindicare, sed frustra, conato.

(55) Pergit Hartknoch. pag. 115. Namque & post pacta illa Casimiri magni Bernardus Suidnicensium Dux in fide, qua regno Poloniae obstrictus erat, mansit, teste Lubienſcio *loc. cit.* Idem etiam ille Casimirus Magnus postea WSCHOVIENSE sive FRAUSTADIENSE TERRITORIUM cum civitate ejusdem nominis anno 1343 armis recuperavit, idque contra pacta, ut tradit Curæus in Annalibus Silesiæ ad dictum annum p. 103. Et hoc territorium adhuc est in ditione Polonorum.

§. 35.

*Henricus Dux Javoriensis fit Vassallus Ludovici
Bavari Imperatoris.*

Hæc inter Henricum Ducem Javoriensem ad Ludovicum Bavarum Imperatorem respexisse, ejusque Vassallum in Comitibus Francofurtanis ad Moenum per traditionem vexilli, fide adhuc jurata factum fuisse, Henrico haud multo post, antequam investitura in scripturam redigeretur, defuncto, Rudolphi Ducis Saxoniae S. R. Imperii Archi-Marschalli, Ludovici Marchionis Brandenburgensis, & Lusatiæ, Friderici Joannis Burgravii Norimbergensis, Landgravii Thuringiæ, Güntheri Schvartzburgensis, Ludovici Oetingensis, Gerlaci Nassoviensis, Henrici Helvenſteinii & aliorum testimoniis A. C. M. CCCLI editis comprobatum fuit.

§. 36.

Bulco Suidnicensium Dux Imperium Bohemicum deſectans, à Rege Landisbutta privatur, & eandem strategemate recipit.

Sed quæ tanten res efficere non potuit, quin Bulco Suidnicensium Dux fratris sui hereditatem jure optimo maximo obti-

obtineret. Is vero quia unus inter Silesios (quippe cum ipse quoque jam Episcopus Precislaus Joannem pro Ecclesiæ suæ principali Patrono & Domino (56) agnosceret) imperium Bojemicum detrectabat, insidiarum adhæc Carolo in Polonia structarum suspitione laborabat, Joannes Rex subigere illum adortus, Ducis sedem Suidnicium oppugnavit, sed repulsus inde Landishurtam cepit, atque in Bojemiam rediit. Id opud paulo post Bulco recepit, cum armatos curribus prætextu mercium devectos eo clam immisisset, præsidiumque Bojemorum partim interfecisset, partim expulisset.

(56) Vide quæ *supra ad §. 22* adnotavimus.

§. 37.

Joanni Regi mortuo succedit Carolus Filius.

Anno sequenti, qui fuit à nato Christo supra millesimum trecentessimum quadragesimus sextus, cum Joannes Philippo Francorum Regi contra Edovardum Anglum suppetias ferens, etsi utroque jam oculo captus, in prælio Cresciacensi (57) occubisset, successorem in Bojemiarum regno reliquit Carolum filium, eundemque Romanorum Imperatorem.

(57) Vixit Joannes Rex ad annum usque Christi cō CCCXLVI, quo Philippo Francorum Regi affini suo suppetias contra Anglos ferens, etsi oculis captus, in Cresciacensi prælio a. d. XXVII Augusti, qui D. Ruffo sacer, Boemis ob id nefastus, quod duos Reges hostili gladio abstulerit, occubuit. De cujus bellica virtute Petrarcha *Lib. II. de Remediis Fortuna*, Joannes Bojemus, inquit, duorum sine medio Romanorum Principum alterius filius, alterius pater, oculis semper infirmus, multos ad extremum annos cæcus, bello hoc, quod inter Gallum, cui ille favit, ac Britannum Regem sex jam lustris agitur, dum pugna illa omnium asperissima, cui ambo Reges intererant, inclinare fortunam intelligeret, Duces suos clara voce compellans, dirige me, inquit, ocyus in eam partem, ubi Rex hostium est, atque omne robur exercitus sui. Quod cum masti ac trepidi fecissent, ille e quo stimulis adæcto eo se præcipitem dedit, quo spectare alii cæcumque oculis prosequi vix audebant: ubi cum fortissima hostium acie non fortiter modo,

999993

sed

sed horrifice pugnans ruit, ipsis mirantibus & laudantibus qui vincebant. Rem narro notam omnibus, sed nisi mandata sit licetia, oblivione peritueram: & quid oro gloria viri fortis obfuit visa caruisse, nisi ut quem virtus & natura mirabilem fecerunt, stupendum cecitas faceret. Sic Henellius in Breslographia cap. V. p. 42. Balbinus in Miscellan. Decad. I. Lib. VII. Sæcl. II. cap. I. fol. 146: Prælia hujus Regis longum est referre, in quibus semper victor, & sui similis fuit, id est, temeritati proximus, quamdiu oculorum usu non caruit, quorum alterum in Lithuania celo nebuloso & frigido, alterum in hostili dio læsus amisit.

§. 38.

Mediante connubio Ducatus Suidnicensem & Jaroviensem accipit.

Qui quod reliquum illi pater in Silesia fecerat, cum aliter honeste vix posset, mediante connubio (58) confecit: eo quippe re perducta, ut anno Christi M. CCCLIII Bulco Suidnicensis, collocata Imperatori in matrimonium Anna, non sui, ut Peucerus, non Bernhaldi, ut Hagecius & Cromerus prodiderunt, sed Henrici, Jaroviensium Ducis, fratris sui Filia, utrumque Principatum, in queis tunc Suidnicium, Jarovia, Strega, Haynovia, Landishuttum, Reichenbachum, Nimcium, Leoberga, Hirschberga, Boleslavia, Zabothum, Greifensteinia, Lehnium, Schoenovia, Clitschdorfium, Hornsberga, Königsberga &c. causa mortis sponsæ Augustæ, ejusdemque heredibus sive liberis, quos Carolo paritura sit, si nullos ipse mares liberos reliquisset, transcriberet: hac tamen lege atque conditione, ut post mortem suam uxor Agnes Leopoldi Austriæ Ducis bellicosi & strenuissimi, qui cognominatus est gloria militum, ac Frater fuit Friderici Pulchri Cæsaris, teste Alberto Argentinensi, Ducatum Suidnicensem ad tempus vitæ retineret, qua mortua is quoque ad regnum Boemiam devolveretur. Qua quidem de re sic Franciscus Faber Sabotho:

- - - Nam postquam morio prolem
Forte laceffitus Bulconum extinxerat acri

Posire-

*Postremam jactulateris (cum temporis atas
In faustum patria ruitura credidit omen)
Heredum sterili ut spes nulla existeret aula:
Suidnicii extemplo, Favorisque feralia jura,
Quodque altus tractu pertingit utroque Zabotbus,
Vulturiusque solum, quos & Quissusque, Boberqus
Ambit agros, Carolo dotali jure Bobemo
Obvenere.*

Atque hoc igitur intestinarum discordiarum, summæque
in libertate tuenda incuriæ fructu, redacta in Boemiarum Regum
ditionem universa est Silesia: haud quidem sine singulari ar-
tificio, quo Joannes & Carolus Silesiæ Principum alios deme-
tuerunt, alios terruerunt. Sed qui tamen metus ex
actibus subsequenter abunde purgatus intelligitur, ut vix
hodie superesse possit locus allegationi metus adversus tales
contractus, qui per tria secula, & quod excurrit, perpetuo ac
sine ulla interruptione fuerunt observati.

(58) Vide Schickfusii *Chronicon Siles.* Lib. II. c. 27. Goldastus in *Ap-
pend. Document.* pag. 80. 81 hanc jurum terræ Suidnicensis renunciatio-
nem à Casimiro Rege factam adducit:

*Casimirus DEI gratia Rex Polonia &c. Notum facimus universis,
quod nos ob amoris sinceri paritatem, quo Sereniss. ac Invictiss. Principem &
Dominum, Dnm. CAROLUM Rom. Imp. semper Augustum & Boemia Re-
gem, fratrem nostrum carissimum, specialis dilectionis favore prosequimur,
ipsi tanquam Regi Boemiarum, hæredibus & successoribus suis Regibus Boe-
miarum, & ejusdem regni Coronæ, in perpetuum Ducatus Schwidnicensem &
Javrensem, cum omnibus ipsorum appenditiis, dominiis & pertinentiis, nec non
omnia jura, quæ nobis, Regno & Coronæ Polonia in dictis Ducatibus quavis
ratione competunt seu valere competere, rite dedimus, ac præsensibus
sponte & liberaliter erogamus, renunciantes expresse pro nobis, hæredibus &
successoribus nostris Regibus Polonia, omni juri, impetitioni, jurisditioni,
& omnibus simpliciter respectibus, nobis regno & Coronæ Boemiarum competi-
turi & competentibus in eisdem. Promittimus etiam bona & sincera fide
supradicto Romanorum Imperatori & Boemia Regi, tanquam Regi Boe-
miarum, fratri nostro charissimo, hæredibus & successoribus suis Regibus Boe-
miarum,*

mix, dum & quotiens requisiti seu moniti fuerimus adversus quoslibet invasores seu emulos eorundem, qui eas in predictorum Ducatum, appenditorum, dominiorum, junium, pertinentiarum, possessionum impedire seu molestare contenderent, oportunitatem impendere auxilium & juvamen, presentium sub nostra Majestatis sigilli testimonio litterarum, &c. Adum & datum Praga anno Domini 1356 in die Beatorum Philippi & Jacobi Apostolorum.

Idem Casimirus Poloniae Rex donat oppida Bythen & Creucenburg pro Ducatu Plocensi, & quitat omnia debita Ducis Svidnicensis, anno 1356 seq. in modum, apud Goldastum f. 81. 82.

Casimirus DEI gratia Rex Poloniae, &c. Russiae, nec non Cracoviae, Sandomiriae, Syradiae, Lanstiae, Cujaviae & Pomeraniae, terrarum & Ducatum Dominus & Heres: notum facimus universis, quia Sereniss. & Invictiss. Princeps & Dominus, Dominus CAROLUS Rom. Imperator semper-Augustus & Boemia Rex, occasione sincera dilectionis & favorosi assidui, quo personam nostram, nec non Magnifici Principis Domini Ludovici Regis Hungariae Illustris, fratris nostri dilecti, pia benignitate prosequitur, nobis ambobus, heredibus & successoribus nostris Poloniae & Hungariae Regibus, Ducatum Plocensem cum appenditiis, dominiis & pertinentiis suis, nec non omnia jura, quae sibi in predicto Ducatu Plocensi & aliis Principatibus Masovia competant, rite donavit, sicut in litteris factis de super lucidius continetur. Nos tanto favori volentes vicem rependere, & benignis & fraternis exhibitionibus ipsius relativae dilectionis studio respondere, sibi, heredibus & successoribus suis Regibus Boemiae, & eorundem regni Corona, oppida Bythen & Creucenburg cum vasallis & discriptibus, metis, dominiis & circumferentiis suis, deliberatione praevia, & sano fidelium nostrorum consilio accedente, reddimus & restituimus universos & singulos Vasallos, cives, homines & inhabitatores oppidorum & pertinentiarum hujusmodi, ab omni fidelitatis & subjectionis homagio, juramento & promissionibus nobis praestitis, virtute presentium absolventes, ipsamque Imperatorem Romanum & Regem Boemiae, nec non Illustrum Principem Dominum Bolko-nem Ducem Svidnicensem, consanguineum nostrum, fidejussores & compromissores ipsorum, ab omnibus debitis, in quibus nobis per litteras seu alio quovis modo obligati noscuntur, liberos & quitos dimittimus, ac penitus absolutos, nominatim & expresse cives Svidnicenses seu alios quocunque homines Ducatus ejusdem, ab omnibus promissis, quae occasione talium debitorum pro parte Ducis praefati nobis fecerunt, voce vel scripto, presenti-

but absolventes. Premittimus etiam prædicta omnia rata & accepta tenere, & in nulla penitus contradicere vel facere, seu etiam quomodolibet deviare, præsentium sub nostræ Majestatis sigilli testimonio literarum. Actum & datum Pragæ, ut sup.

Imo ipse Ludovicus Rex Hungariæ renunciat omni juri sibi competenti in Ducatu Swidnicensi, & dat Carolo Regi Boemiæ oppida Beuten & Creutzberg, cum vassallis & districtibus; & è converso Rex Boemiæ dat Regi Hungar. Ducatus Plotzen & etiam Mazovii, & Rex Hungar. quitat omnia debita, quæ Dux Swidnicensis Regi Poloniæ quomodolibet tenebatur: quæ duo diplomata, data Budæ, anno Domini 1353, 6 Cal. Jun. Regni autem Ludovici anno 12 extant apud Goldastum in *appendice Documentorum fol. 60, 61, 62.* confer Balbinum *Lib. VIII, part. I, fol. 44, 45, 46, 67, 68.*

S. 99.

Carolus IV Silesiam Bohemiæ conjungit Electoribus Imperii consentientibus.

Quin ut translationi isti justa & quasi legitima *ἐντελέχεια* accederet, Carolus IV Imperator haud modò peculiari constitutione, (59) data Pragæ VII Eid. Octobr. A. C. dlo CCCLV, Silesiam ac Lusatiam sceptro Boemiæ in perpetuum univit, incorporavit, & indivisibiliter conjunxit: Sed & omnium sex Imperii Electorum, Gerlaci Moguntinensis, Gulielmi Coloniensis, & Boëmundi Trevirensis Archiepiscoporum, Ruperti Palatini ad Rhenum, Rudolphi Ducis Saxonie, & Ludovicæ dicti *Romani* Marchionis Brandenburgensis litteras impetravit, quibus incorporationi illi consenserunt, eandemque ratam ac firmam esse jusserunt.

(59) Non gravabitur Lector curiosus hanc ipsam constitutionem Caroli IV, Rom. Imp. de hac incorporatione Ducatum Silesiæ in regno Bohemiæ, quam Goldastus in *Append. Document. fol. 66-70.* Balbinus autem *Part. I, fol. 55-58* adducunt, in nostris quoque scholiis legere, cum præsertim ipse Henelius diplomata hæc digna legi pronunciaverit. Sic autem se habet:

In nomine Domini sanctæ & individue Trinitatis. Carolus Dei gratia Romanorum Imperator semper-Augustus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

III II

Infi-

Insignes laudabilis fama titulos moderni temporis meretur gloriosa posteritas, si quod praedecessorum illustrium circumspēcta pridem instauravit provisio, vigilanti cura prosequitur, & grata sollicitudinis munis officio, ut fructuosi laboris solertia perenni successorum commendentur memoria, & ex perfectione bonorum operum, quasi ex relucenti speculo vetustatis surgat desolitis mortuis felix memoria rediviva.

Sane licet pridem recolenda memoria Divus Fridericus Romanorum Imperator Augustus, praedecessor noster, de singulari sua benignitatis munere, clara recordationis Illustri Wladislao quondam Bohemiae Duci, qui regnum Bohemiae ante coronationem suam regebat, & suis heredibus, Bohemiae Regibus, censum de terra Polonia, quem antecessores ejus Duces Bohemiae à Polonia multis temporibus accipere consueverant, quemque Polonia & Silesia Duces sacro Imperio solvere tenebantur, prout in litteris Imperatoris praefati evidenter exprimitur, liberaliter duxerit eroganda: Ipsi quoque Duces Poloniae & Silesiae eundem censum Illustribus Progenitoribus & praedictis nostris Bohemiae Regibus, in signum subjectionis debita, & in recognitionem sui superioris Domini rite persolverint multis temporibus retroactis; tamen ad abundantius cautela praesidium tractu temporis dicti Duces suorum heredum & successorum nomine atque vice, Prinitipatus, terras ac dominia sua, à clara memoria Illustri Joanne quondam Bohemiae Rege, genitore nostro carissimo defuncto, & à corona regni Bohemiae praestiterunt solemnitatis, obedientiae, homagii, subjectionis & fidelitatis debita juramenta corporalia.

Et licet insignis Ducatus Wratislaviensis & Silesia, cum suis omnibus pertinentiis, ad utilem & immediatum Dominum Illustrē quondam Bohemiae Regem, progenitorem nostrum, & coronam regni Bohemiae spectaverit ab antiquo, sicut hoc litterae recolenda memoria Domini Rudolphi Romanorum Regis, praedecessoris nostri, ostendunt, in quarum prima quondam ordinationem inter Illustrē Ottocarum, quondam Bohemiae Regem, proavum nostrum carissimum ex una, & Henricum Ducem Wratislaviensem parte ex altera: videlicet quod dictus Ottocarus Rex eidem Henrico Wratislaviensi & Silesiae Duci, in casu, si Ducem praemori contingerit, in praemisso Ducatu Wratislaviensi & Silesia, terris & omnibus dominiis suis deberet succedere, per se factam adserit, & in sede ipsam dicto Henrico Duci jam sublato de medio, praedictum Regem Ottocarum, haeredes & successores suos, Reges Bohemiae, de Ducatu Wratislaviensi & Silesia, terris & dominiis praefatis, tanquam actu vacantibus, propter multa grata servitia, qua Illustrēs Bo-

hemia

bohemia Reges sacro Romano Imperio fecerant, solenniter investivit, lucidius attestantur: tamen Illustris quondam Joannes Bohemia Rex, genitor noster prefatus, cum Henrico septimo & ultimo Wratislavia & Silesia Duce, sororio nostro, dum uterque ipsorum vitam ageret in humanis, quandam ordinationem iniit & tractavit; videlicet quod dictus Dux Henricus terram & districtum Glacensem cum vasallagis, feudis, dominiis & aliis omnibus pertinentiis suis, de consensu dicti genitoris nostri, ad vitam tantaxat tempora habere deberet, ut tamen, eo moriente, Ducatus sui, puta Wratislaviensis & Silesia, ac predictum Glacense dominium, ad usum & possessionem genitoris nostri, heredum & successorum ipsius Regum, & coronae regni Bohemia, sine difficultate qualibet revenirent. Sic hoc processu dierum ad finem devenit intentum. Eoque dictus genitor noster dum viveret, moriente Duce prefato, Ducatum Wratislaviensem & terram Glacensem prefatam tenuit & possedit, & nos utrumque, de presenti, velut Bohemia Rex, in possessione tenentes, utrobilibet dominamur.

Et quampvis Marchia Budissinensis & Gorlicensis, quae cum ceteris civitatibus, oppidiis & pertinentiis suis ad regnum & coronam Bohemia ab antiquo pertinuerunt, per Illustrum Ottocarum quondam Regem Bohemia, proavum nostrum, in personas quondam Illustrum Brandeburgensium Marchionum ex certis causis & rationibus alienata fuerit: Aliquando tamen Marchionibus predictis, absque sexus masculini heredibus decedentibus ex hac vita, Nobiles, Milites, Clientes, Cives, universaeque in oia Marchia Budissinensis & Gorlicensis prefata, animadversione debita cognoscentes, qualiter ad coronam & regnum Bohemia, tanquam ad immediatum & naturalem Dominum, dudum pertinuerant, ad subjectionem & obedientiam Illustri Joanni, quondam Bohemia Regi, genitoris nostri, tanquam ad ordinarium, legitimum & naturalem dominum suum, & ad coronam regni Bohemia, de cujus gremio jam dudum constiterant, ut praefertur, deliberatione non improvida redierunt.

Nos igitur indefessam sollicitudinis operam, & diligentiam exquisitam, quam saepe dicti proavus, pater, ac progenitores nostri carissimi, quondam Bohemia Reges, ad obtinendum subjectionis vasallagium, & obedientiam Illustrum Silesiae & Poloniae Ducum, videlicet Lignicensis, Brigenis, Munsterbergensis, Olsnensis, Glogoviensis, Saganensis, Oppolienis, Falckenbergensis, Strelicensis, Teschinensis, Tolsnensis, Butthunienis, Stenaviensis, Olsvetiensis, Principatus Mossoviae & Ducatus in Plotzka, Principum & fidelium nostrorum, Principatus seu Ducatus Wratislaviensis & Silesiae, nec

non civitatis videlicet Wratislavia, Novum forum, Franckenstain, Stina-
viam, Goraw, & mediam partem Glogovix & pertinentiarum ipsius, & et-
iam Budissinensem & Görlicensem Marchiam, ut praefertur, non absq; magnis
impensis & insinificis laboribus habuerunt, in nostrae Majestatis acie continuo
revolventes, ut virtutum ipsorum frequentia & sollicitudo laborum, prae-
riti sub felice nostro regimine solidetur, sicut dudum de plenitudine Romana
Regie potestatis statuendum duximus, ita & nunc ex certa scientia statui-
mus de nostrae imperialis plenitudine potestatis, quod omnes supra dictae sen-
tentiae & clementia Imperialis & Regalium litterarum, quas ad probatio-
nem dictarum intentionum adduximus, semper & ubique in judicio & ex-
tra, & in singulis actibus publicis & privatis, quotiens tenorem praesentium
legi & publicari contigerit, ejusdem efficacia, vigoris & auctoritatis exi-
stant, ac si in signis propriis originalia viderentur; & praecipue cum eadem
originalia per nos ac nonnullos sacri Imperii Principes, Barones, Proceres,
auscultata & examinata fuerunt diligenter, & demum communicato super
omnibus praemissis nonnullorum sacri Imperii Principum, Baronum & No-
bilitum consilio speciali praedictis omnibus de verbo ad verbum, prout supe-
rius exprimitur, intellectis, & in examine deliberate & provide discussis ad-
ductis, ne ex interpretatione sinistra quorumlibet, nostris haeredibus, &
successorum nostrorum Regum Bohemiae, & corona regni ejusdem, juri-
bus, hominibus & statui valeat in posterum derogari, auctoritate imperiali
dictos Silesiae, Poloniae & ceteros praedictos Duces, nostros Principes & Va-
sallos, cum Principatibus, feudis & vassallagiis ipsorum, praesertim cum à
corona regni praefati immediate dependant: dictum quoque Ducatum
Wratislaviensem, cum civitate Wratislavia, Noviforensi, Franckenstain,
Stinaviensi, Gorensi, Glogoviensi & ceteris oppidis ibidem, nec non Marchi-
am Budissinensem & Görlicensem, cum vassallis, vassallagiis, feudis, fenda-
tariis, utilitatibus, fructibus, obventionibus, jurisdictionibus, judiciis, ho-
noribus, juribus, consuetudinibus, & omnibus dictorum Ducatum & Mar-
chia pertinentiis, velut utile & immediatum dominium nostrum, & regni
Bohemiae praefati, eidem regno & ejus felici corona, in perpetuum adjungi-
mus, incorporamus, invisceramus, adscribimus, adpropriamus, & indivisi-
bilitate conjungimus, cunctimus.

Speciali etiam ex nomine interpretamur, pronunciamus, diffinimus,
protestamur & dicimus, ac de certa nostra scientia declaramus, quod pra-
efati Duces Silesiae & Poloniae, haeredes & successores ipsorum, in perpetuum,
quotiens Ducatus eosdem aut alterum ex eis vacare contigerit, ipsos vel
ipsum

ipsum à Nobis, hæredibus, & successoribus nostris Bohemiæ Regibus, & eorundem Regni, homagii, obedientiæ, fidelitatis & subjectionis debite teneantur ac debeant præstare & facere corporalia iuramenta, suppletes omnem defectum, si quis in litteris vel privilegiis dictorum Imperatorum & Regum Romanorum memoria recolenda, aut etiam in ordinatione seu tractatu dicti genitoris nostri, quem cum præfato Henrico septimo & ultimo Wratislaviensi & Silesiæ Duce habuisse dignoscitur, seu in reditu Nobilium, Militum, Clientum, Civium & incolarum Budissinensis & Gorlicensis Marchiæ quoad regnum Bohemiæ, ut præmittitur, ex causis legitimis redierunt, vel in præsentibus nostris litteris verborum defectus, interpretatione dubia, sententiarum obscuritate, vel alia quavis occasione, compertus fuerit, de certa nostra scientia, ac de prædicta imperialia plenitudine potestatis, non obstantibus legibus, consuetudinibus, usibus, observantiis, juribus municipalibus, vel communibus statutis seu edictis, publicis vel privatis, factis & editis in contrarium quibuscunque; quas & quæ, quantum ad hæc, ac si nominatim de verbo ad verbum præsentibus inscripta & inserta consisterent, etiamsi de his jure vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, revocamus, cassamus, irritamus, annihilamus, & de prædicta imperialis potestatis plenitudine decrevimus firmitatis fore nullius penitus & momenti.

Nulli ergo hominum liceat hanc nostræ adjunctionis, appropriationis, conjunctionis, incorporationis, inviscerationis, adscriptionis, interpretationis, pronuntiationis, diffinitionis, potestationis, declarationis, discreti defectus suppletionis, revocationis, cassationis, irritationis & annihilationis paginam infringere. Contrarii vero facientes, si qui fuerint, quod absit, ultra indignationem nostræ Celsitudinis, quam ob hoc se noverint incursum, mille marcas auri puri nostro & Romani regni fisco componant: ipsarum videlicet medietatem nostræ seu successorum nostrorum curiæ seu camera, reliquam passis injuriam irremissibiliter applicandam.

Signum Serenissimi Principis ac Domini, Domini Karoli Quarti, Romanorum Imperatoris semper-Augusti.

Testes hujus sunt venerabilis Ernestus Pragensis Archiepiscopus, Illustris Rudolphus Senior Dux Saxonie, sacri Imperii Archimarschallus, avunculus noster, ac venerabilis Precelsus Wratislaviensis Cancellarius aula nostra, Joannes Olmicensis, Joannes Luthoniensis, Theodoricus Mindensis, Henricus Lumudensis Episcopi: Illustris Rudolphus junior Saxonie & Joannes Opavia Duces, spectabilis Burghardus Magister curiæ nostræ, Burggravius Magdeburgensis, & Albertus de Anchtal Comites: & Nobiles Joannes de

Rosenberg, Joannes de Sternberg, Zbincko de Hasenberg, Gonflaus de Schwanberg, Butzko de Constat, Dionysius de Romnitz, & Ulricus de Vifa, & alii quam plures nostri fideles, praesertim sub Bulla aurea. Datum Praga anno Domini 1355, Indictione 8, septimo Idus Octobris.

* Balbinus fol. 55 notavit ad marginem hujus constitutionis, quod in Archivo Carlsteinensi referantur omnium Silesiae Ducum in particulari literarum, Bohemicae coronae sese subjicientium.

Litteras sex Imperii Electorum nominibus subscriptas, quarum Henelius meminit, non vidimus: extat autem apud Goldastum in *Append. Document. fol. 73-78*, & apud Balbinum *Part. I, fol. 60-64* diploma, quo Gerlacus Archiepiscopus Moguntinensis, tanquam Princeps Elector, incorporationem & declarationem Domini Caroli Imperatoris factam super Ducatibus Poloniae & Silesiae, & Marchionatu utriusque Lusatiae, confirmat, & apud Goldastum quidem pag. 73 haec verba immediate praecedentia leguntur: *In fm scripta litera sunt obientia à Principibus Electoribus in solenni curia Imperiali in Nuremberg anno 1355 in die B. Lucia virginis.*

§. 40.

*Regi Bohemiae utile, Imperatori verò directum
ac supremum in Silesios dominium competit.*

Quae quidem diplomata vel ideo legi digna, quod exinde appareat, Regi Boemiae in Silesios duntaxat utile, Imperatori autem directum ac supremum feudale dominium competere.

§. 41.

*Silesia Imperii Romano-Germanici Provincia
non appellanda.*

Ut proinde causae nihil sit, quod minus Georgio Alten adsentiar, qui jam olim in Chronico circa annum Christi clo CCCC XCIII edito Boemiae Reges ab Romanis Imperatoribus Silesiam in feudum recognoscere affirmavit; aut Politicis etiam nostris subscribam, qui eo ipso respectu imperii Romano-Germanici provinciam appellare patriam nostram non dubitant. Aequè nimirum ac Boemiam ipsam, ceterasque huic

huic unitas provincias, quas Bojemix Rex ab imperio tanquam Vassallus ejus, Princeps, Elector, Antipincerna, Parcuria, homagio obnoxius, ob idque procul omni dubio pro Imperii statu habendus, recognoscit. Eo, inquam, respectu, cum alioqui per se atque immediate talis dici nequeat: siquidem neque jus sessuræ & suffragii in publicis comitiis habeat, neque in justitia asserenda quicquam illi cum statibus imperii intercedat. Addunt alii & hanc causam, quod munera, functiones, & collectas imperii non agnoscat, sed à quibus tamen olim immunem haudquaquam fuisse, ex matricula Imperii & catalogo indictionum abundè apparet. Sic enim in matricula de anno 1431, das Land der Schlesie und die Sechsstädte 500. de anno 1447. item nachdem Boheim/Mehren/Schlesien/Lusitz/ auch Egerer und Elenpogener Kraß auch zu der Teuschen Nation gehören / und deßhalben ihre Anzahl mit Namen 800 zu Roß/und 2000 zu Fuß auch mit schickern sollen/ auff daß die Anzahl der 20000 Mann zu Roß und Fuß erfüllet würde. So aber dasselb des Krieges halb/ darmit sie dieser Zeit unter einander beladen sind / vielleicht jetzt nicht wohl seyn mag/ so bringet dennoch der abgeschriebenen Ausschlag aller zusammen gerechnet / zu Roß und Fuß / als hernach folget. Quæ totidem verba repetuntur in matricula de anno 1481. In ea verò de anno 1471. Item das Königreich zu Böhheim und Mehren/Schlesien/Lusitz/ Sechsstädter/ Eger und Elenbogger-Kreiß sollen haben 300 Pferd/700 zu Fuß. Sed ut hæc olim fortean fuere, ita successu temporum in desuetudinem abiisse, experientia loquitur.

§. 42.

*Objectio solvitur de Vicariatus Imperii dignitate**Silesia aliquando collata.*

Enimverò non sum nescius, in veteri illa Imperii Romano-Germanici divisione, qua ex singulis membris sive ordinibus

bus quatuor lecti, qui auctoritate & potentiâ ceteris sui ordinis antestarent, quatuor numerari provincias, Vicariatus dignitate cohonestatas, Brabantiam, Saxoniam, Westricham & Silesiam. Verùm à quo, aut quo tempore, aut qua occasione id honoris aut tituli vicarialis Silesiæ indultum sit, tam scio, quàm de quaternariâ illius divisionis auctore, origine, addo etiam, fide aliquid certi dicere habeo. Vicariatus sanè Imperii particulares (de generalibus enim, quos vacante imperio live regno Teutonico Palatinus ad Rhenum, & Saxoniam Septemvir divisit inter se limitibus, hic quidem in Saxonico jure utentibus, ille in ceteris sacro imperio subjectis & devinctis provinciis, meruerunt, minime hic loquor) certis familiis frequenter olim, nec temporaliter tantum, sed perpetuò etiam atque hereditariè concessos, perque illos imperatoriam potestatem non parùm retusam & hebetatam fuisse, historiæ loquuntur. Quemcunque enim Imperator suo diplomate imperii Vicarium vocabat, hunc ipsi iis in locis, quæ is possidebat, ut dominus censebatur tribuere omnia jura, & insignia summa, hoc est regiæ, & imperatoriæ potestatis, excepta appellatione, aut saltem veneratione & fide erga Imperatorem, perpetuoque regni & imperii fœdere. Quod quorsum pertinuisse dicemus, nisi cum Nobilissimo Viro Carolo Paschalio ad minuendum, dehonestandum, lacerandum imperium? Atque hujusmodi Vicarii fuisse olim leguntur Delphinus in regno Arelateni, Scaligeri Veronenses, Marchiones Montisferrati ab Aledramo Saxone orti, ac nostra etiamnum ætate suis in territoriis tales se venditant esse Mantuæ, Sabaudia, Mutinæ & Rheggii duces, nec non maximus Rex Hispaniarum, sed ex titulo & dominatu Insuorum, quibus id honoris Rudolphus Imperator indulsit, Carolus autem Quartus confirmavit. At tale aliquid de Silesia, ejusve Principibus, tametsi curiosissime inquirenti, reperire non fuit, ut veteris illius matriculæ fides non apud me minus, quàm vetustatis germanicæ scrutatorem illum

illum sagacissimum Marquardum Freherum, qui notis ad Petrum de Andlo quaternariam Procerum & Ordinum imperii distributionem, utut vetustatem quandam redolere videatur, & in oculis atque ore vulgi frequens adpareat, idoneum tamen fundamentum nullum habere scribit, admodum laboraret: aut si qua ei omnino habenda, has blanditias Silesiorum patientiæ vel velandæ vel parandæ prætextas credam, non quod honori patriæ dilectissimæ detractum aliquid velim, quo quidem nomine insignitam mihi Goldastus fecit injuriam (60), sed quod neque Goldastus, neque quisquam alius certiora me, facile alioqui manus daturum, aut verisimiliora huc usque docuerit. Sane quod solius honoris ac præminentiae, non vero potestatis imperii amplificandæ causa tituli illi potentibus sint tributis, villarum, rusticorum, viculorum, montium, (quos inter Monsterberga etiam numeratur) arcium, venatorum, & similia privilegia eodem quaternario comprehensa ostendunt: ejusque sententiæ fundum ac subscriptorem habeo V. CL. Tobiam Paurmeisterum à Kochstet *de jurisdictione Imperii Romani lib. 2. cap. 10.*

(60) in *Traſlat. de Regno Bohemia Lib. III. cap. XVI. §. 28. fol. 406.*
Confer Henclium in *priori editione Sileſiographia Cap. VII. pag. 83. 84.*

§. 43.

An Bohemia Regnum sit Electivum? an Hereditarium?

Porro quum omnia regna, & omnes principatus acquirantur aut per electionem, aut per hæreditariam successionem, qualenam sit Bojemia regnum, electivum an hæreditarium, magni momenti quæstio; quam quia difficultate non exigua laborat, imo Poetæ verbis,

periculose plenum opus alea est,

Politicis determinandam haud immerito relinquimus.

§. 44.

Rationes eorum, qui electivum esse credunt.

Electivum sane esse nostratum plerique eo magis crediderunt, quod electionis Regum Bojemix multa ubique in historiis Bojemicis, Polonicis & Hungaricis, inque annalibus Silesix mentio: quod idem regnum ab tot exteris Principibus Polonix, Hungariæ & Galliæ sapius ambitum: quod Friderici II Imperatoris privilegio hujusmodi clausula inserta legitur: *Volentes, ut quicumque ab ipsis in Regem electus fuerit, ad nos & successores nostros accedat, Regalia debito modo recepturus*: quod in constitutione Caroli IV Imperatoris comprehendente leges & ordinationes Imperii Romani, Aureæ Bullæ (61) (sive ab appenso Imperatoris sigillo *aureo* sic dictæ, sive ob materias, quas continet, aureas) nomine, quæ quidem Carolinâ Bojemica aliquot annis posterior est, expresse traditur, regnicolas regni Bojemix habere jus eligendi Regem Bohemix juxta continentiam eorundem privilegiorum, & observatam consuetudinem diuturnam: quæ quidem privilegia Imperator sancit perpetuis futuris temporibus in omni suo tenore & forma indubitata tenere valoris firmitatem, quod in eadem bulla soli masculi vocantur in successione secularis Electoratus: quod investituræ Regum Bohemix filias non comprehendant: quod Fridericus Austriacus Imperator Georgium Podiebradium à Proceribus regni (præteritis Ladislai fororibus, quarum altera Casimiro Polonix Regi, altera Gulielmo Saxonix Duci nupta erat, nec non Alberto & Sigismundo Austriacis, qui vetere fœdere, & conventionione inter Bojemos Reges, & Austriæ Principes initanitebantur) electum pro Rege, investitura illi concessa, atque ita regnum Bojemix non pro hæreditario agnovit: quod ad idem Pontifex ipse Pius II, qui ante *Aneas Sylvius*, & Friderico Imp. a secretis fuerat, rerum sive Germanicarum, sive Bojemicarum peritissimus, Matthiam Corvinum promovit: quod Ferdinandus I Imperator

tor liberis Ordinum Bojemæ suffragiis regnum sibi delatum esse, peculiari diplomate (62) testatum fecit: quod denique Silesii, quotiescunque in electione Regum à Bojemis præteriti, idque contra litterarum Bullæ Aureæ Bojemicæ, quæ nimirum in casu vacationis, Prælati, Principibus, Baronibus, Nobilibus, & omnibus incolis regni Bojemæ, atque adeo Communitati regni & pertinentiarum ejusdem Regni electionem tribuit, haud leviter ea de re sunt conquesti. Quinimo Georgii Regis electioni sine suffragio suo factæ majores nostri tantopere (etsi alias quoque habuerunt ejus rei causas) adversati sunt, ut illo repudiato alium sibi Principem eligere neutiquam dubitarint. Sed & Ferdinando Archi-Duce Austriæ electo, quod nulla sui in eo actu esset habita ratio, Bojemorum injuriam magno animo accusarunt, eaque occasione usus Joannes Hungariæ Rex per litteras & legationes Silesios ad defectionem à Bojemis sollicitare instituit. Qua re ad Ferdinandum perlata, missis ad eos Leobschüicii tum Comitibus habentes Legatis, Joanne Comite Hardeccio, Wolffgango Barone Roggendorffo, & Joanne Auersbergio, Domino Schönbergæ, petiit, ut electionem à Bohemis in se collatam suo suffragio comprobarent. Quod quidem & factum est, magnasque eo nomine Ferdinandus Principibus atque Ordinibus gratias egit: & diplomate insuper ipsis (63), per Legatos suos Jacobum Episcopum Wratislaviensem, Georgium Marchionem Brandenburgicum, ac Fridericum Lignicensium Ducem Viennam missos id petentibus, dato cavit, præteritionis injuriam à Bojemis acceptam eis fraudi non futuram. Et vero Ferdinandus ipse, quum filium sibi succedere Maximilianum (64) vellet, minime dubitavit à Bojemis, ut eum eligerent Regem, petere, ommissa penitus mentione hæreditaria: idemque Maximilianus fecit pro filio Rudolpho II. Eo adhuc vivente cum Matthia fratre, qui & regnum postea adeptus, & orbis imperio potitus fuit, certas de successione in regno pactiones (65) Boje-

mia Ordines inierunt: Sed quia id quoque factum exclusis Silesiis, quis est, qui nesciat, quam graves ob veterem illam injuriam hac nova cumulatam ad Cæsarem Rudolphum querelæ fuerint delatæ? Tametsi vero ea lis per sententiam minime decisa; hoc tamen obtinere nostri, ut biennio post, cum Imperator fratri Matthiæ, Hungariæ jam tunc Regi, Boemiar quoque regnum tradere instituisset, deque conditionibus disceptaretur, Silesii quoque cum ab ipso Cæsare, (66) tum ab ordinibus Boemiar ad consultationes illas Pragam vocati, splendidissimam eomitterent legationem: cujus præcipui Duces *Joannes Christianus* Illustrissimus Dux Lygio-Brigensis, *Joachimus Maltzanus*, & *Weighardus Promnicus*, Barones generosissimi. Quibus ex equestri & togato ordine adjuncti viri Nobilissimi & Clarissimi *Hermannus Zetteritz* in Langenhelmsdorff & Schetzlav, *Joannes à Loss* in Grambschitz, *Christophorus Henscherus* D. Ducatus Wratislaviensis Pro-Cancellarius & urbis Syndicus, *Andreas Geislerus* D. Consiliarius Lignicensis, & Principum atque Ordinum Silesiæ Orator, *Georgius Rösnerus* Senator Suidnicensis, & *Georgius Wirtb* Reipubl. Glogoviensis Secretarius. Hi à Cæsare & Matthia benigne auditi, tertio Nonas Maji memorabili exemplo in ipsius regni Comitibus Matthiam Regem Silesiæ Ducem adpellarunt,

(61) Qualis liber sit *Aurea Bulla Caroli IV.* quid in se contineat, non attinet dicere: illis enim, qui Juri publico operam navant, hæc quam notissima sunt. Monendus autem est Lector Curiosus, quando apud *Goldastum fol. 186. 191* legit: *Kaiser Carls des vierdten güldene Bull über die Incorporation der Landen in Polen und Schlesien zum Königs reich Böheim* / ne aliquid singulare sibi imaginetur; hoc enim diploma germanicum nihil aliud est, quam versio Germanica Constitutionis Carolinæ, de dicta incorporatione, modo à nobis insertæ,

(62) *Erst-Herzogs Ferdinand Legation und Botschafft an die Stände des Königreichs Böhmen / wegen der Wahl / extrahet aus der Landstafel Anno 1526. steht beyhm Goldasto in Beylagis pag. 254. 255. Recognitio*

tio autem Ferdinandi I Imperatoris, de libera Electione Bohemica, ibidem in Appendice Documentorum fol. 124. 125 hujus tenoris legitur:

Nos Ferdinandus DEI gratia Bohemia Rex, Infans Hispaniarum, Archidux Austria, Marchio Moravia, Dux Luxemburgia, Silesia, & Marchio Lusatia &c. notum facimus tenore presentium universis. Quemadmodum Barones, Nobiles, & etiam Civitates ac tota communitas Regni Bohemia, ex sua libera & bona voluntate, juxta libertates regni elegerunt nos in Regem Bohemiae. Quapropter recognoscimus, quod hoc ipsum ab operatoribus ipsorum abunde intelleximus, & reipsa cognovimus & comperrimus, quod praefatus & communitas illius regni non ex aliquo debito, sed ita, prout supra scriptum est, eam electionem, eligendi nos in Regem Bohemia, ex libera & bona voluntate hoc fecerunt. Harum testimonio litterarum, sigilli nostri, quo hactenus tanquam Archidux Austriae usus sumus, appensione roboratarum. Datum in Civitate nostra Vienna, d. 13 Dec. Anno Domini 1526, regni vero nostri anno primo. Addit Goldastus: Extractum ex Tabula Regni.

Iste litterae sunt Regiae Majestati à Statibus regni Boemiae in Dieta publica in arce Pragensi feria II post festum Assumptionis B. Mariae Virginis, Anno Domini 1545 reddita. Atque alia litterae loco illarum à sua Regia Majestate Statibus Regni lingua Boemica sunt data, quae in hunc librum sunt quoque inscriptae; quarum datum in Arce Pragensi feria quarta post Egidii A. Dom. 1545.

Boemicas illas litteras videre nobis nondum contigit, extant autem Germanica apud Goldastum in Beylagis pag. 259, 260 hujus tenoris:

Wir von Gottes Gnaden Ferdinand/ Römischer König/ zu allen Zeiten Mehrer des Reichs/ in Ungarn/ Böhheim/ Dalmatien/ Crabaten/ 2c. König/ Infant in Hispanien/ Erzherzog zu Oesterreich/ Marggraff zu Mähren/ Fürst zu Lüttenburg und Schlesien/ auch Marggraf zu Lausnig/ bekennen und thun kundt in Krafft dieses Brieffs vor männiglich. Demnach durch Schickung und Verhängniß Gottes des Allmächtigen/ Anno 1526 am Tag Decollationis S. Joannis, ein trauriger Fall sich begeben/ in dem der Durchlauchtigste Fürst und Herr/ Herr Ludwig in Ungarn und Böhheim König/ unser geliebtester Schwager und Bruder/ zu Beschützung des heiligen Christlichen Glaubens/ wie auch zu Erhaltung dero selben Königreich/ Land und getreuen lieben Unterehanen/ wider den tyrant-

schen Erb. Feind der gangen Christenheit/ im Streit und Tref-
 fen / ohne Erben / tods verblighen / und hiedurch das Königreich
 Böhheim / und andere darzu gehörige Länder / als das Marg-
 grafthum Mähren / Fürstenthümer Schlessien / auch Marg-
 grafthum Ober- und Nieder-Lausnitz / mit aller und ieder O-
 brigkeit / auch darzu gehörigen Herrschafften und Freyheiten /
 an die Durchlauchtige Fürstin und Frau Anna / Römische / Ungar-
 ische / und Böhmisches Königin / unser allerliebste Gemahl /
 als an eine leibliche Schwester obgedachtes Königs Ludovici / lob-
 seligster Gedächtniß / und rechte gebohrne Erbin / Innhalt der
 gegebenen Freyheiten / Privilegien und Ausmessungen Kaiser
 Carls des vierdten / rechtmäßigen Gefallen / inmassen solche
 Majestät dieses nach weiterm Inhalt besagt und vermag /
 daß wann aus Königlichem Stamm und Linien männliches o-
 der weibliches Geschlechts / die ehelich gebohren seynd / nie-
 mandts vorhanden wäre / die freye Wahl eines Böhmisches Kö-
 nigs den Ständen dieses Königreichs auch denen darzu incorpo-
 rirten Ländern / und nicht auf andere Maß oder Weiß / gebüh-
 ren thäte / inmassen das Datum Kaiser Carls im angezogenen
 Brieff / nemlichen Prag Anno 1348 / *Indictione prima*, den 7 Idus
 Aprilis, und des Königreichs im andern Jahre ausweist. Zu
 dem auch in dem Brieff und Verschreibung Königs Vladislai /
 unsers allerliebsten Herrn Vaters lobseligster Gedächtniß /
 dieses ausdrücklichen *exprimirt* und gesetzt befunden / daß wann
 Gott der Herr den König *Ludovicum* nicht gesund sparre / also
 daß er ohne Erben mit Tod abgienge / daß alsdann nach Inn-
 halt der Recht / auch Satzung / Freyheit und Privilegien des
 Königreichs Böhheim die Königin Anna / unser allerliebste
 Gemahl / eine rechte Erbin des Königreichs Böhheim bleiben solt /
 inmassen solches Brieffs datum auff dem Königlichen Schloß
 Prag / als Freytag nach der heiligen drey König Anno 1510 /
 des Ungarischen Königreichs im 20 / und des Böhmisches im 38
 zu finden. Als haben derowegen die Stände des obgedachten
 Königreichs Böhmen / oberwehnet unser allerliebste Ge-
 mahl / als vor eine rechte Erbin und Königin dieses Königreichs /
 nach Inhalt der obbeschriebenen Cron zu Böhheim rechte Aus-
 sätzungen and Freyheit / unterthänig erkannt und angenom-
 men.

men. Welche der Stände Gutwilligkeit / als in Erwehlung unserer Person zu einem König / wir berührten Ständen / derselben Erben / und ihren Nachkömmlingen / mit aller unser Königlich Gnade / vor uns / auch unser Erben und Nachkommen / zu erwiedern geruhen wollen. Dessen zum Gezeugniß haben wir unser Königlich Secret an diesen Brieff zu hangen befohlen / wie auch uns mit eigener Hand unterschrieben. Geben auf unserm Könighchen Schloß Prag / Mittwoch nach S. Egidien / im Jahr nach Christi Geburt 1545 / und unserer Königsreiche des Römischen im 25, der andern aber im 10.

(63) Curiosus Silesius in *Animadversionibus ad Lichtsterns Schlesische Fürsten Trone/num*, XXII. p. 33. diploma hoc modo refert: Wir Ferdinandus &c. bekennen vor uns / unser Erben und Nachkommen öffentlich mit diesem Brieff / und thun Kunde männiglich / nachdem wir nach tödlichem Abgang weyländ König Ludwigen von allen Ständen des Landes zu Böhmen erwählet seyn / hat sich zugetragen / daß wir unser Botschaft auch derhalben ins Land Schlesien zu Fürsten / Herren / und allen Ständen desselben Landes abgefertigt / mit fleißigen Anlangen und Begehren / sie wolten uns auch dermassen / wie zu Böhmen geschehen / zu einem Könige erwählen / annehmen und gefallen lassen. Und wiewol bemeldte Fürsten / Herren und Stände Beschwer getragen / daß sie zu der beschenehen Wahl nicht erfordert / so haben sie doch in Ansehung / daß unsere geliebteste Gemahlin zu solchem Reich ein rechter Erbe ist / auch unser als ihnen gefällige Person aus gutem freyen Willen zu einem Könige und Erb Herrn erkohren / erwählet und angenommen / mit dieser Bedingung &c. Wien den 14 Jan. An. 1527. unserer Reichsämter.

(64) Maximiliani II Schreiben an die Stände / darinnen er sich bedanket / daß sie ihm vergönnet / Königl. Titul zu führen bey Lebzeiten seines Herrn Vaters / Kaysers Ferdinandi / de Anno 1554. stehet bey Goldasto in *Beylagis* f. 269.

(65) Kaysers Rudolphi dithalben gestellter Revers zu Prag de an. 1608. wie auch Erb - Herzogs Matthia Revers de anno eodem, siehe bey Goldasto in *Beylagis* fol. 274 - 280. adde Kaysers Matthia Revers vor seinem Einzug in Böhmen / ingleichen vor seiner Krönung de anno 1611.

1611. *ibid.* fol. 296. *seqq.* confer Balbinum *Part. I.* fol. 116. *seqq.* Andream Haberfeldt in *Bello Bohemico*, & alios.

(66) Confer *primam Silesiographiam* editionem pag. 86. 87.

S. 45.

Rationes eorum, qui hæreditarium esse contendunt.

Econtra qui hæreditarium, & ad ipsas adeo fæminas transitorium esse contendunt, id tanquam indubitatum præsupponunt, in gente Czechica sive Bojemica Premislai Principis posteritatem jure hæreditario, etsi varias inter vices, nec servato semper sanguinis gradu regnasse ad Wenceslaum usque, Wenceslai filium, Primislai Ottocari nepotem, Regum & Principum totius stirpis marem ultimum. Eo Olomucii in Moravia interempto, nullis quidem liberis relictis, sed tribus sororibus supersticibus, Anna, inquam, Henrici Ducis Carinthiæ conjuge, Margaretha Boleslai Ducis Lignicensis uxore, nec non Elisabetha tunc adhuc innupta, - - - natu maximam & minimam (secundæ siquidem nomine tentatum aliquid à marito fuisse nullibi legere memini) sui in electione rationem haberi petiisse, & Henricum quidem Carinthium aliquamdiu uxorio nomine Bojemici præfuisse, sed à Rudolpho Alberti I Imp. filio, qui & pactione inter avum Rudolphum I & Ottocarum Bojemicum nitebatur, & magis sibi animos Ordinum devinceret, uxorem duxerat Elisabetham Wenceslai majoris relictam viduam, provincia ejectum fuisse. Eo ipso quoque præpropere, cum haud dum integro anno regnasset, defuncto, Carinthium denuo ad regnum adspirasse: sed qui anno ab inito magistratu tertio in Conventu Ordinum publico certis de causis abdicatus locum fecerit Henrici Imperatoris filio Joanni Lucemburgio, ea lege à Bojemis Rege dicto, si Elisabetham de tribus illis Wencesl Regis sororibus minimam duceret, Regni Bojemici heredem. Sic enim Præceres illam appellasse, & testari id ipsum præter alios Henricum Reddorsum,

sum, in annalibus de Henrico Imp. ad annum M. CCCIX sic
 scribentem: *Hic primo anno regni sui filio suo impuberi tradidit
 in matrimonium filiam Wenceslai Regis Bohemia tunc defuncti u-*
nicam heredem illius regni. Ita nimirum regnum per foemi-
 nam ad Lucemburgenfes eodem penitus jure, hoc est, heredi-
 tario pervenisse, qui illud ad Sigismundum usque Imperato-
 rem centum fere ac viginti annos tenuerunt: Joanne etiam-
 num vivente, Carolo primogenito, nec non hujusdem adhuc
 superstitis filio Wenceslao tanquam veris, legitimis ac natura-
 libus dominis, juxta antiquam regni Bojemiae consuetudinem
 (verbis ipsis et homagiorum quorundam) dudum laudabili-
 ter observatam, nec non ordinationem providam à Joanne
 matura deliberatione factam, qua primogenitum ille suum,
 ejusque heredes & successores per lineam masculinam ab se de-
 scendentes, in regno Bojemiae heredes esse suos constituit, vo-
 luit, ac decrevit, fidem juratam fuisse. Quin ut omnis de
 feminis in masculorum defectu succedentibus scrupulus tolle-
 retur in Bulla illa Carolina Bojemica, quam præter ali-
 os regni Bojemiae, & conjunctarum provinciarum proceres,
 duo quoque Principes Silesiae, Episcopus Wratislaviensis, &
 Nicolaus Oppaviae atque Ratiboriae Dux impetrarunt, & cujus
 adeo vim ac robur vel maxime urgent electionis Patroni, Fri-
 derici II Privilegium verbis disertissimis ita fuisse declaratum;
Ut in casu duntaxat, & eventu, quibus de genealogia, progenie,
vel semine, & prosapia regali Bojemiae masculus vel femella super-
stes legitimus nullus fuerit oriundus. Quorum quidem verbo-
 rum perspicua vis est, non competere Bojemis atque incorpo-
 ratis provinciis *Jus Electionis*, nisi prorsus nullo existente ex
 Regia prosapia, sive masculo, sive femina. Observatum id
 fuisse in familia Lucemburgica, cum Sigismundo sine mascu-
 lis liberis extincto succederet Albertus Austriacus Imperator,
 cujus uxor Elisabetha filia Sigismundi regni haeres erat. Al-
 berto successisse filium Ladislaum: eo mortuo electum qui-
 dem

dem fuisse Georgium Podiebradium, sed nullo jure, contra perpetuam observantiam quippe, & instituta Bohemorum exclusis Alberti filiabus. Ex confessione propria fuisse ipsum Regem temporarium, *et* Interims-Rönig. Titulum regni, & insignia collata in personam Georgii nihil effecisse; In regno Bohemiæ Cæsares aliquando duobus investituram contulisse. Bullam Caroli IV clausula decreti irritantis electionem Georgii annullare: maxime cum intercesserit tantum temporaria mutatio. Vladislauum Polonum jure sanguinis tanquam descendantem ex femina regni herede (mater enim Ladislai soror) ad regnum pervenisse; huic Ludovicum filium, Ludovico autem Ferdinandum ex jure regni propter Annam uxorem, Ludovici sororem, successisse: cujus augusta & felicissima stirps in hunc usque diem Boemiæ & conjunctis provinciis imperat. Electionem Ordinum, hoc est approbationem sive declarationem cum jure hæreditario concursum aliquando fecisse. Ordines Regni Vladislao aliisque Regibus juramentum præstitisse tanquam Dominis hæreditariis. Dispositionem ab eodem de regno Boemiæ, tanquam hæreditario, relictam. Boemos solos, exclusis ceteris, jure Electionis Ferdinandum in solium Regium admisisse; provincias vero incorporatas juri hæreditario acquievisse, in Reversalibus certe Silesiacis juris, quod ab uxore, regni herede, habeat, expressissimam fieri mentionem. Ferdinandi confessionem primam, qua nituntur Boemi, ex errore profectam: ob id meliora edoctum, nulla cujusquam injuria novas reversales anno superioris seculi quinto, & quadragesimo substituisse; quæ non electione, sed hæreditate regnum ad Annam Ludovici sororem, & ab hac ad Ferdinandum maritum juxta Bullam Carolinam pervenisse testantur.

§. 46.

Cui sententia accedendum? nihil definit Auctor.

Hæc & plura alia rationum momenta utriusque sententia propugnatores habent, ex libris, qui in theatrum orbis publicum prodierunt, cum primisque ex Melchioris Goldasti Heiminsfeldii pro hæreditaria successione (quam & Schifordegkerus libro commentario singulari, sed nondum edito, defendit) scriptis libris sex petenda. Utris accedendum, & an præterea satius sit, eligi Regem, an succedere, nihil heic definitio: veleam ob causam, quod tota illa quæstio de jure electivo in præsens supervacua videatur, ex quo nimirum provinciam armis subactam (67) novo jure victor possidet, legibus Bojemorum antiquis in irritum redactis. De altera quæstione disputent, quamdiu velint, Politici, nec quicquam ego, nisi unicum magni viri illud monitum, adjecero: *Solum DEUM felicitis largitorem successionis & electionis moderatorem prudentis, utramlibet posse vere facere optimam; utramque propter pescata populi interdum reddere deterrimam: Regem in furore suo dare, & auferre in indignatione sua: tandem ut cognoscant viventes, dominari Excelsum in regno hominum.*

(67) Probant hoc bina diplomata apud Balbinum: *Part. I. num. XCVII. & XCIX. fol. 138-142* in medium prolata, quorum prius Bohemico idiomate scriptum, alterum ejusdem versio est in linguam Germanicam, cujus hoc initium: *Wir Ferdinand der II von Gottes Gnaden* 2c. 2c. *bekennen mit diesem Brieff / und thuen kundt maniglichem; demnach kundbar und am Tage / welcher massen kurz verwichener Zeit / unser Erb. Königreich Böhmeinb sich in formâ universitatē wider uns gewaltsamer weise aufgeworffen und eine abscheuliche / und solche rebellion erhoben / daß wir gedrungen worden / solches unser Erb. Königreich mit kostbaren Kriegs-Rüstungen / und äußerster Zusage unsers und unsers Hauses Vermögens / wiederum zu erobern / und mit dem Schwerd / vermittelst der Hülffe Gottes / unter unsere Gewalt und Macht zu bringen; daher wir wohl befugt /*

t t t t t

alle

alle gedachtem Königreich zuständige Privilegia, so weit sie desselben Verfassung und Universitäten der Stände betreffen, zu cassiren / und aufzuheben / daß wir doch ic. Datum Wien d. 29 Maji 1627.

§. 47.

Bohemia Reges observationem Legum & Privilegiorum Bohemis & Moravis jurarunt.

Enimvero digna vox est majestate regnantis, alligatum se legibus Principem profiteri; Id à Bohemiæ quoque Regibus eo usque observatum, ut legibus & privilegiis provinciarum, quasi frænâs quibusdam teneri se, nihilque, nisi quod juri & æquitati consentaneum esset, sibi licere intelligerent: atque adeo haud immensam, & absolutam, sed intra certos terminos constrictam ac finitam potestatem sibi arrogarent. Ob eam certe causam Bohemis & Moravis initio statim regiminis, atque inaugurationis suæ juramento sese devincire antiquitus consueverunt.

§. 48.

Silesiis candidis & apertis tantum stipulati sunt hactenus verbis disertissimis.

Silesiis interea simplici quidem Regis promissioni, ideo haud dubie, quod candidi ipsi & aperti nihil sinisteri de Regibus suis præsumerent, Regiæque adeo Majestati verba sibi pro juramento esse crederent, acquiescentibus: sed hactenus tamen, ut haud eo minus confirmationem privilegiorum atque immunitatum semper sibi ante præstationem homagii disertissimis verbis stipularentur, nec nisi stipulationi isti, velut legitimo suo fundamento, obedientiam fidelem substruerent. Unde quidem factum, ut, quoties Rex imperium auspicabatur, non prius Principis haberetur loco, quam promitteret speciatim, leges se patrias, moresque, privilegia, ac libertatem

tem Provinciæ constanter servaturum ac defensurum : eoque facto vicissim ipsi fides & obedientia jurato promitteretur.

§. 49.

Errorem suum in priori editione hac super re commissum retractat Auctor.

Enimvero haud infiteor, in priori Silesiographiæ editione (68) mihi scriptum fuisse Bojemiam Regi non aliter à Silesiis fidem & obedientiam promitti, nisi prius ipse sese juramento iis obstringat. Id tanquam notatu dignum ex me transcripsit Goldastus : ipseque adeo Schickfusius rem hoc modo se habere in annalibus Silesiæ Curæanis ab se innovatis gemina vice confirmavit. At ego tamen errorem meum hæcenus ingenue agnosco, quod juramento id faciendum scripsi, quod speciali quidem, sed injurata tamen promissione antiquitus fieri consuevit: sic nimirum persuasus à magnis quibusdam viris, quorum judicium super libello illo meo requirebam; sed quos incautius locutos fuisse hinc animadverti: cum hoc agerent Silesii, ut, quod Bojemis & Moravis, communem secum Regem habentibus, ab antiquo jus fuit, idem sibi quoque jus habere liceret.

(68) Cap. VII. pag. 87 ubi verba ita sonant: *Quoties porro Rex Imperium auspicatur, non p^{ri}ncipis loco habetur, quam juramento se obstringat, leges se patri & Ordinibus moresque & privilegia servaturum; quo facto vicissim ipsi fides & obedientia promittitur.*

§. 50.

Silesii ubi jusjurandum præstent Regi?

Id utique ex Vladislai privilegio Principibus atque Ordinibus Silesiæ anno salutis cl^o CCCCXCIIIX. concessio, quod commune vulgo adpellatur: (69) *Das gemeine Landes-Privilegium*, Regi electo nonnisi præenti, nec alio in loco, quam in ipsa Silesia, & regia Wratislaviæ, homagium & jusjurandum

dum præstari: Suidnicensibus tamen, Javoriensibus, Oppoliensibus, Ratiboriensibus, atque Glogoviensibus exceptis, quibus domi jurare datum.

(69) Privilegium quod *Commune* appellant, das *gemeine Landes-Privilegium*, Principibus atque Ordinibus Silesiæ à Wladislao Rege A. C. M CCCXCIII concessum: quo non modo de Silesiæ suprema Præfectura nemini externo, nec nisi Principi concedenda cavetur, verum etiam de supremo hujus Provinciæ tribunali pluscula sanciantur: hoc præterea addito, ut Principes atque Ordines Silesiæ intra provinciam quidem suis sumptibus Bojemix Regi servire teneantur, sed si ultra fines terminosque Silesiæ iis serviendum, tunc vero stipendia illis à Rege numerentur. Statuitur denique, ne Regi Bojemix nova imponere tributa, aut vectigalia instituere nova, sine Principum atque Ordinum consensu liceat. Integrum istud privilegium adducitur ab Henelio nostro in *prima editione Silesiographia*, *Append. pag. 116. 120.*

S. 51.

Olim non nisi in ipsa Silesia Regi jurarunt.

Itaque Auctor est Aeneas Sylvius, Wratislavienses requisitos per Bojemix Regem, homagium facere recusasse, nisi Rex ad se proficisceretur: & Curæus in Annalibus patriæ, cum per totum annum frustra cum Ordinibus Silesiæ actum esset, de præstanda Ladislao fide, (70) neque illi contra leges avitas in verba Regis jurare vellent, nisi contra eum adesset, protectionem tandem in Silesiam decretam fuisse.

(70) Res nota est, quamvis Balbinus taceat in vita Ladislai, *Miscell. Ian. Dec. I. Lib. VII. Sect. III. cap. II. f. 201.*

S. 52.

Dolet Auctor Jus illud non amplius observari.

Quo magis utique dolendum, fuisse quosdam, qui libertatem nostram nobis invidentes, id ipsum jus, quanquam à majoribus acceptum, trium seculorum usu probatum, uno perpetuo tenore observatum, non in dubium tantum vocare ausi fuere,

fuere, sed rem quoque eo perduxerunt, ut, quum Ferdinandus II Imperator Gloriosissimus successorem sibi in regno Bojemæ filium *ἐκείνου* Ferdinandum III designasset, in Silesiam more majorum Rex non veniret; sed Principes ac Status, singuli seorsim, Pragam, Viennamve evocarentur, atque in Regis, quamvis nullis pactionibus circumscripti, nullis promissis ligati, verba ac nomen jurare cogerentur; Cum è contra Serenissimo Regi suadendum potius fuisset, ut majorum sequutus, exempla, in hanc ipsam provinciam proficisci, ac quasi exortum solis jubar vultu, conspectuque suo lucem patriæ redonare, ac nubem mentibus detergere dignaretur; eo quidem majori de causa, quod verissimum esse, quod veteres dixerent, Rempublicam omnem certo concentu teneri, & Principis cum populo, populi cum principe, atque ordinum inter se bene temperatam concordiam impetrandam, omnique modo stabiliendam esse. Sed fuere fortean Casari, pro ratione præsertim ejus tempestatis, aliæ quoque consilii sui causæ, quas curiosius inquirere illicitum vel anceps, nobisque obsequii tantum gloria relicta est.

S. 53.

Regum nuperorum series.

Series Regum Bojemæ nuperorum, qui Silesiæ imperarunt, hæc est:

JOANNES Comes Luxemburgius, & per conjugem Elisabetham Wenceslai VI. F. Rex Bojemæ, Dux Silesiæ, ad Cresciacum in Galliis casus occubuit X. Kal. Sept. A. C. 1346.

CAROLUS IV. Imperator Romanorum Rex Bojemæ &c. vita functus Pragæ in arce Wysschrado 3. Kal. Decembris A. C. 1378. ætat. 63. elatus Ordinum, civitatisque luctu maximo, sepultusque in basilica D. Viti, in arce D. Wenceslai: postquam regnasset in Boemia annis 33, imperasset 22.

WENCESLAUS Imp. Rex Bojemiae &c. correptus apoplexia obiit 8. eid. April. A. C. 1418.

SIGISMUNDUS Imp. Rex Hungariae & Bojemiae &c. sacro igne correptus pedes, profectioe suscepta in Hungariam in itinere Znomyae ex eod. morbo obiit 6. Eid. Decembr. A. C. 1437. aetat. 69. sepultus Varadini in Hungaria, cum imperasset annos 17, regnasset in Hungaria 51, in Bohem. 17.

ELISABETHA nupta Alberto Austriaco, soceri in omnem dignitatem successori, qui dysenteria extinctus est in pago quodam ad Budam 6 Kalend. Novembris 1440. Corpus defuncti Belgradi sepelitur.

LADISLAUS Posthumus Rex Hungariae & Bojemiae, Archi-Dux Austriae, (Rödnig laszla vulgo dictus) florentissimus, formosissimusque adolescens, Pragae thalamum apparans, vita morte tumulum nactus intercidit duo de vicesimo aetatis anno 9 Kal. Decembr. 1457. Ei in regno Bojemiae succenturiatus *Georgius Podiebradus*: quo tamen repudiato Silesia pleraque in Matthiae Hunniadis Corvini Hungariae Regis verba juramento se adegit.

ELISABETHA 4. Eid. Febr. 1454 in matrimonium collocata Casimiro Regi Poloniae.

VLADISLAUS Georgio extincto Rex Bojemiae inauguratus, post Matthiae fata ad Hungariae quoque regnum, & Silesiae Ducatum pervenit: placide vita defunctus Budae 3. Eid. Martii 1516. sepultus in Alba Regali. Profuit regnis Bojemiae 45, Hungariae 26 annos.

LUDOVICUS Rex Hungariae & Bojemiae cum Solimanno ad Mohazium opidum acie concurrentis suorum temeritate miserabili, & immaturo fato vitam cum regno am-

ANNA Ludovici Fratris heres unica, Ferdinando Imperatori, Regi Hungariae & Bojemiae, Archiduci Austriae nupta, qui anno Christi 1564 octavo Kal. Quintil. pla-

amissit, vigesimum ætatis annum
agens A. C. 1526, ipso die, quem
Ecclesia celebrat D. Joannis Ba-
ptistæ decollationi solemnem.

placide in Deo obdormivit, cum
60 annos, 9 menses vixisset, pa-
cemque in imperio tam in rebus
profanis, quam sacris stabilivisset.

MAXIMILIANUS Imper. Rex Hungariæ,
& Bojemæ, amabilis dominator, cum vesti-
giis paternis insistens rarâ prudentiâ, & æqui-
tatis laude imperium administrasset inter præ-
claros conatus, piè & beatè obiit 4 Eid. Octob.
A. C. 1576. Ratisbonæ in conventu Principum
haud dum quinquagenarius.

CAROLUS Archi-
dux Austriæ, Dux
Stiriæ, Carinthiæ
&c. vitâ defunctus
Kalendas Julii A.
C. 1590.

RUDOLFUS II, Imp.
Rex Hungariæ & Bo-
jemæ, vultu & gestu
gravis, judicio autem
singularis Princeps, fa-
cto oppressus subito
Pragæ 13 Kalend. Febr.
1612, cum annos quin-
quaginta novem & sex
menses vixisset. Heros
de Silesia quàm opti-
mè meritus.

MATHIAS Imp.
Rom. Rex Hung.
& Bojemæ, in ipsa
Protasi Tragœdiæ
Bohemicæ vitâ de-
functus, A. C. 1619.

FERDINANDUS II,
modernus Augu-
stissimus Impera-
tor, Rex Hungariæ
& Bojemæ, Archi-
dux Austriæ, Dux
Silesiæ &c. cui vita
& felicitas.

FERDINANDUS III.
Hungariæ atq; Bo-
jemæ Rex jam
nunc coronatus,

quem feliciter annuare & perennare Deus jubeat.

Eorum, qui post Auctoris Henelii excessum regni habenas guber-
narunt, elogia hæc sunt:

FERDINANDUS III, IMPERATOR, BOEMORUM REX XXII.

Laurigeris redimita comis cum pace venustas

Ad Fernandæas constitit aucta genas.

Constitit & placida tenerum depinxit oliva,

Qua crescente suus crescat, ut arbor, honos.

Justitiâ pictas, & lauro crocit oliva,

Tam sancto patrios omine sevit agros.

uuu uu

Fortu-

Fortunata tuo Germania Principe! bello

Auxiliante tibi, pace favente tibi.

FERDINANDUS III, Ferdinandi II Cæsaris, & Mariæ Annæ, Guilielmi Bavariz Ducis filiz, lectissimorum conjugum filius, Græci in Styria M DC VIII natus, pulcherrima paternarum virtutum imitatione promeritam Hungariæ coronam, 8 Dec. M DC XXV, Bohemiæ vero sceptrum 7 Kal. Dec. MDC XXVII cœpit exornare. Literas, quas deinde in regnum induxit triumphales, puer adhuc splendido teneri pectoris excepit hospitio. Eloquentiam rege dignissimam, & verborum suavitate blandam, & rerum pondere gravem comparavit, qua non minus animos quam corpora regeret. Naturæ arcana philosophando subtilius inquisivit; felicia enim noverat esse regna, quorum reges philosophantur. Mathematicis disciplinis Principi vel honorificis vel necessariis apprimè imbutus, orbis quem recturus erat combibit notitiam, & in Geometriæ lineis victoriarum amplitudini prælusit. Jurisprudentiam eam fuit assuetus, qua & Cæsarum leges sanctè interpretari, & novas ipse Cæsar sancire posset utiliter. Uno verbo: Platonis votum implevit, & comite sapientia ivit ad solium, imo eadem Duce ivit in hostem. Datus à Cæsare patre dux exercitui, eodem quo Sueci Saxonesque Praga depulsi sunt die, illustri regiz fortunæ exemplo Ratisbonam eripuit hostibus. Post Nordlingam obsidione cingens, ea Suecos clade affecit, qua nocentiorè alias accepere nunquam. Sic parva victoria, unius ætatis labore totam partem Germaniam in fidem Cæsaris, & suorum triumphorum messè pertraxit. Abiere clementiæ præcones, qui victoris in manus non sine mortis formidine venerant. Ita in beneficii partem cedebat, victum esse à Ferdinando, qui gemina, tam veniæ quam belli, laurea domabat hostes, quos, ut victis parceret, vincebat. Debitam tantis virtutibus Regis Romanorum dignitatem, concordii omnium suffragio Anno M DC XXXVI indeptus Ratisbonæ, publicum paulo post, ex Augustissimi patris funere, dolorem absterfit, quod successor parentis Filius, non modo ditionum sed virtutum etiam hæres, oneri curisque Imperii pares humeros adferret. Omnis ars imperandi ei fuit pietas & religio: PIETATE ET JUSTITIA, velut geminis trutinæ lancibus, Dei hominumque causas ponderavit. Orthodoxam erga Deum religionem, quam suis in terris unice exoptavit, & auctam intellexit cum gaudio, in Indiarum etiam ac Sinarum regnis promovere, missis muneribus, curavit. Pietati Austriacæ unus non sufficit orbis. Comiter gravis, & Imperatoriæ Majestati humanitatem

tem privatam, & felicitati in cohonestanda virtute, severitatem in scelere vindicando pulcherrime adjunxit. Titi ac Ælii Adriani gloriam in munificentiæ æmulatus, nullam sine beneficio diem transmisit, ægre passus à se quidquam peti, obvia benignitate preces antevertere gestit, nec sibi supplices accidere sustinuit, quod se non aures in pedibus cum Aristippo, sed in corde gestare diceret. Cum gravissimi hostes imperio, regnis & provinciis Ferdinandi grassarentur, sæpe fausta, sæpe infausta tulit belli alea. Eluxit hæc inter invictum robur animi, quem extra teli jactum posuerat, nec passus est aut secundis efferri, aut adversis prosterni. Sol idem est, & cum nube regitur, & cum serenus irradiat. Unum ad felicitatis compendium deesse videbatur, ut qui sapientia Christiani orbis erat Salomon, etiam pacificus audiret. Hoc potuit Imperator optimus, ut pacem rerum optimam orbi redderet. Hoc meruit Pius, qui inflicta patriæ vulnera pacis oliva sanare maluit, quam victricibus palmis coronari. Hoc justitiæ Ferdinandi debebatur, ut amicum à pace ferret osculum. Cum sic Germaniæ reddidisset Germaniam, regnis omnibus cum pace felicitatem, geminos Bohemiæ Reges, exoptatam Universitati Pragensi unionem, animam Deo reddidit, nonoque & quadragesimo ætatis anno abiit in pacem ad Jubilæum.

FERDINANDUS IV, BOEMORUM REX XXIII.

*Florida vernantes aras numenaverat annos,
Te, Fernande, foci, Te petit ara sibi.
Te tenerum Imperii jusserunt sumere pomum,
Tam cito, quod juveni mittitur, alter habet.
Vix roseis primi micuerunt vultibus ignes,
Græ Deo cecidit victima, proque Deo.
Veris amor placidi sublatus flamine venti
Suavis pro Populo & Numine factus odor.*

Annus post millesimum sexcentessimum tertius & trigesimus, Ferdinando III, Bohemiæ Hungariæque Regi, & Mariæ Regis Hispaniæ Sorori, filium dedit primogenitum Ferdinandum IV, qui anno MDC XLVI Rex Bohemiæ, altero etiam Hungariæ inauguratus est. Consanguineam virtutem hausit cum lacte, non alienis imbibit exemplis. Pietas illum Augustissimi patris docuit, quid *pro Deo*, Justitia, quid *pro Populo* ageret. Mitiores Musas ita coluit, ut mitissimum decebat ingenium. Una Latii

sermonis elegantia satis illi superque regnum Romanorum spondebat. Idiomatum cæterorum sic calluit proprietates, ut quibus imperaret gentibus, verbis cujusque propriis jura dictare posset: illiberale ratus, cui terrarum imperium commissum est, ignorare, cujusmodi sit, cui imperet: occulta naturæ sagaci ingenio perscrutatus est, ac ne cælo vivens Princeps ignoraret, quæ isthic gererentur, cælorum siderumque cursus clarissima mentis acie contemplatus. Conjuncta sapientiæ virtus augustam in regio pectore sedem collocaverat. Edixit jam à teneris Ferdinandus, regnorum firmamentum esse præclaram constantemque adversus Deum pietatem, cujus magnitudine sufficit esse Austriacam. Hac ille tanquam hæreditaria sic ferebatur in Deum Eucharisticum, ut vel delatum ad ægros, quoties tinnitus æris moneret, supplex de genibus adoraret in palatio; vel Theophoriæ feriis, factus è Principe Comes, prælata face deduceret per urbis compita. Tunc ardore pietatis cum solis urentis æstu certabat, omnesque æris injurias una Numinis præsentia serenabat. Stupuit è rheda defilientem, latenti sub panis involucri Deo, lutulenta humo Ferdinandum genua figere Ratisbona, agnovitque in Augusta domo etiamnum vivere Rudolphos, quibus orbis Eucharisticus totius orbis imperium non jam pariat, sed conseruet. Ad proferendos castæ religionis limites, limitaneum Swidnicii in Silesia posuit fidei propugnaculum, Societatis Jesu Collegium. Ad incrementum clementiæ vultus benignitati addiderat natura suavitatem vocis, qua supplicum ad se animos pertraherebat. Unus miserorum intuitus vultui Serenissimo tristitiam inducebat, una opem implorantibus opitulandi facultas lætitiâ revehebat. Deus est mortali juvare mortalem, dixit ille, & hæc ad æternam gloriam via. Virtus illius (ut olim Theodosii) meruit imperium: sed virtuti addidit forma suffragium, quo pulchriorem visum nunquam fuisse Principem, omnes voce una testabantur. Maturas Imperio dotes attulit in adolescentia, quod contractiore discendi via, exemplis potius ad regnandi artes instructus esset, quam præceptis. Augustos Romani Regis honores Augustæ Vindelicorum, Ratisbonæ coronam suscepit M DC LIII. Sed hic Deus illum tantum terris ostendit. Deo sinente rapiuntur quidam celeri fato, ne amemus vitam, quam si in bonis accenseret, Numen justis non raperet. Sic Ferdinandus brevi lauream cum cupresso, theatrum cum feretro, fasces cum facibus commutavit. Pulcherrimi flores celerrime decidunt, & quibus fidimus plurimum, primi rapiuntur. Et Ferdinandum Augustæ elegit Majus, Ratisbonæ coronavit Junius, Viennæ altero anno extinxit Julius,

Julius, sole atrato luxit Augustus, & siderum princeps diminuto lumine, extinctum terræ serenissimum solem deploravit. Ipsius terræ, dura licet, viscera commota sunt, & sublato, quo nitebatur fundamento, intremuit orbis, ruiturus, nisi LEOPOLDUS Herculeos humeros supposuisset, & felicissime sustentaret. Non satis perfectum Quarto trinum fuit Regnum, quartum petiit, quartum coronandus. Hoc unum, cum populi Septemtrionis vastarent Bohemiam, & vis Transylvaniæ diriperet Hungariam, perdere timebat, inquiens: *Toleranda est jactum, modo ne perdamus regnum cælorum.* Brevi tempore Rex, diu Imperator, sibi, dum vixit, imperavit. Unum sibi perpetuo constat virtutis imperium. Qui vixit sine macula, mori maluit, quam maculas tolerare. Morbos ipse innocentium testatus est, quod innocens moreretur; vixerat enim semper ut Angelus, (quod nomen illi non tam aula, quam virtus dederat) nisi quod majores mortalem genuissent, tandem ut homo vixit.

LEOPOLDUS I, IMPERATOR,
BOEMORUM REX XXIV.

Inconstans duplici sinuatur cardine cælum,

Et vario varias aspicit ore plagas.

Non minor iste polo, major tellure, serenis

Terram oculis, placida fidem fronte beat.

CONSILIUM regale orbes, INDUSTRIA Reges

Continet: hoc duplici cardine terra stetit.

CONSILIUM Australem, Borealem INDUSTRIA finem,

Tu, LEOPOLDE, polum solus utrumque regis.

Quo tempore Ratisbonæ, pro salute patriæ reducendæ pacis consilia egit Ferdinandus III anno MDCXL, in patriæ salutem natus est Viennæ, non quidem natus, sed dotibus maximus, nomine & imperio PRIMUS LEOPOLDUS. Felicitatem secum traxit vix natus non aliis communem, sed propriam, qua primus ipse frueretur, felicissimus, in quem tam cito cœlestes, cum Primo & Feliciano, conspirarunt. Quorum luce Austriacum cœpit orbem illustrare, eorundem die octavo, anno ætatis bis octavo, coronæ Hungariæ pro gemma caput inseruit. Sic summæ in regno Hungariæ Leopoldi felicitati prælusum est. Bohemiæ sceptrum MDCLVI cum exaltatæ crucis memoria suscepit, simul signum, in quo vinceret, novus accepit Constantinus. Nec sine eventu, cum è Bohemia in Austriam reduci, clade affectos in Croatia Turcas fama verax nunciavit. Ut nihil eorum ignoraret, quæ aut in pace aut in bello, sive ad Regem sive ad

privatum pertinerent, ingenium illustre altioribus studiis dedit, noverat enim illud Justiniani: *Imperatorem Majestatem non solum armis decoratam, sed etiam legibus decet esse armatam.* Erepto ex humanis Augullissimo Cæsare Ferdinando, erant qui simul Austriacam concidisse gloriam vel crederent, vel sperarent; sed LEOPOLDUM hi non noverant, cui velox virtus, ætatis morâ non retardata, orbi ferendo humeros aptaverat, Quanta virtus, fesso Atlanti tanto succollare! Primum Germanicorum Cæsarum completurus Jubilæum omnium complexus est ornamenta, Generosæ arboris planta statim cum fructu est. Sarmatiam Septentrio victor armis occupaverat, urbes regno, regnum Regi prope ademerat, Cimbricam Chersonesum Vandalus oppresserat, Princeps Daciæ se hostibus miscuerat, una rebus fessis fuit salus, domus Austriacæ columen LEOPOLDUS. Misit ad restinguendum viciniæ incendium opitulatricem manum, & Idus Junias, natali suo die, hostem fudit, primum ad Cracoviam, non sine novo Divorum Primi & Feliciani auspicio. Daciæ deinde Principem ad sua remisit, Cracoviam hoste vacuam suo paulo post Regi restituit. Olim Croco Bohemorum Duci secundo, quod fluctuantem Poloniæ statum feliciter composuisset, in accepti beneficii monumentum urbem, quam exstruebant, ejus ex nomine dixere Cracoviam. Quantum nunc debent LEOPOLDO PRIMO, qui Poloniæ Cracoviam, imo Poloniæ Poloniam reddidit. Hæc est Austriacorum gloriosa ambitio, erepta hostibus regna, suis armis legitimo Principi vindicare. Sic & Daniam Regi suo asseruit LEOPOLDUS, dignissimus orbis imperio, qui simul regnare, simul regnis Reges restituere cœpit. Aperta igitur (frustra obices ponente invidia) & regia via pervenit ad Imperii diadema, & quæ quidem virtus collegerat, concordia Electorum tulit suffragia, MDC.LVIII. Dignissimus est, ut imperet, cui virtus propria calculum adjicit. Noverat jam Cæsarem lætus Occidens, ut Oriens quoque nosset, in citeriorem excurrit Pannoniam, percurrit Moraviam, vicinam quoque lustrat Austriam. Magnanimi Leones ad nullius occursum pavent. Qui exteris nuper regnis tranquillitatem impertierat, à summo Regum Numine pacem suis & sociæ cœlitum arma impetravit: Cæsar Deo cordi est, cui cordi Deus est. Iverunt in prælium pro LEOPOLDO Divi, & expugnata Nitria Principe, fuscum rursus Turcæ tyrannum ad S. Gothardum Cæsari herbam porrigere, & pacis olivam poscere coegerunt. Magnos magna virtus nacta est adversarios. Excitavit in LEOPOLDUM orcus novos hostes, tanto nocentiores,

tiores, quanto rectiores, quorum temeritatem CONSILIO, machinationes INDUSTRIA, perfidiam CLEMENTIA vicit. Plura de his ne dicam, mitissima, quam rei pro theatris abunde, quæ hostium non vult meminisse. Vivit jam felix, cujus potentiam moderationi, studio pacis fortitudinem, Majestati gratias, prudentiæ liberalitatem, CONSILIO INDUSTRIAM junctam orbis admiratur. Religio abolitam Hebræorum superstitionem & reddita Ecclesiæ templa latatur. Optavit sanguinem dare Ferdinandus tertius, ut Hungariam servaret, sed cum dedit LEOPOLDUM, cui fides trophæa statuit DE HUNGARIA RESTITUTA, plura dedit. Applaudite tanto Principi fidelis Bohemia! Principum tuorum sexagesimus primus novam tibi spondet seriem Principum Austriacorum; tu illi vove vitam, felicitatem!

CAPUT X. MAGISTRATUS SILESIAE SUBORDINATI.

SUMMARIUM

Henelii:

- §. 1. *Officium supremi Silesiarum Praefecti.*
- §. 2. *Controversia Bohemos inter & Silesios de Praefectum Silesia.*
- §. 3. *Quinam ab utraque parte oratores fuerint.*
- §. 4. *Ferdinandus Rex hanc controversiam componere frustra nititur.*
- §. 5. *Supremorum Capitaneorum series.*
- §. 6. *Joannes IV, Episcopus Wratislaviensis.*
- §. 7. *Casimirus Dux Teschinerfis.*
- §. 8. *Sigismundus Glogoviensium & Oppaviensium Dux.*
- §. 9. *Joannes V Episcopus Wratislaviensis.*
- §. 10. *Casimirus Teschinerfis.*
- §. 11. *Fridericus II, Dux Lignicensis.*
- §. 12. *Carolus Dux Münsterbergensis.*
- §. 13. *Jacobus à Salciza.*

Scholiastæ:

- §. 1. *Principes & Ordines vel in persona, vel per aptos Consiliarios comparere debent.*
- §. 2. *Plura de supremis Silesia Praefectis. Privilegium commune insertum.*
- §. 6. *Primus post Regis Matbia obitum Silesia Praefectus supremus.*
- §. 7. *Secundus.*
- §. 8. *Tertius, postea Rex Polonia.*
- §. 9. *Quartus.*
- §. 10. *Quintus. Regem Ferdinandum Wratislavia suscipit.*
- §. 11. *Adjunctus Duci Teschinerfi, & in ordine Sextus.*
- §. 12. *Septimus.*
- §. 13. *Octavus post factam Regis Matbia.*

- §. 14. Balibasar à Promnitz.
- §. 15. Caspar à Logau.
- §. 16. Martinus Gerstmannus.
- §. 17. Andreas Jerinus.
- §. 18. Paulus Albertus.
- §. 19. Joannes à Sitsch.
- §. 20. Principes Silesie seculares cum Episcopo Wratislaviensi de suprema Praefectura concertant.
- §. 21. Diploma Casareum sibi, & dignitatem hanc Carolo Münsterbergensi impetrans.
- §. 22. Joannes Christianus Lygio-Briegensis.
- §. 23. Georgius Rudolphus.
- §. 24. Henricus Wenceslaus Münsterbergensis Cancellarium, Consiliarios & ministros accipit Catholicos.
- §. 25. Magistratus Silesie Ecclesiastici.
- §. 26. Jurisdictio Episcopi Wratislaviensis in qua Silesia parte non sit fundata.
- §. 27. Ubi fundata in Silesia.
- §. 28. Num Episcopus Wratislaviensis adhuc subsit Metropolis Gnesnensis.
- §. 14. Nonus. Ferdinandum Archiepiscopum salutatur.
- §. 15. Decimus. Maximilianum Regem excipit.
- §. 16. Undecimus. Imperatorem Rudolphum bene venire jubet, & Calendarium Gregorianum in Silesia introducit.
- §. 17. Duodecimus. Annam Austriacam comitatus per Silesiam.
- §. 18. Decimus Tertius.
- §. 19. Decimus Quartus. Constantiam Austriacam Regis Poloniam in Silesia honorat.
- §. 21. Decimus quintus. Regem Maximilianum suscepit.
- Decimus sextus fuit Adamus Wenceslaus Dux Teschenensis.
- §. 22. Decimus septimus. Palatinum Fridericum ut Regem suscepit.
- §. 23. Decimus octavus. Danis & Mansfeldiacis strenue resistit.
- §. 24. Decimus Nonus. Cujus tempore conclusa fuit Pragensis pax. Et reliqui supremi Silesiarum Praefecti usque ad hodiernum.
- Goldasti locum citatur.

- §. 29. Magistratus Silesia seculares qui?
- §. 30. Principes Silesia, & hos inter Episcopus, quam potestatem in suis territoriis habeant.
- §. 31. Munus Capitaneorum Ducatibus hereditariis praefectorum.
- §. 32. Qua conditio in ejusmodi Reffloribus requiratur?
- §. 33. Singulorum Ducatum Officiales reliqui.
- §. 34. Plebs cui parcat?
- §. 35. Unius ejusdemq; loci Jurisdictio superior, quandoque ad alium, ad alium inferior spectat.
- §. 36. Omnis Jurisdictio vel Principis est, vel a Principe manat.
- §. 37. Multa ad Jurisdictionem spectantia Schifordegkerus annotavit.
- §. 37. Ad Titulos memoriales Schifordegkeri Lector dirigitur.
- §. 38. Prater Dynastas plebs proprios habet ex corpore Magistratus.
- §. 39. Variis Civitatibus gubernandis praesunt Officiales, sive Praefecti.
- §. 40. Magistratus in urbibus a quo creantur? & qui?
- §. 41. Senatores alicubi temporarii, alicubi perpetui.
- §. 42. In rebus maximi momenti Communitatis consensum requirunt.
- §. 43. Ad juramentum & rationes reddendas sunt obstricti.
- §. 44. Rationes publicas inspicere Principi non competit, nisi vel consuetudo, vel pactum, vel justa causa hoc permittat.

- §. 45. Munus Syndicorum.
- §. 46. Secretariorum & Scribarum.
- §. 47. Juuicum sive Scabinorum.
- §. 48. Sculteti, sive Scultesi (Schultzeiß) & Pratoris (Stadt Vogt) etymon.
- §. 49. Opificum Tribuni quid officii habeant.
- §. 50. Statuta Collegiorum mechanicorum ut sint valida, confirmatione Principis, vel Magistratus indigent.
- §. 51. Consuetudines Collegiorum Mechanicorum contra aquum & bonum introducta.
- §. 52. Aerarii privati (der Lade) cura ad quos spectet?
- §. 53. Communes epulae & Conventus opificum qua ratione admitteendi?
- §. 54. Magistratus minorum gentium hic omittuntur.
- §. 55. Differentia inter Scultetos simpliciter, & Scultetos hereditarios.
- §. 56. Olim Advocati Provinciales jurisdictionem in pagis exercuerunt.
- §. 57. Postea ad Dominos villa pertinere cepit.
- §. 58. Scultetorum officio olim pars jurisdictionis annexa.
- §. 59. Hodie vix umbra quaedam jurisdictionis apud Scultetos manet.
- §. 59. Memoriales Tituli Schifordegkeri huc transcripti.

§. 1.

Officium supremi Silesiarum Praefecti.

Inter subordinatos Silesiae Magistratus, generalis unus est, reliqui speciales. Generalis quidem, cujus à Rege Boemiae proxima dignatio & summa in Silesia potestas: *Praeses* nimirum *Provincia*, qui vulgo supremus Praefectus sive Capitaneus per utramque Silesiam, eruditioribus nonnullis *Pro-Rex* adpellatur; eo nimirum, quod quasi Exarchus quidam vice Regis universae provinciae cum imperio, & auctoritate praesit. Adejus certe officium pertinet, convocare Ordines, quoties opus est: mandata Regis exequi: (a) Principes & Ordines dissentientes ad concordiam redigere: rebelles aut contumaces ad officia cogere: qualiter publicae disciplinae ac laesis tenuioribus consulatur, providere: ut pacata sit & quieta undique provincia, curare: atque paucis ut complectar, haud minus de assertionem libertatis, privilegiorum, salutis publicae, religionis maxime, modis omnibus allaborare, quam in ea, quae propria Regis negotia concernunt, animum deflectere.

(a) *Qui vel in Persona, vel per Consiliarios rerum experientia praeditos, non autem per viros Statum patriae ignorantes, comparere debent:* Prout conclusum fuit ult. Decembris Anno 1636.

§. 2.

Controversia Bohemos inter & Silesios de Praefectura Silesiae.

D. Ferdinando imperante gravis controversia orta est inter Boemos & Silesios, hisne, an illis Praefectura Silesiae deberetur? & Boemi quidem non tantum è Vladislai privilegio anno salutis 1510 sibi concessio non licere ulli nisi Boemo Silesiae praefecturam gerere contendebant; sed & reliqua privilegii illius communis, quod quasi Palladium quoddam est libertatis patriae, capita universa, ut per quae non parum de fastigio

fastigio Majestatis Regiæ, illiusque juribus ac regalibus de-
dat, impugnare atque convellere in animum inducebant.
Contra Silesii præter genus, seu nobilitatem, & dignitatem
suam ejusdem Regis privilegium honestis rationibus impetra-
tum à Ferdinando Rege A. C. cIo Io XXII. a. d. XV Maji con-
firmatum (a), auctumque insuper per pacem (b) publicam, eo-
dem anno a. d. XXII. Septemb. sancitam, urgebant, idque
duodecim annis, quam quod Bojemis indultum est, (c) vetu-
stius: in quo expresse cautum, ne summa Silesiæ Præfectura
cuiquam alii, quam Silesiæ Principi, committatur. Sic enim
habent verba: *Daß wir / nach unsrer Rechte nachkommen
König zu Böhemb den jetzt gemeldeten Landen keinen an-
dern Obristen Hauptmann nicht setzen noch geben wollen /
dann allein aus unsern Schlesißen Fürsten.* Ut maxime
ergo Matthia Hungariæ Rege rerum in Silesia potiente, sub
cujus nimirum demum imperio officium præfecturæ in Silesia
initium sumpsisse (d), cum antea *χειροδίκη* prævaleret, ac ni-
mis, quam sæpe verum esset, quod versu Palingenii dicitur,

Cui vis est, jus non metuit, jus obruitur vi.

Ex pace publica A. C. cIo CCCCLXXIV. a. d. XXI. Decembr.
Silesiis sancita adparet, non minus exteros, quam indigenas,
eosque non semper viros Illustres (*Stephanum* puta *de Zapolia*
(e) Comitem Scepusiensem, *Joannem Episcopum Waradienssem*,
(f) *Georgium Stenium*, (g) Dominum Steinaviæ, *Joannem*
denique *Bretigum*, si Bonfinio fides, (nec forte *Joannes Bie-*
ligus fuerit, cujus Cromerus commemorat) vel utriusque, vel
alterutrius Silesiæ præfecturam cum imperio gessisse, diplo-
mata & historiæ loquuntur: aliud tamen deinceps Vladislaum
Regem, & prece, & precio (b) motum, constituisse. Excu-
jus quidem privilegio cum per continuum ejus, nec interrup-
ptum exercitium plenum atque integrum jus adquisiverint,
nullo sibi modo posterius Bojemorum privilegium præjudi-
care posse. Et quamvis hi clausula derogatoria priorum ac

posteriorum privilegiorum inniti velint; nihil tamen id ob-
stare: Neque enim potestatem habuisse Vladislaum, jus se-
mel quæsitum Silesiis non consciis adinere, & in alium trans-
ferre, cum nec Imperator ipse, qui tamen *Dominus totius
mundi* dicitur, vel ex plenitudine potestatis, jus cuiquam su-
um auferre possit. Idque vel maxime, quod juris sit non in-
cogniti, privilegium antèrius per posterius non tolli; nisi in
hoc verbis expressis mentio fiat prioris, eoque non obstante
posterius valere jubeatur: quod in hypothèsi minime factum,
& quæ plura alia in hanc sententiam prolata sunt. Quoad ce-
tera vero capita, cum adversariis ipsis fatentibus dignitatem
Principis, atque adeo jus tertii concernant, minime se ob-
strictos ad ea respondere, sed actionem institutam per exce-
ptionem peremptoriam, *Tit. non competit Actio, quia tua non
interest*, elisam esse ostendebant: addita prece, ut ne Rex ju-
ra & privilegia Silesiorum, qui pro certo & indubitato cre-
dant causam suam optima lege subnixam videri, ullam partem
imminui pateretur.

(a) Confer Schifordegkerum in Vindiciis pro Episcopatu Silesiæ
quæst. XI. fol. 465.

(b) Dieser in 22 Artickeln bestehende Land-Friede ist von Wort zu
Wort in Schickfusii Chronico Lib. III. c. 23. fol. 283. befindlich.

(c) Nempe anno 1598 id Privilegium, quod *Commune* das gemei-
ne Lands-Privilegium appellatur, hujus tenoris est:

Wladislaus von Gottes Gnaden zu Hungarn / Böhheim / Dal-
mation / Croatien etc. König / Marggraff zu Mähren / Herzog zu Lähens-
burg / und in Schlesien / Marggraff zu Lausitz etc. bekennen öffentlich
vor iedermänniglich / daß uns die ehrwürdigen / hochgebohrnen / würdigen /
edlen / gestrengen / namhafften / erbaren / ehrsamen und vorsichtigen / geist-
liche und weltliche Fürsten / Prälaten / Herren / Ritterschafft / Mann-
schafft / die von Städten und Gemeinde / die Inwohner unser Ober- und
Nieder-Schlesischen Lande / unsere lieben getreuen / durch den hochgebor-
nen Kazimiren / Herzogen zu Teschen / Hauptmann in Ober- und Nie-
der-Schlesien / und den Edlen Sigmunden Kurbach / Freyherrn zu Tra-
chenberg / haben ersuchen und bitten lassen / ihnen alle und iegliche ihre
won-

Freiheit / Brieff / Privilegia, Begnadungen / Gerechtigkeit / Gaben / Gewonheit / und alt herkommen / die sie und ihre Vorfahren / von uns und unsern Vorfahren / Kaysern und Königen zu Böhmen / auch Herzogen in Schlesien / und sonderlich vom Könige Matthia / unserm nächsten Vorfahren / biß auff uns erworben und herbracht / zu verneuern zu lassen und bestätigen / darzu auch etliche Freiheit und Gnade aus Königlichcr Milde zu geben und zu verleihen geruhen / das haben wir derselben obgenannten Schlesißen Land-Fürsten / Prälaten / Ritterschafften / Mannschafften / der von Städten und Gemeinden / fleißige Bitt angesehen / darbey betracht die willigen unverdroßenen Dienste / die sie und ihre Vorfahren / Leibes und Gutes ungespart / öffentlich und gerne erzeiget und gethan haben / die ietzt täglich thun / und hinfür zu thun erbieten. Darauff mit wohlbedachtem Muth / rechtem Wissen und Rath unserer lieben getreuen oben gemeldete alle und iegliche Freiheit / Brieffe / Privilegia, Begnadung / Gerechtigkeit / Gaben und alt herkommende Gewonheiten / und sonderlich vom König Matthia / unserm nächsten Vorfahren / verneuert / zulassen / geben / bestätigen / und confirmiren ihnen die alle und jede hiermit in Krafft unsers Brieffs / als wären sie alle von Wort zu Wort hierinnen geschrieben und ausgedruckt / aus Böhmißer Königlichcr Macht wissentlich / Sehen und wöllen auch / daß sie und ihre Nachkommen sich der alten und jedes besondern / alles Innhalts / Puncten / Clauseln und Articlen halten / die genießen und gebrauchen sollen und mögen / von uns und unsern rechten nachkommenden Königen zu Böhmen und Amteuten daran ganz ungehindert und unbekümmert. Damit aber die gemeldten unsere Unterthanen und liebe Gerrene befinden und erkennen / daß wir ihnen für andern unsern Unterthanen mit grossen Gnaden geneigt seyn / und sie lieben / haben wir ihnen aus Königlichcr Mildigkeit und sonderlicher Gnade / über ihre Freiheit / so sie vorhin redlich erworben / und wir insonderheit einem iederman hieboren und iekunder in gemein bestätigt haben / die hernach folgende Gnad und Freheiten auffß neu gegeben / verleihen und bestätigen / geben / bestätigen und verleihen aus obberührter Böhmißer Königlichcr Macht : Erstlichen / daß wir noch unsere rechte nachkommende Könige zu Böhmen / den ietzt gemeldten Landen keinen andern obersten Hauptmann nicht setzen noch geben wollen / dann allein einen aus unsern Schlesißen Fürsten. Und wo wir / als ein rechter König zu Böhmen / oder unsere nachkommende Könige / auff ihr keinen Schlesißen Fürsten und Erbsassen / geistlich oder weltlich Personen / in welcherley Sache das wäre / auch

auch Grund oder Boden betreffende / auch wiederum die Fürsten oder Erbsassen des Lands auff uns oder unsere Nachkommende umb Grundt/ Boden oder sonst ihre Freyheit oder Privilegia angehen möchte / der Schlesien betreffende / oder insonderheit ein Fürst auff den andern zu sprechen hätte / das alles soll geschehen für den Fürsten und Ständen des Landes und ihren Råthen/ die sie neben sich ziehen würden / zu Breslau in der Haupt-Stadt/ auff unserm Königl. Hofe/ im Jahr auff zween Tag solch Recht zu halten / fürnehmlich auff Montag nach Michaelis daselbst zugehen durch sich selbst / oder seinen Vollmächtigen / also bescheidenlich / was Sachen sich erpöten zwischen uns und den Fürsten / und wiederum von den Fürsten gegen uns und unsern rechten nachkommenden Königen/ daran soll die Ladung vom Landes-Hauptmann brieflich beschehen / an die Ende derselben Güter/ die angesprochen werden / ein Viertheil Jahres vor der ietzt-bemeldten Rechts-Tage einem. Dergleichen zwischen den Fürsten und andern Erbsassen des Landes gegen einander / solches soll gehalten werden / und wo solche Anfertigung den Landes-Hauptmann angienge / so soll er durch den ältern Fürsten der Land geladen werden / und darbey/was versprochen wird/ endlich zu bleiben / ohne alle und einigerley Aufzug / bey Verlust der Sachen. Wo aber iemands ohne recht redlichen Ursachen zu seinem vorbotten Rechts-Tage nicht gestünde / nichts weniger soll dem Recht nachgegangen werden / nach Ordnung der Rechten und Gewohnheit der Lande / und was dann daran erkannt und gesprochen wird / ob sich iemand darwider setzen wolt/ soll also viel beschehen/ als sich zu Recht erfordert. Sondern wo auch die von der gemeinen Ritterschafft und Mannschafft/ darzu die von Städten/ oder ihre Einwohner/ auff ihre Herrschafft/ oder einer auff den andern / oder eine Stadt auff die ander / oder iemands fremdes Ansprüche thun wolten / das soll ein ieder suchen mit seiner Klag an dem andern / da der Antworter zu Recht hin verordnet ist. Wo aber dem Kläger an ie keinem Ende die Billigkeit des Rechts nicht verholffen würde / alsdann mag der Kläger Zuflucht haben an die Ober-Hauptmann der Lande/ und bitten/ vor ihn in seiner Beschwerde zu schreiben. Würde er dann hierüber ein halb Jahr oder dergleichen verzogen / damit er seiner Gerechtigkeit Ende nicht erlangen möcht / so soll unser Hauptmann beyder Part Macht haben/ auff die vorgemeldte Tage rechtlich zu fordern / und was daselbst erkannt wird / darbey soll es endlich bleiben. Würde auch iemands auff die Einwohner der Ober-Schlesien zu sprechen haben auff Mannschafft oder Städte/ die sollen sich aller Weise und Form halten/ wie

wie hievor in dem nächsten Artikel ausgedruckt; allein wo sie der Oberhauptmann würde zu fordern haben/ daß auch ihn in der Stadt der Ober-Schlesien/ die von dem Hauptmann ernennet würde/ des Jahres einmahl/ als auff nächsten Montag nach der heiligen drey König Tage/ soll zu Rechte fürbescheiden werden. Auch versprechen wir darauff niemands seines Rechtes durch einigerley Weise oder Vornehmen zu verziehen oder zu verhindern. Auch sollen wir und unsere nachkommende Könige zu Böhmen dieselbe unsere Unterthanen durch die ganze Schlesien nicht zu fordern haben ihres Dienstes/ über die Grenzen der Schlesien zu ziehen/ es sey dann/ daß sie von uns und unsern Nachkommenden/ wie vor Alters gewesen/ mit Geld solt ihres Dienstes und der Schade bezahlt und ausgerichtet werden. Auch sollen die Schlesischen Fürsten/ Herren und Städte uns und unsern nachkommenden Königen zu Böhmen zu hulben verpflichtet seyn/ nindert dann zu Breslaw/ ausgenommen die Fürstenthümer Schweidnitz und Jawer/ dieselben sollen indeme bleiben bey ihren eigenen Privilegien. Auch sagen wir zu Fürsten/ Herren/ Land und Städten/ und allen Einwohnern der Schlesien/ daß wir keinerley Beysteuer nicht begehren/ noch durch einigerley Weise nicht suchen wollen/ ausgezogen von denen/ darwider sie sich Rechts halben nicht zu setzen hätten. Auch welcher hier in Schlesien Schlösser oder andere Güter hat/ doch darinnen nicht wohnhaftig/ daß er seinen Amtmann/ oder sonst eine Vollmacht an seine statt schicke/ und verordine/ neben andern alles zu thun und zu leiden/ besondern sich in keiner Sachen ausziehen soll. Wo sich deß iemands ungehorsam verhielte/ den soll unser Hauptmann mit unser Hülffe/ und der andern Einwohner der Schlesien/ darzu bringen. Auch alte Zöll sollen bey ihren Würden bleiben/ doch weiter niemands/ dann wie vor Alters und Aussetzung mitbringer/ damit beschweret werden. Sondern keinen neuen Zoll wollen wir/ auch unsere nachkommende Könige zu Böhmen/ in keinen Stellen in der Schlesien/ niemanden/ weß Standes oder Würden die seyn/ auffzurichten/ zu nehmen oder zu gebrauchen/ vergönnen/ zulassen/ geben/ und damit begnaden/ es erkennen dann Fürsten/ Prälatten/ Herren/ Ritterschafft und Städte der Schlesien einträchtiglich/ daß es aus redlichen gegründten Ursachen/ billig und zu der Lande Besten und Nutzen geschehen solte. Damit wollen wir vor uns/ und aller unsern rechten nachkommenden Königen wegen zu Böhmen diese gemeine Confirmation, mit allen andern anhangenden Artikeln der sonderlichen Begnadung von dem ersten biß zu dem letzten hiavor geschrieben/ und klärlich

ausgedruckt angenommen/ gewilliget und geliebet haben/nun und hernach-
mals unwidersprechlich und unverbrüchlich zu halten/ in ganser Krafft
und Macht dieses Briefes. Deß zu Urfund haben wir unser Königl.
Majest. Inseigel hieran hängen lassen. Geben zu Ofen/ am Mittwoch
vor St. Andreas-Tage des heiligen Zwölffboten/ nach Christi Geburt
1498. Unserer Reiche des Hungarischen im neunnden/ und des Böhm-
schen im acht und zwanzigsten Jahre.

Wladislaus Rex manu propria.

(d) Jam olim, cum Poloniae Principes rerum adhuc potirentur in Sile-
sia, patria nostra supremos habuit Capitaneos; Sic enim sub Vladislao I
Comes quidam *Magnus* cognomine, sub Vladislao II *Petrus Dupinus*, live
Danus, Wratislaviam gubernasse leguntur.

Inter illos autem, qui ante Mathiae Regis tempora toti Silesiae loci
Regis praefecti fuerunt, merito commemorandus est

ALBERTUS BRANDENBURGUS,

Achilles Germanicus cognominatus, qui Rege Alberto regnante circa an-
num 1438, & Polonis in Silesiam irruentibus heroice resistit, & damna Si-
lesiae illata in ipsa Polonia vindicavit.

Albertus Brandenburgus, Germanus Achilles,

Hostica Sarmatici reprimat arma Ducis.

(e) Rege igitur Matthiae rerum in Silesia potente

STEPHANUS DE ZAPOLIA

Comes Scepusiensis, postquam circa annum 1474 cum milite regio Polo-
nos, in Silesiam irruentes, viriliter repressisset, nec non fortalium Melle-
ritum occupasset, supremus Silesiae Praefectus creatus fuit:

Stephanus aggreditur nostri cum milite Regis

Arva Polonorum, Meseritumque capit.

Stephano porro anno 1478 rebus humanis exempto nonnulli

RUDOLPHUM Episcopum Wratislaviensem substitutum esse tra-
dunt; sed

Breslensis Praeful succedens inde Rudolphus

Pro-Rex exiguo tempore Regis erat.

Successorem nactus in suprema Praefectura.

(f) JOANNEM Episcopum Waradiensem, qui hanc Spartam sibi
commisam egregie quidem, sed brevi quoque tempore ornavit. Hic an-
no 1492, in ipsis festis Pentecostalibus, sacrum & pauperem S. Francisci
ordinem ingressus est, mortuus in illo anno professionis suae decimo
octa-

octavo, Christi verò A. 1510; de quo Musa nostra memoriæ juvandæ gratia hæc aliquando cecinit:

Præfatum ex Waradein dat Pannonia ora Joannem:

Sed quem Francisci funis, & ordo (amorq;) rapit.

Hos autem duos Episcopos non diu supremam Præfecturam administrasse, vel inde apparet, quòd

(g) GEORGIUS STENIUS, natione Austriacus, Matthiæ Regis Consiliarius, jam anno 1482 in supremum Capitaneum sub titulo Vicarii Regii (Königlicher Anwalt und Stadthalter) promotus fuerit. Quàm durus hic Stenius patriæ nostræ, Wratislaviæ præsertim, fuerit, apud Fr. Lucæ in Chron. Sileſ. pag. 1876 legitur:

Austria Præfatum licet ipsa benigna creârit:

Atamen immitis Stenius ille fuit.

(b) Confer Schifordegherum loco superius citato.

§. 3.

Quinam ab utraque parte Oratores fuerint.

Bojemorum tunc causam egit D. Philippus Gundelius Patavinus oratione jam multo ante præmeditata: Silesiorum autem Wolfgangus à Bock Eques Silesius, Legum Doctor, ac Frederici Lignicenfium Ducis Cancellarius oratione extemporanea, sed diserta & nervosa: in qua graviter etiam de Bojemorum injuria ac superbia conqueritur, jus & potestatem in Silesiæ Principes atque Ordines sibi vindicantium, jugumque adeo huic provinciæ imponere molientium; cum tamen constet, Principes Silesiæ non bellica vi oppressos ac subjugatos, sed sua sponte, certis pactionibus intervenientibus, se cum Bojemiarum regno conjunxisse, ac Regum quidem ipsorum, non autem Statuum Bojemiarum Vassallos esse, quin imo post Prælatos præcipuum Regni Bojemiarum membrum; qui ob id à Regis quoque electione, quod Bojemi facere conantur, minime sint excludendi: quemadmodum non modo ex Aurea Caroli IV bulla Bojemica, sed & ex diversis actibus, ac præsertim ex eo, quod electum à Bojemis, provinciis conjunctis inconsultis & invi-

us, *Georgium Podiebradium* Silesii repudiarint, novaque intercedente electione *Matthiam* Pannoniæ Regem sibi adsciverint, liquido confirmari possit.

§. 4.

Ferdinandus Rex hanc controversiam componere frustra nititur.

Tametsi vero Ferdinandus Rex operam dabat, ut ratio aliqua iniretur, qua controversiæ istæ componi, nascentesque odiorum ignes, antequam in incendium evaderent, restingi possent: conditiones tamen propositæ minus æquæ & honestæ Silesiis visæ; itaque res omnis (tametsi eam à Joanne Dugravio Episcopo Olomucensi, auctore historiæ Bojemicæ, Legato Regio magna dexteritate fuisse compositam, qui vitam ejus scripsit, testatur) in aliud tempus rejecta. Principibus interim atque Ordinibus Silesiæ privilegium suum à diversis Bojemæ Regibus ex eo tempore sibi confirmatum, sine ulla interruptione ad hunc usque diem continuantibus.

§. 5.

Supremorum Capitaneorum series.

Series porro supremorum Silesiæ Præfectorum post Matthiæ excessum hæc est:

§. 6.

A. C. 1490 JOHANNES IV, Episcopus (a) Wratislaviensis, in Comitibus Niffensibus utriusque Silesiæ Præfectus creatus: sed quo, incertum, an sponte abdicante, an abdicare jussu, eo ipso anno, die, qui D. Martino sacer, provinciam istam suscepit

(a) Primus, *Matthia Regis post facta, Joannes Præsul Breslensis Præses & Ipse fuit.*

Fuit autem Joannes IV cognomine *Rotus*, cujus elogium sub initium capitis octavi lector inveniet.

§. 7.

§. 7.

CASIMIRUS, Dux Tetschenensis, (a) eique cum laude
præfuit ad annum usq; cō IO IV successorem nactus A. C. 1504

(a) *Dux Tetschenensis Casimirus nomine dictus*

Præfectus patriæ forte secundus erat.

Vel ideo secundus, aut felix, quod per eum Principes & Status Si-
lesie confirmationem suorum Privilegiorum, atque Immunitatum anno
1488 à Rege Vladislao feliciter impetraverint.

§. 8.

SIGISMUNDUM, Glogoviensium atque Oppaviensium
ducem à Vladislao fratre Silesie cum imperio præfectum: (a)
Is titulo usus: Obrister Königlichher Stadthalter in Schle-
sien/ (quem vix aliis nisi Stenio, qui Regie Majestatis per infe-
riorem Silesiam vices gerentem, itemque Locumtenentem, &
Joanni Waradiensi, qui Königlichher Stadthalter und Ver-
weser in Schlesien und Lausitz audit, usurpatum reperias)
eum præclaram in purgandâ latrociniis provinciâ Silesis ope-
ram navasset, nulla generis ratione habita in noxios animad-
vertens,

penderet equis ut eadem

Cannabe cum Domino, cupidam & crocitantibus escam,

Effractaq; olim afflictio solatia cista

Præberet

Alexandro fratre vitâ functo Rex Poloniae electus, (b) locum
in hoc munere fecit

(a) *Sigmundus Regis Frater, Rex ipse futurus*

Tertius hic Prorex fit, patriaq; pater.

(b) Mortuus autem fuit Rex Alexander (perperam apud F. Lucæ
pag. 183; Alberius dictus) Anno Domini 1507.

§. 9.

JOANNI V, Episcopo Wratislaviensi, (a) summam Sile-
siarum Præfecturam in Comitibus Principum atque Ordinum
Bregæ habitis adepto. Quo & ipso gubernium biennio post
deponente

(a) *Inde Joanneo Præsul de nomine Quintus,
Breslensi Præfes Quartus in urbe fuit.*

Fuit hic Joannes Thurfio cognominatus, natione Hungarus.

§. 10.

CASIMIRUS Tefchinensis Præfecturam recuperavit, collegam sibi dari passus (a)

§. 11.

FRIDERICUM II, Lignicensium Ducem; ita quidem, ut superioris Silesiæ Præfecturam sibi retineret, inferioris autem Lignicensi cederet: qua ipsâ tamen à Ludovico Rege sibi restituta solus iterum vicario nomine in Silesia imperavit. Successit illi

(a) *Silesiacus Pro-Rex is, qui fuit ante Secundus
Jam numero Quintus, Dux Casimirus erat.*

Regem Ferdinandum I prima vice Wratislaviam venientem suscepisse legitur anno 1527, die 1 Maji:

*Dux Lignicensis Præfatus in ordine Sextus
Tefchnensi quodam tempore junctus erat.*

§. 12.

CAROLUS Dux Monsterbergensis, Henrici filius, (a) Georgii Bojemæ Regis nepos, Princeps heroicâ & animi, & corporis magnitudine præstans. Ab hujus obitu Præfectura utriusque Silesiæ, non conniventibus modò, sed & haud rarò impensè id flagitantibus Principibus secularibus, quòd sumptus ad magistratum istum necessarios facilius ferre possent Præfules, quos nulla cura tangeret, nedum angeret augendæ stirpis, perpetua ferè seriè penes Episcopos extitit Wratislavienses, nonnisi vacante sede, aut absente Episcopo ad seniores Silesiæ Principem (etsi hoc quoque mortuis *Balthasaro & Casparo* Episcopis minimè observatum, sed administratio Præfecturæ *Joanni Oppersdorffio* Libero Baroni demandata fuit) Vicarii regiminis titulo devoluta, donec aut Episcopus rediret, aut à Cæsare provincia ista ritè constitueretur; ex illis autem ordine numerantur:

(a) Septi-

(a) Septimus Hussici Regis de stirpe Georgi
Monsterbergensis Carolus ille fuit.

§. 13.

JACOBUS à Saltza. (a)

(a) Octavus Praeses Jacobus nomine Saltza
Supplantat reliquos, praesidiumq; capit.

Regem Ferdinandum I secunda vice Wratislaviam ingredientem
salutavit, & magno suscepit apparatu A. 1538.

§. 14.

BALTHASAR à Promnitz. (a)

(a) Balthasar à Promnitz sic Nonus in ordine Pro-Rex.
Fernandum Archiducem prospere adesse jubet.

Venit enim Archidux Ferdinandus anno 1554 Wratislaviam tan-
quam supremus Commissarius Caesareus in Comitibus generalibus.

§. 15.

CASPAR à Logavv. (a)

(a) Casparus à Logavv, qui Regem Maximilianum
Bresla suscepit, Praeses erat Decimus.

Fuitis Maximilianus II anno 1562 Wratislaviam ingressus.

§. 16.

MARTINUS Gerstmannus. (a)

(a) Martinus Praesul, qui mellifluente Rodolphum
Ore salutavit, scribitur Undecimus.

Intravit autem Rudolphus II Imperator Wratislaviam anno 1577,
magnifice & diserte susceptus ab Episcopo.

Sub & ab ipso in Silesiam introductum fuit, & publicatum novum
calendarium per sequentes patentes litteras:

Wir Martinus von Gottes Gnaden / Bischoff zu Breslaw / ober-
ster Hauptmann in Ober- und Nieder-Schlesien / entbieten allen und ieg-
lichen unsern Unterthanen / was Würden und Standes / Amtes oder We-
sens die seyn / sonderlich aber allen Pfarherren / Seelsorgern und Kirchent-
Dienern / denen diß unser Patent fürkômmt / unsere Gunst und Gnade,
lieben Getreuen / die Röm. Kâyf. Mayt. unser allergnädigster Herr / ha-
ben uns gnädigst zugeschrieben / welcher Gestalt Ihr. Kâyf. Mayt. aus
sonderen erheblichen / nützlichen und billigen Ursachen den neuen Calender /
welchen Ihr. Kâyf. Mayt. vor diesem / als regierender Römischer Kâyf-
ser /

fer/ den Ehr- und Fürsten/ auch andern Ständen des heil. Röm. Reichs publiciret/ auch aniesz in derselben Königreich Böhm und desselben incorporirten Landen / zu Erhaltung einer allgemeinen durchgehenden Gleichheit / und Verhütung allerley schädlicher Confusionen gleichfalls durch offenes General-Mandat publiciren zugelassen gnädigst entschlossen. Wie denn Ihr. Kays. Majt. uns auch deroelben General-Mandat in Druck verfertiger / eine Anzahl Exemplaria übersender / welcher glaubwürdiger Copey eben in diesem unserm offnen Patente von Wort zu Wort zu befinden/ mit gnädigstem Befehl/ daß wir solche Mandat nicht allein publiciren/ sondern auch/ daß denselben Folge geschehe / darüber halten solten.

Weil uns denn solchem Ihr. Kays. Majt. Verschaffen zu gehoramen gebühret/ so ist an euch alle und ieder insonderheit unser Befehlich / Ihr wollet demselben nach alsbald des andern Tages nach der heiligen drey Könige/ den Tag Antonii, ist der 17 Jan. und also förder dem neuen Calender nach/ die Fest-Tage und Zeit halten / und alle Gelegenheit darnach zu richten. Und weil demselben nach der Tag Agnetis, auff welchen der Jahrmarkt allhier zur Meyße den 5 Tag nach der heil. drey König Tag einfällt/ wird solcher Jahrmarkt Agneus den nächsten Sonnabend nach der heil. drey König Tage / dem neuen Calender nach/ allhier gehalten werden.

Damit nun jedermänniglich / sonderlich der einfältige Bauers-Mann/ aller Gelegenheit gründlichen berichtet/ so wollet ihr / die Pfarrerherr/ von den Tangeln auff den nächsten Feyer- oder Sonntag solches dem Volk verkündigen/ und ausführlich Bericht thun / daß/ so viel möglichen/ Unordnung vermieden bleibe.

An dem beschiehet der Kays. Maj. auch unser Wille und Meinung. Darom zur Meiß am heil. Christtage/ im 83sten Jahre / unter unserm hierauff gedruckten Fürstl. Secret zu wahren Glauben / daß diß mit den Originalien von Wort zu Wort übereinstimme / habe ich Hans Zierowsky von Zierow / Bischöflichen Hofes und Haltes zu Breslaw Hof-Dichter/ meines Amtes Zusage hierauff drucken lassen.

Anno 1735 den 23 März starb Bischoff und Ober-Hauptmann Herr Martinus Gerstmann.

§. 17.

ANDREAS Jerinus. (a)

(a) Inde duodecimo Andrea regnante Poloni
Vincunt Austriacos, Archiducem capiunt.

Id quod factum est anno 1588 in prælio illo infelice juxta Bicinium. De quo alibi mentionem fecimus.

Anno 1592 Andreas Jerinus, Episcopus & supremus Capitaneus, qui Annam Archi-Ducem Austriacam Sigismundo III Regi Poloniæ desponsatam ad confinia Moraviæ suscepit, & per Silesiam in Poloniam usque comitatus est.

§. 18.

PAULUS Albertus. (a)

(a) *Paulus Adalbertus, quem gratia magna Rodulphi
Cæsaris evexit, tertius & decimus.*

§. 19.

JOANNES à Sitsch. (a)

(a) *Sitschius est decimus quartus, sponsamque Poloni
Regis honoravit Præsul in urbe sua.*

Nissæ videlicet, in urbe Episcopali, Anno 1605 Austriacam Archi-Ducem Constantiam Regis Poloniarum sponsam bene venire jussit, & per Silesiam ad confinia usque Poloniæ comitatus fuit.

§. 20.

*Principes Silesiæ seculares cum Episcopo VVratislavi-
ensi de suprema Præfectura concertant.*

Quo defuncto Principes atque Ordines Silesiæ ab Rudolpho Cæsare enixe postularunt, ut deinceps perpetuis futuris temporibus Præfectura Silesiæ Indigenis, & secularibus Principibus solis committeretur. Tametsi vero Reverendissimus & Serenissimus Archi-Dux Austriae CAROLUS Episcopus Wratislaviensis valde obniteretur, eo quod Privilegium Vladislai Regis ab Ecclesiasticis pariter, & secularibus principibus sit impetratum, eoque caveatur, *ne cuiquam alii, quam Silesiæ Principi, Præfectura committatur*; negari autem non possit, se non modo Silesiæ Principem esse, sed principem etiam inter

Principes locum tenere; nihilominus tamen in seclarium Principum postulata post longas concertationes Cæsar tandem consensit.

S. 21.

*Diploma Cæsareum sibi, & dignitatem hanc Carolo
Mönsterbergensi impetrant.*

Cumque ea de re ipsis A. C. cIo IoCIX a. d. XXVI Augusti edito diplomate cavisset, cujus hæc sunt verba: Wir wol-
len unsre Ober- & Hauptmannschafft in Ober- & und Nieder-
Schlessien keinem andern / dann einem aus unsern gebo-
rsamen weltlichen gebohrnen Schlessischen Fürsten anver-
trauen / darmit bestellen / und versehen; CAROLO (a) Mön-
sterberg. & Olsnens. Duci supremam Silesiarum Præfecturam
eo usque vicario nomine administratam pleno jure contulit.
Quam tamen in rem juramenti formulam, contra morem ma-
jorum ab ipso postulatam, Princeps prudentissimus, & vetus
atque fidus Austriacæ familiæ Cliens tanquam rem novam, &
dignitate sua ac meritis alienam magno animo recusavit. Præ-
fecturam autem ipsam ab Matthia quoque Cæsare paulo post
confirmatam ad usque vitæ terminum tam feliciter ac lauda-
biliter gessit, ut Patriæ Patris nomen meritorum magnitudi-
ne acquisitum ad posteritatem gloriose transmiserit: quo ni-
hil majus, nihil augustius, ne votis quidem conceptis expeti
potest.

(a) *Postea prasidium Dux qui Ter quintus habebat,
Mönsterbergensis Carolus alter erat.*

Hic Carolus II Dux Mönsterbergensis A. 1611 Regem Matthiam Wra-
tislaviam ingredientem suscepit, & ab eodem confirmationem Privile-
giorum Provinciæ impetravit.

*Hinc Decimus Sextus, Dux Teschenensis Adamus,
Anni dimidii tempore Præses erat.*

Cujus hic noster Henelius ob breve forsan tempus, quo hac digni-
tate gavissus fuit, obliviscitur. Memoratu vero dignum, quod sub Ada-
mi

mi Wenceslai Ducis Teschenensis Capitaneatu sive Præfectura Wratislaviz in Burgo Regio ditiones, Oderbergenfis, Bethanienfis & Tarnovicen-
fis, quas Joannes Georgius Jägerndorffensis Marchio suas esse prætende-
bat, a supremo Silesiæ Tribunali Regi adjudicatæ fuerint.

§. 22.

Joannes Christianus Lygio-Brigensis.

Eo è vivis sublato Augustissimus Cæsar, cui dignius id mu-
nus committeret, alium non invenit, nisi Excellissimum Prin-
cipem JOANNEM CHRISTIANUM, Ducem^(a) Silesiæ Ligni-
censem ac Brigensem: sed cujus tamen regimen in decuma-
nos reipublicæ fluctus incidit.

(a) Septimus ac Decimus Dux Lignicensis, & ejus
Tempore Fridricus Rex hiemalis erat.

Hic enim illegitimus Rex a Joanne Christiano Duce Lignicensi su-
premo Silesiæ Præfecto Wratislaviæ anno 1620 susceptus fuit. Sed de
quo jam alibi actum est.

§. 23.

Georgius Rudolphus.

Successit illi Frater Germanus, (a) GEORGIUS RUDOL-
PHUS, qui præfecturæ munus, vicaria itidem administratio-
ne, compluribus annis summa cum laude tenuit.

(a) Octavus Decimus Dux Lignicensis, & Heros,
Qui Mansfeldiacis resistit, ille fuit.

Cum enim Anno 1626 Danus & Mansfeldicus miles in Silesiam ir-
rumperet, a Georgio Rudolpho supremo Silesiarum Capitaneo in pro-
gressibus suis multum fuit impeditus.

§. 24.

*Henricus Wenceslaus Münsterbergensis Cancellarius,
um, Consiliarios, & ministros accipit Catholicos.*

Commissum exinde Augustali auctoritate Illustrissimo
Principi (a) HENRICO WENCESLAO, Duci Münsterbergen-
si in Silesia atque Olsnensi: Sed veteri tamen forma in aliam

sic plane novam immutata, ut, quum liberum prius esset supremis Præfectis, etiam Episcopis id munus administrantibus, Cancellarios, (b) Consiliarios, ac ministros fideles, idoneos, Evangelicæ (*sic Lutheranam vocat Auctor*) quamvis Religioni addictos ad procuranda Præfecturæ negotia adsciscere: qui in verba Regis Bojemix juramento singulari haudquaquam adigebantur, sed supremo saltem Præfecto, & provinciæ jure muneris sui, obstricti hærebant, adeo ut præfecto auctoritas sua, & provinciæ regiminis ratio integra illæ saque constaret; noster è contra Princeps Cancellarium, Consiliarios, & Secretarium adjungi sibi pateretur: qui cum, uno excepto, Catholicæ religioni omnes nuper admodum, & recentioribus annis accesserant, supremo quidem Præfecto subesse, Cæsareæ tamen Majestatis solius mandata exequi, juramento solemni dato, jussi fuerunt. Quæ res ne libertati patriæ insigne aliquod præjudicium pariat, sicut haud pauci metuunt, sed potius ut habenas sibi traditas, fortuna Comite, ad DEI omnipotentis honorem, Cæsaris prolubium, Reipublicæ salutem, suumque decus diutissime teneant, omnes boni concordibus votis mecum optant, ac Magnum illum universi Rectorem rogant, qui habenas in hoc mundano curru temperat, & Poeta verbo

*Divosque, mortalesque turmas
Imperio regit unus æquo.*

(a) *Sub Nono Decimo Pax est conclusa Pragensis:*

Dux Olſnæ Henricus Wenceslaus erat.

Facta vero fuit Pragensis Pacificatio A. 1635.

Post Henelii porro tempora fuerunt Pro Reges sequentes:

XX CAROLUS EUSEBIUS Princeps Lichtensteinius, Oppaviens. & Carnovienſium Dux, brevi quidem tempore, sed illo tamen, quo Mars in Silesia maxime sævit, Patriæ præfuit.

Bis Decimus binis Dux Lichtensteinius annis

CAROLUS EUSEBIUS nomine Præferebat.

Denominatus a Cæs. A. 1639. qua dignitate se abdicavit A. 1641.

XXI. GEORGIUS RUDOLPHUS Dux Lygio-Brigenſis secundò
Pro Rex Silesiæ a Ferdinando III. ſel. record. nominatus. Dux

Dux Lignicensis felix hoc tempore rexit,

Quando Monasterii pax reparata fuit,

nimirum A. 1648. Mortuus A. 1653. 14. Jan.

XXII. GEORGIUS Dux Lygio-Brigenſis a Ferd. III nominatus, & a Sylvio Nimrodo Duce Olsnensi ut Commiſſ. Cæſ. A. 1653 introductus.

Fir bis Undecimus Briga Dux, & LEOPOLDUM

Regali in ſolio, Cæſaræque videt.

Post fata nimirum Ferdinandi III & IV Leopoldus & Cæſareum, & Regium diadema adeptus fuit A. 1654. Georgius vero mortuus fuit A. 1664. die 14 Julii.

XXIII. SEBASTIANUS a Rostock Episcopus Wratſlaviensis.

Tertius atque Vigefimus eſt pro Cæſare multum

Paſſus: at è ſpinis colligit ille Roſas.

Cæſar enim ob præclara erga Eccleſiam, Sileſiam, & ipſam Domum Auſtriacam merita Eundem ſupremæ Sileſiarum Curia Adminiſtratorem conſtituit A. 1664. qui dignitate & vita deſunctus eſt A. 1671 die 9 Junii ætate tribus annis major ſexagenario.

XXIV. WENCESLAUS Princeps de Löbkowitz Dux Saganenſis.

Pro quo Breſlenſi Schaffgotſch præſedit in urbe,

Dux Saganenſis bis duodenus erat.

Cum enim Princeps iſte Wratſlaviæ præſidere non poſſet, aliis in Aula Cæſarea negotiis impeditus, Excellentiffimus D. *Chriſtophorus Leopoldus Comes de Schaffgotſch* ipſius loco ſupremam interim direxit Curiam.

XXV. FRIDERICUS Landgravius Haſſiæ, S. R. E. Cardinalis, & Episcopus Wratſlaviensis.

Bis decimus quintusq; fuit Landgravius Heſſus:

Hic ex Purpureis Patribus unus erat.

A. 1676 in feſto S. Michaelis Wratſlaviæ ſuſceptus, eodem anno die 14. Octob. in ſuprema Curia per Chriſtianum Ulricum Ducem Olsnensem ſoleni ritu introductus, Anno vero 1682 in Februario ætat. 66 deſunctus eſt.

XXVI. JOANNES CASPARUS, Magnus Teutonicorum Equicum Magiſter.

Magnus Teutonicus Lata de Valle Magiſter

In Latere die Præſes adeſt patriæ.

Nam Dominica Latere Anno 1683 Wratislaviam introductus fuit. Cuius cum in historia nostrae patriae alibi non fiat mentio, sequentia de ipso ex Frid. Luca non possumus non commemorare.

Eigentlich war desselben Vor- und Geschlechtesmann Johann Caspar von Ampringen. Das uralte Hoch-Adeliche Stamm-Haus derer von Ampringen ist ein Marck-Flecken nebst dem Schloß im Breisgau gelegen. Die Historici meinen / als rührete dessen foundation her von Amprinthe dem holdseligen Grafen von Habsburg und Altenburg um die Jahre Christi 814.

Auff diesem väterlichen Hause ist Herr Johann Caspar Teutsch. Dendens-Meister erzietet und gebohren worden / von Herrn Johann Christoph von Ampringen / und von Frauen Susanna von Ampringen / einer gebohren von Landsberg / Anno 1619.

Den Anfang und den Grund seiner Gelehrtheit und Geschicklichkeit machte und legte er auff der hohen Schule Freiburg in Breisgau unter der Direction der Jesuiten. Nachgehends erhob er sich in Käyserl. Hof Käysers Ferdinandi II und perfectionirte sich in allen ritterlichen und einem Cavallier anständigen Exercitien / und wärtete dabey unter andern Edel-Knaben dem Käyser auff / von dar gieng er auf löven / und continuirte daselbst die Studia mit sonderbahrem Fleiß. Weil er auch Begierde hatte / die Welt ausser Teutsch- und Niederlandes Horizont zu beschauen / erhob er sich in Italien / besahe die größten Städte und derer Merckwürdigkeiten / und begrüßete endlich das grosse Rom. Hier selbst gerieth er in die Convelation der fürnehmsten Prälaten / und in die Bekandtschaft der considerablen Cardinälen / ja des Pabstes selbst.

Weil aber seinem Vaterland und dem Erz-Herkoglichen Oesterreichischen Haus zu dienen der Zweck seines Studirens und peregrinirens war / als kehrete er aus Italien / nach einem geraumen Verharren / wiederum in Teutschland.

Am ersten wendete er sich zu dem Brunnen seiner Fortun / nemlich zu Herrn Erz-Herkog Leopold Wilhelm / welcher damals als Chef die Käyserl. Armee commandirte / und bediente unter solchem Kriegs-Herr unterschiedene Chargen recht preishwürdig.

Eben diese Proben seiner Tapfferkeit bahneten ihm den Weg zu höhern Ehren-Staffeln. Denn da geschah es / daß er An. 1646 in ritterlichen Teutschen Orden eingekleidet / und zum Stadthalter der Herrschaften Freudenthal und Eulenberg / benebens zum Land-Commendeur der Balley Oesterreich ernennet und eingesetzt wurde.

Wey

Bei diesen Ehren-Aemtern machte er sich je länger je mehr meritor / also daß ihn auch An. 1664 den 20 Martii / nach Herrn Carl Josephs Erz-Herkogs Absterben / der deutsche Ritter-Orden zum Hochmeister erwählte / und zu Mergentheim inthronisirte.

Um die Jahre 1678 verwaltete er die Königl. Stadthalter-schafft unter dem Prädicat eines Gouverneurs in Ungarn / publicirte auch selbstigen damals malcontenten Ständen den General Pardon. Als An. 1679 die Pest in Oesterreich / und in Ungerlandes Gränzen rasete / und sich der Kaysers. Hoff nach Prag retirirte / erhob er sich gleichfals von Presburg auff seine Residenz Mergentheim.

An. 1681. Weil des Herrn Cardinals und Land-Grafens Friderici Absterben die Schlesische Ober-Hauptmannschafft vacant machte / conferirten ihm Ihre Kaysers. Maj. diese hohe Charge. Damit aber Fürsten und Stände nichts dargegen einwenden dörrften / warum man ihnen einen ausländischen Fürsten vorsezte / daher räumeten Ihre Kaysers. Maj. demselben die Herrschafft Freudenthal und Eulenberg ein / welche beyde Erz-Herkoge und Hoch-Teutsch-Meister / Herr Leopold Wilhelm und Herr Carl Joseph besessen / darüber er Stadthalter gewesen war / und gab Freudenthal den Nahmen eines Fürstenthums. Durch dieses Expediens gelangte er in der Schlesischen Fürsten Zahl / und verordnete zum Stadthalter über das neue Fürstenthum Freudenthal / desgleichen zu seinem fürnehmsten Rath Johann Wilhelm von Zocha / Commendeur zu Würzburg.

Hierauff fand er sich persönlich zu Breslau ein / und trat die Ober-Hauptmannschafft an / bekleidete sie aber gar wenig Jahre. Denn Anno 1684 gieng er den Weg aller Sterblichen. Sein Titul bestande in folgendem Inhalt:

Dem Hochwürdigsten / Durchläuchtigen Fürsten und Herrn / Herrn Johann Casparn / Administratorn des Hochmeisterthums in Preussen / Meistern Teutschen Ordens in Teutsch- und Welschen Landen / des Heil. Röm. Reichs Fürsten / und Herkogen zu Freudenthal / der Röm. Kaysers. Maj. Obrist-Hauptmann des Herkogthums Ober- und Nieder-Schlesien / Herrn zu Eulenberg / &c. &c.

XXVII. FRANCISCUS LUDOVICUS Palatinus Rheni &c. Episcopus Wratislaviensis &c.

Qui Anno 1685, die 14 Januarii, in festo S. FELICIS Wratislaviam ingressus est.

*Luce Palatinus sancti Felicis in urbem
Venit: Felix sit Patria, setque Pater!*

(b) Catalogus Cancellariorum

apud supremam curiam præteriti seculi:

1. Georgius Gerhardus in Grabkowitz U. I. Doctor. Denat. Anno 1639, ætatis 68 an. officii 37 Wratislaviæ.

2. Christianus a Nostitz.

3. Balthasar Henricus Liber Baro ab Oberg, postea Capitaneus Ducatus Wratislaviensis. Denat. Anno 1654. die 28 Junii, ætat. 54.

4. Martinus a Knobelsdorff in Cammendorff &c. Denatus Anno 1659. æt. 63.

5. Abrahamus Georgius Lib. Baro a Dyher in Dyhrenfurt &c. postea Ducatus Glogoviensis Capitaneus. Denat. Anno 1671. ætat. 58.

6. Julius Ferdinandus Comes a Jaroschin, postea Ducatus Wratislav. Capitaneus.

7. Joannes Christophorus Lib. Baro de Fragstein &c. Cujus capite g mentio facta honorifica.

8. Franciscus Comes à Schlegenberg.

9. Joannes Adrianus Lib. Baro de Pleneke &c. Cui prospera cuncta precamur. Cæterum

Anno 1703, dum hæc scribimus, inclytum illhoc supremæ Curie Collegium sequentes constituunt Consilarii:

In subsellio Equestri, (von der Ritterbank.)

Franciscus Antonius Comes à Schlegenberg &c.

Lazarus Lib. Baro à Brunetti &c.

Franciscus Carolus Lib. Baro à Kotulinsky &c.

Philippus Lib. Baro à Servi.

Joannes Antonius Lib. Baro à Fragstein &c.

Joannes Carolus Comes a Nostitz.

Joannes Baptista Lib. Baro a Neidhart &c.

Casparus Alexander Lib. Baro a Mennich &c.

Casparus Carolus a Schelenhoff &c.

Joannes Wilhelmus Lib. Baro a Brug &c.

In subsellio doctorum, (von der Gelehrten Bank)

Theophilus a Kahl &c.

Joannes Wilhelmus Agricola &c.

Franciscus Albertus Langius de Kranichsfatt &c.

§. 25.

Magistratus Silesiæ Ecclesiastici.

Speciales Silesiæ Magistratus vel Ecclesiastici sunt vel seculares. Inter Ecclesiasticos familiam ducit *Episcopus Wratislaviensis*: quem sequuntur *Pro-Episcopus* sive *Suffraganeus*, cujus opera ille in sacrandis templis, cæmeteriisque, ordinandis sacerdotibus, & similibus rebus utitur; *Prepositi*, *Decani*, *Archi-Diaconi*, *Scholastici*, *Cantores*, sive *Primicerii*, *Custodes*, *Cancellarii*, *Vicarii in Spiritualibus*, *Officiales*, *Cœnobiarchæ*, sive *Abbates*, *Magistri*, *Priores*, *Guardiani*, *Parochi*, sive *Plebani* &c. Qui qualem vel in Clericos suos, vel in Laicos etiam in causis vel spiritualibus, vel civilibus habeant potestatem, late tractant jura Canonica, Decreta item sive statuta Synodalia, cum provincialia, quam diœcesana, quo lectorem remittere sufficiat.

§. 26.

Jurisdictio Episcopi VVratislaviensis in qua Silesia parte non sit fundata.

Tametsi vero Episcopi Wratislaviensis jurisdictio per totam Silesiam (cujus & loci Ordinarius audit) fundata quidem videtur: in superiore tamen Silesia Ducatus Oppaviensis Olomucensem Episcopum agnoscit; Episcopus item Cracoviensis per Ducatum Teschinentem, & Dominium Pleßense, vicinamque Severienti Ducatui oram, amplam habet jurisditionem: eodemque nomine Episcopus Posnaniensis partem Silesiæ Posnaniensi Palatinatui confinem complectitur.

§. 27.

Ubi fundata in Polonia?

Vicissim Wratislaviensis per ditiones regni Poloniæ Territorii Vielnensis, Ostrosyviensis & aliqua ex parte Palatina-

aaa aaa

tus

tus Califfiensis jurisdictionem exercet: sic fidem faciente Stanislao Lubienſky Episcopo Plocenſi in diſcurſu de rebus Sileſiacis.

§. 28.

Num Episcopus VVratislaviensis adhuc subſit Metropolitæ Gneſnenſi.

De illo quæſitum memini, num hodieque Episcopus Wratſlaviensis Gneſnenſi Metropolitæ ſubſit, quemadmodum olim ſubſuiſſe ex hiſtoriis conſtat. Exemptum hodiè eſſe, & immediatè ſub Papa ſcribit Goldaſtus; (4) cui equidem æquo animo ac lubens aſſentirer, ſi opinioni, quam ponit, pondus ab autoritate gravioris alicujus teſtis, quàm Munſteri, hominis haud rarò in rebus maximè Sileſiacis largiter errantis, adderet: aut, ſiquidem exemptio de Reſervatis Papæ eſt, ac proprie ſedi Apoſtolicæ competit, Pontificem ipſum, cujus beneficio Eccleſia Wratſlaviensis tam eximium privilegium impetravit, nominaret. Inquiſivi ipſe ſatis curioſe, nec quicquam aliud tamen comperi, quàm ab Innocentio IV, Pontifice Romano, anno ſalutis cſo CCXIV Bullam editam, & ab undecim Cardinalibus ſubſcriptam, in qua Pontifex eccleſiam Wratſlaviensem, cum omnibus bonis eccleſiæ, ſub umbram & protectionem Apoſtolicam recepit, & ab omnium aliorum Episcoporum & Archiepiscoporum jurisdictione exempt; ſed ſalva tamen autoritate Metropolitanæ in caſibus ei à jure conceſſis: *Statuimus*, inquit Pontifex, *ut nullus Episcopus vel Archiepiscopus absque Wratſlaviensis Episcopi conſenſu conventus celebrare, cauſas etiam vel Eccleſiaſtica negotia in Wratſlaviensi Diœceſi, niſi per Romanum Pontificem vel ejus Legatum fuerit eidem injunctum, tractare præſumat, niſi forſan Metropolitanus ejus aliquid præmiſſorum fuerit in caſibus ſibi à jure conceſſis &c.* Aliud, idque recentius exemptionis privilegium, qui monſtraverit, & in publico apparere fecerit, magnam à nobis gratiæ partem inibit. Quid factum ſit ſeculo proximè elapſo

clapso ab Martino, & Andrea Episcopis, in agnoscendis præsertim Synodis provincialibus, docent Synodorum Diœcesanorum acta ab illis edita; quæ quidem omnia quomodo à subjectione totali salvari queant, cumprimisque, an non saltem ex capite præscriptionis Ecclesiæ Wratislaviensis libertas asseri possit, ac defendi, viderint illi, quibus tuendorum juri-um Episcopaliū cura commissā est.

(a) Commentariorum de regno Bohemiæ Lib. I, c. 3, fol. 564, & cap. 3, §. 9. fol. 586. confer Silesiographiam hanc renovatam supra in scholus cap. VIII.

§. 29.

Magistratus Silesiæ seculares qui?

Seculares Silesiæ magistratus sunt *Principes*, ac post hos juxta gradus suos ii omnes, quibus Respublica in aliqua sui parte, cum potestate juris dicundi, administranda, sive in totis provinciis, sive in urbibus & opidis, sive in pagis commissā est.

§. 30.

Principes Silesiæ, & hos inter Episcopus, quam potestatem in suis territoriis habeant?

Principes Silesiæ, & in his quidem ratione bonorum temporalium ipse quoque Episcopus, ob duplicem nimirum, quam sustinet, personam, suis in ducatibus & territoriis amplissimam potestatem, licet Bojemix Regi obnoxiam habent, & arbitrato adeo sibi suo Consiliarios tum equestris ordinis, tum togatos, & jurisperitos legunt, præfecturasque, & alia munera publica demandant. Quanquam illorum etiam provincialibus certa fere sunt privilegia, & consuetudines, in quibus principes haud facile quid immutandum sibi censent. Tametsi verò Principes nostri Status imperii immediati, quales quidem olim fuisse Vladislaus Rex in privilegio Ducibus Lygio-Brigenfibus A. C. 1410 Budæ confirmato, iis verbis: *Inmassen ihre Vorfahren/ ehe dann sie an unsere*

Eron zu Böhmen kommen/gehabt / und als freye Fürsten
des Reichs geübt und gehalten haben/ ingenuè fatetur, am-
plius dici vix possint; quin tamen haud eò minus jura terri-
torialia habeant ex investituris eorundem ambigendum non
videtur: Neque enim jus territoriale præcise ad statum im-
mediatum est restrictum. Sed diversa hæc sunt ac planè sepa-
rata, ita ut territorialia etiam aliis, quam statibus immediatis
competere possint: sic quidem in terminis tradente Caspare
Ziglero ad praxin forenssem, §. *Landassii concl. 1. num. 223 ac*
segg.

§. 31.

*Munus Capitaneorum Ducatibus hæreditariis
præfectorum.*

Ducatibus iis, sive provinciis, quæ Regi Boemiæ imme-
diatè subsunt, ex arbitrio Regis, Rectores sive Gubernatores
peculiares, vulgò Capitanei, cum imperio præficiuntur, iique
cum in plebem, tum in equestris ordinis homines jurisdictio-
nem habentes, sed certis legibus ac finibus circumscriptam.
Ad horum munus pertinet, querimonias subditorum cognos-
cere; Conventus provincialium, quoties necessitas postulat,
convocare; humiliores à potentiorum injuriis defendere;
in delinquentes animadvertere; res judicatas executioni
mandare; tranquillitatem publicam in urbibus & agris præ-
stare; ac, ne quis in præfectura sua motus existat, providere.
Quò & pertinet tutorum atque curatorum datio, & confir-
matio, & similium actuum expeditio, ut nimirum coram iis
fiant renunciationes, pacta dotalia, cessiones, emptiones, ven-
ditiones, insinuationes, & id genus alia jurisdictionis, vel ma-
gis voluntariæ ac honorariæ, vel certè summariæ.

§. 32.

Quæ conditio in ejusmodi Rectoribus requiratur?

Oportet autem Præfectum hujusmodi, vigore privile-
giorum, Nobilem ad minimum esse, & agros, & fundos pro-
prios

prios in ea ipsa praefectura, quam gerit, habentem. Ignobili & externo eam conferre, fas non est, licet hac in parte privilegia varient.

§. 33.

Singulorum Ducatum Officiales reliqui.

Sed & habent singuli ferè Ducatus Cancellarios suos, Syndicos, & Secretarios vel scribas, quos vocant, terrestres, sive provinciales, qui diplomatibus, edictis, sententiis, placitis comitialibus, & aliis scripturis conficiendis, atque signandis praesunt.

§. 34.

Plebs cui pareat?

Plebs urbana atque rustica partim Regi Bojemiae, partim Principibus, partim Sacerdotibus, partim Baronibus & Nobilibus parent; regunturque à suis quæque Toparchis, eorumve Praefectis ac Procuratoribus hætenus quidem, quousque se uniuscujusque jurisdictio extendit.

§. 35.

Unius, ejusdemque loci Jurisdictio superior quoad, ad alium, ad alium inferior spectat.

Neque enim novum, ut uno, eodemque loco alius superiorem, alius inferiorem jurisdictionem habeat: sed unde crebra litium occasio, si praesertim dominus hæreditarius, qui inferiorem duntaxat habet, aliquid & ipse committat, in quod animadverti oporteat. Tunc enim graviter disputatum mini, num ea coercitio ad superioris jurisdictionis dominum pertineat; nonnullis quidem id negantibus, cum par in parem non habeat imperium, sed contraria tamen sententiâ in more, eò quòd hic non simus in dominiis æqualibus, sed in superiore & inferiore.

§. 36.

Omnis Jurisdictio vel Principis est, vel à Principe manat.

Et verò fuit tempus, cùm omnis jurisdictio penes Principes ac Reges esset, quam sicut per Advocatos suos tam provinciales, quàm hereditarios administrarunt; ita successu temporis dominis ac possessoribus villarum, civitatibus aut privatis hominibus, vel ex speciali gratia donationis, vel paternâ acceptâ, per oppignorationis aut venditionis modum contulerunt, eamque vel plenam & omnimodam, vel unâ alterâve jurisdictiois specie sibi reservata. Ut proinde omnis jurisdictio, quæ in Principis territorio est, vel Principis esse, vel à Principe manasse hodieque præsumatur: nec quisquam adeò eam usurpare possit, nisi aut à Principe impetratam, aut præscriptione longissimi temporis adquisitam queat probare.

§. 37.

Multa ad Jurisdictionem spectantia Schifordegkerus annotavit.

De formulis ac clausulis, quibus jurisdictio collata fuit, de veteri item ejus probandæ modo, aliisque quæstionibus ad jurisdictionem, quæ olim in Silesia fuit, spectantibus, multa eruditè adnotavit Caspar Schifordegkerus noster. (a)

(a) Cujus in eam rem MEMORIALES TITULI (sic enim vocat) cùm in paucorum, nec nisi Jurisconsultorum manibus versentur, Lectori, antiquitatis præsertim studio, minimè fortean ingratus fuerit, si ex ipso librorum ejus ad A. Fabrum volumine transcripti seorsim in capitis hujus appendice legantur.

§. 38.

Præter Dynastas Plebs proprios habet ex corpore Magistratus.

Enimverò præter dynastas suos populus ac plebs quæque opidatim & pagatim proprios habet ex corpore suo magistratus.

§. 39.

*Varii Civitatibus gubernandis præsunt Officiales,
sive Præfecti.*

Ac civitatibus quidem, quarum pleræque & ipsæ jurisdictionem vel privilegio, vel pacto, vel præscriptione acquisitam, proindeque & mixtum imperium, quod jurisdictioni cohæret, habent, multæ quoque mero imperio gaudent, gubernandis præsunt Decuriones sive Senatores, vulgò *Raths-männer* / (*Bulentas* cum Plinio adpellare liceat) qui de Republica simul consultant, rerumque ad urbis structuram, conservationem, & commoditatem pertinentium curam gerunt, variaque insuper pro civitatis aut magnitudine, aut infrequentia, & parvitate inter se politiæ munia distributa habent. Sunt enim præfecti ærarii, ædiles, pupillorum, ac viduarum patroni, sacrarum ædium curatores, eleemosynarii, xenodochiorum præfecti, scholarum præsides, præfecti agrorum & pagorum, forestarii, & si quæ sunt alia munera publica. Senatorum porro istorum haud ubique unus, sed certus tamen est numerus, quibus qui præsidet, superior politiæ urbicæ procurator, *Bürgermeister* / hoc est, Magister civium, vulgò consul dicitur, etiamsi sit minorum opidorum. Id quod cum V. Cl. Scipione Gentili rideat fortasse aliquis, ut in simili re Oracilium quendam Martialis, quòd pauperrimus cum Torquato summè divite & splendido se conferret:

*Consul Torquatus: vici fuit ille Magister;
Nec minor in tanto visus honore sibi.*

Sed tamen valent vocabula usu, sicut numi, ac licet omnium in senatu par dicendæ sententiæ, ferendique suffragii jus sit, Consul tamen dignitate, autoritate, loco ipso, & multis quoque in rebus potestate cæteris præstat, confessus loca prima, velut princeps senatûs, tenet, primus negotia, quæ ad eum plerumque deferuntur, audit, senatum convocat, deliberanda in senatu proponit, sententias quærit, suffragia colligit, & concludit,

dit, quod majori parti placuit, pro sententia totius senatus pronunciat, sigilli publici, claviumque, quibus portæ & aditus in urbem clauduntur, & aperiuntur, custos est, apparitoribus sive accensis stipatur, in custodiam mittit, denique si ingenio & industriâ polleat, si valeat facundiâ, si animo non abjecto sit, magnum momentum afferre rebus in omnem partem potest. In primariis quibusdam urbibus plures uno sunt Consules, iisque per vices ferè munus gerentes.

§. 40.

Magistratus in urbibus à quo creentur?

Et qui?

Creant autem hosce magistratus vel domini, eorumve Præfecti, vel ipsi vigore privilegiorum jus habent, quoties vacat locus, ex his, qui inter opidanos virtute atque opibus præcellunt, qui suæ ipsi domui probè consulere norunt, & functioni adeò quoque publicæ maximè idonei censentur, in sua collegia cooptandi; sic quidem, ut ne quidem opifices ab honorum & munerum aditu arcendi sint. Et si tamen haud omnibus indistinctè porta patere debet: illis admissis, quorum opera & artificia utilitati publicæ inserviunt; rejectis contra voluntatum turpium & inanium ministris. Et verò quamvis formastrarum rerum publ. non semper recipiat exquisitè & eximiè doctos Senatores, sed & acquiescat in viris experientiâ & fidei constantiâ probatis; sedulò tamen cavendum, ne hujusmodi munera, ac præsertim consulare iis committatur, qui præter delectus aselli arefacti notitiam nullam sibi acquisiverunt. Isti enim æque ac *asinus ad lyram* apti reperiuntur.

§. 41.

Senatores alicubi temporarii, alicubi perpetui.

Administratio Senatorum alicubi temporaria, alicubi perpetua est, ita quidem, ut loco eos dejicere non liceat, nisi ob commissum, aut causam aliam collegio indigni per sententiam

tiam iudicati fuerint. Ultra autem ratio pensior, & ex usu magis reipublicæ sit, continuatos in Rep. magistratus esse, an verò breves, & quàm minimè diuturnos, in utramque pulchrè à politicis disputatur: sed quam quæstionem excutiendi non heic Rhodus, saltusque.

§. 42.

In rebus maximi momenti communitatis consensum requirunt.

Tametsi verò Consules atque Senatores gubernandæ civitatis, uti dictum, curam habent; quotiescunque tamen de rebus maximi momenti, ac præjudicii, puta de mutuandis pecuniis, de alienandis immobilibus, & novo opere magni impendii faciendo, de collecta sive subsidio pecuniario civibus indicendo, ac similibus negotiis agitur, ipsis solis potestas regulariter non competit, sed necesse est omnes de civitate, vel saltem, qui vicem omnium gerunt, cives selectos, vulgò die Verordneten von der Gemeine/Zwölfer/Vier und zwanziger &c. convocatos consentire.

§. 43.

Ad Furamentum & rationes reddendas sunt obstricti.

Jurejurando solemniter Senatores Reip. obstringi, quod & notoria observat consuetudo, haud minus interest reipublicæ, quam ut iidem sint υπεύθυνος, & rationibus administrationis suæ quotannis civitati reddendis obnoxii.

§. 44.

Rationes publicas inspicere Principi non competit, nisi vel consuetudo, vel pactum, vel justa causa hoc permittat.

An autem cives Principi suo morem gerere debeant, si rationum ipse publicarum inspectionem postulet, plus vice simplici disputatum, ac pro parte quidem negante commune

b b b b b b

juris

juris interpretum conclusum allegatum fuisse memini, quod Principi de bonis universitatis rationem sibi reddi, aut annuis universitatis rationibus suo nomine aliquem adhibere postulanti haudquaquam obsequi universitas teneatur. Petere enim ut ratio reddatur, dominii est effectus, non imperii. Pariter vero ut Principes inferiores rerum particularium, quæ à subditis possidentur, domini non sunt: ita & bona universitatum omnino & pleno jure pertinent ad eandem. Quod si tamen vel consuetudo, vel pactum, vel alia justa causa hoc permittat, puta, si oppidani cives de negligentiore Optimatum administratione, collectæque ex suis facultatibus pecuniæ in alienos, & indebitos usus consumptione querantur, aut si alioquin administrationis malæ suspecti sint: tunc vero Princeps, aliusve jura Principis habens rationibus reddendis rectissime se intromittit; cum & superiores ex officio procurare bonum, & utilitatem Reipubl. eamque in melius reformare, ac neglecta recuperare teneantur.

§. 45.

Munus Syndicorum.

Collegiis Senatorum præsto sunt, in urbibus quidem majoribus liberali eorundem stipendio ornati, Jureconsulti, quos *Syndicos* vocant, quorum prudentia & consilio in causis publicis & privatis plurimum utuntur, quique ob id decurionibus frequenter adsident, ac deliberationibus intersunt; ac si fortassis jus suffragii ubique non habent, multum tamen autoritate, cum sententiam suam exponunt, possunt, apud eos præsertim, qui propriæ prudentiæ diffidunt, iidemque & Reipubl. Oratores, adeoque universitatis velut advocati, & si usus postulet, etiam Legati audiunt.

§. 46.

Secretariorum, & scribarum.

Præter hos Senatus habet juris eruditione præstantes Secretarios,

arios, scribas, sive Notarios, qui tabulas, sive, ut loquuntur, Instrumenta contractuum, ac testamentorum, nuptiarum, transactionum, donationum, conscribunt: tum judicum sententias in acta redigunt, decreta Magistratuum & Senatus consulta expediunt, Curiaë scrinia custodiunt, negotia domi forisque multa peragunt. Et hi vicaria opera ὑπογραμμάτων, ac amanuensium aliorum utuntur, qui scribendo assidue sunt occupati. Notariorum autem haud minus, quam Syndicorum, munus honorificum juxta aclucrosum est: neque ad id quisquam admittitur, nisi honesto loco, & fide atque industria cognita; quod necesse est plerorumque consiliorum eum esse participem, in minoribus praesertim opidis, in quibus, qui Magistratum gerunt, homines haud raro imperiti magnam partem & idiotæ, tantum fere sapiunt, quantum hi nostri γραμματεῖς velint.

§. 47.

Judicum sive Scabinorum.

Post Senatum aliud Collegium est, juratorum nimirum Judicum, sive *Scabinorum* (a): qui quidem sic dicti non à scamno judicii, quasi scambini / darum daß sie sitzen sollen auf der Bank des Gerichts / ut fabulatur glossa *ad articulum decimum Weichbildi*, sed à germanico Schöpfen / puta von Urtheil schöpfen / oder stellen / sive potius, monente Gryphandro, à Saxónico Scheppen / quod est jubere, monere. Nisi quis Frehero malit assentiri, vocem veterem Francicam putanti, quæ Judicem, arbitrumque denotet Glossæ: *Scepeno*, judex, Penes arbitros - - - Inde *Scheffen*, *Gerichts-Scheffen*, & *Scheppenslul* in Misnia & alibi, Gallorum *Eschevin*, *Eschevinage*. Leguntur illi ut plurimum à Senatu, ab eodemque toti pendent, ac civibus potissimum inter se litigantibus, aut iis, quibus contra cives actio est, idque fere minores ob res, aut ad fidem solutionis pertinentes, operam dare solent.

bbb bbb 2

(a) Plu-

(4) Plura de Scabinorum denominatione & officio videri possunt apud Limnæum, Speidelium, Besoldum & alios, in vocibus, *Assessor*, *Scabinus*, *Schöpsfen* / *Bancsfizer* / *rc.*

§. 48.

Sculteti, sive Scultasii (Schultheiß) & Pratoris (Stadt-Vogt) etymon.

Qui Collegio præest, jure Saxonico *Scultetus*, sive *Scultasius*, Germanice *Schultheiß* / quodj noxiæ, debitive exactor esse, poenasque irrogare, ac multa ab iis, qui deliquerunt, exposcere soleat, sive qui debitum exsolvere jubet, pignoris capione, & multa, Silesiis passim *Stadt-Vogt* / quasi *urbis Advocatum* dicas, alicubi, uti apud Lignicenses, *Scheppenmeister* / recepto autem apud eos præsertim, qui latine res tradunt, more, *Prator* dicitur, ad instar nimirum Pratoris Romani: Cujus nomen licet apud eos latius patuerit, constat tamen ejus quoque præcipuum munus fuisse, jurisdictionem rerum tam civilium, quam criminalium. Quemadmodum vero Collegiorum istorum non uniusmodi ubique ratio: sic Wratislaviæ maxime longe major Scabinorum, quam aliis in Civitatibus, & dignitas est, & potestas. Quare re suo loco.

§. 49.

Opificum Tribuni quid officii habeant?

Habent item in qualibet Civitate & opido singula opificum societates, & contubernia suos primicerios sive decanos, sive tribunos, vulgo *Zunft-oder Zechmeister* / Wratislaviæ *Eltsen*: quorum munus est, haud modo providere, ut, qui cooptantur in tribum, edant prius artificii, simul & probitatis specimen, sed & mutuam inter contribules concordiam procurare, dummodo contubernia illa vel lege, vel consuetudine, vel singulari Principum aut aliorum superiorum privile-

vilegio permiffa fint. Alioquin enim omnia Collegia funt reprobata: ut fi mille vel bis mille conveniant, per fe tamen absque hujusmodi permiffione Collegium approbatum facere, aut præfidem eligere nequeant. Tametsi vero Collegia jurisdictionem proprie sic dictam non habent, habent tamen Magiftralem audientiam, five potestatem cognoscendi de iis, quæ in tabulis cujusque Collegii funt expreffa, vel quæ ad artem, ejusque exercitium fpectant. Qui itaque primariis feu Senioribus collegii jus ex tabula dicentibus non obtemperaverit, multa pecuniaria plecti, aut contumaciæ convictus ad ordinarium loci delatus, pœna graviore in Ordinem redigendus, vocari potest.

§. 50.

Statuta Collegiorum mechanicorum ut fint valida, confirmatione Principis vel Magiftratus indigent.

Statuta Collegiorum valida non funt, nifi à Principe aut Magiftratu loci, cui id juris Princeps conceffit, confirmentur. Et ut maxime non tam fcriptis legibus, quam inveteratis confuetudinibus fefe tueantur: eadem ipfæ tamen rationabiles effe debent, quia valent ut lex; anima autem legis eft ratio.

§. 51.

Confuetudines Collegiorum mechanicorum contra æquum & bonum introductæ.

Apagæ ergo confuetudines iftas, five corruptelas potius! quibus quod ab uno inchoatum & derelictum eft, alter perficere prohibetur: quibus juvenes, pueri juxta ac fenes, ob canem, porcum, felem, vel fimile quod animal interfectum ab opificio excluduntur: quibus ad nudam objectionem, imo meram plerumque calumniam adverfarii, vir bonus, vel plures ex collegio, five is Magifter fit, five difcipulus artis mechanica, privatur poffeffione honoris & officii, invitique ad a-

gendum compellitur, nec non eo usque à beneficio & communione collegii arcetur, donec lis mota finem fuerit sortita: quibus de re sæpe vilissima, magistris interdicitur usui & exercitio famulorum, ne opus accusato faciant, quibus legitimati per subsequens matrimonium, aut ante nonum mensem nati, quasi septimestris partus ex muliercularum auctoritate immaturus sit, à collegii consortio excluduntur: quibus denique publicanorum, chirurgorum, musicorum instrumentalium, linteonum, balneatorum, molitorum, opilionum, Vandalorum, & ex provincia Scotiæ oriundorum liberi in collegia mechanica recipi prohibentur: & si quæ sunt similes, publicis etiam Imperii Recessibus, eo quod contra æquum & bonum sine ulla rationis sequela introductæ censeantur, haud immerito abrogatæ, & ex foro exterminatæ.

§. 52.

Ærarii privati (der Lade) cura ad quos spectet?

Ærarii privati, quod Collegiis permissum est, cura ad primicerios quidem spectat, sed qui rationes quotannis apud Collegas reddunt: nec potestatem adeo habent, pecuniæ in alios usus vertendæ, quam in quos sunt destinatæ. Quibus utique haud scio, an melior excogitari possit, quam qui Wratislaviæ, aliisve etsi per paucis locis receptus; ut nimirum Rectores Collegiorum & annona civili iis prospiciant, ac pro numerum quantitate quotannis rem frumentariam augeant: quo collegæ annona grandescente habeant, unde necessaria sibi vilius comparent.

§. 53.

Communes epulæ & conventus opificum qua ratione admittendi?

Nec improbandæ fortean communes epulæ ex vetustissimo Numæ Pompilii instituto statis diebus præberi solitæ, eo quod

quod negari nequeat, collegarum animos firmitus devinciri: cum ipsis una esse, plenoque confesso ac consensu non consultare tantum, sed convivari etiam licet. Quorum utrumque tamen provide, & ut loquuntur, cum grano salis accipiendum; quippe cum haud raro in ejusmodi conventibus contra Senatum & Optimates pernicioſa coqui consilia, experientia testetur. Ut proinde prudenter faciant eæ Silesiæ Civitates, quæ non sinunt opifices pro libitu instituere conventus, nisi conscio superiore, ac præsentibus uno atque altero delegatis ad hanc rem, ex probæ notæ hominibus. Unde illud consequitur, ut in tanta hominum pravitate nihil opifices machinari, nihil deliberare, nihil denique cogitare ausint, quod recidere in perniciem Magistratus, quod Optimatum vitæ, fortunisque, aut aliter salutis publicæ insidiari ullo modo possit.

§. 54.

Magistratus minorum gentium hic omittuntur.

Mitto reliquas curationes, quæ ad custodiam urbis, ad arma, ad vigilias, & similia pertinent; vicorum, platearumque Magistros, aliosque minorum velut gentium Magistratus; quos referre sigillatim, accuratiusve discutere nimis longum, & extra propositi nostri brevitate foret.

§. 55.

Differentia inter Scultetos simpliciter, & Scultetos hereditarios.

In pagis gens rustica Scultetos habet, qui jure Saxonico *Bauermeister* vocantur: quibus adjuncti aliquot ex aratorum numero Seniores, vel Scabini; idque cum hac differentia, ut alii simpliciter *Sculteti* vocentur, *Scholzen* / alii *Sculteti hereditarii*, *Erbo Scholzen* / eorumque fundus ein *Erbo Gerichte*. Illi pro Dominorum suorum voluntate officio funguntur, & mortuis illis officium Scultetiæ non transit ad ipsorum

rum hæredes, sicut nec vendito ipsorum fundo, emptor statim Scultetus efficitur: hi vero officium Scultetie habent, quamdiu vivunt, transmittuntque illud ad hæredes suos, quomodo & ad singulares successores transit.

§. 56.

Olim Advocati Provinciales jurisdictionem omnem in pagis exercuerunt.

Enimvero fuit tempus, quum in Silesia nomine Ducis vel Regis *Advocati provinciales*, quorum paulo ante facta mentio, jurisdictionem omnem in pagis exercerent, atque adeo Scultetos quoque, qui & assidebant eis, & partes demandatas exequabantur, & ex emolumentis jurisdictionis tertiam partem habebant, den dritten Pfennig / constituerent. Cui quidem rei firmandæ eximie facit Privilegium Joannis Boemie Regis Territorio Novoforensi A.C. M. CCC. XLI datum, ubi sic inter alia legitur: *Ne prædicti Vasalli, feudales, & terrigenæ, ut etiam incolæ & rusticarii prædicti districtus per Advocatos nostros provinciales in pœnis rigidius, quam deceat, graventur, & vexentur; Statuimus, ac pro statuto firmo & perpetuo volumus habere & tenere, haberi & teneri, quod in omnibus & singulis causis ad jurisdictionem dictorum advocatorum nostrorum provincialium pertinentibus non plus, quam quinque solidi pro quavis pœna, exigi & recipi debeant, & adjudicari per iustitarios & scabinos. Cujus pœna tripartita tertia pars Advocato, seu Advocatis Provincialibus, & iterum tertia pars Domino sive Dominis bonorum, ac similiter tertia pars Sculteto sive Scultetis, in quorum judicio dicti provinciales præsidebunt Advocati, debet duntaxat derivari, prout in terra nostra Wratislaviensi consuetudinis est & moris.*

§. 57.

Postea ad Dominos villæ pertinere cœpit.

Posteaquam autem jurisdictio pertinere cœpit ad Dominos

minos villæ, ita ut inibi Advocatus provincialis nullas causas civiles vel criminales quomodolibet judicare posset, tunc non solum ipse Dominus Scultetum constituit, sed & ita fere investivit, ut assignato certo fundo cum tertio pariter denario de judicio proveniente, officium Scultetiæ ad hæredes transire posset.

§. 58.

Scultetorum officio olim pars Jurisdictionis annexa.

Neque verò negari potest, Scultetos olim in pagis circa successiones hæreditarias, aliasque causas civiles & pecuniarias fuisse occupatos, & de ejusmodi negotiis jus dixisse; coramque iis omnes contractus in pagis, tamque coram actis fieri debuisse, & sic officio Scultetiæ partem jurisdictionis annexam fuisse.

§. 59.

Hodie vix umbra quædam Jurisdictionis apud Scultetos manet.

At hodie rusticorum magistri vix quidquam habent de jurisdictione proprium; sed ministri tantum sunt, & quasi præcones & executores eorum, qui jurisdictionem in loco, sive omnimodam, sive inferiorem saltem concessam habent, atque adeo denunciatores sunt malefactorum, rügen das Unge-
rechte bey ihrer Obrigkeit in den Bedingen / zu ordentlichen
Zeiten des Jahres / oder wenn es ihnen auferleget werde:
aut saltem judices pedanei sunt, jurgia duntaxat, & modicas causas discernentes. Quamvis tamen umbra quædam juris-
dictionis apud Scultetos istos maneat: quandoquidem homi-
nes suæ communitatis, qui in aliquo universitatis actu sese in-
honestè gerunt, vel etiam alios, qui indiscipline agunt in ju-
diciis, sine venia ingerendo sese tribunali, vel sine licentia à
bancho recedendo, vel aliter immodestos sese exhibent, mul-
tare possunt in aliquot solidis, aut etiam in una vel altera am-

ccc ccc

phora

phorâ cerevisiæ, nonnunquam etiam plus vel minus pro modo delicti.

Cassari Schifordegberi
 Memoriales Tituli de Jurisdictione,
 quæ olim in Silesia fuit.

Lib. III, ad Fabrum Tractat. XXIX, fol. 429 - 444.

Postquam in jure civili illustrando, hoc quidem in libro satis mihi, superque desudatum est, adeoque multas offensas pro vera Jurisprudentia sustinuisse videor, quare non in rem nostram interesse maxime arbitremur, si in præsentia cedamus sanctissimo Jurisprudentiæ templo, & abdamus nos in intima sapientiæ studia, quò possimus longissimè parvis latebris contenti, tanquam ex aliqua specula prospicere, quæ omnibus partibus hac Germanici orbis terrarum perturbatione impendere videntur, & adversus ea animum confirmare. Sed tamen de medio harum cogitationum cursu patriæ meæ sum voce vocatus, quam inclinatam, & propè jacentem, quantum possum, quantum facio, sublevare debeo. Neque enim videtur aliquid esse injustum, de patria plus esse sollicitum, eo præsertim tempore, cum ejus videamur periculis subvenire. Nam quo in loco & privatum, & publicum apud Silesios meos jus sit, non est, quòd in communibus miseriis pluribus verbis, quàm lacrymis ostendam. Sunt certè ejusmodi, ut si alterutrum necesse sit, audire ea malim, quàm videre. Et tamen, quia in dies singulos magis, magisque intestinum patriæ nostræ malum ingravescit, ut morbi gravitas medicinâ egere videatur, quid est, cur miseri genium patrum defraudantes, compositiones remedium salutarium supprimamus. Illud igitur sanctè testor, atque profiteor, me non nova remedia adhibere velle, sed tantum vetera in usum revocare, quorum vim tantò plus sentiemus, quantò magis in corpore nostro alienato à moribus antiquis, dolore tactus expresserit. Cum enim veterem nostram Rempublicam sequimur, eam statim subducere possumus rationem, ut appareat super omnibus negotiis melius atque rectius olim provisum fuisse in Silesia. Cujus quidem antiquæ consuetudinis monumenta quædam in lucem jam proferre decrevi, ita ut hic Tractatus sibi vindicet ea, quæ ex jure privato visum est pro tempore jam delibare; sequenti autem tractatui cedamus illud caput nobilissimum, quod de jure publico quotidiano eslagitatus convitio emittere cogor. Tu autem, carissima patria, sic hæc accipies, ut sive probabuntur tibi, sive non probabuntur,

buntur, ab optimo certè animo, ac deditissimo tibi, & cogitata, & scripta esse iudices.

Quæstio I.

Verum esse sententiam, quod merum veniat imperium in simplici jurisdictionia concessione, quæ tamen in Germania non est recepta. In Silesia omnem Jurisdictionem olim penes Principes fuisse, unde ipsorum jus Ducale & Regium. De Advocato Hereditario & Provinciali; quale eorum fuerit officium? Error Cromeri castigatur.

Dum verò de Jurisdictione quædam adnotare volo, occurrit, quòd largiter interfit in Silesia nostra circa illius concessionem. Atque ut omittam, quæ in hoc juris capite in Gallia, Hispania, vel Italia sint recepta, non quòd ea diligentiam nostram fugiant, sed quòd jam iis esse debeam contentus, quæ in Germanicum orbem, quem circumscribere hic animus est, incident. Quæ itaque juris controversia exercuit Pragmaticos nostros, an nimirum concessa simpliciter jurisdictione, merum etiam imperium contineatur? in qua ut verum dicam, omnia secundum veram juris rationem examinantes, facilè imus in illas partes, quibus persuasum est, venire merum imperium in simplici jurisdictionis concessione. Cujus quidem sententiæ rationes multas adferri video à Menochio *lib. 3. præsumpt. 97, n. 15 & seqq.* Wesembecio *conf. 95, n. 18, & seqq.* Fachinæo *contr. jur. lib. 7, c. 69, & lib. 13, c. 19.* ut omittam auctoritatem Dd. quos in unum cumulum congerendo sententiam istam communem esse hoc amplius adnotant Paurmeister *de jurisdictione lib. 1, c. 29, n. 14.* Bocerius *de jurisdic. c. 8, n. 7 & seqq.* Quæ verò hujus rei ratio sit propria, pauci observârunt, cum tamen non alia sit, quàm quòd merum imperium magistratus jure hodie competat, Vacca *ad l. illicitas, §. qui universas ff. de officio præsidis.* Cujacius *ad d. l. 2. §. deinde cum aurium,* in verbo *Consulibus ff. de orig. juris.* Wesembecius *conf. 95, n. 18.* Cabotius *Var. disp. lib. 2, c. 7.* Bocerius *de jurisdic. c. 8, n. 8.* Doctor Marta *de jurisdic. inter judic. Ecclesiæ & secul. p. 1, 36, n. 25.* Caterùm etsi non desint, qui in Germania nostra custodiendum esse dicant, ut si cui in castro simpliciter concessa sit jurisdictione, hoc est, ut linguâ nostrâ Germanicâ utar: Wann einem über ein Dorff die Gerichte verliehen werden/ oder wann etuer befehnet wird mit den Gerichten des Fleckens N. quòd nimirum hoc casu per verbum jurisdictionis *Gerichte* supremum quoque judicium, hoc est merum imperium concessum esse videatur. Schra-

derus *conf. 18, inter conf. Borch.* Weseembecius *conf. 95, n. 18 & seqq.* Rosenthal, *de feudis c. 5, concl. 7, in gl. sub lit. A.* Attamen extiterunt alii, qui non immerito contradicant, quibus etiam Germaniæ usus suffragari videtur, inter eos Knichen *de jure territor. c. 1. n. 244. cum seqq. & exactius de vestitur. paction. p. 2, c. 1, n. 99 & seqq.* Quod quidem in Silesia nostra aliter servari, nemo ibit inficias, qui modò veteres investituras diligenter inspexerit. Cùm enim in Silesia nostra penes veteres Principes, & exinde Reges omnis jurisdictio esset, tam in villis, quam in civitatibus & oppidis suam etiam constituerunt judicem, qui causas tam civiles, quam criminales determinabat. Hunc verò judicem vetera monumenta, quæ selecta & edecumata in tomos meos redigere soleo, appellant Advocatum, ita ut alius sit advocatus, qui in civitatibus & oppidis jurisditionem omnem exercuerit, alius verò, qui in villis munus hoc executus fuerit; illum advocatum monumenta Silesiæ vocant Hereditarium, in literis Germanicis *Erbvogt* / hodie *Stadrvogt* / unde Advocatia hereditaria *Erbvogtey*; hunc verò Provinciale *Landvogt* / qui nostris moribus in Silesia penè ab usu recessit, unde etiam nominatur Advocatia Provincialis *Landvogtey*. Horum igitur advocatorum illud erat officium, ut jus Ducale & Regium tam in civitatibus, quam in villis defenderent, ibique civiles & criminales causas judicarent. De civitatibus probat inter alia Privilegium Henrici Sexti Ducis Silesiæ, & Domini Wratislaviensis A. C. 1281, ubi hæc leguntur verba: *Ita quod pradieli nostri con-*
si, & cives, possent esse ab aggravatione indebita perpetuò liberi & soluti,
scirent in futuro, qualia jura ipse prafatus advocatus, quicumque esset,
deberet habere pariter, & tenere. Unde volumus, ut quicumque se trahit,
vel traxerit ad judicium nostra curia, quòd advocatus sape dictus nihil de-
beat habere in illa causa, nisi quantum ipsum contingit in perceptione tri-
ginz solidorum. Præterea volumus, ut quicumque nostram emerit advo-
catiam, seu à nobis habuerit, non gravet aliquem pro quacunque causa, qua
ad collum, vel ad manum se extendit, ultra decem marcas usualis ponderis
& moneta, &c. Illustre hoc est antiquitatis monumentum, ex quo doce-
 mur, tam civilem, quam criminalem jurisditionem pertinuisse ad heredi-
 tarium advocatum, quod etiam confirmare potest Privilegium civitati
 Svidnicensi à Ducissa Agneta 1371 tributum, in quo similiter civitati Svidni-
 censo concessa fuit advocatia hereditaria. Quod verò attinet ad villas, de
 iis magna est copia instrumentorum, ex quibus evidenter constat, Principes,
 & veteres Silesiæ Reges, in omnibus villis per Advocatos provinciales
 tam

tam jurisdictionem criminalem, quam civilem expediisse. Sic in quadam investitura A. C. 1292 Henricus Dux Silesiæ, Dominus Wratislaviæ, his verbis utitur: *quæcumq; ad Principis examen pertinere videbuntur, sic ut nihil penitus ad easdem villas princeps habere debebit, sed & ad ipsum, & ad suos heredem titulo proprietatis pleno jure, & honore vult esse devolutas, neque ullus judicum Principis in jam dictis villis aliquid judicare audeat.* In alia vero investitura Carolus IV Rex Bohemiæ, & supremus Dux Silesiæ A. C. 1348 concedit Alexio Stillo Allodium Cornelianum, cum supremo & inferiori judiciis, sic quod non liceat alicui judicum provincialium ibidem causas civiles vel criminales quomodolibet judicare, cum omnibus juribus & dominiis, nullo penitus excepto. Eodem modo in investitura de A. C. 1326 legitur: *Omnino libera & absoluta, ita quod nullus advocatus, sed judicum Provincialium, quidquam ibi judicare habeat.* In alia item investitura ejusdem anni hæc verba reperiuntur: *Plenam & omnimodam libertatem, ab omni jure, & dominio Ducem contingentibus, sic quod nullus provincialium judicum Ducis, ratione judicii deinceps ibi quoque agere habeat.* In eundem censum est referenda transactio quædam in Ducatu Svidnicensi & Jauraviensi, confirmata à Ferdinando Cæsare divæ recordationis A. C. 1546, in quo Advocatia provincialis, & judicia suprema, secundum stylum antiquum conjunguntur hæc verborum formâ: *Derogestalt / was sie dieselbige Adels-Personen / oder die von Städten solcher angemasten Landvogtey / oder Ober-Gerichte haben / mit Kayszerlichen / Königlichen / oder alten Fürstlichen Briefen belegen und darthun wollen.* Ex quibus plusquam manifestum est id, quod diximus in universum de officio Advocati provincialis & hereditarii. Simul & hinc intelligimus, penes veteres Silesiæ Principes & Reges omnem jurisdictionem fuisse, quæ in monumentis nostris nominatur jus Ducale & Regium. Ejus rei testem do investituram de anno C. 1347, in qua Boleslaus Dux Lignicensis & Bregensis necessitate urgente, habito cum Senioribus suis consilio, omnia jura sua Ducalia, suprema & infima, resignavit cum exactionibus, nominatim super quolibet manso censuali, unum fertonem grossorum in festo Walpurgis, & alterum in festo Michaelis cum collectis super villa Corneliiana districtus Olaviensis. Unde frequentissimè sunt istæ clausulæ in nostris investitoris: *Cum omni jure suo Ducali, infimo & supremo, vel parvo & magno, item cum omni jure suo Regio, vel salvo jure Regio, aut excepto jure Ducali.* Sic de anno C. 1337 resignavit Titius juxta literas Ducis Glogoviæ vil-

Iam Sempronianam Mævio in feudum hereditarium, *salvo jure Regio: & in alia de anno C. 1310, cum omni jure, excepto jure supremo, quod Ducali curia specialiter reservamus.* Enimvero mirum videri non debet, quod adnotaverim, in Silesia nostra jurisdictionem tam civilem, quam criminalem olim apud Principes & Reges fuisse, qui per Officiales suos, advocatos nimirum hereditarios & provinciales, id muneris exequabantur. Nam similiter olim in vicina Germania nostra Advocati exercuerunt tam civilem, quam criminalem jurisdictionem, ut latè persequitur Andreas Knichen *de jure Territorii c. 4, sub tit. de Vogteia n. 305.* Et notum est, olim Imperatores jurisdictionem omnem per Præfatos Imperiales, vulgo *Reichs-Vögte*/ explicare solitos fuisse, de quibus tractant Munsterus *in Helvetia*, Simlerus, & Stumpfius *de Rep. Helvetiorum*, & latissime omnium Knichen *in loco superscripto.* Dahero ein schöner Spruch vorhanden ist in Königes Wladislai Privilegio, über die Landvogtey der Stadt Schweidnitz gegeben de anno 1504, der also lautet: Dann alle Ober-Gerichte in allen unsern Reichen und Länden / alleine uns zuständig seyn / wo die aus rechtem Grund nicht vorgeben seyn / und mit Siegel und Brief bewähret ist. Illud vero non est prætermittendum, harum rerum ignoratione hallucinarum esse Cromerum, *Polonia, sive de seu & moribus ejus, secundo lib. fol. m. 106, in corpore historia Polonica*, qui advocatum hereditarium eundem esse putat, qui olim, & hodie in pagis & villis *Scultetus* vocabatur, de cujus persona singularia quædam habeo annotamenta, quæ in hunc tractatum ordine conjicere volui.

Quæstio II.

Advocato hereditario judicii locum fuisse curiam Principis; Provinciales autem in Scultetorum judicio sedisse, immò præsedisse. De emolumentis Jurisdictionis, quæ hujusmodi Advocati perceperunt. De prandio, quod Scultetus paravit advocato provinciali. Vestigia advocati provincialis moribus nostris persequuntur. De judicio Pagano Dreyding. De prandio in illo apponendo. De pecunia pro prandio solvenda, & Effegelder.

Nunc videamus, quid in Silesia nostra interfuerit inter advocatum Hereditarium, & Provinciale, quæque ex ipsorum administratione officii ad ipsos pertinuerit. Inprimis illud observandum est, advocato hereditario non alium fuisse judicii locum, quam curiam Principis in civitate aliqua. Sic in privilegio civitatis Wratislaviensis, quod paulo supra

pra citavimus, hæc verba sunt: *Unde volumus, ut quicumque se intibit, vel traxerit ad iudicium curia nostra, quod advocatus nihil debeat habere.* Ex diverso autem advocatus provincialis non alium iudicii locum habebat, quam in quo Scultetus esset. Cujus rei illustrandæ gratiâ adfero, quod in Privilegio Regis Joannis, dato districtui Noviforensi anno C. 1341, & postea confirmato à Rege Wenceslao anno C. 1408, in hunc modum legitur: *Sintuimus, ac pro statuto firmo & perpetuo volumus habere, & tenere, haberi, & teneri, quod in omnibus & singulis causis, ad jurisditionem dictorum advocatorum nostrorum Provincialium pertinentibus, non plus quàm quinque solidi pro quavis pœna exigi, & recipi debeant, & adjudicari per Judiciarios & Scabinos.* Cujus pœna tripartita tertia pars Sculteto, sive Scultetis, in quorum iudicio dicti Provinciales præsidebant advocati, debet duntaxat derivari. Obiter vero hic admoneo, quod deinceps plenius est persequendum, ipsum Scultetum fuisse in quolibet pago constitutum ab advocato Provinciali, quod eo pertinet, ne quis existimet iudicium Scultetiæ non fuisse subiectum iudicio provinciali. Sic in alia investitura de anno Christi 1343 hæc leguntur: *Titius demonstravit ipsum Advocatum provincialem nullam inibi habere præsidendi jurisdictionem, potestatem vel auctoritatem judicandi, nec recordari posse, quod aliquis provincialium advocatorum ad dictam villam veniret, causa præsidendi iudicio, tempore ullo unquam.* Deinde notandum est, ex emolumentis jurisdictionis, quam exercuit advocatus hereditarius, quædam percepisse advocatum provincialem, non autem è contrario ex emolumentis jurisdictionis, quam exercuit advocatus provincialis, aliquid percepisse advocatum hereditarium. Hoc probat privilegium civitatis Wratislaviensis de advocatia hereditaria sæpius jam à nobis citatum, ubi hæc verba leguntur: *De quibus advocatus provincialis tollet duas tantum partes, advocatus siquidem hereditarius tantum suam partem tertiam tollet.* Hoc amplius observandum est, advocatiam provincialem semper majoris dignitatis fuisse, quàm hereditariam, adeoque cum onere majore plus honoris habuisse. Qua de causa & majora emolumenta percepit, cum regulariter advocatus provincialis duas partes habuerit, tertia parte ad Scultetum pertinente: Sic in privilegio quodam de advocatia provinciali in nova civitate Wratislaviæ anno C. 1321. *De nostra speciali gratia dedimus advocatiam provincialem, seu iudicium provinciale, hoc est, duos denarios, qui nos in iudicio provinciali contingunt, in nova civitate prope muros civitatis* *Wratis-*

Wratlaviensis. Quomodo similiter legitur: *Quoties advocatus provincialis præsideret in iudicio, toties ipsi à Sculteto prandium apponi debuisset, quod vel ipse solus parabat, vel universitas villa in illud symbola conferebat; cuius rei documenta, cum de Sculteto agam, non præteream.* Enimvero etsi hodie officium advocati provincialis in usu esse desierit, atamen monumenta quædam veteris consuetudinis vel inde observare licet, quod nimirum, ubi dominus villæ non habet iudicium supremum, in iis casibus, quæ pertinent ad collum, & manum, ut antiqua instrumenta loquuntur, non possit ille iudicare, nec solus iudicio præsidere *Dns Dreyding halten* / cum potius utriusque præsentia, & ejus, qui dominus villæ est, & ejus, ad quem pertinet, iudicium supremum, *die Ober-Gerichte* / constitutur. Quodsi vero in villa quadam nec Dominus iudicium supremum, nec alius privatus habeat, eo in casu hodie in Ducatibus hereditariis, qui non alium superiorem recognoscunt, quam Regem Bohemæ, cognitio pertinet ad Capitaneum uniuscujusque Ducatus, qui per officiales suos rem ad exitum deducit. In cæteris autem Ducatibus, qui adhuc à Principibus reguntur, *die ihre Fürstl. Landes-Obrig-keit haben* / cognitio devolvitur ad Principem ipsum, qui per suos Consiliarios, quid opus factu sit, dispicere solet. Ad easdem origines est referendum, quod cum iudicium exercetur, *wann Dreyding gehalten wird* / teneatur Scultetus vel prandium conficere, aut pro eo certam pecuniam solvere, vulgo *die Pfegelder*. Sicuti quod alicubi receptum est, ut partes conferat universitas villæ ad prandium huiusmodi conficiendum. Simul & hinc intelligimus originationem iudicii Pagani *des Dreydinges* / quod antiqua instrumenta evolventi non obscure inde derivatum esse apparet, ex quo cognoscimus olim ad constituendum huiusmodi iudicium tres partes fuisse requisitas. Primarum partium erat advocatus provincialis, qui in iudicio præsidere dicebatur. Secundarum partium erat Scultetus, qui ab advocatione provinciali constituebatur, cuius minister intelligebatur; tertiarum vero partium erat Dominus villæ, in cuius pago iudicium exercebatur, qui iudicio tantum adfidebat. Pari ratione emolumenta jurisdictionis, quam exercebat advocatus Provincialis in villis, in tres partes distribuebantur, sicut advocatus provincialis, Scultetus, & Dominus villæ in percipiendis huiusmodi fructibus concurrerent, & quilibet eorum tertium donarium ferret. Merito igitur huiusmodi iudicium vocatum est *Dreyding* / cum in eo tres personæ adfiderent, emolumentaque omnia in tres partes distribuerentur.

Quæstio III.

Quomodo Principes & Reges Silesia olim privatis jurisdictionem concesserint? Aliquando illam ex mera gratia concessam, aliquando venditam, & de pretio, quo olim jurisdictionem estimarunt Principes. In eo temporum & morum vices notata. Nonnunquam Jurisdictionem oppignoratam fuisse. Venditionem frequenter factam fuisse cum pacto reemendi. De formula, & clausula, qua olim Jurisdictio concedebatur. De clausula istius interpretatione, cum omni vel pleno jure & dominio. Num per eam intelligi possit concessum esse supremum judicium, die Ober-Gerichte. Singularia annotamenta de castro Großburg / Jure communi etiam venire merum imperium, castro concessio cum omni jure. Præjudicia, qua in Silesia circa hanc rem facta sunt, adnotantur.

Hactenus docuimus omnem jurisdictionem olim penes Principes & Reges fuisse, quam illi per advocatos suos in Silesia administraverint; proximum est, ut videamus, quomodo iidem Principes, & Reges Silesiæ concesserint Dominis villæ, aut aliis privatis jurisdictionem, & quæ fuerit hujus concessionis forma & effectus. Illud vero vulgatum est, quod nonnunquam ex speciali gratia Dominis, & possessoribus villarum, aut aliis privatis jurisdictionem concesserint; sæpius vero pecunia quadam accepta jurisdictionem Dominis villarum resignarunt. Sic in supra citata investitura de Anno Christi 1347 Boleslaus Dux Lignicensis & Brigenfis necessitate urgente, habito cum Senioribus suis consilio, omnia jura sua Ducalia, suprema & infima, cum exactionibus, nominatim super quolibet manso censuali unum fertonem grossorum in festo Walpurgis, & alterum in festo Michaelis, cum collectis super villa Corneliana districtus Olaviensis, consensu Dominorum hereditariorum ejus villæ, resignavit Mævio, & conjugi ejus, heredibus ipsorum, utriusque sexus, hereditarie transferens in jurisdictionem Caroli Regis Bohemiæ, & Ducatus Wratislaviensis, servata reemptionis potestate Duci, & successoribus, pro quinquaginta maris. Etsi plures investituras adscribere liberet, utique deprehenderemus exiguo fere pretio Principes jura sua Ducalia vendidisse. Nam exempli gratia, quinquaginta istæ marcæ, quibus Princeps Lignicensis jura sua Ducalia in villa Corneliana redimere vult, cum tamen simul, instar accessionis, quoque cederet certos census, efficiunt secundum hodiernam æstimationem sexaginta sex aureos Rhenanos, & quadraginta crucigeros. Quotiescunque enim in veteribus instrumen-

tis simpliciter ponitur marca, ea semper accipienda est pro octuaginta crucigeris hodiernæ monetæ, ut demonstratum habeo in tract. *de extrinseca, & intrinseca bonitate veteris monetæ in Silesia*, quem cum aliis, si non tineis & blattis, at sacro igni devovendum, publicæ ingratitude nis ergo censeo. Sed posset hæc summa major videri, quam quæ cadere potuerit in superiorum temporum angustias. Quale igitur illud esse censemus? quod Henricus Dux Silesiæ, & Dominus Wratislaviensis, jus suum in quadam villa pro uno equo Domino villæ cesserit Anno Christi 1419. Verba investituræ hæc sunt, si rerum summas sequimur: *Henricus Dux dat Mavio, & uterinis ipsius, loco pretii pro equo spadone, omne jus suum, judicio supremo duntaxat excepto, in villa Cornelianiana ad reemendum pro nonaginta marcis.* Non certe tam vili pretio Reges Bohemiæ, ad quos postea pervenit Silesia, jura regia æstimarunt, cum antiquitus concessio jurisdictionis magno constaret, nec facile licitatore admitteret. Hodie vero, prout temporum & morum vices vertuntur, Reges Bohemiæ, adeoque Principes Silesiæ, multum certe de æstimatione jurium suorum remisisse videntur. Hæc de venditione jurium Ducatum, & Regionum; paucis nunc dicendum est de eorundem oppignoratione. In veteri quadam matricula hæc legi: *Serenissimus Dominus, Joannes Rex Bohemia, obligat pecuniam monetalem, una cum supremo jure, pro centum marcis Polonicalibus, ita ut dum ipsi Domino, aut suis successoribus de eisdem centum marcis, quota competens secundum numerum marcarum dictæ pecunia monetalis perveniat, ex tunc ipsa monetalis pecunia ad fiscum Ducatus revertatur.* Et in alia matricula observavi ita scriptum esse: *Incola fundi Cornelianiani se liberant à Mavio ab hypotheca Regia, quam ipse habuit pro 37 marcis grossorum Pragensium numeri Polonici, & revertuntur ad Cameram Regiam, accepta pro redemptione sexennali libertate.* Sic in Ducatu Suidnicensi & Jauricensi omnia fere Jura Ducalia fuerunt oppignorata Civitatibus; unde Wladislaus Rex Privilegium dedit Nobilibus Anno Christi 1515, ut illa possint reluere, & sibi acquirere, reservata Regi potestate reemendi. Caterum, quæ fuerit apud veteres Principes & Reges in Silesia formula, cum jurisdictionem concedere vellent Dominis prædiorum, operæ pretium est dispicere. Invenio autem clausulam istam usu fuisse receptam, ut Dux vel Rex concederet alicui villam, *cum omni vel pleno jure & dominio.* Qua de causa factum est, ut super hujusmodi clausulæ interpretatione, ignoratione juris veteris, frequentissimæ oriantur controversiæ. In qua quidem quæstione

non solum adnotare paratus sum, quæ mihi monumenta vetera suppeditant, verum etiam, quid tandem rescripto summi Principis receptum fuit. Ergo dubitatum fuit, quam interpretationem recipiat ista clausula, *cum omni vel pleno jure & dominio*; quandoquidem aliis placuit in hujusmodi clausula non comprehendi supremum judicium, *dic Ober-Gerichte*. Sed interpretationem istam vetera monumenta prorsus respiciunt, in quibus observare licet, quotiescunque Rex, vel Princeps, villam cum omni vel pleno jure & dominio alicui concesserit, non sibi nominatim reservato supremo judicio, toties quoque in generali ista concessione supremum judicium comprehendere ipsum voluisse. Nam si jura suprema in concessione hujusmodi comprehensa esse nolebant, omnino illa specialiter sibi reservarunt, quæ quidem concessiones modo pluribus, modo paucioribus verbis conceptæ sunt. Cujusmodi concessionum formulas hic delibare visum est, quomodo in quibusdam investituris simpliciter legitur, *cum omni jure & dominio*, aut *cum omni jure*, aut *libertate*, vel *cum pleno dominio*; aut *cum omni jure & honore*; item *pleno jure & honore*. In aliis vero ita exprimitur: *cum omni jure & pleno dominio nullo penitus reservato, excepto, vel nihil excluso*. Nonnunquam vero plenius & planius in antiquis investituris ita legimus, *cum omni jure & dominio, jure supremo & infimo*; vel *omnia & singula jura, parva & magna, nihil penitus excipiendo*. Item *omne dominium, & jus tam infimum quam supremum*, vel *cum omni jure & dominio, judicis supremis & infimis*. Aut conjunctim in hunc modum: *omnia sua jura, parva & magna, judicia infima & superiora, cum omnibus ad ea pertinentibus*. Alibi vero hæc formula occurrit: *cum omni & pleno jure*, ut nullus advocatorum provincialium ibi quoque judicare habeat. Item, omnino libera & soluta, ita quod nullus advocatus, seu judicum provincialium quidquam ibi judicare habeant. In alia item legitur, *plenam & omnimodam libertatem, ab omni jure & dominio Ducem contingentibus, sic quod nullus provincialium judicum Ducis, ratione judicii deinceps ibi quoque agere habeat*. Sic etiam eadem clausula usus est & Dux Henricus in illis literis, in quibus advocatiam provincialem in districtum Jauraviensem transtulit. Verba sunt hujusmodi: *Exceptis tantum villis, quas ante hanc venditionem nostram feudalibus nostris contulimus, pleno dominio atque jure*. Plenissima vero omnium illa formula: *Cum omnibus & singulis censibus, juribus, jurisdictionibus, cum pleno dominio, & omnibus juribus Regalibus & Ducalibus, supremis ac infimis, amputatio-*

num caput, manuum, nihil penitus sibi, aut successoribus, juris & domini reservando. Quomodo concepta est investitura castri Großburg/das Halt Großburg Anno Christi 1347; qui pagus in media Silesia situs pertinet ad Episcopum Lubussensem, cui ille à Duce Henrico Barbato anno Christi 1234 donatus fuit. Cromeri verba de rebus Polonorum lib. 8 hac sunt: *Quin & in Silesia Borcum oppidum, & territorium, & in majore Polonia postea Cazimiriam, cum quatuordecim pagis atque decimis eidem Episcopo donavit.* Unde cum hodie Episcopatus Lubussensis, Lebus/pertineat ad Illustrissimos Marchiones Brandenburgenses, possessores Borci oppidi, tam quoad leges Silesiæ, quam quoad contributiones se voluerunt eximere. Cum enim controversia de illo castro patrum nostrorum memoria incideret, utrum nimirum illud subjectum esset legibus Saxonis, & iis, quæ in Silesia receptæ sunt, an vero legibus Marchicis, uti deberet? Priorem sententiam defendit Thomingius *decif. 41 per totum*, secundum quam etiam pronuntiatum fuit, & quæ etiam hodie obtinet; posteriorem vero latissime conatus est defendere Schraderus, nominatim super hoc negotio edito consilio, quod consilium hodie reperitur inter consilia Schraderi lib. 1. eoque pertinent, quæ ipse pertractavit in *trakt. feudali p. 9. pr. 2. sect. 3. n. 152 usque ad n. 168*. Sic ejusdem pagi possessores eximere voluerunt se a contributionibus in Silesia, sed conatu irrito, ut planum facere possum ex decreto Principum, & Statuum Silesiæ Anno 1578, quo tempore possessores istius castri repulsam passi sunt, neque se subducere potuerunt contributionibus. Sed ut in viam redeam, plenissimæ hujus formulæ aliud exemplum legitur in investitura de Anno Christi 1348. ubi Carolus Rex concedit Alexio Allodium Sempronianum, cum supremo & inferiori judiciis, sic quod non liceat alicui judicium provincialium ibidem causas civiles & criminales quomodolibet judicare, & cum omnibus juribus & dominiis nullo penitus excepto. Hactenus docuimus ex ipsis formulis propositis, veteres Principes & Reges Silesiæ in usu habuisse, ut suprema & infima judicia concessisse intelligerentur, quoties generaliter nihil sibi reservantes, omnia sua jura possessoribus villarum concederent. Quam sententiam etiam de jure communi volunt defendere, cum omnium fere concessu concedatur, venire merum imperium castro concessio, cum omnibus juribus, idque ex Germanis nostris strenue adferunt Knichen *de pællia vestitur. p. 2. c. 1. n. 51. 52 & 53.* Welschbecius *consil. 95. n. 31. in fin.* Mynfingerus *respons. 3. decad. 13. n. 126. & seqq.* Vult & jus de feudis Lib. 1. c. 5. n. 5. Pau-

meister de jurisdictione Lib. I. c. 11. n. 20. ad fin. & c. 29. n. 13. Matthias Stephanus de jurisdic. c. 8. n. 11. & seqq. Idque adeo in Silesia nostra obtinuit, ut sæpius jam sit responsum, quotiescunque in investituris legitur illa clausula: *cum omni jure & dominio*, toties etiam venire suprema & infima judicia. In quam rem habeo celebre consilium Commissariorum Cæsareorum, qui deputati fuerunt ad visitationem Cancellariæ Wratislaviensis Anno Christi 1532, ut etiam Senatorum Wratislaviensium de Anno C. 1581. Quomodo etiam Imperator noster Rudolphus singulariter rescripsit, daß unter den Worten *omni jure & dominio* auch die Ober-Gerichte begriffen werden. Extat penes me Rescriptum de pago Marschwitz Anno 1587. Idemque Imperator noster secutus est in pago Galowitz und Wiltschau / quoniam illarum villarum investituræ non aliis verbis conceptæ sunt, quam iis, *cum omni jure & dominio*. Eadem forma percussa est celebris investitura Monasterii Leubensis, in qua Boleslaus Silesiæ Dux, idemque fundator hujus Cœnobii his verbis utitur, cum Monasterio omnia jura suprema & infima concedere vult; ait enim *cum omni meo jure Ducali, cum omni dominio, cum omni libertate, cum omni judicio manus & capitis Abbati & Conventui Leubensi trado, confero & resigno.*

Quæstio IV.

De reservatione, quam Principes nostri & generaliter & specialiter apposuerunt in concessione Jurisdictionis. Quis fuerit effectus hujus reservationis. Quæ probatio olim requisita fuit ad hoc, ut constaret jurisdictionem fuisse concessam? Veteres mores explicati de juramento cum tribus conjuratoribus præstito; in legibus Longobardorum & Alemannorum Sacramentales dicti.

Sequitur jam videre de iis, quæ reservarunt Principes, & Reges Silesiæ, cum jura sua Ducalia & Regia concederent. Et observandum est in universum, quod jam diximus, quandocunque Principes & Reges Silesiæ non volebant concedere jura suprema, tum semper in concessione facta illis verbis, *cum omni jure*, sibi jus supremum reservasse, ita tamen ut aliquando generaliter reservaverint sibi jus supremum, hoc est Ducale & Regium, aliquando vero certos tantum casus reservaverint. Exempla generalis reservationis hæc adfero: *Cum omni jure, excepto jure supremo, quod Ducali Curia specialiter reservamus.* In investitura de anno 1310 & in alia de anno 1330: *cum omni jure, præter jus Ducale superius; item*

de anno 1318: cum pleno dominio, & omni libertate, judicio superiori specialiter excluso. Specialis reservationis hæ sunt formulæ: cum omni jure & pleno dominio, nullo penitus excluso, præterquam jure supremo ad collum & manus se extendente, quod pro nobis & successoribus nostris specialiter reservamus. De Anno 1333. & de Anno 1304. Alibi autem de Anno C. 1359 hæc verba adnotavi: cum proprietate, dominio ac universis & singulis juribus, majore judicio, quod ad personam & manus afficit, dumtaxat excepto, quod nobis heredibus & successoribus nostris competet. Aliter vero ita legimus in investitura de Anno Christi 1345: Nihil juris, aut domini excepto, nisi quod in villa prædicta advocatus provincialis super caput, manus & nasum jurisdictionem habeat. Cæterum hæc adnotatio eo pertinet, ut sciamus specialem reservationem non esse ejus effectus, ut reliqua non intelligantur in concessionem venisse, quæcunque pertinent ad suprema jura, cum e contrario generalis reservatio omnia excludat, id quod bene observavit Knichen de pact. investiturar. p. 2. c. 1. n. 113 & 114. Paurmeister de jurisdic. Lib. I. c. 11. n. 20. vers. cum igitur, quando ex generali definitione. Menochius Lib. 3. præsumpt. 97. n. 35. Rosenthal de feudis c. 5. concl. 7. in gl. l. d. Hæc de concessione, eidemque adnexa reservatione jurisdictionis in Silesia docuimus; tempestivum est, ut etiam de jurisdictionis probatione quædam adnotemus. Et invenio apud veteres nostros fuisse receptum non tantum in Ducatu Wratislaviensi, verum etiam in aliis Ducatibus, ut dominus alicujus villæ, qui contendebat sibi competere jura suprema & infima, cum tribus conjuratoribus juramentum præstaret, quod nimirum jura hujusmodi ad ipsum pertinerent. Conjuratores vero debuerunt esse ejusdem conditionis cum ipso, non distincte quidem nobiles, sed tamen feudales, & ditionarii ejusdem Principis, quomodo etiam non alio in loco juramentum depositum fuit, quam in judicio curiæ bannito, coram feudalibus & Justitiariis Ducis, vel Regis. Quo probationis genere locus fuit, non solum cum incendio suborto Domini villarum instrumenta & investituras suas consumptas viderent, aut alio quocunque fortuito casu deperditas, verum etiam, quotiescunque ipsis alia probatio deficeret. Id quod manifestum sit ex illustri exemplo, quod adnotatum reperio sub annum Domini 1343 in hunc modum: Nos Henricus de Stertz, Capitaneus, recognoscimus, quod ad nostram, & virorum honorabilium dominorum Consulum civitatis Wratislaviensis presentium, accedentes providi viri Petzko Bavarus, Hanko Eudofin, generi Dominici Pellificis, nobis exponebant, conquerentes Privilegia eo-

rum omnia, antiqua & nova, habitata, & confecta super villa Woinowitz sive Zyredalnuncupata, nuper immenso, quod anno praterito in festo Regationum, quasi totam funditus dictam civitatem obruisse, & delevisse noscitur, succendio fore combusta penitus, & consumpta, & ne ab Justitiariis, advocatis provincialibus, & iudicibus aliis, propter dictorum privilegiorum carentiam, dispendium, gravamen, vel offensam in iuribus eorum, & dominiis, quae in dicta villa se habuisse, & habere adstruxerunt, patiantur; ad lucidius demonstranda eadem, & probanda coram nobis, & dictis Dominis consulis, volentes prosequi iustitiam, & jus suum, tanquam ipsis per Vasallos & Pheodales Wratislavienses pro iure sic demonstrari ad iudicatum esset, & sententionatum, viros idoneos Henningum Ome, Albertum Schrolle, & Henricum Westfall, terrigenas Wratislavienses, vicinos suos in testes fide dignos produxerunt super eo. Qui requisiti à nobis de veritate dicenda, per iuramentum & fidem, qua Domino nostro Regi Bohemiae sunt adstricti, perhibuerunt testimonium suum singulariter in haec verba:

Putat Henricus Westfall, tanquam Senior, confitendo referebat, quod tempore iuventutis suae audisset, legi Privilegium Ducis Henrici Probi, continens, sive narrans, quod idem Dux villam suam Woinowitz supra dictam omni iure suo & dominio, quibus ipsam tenuit, Thiloni & Bertholdo de Cindalo vendidisset, & donasset.

Prædicti autem duo, Henningus Ome & Albertus Schrolle, ad hæc etiam asseriebant, quod tempore elapso, pro quodam casu advocato provinciali volente suam in prædicta villa iurisdictionem exercere, Fridermannus de Schweidnitz, tunc temporis dominus dictæ villæ, demonstraverit ipsum Provinciale Advocatum nullam inibi habere præsidendi iurisdictionem, potestatem, vel auctoritatem iudicandi, nec recordari possent, quod aliquis Advocatorum provincialium ad dictam villam veniret, causa præsidendi iudicio, tempore ullo unquam. Et quod etiam præscripti Petsko Bavarus, Hancko Budosin, Generi, Hancko & Dominicus filii Dominici, ipsam villam modo simili liberam ab omni dominorum servitio adepti, omnibus & singulis iuribus, dominiis, collectionibus, Talliis, pecunialibus, & Annonalibus, & pecuniis monetaliibus, censibus, & iudiciis infimis & supremis, nihil dominiis, sive juris excepto, possedissent, obtinissent, possiderent, & haberent. In alia investitura de Anno 1351 hæc leguntur: Pro ut hoc Joannes Styllæ coram Capitaneo, & feudalibus regiis, & Justitiariis in iudicio Curia regio bannito met-tertius suis paribus, & Ditionariis, suo iuramento juxta juris & terræ consuetudinem à regali celsitudine factam obti-

obtinuit. Quam quidem probationis formam eo libentius hic adscribere volui, postea quam illa aurem vellicat, & admonet, veterum Silesiorum prudentiam nullatenus cum supercilio horum temporum, & cerebrino jure esse comparandam. Hoc enim profectum est ex antiquissimis moribus Alemannorum, & Longobardorum, unde etiam in jure feudali de hujusmodi Conjuratoribus, qui *Sacramentales* nominabantur, sit mentio *Lib. 2. feudorum tit. 4. §. 2. & tit. 26. & lib. 2. tit. 33. §. 2.* Ad leges Longobardorum *tit. 41.* Alemannorum *tit. 6.* Rosenthal *de feudis c. 12. concl. 14. n. 70. & seqq.* Eundem quoque fontem habet, quod Ferdinandus, divæ recordationis Imperator, Anno 1546 statuit in recessu Commisarij suorum à se confirmato, ad instantiam nobilium Ducatus Suidnicensis & Jauraviensis, in rubric. *Der Land Vogtey / und Ober Gerichte halben* / his verbis: *derogestalt / was sie dieselbige Adels Personen / oder die von Städtten / solcher angemaster Land Vogtey / oder Ober Gerichte halben / mit Käyserlichen / Königlichen / oder alten Fürstlichen Brieffen belegen / und darthun wolten: oder daß sie solche und dergleichen Brieffe gehabt / oder aus redlichen Ursachen darum können wahren / ferner auch in Mangel dieser Urkunden und gebühlicher Zeughafft / sonsten mit dreyen oder vieren ungetadelten Bider Leuten beweisen / und erzeigen wolten / daß sie solche Gerechtigkeiten dreißig Jahr / sechs Wochen / und drey Tage / vom heutigen an hinter sich zu rechnen / gebühlicher Weise innen gehalten / und gebraucht hätten.*

Quæstio V.

De Sculteto, & Scultetia. Scultetum olim ab advocato Provinciali fuisse constitutum. De Officio Sculteti, officium ejus hereditarium fuisse, & jure feudali assignatis certis prædiis concessum. Cujusmodi hodie officium Sculteti exercent? Qui hodie nostris moribus hereditarii vocentur? De oneribus Scultetorum, cujusmodi est prandium, servitium.

Enimvero, quid olim in Silesia fuerit Scultetus, & quid Scultetia, operæ pretium est hic dispicere? Jam vero monuimus, Scultetum fuisse constitutum ab advocato provinciali, cujus non solum minister erat, verum etiam inter paganos Magistratum quendam gerebat, quatenus nimirum judicium habere dicitur, & multa exigere potest. Scultetia enim

in veteribus Silesiæ instrumentis vocatur locus iudicii pagani, in quo præsedebat advocatus provincialis Sculteto ab ipso constituto assidente, & partes demandatas exequente. Sic in privilegio Regis Wenceslai super districtum Noviforensem anno 1341 dicuntur advocati provinciales in iudicio Scultetorum præsidere. Et in alio instrumento dicuntur advocati provinciales venire ad illam causam præsidendi iudicio. Qua de causa etiam observare licet, in veteribus investituris sæpissimè Scultetiam conjungi cum supremo & infimo jure. Sic exstat investitura de anno 1346, in qua legimus: *Titium ex divisione hereditatis paternæ sortitam villam Tusculanam, cum omnibus, iudicio inferiori & superiori, jure patronatus, Ecclesia, & Scultetia plenariè libera.* Item in alia de anno 1359: *Mevius resignavit Cajo totam villam Cornelianam, cum jure patronatus, Ecclesia, Tabernatore, Sculteto, iudiciis supremis & infimis.* Item in alia de anno 1350: *Ottocorus de Glaubitz resignat Matthiæ de Mulbaimb villam suam Cornelianam cum Sculteto, & ejus servicio, supremo & infimo iudiciis, liberam sine omni servicio, in feudum.* Verissimum itaque est, quod Andreas Knichen docuit, ad Vogtheiam, hoc est ad advocatiam provincialem, esse referendam constitutionem iudicii rustici, de jure territorii, c. 4, n. 374 cum sequentibus; nec minus illud certum fuit, olim Scultetos in pagis circa successiones hereditarias, aliasque causas civiles & pecuniarias fuisse occupatos, & de ejusmodi negotiis jus dixisse, quod non solum ex eo constat, quod tertius denarius ad Scultetum, vel Scultetiam pertinuerit, verum etiam inde, unde cognoscimus coram Sculteto & Scabinis olim omnes contractus in pagis, tanquam coram actis fieri debuissè. Prioris membri profero Testimonia ex investitura de A. 1323, ubi Dux confert villam Tusculanam cum juribus magnis & parvis, & tertio denario ad Scultetiam pertinente. Item de anno 1366 in quadam investitura hæc leguntur: *Mevius medietate villæ & totius iudicii in villa Cornelianæ dominus, confert ad resignationem Sei plebani, nomine Gai fratris sui, Lucii & Titii filiorum ipsius, tres mansos agrorum, ad dictum iudicium in villa Cornelianæ pertinentes, nec non tertium denarium de eodem iudicio proveniente, Sempronio, heredibus & successoribus ejus.* Posterioris membri Testimoniorum magna est copia, uno autem contentus ero, quod profero ex investitura anno 1203, in qua hæc verba extant: *Gajus plebanus in villa Semproniana apparuit coram Sculteto, & significavit se tres mansos suos vendidisse Titio, quam venditionem ratam habuit Scultetus.* Cæterum, qui erat Scultetus constitutus, & de officio Scultetiæ investitus, is officium hujus-

modi ad suos heredes transferebat, ut manifestum fit ex investitura, quam modo attulimus. Non solum vero ex plebanis quidam officio Scultetiae investiebatur, sed hoc amplius quædam bona accipiebat in feudum à Domino, quæ prout conditiones vestiturarum erant appositæ, nonnunquam unâ cum officio Scultetiae ad heredes suos trans mittebat. Plane hic animadvertendum est, differentiam fuisse Scultetorum, dum adhuc advocatus provincialis officio fungeretur, & postquam officium ejus in usu esse desiit. Nam in veteribus instrumentis, cum adhuc nomine Ducis vel Regis advocatus provincialis jurisdictionem exerceret, non reperio, quod advocatus provincialis Scultetum constituerit, assignato ipsi certo fundo, cum hoc in præjudicium Domini villæ facere non potuerit. Postquam vero omnis jurisdictio pertinere coepit ad Dominum villæ, ita ut inibi advocatus provincialis nullas causas civiles vel criminales quomodolibet judicare posset, tum non solum ipse Dominus constituit Scultetum, verum etiam ipsum ita investivit, ut assignato certo fundo officium Scultetiae ad hæredes transire posset, cujus rei manifestum testimonium exhibet investitura, quam modo citavimus. Enimvero, sicut hodie in Silesia Sculteti nihil de jurisdictione habent proprium, sed ministri tantum sunt, & quasi præcones ac executores eorum, qui jurisdictionem in loco sive omnimodam, sive inferiorem saltem concessam habent, item sunt denunciatores malefactorum, *rügen das Gerichte bey ihrer Obrigkeit in den Dreygedingen / zu erwentlichen Zeiten des Jahres / oder wann es ihnen aufferleget wird.* Quamvis umbra quædam jurisdictionis penes Scultetos hodie sit in Silesia, cum hi homines suæ communitalis, qui in aliquo actu universitatis peccarunt, *wann wider das gemeine Verbot gehandelt wird / vel quando quis se in disciplina regerit in judiciis, sine venia scilicet se ingerendo tribunali, vel sine licentia à Bancho recedendo, muldare possunt in tribus aut quatuor solidis, aut etiam in una, vel altera amphora cerevisiæ, das wird hernach in der Gemein / oder in den Gerichten respectivè verlossen / wie denn auch der Scholze neben den Gerichten / wann Kauff oder Erbegelder geleyet werden / davon auch ihren Groschen nehmen / da doch vor Alters ihnen der dritte Pfennig allein gebühret / nicht allein an diesen Geldern / sondern auch an Straßgeldern.* Quæ omnia ferè moribus Saxonis congruunt, ut eleganter ostendit Colerus de *Proceß. execut. p. 2. c. 7, n. 112 & 113.* Pari ratione vestigia quædam hodie in Silesia apparent eorum Scultetorum, qui olim de officio Sculte-

Scultetiae adjectis certis prædiis investiebantur, quæ ipsi, eorumque heredes successivè cogeantur à dominis villæ recognoscere. Nam quod adhuc hodie reperiuntur Sculteti hereditarii, & Scultetiae hereditariae, *Erbscholgen und Erbscholtisseyen / oder Erbgerichte* / hoc ad illud referendum est, ex quo notavimus olim Scultetos cum officio Scultetiae, cui annexa erat pars quædam jurisdictionis, assignatis certis prædiis hereditariè investitos fuisse, vel à Domino fundi, vel ab advocato provinciali, cæteris tamen paribus, uti diximus. Quamquam hodie constet Scultetos hereditarios hoc tantum ex pristino jure retinere, quod officium Sculteti, cujusmodi illud nunc est, hereditarie possideant, ita ut non tam personæ illud coherere videatur, quàm fundo, quem possident, quasi fundi qualitas imposititia. Quia de causa fit, ut ad quemcunque fundus ille transit, ad eum quoque officium Scultetiae transmittatur, unde in veteribus monumentis fundus hujusmodi vocatur *Erbgerichte*. Simul & hinc intelligimus differentiam Scultetorum, qui hodie in Silesia reperiuntur, quorum alii simpliciter *Sculteti* vocantur, *ein Scholtz*; alii *Sculteti hereditarii*, *ein Erbscholtz*; eorumque fundus, *ein Erbgerichte*; illi pro dominorum suorum voluntate officio funguntur, & mortuis illis officium Scultetiae non transit ad ipsorum heredes, sicuti nec vendito ipsorum fundo emptor statim Scultetus efficitur; hi vero officium Scultetiae habent, quamdiu vivunt, transmittuntque illud ad heredes suos, quomodo & ad singulares successores transit. Cæterum hujusmodi Sculteti hereditarii non solum in Silesia nostra ex antiquo, ut ita loquar, genere supersunt, verum etiam ejusdem stirpis in vicina Lusatia, & Marchia reperire licet, quod & ante nos testatum reliquit Colerus de *Process. execut. p. 2, c. 1, n. 112.* ubi in hæc verba scribit: *Hujus rei vestigium & exemplar habetur in Lusatia, & Marchia, ubi in pagis reperiuntur etiamnum Sculteti, qui cum officio Scultetiae hereditarie investiuntur, adjectis certis prædiis, quæ ipsi, eorumque heredes successivi coguntur à Dominis feudi recognoscere.* Ejusmodi quoque Scultetos in Polonia reperiri testatum facit Cromerus de *situ & moribus Polonorum lib. 2* his verbis: *Cæterum Scultetus, sive advocatus hereditarius, in quovis oppido, vico, atq; pago semel à Domino constitutus, Magistratum hunc, obnoxium ipsi Domino ad equestre ministerium, resque publicæ ad expeditionem bellicam, etiam ad heredes transmittit. Quin & in exterum transferre assentiente Domino potest. Est tamen jus, fasque Domino amovere Scultetum, & advocatum hereditarium contumacem & inutilem, per soluto ipsi pretio, quod habet per scriptum in*

diplomate, vel secundum aestimationem emolumentorum, atq; adificiorum, nisi quid enorme, atq; privatione dignum is commiserit. Quo quidem jure multi sic abuti cœpere, ad augenda commoda sua, ut Sculteti & Advocatis hereditariis sine ulla culpa ejectis prorsus vel in ordinem redactis, agros eorum prædii suis adjunxerint; judiciis vero judiciales advocatos suo arbitratu præstians. Hæc de honore, & officio Sculteti, quod olim & hodie exercuit, diximus; qui autem in genere cupit dispicere honorem Sculteti, is, quæso, adeat Cassanæum in *Catalogo glor. mundi* p. 11, consider. 7. Proximum est, de ejusdem onere tractare. Reperio autem onera ista fuisse duplicia, unum servitium vocabatur; alterum prandium. De servitio legi investituram de anno 1350 in hæc verba: *cum Sculteto, & ejus servitio*. Et in alia investitura de anno 1346 hæc verba reperio: *cum Scultetia plenarie libera absq; omni servitio*. De prandio adfero investituram de anno 1286, ubi hæc verba exscripsi: *Item præfatus Gerhardus Scultetus, sui que successores tenebuntur præparare unum prandium, & rustici duo prandia, ter in anno, quando dominus eorum judicium voluerit præsidere*. Item in alia de anno 1366 ita scriptum reperio: *Cum libero grege pascendi ducentas oves, & quod pro suo servitio, & prandio, prædicto Gaio, domino ville & successoribus ejus, annis singulis persolvat marcas quinque*. Servitium vero nihil aliud erat, quàm militare, ein *Pferd diens*; modo integri equi, modo unius dextrarii, vel trium partium, vel veteres investituræ loquuntur. In fundatione monasterii Leubensis, facta à Boleslao anno Christi 1178, scriptum est his verbis: *Si vero contigerit hostilem exercitum terram velle ingredi, tunc coloni Abbatis, de villa pedites, Sculteti equites ad communem terræ defensionem procedere tenebuntur*.

Quæstio VI.

Error nostrorum Pragmaticorum, qui ex verbo Erbscholz / Erbgericht colligunt bona esse allodialia, & non feudalia. De investitura Scultetiarum, & de ipsarum interpretatione, conjecturæ, ex quibus probetur Scultetiam esse feudalem. De clausula illa, Töchter nals Söhnen. Distinctio inculcatur inter ratificationem Domini, & ejusdem consensum circa alienationem. Scultetie sunt feudales, esse feuda impropria, in quibus certissima Pragmaticorum sententia custodienda. De incisione arborum grandium & frugiferarum, quatenus illa hujusmodi Scultetis competat. Feuda in Ducatu Jaura-

Jauraviensi & Svidnicensi ad instar patrimonium redacta. An bona plebeja empti à nobilibus sortiantur naturam bonorum nobilium.

Quale officium Sculteti secundum Veteres Silesiæ mores fuerit, jam planum fecimus, unde cum simul explicavimus, quid olim & hodie sit Scultetia hereditaria, *was ein Erbgerichte sey*/ consequens est, ut hoc in loco admoneamus, Pragmaticos nostros errare, qui in omnibus investituris Scultetorum ubicunque inveniunt vocem *Erbsholz/ Erbgericht*/ statim colligunt, hujusmodi Sculteti bona allodialia, & non feudalialia esse; in quo certe ab ipsis ignoratione juris veteris, cujus apud nostros magna est incuria, peccari certo certius est. Sic itaque tenendum vocem *Erbgericht/ oder Erbsholz*/ si quando in veteribus investituris occurrit, uti sæpissime illam vidi, non eo pertinere, ut demonstretur bona alicujus Sculteti omnino esse hereditaria & allodialia, cum tantum denotet, ipsum Scultetiæ officium esse hereditarium. Enimvero quia investituræ sæpissime ita sunt conceptæ, ut non disertis verbis exprimatur, quod jure feudi fundus ille collatus sit in Scultetum cum officio Scultetiæ, *mit den Erbgerichten*/ cum tamen ex contextu investituræ nihilominus appareat fundum illum esse feudalem, quomodo etiam diximus Scultetiam adsignatis certis prædiis jure feudali olim fuisse plebanis collatam; è re est, ut conjecturas proponamus, quas ex diligenti consideratione veterum investiturarum observavimus, ex quibus bona esse feudalialia probari possit. Hoc autem dico, cum in multis Silesiæ Ducatibus inveniuntur Scultetiæ hereditariæ, *Erbgerichte*/ at tamen nullibi locorum plures reperiuntur, quam in ducatu Svidnicensi & Laurenfi, de quorum investituris, cum sæpissime fuerim consultus, hoc in loco agere volui. Et quidem in primis observandum est, ut plurimum ab initio illorum Scultetorum bona fuisse allodialia, postmodum tamen illos à Domino jure feudi recognovisse, quod quidem juri nostro non incognitum est, in quo disertè disponitur, omnes ea, quæ allodii jure possident, à Domino in feudum recognoscere posse. Textus in *art. 34, lib. 1. Landrecht*. Colerus *p. 1. decis. 80. Knichen de investiturarum paction. p. 1. c. 3, num. 252. idem in tract. de jure territorii, c. 1, num. 204. Molinæ in consuetud. Parisiensis tit. 1, gl. 5, num. 42. Gail. lib. 2. observ. 158, num. 1. ibi Græveus considerat. 1, num. 1. Bocerius de investitur. c. 1, num. 9.* Hujus autem recognitionis indicem profero clausulam istam, *quod Scultetia sit concessa Mavio, & ejus heredibus, filiabus, sicut filiis, Töchtern als Söhnen/ oder den*
 ecc ecc 3 Töch

Töchtern so wohl als den Söhnen/ quæ frequentissima est in investituris Scultetorum hereditariorum Ducatus Svidnicensis & Jauraviensis. Et vero hanc clausulam, ut succedant filiae, sicut filii, probare rem esse feudalem, ein gemein Lehen/ docemur ex cap. si cui militi. §. item si quis, in extra ordin. capitul. apud Cujacium lib. 4. tit. 104. Zalius p. 8, numer. 49, in tract. feudali. Pistoris lib. 2, q. 35, num. 28. Fachinæus Controvers. jur. lib. 7, cap. 43. cum alioquin constet in bonis allodialibus non minus succedere filias ac filios, nec opus esse, ut in specie vocentur filiae, l. maximum vitium, 4. c. de liber. prater. Cæterum hujus clausulæ duplicem effectum video, unum, ut non omnes foeminae admittantur, sed solum filiae, cum ultra has nulla aliarum habeatur ratio. Schraderus de feudis, p. 7, c. 4, n. 43. Forsterus de success. ab intest. lib. 4, c. 23. n. 50. Vultei de feudis lib. 2, c. 9, n. 47. vers. observanda autem sunt hoc casu. Alter est ejusmodi, ut videlicet unâ eodem tempore tam filiae, quam filii vocentur, ordine feudali successivo non attento. Fachinæus Controv. jur. lib. 7, c. 43, in fin. Schraderus d. c. 4, n. 75. Bocerus de investitura c. 5, n. 50, 51 & 52. Idque est, quod Andreas Knichen scripsit de pactis vestitur. p. 1, c. 5, n. 16. In feudis plebeia notæ, gemeine Lehen/ quadamtenus non dirigitur expressim ad masculorum successione, verum concipitur pactio auff Söhne und Töchter/ und dero Erben und Erbennehmen/ promiscua censetur, & parilis masculorum & foeminarum successio. Adde Rosenthal de feud. c. 12, concl. 14, à n. usq. ad 10. Secundum quæ si casus eveniret, ut Scultetus hujusmodi hereditarius decederet, nullis relictis liberis, filiabus, aut filiis, non dubitanter pronuntiandum esset, Scultetiam hanc devolvi ad feudi dominum, utpote extinctis iis omnibus, in quorum personam concepta sit pactio vestituræ, quod & ita practicum fuisse scio. Hoc amplius semper occurrit in Scultetorum hereditariorum investituris mentio servitii militaris, ein Pferdendienst/ oder Rosdienst/ (nobilium enim tantum est Ritterdienst) ad quod præstandum illi obstringuntur. Atqui certum est præstationem servitii esse actum feudi proprium, per quem feudum demonstrari in terminis docent Mozzius de naturalibus feudis, n. 5. Grammaticus decis. 86, n. 1 & seqq. Menoch. lib. 3 præsumt. 91, n. 39. Vultei de feudis lib. 2, c. 3, n. 21, vers. ita præsumitur interdum feudum. Rosenthal. de feudis c. 12, conclus. 14, n. 20. Nonnunquam etiam reperitur, ut nomine servitii certa pensio solvatur, sicuti in quadam investitura anno 1472 legi: Daß der Scholtz von solchem Erbgericht jährlichen zinsen solle vor einen Pferde-Dienst sechs Mark Wöhm:

Böhmische Groschen. Ubi sane notandum est, quod Pragmatici nostri docent, feudum præsumi esse constitutum, quoties fundus fuerit concessus sub præstatione annua, si maxime pensio illa nomine servitii præstetur. Menoch. lib. 3, *presumpt.* 95, n. 3. Vultejus *de feudis* lib. 1, c. 8, n. 47. Valascus *juris Emphyteutici* q. 39, n. 5. Rosenthal *in tr. feudali*. Hoc amplius observare licet, in hujusmodi investituris aliquando unà cum servitio certam pensionem, eamque annuam esse solvendam, puta aliquot libras ceræ, piperis, itemque gallinarum certum numerum, quæ quidem omnia in signum recognitionis penduntur, & feudum improprium esse demonstrant, ut communis est opinio. Præterea aliquando in pactis vestiturarum videtur provisum, ut Sculteti teneantur petere renovationem investituræ, qui actus similiter est de natura feudi. Feudum enim constitutum esse præsumitur, quoties per illum, qui possidet, plures actus debent fieri, qui propriè sunt de natura feudi, qualis actus est petitio, & renovatio investituræ, præstatio servitii personalis. Vultejus *de feudis* lib. 2, c. 3, n. 21. Valascus *juris Emphyteutici*, q. 51, n. 4. Unde etiam Sculteti regulariter interveniente alienatione tenentur laudemium solvere, quamvis viderim investituras, in quibus de laudemio nihil erat pacto provisum, neque hoc mirum, cum etiam de feudis ex pacto & consuetudine laudemium solvi possit. Schraderus *de feudis* p. 6, c. 3, n. 27, & p. 10, sect. 2, n. 49. Hartm. Pistor. lib. 1, q. 50, n. 61. Amedæus à Ponte *in questionibus laudemiar.* q. 3. Knichen *de pactis vestitur.* p. 2, c. 4, n. 227. Rosenthal *de feudis*, c. 6, concl. 66. similiter quoque cernere licet, quomodo in quibusdam hujusmodi Scultetorum vestiturarum pactionibus alienatio sit simpliciter permessa; in quibusdam demum alienatio sit permessa accedente Domini consensu, in quo videntur sapere Scultetorum hereditariorum bona naturam feudi hereditarii. Knichen *de vestitur. pact.* p. 1, c. 5, n. 24. Ubi tamen diligenter observandum est, hæc vestiturarum verba: Unde gebe solchs Gericht zu haben und zu besitzen/zu wechseln/oder zu veräußern/an ihren besten Nutz zu wenden/mit meinem oder meiner Nachkömmlingen willen/ omnino distincta esse à simplici ratificatione, cum potius desideretur consensus domini, non quidem ut ratificationi non sit locus, Kirchovius *Concl.* 51, cent. 1. Cephalus *conf.* 657, n. 140. lib. 5. Sed ut contractus fieri possit salvo Domini consensu, eleganter Knichen *de pact. vestitur.* p. 1, c. 5, n. 29 & seqq. Et aliud est consensus in alienationibus feudariis; aliud vero cum plebeji in venditione fundorum hereditariorum tenentur coram superiore suo comparere, & petere,

ut

ut superior venditionem confirmet. Hoc enim non eo pertinet, perinde, ac si plebejus non habeat potestatem alienandi bona sua, quod in bonis feudalibus fieri solet, sed potius ideo fit, ne Dominus & superior invitus alium subditum suscipere cogatur. Etiam illud aliquando observavi, ut cum in literis investiturarum simpliciter, nulla feudi mentione facta, sit pacto proscriptum, daß ein Scholz solch Erbgerichte samt seinen Erben / Töchtern so wohl als den Söhnen / besitzen / und haben sollen; tandem subjiçiat, daß der Scholze zu solchem Gerichte auch fünf Eberscharn erblich habe. In qua quidem facti specie similiter non est dubitandum, quin jure feudali Scultetia ista possideatur. Nam sicuti residuum præsumitur esse feudale, cum apparet majorem partem esse feudalem. Gail. lib. 2, obs. 69, n. 6. Menochius lib. 3, præsumpt. 91, n. 52. Valascus juris Emphytevt. q. 51, n. 11. Rosenthal de feudis, c. 12, concl. 15, n. 5 & seqq. Quomodo similiter dicitur, si in investitura bona aliqua exprimantur tanquam feudalialia, alia non expressa, allodialia, & non feudalialia præsumi. Rosenthal de feudis, c. 12, concl. 14, n. 32 & 33. Ita ex diverso, cum excipiuntur partes fundi, quæ sint hereditariæ, statuendum est in reliquis non exceptis, fundum esse feudalem. Atque hæc sunt conjecturæ, quas observavi in pactionibus vestiturarum, in quibus bona Scultetis sunt concessa, nulla expressa mentione feudi facta, & ex quibus bona illa esse feudalialia nihilominus probatur; cum inter omnes constet, præsumptiones & conjecturas sufficere ad demonstrandam rem esse feudalem. Menochius lib. 3, præsumpt. 91, num. 29 & seqq. Vultejus de feudis lib. 2, c. 3, n. 21. Ac licet hujusmodi feuda omnino sint impropria, attamen affirmari non potest, quod in omnibus, & per omnia secundum feudorum jura non sint interpretanda. Bellissimè enim à Pragmaticis nostris responderetur, quod licet feudi natura in uno vel in altero sit alterata, tamen quoad cætera intelligatur propriam & rectam suam naturam retinere, textus in cap. 1. de feudo non habente propriam naturam feudi. Menochius lib. 3, præsumpt. 95, n. 2. Schraderus de feudis p. 7, c. 4, n. 73 & seqq. Ex quo fundamento consultus respondi, non licere hujusmodi Scultetis jure feudali de Scultetia investitis arbores grandes & frugiferas incidere, cum id regulariter vassallo sit interdictum, ut latissime & elegantissime tradunt Garzia de expensis c. 12, n. 78 & seqq. Barbosa ad l. divortio. 8. §. si fundum, n. 17 & seqq. ff. solut. matrim. Tiraquellus de retnctu conventionali, §. 3. gl. 1, n. 24. Castillo de usufructu, c. 25, num. 1 & seqq. Idemque paucis Hartm. Pistor, lib. 3, q. 25, num. 19, & Andreas Knichen de pactis Vestitur.

p. 2. cap. 2. n. 11. & 12. post Sixtinum, & Pruckmannum. Hoc autem ita, nisi incidat vasallus arbores grandes, & frugiferas ad usum destinatum, puta lignandi, & ædificandi. Tiraquell. *de retr. conventional.* §. 3. gl. 1. & unica n. 25. Castillo *de usufructu* c. 25. n. 6. qui tamen usus non est positus in venditione arborum grandium & frugiferarum, quas ob eam causam vellet incidere vasallus, ut eas vendat, cum hoc illi sit interdictum, exemplo usufructuarii, l. item si fundi, §. fin. ff. de usufr. illa verbis; *puro usufructuarium hactenus uti posse, ne ex eo vendat.* Jam vero in jure nostro validum est argumentum ab usufructuario ad vasallum. Garzia *de expens.* c. 12. n. 47. Vultejus *de feudis*, Lib. 1. c. 10, n. 38. Hæc sicuti ex vera juris ratione, & consentiente Pragmaticorum doctrina sunt verissima; ita cerebrino nostratum juri non videntur convenire, utpote cum nostris hominibus sit persvasum, Scultetum hujusmodi, qui jure feudi Scultetiam possidet, arbores grandes & frugiferas etiam vendendi causa posse incidere, dummodo nullam aliam utilitatem ex fundo suo possit recipere. Ridiculo sane, cum non sit hic attendendum, quod ipsi sit utile, sed potius quantum jure facere possit. Et hactenus explicavimus Scultetias hereditarias, simulque tractavimus, quomodo jure feudali in Ducatu Svidnicensi & Jauraviensi sint concessæ, cum alioquin non sit obliviscendum, in superscriptis Ducatibus paucissima feuda possidere nobiles, cum potius pagi & villæ, omniaque bona nobilium ad instar patrimoniorum sint reducta, circa jus succedendi, & disponendi tam inter vivos, quam in ultima voluntate, non aliter, ac moribus Galliæ & Sabaudie est receptum, idque ex privilegio Regis Vladislai de Anno Christi 1511; quod Privilegium Imp. noster Rudolphus II novissime confirmavit, & declaravit Anno Christi 1600. Quomodo iidem Nobiles Ducatus Svidnicensis & Jauraviensis amplissimum privilegium à Clementissimo Imperatore nostro Rudolpho II de Anno 1587 impetrarunt, ut si quando nobiles comparant bona paganica, id est, rusticorum, eo in casu bona illa sortiari naturam eorum bonorum, quæ respectu nobilium instar patrimoniorum sunt reducta. *Daß nemlichen ausgekauffte Bauer-Güter den Ritter- und Lehn-Gütern sollen einverleibet / und denselben gleich gehalten werden.* Id quod jure feudali & Saxonico planissime non recipitur, textus in cap. si quis per triginta, tit. 26. Si de feudo defuncti contentio sit inter dominum, & agnatos vasalli, lib. 2. feudor. Schraderus *de feud.* p. 9. pr. p. 2. Sect. 2. n. 8. Vultejus *de feudis* lib. 1. c. 9. n. 6. Et extat sententia Weichbild sub tit. *So ein Edel-*

mann Bauer-Güter erkaufft / und die gebraucht / ob die
Lehn-Güter einverleibet werden. Adde consult. Saxon. tom. 2.
p. 5. q. 14. Zobelium p. 2. differ. 46. Colerum p. 1. decis. 219. Knichen
de pact. vestitur. p. 2. c. 3. à num. 90 usq. ad fin.

Quæstio VII.

De Gra von dem Awrecht / quid hoc nomine in Silesia comprehendatur.
Quid villa sit, & in se contineat. Geam esse partem jurisdictionis,
ein Lehn- oder Grund- Recht / adeoque locum esse particularem,
cujus dominium directum sit penes dominium villa. Locum hunc fu-
isse olim incultum, ac ideo ab inisio eum ad dominum villa perti-
nuisse, quem ex post facto rustici sibi adquirere non potuerint, propter
continuationem dominiis, & possessionis in successore.

Inter alia, quæ materiam Jurisdictionis in Silesia obscuram & diffi-
cilem faciunt, etiam illa quæstio refertur, quæ de Gra von dem Aw-
recht agitur. E re igitur est, si quoque de hoc capite veterum morum
notitiam proferamus, eaque ut hamo aureo veram juris definitionem pi-
scemur. Inprimis sciendum est, Silesios nostros sub Gra comprehendere,
unter dem Awrechten illum locum, qui in medio pagi, aut vil-
læ continetur, & separatus est à casis & horreis paganorum. Nam jure
Saxonico wird das ein Dorff genant / so mit einem Zaun und
Graben umgeben ist. Landrecht lib. 2. artic. 55. ibi glossa. Quod
etiam jure civili probatur, in quo villa esse dicitur, quæ muro non circum-
datur. Wurmserus lib. 1. tit. 2. obs. 2. Matthias Stephanus de jurisdic-
lib. 2 p. 2. c. 1. n. 15. Paurmeister de Jurisdic. lib. 2. c. fin. n. 2. Et alias jure
Civili constat, villam in se continere jurisdictionem, honorem, distri-
ctum, jus patronatus, & similia; uti tradit Rochus de Curte de jure pa-
tronatus verb. ipse, velis, à quo causam habet, q. 23. Baldus in Cap. 1.
n. 5. vers. de eo dicit. De Capitaneo, qui curiam vendidit. Innocenti-
us c. ex Litteris, extra de jure Patronatus. Unde Castrum, vel villa di-
citur aliquid esse universale. Schraderus de feud. p. 3. c. 4. n. 25. 26. 29.
Molinæus in consuet. Parisiens. tit. 1. §. 19. gl. 1. n. 25. & Tit. 1. gl. 5. n. 45.
Juxta quæ Silesii nostri custodiunt, ut spatium illud in medio pagi, aut vil-
læ, omnino ad Dominum villæ pertineat, ita ut pagani & rustici nihil
juris in eo habeant, sintque ejus juris des Awrechtens plane incapaces.
Ex quibus duæ oriuntur quæstiones, una, utrum ad jurisdictionem gra per-
tine-

tineat? altera, utrum à paganis & rusticis illud nulla ratione adquiri possit? Et quod ad primam quaestionem attinet, invenio in quibusdam veteribus investituris nominatim fuisse positam Gzam, ut de Anno 1314 extat investitura, in qua dicitur Gaium ex divisione hereditatis paternae sortitum villam Cornelianam, cum omnibus juribus, iudicio inferiori & superiori, jure patronatus, Ecclesiae, Taberna, Gza, & Scultetia plenarie libera. Gza vero Gew/ ut superioris seculi scriptores tradunt, frequenter usurpatur pro districtu, agro, seu rure, vel portione terrae ab arvis. Lazius de migratione Gentium, lib. 7. fol. 229. in medio. Edit. noviss. Cuspinianus in Rudolpho Imper. Knichen de jure territorii c. 4. n. 166. cum sequent. Unde per excellentiam locus in medio pagi, aut villae situs, nominatur das Uwrecht / voce Germanorum prisca, Owe / oder Uwe / quae significat tractum vallensem, & pro rure accipitur, ut si res à principaliore parte nominetur, quando villa sit caput territorii. Enimvero non est dubitandum, quin moribus veterum Silesiorum hoc jus, quod nostri das Uwrecht nominant, pertinauerit ad jurisdictionem, non quidem superiorem, zu den Ober-Gerichten / cum illa potissimum in causis criminalibus versetur. Colerus de process. execut. p. 2. c. 1. n. 109. cum sequent. Knichen de jure territorii c. 4. n. 213. Paurmeister de jurisdict. lib. 1. c. 16. n. 9. Sed potius ad jurisdictionem inferiorem, zu den Erb- oder Nieder-Gerichten. Quod enim Gza das Uwrecht sit pars jurisdictionis inferioris, ein Erb- oder Grund-Recht / ex eo planum sit, quod nimirum illud, quod in medio pagi corpore situm est, ipsi quoque pago subjectum esse constat, quomodo jurisdictio, quae toti territorio inest, potissimum in villa & castro lucere dignoscitur, cum caput totum reliquum corpus sequatur, l. cum in diversis, 44. & ibi Baldus ff. de Religios. & sumpt. funer. Schraderus defend. p. 3. c. 4. num. 26 & 28. Molinæus in consuetud. Parisiens. tit. 1. §. 16. gl. 1. n. 25. Unde rectissime pronuntiamus, cum jurisdictio materialiter cohareat territorio, ut nebula super paludem, juxta Baldi dictum ab omnibus approbatum. Knichen de jure territorii c. 1. n. 232. & seqq. Paurmeister de jurisdict. lib. 1. c. 28. n. 7. Bocerus de jurisdict. c. 8. n. 16. & 17. Doctor Marta Neapolitanus, de jurisdict. inter judic. secul. & Eccles. p. 1. c. 47. n. 5. Codex Fabrianus lib. 3. tit. 12. defin. 28. Inde fieri, ut jurisdictionis usus potissimum cernatur in villa ipsa, ejusque ambitu, quatenus casis, stabulis, horreis, & hortis circumscribitur. Hoc amplius manifestum est; jurisdictionem & dominium equiparari, l. qui funere. ff. de statu hominum, Knichen de

part. vestitur. p. 2. c. 1. n. 7. & 8. Doctor Marta de *Jurisdic. inter Ju-*
dic. secul. & Eccles. p. 1. c. 47. n. 3. & seq. Georgius de Cabedo *decis. Lufi-*
ran. p. 2. decis. 41. n. 7. Is enim proprie dicitur dominus, qui habet po-
 testatem & jurisdictionem super inhabitantem terram suam, & pro eo
 accipitur, qui superioritate & præminetia fulget. Knichen *de jure*
territorii c. 5. n. 151. Ex qua re fit, ut cum proprietas, sive directum do-
 minium sit pars villæ, sive castri, sane translato pago in aliquem, simili
 modo etiam hoc directum dominium, quod dominus fundi in locis par-
 ticularibus illius pagi habet, transire intelligatur. Eo magis, quod illa
 particularia nunquam in bonis rusticorum & subditorum fuerint, utpo-
 te in metis & granitiis ipsorum bonorum non comprehensa. Quae
 causa videmus ab antiquo *auff den Wrechten* in Gæa, h. e. loco illo
 particulati, esse ædificatam Ecclesiam, cum jus patronatus pendeat ab
 utili dominio, *gl. in c. cum olim de major. & obed.* Everhardus *consil. 124.*
n. 6. item positam fuisse tabernam, cæterasque casas, quas Silesii nostri
 communes vocant *die Schinde, Hirten, Brämer, und Becker-*
Häuser. Hoc cur ita? nisi quia locus iste particularis immediate perti-
 neat ad dominum, tanquam qui situs sit in medio villæ, in qua potissimum
 jurisdictio & dominium præexistere cernatur. Certissima enim est ju-
 ris sententia concessa alicui castro, vel villa cum territorio, omnia loca
 particularia in dominum transire, cujusmodi sunt, quæcunque in finibus
 prædii sunt posita, fontes, & loca sylvestria, ad culturam penitus inhabilia.
 Schraderus *de feudis p. 3. c. 4. n. 36.* Molinæus *in Consuet. Paris. Tit. 1. §. 68.*
gl. 1. n. 4 & seqq. latissime & elegantissime omnium Valascus *juris emphy-*
teutici. q. 8. à n. 38. usque ad fin. Quod sic deducitur, si sciamus bona, quæ
 reperiuntur intra fines alicujus territorii, vel esse ipsius universitatis,
 hoc est, domini villæ, vel particularium, ut est textus, & ibi
 Bald. *in cap. 1. §. item si quis, ff. quib. med. feud. amitt.* Et ideo, si
 non apparet locus esse privatorum, necesse est, ut sit illius domini, intra
 cujus villæ limites existit, quoniam, quidquid intra fines territorii conti-
 netur, censetur esse de corpore territorii. Knichen *de jure territorii C.*
3. n. 90. & seqq. Doctor Marta Neapolitan. *de jurisdic. int. jud. eccles.*
& secul. p. 1. c. 47. n. 22. Valascus *jur. emphyt. q. 8. n. 38.* Atqui con-
 stat locum hunc particulatam, quem vocamus Gæam, *Wrechten* non
 esse possessum à privatis, puta paganis & rusticis, quandoquidem ab ini-
 tio bona sua absque hoc jure sibi compararunt, cum in nullo instrumento
 venditionis mentio fiat hujus juris, quod habeat privatus, qui bona sua
 ab

ab initio acquisivit, cum tamen diligentissime metæ & granities exprimi
 soleant, wie ein jedes Bauer Gut an Râinen und Grängen ge-
 legen. Ergo relinquitur statim ab initio possessionem, & dominium lo-
 ci hujus particularis ad Dominum villæ pertinuisse, & consequenter ad al-
 ios possessores fuisse translatum. Licet enim persona possidentis cas-
 trum, vel villam, mutetur, non tamen mutatur possessio, cum vasallo,
 seu feudi domino de possessione decedente, possessio rerum apud castrum,
 & villam tanquam caput residere videatur; Menochius *de retinenda possi-*
remed. 3. n. 826. Et alias dicimus, quod ex possessione de præterito,
 præsumatur possessio de præsentis, illaque in universalem vel singularem
 successorem continuetur. Menochius *Lib. 6. præsumpt. 64. n. 1. § 17.*
 Fortissimum certe hoc est argumentum, locum hunc particularem, quem
 appellamus *Graam*, das *Utrecht* / omnino pertinere ad Dominum vil-
 læ, cum liquidissime ostenderit, à primo momento acquisitionis, quo
 privati, id est, rustici & pagani prædia sibi compararunt, jam tum lo-
 cum illum particularem Domini villæ, id est, universitatis fuisse. Nam
 villæ dominus fundatam habet intentionem, quoad omnes terras, & loca
 sita intra villæ limites, quæ non fuerunt ab aliis occupata. Jam vero do-
 cuimus statim, atque privatus prædium rusticum sibi acquisiverit, simul
 quoque locum illum, qui in metis & granities ejus prædii situs non fuit,
 non fuisse ejus, qui sibi prædium hujusmodi comparaverit. Idque eo
 evidentius constabit, si meminerimus antiquitus plane nullam apud Silesti-
 os meos controversiam fuisse de loco isto villæ particulari, non de *Utrecht*
 / utpote cum unicuique subditorum in pagis & villis prædia
 cum suis limitibus fuerint assignata. Sed quando rustici processu tem-
 poris, arrepta negligentia dominorum suorum, fines prædiorum suorum
 dilatare voluerunt, tunc demum domini oculos aperuerunt, & jus suum
 vindicarunt. Quo considerato non est, quod nos conturbet, quod vul-
 go dicitur, dominum villæ non habere fundatam intentionem, in domi-
 nio rerum particularium ab aliis possessorum, cum illud locum tan-
 tum habeat quoad jurisdictionem, ut post multos tenet Molinæus in
Consuetud. Paris. tit. 1. §. 68. gl. 1. n. 5. Bene enim respondetur, quod
 licet limitatio villæ jurisdictionis limitandæ causa principaliter fiat, at-
 tamen etiam concessiois domini illorum locorum particularium non mi-
 nus fieri, argumento l. in agris, ff. de acquirend. Dominio. Ubi assignatis
 agris dicitur sciri, quid cuique datum, quidque in publico relictum sit;
 unde significat textus, id, quod non probatur alteri datum, censei in

publico relicto. Alvarus Valasc. *jur. Empb. q. 8. n. 38. vers. nec obstat, quod limitatio territorii.* Non autem ex veteribus investituris, aut instrumentis venditionum planum sit, quod unquam possessori alicujus rustici prædii adsignatum quidquam fuerit de loco isto particulari, quem in Silesia vocamus *Das Uvrecht* / cum potius contrarium appareat ex investitura, quam in principio hujus *Quest. adduxi.* Quod etiam usus Germaniæ nostræ comprobatur, quandoquidem in ea aliqua occurrunt, quæ non sunt privatorum, & vulgo germanice *Allmen* vocantur, quæ scilicet pagorum communia sunt, ut memini ante nos observasse Giphanium *ad Lib. 1. n. 12. ff. de acquirendo Dominio.* Hoc amplius negari non potest, ab initio fuisse hunc locum particularem incultum, cum & hodie passim hujus solitudinis vestigia occurrant, atqui certo ceteris loca inculta spectare ad dominum territorii, hoc est, villæ, utpote cum in villæ concessione omnia veniant, & transeant, quomodo supra docuimus ex Schradero, Molinæo, & Valasco, qui fere innumeros adferunt; cui consequens est, ut quamvis postea successu temporis rustici & pagani voluerint quædam occupari de loco isto particulari, attamen nihil de eo factum fuisse occupantium, cum juris sit certissimi, quod terræ steriles, & incultæ à nemine possessæ, in territorio alicujus villæ existentes, non fiant occupantis, sed censeantur esse in dominio & dispositione illius villæ, ut post Castrensem, Socinum, Jafonem, & Alciatum, determinat Molinæus, magnus certe pragmaticus, licet parvus jure consultus *in consuet. Paris. Tit. 1. §. 68. gl. 1. n. 9.* Valasc. *juris Emphyt. Q. 8. n. 40. vers. & inde etiam consequitur adversus Aretinum.* Ac licet Menochius *Lib. 3. præsumpt. 100. n. 9. & seqq.* Itemque Rosenthal *de Feudis, cap. 12. conclus. 15. n. 48. & seqq.* contrarium velint; attamen facillime dilui possunt, quomodo idem Menochius communem hanc sententiam dicit, à qua non sit recedendum in judicando, & cum eo Peregrinus *de jure fisci, Lib. 4. Tit. 4. n. 29.* Quocirca quod defendimus, ita determinamus, ut locus hic particularis, quem in Silesia vocamus *Das Uvrecht* / omnino sit pars jurisdictionis inferioris, secundum ea, quæ ostendimus.

Quæstio VIII.

Hodie rusticos in Silesia ex concessione Dominorum in Gaa habere commoditatem percipiendi fructus, pro qua annuum censum solvant. Ipsum vero Jus eos prescriptione acquirere non posse, subditos nihil possidere, quod ad Jurisdictionem & Dominium villæ pertinet. Subditos aliquan-

quando esse in naturali possessione hujus juris, quæ ad præscriptionem non sit sufficiens. Locum hunc particularem, das *Uwrecht* / esse de utilitate publica villæ tanquam universitatæ, in quibus cessat præscriptio, exemplo oppidi, civitatis. Plus deferendum esse Domino villæ, quam uni ex subditis; quidquid in jurisdictione feritur, illud esse Domini. In concessione jurisdictionis venire omnia jura utilia. Quid usus in Silesia circa hoc jus custodiat.

Supereft nunc altera Quæstio, utrum nimirum subditi, hoc est, pagani & rustici, hunc locum sibi adquirere possint? Et si de concessione Domini constet, non est dubitandum, quod locus ille ad rusticos pertineat; ex quo factum est, ut in multis Silesiæ locis subditi sibi vendicent locum particularem, adeoque in eo ædificia exstruant, hortos plantent, atque in alios usus illum convertant; ita tamen, ut Dominis suis annum censum de hoc solvant, prout pacto concessionis proscriptum fuit: quo tamen casu habere videntur rustici non ipsum jus, sed tantum commoditatem percipiendi fructus, *nicht das Uwrecht an ihm selbst / sondern die Nutzung desselben*; exemplo ejus, quod pragmatice de usufructu gratis concessio, aut vendito jactant. Quod si vero omnis Domini concessus deficiat, quæstionis est, nunquid subditus præscriptione sibi tale jus acquirere possit? & movet me, quod inter omnes constet, ad hoc, ut præscriptio jurisdictionis incipiat currere, omnino requiri possessionem, vel quasi. Morla in *Emporio* p. 1. Tit. 2. in præmiss. Bocerus de *jurisdic.* cap. 8. n. 99. & seqq. Knichen de *jure territorii*, cap. 5. n. 12, & seqq. Et cap. 3. n. 114, & seqq. Jam vero quemadmodum dicimus eos, qui in hostium potestatem veniunt, non posse videri aliquid possidere, cum ipsi ab alio possideantur, & eleganter Javolenus scribit, in *Lib. cum hered.* 23. §. 1. ff. de *acquirenda possessione*: Pari ratione dicendum est, subditos nihil possidere, quod ad jurisdictionem pertinet, sed potius ab ipsa possideri, ac per hoc nullam jurisdictionis possessionem, vel quasi sibi adquirere, aut in alios transferre posse, eleganter Molineus in *Consu. Paris.* Tit. 1. §. 51. gl. 1. n. 18. Knichen de *jure Territorii* cap. 3. n. 241. & 258. Usque adeo, ut Dn. in quasi possessione jurisdictionis subditos possidere videantur, latissime Hart. Pistor. *Lib.* 14. Q. 19. n. 4. & 6. Atque cum Dominus per jurisdictionem subditos quasi possidere intelligatur, inde fit, ut, quidquid subditi ratione jurisdictionis attentent, videantur Dominum in quasi jurisdictionis possessione turbasse; Hart. Pistor. *Lib.* 4. Q. n. 6. & 7.

Cum

Cum semper passiva jurisdictio Domino contra subditum tribuatur. Menoch. Knichen *de jure Territorii* cap. 3. n. 241. Destitutus itaque subditus fundamento prescriptionis, puta possessione, vel quasi, non potest se in prescriptione fundare. Baldus *conf. 161. n. 2.* Knichen *de jure territorii* cap. 3. n. 192. Paurmeister *de jurisd. Lib. 1. Cap. 21. in fine.* Quid, quod hoc amplius doceant pragmatici, rusticum, quem a communiter accidentibus constat territorium non habere, nullam jurisdictionem exercere posse, præterquam ordinariam, si ipse Dominus feudi sit inter Vassallos. Tiragu. *in nobilitate, cap. 7. n. 15.* Schraderus *de feudi possess. p. 10. sec. 3. n. 82.* Et alioquin manifestum est, privatum ex sua persona incapacem esse jurisdictionis, vel ejus partis. Lucas de penna in l. *Viros, ca. de divers. officio Lib. 12.* Matthias Stephanus *de Jurisd. lib. 1. Cap. 35. n. 43. & 44.* Frustra igitur intentatur possessorium jurisdictionale, nisi deducatur quoque petitorium, seu possidendi argumentum, ut late inculcat Knichen *de jure Territorii* Cap. 5. n. 14. & seqq. Atqui cum in præcedenti questione ad oculum demonstraverimus, locum hunc particularem, quem in villa vocamus Gzæ, das *Uwrecht* / pertinere ad jurisdictionem, ejusque partem censi; ex eo jam planum fuit, nullam prescriptionem, quod ad subditos attinet, hic locum habere. Deinde apertissimum est, si aliquam velimus rusticis & paganis possessionem concedere in Gzæ, quod illa vel civilis, vel naturalis esse debeat; atqui civilem esse dici non potest, quandoquidem pagani nullam justam causam allegare possunt, quam acceperint à Dominis Villæ, vel ab alio, si nequa tamen civilis possessio non constat, cum alioquin sit injusta possessio, quæ nihil prodest; Raudensis *Conf. 2. n. 29. lib. 1.* Fateor, ut initio questionis dixi, Dominum Villæ hoc jus, quod vocamus Gzæ, aut pro parte, aut in totum concedere posse paganis & rusticis; Quo quidem casu & titulum adeoque cum titulo justam etiam possessionem adipisci videntur subditi. Sed nego, deficiente Domini concessione, justam causam habere subditos possidendi Gzæ, idque eo magis, cum ab initio locus hic particularis fuerit incultus, ut sic Dominus villæ in eo fundatam semper habeat intentionem. Ergo relinquitur, quoties pagani & rustici quidquam de jure, & loco isto particulari, quam in Silesia vocamus das *Uwrecht* / occuparint, toties sibi tantum acquisivisse naturalem possessionem, quam inter omnes constat non sufficere ad prescriptionem. Vasquius *Contrav. p. 1. lib. 2. Cap. 57. per totum.* Gilkenius *de præscr. part. 2. mem. 3. Cap. 2. per totum.* Naturalis vero possessio nihil aliud est,

est, quam alicujus rei occupatio, & usurpation, vel apprehensio, *lib. in pr. in verb. Ex naturalipossessione, lib. fin. ff. de usucap.* Vasquius *d. cap. 57. n. 21.* Denique & illud tenendum, publico juri atque usui universitatis, hunc locum particularem vindicari, etenim sicut in Civitate loci quidam sunt, qui à privatis occupari nequeunt, idque utilitatis publicæ causa. *totò tit. C. de Operib. publicis.* Tholosanus *de Republ. lib. 2. cap. 9.* Pari ratione censendum est, in rure ejusque ambitu, hic locus particularis, qua de causa olim placuit, quod & nunc custoditur, ut in loco isto communes casæ exstruantur, in quibus habitant personæ, quæ universitatis paganæ commodò defunguntur, ut jam omittam locum istum particularem servire debere viis tam publicis, quam privatis, quodammodo etiam lacunis conservandis. Quod si itaque apparet, locum hunc particularem juri publico, atque usui universitatis vindicandum esse, utique sequitur paganos & rusticos nihil de eo per præscriptionem acquirere posse, non enim incognitum est, præscriptionem temporis juris publico minime obistere, *lib. præscr. 6. C. de operib. publ. l. 9. l. 45. ff. de usucap.* Dixerit quis, hoc ipso fieri, quod nec Domini villarum quidquam in usum suum de loco isto particulari vindicare possint, cum ubique militet ea ratio juris publici, contra quod tamen nobiles nostri nescio quid non tentent. Et ego respondeam, quemadmodum loca publica privatorum parietibus non sunt coarctanda, cum tamen Princeps & Dominus Civitatis hoc facere possit, *Argumento l. quicumque 17. cap. de Operib. publicis.* Ubi Imp. dicunt, Imperio & superioritati magna secreta deberi. Haud dissimiliter defendi potest, quod in pagis, non licet subditis, hoc est paganis & rusticis, quod ad locum istum particularem attinet, illud non ægre Domino villæ concedi, quia semper aliquid plus deferendum sit Domino Castri, seu Jurisdictionis, quam uni ex incolis, ut ipse S. Thomas definitum reliquit *2. 2. q. 61. Art. 2.* Quodque in casu elegantissimo sequitur Valascus *jur. Emph. q. 8. n. 24.* Atque cum antea ostenderimus, locum istum particularem ad jurisdictionem pertinere, inde sequitur, Dominos villarum, quantum fieri potest, non esse prohibendos ejus commodò; certi enim juris est, & à pragmaticis nostris recepti, quod quicquid plantatur, seritur in jurisdictione, efficiatur Domini Jurisdictionis; *Bessius Tit. de pænis, n. 25. 26. Caspar Thesaurus in doctis. suo Cons. sub num. 38. vers. & non potest converti.* Quod Consilium reperitur in *Addit. ad Decis. Patris, 133.* Quomodo similiter constat in concessione jurisdictionis, quæ sit Vassallo, venire omnia jura utilia, & includi ea omnia,

quæ veniunt ex ipsa re. Alvarottus in *Cap. 1. §. si quis aliquem*, *Cin. de pace tenenda*. Binius *conf. 31*. Natta *Consil. 58*. Surdus *Conf. 152*. Late Thesaurus in *D. Conf. n. 1*. Colerus de *process. Execut. p. 2. c. 1. n. 143*. Atque ita sentio, unde cognosci possunt non esse incongruens juristationi, quod singulariter in Ducatu Svidnicensi & Jauraviensi per rescriptum D. Ferdinandi servatur, ut Pagani & Rustici nihil sibi de loco isto particulari, quem vocamus *das Uvrecht*, acquirere possint, præterquam si aliquid singulari Dominorum suorum concessione sit tributum; & quod relatum nobis est judicium Appellationum contrarium censuisse, secundum facti speciem propositam in Ducatu Lignicensi, illud certe minime nos conturbat, quibus curæ fuit ista veritatis inquirendæ causa in medium proponere.

Quæstio IX.

Hoc amplius agitur de interpretatione clausule istius, cum omni jure & dominio, nunquid illa demonstret bona esse feudalia, vel allodialia? variantes hæc de re sententiæ adductæ, non esse illam tantum restringendam ad exemptionem collectarum. Clausula huic nonnunquam reperiri addita verba illa, jure hereditario, aliquando jure feudali. Clausulam illam, omni jure, proprie significare illud jus, quod villa & castro cobareat, cujusmodi sunt feuda.

Quæ & ipsa veritas patrocinium nostrum videtur requirere in controverſa quadam quæstione, & plena dissensionis inter viros amplissimos. Multa, in *Qu. 3 & 4* hujus tractatus. Adnotavi de vero intellectu clausulæ istius, cum omni jure atque dominio. Nondum tamen omnia peregi, quæcunque ad veram ejus interpretationem pertinent. Dubitatum enim fuit, utrum hæc clausula, *liberam ab omni jure & dominio*, demonstraret villam, cujus investitura cum hac clausula facta proponebatur, esse allodiale, & non feudalem? & scio hanc Quæstionem in pago quodam Dloſchkaw incidisse sub Imperio Maximiliani Imperatoris, anno Christi 1573. Prima enim investitura Henrici Ducis Silesiæ, & Domini Wratislaviensis fuit concepta his verbis de anno Christi 1326. *Damus & concedimus sorori ejus Magdalena relictæ quendam Horgeri de Kemmendorff, & suis heredibus, seu legitimis successoribus super bonis suis Dloſchka districtus nostri Noviforensis ab omnibus exactionibus, collectis, & solutionibus, quin imò & ab omnibus servitiis, angariis, & perangariis quibuscvis, quosunque censcantur nomine, temporibus perpetuis, plenam & omnimodam liber-*

libertatem, ac penitus ab omni jure atque dominio nos super eisdem contingente, sic, quod nullus Provincialium judicum nostrorum nomine judicii deinceps super bonis prefatis quidquam agere habeat, nec penitus aliquis officialium nostrorum, occasione collectarum solutionum, servitiarum, jurium, & angariarum quarumlibet predictarum, quibuscunque censeantur nominibus, ab ipsa Magdalena prefata, vel ab heredibus suis, seu legitimis successoribus, nomine nostro quidquam exigere, seu repetere valeat, vel presumat. Sed quia in sequenti investitura de anno Christi 1343 hæc verba posita reperiuntur, jure feudali perpetuo possidenda, & habenda, auctoritate, quæ fungimur Regia, duximus conferenda; Inde dubitatum fuit, an bona ista pro feudalibus sint habenda? Pro negativa sententia decidendi causa illa fuit, quod in investitura Ducis Henrici de anno 1326 Bona ista ab omni jure & dominio fuerint liberata, ut proinde bona ista jure feudali censerentur non possint, cum apud Dominum directum dominium non maneat secundum tenorem investituræ, in quam sententiam consulti à D. Maximiliano omnes ejus Consilarii, puta sanctioris confessus, *die Geheimde Räthe* / Aulici, *Reichs-Hofrätthe*; itemque Consilarii appellationum, *die Appellation-Rätthe*; omnes inquam descenderunt, non ex alia ratione, quam quæ à nobis proposita fuit, quæ etiam sententia approbata fuit à Facultate juridica in Academia Lipsiensi, ut etiam à Scabinis Lipsiensibus, quorum responsorum omnium exempla penes me habeo. Hoc vero amplissimis istis viris admittentibus existit Facultas Juridica in Academia Witebergensi & Francofurtensi, quæ contradiceret, ac planissimè responderet, verba illa in investitura, *penitus ab omni jure atque dominio nos super eisdem contingente*, non significare, quod Dominus directum dominium penitus à se abdicarit, & consequenter bona ista feudalita, prout expresse dicantur jure feudali collata in secunda investitura. Verba sententiæ Witebergensium hæc sunt: *Daß die gegebene Exemption, und Befreyung des Dorffs/Grossendorff/darvon Herzog Heinrichs Privilegium besaget/dem Oberherrn solcher Güter seine habende zustehende Gerechtigkeit des directi dominii, und was demselben anhängig in andern unbenannten Fällen/wann sonsten die Besitzer solches Dorffs keine beständigere Ursach vor sich hätten/nicht benommen sey.* Quam ipsam sententiam ut notabilem in suas Quaestiones reculit Andreas Nauchbar/p. 2. Q. 11, n. 33. qui omnino videndus. Verba sententiæ Francofurtensium, daß berührter uns von euch überschickter Gnadungs-Brief hochgemeldtes Herz-

zuges *Henrici* über das Dorff *Grossendorff* (nam hoc fictum nomen in consultatione positum fuit) nach nunmehr gestaltn Sachen von nicht mehr/dann von Bestreyung der Collecten und Diensten zu verſtehen ſey. Hæc quanquam ita ſint, attamen in ea ſum ſententia, ut exiſtimem omnes eos vehementer errare, & quidem ignoratione juris veteris, (quod pace tantorum virorum dixerim) quibus perſuſum fuit clauſulam iſtam, *penitus ab omni jure & dominio*, pertinere ad directum dominium, ut ſignificetur bona illa, quæ ſub iſta clauſula alicui collata ſint, eſſe allodialia, & non feudalia; etiam illos errare dico, quibus in mentem venit, clauſulam iſtam tantum de exemptione collectarum exaudiendam eſſe. Quod enim ad poſteriores illas attinet, meminisse debemus in propoſita inveſtitura, non tantum de collectis & angariis ſermonem eſſe, quas officiales principes exigere prohibentur, ſed etiam de juribus Principis, quæ Ducalia vocari dixi, quæſtionem eſſe; quæ quidem jura Ducalia poſſeſſoribus pagi hac verborum forma conceſſa fuiſſe, major ab omnibus iſtis non obſervatum fuiſſe. Rogo enim, quid planius dici poſſet circa Jurisdictionis conceſſionem ſuper pago iſto, quam ſi conferamus veteres inveſtituras, quarum copiam in *queſtione 3 & 4* feci; verba iſta ſunt, *ac penitus ab omni jure atque dominio, nos ſuper eadem (ſcil. in Grossendorff)* de quibus paulò ante mentio facta fuit) *contingente, ſic, quod nullus provincialium judicum noſtrorum, nomine judicii deinceps ſuper bonis præſatis quidquam agere habeat.* Ex quibus verbis plus quàm manifeſtum eſt, ſi attendamus veteres inveſtituras, quas in Sileſia iſdem verbis conceptas eſſe jam adnotavimus, quod nimirum poſſeſſoribus hujus prædii non judicia inferiora duntaxat, ſed ſuperiora quoque conceſſa fuerint. Quare abſurdum eſt, clauſulam iſtam vel ad collectarum exemptionem reſtringere, vel de directo Dominio ratione feudi illam interpretari; an non enim juris maniſeſtiſſimi eſt, interpretationem inveſtituræ faciendam eſſe ex communi obſervatione, quæ eſt in feudis ejus loci, ubi de inveſtitura controvertitur. *Beccius conf. 101, n. 47 & 48. Menochius conf. 104, n. 22, vol. 1. Vulrejus de feudis lib. 1, cap. 7, n. 56. Verſ. Quid autem ſi verba inveſtituræ.* *Rosenthal de feud. c. 1. concl. 13.* Atqui certum eſt per clauſulam iſtam in Sileſia noſtra tantum jurisdictionis, & quidem ſuperioris conceſſionem denotari; & ut propius accedamus, tantum abeſt, ut per iſtam clauſulam in Sileſia denotetur, bona eſſe allodialia, ut etiam in dubio demonſtrent verba hujus clauſulæ bona eſſe feudalia: hoc ſi negetur præſacte, in promptu eſt, quod ex veteribus inveſtituris oſtendamus clauſulam

fulam istam in investituris quidem positam esse, nihilominus tamen nominatim adjici verba illa *jure hereditario*. Quorsum autem ista, si clausula, liberam ab omni jure & dominio, idem per se significaret: certe in investitura de anno 1311 conferunt Titio Duces, Boleslaus & Henricus, Alodium juxta fluvium, qui *Lobe* dicitur, cum omnibus juribus, liberum ab omni servitio, & universitate à singulis oneribus ad curiam spectantibus jure hereditario. In alia investitura de anno 1525 sic legitur: *Ludovicus Nimancis fratribus villam Cornelianam cum pradio Tusculano ibidem dat, & confert cum omni suo Regio jure, supremo & infimo judiciis, jure hereditario, perpetuo, & irrevocabiliter, absque omni servitio, & gravamine.* Item de anno 1309: *Boleslaus Dux confert Conrado de Woisvregesdorff Alodium Kowal, cum omni jure, dominio, libertate, jure hereditario, perpetuo possidendum.* Enimvero vice versa multæ reperiuntur investituræ, in quibus clausula ista, *cum omni jure & dominio*, reperitur, ita tamen, ut similiter nominatim adjiciantur verba illa, *jure feudali*; quod certe supervacuum esset, quinimo & contrarium, si clausula ista significaret, bona ista in hunc modum concessa jure Alodii, & non jure feudi concessa videri, plane in investitura de anno 1346 legitur: *cum omnibus juribus, judicio, inferiori & superiori jure patronatus, Ecclesiæ, & Scultetia plenarie libere absque omni servitio jure feudali.* In alia hæc verba exstant de anno 1359: *Carolus Augustus ad preces Annæ Augustæ suæ octo mansos in villa sua Corneliana emptos à Sophia relicta Jacobi de Sitbim cum proprietate, dominio & jure patronatus; in Feudalibus in Hereditarios permutat jure succedendi pro masculis & feminis concessio.* Ex quibus liquido apparet clausulam istam, *cum omni jure & dominio*, vel: *libera ab omni jure & dominio*, nullo modo demonstrare bona quædam non esse feudalia, sed duntaxat de judiciorum concessione, supremo & infimo, accipiendum esse. In cujus sententiæ defensionem hoc amplius adfero, quod licet pragmatici nostri feudales nullam mentionem faciant hujus clausulæ, *cum omni jure & dominio*, quando in materia feudali de verbis investiturarum, earumque interpretatione agunt; at tamen illos in concessione regalium, hanc clausulam proponere, ac simul quærere, an Imperator, qui Principem aut Comitem investierit, de Ducatu, & Marchionatu, vel Comitatu, cum omni jure, etiam regalia concessisse intelligatur? & ab omnibus ferè respondetur, non intelligi concessa regalia concessio castro, cum omni jure Principis, ut post multos tradit Rosenthal *de feudis, cap. 5, concl. 14.* Confer Sixtinum *de Regalibus,*

lib. 1. c. 5. n. 95. Bocerum *de investitura feudi*, cap. 3. n. 107 & 108. Ubi nominatim tradit, verba illa, *cum omni jure*, spectare illud tantum jus, quod Ducatui, Comitatus, vel castro cohæret. Quo exemplo dicimus, quod bona vel allodialia, vel feudalia sint, illud nullum jus reale esse, quod rei cohæseat, sed tantum qualitatem quandam impositivam, quæ potissimum personæ ratione fidelitatis & servitiorum cohæreat. Feuda enim potius personam, quàm rem adficiunt; ut post Baldum, Riminaldum Juniores, Proppinum, tradit Knichen *de pact. investitur.* p. 2. c. 5. n. 105. Quæ cum ita sint, non dubitanter dicimus, pagum illum Dloßzlau omnino fuisse feudalem, quandoquidem secunda investitura nominatim hoc dicat, & alioquin sic natura ista reperiatur in den Bö-niglichen Land-Registern; in cujusmodi libros bona feudalia referri solent. Unde sententia Pragmaticorum nostrorum obtinere debet; quod si in libro & registro Principis feudali, id est tali, in quo aliæ res nullæ, quam feudales, vel investituræ scribi solent, res hæc controversa scripta reperiatur, præsumi illam esse feudalem, post multos Rosenthal *de feudis*, cap. 12. concl. 14. n. 50 & seqq. cui non repugnat prima investitura, quandoquidem illa, ut jam demonstravimus, nullo modo demonstrat illam hanc fuisse collatam jure hereditario, ut ut in investitura illa clausula: *liberam ab omni jure & dominio*, reperiatur, quæ tantum accipiendum est de concessione supremi & infimi judicii. Illud autem non repugnanter concedo, quod ex secunda investitura pagus ille non pro vero feudo, sed improprio sit accipiendus, quod tamen non eo perducendum est, ut intelligamus hoc fieri propter primas literas, in quibus certè hujus rei nullum exstat vestigium, secundum ea, quæ ostendimus. Quid, quod hoc amplius dicam, postquam nullæ aliæ investituræ ostendi possint, quæ tempore sequenti super iisdem bonis factæ sint, per præscriptionem tanti temporis, cujus initii memoria non exstat, merito naturam allodii bona ista sibi acquisivisse, idque inter omnes constat, secundum quod, quatenus ad hanc qualitatem attinet, pronuntiatum fuisse dico; sed toto hoc de genere feudorum in Silesia commodius à nobis disputatum est in Libro illo, quem confecimus *de singulari jure feudorum Silesiorum*. Nunc autem mihi visum est de jurisdictione singularia quædam in Silesia adnotare, eaque ex antiquitatis nostræ veluti parietinis eruere, quæ propositæ materiæ, & nondum subactæ aliquid lucis adferre possint.

CAPUT XI.
De
JUDICIIS AC JURIBUS
SILESIÆ.

SUMMARIUM

Henelii:

- §. 1. *Judicia Ecclesiastica qua?*
§. 2. *De Litibus Decimalibus sacula-*
res in Silesia cognoscunt.
§. 3. *Lites inter Principes & Ordines*
vel à supremo Praefecto, vel à
supremo Tribunali componun-
tur.
§. 4. *Judicium supremum (das Ober-*
und Fürsten-Recht) quando?
& à quo concessum?
§. 5. *A quibus confirmatum?*
§. 6. *Conventorum in hoc judicio Re-*
gum exempla rariora.
§. 7. *Imperator ubi conveniri sese ho-*
die patiatur?
§. 8. *Gallia Reges ubi?*
§. 9. *Aragonia, Anglia, Dania, Pan-*
nonia Reges ubi?
§. 10. *Archiduces Austria & Elector*
Saxonia ubi?
§. 11. *Principes & Status Silesia etiam*
in criminalibus in hoc supremo
Tribunali conveniri posse, ex-
empla docent.
§. 12. *Capitalis tamen sententia, qua*
Nicolaus Oppolienfis Dux sup-

Scholiasæ:

- §. 4. *Vladislai Privilegium concess-*
um, ubi habeatur?
§. 5. *Instrumenti des auffgerichteten*
Schlesischen Land = Friedens
Summariums.

plicio affectus fuit, legibus Saxonis contrariatur.

§. 13. An Nobilis Silesius Principem suum coram hac Tribunali judicialiter convenire debeat?

§. 14. Quid porro in hac Tribunali observandum?

§. 15. Principes Silesia subditis suis vel iudices delegatos dant, vel ipsi controversias expediunt.

§. 16. In Ducatibus hereditariis vel Praefecti Regii judicant, vel graviores controversias judiciis Provincialibus reservant.

§. 17. Varia judiciorum Provincialium genera.

§. 18. Quando? cur? Et qui Litigantes à iudicibus ad Regem Bohemia provocare possint?

§. 19. Quibus Appellatio inhibita, supplicatio saltem, vel revisio conceditur.

§. 20. Monasterbergensibus & Francosteinensibus non tantum supplicatio, sed & reiteratio concessa.

§. 21. Equestris Ordinis in Silesia peculiare iudicium.

§. 22. Familia Kulitziae Pratorium quasi privatum, & jus vita in suum sanguinem.

§. 23. Iudicia criminalia, sive sanguinaria ad normam Juris Saxonici constituta, & cur sub dio exerceri solent?

§. 24. In pagis iudicia simplicissima à quibus exercentur?

§. 17. Aliquorum descriptiones.

§. 18. Lector ad sanctionem Pragmaticam, & ad notas Sannigianas remittitur.

§. 21. Modus illud celebrandi.

§. 24. Qua causa ad Jurisdictionem supremam, qua ad inferiorem in Olynensi pertineant.

- §. 25. *Judicii Paganici (des Drey-
vinges) etymon, & ratio.*
- §. 26. *A Judiciis urbicis & paganis
provocari potest.*
- §. 27. *De Provocationibus Senatus
hodie Appellationum Regius co-
gnoscit. Olim ad Scabinatus
Saxonicos, Magdeburgense præ-
sertim dicasterium, appellabant
Silesii.*
- §. 28. *Senatus Appellationum Regius
à quo? & qua ratione constitu-
tus?*
- §. 29. *Ordinibus Duc, Monst. & Terr.
Franc. consilium ab aliis Colle-
giis Juridicis petere licet.*
- §. 30. *An modus administranda justi-
tie probandus, quo ab uno co-
demque Collegio Juridico in
prima instantia consilium, de-
in causa per appellationem ad
se devoluta, judicium petitur?*
- §. 31. *Plura de hujusmodi Appellatio-
nibus.*
- §. 32. *Plura de Pragensi Appellatio-
num Tribunali.*
- §. 33. *Extra Appellationem Rex Bohe-
mie causas ad se evocandi pote-
statem non habet.*
- §. 34. *Cum Tribunali Camera Spiren-
sis nihil Silesii negotii.*
- §. 35. *Qua ratione Silesii obstricti Tri-
bunali Pragensi?*
- §. 36. *Ufus in Silesia Juris Saxonici.*
- §. 37. *Jus Saxonicum in multis casu-
bus saxum.*
- §. 38. *Ufus Juris Saxonici liber est Si-
lesis, non coactus.*

§. 34. *Casum tamen, quo hoc factum,
narrat F. Luca,*

- §. 39. *Qua ratione consuetudo in Jure Saxonico attendenda?*
- §. 40. *Num novellae Constitutiones jussu Augusti Electoris Saxonici editae in Silesia recte allegantur?*
- §. 41. *Casus à Jure Saxonico non decisi à Jure Justiniano, sive Casarco, decidentur, sic tamen, ut Juri quoque Canonico sua consuetudo auctoritas.*
- §. 42. *Habet Silesia etiam Instituta peculiaria.*
- §. 43. *Inter quae unum de Arrestis.*
- §. 44. *Aliud ad mulierum intercessionem sive obligationes pertinens, & in hac materia nova sanctio.*
- §. 45. *Tertium ad usuras pertinet.*
- §. 46. *Constitutiones aliae & variae, quas tamen non omnes observari Auctor queritur.*
- §. 47. *Singuli Ducatus peculiare habent constitutiones.*
- §. 48. *Nobilitas Ducatus Jägerndorfensis non minus quam Oppavienensis antiquitus Jura, Judicia, & Privilegia Moravica habuit.*
- §. 49. *Georgius Fridericus Marchio abrogatis Legibus Moravici Ducatus Carnoviensem conformat cum Legibus aliarum Silesiae Provinciarum.*
- §. 50. *Civitates Jura sua habent urbana, & municipalia, quorum interpretatio à Jure communi non abhorreat.*
- §. 42. *Ubi legi possint?*
- §. 45. *Patentes contra usuras à quibus missae?*
- §. 46. *Electior ad D. de Weingarten Fastidios Jurium remittitur.*
- §. 47. *Variarum Ducatum variae constitutiones ubi inveniantur?*
- §. 49. *Die verneuerte Landes-Ordnung des Fürstenthums Troppau ubi invenitur?*
- §. 50. *Diversa urbium Jura ubi?*

- §. 51. Ad valorem Statutorum requiritur consensus, aut saltem confirmatio Principis, alteriusve superioris.
- §. 52. *Wratislav. in hac re Privilegia.*
- §. 53. Quid auctoritatis habeant consuetudines locales in materia, præsertim successionum in bonis conjug.
- §. 54. Jus Wenceslai Episcopi de successione hominum Ecclesiæ subditorum, à Casparo Episcopo immutatur.
- §. 55. Qua ratione illius Consuetudo propugnanda?
- §. 56. Quid requiratur, ut hæc consuetudo locum habeat?
- §. 57. Diversi in hac materia casus resolvuntur.
- §. 58. Auctor Lectorem ad Commentarium suum, de Jure Dotalitii scriptum, remittit.
- §. 54. Jus Caspari Episcopi ad finem capituli annexum.
- §. 57. Variarum in hac materia Constitutionum mentio.
- §. 58. De unione Silesiæ cum Regno Bohemiæ &c. quid Fœderis vulgo Compactata inter Bohemiæ & Polonia Reges? & horum inter Leopold. I & Joannem III Renovatio.

§. I.

Judicia Ecclesiastica quæ?

Quemadmodum Ordines hominum, itemque Magistratus Silesiæ, sic ipsa quoque Judicia aut Ecclesiastica sunt, aut Profana.

Ecclesiastica, quæ coram Judice Ecclesiastico agitantur, de rebus præcipue, quas vocant, spiritualibus, puta de matrimoniis, de beneficiorum, præbendarum, ac sacerdotiorum jure &c. Inter ea autem præcipuum est Curia Episcopalis

hhh hhh 2

lis

lis Wratislaviensis Consistorium: quo quæ causæ pertineant, ex jure Canonico constat, neque opus est pluribus heic inculcare.

§. 2.

De Litibus Decimalibus seculares in Silesia cognoscunt.

De litibus decimalibus, quarum cognitio itidem ex Canonum præscripto ad forum Ecclesiasticum pertinet, cum Clericis ob sacrum & spirituale munus sint concessæ, seculares in Silesia jam ab antiquo cognoscunt. Itaque si quis ex ordine Ecclesiastico seculari alicui aut Laico controversiam velit movere de decima, vel maldrata, vel fertone, (quæ quidem in locum decimarum successerunt) apud secularem judicem actionem suam instituere cogitur. Sic namque in illustri illa transactione Colovratensi disertis verbis (a) cautum reperitur: ipseque adeo Rudolphus II Imperator laudatissimus privilegii Silesiis concessi, quod unusquisque in prima instantia coram Judice suo ordinario conveniri, nec aliò trahi debeat, recordatus, revocata commissione, quam Episcopo decreverat, Joanni Libisch Canonico Wratislaviensi demandari jussit: ut si quas sibi contra possessores prædiorum Sambitz, Barotovvitz & Sachervvitz competere actiones putaret, adversus eos in foro ipsorum proprio jure experiretur; idque peculiari ad Episcopum rescripto, quod signatum Praga die quarta ac vigesima Decembris A. C. 1510 LXXXIV.

(a) Verba artic. 4 sic habent: Wo aber dann die Leute und Bauerschafft den Zehenden nicht geben / und sich widersetzig machten / sollen die Geistlichen darum die Herrschafft des Grundes ersuchen und anlangen / der ihm darzu ohn alles Verziehen helfen soll. Ob aber derselbe Herr das nicht thäte / dann sollen und mögen sich die Geistlichen gegen denselbigen nach alter Gewonheit halten. = = Item wo des Bischoffe Bierding oder Malder seyn / sollen die / wie vor Alters / gegeben werden / es wäre dann / daß die Personen und Bauerschafften verwüstet und arm / nicht geben

geben könnten / sollen beyde Geistliche und weltliche Herren darein sehen / und nehmen / was trüglich und leidlich ist.

§. 3.

Lites inter Principes & Ordines vel à supremo Praefecto, vel à supremo Tribunali (vom Ober-oder Fürsten-Recht) componuntur.

Judicia quod attinet profana, siquidem inter Principes, Ordinesque ipsos lis existat, aut alius quispiam sive sit nobilis, sive ignobilis, sive communitas sit, sive privatus, cum uno aliquo ex Principibus atque Ordinibus contendat, praefectus supremus controversiam, si potest, componit: si quæ vero difficiliore oriantur controversiæ, de quibus aut Praefectus ferre sententiam, aut litigantium alterutra pars acquiescere nolit, tum ad supremum tribunal, quod Wratislaviæ ex Statibus provinciae, eorumque Legatis & Consiliariis, legum ac morum peritis, bis quotannis convocatur, ac velut vinculum & nervus est publicæ tranquillitatis, (das Ober-oder Fürsten-Recht) causa refertur.

§. 4.

Judicium istud quando, & à quo concessum?

Concessum est hoc judicium Ordinibus Silesiæ à Vladislao Rege A. C. cło. CCCCXCIIIX. ejusque tanta auctoritas, ut non solum ἀντιένδυνον sit, & pro versiculis Guntheri ex jure quodam Majestatis possit *claudere jura manu*, succisa, sublatæque omnibus ulterioris appellationis licentia, nec non gravissima in eos constituta poena, qui sententiæ intra duos ab ejus publicatione menses non paruerint, executionive sese opposuerint; verum ipsi etiam Bojemæ Reges coram illo & convenient alios, ac vicissim se conveniri (ne nimirum non bene, sed tyrannice videantur imperare velle) patiantur: sic enim disertè in Vladislai privilegio (a) cautum est: *Wo wir als*

ein rechter König zu Böhheim/ oder unsere nachkommende Königin auf ihr keinen Schlesiſchen Fürſten oder Erbsaſſen geiſtlichen oder weltlichen Perſonen / in welcherley Sache das wäre / auch Grund oder Boden betreffend / auch hinwiederum die Fürſten und Erbsaſſen des Landes auf uns und unsere Nachkommen / umb Grund / Boden / oder das ſonſt ihre Freyheit oder Privilegia angehen möchte / der Schleſien betreffend / oder inſonderheit ein Fürſt auff den andern zu ſprechen/ das alles ſoll beſchehen von den Fürſten und Ständen des Landes und ihren Räten / die ſie neben ſich ziehen würden in Breslau in der Haupt- Stadt auff unſerm Königlichen Hoffe.

(a) Integrum Vladislai Privilegium cap. X adduximus.

S. 5.

A quibus confirmatum?

Quod ipſum poſtea Ferdinandus (a), ac ſubſequentes Reges, ſic quippe perſuaſi, eos, qui ob ſingularem induſtriam, explorata eorum fide & gravitate, ad hoc iudicium adhibentur, pro ſapientiae ac dignitatis ſuae luce aliter non iudicatu- roſſe, quam ipſi pronuntiaturi forent, confirmarunt.

(a) Id quod factum à Ferdinando I im auffgerichteten Land-Frieden in Schleſien: Cujus instrumentum integrum refertur à Domino de Weingarten in Faſcic. Jur. lib. 2. fol. 13, ſqq. *In cujus Articulo ſtatuitur:* Wie das Oberrecht zu halten? wer? und was da vorkommen möge? welche die Richter ſeynd? Wo? wenn? wie die Citation oder Ladung geſchehen ſolle? Wer an ſtatt des Ober-Richters zu ſubſtituiren? quæ vis ſententiae? quæ poena contumaciae? Wo die Inwohner der Ober-Schleſien zu belangen? zu Breslau ſoll man teutſch agiren. *In Articulo 2.* Was für Geſandten auff die Ober-Recht zu ſchicken? Das Ober-Amt ſoll Präſes ſeyn/ und des Königs Stelle halten. Der Aſſeſſorum Eyd. Ein Beyſtand kan aus der Banck gebeten werden. *In Articulo 3.* Einmal ſollen die Partheyen citiret werden. Was für Dilation zu geben? Wie lange zu litigiren? Straffe der contumaciae. Ein fremder Kläger ſoll Caution beſtellen;

len; entweder durch Bürgen/ oder durch Gelübde. *In Articulo 4.* Welche Parthey zum ersten zu hören? Des Klägers Nachlässigkeit Straffe. Gesehet der Kläger in secundo judicio selber nicht/ soll er die Sache verlieren. Ursach solcher Ordnung. *In Articulo 5.* Wo der condemnatus der execution sich opponiret/ solls das ander Theil anzeigen/ und soll durch den Landes-Kämmerer die Einweisung erfolgen. Wo er sich ferner opponiret/ soll zu ihm gegriffen werden/ entweder durch seine Obrigkeit/ oder mit Hülffe des ganzen Landes. Der säumige Stand soll dem Victori in causa den Schaden erstatten/ und darzu noch gestrafft werden. Dieses Ober-Recht soll alle Termin geheget/ und von niemanden hinterzogen werden. *In Articulo 6.* Wann sich ein Stand opponiret/ soll ebenmäßig wider ihn verfahren werden. *In Articulo 7.* Kein Stand soll seine Unterthanen ohne Erkenntniß vergewaltigen. *In Articulo 8.* Der Ritterschafft Injurien-Handel gehören für das Richter-Recht/ und soll der Injuriant an Golde und Gerichts-Expensen gestrafft werden/ doch von keinem ausländischen Fürsten. *In Artic. 9.* Straffe allerley verübten Gewalts/ mit Einziehung der Güter/ und Leibes-Straffe. Eine ehrbare Person soll sich Juramento purgiren. Eine berücktigte mit zweyen Zeugen. Wo nicht/ soll er scharff angegriffen werden. *Citatio per edictum:* Erscheinet er nicht/ soll gegen seinem Leib und Gut verfahren werden. *In Artic. 10.* Landsbeschädiger und ihre Häuser mit der Schärffe zu rechtfertigen/ und die Ueberwundenen gestrafft werden. Auff die Beschädiger soll man schreyen/ die Glock schlagen/ ihnen selbst nacheilen/ den Raub nehmen/ und sie rechtfertig machen. Die Fürsten mögen ihre Amteute/ die Städte zwei Personen nachschicken. Die Nachlässigen sollen die Schäden zahlen/ und ins Gefängniß gehen. Den Nacheilenden soll solches an ihren Ehren unschädlich seyn. Straff solcher Injurianten. Dem Nacheiler und Aufffänger soll ein Versorg erfolgen. *In Artic. 11.* Wenn ein Landes-Beschädiger auff Herrn oder Ritter-Leute bekennet/ sollen sie erscheinen. Wo nicht/ was ferner zu thun. Wenn auff einen Fürsten bekennet würde/ wie zu thun. Mit dem Gefangenen vorsichtig umzugehen. *In Artic. 12.* Den welchen ein Beschädiger gefunden/ soll das Recht ohne Weigerung ergehen lassen. So nicht/ soll der Behauser vom ganzen Lande belegt werden. Jeder ausgebotener Stand soll sich gehorsamlich verhalten. Straff des Ungehorsamen. *In Artic. 13.* Keinem Absager oder Dräuer soll man Geleit geben. Welche man geleiten soll? Wer sich will erkennen lassen/ soll man bald Tagfahrt ansetzen. Einem Armen einen Procurato-

rem geben. Ein Absager soll allenthalben öffentlich im Lande ausgerufen werden. Wo einer mit dräuet, soll Ehr-los seyn / und gleich bestraft werden. Wem Schaden geschehen / wie er soll erstattet werden? *In Artic. 14.* Wenn ein Fehder einem andern / ehe er fehdet / seine Güter verkauft. Keiner soll dem andern seine Sachen / daraus Schaden zu gewarten / verkaufen. *In Artic. 15.* Niemand soll von seiner Herrschaft ohne ihren Willen weg ziehen. Straff derer / so entlauffen Gesinde vorenthalten. Kein zinshafter Bauer soll / was zum zinshaften Erbe gehörig / im letzten Willen vergeben. *In Artic. 16.* Herrn-los Gesindel und Müßiggänger sollen an keinem Ort über Nacht geduldet werden. Die Büchsen werden verboten. Wann nicht Krieg ist / und einer nicht ein ordentlicher Wild-Schütz ist. Doch in seines Herrn Lande. *In Artic. 17.* Die irrige Wege wandeln / oder vermaſcaradet seyn / sollen zu Rede gestellt und die Flüchtigen ereilet werden. *In Artic. 18.* Im Processu soll mit zwei Schritten geschlossen / und in der letzten alle Uneinigkeiten verhütet werden. Straff derer / so in der letzten Schrift Neuigkeit einbringen. Die letzte Schrift soll dem Gegentheile verlesen oder heraus gegeben werden. *In Artic. 19.* Welcher Stand diesen Land-Frieden nicht halten will / soll an Leib und Gut gestrafft werden. *In Artic. 20.* In Mühlen sollte das Getreide gewogen werden. *In Artic. 21.* Das Doppel-Spiel / Kirchmessen / und vollsauffen / werden verboten. *In Artic. 22.* Alle Stände wollen diesen Land-Frieden halten. Doch ihren Privilegien ungehindert / hervor aus des Colowratſchen Vertrages. Beliebung dieses Landes-Friedens. Bestätigung dieses Land-Friedens. Straff derer / so wider diesen Land-Frieden handeln. König will hierüber einen Revers geben / daß dieser Land-Frieden jedes Orts privilegien solle mißschädlich seyn. Ob ein Fürst für dem Ober-Recht criminaliter könne vorgenommen werden.

§. 6.

*Conventorum in hoc Judicio Regum exempla
rariora.*

Et sunt quidem conventorum hoc modo Regum exempla rariora, cum nemo sit, qui Regem aut Principem suum facile in jus vocet; nec tamen nulla: sicut nec quicquam, quo minus id fiat, prohibet.

§. 7.

§. 7.

Imperator ubi conveniri sese hodie patiatur?

Neque enim ea re de Majestate quidquam, ac dignitate Regis delibari existimandum est: quippe cum & Imperator, qui nullum olim agnoscebat judicem, ut qui ex lege imperii legibus, atque adeo judiciis esset solutus, pro ratione habens voluntatem, coram Comite Palatino Rheni, sacri Romani Imperii Archidapifero Electore, (quæ singularis est inclytæ ac præcellæ illius domus prærogativa, summique honoris argumentum) conveniri sese hodie nulla Majestatis Augustæ læsione vel jactura patiatur. Quod quidem cum consuetudine primum sine certa lege introductum esset, per nobilissimam deinceps constitutionem Caroli IV Imperatoris, quæ *Chrysobulla* sive *Aurea Bulla* vocatur, confirmatam in legem abiit.

§. 8.

Galliæ Reges ubi?

Eodem modo Galliæ Reges supremæ Curix (Parlamentum Gallico idiomate nuncupatur) regni sui, quæ est Lutetiæ Parisiorum, eaque vetustissima, & primo unica in regno, ad cujus exemplum reliquæ posterioribus temporibus institutæ sese subjecerunt; cujus ea dignitas & potestas, ut decretis ejus ipsi quoque Reges pareant, in controversiis haud raro causa cadant, indulgentiæque ab iis minus facile concessæ rejiciantur: quemadmodum notat alicubi illud Juris peritorum decus, vir genere, auctoritate, meritis, nominis fama nobilissimus Dion. Gothofredus, & ante eum Claudius Sefellius eximia de Republ. Gallorum promulgata jam olim dissertatipuncula.

§. 9.

Aragonia, Anglia, Dania, Pannonia Reges ubi?

Sic in Aragonia Justitia Aragonica, in Anglia Justitia ma-

gna, in Dania univēsus regni Senatus, si Regi cum alio lis sit, judicare solet. Pariter apud Pannonias, cum in usu sit Regem, si quidquam contra leges faciat, legibus subjeci, ad officium Palatini Hungariæ pertinet, ut inter Regem atque subditos juris administrandi potestate fungatur: Id ipsum attestante viro Illustri Nicolao Istuanſio Histor. Pannon. l. 6.

§. 10.

Archi-Duces Austriæ & Elector Saxonie ubi?

Sic denique Archi-Duces Austriæ, cum à jurisdictione Imperii sint immunes, ortis controversiis, aliquem à Vassallis judicem constituunt, coram quo jus accipiant; de quo videatur Austria Cuspiniani, & Caroli V Imp. Constitutio, von Gerechtigkeit des Hauses Oesterreich / inter Statuta & Rescripta Imperialia ab Haiminsfeldio edita. Ne quid de Saxonie dicam Electoribus, qui coram suprema Electorali Lipsiensi curia de bonis ac redditibus ærarii sui sive Cameræ, ut loquuntur, conveniri sese patiuntur,

§. 11.

Principes & Status Silesiæ etiam in criminalibus in hoc supremo Tribunali conveniri posse, exempla docent.

Illud quæsitum memini, an Principes & alii Status Silesiæ etiam in causis criminalibus coram supremo tribunali conveniri possint? Et dubium non est, posse: In constitutione enim de pace publica id expresse cautum, ut Princeps eriminis alicujus infirmatus de eo coram supremo Præfecto, & Provinciæ tribunali, respondere debeat. Atque ita Henricum Silesiæ Ducem Lignicensē D. Rudolphi Imp. mandato custodia traditum ad hoc tribunal provocasse, ac Guilielmum Baronem à Braun à Nobilibus Seidliziis in hoc judicio accusatum homicidii fuisse, annotatum reperio. In annalibus quidem Silesiæ proditum est, Nicolaum Principem Oppoliensem, quod in

in publico Ordinum Conventu Nissæ habito Casimirum Teschinensem, & Joannem Episcopum Wratislaviensem stricto pugione adortus, atque interficere conatus fuisset, præsentiore temeritate, quam feliciori facinoris successu; utroque quippe nonnisi leviter percusso, Casimiro quidem supra oculum, Episcopo autem ad ventrem, qui, ne transfigeretur, lata, quam gestabat, zona ictum elusit, ex basilica D. Jacobi, ad cuius divales aras atque adyta confugerat, extractum, custodiae mancipatum, pronunciataque à iudicibus urbanis capitali sententia supplicio adfectum fuisse.

§. 12.

Capitalis tamen sententia, qua Nicolaus Oppoliensis supplicio adfectus fuit, legibus Saxonis contrariatur.

Verum eo tempore constitutio de pace publica nondum fuit promulgata: nec desunt, qui & Conventus Ordinum Silesiæ ab eo tempore perraro Nissæ habitos, tanquam abominabili in urbe, & Vladislaum Regem permolestè tulisse tradant; quod se inconsulto de capite Principis pronunciatum, eaque in re commissum fuisset in leges Saxonicas, in quibus sancitum: *Daß über der Fürsten Leib / und ihr Gesind niemand Richter sey / denn der König alleine.* Quorum illud ut in medio ipse relinquo: sic Vladislaum, ut miti erat ingenio Princeps, facile placatum fuisse, privilegium anno sequenti Ordinibus concessum argumento esse potest.

§. 13.

An Nobilis Silesius Principem suum coram hoc Tribunali judicialiter convenire debeat?

Quin & hoc in controversiam vocatum fuit, si quis Nobilis Silesius velit judicialiter convenire Principem suum, an id coram supremo hoc provinciæ tribunali fieri oporteat? Id

quod negandum videtur ex Vladislai privilegio, cujus quoad personas conveniendas duo sunt membra. Primum enumerat aliquot casus speciales pertinentes ad dijudicationem Ducum Silesiæ & Ducem Silesiæ faciendam; puta si lis existat inter Regem Boemiæ & Ducem Silesiæ; si Dux Silesiæ alteri Silesiæ Duciliitem moveat; si inter Ducem & alienos subditos incidat quæstio, zwischen den Fürsten und andern Erbsassen / des Landes gegen einander. Hæc enim videtur esse vis in vocabulis, andern Erbsassen / hoc est, quando alterius Ducis vel Baronis subditi volunt convenire Ducem Silesiæ, qui tamen non sit actorum Dominus vel superior. Hæc controversia ipsa quoque ad tribunal Silesiæ pertinet. Secundum membrum decidit casum inter dominum & subditos proprium, wo auch die von der gemeinen Ritterschafft / und Mannschafft / darzu die von Städten / oder ihre Einwohner / auff ihre Herrschafft / oder einer auff den andern / oder eine Stadt auff die ander / oder iemands frembdes Aussprüche thun wolten / daß soll ein ieder stehen mit seiner Klag an den andern / da der Antworter zu recht hin verordnet ist. h. e. Quotiens universa nobilitas vel civitates Principem suum, vel unus ex iis alterum, aut una civitas aliam, vel peregrini etiam aliquem convenire volunt, tunc actiones suas ibi instituant, ubi Reus forum sortitur. Atque hinc ergo, si subditi velint convenire dominum, faciant id coram iudice competente; puta, si causa sit feudalis, coram Paribus curiæ; si non feudalis, coram ordinario, sub quo larem fover, atque adeo coram Regia Majestate. Et è contra dominus habens controversiam cum vasallo, conveniat eum coram paribus: si non vasallus, coram competente tribunali iudicii provincialis vel curiæ. Sic si privatus cum privato foveat litem, adeat iudicem, ubi habet domicilium reus. Sed sunt tamen, qui generale illud privilegium per consuetudinem sic interpretantur, quod procedat etiam in casu, quando aliqua com-
muni.

munitas, vel *Landassius*, ut germanico vocabulo uti liceat, agit adversus Ducem, & superiorem, allegatis eam in rem nonnullis exemplis. Casimiro Teschinentium Duci, ejusque successoribus hujusmodi privilegium à Vladislao concessum; ut siquidem Principi alicui cum iis sit, non alibi quam coram judicio Silesiæ provinciali conveniri debeant. Sin ab eo, qui inferioris Principe conditionis sit, non teneantur alibi respondere, nisi coram nobilibus sui Ducatus. Quibus quod æquum & bonum visum fuerit, prævia causæ cognitione, utrique parti observandum. Quod si Dux judicium hujusmodi constituere nolit, actor supremum Silesiæ Præfectum adire, & ibi justitiæ jurisque copiam petere possit. Simile privilegium habent Principes Mönsterbergo-Olsneses, puta, daß sie niemanden andern Standes dann Fürsten gemäß vor den Königlichten Rechten zu antworten schuldig. Id privilegium cum Joachimus, Henricus, Joannes & Georgius Duces, ab Henrico L. B. de Rechenberg & Schyvicchavv conventi excipiendo allegarent, pro declinatoria judicatum fuit, die Martis post S. Francisci A. C. clo Io XLV.

§. 14.

Quid porro in hoc Tribunali observandum?

In hoc porro Silesiæ tribunali secus, quam in aliis, citationes non singulos ad actus, sed ad totam causam (qui & Camera Spirensis stylus) indistincte decernuntur: quæ tamen reo tribus ante judicii diem mensibus insinuandæ. Ita namque in constitutione de pace publica expresse sancitum. Quod cum anno salutis clo Io LXVII à Carolo Christophoro Duce Mönsterbergenfi & Olsnensi in causa adversus D. Maximilianum Imp. non esset observatum, mandatarii que Cæsarei de eo exceperant; Reverendissimus Dominus Episcopus, judicii tunc supremi Præsès, ceterique Adfessores eos ab instantia

judicii absolverunt: reservata tamen auctori potestate de novo, si vellet, agendi, & litis expensis compensatis.

Cautiones æque ut in aliis judiciis præstantur; à quibus immunes esse Regiæ majestatis mandatarios ex ea ratione, weil ihre Majest. im Land Schlesien nicht allein reichlichen und standhafft beerbet/sondern auch unser aller König und Erb. Herr ist/ pronunciatum lego Dominica Martis post Jubilate. Prout nimirum juris quoque communis est, à fisco satis exigi non debere, neque cum satisdato cavere cogendum, utpote legum opinione divitem. Quod si quis extraneus maxime, nec quicquam bonorum in Silesia possidens, sibi incumbentem per fidejussores cautionem præstare nequeat, supremus Præfectus, ejusque Adsesores, ex præscripto des Land-Friedens art. 3 cognoscere jubentur, qualisnam promissio ad supplendam cautionem pro idonea haberi debeat. Cui quidem convenienter Ladislaus Smircicius in defectu cautionis fidejussoriæ per interlocutoriam jussus fuit in des Obristen Königl. Hauptmanns S. Fürstl. Gnaden Händen mit Mund und Hand/ wie einem frommen aufrichtigen Mann gebühret/ Gelübde zu thun/ und zwar bey einer poen von dritthalb hundert Schock Böhmischer Groschen/ wo er bey diesen Gerichten seiner angestellten Klage und Anforderung verlustig würde/das er nach Vermögen des Land-Friedens/ und wie ihme die Gerichte zu jener Zeit mit Urtheil und Recht auferlegen würden/ die Gerichts-Kosten dem beklagten Herrn Malgán reichen/ und erlegen solle. Dominica Lunæ post festum D. Michaeli sacrum.

§. 15.

Principes Silesia subditis suis vel Judices delegatos dant, vel ipsi controversias expediunt.

Principes Silesiæ subditis suis inter se litigantibus aut delegatos judices dant, aut ipsi cum delectis Consiliariis suis ac Jure-

Jureconsultis in tribunali sedent, & controversias expediunt: salvis interim judiciis provincialibus, quibus in locis ea recepta esse ac vigere constat.

§. 16.

In Ducatibus hereditariis vel Praefecti Regii judicant, vel graviores controversias Judiciis Provincialibus reservant.

In Ducatibus vero, Regi Boemiae immediate subjectis, Praefecti Regii provincialium suorum privatas, quae sine strepitu judicii de simplici & plano componi possunt, cognoscunt & dijudicant; graviores controversias judiciis provincialibus reservantes, quae statis temporibus in certis opidis quotannis exercentur per Judices sive Scabinos ex ipsa nobilitate delectos.

§. 17.

Varia judiciorum Provincialium genera.

Sunt autem varia illorum genera, ut aulica, curialia, duodecim-viralia, Land-Recht (a) / Mann-Recht / Hoff-Recht / Zwiölffer-Recht / c. quae qualia sint, ex constitutionibus ac Privilegiis singulorum Ducatum videre licet.

A. Land-Recht.

Das Schleßische Land-Recht läßt sich insgemein nicht wohl beschreiben / weil es in einem Fürstenthum sich weiter ausdehnet / in dem andern eingeschränket wird. So variiren auch desselben Gebräuche und Ordnungen. In einem Fürstenthum werden vor demselben die Ehe- und Ehren-Handel abgehandelt / in dem andern nicht. In dem einen hat es bis 18 / in dem andern kaum zwölf Assessores, auch wohl weniger.

Eigentlich erhält es den Namen Land-Recht / weil in demselben die gemeine Landes-Sachen und der Land-Güter Nothdurften geklaget / gehört und abgehandelt werden / betreffende entweder Schulden / Bürgschaften / Gränztheilung / Waldungen / Jägerereyen / Wasser-Ströme / Land-Strassen / der Herrschaften Pächte gegen ihre Unterthanen und Dienst-Voten / und dieser gegen ihre Herrschaft. Es können vor demselben

selbigen thay Ausländische (ie doch daß diese vorher Caution stellen) und einheimische Wäysen / Jungfrauen / Witwen / Frauens-Personen / und kan ein ieder durch den rechtlichen Ausspruch seine Rechts-Sache gegen den andern erkennen lassen.

In etlichen Fürstenthümern / wie in dem Teschnischen / präsidirte vorzeiten der Herzog selbst / und in dessen Abwesenheit der Hof-Marschall. In dem Oppelischen und Ratiborischen Fürstenthum führet der Landes-Hauptmann perpetuellement das präsidium, und hat neben sich einen Land-Richter / und einen Cankler / ohne die 15 Land-Schöppen und den Land-Schreiber sitzen. Im Münsterbergischen Fürstenthum haben auch die zween Aelte zu Heinrichau und Camenz bey dem Land-Recht ihre Session, und können auch die Allessores in dreyer Jahren Frist ihr Amt wieder übergeben / und des Andes erlassen werden.

Gewöhnlich wird das Land-Recht aller Orten jährlich zweymal / ie doch länger nicht als drey Tage / und sonderlich in dem Oppelischen Fürstenthum in Gegenwart eines Königl. Procuratoris gehalten / welcher seines Königs Jura in acht nehmen muß. Zu Zeiten Königs Ferdinandi I wurden im besagten Fürstenthum die Bescheide und Urkunden in Böhmischer Sprache verfaßt / welche Gewonheit vermuthlich heutiges Tages nicht mehr bräuchlich ist.

Bei Gelegenheit soll weder der König / weder der Landes-Hauptmann gegen keinen Unterthan mit Gewalt verfahren / sondern ist befugt die Klage für das Land-Recht kommen zu lassen / und desselben Urtheil zu erwarten / nach Ordnung des Rechts. Im Teschnischen Fürstenthum / wenn eine Ritter-Standes-Person / oder ein ander Unterthan gegen die Landes-Fürstliche Obrigkeit sündigte / straffte der regierende Herzog den Verbrecher nicht bald nach seinem Gutbefinden und Rechten / Kraft habender Autorität ; vielmehr ließ er den Beleidiger und Widerspenstigen für das Land-Recht fordern / und die Sache mit ordentlichem Recht ausführen.

Eben dieses Land-Recht ist iederzeit auch schon von denen alten Königen höchst genehm gehalten worden ; wie dann des Oppelischen und Ratiborischen Fürstenthums Land-Recht Kaiser und König Ferdinandus I An. 1562 / des Münsterbergischen Fürstenthums Kaiser und König Maximilianus II An 1570 / und des Teschnischen Fürstenthums An. 1572 Herzog Wenzel zu Teschen mit eigener Hand und Insigel bekräftiget.

2. Das Zwölffer-Recht.

So kurze Zeit als etwa der Böhmische König George Podiebratz regiret / hat er doch unter andern löblichen Ordnungen / sonderlich im Schweidnitzischen und Jaurischen/das Zwölffer-Recht An. 1459 gestiftet. In demselben präsidiret beyder Fürstenthümer Lands-Hauptmann / anstatt des Königs als Herzogs derer Fürstenthümer. Es werden ihm adjungiret vier Ober-Rechts-Eizer/und zwölf Abelige Beyfizer/ daher es das Zwölffer-Recht genannt wird. Dieses Judicium ist von grosser Auctorität/ denn es muß das Mann-Recht/ was ihm am Rechten gebricht / bey demselben sich erholen und erfahren. Alle diese besagte Beyfizer halten quatermberlich ihre Versammlung/und wird keiner ohne Verpündigung solcher Ehre fähig. Welcher einmal geschworen / und hernach die quatermberl. Session einmal versäumen wolte / der muß wichtige Entschuldigungen oder Ehehaften haben / sonst fällt er in zehen Mark Geld-Straffe / nach des Landes-Hauptmanns Erkundigung.

Anfangs/ wenn einer vier Quartal dem Gericht beywohnete/ mochte er nach belieben resigniren/ und ein andern landsassen ernennen an seine Stelle; allein wegen der daraus entstehenden inconvenientien / da mancher abtrat / ehe er die Rechte und die dazu gehörigen Ordnungen kennen lernte/ verordnete Kaiser Rudolphus II mit der Stände Genehmhabung An. 1601, daß künftigt etliche qualifizierte Personen zu beständigen Beyfizern von dem ganzen Lande solten vorgeschlagen / von dem Kaiserl. Amt aber confirmiret/ und mit einer gewissen Jahres-Vestallung versorget werden/ damit keine Gunst noch Freundschaft/ sondern des Landes Wohlfahrt ins auffnehmen kommen möchte.

3. Mann-Recht.

Die Mann-Rechte in Schlesien haben nicht alle einerley Ursprung/ des Mann-Rechts im Schweidnitz- und Jaurischen Fürstenthum erster Urheber war König George Podiebratz An. 1459, des Glogauischen Fürstenthums Herzog Sigismundus, nachgehends König in Polen / um die Jahre 150 / des Delsnischen Herzog Heinrich und Herzog Carl der Aender An. 1583.

In denen Königl. Erb-Fürstenthümern / bevorab im Schweidnitzischen und Jaurischen / präsidiret der Königl. Hofmeister entweder persönlich / oder durch einen Substituten / und seynd dessen Beyfizer drey vom Adel/und zweene Raths-Männer aus der Stadt Schweidnitz/welchen der Mann-Rechts-Secretarius affiliret/und alles protocolliret/ auch den Ab
 kkk kkk
 denen

denen eingeladenen Zeugen vorlieset / wann zuvorhero der geschworne Advocat das Recht ordentlich angedungen. An dieses Judicium ordinarium giengen vorzeiten alle Züge und Appellationes in bürgerlichen Dingen / und gestattete man keinem / ausser der Supplication an Ihro Königl. Majestät / kein ander devolutivisch Remedium. Heutiges Tages aber halten sich die Landsassen meistens vor das Königl. Amt / von welchem sie nach Wien oder Prag appelliren können. Beliebt es dem Actori, möchte er annoch vor dem Königl. Mannrecht thändigen / deme die Zeugen-Verhörungen / darzu die Zeugen mit dem Königl. so genannten rothen Siegel erfordert werden / auch die Taxirungen der Güter privative zustehen.

Als König Ferdinandus I dem Slogauischen Fürstenthum das Mann-Recht confirmirte Anno 1544, eignete er demselben solche Autorität zu / daß er / der König / alle Fälle und Zusprüche / so er etwa gegen einem Stand des Fürstenthums / oder gegen seine Güter haben möchte: Hingegen dafern die Stände gegen ihn / den König / oder gegen seinen Landes-Hauptmann zu haben vermeynten / daß nirgends anders als vor diesem Mann-Recht der Sache Erkenntniß und Rechtsfertigung geschehen solte / und wolte der König selbst desselben richterlichen Ausspruch über sich erdulden / und es dabey bewenden lassen. Ebenmäßig hat es auch die Freiheit / daß der König keinen von Prälaten / Herren und Ritter-Standes-Personen / weder höher noch weniger / will straffen / als etwa das Mann-Recht jemand von denen condemniret hätte. Über dieses solten die Stände ausserhalb des Fürstenthums zu keiner Rechtsfertigung oder Erkenntniß in Bescheiden nicht erfordert werden / auch nicht die Stände oder sondere Personen zu stehen schuldig seyn.

4. Hof-Gerichte.

In denen Königl. Erb-Fürstenthümern ist von der Hofmeister-Charge des Hof-Richters Amt / wie das Mann-Recht von dem Hof-Gerichte unterschieden. In dem Hof-Gerichte präsidirt der Hof-Richter / dem vier oder fünff Erb-Scholzen als Hof-Schöppen adjungiret werden. Diese / nachdem sie treu zu handeln geschworen / müssen zur Execution bringen die ihnen von dem Königl. Amt angeordnete Pfändung / Einweisung und Taxirung der Güter / und dergleichen mehr.

Vor alten Zeiten waren in etlichen Orten / sonderlich zu Lignitz / die Hof-Gerichte Judicia ordinaria, und derselbigen Hof- und Land-Schöppen gute von Adel / wie noch Anno 1345 man solches observirte.

Bei etlichen Fürstenthümern und deren Weichbildern bekleiden diese Charge Freyherrn/ bey etlichen Edelleute / hin und wieder auch bürgerliche Raths-Personen aus den Städten. Etliche fürnehme von Adel besitzen das Hof-Richter-Amt erblich / gleich denen Herren von Voß in dem Reichenbachischen Weichbild Schweidnitzischen Fürstenthums. Selbst in denen Herzoglichen Fürstenthümern werden über die Weichbilder Hofrichter bestellet / welche nebenst beygezogenen Schöppen und Notarien / die Adelige Ehe-Paßen und andere considerable Vorträge/Auffrichtung und Eröffnung der Testamenten/Inventirungen der Erbfälle und Verlassenschaften/ attendiren / damit/wo möglich / aller Streit und Uneinigkeit bey denen Familien verhütet werde.

In des Oelschnischen Fürstenthums Landes-Ordnung ist auch der Hof-Richter mit seinen Rechts-Beysitzern verpflichtet / daß/so bald einer vom Ritter-Stand verstirbt / und ihm das Fund gethan wird / des Verstorbenen Kisten/ Kasten/ samt den Gemächern / darinnen die Fahrniß liegen/ wohl zu verwahren / zu verpetchiren / und den Schlüssel bey den Gerichten besiegelt zu behalten/ bis so lange Vormünder verordnet / welche sich neben den Gerichts-Personen und dem Landschreiber der Inventur gebührlichen unterwinden.

Wiewol nun das Land Schlesien mit guten Gerichten und Gerechtigkeiten wohl versehen ist/ nichts desto weniger haben nicht nur die Unterthanen Gesehe/ wie sie sich denen Gerichten und Gerechtigkeiten sollen unterwerffen/ sondern auch die Obrigkeiten / wie sie jenem das Gericht sollen halten.

Eben dahin richtet sonderlich das Absehen die Anno 1571 von denen sämtlichen Fürsten und Ständen ratificirte so genannte Fehder-Ordnung/ darinnen sie sich selbst einander erinnern/ daß niemand

1. Wider Recht/ Gebühr und Billigkeit weder Fremde noch Einheimische / weder Arme noch Reiche/ weder Alte noch Junge/ auff keinerley Weise beschweren solle.

2. Daß sie die Gerichte wol solten bestellen / und die Justitz einem/wie dem andern/ solten schleunigst befördern.

3. Daß sie die Gewaltthäter/ ohne Ansehen der Person/ solten straffen.

4. Im Fall die Obrigkeit nicht gebührender massen Amt und Gericht/ dem um Hülff stehenden nicht zur Billigkeit verhilffe/ solte sie demjenigen/ welchen sie recht- loß gelassen / als um ihre selbst eigene Sache/ zu haften/ und sich mit ihme darum gebührlichen zu vertragen/schuldig seyn.

5. Soll die Obrigkeit so wol in Privat-Herrschaft ehrliche / vernünftige Leute vom Land und Städten neben sich ziehen / wie es eines jeden Ortes Ordnung / Gewohnheit oder Gelegenheit giebt / und die Sachen nach Nothdurfft ganz fleißig erwegen / und darinnen die Billigkeit verfugen.

6. Gleichwie die Fehder vor gemeine Landes-Feinde zu erklären / und mit dem Schwerdt der begangenen Fehde wegen hinzurichten werth seynd / sollen diejenigen Obrigkeiten / welche sie wissentlich unter sich dulden / oder nicht gebührend verfolgen / durch den Obersten Hauptmann entweder für das Ober-Recht / oder zur nächsten Landes-Zusammenkunft erfordert werden / daselbst der Fürsten und Stände / oder ihrer Abgesandten Erkantniß / wie gegen sie zu verfahren / ohn alles Aussebleiben gewarten / und demselben ohne einige Provocation gehorsamen. Fr. Lucæ in Chr. Sil. pag. 1923 & seqq.

§. 18.

*Quando? cur? & qui Litigantes à Judicibus
ad Regem Bohemia provocare possint?*

Provocatur inde, si litigantes sententiâ lata sibi minus satisfactum arbitrentur, ad Regem Bohemiæ, nullâ quidem judicum, à quibus adpellatur, injuriâ. Quippe cum appellationis auxilium non ideò tantum videatur commendandum, quòd imperitiâ fortè ac dolum, si dici potest, priorum detegat judicum, (ex quo levamen injustè oppressorum, ac theriaca contra malè judicantium venenum, non inlepide à jurisconsultis indigitatur) ac præterea in pluribus repetitis cognitionibus, multorumve consiliis & judiciis ventilata veritas nitidior appareat, vixque adeò sit, ut non clarior rei à pluribus discussæ veritas evadat: Sed & speciatim propterea, quòd in secunda, quam vocant, instantia, litigatoribus persæpe novis assertionibus, exceptionibusve utentibus, exercitatis jam negotiis pleniori veritatis facilè subveniatur lumine, fierique ita possit, ut quæ secundum tenorem ac rigorem actorum justa est, actorum statu mutato, hoc est, allatis aliis allegationibus aut probationibus (quibus locum facit appellatio) inju-
sta

ita reperiatur sententia: quæque propriâ sibi indiligentiâ triste à iudice primo tulit suffragium, meliorem apud secundum sentiat eventum. (a) Svidnicensibus tamen, Javoriensibus, Oppoliensibus, Ratiboriensibus, Monsterbergensibus atque Francosteinensibus provocationis jus specialibus privilegiis remissum; ita quidem, ut sententiæ in Comitibus illorum latæ appellationum aleis, remorisque minimè sint obnoxia. Idem jus Glogovienses quoque sibi vindicare ausi, idque ex Privilegio Sigismundi Ducis: sed qui tamen statuto suo Regi Boemiæ haudquaquam præjudicare potuit. Clari quippe, atque indubitati juris, quòd statutum inferioris recognoscens superiorem, de non admittenda appellatione, ipso jure non valeat: ex ea ratione, quòd hujusmodi statutum comperitur factum super eo, quod non ad statuentis, sed superioris jurisdictionem pertinet.

(a) Die Appellations-Patenten im Herzogthum Ober- und Nieder-Schlesien/ so von unserm Allergnädigsten Herrn Leopoldo I Anno 1674, und wiederum A. 1679, item A. 1681 &c. gegeben worden / seynd zu lesen in Fasciculis Jurium des von Weingarten Lib. II, pag. 185 & seqq.

Das Privilegium der Burggraf-Donauischen Herrschaft Wartenberg ratione respectivè gradualis appellationis, und anders betreffend / ist zum Ende dieses Capitels angehendet worden/ N. I.

Huic porro de Appellationibus materiæ illustrandæ apprimè servant Annotationes ad Sanctionem Pragmaticam Cæsareo-Regiam Leopoldinam circa Fatalia appellationis in Ducatu utriusque Silesiæ observandæ, à Perillustri D. Casparo Francisco à Sannig, apud supr. Silesiarum curiam olim Consiliario, &c. conscriptæ, ad finem capitis adjectæ sub No. eodem.

§. 19.

*Quibus Appellatio est inhibita, supplicatio saltem,
vel revisto conceditur.*

Tamen si verò non defuerunt, qui privilegia de non appellando ad supplicationem quoque producenda existimarent, sicuti glossam in l. sui. C. ut lit. pend. & Doctorum quorundam

kkk kkk 3

rundam opinionem, qui, prohibita appellatione, supplicationis quoque ad Principem aditura litigantibus præclusum censent: aliud tamen Regibus Bojemæ placuit. Idque non tantum Majestati Principis, sed & juri prisco Romano, & communi Interpretum sententiæ, qui appellatione inhibita nihilominus gravamen, si quod est, per superiorem emendari posse, ac supplicationem, vel revisionem ad minimum locum habere, nec etiam quæstionem cessare nullitatis deducunt, convenit. A Præfectis quidem Prætorio jure Romano minimè fas erat adpellare: Sed ad remedium tamen ἀναψηλαφήσεως seu retractationis exercendum, supplicandi saltem ministrabatur licentia. Qua quidem ratione nec hodie per rescriptum, rejiciens appellationem, supplicatio remota censi potest: utique si non propter causæ ipsius qualitatem, ad evitandamque litium infinitatem, sed ob excellentiam personæ, aut præminentiam tribunalis appellatio inhibita sit. Utique enim Magistratus privilegiatus sit; contra tamen certum est, defensionem manifestam adversus injuriam ac iniquitatem ereptam non esse. Meritò igitur subditi, atque alii, qui coram talibus privilegiatis litigare coguntur, si præter jus & æquum graventur, & iniquitas vel manifesta sit, vel demonstrari facili possit operâ; non obstantibus quibuscunque privilegiis iniquitatem ejusmodi notoriam ad superiorem deferre, ibidemque officium judicis implorare potest: cum nec Princeps subditos querentes ab aditu sui ipsius, rogationis ferendæ causa arcere, eamque sibi dicere possit legem, quâ subditi aut provocare, aut rogationem ferre ad Principes prohibeantur. Itaque ut maxime in privilegiis Svidnicensis ac Jaroviensis Ducatum disertissimis verbis sancitum sit, was die Manne in einen ieden Sachen erkennen / oder sich bey den Zwölffern erlernen / und auff dieselbige Belernung mitteln und sprechen / das soll recht seyn / und niemand soll sich davon mögen freisten / ziehen / appelliren oder beruffen / sondern alle Züge / Appel-

Appellationes und Bevistunge / wie dieselbe vorgenommen oder geschehen möchten / sollen krafftlos seyn. Haud eò minus tamen sacratissimus Cæsar Rudolphus a. d. 6 Aprilis anno superioris seculi septimo & octuagesimo in hæc verba rescript: So lassen Ihro Majest. angeregte Land- Stände solchem ihrem Privilegio und desselben klaren Buchstaben / jedoch dergestalt allerdings verbleiben / daß Sie Ihro und deroelben Nachkommen / den Königen zu Böhaimb / die Supplication an Ihro Majest. allermassen dieselbe alhier in der Cron Böhaimb üb- und bräuchlich / ausdrücklichen enthalten haben wollen / deren sich dann Ihro Majest. gar nicht begeben haben wollen. Atque ita pronunciarunt quoque Scabini Lipsienses in causa Henrici à Forchtershain, m. Octob. A. C. 1599 verbis, quæ sequuntur: Ob nun gleich die beyden Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer a. 1511 vom König Vladislao dergestalt privilegiret / 1c. diweil aber dennoch / vermöge gemeiner beschriebenen Rechte / auch denen Gerichten / da die Appellation nicht zugelassen / der Parteyen / so sich durch ein Urthel beschweret befinden / wann sie solcher ihrer Beschwerde erhebliche Ursachen haben / dieselbte an die hohe Obrigkeit supplicando gelangen zu lassen / unbenommen / so wird auch in bemeldten strittigen Sachen solche Supplication euch billig gestattet und nachgelassen.

§. 20.

Mönsterbergensibus & Francosteinensibus non tantum supplicatio, sed & Lenteratio concessa.

Maximiliani II Cæsaris Inclytissimi Principis privilegio, quod Monsterbergensibus ac Francosteinensibus impertitum est, id sancitum legitur: ut, quicquid in judicio provinciali statutum fuerit, firmum immoteque tenendum, & sententia
aded

adeo executioni legitimè mandanda sit; parti quidem gravatæ nullo alio, quàm supplicationis beneficio reservato. Quod ipsum cum tam rigidè quidam intelligerent, ut ne leutationi quidem locum esse putarent; consultus super ea re & ipse Cæsar Rudolphus, hunc in modum Privilegii verba interpretatus est: Erkennen darauff vor rechtmäßig und billig / ob wol solche Läuterung in verführtem euerem Privilegio nicht ausdrücklich specificiret und gesetzet worden / sondern allein von der Supplication an uns Meldung geschicht; die weilten aber doch in benennitem Privilegio ausdrücklich versehen / daß mit der Ladung / der Part erscheinen / gerichtlichen Bescheiden / und Urtheilen also procediret / und dasjenige hierüber erkannt und gehandelt werden solle / wie nach gemeinen und Sachsen-Rechten in ganz Schlesien der Gebrauch / und solches ausgesetzt / und üblich Herkommens ist / und denen solche Leuteratio, darmit das Urtheil desto besser erkläret werde / ex gravissimis causis beyde nach Sachsen so wohl gemeinen Rechten ausgesetzt / und in üblichem Brauch gehalten werde / daß die Leuteratio und Declaratio sententiæ hinfüro in allen und ieden Fällen / und indifferenter dem Actori so wohl / als dem Reo hinfüro billig erstattet / und gelassen werden solle; jedoch mit dieser ausdrücklichen Condition und Bedingung / daß solches alles uns so wohl als unsern nachkommenden Königen zu Böhaimb und Herzogen zu Münsterberg und Franckstein in dem wenigsten was präjudiciren / sondern daß dem beschwerten Theile / obangeregtem euerem Privilegio nach / die Supplication an uns / als regirenden König in Böhaimb / und obristen Herzogen in Schlesien / in allewege / und allezeit vorbehalten sey und werde. Prag 24 Martii 1598.

Equestris Ordinis in Silesia peculiare Judicium.

Habet & Equestris Ordo in Silesia cum in causis injuriarum, tum in nobilitatis probatione peculiare judicium, in aulis Principum exerceri solitum, quod *Equestre* vulgo vocant, das Ritter-Recht / itemque die Ehren-Tafel: de quo cum singularis, idemque elegantissimus Tractatus vernacula lingua conscriptus à nobilissimo viro Georgio à Wentzky & PETERSHEIDA, publicisque typis vulgatus prosteret; non est, cur operam heic nostram aliquis desideret.

Ex Judicio Equestri Silesiæ (aus dem Schlesischen Ritter-Recht) quod D. Georgius de Wentzky conscripsit, multa fragmenta jam excerpimus, & capiti octavo, ubi de Nobilitate actum fuit, inseruimus: hic modum illud celebrandi, à Domino de Weingarten in Fasc. Jurium P. 2. pag. 21 relatum, subnectimus:

Vom Ritter-Recht in Schlessen:**Ausschreibung des Ritter-Rechts.**

Von Gottes Gnaden wir Georg Herzog in Schlessen zur Eignitz und Brieg / bekennen hiermit / und thun kund gegen jedermänniglich. Demnach wir heutiges Tages durch den Ehrenvesten N. nach Brauch und Ordnung des Ritter-Rechten mit dem auch Ehrenvesten N. für uns / als ihrer beyderseits gebohrnen Richter vorzukommen / um Hoftag und Stunde seyn ersüchet und angelanget worden. So haben wir ernannten N. auff dienstlich Ansuchen und Bitten / mit gemeldtem seinem Gegentheil / dem N. unsern Hof verstattet / und zugelassen. Auch hierzu auf den Sonntag nach N. welches ist der N. des Monats N. nechst künfftig auff den Abend in unser Stadt Brieg allhier einzukommen / und folgendes Montags zu ganz früher Tag-Zeit / für uns auff unserm Schloß zu erscheinen / den Tag gnädig ernannt und angesetzt.

Allda selbst wollen wir / nach Ordnung der Ritter-Recht / die Ehren-Tafel und Ritter-Band den Parthen bestellen und ordnen. Auch was sich nach Ehren und Ritter-Rechte erheischen wird / auf beyder Theil vor- und einbringen / und gnugsames Erwegen derselbigen / dero Billigkeit nach / ergehen lassen. Zum Urkund mit unserm hieranff gedruckten

Fürstl. Secret besiegelt. So geschehen und geben zum Brieg den 10 Junii An. 1599.

Wann nun auff angezielten und herbey kommenden Tag die Ehren-Richter auff dem Fürstl. Hause sich versamlen / muß ein ieder unter ihnen einen Eyd ablegen / folgenden Innhalts:

Ich N. gelobe und schwere GOTT dem Allmächtigen zc. dem Durchläuchtigen / hochgebohrnen Fürsten / meinem gnädigen Fürsten und Herrn / nachdem Ihre Fürstl. Gn. mich in diese löbl. Ehren-Tafel gesetzt und verordnet haben / daß ich in allen diesen vorfallenden Sachen und Handlungen / nach meinem besten Verstande / erkennen und sprechen will / was zu Ehren und Ritter-Recht sich nach Gebrauch ihrer Fürstl. Gn. Hofes erheischet und gebühret / mich daran weder mit Gaben / Freundschaft / Feindschaft / Forcht oder anders / wie des Menschen Sinn erdenken kan / verhindern lassen / als mir GOTT helffe und sein heiliges Evangelium.

Darauff wird das Ritter-Recht beseket / geheget / und gehalten in folgender Ordnung.

Erstlichen soll der Marschall 12 Edelleute eines rechtfertigen Adels zur Ritter-Vancf beschicken / unter ihnen soll ein Cankler seyn / auch eines rechten Adels / und aus 12 Geschlechten wo möglich.

2. Soll der Herr Marschall die 12 Edelleute und Allessores in das Ritter-Recht neben sich um sitzen lassen / da benebens sitzen Ihre Fürstl. Gnad. mit ihren Rätchen.

3. Soll der Herr Marschall angeben / und vorbringen / daß er das löbl. Ritter-Recht mit GOTTes Recht / und des Durchläuchtigen / hochgebornen Fürsten und Herrn / Herrn N. Recht / und allen denen Rechten / so Ihre Fürstl. Gnad. an ihrem Hof zur Gewonheit haben / und zum Ritter-Recht zu recht gehören und gebühren / nunmehr wolle geheget haben.

4. Mag der Herr Marschall öffentlich ansagen / wer für dem Ritter-Recht zu thun möcht fürtreten / und sich dargegen / wie zu Ritter-Recht gebührt / verhalten.

5. Spricht der Kläger ohne angegürtete Seiten-Wehre: Herr Marschall / gestrenger Herr / ist das löbl. Ritter-Recht geordnet und bestellet / wie zu Ritter-Recht recht ist? darauff spricht der Herr Marschall: das Ritter-Recht ist bestellet / wie es zum Ritter-Recht recht ist.

6. Darauff spricht der Kläger: Durchläuchtigster / hochgebohrner Fürst / gnädiger Fürst und Herr / Edler und gestrenger Herr Marschall /
Edle

Ehle und Ehrenveste Herren Rechtsfeger / dero löbl. Ritter-Banc / Herr Marschall / ihr wollet mir vergönnen für das geordnete und bestellte Ritter-Recht zu treten / hierauff antwortet der Marschall / man gönnet es auch.

7. Ferner spricht der Kläger: Herr Marschall / gestrenger Herr / ich bitte meinem Freunde zu vergönnen / an das löbl. Ritter-Recht zu dingen / darauff sagt der Herr Marschall / man vergönnnet es auch.

8. Darauff sagt der Kläger: Ich dinge meinem Freunde Gottes Recht / des erleuchten / hochgebohrnen Fürsten Recht / und alle das Recht / das Ihre Fürstl. Gnad. und ihrer Fürstl. Gnad. Hof zu Gewonheit / und das löbl. Ritter-Recht zu Rechte / ihme sein Wort und Anliegen selbst / mir oder einem andern seiner Freunde zu reden. Und so oft ihme vonnöthen / auch ab- und zutreten / bedinge ihme hiemit alles das / so das löbl. Ritter-Recht zu Gewonheit und Recht hat / und so viel dazu gehöret und gebühret; so ich alles bedinget habe / frage ich zu Ritter-Recht / ob ich meinem Freunde bedinger habe / wie zu Ritter-Recht recht ist? Hierauff spricht der Marschall: Ihr habet eurem Freunde zum Ritter-Recht bedinger / wie zum Ritter-Recht recht ist.

9. Mag sich der Antwörter auch dermassen bedingen und sagen: Er bedinge seinem Freunde alle dasjenige / das sein Widerpart seinem Freunde zum Ritter-Recht bedinger hat / und setz es zum Erläutnüss / und fraget / wie oben; darauff spricht der Herr Marschall: Ihr habet eurem Freund / wie zum Ritter-Recht recht ist / bedinger / und ob das Widerpart darwider oder dargegen ist / so hilffts nichts / es bleibet bey dem Urtheil.

10. Spricht der Kläger mit gebührendem Anziehen des Marschalls und der Recht-Sitzer / mein Freund fraget: Welchen Schild er für dem löbl. Ritter-Recht vorführen soll? hierauff antwortet der Marschall: Er soll seines Vatern Haupt-Schild erslich vorführen. Nachmahls fraget er um den andern / darauff spricht der Marschall / seines Vatern Mutter Schild. Fortan fraget er um den dritten Schild / so spricht der Marschall / der Mutter Schild. Als dann fraget er um den vierdten Schild / so spricht der Marschall / seiner Mutter Mutter Schild.

11. So nun der erste Schild mit Gemälden und Zeugen zweyer guter rechter Edelleut für die Ritter-Banc gelegt und gebracht / so läßt der Marschall den Landes-Cämärer neben sich auf die Banc treten / den zugebrachten Schild öffentlich dreyimal nacheinander ausrufen / mit diesen Worten: allhier hat vorbracht der N. seines Vatern Haupt-Schild / und

will ihn verführen / wie zum Ritter-Recht recht ist / wo jemandes darwi-
der / der rede iekund / und schweige hernachmahls / und also drey mal nach-
einander.

Wo dann niemandes darwider / so beschweren die Zeugen den Schild/
daß sie wissen / daß vorgelegter Schild ihres Freundes Vater / angebohr-
ner Herr und Haupt-Schild ist / und wäre auch ihrer rechter angebohrner
Freund und Schild / so es vorkommt / erkennet das Ritter-Recht den
Schild kräftig / und läßt der Marschall den verführten Schild mit den
Trometen beblasen; also geschichts dermassen fort mit den andern Schil-
den.

12. Und ob in angezeigten Schilden irgend eine Einsage geschehe / so
geschiehet daran / was zum Ritter-Recht recht ist / und also beyden Zhei-
len. Welche aber den Schild in die Ritter-Banck bringen / müssen den-
selbigen mit folgendem Ende beschweren:

Ich N. gelobe und schwere GOTT dem Allmächtigen / daß mir wis-
sentlich / daß mir vorgelegter Schild aller Farben / recht meines Freundes
Vetters angebohrner Herr und Haupt-Schild ist / und daß auch er mein
rechter angebohrner Freund und Vetter ist / als mir GOTT helffe und sein
heiliges Evangelium.

Welche den andern Schild in die Ritter-Banck bringen / schweren
also: P. P. daß mir wissentlich / daß gegenwärtiger Schild meines
Freundes Vaters Mutter angebohrner Haupt-Schild / aller Farben
Recht / er auch mein angebohrner Oheim und Freund ist / als mir GOTT
helffe und sein heiliges Evangelium.

Welche den dritten Schild in die Ritter-Banck bringen / schweren
also: P. P. daß mir wissentlich / daß gegenwärtiger Schild meines Freundes
Mutter angebohrner Haupt-Schild / aller Farben Recht / und zu diesem
Wapen mein angebohrner Freund ist / als mir GOTT helffe / und sein heiliges
Evangelium.

Welche den vierdten Schild in die Ritter-Banck bringen / schweren
also: P. P. daß mir wissentlich / daß gegenwärtiger Schild meines Freundes
Mutter Mutter angebohrner Haupt-Schild / aller Farben Recht / und zu diesem
Wapen mein angebohrner Freund ist / als mir GOTT helffe
und sein heiliges Evangelium.

Wenn dieses mit dem ersten Schild also vorgangen / folget darauff
das Urtheil durch den Ehren-Marschall also:

Weil N. zu und auf N. seinen Haupt- und Heer-Schild vorgebracht/
ohne

ohne männliches Widerfechten / der auch durch zwei Adels-Personen / wie bey Ritter-Recht üblich und gewöhnlich / bezeugt und beschworen. So erkenne ich neben meinen Vessizern dero löbl. Ehren-Tafel / daß er seines Vatern Heer- und Haupt-Schild bewiesen und verführet habe / wie zu Ritter-Recht recht ist.

Eben dergleichen Urtheil erfolgt auch *mutatis mutandis* auff die andern vorgebrachten / und geschwornen Schilde / und wird alsdenn das Ritter-Recht hinwiederum aufgegeben / und der Injuriant gebührlchen abgestraft.

Wer nun diesen Proceß liest und versteht / der kan gar leicht abnehmen / daß die *legitimation* derer Kinder / welche von einem Adlichen Vater / und unadelichem Weibe erzielt und geboren werden / per subsequens matrimonium so kräftig nicht sey / daß dieselben erzeugeten legitimam personam erlangten in solchem Ehren-Gerichte zu bestehen. Denn ob wohl in den gemeinen Rechten versehen ist / quod uxor dicatur corrumpere radiis mariti, l. famina 8. ff. de Senatoribus l. fin. C. de nupt. & l. mulieres 13. C. de dignitatib. Lib. 12. und daß per subsequens matrimonium alle vorgegangene vitia purgiret werden. C. tanta & gloss. ibid. in verb. legit. qui filii sint legit. Ja ein solch matrimonium de jure Canonico bestche / etiamsi uxor sit ignobilis & vilis, & matrimonium fiat in extremo vitæ articulo, auch die zuvor geborne Kinder alle mit einander durch das subsequens matrimonium legitimiret werden: Late Gail. lib. 2. obs. 141.

So helfen diese Jura für der Ritter-Banc in Schlesien gar nichts / welche durchaus keine *fictiones* nicht zulasset / sondern darauff dringer / daß wie vom Vater / also auch von der Mutter und ihrer Mutter die Schilde untadelich müssen produciret werden.

Kurz verrückter Zeit ist dergleichen Exempel für ihrer Hochfürstl. Durchl. zur Meyß vorgegangen / da dann dieser Hochlöblichste Erz-Herkog in eigener Erz-Herkoglichen Person die Civilia und Canonica Jura selbst allegiret. Aber gleichwohl dieselben natos dahin gewiesen / daß / ob sie zwar vom Vater Edel / dennoch für der Ehren-Tafel im Lande Schlesien / wegen oben gesetzter Ursachen / nicht fortkommen könten / darben sie es endlichen haben müssen verbleiben lassen / wie starck sie auch ein anders zu erheben sich äufferst bemühet.

§. 22.

Familia Kitlicia Prætorium quasi privatum, & Jus vitæ in suum sanguinem.

Illud vel obiter heic notare volui, Joannem Fersium Canonicum Wratislaviensem asseruisse aliquando, familiam Kitliciam, cum paucis aliis nobilioribus, hoc ex antiquo habere, ut quasi privatum prætorium quoddam suum tenuerint, & jus vitæ, necisque domi suæ habuerint in suum sanguinem: ob idque anxie, unde id vel privilegii, vel moris sit, quasi-
visse, an ab illa prisca Roma, primisque temporibus ac infantia, atque adeo ab illa veteris Romæ patria potestate etiam nimia, qualem omnis Græcia, certe & Dionysius Halicarnasseus judicavit, ipsaque Roma tandem dimisit; Ab illo, inquam, patrum vetere jure num hoc adhæserit usque ad nostram aetatem, idque in jus Mancipii & Peculii quoddam Kitlicii hisce nostris putandum sit, aut qui alii possunt idem juris jactare? Hæc ille; quæ si vera sunt, magnam utique gratiam Fersio Kitlicii debebunt: sed quod ipse aliis discutiendum relinquo. Mihi quidem non liquet: illud modo ex actis publicis constat, Sigismundum quendam Kitlicium ob morum pravitatem, & effrenem nequitiam, tanquam furiosum & prodigum, ad agnatos & gentiles, quibus ipsis nempe lex duodecim tabularum in furioso aut prodigo bonorum pecuniæque ejus potestatem attribuit, remissum fuisse. Unde Fersio haud dubie talia credendi, & inquirendi occasio data fuit.

§. 23.

Judicia Criminalia, sive sangvinaria ad normam Juris Saxonici constituta, & cur sub dio exerceri solita?

Criminalia sive sangvinaria judicia haudquaquam Westphalicis illis veteribus tam præcipitibus & confusis, ut in proverbio

verbum abierit, illic reos primum in furcam tolli, deinde illorum admissis aut innocentia demum inquiri solere, similia: Sed ab eorundem fundatoribus, cum sapiens dictum gravissimi historici non ignorarent, de vita & spiritu hominis, qui pars mundi est, laturum sententiam, diu, multumque cunctari oportere, nec præcipiti studio, ubi irrevocabile factum est, agitari sapienter, rite & ordine ad normam potissimum juris Saxonici constituta, eademque multis in locis sub dio, *unter dem blauen Himmel* / exerceri haud male fortean solita, Quippe cum morem istum non Roma tantum olim, ubi in Comitio palam ad puteal Libonis causarum cognitiones exercebantur, ipsaque adeo apud Athenienses Areopagus tenuerit; sed & Germania hodieque passim locorum servet, in quibus capitales sententiæ non nisi sub dio proferuntur, vel totæ etiam causæ criminales examinantur. Et à Græcis quidem ejus rei ratio hæc affertur, vitandi tam reorum, quam accusatorum consortii, sive contagii; quorum isti apud omnes odiosi, illi miserabiles & calamitosi habentur. Sed multo majus aliquid haud dubie spectarunt veteres, & admissio cæli adspectu ipsum quodammodo Deum cognitionum suarum testem & arbitrum esse voluerunt. Et si multi ideo factum volunt, ut omnis metus & terroris suspicio tolleretur, ut Judex oculis in cælum erectis DEI præsentia admoneretur, hacque ad recte judicandum induceretur.

§. 24.

*In pagis Judicia simplicissima à quibus exer-
ceantur?*

In pagis Judicia simplicissima, quæ cognoscendis, dirimendisque rusticorum controversiis, vel à Dominis, pro jurisdictionis, quam obtinent, ratione, (moribus enim sæpe penes alium est jurisdictio superior (a), penes alium simplex sive inferior) eorumve præfectis & procuratoribus exercentur,

tur, vel à Scultetis, qui cum adjunctis Scabinis in minoribus & facilioribus negotiis jus dicunt: sed ut iudices duntaxat pedanei; atque ob id publicis quoque & criminalibus iudiciis non aliter adhibentur, quam ut ordinatio processus, ipsaque sententiæ executio ductu & auctoritate domini instituat.

(4) In der Selsnischen Lands-Ordnung 2c. gehöret zu den Ober-Gerichten was hohe Verbrechen seyn/ welcher Straffe/ Hals- Haupt oder Ausweisung betreffen; Item Diebe/ Morde/ Blutrüste/ Ehebruch/ Hurerey/ Wehflägern/ Zetter-Geschrey/ ob einer den andern morden/ oder ein Weib/ oder Magd nothzwingen wolte/ streiffen oder wunden/ die offen oder erstückte Beulen sind/ und nachmals auffbrechen/ und Wunden werden/ stoßen/ treten/ werffen/ davon ein Mensch stirbt oder gelähmet wird/ Hauß-Friede brechen/ Thür oder Fenster freventlicher Weise beschädigen/ ausschlagen oder werffen/ auch ob iemand hohe oder befreyete Personen/ so im Regiment seyn/ verspreche/ oder sie injuriere/ tode Körper auffheben/ unsinnige Leute durch die frembde oder richterliche Amte verwahren zu lassen/ Schwerdt und Waffen/ mit welchen einer den andern verwundet oder verländet/ oder erwürget; alle solche auch höhere Verbrechen und Mißhandlungen/ auch wann jemand zu eines andern Ehren/ oder sonst peinlich klaget/ sollen dem Ober-Gerichts-Herrn zu richten und zu straffen gebühren.

Alle Geld-Straffen und Abtrag belanget/ so von peinlichen Sachen/ mit Zulassung der Gerichte/ und Bewilligung des klagenden Theils/ oder aus andern Ursachen bürglich worden/ oder daß sich ein Mord/ Lände/ oder anders/ nicht aus Vorsatz/ sondern Unseiß/ oder Verwahrlosung zutrüge/ und nachmals zu einem bürglichen Vertrage gelassen würden; solche Fälle/ ob sie wohl zu Geld-Bussen gelangen/ sollen auch durch den Ober-Gerichts-Herrn gestraffet und die Straff von ihme eingenommen werden.

Wosern jemand unter denen/ so Ober-Gerichte haben/ von wegen solcher Ober-Gerichte bey den Leuten einig Hof-Arbeit führen/ oder dergleichen Dienstbarkeit/ befüget/ und dieselbe bißhero in stet währendem Brauch gehabt/ der soll auch künfftig dabey ruhiglichen verbleiben.

Form der Holdung zu den Ober-Gerichten.

Ich N. gelobe und schwere EOrt dem Allmächtigen/ und dem N. wegen der Ober-Gerichte/ derer er über mich berechtiget ist/ getreu und

und gehorsam zu seyn/ seinen Schaden zu wenden und zu verwahren/ Nutz/ Frommen und Bessers zu werben und zu fördern/ und alles dasjenige zu thun/ was getreue Unterthanen ihrem Ober-Gerichts-Herrn zu thun schuldig und pflichtig seyn; als mir Gott helffe und sein heiliges Evangelium.

Zu den Unter-Gerichten gehöret

Was kleine und geringe Fälle seyn/ als Haar-ausrauffen/ Schläge/ die nicht tödtlichen seyn/ noch Lämde bringen/ daran keine Wunden folget/ als braun- und blaue Flecke/ Nasen-bluten/ Maulschellen/ Zähn-bluten/ auch Blutrüfte/ so mit Nägeln gekraket oder sonsten verletzet/ daraus keine Lämde noch Wunde folget; oder Lügen-straffen/ Schelten/ Schmähwort/ welche außserhalb hoher und befreyter Personen und Derter beschehen/ Messerzüge/ unzüchtige muthwillige Geschrey/ durch welche niemand beschädiget wird/ so wohl verbotene Waffen tragen/ verbotene Waaren feil tragen oder verkauffen/ oder abgethane Spiele spielen/ Deube/ so unter vier Groschen begangen wird/ dieselben alle bey den Erb-Gerichten für-bracht und gestrafft werden.

Diese und andere Sachen/ so nicht peinlich/ als Schuld und dergleichen Geltung oder Bezahlung/ auch Schäden/ Pfändunge über Güter/ sie wären liegende/ stehende oder fahrende/ sie betreffen viel oder wenig/ desgleichen auch Auffnehmung und Erlassung der Unterthanen/ Verstattung und Einschreibung der Käuffe/ Verreichunge der Güter und Erbe/ Vollziehung der Testament und Gaben/ so wol Leistung der Verzüchten/ Ausführung der Zeugniß/ Ausbringung der Geburts-Briefe/ sollen von denen/ welchen die Erb-Gerichte zustehen/ und nicht dem Ober-Gerichts-Herrn gereicht/ und verrichtet werden. Jedoch soll deme/ so der Ober-Gerichte befuget/ von wegen solcher seiner Obrigkeit/ von den Unterthanen/ über welche ihm solche Ober-Gerichte gebühren/ Inhalts vorgelesener Notel/ gebühlich End und Pflicht erfolgen.

§. 25.

*Judicii paganici (des Drendinges) etymon,
& ratio.*

De judicio paganico, quod in Silesia nostra das Drending vocatur, singularis liber sermone germanico conscriptus passim in manibus hominum versatur; illud verò sic di-

mm mm mm

ctum

ctum esse à tribus illis articulis primariis, quibus subditis officia sua erga DEUM, Magistratum, & Proximum, per politicam decalogi explanationem inculcari solent, vulgaris est opinio. At Clarissimus Schifordegkerus originationem ejus inde derivabat, quòd ad constituendum hujusmodi judicium tres olim partes fuerint requisitæ. Primarum partium erat Advocatus provincialis, qui in judicio præsidere dicebatur: secundarum partium erat Scultetus, qui ab Advocato provinciali constituebatur, cujus minister intelligebatur: tertiarum partium erat dominus villæ, in cujus pago judicium exercebatur, qui judicio tantum adsidebat. Pari ratione monumenta jurisdictionis, quam exercebat Advocatus provincialis in villis, in tres partes distribuebantur, sic ut Advocatus provincialis, Scultetus, & dominus villæ in percipiendis hujusmodi fructibus concurrerent, & quilibet eorum tertium denarium ferret. Merito igitur hujusmodi judicium fuisse vocatum *Drending*/cùm in eo tres personæ adsiderent. Sed à qua tamén sententia, quamvis auctori etiam præfationis in illum ipsum, quem modò laudavi, commentarium probata, recessit ipse tandem; atque, ut solent posteriores cogitationes plerumque esse sapientiores, peculiari dissertatiuncula ex vetustissimo jure Saxonico, nihil aliud esse *das Drending*/quàm judicium terna vice exercendum, atque adeò reliquias *des Recht= oder Vogt= Dinges/so ein Scholtzeiß des Jahres drey gehabt*/ juxta articulum *Weichbildi* quadragesimum septimum, probabiliter demonstravit. Neque verò mirum videri debet, si *Ding* in antiqua vulgari *judicium* sonet: cùm etiàm Latinis idem faciat *Res*, ut Aufonius quærat,

Imperium, Litem, Venerem cur una notat RES?

Inde *Ding hegen/ gehegt Ding/ gefellig Ding/ Freiding/ heimlich Beding/ Dingstull/ Ding=Grafen/ Ding=Tag* passim in jure Saxonico & alibi, ipsaque adeò feria secunda hebdomadæ *Dingstag*/ quasi dies litigiis dicata, quæ perperam vulgo

vulgo der Zins-Tag dicitur. Atque hinc ergo sicut Zwen-Ding pro duobus judicialibus terminis, sic Dren-Ding pro tribus judiciis, usurpatum legitur.

§. 26.

A judiciis urbicis & paganis provocari potest.

Quemadmodum autem à provincialibus judiciis, sic ab urbicis quoque & paganis, sed ordine juris servato atque adeò gradatim, provocare fas est, non obstantibus etiam quorundam locorum statutis: Principis namque est judicia *ἀντιένδυναι* indultis ad hoc privilegiis constituere, nec subditis licet legem facere, aut contractum in iudicium superioris; ut ut in suum aliàs possint, defectu nimirum potestatis id operante, ut ea, quæ Principi reservata, cum non sint de iurisdictione populi statuentis, nec attingi ab eo possint, aut debeant, juxta eam sententiam, quam, Bartolo præsentē, Baldum egregiè defendisse, in hujus vita refert Eichardus. Tametsi verò contrariam operose nititur probare Joannes Bolognetus, ex pacto potissimum privatorum arguens, quo induci potest ut victus nequeat provocare; rectius tamen alii argumentum hoc non admittunt, eam reddentes diversitatis rationem: quòd statutum directè disponat adversus jus superioris, pactum verò non tangit directè jus superioris, sed paciscentes abdicant à se, quod est in eorum facultate. Limitare tamen appellationem, certamque illi dare legem statuta posse inficias non iverim: fortè ne appelletur, nisi juramento præstito, item ne temere lis protrahatur, modisque similibus. Atque ex hoc sane fundamento statutum Vratislaviense, quo ab executione instrumenti guarentigati & confessi, nisi solutio in continenti probari possit, non datur provocatio, jure optimo videtur defendi posse. Quo de plura suo loco in Breslographia dicturi sumus.

§. 27.

De Provocationibus Senatus hodie Appellationum Regius cognoscit: olim ad Scabinatus Saxonicos, Magdeburgense præsertim dicafterium, appellabant Silesii.

De Provocationibus, quæ ad regem Bojemix sunt, Senatus Appellationum regius, qui Pragæ residet, cognoscit. Solebant quidem olim Silesiæ Magistratus, ubi difficultatem res habebat, ne temere diriberent, cum ab aliis Scabinatibus Saxonis, tum à Magdeburgensi ut plurimum dicafterio sententias petere, eodemque appellare: quod ut in commune sibi jus diceret, sive nobili antiquitus Magdeburgensis Senatus æquitate, ad quem ob id è longinquis locis etiam aliis priscis temporibus itum, sive quod Saxonici juris custos esset, sive deum alia de causa consenserant.

§. 28.

*Senatus Appellationum Regius à quo? & quara-
tione constitutus?*

Cæterum Magdeburgensibus à Carolo V Imperatore proscriptis Divus Ferdinandus Rex, ex usu Reipubl. futurum ratus, ut certum in ipsa Bojemia causis & litibus suorum populorum dijudicandis tribunal, sive Parlamentum esset, annis abhinc quasi octuaginta, novum confessum virorum qua genere, qua doctrinâ eminentium in arce Pragensi, ad quem ex Bojemia & conjunctis ei provinciis provocationes omnes devolverentur, constituit & ordinavit, ac Silesiis præsertim appellationes eo dirigendas injunxit. Id vero Institutum Principibus atque Ordinibus Silesiæ non admodum placuit, mallentibus nimirum, ut ad supremum aut illud judicium, quod Wratislaviæ bis quotannis celebratur, appellationes dirigantur, uti apparet ex gravaminibus A. C. M. D LII. Ferdinando exhibitis. Sed non obtinuisse tamen id, quod volebant, Silesios, sequen-
tium

tium temporum experientia docuit: adeo quidem, ut non in secunda tantum instantia Senatus ille appellationum cognoverit, sed & passim locorum receptum fuerit, ut in primis etiam instantiis, si praesertim de causis magni praedicii aut momenti ageretur, & actione, exceptione, replicatione, duplicatione, (ultra quam nihil aliud, quam novitatum extractio admittitur, nisi judici ex evidentissima ratione aliter videatur) confectis instrumentisque, quibus partes jus suum hinc inde probare conantur, utrimque prolatis, acta universa Arcopagitis istis Pragensibus, ut de iis pronuntiarent, mitterentur, daß die Acta derselben Sachen / so an denen Orten im Rechte anhängig / gegen Prag in die Appellation zum Vorschein geschickt worden.

§. 29.

Ordinibus Monstberg. Duc. & Francofst. Territ.

Consilium ab aliis collegiis Juridicis petere licet.

In privilegiis utique Ducatui Monstbergensi ac territorio Francosteinensi ab Imperatore Maximiliano II Augustis. memoriae disertissimis verbis cautum legitur, ut Ordinibus illis consilium quidem ab aliis etiam locis, & collegiis juridicis petere liceat: sed quando negotia actis utriusque partis defensivâ sententiâ sint determinanda, tunc omnino adiri iudex appellationum debeat. Idem in aliis Silesiae iudicii observatum fuisse constat.

§. 30.

An modus administranda justitiae probandus, quo ab uno eodemque collegio Juridico in prima instantia consilium, dein causa per appellationem ad se devoluta, iudicium petitur?

Nec raro adeo contingit, ut qui consultores in prima fuerunt instantia, causa ad se per appellationem devoluta fierent iudices: qui quidem administrandae justitiae modus haut æque

m m m m m 3

omni.

omnibus probatur, hoc quippe incommodi apportare visus, quod metuendum sit, ne superior Judex in ea ipsa sententia obstinatus perduret, pro qua in priore consuluit instantia. Eam certe ipsam ob causam haut pauci Doctorum, qui de transmissione illa solemnī actorum judicialium ad collegium Jurisprudentium, quod partes ipsæ elegerint, pro impetrando super jus in vim sententiæ responso, in multis Germaniæ locis usitata, commentati sunt, cautelam hanc observandam monent, ne collegium illud seligatur, ad quod utpote Judicem superiorem postea ei, qui succubuerit, sit provocandum. Quidquid sit, cum in dubio quilibet præsumatur bonus, dubitandum quidem non videtur, quin judex pius ac religiosus, si ante fortean aut malè, aut minus plene informatus male respondit, ex actis secundæ instantiæ (in qua juxta constitutionem illam Justinianeam, quam *divinam & liliū inter spinas* vocat Thesaurus) meliora edoctus rectius respondurus sit: quod si usque adeò periculosum est, ab eodem judice ad eundem provocare, nullus utique leutationibus foret locus relictus; nedum appellationibus à Cæsare malè informato ad melius informandum.

§. 31.

Plura de hujusmodi Appellationibus.

Tamet si verò sententiæ hujusmodi ad consultationem Senatūs appellationum latæ, non concipientium, sed judicis competentis nomine ut plurimum publicantur; potest tamen aliquando justa subesse causa, quæ judicem moveat, ut sententiam suam ipsius Imperatoris nomine pronuntiet: quomodo tamen casu appellari possit? quæritur: sunt enim qui putant appellationem tunc inhibitam, & ita Pragenses A. C. 1571 mense Aprili ad Principem quendam Silesiæ rescripsisse, meminque adeò nuperrimè ex consilio appellationum responsum fuisse: *Der Supplicant würde des N. Provocation, als*
wilde

welche von dem in Ihrer Majest. Namen alhier gesprochen und publicirten Urthel an N. N. ohne das nulliter interponiret worden/ungeachtet der Execution, wohl zu besuchen/und zu befördern wissen/ 19 Sept. 1631. Alii tamen contrariam observantiam allegant, quam ego litem meam nunc non facio: id potius lectorem monendum arbitratus, ne partes extra provinciam in appellationis instantia litigare cogereantur, huiusmodi temperamentum inventum, ac moribus receptum, ut appellatio effectum quidem devolutivum habeat quoad causæ decisionem: processus autem directio penes iudicem anteriorem maneat. Coram eo igitur litigantes postulata & desideria sua scripta exponunt: appellans libellum exhibet: alter exceptiones suas, quotquot habere potest, opponit: ille replicando, si quid habet, reponit; hic duplicando respondet, & ita rationibus uterque suis partes suas defendit. Postquam hunc in modum in causa cōclusum, acta integra iudici appellationis pro sententia decisiva formanda proferuntur; sed quæ ipsa ad iudicem ordinarium remissa, partibus citatis solemniter publicantur. Quin & hoc in multorum memoria etiam hæret, haut ita multum temporis effluxisse, quum in regio illo Bojemix tribunali tres erant Senatores, quorum nominandorum potestas Silesiis ac Lusatiis competeat. Idque partim ex Rudolphi II Cæsaris beneficio, partim ex nova Matthix Imp. concessione, in qua hoc insuper adjectum erat, ut Silesiorum & Lusatorum negotiis tractandis & expediendis è tribus istis provocationum Senatoribus in aulicum quoque Senatum duo cooptarentur, & Vice-Cancellarius præterea, ac Secretarius Germani constituerentur, qui omnes nulli quàm Regi Bojemix essent addicti, neque ab aliorum penderent imperio: & ut Silesiis quidem ac Lusatiis eorum nominatio permitteretur, Regi autem eligendi jus saluum atque integrum maneret. Huic verò concessioni id potissimum occasionem præbuerat, quòd negotia cuncta ad Silesios ac Lusatios pertinentia cum Boje-

Bojemicis in aula regia multis retro annis essent confusa, Bojemorumque, vel eorum, quibus ipsi hanc curam delegarant, arbitrio omnia administrarentur, non sine maximo provinciarum detrimento, Silesiorum præsertim: qui sicut multas beneficio illi, edictoque regio moras ac difficultates injecerunt, ita concessum jam contrariis scriptis & testationibus interpositis vehementer oppugnârunt. Tametsi verò non deessent Principibus atque Ordinibus nostris rationes, quibus jus suum tanto labore, sumptu & periculo quæsitum tueri possent; singulares tamen quædam causæ intervenerunt, cur cedere aliquid de jure suo, quàm diutius contendere mallent.

§. 32.

Plura de Pragenſi Appellationum tribunali.

Illud quoque minimè fortean prætermittendum, quemadmodum superiora Parlamenta alia, sic & Pragenſe tribunal solennitatibus juris non conſtringi, magisque æquitatem, quàm rigorem juris, & austeritatem intueri ac considerare ſolere, ſolaque adeo, quod ajunt, veritate inspectâ judicare poſſe. Ex eo fonte eſt, quod nullitatem non attendit proceſſus, ſi quidem de meritis principalis causæ conſtet, nec omnia ita confuſe ſint & inordinate tractata, tumultuarie ſcripta, quin inde ſtatus causæ percipi queat: quod item ſuperſtitioſas juris civilis circa numerum teſtium, circa titulum institutionis & alia ſimilia parvi pendit, modò de teſtatoris voluntate conſtet, ut nulla dubietas ſit relicta, eademque legibus, materialia quod attinet, non adverſetur, idque ob teſtamentorum impenſos favores: *cum, ut Paulus ſcribit, publicè expediat, ſuprema hominum judicia exitum habere*; cui quidem geminum germanū illud Quintiliani: *intereſt ſuprema hominis voluntati legem ſovere, ut, quod de bonis ſuis conſtituit in ſupremis Dominus, fecerit jure*; & quod is ipſe alio loco, velut è tripode oraculum, eſſe ſatur: *Et in more civitatis, & in legibus poſitum eſt, ut, quoties fieri potuerit, deſunctorum teſtamento ſtetur*; idque non mediocri

ratio-

ratione. Neque enim aliud videtur solatium mortis, quam voluntas ultra mortem. Idemque alibi sic concludens: in ultimo tuenda mortuorum judicia, commendabimus iudicibus testamenta.

In sententiis ferendis fere semper expensas compensandas esse pronunciat. Hinc fit, ut multi temere appellent: neque id facile corrigi potest; nam si qua durior pœna intemere appellantes constitueretur, imminueretur jurisdictio Curia. *Würden dardurch viel Sachen der Appellations-Jurisdiction entzogen werden/ und mancher das Appelliren einsteilen.* Sed quo tamen pacto præcipuus malitiæ obex removeatur, quodque repagulum calumniosarum litium esse debebat, sæpe sit augmentum. Ut idem plane hic experiri contingat, quod de Curia Tholosana scribit Gerardus Maynardus: *ab ea nimirum in plerisque arrestis expensarum compensationem aut certe ad quantitatem exiguam adeo moderationem eorum fieri, ut sæpius pars victrix Cadmeam modo victoriam obtineat, & aureo banno pisciculum capiens, eundem tamen perdat.*

§. 33.

Extra Appellationem Rex Bohemiæ causas ad se evocandi potestatem non habet.

Extra Appellationem Rex Bojemix causas, quæ apud ordinarios Iudices tractantur, litesve ibi pendentes, evocandi potestatem non habet, idque propter speciale privilegium Principibus & Ordinibus jam olim concessum, daß ein ieder bey seinen ordentlichen Rechten gelassen werden solle. Quod tamen valde salubriter constitutum, fuit tamen tempus, cum causarum evocationes admodum inciperent frequentari, graviter quidem ea de re Principibus ac Statibus provinciæ conquerentibus; donec tandem Rudolphus Cæsar æquissimæ Silesiorum petitioni hujusmodi responso satisfaceret: *Es wolsen ihro Kaysersl. Maj. der evocation halben dieses wiederhol-*

nnn nnn

let

let haben / daß nemlichen Ihrem der Fürsten und Stände
 gehorsamsten suchen nach / niemand in rechtlichen Sachen
 von seiner Obrigkeit / Gerichten / oder Aemtern / ehe und
 zuvorn er richtig verabschiedet worden / oder Urthel in pri-
 ma instantia erlanget / von dannen sich hierauff nach Prag
 zu ziehen befugt seyn / noch dißfalls einige evocation, wen-
 ger dergleichen inhibitiones, dadurch erster Instanz Hinder-
 niß beschehen möchte / nicht verstattet / so wohl die im ickigen
 Einbringen von neuem gemeldet melden / lauten / auch der
 habenden Gerechtigkeiten schädliche cautiones moratoria (so
 doch ohne das bey Ihrer Kayserl. Maj. Böhmischen Hoff-
 Cancellen in keiner observantz) im wenigsten nicht ertheilet/
 noch auch schließlichen / wenn es sich ja zutrüge / daß jemand
 in der Person mit Unterscheide hieher erfordert würde / dan-
 noch kein rechtlicher process (im Fall ja die Sache so weit ge-
 langen sollte) allhier wider denselben angestellet / sondern
 solcher an seinen gehörigen Ort und recht remittiret werden
 solle. Jedoch der Appellation oder Supplication-Instantien /
 und ihrer Maj. Rechten unbenommen ic. Prag den
 16. Decembr. 1608.

S. 34.

*Cum Tribunali Camera Spirensis nihil Silesiis est
 negotii.*

Cum summo Imperii Germanici tribunali, quod jam
 Camera Spirensis nomine celebre est, quo nullum unquam
 ex Marq. Freheri sententia rectius constitutum fuit, à quo
 Areopagus ipse, & Amphytryonum confessus formam mutua-
 re non erubescat, cui quamdiu sua constabit sanctitas & Maje-
 stas, tamdiu Augustissimum imperium firmum & incolume
 constitutum esse verissime scripsit Rittershusius, nihil omni-
 no Silesiis est negotii: neque causam ullam Silesiacam ab illo
 Senatu dijudicatam quisquam meminit, nisi (a) forte litigan-
 tium

tium quisquam informationem juris inde sibi petendam censuit: quod unicuique facere licitum.

(a) Mit dem Kaysrl. Speyerischen Reichs-Kammer-Berichte hält Schlesien keine Communication, weniger Rechts-Zhendigungen vor demselben / es wäre dann Sache / daß ein Schlesischer Stand einen Reichs-Stand vor demselben belangen wolte / wiewol nicht wissende / ob der Schlesische Stand solches ohne Vorbewußt seiner Kaysrl. Majestät / als Böhmischen Königs / thun könnte. Hingegen kan kein Reichs-Stand einen Schlesischen Stand für dem Speyerischen Cammer-Berichte verklagen und actioniren / und dürfte solches der Böhmische König noch weniger placidiren und geschehen lassen. Zwar meines Ortes befinde in einer mir von sicherer Hand communicirten Nachricht / die Herrschafft Drachenberg betreffende / welcher massen Herr Frank / Frenherr von Messelrode / Anno 1681 wegen besagter Herrschafft / welche in Schlesien gelegen / auch ein unmittelbarer Stand ist / gegen die Gräflichen Hatzfeldischen Erben vor dem Speyerischen Cammer-Berichte gethandiget hatte. Vermuthlich rührete solches daher / weil sie beyde Reichs-Stände waren. Unterdessen übergiengen sie doch nicht / in so weit / die Schlesische Justitz / unter welche an ihr selbst die Herrschafft gehöret / und lieffen zugleich hierüber in dieser Rechts-Sache das keiner Appellation unterwürffige Schlesische Ober-Fürsten-Recht erkennen. *Fr. Luca in Chron. Sil. pag. 1922.*

§. 35.

Quaratione obstricti Silesii Tribunali Pragensi?

Neque enim Pragensi Tribunali ita præcise obstricti sunt Silesii, ut vel litigantes, vel iudices ipsi, qui pronuntiandi potestatem habent, ad alia Collegia, quibus de jure respondendi auctoritas competit, ire prohibeantur. Ea certo res Schifordegkero nostro monente regio nomini nihil quidquam detrahit: cum consilium petere ubicunque etiam apud hostem liceat.

§. 36.

Usus in Silesia Juris Saxonici.

Utitur porro omnis ferme Silesia in rebus quidem pro-

nnn nnn 2

fanis,

fanis non, ut olim, Polonico; sed illo in Germania celebratissimo jure, quod ab inclyta gente Saxonum nuncupatur *Saxonicum*. Adeo quidem, ut præstantissimi Silesiæ Jureconsulti, *Vipertus Schwab, Andreas Hertwig, & Laurentius Waltherin* responso quodam, quod exstat inter Consilia diversorum Francofurti ad Mœnum in quarto impressorum, hisce verbis scribere non dubitarint: *Daß man sich des Sächsischen Rechtes in der ganzen Schlessen in rechtlicher Vorsprechung aller zänckischen Handel und Sachen ohne einerley Widerrede und Irrung ie und alle wege über recht verwehrete Zeit des Rechtens / ja über aller Menschen Bedencken gebraucht / hält / und noch heutiges Tages hält und braucht / mit und zu welchem sie auch privilegiret / gewidmet / und ausgesetzt ist.*

S. 37.

Jus Saxonicum in multis casibus saxeum.

Enimvero jus Saxonum in multis casibus esse vere saxeum, & nimis durum, ait nobilissimus Joachimus à Beuff; nec ignotum de illo Francisci Hotomani judicium in hæc verba scribentis: *De Saxonia vero vicina vestra quid dicam? cujus instituta, Saxonico ut vocant Speculo comprehensa, facile jam pridem apud omnes pene sanos declararunt voluminis illius Auctores, ex eorum fuisse numero, de quibus vetus Ennii versiculus celebratur:*

Bellipotentes sunt mage quam sapientipotentes.

Et tanta tamen ejus à multis retro sæculis auctoritas, ut non solum per amplissimam Saxoniz regionem observaretur, sed ad alias etiam ditiones, & Gentes circumvicinas, Marchiam Brandenburgensem, Lusatiam, Silesiam, ipsamque adeo Poloniam, cujus incolæ multis in locis hodieque ex eo jure sententias à judicibus accipiunt, extenderetur.

§. 38.

Usus Juris Saxonici liber est Silesiis, non coactus.

Haud quidem id coacte, & ut inde aliqua superioritas, ut loquuntur, colligi possit: Sed libere, quatenus provinciæ istæ id approbarunt, ac Reipubl. suæ accommodarunt. Id quod evidenter comprobant pleraque multorum in Silesia Ducatum privilegia, in quibus à Jure Saxonico per dispositionem Principis expresse receditur. Atque ita sane frequenter hæc fieri videmus, ut una Respubl. alterius jure utatur spontanea plane & liberrima voluntate, quatenus æquitatem juris peregrini horizonti fori sui accommodavit. Sic solent Galli Romanarum Legum Majestatem comiter conservare, usque adeo, ut totæ sint provinciæ, quæ aut ex speciali privilegio, aut ex conventionem cum regibus olim inita civili Romanorum jure utuntur. Et hæc quidem provinciæ juris scripti *les pays de droiet* nuncupari solent, non tam auctoritati & sanctioni earum aliquid in se permittentes, quam rationi & æquitati se submittentes: uti eleganter scripsit Petrus Pithæus in Præfatione ad Christophorum Thuanum præfixa libello, *lex DEI*. Romanarum ergo Legum neque publica in Scholis professio, neque quotidiana in vita communi observantia extra imperii ditiones tessera subjectionis esse potest. Quomodo nec olim Romani, dum civitatem suam legibus Græcorum fundabant, ideo sub Græcorum imperium concesserant: nec hodie Turcæ, si codici Justiniano, quem & in sua lingua barbari habent, attestante id Joanne Leonclavio tam *αἰσώσις* regnorum illorum, quam *αἰσώσις* rerum nostris ignotarum hominibus in præfatione paratitlorum à Græco quodam conscriptorum, eorum Latconismus, ut in foro procedendi simplex modus, vereque strepitus expers, atque cum singulari subitæ executionis rigore conjunctus permetteret in judiciis locum, ob hanc causam quicquam vel Romano imperio adderent potestatis, nec sibi demerent libertatis.

§. 39.

Qua ratione Consuetudo in Jure Saxonico attendenda?

Tametsi vero ex eo ipso, quod apud præcipuos Juris Saxonici interpretes firmum ac fixum est, in Juris nimirum Saxonici Quæstionibus, consuetudinem potissimum attendendam esse, cum ab hac omnis illius auctoritas dependeat potius, quam ab aliis, quæ de hoc jure scripta in manibus habentur, ut de eo non aliter judicari debeat, quam quod de Legge Rhodia Imperator Antoninus censuit, sequendam ejus auctoritatem, quatenus nostrarum legum nullam habet adversam, colligere quispiam posse videatur: quidquid usu Saxonico fuerit inductum, illud quoque in Silesia recipiendum esse, perinde ac si Jure Saxonico foret expressum: magis tamen est, ut Juris Consulto nostrati subscribam, qui (præterquam quod, quæ de Juris Saxonici auctoritate, nisi usu & consuetudine comprobata sit, alii scribunt, ea non minus vere, quam ad usum populi accommodatè monuit insuper habenda esse eruditissimus Andreas Knichen) inter consuetudinem juris alicujus confirmativam seu declarativam, & novi juris editivam seu inductivam rectissime distingvit. Atque exinde concludit, consuetudines illas Juris Saxonici, quæ prorsus novum Jus inducunt ab eo, quod scripto comprehensum est, in Silesiam, de loco ad locum, eo quod omnis consuetudo novi Juris inductiva sit localis, neutiquam producendas esse.

§. 40.

Num Novellæ Constitutiones jussu Augusti Electoris Saxonici editæ in Silesia recte allegentur?

Quo quidem distinctionis temperamento in ea quoque quæstione, num novellæ constitutiones jussu Augusti Electoris Saxonici, Principis maximæ Auctoritatis, & illius quidem, qui

qui Juris Saxoniae summus Protector ac Defensor audit, à Jure Consultis gloriosissimis, tam doctrina legum, quam experientia rerum pollentibus, cum summis vigiliis, & ut magistraria sedulitate dignum est, elaborata, etiam in Silesia recte allegari, & secundum eas controversiae decidi debeant, eo magis uti licet: quod statuta condere, & Jurisdictionem exercere convertibilia sint, ac proinde, quo Jurisdictio Electoris non extenditur, nec constitutiones ejus, ut non subditos obligent, expandi possint. Tametsi interea minime nego, quin ex constitutionibus illis Electoralibus multa salutaria tum quoad processum, tum quoad decisiones controversarum questionum haurire liceat: atque ob id si non ut legislatoris, saltem ut illustris ac celebris Doctoris applausum mereri & obtinere debeant.

§. 41.

Casus à Jure Saxonico non decisi à Jure Justiniano, sive Casareo deciduntur; sic tamen, ut Juri quoque Canonico sua constet auctoritas.

Quod si casus incidant, qui jure Saxonico decisi non sunt, tum vero ad jus civile Justinianicum sive Casareum recurritur: quod cum Juri gentium ac rationi quam maxime sit accommodatum, & à discrimine honestorum & turpium omnium abeat minime, mirum non est, si etiamnum plerisque gentibus humanioribus, excusso quamvis jam pridem præpotentis imperii jugo, receptum sit; sic tamen, ut sua interim juri quoque Canonico atque feudali constet auctoritas,

§. 42.

Habet Silesia Instituta peculiaria.

Quin, sicut unicuique genti suæ quædam leges & instituta vivendi, secundum Græcorum illud adagium: *νόμος νὰς χώρας*, ita & Ordines Silesiæ peculiaria, inter se autem communia habent instituta.

Anno

Anno Christi supra mille quingentos septimo ac septuagesimo, nec non sequentibus proximis, auctoritate Casarea Leges fuerunt promulgatae, (a) quibus de arrestis, de mulierum intercessionibus, de decoctoribus sive fraudatoribus Creditorum, quos vulgo arrupta capsula sive arca rei nummariae *bancruptores* nominamus, de obstagiis, de compescenda denique juventutis praesertim nobilis inreverentia, Taciti verbo, sive potius insana licentia, de usuris, translationibus nominum sive obligationum extra provinciam, de Judæis & Anabaptistis, ad tranquillitatem publicam procurandam, prudenter ac graviter multa decernuntur: in eis vero prolixè recensendis, cum publicis typis expressæ manibus hominum terantur, multam operam insumere minime opus est: nec abs re tamen fuerit singularia quædam indidem excerpta paucis duntaxat perstringamus.

(a) Leguntur hæc omnia tum apud sæpe citatum Fridericum Lucæ in Chronico, tum apud de Weingarten in fasciculis Jurium Part. II. fol. 1-7. inclus.

S. 43.

Institutum primum de Arrestis.

Primum ergo inter illa est de Arrestis, de quibus cum Jure Saxonico traditum reperiatur, quod Arrestum tacitam quandam hypothecam in bonis Arrestati, ideoque & jus reale tribuat, cujus virtute impetrator hypothecam post hypothecarios Creditores anteriores, depositarios, & qui piæ causæ gratia exigunt, præferatur omnibus aliis habentibus posteriorem: & qua Jus reale tacitum & pignus ab ea hora, qua primum imponatur Arrestum, constitui intelligitur, eodem etiam jure inter Arrestantes ex tempore definiatur prioritatis ratio; sic quidem juris, qui primus judicem pro Arresto sibi decernendo adivit & impetravit, alteri præferatur: Principes ac Status Silesiæ id iniquum esse arbitrati, jus illud Prioritatis per universam Silesiam sublatum voluerunt, Ad jus nimirum commune
sic

sic reverſi, ex quo manifeſte conſtat, ex ſolo Arreſto ratione temporis nihil prioritatis competere, nec prius Arreſtantem ex eo potiore eſſe poſteriora Arreſta impetrantibus, niſi aliunde crediti prærogativa nitatur: proindeque Arreſtantem ex ſolo Arreſto amplius nihil conſequi, quam quod jure Civili ex prætorio pignore, ad cujus naturam proxime accedit, competere ſolet.

§. 44.

Alterum ad mulierum interceſſiones ſive obligationes pertinens.

Alterum ad mulierum interceſſiones ſive obligationes pertinet; de quibus Jus quidem Commune ſic habet: *ut mulier intercedens pro marito, bonaque ſua obligans baud præjudicet ſibi, niſi vel in utilitatem ipſius verſa ſit pecunia, vel beneficio ICTI Vellejani, mediante jurejurando, renunciaverit.* Ab eo jure Sileſia receſſit, dum mulierum obligationes cum renunciationibus, licet injuratis, factas vult eſſe ratas, ſi modò judicialiter, cumque auctoritate Curatoris peragantur, ac mulier præterea beneficii ſui præmoneatur, nec niſi libera & ſpontanea voluntate ad renunciandum accedat. Sed quod tamen non tunc demum ordinatione illa politica, ſed jam multo ante longo uſu & conſuetudine receptum fuit: Ut apparet ex veteribus instrumentis, in quibus ſubinde legitur, renunciationem in judiciis factam vultu hilari atque animo ridenti, vel ſtylo vernaculo, *mit fröhlichem Antlitz / und lachendem Munde* / hujusmodi quidem clauſulæ nonnullis incolis hodieque obſervari ſolent. Illud noviter à Sileſiis ſancitum, ut ſi fortean ob renunciationem hujusmodi uxorem in bonis ſuis periclitari contingat, nonniſi ad horum medietatem uſque ea ipſi præjudicare debeat.

Quamvis vero non defuerunt, qui ſanctionem illam ad eum duntaxat caſum pertinere arbitrarentur, quando mulier pro marito, non quando pro extraneo interceſſit, eo nimirum,

o o o o o

quod

quod in ipsa decisione extranei nulla fiat mentio, atque etiam in verbis illis, *darunter sonderlich die eheliche Liebe* &c. adjecta sit ratio, quæ peculiariter fœminam conjugatam respicit: magis tamen est, ut contrarium asseramus, tum quia sanctio utrumque casum intercessionis iis verbis, *für ihre Ehemänner und anderer Schulden halber* &c. conjungit, tum quia, si maxime verba legis deficerent, sententia tamen legis & mens ac voluntas statuentium, ne videlicet vel Creditor, apud quem mulier intercessit, nimis lædatur, vel mulieris juribus nimis præjudicetur, adeo manifesta est, ut hanc potius sequi, quam quod verborum cortex & superficies svadere videntur, oporteat. Wratislavienses utique tum aliter eam sanctionem intellexisse, ex Statutorum urbicorum articulo XV liquet, qui magnam partem ex ordinatione politica descriptus. Hac interim limitatione semper observanda, si maritus consenserit: siquidem jure Saxonico, ac nostris moribus maritus, ut Curator, quicquid conjugis est, administrat, fructusque omnes inde percipit; eo usque, ut mulier eo inscio, non consentiente, non ratum habente, contrahendo obligari nequeat, nec in judicio quoque de jure experiri suo valeat: idque non tantum propter fragilitatem sexus, ac judicii muliebris infirmitatem, sed & emolumenti & honoris maritigratia. Unde quidem fit, ut quamvis mulier, quæ invito marito contraxit, naturaliter obligetur, atque adeo id, quod ex ea causa solvit, quasi indebitum, inscients aut per errorem solutum repetere nequeat: id tamen ad tempus soluti matrimonii restringi debeat; ratione quippe interdicti contractus tunc cessante. At quamdiu durat matrimonium, quin jure suo revocet maritus, dubitari non oportet. Quod si mariti consensus aut rati habitio accedat, nihil jam causæ subest, quo minus intercessio mulieris pro extraneo judicialiter facta ad eam usque quantitatem, quam lex provincialis definivit, valere debeat.

Inferitur hoc loco casus, *si as alienum mariti utramq. medietatem bonorum uxoris excedat, mulierne tunc creditori, an creditor, in cujus gratiam renunciatio facta est, mulieri preferri debeat?* Sed characteres litterarum ita male picti atque formati ab auctore sunt, ut nullo modo sensum illorum adsequi valuerimus.

S. 45.

Tertium ad usuras pertinet.

Tertium singulare ad usuras pertinet: De quibus ex hac occasione, quod magnam hinc provinciæ cladem improbiſſimorum fœneratorum expilationes inferrent, laudabilis plane, ut solent ex malis moribus bonæ nasci leges, edita est constitutio, qua nempe sancitur, ne majores deinceps usuras, quam semisses, hoc est sex annua pro singulis centenis stipulari cuique liceat. Qui secus fecerit, is dimidia sortis parte mulctetur, cujus tres partes ad Magistratum, quarta vero ad delatorem pertineat. (4)

(4) Rudolphi II & Ferdinandi III gloriosissimæ recordationis Imperatorum Rescripta, contra usurariam pravitatem in Silesiam missa, apud Dn. de Weingarten in Fascic. Jurium Part. II, fol. 398. seqq. lector inveniet.

S. 46.

Constitutiones aliæ, & variæ: quas tamen non omnes observari Auctor queritur.

Et his quidem constitutionibus aliæ quoque complures accesserunt, quibus vel provocæiones ad certamina singularia, in quibus male consultæ nobilitati summam nativitatis & ordinis sui existimationem, ac eum, quem falso honorem vocitant, verti adeo creditum fuit, ut duella adgredi, quasi per jocum & lufum auderent, cujus quidem insanix ætas quoque

nostra innumerabilia vidit exempla, severissime prohibentur; vel famulorum & subditorum malitia coercetur (a); vel aucupia & venationes in alienis fundis inhihentur, vel de diffidatoribus, viarum grassatoribus, militibus vagabundis edicatur; vel alia salubriter sanciantur. Enimvero anni sunt haut ita multi, quum constitutionum omnium collectionem in unum corpus Principes ac Status Silesiæ Oratori & Legato suo *Georgio Gerbardo*, Icto Eminentissimo, Cancellario Olsnensi injungerent. Is laborem suum ad metam feliciter perduxit, sed cui (b) haftenus publicus consensus cumprimisque confirmatio Cæsarea defuit. Et cui tandem bono leges condimus statim pravo usu abrogandas? quid præcepta constituimus non exequuturi? quid delicta prohibemus non vindicaturi? parum certe abest, quin quod de legibus Romanorum Tiberius Imperator ad Senatum scripsit, de nostris quoque usurpari queat: *Tot à majoribus reperta leges, tot quas Divus Augustus tulit; illa oblivione, hæc (quod flagitiosius est) contemptu abolita, securiorem luxum fecere: nam si velis, quod nondum vetitum est, timeas, ne vetere. At si prohibita impune transcenderis, neque metus ultra neque pudor est.*

(a) Huc spectat die Erklär- und Vermehrung der Policey-Ordnung / so beym offtgemeldten Herrn von Weingarten loco citato P. II. pag. 7 stehet.

(b) Die Fürstl. Oelsnische Landes-Ordnung / welche Anno 1610 mit des Landes Vorwissen und Einwilligung publiciret worden / wird vom Herrn de Weingarten in Fasc. Jur. P. II. p. 154. usque ad pag. 227. ad verbum referiret.

§. 47.

Singuli Ducatus peculiare habent constitutiones.

Præter has communes leges singuli pene Ducatus & provinciæ (a) peculiare habent constitutiones, quas magnam partem Silesiæ suæ inferendas Schikfusius censuit: Sed in quarum

rum haut paucis superioris praesertim Silesiae, juris sive Polonici, quod in Silesia quondam viguit, vel Bojemici non obscura apparent vestigia: causa fortean haud alia, quam quod Ducatus quidam regem Boemiae prius advocarint, ejusque Patrocinio sese commiserint, quam Jus Saxonicum in tota Silesia introductum fuit. Unde quidem adhuc in ipsorum judiciis negotia lingua Sclavonica, id est, Bojemica tractari constat.

(1) Wratislaviensium Constitutiones, praesertim ihre Gerichts- und Process-Ordnung / so in 62 Artickeln bestehet / und vom Herrn Weingarten loco saepe cit. Lib. II. pag. 32. & seqq. usque ad pag. 48 angeführet wird. Wie auch die 20 Artickel von der Edelleute Gut und Zustand / so loco cit. pag. 49. & seqq. zu lesen; wie nicht weniger verschiedne Politcey-Satzungen / in Breslographia olim typis vulganda, summatim saltem in medium adducemus.

Die Fürstl. Delsnische / item die Opplisch-und Ratiborische / item die Schweidnitz-und Jaurische-Landes-Ordnungen / wie nicht weniger der vom König Ferdinando bestätigte Vertrag zwischen Land und Städten der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer ic. Item Bischoffs Martini Lands-Ordnung des Bresl. Haltes ic. Wie auch die Rechte und Landes-Ordnung des Fürstenthums Teschen ic. et hujusmodi alia, apud crebro citatum Dominum de Weingarten Fasciculis Jurium inserta, prolixiora sunt, quam ut hic sine Lectoris tædio recitari valeant. In gratiam nihilominus Patriæ nostræ, Ordinem illum, quem Ducatus Münsterbergensis & Territorium Francosteinense in Jure suo Provinciali celebrando observat, (die Ordnung im Land-Rechten des Münsterbergischen Fürstenthums und Francosteinischen Weichbildes) ad calcem hujus capituli transcripsimus sub No. III. eo quod Constitutiones istæ patriæ nostræ aliis supra citatis multo sint breviores, & à Juris Consulto quodam illustratæ fuerint doctissimis notis, in lucem opportuno tempore dandis.

§. 48.

Nobilitas Ducatus Jägerndorffensis non minus quam Oppaviensis antiquitus jura, judicia, & privilegia Moravica habuit.

Ducatus quidem Jägerndorffensis haut minus quam Op-

paviensis Nobilitatem antiquitus jura, judicia, & privilegia Moravica habuisse, patet ex Bojemix Regum Wenceslai de Anno 1411, & Sigismundi de Anno 1420 Privilegiis. Quorum istud licet sonet ad vitam duntaxat concedentis, posterius tamen generale est, ligans etiam successores. In utroque vero sic cautum legitur: *Juribus quoque omnibus utentur, fruuntur, quibus nobiles & incolæ in Marchionatu Moravia utuntur, fruuntur.* Et additur: *quo Jure etiam ab antiquo usi fuerunt.* Idque à Ducibus etiam propriis ipsis confirmatum, Joanne præsertim atque Barbara.

S. 49.

Georgius Fridericus Marchio, abrogatis Legibus Moravicis, Ducatum Carnoviensem conformat cum Legibus aliarum Silesia provinciarum.

At enimvero Georgius Fridericus Marchio Brandenburgensis, cum animadverteret, judices pronuntiare non secundum leges scriptas, sed secundum propria capita & affectionem, ratione item jurisdictionis præsumptæ Nobiles ad se rapere successiones, & hæreditates sine liberis defunctorum, exclusis ascendentibus, fratribus, & aliis transversalibus, permittere adhuc usuras de centum usque ad decem florenos, non admitti denique appellationes à judicum sententiis, & ita præcludi gravatis suas defensiones, quæ sunt Juris naturalis, abrogatis Legibus Moravicis, Ducatum Carnoviensem conformavit cum legibus aliarum in Silesia provinciarum, faciendo novas ordinationes ac leges judiciorum, ad eam nempe formam, quam Vladislaus Rex Georgio Schellenbergio circa investituram ei ac successoribus ejus super Ducatu Carnoviensi facta his verbis præscripsit:

Is, ejusque successores obligati erunt jam & in posterum Ordinationes & jura secundum commune Decretum à Statibus hujus Ducatus factum servare, eaque tam diviti, quam pauperi administ-

nistrare, ita ut se per omnia reliquis Principibus Silesiæ conformet. Id vero Marchionem jure fecisse summus vir ac Jure Consultus Nobilissimus *Matthias Colerus* respondit, cum ea tamen limitatione, si privilegium illud Vladislai de observandis deinceps legibus Saxonice, vel aliorum Silesiorum publice subditis fuisset insinuatum; si non fuisset, jus Moravicum in totum tolli neque posse neque debere, sed in iis tantum articulis, in quibus Juri naturali, Divino, vel rectæ rationi repugnaret, juxta regulam, *utile per inutile non vitiari.* Jurisdictionem autem ipsam quod attinet, quam habuerunt in exercendo judicio provinciali, ab ea Nobiles non posse excludi, sed deligendos ex illis juxta morem antiquitus receptum, qui Juri dicundo adhibeantur. Proindeque consultissimum fore, si Princeps Illustrissimus coram Cæsarea Majestate sese declinaret, quod paratus quidem Nobilibus Ducatus sui judicium provinciale aperire, sed hac tamen lege, ut jus Moravicum prius in eis casibus, ubi cum jure naturæ pugnat, atque irrationabile est, eos suæ Celsitudini aut suis immediate subiectis, ratione sublimis territorii præjudicium intentat, reformaretur. (a)

(a) Der Röm. Kaysers. auch zu Hungarn und Böhheim Königl. Maj. LEOPOLDI verneuerte Lands-Ordnung des Fürstenthums Troppau publicirt und gedruckt im Jahr 1673. ist zu finden in Herrn Weingartens Fasc. Jur. Lib. II. pag. 342. & seqq.

§. 50.

Civitates jura sua habent urbana & municipalia, quorum Interpretatio à Jure communi non abhorreat.

Civitates jura sua habent urbana (a) & municipalia, quæ ex statutis & legibus, quas unaquæque urbs & municipium sibi constituit, constant, Germanice *Stadt-Recht* dicta: eaque juri etiam communi, in eo scilicet, in quo specialiter & expressim contra jus commune disponunt, potentiora. Alioquin

quin enim favorabilius censetur jus commune, ut in dubio & extra quam statuti verbis diserte comprehensum sit, non videatur à jure communi recessum. Sed & in verbis statutorum interpretandis ea semper interpretatio capienda, quæ à jure communi minus abhorreat, eique, quam minimum fieri potest, deroget. Neque de nihilo fortassis illud subtilissimi Jure Consulti Antonii Fabri monitum: *Semper existimasse se omnium felicissimos eos populos, qui jure scripto, & communi Romanorum reguntur, à quo quicquid aberrant locorum statuta, & consuetudines vix sane esse, ut non statim deflectat in absurditatem aliquam, aut iniquitatem.* Unica enim, inquit, juris ratio est, quæ deferri non potest, quin protinus injuriæ via aperiatur: & quamvis jus civile nostrum eam calumniam à quibusdam patitur, quasi minus certum sit, minusque aptum dirimende materia, litium, quibus persæpe juris interpretationes causam præbent; jam tamen usu ipso & quotidiana rerum experientia compertum est, longe pluribus & difficilioribus litibus eas provincias vexari, quæ statutorio vel consuetudinario, quam eas, quæ solo Romano jure utuntur. Cum enim fieri nequeat, ut omnes casus, qui accidere possunt, prævideantur, & legibus concludantur, passim evenit, ut necessaria sit interpretatio, eaque petenda ex Jure communi. Quæ res, mirum est, quantas afferat perplexitates: siquidem statuta ipsa & locorum consuetudines abhorrent semper à Jure communi, ac proinde difficile est, ut non etiam ratio Juris à mente statuti in iis, quæ expresse in statuto cauta non sunt, abhorreat.

(a) Diversa urbium Silesitarum jura Fasciculis Jurium D. de Weingarten inserta sunt.

§. 51.

*Ad valorem Statutorum requiritur consensus aut
saltem confirmatio Principis, alteriusve
superioris.*

Cæterum ut valeant tam provincialia quam urbana Statu-
ta

ta consensu Principis alteriusve superioris, aut saltem confirmatione opus habent: cum ut statutis tantò major concilietur auctoritas, tum ut superior, ne quid in suæ sit auctoritatis præjudicium in his constitutum, dispicere & præcavere queat.

§. 52.

Vvratislaviensium in hac re Privilegia.

Excipiuntur tamen Vvratislavienses, qui ex Regum Bojemæ privilegiis statuta condendi potestatem sibi arrogant tam amplam, ut confirmationem eorundem petere hautquam teneantur: modò ne vel superioris juri vel pietati, ac honestis moribus sint nociva, nullamque Juris Divini, vel naturalis sensui certissimo vim inferant.

§. 53.

Quid auctoritatis habeant consuetudines locales in materia præsertim successionum in bonis conjug.

Sed nec minorem auctoritatem, quam jus scriptum habent, imo optimæ Legum interpretatrices sunt, *consuetudines locales*, quæ præsertim inveteratæ, diuturnæ, ac per plurimos annos observatæ, probabili ad hæc ratione subnixæ, hoc est, quæ non omnino & manifestè Divino, & naturali juri repugnant. Eæ vero pro diverso locorum usu variæ sunt & dissimiles, ac sæpe contrariæ, in materia præsertim successionum: passim quidem locorum tam in oppidis, quàm in pagis communione bonorum in ter conjuges non ab uno sæculo moribus recepta, quâ nimirum bona conjugum, non quidem ipso matrimonii ingressu, sed liberorum ex eo susceptione, absque ullo respectu confunduntur; sic quidem, ut defuncto alterutro, si pacta dotalia non præcesserint, uxor ejusve nomine liberi, tam ex hoc, quàm ex priore fortasse matrimonio nati mediam (alicubi tertiam duntaxat) capebant partem: alteram autem (alicubi residuas duas partes) maritus vel ejus liberi auferant.

rant. Sed haftenustamen, ut prius extoto corpore hereditario omne as alienum ac reliqua bonis incumbentia onera deducantur; neque enim bona tantum, sed & nomina communicantur, sub iis fere hujusmodi consuetudine titulis illis juris, de jure dotium, ne uxor pro marito: nec minus supervacanea reddita nobilissima illa Mutii sententia relata in *L. Quintus ff. de donat. int. vir. & uxor.* Frustrâ siquidem queritur, unde mulier constante matrimonio aliquid acquisiverit, si omnia inter ipsam & maritum communicentur: hinc certe haud raro cōtingit, ut indotata planè remaneat foemina, & pro lucro damnum ei suppetat; quod tamen ne eveniret, tam anxie & sollicitè caverunt Romanarum legum auctores. Quemadmodum vero hujusmodi bonorum communio juri civili usque adeò incognita est, ut Martialis Nigrinam ob eam sponte constitutam æquaverit laudibus earum, quæ maritis vitam impenderant, cum in hæc verba scribit:

*Te patrias miscere juvat cum conjuge census
Gaudentem socio participemq; viro.
Arserit Evadne flammis injecta mariti,
Nec nimis Alcesim fama sub astra ferat.
Tu melius certè meruisti pignore vite,
Ut tibi non esset morte probandus amor.*

Jure quidem Pandectarum haut aliter, quàm si de ea cautum fuisset admissa, prout & duo duntaxat textus reperiuntur, qui de talibus communionibus, sive societatibus mentionem faciunt, unus Scævola *libro XVII Digestorum*, alter Ulpiani *libro XXXIII ad Salinum*. Ita moribus multarum gentium, etsi non uniformiter, receptum est. Apud Gallos quidem & Hispanos in iis maximè, quæ constante matrimonio requiruntur, velut de Gallia consuetudine præter alios Tiraquellus, Chassanæus, Costalius. De Hispaniæ autem moribus, præter integros trium Hispanorum Suarezii, Lopezii, & Seganii tractatus, Covarruvias & Aly. Valascus testantur. De communione omni;

omnium bonorum per pleramque Belgicam admissa perhibent Gabr. Naudæus atque Paulus Busius, & hic quidem nominatim quoque de moribus Transilvanicæ, itemque de Frisiorum consuetudine non ab uno sæculo inducta Thomas Herbaius. Statuto civitatis Amstelodamensis id passim obtinere, ut bona mariti & uxoris, si pacta dotalia non præcesserint, absque ullo respectu confundantur, communiaque fiant, scriptum reliquit Jo. Isaac. Pontanus. In Electoratu Brandenburgico singulari constitutione cautum est, & usu quotidiano observatur, ut conjux superstes dimidiam hæreditatem lucretur, sed ita, ut prius ex toto corpore hæreditario deducatur omne æs alienum horum conjugum, cæteraque bonis incumbentia onera, id ipsum testantibus Jo. Coppenio ac Friderico Backmanno. In civitatibus quoque Ducatus Borussiae, si conjugum alteruter moriatur, dimidiam partem bonorum jure Lubecensi ad conjugem superstitem pertinere, alteram dimidiam ad liberos, aut quicumque iis deficientibus conjugi defuncto ab intestato hæredes existunt, sic quidem, ut haut eo minus usumfructum alterius dimidiæ conjux superstes retinere possit, quamdiu ad vota secunda non transit, & bona rectè administrat, liberorumque curam gerit, cum alioqui, si bona deteriora fieri sinat, aut alienare vel onerare sustineat, statim queat ad divisionem compelli, omnisq; alienatio facta rescindi, fidem facit jus Provinciale Ducatus Borussiae ante annos haut ita multos publicatum. Consimile statutum Colonienſe in Camera probatum laudat Gailius. Apud Stetinenſes statutum & consuetudinem exſtare, quod bona mariti & uxoris post matrimonium jam consummatum commisceantur, sint communia, & æqualiter conjuges creditoribus obligentur, *ausgesprochen worden die lebendige Gerade* asserit, ac de jure valere probat Mynſingerus. De jure denique Lubecensi eo casu, quando ex matrimonio liberi procreati sunt, uxorem pro marito obligari, adeo quidem, ut tunc res uxoris, tanquam debentis

arrham, perinde arrestis pro debito mariti sint obnoxia, atque ipsius mariti, testatur David Mevius, Syndicus Stralsundensis.

S. 54.

Jus Venceslai Episcopi de successione hominum Ecclesie subjectorum à Caspate Episcopo immutatur.

Hujusmodi ergo jure in plerisque locis oppidani pariter & rustici, sed qui liberos matrimonio susceperunt, utuntur, de quo Wenceslaus, Episcopus Vratislaviensis, *in jure*, quod vocant, *Ecclesiastico*, non quòd Ecclesiastica tractet, sed quòd de successione hominum agat Ecclesie subjectorum, vulgo *Kirchen-Recht* / hunc in modum sancivit: *Würde es aber Sade/das sich die Menschen in der Ehe vererbeten / und Kinder hätten / viel oder wenig / stirbt eines unter den Eltern / so soll die Helffte des Gutes bleiben bey dem/das da lebend ist/wenn es von der Vorerbunge wegen ein gemein Gut ist worden / und die andere Helffte des Gutes soll gefallen an die Kinder / wie viel der ist.* Id verò ad instantiam civitatum Nissenfis, Patiscovienfis, Ottmuchovienfis, Zigenhalsenfis, & Weidenavienfis à Caspate Præsule (ut pleraque alia juris illius capita) hactenus (a) immutatum est; ut mortua uxore liberis hereditatis maternæ loco ex communibus bonis non nisi tertia pars, marito autem duæ partes debeantur. Cui consentanea planè, quæ Monsterbergæ ac Francosteinæ viget consuetudo & observantia.

(a) Jus autem illud à Casparo Episcopo editum ad finem capituli adjunximus.

S. 55.

Quaratione hæc consuetudo propugnanda?

Licet verò non desint rationes, quibus illa oppugnari possit plausibiliter, prout nimirum Gallia quoque suæ consuetudinem leoninam societatem adpellare Costalius non dubitavit, approbatorem è Germanis nactus V. Cl. Scipionem Gentilem,

lent, eò nimirum, quod per hanc consuetudinem maxima
 fraus fiat donationibus inter virum & uxorem interdictis, si
 præsertim, mulier non plus pecuniæ conferat, quàm maritus:
 cum ut operæ, laborum & industriæ tantum, vel ut aliquid mu-
 lier conferat, rarissimum sit; attamen quia tot annorum, imò
 sæculorum usu recepta, eò magis servanda est, quòd Domini
 fratres jam olim rescripserint, *nihil contra consuetudinem re-*
gionis fieri debere: & ex alio quodam rescripto eorundem Im-
 peratorum refert Papyrius Justus, *tolerabilia esse, quæ vetus con-*
suetudo comprobat. Quibus convenienter Arcadius & Honorius
 Imperatores ad Africanum præfectum urbi rescripserunt, *mos*
retinendus est fidelissima vetustatis. Nec malè Callistratus I Ctus
 libro prim. cognitionum: *Nonnunquam etiam longa consuetudo*
in ea re observata respicienda erit; quod etiam Consulti Principes
 nostri rescripserunt custodiendum. Cum præsertim ea con-
 suetudo non tantum per singularem Juris Canonici constitui-
 tionem, cujus auctor Urbanus III Pontifex Romanus *in can. 2 de*
don. inter Vir. & uxor. quodammodo comprobata esse, sed hac
 quoque ratione confirmari posse videatur, quæ donationes in-
 ter conjuges maxime prohibuisse Plutarcho & recentioribus
 quibusdam creditum fuit: nimirum quòd absurdum existima-
 verint, quicquam in matrimonio non esse commune. Unde
 quidem haut modo jura Saxonica volunt virum & uxorem bo-
 na sua pro indiviso possidere, *daß Mann und Weib nicht*
gezwungen Gut zu ihrem Weibe haben/sed & jure civili uxor so-
cia sacrorum & bonorum omnium, item Divinæ & humanæ do-
mus dicitur, uti Dionysio Halicarnassæo: Κρίνα τῆ οἰκῆ τὸν ἀνδρὸς
τρόπον ὡς περ καὶ αἰνῆρ. Neque hoc immerito, cum Philosopho-
 rum quoque Coryphæus in Oeconomicis societatem bono-
 rum inter conjuges esse necessariam doceat, usitatamque pro-
 pterea inter Græcos: neque verò apud hos tantum, sed & apud
 Romanos receptum fuisse, ut nihil auspicaretur individuum,
 nihil quod aut maritus, aut fœmina proprium esse juris di-

cant, auctor est Columella *in præfatione ad lib. XII de Re rustica.*

Quæ quidem pleraque licet non tam ad veram communicationem bonorum, & lucrorum, quàm ad usum domesticum, summamque durante matrimonio conjunctionem pertinere videantur; consuetudinem tamen nostram admodum reddunt probabilem. Eoque sensu intelligendus haut dubie Juris Consultus ille Batavus, cum in Emblematicis suis in hæc verba scribit: *Patrum nostrorum ævo, cum adhuc exstarent veteris vestigia recti, una ferè erat & simplex matrimonii ineundi ratio: ut simul cum nuptiis omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc verò mutata tempora, mutati adeò unà hominum mores: ut conjugii sacrum in commercium abiisse, & res mancipii facta videatur, quotq. hodie matrimonia, totidem sordida pactiones de bonis in communionem non conferendis interveniant. Quid dicam? stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidunt, stultè mulier marito ejusmodi se dat. Ut humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatum, nihil singulare: non corpus, non bona, nec cogitationes quidem velim. Ne quid dicam, quid consuetudo ista ad lites minuendas admodum conducit, quæ alioquin ob dotem & illata uxoris oboriri solent creberrimæ.*

§. 56.

Quid requiratur, ut hæc consuetudo locum habeat.

Cæterum ut consuetudini nostræ locus sit, semel natum fuisse filium filiamve sufficit, quidquid iis postea etiam vivo adhuc utroque parente acciderit: quodcumque enim accidit liberos suscipi, conditio illa *der Vorerbung* impleta intelligitur, etiamsi liberi postea mortem obierint; quia nimirum sufficit semel esse impletam, licet implementum non duret. Nam, ut ait Baldus, *in conditionibus attendimus principium prima existentia, neque curantes rei successum.*

Nec

Nec item necessario desideratur, ut tempore mortis paternæ jam nunc lucem aspiciant liberi, & aurâ humanâ fruantur, sed sufficit, in utero esse, argumento ejus, quod scripsit Ulpianus lib. XIX ad Sabinum, *si ad tempus liberorum fuerit legatum, & legatarius uxore prægnante decesserit, ad heredem suum transferre legatum.* Et quod in casu haut dissimili Julianus lib. LXX Digestorum respondit, *eum, cui ita legatum fuerit, quandoque liberos habuerit, si prægnante uxore testator decesserit, intelligi expleta conditione defecisse:* Idque non tam fictione aliqua juris, quàm quod revera citra ullam fictionem nasciturus sit, si non fecerit abortum, aut ostentum. Quos casus tanquam abominabiles, & extra naturæ ordinem positos, haut prius lex curat, quàm ex eorum eventu appareat, totam nascendi spem intercidisse. Neque enim fictione illa posthumus pro nato habetur, nisi cum de ipsius proprio commodo agitur. Et verò societatis hujus conjugalis non illa est conditio, si liberos natos reliquerint; quo casu utique non haberetur posthumus pro jam nato, nec faceret, ut videretur pater impleta conditione defecisse: Sed illa, si liberos susceperint. Susceperunt autem, si maritus relinquat uxorem prægnantem; quia licet nondum natus sit posthumus, nec habendus pro nato, aliquando tamen nascetur; nec alia de causa nascetur, quam quia jam in ipso paternæ mortis tempore in utero fuit, argumento eorum, quæ subtilissimus Faber in *Juræprudentia sua Papiniana* tradit.

§. 57.

Diversi in hac materia Casus resolvuntur.

Atque hæc ita, si tamen posthumus fuerit natus, sive ut loquitur Justinianus Imperator in *rescripto suo ad Joannem Præfectum Prætorio*, *si vivus perfecte natus est, licet illico postquam in terram cecidit (nempe non exceptus ab obstetrice) vel in manibus obstetricis decessit, licet vocem non emisit:* non
atten-

attenta nimirum Philosophorum quorundam opinione, voce & linguâ potissimum à ceteris omnibus animalibus hominem differre: item motum fallere posse, vocem non posse, utpote quæ certissimum sit vitæ indicium. Sed ut minus illi recte, sic veritati consentienter Justinianus, vel solum motum vitalem sufficere existimavit. Tametsi verò haut eò minus jure Saxonico dicendum videtur, ad hoc ut consuetudini nostræ locus esse possit, clamorem partûs intra quatuor parietes audiri debere, daß dergleichen Vorerbung alsdann erst vor richtig zu erkennen / wann die Geburt so weit lebendig zur Welt geboren / daß sie die vier Winkel des Gemachs beschreyen: verius tamen est illis verbis nihil aliud requiri, quam ut posthumus vivus edatur. Quod autem de clamore additur, potius quandam declarationem ac demonstrationem rei esse, quæ non requiritur, si per alium modum rei demonstratæ veram habeamus notitiam; nimirum voluit jus Saxonicum denotare, quod vocaret *partum vivum*, puta cujus vox intra quatuor ædium parietes sonuerit. Quare licet partus vocem non emiseric, attamen si vita ejus ex aliis signis, puta motu corporis, pedum, brachiorum, anhelitu ac similibus deprehendatur, nihil amplius desiderabitur, & frustra clamore eo usque expectabitur. Quid enim si mutus nasceretur, & morte præventus vocem emittere nequiverit? nihilominus liberum esse Sabinianorum quondam fuit sententia, quam Justinianus celebri illa decisione sua confirmavit. Idem juris in eo, qui matris exsecto vel cæso ventre editus est vivus. *Cæsares*, vel *cæsiones* vocant *ingenitos* nonnulli, qualem nascendi sortem habuisse Lychum Virgilianum, Scipionem Africanum, Julium ipsummet Cæsarem, à quo & partui cæsareo apud medicorum filios nomen, Eduardum Anglorum regem, Ferdinandum item Ducem Albanum, strenuissimum illum Caroli V Imperatoris Ducem bellicum, certis testimoniis constat. Cum enim, qui taliter dias in luminis oras prodiit, re ipsa natus sit,

de modo nascendi non curatur: neque mirum adeo, si idem jus habeat, quod ordine naturæ editus. Nec aliud dicendum, etiamsi non integrum animal sit editum, puta cui brachium, manus, digitus, aut pes, aut aliud aliquod membrum desit, vel etiam sensus, ut oculorum, vel auditus, &c. dummodo cum spiritu. Siquidem mutilus licet, homo tamen est; quippe qui animam habet, per quam homo est id, quod est. Non obstante etiam, quod Justinianus partum perfectum requirere videatur: siquidem ipsum juxta Gifanium non tam pertinet ad integritatem omnium membrorum ejusmodi partus, qui formam habeat humanam, nec ad monstrum declinet, quam perfectionem nativitatis, ut videlicet totus ad orbem processerit posthumus.

Diversum obtinet, si abortiat uxor; adeo quidem, ut etiamsi infans manum ex utero extendat, animadversumque sit, ipsum vitam vixisse, postea tamen ob angiportum aliasque causas eandem retrahat, pauloque post mortuus prodeat, pro abortivo tamen habeatur.

Multo maxime autem, si monstrosa aut prodigiosa forma in verso *παρὰ τῆς φύσεως ἀρχὰς* partus procedat. Neque enim liberi sunt, qui contra formam humani generis converso more (aliena nempe forma adsumpta) procreantur. Ut maxime vero in ea quæstione, num matri proffit monstrosus fœtus ad id jus obtinendum, quod ex liberorum partu consequitur, distinguant nostri, num de lucro agatur, ut in *J. C. Tertulliano*, an de damno, ut in *lege Papia*, eo nimirum, quia plus favendum est his, qui de hoc vitando, quam qui de illo captando certant: ne quid tamen temere fiat contra justitiam, distinguendum cautius rectissime monuit præceptor quondam noster Martinus Weinrichius. *Non enim verum esse, inquit, justos liberos non esse, qui contra naturam nascuntur. Est hoc omnium monstrorum. Quidni tamen pro liberis habendi, qui membrorum humanorum officia in partibus ampliant, ut sunt*

sedigiti. Ego de iis accipiendum judicari tantum non prodesse, si quid in toto gignenti dissimile est, & aliam speciem representat, ut glis ex muliere editus. A quibus non multum absunt mista ex diversorum animalium partibus, quale agnus bovis capite, aut puer ranali capite vel vituli. In his et equos *Phia*, & forma peregrinitas facit, ut pro vera prole, quod ita editur, non habeatur. Hæc ille, eo magis probanda, quod ex ipsis legibus elucescit, illa proprie & *eidétos* monstra dici, quæ diversam & aliam à natura sua procreante gignunt ac formant speciem.

Intelligenda porro eadem consuetudo est de omnibus omnino bonis, quorum dominium aut jus alterutri conjugum, quocumque modo, ex quacunque causa, honesta tamen, acquisitum fuit: quippe cum in Societate omnium bonorum, omnes res, quæ coeuntium sunt, adeoque & hæreditas, & legatum, & quod donatum est, aut quaqua ratione acquisitum, Auctore Paulo in *Lib. XXXII. ad edictum*, continuo communicentur; ac proinde de residuo etiam illo pretii, quod pro re vendita, aut per divisionem acquisita per terminos vel intervalla ab emptore, vel cohærede exsolvi debet. Cujus dies licet haut dum cessit, in bonis tamen conjugis ejus, cui debetur, esse coepit, ab communione ob id minime excludendum: & ita sane usus observat.

Quod si vero decedat uxor vivo dum ac superstiti patre suo, ex hujus utique defuncti postea hæreditate nihil ad maritum vi communionis, morte uxoris jam solutæ, transmittitur: sed totam hæreditatē, ejusve portionem, quam haberet mater, si viveret, sibi auferunt liberi. Vivis namque uxoris parentibus, de eorum hæreditate præmature quæritur, cum superstitis ac spirantis adhuc nulla sit hæreditas: ac proinde eo nomine nihil quoque transmitti queat, ex regula illa generali, qua nemo plus Juris in alterum transferre posse dicitur, quam sibi competit; nemo quippe dare valet, quod non habet.

Sed & illud hoc loco annotandum, quod stante prædicta consuetudine, licet generalis bonorum inter conjuges *gemeinschaft* five Societas, matrimonio alterius mortalitate extincto, solvatur: tamen si superstes hæreditatem indivisam retineat, (ut solet plerumque, donec ad vota secunda transeat) Societas tunc tacito consensu continuata intelligatur; ut proinde fructus & lucra ex hæreditate illa obvenientia utrimque sint pro rata communicanda. Idque est, quod proverbii loco alicubi jactatur: *daß sich eines mit und nebens dem andern bessert.* Quo & pertinet, quod in terminis conjugalis acquæstus, in Hispania & alibi locorum recepti, Joann. Garcias, Galtreus, & Jo. Guttierrez asserunt, soluto matrimonio per mortem uxoris, rebus uxoris & mariti in eodem statu manentibus, sine actu ullo, qui divisionem patrimoniorum inducat, maritum superstitem retinere omnia bona communia, Societatemque ipsam durare, & acquæstum fieri communem viro & filiis ejusdemque hæredibus uxoris. Sed quod hætenus tamen limitandum, nisi possit conjectura capi, quod superstes gerit alio nomine, quam ex causa Societatis, veluti si datus sit Tutor vel Curator, aut nisi secum ipse in ratione privata divisit patrimonia, etiamsi ea divisio filiis non sit intimata: ut puta si suum, si Filiorum patrimonium seorsim conscripserit, & id pateat ex liberis domesticis; tunc enim nulla præsumptio est Societatis continuatæ.

Num vero Societas ista duret haut modo, si in viduitate conjux superstes permanserit, sed & si secundæ jam intervernerunt nuptiæ, dubitatum à nonnullis comperi: meminique adeo in judicio provinciali Ducatus Münsterbergensis ac Territorii Francosteinensis gravissime super ea re controversum fuisse; sed eo successu, ut litigantes longis jam anfractibus & sumptibus ingentibus vexati, quarta quippe jam instantia ad finem perducta, amica tandem compositione litem illam sopiri passi fuerint: memorabili parentibus relicto exem-

plo, ut qui hujusmodi litibus se aut suos exponere nolunt, non nisi prævia divisione cum liberis ex priorē susceptis matrimonio ad secunda convolare vota præsumant. Quanquam vero ea sententia, quæ pro continuatione Societatis facit, altera potior ac legibus conformior est; eam ipsam tamen duntaxat ad obventiones & lucra ex bonis hæreditariis, quæ conjuge alterutro is, qui superest, indivisa cum liberis retinuit, proveniētiæ restringendam puto: minime omnium tamen de iis capiendum, quæ secundus maritus, cum liberorum matrem duceret, jure suo seorsim, & absque ulla confusione tenuit, indeque lucratus fuit, eo quod cum hujusmodi vitrico nulla sit liberis prioris matrimonii societas. Sunt enim quidem socri matris, sed non vitrici, licet hujus socia mater facta sit, ex tritissima Juris regula, *qua socius socii mei socius meus non esse traditur*. Sicut nec illud usque adeo expeditum, num si communio inter conjugem superstitem ac liberos manserit, hæreditates quoque, legata vel donata communicentur? an vero superstiti soli, exclusis liberis, vel e contra acquirantur? & hoc magis, atque adeo id tantum in Societate hujusmodi continuata esse, quod tempore mortis prioris conjugis commune fuit in dubio, ac nisi fortean de contraria observantia constet, dicendum videtur; argumento eorum, quæ de fratribus in bonorum communione persistentibus Ulpianus lib. XXXI ad Edictum respondit his verbis: *Si fratres parentum indivisas hereditates ideo retinuerunt, ut emolumentum ac damnum in his commune sentirent: quod aliunde quaesiverint, in commune non redigitur*.

Von Erbschaft und Succession der Eheleute / von der vollen und Nüffel- Gerade / auch Morgen-Gabe und Musztheil / vom Heergewette / von Abstattung aus Erb- und Lehen-Gütern / von Leibgedingen und weiblicher Gerechtigkeit ic. (wie solches alles im Fürstenthum Dels gehalten werde / oder gehalten werden soll) besiehe den dritten Theil der Landes-Ordnung des Fürstenthums Dels / beyh. Herrn von Weingarten in Falc. Jurium Lib. II. paginis 178. 179. 180. &c.

§. 58.

*Auctor Lectorem ad Commentarium suum de Jure
dotalitii scriptum remittit.*

Ista ipsa porro de bonorum Societate inter conjuges passim locorum apud Silesios recepta prolixius aliquando certis de causis differuimus (a), sic utique intelligenda: nisi pactis dotalibus aliud sit cautum. Id quod mutuo contrahentium consensu fieri posse minime omnium dubitari oportet: cum nemo sit, qui nesciat, in traditionibus rerum, quodcunque pactum valere, quod alioqui non valeret, quia scilicet non fuerat, qui rem tradidit, aliter traditurus. Quanto magis igitur idem obtinere debet in traditionibus filiarum, quæ nuptui collocantur certis pactis & conditionibus: si præsertim eæ neque contra leges, neque contra bonos mores esse repellantur. (b)

(a) In Tractatu de Jure Dotalitii, qui cum mantissa de Communione Bonorum inter Conjuges quatuor post Auctoris obitum annis, sexagesimo scilicet supra mille sexcentos, sumtibus Esaia Fellgibeli Francofurti & Lipsiæ in 4 prædiit.

(b) Atque hæcenus quidem de JURIBUS inter ipsos Silesiæ incolæ receptis. Inter Fœdera & Pactiones, quæ iisdem cum vicinis gentibus intercedunt, præcipua est

UNO Silesiæ cum Regno Bohemiæ, ac binis illis Moravia ac Lusatiæ utriusque Marchionatibus: quæ vulgo INCORPORATIO dici consuevit, eoque potissimum consilio Auctore CAROLO IV Cæsare invaluit, ut Provinciæ sub eodem Rege constitutæ, salutis publicæ conjunctis animis, consiliis, ac si opus foret armis tuendæ, & ad posteritatem conservandæ invigilarent. Unde quidem factum, ut subinde Pacta de mutua defensione ultro citroque inter Provincias istas inita fuisse legantur. Anno etiam Christi 1587 occasione turbarum Sarmaticarum, ex factiosa duorum Regum electione ortarum, sic jubente ipsomet Cæsare Illustriss. Dux CAROLUS Monstherbergo-Olînenfis, Sigfridus L. B. Promnitz, &c. Pragæ mittebantur, qui Bojemorum, Moravorum, & Lusatorum Provincias de numero Equitum, ac Peditum, deque modo, quo miles postulan-

te necessitate ad provinciarum Regni Bohemiæ defensionem conferri, & ali debeat, cognoscerent, & ad reliquos Principes atque Ordines Silesiæ postea referrent: quo quidem impetrato à Cæsare Conventus habendi potestate ipsi quoque hac de re deliberaturi essent.

Est & hic præter alios Incorporationis illius effectus, quod provinciarum invicem unitarum subditis unita competant Indigenatis Jura: hætenus quidem, ut in earum una, alterave bona emere, hæreditates capere, & alio transferre absque omni impedimento queant.

Neque minoris momenti sunt Pacta & Fœdera, quæ Bojemix ac Poloniæ Regibus non alio, quam Regnorum & Provinciarum respectu, intercedunt: Hæc quidem certo quodam, non præcipiti affectu inter gentes multis nominibus artissime cognatas expressa, sed usu ac necessitate ipsa, ut cetera omnium gentium Jura, instituta & stabilita.

COMPACTATORUM nomine vulgo indigitantur, quæ ut præcis temporibus inita, ac plus una vice confirmata, sic nostra ætate à Matthia Cæsare Anno 1610 ejusque successore Ferdinando II anno 1621 cum Sigismundo Sarmatarum Rege renovata, & ut ad omnium notitiam pervenirent, typis publicis promulgata sunt.

Et finis quidem illorum præcipuus, ipsomet proœmio indicante, ut inter utriusque regni subditos & incolæ mutua pax, benevolentia, & amicitia coalesceret, cresceret, & stabiliretur: è contra vero omnes inimicitia, dissidentia, injuria, & omnia juri & æquitati adversantia funditus sopirentur, ac abolerentur, potissimum vero salutaris justitia reduci, & mutuo coli possit.

Quod si cujusquam alterius provinciarum Silesiæ maxime nostræ interest sancte ac religiose eadem pacta custodiri, ut quæ ad sexaginta pene millia Poloniam utramque, majorem & minorem, habet finitimam. Unde crebræ, ut inter vicinos solet, rixæ & controversiæ de finibus. Ne quid de injustis dicam contentionibus tam personarum, quam bonorum &c.

His non incongrue subnectuntur Compactata inter Augustissimum Leopoldum Cæsarem, & Serenissimum Poloniarum Regem Joannem III renovata, de quibus avide quæsitum fuisse meminimus.

JOANNES III.

Dei Gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuanix, Russiæ, Prusix, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæ, Smolensciæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliæ, Podlachiæ, Severiæ, Czernichoviæque,

Universis & singulis Regni, & Dominiorum Nostrorum anae-
rumque illi Provinciarum, cujuscunque Status, Conditionis, Dignitatis,
& Præminentia subditis nostris præsentibus literis significamus.

Quod cum inter primarias muneris nostri Regii curas poneremus,
ut post felicem electionem, & coronationem nostram Fœdera & Pacta,
quæ inter Sac. Cæs. Majestatem Domumque Austriacam, & Serenissimos
Prædecessores nostros antiquitus intercesserunt, novis utrinque nexibus
roborarentur, populorumque tranquillitati, & bonæ vicinitatis cultui,
quæque inde dependent, correspondentiarum & commerciorum usui
prosperetur. Ideo Pacta eadem renovanda & confirmanda esse duxi-
mus, prout renovamus & confirmamus. Quorum tenor sequitur ejus-
modi.

NOS LEOPOLDUS, Divina favente Clementia, electus Romanorum
Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalma-
tiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ Rex, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Bra-
bantia, Styriæ, Carinthiæ, Carniolia, Marchio Moraviæ, Dux Lucen-
burgiæ, ac superioris & inferioris Silesiæ, Wirtembergæ, & Teckæ, Prin-
ceps Sueviæ, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi, & Gori-
tiæ, Landgravius Alsatia, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviæ,
ac superioris & inferioris Lusatiæ, Dominus Marchiæ, Sclavonica, Por-
tus Naonis, & Salinarum &c. &c.

ET NOS JOANNES III DEI Gratia Rex Poloniæ, Magus Dux
Lithuanæ, ac Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæ, Smo-
lensciæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliæ, Podlachiæ, Severiæ, Czerni-
choviæque.

Tenore præsentium recognoscimus, ac notum facimus universis &
singulis, præsentibus, & futuris, harum notitiam habituris. Quando-
quidem, qui Christi locum in terris gerunt, eos in hoc elaborare maxi-
me decet, ut, cujus locum obtinent, ejus vestigiis incedant: Nos memo-
ria tenentes, quod non aliunde potestas nostra sit, quam ab eo, à quo
Nomen ducimus, cujus appellatione censeferi volumus, Domino nostro
JESU Christo, qui, quos ipse Nobis subjecit populos, eos loco suo tegere
Nos voluit, & gubernare; huc omnes curas & cogitationes nostras con-
vertendas duximus, ut quatenus id humanitas præstari potest, adjuvante
eo, cujus id solius munere contingit, quam proxime ad similitudinem
ejus accederemus, per quem Reges regnant, Principes imperant, & Po-
tentes decernunt justitiam. Quoniam vero non ille potentiam suam,

non

non sapientiam, sed eam solam, quâ Societas hominum inter ipsos continetur, dilectionem, qua Nos prior ipse præter meritum ullum profectus est, imitari voluit, ut sicut ipse dilexit Nos, ita & ipsi vicissim diligemus invicem, ac pacem, concordiam, tranquillitatemque mutuam inter nos conservaremus: Neque potest illi sacrificium ullum à mortalibus offerri gratus, quam sit fraterna charitas inter unius corporis membra. Hanc illius dilectionem, qui nobis tot Civitates, tot Populos, lingua, moribus, habitu inter se dissidentes, tot tam late patentes Provincias, tot amplissima Regna subjecta esse voluit, præcipue pro virili nostra imitandum esse duximus. Itaque cum inter recolendæ memoriæ Majores nostros, jam inde à longissimo tempore, certamen amoris benevolentiaque mutua susceptum fuisse cognovissemus, cujus rei tanquam testes sunt Pactorum & Foederum litteræ, quæ inter Austriacam & Jagellonicam Domos, quæque inter utriusque Domus Regna, Imperia, Provincias, Populos, & Nationes, nominatim vero, quæ inter quondam ALBERTUM Archiducem Austriæ, cum quondam CASIMIRO Poloniae Rege, & Divum FRIDERICUM Imperatorem, cum eodem CASIMIRO Rege, postea vero etiam inter recolendæ memoriæ FERDINANDUM & MAXIMILIANUM Imperatores, cum itidem recolendæ memoriæ SIGISMUNDO AUGUSTO Rege, ac tandem inter RUDOLPHUM II, & successivè MATTHIAM, nec non FERDINANDUM II, Imperatores, & quondam SIGISMUNDUM III ac VLADISLAUM Serenissimos Poloniae ac Sveciæ Reges, itidem præclarissimæ memoriæ intercesserunt. Nos Majorum nostrorum exemplo provocati, qui summam semper inter se necessitudinem & amicitiam conservare studebant, atque eam arctis præterea affinitatis vinculis fortius colligabant, quàm ut dissolvi facile posset, ea nimirum Pacta & Fœdera, quæ inter præfatos Majores Nostros, quondam ALBERTUM Archiducem Austriæ, FRIDERICUM, FERDINANDUM, MAXIMILIANUM II, RUDOLPHUM II, & Matthiam nec non FERDINANDUM II, Imperatores, præclarissimæ memoriæ, atque CASIMIRUM, SIGISMUNDUM AUGUSTUM, & quondam SIGISMUNDUM III, ac VLADISLAUM observata fuerunt. Id quod felix, faustum & fortunatum Deus esse velit, utrique Nostrum, ac utriusque Nostrum Imperiis, Regnis, terris, Civitatibus, Populis & Nationibus in Dei Opt. Max. nomine, & pro Nobis, & Successoribus Nostris continuanda, confirmanda, instauranda, & renovanda, atque adeo declaranda, corroboranda & amplificanda duximus,

mus, ita & continuamus, confirmamus, instauramus, renovamus, declaramus, corroboramus & amplificamus præsentium per tenorem. Ac primum quidem, sicut in literis quondam ALBERTI Archiducis præscriptum est, Nos omni honore, fide, & amore invicem prosequi, & promovere debemus, & volumus, in locis omnibus & temporibus, ubi Nobis id faciendi se facultas obtulerit, citra dolum & fraudem aliquam, neque commitemus unquam, ut alter alteri, aut familiaribus ejus, Vassallis & Subditis quibuscunque, Regnis, Ducatibus, Terris, & Civitatibus ei subiectis, & sub ejus obedientia & defensione constitutis, quacunq; ex causa bellum inferamus, inimicitias denuntiemus, diffidemus, aut hostiliter eos impetamus, per Nos, aut submissas personas, fraude & dolo semotis. Ac non modo ipsi ab ejusmodi rebus abstinebimus, verum etiam subditos Nostros, & quicunque in fide, potestateque Nostra sunt, eos prohibebimus, ac omni vi, modo superius descripto, temperare sibi cogemus. Habebunt etiam potestatem homines Nostris, cujuscunque status & conditionis fuerint, in quibuscunque Terris, Dominiis, Civitatibus Nostris, & Nostræ obedientiæ subiectis, agendi & commorandi, atque inde etiam liberè & securè, cum illis visum fuerit, discedendi. Deinde sicut etiam literis DIVI FRIDERICI cautum est, ita Nos invicem uniendos, obligandos, alligandos, confederandos duximus, quemadmodum unimus, obligamus, promittimus, alligamus, confederamus præsentibus; quod ex hoc tempore ipso, perpetuo, realiter, & cum effectu invicem, & mutuo obligati, alligati, & confederati simus, & erimus, & inter Nos & subditos Nostros, nec non Regna, Principatus & Dominia, quæ nunc uterque Nostrum possidet, & quæ Deo concedente in futurum acquiremus, constans, perpetua, indissolubilis, & Christiana pax esse & servari debet, & debebit, & in omnibus utriusque Nostrum honorem, dignitatem, statum, augmentum concernentibus, & concernere valentibus, mutuo Nobis auxiliabimur, consulemus invicem, promovebimus & assistemus, nec alteruter Nostrum quidquam faciet, cupiet, pertractabit, aut molietur, quod contra alterutrum Nostrum Regna, Principatus, Dominia, Subditos, Honorem, Statum, Dignitatem, aut augmentum sit, seu esse aut tendere possit. Neque Nostrum alter alteri, ipsius Regnis, Principatibus, Dominiis & subditis bellum, damnum, aut quodvis aliud nocumentum inferret, nec à suis quovis quæsito colore inferri permittet, sed quilibet Nostrum contra subditos suos, qui hujusmodi faciunt, aut facere, aut moliri vellent, totis viribus

suis, & potentia in Terris & Dominiis suis confurget, & eos, pro hujusmodi
 excessibus, poena condigna puniet, & castigabit, donec damnorum dato-
 rum integram compensationem & refusionem facient. Præterea nul-
 lus Nostrum, ad alterius Regna, Principatus & Dominia aspirare, aut an-
 helare debet, nec alterius Nostrum Regna, Principatus, Dominia, & Sub-
 ditos, si quos (quod Deus avertat) ab altero Nostrum deficere, recedere,
 aut rebellare contingeret, contra alium, ejus Regna, Principatus, Domi-
 nia & Subditos suscipere, tenere, protegere, juvare, assistere, neque
 consulere, aut favore prosequi debet, neque à suis talia fieri patiatur, sed
 contra tales infideles unus alteri auxiliabitur, & assistet, atque Dominiis
 suis excludet. Si verò alter Nostrum ejus Regna, Principatus, aut sub-
 diti contra alterum ipsius Subditos, Principatus aut Dominia actionem
 realem, seu personalem, civilem seu criminalem, aut qualemcumque que-
 relam habet, aut imposterum habuerit, si super ea non potuerimus, amica-
 biliter concordare, tum neque ipse neque subditi contra alterum, ipsius-
 que Subditos, Regna, Principatus, & Dominia, quidquam via facti atten-
 tare, neque sibi ipsi jus dicere, aut ulcisci, sed super eo, jure, & non aliter
 experiri debent. Cæterum pro majore supra scriptorum foederum de-
 claratione, proque tranquilliore subditorum Nostrorum statu, quiete,
 & bonæ vicinitatis conservatione, & quo firmior inter Nos, Regna & sub-
 ditos Nostros, pax, amicitia & benevolentia perpetuo constare queat,
 utque omnes dissidiarum causæ, quoad ejus fieri potest, præscindantur:
 ordinamus, statuimus, declaramus, & volumus quod cum initio scriptum
 est, quod mutua Nobis invicem auxilia ferre debemus, quomodo alter alteri
 auxilia ferre velimus, id in arbitrio utriusque Nostrum, & Ordinum Re-
 gnorum Nostrorum, positum esse debere, hoc tamen expresso, ut liceat
 utrique Nostrum ex Terris & Provinciis alterius, voluntarios milites, ære
 suo conductos, educere, & arma in usum suum exportare, eatenus tamen
 milites educere liceat, quatenus id sciente fiat, altero Nostrum, neque sit
 alteruter Nostrum bello suo proprio contra hostes aliquos suos impeditus.
 Hostibus verò ne id liceat, neve favor ullus præstetur, qui alteri obesse
 possit, ita tamen, ut nedum juxta præscripta majorum Nostrorum fœdera,
 nullus Nostrum alteri, vel ipsius Regnis, Principatibus, Dominiis, & sub-
 ditis bellum, damnum aut quodvis aliud nocumentum inferre, sed neque
 alterius hostes aut Rebelles fovere, protegere, seu eis assistere, vel favorem,
 consilium, aut auxilium quovis modo præstare debeat.

Volumus præterea, vias & flumina publica, nec non commercia & navigationes mutuas per Regna & Provincias Nostras, omnibus & singulis Regnicolis, Provincialibus, & subditis Nostris, tam terra, quam aqua, utrinque libera esse, nec ullis unquam interdictis, arrestationibus, seu repressaliorum concessionibus impediri, sed utriusque Nostrum Subditos, in alterius Regnis & Dominiis, libero transitu ac fide publica, quem *salvum conductum* vocant, non minus quam proprios cujusque Subditos gaudere, uti ac frui posse & debere. Neque denique cuiquam Nostrum, aut his, qui Nobis subditi sunt, querelas & actiones suas, si quæ jam sunt, vel futuris temporibus oboriantur, aliter quam mediante jure prosequi liceat. Ut autem omnes vel protelatæ, vel denegatæ justitiæ querelæ tam inter Nos, quàm subditos Nostrorum, hinc inde præcaveantur, sed cuique expectum jus, & justitia summarie, & de plano administrari, ejusdemque debita executio effectualiter obtineri valeat, convenimus & concordavimus, quod si quis Nostrum vel unius Nostrum subditi, contra alterius unum, vel plures privatos subditos, actiones sive personales sive reales intentarent, tunc semper pars agens forum & judicium ipsius rei sequi debeat, & quod in personalibus, injuriarum, violentiarum, super spoliatione, seu similibus, Judex permissione subitarii Judicii, citra dilationum & exceptionum admissionem, Actori forensi, de simplici & plano justitiæ complementum facere; in realibus verò, secundum uniuscujusque Ditionis consuetudinem, ita procedere teneatur, ut quilibet, citra dilationem, Justitiæ executionem obtinere queat, id quod per superioritates & Magistratus fideliter provideri & dirigi par est. Quod si alter Nostrum contra alterius Provinciam, vel Communitatem aliquam, vel vicissim Provincia, Communitas, vel privati subditi unius Nostrum, contra alterum ex Nobis, vel ejus Provinciam seu Communitatem, privatas actiones prætenderent, tunc causæ hujusmodi coram alterius Nostrum, sub quo pars rea degit, Consiliariis, seu Commissariis, per eundem juxta partium conditionem, & causarum exigentiam, non minus septem numero designandis summarie audiri, & vel amicabiliter componi, vel jure mediante determinari & executioni demandari debeant. Porro si inter Nosmet ipsos Reges, seu forsân Regna & Provincias Nostras, tum metarum & terminorum, tum commerciorum, seu quarumlibet aliarum, tam veterum quam novarum causarum, Jurium, vel obligationum occasione, querelæ, gravamina, & controversiæ suboriantur; tunc alter Nostrum, qui vel cujus regnum seu Provincia, jus vel querelam prætendit, alium per Nuncios, vel li-

teras suas, amicabiliter informare, ac pro tollendo, sarciendo, amovendo-
 que gravamine admonere, & requirere debet. Quod si obtinere ne-
 queat, tunc quilibet Nostrum, statim intra duorum Mensium spatium à fa-
 cta amicabili requisitione, tres Consiliarios suos è Proceribus Regnorum,
 Hungariæ, Bohemiæ, Moraviæ, Silesiæ, & vel ex aliquibus harum, prout
 quodque negotium ad aliquam harum Provinciarum pertineat, vel etiam
 ex omnibus pro exigentia & gravitate negotii, ab una, Regni que Polo-
 niæ, & Magni Ducatus Lithuanæ, ab altera partibus, ad convenientem
 diem, & locum, per partem laesam, seu querulantem nominandum, se-
 mota omni excusatione mittere debeat. Qui utriusque Nostrum Con-
 siliarii summam inprimis diligentiam adhibeant, quo hujusmodi quere-
 læ, gravamina, & controversiæ inter Nos, Regna & Provincias Nostras
 amicabili compositione transigantur, eâ verò non succedente, tunc laesa
 pars, sive agens, coram prædictis sex Consiliariis actionem suam, statim
 ipso die, juridice exhibendi potestatem habeat, idque duplicatis scripturis,
 quarum unam Consiliarii penes se retineant, aliam vero parti Reæ trans-
 mittant; quo facto pars ea, responsum suum, etiam scriptis duplicatis
 sæpèdictis Consiliariis vel ei, cui ex illis hoc demandatum fuerit, intra
 spatium proximorum duorum Mensium à transmissio actionis libello,
 mittere teneatur, ut scilicet actor replicas, reus vero duplicas suas, ac præ-
 terea utraque pars, tertiam quoque conclusionem & submissivam scri-
 pturam de bimestri in bimestre, duplicatis, ut præfertur, scriptis, offerre
 queat, eo sane modo & ordine utrique parti transmittendis, sicut de acti-
 onis libello demonstratum. Oblatis tandem successive ab utraque parte
 duplicatis trinis scripturis, in quibus utrinque omnia jura sua explicabunt,
 sex illi Commissarii partibus ad promulgandam sententiam, inter proxi-
 mum sequens bimestre, diem ad eum locum, ubi causa primo agi cœpit,
 indicent; quo loco & tempore partes, per Procuratores suos, pleno man-
 dato suffultos, comparere illicque & ipsi Consiliarii convenire, ac diligen-
 ter visis scriptis, & discussis actis totius causæ, partes rursùm ad concordia-
 m & amicabilem compositionem invitare, & cohortari, nihilque in eo
 operæ & diligentiae intermittere debeant. Quam si ne tunc quidem inter
 partes obtinere queant, statim ad ferendam sententiam procedant, ac id,
 quod juris & justitiæ fuerit, arbitrum communi voce deligant, vel per
 quamlibet Consiliarium partem, duabus idoneis personis propositis,
 ex iisdem fortè constituent; cujus partes sint, huic Consiliarium opi-
 nioni, quæ & juri & æquitati magis consona videatur, subscribere, ean-
 dem

demque laudare & approbare. Quidquid autem per ipsos Consiliarios Nostros, seu maiorem eorum partem separatim, vel per eosdem, vel arbitrum, conjunctim decretum & pronuntiatum fuerit, id ratum firmumque maneat, ac statim debitæ demandetur executioni, remota omni planè appellatione, supplicatione, reductione, in integrum restitutione, aliisque Juris beneficiis, & remediis, etiã motu proprio concessis, obtentis non obstantibus. Debent autem Consiliarii, per Nos pro tempore deputandi, nec non & arbiter ipse per Nos & quantum ad quemlibet Nostrium spectat, ab obedientiæ & juramenti debito, ad eam causam tantum absolvi, ac pro administranda justitia, novo consuetoque juramento obstringi. Quod si pendente lite unus vel plures ex ipsis Consiliariis mortem obirent, tunc in demortuorum locum, prout ad quemlibet Nostrium pertinebit, alios semper surrogabimus. Ipsi quoque Consiliarii non plures scripturas admittant, aut terminos alio modo, quàm supra dictum est, prorogandi aut alterandi potestatem habeant, sed forma & modo illis concessio procedant, excepto casu, quo partes, testes producere necesse haberent, tunc ipsi Consiliarii jurisdictionem suam prorogandi potestatem habeant tantisper, donec testes ejus causæ conscii, secundum juris dispositionem, legitime producti & auditi fuerint, ita tamen ne ulla minus necessaria prorogatio quaratur, vel admittatur, sed omnes testes ad unum diem & terminum, quantum fieri potest, audiantur, à publicatis attestationibus, non nisi unica scriptura à qualibet parte recipiatur. Proinde quo magis Regna, Principatus & Dominia Nostra ab omni bellorum, deprædationum, latrociniorum, hostilitatisque periculo libera, secura, purgataque esse queant, conventum inter Nos est, quod nullus Nostrium alterius seu Regnorum, Provinciarum, vel subditorum suorum diffidatores, hostes, homicidas, raptores, seu damnificatores, nec non profugos cujuscunque conditionis sive Ecclesiasticos sive sæculares, item rebelles subditos, quicumque in alterius Nostrium Regnis & Ditionibus reperti, denunciati, vel per Nosmet, aut Officiales Nostros pervestigati fuerint, nequaquam amplius fovere & assecurare, multo minus vero per subditos Nostros ullo hospitio, auxilio, sive receptatione quocunq; prætextu, directe vel indirecte, publice vel occulte recipere, juvare vel intertenere debeat, sed ubicunque hujusmodi grassatores, raptores, diffidatores, & damnificatores, ubicunque in præfatis regnis & ditionibus Nostris deprehensi fuerint, contra eos, jussu Nostro & directione, atque accurata diligentia Officialium, utrobique parti læsæ atque deferenti justitia immediatè atque irrecusabiliter permit-

ti, atque administrari, aut etiam citra partium requisitionem, de iis, ut communibus hostibus, à Capitaneis & Magistratibus ubicunque ex officio inquiri, insequi, & pœnaliter procedi debeat. Causa autem quo aliquis ex Officialibus, aut subditis Nostriis, propter receptationem, affectionem vel defensionem antedictorum diffidatorum aut omissionem antedictorum diffidatorum infecutionis, captivationis, sive animadversionis scienter contraverit, in tales utrobique, sive delati à parte altera, sive alias vero simili suspicione deprehensi forent, capitali supplicio irremissibili debet animadverti.

Quod si alterius nostrum unus vel plures incolæ, vel subditi, alteri nostrum seu Regniis & Dominiis nostris generaliter, vel singularibus personis, incolis, & subditis, privatim hostilitatem denunciaverint, tunc statim Præfectus, Capitaneus aut Officialis illius loci sive Districtus, cui Diffidatio indicta est, Generales Præfectos, & Capitaneos Regnorum, & Provinciarum, alterius nostrum, sub quo tales diffidatores degunt, Ea de re certiores reddere, ipsisque exemplar diffidatoriarum litterarum transmittere debeat, quo accepto, præfati Præfecti & Capitanei, diffidatores pro publicis hostibus judicare, promulgare, publicare, omnibusque & singulis incolis, cujuscunque ordinis & conditionis extiterint, eorum consuetudinem interdiceret, & ne à quoquam hospitio recipiantur, aut consilio, auxilio, sive re ulla alia juventur prohibere & cavere, bonaque diffidantium applicare Fisco, & Cameræ Regiæ, ac proinde in hospites, socios, conscios, & complices, pari quoque severitate animadvertere teneantur, ignorantie excusatione universis penitus sublata. Quod si quispiam Præfectus, Capitaneus, aut Magistratus, in hujusmodi casibus subitam justitiam administrare cunctaretur, aut etiam alias ex officio, inquisitione, infecutione, & animadversione debita non procederet, tum tales Nostræ punitioni immediatè obnoxii & rei esse debeant. Ut autem præcipuus diffidationum & grassationum fons, quo hujusmodi latrocinia imprimis aluntur, è medio tollatur, coerceaturque licentia, & impunitas receptandi hostes, prædones, & diffidatores, serio inter Nos convenit, ut omnes promotores, detentores, receptatores, complices, dictorum facinorosorum hominum, qui vel notorietate facti, vel ex veraci denuntiatione spoliatorum aut ex fuga captivorum, (modo tales captivi, aut spoliati bonæ fidei, & integræ famæ sint) sive aliis tam manifestis indiciis, ut ulteriori probatione res non egeat, convicti vel deprehensi forent, iidem citra ulteriorem purgandi sui admissionem, & concessionem spoliatis, & da-

mnium passis, ad restitutionem, & purgandi sui admissionem probabilium damnorum, de bonis suis teneantur, aut si solvendo non sint, secundum qualitatem delicti, corpore luant. Quod si tales etiam patrati criminis confiteantur, vel complices essent, & ad illata damna, eademque evidentem causam scienter praeberint, iidem non tam parti ad restitutionem damnorum, ut jam praemissum est, teneantur, quam & superioritatis suae cognitioni adsumendum de eis pro modo delicti supplicium, citra evasionem subiaceant. Si vero aliqui receptatorum aut complicum non omnino manifestis indicibus, nec apertis Captivorum Confessionibus, sed alias delati, & de tali facinore suspecti potius, quam convicti fuerint, contra tales tam ex delatione damnificatorum, vel alterius superioritatis Officialium, quam ex officio, per Capitaneos aut Magistratus ejus regni, aut ditionis, in qua fuerint, hac tamen conditione differentia sive moderatione debet procedi, ut si forent Nobiles, aut possessionati Cives antehac in talibus non infamati neque ullis prioribus Confessatis suspecti, tales in casu negationis, sese proprio eorum juramento, coram supremo ejus ditionis Magistratu, publice de hujusmodi infamatione exonerare, & purgare queant. Si vero iidem anterioribus infamiae, aut Confessorum praedicti notati, aut semimanifesti forent, ita tamen, ut hujusmodi confessata non omnimode certum facti indicium praebere possent, tales etiam ad purgationem sui, medio juramento, etiam tertia manu integre famae possessionatorum vicinorum admitti, aut si in utroque casu, in purgatione sui defecerint, debitae Capitis animadversioni subijci debeant. Quod si quis ex regnis & provinciis Nostreis, ausu temerario contra jus & aequitatem, ac publica, mutuaque regnorum Nostrorum foedera, in alterius regna vel ditiones excursionem & irruptionem faceret, atque ibi Mercatores & Vectores depradaretur, aut detineret, homines occideret, vel abduceret, pecora abigeret, incendio saeviret, aut alio quovis modo damnum & injuriam inferret, & patrato nefario scelere, rursus se domum, vel cum praeda securus, vel fugiens insequentium manus, in hospitio consueta & solita diverticula reciperet, tum in eo regno Praefecti illius Territorii, vel districtus, & omnes incolae, totaque vicinitas, mox ut à damnificatis & injuriatis seu quibusvis aliis hostem, praedonem & communium Foederum violatorem insequentibus commonefacti, evocatique extiterint, debeant laesis ferre operam, adesse in armis, fortiter & graviter insequi, & inquirere noxios, & turbatores pacis publicae & tranquillitatis, & si sui tuendi causa, in aliqua castra, & fortalitia, vel loca abdita, seu na-

tura

tura munita profugerint, acrius ac diligentius insistere, & ipsos & eorum hospites, socios, complicesque obsidere, oppugnare, & ita omnes ad deditionem urgere, ad debitum supplicium trahere, & ad restitutionem recompensationemque; damnorum illatorum cogere teneantur. Si qui autem negligentiores & remissiores in differendo offensis auxilio, & in prosequendo hostes, & damnificatores sese exhibuerint, hi sciant, se indignationem Nostram, & severam animadversionem irremissibiliter incursum esse. Si vero contingeret, aut per subordinationem superioritatis, aut alios, qui per damnificatos atque diffidatos, contra præmissos damnificatores, diffidatores, malefactores, receptatores, aut complices captivandos, sive etiam jam tunc captivos & convictos, in alterius regnum & ditionem pro imploratione justitiæ mitti, iidem imploratores non solum ad executionem justitiæ, pro ratione delicti, cum omnibus in tali facto necessariis admitti, & provideri, verum etiam tam in loco administrandæ justitiæ, quam in reditu ad propria, omnimode tuti atque assecurati esse debeant. Casu etiam, quo in alterius Nostrum regno & ditione aliquis ex Nobilibus aut aliis zelo honestatis, & studio suppressendorum publicorum malefactorum, aut jussu Magistratum, aut motu proprio, hujusmodi publicos prædones & grassatores insequeretur, idque sibi à quoquam ut inhonestum exprobraretur, talis exprobratio, nulli cujuscunque status, ullum honoris sui discrimen, imminutionem, & præjudicium aliquod generare queat, sed exprobrator ad revocationem probri unà cum aliquali carceris punitio-
ne, & restitutione impensarum cogi, atque læsum rogare debet, ut sibi talem injustam imputationem propter Deum remittere velit.

Cum denique Nostra Regnorumque & Provinciarum Nostrarum maximopere intersit, ut in regnis & dominiis Nostris bonam eandemque justam habeamus monetam, quamobrem pro bono communi utrinque curabimus, & efficiemus, ne illegitima, prava & reproba moneta in regnis & provinciis Nostris cudatur recipiaturque. Quod si hac ex parte quæstio inter Nos incideret, agemus, quantum opus fuerit, cum Ordinibus regnorum, provinciarumque Nostrarum atque eorum assensu, Commissarios Nostros utrinque deputabimus, qui habita ratione communium regnorum, provinciarumque Nostrarum eas tentent, incantque rationes, quibus vel eadem bonitate & valore utrobique moneta cudatur, vel diversarum monetarum, prout quævis vel melior, vel deterior reperta fuerit, justum semper pretium, æstimatioque constituatur. Id quod de saepe utriusque Nostrum in alterius regna & provincias educendo pariter
cautum

cautum esse volumus. Quod si tamen hæres vel altero, vel utroque casu, inter communes Nostros Commissarios transigi nequeant, tunc saluum liberumque semper utrique nostrum esse debere, & de moneta & sale suo sequendi, id quod cujusvis, ac Regnorum & Provinciarum suarum necessitas, utilitasque exegerit. Quæ omnia & singula matura Procerum & Consiliariorum nostrorum deliberatione prævia Nos Imperator LEO-POLDUS & NOS JOANNES Tertius Rex pro nobis & successoribus nostris acceptamus, approbamus, & Regia nostra autoritate ratificamus per præsentēs: Promittentes in verbo nostro Imperiali, & Regio, & bona fide, sub onere Juramenti mediante præinserta pactorum & Fœderum Capitula, in omnibus eorum punctis, clausulis, conditionibus, & articulis firma, rata & grata semper habituros, ac sancte inviolabiliterque observaturos, nec non per Officiales, & subditos nostros, ac omnes quorum interest, pariformiter observari & manuteneri curaturos dolo & fraude semotis. In quorum omnium robur & evidens testimonium, Nos præfati Reges binas ejusdem tenoris litteras manuum nostrarum subscriptione, sigillorumque appensione munitas ac cuilibet nostrum alteras consignatas expediri fecimus. Datæ in Civitate nostra Viennensi, & arce Regia Varsaviensi, die vigesima quarta mensis Aprilis Anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo, Regnorum nostrorum LEOPOLDI Imperatoris Romani decimo nono, Hungarici vigesimo secundo & Bohemici vigesimo primo, nostri vero JOANNIS III Poloniæ Tertio.

LEOPOLDUS
(L.S.)

JOANNES
(L.S.)

Quapropter mandamus omnibus & singulis cujuscunque Status, conditionis & dignitatis subditis Nostreis, tam dignitatibus, & officiis quibuscunque publicis, in Regno Dominiisque nostris fungentibus, quam etiam privatis, ut præinsertam Pactorum formulam integre & inviolabiliter observent; secundum præscriptum illius controversias ac differentias quascunque definiant, & sopiant, nullaque in re aut ipsi illi contrave-niant, aut contravenire aliis permittant, sub gravi indignatione & animadversione nostra. In cujus rei fidem præsentēs sigillo Regni nostri communiri jussimus. Datum Varsaviæ Die Mensis Anno Domini M. DC. LXXVII, Regni nostri III,

Privilegium der Burg-Graff-Donauischen Herrschafft Wartenberg
ratione respect.ve Gradualis Appellationis, und anders be-
treffend.

Wir Leopold von Gottes Gnaden erwählter Röm. Kays-
er / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs in Germanien / zu Hungarn / Böheimb / Dal-
matien / Croatien / und Slavonien König / Erz-Hertzog zu Oesterreich /
Marggraf zu Mähren / Hertzog zu Lützenburg und in Schlesien / un Marg-
graf zu Laußnitz / ic. Bekennen öffentlich mit diesem Brieff / und thun
kund iederemänniglich / was massen uns der Hochwohlgeborne unser lieber
getreuer Carl Hannibal Burggraf von Dohna / Freyherr, auff Warten-
berg / ein von weyland Rudolpho secundo, seinem Uhyran / Abraham auch
Burggrafen zu Dohna / dessen ehelichen Leibs-Erben / und allen denen zu
der von demselben vorhero auffgerichteten Primogenitur gehörigen Agna-
ten auff die freye Herrschafft Wartenberg Anno sechzehnen hundert und
eilfftertheilet / und wohl hergebrachtes Privilegium in authentica forma
unterthänigst fürgetragen / mit gehorsamster Bittte / wir gnedigen gnä-
digst / solches für ihn / als ieszigen Possellorn erwählter Herrschafft / und
allen seinen Nachkommen / zu verneuern / und zu confirmirn / welches von
Wort zu Wort also lautet :

Wir Rudolph der ander von Gottes Gnaden erwählter Röm. Kay-
ser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / in Germanien / zu Hungarn / Bö-
heimb / Dalmatien / Croatien und Slavonien König / Erz-Hertzog zu
Oesterreich / Hertzog zu Burgund / Marggraf zu Mähren / Hertzog zu
Lützenburg in Schlesien / zu Brabant / zu Steyer / Carnten / Crain / Wir-
tenberg und Teckh / Fürst zu Schwaben / Marggraf zu Laußnitz / gefür-
ster Graff zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfird / zu Kyburg und zu Gorch /
Land-Graff in Elßaß / Marggraf des heiligen Röm. Reichs ob der Enß
und zu Burgau / Herr auff der Windischen March / zu Porrenau und
Salins ic.

Bekennen mit diesem Brieff öffentlich und thun kund allermän-
niglich / wiewohl wir aus Röm. Kaysert. auch Königl. Höhe und Würde /
darinn uns der Allmächtige nach seinem Göttlichen Willen verordnet / und
gesetzt hat / auch angebohrner Güte und Mildigkeit geneigt seyn / aller
und ieder unserer Stände / Unterthanen und Getreuen / Ehr / Nutz / Auf-
nehmen / und Bestes zu betrachten / und zu befördern / so ist doch unser
Kays- und Königl. Gemüth vielmehr geneigt und begierig / diejenigen
mit Gnaden zu bedencken / und vor andern mit sondern Prærogativen und
Frei-

Freiheiten zu begaben und zu erheben / we'che samt ihren Vor-Eltern in alten fürnehmern Geschlecht / Wesen und Tugenden herkommen / auch sich bey uns und der Cron Böhmeib / dessen incorporirten Länden / und unserm löbl. Hauß Oesterreich / in gehorsamen / treuen / steten und unverdroßenen Diensten / vor andern gutwillig und emsig halten / beweisen und erzeigen;

Wann wir dann gnädiglich angesehen und erwogen der Burggrafen und Herren zu Dohna uraltes Gräfliche Herkommen / auch die für-trefliche / ansehnliche und ersprießliche Dienste / so ihre Vordenen vor etlich hundert Jahren hero wehland unsern löbl. Vorfahren Röm. Käysern / Königen zu Böhmeib und Erb-Herkogen zu Oesterreich / in vielen Wegen nützlich und rühmlichen gethan und bewiesen / sonderlich aber der wohlgebohrne unser lieber getreuer Abraham Burggraff zu Dohna / Freyherr zu Wartenberg und Bralin / unser geheimer Rath / Cammer-Präsident im Königreich Böhmeib / und Land-Vogt des Marggraffthums Ober-Laußnit / uns nunmehr in das sechs und zwanzigste Jahr mit würcklichen Diensten / beydes in Kriegs- und Friedens-Zeiten / emsiglich geleistet / in welchen er nicht allein / als unser getreuer lieber geheime Rath / sich in vielen wichtigen Sachen / sondern auch als unser zu groeyen mahlen bestellter Obrister über unser Kriegs-Volk zu Ross und Fuß wider die Erb-Feinde Christi. Mahmens / den Türcken und Tartern in unserm Königreich Hungarn / unverdroßten und ritterlich gebrauchen lassen; desgleichen auch etliche ansehentliche uns und der ganken Christenheit hochangelegene Legationes, als unser Käyser- und Königl. Orator und Gesandter in die Moskau / das Königreich Pohlen / und andere Länden / zu unserm gnädigsten Belieben und Gefallen / fleißig und wohl verrichtet / und neben diesem allen als unser Böhmeibischer Cammer-Präsident und Land-Vogt unsers Marggraffthums Ober-Laußnit / sich bey diesen gefährlichen und schwürigen Zeiten ganz standhafft / getreu / aufrichtig und willig vor vielen andern unsern Dienern und Unterthanen erzeiget und bewiesen habe / noch täglich thut / und hinführo uns / der Cron Böhmeib / dero incorporirten Länden und unserm hochlöbl. Hauß Oesterreich zu leisten erbietig ist / auch samt seinen ganken Geschlechter wohl thun kan / mag und soll.

So haben wir demnach mit wohlbedachtem Muth / gutem zeitigen Rath / aus eigener Bewegnuß und rechtem Wissen ihme Abraham Burggrafen zu Dohna / unserm geheimen Rath / Böhmeibischen Cammer-Präsidenten und Land-Vogt / und seinen ehelichen Leibs-Erben / auch allen

denen/zu dero von ihm hievor aufgerichten/und von uns confirmirten Primogenitur gehörigen Agnaten, die seines Namens und Stammes seyn/ diese sonderbare Gnad und Freyheit gethan und gegeben. Thun und geben ihm die hienit / als regierender König zu Böhheim/ und Obrister Herzog in Schlesien / aus habender Königl. Macht und Vollkommenheit hiermit wissentlich / und in Krafft diß Brieffs folgender gestalt.

Zum ersten confirmiren und bestätigen wir ihm alle und jede Gewonheiten / Privilegien / Recht / Gerechtigkeit / Würde und Freyheiten/ so viel er und seine Vorvordere über die freye Herrschafft Wartenberg in Schlesien und deren pertinencien jemals hergebracht / gebraucht und be-
sessen.

Verleihen / zueignen / und machen auch dieselbe Herrschafft in specie theilhaftig und fähig aller derjenigen Privilegien / Rechten / Gewonheit und Gerechtigkeit / so die andern drey in Schlesien liegende freye Herrschafften; nemlichen Trachenberg / Militsch und Pleß / mit ihren Zugehörungen / sammt oder sonderlich haben und genießen / nicht anders/ als wann der ermeldten drey Herrschafften General- und Special-Privilegia von Wort zu Wort hierinnen specificiret / ausgedrucket und einverleibet wären; Wie wir denn ihn Burggraffen zu Dohna / sammt allen denen zu obberührter seiner Primogenitur gehörigen Erben/und Successores mit allen denselben Privilegien / Rechten / Würden und Gerechtigkeiten befreyen / begaben und begnaden/ mit welchen die berührte drey Herrschafften begnadet und begabet seyn.

Nachdeme wir auch zum andern unterschänigst berichtet/wie es mehrermeldter freyen Herrschafft Wartenberg von Alters her/und biß auf diese Zeit in Justitien - Sachen (welches das Fundament aller Regierung und der Unterthanen Aufnehmen und Wohlfahrt ist) gehalten worden: nemlichen/ daß dero selben Unterthanen von Herrn Prälaten und Ritterschafft/ in denen zwischen ihnen selbst entstandenen Strittigkeit - und Rechtfertigungen vor unsern geheimen Rath / Böhmischem Cammer - Präsidien/ und Land-Vogt / als ihren Land-Herrn / oder dessen verordneten Amtes vorkommen / und wann sie mit deren Erkänntniß nicht zu frieden / alsdann die Appellation nach altem üblichen Brauch an das ordentliche Mannrecht hergebracht / welches von Quartal zu Quartal jährlichen gehalten.

Was aber für Irrung und Miß-Verstand zwischen den Bürgern in den Städten erwachsen / dieselbe haben priorem Leuterationis Instantiam von ihren ordentlichen Gerichten suchen müssen / und wo daselbst in
Leu-

Leucerationis Instantia definitiva (ie doch nach Gelegenheit der Sachen auf
erholte Bekehrung) bey unser Königl. Appellations - Cammer) gespro-
chen / die Provocationem, und noch eine Instantiam an des Lands - Herrn
oder dessen verordnetes Amt per viam Appellationis übrig behalten. So
viel ferner das Bauers - Volk betrifft / ist deren Unterthanen / welche dem
Lands - Herrn ohne Mittel zugehören / erste Instanz bey ihren Scholzen
und Gerichten / der andern Unterthanen aber / so ihre mittelbare Obrigkeit
haben / bey deroelben Unter - Gerichten gewesen / und von dannen die Ap-
pellationes oder Provocationes an den Land - Herrn oder sein verordnetes
Amt allezeit ergangen / darzu in bedenklicher Sachen die ältiste Manne
gar oder zum theil extraordinarie verschrieben werden.

Wann aber zwischen dem Land - Herrn selbst / und seinen Untertha-
nen von Prälaten / Herrn oder Ritter - Stand / Strittigkeit oder Hand-
lung vorgefallen / welches Personal, Erbeigen / oder Lehn - Sachen / o-
der auch der Unterthanen gegen den Land - Herrn / oder andere verübte
Ungehorsam und Verbrechen berichten / dieselbe seyn samt und sonders
nach Inhalts und Ausweisung des üblichen uraltens und noch währenden
Gebrauchs vor den ältisten Mannen / welche bey der Sachen nicht inter-
essirt seyn / rechtlich vorgebracht und entschieden / auch die Befehle
solchem Fall ihrer geleisten Ende / zu Erörterung solcher Sachen erlassen
worden.

Wann wir nun bey allen solchen Instantien keinen Mangel noch
Verfürung / oder Ubereilung der Unterthanen / sondern die Admini-
strationem Iustitiæ, und angestellte Proceß der Rechten / und aller Billig-
keit gemäß befunden / und erkennen / so lassen wir es nicht allein bey jetzt-
gedachter Verordnungen / und hergebrachtem alten Gebrauch allerdings
verbleiben ; Sondern wir renoviren, confirmiren und bestätigen den-
selben auch gleichfals hiermit von neuem in bester Form rechtens / mit an-
gehefftem diesem unsern weitem Privilegio, Begnadung und Concession,
wofen sich einer oder andere Theil ob denen von dem Land - Herrn seinem
Amt / oder dessen geschwornen Mannen ergangenen End - Urtheile be-
schwert zu seyn vermeinen wolte / daß von jetzt an künfftig und zu ewig
währenden Zeiten die Appellationes von dannen aus / in allen oberzehl-
ten Fällen / an kein einig ander Ort / es seye gleich zum Ober - Amt / oder
wohin es wolle / nicht ergehen / sondern immediate und allein an unserer
Königl. Böhmisches Appellations - Cammer interponirt und gewiesen / und
damit alle vorige Ausflucht und Provocationes sollen abgeschnitten und
benommen seyn.

Vors dritte/ als wir betrachtet und in acht genommen/ auch durch vielerley exempla bißhero selbst in Erfahrung bracht/ wie daß bey teüßigen gefährlichen Zeiten viel widerwertige und rebellische Leute/ und so gar auch die ungehorsamen Unterthanen/ mit oder für sich selbst aus eigensinnigem frechen Muth/ oder aber zänckischer Advocaten Anleitung öftermals ihre eigene Herren unnothwendig-und sträflicher Weise hey unsern nachgesetzten Nemtern/ oder wo es sie gelüßet/ und sie ihr ungehorsam- und widerwertiges Wesen desto besser zu behaupten vermeinen/ zu beklagen/ und damit in vergebliche Schäden und Unkosten zu bringen/ unterstehen und gelüßten lassen/ dadurch dann unser Ober-Unt in Schlesi- en öftermals mißbraucht/ der schuldige Respect der Unterthanen gegen die Obrigkeit nicht wenig verringert/ und die Ertheilungen der Justitien samt verdieneter Bestrafung der widerseßigen/ zänckischen Leute vielmehr gestärkt und verhindert/ dann befördert werden; solches aber zuvor kommen/ und damit auch ermeldter unser geheimer Rath/ Böhmischer Cammer-Präsident und Land-Vogt/ den wir in unsern selbsteigenen und gemeines Landes hochangelegenen wichtigen Sachen/ wie bißhero/ also auch noch weiters bedörffig/ desselben enthebet werde/ und weil wir benebens in keinen Zweifel stellen/ seine Erben und Nachkommen werden durch diese unsere teüßige Begnadigung zu dergleichen Nachfolge auch verurrsacht/ und ebenmäßiger getreuen Dienste sich nicht weniger befleißigen und erzeigen werden.

So geben wir in specie ihme und seinen in absteigender Linien/ auch in Krafft der angeregten Primogenitur/ noch künfftigen Erben und Vessihern der Herrschafft Wartenberg/ diß sonderbahre Känsel. und Königl. Privilegium exemptionis fori in causis mere personahbus vel etiam extrajudicialibus contra quoscunque Magistratus, nullo penitus excepto, solcher massen/ daß wofern er und lehtbemeldte seine Nachkommen/ außser des ordentlichen Fürsten-Rechts/ von iemand anderswo fürgenommen oder beklagt werden solte/ weder er/ noch berührte seine Nachkommen/ von keinem einhigen Judicio oder Magistratu vel ordinario vel delegato, um was Sachen das immer quoad personalia seyn möchte/ zu erscheinen/ und zu stehen nicht schuldig/ noch verpflichtet seyn sollen/ dann allein vor uns/ als regierenden König zu Böhmei/ unsere Nachkommen und deroselben Cron verordneten Obristen Land-Officirern/ es wäre dann/ daß es Sachen angienge/ die vermög weßland König Vladislai Privilegien/ vor das ordentliche und völlige Fürsten-Recht in Schlesi- en gezogen/ und

und die Klage oder Beschwer dahin ordentlich angestellet / und vollführet werden sollte / in welchen sie sich den ermelbten Landes-Privilegien gemäß zu verhalten wissen werden / und schuldig seyn sollen; iedoch in diesem allen mit ausdrücklichem Vorbehalt unserer selbst Königl. und Landes-Fürstl. Regalien / Ob- und Botmäßigkeiten / auch sonst männiglichen Rechts / ohne einigen Abbruch / Nachtheil und Schaden / alles getreulich und sonder gefährde.

Und gebieten darauß allen und ieden unsern Unterthanen / weß hohen oder niedern Würden / Stands / Amts oder Wesens die in unserer Cron Böhme Fürstenthümer Ober- und Nieder-Schlesien wohn- oder sesshaft seyn / insonderheit unsern iezigen und künftigen Obristen und andern Haupt- und Amt-Leuten / auch Prälaten / geistlichen und weltlichen Standes Personen hiemit ernstlich und festiglich / und wollen / daß sie offerwehnten unsern geheimen Rath / Böhmischem Cammer-Präsidenten und Land-Vogt / seine künftige Primogenitos und Directores über die freye Herrschafft Warthenberg für und für ewiglich bey diesen hinob specificirten Vergnadungen / Privilegien / Vortheil / Rechten / und Gerechtigkeiten geruhiglich verbleiben lassen / daran nicht hindern / irren / bekümmern noch anfechten / sondern auff den Nothfall darbey schützen / schirmen und handhaben helfen / als lieb einem ieden sey unsere schwere Straff und Ungnad zu vermeiden / und darzu eine Poen, nemlich hundert Mark löthiges Goldes / die ein ieder / so oft er freventlich darwider thäte / uns halb in unser Königl. Cammer / und den andern halben Theil vielgedachtem unsern geheimen Rath / Böhmeischen Cammer-Präsidenten und Landvogt / und seinen Nachkommen / so hiewider beleidiget würden / unnachlässlich zu bezahlen verfallen seyn sollen.

Mit Uekund diß Briefes besiegelt mit unserm Ränser- und Königl. anhangenden größern Innsiegel. Der geben ist auff unserm Königl. Schloß Prag den 24 Jan. nach Christi unsers lieben HErrn und See-ligmachers Geburt im ein tausend / sechs hundert und eilfften Jahr / unserer Reiche / des Röm. im sechs und drenzigsten / des Hungarischen im neun und drenzigsten / und des Böhme. auch im sechs und drenzigsten Jahr.

Rudolph.

Sdenco Ad. Poppl. de Lobcowitz, Sac. R. Boh.
Cancellarius.

Ad Mand. Sac. Cæs. Majest. proprium
Herr Plateiff.

Wann

Wann wir dann solch seine unterthänigste ziemliche Bitt in Kayser- und Königl. Gnaden angesehen / auch gnädigst betrachtet haben die für-
treffliche / ansehnliche und erspriessliche Dienste / so das uralte Geschlecht der
Burggraffen von Dohna unsern Vorfahren Römischen Kaysern / Kö-
nigen in Böhmeim / und Ober-Herzogen in Schlesien / auch uns und un-
serm hochlöbl. Erb-Haus / er selbst bereits getreuest erwiesen / und hinsüß-
ro weiters zu thun sich gehorsamst erbietet / auch wohl thun kan / soll und
mag.

So haben wir mit wohlbedachtem Muth / rechtem Wissen / und gu-
ten vorgehabten zeitigen Rath unserer edlen Rätthe / und der angezo-
genen Ursachen willen besagtes Privilegium samt denen darinnen begriffe-
nen Concessionen / Punkten und Clausulen auff erwehnten Carl Hannibal
Burggrafen zu Dohna / u. seine eheliche Descendentes hiemit gnädigst ver-
neuert / confirmiret und bestätiget. Thun das auch / verneuern / confir-
miren und bestätigen ihnen solches aus Königl. Macht und Vollkommenheit /
als regierender König zu Böhmeim und Ober-Herzog in Schlesien / in
Krafft diß Brieffs wissentlich.

Meinen / setzen / ordnen und wollen / daß mehr gemeldter Carl Han-
nibal Burggraff zu Dohna / und seine Nachkommen bey obermeldtem Pri-
vilegio, und dieser unserer Verneuerung und Confirmation ruhiglich ver-
bleiben / und sich dessen Innhaltungen gebrauchen / und genießen sollen
und mögen / von männiglich ungehindert.

Und gebieten hierauff allen und ieden / unsern und der Cron Böh-
heim und des Herzogthums Schlesien Unterthanen Geist- und Weltli-
chen / was Bürden / Standes / Amts oder Wesens die seynd / insonder-
heit unser iezig und künftigen Ober-Amt hiemit ernst- und vestiglich / daß
sie viel ernannten Carl Hannibalem Burggrafen zu Dohna / und seine
Nachkommen / an dieser unserer ihnen ertheilten Confirmation nicht hindern /
noch irren / sondern sie geruhiglich und ohne Irrung darbey bleiben / der-
selben gebrauchen und genießen lassen / so dann hierwider nicht thun / noch
iemandes andern solches zu thun gestatten / in keinerley Weiß noch Wege /
als lieb einem ieden seze unsere schwere Straff / und im ob besagten Pri-
vilegio begriffene und namhafft gemachte Pœn zu vermeiden.

Zu Urfund diß Brieffs besiegelt mit unserm Kayser- und Königl.
anhangenden grossen Innsiegel. Der geben ist zu Larenburg den acht
und zwanzigsten Monats-Zag May / nach Christi unsers lieben H. Erren
und Segligmachers gnadenreichen Geburt / im sechzehnen hundert neun
und

und sechzigsten / unserer Reiche des Röm. im eilfften / des Hungarischen
im vierzehenden / und des Böhmischen im dreyzehenden Jahr.

Leopold.

Jo. Hartvigius C. de Nostitz

Regis Bohemiae sup. Cancellarius.

Ad Mand. Sac. Cæs. Reg. Maj.
proprium.

Adolph Wentislaus Gf. von Sternb.
J. V. Volk.

Daß vorhergelesene Käyser- und Königl. Confirmation aus dem in
Carmesin-rothen Sammet / und sechs auch Carmasin-rothen Atlaffen
Bändern eingebundenen Pergament-Buch mit einem an einem durchge-
zogenen goldenen Rundschnur anhangenden / und in weiß Wachs gedruck-
ten grösseren Käyserl. Insiegel obhandenen wahren Original das Burg-
gräfl. Donauische freye Stands-herrliche Privilegium betreffende von
Wort zu Wort abcopiret / und nach fleißiger und genauer Collationirung
in allem gleichlautend und einstimmig befunden worden; wird durch ge-
genwärtiges der freyen Standes-Herrschaft Wartenberg Land-Hofge-
richtlich gefertigtes authentisches Vidimus unter dasselbigen gewöhnlichen
Insiegel / und meiner als Land-Hof-Richters eigenhändiger Unterschrift
wohlwissentlich bescheiniget und bekräftiget.

Wartenberg den 27. Novemb. 1688.

(L. S.)

Peter Moritz Kotelinsky.

Carl Friedrich von Schleierweber
und Friedenau N. Landtschreiber.

Daß auch Causa summaria im Fürstenthum Troppau vor dasige
Landes-Hauptmannschaft gehörig / zeigt Signum **

Signum **

Leopold/

Liebe Getreue zc.

Wir haben aus euern gehorsamsten Berichten vom ersten Decembr.
Anno sechzehnen hundert siebenzig / wie nicht weniger vom anderten Ja-
nuarii des allernächst hinterwichenen sechzehnen hundert / drey und sieben-
zigsten Jahres / gnädigst vernommen / was massen uns ihr in causa Maxi-
milianæ Franciscæ Josin / gebührer Schoppin von Branitz / und Geor-
gen Kitzlern / um unsere allernädigste Belernung / ob des Fürsten Carl

etc etc

von

von Lichtenstein Ibb. absolutam, oder mit dem Amt der Troppauischen Landes-Hauptmannschafft concurrentem jurisdictionem habe / wie auch obenernennnten Fürstens Ibb. von besagter Landes-Hauptmannschafft appelliret zu werden pflege / gehorsamst belanget habe.

Allermassen wir nun durch unser Königl. Ober-Amt mehrgedachten Fürstens von Lichtenstein Ibb. hierüber vernehmen lassen; dieselbe auch / daß sie sich des uns allein zustehenden summi Regalis, Appellationis, nie anzumassen vermaynet / ultro sich erkläret haben / wodurch obbesagtes Dubium unter einsten mit erlediget wird.

Als werdet ihr (massen unser gnädigster Befehl hiermit) nunmehr wider Iosin überschickte Appellations-Gravamina, also auch des Johann Georg Soberts mittlerweile eingelangte Intervention, rechtlichem Befund nach / nunmehr ohne weitem Anstand zu erledigen wissen.

Allwo wir euch unser einsten zu eurer nachrichtlichen Wissenschaft gnädigst nicht verhalten / daß wir die im Fürstenthum Troppau bisshero hergebrachte alte Mährische Landes-Ordnung unterm sieben und zwanzigsten Junii vorigen Jahrs in verschiedenen punctis corrigiret / und unter andern allergnädigst resolviret haben / daß des Fürsten von Lichtenstein Ibb. (es würde dann von uns ein oder andere Sach per expressum dahin delegiret) bey dero Cansley keine Jurisdiction competire / sondern hinfüro alle Causæ summarie für alldortigen Landes-Hauptmannschafft / mit Zuziehung etlicher Land-Rechts-Beysitzer / die ordinariè aber bey dem Land-Recht allda sollen entschieden werden / gestalten wir euch ein Exemplar von dieser so corrigirten Troppauischen Landes-Ordnung (so bald dieselbe nur völlig zu Stande gebracht und gedruckt seyn wird) zu communiciren nicht unterlassen werden. Hieran wird vollbracht unser gnädigster Will und Meynung. Geben in unserer Stadt Wien den 7 Martii Anno 1674.

Leopold.

J. Hartwig, Comes de Nostitz,
Reg. Boh. S. Cancell.

Ad Mand. Sac. Cæs. Reg. M.
proprium.

J. von Lam.

An die Königl. Appellation-Cammer
zu Prag.

AD

AD
SANCTIONEM PRAGMATICAM
CÆSAREO-REGIAM
LEOPOLDINAM,

*Circa Fatalia Appellationis in Ducatu Utriusq;
Silesiæ observanda,*

Viennæ Austriæ 26 Septembr. 1674 editam,
Vratislaviæ verò 13 Octobr. ejusdem anni
promulgatam.

SUCCINCTA ANNOTATIO,
in quo

à Jure Communi discrepet vel conveniat? additis quoq;
Declaratoriis Cæsareo-Regiis, ratione

Inappellabilitatis des Ober- und Fürsten-Rechts/
nec non.

*Ratione exequenda Sententia primæ Instantiæ post lapsa Fa-
talia introducenda, absq; ulteriori declaratione Judicis.*

Pro

USU NEO-PRACTICORUM.

Operâ & impensis propriis

CASPARI FRANCISCI

Equitis de SANNIG,

Sac. Cæsar. Regiæque Majestatis Consiliarii, nec non
apud Inclytam supremam Cæsaream, Regiamque Cu-
riam Ducatus utriusque Silesiæ actualis
Consiliarii.

Anno 1684.

DEDICATORIA.
REVERENDISSIMO ac CELSISSIMO
PRINCIPI
DOMINO, DOMINO
JOANNI CASPARO,
D. G.
Generalis Militiæ Hierosolymitanæ
Ordinis B. MARIE Teutonicorum in Prus-
sia ADMINISTRATORI,
Ejusdemque
per Germaniam, Italiam & trans-marinas partes MAGNO
MAGISTRO, S. R. Imperii PRINCIPI, DUCI Freuden-
thalensi, & Domino in Eulenberg, &c. &c.
Sacrae Cæsareæ, Regiæque Majestatis Consiliario,
& per, utramque Silesiam supremo
CAPITANEO.

Domino meo clementissimo.

Reverendissime ac Celsissime

PRINCEPS,

Domine, Domine clementissime!

Quemadmodum Beneficium Appellationis non solummodo ad iniquitatem, & imperitiam Judicis corrigendam adinventum est; (a) sed etiam ad supplendum illud, quod in prima Instantia vel per Judices, vel per Advocatos est prætermisum: (b) Ita & Eidem certa tempora seu Fatalia sunt præstituta, intra quæ debet inchoari, & terminari causa Appellationis. Dicta à Fato seu Morte, quasi mortalia, seu mortem inferentia Appellationi: (c) Ut quemadmodum vita Hominis morte extinguitur, ita & non observatis Fatalibus, Facultas Appellandi finitur, vel pro deserta habetur Appellatio. (d)

(a) l. 1. ff. de Appellat. Can. Ideo. canf. 2. quest. 6. (b) l. eos 6. §. si quid autem Cod. de Appellat. (c) l. meminimus 2. in princ. Cod. quando & quibus quartæ pars l. 10. l. 2. Cod. de tempor. restitut. in integ. (d) Scaccia de Appellat. quest. 15. n. 2 & 12.

Hæc cum variè in variis Instantiis & Judiciis Ducatus superioris & inferioris Silesiæ observata, processusve intuitu horum in plurimos quandoque annos extracti fuerint, Sacratissima Cesarea Regiæque Majestatis & supremus Dux Silesiæ LEOPOLDUS, ad humillimas & supplices preces Inclytorum DD. Principum ac Statuum hujus Provinciæ, certa sanctione pragmatica cavet, quid Judices & partes circa Fatalia Appellationis & circa impetrationem Apostolorum haberent, quod observent. (e)

(e) Reue Appellations-Ordn. in præm.

Quæ cum à nonnullis partibus, & earundem Patronis Causæ, Ego olim tam in officio Cancellariatus Libere Dynastie Wartenbergensis, & in Cancellariatu Regii Officii Ducatus Vratislaviensis, quàm amodò in Consiliariatu Casareo-Regio ad inclytam hancce Supremam Curiam existens, transcendendi, & sacratissimam hancce Formam pragmaticam, cum Fatalibus in JURE COMMUNI fundatis, uti & cum Fatalibus IN FORO SAXONICO observari solitis, confundi advertissem; Utile fore judicavi, pro usu Neo-Prædicatorum, in quo præsens hæc sacra Sanctio Pragmatica à Jure Communi differat, vel conveniat? succinctè annotare. Quod ipsum in effectum redegi, optimâ duntaxat eâ intentione, ut proximo meo servirem, & ut Neo-Prædici (ne cum suarum partium damno, temporis & expensarum jactura in formalibus impingant, & perperam in processu Appellationis procedant) sibi præcaverent.

Verum cū multi hoc ævo inveniuntur adeo perverso (vel ut verius dicam) livido ingenio, qui potestatem alienum laborem censendi, depravandi, & damnandi sibi assumunt: perinde ac si autoritate PLATONEM apud GRÆCOS, aut eloquentia CICERONEM inter ROMANOS æquarent, damnantes ea, quæ ipsimet non scripserunt, aut publici juris fecerunt, Ego qui parum scio, & qui tenuitatis meæ mihi conscius sum, MOMOS (quibus & gravissimos Viros & præclarissimos rerum scriptores (f) non caruisse constat) mihi non deesse non mirabor, eosque eo minus curabo, quo clementius *Reverendissima Celsitudo Vestra* hujus mei Opusculi (quod magna animi mei submissione lito & libo) patrocinium, & defensionem suscipere dignabitur; spero namque *DEO favente & Reverendiss. Vestra Celsitudine protegente* futurum, ut, si qui forte laborem meum calumniari audeant, etiam non desint, qui intentionem, quam habui, bonam agnoscant.

(f) *Cressus de Valdaura ex Nathen de justit. vulnerat. part. 2, tit. 5, c. 3, n. 3. Et horolog. Princip. Guevaræ in arg. libri.*

Deus Ter Optimus Maximus *Reverendissimam Celsitudinem Vestram* adhuc diu sospitem & incolumem conservet, EADEM verò Clementiâ suâ me prosequatur. Qui ad exequenda jussâ æternum vivo

Reverendissimæ Celsitudinis Vestræ

submississimus

CASP. FRANCIS. Eques de SANNIG.

PRÆFATIO

AD
LECTOREM.

BENEVOLE LECTOR! *Quamvis Reipublicæ utilitas suadeat Lites citò finiri, & abbreviari: (a) Atamen, si quis causas multitudinis ac diuturnitatis Litium querere incipiat, deprehendet, nihil plus negotii facere, quam Appellationes. Nam postquam multo labore, & magno sumptu eo tandem res est redacta, ut Judex sententiam sent, victor quidem jam sibi in portu navigare, & omnibus molestiis defunctus videtur. Modò autem adversarius dixerit: Appello, unica hac voce omnem serè prioris iudicii fructum ei eripit. Quippe tunc Litigatores ad ipsum litis principium rejiciuntur, qui jam ad finem pervenisse videbantur. Cùm principium iudicii sit litis contestatio. (b) Appellatio verò statim causa ad tempus Litis contestata redigere censeatur. (c)*

(a) L. properandum 13. Cod. de Judic. l. 2. Cod. de Re Jud. l. 10. Cod. de transact.

(b) Gail. lib. 1. obs. 79. (c) L. ita demum 13. & ibi D. D. Cod. de procurat. Gail. lib. 1. obs. 144, n. 1.

Unde si quis calumniam struere, vexare adversarium, extrahere litem cupiverit, magnam ejus consilii exequendi occasionem sub prætenu Appellationis habet. Imo nihil est, quod fiat frequentius, quàm quod Appellantes hoc aliquin saluberrimo remedio, & specie defensionis, quæ nemini denegari debet, abutantur, & illud pessime ad calumniam, & adversarium suum multis sumptibus, & diu multumque vexandum interponant; non gravati, sed alios gravantes. Graves ea de re extant querelæ tam in ordinatione Camerali, aliisq; Imperii constitutionibus, (d) quàm apud juris interpretes. Clerzelius scribit: (e) Incredibile dictu, quæ tela abusuum ex hoc magno litium stamine & subtegmine enascatur.

(d) arg. zu Regensburg de An. 1654, §. zumaln aber iederzeit ibid. für undienlich und unnöthig geachtet. (e) Tract. de appell. cap. 1. n. 23.

Gailius verò (f) rationem reddit, quia fatalia & tempus instantia non currunt in Camera: unde & refert, quod potissimum possessores rerum ad lites in infinitum extrahendas hoc remedio abutantur; cùm malitiose sciant neque fatalia proseguenda anno, vel biennio circumscribi, neque ibi tempus Instantiæ, puta triennii, in causis simplicis querelæ locum habere.

(f) Gail. lib. 1. obs. 128, n. 2, 3.

Quas Camera Imperialis, & Interpretes Juris circa abusum Appellationis, vel maxime vero Gailius circa fatalia talia circumducta, & non ob-

ser-

servatam triennii Instantiam moverunt quarelas: Easdem & in puncto varie in variis Judiciis Ducatus utriusq; Silesiæ observatorum fatalium, & intuitu eorundem extractorum processuum ad Sacratissimam suam Cæsaream Regiamque Majestatem Inclyti Domini Domini PRINCIPES, & Status utriusque Silesiæ subiectissime detulerunt, & remedium exorârunt.

Condescendit altissime memorata sua Sacratissima Cæsarea, Regiaque Majestas in laudabilissimum desiderium Eorundem, ex causis moventibus in ingressu expressis (g) & lege hac PRAGMATICA sancivit: quid circa fatalia tam interponendæ, quam introducendæ & prosequendæ Appellationis, in specie vero ratione impertiendorum Apostolorum, Instantia qualibet, & partes litigantes habeant, quod observent. Quæ, quatenus à jure Communi discrepent vel concordent? & quid ratione Inappellabilitatis Palladii Silesiæ des Ober- und Fürsten-Rechts/ nec non relectorum beneficiorum tam suspensivorum quàm devolutivorum, uti & ad requisitionem spectabilis Senatûs Vratislaviensis in puncto exequenda sententia in prima Instantia lata absque ulteriori declaratione Judici, ratione neglectorum fatalium introducendæ, supra altissime memorata Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas statuerit & rescripserit, succincte, vel maxime vero pro notitia, & usu Neo-prælicorum annotare & adjicere volui. Sperando quod Tu, benevole Lector, hanc opellam meam aut probabis aut excusabis, aut etiam emendabis. Nulla namque in terris pictura ita absoluta, quin pictor alius aliquid in ea emendare præsumat. Si verò tibi volupè sit carpere aliena, profer tua. Ego fructum laboris mei æstimabo, placuisse melioribus, & subiisse Judicium eorum, qui sunt prudentes. Vale.

(g) Appellations-Ordnung/ ibid. und ist denenelben ohne diß gnugsam bekandt.

Ex adibus meis Vratisl. 15 Octobr.

1682.

CASP. FRANC. Eques de SANNIG.

SANCTIO

SANCTIO PRAGMATICA
LEOPOLDINA,

Circa Fatalia Appellationis in Ducatu Ultriusque Silesiæ
observanda.

Wir Leopold von Gottes Gnaden/ erwählter Römischer Kaiser/ zu
allen Zeiten Mehrer des Reichs/ in Germanien/ zu Hungarn/ Bö-
heim/ Dalmatien/ Croatien/ und Slavonien 2c. König/ Erz-Herkog
zu Oesterreich/ Marggraff zu Mähren/ Herkog zu Lützenburg/ in Schle-
sien/ und Marggraff zu Lausnitz/ 2c. Entbieten N. allen und ieder un-
sern treugehorsamsten Fürsten und Ständen/ Inwohnern und Unter-
thanen in unserm Herkogthumb Ober-und Nieder-Schlesien/ und lieben
Getreuen/ Geist-und Weltlichen/ was condition, Standes/ Würden/
oder Wesens dieselbeseyn/ denen dieses unser Patent fürkommt/ solches le-
sen/ oder desselben sonst Wissenschaft erlangen/ oder erinnert werden/ hie-
mit unser Kaiser-und Königliche Gnade/ und alles Gutes. Und ist de-
nen selbst ohne diß gnugsam bekant/ was Gestalt in unserm Herkogthum
Schlesien/ quoad fatalia Appellationis tam interponendæ, quam intro-
ducendæ, und zwar in specie ratione dandorum Apostolorum, diese
Zeit über eine grosse Ungleichheit fûrgangen/ indeme theils Orten post
interpositam Appellationem intra decendium die Apostoli zwar ertheilet/
jedoch das tempus introducendæ pro arbitrio Judicis, zuweilen nur auff
dreßzig Tag constingiret, hingegen anderer Orten so geberene Aposto-
li von dem Judice à quo entweder gar verweigert/ oder öffters biß in etli-
che Monate zurück gehalten/bahero die gravamina, bevorab wo kein terminus
ad introducendum bestimmt gewesen/ zum öfftern sehr spat/ und wol
nach Verstreichung einer halbjährigen und längern Frist allererst einge-
richtet worden/ wodurch das Justitz-Wesen in nicht wenige Confusion und
Verzögerung gerathen/ auch der obere Richter zum öfftern selbst irr ge-
macht worden. Damit nun ieder männlichen gleiches Recht wiederfah-
ren/ und so wohl die Richter/ als Partheyen/ ins künfftig eine zuverlässi-
che Cynosur und Richtschnur/nach welchen sie sich zuverhalten/ haben mö-
gen/ seynd wir aus Landes-Väterlicher Vorsorg/ und in gnädigster Be-
trachtung/ daß unsere treugehorsamste Fürsten und Stände selbst/ nicht
allein in ihren unserm Königlichen Ober-Amt noch Anno sechzehnen hun-
dert sechzig überreichten Erklärungen/ sondern auch lechzt in ihrem

uuu uuu

lan-

Landes-Concluso vom vierdten Aprilis Anno sechzehnen hundert neun und sechzig / wegen beständiger Einrichtung des Processus Appellatorii, ein rühmlich- und absonderliches Verlangen verspühren lassen / allergnädigst bewogen worden/ dißfalls eine durchgehende Gleichheit und gute Ordnung einzuführen und zu stabiliren. Ordnen solchem nach/ sehen und befehlen hiemit krafft dieses gnädigst und gemessen/ daß die Appellationes in unserm Herzogthum Schlesien (allermassen solches noch zu Zeiten Kayfers Ferdinandi Primi also löblich eingeführet / und von weyland unserm hochgeehrtesten Herrn Vatern Ferdinando dem Dritten / beeder Christmildesten Andenkens / Anno sechzehnen hundert vier und vierzig den sechs und zwanzigsten Novembris bey Aufrichtung der neuen Königlichen Appellations-Instruction bestätiget / und auffß neue confirmiret worden) nicht allein von denen Städten / sondern auch von allen hohen Gerichten durch alle Fürstenthümer entweder immediate an uns / oder an unsere Königliche Appellations-Cammer nacher Prag (auffer was unser Königliches Ober-Amt / als von welchem die Appellationes an uns allein zulässig seyn / dann das Ober- und Fürsten-Recht betrifft) und zwar nicht allein von denen definitiv- und End-Urtheil / sondern auch von denen Interlocutoriis, welche vim definitivæ haben / oder der Haupt-Sach selbst zum Nachtheil gereichen/ gehen und statt haben sollen. Anlangend nun die *fatalia tam interponendæ, quam introducendæ, & prosequendæ Appellationis*, welche wie bey unserm Königlichen Ober-Amt / also auch bey allen andern Unter-Gerichten durchgehends zu observiren seyn / und zwar 1. das *fatale interponendæ*, werden alle und jede / welche sich wider ein End- oder Bey-Urtheil obverstandener massen gravirt zu seyn befinden / à die *publicatæ sententiæ*, worzu die interessirte Partheyen jedesmahl legaliter und zeitlichen vorher zu citiren seyn / ihre Appellation intra decendum decenti cum modestia zu interponiren / zugleich und auff einmal die Apostolos, welche der *Judex à quo* inner denen nechsten acht Tagen / und zwar / indeme die in denen gemeinen Rechten sonst hergebrachte Testimoniales hiemit aufgehoben werden / entweder Reverentiales, oder Refutatorios unweigerlich zu ertheilen hat / zu begehren / auch unter einstem schuldig seyn / sich dahin deutlichen zu erklären / ob sie an uns / oder an unsere Königliche Appellations-Cammer nacher Prag (welches in des appellirenden Theils Willführ allemal bestehen wird) wie nicht weniger / ob man von dem ganzen Senteatz, oder aber nur von einem / und welchem membro provociren thue; darbey wir noch ferner gnädigst verordnet haben wollen/ daß auff den

den Fall die Appellation immediate an uns angemeldet würde / der Judex à quo seine Apostolos auch unmittelbar an uns styliren solle / thäte aber der Appellant an unsere Königl. Appellations - Cammer nacher Prag provociren / werden die Apostoli auch dahin jedesmal einzurichten / und zu intituliren seyn: Herentgegen wird der untere Richter nach einmahl ordentlich interponirter Appellation biß zu deren Erörterung ex natura effectus suspensivi, und weilen seine Jurisdiction, etiam quoad effectum devolutivum, aufhören thut / unter was für Prætext es auch seyn möge / nichts weiter attentiren / oder innoviren / sondern alles in dem Stande / wie es vor ergangenem Urtheil: Spruch gewesen / biß dahin zu lassen verbunden seyn. Quoad fatale introducendæ II. ist unser gnädigster Will und Verordnung hiemit / daß das tempus Introducendæ post lapsum decendium, interpositæ, unter einer mindersächsischen Frist / als sechs Wochen drey Tagen terminirt, dafern aber ein oder andere Parthey binnen solcher Zeit mit ihrer rechtlichen Nothdurfft nicht fertig werden könte / die dilation mit Einwendung erhöhlicher Ursachen bey dem Richter à quo gesucht / und von ihme noch andere drey mindersächsische Fristen (jedoch das dritte und letztere mahl sub poena præclusi,) ertheilt / wie auch diese vorgesezte Nachfristen in Verführung des Processus secundæ Instantiæ über die Einreichung der schriftlichen Nothdurfften durchgehends beobachtet werden sollen. Obwolen auch bißhero in unserm Herzogthum Schlesien üblichen observiret worden / daß / nachdeme der Judex secundæ Instantiæ über die eingereichte gravamina erkant / und denenselben deferiret worden / der Appellans annoch auff solchen veranlassen Process wiederum eine neue deduction seiner gravaminum formiren / und loco prioris libelli Appellatorii bey dem Judice à quo eingeben mögen; Nachdeme aber hierdurch nur zu unnöthiger Weiterung Anlaß gegeben / auch zum öfftern zwischen denen eingereichten gravaminibus, und der nachmals formirt- und überreichten deduction - Schrift ein grosser Unterschied / ja zuweilen wohl dieses vermercket worden / wann die deduction - Schrift von Anfangs überreicht worden wäre / daß man der eingewendten Appellation nicht deferiret hätte: Als soll hinführo zu Beschleunigung des Processus post semel ad Judicem ad quem introducta gravamina (welche der Appellans zugleich zu justificiren / und zu beschleunigen hat) keine weitere deduction zugelassen seyn / noch angenommen werden. Damit auch / so viel möglich / die administration der heilsamen Justiz befördert / allem gefährlichen Umtrieb gesteuert / und denen bißhero verspürten Mißbräuchen der Weg verschrenckt werden mö-

ge / haben wir das ex jure communi sonsten frey zu gebrauchen bevorstehende beneficium deducendi non deducta, & probandi non probata, dahin allergnädigst restringiret, daß künfftig keine neue Zeugenführung & Instrumenta in Processu secundæ Instantiæ statt haben sollen / es wäre denn Sach / daß so wohl Appellans, als der Advocat per juramentum calumniæ behaupten / daß sie dreyerley Zeugenführung ohne Gefährde einwenden / oder von denen noviter productis Instrumentis in prima Instantia nichts gewußt / oder / da sie auch darvon gewußt gehabt / selbte gleichwohl dazumal nicht zu handten bringen können. Betreffende III. das tempus prosequendæ, sintemalen nach einmal introducirten Gravaminibus in der Macht und Gewalt der appellirenden Parthey nicht bestehet / wann und wie bald der obere Richter dieselbe werde erledigen wollen / oder können / dieser auch / als welcher mit verschiedenen andern Rechts-Sachen beladen ist / in einen gewissen termin nicht eingeschränket werden mag; Als lassen wir es bey dem bißherigen Gerichts-Sylo auch nochmalen allergnädigst bewenden / und wird ein iederweder Appellans alsobald nach introducirten Gravaminibus schuldig seyn / aus unserer Königlich Vöheimischen Hof-Canzleyen / oder aber aus unserer Könighchen Appellations-Cammer-Registratur, da die Appellation dahin eingewendet wurde / eine beglaubte Recognition zu erheben / und bedeute Introduction bey dem Judice à quo zu bescheinen / um hierdurch die Execution des Urtheils erster Instanz zu verhindern. Ferners erinnern wir uns zwar gnädigst / was massen uns unsere treuehofsamste Fürsten und Stände in Unterthänigkeit gebeten / wir wolten zu Abwendung vieler frivole, und zu bloßer protraction der Justitz einwendenden Appellationen, certam aliquam summam etwan von zweyhundert Gulden / unter welcher man nicht appelliren möge / aussetzen / wie nicht weniger ein gewisses quantum, dessen der Appellans in casum succumbentiæ verlustig seyn solte / allergnädigst determiniren; Sintemalen es sich aber zum öfftern zueräget / daß die Partheyen nebenst dem etwan strittigen quanto durch des untern Richters Sententz, auch noch anderwärts graviret werden / und daher der in Prima Instantia succumbirten Parthey gar leicht ein irreparabile damnum zuwachsen könnte / auch wohl / zumalen denen Armen / ihr gangses Hehl und Wohlfahrt an einer solchen / wiewohl kleinen Summa gelegen ist; Herentgegen aber / und so viel die determinirung eines gewissen quanti in casum succumbentiæ concerniret, ein sehr schweres und nicht wohl practicirliches Wesen zu seyn scheint / daß vor Erkänntuß / ob wohl oder übel appelliret worden / ein-

ge Straff gefordert werde / dazumahlen bey jetzt erschöpfften Geldklemmen Zeiten vielen sehr beschwerlich / ja unmöglich fallen dörfte / mit einem dergleichen depositions-quantum, oder dessen Verbürgung auffzukommen: Als tragen wir gnädigstes Bedencken / denen appellirenden Partheien dieses heilsame beneficium, oder den an uns / und unser Königlichcs Ober-Gericht nehmenden Recurs schwer zu machen / bevorab in denen Rechten wider die frivole appellantes ohne diß gewisse Straffen / welche nach Befund allemahl exasperirer werden können / schon ausgemessen seyn / worunter wir aber diejenigen Gericht und Instantien nicht verstanden haben wollen / welche von uns quoad certam summam in appellabilem, oder auch auff ein gewisses quantum, in casum succumbentia, allbereit absonderlich privilegiert seyn / worbey es billich sein Verwenden hat / doch daß davon Cause pauperum, pia, & fiscales, & casus in jure revera dubii ausgenommen seyn sollen. Und gebietzen hierauff unsern treugehorsamsten Fürsten und Ständen / Inwohnern und Unterthanen / insonderheit aber unserm Königlichcn Ober-Amt / Landes-Hauptleuten / auch allen andern nachgesetzten Obrigkeiten in unserm Herzogthum Ober- und Nieder-Schlesien hiemit gnädigst und gemessen / auch ernst- und endlichen / daß sie über diesem zu schleuniger und gleichförmigen Beförderung der heilsamen Justitz Landes-Väterlich auff- und eingerichten Appellations-Proceß und guter Ordnung in allem steiff / fest / und unverbrüchlich halten / deme iederzeit enffrigst und gehorsamlich nachleben / die interellirte Partheien darauff weisen / und nichts anders / es geschehe auch unter welchem Vorwand es immer wolle / darwider thuen / oder einführen lassen / so lieb einentieden ist unsere Ungnad und Straff zu vermeiden; Das meynen wir ernstlich / und hieran wird vollbracht unser gnädigster Will und Meinung. Geben in unserer Stadt Wien / den sechs und zwanzigsten Monats-Tag Septembri, im sechzehen hundert vier und siebenzigsten / unserer Reiche / des Römischen im siebenzehenden / des Hungarischen im zwanzigsten / und des Böhmeischen im neunzehenden Jahr.

Propold.

(L. S.)

Ad mandatum Sacrae Cæsareæ Regiæque
Majestatis proprium.

Joh. Hartwigius C. de Nollitz Regis

Bohemiae S. Cancellarius

Adolph Bratislav Graff von Sternberg.

J. von Lam.

uuuuuu 3

Daß

Sie dieses vorhergehende gedruckte Translumpet mit denen allergnädigsten Raiser- und Königl. Patenten in Originali von Wort zu Wort gleich laute/ und übereinstimme/ solches wird attestiret durch gegenwärtige Ausfertigung unter dem Königl. Ober-Amtes-Secret, und gewöhnlicher Subscription. Geben Breslau/ den 13 Monatstag Octobris, Anno Christi 1674.

Schaffgotsche.

(L. S.)

Ex Consilio Supr. Regiæque Curie
Ducatus Silesiæ,

J. E. H. von Fragstein.

E. A. von Danzow.

SANCTIO PRIMA

*Circa citationem ad audiendam publicationem
sententia.*

SUMMARIA.

1. Sententia definitiva de jure communi citata parte proferri debet.
2. Distinguitur inter sententiam interlocutoriam pro-vel contra absentem prolatam.
3. Affixi opinio negativa.
4. Ratio.
5. In Camera Imperiali non requiritur citatio partium ad audiendam publicationem sententia tam definitive quam interlocutoria.
6. Casarea Leopoldina Sanctio circa fatalia appellationis in Ducatu utriusque Silesia precipit citationem partium.
7. Regulariter quilibet actus judiciarius requirit citationem.
8. Ampliationes & limitationes remissive.

Postquam in causa Legitime est conclusum, nihil superest, quam ut iudex secundum acta & actitata sententiam concipiat, eamque litigantibus publicet: ad quam publicationem, num litigantes specialiter citandi sint? Controvertunt nonnulli jurisconsultorum.

De Jure Communi ad audiendam sententiam definitivam requirunt citationem partium. Cum hæc ferenda sit partibus vere, vel per interpretationem præsentibus: in tantum ut etiam pro absente lata non valeat. (a)

(a) Textus in L. Ea que Cod. quom. & quando iudex. Clement. sap. verf. sententiam verò. De V. S. D. D. & canonista in Clement. Pastorgl. de Re judic.

In sententia Interlocutoria distinguunt; num hæc in favorem absen- 2
tis lata, vel si contra eum prolata, modici præjudicii sit, & in hoc casu sen-
tentiam interlocutoriam absque citatione partium publicatam valere asse-
runt. (b) in casu vero, ubi talis interlocutoria absenti magnum afferret
præjudicium, causæ cognitionem, & per consequens partis citationem
requirunt. (c)

(b) Per Textum notab. in L. ille à quo. ff. ad SCtm Treb. Alexand. in L. quod jussit
n. 35. ff. de re judic. (c) Text. in L. à procedente Cod. de dilat.

Afflictus (d) tenet: citationem ad audiendam publicationem sen- 3
tentiae post conclusionem causæ esse juris positivi, nec defensionem tol-
lere, ideoque eam à Principe omitti posse. Cum unica citatio Princi- 4
pis habeat vim peremptorii: (e) sufficiatque partes semel ad totam cau-
sam legitime & peremptorie citatas fuisse.

(d) Decis. 283. n. 6. & per Text. in c. in causis in fin. de re jud. (e) Jason in L. 1. ff.
de constit. Princip. n. 9.

Quod & judicium Camerae Imperialis tam in definitivis quam inter- 5
locutoriis sententiis observat, indubie ex allegata ratione: quod citatio-
nem ad totam causam semel legitime decretam & partibus insinuatam fu-
isse, sufficientem autumet: quemadmodum idem Judicium Camerae man-
data procuratorum ad unicum actum non admittit, sed ad totam causam
exhibitionem eorum requirit. (f)

(f) Gailius Lib. 1. obs. 109. n. 3.

Controversiam hanc tollit Lex Pragmatica Leopoldina, qua cavetur, 6
quod partes ad audiendam publicationem legaliter & tempestive quovis
actu seu tempore citari debeant: in formalibus à die publicata sententia;
Worzu die interessirte Partheyen iedermal legaliter und zeitlichen vorhero
zu citiren seyn. (g)

(g) Neue Appellations-Ordnung §. 1. und zwar das fatale interponende. Vers. à
die publicata sententia.

Præsumptive ex illa Regula, quod quilibet actus Judiciarius requi- 7
rat citationem, (h)

(h) D. D. in Clement. Pastoralis. de Re judic.

Quam alioquin 116. modis ampliat & 124. modis, in quibus sine cita- 8
tione procedi potest, limitat Philippus Portius. (i)

(i) Lib. 1. Comm. opin. conclus. 43.

SANCTIO SECUNDA

Circa Judices à quibus appelletur?

SUMMARIA.

1. Appellari potest ab omnibus iudicibus, nec injuriam facit iudici appellans.
2. Ratio.
3. Recensentur aliquot iudices, quorum sententia est inappellabilis.
4. Sanctio Pragmatica Leopoldina admittit indistincte appellationem ab Instantiis superioribus & inferioribus Ducatus Ultriusque Silesie.
5. Excepto solo supremo iudicio bannito D. D. Principum & Statuum: vulgo das Ober- und Fürsten-Recht.
6. Aquo nec appellatur, nec supplicatio cum eventuali beneficio restitutionis in integrum admissa fuit.
7. Rescriptum Cæsareum super rejecta revisione in causa D. D. Comitum de Zatzfeld & D. Baronis de Wesselsrode / wegen der freyen Ständes- Herrschafft Trachenberg.

1 **Q**uamvis Regula affirmativa sit, ab omnibus iudicibus tam delegatis,
 2 quam ordinariis appellari posse, (a) ita ut nullam faciat injuriam
 3 iudicis, qui ab ejus sententia appellat. (b) Cum appellatio sit quædam
 defensio, (c) quæ datur oppressis contra injuriam iudicis. (d) Attamen à
 quibusdam iudicibus non appellatur: veluti quando est lata sententia à
 Principe superiorem non recognoscente, (e) aut ab Episcopo, cujus Jurisdictio
 est prorogata, (f) cum Episcopus in hoc æquiparetur Præfetto pratorio,
 à cujus sententia non appellatur, (g) & in eo quid speciale sit, quod alias
 secus est in alio iudice prorogato, vel dato de communi consensu partium,
 à cujus sententia appellari potest, (h) aut quando divisio aliqua fit iudicio
 fortis seu fortune, (i) aut quando iudex est merus executor (k) aut arbiter,
 cujus sententiæ pareri debet metu pœnæ, si ea adjecta, sit compromisso.
 (l) ea vero non adjecta, tunc ad interesse agitur. (m) aut quando iudex revo-
 cavit gravamen, quod comminatus fuit, nisi alio modo esset suspectus. (n)

(a) Can. omnis Can. Romanam. caus. 2. quest. 6. (b) L. & in majoribus Cod. de
 appellat. (c) Text. in cap. cum speciali §. porro de appellat. (d) L. 1. ff. de ap-
 pellat. (e) Text. in L. 1. ff. à quibus appellare non liceat. (f) Casus singul. in L.
 Episcopale Cod. de Episcop. audient. (g) L. præfetti ff. de minor. L. 1. §. his tu-
 mabulis. ff. de offic. Præfetti. Prator. (h) L. ex consensu in Princip. & ibi Barto-
 lus

luff. de appellat. (i) Bald. in L. fin. in Princ. Cod. Comm. de Legat. (k) L. ab executeore & ibid. Bartol ff. de appel. & L. ab executione. Cod. quorum appellatio. non recipit. (l) L. diem proferre. § flari. ff. de arbit. l. 1. Cod. de arbit. (m) Dill. L. diem proferre. §. fin ff. de arbit. & Abbas. ad cap. per tuas. col. 2. vers. nota quod arbitrium. de arbit. Baldus in L. 2. ff. de arbit. (n) Cap. cum c. ffante X. de appellat.

Sanctio Pragmatica Leopoldina indifferenter admittit à quibusvis iudicibus appellationem vel immediate ad *Sacratissimam Casaream Regiam-que Majestatem* vel ad *Cameram Appellationis Pragensis*, (o) duobus duntaxat casibus exceptis: uno respectu devolvendæ appellationis ad ipsammet *Majestatem* a sententiis *Inclytæ Supremæ Curie Ducatus Utriusque Silesiæ*: altero, ratione inappellabilitatis supremi iudicii *banniti Inclitorum DD. Principum & Statuum Silesiæ* binis per annum vicibus, nimirum die lunæ post dominicam *Jubilate*, & die lunæ post dominicam *S. Michaelis* celebrari soliti, vulgo das *Ober-und Fürsten-Recht*.

(e) *Neue Appellations-Ordnung* verbo ordnen setzen/ und wollen.

A quo nec appellatio locum habet, nec supplicatio cum petita eventuali restitutione in integrum admissa fuit.

Inappellabilitatem demonstrant verba memoratæ *Sanctionis Pragmaticæ* ibi:

Ordnen/ setzen und wollen/ daß nicht allein von denen Städten/ sondern auch von allen hohen Gerichten durch alle Fürstenthümer entweder immediate an uns oder an unsere Königliche Appellations- Cammer nächst Prag (außer was unser Königl. Ober-Unt / als von welchem die Appellationes an uns allein zulässig seyn / dann das Ober-und Fürsten-Recht betrifft) appelliret werden könne.

Et magis specificè declaratoria *Cæsareæ* de dato *Vienæ* 20. Febr. 1675. quæ sic se habet.

Leopold.

Liebe Getreue/ wir haben aus eurem gehorsamsten Bericht vom an-
derthen Februarii dieses 1675 Jahres gnädigst vernommen / was massen
Unsere treugehorsamste Fürsten und Stände die von Uns in unserm Her-
zogthum Ober- und Nieder-Schlesien unterm 26 Septembr. vorigen Jah-
res gnädigst publicirte Appellations-Proceß-Ordnung zwar mit aller un-
terthänigstem Dank auff- und angenommen haben. Darbey aber in die-
se fürsorgende Gedancken gerathen wollen/ weilen in Unseren disfalls pu-
blicirten allergnädigsten Patenten unsers Ober- und Fürsten-Rechts

fff fff

neben

neben Unserm Königl. Ober-Ampte mit gedacht wurde / ob nicht einige Partheyen hieraus ins künftiz Anlaß nehmen dörrten / obgedachtes Ober- und Fürsten-Recht wider ihre wohlhergebrachte Privilegia inter judicia appellabilia zu ziehen / mit gehorsamster Bitte / Wir gerüheten ihnen zu ihrer absonderlichen Consolation, und zu Verhütung aller künftigen Infestation Unsere Intention hierüber allergnädigst zu eröffnen. Allermassen Wir nun ohne diß gnädigst nicht gemeynet gewesen seyn Unsern treu-gehorsamsten Fürsten und Ständen an der privilegierten NB. Inappellabilität einiges Präjudicium zuziehen / oder durch andere zuziehen zu lassen / sondern Unsere allergnädigste Intention allein dahin gewesen / und noch ist / daß von allen und ieden unsern Erb- und Fürstenthümern / und Gerichts-Instantien in Unserm Herzogthum Schlesien nach der Partheyen Willführ die Appellationes entweder immediat an Uns / oder an Unsere Königl. Appellations-Cammer zu Prag mögen und sollen eingewendet werden. Doch ausser unserm Königl. Ober- und Fürsten-Recht NB. dann auch ausser Unserem Königl. Ober-Ampte / als von demne denn an Uns allein appelliret werden kan.

Diesem nach so ist Unser gnädigster Befehl hiermit an euch / daß ihr Unsern treu-gehorsamsten Fürsten und Ständen diese unsere allergnädigste Intention mit dem allernächsten gehörig hinterbringen / und dieselbe zugleich in Unserm Namen versichern sollet / daß Wir sie nicht allein bey diesem / NB. sondern auch allen andern ihren wohlhergebrachten Privilegien in Kays. und Königl. Gnaden (mit welchen Wir ohne diß ihnen samt und sonders gewogen verbleiben) beständig zu erhalten / von selbstem geneigt seyn.

Demte ihr nun also schon recht zu thun / und hieran Unsern gnädigsten Willen und Meynung gehorsamst zu erstatten wissen werdet. Geben in unser Stadt Wien den 20 Februarii 1675.

Leopold.

Ans Königl. Oberamt im Herzogthum Schlesien
präf. 25 Februarii 1675.

Rejectionem vero interpositæ, & à Dominis Comitibus de Hatzfeld petitz supplicationis cum eventuali beneficio restitutionis in integrum in puncto adjudicatæ dimidiæ Liberæ Dynastiæ Trachenbergensis Domino Baroni de Nesselrode docet tenor subsequentis Resolutionis Casareæ, de dato Sepronii 27 Maji, & præf. 9 Jun. 1681.

Liebe Gerecht. Uns ist mit allen Umständen ausführlich gehorsamst refe-

referirt und vorgetragen worden/ aus was vor Motiven und Ursachen die Hoch- und Wohlgebohrne unsere liebe Getreue/ Heinrich und Sebastian/ Grafen und Gebrüdere zu Gleichen und Hatzfeld/ Herren zu Trachenberg und Wildberg/ vor sich und im Namen ihres abwesenden ältern Bruders/ wider das bey unserm Königl. Ober- und Fürsten-Recht in Unserm Herzogthum Ober- und Nieder-Schlesien zwischen ihnen eines; dann dem Wohlgebohrnen Unserm lieben Getreuen Franz/ Freyherrn von Nesselrode/ andern Theils in puncto der einen Helffte der freyen Standes-Herrschaft Trachenberg/ und was deme mehr anhängig/ unterm 11 Novembris vorigen Jahres ausgefallene Urtheil/ das beneficium supplicationis, und in eventum restitutionis in integrum zu ergreifen vermeynet/ und was hierwider ermeldter Freyherr von Nesselrode weitläufftig eingewendet/ wie auch Euer Liebden/ und ihr pro conservacione der Landes-Privilegien unterm 16 Decembr. des vorigen/ und 7 Februarii gegenwärtigen 1681. Jahres gehorsamst berichtet/ und nicht weniger Unsere treu-gehorsamste Fürsten und Stände pro inappellabilitate obernommen Unseres Königlichem Ober- und Fürsten-Rechts mit Anführung verschiedener Rationum und Motiven/ daß durch obige Inappellabilität/ vi privilegiorum und in Krafft der bißherigen unerruckten Observantz auch die Supplicationes und alle andere Remedia tam suspensiva, quam devolutiva ausgeschlossen wären/ an die Hand gegeben/ und zugleich in Unterthänigkeit gebeten haben.

Allermassen Wir nun bey so beschaffenen Umständen/ und nach reif-fer der Sachen Erwegung obgedachte Grafen und Gebrüdere von Hatzfeld durch den copeylichen Inschluß mit dieser gesuchten Supplication und Eventual-Restitution gänzlich ab- und an oberwehntes Oberrechtliches Urtheil vom 11 Novembr. 1680 ein für alle mal verweisen lassen.

Als werden Euer Liebden/ und ihr (massen Unser gnädigster Befehlß hiermit ist) solches behöriger Orten weiter hinterbringen/ und nunmehr darob seyn/ damit mehrbesagtes Urtheil unsers Königlichem Ober- und Fürsten-Rechts ohne längern Anstand wirklich exequiret werde. Dem Euer Liebden und ihr schon recht zu thun/ und also hieran Unsren gnädigsten Willen und Meynung gehorsamst zu vollbringen wissen werden.

Geben Dedenburg den 27 Maji 1681. Ans Königl. Oberamt in Schlesien sub præf. 9 Junii 1681.

COPIA

Des Bescheids für die Grafen
Gebrüdere von Hatzfeld.

Der Königl. Kaysrerlichen / auch zu Hungarn und Böheim Königl. Majest. unsers allergnädigsten Herrn / wegen den (Tit.) Herrn Heinrich / und Herrn Sebastian Grafen / und Gebrüdern zu Gleichen von Hatzfeld vor sich und im Namen ihres abwesenden ältern Herrn Bruders hiermit zum Bescheid in Gnaden anzufügen.

Allerhöchst Ihro Kaysrerl. und Königl. Majest. wäre mit allen Umständen gehorsamst referiret / und vorgetragen worden / aus was für rechtlichen Motiven und Ursachen sie Herren Grafen und Gebrüdere von Hatzfeld wider das bey dem Königl. Ober- und Fürsten-Recht im Herzogthum Schlesien zwischen ihnen eines - dann dem (Tit.) Herrn Franz / Freyherrn von Nesselrode / andern Theils in puncto der Halbscheid der freyen Standes-Herrschaft Trachenberg / und was dem mehr anhängig / den 11 Novemb. vorigen Jahres ausgefallene Urtheil das beneficium supplicationis und in eventum restitutionis in integrum ergreifen wollen / wie nicht weniger was hinwieder erwehnter Freyherr von Nesselrode so wohl in formalibus als materialibus weitläufftig eingewendet / und sonsten so wohl von dem Königl. Ober-Amte disfalls gutachtlich berichet / als auch den gesamten Herren Fürsten und Ständen pro conservatione Privilegiorum & autoritatis dieses Königl. Ober- und Fürsten-Rechts mit Anführung verschiedener motivorum & rationum entgegen gesetzt worden.

Sintemalen nun Ihro Kaysrerl. und Königl. Majest. nach reiflicher der Sachen Erwegung gnädigst befinden / daß vi privilegiorum NB. und in Krafft unverrückter lang- und wohlhergebrachter Observanz von denen Urtheilen des Königl. Ober- und Fürsten-Rechts kein weiteres Remedium juris ceu suspensivum, ceu devolutivum statt finden thue / sondern es bey dem / was gesprochen worden / endlich und ohne einigerley Aufzuge sein Verbleiben haben solle. Gestalten dann kein exemplum in contrarium an- aber wol im Widerspiel ausgeführt worden / daß wie in dem vorigen / also auch gegenwärtigen Saeculo die von derley Oberrechtlichen Urtheilen eingewandte Supplicationes NB. nicht angenommen / sondern verworffen worden.

Als tragen dieselbte bey so beschaffenen Umständen gnädigstes
De

Bedenken/ diesem der Herren Grafen unterthänigsten Besuch zu deferiren/ sondern haben aus diesen und noch andern Ursachen/ bevorab daß merita causæ auch an sich selbst nicht fundiret seyn/ gnädigst resolviret/ dieselben mit dieser ihrer Supplication, und in eventum angehängter Restitution in integrum (wie hiemit beschiehet) gänzlich ab- und auff mehrbesagtes Oberrechtliches Urthel vom 11 Novemb. 1680 ein für allemal zu verweisen. Wornach sie sich zu richten/ und es verbleiben/ 1c. 2c.

Decretum per IMPERATOREM Sepronii 27 Maji 1681.

C O P I A

Des Ober-Rechts Urthels.

Der Röm. Rönserl. auch zu Hungarn und Böhmeimb Röntgl. Maj. Obristen-Hauptmanns im Herkogthum Ober- und Nieder-Schlesien/ des Hochwürdigsten/ Durchläuchtigsten Fürsten und Herrn/ Herrn Friedrichs/ der H. Römischen Kirchen Cardinals/ Landgraffens zu Hessen/ Bischoffs zu Breslau/ des Ritterl. S. Johann-Ordens Obristen Meisters in Deutschland/ Fürstens zu Hirschfelden/ Graffens zu Casenslenbogen/ Diez/ Ziegenheimb/ Niedda/ Schauenburg/ Isenburg und Budingem/ des H. Röm. Reichs deutscher Nation, wie auch der Königsreichen Arragonia und Sardinia Protectoris, zu diesem löbl. Ober- und Fürsten-Recht substituirt Præses, der Durchläuchtige Hochgebohrne Fürst und Herr/ Herr Sylvius Friedrich Herkog zu Württemberg und Teck/ auch in Schlesien zur Dels/ Graff zu Montpelgardt/ Herr zu Heidenheimb/ Sternberg und Medzibohr/ Ihre Fürstl. Gnad. 1c. neben denen andern Herren Ober-Rechts-Sihern/ erkennet auff dasjenige/ was so wohl in den Gräflich-Hagfeldischen/ als Freyherrl. Nesselrodischen Petitoriis, und zwar in jenem wegen prætendirten einsamen successions Rechts in die freye Standes-Herrschaft Trachenberg; in diesem aber (1.) wegen ersehenden Abgangs des bey dem hochlöbl. Cammer-Gericht zu Speyer durch weyland Frau Luciam Freyin von Nesselrode/ gebohrne Gräfin zu Glitschen und Hagfeldt 1c. beschwornen quanti, (2.) des Obßischen Pfandes/ und (3.) der nach tödlichem Hintritt weyland seiner Iden. und Fürstl. Gnaden Herrn Francisci, gewesenen Bischoffens zu Würzburg und Bamberg/ prætendirter Erbschafft halber/ bis zum Schluß Rechts beiderseits vorkommen ist/ nach gnugsamer und reiffer der Sachen Erwägung vor und zu Recht.

Es sey Herrn Baron von Nesselrode als Mit-Erben weyland des
 Herrn Hermans Grafens zu Gleichen und Hatzfeldt / Edlen Herrn zu
 Wildenberg / Freyheerns zu Trachenberg / Herrn zu Erttorff / Schön-
 stein / Blanckenhain / Cranigfeld / und Rosenberg / Röm. Käyserl. Maj.
 wie auch ihrer Königl. Majest. zu Hispanien respective gewesenen Reichs-
 Hoff-Raths / Cammerers / und Obristens zu Ross und Fuß die Helffte
 der freyen Standes-Herrschaft Trachenberg / mit aller derselbten zuge-
 dachter Halbscheid gehöriger art- und appertinentien / auch dependentie-
 en / nicht minder mit rektirung derer daraus percipirten fructuum, sol-
 che von tödtlichem Hintritt weyland (Tit.) des Herrn General Feld-Mar-
 schalls / Melchioris Grafens zu Gleichen und Hatzfeldt etc. bis zum Tage
 der ex interdicto quorum Bonorum erlangten Immission anzurechnen /
 samt denen daselbst befundenen mobilien Jure Domini zu adjudiciren: Es
 könten dann die Herren Reconvenienten dero gerühmte solitariam succes-
 sionem in gedachte Freye Standes-Herrschaft Trachenberg / ex alio Jure
 singulari vel speciali, und zwar anders / als bißhero geschehen / und in de-
 nen Actis vorkommen / binnen 6 Wochen / 3 Tagen (so ihnen annoch prä-
 clusive & ex superabundanti ertheilet werden) wie Rechtens darthuen/
 und erweisen. Biß dahin dann der im Freyherrlichen Nesselrodischen Pe-
 titorio enthaltene erstere Passus wegen ersetzenden Abgangs des in Litem
 beschwornen quanti im Anstande gelassen / mit dem andern und dritten
 Passu aber / wegen des Ochsischen Pfandes / und der prätendirten Fürst-
 lichen Bischöfl. Erbschaft halber / der Herr Baron von Nesselrode von
 diesem Foro ab- und zu gehöriger Instanz verwiesen wird. Compensatis
 utrinque expensis von Rechts wegen. Pronunciatum & publicatum
 in Judicio supremo & Ducali Principum & Statuum Silesiae, Vratislaviae
 die undecima Mensis Novembris Anno Domini M. DC. LXXX. Zu Ur-
 kund unter dem Königl. Amts-Secret, und gewöhnlicher Unter-
 schrift ausgefertigt.

Sylvius Friedrich Herzog zu Württemberg und Oels
 (L. S.)

Johann Christoph Herr von Tragsheim.

E. A. von Danzow

SANCTIO TERTIA

Circa actus, & causas appellabiles.

SUMMARIA.

1. Ab omni causa & actu gravatorio appellari potest.

2. Ratio.

3. Fallentia à numero 3. usque ad num. 51.

52. Sanctio Pragmatica Leopoldina admittit appellationem; non solum ab omnibus sententiis definitivis, sed etiam ab interlocutoriis vim definitiva habentibus.

53. Leges prohibentes Appellationem sunt magis restringendæ, quam extendendæ.

Regula affirmativa est, quod ab omni causa & ab omnibus gravaminibus tam judicialibus quam extrajudicialibus appellari possit, (a)

(a) Gloss. in L. qui restituere ff. de R. V.

Per rationem, cum appellatio sit quædam defensio, quæ nemini denegari debet. (b)

(b) Textus in L. 1. in princ. ff. de appellat. & Cap. cum speciali. s. porro. Eod. tit.

Fallit tamen hæc in variis casibus, & quidem 1. in eo, quando quis bis appellasset in una & eadem causa, quia non potest ulterius ab eadem sententia tertio appellare. (c)

(c) L. 1. Cod. ne liceat tertio provocare.

2. Non procedit in causa, in qua aliquis fuit verus contumax; quia non auditur appellans. (d)

(d) L. 1. Cod. quorum appellatio, non recip.

3. Limitatur in causa, in qua aliquis est confessus & convictus, quia appellare non potest. (e)

(e) L. 1. Cod. quorum appellatio, non recip.

4. Fallit in factis notoriis, (f) nisi in appellatione inseratur causa rationabilis. (g)

(f) Text. in cap. cum sit. in fin. cap. pervenit & cap. consuluit Clem. de appellat. (g) in cap. Romana s. si autem vers. mandetur. de appellationibus in 6.

5. In condemnato de crimine falsæ monetæ. (b)

(b) Text. in L. 1. Cod. de fals. mon.

6. In condemnato de raptu Virginis, qui non potest appellare propter normitatem criminis, sed ultimo supplicio afficitur. (i)

(i) Text. in L. 1. s. si autem, Cod. de rapt. Virgin.

7. Non appellat latro insignis & famosus, item seditiosus & auctor factio-

factionis, quia, quicumque damnatur de hujusmodi criminibus vel altero
ipforum, non superfedetur executioni. (k)

(k) Text. est in L. constitutiones. ff. de appell. L. si quis filio exheredato. §. si autem. ff. de injus. rupt. Testam.

10 8. Non procedit in crimine Læse Majestatis, qui proditor est &
Dux factionum (l)

(l) Bartolus ad alib. l. Constitutiones. & ad L. quisquis Cod. ad l. Jul. Majest.

11 9. Neque in crimine Simonie: cum æquiparetur crimini Læse Ma-
jestatis & hæresis. (m)

(m) Felinus in cap. sicut. Clement. de Simon.

12 10. Neque in crimine hæresis (n)

(n) Cap. ut inquisitiones de hæres. in 6.

13 11. Neque in condemnato pro debito publico seu Fiscali. (o)

(o) Text. est ibi D. D. in L. abstinendam & L. si Cod. quor. appell. non reci-
piunt

14 12. Neque Officialis alicujus Judicis, pro gestis in Officio suo con-
demnatus: cum præsumatur. Ex quo suus erat Juez, quod cum iuste
condemnaverit. (p)

(p) L. nulli & ibi Bart. Cod. quor. appell. non recip.

15 13. Neque in sententia interlocutoria de Jure Civili. (q)

(q) L. pen. Cod. quor. appell. non recip.

16 14. Neque in causa possessorii, sive adipiscendæ, sive retinendæ,
sive recuperandæ (r) de Jure Civili, non vero de Jure Canonico. (s)

(r) L. 1. Cod. si de moment. an. poss. fuerit appell. Bartol. ibidem & in L. quisquis. Cod.
quor. appell. non recipiuntur. (s) speculat. in tit. de appellat. §. in quibus vers. 6.

17 Excepta interlocutoria: quia ab omni interlocutoria lata in pos-
sessorio ante sententiam potest appellari, utpote quod gravamen tale non
possit reparari per appellationem, a definitiva, ex quo ab ea non appella-
tur. (t) Item, si quis ultra possessionem fuit condemnatus ad expensas,
fructus & interesse, quia quoad ista accessoria valet appellatio etiam de

18 Jure Civili & suspenditur executio. (u) Aut si gravamen illatum esset ta-
le, quod non posset reparari in petitorio, veluti si essemus in casu, in quo

19 non esset alicui consultum nisi per retentionem rei. (v) Aut si injuste a-
licui auferretur possessio. (x) Aut si causa possessionis esset magni præ-

20 judicii, puta, ubi probatio petitorii esset difficilis, & sententia super pos-
sessorio traheret secum effectum perpetuum. (y) Aut si missio in posses-

21 sionem esset talis, quod missus interim lucraretur fructus. (z) Quia pot-
est appellari sicut à sententia lata in petitorio. Aut si versemur in posses-

22 sorio misto. (aa) Aut si sententia esset lata culpa Judicis vel propter ini-
mici-

micitias. (bb) Aut si de possessorio tractaretur per viam contractus, & non per momentaneum iudicium. (cc)

(i) Angelus Consil. 46. Col. fin. & Consil. 188. (u) Bartolus in l. fin. §. iustus. in fin. ff. de appellat. (w) Bartolus in l. 2. col. 2. ff. de appell. recip. Abbas in cap. cum ad sedem. col. pen. in Princ. x. de restit. spoliat. (x) Abbas in Consil. 55. Col. 1. Vol. 2. (y) Abbas dist. Consil. 55. (z) Angel. Consil. 152. (aa) Baldus in Consil. 366. Vol. 3. (bb) Bald. Consil. 217. in fin. Vol. 2. (cc) Bald. Consil. 210. in fin. Vol. 5.

Fallit 15. in actu, quem quis approbavit, à quo appellari non potest. (dd)

(dd) L. ab eo Cod. quom. & quand. Judex. l. fin. Cod. de tempor. appell.

Item 16. Non procedit in Creditore agente hypothecaria ad avocandum pignus: quia si Judex pronunciat pignus restitui debere, non appellatur à tali sententia, ex quo est modici præjudicii, cum soluto pretio pignus revocetur in pristinum statum. (ee) Licet agens hypothecaria, dicatur agere petitorio, non possessorio. (ff)

(ee) Abbas in cap. cum ad sedem. col. antepen. in fin. de restit. spoliat. (ff) Petr. Cornueus in Consil. 190. Col. 2. Vol. 1.

17. Non procedit in sententia de aperiendo testamentum vel de mittendo scriptum hæredem in possessionem. (gg)

(gg) Bart. in l. 1. Cod. quor. bonor.

18. Neque in causa nominationis publici muneris, quod est utile, te privatum, ut si quis nominetur ad tutelam suscipiendam, vel ad aliud publicum munus obeundum, (bb) excusare se potest, & si non admittatur excusatio, tunc potest appellare. (ii)

(bb) Text. in l. 1. §. si quis ff. quand. appel. sit. (ii) Dist. §. si quis. & ita intelligitur Textus in l. cum in una §. Tutor ff. de appellat.

Secus vero se habet in muneribus publicis autoritate & utilitate. (kk)

(kk) L. 2. Cod. de decur. L. hi qui Cod. de appell. L. 1. Cod. de tempor. appellat.

Unde si aliquis habet immunitatem & exemptionem à Collectis, eo ipso, quod describitur in libro solventium Collectas, statim cum scit se describi, debet appellare infra decem dies: alias si scit, & non appellat, censetur consentire & suo privilegio renunciare, & non potest ulterius contradicere. (ll)

(ll) Angelus ad §. si quis Instit. de excusat. Tutor. Alexand. Consil. 101. col. 8. circa fin. Vol. 1.

Prouti ex hoc singulari dicto pulchra cautela trahi potest in favorem Universitatis ad operandum, quod Civis exemptus perdat suam exemptionem: ut nimirum Universitas procuret, ut describatur in libro solventium,

tium, & notificet sibi qualiter sit descriptus, & si non appellat infra decendum à die notitiæ, perdit privilegium; & ipse forte non advertet in appellando, quia confidit suo privilegio credens se posse illud quando-cunque producere, & sic remanebit circumventus.

- 31 19. Non appellatur in causis brevioribus, & minimis de Jure Civili. Secus de Jure Canonico. (mm)

(mm) Abbas in cap. de appellat. x. de appellationibus. Auth. Nisi breviores, Cod. de sent. ex brevi. recis.

- 32 20. Neque in causis celeritatem requirentibus. Quæ sine dilatio-
ne expediuntur, (nn) & exequuntur.

(nn) Speculat. in tit. de appellat. §. in quibus. vers. §. Jafon in L. 1. col. 1. ff. de feriis,

- 33 21. Neque in eo, qui condemnatur ad exhibendum, (oo)

(oo) Speculat. in dict. §. in quibus vers. nunquid sed in actione.

- 33 22. Neque in juramento delato vel relato. (pp)

(pp) Text. est & ibi Bart. & D. D. in L. generaliter §. sed Juramento. Cod. de reb. Cred.

- 34 23. Neque appellatur ab Abbate vel alio Superiore Regulari subdi-
35 tum suum Regularem corrigere volente de aliquo excessu: ab hac enim
correctione non appellatur, ex quo fit pro salute animæ ipsius correcti.
36 (qq) Quod tamen secus est in Clerico sæculari, qui à correctione appel-
lare potest. Cum major dicatur potestas Abbatis in Monachum regula-
rem, quam Episcopi in Clericum sæcularem. (rr)

(qq) Cap. licet de Officio Ordin. cap. reprehensibil. in fin. cap. speciali, in fin. x. de ap-
pellat. (rr) Abbas & Corneus ad cap. ad nostram & ad cap. reprehensibil. de
appell.

- 37 24. Non procedit appellatio, in quibus ea est prohibita per rescrip-
tum Principis; ut quando Princeps committit causam, *appellatione re-*
motā. In tantum quidem, quod licet appelletur à sententia definitiva,
possit tamen interim ea, appellatione remota vel pendente, executioni
demandari. (ss)

(ss) L. 1. in fin. & ibi gl. & Bart. ff. à quib. appell. non licet. Cap. Pastoralis, de ap-
pell. & ibid. Corneus col. 2. vers. quarto operatur.

- 38 25. Fallit quando quis renuntiavit appellationi expresse vel tacite.
Expresse, per verba expressa & specifica declarantia ipsam renuntiationem
appellationis. (tt) Tacite; primo per desertionem appellationis, secun-
do, eo ipso, quando appellans litigat adhuc coram Judice a quo, quia
redeundo ad ipsum censetur appellationi renunciare. (uu)

(tt) Text. in L. fin. Cod. de tempor. appell. L. si quis libellos Cod. de appell. cap. solli-
citudinem. de appellat. (uu) Text. est ibi per Corn. in dicto cap. sollicitudi-
nem. & in cap. gratum de Offic. deleg.

26. Non procedit in appellatione frivola, quia ab omni actu est prohibita, nec debet admitti per Judicem, neque Lex ipsam admittit. (wv)

(wv) *Cap. cum appellat. de appellat. in 6.*

27. Neque appellatur a juramento in Litem de jure Civili, secus de jure Canonico, quo ab omni gravamine appellare licet. (xx)

(xx) *Bart. in L. in actionibus. in fin. ff. de in lit. Jur. cap. ut debitus de appellat.*

28. Neque appellatur a sententia Excommunicationis, vel interdicti. (yy)

(yy) *Speculat. in tit. de appell. §. in quibus vers. 7. cap. per tuas. de sentent. excommunication.*

29. Neque a sententia nulla, sed debet dicere de nullitate. (zz)

(zz) *Tot. tit. Cod. quand. proboc. non est necesse.*

30. Neque in appellatione generali ab omni gravamine, quod posset ei irrogari in aliqua causa, quæ posset contra eum intentari. Cum hæc appellatio generalis & vaga sit, quæ nihil valet, nec admittitur. (aj)

(aj) *Text. in cap. 2. & cap. consuluit. de appellat.*

31. Neque appellatur a mandato facto alicui, quod in sua Ecclesia resideat, nisi iusta causa & iustum impedimentum exprimat in appellatione. (b3)

(b3) *Text. & ibi gl. & D. D. in cap. pervenit. de appell.*

32. Neque procedit in omni actu, qui fit secundum juris dispositionem & Canonicas Sanctiones, quia à tali actu secundum leges celebrato non appellatur. Nam a Judice Juris dispositionem exequente non potest appellari, cum talis appellatio sit contra Leges. (c3)

(c3) *Text. in dist. cap. consuluit. de appell.*

33. Neque procedit in eo, qui est convictus de furto manifesto. (d3)

(d3) *And. de Iserniis in tit. que sint regal. vers. & bona. col. 10.*

34. Neque in pœna a Lege pro aliquo delicto irrogata: puta si condemnatus de illo delicto fateatur se deliquisse, sed dicat se gravari, quia est nimis magna pœna, & propterea appellat. Talis namque appellatio non admittitur. Ratio est, quia tunc Judex exequitur legem, quo casu non appellatur; & est alias in Jure generalis regula, quod a lege generaliter appellari non possit. (e3)

(e3) *L. Prossexit. ff. qui & à quibus. Felinus in cap. cum non ab homine Col. pen. & fin. de Judic.*

35. Neque procedit in mandato facto alicui, ut declaret an scriptura sit sua? quia appellare non potest. (f3)

(f3) *Secundum Baldum Consil. 335. Vol. 4.*

(36) Neque in ordinario delegante aliquam causam & postea talem

delegationem revocante: à tali namque revocatione appellari nequit; cum istud ex mero dependeat arbitrio & autoritate delegantis. (g3)

(g3) *L. Judicium solvitur ff. de Judic. Baldus Consil. 3. Vol. 5.*

50 37. Neque in causa aliqua alicujus conscientiae commissa, quia ab ejus sententia lata, secundum suam conscientiam non potest appellari. (h3)

(h3) *Gloss. in cap. statutum §. assessorum de rescript. in 6.*

51 38. Neque procedit in omnibus casibus, in quibus aliquid committitur à Lege, vel à Superiore in potestate judicis, & non in necessitate: ut quia potest aliquid facere si vult, non tamen tenetur, quia tunc si Juez non facit, non potest appellari, quia facere non tenebatur. (i3)

(i3) *L. Non quidquid ff. de judic. Felinus in cap. super his col. 9. de accusat.*

52 *Sanctio Leopoldina* indistincte admittit appellationem ab omnibus sententiis definitivis, & interlocutoriis vim definitivam habentibus, aut præjudicium causæ principali inferentibus. In formalibus, und zwar nicht allein von denen Definitiv- und Endurtheiln / sondern auch von denen Interlocutoriis, welche vim definitivam haben / oder der Hauptsach selbst zum Nachtheil gereichen. (k3) Rejeksià tacite interlocutoria simpliciter; cum expresse duntaxat ab interlocutoriis vim definitivam habentibus, & præjudicium causæ principali inferentibus appellationem admittat, adeoque interlocutoriam simplicem inappellabilem rejicere videatur. Nisi & hanc ex eo quis vellet subintellectam; quod cum omnes Leges, quæ prohibent appellationem, sint odiosæ, utpote quod fiat contra regulas Juris communis, quæ permittunt regulariter ab omni actu, præsertim de Jure Canonico, appellari, potius prohibitio sit restringenda. (l3) Ego autem eam casum hunc omissum sub dispositione Juris communis relictum & Jus Civile sequendum esse. Idque eo potissimum fine, ut multorum malitiis & calumniis obvietur, quia à quocunque prætenso gravamine, à quacunque interlocutoria appellare solent, ut causam principalem in infinitum extrahant & adversarios maximis sumptibus defatigent. (m3)

(k3) *Appellation-Ordnung. Serb. ordnen ibid. und zwar nicht allein. (l3) Secund. Andr. de Isernis in cap. 1. vers. Et bona col. 10. qua sunt regal. (m3) Gailius L. 1. observ. 129. n. 1.*

SANCTIO QVARTA

Circa Judicem Appellationis.

SUMMARIA.

1. Omissio medio regulariter appellari nequit.
2. Neque ad Principem de Jure Civili omissio medio.

3. Fallit in Papa.
4. Legato Papæ.
5. In Scholari.
6. Ubi non opponitur de omisso medio.
7. In consuetudine appellandi.
8. In omnibus casibus, in quibus proximior medius est inhabilis.
9. In Episcopo litigante cum ejus subdito.
10. In delegato Principis subdelegante totam causam, nihil sibi reservando.
11. In proximo Superiore absente.
12. Judex appellationis in Ducatu Silesiæ utriusque est immediatus, vel sua Sacratissima Cæsarea Regiaque Majestas, vel Camera Appellationis. Relicto appellanti arbitrio, quæ adire velit?
13. Per Sanctionem hanc Pragmaticam videtur correctæ L. Imperatores, ff. de appellat.

Regula Generalis est; quod appellatio debeat fieri à minori Judice ad majorem proximum & immediatum: non autem possit fieri ad æqualem, nec ad inferiorem, nec ad alium superiorem distantem & non proximum. Cum regulariter nequeat appellari omisso medio, (a) sed gradatim appellandum sit. (b) Idque vel maxime de Jure Civili, quo non potest appellari ad Principem omisso medio. (c)

(a) Speculat. in tit. de appell. §. nunc tractemus. Text. in L. Imperatores ff. de appell. (b) Cap. dilecti de appellat. (c) Dist. L. Imperatores.

Fallit tamen Regula 1. quando appellatur ad Papam. Tunc enim 3
omitti potest medius Judex præsertim de Jure Canonico. (d)

(d) Text. in cap. ad Romanam. caus. 2. q. 6. cap. si duobus. cap. sollicitudinem de appellat.

2. In Legato Papæ. (e)

(e) Abbas in cap. dilecti. col. pen. vers. extra gloss. de appell.

3. In Scholari, qui ex speciali Privilegio sibi concessio per Imperatorem in auth. habita. Cod. ne filius pro Patre, a quocunque Judice inferiori ad Imperatorem omisso medio appellare potest, ex duabus specialitatibus: quarum prima est, quod possit ab omni gravamine appellare, quod regulariter Jure Civili est prohibitum; secunda, quod possit appellare ad Principem omittis mediis. (f)

(f) Baldus ad auth. habita. Cod. ne filius pro patre. col. 4. vers. deinde sequitur.

4. Si non opponatur de omisso medio, procedit tunc appellatio & valet processus; cum videantur partes consentire & Jurisdictionem pro- 6
rogare. (g)

(g) *Cornelius in Cap. dilecti. col. 3. vers. in eadem & ibidem. Abbas in 3. col. vers. ex-*
cipitur. de Offic. delegat. in 6.

7 Si extet consuetudo appellandi omisso medio: valet enim tunc
 autoritate consuetudinis. (b)

(b) *Text. in cap. Romana S. 1. de appell. in 6.*

8 Fallit in omnibus casibus, in quibus proximior medius esset inha-
 bilis vel ratione suspicionis, vel excommunicationis, vel alterius inha-
 bilitatis: tunc enim eo omisso potest appellari ad alium Superiorem. Ve-
 luti si Episcopus recusatus ut suspectus, deleget causam, quia tunc à de-
 legato non appellatur ad eundem Episcopum delegantem propter suspi-
 cionem, sed potest adiri alius superior omisso medio. (i)

(i) *Abbas in cap. dilecti. col. pen. vers. nonus casus. de Offic. deleg.*

9 In Episcopo litigante cum ejus subdito; tunc enim eliguntur ar-
 bitri, à quorum sententia non appellatur gradatim, sed ad Papam. (k)

(k) *Gloss. in cap. ab arbitris de Offic. deleg. in 6.*

10 8. In delegato Principis totam causam subdelegante nihil sibi refer-
 vando: tunc enim a sententia subdelegati appellatur ad Principem omis-
 so medio: secus si subdelegans aliquid sibi reservavit. (l)

(l) *Text. in cap. super. questionem S. porro & ibi Abbas & D. D. de Offic. deleg.*

11 9. In proximo superiore absente, longo impedimento, vel quando
 simul cum inferiore judicavit; quia tunc appellatur ad alium superiorem
 omisso medio. (m)

(m) *Bart. in L. 1. S. si quis. col. fin. ff. de appell.*

12 In Ducatu utriusque Silesiæ Judex appellationis est *Sacratissima sua*
Cæsarea Regiæque Majestas vel Camera Appellationis Pragensis. Relicto
 libero partibus arbitrio, vel ad eandem *Majestatem* immediate, vel ad
 memoratam *Cameram Pragensem* appellandi absque mentione medii Ju-
 dicis: in formalibus. Daß die Appellationes entweder immediate an
 uns/ oder an unsere Königlische Appellations-Cammer nachher Pragge-
 hen/ und statt haben sollen. (n) Indubie quod per hanc *Sanctionem Pra-*
gmaticam altissime memorata *sua Sacratissima Majestas* Leg. Imperatores
 ff. de appellat. correctam voluerit, quamvis in certis quibusdam Duca-
 tibus Silesiæ etiamnum observaverim a sententiis Civitatum ad Regimina
 Ducum, & ab aliis inferioribus Judicibus ad Officia Regia, utpote Judi-
 ces Superiores, & mediatos appellatum fuisse; quæ appellationes num
 obstante hac *Sanctione Pragmatica* teneant *Sacratissime* declaratorix sub-
 misse subjiciendum esse autumo. Cum nullus alius Judex appellationis
 præterquam *Sua Sacratissima Cæsarea Regiæque Majestas*, vel ejusdem
Game-

Camera Appellationis sit nominatus, nulla de Iudice medio facta mentione.

(n) Neue Appellations-Ordnung verb. daß die Appellationes.

SANCTIO QVINTA

Circa Fatalia interponenda.

SUMMARIA.

1. Septem refert Baldus Fatalia appellationis.
2. Jure Saxónico tria sunt: interponendæ, introducendæ & justificandæ appellationis.
3. Primum fatale interponendæ est decendium.
4. Currit à die, ipsoque momento publicati in momentum.
5. Etiam ignorant.
6. Dies termini in termino computatur.
7. Fatale hoc præcise est observandum, nec est prorogabile.
8. Hora & momentum interpositæ appellationis diligenter consignandum in actis.
9. In dubio tota dies cedit appellanti.
10. Concordat circa hoc Fatale Sanctio Pragmatica Leopoldina.

Fatalia appellationis septem referuntur a Baldo. Hodie, & præsertim in Foro Saxónico tria perhibentur: nimirum *Interponendæ*, *Introducendæ*, & *Justificandæ* appellationis. (b)

(a) L. ult. n. 1. Cod. de tempor. appell. (b) Carpzovius in process. Tit. 18. art. 3. n. 30.

Primum fatale, quod dicitur *Interponendæ*, est decem dierum: a die ipsoque momento publicati decreti vel sententiæ computandorum: quo non observato sententia transit in rem judicatam, & appellatio ulterius non admittitur. (c)

(c) Auth. hodie. Cod. de appellat. ubi doct. cap. quoad consultationem de sent. & re judic.

Et currit ignorant. (d)

(d) L. 1. §. ult. ff. quand. appell. sit.

Computaturque dies termini in terminum. (e)

(e) Gailus obs. 139. n. 5. Lib. 2.

Et ita hoc præcise observandum est, ut neque a Iudice, neque a partibus, neque per compromissum prorogari possit. (f) Per rationem; quia terminus a lege datus judicantis & partium arbitrio non subjacet, nec ab eis prorogari potest. (g)

(f) Gail.

(f) *Gail. diſt. obſ. 139. n. 6.* (g) *Cap. indultum de Reg. Jur. in 6. Gail. Lib. 1. obſ. 140. n. 7.*

- 8 Unde & hora & momentum interpoſitæ appellationis diligenter in actis notandum & conſignandum eſt, ut iudex de termino elapſo ſatis informari poſſit bene monente Gaſſio. (b)

(b) *Lib. 1. obſ. 139. n. 5.*

- 9 Quo neglecto, in dubio tota dies appellanti cedit: tum quod hoc caſu dies termini computetur in termino; tum, quod negligentia actuarii tertio præjudicare nequeat; tum denique quod apprehendenda ſemper ſit in dubio benignior pro appellante gravato ſententia. (i)

(i) *Carpzovius in proceſſ. tit. 18. art. 3 n. 39. 40. 41. 42.*

- 10 Concordat quoad Fatale primum Sanctio Pragmatica Leopoldina præcipiens obſervationem decendii, in formalibus. Iſte appellation intra decendium decenti cum modestia ſu interponiren. (k)

(k) *Appellations-Ordnung. das fatale interponenda. Ibi. iſte appellation.*

SANCTIO SEXTA

Circa expreſſionem appellationis à tota ſententia, vel ejusdem certis capitulis.

SUMMARIA.

1. Appellatio facta à certis quibusdam capitibus ſententia quoad reliqua & appellatori & appellato tranſit in rem judicatam.
2. Tot videntur eſſe ſententia, quot ſunt capitula ſententia.
3. Idem eſt in ſtipulationibus, & annuis Legatis, niſi ſint cauſe conjunctæ.
4. Cauſa conjuncta, & cauſa diviſa qua dicantur?
5. Sanctio Pragmatica Leopoldina præcipit expreſſionem appellationis à tota, vel à Capitulis ſententia.

- 1 **I**n appellatione hoc Juris eſt, ut ea facta a certis quibusdam Capitibus, quoad reliqua, a quibus provocatum non eſt, ſententia in rem judicatam tranſeat tam appellatori, quam adverſæ parti. (a)

(a) *Gl. in L. ampliorem: verb. judicaris & ibi Salicet. n. 3. Cod. de appell.*

- 2 Ratio eſt, quia tot videntur eſſe ſententiæ, quot capitula ſententiæ. (b)

(b) *Felinus in cap. cum inter. 13. n. 7. de re judic.*

- 3 Quemadmodum etiam in ſtipulationibus receptum eſt, ut tot ſint ſtipulationes, quot ſunt facta, vel ſpecies. (c)

(c) *L. ſcire debemus ff. de verb. obi.*

Et in annuis Legatis tot sint Legata, quot sunt anni, (d) nisi sint causæ connexæ, vel conjunctæ.

(d) Text. in L. si singulos, & in L. cum in annos ff. de ann. legat.

Dicuntur autem causæ conjunctæ, quæ ex consequentia factorum separationem non recipiunt: disjunctæ vero vel divisæ, quando ex diver-
sitate factorum recipiunt separationem. (e)

(e) Per Text. notab. in L. 1. Cod. si unus ex plur. appell. Gail. lib. 1. obs. 110. n. 3. 4.

Concordat & idem præcipit Sanctio Pragmatica Leopoldina, ut ap-
pellans se declaret, num à tota, vel à certo & quali capitulo sententiæ ap-
pelleret? in formalibus soll auch unter einstem schuldig seyn/ sich dahin deut-
lich zu erklären / ob sie an Uns / oder an unsere Appellations-Cammer na-
cher Prag; wie nicht weniger / ob man von dem ganzen Sentenz, oder
aber nur von einem / und welchem Membro provociren thue. (f)

(f) Appellations-Ordnung/ in verb. auch unter einstem.

SANCTIO SEPTIMA

Circa Apostolos.

SUMMARIA.

1. Dimissoria Litteræ unde dicta?
2. Apostoli quid sint?
3. Genem Apostolorum: Apostoli Conventionales.
4. Testimentales.
5. Reverentiales.
6. Restitutorii.
7. Refutatorii.
8. Duplices duntaxat ex Sanctione Pragmatica Leopoldina.

Litteræ dimissoriae sive libelli dimissorii vulgo Apostoli germanicè ap-
pellantur Abscheids-Briefe. Inde dictæ: quia per illas causa ad
Judicem, ad quem appellatur, dimittitur. (a)

(a) Text. in L. dimissoria 106. & ibi. D. D. communiter ff. de V. S. VVesenbec. in pa-
ratit. ff. de libell. dimiss. n. 1.

Hi nihil aliud sunt, quam litteræ dimissoriae, quas Judex, à quo ap-
pellatur, tradit appellanti deferendas Judici, ad quem est appellatum, &
quibus significatur, quomodo à sententia sua sit appellatum, & quibus
Judex, ad quem appellatur, de negotio causæ edocetur atque informa-
tur. (b)

(b) L. post appellationem 1. ff. de libell. dimiss. L. iudicibus. Cod. de appell.

- 3 Varia sunt horum Apostolorum genera. Sunt namque alii *Apostoli Conventionales* verwilligte oder vereinigte Abschied. Quando videlicet pars adversa admittit, & in eam consentit, sive in iudicio Iudice refutante seu renuente, vel tacente & permittente, sive extra iudicium. (c)

(c) *Cap. oblate de appell. König in Pract. cap. 130. §. 6.*

- 4 Alii sunt testimoniales Zeugniß-Brief/ Berweiß-Brief/ qui dantur in testimonium factæ appellationis non à Iudice, sed Notario coram hominibus fide dignis, quoties Iudex Apostolos dare recusat, vel ita absens est, ut copia ejus haberi nequeat. (d)

(d) *Cap. ult. de appell. cap. Pastoralis de Offic. ordin.*

- 5 Alii sunt Reverentiales, quibus Iudex appellationem concedit in honorem & reverentiam Superioris, ad quem appellatum est, id est, zu un-
terthäniger Reverentz, Ehr und schuldigem Gehorsam des Ober-Richt-
ters: (e) qui vulgo etiam dimissorii appellantur, quia Iudex appellationi deferendo, Litigatores ex sua Jurisdictione dimittit ad eum, ad quem appellatum est. (f)

(e) *L. eos. 6. §. super his Cod. de appell. Maxima de appell. n. 25. p. 6. (f) L. un. ff. de libell. dimiss.*

- 6 Alii sunt restitutorii vel repositorii Apostoli, quibus Iudex gravamen à se appellanti illatum revocat; quorum forma Apostolorum est ejusmodi: *Non credimus te in aliquo gravasse, si tamen gravatus es, reponimus & restituimus te in eum statum, quo ante assertum gravamen eras.* (g)

(g) *Cap. cum cessante de appell. & ibi gl. & in cap. ex parte Cod. König dist. cap. 130. §. 4.*

- 7 Alii sunt refutatorii, quibus Iudex appellationem refutat, & ob certas causas expresse insertas superiori, ad quem appellatum est, ostendit appellationem admitti non oportere. (h)

(h) *L. ult. §. in refutatoriis. 1. Cod. de appell.*

- 8 *Sanctio Pragmatica Leopoldina* duplices duntaxat Apostolos admittit, *Reverentiales & Refutatorios* sublati in specie *Testimonialibus* in formalibus. Indeme in denen gemeinen Rechten sonst hergebrachte *Testimoniales* hiemit aufgehoben werden / entweder *Reverentiales* oder *Refutatorios* unweigerlich zu ertheilen hat. (i) Ratione quorum à jure communi differt isthæc *Sanctio Pragmatica*.

(i) *Appellations-Ordnung/ Erst indeme sub §. interponenda.*

SANCTIO OCTAVA

*Circa Terminum petendorum & dandorum
Apostolorum.*

SUMMARIA.

1. *Jure Communi Romanorum & Pontificum quando petendi Apostoli.*
2. *Cum quali clausula:*
3. *Quid si appellans in termino eorum accipiendorum causa prefixo non compareat?*
4. *Quid de super Sanctio Leopoldina Pragmatica statuat?*

Jure Communi Romanorum & Pontificum necessaria est inter triginta dies Apostolorum petitio, adeo ut ea omissa, vel legitimo modo, & tempore non facta, appellatio pro renunciata & deserta habeatur. (a)

(a) L. un. & ibi VVesenbec. paratit. ff. de libell. dimis. n. 4. L. eos 6. sult. Cod. de judic.

Et quidem instanter, instantius & instantissime. Germanice: Ich bitte zum Ersten/Anderen und Dritten fleißig/ fleißiger und allerfleißigst/ mir Apostolos Reverentiales zu geben und mitzutheilen. (b)

(b) König in Pract. cap. 130.

Etiā eo casu, quo appellans in termino, quem illi Judex eorum accipiendorum causā statuerit, non compareat. (c) Ita ut & rustici teneantur ad hujus observationem. (d)

(c) Marant. in tit. de appell. n. 223. in specul. aureo. (d) Alciatus in L. dimissoria. ff. de libell. dimis.

Discrepat Sanctio Pragmatica Leopoldina, vi cujus intra fatale interponendā unā Apostoli peti, & à Judice à quo intra octiduum à die interpositæ impetrari debent in formalibus.

Das Fatale interponendā werden alle und jede/welche wider ein End- oder Benurthel obverstandener massen graviret zu seyn sich befinden / à die publicatæ sententiæ ihre Appellation intra decendium zu interponiren. Zugleich NB. und auff einmahl die Apostolos, welche der Judex à quo inner den nächsten acht Tagen entweder Reverentiales, oder Refutatorios unwetgerlich zuertheilen hat/ zu begehren/ auch unter einstem schuldig seyn. (e)

(e) Appellation-Ordnung & daß fatale interponendā.

SANCTIO NONA

Circa inhibitionem attentatorum ex natura effectus suspensivi & devolutivi.

SUMMARI A.

1. *Pendente appellatione nihil est innovandum.*
2. *Noviter factum in continenti est revocandum.*
3. *Judex à quo ex spolio tenetur ad restitutionem.*
4. *Concordat Sanctio Pragmatica Leopoldina.*

I Verissimum D. D. assertum est, quod appellatione pendente nihil sit innovandum, ne appellanti injure suo melius adhuc deducendo ulatenus præjudicetur. (a) Unde Ulpianus ait: *Appellatione interposita, sive ea recepta sit, sive non, medio tempore nihil novari oportet. Si quidem recepta fuerit appellatio, quia recepta est. Si vero non est recepta, ne præjudicium fiat, quoad deliberetur, utrum recipienda sit appellatio, an non sit. Item: Recepta autem appellatione, tam diu nihil erit innovandum, quam diu de appellatione fuerit pronunciatum.* (b)

(a) D. D. in tit. ut lit. pendent. (b) L. 1. in Princ. §. 1. nihil innovand. appellat. interpos.

2 Unde & toties inculcatum reperitur, ut Lite pendente, vel post pronuntiationem, aut sententiam definitivam nulli liceat Principi supplicare; ne lite pendente impotentur à Principe iussiones, per quas Judex à jure communi recedere debeat: ne Lex vel Constitutio Principis noviter edita ad causam pendentem vel appellationem sit trahenda. Nimirum quod interposita appellatione & decreta inhibitione suspendatur Judicis jurisdictio, quâ mediante & Appellatus & ipsemet Judex à novitate & processu ulteriori abstinere debet. (c)

(c) *Maxima in speculo part. 6. cap. recte concipitur cit tit. de citat. n. 33. & sit. & quandoque appellatur. n. 172.*

3 In tantum ut si Judex de facto processerit, & pendente appellatione in causa aliquid attentaverit, oppido & in continenti id revocare debeat, neque ulterius in appellatione procedatur, priusquam illud fuerit purgatum, seu revocatum. (d)

(d) *Mynsing cent. 1. obs. 26. & Cent. 3. obs. 33 & 34. Gail. lib. 1. obs. 144, n. 2. & obs. 146, n. 1.*

Quin imo Judex, à quo ex spolio tenetur ad restitutionem. (e) Nam contra Jura procedendo ac de facto aliquem possessione privando, facit hoc ipso se indignum officio Judicis, ac proinde pro privato habetur. Quidni ergo ut privatus ex spolio teneretur? Unde etiam ipsi seu privato restituitur; cum invalida sint præcepta Judicum ac Magistratuum, quatenus nempe Officium, & arbitrium Judicis licitum excedunt, unde & restitutioni obnoxius sit Magistratus, si quidquam invalide agit. (f)

(e) Fe-

(e) *Felinus in cap. dilectus filius vers. Fallit primo de Rescript.* (f) *ex Menoch. Wesseneb. Jafone & D. D. alius. Carpoz. in process. tit. 18, art. 6, n. 11, usque ad n. 15, inclusive.*

Concordat *Sanctio Pragmatica Leopoldina*, quæ inhibet, ut post interpositam semel appellationem nihil amplius innovetur: in formalibus. 4

Herentgegen wird der Unter-Richter nach einmal ordentlicher interponirter Appellation biß zu deren Erörterung ex natura effectus suspensivi, und weilten seine Jurisdiction auch quoad effectum devolutivum aufhören thut / unter was für Prætext es auch seyn möge / nichts weiters attentiren noch innoviren / sondern alles in dem Stande / wie es vor ergangenem Urthel-Spruch gewesen / biß dahin zu lassen verbunden seyn.

SANCTIO DECIMA

Circa fatale Introducenda.

SUMMARIA.

1. *Fatale secundum est appellationis Introducenda.*
2. *Præcise debet observari.*
3. *Fatale hoc pro forma appellationis requiritur.*
4. *Qua deficientie actus corrui.*
5. *Ex officio Judex super hac desertione pronunciare debet.*
6. *Incipit currere à die interpositæ appellationis.*
7. *Est duplex, legis & hominis.*
8. *Terminus legis an prorogari possit?*
9. *Determinatio hujus Fatalis Jure communi arbitrio Judicis est relicta.*
10. *Quibus fundamentis & rationibus.*
11. *Quale Fatale hodie in Ducatu utriusque Silesiæ sit præscriptum.*

Fatale secundum est appellationis *Introducenda.*

Quod ita præcise tam in definitivis, quàm interlocutoriis sententiis observari debet, ut eo elapso perinde appellatio efficiatur deserta, ac si intra decendium interposita non fuisset. (a) Cum pro forma appellationis requiratur: (b) Qua neglecta actum corrui est necesse. (c) In tantum quidem, ut & parte non opponente, ex officio Judex talem desertionem ex actis apparentem attendere, & super ea propter Jurisdictionis defectum pronunciare debeat, (d)

(a) Text. in cap. sepe. §. falsus. de appell. Gail. lib. 1. obs. 140 sub init. (b) L. Præses 5. Cod. de appell. (c) Gail. lib. 1. obs. 1. n. 36. (d) Clement. sicut appellationem de appell. L. 2. §. ult. Cod. de temp. appellat. Gail. dict. obs. 140. sub init.

7 Incipit currere non à die latæ sententiæ, sed interpositæ appellationis. (e) Estque duplex: *Legis & hominis*. *Legis*, quando Lex vel statutum, *hominis*, quando Judex à quo certum introducendæ appellationis tempus præscribit. (f)

(e) Dist. Clement. sicut appellat. (f) Gail. dict. obs. 140, n. 1.

8 Utraque est ejusdem effectus, præterquam quod terminus *Legis* à Judice à quo minui quidem, non vero prorogari possit. *Hominis* vero ab ipso Judice, à quo intra terminum à se datum prorogari valeat. Nisi quoad terminum *Legis* appellans à Judice appellationis prorogationem impetrasset, quam impetiri iustis de causis illi permissum est. (g)

(g) Gail. dict. obs. 140, n. 2, 3, 7.

9 Determinatio quoad spatium temporis de jure civili non est certa, sed arbitrio & discretioni judicis relinquitur, quodnam tempus & quot dies præfigere velit. (h)

(h) Bart. in L. præses. Cod. de appell. cap. Personarum Ecclesiarum de appell.

10 Nec ratio hujus arbitrii deficit, vel quia lex, quæ ignorabat distantiam loci, ad quem appellaturus quis esset, non potuerit certum præscribere terminum, vel quod verius videtur, quia leges id relinquere voluerunt officio Judicis, qui dat Apostolos, ut hic simul definiret spatium, intra quod Judici præsentarentur Apostoli secundum glossam. (i) Locales autem consuetudines plerisque in locis fatale hoc ad certum temporis spatium restrinxerunt. Unde in Camera Imperiali hodie est semestre, nisi Judex à quo brevius definierit tempus. In foro Saxonico erat hoc fatale quondam arbitrarium: hodie est fatale unius mensis à die, quo dati sunt Apostoli computandi. (k)

(i) ad L. præses 5. Cod. de appell. (k) Carpzov. in process. tit. 18, art. 4, §. 3, n. 14, 15.

11 In Ducatu utriusque Silesiæ præfixit Sua sacratissima Cæsarea Majestas à die lapsi decendii spatium sex septimanarum, trium dierum, tribus vicibus (ultima tamen vice sub poena præclusi) à judice à quo prorogabile: in formalibus.

Quoad fatale secundum introducendæ isti unser gnädigster Will und Verordnung / daß das tempus Introducendæ post lapsum decendium Interpositæ unter einer minderen Sächsischen Frist / als sechs Wochen drey Tagen / terminiret; dafern aber ein oder andere Partey binnen solcher Zeit mit ihrer rechtlichen Nothdurfft nicht fertig werden könnte / die Dilation mit Einwendung erheblicher Ursachen bey dem Richter à quo gesucht /

und von ihm noch andere drey mindere Sächsishe Tristen (iedoch das dritte und letztere mal sub poena præclusi) ertheilet werden sollen. (1) Unde quando Fatale hoc currere incipiat, & in quo à jure communi differat? in propatulo est.

(1) Appellationis Ordnung quoad fatale introducenda secund.

SANCTIO UNDE CIMA

*Circa abolitionem novi Libelli appellatorii post recepta in
secunda instantia gravamina.*

S U M M A R I A.

1. Gravamina sunt causa immediata appellationis.
2. Quid circa libellum appellatorium antea observatum: Et modò observari sancitum sit?

Cum gravamina sint immediata causa appellationis, (a) observatum fuit in Ducatu utriusque Silesiæ, ut ea Domino Judici ad quem super recipienda vel rejicienda appellatione præsententur: postea verò recepta appellatione in termino proseguendæ, und auff vorher beschêhenen Anlaß in forma libelli appellatorii deducerentur.

(a) Text. in cap. ut debitus de appell. Abbas. in cap. cum cessante. n. 2. eodem tit.

Observavit Sacratissima sua Casarea Majestas prolixitatem, & diversitatem punctorum gravaminum ab ipso post receptam appellationem formato libello: quo aliàs in introductione viso nonnunquam appellatio rejecta fuisset, augustissime abolevit ulteriorem deductionem & sanxit in formalibus.

Obwohlen auch bißhero in unserm Herzogthum Schlesien üblichen observiret worden / daß / nachdeme der Judex secundæ instantiæ über die eingereichte Gravamina erkannt / und denenselben deferiret worden / der Appellans annoch auff solchen veranlaßten Process wiederum eine neue Deduction seiner Gravaminum formiren / und loco prioris Libelli appellatorii bey dem judice à quo eingeben mögen. Nachdeme aber hierdurch nur zu unnöthiger Weislauffigkeit Anlaß gegeben / auch zum öfftern zwischen den eingereichten Gravaminibus, und die nachmalen formirte und überreichte Deduction-Schrift ein grosser Unterschied / ja zuweilen wol dieses vermercket worden / wann die Deductions-Schrift von Anfangs überreicht worden wäre / daß man der eingewendten Appellation nicht deferiret hätte. Als soll hiñfuro zu Beschleunigung des Process post semel ad Judicem ad quem introducta gravamina, (welche der Appellans zugleich zu justificiren und zu beschêmen hat) keine weitere Deduction zugelassen

lassen seyn / noch angenommen werden. (b) Quod & modo ita practi-
catur.

(b) Appellationis-Ordnung. So wohl auch.

SANCTIO DUODECIMA.

*Circa Restrictionem Beneficii L. 4. Cod. de tempor. & repa-
rat. appellat. non deducta deducendi, & non pro-
bata probandi.*

SUMMARIA.

1. *Omni jure hoc beneficium datum & confirmatum est appellanti.*
2. *D. D. vocant illud Rosam inter spinas.*
3. *Appellans potest instituere novas probationes super re antea in judi-
cium deducta.*
4. *Id quoque victori licet.*
5. *Ratio.*
6. *De abrogatione ejusdem consilium Ludolphi Hugonis.*
7. *Sanctio Pragmatica Leopoldina restringit hoc Beneficium, inhiben-
do novam testium productionem & Documentorum in secunda
instantia.*
8. *Limitativè.*

Viam nova deducendi in judicio appellationis recludere, & tantum ju-
ris beneficium appellanti admittere consilium est, quod fortassis
nemo facile probaverit. Omni namque jure hoc beneficium appellanti-
bus datum & confirmatum est.

Jure videlicet civili Romano. (a)

(a) *L. per hanc 4. Cod. de temp. at reparat. appell. L. eos 6, §. 1. L. ampliozem, 39. Cod.
de appell.*

Canonico. (b)

(b) *Cap. fraternitatis 17. De testibus. Cap. cum Joannes de fide instrum.
Ordinatione Camerali. (c)*

(c) *Part. 3. tit. 33. §. im Fall aber.*

Fori consuetudine universali, & ubique gentium recepta, nec non
Consuetudine Comitiorum Ratisbor. de anno 1654. (d)

(d) *§. wir ebenmäßig.*

Jurisconsulti quoque hoc beneficium magni æstimant, & favore
dignum censent. (e) Ita ut ex omnibus illis, qui de emendatione proces-
sus scripserunt, nemo illius beneficii abolitionem ausus fuerit svadere;
indubie quod sæpius accidat, ut aliquid, quod magni momenti erat, omit-

tatur, atque ob id causa in prima instantia deperdita, in Appellationis judicio *non deducta deducendo, & non probata probando*, reparatur. Quo Beneficio destituti Litigatores multæ justæ causæ perderentur, quod iniquum foret.

(e) *Gylman Symphor. part. 3. fol. 16. n. 1.*

Hinc est, quod Doctores L. per hanc divinam dicant *Rosam* inter spinas; cum cæteræ ferme sint inutiles præter hanc notabilem, & authenticam in hoc titulo, (f) cujus effectus est, ut Appellans in Judicio Appellationis etiam novas probationes instituere, & id, quod in prima Instantia omiserat, allegare possit, dummodo novæ probationes fiant super re antea in Judicium deducta. (g)

(f) *Brunnemann. in Cod. ad L. 4. (g) Idem ad dist. L. 4.*

Quod etiam Victori seu appellato per dictam hanc Legem licet, dum tamen novæ assertiones ad novum capitulum non pertineant, sed ex iis, quæ prius propositæ sunt, oriantur, iisque sint conjunctæ (b) per rationem:

(b) *Idem ad dist. l. 4.*

Quia Appellationis Judex de alio non potest cognoscere, quam quod per appellationem ad eum fuit devolutum. (i)

(i) *Idem ad dist. L. 4. cum aliis à se relatis D. D. Auctor.*

Ludolphus Hugo de abusu appellationum tollendo, recenset varia incommoda, quæ ex novis appellationum disceptationibus oriuntur, instituitque deliberationem super abrogando hoc beneficio non *deducta deducendi*: tum quod hoc fini & instituto appellationis plane adversetur: tum quod sit corruptela Judiciorum, ac fomentum temeritatis litigantium: tum quod summis Imperii Judiciis sit oneri, ordinibus vero præjudicio; additis quibusdam casibus specialibus, in quibus abolito hoc beneficio nova disceptatio appellantis concedi deberet, qui legi & videri potest. (k)

(k) *Tract. de abus. appell. toll. cap. 3. 4. & seq. p. 1.*

Sanctio Leopoldina Pragmatica non abrogat; sed restringit duntaxat hoc beneficium quoad non probata in prima Instantia vel per testes, vel per documenta: inhibendo ulteriorem probationem in secunda instantia. Limitative tamen 1. in casu ignorantiz. 2. in casu impedimenti circa productionem in formalibus.

Damit auch/so viel möglich/ die Administration der heilsamen Justitz befördert / allem gefährlichem Umtrieb gesteuert / und den bißhero verspürten Mißbräuchen der Weg verschrencket werden möge / haben wir das

ex Jure Communi sonst frey zu gebrauchen bevorstehende beneficium deducendi non deducta & probandi non probata, dahin allergnädigst restringiret, daß fünfftig keine neue Zeugführung / & instrumenta in processu secundæ Instantiæ statt haben sollen/es wäre dann Sach/ daß sowohl Appellans als der Advocat per juramentum calumniæ behaupten/ daß sie derley Zeugführung ohne gefähre einwenden / oder von denen noviter productis instrumentis in prima Instantia nichts gewußt / oder da sie auch davon gewußt gehabt / selbst gleichwohl dazumahl nicht zu Handen bringen können. (1)

(1) Appellations-Ordnung. Vers. damit auch.

SANCTIO DECIMA TERTIA

Circa Fatale Prosequenda.

SUMMARIA.

1. *Tertium Fatale est Prosequenda seu Justificanda appellationis.*
2. *In hoc consistit nervus totius Appellationis.*
3. *Inque eo Spiritus Appellationis recumbere videtur.*
4. *Prosecutio Appellationis improprie sic nuncupatur, vocula prosecutio- nis generaliter accepta.*
5. *Proprie autem dicitur Appellatio justificari.*
6. *Fatalia prosequenda quando incipiant currere.*
7. *Tempus triennii primæ Instantiæ à litis contestatione, hac in casibus deficiente, à primo actu contradictorio incipit currere.*
8. *Hoc Fatale potest coarctari à Judice ad quem.*
9. *Fundamenta & rationes decidendi.*
10. *Sanctio Pragmatica Leopoldina id ipsum etiam coarctavit, & una sub fatali secundo Introducenda præcipit comprehendendi justificationem Appellationis.*
11. *Inhibet quoque præfinitionem termini super recipienda, vel rejicien- da Appellatione.*
12. *De qua inhibitione etiam extat rescriptum Casareum d d Ebers- doerff 3. Octobr. 1668.*
13. *Quod etiam in Jure & equitate fundatur.*

1 **T**ertium Fatale dicitur Justificanda Appellationis. Non enim sufficit Appellantem intra decendium appellationem interposuisse, Aposto- los Reverentiales petiisse, & se intra Terminum Superiori præsentasse; sed requiritur porro de forma appellationis, ut eam appellans prosequatur,

&

& iustificet intra legitimum *Fatale*. (a)

(a) *Zobellius part. 1. differ. 41. n. 6.*

In hoc namque fatali nervus totius appellationis consistit, ut nempe appellans non modo formalia suæ appellationis doceat, sed etiam iura sua deducat, ac male in prima Instantia pronunciatum demonstret. Quod si non fiat, parum appellatione juvabitur, nec correctionem primæ sententiæ obtinebit. Ut hic merito spiritus appellationis recumbere videatur, qui solus effectum operatur & appellationem vivificat: Unde & hic actus vocatur *iustificationis*, non prosecutionis. Nam quamvis iustificans appellationem eam perinde ac leutationem prosequi videatur, vocula prosecutionis late & generaliter accepta: attamen proprie in foro dicitur quis appellationem iustificare, leutationem vero prosequi. (b)

(b) *Carpzov. in process. tit. 18. art. 5. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6.*

Fatale hoc appellanti ad prosequendam & finiendam appellationis causam est de Jure Communi annus, & ex legitima causa biennium. Idque procedit tam in appellatione Judiciali, quam extrajudiciali. Sive sit definitiva sive interlocutoria, quo tempore decurso, si appellationis causa non sit finita, appellatio erit deserta, & sententia a qua transit in rem judicatam. (c)

(c) *Gail. lib. 1. obs. 141. sub. init.*

Et currit tempus primæ instantiæ, puta triennii a litis contestatione. In casibus vero, ubi lis non contestatur, incipit a primo actu contradictorio facto super causa principali. Utpote, quod talis actus loco litis contestationis habeatur. (d)

(d) *Gailius dict. obs. 141. n. 1.*

Coarctari tamen potest hoc Fatale a Judice ad quem, per fundamenta & rationes decidendi allegatas a *Carpzov.* (e)

(e) *In process. tit. 18. art. 5. n. 32. 33. 34. 35. 36.*

Quod id ipsum *Sanctio Pragmatica Leopoldina* coarctavit, dum præcipit, ut una cum introductione gravaminum, eadem quoque iustificetur, in formalibus: welche der Appellant zugleich zu justificiren und zu beschreiben hat. (f) Indubie ad succurrendum parti periclitanti & ad præcidendam omnem protractionem litis.

(f) *Appellations-Ordnung §. quoad Fatale secundum verb. welche der Appellante intra parenthesim.*

Inhibendo sub hoc tertio *Fatali prosequenda* de non præfiniendo termino super recipienda vel rejicienda appellatione: in formalibus.

Betreffende 3. das tempus prosequendæ. Sientemahln nach einmahl introducirten gravaminibus in der Macht und Gewalt der appellirenden Parthey nicht bestehet / wann und wie bald der Ober-Richter dieselbe werde erledigen wollen / oder können. Dieser auch / als welcher mit verschiedenen anderen Rechts-Sachen beladen ist / in einen gewissen Termin nicht eingeschränket werden mag. Als lassen wir es bey dem bisserigen Gerichts-Stylo nochmahln allergnädigst bewenden.

12 Et tenore rescripti Casarei d. d. Ebersdorff 3. Octobr. 1668. ad inchoatam Supremam Curiam emanati.

Liebe Getreue / demnach wir aus denen bey unserer Königl. Böhmischen Hoff-Canzley einkommen-unterschiedlichen Beschwerden wahrgenommen / was massen bey den erstern Instantis in unserm Herzogthum Schlesien in formalibus der Appellation nicht allerdings recht verfahren / sondern nachdem die appellirende Partheyen sich bey dem Judice a quo interponendo appellationem angemeldet / dahin mit Ansetzung gewisser Termin coarctiret werden wollen / daß sie von uns / oder unsrer Königl. Appellations-Cammer die attestation ob ihre darauf introducirte Appellations-gravamina vor erheblich befunden / oder recipiret worden / oder nicht einbringen solten: Und nun aber solches dem Appellanten zu hart / auch wider das Herkommen den Judicem Appellationis in termino recipiendæ dergestalt zu binden und zu stringiren. Dahero / und damit die daraus entstehende Unordnungen remediret / und hinführo eingestellt bleiben mögen / ist unser gnädigster Befehl deine Andacht / und ihr es bey allen alldortigen Unter-Gerichten gebührend erinnern / und die Verfügung thun / auff daß nach einmahl interponirten Appellationibus, dieselben sich weiters in terminis recipiendæ vel rejiciendæ nicht einlassen / die Partheyen mit Ansetzung einigen Termins weiter nicht binden / weniger dafsals dem Judici secundæ Instantiæ eingreifen / sondern die weitere Beförderung und Erledigung der gravaminum ihrer Verantwortung überlassen sollen.

33 Quod & leges & æquitas ipsamet comprobat; utpote quod inferiori Judici in Superiore nulla competat Jurisdictio, Appellans quoque per provocationem ab ejus Jurisdictione eximatur: neque in potestate appellantis sit Judicem Superiorem intra terminum ab inferiore præfixitum ad receptionem vel rejectionem appellationis cogere. (g)

(g) Carpzov. in process. tit. 18. art. 4. à n. 24. usque ad n. 32.

SANCTIO DECIMA QVARTA

Circa impetrandam recognitionem ad impediendam Executionem sententiae.

SUMMARIA.

1. *Recognitio accipienda super introducta appellatione.*
2. *An ea intra Fatale Introducenda non impetrata neque Judici a quo exhibita ipso jure sententia sit exequibilis?*
3. *Quid Icti circa hanc questionem sentiant?*
4. *Quid Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas ad Requisitionem Senatus Vratislaviensis resolverit?*
5. *Quid eadem Majestas ulterius in puncto probandi & impimenti pro impetranda dilatione extraordinaria statuerit.*

Quemadmodum praecedenti Sanctione praefinitio termini a Judice inferiore superiori quoad recipiendam appellationem inhibetur: Ita & eadem Sanctione *Pragmatica* Appellanti praecipitur, ut recognitionem super introducta impetret, & eandem ad impediendam executionem sententiae primae Instantiae, Judici a quo exhibeat: in formalibus.

Und wird ein jedweder Appellant nach einmahl introducirten gravaminibus schuldig seyn aus unser Königl. Böhmischen Hoff-Canzley/ oder aber aus unser Königl. Appellations-Cammer-Registratur, da die Appellation dahin eingewendet würde/ eine beglaubte recognition zu erheben/ und bedeutete Introduction bey dem Judice a quo zu bescheinigen / um hiedurch die Execution des Urtheils erster Instanz zu verhindern. (a)

(a) *Appellations-Ordnung §. betreffende das tempus prosequenda, verb. und wtrb.*

Quam si non exhibeat intra Fatale introductae appellationis, quaestio oritur, num sententia primae Instantiae ipso jure sit exequibilis? Cum ad impediendam executionem impetratio, & exhibitio memoratae recognitionis de necessitate requiratur.

Variant D. D. circa resolutionem hujus quaestionis *Affirmantes*, quod appellatio sit ipso jure deserta, & quod ulteriori declaratoria Judicis non habeat opus. Fundant se in Gloss. in L. eos §. quapropter verb. vel injustam, vers. item quid si tempore. Cod. de appellat. & in ratione: quod deserta appellatione perinde sit, ac si non fuisset appellatum. (b) *Negantes* fundant se in text. L. Desertorem. 3. §. si ad Client. vers. facta prius copia dicendi. ff. de re militari: & in L. exceptionibus §. 1. in fin. ff. de Probat. quod nimirum appellans possit habere justam excusationis causam.

Et quod in omnibus causis, ubi quis ipso jure pœnam privationis & amissionis juris sui incurrit, sententia Judicis declaratoria requiratur: adeoque volunt desertorem debere prius citari & audiri, an justas exculationes allegare possit? atque ita quotidie in praxi observari testatur Berlichius. (c)

(b) L. ult. §. ult. Cod. de temp. appell. Felinus in cap. quoad consultationem de sent. & re judic. n. 12. vers. qui deserta appellat. (c) Decis. 95. n. 3. 4. 5. cum alia à ferulatis DD. autoritat.

4 Circa hunc casum controversum ad requisitionem spectabilis Senatûs Vratislaviensis *Sacratissima Cesarea Regiaque Majestas* d. d. Łapenburg 3 Maji 1679 ita rescripsit.

Ehrbare liebe Getreue. Wir haben aus eurem gehorsamsten Bericht vom 6. Febr. dieses 1679sten Jahres mit allen Umständen gnädigst vernommen / was massen sich zwischen Ernst Balthasar Schnabeln Appellanten an einem / dann Christiano Thoma in Vollmacht Anna Rosina Cronmaierin geböhner Schnabeln / als des obernannten Ernst Balthasar Schnabeln vollbürtiger Schwestern Appellatin am anderen Theile / in puncto gewisser mobilien nach Verfließung derer in unsrer neuen Appellations-Ordnung d. d. Wien den 26. Septemb. 1674. pro introducendis gravaminibus ausgesetzten Nachfristen / und zwar der letzten sub pœna præclusi sich ob neglectum Fatale Introducendæ, und weissen der Appellant noch ferner die fünffte und sechste Nachfristen zu suchen und zu genießten vermeinet gehabt / eine neue Klage deseretæ appellationis erhoben / und welcher Gestalt ihr / ob die interessirende Partheyen in diesem und dergleichen mehr andern zukünftigen Fällen hierüber alsobald alldorten von euch beschieden werden solten / belehnet zu werden / in Unterthänigkeit gebethen.

Gleichwie ihr nun gar recht daran gethan / daß ihr euch hierinnen aller fernern Judicator enthalten / und der Sachen Verwandnus an uns gehorsamst berichtet habet.

Also hat es auch ins künftige in alle wege darbey zu verbleiben / daß die Erkantnus / ob die eingewandte Appellation deseret worden seye oder nicht? Uns / oder an unsere Königlich Appellations-Cammer nachher Prag provociret worden / derselben / als Judici ad quem, wie bißhero also auch hinführo allein zustehen solle; gestalten dann ingleichen denen in unsrer obangeführten neuen Appellations-Ordnung ausgesetzten Nachfristen præcise inhæriren / und die um fernere extraordinari dilationen einkommende Partheyen / da zumahl dieselbe zu ertheilen ebener massen uns allein zukommet / ein und allemahl abweisen werdet.

Da

Damit ihr jedoch / ob die Appellation in tempore, terminoque legali introduciret worden oder nicht / einige zuverlässige Nachricht haben möget / und in der Partheyen Willkühr die Proceß frivole zu verzügen nicht gelassen werde.

So wollen wir hiermit gnädigst resolviret haben / daß zum Fall ein Appellant oberwehnte ordinari Nachfristen entweder gar nicht suchte oder völlig verstreichen liesse / und binnen denenselben / oder längstens innerhalb den nächsten 14. Tagen nach der letzten minderen Sächsischen Frist super introducta Appellatione keine recognition produciren / oder daß von uns er aus sonderbaher-wichtigen Ursachen und Umständen eine extraordinar dilation (welche wir sonst in Ansehung / daß die ordinari Nachfristen ohne diesem ziemlich geraume Zeit in sich begreifen / insgemein und so leicht zu ertheilen oder einzuführen gnädigst nicht gemeinet seyn) erhalten habe / nicht glaubwürdig dociren thäte; Ihr das NB. von euch in prima Instantia verfällte Urtheil / ohne daß die Partheyen NB. super desertione zu weiterer Schriftwechselung veranlasse / oder disfalls eine besondere und neue Klage angenommen werde / so dann eo ipso pro re judicata halten / und ohne weitem NB. Anstand exequiren können / und sollet.

Unde dilucide patet lapsis Fatalibus, & una in super quaterdena addita pro executione sententiae primae Instantiae nulla ulteriori cognitione vel declaratione Judicis opus esse.

Provi & specific in eadem materia dilationis extraordinariae ratione allegandi & insimul probandi impedimenti altissime memorata sua Caesarea Regiaque Majestas d. d. Linzii 2. Decemb. 1683. in haec verba rescriptis:

Reposch

Von Gottes Gnaden erwählter Römischer Kayser / auch zu Hungarn und Böhmeub König.

Hochwürdiger Fürst / und Andächtiger / auch Hoch- und Wohlgebohrner / Wohlgebohrne und Gestrenge / liebe Getreue. Demnach wir gnädigst wahrnehmen / was massen die bey denen Gerichts-Instantien in unserm Erb-Königreich Böhme / und dessen incorporirten Landen liegende Partheyen ie länger ie mehr der eine zeithero angenommenen Gewonheit anhangen / daß sie zu Einreich- und Übergebung ihrer Sakhschriften / und Nothdurften / so in prima als secunda Instantia mit denen über die zu genießten habende legal-Termin zu recht anberaunt; und an sich selbst

nur

nur auff diejenigen / welche wichtiger Verhinderniß oder Ehehafften halber / ihre Rechts-Angelegenheiten intra tempus der ausgemessenen fatalen zu befördern nicht vermögen / angezielten ordinari dilationen sich nicht vergnügen / sondern noch verschiedene extraordinari Fristen / ohne daß von ihnen einige erhebliche rationes darzu angebracht / oder glaubwürdig dargethan werden / auszuwürcken sich bemühen / so aber gemeinlich nur zu Gewinnung überflüssiger Zeit / unbilllichen Umtrieb ihrer Gegentheile / und Verzögerung der Gerechtigkeit / angesehen zu seyn pfleget. Als haben wir in gnädigster Erwägung dessen / und damit das heilsame Justiz-Wesen vielmehrers befördert / und im Fortgang erhalten / als durch dergleichen unzulässige protractiones gehindert werde / gnädigst resolviret / daß / wann hinführo bey uns ein oder andere vor Gericht streitende Parthen sich um Erhaltung einer extraordinari dilation gehorsamst angeben wolte / dieselbe zugleich nicht allein erhebliche rechtmäßige Ursachen oder impedimenta, wegen welcher sie ihre Nothdurfft zu beschleunigen arctiret wurde / deutlich anführen / sondern solche auch zu recht beständig belegen / und erweisen; Wüdrigens darauff keine reflexion gemacht / viel weniger dem Gesuch statt gegeben werden solle. Befehlen Dr. And. und euch dero wegen hiemit gnädigst / daß sie und ihr diese gnädigste resolution mit Zurförderung der Advocaten / Procuratoren / und Sollicitatoren gewöhnlich publiciren / auch weiter zu behörigen Stellen intimiren / uns aber solgends / daß solches geschehen / zu handen unserer Königl. Böheimischen Hoff-Canzley gehorsamst berichten. Daran wird vollbracht unser gnädigster Will und Meinung. Und wir verbleiben deiner Andacht / und euch mit Kaiser-und Königl. Gnaden wohl gewogen. Geben in unserer Stadt Linz den 2. Monats-Tag Decembris im 1683ten / unserer Reiche des Römischen im 26ten / des Hungarischen im 29sten und des Böheimischen im 28sten Jahr.

Leopold.

(L. S.)

Ad mandatum Sacre Cæsareæ
Regiæque Majestatis proprium

Franciscus Udalricus C. Khinsky Regis
Bohemie S. Cancellarius.

Carl Maximilian Graff Laschanoff.

G. J. Roschinsky m. pp.

Dem

Dem Hochwürdigem unseren Fürsten Andächtigen und lieben Getreuen Johann Casparn / Administratorem des Hochmeisterthums in Preussen / Meistern des Teutschen Ordens / in Teutsch- und Wallischen Landen / und Obristen Hauptmann / dann den Hoch- und Wohlgebohrnen / Wohlgebohrnen und Gestrungen / unsern auch lieben und Getreuen ic. Directori, Canslern und Rätthen bey unserm Königl. Ober-Amt in Ober- und Nieder-Schlesien.

Präsens. 12 Decemb. 1683.

SANCTIO DECIMA QUINTA

Circa summam appellabilem.

SUMMARIA.

1. *Summa ordinationis Camera qua sit?*
2. *An exceptio summa incompetentis post litem contestatam opponi possit?*
3. *Nullitas ex capite Jurisdictionis statuto, excludente omnes nullitates, non comprehenditur.*
4. *Summa ordinationis quando non attendatur.*
5. *Fama hominis inestimabilis.*
6. *Crudelis dicitur, qui famam negligit.*
7. *Juramentum super summa appellationis quando deferendum?*
8. *An in heredem transeat?*
9. *Differentia sententiae non devolutionis, & non prosecutionis.*
10. *Quid Sanctio Pragmatica Leopoldina circa summam appellabilem statuatur?*

In Camera Imperiali appellationes regulariter non recipiuntur, si summa Appellationis sit infra quinquaginta florenos Rhenenses, quae postea in Comitibus Spirensibus ad 150 florenos est adaucta. Ita ut in supplicatione semper haec qualitas narrari debeat, videlicet summam Litigiosam Ordinationi vel Privilegio conformem esse. In tantum, ut appellatus hanc exceptionem in puncto devolutionis non oppositam, post litem contestatam, eam valide opponere possit. Ex ratione, quod nullitas ex defectu Jurisdictionis proveniens etiam post res conformes sententias opponi possit, sententiamque ipso jure nullam reddat; neque statuto excludi valeat, etiam si verbis generalibus statuti omnes nullitates tollerentur. (a)

(a) Gail, lib. 1. obs. 133. n. 2. 3.

- 4 In quibusdam tamen casibus harum summarum in recipiendis appellationibus ratio non habetur: & primo in *actione injuriarum*, sive actum sit ad reclamationem, sive ad satisfactionem, seu æstimationem injuriæ. Cùm fama hominis sit inæstimabilis, (b) graviorque oculorum amissione habeatur. (c)

(b) Text. in L. *fiduobus*. ff. de R. J. L. *ex hac lege*. ff. *si quadrup. pauper. fecer.* (c) Text. in L. *infamiae* Cod. de decur.

- 6 Et crudelis dicatur, qui famam negligit, (d) imo causæ vitæ & honestatis à pari procedant. (e)

(d) Text. in *can. non sunt audiendi. caus.* 1. q. 3. (e) Text. in L. *Isti quidem* ff. *quod met. causa.* gloss. ibidem in verb. *infamiae*.

Secundo in *controversiis super annuis redditibus, censibus, jure decimarum, servitutibus, & jurisdictionibus, aliisque juribus incorporabilibus*, quæ variam pro cujuslibet affectione æstimationem recipiunt; quæ tamen modo ex publica Lege Imperii in Comitibus Spirensibus promulgata certam æstimationem acceperunt.

Tertio in *Reo*, qui immediatè forum in prima instantia sortitur in Camera, quia tunc per viam simplicis querelæ causa ibidem recipitur, & agitur. (f)

- 7 (f) Gail. *diß. obs.* 123. n. 4. 5. 6.

- Quando dubitatur in puncto devolutionis, utrum summa Ordinationi vel Privilegio sit conformis? tunc in Camera defertur juramentum appellanti, ut juret sub hac forma, *se malle carere tantâ summâ, quam ab appellatione interpositâ* desistere. (g) Quod juramentum etiam hæredi deferri potest; cum illud, quod à Lege vel à judice defertur, juramentum sit in hæredes transitorium, & eo casu, quo defunctus juramentum præstare tenebatur, hæres à simili juramento non liberetur: quod tamen secus est in juramento voluntario, quod personale est, & morte jurantis extinguitur. (h)

(g) *Mynsing. cent.* 4, *obs.* 40. (h) Gail. *diß. obs.* 123. n. 8.

Unde & pronunciari solet, *hanc causam per interpositam appellationem ad Cameram non esse devolutam; sed ad judicem prioris Instantiæ remittendam esse.*

- 9 Exindeque notatur differentia inter sententiam devolutionis & sententiam desertæ appellationis. In ista fit expresse remissio ad judicem à Quo, quia fundata est Jurisdictio Cameræ per appellationem rite interpositam, si non obstaret summa Privilegii vel Ordinationis, ideoque postquam in puncto devolutionis ex parte appellati sufficienter probatum est sum-

summam Ordinationi vel Privilegio non esse consentaneam, necesse est causam ob non devolutam appellationem ad Judicem à Quo expresse remittere; in altera vero non fit remissio ad Judicem à Quo, quia ipso jure ad eum redit causa. (i)

(i) Gail. diff. obs. 123, n. 10. 11.

Petierunt & Inclyti Domini Principes & Status utriusque Silesiæ, ut ¹⁰ *Sacratissima sua Casarea Regiaque Majestas* certam aliquam summam inappellabilem ad minus ducentorum florenorum Rhenensium constitueret. Verum altissime memorata *sua Casarea Regiaque Majestas* non condescendit, sed exceptis Instantiis quoad certam summam inappellabilem, & respectu certi quanti in casum succumbentiæ privilegiatis (inde tamen *causis pauperum, pias, Fiscales & casus in jure revera dubios eximendo*) ita sancivit.

Ferner erinnern wir uns zwar gnädigst / was massen Uns unsere treu-gehorsamste Fürsten und Stände in Unterthänigkeit gebeten / Wir wolten zu Abwendung vieler frivole, und zu blosser Protraction der Justiz einwendenden Appellationen certam aliquam summam etwan von zweyhundert Gulden/unter welchen man nicht appelliren möge/aussetzen; wie nicht weniger ein gewisses Quantum, dessen Appellans in casum succumbentiæ verlustig seyn solte/allergnädigst determiniren. Sintemalen es aber sich zum öfftern zuträget / daß die Partheyen nebenst dem etwan strittigen Quanto durch des Unterrichters Sentenz auch noch anderwärts graviret werden/ und daher der in prima Instantia gravirten Parthey gar leicht ein irreparabile damnum zuwachsen könnte / auch wohl zumahlen den Armen ihr ganzes Heil und Wohlfahrt an einer solchen wievol kleinen Summa gelegen ist: Als tragen Wir gnädigstes Bedencken / den appellirenden Partheyen dieses heilsame Beneficium, oder den an Uns und unser Königl. Obergericht nehmenden Recurs schwerer zu machen.

Et ibi: Worunter Wir aber diejenige Gericht und Instantien nicht verstanden haben wollen / welche von uns quoad certam summam inappellabilem, oder auch auff ein gewisses Quantum in casum succumbentiæ allbereits absonderlich privilegiert seyn/woben es billig sein Bewenden hat; doch daß davon Causæ pauperum, pias, & Fiscales, & casus in jure revera dubii ausgenommen seyn sollen. (k)

(k) Appellation-Ordnung & ferner erinnern wir uns gnädigst.

SANCTIO DECIMA SEXTA

Circa pœnam frivole appellantium.

SUMMARIA.

1. *Qua dicatur appellatio frivola?*
2. *Quanam pœna sint à jure civili prodita?*
3. *Qua sit pœna temerè appellantis in foro Saxonico?*
4. *Quid de hac Sanctio Pragmatica Leopoldina statuatur?*

- 1 **F**rivola dicitur appellatio; seu frustratoria vel temeraria illa, quæ interponitur sine legitima causa: ut quando quis appellat, ubi non est gravatus injustè: & sic idem est dicere frivola, quod vanam & inanem & sine justa causa interpositam; quæ nullum poterit sortiri juris effectum. (a)

(a) *Gemianus in cap. cum appellat. col. 2. vers. quæro quid import. de appellat. in 6.*

Tres pœnæ in hujusmodi appellatione frivola jure civili proditæ sunt: una est quinquaginta librarum argenti: (b) Altera est pœna extraordinaria ad arbitrium judicis: (c) tertia est pœna amissionis causæ & notæ infamix. (d)

(b) *Text. Et ibi Bald. in l. 2. Cod. de Episcop. aud. Text in L. ab executione in fin. Cod. quor. appellat. non recip. (c) L. eos § ne temere Cod. de appell. (d) L. à proconsulibus. Cod. de appell.*

Bartolus in dict. L. à Proconsulibus ad evitandam contrarietatem dictarum Legum distinguit inter appellationem receptam à Judice à Quo, & dicit pœnam extraordinariam per dict. L. ne temere locum habere; in non recepta verò pœnam notæ infamix & amissionis causæ attendi. Et eum, qui ab executione appellat, pœna 50 librarum argenti puniri. *Maranta* dicit, hanc Bartoli distinctionem esse defectivam ex eo, quod in L. 2. Cod. de Episcop. audient. Non dicatur de appellante ab executione, & tamen irrogetur illa pœna. Unde magis clare concordando istas Leges ita distinguit: aut quis appellat ab interlocutoria frivole, aut à definitiva. Primo casu punitur pœna 50 Librarum argenti, per text. in dict. L. 2. ubi expresse loquitur Imperator de appellatione ante sententiam & refert se ad decisam per dict. L. ab executione, quam & glossa ibidem in verb. Sanctio declarat. Idemque probatur in d. L. ab executione, ubi loquitur de appellante ab executione vel ab articulo, & sic innuit de appellatione ab interlocutoria. Secundo casu, scilicet, quando appellat à definitiva.

fnitiva, & tunc subdistinguit: aut appellatio recipitur aut non, secundum Bartolum in dicta L. a Proconsulibus. (e)

(e) in speculo part. 6. tit. 2. sub n. 347.

Hodie in Foro Saxónico frivole seu temere appellantis nulla alia poena est, præterquam condempnatio in expensas, idque juxta dispositionem *Juris Canonici* in cap. ut debitus §9 sub fin. de appellat. Uti cum aliis D. D. autoritatibus refert Carpvovius. (f)

(f) part. 1. Constitut. 20. defm. 29.

Sanctio Pragmatica Leopoldina refert se ad poenas juris contra frivole appellantes expressas, quandoque etiam exasperandas, non descendendo in determinationem certi quanti in casum succumbentiae.

Formalia ita sonant:

Und so viel die Determinirung eines gewissen Quanti in casum succumbentiae concerniret / ein sehr schweres und nicht wohl practicirliches Wesen zu seyn scheint / daß vor Erkenntniß / ob wohl oder übel appelliret worden / einige Straffe gefordert werde / da zumaln bey teigigen erschöpfsten Geld-Klemmenden Zeiten vielen sehr beschwerlich / ja unträglich fallen dürfte / mit einem dergleichen Depositions-Quanto oder dessen Verbürgung aufzukommen. Als tragen Wir gnädiges Bedencken / den appellirenden Partheyen dieses heilsame Beneficium, oder den an uns und unser Königl. Obergericht nehmenden Recurs schwer zu machen. Bevorab in den NB. Rechten wider die frivole Appellantes ohne diß gewisse Straffen / welche dem Befund nach allemal exasperiret werden können / schon ausgemessen seyn.

SANCTIO DECIMA SEPTIMA

Circa observationem hujus Legis Pragmaticae.

SUMMARIA.

1. Quis sit effectus legum?
2. Leges sine moribus vanae nihil proficiunt.
3. Edicta Justiniani Imperatoris recensentur.
4. Imperatoris Justiniani, Tiberii, Leonis constitutiones allegantur.
5. Recessus Imperii de anno 1522 quid præcipiat?
6. Hac Sanctione Leopoldina quid jubeatur?

Effectus Legum promulgatarum est, ut obligent subditos ad obedientiam, vel ad poenam: (a)

(a) Reintling de Regimine saecul. lib. 2. class. 2. cap. 5. n. 50.

2 Cum alioquin Leges sine moribus vanæ nihil proficiant.

3 Unde & Imperator Justinianus in omnibus ferè suis edictis harum custodiam & observationem præcipit.

Ita Edicto primo in omni terra scripto piissimis Archiepiscopis & sanctissimis Patriarchis textus habet:

Traditæ nobis à Deo Reipubl. curam habentes, & in omni justitia vivere nostros subjectos studentes, subjectam legem conscripsimus, quam & tuæ Sanctitati, & per eam omnibus, qui tuæ sunt Provinciæ, facere manifestam, bene habere putavimus. Tuæ igitur sit Reverentiæ, & cæterorum hoc custodire, & si quod transcendatur à Judicibus ad nos referre.

In Edicto secundo, ne Præsides in Fiscalibus causis fidem publicam dent, cap. 1. §. 3 ita continetur:

Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc *Sacram Pragmaticam* declarantur legem, ea Excellentia tua ad effectum deduci præcipito.

Et Edicto 3 de Armeniorum successione ita sonat Epilogus:

Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc *Sacram* declarantur legem, Excellentia tua & custodire & fini tradere studeat, ut leges nostræ per omnia obtineant, auctoritatemque habeant.

Idem Edicto 4 de Magistratu Phænicæ Libanicæ in Epilogo præcipit.

Et Edicto 6 Edictum pientissimi Dn, nostri Justiniani cap. 1 vers. hæc porro cavetur:

Hæc porro inquiri, ac vindicari jubemus, & ab Excellentia Tua, & à gloriosis. felicis hujus urbis Præfecto. Volumus enim per vos ab hujus nostri Edicti transgressoribus constitutam multam exigi, pœnisque illos subdi.

Idem Edicto 7 Rubr. forma Pragmatica de Argentariorum contractibus, ubi verba Epilogi sunt:

Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc *sacram Pragmaticam* declarantur formam, Prudentia tua & quicunque alius Reipublicæ nostræ Judex firma servato.

Et Edicto 8 de Pontificatus vicario Epilogus sonat:

Hæc igitur gloriæ tuæ manifesta facere visum est, quo ipsa cognoscens, quid de hac re nobis nunc placuerit, id in omne deinceps tempus observet, & quemadmodum in subjecta à nobis descriptione comprehenditur, annonas illi præbeat.

Idem

Idem Edicto 9 de Argentariorum contractibus in Epilogo :

Quæ igitur nobis placuerunt, ac per hanc sacram Pragmaticam Sanctionem declarantur legem, ea Gloria tua, & quicunque alius Reipubl. nostræ Juxta firma servato.

Et Edicto 10 de Apparitoribus Præsidum in Epilogo :

Tua igitur Excellentia, quæ nobis placuerunt, quæque per hanc sacram Pragmaticam exprimuntur formam, effectui simul, & fini tradere studeto.

Idem Edicto 11, ut Ponderatores & Monetarii in Epilogo :

Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram exprimuntur Legem, gloria tua effectui finique tradi, & observari jubeto.

Et Edicto 12 de Hellesponto in Epilogo :

Tua igitur Excellentia, quæ nobis placuerunt ex præsentī sacra Pragmatica forma dicens, effectui simul, & fini tradere studeto.

Idem Constitut. 3 Epilogi verba ita se habent :

Proinde quod nobis visum est, & per hanc sacram Pragmaticam declaratur formam, Gloria tua, quique pro tempore eidem Magistratui, effectui, & fini tradere & observare studeto.

Et Tiberius Imperator Constitut. 3 de Provinciarum Præsidibus ita scribit :

Non tantum decenter Leges ferre summo bono est, sed etiam sancta accurate custodire, & ad effectum deducere, transgressoresque competentibus poenis subijcere : quæ enim Legum erit utilitas, si in literis duntaxat consistant, non etiam per ipsa facta atque opera subditis utilitatem de se præbeant.

Et in Pragmatica sanctione Justiniani, Justinī & Tiberii varia in se complectente capitula, cap. 26 sub fin. ita verba sonant :

Quæ igitur per hanc Divinam Pragmaticam Sanctionem nostra statuit æternitas, Magnitudo tua modis omnibus effectui mancipare observareque procuret, poena decem librarum auri imminente contra temeratores nostrarum jussionum.

Imperator Leo verò Constitutionum suarum præmio sub fine ita 4 rescribit :

Quum ergo hæc ita à nobis comparata sint, sciat quisque, quod, quæ leges per scriptum Imperatoriæ nostræ Majestatis decretum auctoritatem nostræ, aut quæ consuetudines Legis dignitate honoratæ fuerint, hæc & in Republica obtinebunt, & controversias in se suspensas habebunt.

Et

Et Constitut. 40 rub. ut captivi Testamenti factionem habeant. §. fin.

Tua autem Magnificentia Sanctionem subditis notam facito, quæ cum innotuerit omnes de rebus suis etiam quos captivitas detinet, quocunque rhodo velint, statuane.

5 Confirmat Recessus Imperii de anno 1722 rubro Römisch-Käyserl. Majest. Ordnung ibid. Dieweil aber die Geseze der Rechten nichts nutz oder fruchtbar / wofern die mit statlicher/billiger und ernstlicher Handhabung / und Execution ausgesetzter und gebührender Straffe / und sonst den Nothdurfft nach gegen den Ubertretern und Verächtern nicht vollzogen würden.

6 Quod ipsum, nimirum promulgationem & observantiam hujus *Legis Pragmaticæ, Sacre Cæsareæ Majestatis* præcipit in formalibus.

Und gebieten hierauff Unsern treugehorsamsten Fürsten und Ständen / Inwohnern und Unterthanen / insonderheit aber Unserm Königl. Oberamt / Landes-Hauptleuten / auch allen andern nachgesetzten Obrigkeiten in Unserm Herzogthum Ober- und Nieder-Schlesien hiermit gnädigst und gemessen / auch ernst- und endlich / daß sie über diesem zu schleuniger und gleichförmiger Beförderung der heilsamen Justiz Landes-väterlich auff- und eingerichten Appellations-Proceß und guter Ordnung in allem fleiß / fest und unverbrüchlich halten; denen iederzeit eifrigst und gehorsamst nachleben / die interessirte Partheyen darauff weisen / und nichts anders/es geschehe auch unter welchem Vorwand es immer wolle / darwider thun oder einführen lassen / so lieb einem ieden ist / Unsere Ungnade und Straffe zu vermeiden. Das meynen Wir ernstlich / und wird hieran vollbracht Unser gnädigster Will und Meynung.

Ad quam indignationem Cæsareo-Regiam evitandam aureis sunt inscribenda literis verba Taciti: (b) *Tibi summum regendarum rerum Judicium Dii dederunt. Nobis, verò subditis sola obsequii gloria est reliqua.*

(b) *Annal. lib. 6. §. 2. ibi. non est nostrum autumare.*

Privilegium oder Kirchen-Recht / welches nur an etlichen Orten / nebenst dem Sachsen-Recht / im Herzogthum Schlesien eingeföhret worden / wie es nemlich zwischen denen Cheleuten / wann sie sich vererbt haben oder nicht / gehalten werden solle.

Wir Caspar von Gottes Gnaden / Bischoff zu Breslau zc. Obrster Hauptmann in Ober- und Nieder-Schlesien / bekennen und thun kund hiemit für ieder männlichen / als bißanhero in unserm und unser Kirchen S. Joannis zu Breslau Landen allerley Unordnung / Ungehey / und Verderb in Successionibus und Erbfällen / wegen weyland unsers lieben Vorfahrens Bischoff Wenzels zc. hochmilder Gedächtniß / Privilegien vermercket worden / dadurch unser nechster lieber Vorfahre Balchazar zc. hochmilder Gedächtniß / auff Ansuchen und Bitt der Prälaten / Herren und Ritterschafft des Meißischen Landes und Ottmuchauschen Kräpßes bewegt worden / in viel Artickeln eine richtige Succession und Ordnung aufzurichten. Weil aber gleichwohl bißhero bey den Städten gemeldtes Privilegium Wenceslai (so man das alte Kirchen-Recht nennet) im Brauch gehalten worden / haben uns die ehrbaren / weisen und ehrsamten / unsere liebe getreuen N. N. Bürgermeister und Rathmanne unserer Städte Meiß / Patschkau / Ottmchau / Ziegenhals und Weydenau / im Namen ihr und der gantzen Gemeinden / die dann sonderlich ihren Willen darzugeben / unterthänig angesucht und gebeten / ihrem verderblichen Untergang mit Gnaden zu Hülff zu kommen / und sie mit einer bessern und gemeinern Nutz zuträglichen Ordnung und Recht zu bedencken.

Weil wir dann selbst befunden / daß solch gebrauchtes Kirchen-Recht in vielen Artickeln wider die beschriebenen Råyser- und Sachsen-Recht gewesen / und fast unordentlichen gebraucht worden / haben wir gedachter unser Unterthanen demüthig und unterthänig Bitten / welcher seiner Unterthanen Gedehey und Auffnehmen zu befördern / derselben Untergang und Verderb abzuwenden geneigt / bewogen. Und fñntemal mit unserm Zulassen / ermeldte unsere Unterthanen / die von Städten erliche Artickel mit vorgehabter Berathschlagung der Rechts-Verständigen uns schriftlichen übergeben / haben wir so wohl die achtbarn / würdigen / hochgelehrten N. N. Herren des Capituls unsers hohen Stiffts S. Joannis zu Breslau / auff bemeldter unserer Städte unterthänige Bitt / dieselben in Rathschlag genommen / und in Erwegung des unterthänigen Gehorsams und Treu / die uns die gedachten Städte bey Zeit unser Regierung erzeiget / ihnen / ihren Bürgern / Einwohnern / Verwandten und unterthänigen Bau-

erschaffen auff ihren Dörffern / zu derselbigen Nutz / Aufnehmen und Geden / nun und in künftigen Zeiten mit nachfolgendem Rechte / als der vollmächtige / regierende / auch der Cron Böheimb Bundes-Fürst mit Rath / Vorwissen und Verwilligung obgedachter Herren des Capituls / versehen und begnadet / thun solches in der beständigsten Form und Gestalt / wie wir diß am kräftigsten befuget seyn mögen / in Krafft dieses Briefes / inmassen hernach folget.

Erstlich soll das Privilegium unsers Verfahren Bischofs Wenzel ic. in allen seinen Articeln und Puncten hiermit / so viel obgenannte unsere Städte / derselben Bürger / Einwohner / auch unterthänige Banerschafft betrifft / gänzlich auffgehoben und abgethan seyn / wie denn unsere icht gemeldte Unterthanen demselben auch also gutwillig renunciiret / und vor sich / ihre Erben und Nachkommen (welche nicht allzeit jus quæritum haben / oder demselben juri quæritu gutwillig renunciiren würden) geäußert / und verziehen haben.

Doch sollen durch die Vererbung / so allbereit oder vor Publication dieser neuen Ordnung geschehen / ihnen die Kinder / dennach die Eltern beyde im Leben seyn / und sie den Fall noch nicht erlebt haben kein jus quæritum zu ziehen / oder sich desselben anzumassen / befuget seyn.

Der 1. Artikel /

Wann einem Manne sein Weib stirbt.

Wann Mann und Weib in stehender Ehe Kinder zeugen viel oder wenig / und das Weib mit Tod abgehiet / soll der Mann / so lang er seinen Witwen-Stand nicht verrücket / alle Güter / sie seyn beweglich oder unbeweglich / behalten und gebrauchen / es wäre denn / daß er mündliche Kinder hätte / die sich in Nahrung schicken und einlassen wolten / so soll er einem jeden die Helffte seines Mutter-Theils / wie unten weiter vermeldet / so viel auff sein Antheil kommt / und er es begehren würde / folgen lassen und entrichten. Die Unmündigen aber aus den andern Gütern erziehen / es wäre denn / daß der Vater sich in seinem Witwen-Stand übel anstesse / und das seine ihm und den Kindern zu Nachtheil verschwenden und verzehren wolte / soll ein ehrbar Rath / auff Anhalten der Kinder und nechsten Freundschaft / gebührlisch einsehen und Verordnung thun / damit die Kinder ihres Mutter-Theils nicht enterbet werden. Stirbe dann der Vater / che er wieder zur andern Ehe greiffe / sollen die Kinder in aller Verlassenschaft zugleich erben / und welchem Kinde der Vater auff das Mut-

Mutter-Recht was entrichtet / demselben soll es in der Theilung abgeführt werden.

Der 2. Artikel

Wann der Mann sich wieder verhehlicht.

Da ein Witwer zur andern Ehe greift / soll er alsbald seinen Kindern / in der ersten Ehe erzeuget / den dritten Theil aller seiner Güter zu Mutter-Recht zu geben schuldig seyn / den Mündigen das ihre in Jahr und Tag / der Unmündigen Antheil soll er bey sich zu ihren mündigen Jahren behalten / und auff seine bewegliche oder unbewegliche Güter gnugsam versichern lassen / und die Kinder bis zu ihren mündigen Jahren / und Erlegung ihres Mutter-Rechts in den Gütern erziehen / oder sie sonst mit nothdürftigem Unterhalt versehen / und nach seinem Absterben sollen alle gelassene Kinder / sie seynd in der ersten / andern / dritten / oder mehr Ehe erzeugt / in gleich Vater-Recht erben.

Gleicher Gestalt soll es mit Abstattung des Mutter-Rechtes / mit denen in der andern / dritten oder vierdten Ehe erzeugten Kindern / als in der ersten Ehe erzeugt / gehalten werden.

Weil auch vermöge geistlicher und weltlicher Rechte / ein ieder seines Gutes ein vollmächtiger Herr ist / soll er sein Gut / iedoch unschädlich der Legitima, nach Austrag der Güter / so wohl Anzahl der Kinder seines Gefallens zu verkauffen / zu verwenden / oder zu gütigen Werken / und sonst hinweg zu geben Macht haben.

Der 3. Artikel

Wann ein Weib im Wittib-Stand verbleibet / oder sich wiederum verhehlicht.

Stürbe der Mann / so soll das Weib (es wäre denn / daß solches vom Manne ausdrücklich caviret worden) alle die Güter ordentlich inventiren lassen / und gleicher Gestalt / wie der Mann / so lange sie sich wiederum nicht verhehlicht / inne halten / genießen und gebrauchen / und davon nicht mehr als den dritten Theil / neben ihren Kleidern / fräulichem Schmuck und einem gebetten Bette / unschädlich der Kinder legitima, zu verackiren oder zu vergeben Macht haben. In Mangel des Testaments oder Gaben / sollen nach ihrem Absterben alle ihre Kinder zugleich erben / und soll die verlassene Wittib sonst keiner Gerade sich anmassen.

Würde sie aber ihren Wittwen-Stand verrücken / sollen alsbald die Güter (ausgezogen ihre Kleider / fräulichen Schmuck / und einem ge-

betten Bette) es sey woran es wolle / beweglich oder unbeweglich / nichts ausgenommen / geheilet / und den Kindern zwey / der Mutter aber das dritte Theil zukommen und bleiben.

Von welchem dritten Theil die Mutter die Unmündigen nicht zu erziehen schuldig seyn soll / sondern da es ihre Gelegenheit / soll der Unmündigen Vater-Theil auff gnugsame Versicherung den freyen Genieß davon zu haben bey ihr / so lange die Kinder durch sie erhalten / gelassen werden.

Der 4 Artikel

Von Verheyrathung eines Wittbers und Wittiben /
so zuvor Kinder haben.

Nimmt ein Wittber eine Wittib / die zuvor Kinder hat / zur Ehe / soll er / wofern sonst zwischen ihnen keine Gabe noch Vererbung geschehen / nach ihrem Absterben eines Kindes Theil / über das er ihr beweislichen zugebracht / haben und bekommen.

Desgleichen es auch mit einer Wittib also soll gehalten werden / es wäre denn / daß der Mann sie mit einer Morgen-Gabe oder Donation versehe / so soll sie eines Kindes Theil / wie oben vermeldt / nicht bekommen.

Eben dermassen soll es auch / wenn ein junger Gesell eine Wittib nimmt / und sich mit ihr nicht vererbet / und keine Gabe hätte / so wohl wenn eine Jungfrau einen Wittwer nehme / und mit ihm Leibes-Erben zeugete oder mit keiner Morgen-Gabe oder Donation versehen wäre / gehalten werden.

Der 5 Artikel

Von Aufsgaben.

Nachdem bißhero vielmahls sich zugetragen / daß die Eltern / wenn sie ihren Wittwen-Stand verrückt / ihre vorige Kinder durch Gaben ihres gebührenden Theils ausgeschlossen / sollen hinfürter solche Gaben nicht höher zugelassen werden / dann so ferne den Kindern die Legitima gelassen würde / sonst sollen solche Gaben tanquam inofficiosa ganz und gar unfähig seyn.

Der 6 Artikel

Von Eheleuten / die nicht Leibes-Erben haben.

Haben Mann und Weib in stehender Ehe nicht Leibes-Erben / oder die Erben / so sie erzeugt / bey ihrem Leben wieder abgestorben wären / und

und eines das ander an kräftigen Stellen mit Gaben nicht versehen hätte / stirbet alsdann eines unter ihnen / es sey der Mann oder das Weib / soll das ander / so im Leben verbleibet / so lange sichs nicht wieder verehliget / alle Güter besitzen und behalten / und damit (aber der Eltern Legitima- unschädlich) thun und lassen nach seinem Gefallen.

Und da dasselbe solche Güter nicht verwendet / und ohne Gaben oder Testament verstürbe / soll das verlassene Gut halb an des Weibes nächste Erben nehmen stammen / und fallen.

Doch dieser und keiner andern Gestalt / wo die Erben an denen Orten geessen / da der Kirchen Unterthanen / Erbe zu nehmen / zugelassen werden / sonst soll solcher halber bey den andern nächsten Freunden / es sey des Mannes oder des Weibes / im Lande verbleiben / und ihnen vergeben werden.

Wo auch solche Personen / es wäre der Mann oder das Weib / so von dem Verstorbenen nicht mit Donation bedacht / ihren Witwenstand verrücken wolten / sollen alle ihre Güter inventiret / und des Verstorbenen nächsten Freunden der dritte Theil auff oben angezeigte Meynung gegeben werden; Es könnte sich denn der Mann oder das Weib mit des Verstorbenen nächsten Erben nehmen auff andere wege vergleichen.

Der 7 Artikel

Wie die Eltern den Kindern succediren.

Stirbet ein Kind / so sich nicht in Ehestand begeben / soll seine Verlassenschaft auff seinen Vater und Mutter / so im Leben; im Man- gel derselben / an die Groß-Eltern; und da die nicht vorhanden / erst an seine Geschwister von aller Geburt zugleich kommen und fallen / und so fort an / auff die nächsten / sie seynd inner- oder ausserhalb des Landes / ie- doch keiner anderer Meynung / denn wie in vorgehenden Articeln be- griffen.

Der 8 Artikel

Von Erbschaft Kindes-Kinder in der Groß-Eltern Verlassenschaft.

Stirbet ein Kind vor seinen Eltern; sollen seine gelassene Erben in ihre Fußtapffen treten / und in der Groß-Eltern Verlassenschaft suc- cediren und erben.

Der 9 Artikel

Wie Geschwister und Geschwister-Kinder erben sollen.

Stirbt jemand ohne Leibes- Erben / und verläßt alleine Geschwister und Geschwister- Kinder / sollen sie in der Verlassenschaft zugleich (doch allein der Geschwister Kinder in Stirpes, und nicht in Capita) erben / und soll also weiter die Succession, ausserhalb dieser Ordnung / nach Ausfäzung der Sachsen-Recht gehalten werden.

Der 10 Artikel

Von Testamenten / Codicillen / Gaben oder andern letzten Willen.

Es soll auch einer jeden Person / dero es sonst die Recht nicht abschneiden / mit ihren Gütern / sie sind beweglich oder unbeweglich / unter der Stadt Recht gelegen / zu thun und zu lassen frey seyn / und da jemandes testament, Codicill / Gaben / oder seinen letzten Willen / bey gesundem Leibe / oder auff dem Tod-Bette / zu ordnen und auffzurichten willens / soll der oder dieselbe vor einem erbarn Rath / aus welchem / wenn ein solcher Actus vorfällt / allewege zum wenigsten drey Raths- Personen neben dem Stadt-Schreiber / oder in seinem Abwesen / demjenigen / so seine Stelle verwaltet / zur Stelle seyn sollen / in Schrifften oder mündlich vorbringen.

Im Fall sich aber zutrüge / daß drey Raths-Personen nicht vorhanden / sollen an statt der Abwesenden / von Schöppen dieselben erfüllt werden.

Da aber ihr keiner wegen Leibes-Schwachheit / oder ander eheshafften Verhinderung / für den Rath nicht kommen könnte / soll auff beschefhenes Ersuchen der Burgermeister / oder in seinem Abwesen der / so seine Stelle hält / neben noch einer Raths-Person / oder aber andere zwei Raths-Personen / und zween Schöppen / zu demjenigen der es begehret neben dem Stadt-Schreiber / oder deme / so seine Stelle hält / gehen / desselben Testament / Codicill / Gabe oder letzten Willen offen oder verschlossen / schriftlichen oder mündlichen anhören und annehmen / und was also vor ihnen vorkommt / das soll allenthalben kräftig gehalten werden.

Desgleichen soll es mit derer von Städten Unterthanen und Bauer-schafften gehalten werden / und im Fall jemandes wegen Leibeschwachheit oder andern Eheshafft für dem Rath zu erscheinen unvermögend / soll der Scholtz / oder im Abwesen seiner / der vornehmste Rathmann / oder Elteste neben andern dreyen Rathmännern / oder Eltesten des Dorffes / zu der Person / so zu testiren oder Ordnung zu machen vermeynet / gehen / ihr

Testa-

Testament oder Ordnung anhören / verzeichnen lassen / und nachmals ohne einigen Verzug der Erbherrschafft vorbringen / welches alsdann kräftig seyn / und fest gehalten soll werden.

Wäre es aber in der Zeit der Pestilenz / oder andern anfälligen Seuchen und Kranckheiten Zeit / da jederman gemeinlich zu fliehen pfleget / die Burgermeister / Rath-Herren / Stadtschreiber / Scholtz / Schöppen und Ertisten übel / auch nicht allemahl zu bekommen seyn / oder vielleicht sich in Gefahr nicht begeben wolten / was also in diesem Fall auff dem Tod-Bette einer vor dreyen seiner Nachbarn / was sein letzter Wille war / und seyn solte / und dieselben drey Personen solches hernach für einem Rath / Scholtzen / Schöppen oder Ertisten endlichen / inmassen oben vermeldet / aussagen würden / soll solcher letzter Wille kräftig seyn und gehalten werden.

Beschließlichen / demnach anhero vielfältig erfahren / daß muthwillige Leute sich von der Obrigkeit gar nicht billigen und weisen lassen wolten / sondern hierüber ihr viel einander rechtlichem Zant und Klagen Ursach gegeben / und in unverwindliche Schäden geführt / soll künfftig / da einer seiner jugendstigten Sachen verlustig / dem gewinnenden Theil als le und jede nothwendige beweisliche expens zu erlegen und zu erstatten verpflichtet seyn / jedoch daß die Moderation von dem Richter / oder der Obrigkeit geschehe.

Weil denn obgedachte Bürgermeister und Rathmannne ehe genannter Städte / Meisse / Patschkan / Ottmucha / Ziegenhals und Wendenau / mit Verwilligung der ganzen Gemeinden / solche Succession und Ordnung / wie die obbegriffen / geliebet / angenommen und zu halten versprochen ; So ordnen / setzen und wollen wir / daß nun hinführo dermassen Succession und Ordnung / wie von Artikel zu Artikel oben begriffen / stet / feste und unverbrächtlichen solle gehalten / derselben nach erkant / und niemanden darwider zu handeln gestattet werden.

Des zu Urkund haben wir Caspar Bischoff obgenannt / als Sachenvalter / und die Herren des Capitels / als Verwilliger / unsere und ihre grosse Insigel an diesen Brief wissentlich hängen lassen. Geschehen und geben zu Breslau den 12 Tag Septembris nach Christi Geburt tausend fünff hundert und im sieben und sechzigsten Jahr.

Darbey seynd gewesen die achtbare / würdigen und wohlgebohrne unsere in Gott Brüder / und besondere liebe Herren :
Almericus Picolomineus Fidelis, der Richten Doctor, Probst.

Adam

Adam Landeck / Scholasticus.

Sebastian Schleupner / der heiligen Schrift Doctor.

Marcus Herr von Kittlig.

Nicolaus Habicht/

Joannes Liubitz/

Adam Weißkopff/

Andreas Bogursky / der Rechten Doctor.

Martinus Lechnit / der freyen Künste Magister, und

Theodorus Lindanus, der heiligen Schrift Doctor/Prälaten und Thum-
Herren oberführtes unsers Stifftes / nach der Glocken laut in der Capitel-
Stuben bey einander versammet / auf welche Zeit das General-Capitel /
welches man jährlich nach St. Joannis Enthauptung zu halten pfle-
get / continuiret worden.

Ordnung im Land- Rechte des Münsterbergischen Fürstenthums und Franckensteinischen Weichbildes.

Demnach der Allerdurchlauchtigste/ Großmächtigste/Unüberwindlichste Fürst und Herr / Herr Maximilianus der andere / Röm. Käyser/ auch zu Hungarn und Böhmeinb König / unser allergnädigster Herr / die Stände von Prälaten / Ritterschafft und Städten des Münsterbergischen Fürstenthums und Franckensteinischen Weichbildes / mit einem besondern Privilegio begabet / und darinnen / neben andern diesen beyden Ehren mitgetheilten Begnadungen / sie mit einem Land-Recht / welches jährlich viermal / als Montags nach der heil. 3 König-Tage das erste/ Montags nach Georgii das ander / Montags nach Bartholomæi das dritte/ und Montags nach Martini das vierdte gehalten werden soll/ versehen/ und aber die Stände bey sich befinden / daß zu Vermeidung allerley Unrath / eine Ordnung / wie bey demselben Land-Rechte mit Kiesung und Session der Rechtsitzer / und sonst den Proceß anreicht / zu verfahren sey / auffgerichtet werde / nach welcher man sich in künfftigen Zeiten zu richten/ allerley Weitläufftigkeit vermieden/ und/ so viel möglich / mit dem schleunigsten und ehesten männiglich die Billigkeit mitgetheilet werde ; Als haben sich gedachte Stände von Prälaten/Ritterschafft und Städten folgender Ordnung verglichen.

Wie die Land-Recht-Sitzer gewehlet werden sollen.

Diweil das gemeine Land-Privilegium des Münsterbergischen Fürstenthums und Franckensteinischen Weichbildes an sich selbst Maas
und

und Ziel giebt / mit was und wie viel Personen das Land-Recht gehalten werden soll / und will / daß es neben dem Kaysrl. Hauptmann / und den Herren Prälaten / oder eines ieden Abgesandten / mit 4 Personen von der Ritterschafft / mit 4 von Städten / und mit dem Land-Schreiber / und also in allen mit 12 Personen besetzt werde; neben diesem aber vonnöthen / daß man wisse / wer dieselben Land-Recht-Sitzer wehlen und kiesen / und was Form es geschehen soll. So haben sich die Stände verglichen / daß es damit folgender Gestalt gehalten werde: Nämlich / daß auf iewo / also bald in dieser Zusammenkunft / die Münsterbergische Ritterschafft aus ihrem Mittel 2 Personen / dergleichen die Franckensteinischen auch 2 Personen ihres Mittels / und denn die Städte Münsterberg und Franckenstein / auch eine ledere 2 Rechts-Personen / zu Rechtsfikern kiesen / wehlen und nahmfündig machen / welche künfftig neben dem Herrn Hauptmann / beyder Herren Prälaten / Abgesandten und dem Landschreiber / als verordnete Land-Rechtsfiker / in Land-Rechten / ohne alle Entschuldigung sitzen sollen: begeben sich aber / daß nach dieser ersten Bestallung und Setzung des Land-Rechtens / der iewo gekiessten Ritterschafft Recht-Sitzer einer oder mehr / der Gerichts-Stelle durch Verfließung der im Land-Privilegio angefügter dreier Jahre / oder aus andern erheblichen Ursachen / wie sich die zutragen möchten / erlediget würde / oder mit Tod abginge / so sollen die übrigen Recht-Sitzer / neben dem Herrn Hauptmann / an die erledigten Stellen andere Recht-Sitzer wehlen und kiesen / dieselben sollen gleicher Weise unweigerlich im Land-Rechten zu sitzen schuldig seyn.

Wie die Recht-Sitzer im Rechten sitzen sollen.

Wenn nun dermassen die Personen zum Land-Rechten gewehlet seyn / und das Land-Privilegium, wie die Recht-Sitzer nacheinander sitzen sollen / nicht gnugsame Anleitung giebt / so erfordert die Nothdurfft / daß zu Vermeidung künfftiger Unordnung und Widerwillens / der fürnehmlich darum zu befahren / daß man Handlung die Münsterbergischen Einwohner / oder liegende Gründe anreichende / oder hinwiederum in Franckensteinischen anrührende / welches sich wohl auch in einem Rechts-Tage zutragen könnte / vorsien / iewo die Münsterbergischen / bald die Franckensteinischen Recht-Sitzer vorsitzen und die Ober-Stelle halten / und haben wolten / welches nicht allein allen Verzug und Weiläufftigkeit verurrsachen / sondern auch bey frembden Leuten ein seltsam Ansehen gebäpren möchte / gewisse Maasß und Ziel / was ein ieder Recht-Sitzer vor eine Stelle halten soll / gegeben / ausgesetzt und geordnet werde / haben sich ge-

dachte Münsterberg- und Frantzsteinische Stände mit einander dahin verglichen und vereinigt / daß nun und in künftigen Zeiten / im Land-Rechten der Herr Hauptmann / welcher billich / als der Röm. Käyserl. Majestät unsers allergnädigsten Herrn Stelle hält / oben ansitzet / die erste; Der Herr Prälat und Abt zu Henrichau oder sein vollmächtiger Abgesandter / die andere; und der Herr Prälat und Abt zu Camenz oder sein vollmächtiger Gesandter (doch daß ihre Abgesandten Adels-Personen seyn) die dritte Stelle haben sollen; alsdenn soll ein Recht-Sitzer aus dem Münsterbergischen / und denn einer aus dem Frantzsteinischen / und also fortan Wechsel-weise immer ein Münsterbergischer und Frantzsteinischer biß an den Landschreiber / der die letzte Stelle hält / es fallen Händel Münsterbergische oder Frantzsteinische Einwohner oder Güter anreichende vor / unverändert haben und halten / doch mit diesem ausdrücklichen Bescheid / daß da sichs begeben / daß der Hauptmann des Münsterbergischen Fürstenthums und Frantzsteinischen Weichbildes zu einem Landsassen oder Einwohner / dieser Ort oder derselbigen Grund und Boden anrührende / oder sie hinwiederum zu dem Hauptmann / oder sein Haab und Gut klagen und sprechen wolten / so soll / wofern die Handlung oder Rechtfertigung Personen oder Güter / im Münsterbergischen geseßen oder gelegen / angehet / der Herr Abt von Henrichau / seyn sie aber im Frantzsteinischen / der Herr Abt von Camenz oder ihre Abgesandten / des Hauptmanns Stelle halten / sonst und ohne diß soll die Session der Recht-Sitzer unverändert / und allenthalben iezo erzehlter Gestalt verbleiben / und diß geschicht darum / daß das Land-Privilegium diesen Unterscheid zwischen wohlgedachten beyden Herrn Herren Abten in diesem Fall haben soll.

Die Recht-Sitzer sollen alle Quartal unerfordert zum Land-Rechten kommen / und keiner ohne rechte Noth aussen bleiben.

Diesem folgende / achten die Stände des Münsterbergischen Fürstenthums und Frantzsteinischen Weichbildes vor nothwend / iz daß zu den 4 obgenannten Quaternern und derselben Rechts-Tagen / und einem itzden insonderheit / ein ieder Recht-Sitzer / ohne einige Erinnerung / Weismahnung oder Erforderung / sich zu rechter früher Tages-Zeit einfinde und gestelle / bey einer Poen / die in des Herrn Hauptmanns oder der Recht-Sitzer Gutgeduncken und Erkänntniß stehen soll / und damit die verordneten Recht-Sitzer ihnen ihre selbst eigene Sachen nicht mehr / als das Land-Recht angelegen seyn lassen / und etwa geringer oder schlechter Ur-

sach

sach halben / auff die angesetzten Quartalen und derselben Rechts-Tage aussen bleibe / welches zu allerley Unrath Ursach geben möchte: als haben die Stände vor gut angesehen/ daß/ wofern unter den verordneten Recht-Sigern einer oder mehr / ohne scheinbarliche Leibes-Schwachheit / ohne Amts-Verlaub / oder sonsten anderer gnugsamer beweislicher Ehehafften nach aussen bleiben würde / der oder dieselben / so oft es geschieht / ohne alles Nachlassen den andern anwesenden Recht-Sigern 10 Gulden Ungarisch an Gelde zur Straffe und Poen zu erlegen schuldig seyn solle.

Wie viel Land-Recht-Siger zum wenigsten beyrn Land-Rechten seyn sollen.

Demnach sich auch wegen Leibes-Schwachheit / und aus allerhand vorkommenden Ursachen begeben kan / daß mehr als ein Recht-Siger auf die bestimmten Quartale und Rechts-Tage nicht kommen könnte / und demnach wegen derselben aussenbleibenden Recht-Siger das Land-Recht nicht eingestellt werden darff / noch die Partheyen aufgezoget / so haben sich die Stände dermassen vereinigt / daß/ wenn neben dem Herrn Hauptmann sieben Personen aus den Recht-Sigern verhanden / das Land-Recht gehalten / und was durch sie gesprochen und gerichtlichen verabschiedet wird / nicht minder seine vollkommene Krafft und Macht haben soll / als wenn alle Recht-Siger vollkömmlich zur Stelle wären / und vor solchem Land-Rechten / welches alle Quartal auff die oben genannten Tage wird gehalten werden / sollen die Partheyen / so einmahl davor in Sachen vorkommen / ohne einigen fernern Vorbescheid erscheinen / und zur Stelle sich finden lassen / biß zu endlicher Erörterung ihrer Sachen.

Wie es mit Aufnehmung der Land-Recht-Siger und Land-Schreibers Eyd gehalten werden soll / und derselben

Notul.

Die weil aber auch das Land-Privilegium alle Recht / Gerichts-Bräuche und Gewonheiten dieser und anderer Lande / erfordern und haben wollen / daß die Recht-Siger und Land-Schreiber veraydet werden sollen und müssen / so haben sich die Stände folgender Notul des Eydes / die denen Eyden / welche andere Röm. Käyserl. Majest. in diesem Lande gelegenen Fürstenthümer und Erensen bey ihren Landes-Rechten zu gebrauchen pflegen / gemäß ist / de nen ein ieder Land-Recht-Siger / und dann auch der Landschreiber geleisten und vollziehen sollen / verglichen.

Der Land-Siger Eyd.

Ich N. N. gelobe und schwere Gott dem Allmächtigen / und dem

ddd ddd d 2

Aller-

Allerdurchlauchtigsten (hie ponatur Titulus Imperatoris) meinem allergnädigsten Könige und Landes-Fürsten / und diesem löbl. Land-Rechten / daß ich in diesem Recht und Gerichte die Wahrheit lieben / einem Armen so wohl als dem Reichen / den Freyabden als den Einheimischen / den Geistlichen als den Weltslichen / und jedermänniglich / nach meinem höchsten Verstande und Vermögen / alle Gebühr und Billigkeit verheissen / das Recht und die Gerechtigkeit sprechen / die Wahrheit fördern / und die Ungerechtigkeit dämpfen / und mich davon weder Freundschaft / Feindschaft / Gaben / Geschenk / Ansehen der Person / noch andere dergleichen Sachen / verführen lassen / was allhier gehandelt / geredt / und vertraulichen geschlossen wird / und des Land-Rechts Heimlichkeiten nicht offenbahren / mich auch zu dem Land-Recht / wenn es gehalten wird / ohne Erforderung zu gebühlicher und rechter Zeit verfügen / und aus keiner andern Ursache / ausser Gottes Gewalt und Herren-Geschäfte / nicht aussen bleiben will. Als mir Gott helffe / durch Jesum Christum unsern Erlöser und Herrn.

Diesen Eyd soll der Hauptmann an statt der Röm. Käyserl. Maj. unsers allergnädigsten Herrn / als regierenden Königs zu Böhme und Obristen Herzogs in Schlesien / von den verordneten Recht-Sigern annehmen / und soll der deputirte Land-Schreiber denselben lesen.

Des Land-Schreibers Eyd.

Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen / und dem Allerdurchlauchtigsten N. N. Röm. Käyser / meinem allergnädigsten Herrn und Landes-Fürsten / und diesem löbl. Land-Rechten / daß ich mich in diesem mir vertrauten Dienst des Landschreiber-Amtes treulich und fleißig verhalten / Er. Maj. und des Landes Nutzen und Bestes bedencken / sie vor Schaden und Nachtheil meines höchstens Vermögens hüten und warnen / die Canzley und mir vertraute Sachen treulich und fleißig versehen / die Leute über die Gebühr und Auszahlung mit der Taxa nicht beschweren / noch mit Gaben / Geschenke / Freundschaft und Feindschaft bewegen lassen / sondern allerdings der ausgerichten Gerichts-Ordnung gemäß verhalten / auch diß / so mir in Råthen und andern Gerichts- und Land-Sachen in geheim vertrauet wird / weder den Parthenen noch sonst jemandes offenbahren / sondern biß in die Grube bey mir verschwiegen halten / und sonst alles / was einem treuen Landschreiber gebühret / thun und verrichten will. Als mir Gott helffe durch Jesum Christum unsern Erlöser.

Diesen Eyd soll der Herr Hauptmann / neben den Land-Recht-Sigern / vom Landschreiber annehmen / und dem Landschreiber von den Land-Recht-Sigern einem gelesen werden.

Folget nun der Process.

Von der Citation oder Ladung ihrer Taxa.

Die Ladung und Citation soll/ nach Inhalt des Privilegii, bey dem Herrn Hauptmann bezeit/ damit sie dem Beklagten vier Wochen vor dem Quartale zugefertigt werden möge/ gesucht werden/ jedoch dergestalt/ daß derjenige/ der Klägers Stelle hält/ und die Ladung begehret/ seine Klage schriftlichen unter seinem Siegel dem Herrn Hauptmann übergebe und zustelle/ damit der Landschreiber dieselbe in die Citation verleihe/ und folgendes Beklagtem in und mit der Ladung/ laut des Privilegii, überschicket werden könne. Mit Übersendung gedachter Ladung aber soll es also gehalten werden/ daß dieselbe dem Beklagten/ wosern er im Münsterbergischen Fürstenthum oder Francksteinischen Weichbilde mit Leibe angeessen/ in seine Behausung/ da er aber anderswo mit Leibe gesessen/ und liegende Gründe im Lande hätte/ die in Anspruch genommen würden/ auff das Gut/ auff welches gesprochen wird/ durch den Landes-Cämmerer und Pfänder geschickt/ und da etwan ein Scholtheiß oder Gerichts-Verwalter alldar ist/ demselben oder in Mangel seiner/ den ältesten Einwohnern und Leuten daselbst überantwortet werde/ die sie unweigerlich anzunehmen und dem abwesenden Grund-Heren zuzubringen schuldig seyn sollen. Von welcher Citation dem Landschreiber der/ so die Citation ausbringt/ 24 Schl. W. Gr. und dem Landes-Cämmerer 9 Schl. W. Gr. geben soll/ die Ausländischen sollens doppelt erlegen.

Wie sich der Beklagte auff die ihm zugeschickte Ladung verhalten/ und wie ferner Kläger und Beklagter procediren sollen?

Der Beklagte soll/ Vermöge des Landes-Privilegii, nachdem er oben bemeldeter Weise/ vier Wochen vor dem Land-Recht/ zu Rechte geladen worden/ auff den ersten Rechts-Tag gehorsamlich erscheinen/ und ohne Ausflucht antworten/ mit welcher seiner Antwort/ weil die Klage ihm vorher mit der Citation überschicket worden/ er dermassen gefast seyn soll/ daß er sie nicht allein mündlich vorbringen/ sondern auch dieselbe schriftlich bey sich habe/ auff daß/ da Klägere sich darauff zu bedencken/ und aus erheblichen Ursachen/ welche die Rechte-Sikere vor gnugsam achten würden/ ihm Frist zu bitten/ und zu verstaten vonnöthen seyn wolte/ die Herren Land-Recht-Sikere auch/ sich an Gerichts-Stühlen zu bekernen/ und deroentwegen/ die Sache schriftlich zu handeln und vorzu-

nehmen / vor nothwendig achten / ohne fernern Verzug er dieselbe seine Exception und Antwort alsbald bey währendem Land-Rechten den Herren Land-Recht-Sigern übergeben / damit / wofern es der Nothdurft seyn wolte / der Kläger mit der Replica und Beklagter mit der Duplica, jedoch ohne Neuerung zu gleicher unterschiedlicher vier Wochen-Frist schriftlich verfahren / die Sätze beyhm Herrn Hauptmann einlegen / und also die Parth in nechst nacheinander folgenden acht Wochen / von dem ersten Rechts-Tage anzurechnen / ohne fernere Ausflucht zum Urthel schliessen / und die Acten auff das nechstkommende Quartal gerichtlichen versprochen werden. Gleicher weise soll es auch mit der Exception und Einredung / die ein Parthey wider des andern Beweis einzubringen vermeinet / und nach den folgenden Gesetzen gesprochen / damit zum schleunigsten zu Orte lauffen / gehalten werden / und diß soll auff wichtige und solche Sachen / in denen die Herren Land-Recht-Siger sich zu belernen bedacht / verstanden werden. In denen Sachen aber / in welchen gedachte Land-Recht-Siger sich belernen zu lassen vor nothwendig nicht achten / oder auch sonst bey sich befinden / daß dem Kläger / als der allewege zur Sachen geschickter und gefaster seyn soll / als Beklagter / auff des Beklagten Exception und Antwort sich zu Fristen nicht vornöthen wäre / da soll auff die in der Ladung überschickte Klage mit mündlicher Antwort / Rede und Gegen-Rede von beyden Theilen verfahren / und bey dem ersten Rechts-Tage zu Urthel geschlossen werden.

Von einem Bey-Urthel / da sich die Herren Land-Recht-Siger nicht bey andern Gerichts-Stühlen belernen würden / soll laut des Privilegii ausgegeben werden 12 Wgl. und von einem End-Urthel 1 Thl.

Da aber die Acten um Belernung verschickt würden / so soll ohne Unterscheid der Bey- und End-Urthel fünf Thaler wegen Urthel-Geldes und Boten-Lohns entrichtet und gegeben werden.

Von der Caution und Gewehr.

Würde sichs auch begeben / daß die Partheyen / so bey diesem Land-Rechten zu thun haben werden / Caution oder Vorstand muthen / und begehren würden / so soll solches vor bestellter Gewehr geschehen ; die Gewehr aber der Klagen soll der Kläger Beklagtem / wofern ers muthen würde / mit dem Hand-Streich vollziehen / und dem Herrn Hauptmann angeloben.

Wo das Land-Recht gehalten werden soll ?

Auff daß aber auch eine gewisse Stelle sey / zu welcher sich die Recht-Siger

Siger und die streitigen Partheyen auff die Quartale und geordneten Rechts-Tage zu finden und Rechtens zu gewarten wissen / so haben die Stände die runde Stube auff dem Schloß Franckstein / weil sie in dem ganzen Hause kein gelegener Zimmer / mit Ein- und Ausgang / Ab- und Zutritt / und aller andern Gelegenheit dazu wissen / vor bequeme geachtet / da werden sich die Recht-Siger / und die Partheyen / an den gewöhnlichen obbemeldten Quaternern und Rechts-Tagen / zu früher Tages-Zeit einzufinden / und Recht zu geben und zu gewarten wissen.

Wie Ding geheget werden soll?

Wann nun das Land-Recht-besetzt / die Parth auch zur Stelle / und vorgetreten seyn / so soll an statt des Ding-Regens / diese folgende Notul von dem Landschreiber öffentlich verlesen werden / welches alle Rechts-Tage geschehen soll.

Die Notul des Ding-Regens.

Dieses löbl. Land-Recht sey geheget in Krafft und Macht des allmächtigen Gottes / und des Allerdurchlauchtigsten / Großmächtigsten u. N. N. Obristen Herzogs in Schlesien / und unsers Landes-Fürstens / daß ein ieder / er sey hohes oder niedriges Standes / reich oder arm / seine Sachen allhier vorbringen und ausüben möge / jedoch daß wider die Gerichte und desselben Ordnung mit Worten oder Wercken nichts vorgenommen werde bey ernster Straffe des Herrn Hauptmanns.

Nach Verlesung dieser Notul soll der Land-Schreiber anzeigen.

Demnach auff ieko das Recht ordentlich besetzt und geheget / so sollen die Partheyen / die was allda zu thun / vortreten / da sollen sie zur Nothdurfft gehört und den Rechten und Billigkeit gemäß rechtlichen beschieden werden.

Wo die Land-Lade / Land-Siegel und Landes-Privilegium gehalten und gebraucht werden sollen.

Demnach auch ein jedes Land eine besondere Land- und Gerichts-Lade haben soll / und also zwei Land- und Gerichts-Laden seyn müssen / eine in der die Münsterbergischen / und eine in der die Francksteinischen Handel und Gerichts-Siegel gehalten werden / so sollen dieselben in iektgedachter Gerichts-Stube / damit sie alle wege bey der Hand / in dem Ercker / der in ihrem

ihrem Eingang auf der linken Seiten ist / dem Landes-Privilegio gemäß / verwahret werden: Es haben aber die Stände vor gut angesehen / daß die Land-Siegel auff zweyerley Art gemacht würden / also daß ein ieder Land zwey Siegel habe / ein grosses und ein kleines / das kleine soll man zu Abscheiden bey Urtheilen / und dergleichen gemeinen Sachen gebrauchen; mit dem grossen aber soll man die End-Urtheil / Verzichten / publicirte Testamenten / derer Abschriften man begehret / Lehen- und Reich-Brieffe / und was sonst die Herren Recht-Siger vor gut ansehen / besiegeln / jedoch also / daß Münsterbergische Sachen unter dem Münsterbergischen / Francksteinische unter dem Francksteinischen Land-Siegel gefertiget werden. Die Landes-Privilegien wollen die Stände den Herren Herren Prälaten / bey denen sie bishero in Verwahrung gewesen / ieziger Zeit ferner vertraut haben / dergestalt / daß der Herr Abt zu Heinrichau das Münsterbergische / und der Herr Abt zu Camenz das Francksteinische in seinem Beschluß habe / jedoch daß ein jedes zweyer vidimiret / das eine vidimus neben einem Revers, den ein ieder Abt von sich geben soll / zu der Land-Laden gelegt / das ander aber den beyden Städten / weil sie es begehren / mitgetheilet und zugestellet werden.

Constitutiones vier Articuli betreffend.

1. Die Succession zwischen Geschwistern und Geschwisters Kindern.
2. Erbsegelder belangend.
3. Morgengaben oder Gegenvermachtniß.
4. Auslesung der Lehen- und anderer Briefe aus der Landes-Canzellen.

Wir Rudolph der Ander von Gottes Gnaden / erwählter Röm. Käyser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs zu Germanien zc. bekenne öffentlich mit diesem Brief / und thun kund allermänniglich / daß uns die Würdigen / Gestrengen / Ehrenvesten und Ehrsamten / unsere liebe Getreue N. Prälaten / Ritterschafft und Adel / durch die zwei Städte / des Münsterbergischen Fürstenthums und Franckensteinischen Weichbildes / unterthänigst gehorsamst vorbringen lassen / welcher massen sie sich unter einander aus sonder gutherzigen Meynung / zu Vermehrung guter Pollicey und Ordnung / und Verhütung vieler bisher erfolgter Unordnungen und Gezäncke / einer Constitution in vier unterschiedlichen Articulen / wie es in denselben Punkten hinfüro derer Orter gehalten werden soll / einhellig verglichen / welche Articuli denn von Wort zu Wort also lauten: Auff

Auff allergnädigste Ratification und Confirmation dero Röm. Käyserl. auch zu Hungarn und Böhelnb Königl. Mayt. unsers allergnädigsten Käysers/ Königs und Herrns/ haben die Prälaten/ Ritterschafft/ Mannschafft/ Städte und Stände in gemein des Münsterbergischen Fürstenthums und Francksteinischen Weichbildes ihrer angelegenen Nothdurfft nach hernachfolgender vier Articul. einhellig sich dem Lande zum besten verglichen und entschlossen.

Zum Ersten.

Diweil es in Städten und Dörffern bißhero in der Erbschafft von Bruder oder Schwester ungleich gehalten worden/ dergestalt/ daß an etlichen Orten die lebenden Geschwister der Verstorbenen Erbschafft alleine genommen und ihrer verstorbenen Geschwister Kinder ausgeschlossen; an etlichen Orten aber der Verstorbenen Geschwister Kinder/ mit den lebendigen Geschwistern/ in die Stämme der Erbschafft genommen haben/ daraus viel Zant entstanden/ und aber vernünftige Leute und vornehme Städte biß am meisten verbilligen/ daß nach Käyser-Recht der verstorbenen Geschwister Kinder an ihrer Eltern statt treten/ und neben ihrer Eltern Geschwister in kirpem erben/ solches auch bey der Stadt Franckstein bißhero also gehalten worden.

So sollen demnach alle solche Erbschafften/ sie seynd unter Bürgers- oder Bauers-Leuten/ nach verlossenem Termin Bartholomæi dieses gegenwärtigen 1583 Jahres/ so hierzu angefehrt/ daß alsdenn in künftigen Fällen diese Ordnung angehe/ und diese vier Articul. ihre Krafft erreichen/ derrer massen in beyden Cräyßen getheilet werden/ daß des Verstorbenen Bruders- oder Schwester-Kind oder Kinder an ihrer Eltern statt treten/ und neben ihrer Eltern in die Stämme von ihres verstorbenen Vaters oder Mutter Bruder oder Schwester Verlassenschaft und Erbschafft gleichen Antheil nehmen; doch hiermit denen vom Adel an ihren Gewohnheiten und Gebräuchen nichts benommen.

Zum Andern

Lassen die Eltern/ Geschwister und andere Befreundte ihre Erbgelder oft derer Orte lange auff den verkaufften Gütern hinterstellig anstehen/ der Kauffer macht auffß Gut mehr Schulden/ als es austrägt/ und wollen denn die Befreundten mit ihren Erbegeldern den andern Gläubigern vorgehen/ so nicht gewußt/ daß der Kauffer auff sein Gut noch so viel An- und Erbgelder restire/ und werden hierdurch viel Leute von solchen Befreundten/ die sich auff ihre Priorität der Erbegelder verlassen/ und durch die Verkauf-

Käuffer angeführet / betrogen und um das Ihre bracht. Solchem Unrath und Unterschleiff vorzukommen / soll es hinfüro in beyden Landen also in- und ausser Reichens gehalten werden / daß wenn einer oder mehr An- und Erb-Gelder auff einem liegenden Grunde länger als Jahr und Tag nach dem Zahlungs-Termin läßt anstehen / und solchen seinen Anstand bey dem Grundherrschaft nicht suchet und klaget / der soll hierdurch seiner Priorität / des An- und Erbe-Geldes halben / verlustig / und nachmals den andern Creditoren und Gläubigern gleich seyn / derogestalt und Meynung / daß er mit den andern Gläubigern als in einer gemeinen Geld-Schuld zugleich gehen / und wie es die neue Policcy-Ordnung in Schlesien ertheilet / nach Austrag des Schuldners Vermögen / pro rata mit bezahlet soll werden / nicht aber daß er sein andern zu Nachtheil hintergehaltenes / und über Jahr und Tag bey der ordentlichen Obrigkeit nicht geklagtes / sondern verschwiegenes Erbegeld zuvoran / von den andern Gläubigern für voll heraus nehmen wolte oder solte ; jedoch ausdrücklichen hiermit denen / so nicht einländisch / sondern in fremden Landen wandern / und von ihren Rechten und dieser Constitution nicht wissen / hierdurch nichts benommen.

Zum Dritten.

Weil sonderlich bey den Bauer-Leuten bißhero vielfältiger Stritt sich erregt hat / über deme / daß wenn bey ihren Ehestiftungen eine Morgengabe (wie sie es denn nennen) oder Gegenvermächtniß zugesaget worden / und der eine Ehegenos ohne Leibes-Erben abgestorben / daß man / mit Anziehung / es sey also Landes-Brauch / solche zugesagte Morgengabe oder Gegenvermächtniß nur halb geben / das ander Theil aber dasselbe für voll haben wollen / und aber der Ehestand ein Christlicher und ehrbarer Stand / bey dem keine dergleichen vortheilhaftige und unwahrhaftige Fürnehmungen zu verbilligen oder zu dulden ; als soll künfftig die gedachte Landes-Gewohnheit / als ein böser und unchristlicher Gebrauch / gang und gar todt und hiermit abgethan seyn / dargegen soll ein ieder diß / so er bey seiner Heyrath auff einen Fall beniemet und zugesagt / nach erlebtem solchen Fall ohne allem Abgang völlig zu leisten und zu entrichten schuldig seyn : wird sich derhalben männiglich bey solchen Zusagen nach seinem Vermögen zu richten / und in gebührlicher Acht sich selbst und die Seinigen zu halten wissen.

Zum Vierdten.

Weil auch bey der Landes-Canzellen grosse Unordnung einreisset / und die Lehen und andern Briefe / darvon der Röm. Kayf. Mayt. und den Ständen und Landrecht-Sigern tegiger Zeit / Inhalt gemeinen Landes-Privi-

Privilegii, die Taxa zuständig / etliche Jahr unausgelöset hinterstellig gelassen worden: Als soll künfftig ein ieder Brief / davon Taxa gehörig / innerhalb eines Jahres / nach beschehener Belehnung oder Verhandlung / von deme / so es billig thut / ausgelöset / oder aber nachmals die Taxa und Gebühr doppelt dafür erleyet werden; doch mit Vorbehalt / nach Gelegenheit künfftig diese Articul gar oder zum Theil zu mehren / zu mindern / abzutun oder zu bessern berathschlager / und von allen obermeldten Ständen einhellig / wie oben gedacht / geschlossen zu Frandstein auffm Schlosse den 29 Tag Aprilis nach Christi Geburt im tausend / fünff hundert / drey und achtzigsten Jahre / und haben uns darauff gebeten / daß Wir / als regierender König zu Böhmeib und Obrister Herzog in Schlesien / solche ihre Ausfassung und Constitution gnädigst ratificiren und bestätigen wolten.

Wann Wir denn gnädigst geneigt seyn unserer getreuen Lände und Unterthanen Nutz / Aufnehmung / gute Policen und Ordnung zu befördern / auch also gnädigst befinden / daß solche Articul und Puncten den Rechten und aller Billigkeit gemäß / und gemeinem Lande / auch desselben Inwohnern nicht wenig zuträglich / nützlich und ersprießlich seyn werden.

Als haben Wir demnach auff vorgehabten zeitigen unserer Edlen Rätthe / der Cron Böhmeib und lieben Getreuen / Rath und rechten Wissen / solcher der angeregten Stände gehorsamsten Bitte gnädiglich stat gethan / und dieselbe ihre Constitution und verglichene Satzung aus regierender Königl. Macht zu Böhmeib / auch als Obrister Herzog in Schlesien / gnädigst ratificiret / confirmiret / bestätiget und bekräftiget.

Confirmiren / bestätigen und bekräftigen solches alles auch hiermit wissentlich / und in Krafft dieses unsers Briefes / meinen / setzen und wollen / daß nun hinfüro solche Ausfassung und Ordnung vor ein allgemeines Recht und Statut der Orten / in unserm Münsterbergischen Fürstenthum und Frandsteinischen Weichbilbe es allenthalben von jedermänniglich / doch denen von Adel an ihren Gewohnheiten und Gebräuchen nichts benommen / gehalten werden solle.

Und gebieten darauff allen und jeden unsern Unterthanen / wess hohen oder nieder Würden / Amtes oder Wesens die seyn / und sonderlich unsern izeigen und künfftigen Obristen / und andern Hauptleuten unserer Fürstenthümer Ober- und Nieder-Schlesien / daß sie die obbemeldten unsere gehorsame Stände und Inwohner des Münsterbergischen Fürstenthums und Frandsteinischen Weichbildes bey solcher ihrer verglichenen Constitution und Ordnung / und dieser unser darauff erfolgter Confirmation

tion und Bestätigung schützen/schirmen/handhaben / und gerühiglich dar-
bey verbleiben lassen / hierwider nicht thun / noch solches iemand zu thun
verstatten / in keine Weise noch Wege / als lieb einem ieden sey / unsere
schwere Straff und Ungnade zu vermeiden ; doch uns an unsern Landes-
Fürstlichen Regalien / Obrigkeiten und Botmäßigkeiten / auch Rechten
und Gerechtigkeiten ohn allem Nachtheil und Schaden. Das meynen
Wir ernstlich ; zu Urfund dessen Brief besiegelt mit unserm Rätserl. an-
hängenden Insiel / der gegeben ist auff unserm Königl. Schloß Prag
den acht und zwanzigsten Tag des Monats Maji nach Christi unsers
HErrn und Heylandes Geburt im funffzehenden hundert vier und achtzig-
sten / unserer Reiche des Römischen im neunten / des Hungarischen im
zwölfften / und des Böhmisches im neunten Jahr.

Rudolph.

Publiciret zu Franckenstein auff dem Schloß in Beyseyn aller Stände
den 27 Tag Aug. im Zeigers 1. An. 1584. Von welcher Zeit an diese
Constitutiones nach einhelliger Verwilligung ihre Krafft und Wirkung
haben.

C. Mese Vice-Cancellarius

Ad Mandatum Sac. Cæs. Majestatis proprium.

Seb. Keukel / Dr.

Confirmatio generalis Privilegiorum.

Wir Rudolph der Ander von Gottes Gnaden erwählter Röm.
Kaiser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / in Germanien / zu Hungarn
und Böhmeim/Dalmatien/Croatien König / Erzhertzog zu Oesterreich/
Marggraf zu Mähren / Herzog zu Kärntenburg und in Schlesien / Marg-
graf zu Lausitz. Wesennen vor uns / unsere Erben und nachkommende
Könige zu Böhmeim/und Obriste Herzoge in Schlesien öffentlich mit die-
sem Brief / und thun kund männiglich / nachdem uns die Würdigen / An-
dächtigen/ Gestr. Ehrenvesten und Ehrnamen / unsere liebe Getreue / und
die Stände von Prälaten/Ritterschafft und Stände unsers Fürstenthums
Münsterberg / und Weichbildes Franckenstein / unterthänigst gebeten ha-
ben / daß Wir ihnen alle und jede ihre und gemeines Landes erworbene
Privilegia, Ausfazunge des Rechtens / und andere Begnadungen / die sie
von weil. unsern Vorfahren / Röm. Kaisern und Königen zu Böhmeim/
auch Herzogen zu Münsterberg / insonderheit aber von der jüngst-verstor-
benen Käpf. Mayt. unserm geliebten Herrn Vater hochlöblichster seligster
Gedächtn.

Gedächtniß als Königen zu Böhmeim erlanget haben / auch gnädigst zu confirmiren und bestätigen geruheten. Als haben Wir angefehn ihre unterthänigste fleißigste Bitte / auch betrachtet die treue / angenehme / nützliche / fleißige / willige Dienste / so Sie und ihre Vorfahren / unsern ehgemeldten Vorfahren und Uns / unserer Cron Böhmeim / williglich und unverdrossen gethan / noch täglich ohn Unterlaß thun hinfüro in künfftiger Zeit / auch wol thun können / sollen und wollen / und derowegen mit wohlbedachtem Muthe / rechtem Wissen / vorgehabten zeitlichen unserer Edlen Rätthe / der Cron Böhmeim und lieben getreuen Rath / ihme und allen ihren Nachkommen / alle und iegliche ihre Gnade / Freyheit / Recht / Handfesten / Briefe / Privilegia und Gewohnheiten / die Sie von Röm. Käysern / Königen und Königin zu Böhmeim / unsern Vorfahren / und denn den Herzogen zu Münsterberg / sonderlich aber auch von hochgedachtister Ihro Käys. Mayt. unserm geliebten Herrn Vater / vermöge derselben Begnadung / wie vermeldet / redlich hergebracht / erlanget und erworben / in allen ihren Stücken / Puncten / Artickeln und Begreiffungen / wie denn die lauten und mit sich bringen / und als ob sie von Wort zu Wort hierinnen inserirt und begriffen wären / gnädiglich verneuert / confirmirt und bestätigt. Verneuern / confirmiren und bestätigen ihnen solches alles von Käys. und Königl. Macht / als ein König zu Böhmeim und Obrister Herzog in Schlesien / hiermit wissentlich in Krafft dieses Briefes / meynen / setzen und wollen / daß sie fürbaß mehr alle kräftig und mächtig seyn / sie auch darbey bleiben / und derer an allen Enden gebrauchen und genießen sollen und mögen / vor allemänniglich ungehindert.

Gebieten darauff allen und ieden unsern und des Königreichs Böhmeim und Herzogthümer Schlesien Unterthanen und lieben Getreuen / weß hohen oder niedern Würden / Standes oder Wesens die seyn / fürnehmlich aber unsern Ober- und Unter- Haupt- und Amtleuten / ernstlich und vestiglich mit diesem Briefe / daß Sie die vorgenannten Stände / Manne und Landschafft unsers Münsterbergischen Fürstenthums und Brandsteinitischen Weichbildes / und ihre Nachkommen / an solchen vorgenannten ihren Gnaden / Freyheiten / Rechten / Handfesten / Briefen / Privilegien und guten Gewohnheiten / fürbaß nicht hindern noch irren sollen / in keine Weise ; sondern gedachte Ober- und Unter- Hauptleute sie dabey von Uns und unser Cron Böhmeim wegen handhaben / schützen / schirmen und getreulich bleiben lassen / als lieb ihnen sey / unsere schwere Straffe und Ungnade zu vermeiden.

Des zu Urfund besiegelt mit unserm Käyserl. anhangenden Insi-
gel/ gegeben auff unserm Königl. Schloß Prag den 30. Tag des Monats
May / nach Christi unsers lieben HERRN und Heylandes Geburt im
funffzehen hundert vier und achtzigsten / unserer Reiche des Röm. im
neundten/ des Hungarischen im zwölfften/ und des Böhmischen im neund-
ten Jahr.

Rudolph.

CAPUT XII.
DE
COMITIIS SILESIAE,
NEC NON CURIA FI-
SCALI.

SUMMARIUM

Henelii:

- §. 1. In Diatē, sive Comitibus gener-
libus quae deliberentur?
§. 2. Quo? qua ratione? & quan-
do ante impetratam Regis veni-
am Comitibus convocari possint?
§. 3. Principes & Ordines Silesiae
quid possint in iis, quae defensionem
Patriae attinent.
§. 4. In quem finem Silesia antiqui-
tus in quatuor circulos divisa
fuerit?
§. 5. Quid Majorum aeo factum,
Acta publica loquuntur.
§. 6. Comitibus universalibus quae?
§. 7. Quae Particularia?
§. 8. Statuum Ordines quatuor.
§. 9. Qui status & locum, & votum
in Comitibus universalibus habe-
ant? qui non?
§. 10. Comitiorum celebrandi & in iis
statuendi modus.
§. 11. Tres consultantium classes.
§. 12. Qua ratione sententiae aperi-
antur? & quando approben-
tur?

Scholiastae:

- §. 2. Plura de hac re.
§. 3. Quid hodie possint?
§. 4. Quando haec divisio facta?
& quo modo?
§. 10. Commissariorum Caesarum
catalogus.
§. 11. Ordo sessionis & votorum.

- §. 13. *Votorum pluralitas an semper, & indistinctè obtineat?*
- §. 14. *Conclusa in scriptum redacta & publicè recitata Commissariis Regiis traduntur, & publicantur.*
- §. 15. *Locus Comitiorum ubi?*
- §. 16. *Cumtores amarii publici dependent à Comitibus universalibus.*
- §. 17. *Collecta fiunt juxta soleennes jam olim Taxationes.*
- §. 18. *Æstimatio bodierna Silesia.*
- §. 19. *Ratio mobilia quoque Tributis onerandi.*
- §. 20. *A tributis, quæ prædiis indicuntur, nemo immunis.*
- §. 21. *Quis modus Executionis? & cui permissus?*
- §. 22. *Proportio tributii inter Boemia regnum, & unitas Provincias, non semper observata.*
- §. 23. *Alii Regia Bohemia in Silesia redditus.*
- §. 24. *Collegium, siue Camera Silesiaca, in quem finem instituta?*
- §. 25. *Præsidia Camera Casarea amplissima dignitas.*
- §. 26. *Procuratorum Fiscii insignis dignitas, sed in vulgus odiosa, & formidolosa.*
- §. 27. *Series Patronorum fiscii in Silesia.*
- §. 28. *Tractatus de fisco, à Tobia Seulteto conscripti, summarii.*
- §. 29. *Collegium Camera Casarea Secretarios suos habet.*
- §. 14. *Series Syndicorum Principum & Ordinum, & quorundam elogii ab Henelio scripta.*
- §. 15. *In diversis Silesia urbibus olim,*
- §. 17. *Unde soleennes jam olim taxationes?*
- §. 25. *Series Præsidum apud Camera Casaream.*
- §. 27. *Quorundam laudes ex Silesia Togata Henclii.*

- §. 30. Item Graphiarios, & præfer-
tim Quaestorem ararium.
- §. 31. Præterea Magistros Ratiocini-
orum.
- §. 32. Tributa ab Ordinibus Regi de-
creta à quibus colligantur? &
in quem usum impendantur?
- §. 33. Quid fiat cum collectis cerevi-
sariis?
- §. 34. De quantitate Redituum Re-
giorum ex his provinciis Du-
bravii sententia.
- §. 35. An Camerales Jurisdictioni
Wratislaviensis Senatus sub-
jecti?
- §. 36. An, si minister Fisci Regii de-
bitor maneat, ex fundis, aut
aliis bonis Senatus Jurisdic-
tioni subiectis, satisfieri Fisco
possit?
- §. 37. Auctoris Epilogus.

§. I..

In Diætiis, sive Comitibus publicis qua deliberentur?

Privato juri inter Principes Silesiæ singulos Ordinesque disceptando supremum illud tribunal, de quo diximus, institutum est. Verum quæ ad rem publicam, & jus universum pertinent, ut cum de pace, de bello, de ratione, & forma defendendæ, si qua vis inferatur, provinciæ, de collectis aut tributis, vel in belli sumptus, aliosve usus publicos, vel in Principis gratiam sciscendis, de foederibus ineundis, de legibus condendis aut abrogandis, de tuendis patriæ immunitatibus, cæterisque ejusmodi ad universam provinciam pertinentibus, pro varia rerum emergentium copia agitur: de iis in Principum atque Ordinum diætiis sive Comitibus publicis de-

liberatur. Contributiones sane novas provinciæ imponere, vel exactiones indicere hautquaquam licet: Principibus & Ordinibus quippe ab eo onere per privilegia sua liberatis, nec nisi voluntaria subsidia Regibus suis testandæ devotioni suæ jam inde à priscis temporibus præstare solitis. Itaque vix locum hic habet illud plurimis locis decantatum dictæ: *Sic volo, sic jubeo*: Sed si quid hujusmodi animo Rex concepit, aut desiderat, apud Status idoneo loco ac tempore convocatos precibus id illi per Commissarios ambiendum est, qui negotia Regis ac Statum, in quo illa versantur, necessitatemque subsidii significant, ac simul eos, uti Regi summam, quam petit, prompte conferant, ac decernant, accommodata ad rem præsentem oratione exhortantur. Quemadmodum vero Principes atque Ordines in sui regis venerationem & obsequium proni, omnes officiorum partes ultro arripiunt; quibus maxima devotaque indicetur affectio, sic tamen, ut solutionis fide placere malint, quam magnitudine perfidæ sponsonis, neve adeo amantium largitio deterat vires offerentium: ita dum vel totam petitionem, vel aliquam ejus partem Principi annunt, & condicunt, certas plerumque conditiones adjiciunt, e. g. ne quisquam in communi contributionum onere ullo privilegii aut immunitatis obtentu sit exemptus: ut si propter imminens aliquod huic provinciæ periculum subita defensione opus sit, Principes & Ordines subsidiaria ista contributione ad patriæ tutelam uti possint; neve ea res ad consequentiam tracta, Principum, cæterorumque Ordinum privilegiis & immunitatibus quoquam modo obsit, aut præjudicium ullum adferat, indeque protestationes ac litteræ, quas vocant, reversales in Comitibus receptæ.

§. 2.

*A quo, & qua ratione & quando ante impetratam
Regis veniam Comitibus convocari possint?*

Coëunt Comitibus vocante supremo Præfecto, sed ad jussum

sum plerumque aut consensum saltem Regis Boemiar; nisi forte grave aliquod periculum casusve subitus alius, qui moram non patiatur, ingruat: tunc enim Principes & Ordines, etiam ante impetratam ad eam rem Regis veniam, in concilium ire, communiaque comitia & consilia habere, ex vetusta libertate sibi fas esse putant. Idque jus ultra memoriam hominum eo magis ipsis inconcussum stetit, quod Reges Boemiar; id ipsum rescriptis variis ac diplomatibus confirmarunt, ratumque habuerunt, sic quippe, quod res est, arbitrati, provinciam incolasque conservari salvos florentesque omnium maxime, si fida Reipubl. membra de incolumitate ac periculis patriæ ex occasione rerum sincere honesteque capita conferrent, bonique publici negotia pro virili mutuisque consiliis proveherent. Atque ita nostra quoque memoria factum plus vice simplici meminimus: licet cum eo fere temperamento, ut simul atque Comititia indicta, Rex Boemiar; tanquam supremus Silesiæ Dux de iis certior redderetur, causæque explicarentur, propter quas Ordines festinanter convocari oportuerit. Quod quidem ita sibi placere ostendit Rudolphus II Cæsar responso in hæc verba concepto: Anlangend der Fürsten und Stände Zusammenkunft / erklären sich ihre Maj. gnädigst dahin / daß zwar dieselbe gnädigst nicht darwider seyn / wenn die Sachen dermassen hochnothwendig / also daß sie gar keinen Aufschub leiden / und eilends der Fürsichung bedürffen möchten / darmit dergleichen Zusammenkunft ihrer Kays. Majest. und dem Land zum besten schleunig angestellt / doch solches Ihro Kays. Majest. samit den eigentlichen Ursachen jederzeit bey Tag und Nacht zu wissen gethan. Beharren aber gleichwol in dero seel. geehrten Vorfahren Fußtapffen / solcher gestalt / wenn die Sache so viel Anstand leiden mag / daß / ausser der Fürsten und Stände vorher gesandtes gehorsames Ersuchen / mit Ihrer Kays. Majest.

eigentlichen Vorwissen und Willen dergleichen nichts vor-
genommen werde. Prag den 6 Septemb. 1609.

Quin moribus antiquis supremo Provinciae praefecto (a)
licuit semper Principibus atque Ordinibus, quanquam Cae-
saris eam in rem assensu peculiariter haut requisito, indicare:
ut cum supremum iudicium in Curia Regia bis quotannis cele-
bretur, eo actu praefecto in Curia urbana, loco Comitii desti-
nato, congressi de capitibus propositis, sed praesertim ad pro-
vinciam ejusque ararium pertinentibus, consultant.

(a) Es können auch die Herzoge bey vorfallender occasion die Stän-
de ihres Fürstenthums beruffen / und Land-Tage ausschreiben / wenn sie
etwas wichtiges denenselben proponiren wollen. Weil aber die Ritter-
und Landschafften gemeiniglich viel alte Privilegia von denen Herzogen/
welche von denen Böhmisschen Königen confirmiret worden / produciren
können / seynd sie denen Herzogen nicht viel geständig / dafern sie ihnen ei-
ne contribution auffbürden wolten. Wenn schon vorzeiten die Stände/
wie Anno 1572 im Teschnischen Fürstenthum Herzog Wenzeln / oder wie
Anno 1587 im Briegischen Fürstenthum Herzog Johann Georgen / und
Herzog Joachim Friedrich / eine Steuer zu dotirung eines Fürstl. Frau-
leins verwilligten / so geschahe doch dieses nur von denen Ständen gutwil-
lig / aus treuherziger Unterthänigkeit / also daß die Herzoge hieraus keine
sequel machen konten / sondern beschwegen denen Ständen einen Revers ge-
ben mußten / gleichwie besagter Herzog Wenzel mit diesen Worten: Und/
sintemal unsere Unterthanen unsern Vorfahren / und uns von
Altters hero einige Steuer zu geben nicht schuldig sind / diese
Zeit aber auf unser Begehren / u. zu unser Nothdurfft / sie nicht
eine Steuer allein uns bewilliget / und gerichtet; derhalben
soll dieses / was sie gegen uns von ihrem guten Willen gethan
haben / ihnen noch ihren alten hergebrachten Freyheiten und
Gewonheit zu keinem Schaden und Nachtheil gereichen / aus-
genommen / was sie auff unser Begehren uns und den künfftig-
en Nachkommen aus ihrem guten Willen thäten.

Eben daher geschicht's auch / daß bißweilen die Stände denen Herzogen
bey unumgänglicher Nothdurfft / daran entweder des sämmtlichen Für-
stenthums Wohlfahrt oder Reputation participiret / etwas einwilligen.
Wenn

Wenn etwa neue Huldigungen / oder Fürstl. Beslager und Kind-Taufern vorlauffen / so pflegen auch wohl die Stände nach Beschaffenheit der Zeit ihren Herzogen ein freiwilliges und ansehnliches Donativ zu-präsentiren / zum Zeugnis ihres Gehorsams. In alten Zeiten griffen sie öfters denen Herzogen treulich unter die Arme / und halfen ihnen gar die Schulden bezahlen / gleichwie die Stände des lignitzischen Fürstenthums Anno 1388 auff solche Weise Herzog Wenceslao, und Herzog Ludovico I rühmlich beygesprungen / und ihres Herrn Vaters Herzogs Boleslai gemachte Schulden-last abzuragen würcklich Hand anlegten. F. Luca in Chron. pag. 2084.

§. 3.

Principes & Ordines Silesiæ quid possint in iis, quæ defensionem Patriæ attinent.

Enimvero defensionem patriæ sigillatim quod attinet, tamen si jus armorum ad suprema Principis regalia pertinere constat, Regis tamen Bojemæ sic idem inter se ac Principes & Ordines Silesiæ voluere divisum, ut his ipsis, quoties necessitas aut conditio temporum flagitarer, non modo de provincia ab incurvationibus & deprædationibus hostilibus conservanda invicem consulere, sed & militem suis impensis ac sumptibus conscribere, vel ex ipsis provincialibus legere, belli Duces creare, officia (a) militaria constituere, rei annonariæ & tormentariæ prospicere, cohortes in præsidia distribuere, ac reliqua omnia, ad militiam quæ pertinet, curare liceret. Unde quidem in Comitiorum recessibus de modo defensionis complures consultationes & sanctiones reperias.

(a) Heutiges Tages haben Fürsten und Stände mit dem Kriegs-Wesen ordinaire nichts zu schaffen / indem der Schlesische Kriegs-Etat immediate von ihrer Kaysers. und Königlichen Majestät dependirt / welche durch dero Generalität selbigen läßt beobachten / daher zahlet das General-Steuer-Amt die eingenommenen Contributions-Gelder entweder der Königl. Cammer / oder denen Königl. Kriegs-Commisarien gegen Quittung aus / welche den Bestungs-Baur und die Militz selbst unterhalten / und das übrige / was etwa zu freyer Disposition Ihrer Kaysersl.

Majestät verwilliget worden / wird nach Wien geschickt / und der Kaiserlichen Hof-Cammer überantwortet. F. Luca pag. 1085.

§. 4.

*In quem finem Silesia antiquitus in quatuor Circulos
divisa fuerit?*

Eo certe fine Silesia universa antiquitus in quatuor circulos divisa (a) fuit, ut laborante uno, cæteri non demissis manibus federent, sed ad suppetias illi ferendas instructi accurre-
rent. Et fuit quidem olim hæc defensionis ratio promptissima, ut unicuique circulo certus equitum numerus juxta servitia militaria nobilium villis ac prædiis adscripta (inventum id Bulconis Svidnicensium Ducis fuisse Annales testantur) adsignaretur: ex civibus aut rusticis censitis sive descriptis vel vigesimus vel decimus, vel, si periculum ingravesceret, quintus quisque eligeretur, aut quini, deni, vel viceni peditum unum militiæ idoneum expedire tenerentur. Ut exemplo res clari-
or fiat, annis abhinc haut ita multis actō censu comperiti sunt in Silesia civitatum, oppidorum, vicorum & pagorum incolæ centies quinquies novies mille octingenti octoginta & octo: horum pars vigesima septies mille nongentos nonaginta & quatuor efficit; totidem ergo defensionī patriæ destinati pro numero complendo primus circulus mille quingentos quinquaginta atque unum, secundus bis mille ducentos sexaginta quatuor, tertius mille nongentos viginti atque unum, quartus denique mille octingentos triginta novem præstabat: co-
actō hunc in modum septies mille nongentorum nonaginta & quatuor peditum exercitu, Equitatus nobilitati juxta proportionem prænuntiātam imperabatur, sic quidem, ut circulus primus quadringentos octoginta, secundus quadringentos triginta quinque, tertius quingentos viginti ac duos, quartus trecentos octoginta quinque Equites armatos sisteret, & Equitatus adeo mille octingentis & quadraginta Equitibus constaret.

(a) Revol.

(a) Revolvantur illa, quæ tam Auctor, quam Scholiastes supra cap. secundo §. 36. de hac Silesiæ in quatuor Circulos militari divisione scribunt.

Anno 1578 den 13 Jan. als Fürsten und Stände eine Defension-Ordnung aufrichteten / theilten sie das Land in 4 Haupt-Quartire. In dem ersten Quartir waren die meisten Ober-Schlesischen Fürstenthümer eingeschlossen / nemlich: Teschen / Jägerndorff / Troppau / Oppeln / Ratibor / die freye Standes-Herrschaft Pleß / samt allen andern zu diesen Fürstenthümern gehörenden Herrschaften / und Appertinentien.

I. In diesem Quartier befanden sich

1. Abteyen und Commenden	006
2. Herren und Edelleute	00569
3. Bürger	004384.
4. Bauern	0010413.
5. Gärtner	008082.
6. Müller	00597.
7. Vorstädter	001554.
8. Freye und Scholzen	00190.
9. Häußler	0044.
10. Kretschmer	0041.

Summa dieses Quartiers 0035880.

In dem andern Quartier waren begriffen das Breslauische / das Meißische und Briegische Fürstenthum.

II. In diesem Quartier befanden sich

1. Abteyen und Commenden	0026.
2. Herren und Edelleute	00715.
3. Bürger	007922.
4. Scholzen und Freyen	00172.
5. Bauern	0015230 $\frac{1}{2}$.
6. Gärtner	0011734.
7. Müller	00541.
8. Kretschmer	078.
9. Häußler	00371.
10. Handwerker	021.
11. Beudner in Städten	034.

Summa 0037747 $\frac{1}{2}$.

In dem dritten Quartier wurden eingeschlossen das Fürstenthum
Lignitz / Wohlau mit allen seinen Weichbildern / das Fürstenthum Groß-
Glogau / und Sagan / samt denen freyen Standes- Herrschaften Dra-
chenberg / Mielsch und Wartenberg.

III. In diesem Quartier befanden sich

1. Abteyen und Prioristen	009
2. Edelleute	0655.
3. Bürger	006098.
4. Scholzen und Freyen	0507.
5. Bauren	0010475 $\frac{1}{2}$.
6. Gärtner	10384.
7. Müller	00110.
8. Vorstädter	06474.
9. Handwercker	00181.
10. Häußler	00561.
11. Forwercks-Leute	049.

Summa 0035516 $\frac{1}{2}$.

Hierzu soll auch das Erosnische geschlagen werden.

In dem vierdten Quartier waren begriffen die Fürstenthümer
Schweidnitz / Jauer / Münsterberg / samt denen Städten Frankenstein /
Reichstein und Silberberg

IV. In diesem Quartier befanden sich

1. Abteyen und Prioristen	09.
2. Herren und Edelleute	0318.
3. Bürger	006244.
4. Lehns-Leute	0167.
5. Bauren	0010427.
6. Gärtner	007519.
7. Müller	00132.
8. Häußler	004169.
9. Vorstädter	0732.
10. Forwercks-Leute	027.
11. Weichlüßler	0308.

Summa 03052.

Summa Summarum 0139306.

Hæc Frid. Lucæ in Chron. pag. 2050. & seqq.

§. 5.

Quid Majorum a vo factum, acta publica loquuntur.

Quid retro ac Majorum a vo factum, acta publica abunde loquuntur: ac præ cæteris quidem memorabilis fuit consultatio illa de forma ac ratione defendendæ patriæ, si qua ei Polonicorum motuum occasione vis fieret anno à Christo nato c. l. l. LXXXVII instituta. Decretum nimirum tunc &c. vide Annales novos ad eum ipsam annum.

§. 6.

Comitia universalia quæ?

Differentiam porro Comitiorum vix mihi alia cognita præter hanc unam, quòd quidem universalia sint, quædam particularia.

Universalia sunt Principum & Statuum provinciæ omnium, quæ vel *Hirshentage*/ facta à potiori denominatione, vel *allgemeine Zusammentunffen* vernaculo sermone vocantur.

§. 7.

Quæ particularia?

Particularia, quibus pars tantum Statuum, si res præsentis consilio & maturo decreto, quæ à Comitibus universalibus, tantaque multitudine expectari non possint, opus habeat, conventum agit: vulgo *enge Zusammentunffen*. Subcomitia dicere liceat.

§. 8.

Statuum Ordines quatuor.

Statuum ordines quatuor censentur: Principum, Baronum illorum sive Dynastarum, qui *Liberi* adpellantur: Nobilium terrestrium in Ducatibus, quos vocant, hæreditariis, qui quos & quot suorum volunt, binos, ternos vel plures etiam, ut generis splendore, & vicorum ditione præcipuos, sic sapientiâ, rerum usu, atque auctoritate valentes impendiis suis ab-

ggg ggg g

legant:

legant: Civitatum denique eorundem Ducatum, quæ & ipsæ pro se procuratores sive delectos aliquot mittunt, civium fere Magistros, aut Senatores, aut Adseffores Jurisperitos, iis de rebus, quæ in deliberationem veniunt, cum cæteris Statibus in medium consulturis.

§. 9.

Qui Status & locum & votum in Comitibus generatilibus habeant? qui non?

Status minores, quos vocant, nec locum in confessu, nec dictionem sententiæ ullam habent: sicut neque Principum subditi, inter quos Baronum & Nobilium præstantes familiæ, Soli intersunt Principes vel eorum Legati: ac deinde de iis, quæ ibi constituta sunt, de tributis præsertim, quæ summa plerumque est Comitiorum, ad suos referunt; quibus quidem à Principum suorum, & ordinum cæterorum, qui legitimè in comitiis congregati populum universum Silesiacum repræsentant, ejusque potestatem gerunt, sententiâ minimè omnium dissentire licet.

§. 10.

Comitiorum celebrandi, & in iis statuendi modus.

Forma ac modus habendorum Comitiorum, & statuendi in iis ac concludendi talis est. Supremus Præfectus, qui Comitiorum perpetuus est *πρόεδρος*, literis ad ordines missis, quis dies & locus Comitibus futurus sit, edicit: haut rarò etiam causas ipsas, cur iis sit opus, & præcipua rerum agendarum capta edens; quo nimirum, quorum interest, suos ad Comititia mittendos eò rectius potestate & mandatis instruere necessariis possint. Literis iis redditis Principes ac Barones vel ipsi se sistunt, vel Consiliarios suos sive Nuntios mittunt: è Ducatibus autem hæreditariis delecti ex Nobilitate & Civitatibus, ut dictum, *πληρεξούσιοι* (Plenipotentiariorum vulgus Latinorum adpellaret) veniunt, liberrima plerumque mandata afferentes, curandi ea, quæcunque in communi è re qua Principis quæ patriæ

patriæ fore videbuntur. Quod si qui sint, qui mittere suos negligunt, pro ratis tamen admittere coguntur, quæ delecti cæteri sunt decreturi. Ubi conventum est, Commissarii, (a) si qui advenierunt, Regii per certos homines ab Ordinibus ad hoc deputatos ex hospitibus avocantur, & officii causâ in amplissimum hoc συνέδριον honorificè deducuntur, legationisque suæ ac mandatorum credentiæ literis exhibitis ante omnia fidem faciunt: tum propositio oretenus ab uno eorum facta, mox etiam, ut certiùs agi possit, descriptio legenda (*Instructionem* vulgò nominant) Ordinibus traditur, atque ut de postulatis regis in medium omnes consulant, iisdemque animis promptissimis satisfaciant, admonentur. Quod si verò nullus à rege ad Comitibus ablegatus, aut aliàs quoque præter postulata regia, quid rei sit, quod ordinum deliberationem requirat, nomine supremi Præfecti, quæ agenda, proponuntur, addita ut plurimum oratione brevi, quâ graviter monentur omnes, ad quos pertinet, ut postpositis affectibus comparent animos suos ad bene consulendum Reipublicæ.

(a) So bald vom Kaysers. oder Königl. Hof der benannte Termin des ausgeschriebenen Fürsten-Tags angebrochen / erscheinen die Kayserslichen Commissarii. Vorzeiten denominirten die Kaysers und Könige gemeiniglich 4 derselben / zweien / oder auff's wenigste einen / schickten sie vom Hofe / bisweilen alle viere / bisweilen drey / die übrigen zogen sie aus dem Collegio der Fürsten und Stände / wiewol es die Stände ungern sahen / wenn auff solche Weise ihre vota vermindert wurden / und daher auch Anno 1562 wegen Herkog Georgen zu Brieg / und Anno 1578 wegen Herrn Georgen / Freyherrn von Braun und Ostendorff / auff Wartenberg / weil man sie öftters zu Commissarien brauchte / auff dem Fürsientag öffentlich darwider protestirten.

Heutiges Tages werden gemeiniglich zu denen Fürsten-Tagen drey Kaysersliche Commissarii geordnet / der erste aus denen Landes-Fürsten / der andere aus denen freyen Standes-Herrn / und der dritte aus denen Kaysers- und Königlichem Ober-Amtes-Räthen / welche allerseits bey dieser solennen Assemblée sehr magnific erscheinen / und ihres Principalen Majestät beobachten.

Am Tage der Versammlung/ so bald Fürsten und Stände auff dem Saal des Rathhauses sich eingefunden / welches mit starcker Wacht von der Stadt-Miliz besetzt wird / ordnen sie etliche fürnehme Cavallier und Räte/ und lassen die Kaysers- und Königl. Commissarien nachmals complimentiren/ und von denenselbigen in schönster Ordnung/ im Geleite vieler Kutschen/ aus ihrem Logiment auff das Rathhaus holen. Unten bey der ersten Stiege stehen einige Deputirte von denen Ständen / so die Herren Commissarios bewillkommen/ und von dar weiter hinauff / und in den Saal der Versammlung introduciren/ woselbst hernach ein ieder seinen gewöhnlichen Sitz einnimmet.

Wenn die Credentialien abgelegt/ und andere Ceremonien des Eingangs cessiren/ tritt der Principal-Commissarius auff mit einem sehr wohl abgefaßten Sermon / contestiret die Kaysers- und Königliche Gnade gegen die anwesenden Stände/ gibt hiermit denenselbigen einen Vorschmack mündlich von seinem Anbringen/ und legt ihnen die in gewisse Articul eingerichteten Kaysersl. Postulata schriftlich vor/recommendiret selbige der ganzen Assemblée zur reiffen Deliberation, und einer erwünschten Resolution.

F. Lucæ in Chron. pag. 2079.

**Lista derer von Anno 1623 bey denen Schles. Fürsten-Tagen
gewesenen Kaysersl. Commissarien.**

A. 1623. 1. Friedrich von Tallenberg.	2. Otto von Nostitz.	3. Sigmund von Bock/ und 4. Otto Belander.
1624. Adam v. Wallstein.	2. Friedrich von Tallen-
berg.	3. & 4. iidem, qui anno
præcedenti.
1625. Friedrich v. Talle-
nberg.	2. Otto v. Nostitz.	3. & 4. iidem.
1626. Idem.	2. Sigmund v. Bock.	3. Otto Belander.
1627. Idem.		
1628. Fr. v. Tallenberg.	2. Otto v. Nostitz.	3. v. Bock. 4. Belander.
1629. Idem.	2. Christoph Frensh.
von Schellendorff.	3. Carl Stredels von
Menlann.
		4. Just Gebhard/J. U.D.
A. 1631. Idem.		
1637. Georg Adam
Graf von Marti-
nitz.	2. Idem qui an. 1629.	3. Bernhard Frensherr
von Questenberg.
		4. Balthasar Heinrich
v. Dberg. 1638.

1638. Albrecht Lieb: 2. Idem. 3. Balthasar Heinrich
feinsch / Herr von Colowrath / Thro
R.M. Vice-Canzler. von Oberg / Ober-
Amts-Rath.
1639. Christoph Fren- 2. Balthasar Hein- 3. Nullus.
herr v. Schellendorff. rich von Oberg.
1639. im Augusto. 2. Chr. Frenherr von 3. Balthasar Springel
1. Herzog Georg Schellendorff. von Edelstein.
zur Ligniz.
1640. 1. Idem. 2. Idem. 3. Balth. Heinr. v. Oberg.
1641. 1. Graf v. Mar- 2. Idem. 3. Idem.
tinsk.
1644. Herzog George 2. Idem. 3. Herr von Knobels-
von Brieg. dorff.
1645. 1. Idem. 2. Idem. 3. Idem.
Vey der engen Zusammenkunft anno 1646 den 30 April.
- 1 Fürst Louis de Gon- 2. Obrister Müßlinck. 3. Martin von Knobels-
zagz, Marchese de dorff / Ober- Amts-
Mantua. Rath.
- A. 1646 in Septembri 2. Christoph Ferdi- 3. Mart. v. Knobelsdorff.
1. Frenherr von nand Popel von Lobkowitz / Großgl. Lan-
Schellendorff / des-Hauptmann.
Cammer-Präsident.
1649. Herr von Lob- 2. Graf Pötting. 3. Herr v. Oberg.
fowiz.
1651. Herzog Georg 2. Baron Fornau. 3. v. Edelstein / Ober-
von Brieg. Amts-Rath.
1652. Idem. 2. Idem. 3. Graf Schafgotsch
4. Joseph von Meudorf.
1654. 1. Herzog Syl- 2. Idem. 3. Hepner von Greiffen-
vius zur Dellß. stern.
1655. 1. Graf von No- 2. Graf Geschin / Cam- 3. Herr von Lessen / Ober-
stitz / Ober-Canzler. mer-Präsident. Amts-Rath.
1656. Herzog Ludwig 2. Idem. 3. Wenzel Graf v. Op-
zur Ligniz. peredorff.
1657. Herzog Christian 2. Idem. 3. Herr v. Edelstein.
zu Wohlau. 3. Bernhard Graf von
Herberstein.

1658. H. Sylvius zu Delf.	2. Idem.	4. Joseph v. Neudorff.
1659. H. Ludwig zu Brieg.	2. Idem.	3. Hepner von Greiffenstein.
1660. H. Christian zu Lignitz.	2. Idem.	3. Herrman Lesse von Koitken.
1661. Herz. Sylvius zu Delf.	2. Idem.	3. Joseph v. Neudorff.
1662. H. Ludwig zu Brieg.	2. Idem.	3. Franz Bauschnerv. Schlagenberg.
1663. H. Christian zu Lignitz.	2. Idem.	3. Hepner von Greiffenstein.
1665. im Februar. Id.	2. Idem.	3. Herr v. Lessen/ Ober-Amts-Rath.
Eod. in Decembri. Hr. Chr. Leopold/ Graf von Schaffgotsch.	2. Hr. Graf Colonna.	3. Idem.
1667. Graf von No-	2. Gr. Schaffgotsch/ Cammer-Præs.	3. Melker von Friedeb.
1668. H. Christian zu Lignitz.	2. Idem.	3. Bauschnerv. Schlagenberg.
1669. Idem.	2. Idem.	3. Freyherr v. Fragstein.
A. 1670. 1. H. Christian zu Lignitz. (Delf.)	2. Gr. v. Schaffgotsch	3. Freyherr v. Schlegenberg.
1671. 1. H. Christian zu Eod. Gr. Schaffgotsch	2. Idem.	3. Idem.
	2. Carl Hannibal Burggraf von Dohna.	3. Idem.
1672. Idem.	2. Idem.	3. Freyherr v. Friedeb.
1674. Idem.	2. Idem.	3. Freyherr von Nositz/ Ober-Amts-Rath.
		4. Adrian Freyherr v. Plencen.
1675. Idem.	2. Idem.	3. Johann Gottfried von Vidernan.
1676. 1. Herzog Christian zu Delf.	2. Graf Schaffgotsch	3. Freyherr v. Schlagenberg.
1677. 1. Gr. v. Schaffgotsch.	2. Burggraf v. Dohna.	3. Baron von Friedeberg.
1678. 1. Gr. v. Schaffg.	2. Idem.	3. Baron von Gersdorff.

A. 1679. 1. Idem.	2. Idem.	3. Baron von Plencfen.
1680. 1. Idem.	2. Idem.	3. Joann Constantin v. Tamm.
1681. 1. Idem.	2. Idem.	3. Caspar Franz von Sannig.
1682. 1. H. Christian zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr von Schlagenberg.
1683. 1. Herzog Julius zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr v. Lilgenau.
1684. 1. Herzog Sylvius zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr v. Plencfen.
1685. 1. Idem.	2. Idem.	3. Freyherr von Frankenberg.
1686. 1. H. Christian Ulrich zu Delf.	2. Idem.	3. Joann Const. v. Tamm.
1687. 1. H. Ferdinand zu Sagan, Fürst von Lobkowitz.	2. Idem.	3. Freyherr v. Lilgenau.
1688. 1. Herzog Sylvius zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr von Gersdorff.
1689. 1. H. Christian Ulrich zu Delf.	2. Idem.	3. Caspar Alexander v. Männich.
1690. 1. H. Sylvius zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr v. Lilgenau.
1691. 1. Herzog Christian Ulrich zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr v. Männich.
1692. 1. Gr. v. Schaffgotsch.	2. Idem.	3. Freyherr von Frankenberg.
1693. 1. H. Sylvius zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr von Männich.
1694. 1. H. Christian zu Delf.	2. Idem.	3. Freyherr von Frankenberg.
1695. Idem.	2. Idem.	3. Freyherr v. Männich.
1696. Idem.	2. Idem.	3. Franz Anton Graf von Schlegenberg.
1697. 1. H. Chr. Ulrich zu Delf u. Bernstadt	2. Burggraf v. Dobna.	3. Hans Christoph Frh. v. Zierowa Zierowetz.

A. 1698. 1. H. Christian Ulrich zu Württem- berg und Oels.	2. Idem.	3. Caspar Alexander v. Männich / Ober- Amts-Rath.
1699. Idem.	2. Idem.	3. Franz Anton Graf von Schlegenberg.
1700. Idem.	2. Idem.	3. Franz Carl Kottu- linsky / Freyherr von Kottulin etc.
1701. Idem.	2. Idem.	3. Lazarus Freyherr von Brunetti.
1702. Idem.	2. Idem.	3. Idem.
1703. Idem.	2. Idem.	3. Franz Anton Graf von Schlegenberg/ Ober-Amts-Rath.

§. II.

Tres Consultantium classes.

Peracta rogatione Status in tres Classes, quas consilia vocant, divisi de capitibus propositis seorsim, sed ordine consultant. Prima Classis Principum & Baronum Senatus est, quorum illi rebus disquisitis sententias dicunt viritim, hi verò conjunctim unius suffragii in hoc Collegio jus habent. Altera nobilitatis Silesiæ Ducatum hæreditariorum, & in his quoque Vratislaviensis Reipublicæ Legatis constat, in qua non capitum, sed Ducatum sive provinciarum numero suffragia (a) censentur. Tot enim solummodo colliguntur, quotquot sunt Ducatus: majoresne illi, an minores, nihil refert; quippe cum pari jure gaudeant omnes, singulique undantaxat suffragium habeant, licet viribus & dignitate inter se multum sint impares, alique in onera Reipubl. bello, pace, triplo, quadruplo, quintuplo, plus conferant quàm alii. Unde quidem fit, ut si Ducatus hæreditarii sint quinque, totidem omnino suffragia censeantur: atque ob id, quò tres quatuorve suffragiis suis eunt, id classis hujus sententia habeatur, haut secus, ac si omnes idem sensissent.

Tertia

Tertia classis oppidanos complectitur, ejusque sententia pariter non delectorum, sed ipsarum civitatum numero aestimatur.

(4) Fallitur hic Henelius: nam ambo insignes Ducatus, Suidnicensis & Jawroviensis, nonnisi uno suffragio gaudent; quod ipsum etiam in ambobus Ducatibus Oppoliensi & Ratiboriensi observatur.

Der alten Landes-Verfassung gemäß werden die vota auff Königl. Fürsten = Tags = Propositiones von denen hochlöbl. Herren Fürsten und Ständen durch dero gevollmächtigte Räte und Abgeordnete cum libera der Sessions-Ordnung nach zu dato dergestalt abgelegt / als nemlich

Bey der hochlöbl. Fürst- und Freyherrlichen Stimme

1. Das erlauchte Bischöfliche Votum collectivum.
2. Fürstlich = Württemberg = Oelsnisches =
3. Fürstl. Lichtensteinisch = Troppau = Jägerndorffisches =
4. Fürstl. Lobkowitz = Saganisches =
5. Fürstl. Auersperg = Münsterbergisches Votum.

6. Die sechs freyen Standes = Herrschaften aber / als Wartenberg / Militsch / Pleß / Trachenberg / Ober = Beuthen und Nieder = Beuthen oder Earlarth in complexo, constituiren nur ein Fürstliches Votum.

Worben zu observiren ist / daß bey der hochlöbl. Fürsten = Stimme die Sessions - Ordnung genommen wird nach dem Vorzug der beschehenen Investitur des erlauchten Hauses.

**Bey der löbl. Erb = Fürstenthümer Stimme führen pro nunc
das Votum Collectivum die**

Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer / diesem folgen in Sessione
Fürstenthum Glogau.
Fürstenthümer Oppeln und Ratibor.
Fürstenthum Breslau.
Fürstenthum Lignitz.
Fürstenthum Brieg.
Fürstenthum Wohlau.
Fürstenthum Teschen.
Die löbl. Stadt Breslau.

Denen folget in der Sessions-Ordnung absque voto in publicis Conventibus der Herren Fürsten und Stände Lands = Besteller / so den Schluß verfertiget.

Bey der löbl. Städtischen Stimme hat

Die Stadt Schweidnitz das Votum collectivum.

Die Stadt Jauer nebst denen Weichbild-Städten/

Stadt Glogau sammt einem Deputirten von denen Weichbild-Städten des Glogauischen Fürstenthums.

Stadt Oppeln.

Stadt Neumarkt / und alternative Nambslau.

Städte Lignitz / Brieg und Wohlau.

Darauff folget das hochlöbl. Käyserl. und Königl. Ober-Amts-Votum
Conclusivum.

§. 12.

*Quaratione sententiae aperiantur, & quando
approbentur?*

Habitis deliberationibus rursus conjunguntur, Principes-que ac Barones pro dignitatis gradu & suffragiorum prerogativa sententiam suam primo loco aperiunt: quæ si cæteris placeat, eam approbant; sin minus, suas quoque, suo quique loco, modeste indicant. Sententiis omnium auditis, breviter eas supremus Præfectus repetit, atque hoc, in quot Ordines vel major pars consensit, voto suo concludit: nisi quid sit fortasse, quod vel iniquum ac injustum, vel Reipubl. videatur perniciosum. Quo casu negotium vel in iisdem Comitibus, si præsertim moram non patiatur, reassumitur atque iteratur, Præfecto ipso validis ad persvadendum rationibus nitente, ac pro ratione muneris, in quo multum potest, nec parum plerumque, nisi factiosa studia & pertinax æmulatio, capitales Reipubl. pestes obstant, efficit, summam adhibente diligentiam, ut Status in id, quod Princeps rogavit, aut alias ex usu sit Reipublicæ, consentiant, vel si obtineri hoc nequeat, suspensum pro ista vice in tempus aliud rejicitur.

§. 13.

*Votorum pluralitas an semper & indistincte
obtinere debeat?*

Votorum sane pluralitas num semper & per omnia obtinere

nere indistincte debeat, sæpius numero graviter disputatum fuit: tunc maxime, quando classes duæ conspirasse visæ sunt in realiqua, quam in detrimentum sui Ordinis comparatam esset tertia credidit: ob id non teneri se aut suos priorum consensu arbitrata, nec hujusmodi suffragiis se suosque premi passa. Periniquum enim habitum fuit, non accedente assensu suo irrogari sibi onus ab aliis, qui oneris ejus manent expertes. Neque raro evenit, ut cum quis urgetur, etiam rei gravioris causa, cui adsentiri non audeat, aut non velit, defectum mandati prætexat, & permitti sibi tempus & copiam petat referendi rem ad suos, atque ita, quod odit aut averfatur, declinet ad tempus: interdum etiam aliorum impetum eludat. Quid de causis dicam religionem concernentibus? quid de iis item, in quibus duæ classes cum tertia controvertunt? majora utique tunc locum habere vix quispiam, opinor, dixerit: **Dann einer nicht zugleich kan Parthey seyn / und zugleich einem andern sein** Jus per majora benehmen und abvotiren. Quinimo, quæ majora dicuntur, & an ea ex numero personarum vel contributionis modo dijudicanda sint; quod posterius videtur velle Papinianus *in l. VI. ff. de pact.* in ipso etiam imperio haut tum satis definitum: qua de re plura dicere non ad privatum spectare videtur.

S. 14.

Conclusa in scriptum redacta & publice recitata Commissariis Regiis traduntur, & publicantur.

Cæterum conclusa quæ sunt, is qui ordinibus est à consiliis, eorumque Legatus & Orator audit, (vulgo *Landes-Bestellten* vocant) vir apprimè (a) honoratus in scriptum redigit: quæ ubi à Deputatis revisa, in Principum ac Procerum provinciae corona, præsentibus, si opus sit, Commissariis regiis, sed minime tamen replicando quicquam infirmare valentibus, publice recitantur, tum sigillis munita, eisdem, ut ad Regiam Majestatem referant, traduntur: Statuum autem ratione,

hhh hhh h 2

De-

Decreti locum & vim fortiuntur: atque ob id exemplis aliquot descripta, ut omnibus innotescant, quanto cyus fieri potest, in provincialibus etiam Ducatum Conventibus publicantur. Hoc jus à majoribus acceptum: hic agendi modus legitimus & ordinarius.

(4) Erwähntes Amt eines Landes-Bestellten in Schlesien ist sehr honorabel und profitabel. Fürsten und Stände erwählen hierzu keine andere / als hochgelehrte / in Rechts-Händeln ausgeübte / und in denen gemeinen Landes-Sachen höchsterfahrene / auch wohl-mercierte Männer / welche sie nicht allein zu Hause / sondern zugleich in Gesandtschaften ausser Landes / und dergleichen wichtigen Commissionen bey Königlichem und Fürstlichen Höfen employren können. Unter andern haben in diesem seculo diese charge mit ungemeiner Dextérité verwaltet

Andreas Geißler / auff Poldsdorff und Golsdorff / J. U. Doct. Com. Pal. Cæsar. Herzogs Georg Rudolphs zu lignitz und Brieg fürnehmer Rath und Cansler / und der Fürsten und Stände Landes-Bestellter / um die Jahre 1622.

Georg Gerhards auff Grabfowitz / J. U. Doct. Herzog Heinrich Wenzels zu Münsterberg und Dels fürnehmer Rath und Cansler / auch der Fürsten und Stände Landes-Bestellter.

Andreas Lange von Langenau lCtus, Herzogs Georgii III zu lignitz und Brieg fürnehmer Rath / Cansler-Director, und der Fürsten und Stände Landes-Bestellter.

Justinus Josephus, Hochfürstl. Bischöfl. Rath und der Herren Fürsten und Stände Landes-Bestellter.

Joannes Rosarius von Rosenberg / auff Gouschowitz / Fürstl. kriegslicher / Briegeischer / desgleichen Hoch-Gräfl. Promnitzischer Rath / und der Fürsten und Stände Landes-Bestellter.

Caspar Alexander von Mennich / der Röm. Kaysersl. auch zu Hungarn und Böhmeib Königl. Majest. wie auch Fürstl. Lichtensteinischer / Troppau-Jägerndorffischer Rath / und der Fürsten und Stände Landes-Bestellter An. 1669. Dieser wurde dem Herrn Rosario anfangs als Vice-Landes-Bestellter adjungiret.

Andreas Jacob Nerlich / Hochfürstl. Bischöfl. Pfaltz-Neuburgischer Rath und der Fürsten und Stände Landes-Bestellter A. 1687.

Johann Christoph von Sannig / der Röm. Kaysersl. auch zu Hungarn

garn und Böhmeib Königl. Maj. Rath/ und der Fürsten und Stände
Landes-Bestellter An. 1699.

§. 15.

Locus Comitiorum ubi?

Locus Comitiorum apud Majores nostros nullus fuit certus (a) aut perpetuus, patrum vero & nostra ætate, non lege, aut decreto ullo, quod sciam, sed solo usu diu servatum est, ut publicus Senatus Vratislaviæ ut plurimum atque ordinarie in ejus urbis Curia habeatur: ideo nimirum, quod multis hæc civitas ad publicos conventus illic peragendos prædita sit commoditatibus. Urbs ipsa ædificiis optime exculpta, diverforiis lautissimis referta, situs loci amœnus, magna hominum diversis ex regionibus frequentia: itaque vicini lucri & quæstus studiosi, omnis generis annonam magna copia advehunt, ac quidquid vitam nostram instruit, ornatque, & quæ singula alibi in pretio sunt, tanta hic ubertate affluunt, ut non immerito quis Amaltheæ hic cornu copiarum esse dicat.

(a) Betreffende den Ort / an welchem die Fürsten-Tage gehalten werden / so geschehen zwar nunmehr der Fürsten und Stände Versammlungen in der Stadt Breslau auf dem grossen Saal des Rathhauses / der gnugsam raumlich und hierzu sehr bequemlich ist: iedoch seynd sie heutiges Tages so wenig / als in vorigen Zeiten / hierinnen keinesweges nothwendig an die Stadt Breslau gebunden / da wir befinden / wie die Stände vor diesem bald da / bald dort ihre Versammlungen anstellten / nachdem etwa der Ort sich zu ihrem Vorhaben am besten fügte / und also am bequemsten gelegen war. Zum Exempel / so kamen Fürsten und Stände auff ihrem ausgeschriebenen Fürsten-Tag zusammen

Anno 1458. in der Stadt Lignitz.

Anno 1559. in der Stadt Jauer.

Anno 1480. in der Stadt Parchwitz.

Anno 1497. in der Stadt Meisse.

Anno 1505. in der Stadt Troppau.

Anno 1507. in der Stadt Brieg.

Anno 1524. in der Stadt Grotzau.

h h h h h h 3

Anne

Anno 1526. in der Stadt Lübschütz.

Anno 1531. in der Stadt Grotgau.

Anno 1567. in der Stadt Troppau.

Anno 1613. in der Stadt Neumarc.

Wenn heutigs Tags Fürsten und Stände ordinaire in der Stadt Breslau die Fürsten-Tage halten/geschichts mancherley Ursachen halben: 1. ist die Stadt Breslau die Haupt- und Königl. Residenz-Stadt in Schlesien. 2. So befindet sich auch in derselben die Königliche Cammer/ und der Fürsten und Stände Steuer-Amt / welche beyde mit denen Fürsten-Tagen in Geld-und Contributions-Sachen sehr viel concurriren und correspondiren. 3. Liegt die Stadt recht mitten / gleichsam als das Centrum, im Lande / daß es keinem Stand hieher zu kommen kan zu weit seyn / weder in Ober-Schlesien / weder in Nieder-Schlesien. 4. Haben die Herkoge / und viel andere grosse Herren meistens ihre eigene Höfe in der Stadt. 5. Findet ein ieder hier selbst in den wolbestellten Wirthshäusern nach Standes-Gebühr seine vergnügende Accommodation, F. Luca in Chron. Sil. pag. 2077.

§. 16.

Curatores Aerarii publici dependent à Comitibus generalibus.

Ab his porro Comitibus Curatores dependent aerarii, sive Administratores pecuniæ publicæ: qui pecuniam omnem ex provinciæ collectis provenientem tractant, receptamque à collectoribus particularibus sive quæstoribus subordinatis, uti, ac ubi, & quando, & quibus jubent Ordines, aut eorum nomine summus Præfectus, exponunt; atque adeo acceptæ & expensæ quotannis rationes reddunt, quas suffragiis ordinum delecti, velut censores, examine & calculo suo probant, aut reprobant.

§. 17.

Collectæ fiunt juxta solemnes jam olim Taxationes.

Collectæ sive Steuræ regulariter respectu ædium duntaxat, prædiorum, aliorumque bonorum stabiliū sive immobili-

bilium imperantur, & exiguntur juxta solennes jam (a) olim taxationes: quæ nisi novum quid & inexpectatum huic illi provinciae superveniat, ordinariæ nunquam mutantur; licet ita comparatæ sint, ut Status quidam se plus cæteris gravatos conquerantur, ob idque novis peræquatoribus opus habeant.

(a) Legantur illa, quæ de serie Comitiorum hactenus in Silesia celebratorum ad finem Capituli subnexuimus, illa præsertim, quæ in Comitibus anno 1551 celebratis acta fuerunt. Ex quibus apparebit, unde *solennes jam olim Taxationes* (ut noster hic loquitur) originem suam trahant.

§. 18.

Æstimatio hodierna Silesiæ.

Atque hoc quidem modo totius Silesiæ æstimatio hodie est septuagies septies centenorum sexaginta trium millium ac quadraginta quinque Joachimicorum: quorum quilibet sex ac triginta solidos live grossos Silesiaticos efficit. Et Patrum quidem nostrorum memoria, si octuagesima æstimationis pars quotannis penderetur, magnum id, imo grave videbatur. At nostris temporibus ad decimam haud raro, imo aliquando ad sextam etiam, ac pene quintam ventum fuisse, quis est, qui aut nesciat, aut non ingemiscat?

Ad illustrationem hujus paragraphi non meliora possumus adducere, quam verba Perillust. & Rever. Domini Joannis Henrici Heymanni à Rosenhal, quibus utitur in seinem unvorgefälschten Vorschlag / wie und welcher Gestalt ein neuer

MODUS CONTRIBUENDI

Im Herzogthum Ober-und Nieder-Schlesien pro bono publico salva Indemnitæ Episcopatus & Ecclesiasticæ Immunitatis zur Assecurierung der allergnädigsten Kaysersl. intention und Einführung einer Gütewolgefälligen Gleichheit auff ewig erfunden und zuverlässig stabiliret werden könnte.

Dieses importantes, auf ewig angesehen-eingeflochten - mehrmalen untersucht-niemals aber debattirte kostbare Steuer- und Contributions- Wesen / und dessen Unrichtigkeit aus dem Grunde zu heben / ist gründlich

chen der Ursprung und Haupt-Ursach wohl zu überlegen / und / wie dem abzuheiffen seye / genau zu erwegen. Und zwar

I. Was die Steuer-Iudiction sey / wann und auff was Weise solche auffkommen?

II. Wie hoch das ganze Ober-und Nieder-Schlesien versteuert?

III. Wie der Geistlichkeit Güter im Lande Schlesien gesteuert / und wie selbige bey andern extraordinairnen - Fällen zu der gemeinen Mittheilung gezogen wird?

IV. Wie die gemeinen Anlagen bey dem Lande Schlesien pflegen eingerichtet zu werden?

V. Wer die Ursache der Beschwerden und der Strittigkeit wegen des neuen Modi contribuendi sey?

VI. Welche diejenigen seyn / welche sich über die alte Steuer-Ansage beklagen?

VII. Was für conferenzen zu Abheiffung obgemeldter Steuer-Beschwerden gehalten / wie weit sie kommen / und warum zu dato kein glücklicher Ausschlag erfolget?

VIII. Und endlich / was für ein unvorgreiflicher Vorschlag zu Erlangung einer guten Harmoni bey dem Steuer-und Contributions-Wesen / und zu Abheiffung der gravarorum querelen zu thun seye?

Quoad Primum.

Demnach Anno 1327, 1329 und 1331 die Herzoge in Schlesien meistens von der Königlich polnischen Linie aus Pohlen / namentlich Herzog Casimir zu Teschen / Herzog Boleslaus zu Oppeln / Herzog Conrad zu Glogau und Dels / Herzog Heinrich zu Sagan / Herzog Johann zu Steinau / Herzog Boleslaus mit seinen Söhnen / Wenzel und Ludwig zu Lignitz / Brieg und Brotgau / und nachmals die übrigen Fürsten in Schlesien / wegen der von Vladislao Lothico Könige zu Pohlen vielfach erlittener Verachtung / Ausschließung von Reichs - Tügen / und anderer harten Verfolgungen / sich des Polnischen Regiments entschüttet / und hingegen dem damals wegen aller Milbigkeit / und glücklicher Regierung höchst-berühmten Könige zu Böhme Joanni Luxemburgico freywillig untergeben / ihm auch folgendes bey Königl. Gegenwart auff dem erstgehaltenen Fürsten-Tage zu Breslau Anno 1337 vor sich / und wegen ihrer zu Fahnlehn anerbottener Fürstenthümer die Huldigung abgelegt.

Als dann haben darbey obgedachte Fürsten / und hinter ihnen das ganze Land Schlesien / sich ausdrücklich bedungen / bey dero wohlhergebrachten uralten Gerechtigkeiten ruhig gelassen / von allen beschwerlichen Diensten und Oneribus verschonet / sonst aber wider alle feindliche Angriffe möglichst beschützet zu werden. Allermassen auch ihnen solches von hochgedachtem Könige zu Böhmeib festiglich versprochen / und sie in der That wider der Polen mehrmals gewaltige Einfälle / ohn einig empfundene Contributions-Last / in Königlichcr Beschirmung gehalten worden. Ebener massen haben sie bey solcher unversehrter Freyheit sich ferner unter denen Königl. Nachfolgern der Cron Böhmeib biß auff das Absterben Königs Ladislai anno 1457 ungeirret erhalten. Als aber nach der Zeit Matthias Hunniades, König zu Hungarn / zum Herzog in Schlesien angenommen / dessen Regierung auch König Vladislaus gefolget / haben Fürsten und Stände jenem Anno 1483 zu Befriedigung eines Herzogs Casimirs an das Fürstenthum Groß-Blogau habender grossen Præension, diesem aber Anno 1491 zu andern hohen Obliegenheiten gewisse Steuern / jedoch gegen Reversalien / daß sie künfftig zu keinem andern dergleichen solten gedrungen werden / treuherzigst bewilliget; wie dann auch diese so freywillige Darbietungen nichts anders / als unnachtheilige Donativen genennet / und darfür gedeutet worden. Nachmals da Vladislai Sohn / und Nachfolger Ludwig / zu Hungarn und Böhmeib König / Anno 1526 in einer unglücklichen Schlacht wider die Türcken ohne Hinterlassung eines Erben geblieben / und Ferdinandus I, Erzherzog zu Oesterreich / wegen seiner Gemahlin Anna zu Hungarn und Böhmeib / König Ludwigs Schwester / auch vermöge des Anno 1490 zwischen seinem Herrn Großvater Kaysers Maximiliano I und König Vladislao getroffenen Erb-Vergleichs / sich des Königreichs Hungarn ernstlich angenommen / und bereits zum Könige zu Böhmeib und Herzog in Schlesien erwehlet / selbter Zeit aber wegen grösser Empörung des neu-auffgeworffenen Königs Joannis Weyden in Hungarn und Siebenbürgen / und des eingefallenen Türcken-Wessens grosse Krieges-Anstalten vonnöthen gewesen / haben die Fürsten und Stände in Schlesien König Ferdinando ob imminens periculum ebenfalls / wie vorhin etlichen Königen widerfahren / zu diesem schweren Kriege / bey dero Königl. Gegenwart zu Breslau auff dem erstgehaltenen Fürstentage den 1. May / A. 1527. die erste Geld-Hülffe von 100000 Floren Ungarisch / gegen Königl. Revers de non præjudicando treuherzigst gewilliget / und also unter dieser des hochlobl. Erzhauses Oesterreich neu angetretenen

tenen und gewaltig angefochtener Regierung bey so gefährlicher Zeit pro
salvanda salute publica den Anfang der gutherzigen Besteuerung gemach-
et: Weilen aber die damals andringende Türcken-Gefahr ie mehr und
mehr sich vergrößerte / also daß auch nachgehends Anno 1529 die Stadt
Wien wirklich belagert wurde / und darum die höchste Noth erheischte / bey
unzulänglichen Königlich Cammer-Mitteln in denen Erbländern mit
derselben ergebigen Beytrage eine beständige und zuverlässige Verfassung
einzurichten; als haben auff Königl. Begehren die Fürsten und Stände
in Schlesien mit ihren Landsassen und Unterthanen zu solchem Ende / und
zu Bezeugung ihrer treuesten Devotion Anno 1527 ihr Haab und Güter
willigst geschäget / und nach Einbringung aller Fürstenthümer Schatz-
Zettel in das General-Steuer-Amt zu Breslau / auff ergangene Königli-
che Propositiones, auff solche Schatz- oder Besteuerung gewisse Anlagen
gemachet / und selbst dahin biß zu weiterer Abschiedung nach dem Königl.
Hofe richtig eingeliefert. Auff diese angenommene und profitirte Ver-
steuerung seynd selbiger Zeit nach dem Tausend wegen gar erträglicher Kö-
niglicher Postulatorum, selbstn mehr nicht als ein oder zwey Thaler ge-
legt / und die Geldverwilligungen höher nicht als von 60 / 70 biß 100 fl. sich
belaufen. Zu Zeiten auch nur ein gewisses Scheffel-Geld auff 3 Jahr
bewilliget / und nebst bey annoch etliche mal bey allzugrosser Gefahr gewis-
se Hülffe an bewehrter Mannschafft von 2 biß 3000 zu liefern beschossen
worden. Nicht weniger ist damals auch zu Haltung guter Landes-Defen-
sion das ganze Land in 4 Kreise eingetheilet / in jedem die Zahl der Ange-
fessenen wohl verzeichnet / gewisse Creiß-Obristen aus den Ständen vor-
gesetzt / die Grenzen wider Feindes-Einfall genugsam versehen / und wie
bey eindringender Noth ein Stand dem andern / oder in der höchsten Ge-
fahr alle ins gesamt dem Univerfo beystehen wollen / heilsame Anstalten
vorgekehret; welche allgemeine Præstationes, nach dem eingerichten Lan-
des-Steuer-Catalstro, als einer vermeynten richtigen Cynosur, iederzeit
eingetheilet / und dergestalt die Landes- Wohlfahrt / treugesinneter Men-
nung nach / möglichst befördert worden; von welcher Steuer-Indiction
und Contributions-Anlage weder die Fürsten noch angefessene Geistlich-
keit / ja die Königl. Cammer-Güter selbst / keines Weges befrehet gewesen /
sondern sich richtig vergeben müssen. Aus welchen Umständen allen
schlüsslichen erhellet / daß die Steuer-Indiction nichts anders sey / als eines
jedem Standes und angefessenen Unterthanen / der anhaltenden Kriegs-
Gefahr halber / auff sich willig genommene Steuer / und derselben durch
ertheil-

ertheilte Schatz-Zettel geschehene Ansage / womit auff selbst / zu Abhaltung eines offenen Feindes / ein Gewisses angeleget / und zu des Königs Diensten ins General Steuer-Amt geliefert werden möge. Ob nun zwar das Land Schlessien bey nachmaliger Verminderung gefährlicher Zeiten / und Erlangung eines beständigen Friedens der tröstlichen Hoffnung gelebet / es werde solches allein des Türcken-Krieges halber eingerichtete Steuer-Wesen / als ein *Remedium momentaneum contra calamitates publicas*, wieder abgestellt werden; und dieses um so viel mehr / weilien bey gemeldter Steuer-Ansage ein grosser Antheil der Stände und Unterthanen / so wohl zu vermeynender Bezeugung einer besondern Devotion gegen die hohe Obrigkeit / als auch zu Erlangung mehrern Credits / sich meistens über eigene Kräfte versteuert / und dardurch ihnen grossen Schaden bengezogen haben; so hat dennoch König Ferdinand über solcher Verfassung / als einer nach des Röm. Reichs Gebrauche darsür gehaltenen guten Ordnung / und zuverlässigen modo fest halten / und hingegen die vermehrte Ungleichheit und allerhand eingerissene Nachteile mit Vorhaltung der de anno 1527 am richtigst-befundene Schatzung / durch eine besondere Fürstentags-Proposition Anno 1558 Montag nach Oculi ernstlich abstellen lassen wollen. Durch welches Nachbleiben aber in dem Lande / wegen oben vermeldter schwerer Empfindlichkeit / grosse Querelen und Gravamina entstanden / welche / ob zwar darwider einiges *Exequations-Remedium* vertröstet / dennoch ohn einig vertröstete Abhelfung bis auf heutigen Tag verblieben seynd. Diesem nach ist zu sehen

Quoad secundum nach eines ieden Fürstenthums und Standes zusammen gebrachten Special-Schatz-Zetteln / seynd selbige in denen Landes-Steuer-Aemtern zu derselben Direction und Ausschreibung in verzeichneter Ordnung wohl verwahret / und der gängliche Betrag in das General-Steuer-Amt nachher Breslau eingehändiget / ietziger Zeit aber von Jhro Käys. Mayt. Anno 1671 dem treu-gehorhsamsten Lande wegen beklagter unerträglichen Steuer-Last / bis zu Erfindung eines zuverlässigen und gleich durchgehenden *Exequations-Remedii* eine gewisse Moderation der Steuern / und zwar denen Terciaris eine Sexta, denen andern Ständen hingegen eine Octava allermildest verliehen worden. Nach welcher moderirten Indiction, laut Beylage A. die *contribuenda* im Lande ietziger Zeit ausgeschrieben und eingetragen worden; und weilien auch im Lande Schlessien der geistliche Stand einen ansehnlichen Theil besitzet / wird allhier nicht undenklich weiter betrachtet

Quoad Tertium. Die Geistlichkeit im Herzogthum Schlesien ist wegen Standes-Gerechtigkeit und habender Güter in unterschiedener Consideration. Dann was das Bischoffthum Breslau Ober- und Nieder-Creyses mit dem hochwürdtigen Dom-Capitel anbelanget / ist selbstes das erste Fürstenthum im Lande / und im oberwehnten allgemeinen Landsteuer-Catastro A. nach Versteuerung seiner Herrschaft und Güter zu befinden / und vergibt sich wegen der Contribuendorum ebenfalls gleich andern Fürstenthümern bey dem General-Steuer-Amte / ausgenommen derjenigen Halte/ welche in andern Fürstenthümern liegen / und bey dasselbigen Steuer-Ämtern wie die Adelige Landsassen ihre Schuldigkeiten einbringen. Hingegen seynd die Prälaten / Abtiffin / Pröbste / Patres Societatis Jesu, Priorate mit ihren Klöstern / und andere begüterte Geistliche ratione des Universi kein besonderer Stand im Lande / wie etwan sonst die Status majores & minores, sondern gehören nach Gelegenheit der Güter unter dieses oder jenes Fürstenthum / allwo sie gleich denen Ritters-Leuten die Steuern abzuführen pflegen; da Gegentheils die unangeseffene Geistliche und Mönche von Steuer und allen Oneribus publicis befreyet seyn. Voriger Zeiten / besonders vom Anfang des vergangenen Seculi, ist im Lande Schlesien zwischen dem geist- und weltlichen Stande/ wegen gemeiner Mitleidung und Defensions-Anstalten / ein sehr grosses Unvernehmen und Splitterung gewesen; sintemalen die Geistlichen davon sich iederzeit wegen ihrer geistlichen Privilegien zu eximiren gesinnet / biß endlich Anno 1504 durch den Colobratischen Vergleich beyde geist- und weltliche Stände zusammen verglichen/ und darinnen N. 6. die Geistlichkeit/ genießenden Schutzes halber/ zu billiger Mitleidung angehalten worden.

Dem unangesehen und nichts desto weniger recrudescirte solches Unwesen nachmals wiederum unter Ferdinando I. dermassen / daß auch in publico durch viel und langwierige Consultationes darüber gehandelt / und endlich auff Königl. Approbation also entschieden / daß die angeseffene Geistlichkeit zu gemeinen Beytragen gezogen / die unangeseffene hingegen gänzlich davon befreyet seyn sollen/ wie umständlich zu sehen in den Fürstentags-Schlüssen de Anno 1553 nach Qualimodo geniti, item 1554 nach Galli, 1556 nach Trinitatis, 1558 nach Oculi. Dannenhero dann ferner Fürsten und Stände nach geschehener Fürstentags-Proposition d. d. 29 Maji Anno 1577 unter andern Landes-Gravaminibus N. 7. Ihro Mayt. womit selbst durch dero Interposition diesen schweren Streit / dem Publico zum besten/ aus dem Grunde wolte beylegen / und dadurch alle Unord-

nung

nung hintertreiben lassen/beweglichst angelanget / anders/ und bevor solches nicht geschehe/ wäre unmöglich/ daß die weltlichen Stände/der Steuer und gemeinen Hülffe halber/des mindesten sich erklären könnten; worauff dann durch eine verordnete Kays. Commillion solche Differenzien / und zwar dergestalt/ daß die Geistlichen in Steuern und gemeiner Landes-Defension, eben wie die Weltlichen / gleich einen Revers salvo jure mitleiden sollen/ vollkommen und vergnüglichen hingelegt / und forthin bey solcher Verfassung alles bis auff heutigen Tag in guter Harmonie gehalten worden. Und dieses von der Ordinar-Steuer und Anlagen der geistlichen Gründe.

Antreffende die Extraordinar- und Personal-Anlagen / nemlich das Capitation-Geld zur Türcken-Steuer/ und den Scheffel-Groschen: Hat es deswegen allezeit/ so wohl Anno 1664, 1669, 1670, 1671, wie auch A. 1683, sehr grosse Differenten bey denen Landes-Deliberationibus gegeben / und darvon der Clerus ie und allewege sich zu eximiren gesucht / mit diesem Rechts-Vorwand/ daß solches wider die ihnen ertheilte Bullas summorum Pontificum, und wider dero in jure Canonico enthaltene Privilegia: ne sacrum Caput taxam patiatur, lauffe/ und dahero ein Equipollent nach den Steuern mit Ihro Kays. Majest. allergnädigsten Approbation zu des ganzen Landes Vergnügung willig abgeführt. Folget hierauff

Quoad Quartum, wann Ihro Kays. Majest. in den jährl. Fürsten-Tage-Schlüssen/so wol ad militaria als cameralia, ein ansehnliches Quantum gewilliget/ auch sonsten zu Bestreitung gewisser Landes-Obliegenheiten einige Anlage beschlossen wird; so pfleget von Fürsten und Ständen zu Einbringung desselben 7 bis 8 auff Mille gelegt / und hiernächst ein jeder Stand von dem Königlichen Ober-Amte/ zu Abführung seines Contingents in das General-Steuer-Amt nacher Breslau / per patentem erinnert zu werden. Alldieweil aber viel Stände hierbey wegen ihrer Bedrängnisse/ und vorschükender allzu hohen Versteuerung/ nebst Anwachsung grosser Kosten nicht wohl folgen können/ werden dennoch die Tranc-Accisen zum Behülff der Völker-Verpflegung/ wie auch Rauchfang und Vieh-Steuer mit zu Hülffe gezogen. Und pflegen auch nicht weniger in Fürstenthümern wegen derer andern Privat-Incumbentien noch mehr Anlagen auff die Ladation geschlaen zu werden. Bey welcher Beschaffenheit und bey iehiger höchst Geld-klemmenden Zeit unter den Contribuenten eine grosse Mühseligkeit anzutreffen/ daß die Steuer-Nemter fast nicht mehr wissen/ wie die Nichtigkeit möge befördert werden. Inmassen

die öfftern Executiones die Schwachen vollends über den Hauffen rissen/ oder wol in andere Länder zu emigriren verleiteten können. Dahero kömmt ferner hierauff/ betrachtet zu werden

Quoad Quintum die grosse Ungleichheit der Versteuerungen / und vieler Fürstenthümer durch stete Vergebung der non-entium physicorum, und vieler defolirten Gründe äusserst entfallene / auch der andern mit der steten Supportirung sehr abnehmende Kräfte/ seynd die Haupt-Ursachen des anseho sehr weit einreissenden Unwesens. Dannenhero verschiedene Stände bald von Anfang der Schätzung über ihre allzuhohe Versteuerung sich beschweret / auch die Königl. Weichbild-Städte wegen hoher Steuer und non-entium/verschwundener Nahrung / und daher sehr ein- und untergangenen Bürgerschaft von andern übertragen zu werden verlangen. In facto, jedoch ohne Rechtfertigung der Sache/wegen niemalen gescheneher doch nöthigen Inquisition allein ein Exempel von der Königl. Haupt-Stadt Breslau anzuführen / welche in der alten Indiction 70541 Zhl. versteuret/an non-entibus physicis 98000. ohne die/so in und um die Stadt/ (wie auch in den Stadtgraben liegen sollen) vergiebet / an allzuhoher Steurung der Ring oder Markt allein so hoch als die ganze Stadt Delfe/und ein und ander Haus daselbst so hoch als die Stadt Nienbach indictiontrey seyn soll; anderer zu geschweigen. Dieser und anderer Ursachen halber haben nach der Zeit / und besonders bey lezo regierender Kays. und Königl. Majest. als der hohen Landes-Obrigkeit/ mehrere Stände einigen Steuer-Nachlaß gesucht / selbst auch durch Verlethung einer Tertiar erhalten. Gleichwie nun die wenig übrig-vermögende Stände solche angeführte Gravamina den genannten Gravatis nicht zustehen wollen / und quoad concessam Tertiam, derselben Schuldigkeiten/wegen gleichmäßigen Abgangs eigner Kräfte / und nach Empfindung grossen Schadens zu supportiren nicht vermögen; Also bleiben zu hohem Nachtheile des Landes die angeschwollene grosse Kette zurück/ und das Contributions-Werck ganz zerrüttet und unrichtig: Dergestalt/wann gleich die Anlagen nach der Indiction oder Scheffel-Groschen/ oder auch nach andern Modis, wodurch etwan die Personen affictet/ angeleget werden/ob gleich selbst einigen belieben/ von den andern nur bloss Contradictiones zu erfolgen pflegen.

Und ob schon Anno 1650 durch einen besondern Schluß B. jedem gravirten Stande sech gelassen / eine Particular-Revision bey den Seltigen vorzunehmen / Ihro Kays. Majest. auch laut C. solches löbliche Propo-

Propositum, unerachtet der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer darwider eingebrachte Beschwerden D. gnädigst approbiret / und es dabey bewenden lassen.

Auch in annis erstlich und vierzig / auch jüngerer Zeit verschiedene Modi extraordinarii, als Rauchfang, Bleh-Steuer / Scheffel-Greschen / und allerhand Accisen zu einig-gemeynter Sublevation der Steuern mehrmal versuchet worden: Sie ist doch so wohl wegen der particularen Revision nichts vorgenommen / als auch durch die Modos extraordinarios weder den Tertiariis noch Anti-Tertiariis, und damit dem ganzen Lande keine zuverlässliche Hülffe zu wege gebracht / sondern nachdem auch die von andern vermeynte General-Revision wegen der allzugrossen Weltläufftigkeit fast vor unmöglich gehalten / das Contributions-Wesen ein und den andern Weg unter lautern Querelen in beständiger Unrichtigkeit gelassen worden. Inzwischen / und bey so stetswährender Beschwerd haben weiter die meisten Stände des Landes zu Ihro Käyserl. Majest. ihre unterthänigste Zuflucht genommen / und Anno 1671 zu Ausfindung eines zuverlässigen gleich durchgehenden / und den Gravatis zur Erleichterung dienenden Modi contribuendi um einen Terminum biennalem beweglichst angehalten / selbst auch nebst Interims-Verleihung der Sextae & Octavae lit E, und weitere Prolongation desselben F, vergnüglich impetret; allein binnen selber Zeit / und bis zu dato, wegen steter Bilancirung derer entgegen stehenden Contrar-interessen / auch kein fester Schluß können gesetzt / sondern zwischen solchen beständigen Contradictionen / zu der ohnmächtigen völligen Ruin und des ganzen Landes nachfolgender Saccumbenz die bloße Unrichtigkeit / gleichsam als ein Malum incurabile, wie vormals zurück geblieben.

Wessen alhier der Gravatorum gedacht / kommt ferner zu sehen

Quoad Sextum. 1. Hierunter nennet sich das Fürstenthum Sagan / welches Anno 1671 eine Tertiam erlanget / und sich / wie auch die folgende Tertiarii, nach der Sexta bißher vergebem.

2. Folget das Fürstenthum Münsterberg und Francksteinsche Weichbild / welche Anno 1666 die Tertiam erhalten.

3. Das Fürstenthum und Stadt Breslau / welche beyde Anno 1642 mit einer Tertia begnadet.

4. Die Fürstenthümer Elegenitz / Brleg und Wohlau wollen sich nach dem Tode des letzteren Fürstens / dem Fürstl. Hause / ob bene merita, Anno 1639 verlehener Tertia anmassen; allein selbst wird von den andern

Stän-

Ständen nur für ein Privilegium Personale des Fürstlichen Hauses / und also mit dessen Untergang nunmehr vor ungültig gehalten.

5. Die Königl. Weichbild-Städte in den meisten Erb-Fürstenthümern halten noch zu dato um eine Steuer-Moderation an / wegen hoher Besteuerung / und wegen Abfallung ihrer Nahrung.

Quoad Septimum. Nachdem die Fürsten und Stände in Schlesien bald von Anfang der Steuer-Indiction wegen der übermäßigen Besteuerung / und davon empfundener Gravrung bey der hohen Landes-Obrigkeit / die entstandene Beschwerden gebührend angebracht / und um behülfflichen Nachlaß gebeten; So ist selbter Zeit zu einiger Consolation folgendes Remedium dem Lande vorgeschlagen worden / daß die gesetzten Censores ad modum der ersten Schätzung de anno 1527 wider die ungeschätzeten oder alljuniedrig geschätzeten Possessores scharffe Untersuchung anwenden / und dieselbe alsdann zu aufrichtiger Mitleidung zu Behülff ziehen solten; woben aber entweder nichts ausfündig gemacht / oder ja dardurch wenig Ersprießlichkeit geschaffet werden können.

Nachmals haben Käyser Ferdinandus II und Ferdinandus III gloriwürdigsten Andenkens / wie nicht weniger die jetzt-regirende Käys. Maj. auff weiter allergehorsamstes Ansuchen / verschiedenen Fürsten und Ständen obverstandener massen Anno 1639, 1642, 1666, 1671 eine Steuer-Tertiam gnädigst verlichen; dagegen aber die übrigen Stände / weilen sie durch diese Supportationem oneris alieni sich gleichfalls beschweret gehalten / jenen dißfalls kein Jus quæstion zugestanden / sondern darwider allezeit beständig protestiret / und ihre Gegennothdurfft an höhern Orte deswegen eingebracht. Alsdann haben Ihro Majest. Ferdinandus III die Fürsten und Stände gnädigst dahin veranleitet / daß sie selbst unter sich dieses Werck untersuchen / und denen Gravaris mit anständigen Mitteln auff alle Weise unter die Armen greiffen solten / auch ins künfftige wegen ein- und anderer bey der langwierigen Kriege-Zeit zu ungleich betroffener erogatorum militarium einiger Exauration sich getrösten möchten. Dannhero bald nach dem Anno 1648 geschlossenen allgemeinen Frieden / bey dem Conventu publico des Landes allerhand Deliberationes gehalten / und dabey gewisse Mittel durch allerhand Accisen / und andere Modos versucht worden. Anno 1650 hat man bey weiterer Consultirung auff verschiedener Stände Vorschlagen die alte Steuer-Indiction gleicher Dinges / und wegen besorgender viel größerer Inconvenientien nicht abstellen / und hingegen etwan auff ganz unzuverlässige Modos extraordinarios, gleich

wie damals die auff allerhand Arbeiten und Consumptibilien geschlagene Accisen waren / sich wenden wollen / sondern es ist deswegen ein gewisser Schluß B. ergangen / nach welchem ein ieder Stand bey seinen vorgebenen Gravirten die Ungleichheit untersuchen / und nach Befindung entweder ent weder gar nicht / oder zu wenig versteurten fundorum , uni detrachendo , alteri adjiciendo eine billiche Ausgleichung machen solle / unerachtet der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer darwider eingelegten Protestation / welcher am Käyserl. Hofe / wie in Beylage D. zu ersehen / nichts deferiret / hingegen aber auch in Provincia mit dem Vorschlage nichts ausgerichtet worden. Anno erlich und sechzig seynd im Lande die lamentationes wiederum inständig gereget / auch deswegen die iezo höchst-löblich regierende Käyser-und Königl. Maj. mit mehrern beeheliget / und folgendes An. 1670 an dieselbe von dem sämtlichen treuehorsaamsten Lande / dieses so zerrütteten Steuer-und Contributions-Wesens halber / um gnädigste moderation einige Deputation aller-unterthänigst abgegangen ; worauff höchst-gebachte Ihro Majestät zu Ausfindung eines gleich durchgehenden / und denen Gravatis zu einiger Sublevation zu staten kommenden modi contribuendi universalis Anno 1671 einen Terminum biennalem E. allergnädigst indulgiret / auch Anno 1673. F. auff ein Jahr ferner prolongiret / und dabey denen Tertiariis als genannten Separirten eine Sextam , denen Anti-Tertiariis aber als Unseparirten eine Octavam , zu Einbringung der jährl. Contribuendorum , und annehmender Soldaten-Einquartirung gnädigst verstatet. Damit aber auch bey solchen Steuer-Abgängen die Zulänglichkeit anderer Obliegenheiten erreicht werden möge / seynd nebst denen in stetem usu verbliebener Trans- Accisen annoch gewisse Modi extraordinarii , als Vieh-und Rauchfang-Steuer / nebst dem Fleisch-Pfennige in Städten zu Hülffe gezogen worden. Und ob schon binnen solchem Termino vielfältige Vorschläge durch weitläufftige vota secundum cujusvis Status interesse , & desiderium zu einem novo modo contribuendi universali abgefasset worden / ist es dennoch zu keinem erwünschten Auschlage gedhen / sondern dieses wichtige Werck annoch unter vollen contradictionen gelassen worden. Anno 1676 den 11 Decembr. hat man in dem Steuer-und Tertia-Wesen ernstlichen Anfang machen wollen / und also zu förderst wider die aufgestandene neue Tertiarios , nemlich die Fürstenthümer lignitz / Brieg und Wohlau / (welche nach dem Tod ihres lezten Fürstens sich der Tertia , so dem Fürstlichen Hause / vermög einer alten Käyserl. Concession sub dato den 10 Octobr. 1639. und einer allergnädigsten Reso-

lation d. d. Wien den 26 Septembr. 1670. ob merita personalia zugelassen/ angemasset / und selbte ihnen zugeeignet) deliberiret / daß ihnen ihr Unbefug / und der davon weit einreissende grosse Nachtheil solle demonstrirret / und sie von so unbilllicher intention möglichst abgeredet werden / damit man nachmalen allein mit denen alten Tertiariis (als mit welchen ohne je- ner vorgehender Abweisung nichts fruchtbarlich jemals zu hoffen) umb ei- nen Vergleich sich vernehmen könne. Wider diesen wohlgemeinten Vorschlag haben die Ligniz-Brieg-und Wohlauische Abgeordnete allein protestando sich ausgelassen/u. folgendes in possessione, vel quasi ihres ver- meinten juris quatuor gehalten / denen zwar reprotestando nichts zugestan- den / und also die Sachen undebatortur verblieben. Nicht weniger ha- ben Anno 1677 den 16 November und 1 December die unseparirten Für- sten und Stände wider die Separirte oder Tertiarios deliberiret / auff was weise man sich mit ihnen in einen annachtheiligen Vergleich einlas- sen solle. Worauff als den 4. Decembr mit denselben eine Conferenz ge- halten/und ihnen eine Sexta anerböten / vor die Unseparirten/ wie auch vor die Ligniz-Brieg-und Wohlauische Stände / welchen man / wie vorhin ge- dacht / kein Jus Tertiae Reale zugestehet / eine Octava bedungen worden/nach welchem modo die Contributiones und Einquartirungen nachmals or- dentlich eingerichtet werden solten. Dieser Vorschlag hat ebenfals denen Tertiariis nicht beliebt / sondern eine Quartam verlanget / so ihnen aber noch zur Zeit wegen allzugrosser Übertragung abgeschlagen / und ob sie zwar endlich/ allem Vermercken nach/ mit zwey Novis sich hätten befriedi- gen lassen / so haben doch etliche der unseparirten Stände wegen zu schwer fallender Übertragung des Litt. G. projectirten Enthanges mit unfrucht- barlicher Zerschlagung nicht darein gewilliget / mitler Zeit / und zwar Anno 1676 und inständigst Anno 1677 den 13 Maj / und 15 Junii, vor eini- gen Ständen zu gänzlichlicher Hinlegung der Steuer-Indiction eine Gene- ral Rauchfang- Steuer unter gewissen Classen vorgeschlagen / von an- dern Stimmen aber auch nicht angenommen/ sondern pro varietate cojusvis Interesse, von einem die Revisio Indictionis, von dem andern die general - Rauchfang- Steuer / von dem dritten / und so ferner andere modi extraordinarii der Prästandorum und Einrichtung der Soldaten-Einquartirung eingerathen / auch Anno 1682 ein General- Scheffel-Groschen sub certa modificatione in Vorschlag gebracht; hier- aus aber die latentio pro universo nicht zu erlangen gewesen / sondern alles bis auff heutigen Tag bey den vormahligen Unrichtigkeit-Mißverständ- nüs-

nüssen und beständigen lamentationibus der Gravatorum geblieben; bin-
nen solcher Zeit ist zu vermeinender consolation aller Stände des Landes/
die Exauration wegen der bey ein und andern Ständen / noch bey der al-
ten Krieges-Zeit allzuhoch eingetheilten erogatorum militarium, und
zwar de anno 1622 hervor genommen / und nach geschעהener liquidation
ansehnliche Summen / und zwar in allen 1030278. Thl. Schl. 23. Grosch.
abgeschrieben / welches Werck / weil es nicht de tempore, auch von den
Officialibus das privat-Interesse gewaltig dabey gepflogen / weder dem ni-
verso einiger Frommen noch den Gravirten eine nachdrückliche sublevati-
on gestiftet / sondern nach Abschreibung ungehlicher neuer Steuern / der ar-
me Contribuent gänzlich ins stecken gerathen.

Quoad octavum. Gleich wie wider ein jedwebers Ubel zu völliger
extirpation dessen selten ein einziges Mittel zu finden; also scheint es
auch bey dem unrichtigen Steuer- und Contributions-Wesen in Schlesi-
en zu seyn / daher darfür ohnmaßgebig gehalten wird / daß solches durch
zweyerley modos gehoben / und eine Gott-wolgefällige Gleichheit einge-
führt werden könnte. Und zwar

Der erste Modus oder Remedium wäre Rectificatio Indictionis Steu-
rarum im Lande bey denen / welche sich gravirter zu seyn vermeynen / und
re vera qua tales werden befunden werden / auff welchen modum vermuth-
lich auch der Kays. Hof ein Absehen trägt / und eine Reflexion machet.
Wie aber und welcher gestalt / und durch wen solche rectificatio, vermit-
telt particularis revisionis, & cujus sumptibus geschehen / und wem die
cognitio, ob der oder ein anderer revera, und wie sehr und hoch er gravi-
ret / aufzutragen sey. Und ungeacht dieser von einem hochwürdigen
Dom-Capitel für gut und rathsam befundener modus vermuthlich von
ein und dem andern Stande aus Ursachen / daß 1. solcher sehr wegen schwe-
ren in vielfältigen actis bestehenden revision allzuweitläufftig. 2. deswe-
gen langwierig und binnen viel Jahren nicht zu endigen / auch 3. sehr kost-
bar / 4. wegen der bey der Revision unterlauffenden partialitäten / Unter-
schleiffe / falschen Bekännissen / Unterdrückung der wahren Nutzungen /
und Erläuterung deren Gravaminum gefährlich. Auch 5. propter vicissi-
tudines temporum (in deme binnen 20. 30. 40. oder 50. Jahren gemeini-
gich eine Aenderung bey diesem oder jenem Stande vel per vim majorem,
oder andern Begebenheiten und Zufälle sich zu ereignen pfleget) nicht zu-
verlässig wäre / nicht würde wollen angenommen oder placidiret werden:
So ist doch von solchem nicht abzustehen / sondern zu hoffen / daß / wann

nur dieß Werck mit einem rechten Ernst / und enfeiger application (dann gemeiniglich eine Sache im Anfang sich schwer zu seyn zeigt / nachmalen aber bey genauer Untersuchung und reiffer Überlegung sich selbst enöret / ja nichts so schwer ist / welches nicht durch menschliche Vernunfft und Untersuchung könte gehoben werden) würde tractiret / und nachfolgende puncta debattiret werden.

I. Wie und welcher gestalt dieser neue *modus contribuendi* einzurichten.

II. Durch wen oder welche solche *Revisio* solle geführt werden.

III. Danner was für einen *Terminum* solche angestellet und geendiget.

IV. Was für Cautelen dabey zu beobachten / und weine

V. Der Abfall der Gravirten an der Steuer-indiction einem *Particular-Stande* / oder aber dem *Universo* zuzuschlagen.

VI. Welchen Personen die *revisio & cognitio Gravaminum* zu concrediren.

VII. Woher die Unkosten solcher *Revision* zu nehmen / und endlichen

VIII. Was und wie viel denen *Revisoribus* ihrer gehaltenen Mühwaltung halber *pro compensa* auszusehen sey?

Quoad Primum. Wäre man der unvorgreiflichen Meinung / daß durch Königl. Ober-Amts-Patenten die vermeintliche *Gravati* binnen 6 Wochen 3 Tage à die *publicationis factæ* zu rechnen in *loco revisionis*, & quidem sub *pœna præclusi* zu erscheinen / und ihre habende *gravamina* zu produciren / und zu justificiren / adeinret werden solten.

Quoad secundum. Scheinet erspriesslich zu seyn / *pro bono publico*, aus gewissen qualificirten des hiesigen Landes wohlverfahrenen / unparteyischen / gewissenhaften / uninteressirten *Subjectis* eine *Quintam* *Essentiam* von denen löblichen Herren Fürsten und Ständen zu extrahiren / und selbst ad *evitandam partialitatem*, und anderer *inconvenientien* solche *revision* aufzutragen / oder aber in *casu discrepantiæ votorum* Ihro Känserl. Majest. selbst / oder dero nachgesetztem Königl. Ober-Amte / wen oder welche Personen sie darzu benennen wolten / anheim zu stellen.

Quoad Tertium. Wegen Wichtig- und Weitläufigkeit / und anderer besorglichen *Incidentien* will sich fast kein gewisser *terminus* vorschlagen lassen / jedoch wann denen Herren *Revisoribus* nicht die tägliche Liefer-Gelder (wegen welcher dann und wann die *Commissiones* pflegen in das weite Feld gespielt / und *privati lucris gratia* verzögert werden) sondern im Pausch (es m. die *Revision intra breve vel longum tempus* geendiget

get werden) ein gewisses namhaftes ausgesetzet würde / könnte diß importante Werck gar wohl circumscribiret / und in gewisse Zeits- Fristen geschrencket werden / welches altiori iudicio committiret wird.

Quoad quartum. Die zu diesem wichtigen Revisions-Werck sich erzeigende Cautelen vorzusehen / und darüber einzurathen (weilen deren allzuviel / und eine und andere emergirende difficultät nicht kan vorgesehen werden / und ab ipsa praxi, wie sich in ein- und dem andern wird thun lassen / allererst hervorbrechen / und pro re nata zu observiren seyn werden) ist schwer ichtwas gewisses zu Papier zu bringen. Jedoch ohnmaßgebig würde vonnöthen und rathsam seyn

1. Daß die gesamte Herren Revisores mit einem wohl conceipirten scharffen Eyde beleger. 2. Selbte zu accelerir- und schleunigen Endigung der Revision, so viel immer möglich / und zu Beobachtung ihres abgelegten Joraments, wie nicht weniger zu einer unpartheyisch- gewissenhaften Revision der angegebenen Gravaminum (ob sie in effectu apparenter / oder revera sich befinden / und ob solche neue oder ungewöhnliche / und von denen unseparirten Ständen erkentlich / und zugeständige absonderlich-ungemeine Gravamina seyn) ermahnet und instruirt. 3. Die sich angegebende vermeintliche Gravati angehöret / und deren Beschwerde mit ihren Nukbarkeiten collationiret. 4. Intrinseca qualitas bonorum, vel fundorum durch exhibition deren Urbarien und Einkünften / und vermittelst ehndlicher Aussage deren Amtleute und Unterthanen / radicitus penetrirt. Und 5. zu diesem Ende / und genauer Erörterung die alte und neue Käuffe der Güter und Gründen produciret / und daraus 6. ob nicht / wiewol auf manchem fundo einige grosse Steuer haffteten / dennoch aber der Käufer der Größe und Nutzung nach um ein geringeres pretium, and also quanti minoris (wie nach der Geld-mangelnden Kriegs- Zeit geschehen) erkaufft / und die Steuern (quod bene notandum) in partem veri pretii schreiten / und darum revera kein gravamen abgeben könne / solcher vermeinte gravatus abzuweisen untersuchet. Und 7. ob nicht solches durch Entgang der Steuerindiction dem Käufer proportionaliter zuwachsendes quantum majoris pretii nicht durch einen Beytrag eines gewissen Capitals dem univervo zum besten zu entrichten aufzubürden sey / erkennet werde. Diesem nach würde 8. nachmalen der Ursprung zu penetriren seyn / woher die angegebene vermeinte gravamina ob propria vel aliena, & cujus culpa per vim majorem, vel per malam bonorum vel Civitatum administrationem entsprossen / zumalen notorisch belandt / daß viel Güter / Grün-

de / und meistens die sich vermeintlich prägravirte Weichbild-Städte / da-
 hero dem bono publico in præstatione onerum publicorum entfallen/
 weil sie einige üble oconomien führen / denen Städten übel (wie es die
 zeitherige unterschiedliche kostbare Communionen und darauff erfolgte
 amonitiones bezeugen) vorstehen / dissidia intestina foven / unnöthige li-
 tigia führen / und also causa ruinæ, auch deswegen einiger supportation,
 oder compassion nicht würdig seyn. 9. Würden die Herren Revisores me-
 diante sua dexteritate nachzuforschen haben / ob nicht die zeithero durch
 übele geführte Wirthschafft ins Abnehmen gerathene Güter / Gründe / o-
 der Städte / wiederum propter intrinsecam bonitatem inhaerentem pro
 bono publico adesse completum reduciere / und ex non-Entibus gewisse
 Entia fõnten hervorgebracht / und deswegen die verlangte Nachlassung ih-
 rer Steuer-Indiction hintertrieben werden. In specie 10. würde nach
 dem Grunde zu fragen seyn / v. g. wie die Stadt Breslau bey ihrer Steu-
 er-Indiction in puris non-Entibus physicis 98000 angeben und verificieren
 fõnne / sinntmal 1 in der Stadt gar wenig unangebauetes wüste Häuser /
 und also ein sehr schlechter Abfall zu rechnen. 2. auch durch kein Erdbeben
 die Gründe zerstõret / noch von der Erden verschlucket worden. Auch 3.
 gar wenig Häuser in den Stadt-Wall (welches wann es auch gleich ge-
 schehen wäre / dennoch pro defensione & bono Civitatis appliciret) ver-
 sendet worden; und wann solche in der Stadt Wall / zu deren defension
 versammelte Gründe / der Stadt zum besten / als non-Entia, unjuverge-
 ben wären / auch gar billich die von dem hiesigen Archi-Diaconat, sieben
 Huben / Commenda Corporis Christi, und Jungfräul. Kloster S. Clara
 Gütern zu den Aussen-Wercken via facti entzogene Häuser und Gründe
 ex supposita identitate rationis pro non-Entibus zu halten / und proportio-
 naliter (welches biß dato nicht zu erhalten gewesen) mit der Steuer zu ver-
 schonen seyn würden. 4. Ist zu vermuthen / daß vor der Steuer-Indi-
 cation, ehe sie ihren Anfang genommen / und sich die Stadt Breslau ge-
 schäket / schon damals die Stellen in die Wall-Gräben werden versendet
 gewesen seyn. 5. Thut die Stadt Breslau als die vornehmste Handels-
 Stadt in Schlessien / (allwo wegen der Commerciens die Kauff- und Han-
 dels-Leute / Künstler / Handwerker / und die Inwohner einen täglichen
 grossen Nutzen erheben) ungeacht sie in einer ziemlichen grossen Steuer-
 Indiction lieget / dennoch der hoherhebben vielfältigen Zõllen / und andern
 Monopoliis / und Zugängen halber dergestalt floriren / daß sie mit Aus-
 schliessung der Käyserl. Garnison selbst eine eigene / starke / grosse / kost-
 bare

bare Guarnison, und darüber auch einen eigenen Commandanten (welches andere Städte zu prästiren nicht vermögen) stets unterhalten kan / und daher so hoch gravirt *revera* nicht erkannt werden mag. Welches von andern vermeintlich gravirten Weichbild-Städten auch zu verstehen / und zu practiciren wäre / da dann gewiß viel *apparentia* / nicht aber *vera gravamina* hervor brechen / und ins Taglicht kommen würden.

Quoad Quintum. Hielte man umvorgeiflich dafür / daß der Abfall an der Steuer-Indiction von denen würcklich befundenen gravirten nicht dem particular-Stande / sondern dem Univerfo zuzuschlagen und von denen löblichen Herren Fürsten und Ständen nach der proportion einzuheilen wäre / in Anmerckung daß das Universum ehender selbst / als ein particular-Stand / zu übertragen vermag. Jedoch *cum reservatione expressa*, daß wann etwan (welches Gott lange abwenden wolle!) die biß dato sich nicht gravirt. befindende Stände durch einige unvermeidliche Zufälle / *per vim majorem*, oder elne Verhängnuß in dergleichen Zustand (wie die ickige gravirte vorgeben) gesetzt werden solten / sie auch dergleichen beneficien theilhaftig werden möchten.

Quoad Sextum wäre man der Gedancken / wie in puncto II angeführet worden / daß solche schwere und weit aussehende *importante cognitio super gravaminibus* ebenfals gewissenhaften / des Landes kündigen / unpartheyisch- und uninteressirten Patrioten / und qualificirten Personen / welche die löbl. Herren Fürsten und Stände (als welche deren *subjectorum* qualitäten / Geschicklichkeiten und Auffrichtigkeit die genaueste Wißenschaft tragen) vorzuschlagen hätten / zu concediren wäre.

Quoad Septimum. Betreffende die quæstion, woher die *sumptus* zu Ausrichtung dergleichen Commission zu nehmen / ungeacht sonst in Rechten versehen ist / *quod ejus gratia actus sit, ejusdem sumptibus fieri debet*, und daher solche speesen denen vermeinten sich angebenden *gravariis* aufzubürden wären / so hat man doch hierinnen eine differenz zwischen denen *revera gravatis*, und *apparenter*, und nicht *vere gravatis* machen / und ohnmaßgebig einrathen wollen / daß die *sumptus* der *vere gravatorum* ab univervo entrichtet / hingegen aber von denjenigen / die sich *pro gravatis* angegeben / und *qua tales* nach erfolgter genauer Untersuchung von der löbl. Revisions-Commission nicht befunden worden / alle und jede speesen und Unkosten so gar in duplo (wordurch vieler *gravatorum* Vermessenheit eingestellt werden dürfte) refundiret und erlegt werden solten.

Quoad

Quoad octavum. Was denen Herren Revisoribus und Cognitoribus ihrer schwer angewendeten Müheleistungen halber für eine Discretion oder Recompens zu geben seye / wäre man dieser unvorgreiflichen Gedanken / daß selbst keine tägliche oder wöchentliche Liefer-Gelder / sondern nur nach Befund ihres angekehrten Fleißes / pro qualitate laborum, ein billich-mäßiger Recompens im Pausch / ex ærario publico, von denen löbl. Herren Fürsten und Ständen ausgesetzt werden möchte; und weil gleichwol durante Commissione einige Unkosten von denen Herren Revisoribus würden ausgesetzt werden; als würde denenselben obliegen / sothane speesen finita Commissione zu liquidiren / und zu justificiren / damit alsdann nach deren Durchsehung und Erkenntniß solche hinwiederum gut gethan / und dabey / wie oben gemeldet / mit einem ergebigen Recompens selbst consolviret werden möchten.

Der andere modus ist die Pauschhandlung mit denen so genannten separirten Ständen / und alten Tertiariis / welche unvorgreiflich also könnte vorgenommen werden: Erstlich würde höchst-nöthig seyn / daß durch sorgfältige Veranlassung ihro Reichs-Gräfl. Excellenz des Herren Obristen Canklers des Königreichs Böheim / als des höchsten Ministri zu Hofe / über dieses incorporirte Land Schlesien / und dann mit Vey-Würkung des Königl. Ober-Amtes im Lande / zuforderst lignitz-Brieg- und Wohlauische Tertia prætension untersucht und bengelegt. Anderes die vormahlige Tractaten mit denen alten Tertiariis reallumiret / und ihnen ob amore boni publici eine Quarta oder zwey Nonæ vergönnet werden solten.

Welches alles unvorgreiflich zu besserer Erkenntniß anheim gestellt / und dieses Orts festiglich darfür gehalten wird / daß bey der eingeführten scharffen Revision und genauer Cognition, die sich vermeintlich befindene gravirte und oben sub puncto 6 angezogene Tertiarii und Ante-Tertiarii es darzu nicht werden gelangen / ihr Vermögen / Kräfte und Unvermögen nicht ins Tageslicht bringen / viel weniger einiger unselbar ersolgenden Confusion und Gefahr (in Ermangelung der nöthigen Justification ihrer angeführten gravaminum) sich unterwerffen lassen / sondern vielmehr die vorgeschlagene Pausch-Handlung annehmen / und sich accommodiren werden. In sonderbahrer reiffer Überlegung / daß i ihro Käyserl. Majestät denen querelen / und lamentationen des Landes Schlesien / durch einiges zuverlässiges Remedium existens wollen abgeholfen wissen / oder sonsten selbst die Hand anlegen / und einen modum vorschreiben wollen / daher 2. kein ander Mittel unumgänglich / (wie unten weiter soll erwiesen

wiesen werden) als nemlich die rectificatio Indictionis Steurarum im ganzen Lande / oder aber die Pausch-Handlung zu ersinnen / und zu practiciren / und 3 allerhöchst gedachte Ihro Kays. Majest. die andern extraordinarios modos und Anlagen sub dato Lauenburg den 4 Maji 1671 in verbis: Euer Andacht werden den bisherigen bedrängten Zustand in meinem Herzogthum Schlesien überflüssig wahrgenommen / und sonder Zweifel selbst befunden haben / daß mit dem voriezhigen Extra-ordinari contributions-modo, wegen allzugrossen mit unterlauffenden Unterschiff / einmal nicht mehr fortzukommen / sondern vielmehr dadurch bey längerem Anstande die Armuth völlig zu Grunde liegen / das Land depopuliret werden / auch bey beschehenden Bewilligungen starke Resta erwachsen / und solche endlich dem bedrängten Lande unerschwinglich fallen würde / allergnädigst wollen abgeschaffet haben / wie solches mit mehrern unten sub lit. K wird zu lesen seyn.

A.

Des Landes Schlesien alte und neue

INDICTION.

Des ganzen Landes Schlesien alte Indiction ist gewesen	=	=	=	℥. 7763045. 3. 4 $\frac{1}{2}$
Hiervon des Städteins Mißko abgezogen	=	=	=	℥. 4400. - -
So verbleibet noch	=	=	=	℥. 7758645. 3. 4 $\frac{1}{2}$
Darvon wird der unseparierten Stände / Inhalt allergnädigst ergangenen Resolution d. d. Lauenburg 6 Maji 1671, und der hochlöbl. Herren / Fürsten und Stände unterm 16 Septembr. memorati anni verwilligtes ein Achttheil abgezogen/ist	=	=	=	℥. 612060. 27. =
Verbleibet noch	=	=	=	7146584. 12. 4 $\frac{1}{2}$
Mehr wird besage erst-angezogenen Land-Schlusses denen neuen und alten Tertianern (ausser des Fürstenthums und Stadt Sagan) das pro interim aufgestellte ein Sechstheil decourtiret/so beträget	=	=	=	℥. 436607. 21. 2 $\frac{1}{2}$
Verbleibet noch	=	=	=	℥. 6709976. 27. 2
Ferner wird die dem Fürstenthum und Stadt Sagan verliehene Tertia völlig abgezogen/so ist	=	=	=	℥. 80837. 30. 8.
Verbleibet noch	=	=	=	℥. 6629138. 32. 6.
III III I				Und

Und leglichen wird der dem Fürstenthum und Stadt
Sagan durch den der Fürstenthümer Liegnitz/ Brieg und
Wohlau Sextam, und deren gesamten Anti-Tertianer
Octavam, sonst beschwerliche Zuwachs abgezogen/ so be-
trägt = = = = =

19266. 4. 5.

Verbleibet also des ganzen Landes Indiction noch 6609872. 28. 1.

Welche bey nachfolgenden Ständen und Orten besteht.

Als:

Alte Indiction $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{6}$ und $\frac{1}{8}$ abfassende. verbl. Indiction.

Bisthumb Bres- lau.	Zhl. 525432. 7. Zhl. 65679. 10 $\frac{1}{2}$. Zhl. 459753. 6. 1 $\frac{1}{2}$		
Capitul Groß- Glogau.	9836. =	1219. 18.	8606. 18.
Fürstenthum Jä- gerndorff.	195000. =	24375.	170615.
Herrschaft Beu- then.	58740. 26. =	7342. 21. 3. =	51398. 4. 9.
Herrschaft Oder- berg.	14739. =	1849. 4. 6. =	12943. 31. 6.
Fürstenth. Liegnitz.	400968. 22. 1 $\frac{1}{6}$	66828. 3. 8 $\frac{1}{6}$.	334140. 18. 1 $\frac{1}{6}$.
Fürstenth. Brieg.	395424. 20. 7 $\frac{1}{6}$.	65915. 27. 5 $\frac{1}{6}$.	329578. 29. 1 $\frac{1}{6}$.
Fürstenth. Woh- lau.	270949. 30. 1 $\frac{1}{6}$.	45158. 11.	225791. 19.
Fürstenth. Delsch.	178379.	22297. 13. 6.	156081. 22. 6.
Fürstenthum Ze- schen.	145044. 18. =	18130. 20. 3. =	126913. 33. 9.
Gut Deutschleutē	20715. = =	2589. 13. 6. =	18125. 22. 6.
Gut und Stadt Frenstadt.	21770. 18. =	2721. 11. 3. =	19049. 6. 9.
Gut Rön.	11491. 18. =	1436. 15. 9. =	10055. 2. 3.
Gut Reichwal- dau.	12210. = =	1527. 18. =	10692. 18. =
Herrschaft Billig.	53909 = =	6738. 22. 6. =	47170. 13. 6.
Hersch. Friedeck.	22000 = =	2750. = =	19250 = =
Hersch. Skotschau u. Schwarzwasser	23778. = =	2972. 9. =	20805. = =

Fürsten-

	Alte Indict.	$\frac{1}{3}$ und $\frac{1}{2}$ abfallende.	Verbleib. Ind.
Fürstenth. Mün- sterberg und Frankenstein. Weichbild.	Zhl. 283500 - $\frac{1}{6}$.	Zhl. 47250 -	Zhl. 236250 -
Herrschaft Dra- chenberg.	60000 - -	7500 - -	52500 - -
Herrschaft. Militsch.	24616 - -	3077 - -	21539 - -
Güter oder Herr- schaft Neuschloß.	6544 - -	818 - -	5726 - -
Güter oder Herr- schaft Freyhain.	7340 - -	917. 18 -	6422. 18 -
Herrschaft. Zulauff.	9500 - -	1187. 18 -	8312. 18 -
Herrschaft War- tenberg.	35513. 27. 6 -	4439. 7. 11 $\frac{1}{4}$	31074. 19. 6 $\frac{1}{4}$
Herrschaft. Goschütz.	1713. 8. 6 -	214. 5. 6 $\frac{3}{4}$	1499. 2. 11 $\frac{1}{4}$
Herrschaft Med- zibohr.	3500 - -	437. 18 -	3062. 18 -
Herrschaft Pleß.	112044. 8 -	14005. 19 -	98038. 25 -
Gut Olbersdorff.	6630 - -	828. 27 -	5801. 9 -
Gut Greuben- dorff.	4100 - -	512. 18	3587. 18 -
Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Ritter- schaft.	1021254. 14 -	127656. 28. 9	893597. 21. 3
Fürstenth. Trop- pan Ritterfch.	290717 - -	36339. 22. 6 -	254377. 13. 6
Herrschaft Freu- denthal.	19329 - -	2416 4. 6 -	16912. 31. 6
Herrschaft Loßlau	65664 - -	8208 - -	57456 - -
Fürstenth. Groß- Glogau Rit- terschaft	439854 - -	54981. 27 -	384872. 9 -
Fürstenthum Op- peln und Rat- tibor.	646467. 3. 10	80808. 13. 11 $\frac{3}{4}$ 111 111 1 2	565658. 25. 10 $\frac{5}{8}$ Oppli-

	Alte Indict.	$\frac{1}{3}$ und $\frac{1}{8}$ abfallende.	Verbl. Ind.
Opplische und Nattiborische Pfandschaffner	108700 - -	13587. 18 -	95112. 18 .
Fürstenthum Sa- gan Rittersch.	179760. 32	$\left\{ \begin{array}{l} \frac{1}{3} 59920. 10. 8 \\ \text{überb. } 14280. 29. 11 \frac{3}{4} \end{array} \right\}$	$105559. 27. 4 \frac{1}{4}$
Stadt Breslaw.	705541. 10. 7 $\frac{1}{2}$	117590. 7. 9 $\frac{1}{2}$	587951. 2. 9 $\frac{5}{8}$
Fürstenth. Bres- lau Rittersch.	423366. 8. $\frac{1}{2}$	70561. 1. 4	352805. 6. 8
Burglehn Lissa.	5081. 9 -	635. 5. 7 $\frac{1}{2}$	4446. 3. 4 $\frac{1}{2}$
Burglehn Krolc- wik.	1600 - -	200 - -	1400 - .
Burglehn Voge- naw.	2889 - -	361. 4. 6	2527. 31. 6
Burglehn Malc- wik.	2700 - -	337. 18 -	2362. 18 .
Stadt Neu- marckt.	16856 - -	2110. 27 -	14775. 9 .
Ritterschafft Nambslau.	59750 - -	7468. 27 .	52281. 9 .
Stadt Schweid- niz.	100000 - -	12500 - -	87500 - .
Stadt Jauer.	52857. 19. 3 $\frac{1}{2}$	6607. 6. 10 $\frac{3}{4}$	46250. 12. 4 $\frac{3}{4}$
Stadt Strigau.	37519 - -	4689. 31. 6	32829. 4. 6
Stadt Leuenberg.	77905 - -	9738. 4. 6	68166. 31. 6
Stadt Bunk- lau.	43395 - -	5424. 13. 6	37970. 22. 6
Stadt Hirschberg.	18435 - -	2304. 13. 6	16130. 22. 6
Stadt Namslau.	19000 - -	2375 - -	16625 - .
Stadt Reichen- bach.	16750 - -	2093. 27 -	14656. 9 .
Stadt Polcken- hain.	3714. 4 -	464. 9. 6	3249. 30. 6
Stadt Schönau.	3500 - -	437. 18 -	3062. 18 .
Städtlein Lahn.	1200 - -	150. - -	1050 - .
Stadt Landeshut.	5000 - -	625. - -	5375 - .
Burglehn Nurtz.	5380 - -	672. 18 -	4707. 18 -

Wurg

Alte Indiction, $\frac{1}{3}$ und $\frac{1}{8}$ abfallende. Verbl. Ind.

Burglehn Groß-				
Peterwik.	4217	-	427. 4. 6	3689. 31. 6.
Halt Großburg.	3000	-	375 - -	2625 - -
Stadt Grossen-				
Blogau.	139828.	- $\frac{1}{8}$	23304. 6 -	116520. 30 -
Stadt Freystadt.	51826.	12 -	6478. 10. 6	45348. 1. 6
Stadt Guhrau.	39844.	10 -	4980. 19. 3	34863. 26. 9
Stadt Sprottau.	34606.	25 -	4325. 30. $1\frac{1}{2}$	30280. 30. $10\frac{1}{2}$
Stadt Grünberg.	29117.	24 -	3639. 25. 6	25477. 34. 6
Stadt Schwibuf-				
sen.	20750	- -	2593. 27 -	18156. 9 -
Stadt Polckwitz.	5000	- -	625 - -	4375 - -
Stadt Sagan.	62752.	24 -	$\frac{1}{3}$ 20917. 20 -	bleibt
			$\frac{1}{3}$ überbl. 4987. 10. $5\frac{1}{4}$	36849. 29. $6\frac{3}{4}$
Stadt Troppau.	57000	- -	7125 - -	49875 - -
Stadt Teschen.	20966	- -	2620. 27 -	18345. 9 -

Id eß, wie vorher gedacht/ zu

36 gr. Zhl. 7758645. 3. $4\frac{1}{2}$ = Z. 1148772. 11. $3\frac{1}{2}$ Z. 6609872. 28. 1

Datum Breslau/ den 23 Septembr. An. 1671.

General-Steuer-Amt.

Nachricht/ was bey dem Tertia-Vergleich zu attendiren/
und wie bey ein- und anderm Nachlaß die andern Stände
de ein Grosses würden übertragen sollen.

Der alten Tertiariorum Indiction	-	-	-	1654921. Zhl.
In Tertia	-	-	-	551640. Zhl.
In Quarta	-	-	-	413730. Zhl.
In Quinta	-	-	-	330984. Zhl.
In Sexta	-	-	-	275820. Zhl.

Wann nun den Tertiariis cassatis octavis eines von vorgesehten Quantis bewilliget werden solte/ würden so hohe Übertrage den Unseparirten zufallen/ dahero nicht wol möglich sich einzulassen.

Hingegen manentibus octavis hätten sie durch eine Quartam zu genießen/ und die

si *forensis* sit, alibive resideat; publica quippe Vladislai lege proportionem suæ possessionis ad hæc munera disertis verbis coarctatus: non si *Clericus*, sat enim huic ipsi illud Diocletiani & Maximiani Impp. jure optimo possit objici: *professio & desiderium tuum inter se discrepant, qui cum Philosophum te esse proponas, vinceris avaritia cæcitate, & onera, quæ patrimonio tuo injunguntur, solus recusare conaris, quod frustra te facere caterorum exemplo poteris edoceri*: non denique, si ab ipso etiam summo Principe immunitatem impetraverit, nisi is fortasse portionem exempti deficientem de solutione sibi facienda detractam velit; eò nimirum, quod beneficium Principis non debeat redundare ad aliorum præjudicium. Quin ob Reipubl. favorem ea tributorum prærogativa, ut nulla neque compensationis, neque præscriptionis exceptio illis opponi possit: ipsa adhuc bona vice pignorum iis ipso jure sint obligata, nec nisi cum onere suo vendita vel acquisita, non attento, cui censeri debeant. Neque verò harum duntaxat, sed & aliarum collectarum ea est ratio, ut, quando respiciunt bonum publicum, illarum onus ab omnibus sustineri debeat. Neque enim quicquam æquius, quàm ut, qui communiter omnibus prodest, omnium contributione expediatur. Turpis est omnis pars, suo universo non congruens: nec ferendus adeò ille, qui lucrum amplectitur, & onus annexum contemnit; cum absurdum valde sit, alium commoda habere, alium onera sustinere.

§. 21.

Quis modus executionis? & cui permissus?

Modus executionis unicuique Magistratui olim permissus: qui si privatus detrectaret, aut moraretur, non acerbum se exactorem, (quomodo de creditore loquitur Jureconsultus) sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum præbebat: aut si hoc pacto nihil proficeret, vel pignorando, vel sequestrando, vel arrestando ad solutionem adigebat.

gebat. Hodie modus usitatissimus est per manum militarem, sed qui tamen maximis incommodis non caret: exactoribus præsertim istis melius prædatis nunquam, quam cum in vexatillaribus, & in quibus vix tantum est, quod tributo sufficiat, sibi quoque, præter cibum ac potum, spolia illato terrore inveniunt.

§. 22.

*Proportio Tributi inter Bojemiam regnum & unitas
Provincias non semper observata.*

Neque illud modò prætermittendum, antiquitus hanc proportionem inter Bojemiam regnum & unitas illi provincias observatam fuisse: ut Silesia dimidium ejus, quod Bojemia promitteret, Moravia partem tertiam, Lusatia quartam penderent. Sed quæ nostra ætate adeò neglecta, ut in desuetudinem pæne abiisse videatur. In Comitibus sane Anno Christi 1602, mense Februario celebratis, cum Legati Cæsarei novas & immodicas contributiones postularent, à Principibus atque Ordinibus Silesiæ, pro demonstranda provinciæ exhaustæ inopia, scripto responsum fuit, Silesiam intra novem annos supra quinquagies centies mille taleros, hoc est quinque milliones ad bellum Hungaricum numerâsse. Quod ut verissimum esse minimè dubito, ita si quis indagare velit, quantas durante hoc civili bello contributiones præstare coacta fuerit, obstupescet ille, sat scio, nec mirabitur adeò, si nemo sit, qui non publicè privatimque gemat, imo ploret hanc calamitatem, & pestem patrimoniorum, hunc gurgitem malorum, & insatiabilem pecuniæ voraginem.

§. 23.

Alii Regis Bobemiae in Silesia Reditus.

Præter collectas ab Ordinibus provinciæ habet Bojemiae Rex alios quoque in Silesia redditus, tam ordinarios, quam extraordinarios; eosque minimè spernendos: puta ex fundo-
rum

rum dominicalium, sive domanialium, ut vocant, agris, pascuis, piscationibus, nemoribus, aliisque possessionibus, ex metallorum cura, ex salis confectione, ex moneta percussione, ex fructibus Jurisdictionis, cujusmodi sunt laudemia, poenarum multarumque compendia; ex feudis caducis ob defectum successorum, aut feloniam; ex rebus aliis in commissum cadentibus; ex bonis, quæ indignis auferuntur, damnatorum & proscriptorum, contrahentium incestas nuptias, committentium crimen læsæ Majestatis, ex mercium denique vel vectarum vel evectarum vectigalibus (sed quæ sicut peregrinos magis, quam cives, ad alterum usque puta tantum onerant, ita nostro tempore magno negotiationis damno immane quantum adaucta fuit novis etiam in merces, quæ prius censu semper exuta fuerant, aut non nisi cum extra fines provinciae deportarentur, felonio subjectis) provenientes.

§. 24.

Collegium, sive Camera Silesiaca in quem finem instituta?

Et his quidem omnibus cum olim Quæstor generalis duntaxat præesset, qualis per annos aliquam multos fuit Henricus Rybisch, Juris utriusque Doctor, Ferdinandi I tunc Romanorum Hungariæ ac Bojemiar Regis, postea Imperatoris Consiliarius, ex Ferdinandi ejusdem auctoritate Vratislaviæ tandem constitutum est Collegium sive *Curia Fiscalis*, quam Camera Silesiacam appellari usus obtinuit, ex Senatoribus sive Consiliariis auctoritate, experientia, & integritate conspicuis, qui Regalium, Fisci & Patrimonii Principalis curam & administrationem habent, causas eo spectantes dijudicant, rem denique numariam Principis universam tractant & moderantur.

§. 25.

Præsidis Camerae Cæsareæ amplissima dignitas.

Horum caput est vir primariæ nobilitatis, & ex Magna-

mm mm m

tibus

tibus adeo, quem Præsidentem Camerae Casareae per utramque Silesiam indigitant: est enim ea dignitas apud nos amplissima, qua quum primus omnium Anno Christi 1558 insignitus (a) fuisset Fridericus L. B. à Rhedern, Collegiis acceptis Joanne Gotschio in Kreppelhoff, Henrico ab Hohberg, & Fabiano Kindlero, utriusque J. Doctore, nuper Syndico Vratislaviensi, eadem exinde laudabiliter splendideque functos Gulielmum Kurtzbachium Baronem in Trachenberg, Matthæum à Logau, Sigfridum Baronem Promnitzium, Sigismundum Baronem à Czedlitz, atque Nicolaum Baronem Burghausium universa merito suspexit Patria: ac hodieque Carolum Hannibalem, qui ex antiqua & illustri Burgraviorum Dohnensium origine stemma suum numerat, jugi officio veneratur.

(a) *Lista derer in Schlesien gewesenenen Königlichen Cammer-Præsidenten.*

1. Wie aus der Cammer-Fundation Königs Ferdinandi I. erscheint/ so ist Herr Friedrich von Rhedern / auff Friedland 12. der erste Cammer-Præsident gewesen / der zugleich auff der Königlichen Burg zu Breslau residirer hat. Die nechst ihm gestandenen Cammer-Räthe werden auch darben benamet. Cujus elogium ab Henelio scriptum cap. 8. retulimus.

2. Herr Wilhelm / Freyherr von Kurzbach / zu Drachenberg und Militsch / succedirte diesem / dem unter andern an der Seite stande als Cammer-Räthe Eckricht von Zullenstein / und Melchior von Hohberg. Anno 1565 gieng er den Weg aller Welt. Revolvatur caput 8, ubi de Dynastis Trachenbergenfibus agitur.

3. Herr Seyfried / Freyherr von Promnitz / Herr zu Pleß / Triebel und Hoierswerda / residirte auff der Königl. Burg zu Breslau / und verwaltete das Præsidenten-Amt mit grosser Autorität / welchem unter andern als Cammer-Rath an der Seite stund Seyfried Ribisch / ein sehr-treflicher und zu seiner Zeit hoch-æstimirter Mann.

4. Herr Matthäus von Logau und Altendorff / ehemals gewesener Landes-Hauptmann derer Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer / Herr zu Bechau / und auff dem Burglehn zu Jauer / residirte gewöhnlich auff der Königl. Burg zu Breslau / und regierte als Cammer-Præsident. Videantur Logaviana encomia cap. 8. inter Lib. Bar. Silesiae.

5. Herr

5. Herr George Freyherr von Braun / zu Wartenberg und Bralin / verwaltete die Cammer-Präsidenten-Charge mit grosser Dexterität, und war ihm unter andern Cammer-Räthen adjungiret Herr Hans / Freyherr von Rochitzky / zu Lublinitz / ein Herr von ebenmäßiger Conduite und Klugheit. Conferatur descriptio Dynastarum Wartenbergenium cap. 8.

6. Herr Sigmund / Freyherr von Zedlitz / Herr auf Neukirch / Reichenwalddau / Kragaw / Altenburg / Steinberg / Niederjonsdorff / und Hirschfeldau. Dieser Herr lebte in hoher Ältem, und setzte sich bey dem Königl. Einzug Königs Matthiae in Breslau tapffer aus / und präsentirte sich samt seinem Sohn / Herrn Sebastian, Freyherrn von Zedlitz / mit einer ansehnlichen eigenen Cavallerie. So erreichte er auch ein ungemeines hohes Alter von 80 Jahren / und starb den 27 Novembr. Anno 1616. residirte sonst bey Leben gewöhnlich auff der Königl. Burg zu Breslau. Zedlitziorum vel Czedlitziorum laudes cap. 8 habentur inter L. Barones Silesiae.

7. Herr Niclas / Freyherr von Burghaus und Stolz / Freyherr zu Jonsdorff / ein ansehnlicher und um das Land Schlesien hochverdienter Cavallier. Schickfusius in seiner Chronica schreibt / daß er wäre Anno 1611 in Anwesenheit Königs Matthiae als Cammer-Präsident installiret worden. Indem aber vorhergehender Freyherr von Zedlitz noch lebte / und ebenmäßig gegenwärtig war / so kan man sich nicht einbilden / wie solches müsse geschehen seyn / dafern dem Herrn von Burghaus das Präsidenten-Amt würcklich ist damals übergeben worden. Denn wenn es sich so verhielte / so folgete / daß der Freyherr von Zedlitz entweder sein völliges Cassament, oder die Ernennung eines Emeriti müste erhalten haben. Sonst remarqvire vor mein particulier aus einigen Schlesiſchen observationen des in dergleichen Dingen ganz ungemein erfahrenen Johann Heinrichs Cunradi, gewesenen Fürstl. Lichtensteinischen Raths / diese Worte: Herr Sigmund / Freyherr von Zedlitz / Schlesiſcher Cammer-Präsident, ist gestorben (den 27 Tag Novembris Anno 1616 wie gesagt) in dem sechs und zwanzigsten Jahr seines Amts / in dem achtzigsten Jahr seines Alters. Elogium ab Henelio scriptum cap. octavo inter Silesiae Comites legitur.

Dieser Präsident, Freyherr von Burghaus / residirte gleichfals auff der Königl. Burg zu Breslau. Als Anno 1617 König Ferdinandus II in Schlesien die Eventual-Huldigung zu Breslau persönlich empfieng

ge / und Fürsten und Stände den König bewillkommeten / ließ sich dieser Herr von Burghaus auch in seinem Pracht wohl sehen / setzte sich auch sonst bey seiner Majestät durch seine Treu und Vorsichtigkeit in sonderbare Gnade / welche über dessen bißhero löblich geführte Präsidenten = Charge grosses contentement bezeugeten. Anno 1619 beurlaubete er die Welt den 1 Tag Julii, in welchem Jahr auch Kaiser Matthias den 14 Aprilis die Zeitlichkeit gesegneten / hinterlassende einen unselblichen Nachruhm.

8. Herr Carl Hannibal / Burggraff zu Donau / Herr zu Wartenberg / war eben vom Kaiser und König Ferdinando II zum Cammer-Präsidenten bestellet / als die beschwerlichen Kriegs-Zeiten über Schlesien die Blut-Fahne ausstreckten. Plura de illo inter Dynastas Wartenbergeneses. Anno 1633 mitten unter dem Schall der Kriegs-Trommeten hieß ihn der Todt sein Amt calliren / und der verweseten Gesellschaft antreten.

9. Herr Christoph / Frenherr von Schellendorff / Erb-Herr zu Königsbrück; Dieser Herr verwaltete die Präsidentschaft mit grosser Reconnée, und starb den 23 Julii Anno 1647.

10. Herr Christoph Ferdinand Poppel / Frenherr von Lobkowitz / succedirte zwar dem vorhergehenden / bekleidete aber diese hohe Charge kurze Zeit: denn Anno 1649 denominirte ihn Kaiser Ferdinandus III zum obersten land-Hoffmeister des Königreichs Böhmen.

11. Herr Melchior Ferdinand, des Römischen Reichs Graff von Gaschin / brachte auch noch weniger Zeit bey diesem hohen Amte zu / denn er starb Anno 1650.

12. Herr Horatius von Forno / Frenherr von Ratshütz / Erbherr auff Lissa / gieng auch nach vier-jähriger rühmlich geführter Präsidentschaft den 16. Julii Anno 1654 ins Grab.

13. Herr Christoph Leopold / des Römischen Reichs semper frey / Graff von Schaffgotsch / Frenherr zu Drachenberg / Erbherr zu Greiffenstein / Kienast und Boberösdorf / Ritter des goldenen Vlieses / Kaiserlicher geheimer Rath / Cammerer / und der beyden Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer Erb-Hoff-Richter. Cujus laudes, quo eundem celebravimus, in Silesiae Dynastiarum descriptione capite octavo reperiuntur.

14. Herr Joannes Baptista, Liber Baro de Neidhard, Dominus in Leopoldstein, Spatenbrunn & Krichen, post obitum Illustrissimi Comitiss Schaffgotschii anno 1703 d. 4 Augusti supremi Camerae Silesiacae Praesidii dignitate, jussu Augustissimi Imperatoris decoratus fuit, cui felicitatem perpetuam in illo honoris fastigio apprecamur.

Con-

Consiliarii apud Cameram Silesiacam hodie sunt:

Joannes Leopoldus Comes ab Herberstein.
 Franciscus Ferdinandus Comes à Wirbn.
 Leopoldus Fridericus Comes à Rechenberg.
 Antonius Christophorus Comes à Proskowsky.
 Christophorus Andreas Wenzel Baro à Sternbach.
 Joachimus Comes à Bergk.
 Franciscus ab Irco.
 Joannes Wolfgangus de Lilieneck.
 Franciscus Bernardus de Martellis.
 Andreas à Buchwiesen.
 Dominus Seldner.
 Wenceslaus Franciscus Dubrowsky.
 Joannes de Schubert, &c.

§. 26.

*Procuratorum Fisci insignis dignitas, sed in vulgus
 odiosa, & formidolosa,*

Adjuncti sunt Consiliariis duo Procuratores, sive Patroni, & Advocati Fisci, quorum insignis quoque est dignitas; siquidem in rebus gravibus à Senatu Camerali in consilium adhibentur, nec unquam nisi ex prudentissimis & doctrina præstantissimis viris eligi solent. Eorum partes præcipuæ sunt, pro Rege, quotiescunque de Fiscis interesse agitur, postulare: jura Fiscalia non suppressere & occultare, sed tueri & curare: delictorum gravium suspectos ex Curia decreto peragere, operamque adeo dare, ne quis impune in Leges peccet, aut jus publicum violet, majestatemve Principis lædat. Munus utique per se honestissimum, si quis innocenter utatur, & prudenter; cum primisque nobilem curam propriis sordibus conspurcare, eamque facere occasionem calumniæ, prætextu nimirum sive sub nomine Fiscis falsas accusationes instituendo, sicut turpe inceptu, ita turpius effectu putet. Id si quis negligat, mirum non est, si, quod per se laudabile est officium,

cium, in vulgus odiosum fiat, imo formidolosum. *Amanibus Fiscalium liberet nos Dominus*, precari nos docuerunt Guil. Benedictus, Chassanæus, alii. Quibuscum sentiens Arisminus Topatus Fiscalem sic definit: *Quod vir sit parum placidus, omnibus inuisus, parum aut nihil æquitatis in se habens, & (si quid addere fas sit) reorum sanguine rubens.* Quin ipsis etiam legibus Fiscalium notata invidia, & inquietudo: sed contra quam nemo se defendere prohibetur. Licitum nimirum, quibus Fiscalia negotia moventur, ad defensionem causæ bona fide venire: licitum quoque judici intentionem Fisci destruere, cum ejus intentio haud esse debeat, ut fiat injustitia: aut ut legem vel rationem vincat, quibus ipsis punire jubetur, minime ob id ex sententia Modestini delinquere putando, qui in dubiis quæstionibus contra Fiscum facile responderit. Quicquid sit, paria non sunt, quæ dispari arte tractantur: & ut fictæ atque adulteratæ virtuti ab cordatis illudi oportet, sic veram industriam, imperitorum præjudicio non obrutam, à justissimis præmiis non arcere.

§. 27.

Series Patronorum Fisci in Silesia.

Primus omnium, qui ad hanc provinciam, ex quo Collegium Camerale constitutum est, sustinendam vocati, fuit Georgius (a) Mehlius, Vratislaviensis Legum Doctor, Regni postea Bojemæ Vice-Cancellarius; Cui ordine successerunt magnam inde nominis celebritatem adepti, Andreas ab Hertvvig (b) in Wonevvitz: Laurentius Heugel à Polokovitz in Sagvvitz: Joannes (c) Hefus in Stein & Weigelsdorff: Henricus (d) Stephani: Martinus Crumcrugerius: Hieremias Carolus Venediger (e) à Bunckavv in magno Tetscheno: Tobias (f) Scultetus de Bregoschitz & Schvvanensehe, ac qui hodieque, dum hæc scribebamus, superstites, amiciissimi nostri, Jacobus Schickfusius, & Georgius Schönbornerus (g), Juris Con-

Consulti omnes eminentissimi, eruditionis celebratæ, experientia plurimæ, virtutis excelsæ, auctoritatis apud omnes singularis, & famæ apud posteros perennaturæ.

(a) GEORGII MEHLII à Strelitz in Gravenstein J. C. memoria in Silesia Togata hisce recolitur:

Thersites & Sinones, reliquaque non vetusta tantum, sed & recentiorum temporum monstra in historiis locum invenire apud Vopiscum, Junius Tiberianus urbi Præfectus Cl. & eloquentissimus vir non sine stomacho retulit. Quis itaque injuste indignetur cum primis scribi, legique dignos censeret, qui, verbis Symmachi, *summæ imperii moderatoribus pia & decora suadentes instrumenta fuerunt boni sæculi*. Atque inter hos certe jure meritissimo numerandus Georgius Mehlius a Strelitz, viri nobilis Senatorii in maxima Silesiæ F. ipse J. U. D. magnorumque Principum D. D. D. Ferdinandi I, Maximiliani II & Rudolphi II A. A. A. Consiliarius, sine controversia magnus, primum quidem Fisci Regii per Silesiam Patronus, mox vero Bohemiæ Procancellarius, vir eximiae, dum vixit, & auctoritatis, & dignitatis, quam illi non solum Professionis Titulus conciliavit, sed locus illustis, in quem rectissimo judicio, ac voluntate optimi Imperatoris ob multiplicem doctrinam, prudentiam quandam naturalem, sapientiam in consilio, expeditam denique facundiam, variarum rerum usum, collatus, mandati muneris partes omnes ita implevit, ut Rudolphus Cæsar cum Theodosio & Valentinoiano A. A. convenire ratus, *ut merentibus virtutum præmia tribuantur*, merita viri, egregiamque ac pergratam in multis atque arduis rebus navatam operam cum feudi Regii Boleslaviensis concessione, tum aliis gratiis quam plurimis egregie remuneravit. Neque nota minus, aut suspicienda facilitas ejus, & humanitas singularis, illaque difficillima comitatus cum gravitate societas, tum & summa in Patriam charitas, nec non singularis eximii favoris benevolentia, innumeraque beneficia, quibus communium litterarum humanitatisque studiosissimus eos, qui tales essent, aut esse conarentur, sibi yadatus est, eoque nomine à Joachimo Camerario Seniore, viro celebratissimæ eruditionis, atque virtutis, cum alibi, tum in proœmio libelli gnomologici haud immerito laudatus. Ditionem, & Arcem Gravensteinensem cum veteri Castro Romundo, eoque pertinentibus oppidulis, & juribus metallicis, Snaviæ vicinam, quam olim Burggraffi Dohnenses tenere, cum sibi comparasset, triennio ante mortem constitutiones quas-

quasdam, & immunitates metallicas publicavit. Symbolo usus est: *Tendit in ardua virtus*. Fatum suum excepit Pragæ.

(b) ANDRÆ ab HERTWIG in Wonewitz elogium ex Silesiæ Togatæ Lib. 3 juvat annectere, his verbis à nostro concinnatum:

Præcipuum eminentiæ gradum inter Advocatos obtinent Patroni Fisci, tanquam Primates ex corpore Legatorum. Et est ea sane advocatio ἡ τῶν *ἰαυαῖς γλῶττᾶ* Philostrato in Cyrino dicta, ut amplissimæ per se dignitatis, ita officium perquam laudabile, dum ne quis fiscij jurium tuendorum nomine privatis audeat calumnias commovere. Vocatus ad id munus in Camera Silesiaca obeundum, unaque Consiliarii Cæsarei titulo auctus, cum Episcopo prius Wratislaviæ fuisset a consiliis Andreas Hertvig ICTus, & Patritius Wratislav. vir eruditissimus præclaræ experientiæ, plurimæ auctoritatis, apud omnes singularis, spartam semel susceptam (dum fata, Deusque sinebant) eximia cum laude & gloria gessit, fidemque adeo & industriam suam haud modo in consiliis salutariis promendis, quæ ab eo exigebantur frequentissima, sed & in variis, iisque maxime arduis commissionibus dextre exequendis, sacratissimis Imp. Ferdinando I & Maximiliano II eum in modum probavit, ut dignam laborem suo, h. e. immortalem sui memoriam ad posteros transfulerit. Patrem habuit Tillemannum Hertvig, Civem Reipubl. Boleslav. primarium, cui primo è suis Ferdinandus tunc Rex, inde Imp. Rom. nobilitatis jura diplomate Augustæ Vindelicor. 15. Febr. Anno 1532 signatæ virtutis ergo contulit, post 25 autem annos Tillemanni jam defuncti filiis, Andræ, Dominico, Antonio, Tillemanno, & Joanni, Conjugis meæ Cunigunde Jessensxiæ de magno Jessen Proavo materno, Petro, & Paulo, novo Diplomate dato Vien. 21. Jan. Anno 1557 non confirmavit solum benignissime, sed & eum in modum auxit, ut prisca insignibus & galeam apertam, & coronam Regiam adjiceret, potestate insuper facta cognomentum *de Hertwig* pro lubitu usurpandi. Mater fuit Magdalena Scholtzia, raro DEI beneficio id consecuta, ut ad quartum utque gradum descendentes ex se posteros videret 115, testante id Epitaphio Elisabethano. In Conjugio vixit gemino, & honorato. Prior uxor fuit Polyxena de Corona Patavina, quæ liberis cum melioris sexus uno, sequioris duobus, Tillemanno inquam, Magdalena & Faustina Patrem fecit. Posterior Lucretia Sebaldis Huberi Med. Doct. (qui artis suæ ac fortunæ beneficio divitias consequutus amplissimas An. 1554 decessit) filia, Jacobi autem Boneri, Equitis aurati in Wonevvitz, vidua, è qua quod si jam nihil libe-

rorum tulit, vita ipse defunctus in urbe natali 4. Id. Febr. eo ipso anno, quo Rudolphus II, Maximiliani II Filius, non solum Boemiæ Rex, Pragæ, in summa Basilica creatus, sed & Patre Procuratore, consentientibus utriusque Ordinis Principum suffragiis, Rex Rom. electus, coronatusque Ratisbonæ fuit. Vid. marmoreum ejus monumentum, quod de morte cogitans sibi vivus posuit in Æde Elisabethana.

(c) JOANNES HESSUS in Stein, Weigelsdorff & Brandschütz &c. qui egregium Silesiæ ornamentum apud Henelium in Silesiæ Togatæ Lib. 4. audit. Doctor Juris creatus & in patriam reversus, cum foro se, quo naturæ præclaro instituto ferebatur, consecrasset, gliscente cum experientia animi judicio, quo supra ceteros pollebat, Resp. Vratislav. sibi vendicavit, & in consilia suorum sapientum adscitum Urbis Syndicum, & universi adeo Ducatus Procancellarium creavit. In quibus functionibus talem sese qua domi, qua foris præstitit, ut eruditionis ipsius, facundia, prudentiæ, aliarumque virtutum suavis odor in omnes Germaniæ partes diffunderetur; neque Carolus modo Olsnensium Dux Illustriss. suis illum Consiliis adscisceret, sed & ipse Augustissimus Imp. nihil tale sperantem, aut cupientem in numerum Consiliorum suorum cooptaret, Fisci Silesiaci Advocatum constitueret. Quæ munia vir maximus & præstantissimus summa cum nominis celebritate feliciter ac gratiose obiit; in qua re satis amplam, & totam vitam laudabiliter actam expetita morte clausit, & postremum hoc, quo naturæ obstrictus erat, debitum persolvit decimo sexto Octobris, Anno reparatæ per Christum salutis millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, ætat. quinto & sexagesimo.

(d) HENRICUS STEPHANUS U. J. D. sequenti laude in Silesia Tog. Lib. IV honoratur:

Non indignum est nomen, quod a posteritate noscatur Henrici Stephani Vratisl. Jureconsulti nobilis illius, qui doctrinæ excellentia, lingvæ facundia, & rerum agendarum dexteritate eum in modum inclarescere coepit, ut dignus habitus fuerit, qui haud modo inter illustr. Principis Lignicensis Consiliarios adoptaretur; sed & Joan. Hesso Cæsaris Consiliario, ac Fisci per utramque Silesiam Procuratore defuncto, ad tam augusti splendoris, amplissimæque dignitatis munus in Camera Silesiaca evocaretur. Cui quædam Provinciæ cum non minus perite ac diligenter, incorrupte & honorifice præfuisset, *ἡ δὲ Πανεπὶ ἐνηλθίας μέγαν* hinc merito suo indeptus decimo sexto Kalend. Sept. anno salutis octavo & no-

nagesimo supra mille quingentos, ætatis quadragesimo septimo fati concessit: pactus successorem insignem illum Ictum *D. Martinum Crumgerum* Freistadio ad hæc munia sustinenda accitum. In nuptias Stephani cum Elisabetha Michaelis Kiliani Ottomanni à Schmoltzin Rosenthal & Lumbsfeld, inclutæ Reip. Vratisl. Senatoris relicta vidua, exstat Epithalamium Georgii Thileni, Icti ac Poetæ eximii. Symboli loco usurpavit dictum Ciceronis: *Judicium hoc omnium mortalium est, à Diis immortalibus petendam esse fortunam, à se ipso sumendam esse prudentiam.* Ad quod Epigramma idem Tilenus scripsit. Inter amicos sibi, dum peregrinaretur, conciliavit ætatis suæ viros præstantissimos, habuit etiam *quatuor* sibi *Henricum Stephanum Parisiensem*, de re litteraria cum scriptis proprio Marte elaboratis, tum elegantissime excusis optime meritum: cuius Epistolæ ad virum quendam nobilissimum scriptæ particulam, tum Epigramma elegans ipsius Stephani nostratis Philothecæ insertum, vel animi causa huc addere lubet:

Mihi Henrico Stephano Parisino, sive Parisiensi, Henrici Stephani Vratisl. & conspectu, & colloquio frui longe fuit gratissimum. Tanti enim illum facio, tanti, in quibus peregrinatus est locis, factum esse video, ut, si mihi reviviscendi optio detur, nisi Henricus Stephanus Parisiensis sim, Henricus Stephanus Vratislaviensis esse velim.

(e) CAROLUSHIEREMIAS VENEDIGER à Bunckavv in Groß-Zetschen, sequenti elogio ab Henelio in Sil. Togata laudatur:

Carolum Hieremiam Venetum à Bunckaw in Zetschen/sicut viventem amavi & æstimavi, ita defunctum quoque haud eo minus mihi laudandum arbitror, licet in causa religionis vehementer dissentiremus. Sum namque cuique decus seposito partis affectu tribuere, ac vel in hoste virtutem suspicere & commendare fas est. Idque qui facere gravantur vel factum ab aliis facinus existimant indignum, næ illi unquam gratiis litantur, & quid humaniores literæ, quid humanitas ipsa, quid jus gentium, quid charitas Christiana postulet, ignorant. Minime omnium ergo religionis prætextu ex hoc theatro nostro excludendus, qui primarios inter Silesiæ Ictos illustri fama qua domi, qua foris celebratus fuit: è causarum quidem privatarum patrono (prout scilicet quemadmodum olim, sic hodieque hoc munus, via & exercitium est ad dignitates, ipsomet Imperatore Theodosio id attestante, cum corpus advocatorum dignitatum esse Seminarium dixit) Venerabilis Capituli Vratisl. Syndicus quam optime meritus: inde vero Consiliarius Cæsareus, ac Filici Regii per Silesiam Sup-

Superiorem Patronus. Quod quidem officii genus simul, ac D. Matthias Imp. Aug. rerum potiri cœpit, susceptum eo majori cum laude & gloria gessit, quod ingenium & doctrinam in numero haberet: quicquid aliis præstaret longa cogitatio, illi daret prima animi intentio; promptusque adeo esset salutare consiliorum copia, siue hæc ex corona erant capienda, siue consignanda tabulis, qualia in causis arduis ab eo exigebantur frequentissima. In cæteris vitæ partibus habuit ille sua quidem deliquia, ut mortali sanguine ac propagine omnes oriundi sumus, ac vitiis nemo sine nascitur: Sed abundabat magnis tamen virtutibus. Cumque homines eruditos peramanter observaret, nullo negotio consequutus est, ut illi parem voluntatem ei reddentes, cumulatissime gratiam referrent. Natus Wratisl. genere probo, parentibus approbis, propitius Kalendas Octobr. anno superioris seculi secundo ac septuagesimo, cum in eo jam res esset, ut ad altiore dignitatis gradum emergeret, in Collegium quippe Senatorum Cameræ Silesiæ cooptandus, dum ex Aula Dresdensi domum redit, morbo lethali in itinere correptus, Glogoviz decessit octavo Eidus Majas anno 1621, ætatis undequinquagesimo nono, pridie in patria apud D. Vincentii sodales honorifice funeratus.

(f) De TOBIA SCULTETO Fiscii Regii Patrono &c. ita in Silesia sua Togata Henelius noster:

Magnificum illum ac nobilissimum virum, J. U. Doctorem, Rudolphi II & Matthias Consiliarium & Commissarium, S. Pal. Comitem, ac Fiscii Regii per Silesiam & Lusatiam inferiorem Patronum &c. exquisita in omni disciplinarum genere eruditio, multiplex linguarum scientia, iudicii perspicacia, consiliorum felicitas, rerum gerendarum dexteritas, loci & persona dignitas, quæ sola magnos facere solent singulos, unum universa fecerunt admirabilem, atque in memoria templo monumentum ei conciliarunt æternum.

Et circa finem: Est & illud, quod ad laudem Sculteti pertinet, non postremum: ad Poësin nimirum cum natura quasi factus esset, quamvis in seriis occupatissimum, subinde tamen, quod omni ævo à maximis & gravissimis viris factitatum legimus, ad amœniora Musarum & gratiarum tempe divertisse, non indignatum humilem a secretis Musarum hederam inter Curiales summi honoris lauros serpere. Anno quidem 1594 subsecivorum poëticorum Tetradem primam edidit, quorum pleraque per ludum & jocum vel in itinere, vel mensa ipsa, ubi aliis non erat locus, nata illi fuerunt. Porro cum Poësi duæ res sint præcipuæ; altera quæ

forma ejus interna, imo vita & anima, quam Aristoteles *μίμησις* vocat, seu lepidam imitationem; altera, quæ forma externa, sive vestis, qua amicitur, *λέξις ἡμεῶν*, sive ligatam elocutionem, conjunctæ illæ quid mirum quantum lectorem teneant. Sitamen in alterutra deficias, illam, qui bliteus non est, quam hanc malit, cum illa sine dubio genium illum parer, quem victurus debet habere liber. Quid de utraque sua haberent, (habuerunt autem affatim) Lectori quidem, qua erat modestia, animique æquitate, judicium permisit, gemina tamen cautione addita, quam ipsemet verbis in præfat. ad Lect. p. 5. & 6 expressam lectori commendamus. Hæc ille inter Poëtarum nostri seculi Coryphæos, cujus qui Musas errantes aut dispersas hinc inde collegerit, & ad posteros bona fide transmiserit, eo præclarior de Rep. Litteraria meriturus sit, nihil quicquam senium sentire & exitium, quod a magnis & immortalitate dignis viris fuerit profectum. Et fuerunt hæc quidem, sunt autem etiamnum in sermone ac commendatione omnium. Obiit Wratislaviæ in arce Regia 6. Kal. Julii 1620, cum vixisset annos 54, mens. 6.

(g) Schickfusii & Schoenborneri elogia supra cap. VII inter Svibulienſes & Freystadienſes leguntur.

Gerner sind Königl. Cammer-Fiscales gewesen:

Herr Augustin Franz. Denat. An. 1658.

Herr Johann Ignatius Melcher von Friedeberg / hernach Freyherr und Königl. Ober-Amts-Rath.

Herr Adelheim May. Wallis. Denat. An. 1675.

Herr Caspar Alexander Spinacer von Siegstock / Kays. Schl. fischer Ober Fiscal.

Herr Franz Xaverius Neumann / V. I. D. Nieder-Fiscal, hernach Ober-Fiscal.

His successerunt der jüngere Herr von Siegstock.

Herr Christian Franz.

Herr von Gerner.

Jezo bedienen diese Charge

Herr Samuel Ferdinand von Schlickenheim / Ober-Fiscal.

Herr Franz Gohintsch / Unter-Fiscal.

§. 28.

*Tractatus de Fisco, à Tobia Sculteto conscripti,
Summarium.*

Atque in his quidem, qui ordine octavus est, Scultetus, inquam, *Tractatum sive Discursum de Fisco & Fiscalibus* bono publico adornavit: cujus delineationem ab ipso auctore factam si hisce commentationibus meis addidero, non ingrati lectori insertam fore existimo.

Tractatus ergo illius septem potissimum capita, quorum *primum* de Fiscis & Fiscalium necessitate in omni bene constituta Republ. imprimis apud Cameras, quas hodie vocamus.

Secundum de Fiscalis Officii dignitate, quæ breviter inde deducitur, quod Fiscus Patronis & Advocatis de Jure nostro constituta reperiuntur:

1. Privilegia & immunitates amplissimæ non solum ipsis viventibus, sed etiam ipsorum uxoribus & liberis.

2. Salaria luculentissima sexcentorum aureorum, qualis hodie nostrates Ungarici faciunt.

3. Dignitas Clarissimatus.

4. Recensio inter Comites sacri Palatii.

Tertium de Fiscalis Officii requisitis, quorum præcipua duo: primo Conscientia, seu ut Fiscalis sit vir bonus. Secundo scientia, seu ut Fiscalis sit peritus Juris & æquitatis. Alterutrum horum si desit, officium claudicet necesse est: utque Fiscalis imperiti & indocti functio periculosa est, ita longe periculosior est illius, cui deest probitas & conscientia.

Quartum de Fiscalis officii fine sive scopo, qui est servire Principi in tuendis juribus ipsi competentibus,

Advocando,

Consulendo,

Judicando,

Seu secundum omnia tria officia Jure Consulti. Inpri-

nnn nnn n 3

mis

mis vero subordinatum, & quasi succenturiatum esse Cameris, cujus consilio & subsidio utantur & nitantur.

Quintum de Fiscalis officii objecto sive materia circa quam, quæ uno verbo consistit in Juribus Principis, quæ Fiscales una cum Cameris conservare, defendere, & amissa recuperare sibi propositum habere debent. Sunt autem Jura illa Principis vel Regalia, vel Domanialia.

Regalia vel majora vel minora:

Majora, quæ ad summam Principis auctoritatem pertinent, quorum alia atque alia à Ictis & Politicis recensentur. Quatenus ad statum Silesiæ faciunt, præcipua sunt

1. Jus superioritatis seu Jurisdictionis universalis per totam Silesiam: uti de homagii universalis præstatione.

2. Jus recipiendarum Appellationum, seu supplicationum, itidem per totam Silesiam; ita tamen ut Privilegia uni-
us & alterius loci observentur.

3. Jus concedendi feuda regalia per Silesiam, seu investiendi de Ducatibus & Baronatibus &c.

4. Jus futuræ successionis seu expectantiæ, si superiora feuda regalia vel felonia, vel finita generatione aperirentur,

5. Jus territorii & proprietatis in certis quibusdam vulgo hæreditariis dictis Ducatibus.

6. Jus habendi in Silesia Comitum sacrarum largitionum & rei privatæ, quam hodie Præsides & Assessores Cameræ vocamus.

7. Jus constituendorum Magistratuum ad Justitiam expediendam, idque tam in genere, ut est suprema Præfectura per totam Silesiam, vulgo *das Ober-Unt* / quam in specie, ut sunt præfecturæ Ducatum hæreditariorum.

8. Jus sacrorum scriniorum in Curia Regia, quod hodie Cancellariam appellamus, quod Principi per omnes Ducatus hæreditarios competit, nisi per contractus aliter cautum reperiat.

9. Jus Advocatiæ in plerasque Commendas, quas vocamus, & Abbatias in Silesia.

10. Jus indicendi Comitia universalia in Silesia, *Ausschreibung der Fürsten-Tage.*

11. Jus postulandorum servitiõrum militarium ab universis Statibus: secundum Privilegia tamen cujusque.

12. Jus concedendarum Immunitatum & Privilegiorum, v.g. novarum nundinarum in civitatibus, Juris oppidani in vicis &c.

Inter minora, quæ proprie Fiscalia dici volunt, recensentur

1. Jus concedendi feuda minora seu non regalia, qualia sunt militum, seu nobilium vulgo sic dictorum, *die Lehens-Verreichungen.*

2. Jus transmutandi feuda, ut si feuda olim aperienda certa pecunia alienentur: aut si ex natura feudali in Allodialem convertantur.

3. Jus meliorandi Feuda, ut si Vassallis non habentibus concedatur pro pecunia, vel Jurisdictio superior, *die Ober-Gerichte* / 2 vel venatio *die Jagten* / 3 vel jus braxandi, & opifices alios habendi.

4. Jus caducitatis in Feudis illis militaribus vel ob feloniam, vel ob finitam generationem. Huc etiam pertinet Jus prohibendi, ne feuda deteriorescentur.

5. Jus constituendæ administrationis urbanæ, *das Regiment in Städten zu bestellen.*

6. Jus Armandiarum, & quæ huc pertinent.

7. Jus viarum publicarum, & quæ huc faciunt.

8. Jus fluminum navigabilium.

9. Jus Portus sive Portorii exigendi.

10. Jus Ripaticæ. { Ordinariorum, ubi contributiones
& collectæ, & redditus cerevisarii.

11. Jus Vectigalium { Extraordinariorum, inter quæ & mutuum. 12. Jus

12. Jus Feloniorum seu Gabellarum.
 13. Jus vendicandi Commissa, die Contraband-Sachen.
 14. Muletatum & Pœnarum compendia.
 15. Confiscationes bonorum vacantium, contrahentium incestas nuptias, Proscriptorum seu Bannitorum, committentium crimen Læsæ Majestatis, se ipsos ob crimen interficientium.
 16. Jus Angariarum & Parangariarum, quod cumprimis in navium, plaustrorum, & equorum præstatione consistit, Wann man Rosß oder Wagen geben muß / die Artollerie oder andere Sachen pro Principe fortzubringen.
 17. Jus concudendæ monetæ & mutandæ.
 18. Jus Argentariæ, quod plerique de metallifodinis intelligunt.
 19. Jus thesauri inventi in loco publico aut privato,
 20. Jus salinarum.
 21. Jus venationis, præsertim sublimioris, quo etiam piscationum redditus pertinent.
 22. Jus Palatiorum in civitatibus, darnach in den Städten hin und wieder die Burg/und Burglehn seyn: quo etiam referenda die Bäncke der Fleischer / Schuster / Becker / quæ à summo Principe redimenda sunt.
 23. Jus capiendi legata aut alia ex testamento privatorum relicta, welches heutiges Tages nicht gemein ist.
 24. Jus tolerandorum sub certa pecunia Judæorum in territorio Principis: wie zu Glogau zu sehen.
- Domania, quæ alii etiam Patrimonialia vocitant, sunt Castrorum & Possessionum privatarum, allerley Cammer-oder noch sonst eigene Güter.
- Bonorum pignori obligatorum, die verfesten Pfand-Schilling.

Ubi imprimis locum habent modi Patrimonium Principis non solum conservandi, sed & meliorandi atque augendi,
item-

itemque imminutum redintegrandi. Qui modi Principi cum privatis communes sunt, vel per agriculturam, ubi agricultio, res pecuaria, jus Pasuorum, Molendinorum, Venationum minorum, sicut & Aucupiorum, & Piscationum, Ferrariarum, der Eisenhämmer/Picariarum, Exsiccationes locorum palustrum, und andere dergleichen Wirthschafften / so die Cammer zu bestellen pfleget / vel per commercia: eaque vel communia cum Privatis, ut sunt Emptiones, Venditiones, Oppignorationes, Luitiones, Permutationes, Locationes &c. vel Peculiaria Principis, qualia pro natura regionis varia reperiuntur.

Sextum de Fiscalibus Actionibus, & Processu tam in civilibus, quàm in criminalibus.

Septimum de fisci Privilegiis, ubi inprimis de Quadriennii præscriptione &c. & de eorundem abusu.

§. 29.

Collegium Camera Casarea Secretarios suos habet.

Et hæc quidem de fisci Advocatis, præter quos habet quoque collegium augustum Conscios & Administratos arcæ suorum, quos à *secretis* vocant, Viros spectatos & eruditos, quorum operâ præcipuè in concipiendis scriptis, & signandis ac subscribendis decretis utitur: quo munere à multis jam annis summa cum laude fungitur Joannes Hoffmannus ab Hoffmansvvaldau, Sacræ Casaræ Majestatis Consiliarius, vir singulari fidelitate, promptitudine, eaque styli & facilitate & felicitate, ut cum summè sit eruditus, nihil tamen eruditioni ostentandæ aut memoriæ, longeve accersitum aut ambiguum & perplexabile paginæ ejus continent: sed in quibus, quod in segete fieri videmus, non sine florum amœnitate docta illi rerum verborumque Ceres ubique surgat.

§. 30.

Item Graphiarios, & præsertim Quæstorem Ærarium.

De reliquis Graphiariis, quibus ut Amanuensisibus utuntur, quorumque certus numerus est, integrum quasi Collegium constituent, dicere operæ pretium non est. Sed non item silentio prætereundus Quæstor ærarius sive Renth-Magister, qui fiscales pecunias ex mandato Regis tractat, à Publicanis & Vectigalium aliorumque reddituum coactoribus, quorum ordo per universam Provinciam diffusus est, & omnibus, qui fisco aliquid debent, receptas, custodiæ & fidei suæ commendatas habet, & ex præscripto Cameræ dispensat: sed rationibus ipse reddendis haud minùs, quàm reliqui omnes ipsi subordinati, obnoxius.

§. 31.

Præterea Magistros Ratiociniorum.

Iis vero inspiciendis ac dispungendis constituti sunt peculiare discussores, sive Magistri ratiociniorum, vulgò Buchhalter und Raltrâthe / quasi rationum Consilarii. Qui nimirum rationes acceptorum & expensarum vocant ad calculos, in numerum digerunt, ac scrupulosè & anxie examinant, ne à quoquam Regi, ejusve fisco, fraus aliqua fieri possit.

§. 32.

Tributa ab Ordinibus Regi decreta à quibus colligantur? & in quem usum impendantur?

Cum tributis, quæ Regi ab Ordinibus provinciæ decernuntur, Cameralibus nihil negotii: neque illorum ab incolis colligendorum & tractandorum potestas penes alios, quam qui ad hoc munus ab Ordinibus ipsis sunt delegati.

Si deinde vel ad Regem, ejusve Cameram destinant, vel in Hungariam (cujus regni tutelæ quanti à Silesiis, superioribus bellis Turcicis, sint impensi sumptus, si quis universim compu-

computare velit, plures auri myriades reperturus sit, quàm multorum opinio assequatur) ad alendos stipendiis cum in expeditione & castris, tum in præidiis milites transmittunt, aut in alios belli ac pacis usus convertunt.

§. 33.

Quid fiat cum collectis cerevisiariis?

Exceptis tamen collectis cerevisiariis, quæ quamvis & ipsæ non ex obligatione aliqua descendant, sed libera Statuum voluntate ad certos plerumque annos promittuntur, nisi quis dicere velit, quæ prius fuere dona, degenerasse in debita: à regiis tamen Quæstoribus exiguntur, sed hac nihilominus lege, ut sextam exinde partem decident, & in ærarium provincie inferant patriæ usibus destinatam.

§. 34.

De quantitate Redituum Regiorum ex his provinciis

Dubravii sententia.

Quantum autem ex hac & conjunctis provinciis ad regnum Boemie redeat, vel hoc argumento est, quod sine illarum ope hæc Regem alere difficulter posse videatur. Sic enim Dubravius histor. Bojem. lib. XXXI. *Sensit, inquit, paulatim Vladislaus magnum incommodum magnamque regnandi pro Majestate regia difficultatem ex Moravia, Silesia, Lusatia abalienata. Quippe tanta per illam alienationem de vectigalibus, censibusque 65 tributis deductio facta fuit, ut ne numerum equitatus solitum Rex suo sumptu alere posset. Quanquam non negârim, ex illo tempore ob divendita passim bona Cameralia quàm plurimum Fisco decessisse. Et quid ullæ opes ad tot impensas, tot erogationes, tot delegationes, tot stipendia, præsertim militarium Ducum æquanda? qui Pactoli, qui Tagi voraginem illam militarem expleant? Oceanum, si Camera esset, diceres exhauriendum.*

S. 35.

*An Camerales Jurisdictioni VVratislaviensis
Senatus subjecti?*

Illud vel obiter annotandum, acriter aliquando disputatum fuisse, num Jurisdictioni Senatus Vvratilaviensis Camerales quoque sint subjecti, an verò, si coram illo ex contractu non Fiscali, sed privato, vel ex delicto conveniantur, sui præscriptionem opponere possint? & non posse, absente Casare, exceptis tamen Præside, Consiliariis atque Secretariis, nisi de fundo aut contractus aliquo obligatione ve coram Senatu facta controversia sit, D. Maximilianus Imp. Anno superioris sæculi septuagesimo primo in hæc verba rescripsit: So viel unser Hof-Gesinde und Diener / auch die Personen / so unser Schlesischen Cammer verwandt/betrifft/ dieselben sollen ob ihre Verbrechen in der Zeit / wenn mit eigener Kaysertlichen Person mit unser Hofhaltung zu Breslau seyn/ in unser Hof-Marschallats-Amt und Straffe gehören. Ausser dessen aber/ und abwesend unserer eigenen Person und Hof-lagers sollen der Schlesischen Cammer verwandte Personen derer von Breslau Jurisdiction und Gerichten in Malefiz- und allen andern peinlichen und bürgerlichen Sachen unterworffen seyn/ für denselben/ wenn sie beklaget und citirer werden/ gehorsamlich erscheinen/ und rechtmäßiger Erkenntniß daselbst (doch mit Vorbehalt der Appellation oder Supplication an Uns) erwarten und gedulden/ unser Schlesische Cammer- und Raitrathe aber/ so wol auch die Secretarios belangend/ die sollen in der Anzahl der andern obbemeldten Schlesischen Cammer-Personen mit begriffen seyn/ ausserhalb ihrer Grund und Boden / unter der zu Breslau Jurisdiction gelegen/ auch der daselbst auffgerichteten Contract und Obligationes, die sie billig vor den Gerichten allda zu verantworten schuldig / und werden sich die zu Breslau gegen denselben bemeldten unsern Schlesischen Cammer-Räthen

then und Secretarien/ so sich was dergleichen zutragen wür-
de/ aller Gebühr und unvornweßlich zu verhalten wissen.

Nostrâ quidem memoriâ, cum in maxima Silesiæ urbe
studiis operarer, illud accidit, ut in ipsa arce sive curia, quam
vocant Cæsaris, quidam ex familia Præsidis janitorem arcis in-
terficeret. Homicidâ capto agitata eadem quæstio fuit, ad
quem nimirum hujus causæ cognitio pertineret, ad Senatû-
ne urbis, vel Camerae sive fisci Cæsarei Præsidem? Senatus ex
singulari Regum Bojemix concessione Jurisdictionem sibi
competere, criminales præsertim, in omnes tam cives quàm
exteros in urbe delinquentes, contendebat, atque inter alia
privilegium illud allegabat, quod præsentem quoque Cæsare Ju-
risdictionis in causis criminalibus adversus quosvis, nemine
nisi comitatu Cæsaris, ac primoribus quibusdam Camerae ex-
ceptis, exercendâ potestatem tribuit. Præses contra rescrip-
tis quibusdam Maximilianeo anterioribus curiam Jurisdi-
ctioni Senatûs exemptam, atque adeo ad se cadis admissæ no-
tionem pertinere asserbat. Controversiâ ad Rudolphum II
Cæsarem delatâ, pronuntiavit is, perpetrati homicidii cogni-
tionem Senatui competere. (a)

Atque hæc quidem sententia sicut allegato Maximilianî
rescripto, sic & juri communi quàm maximè convenit. Du-
bium enim non est, quîn eadem ferè moribus nostris sit pote-
stas Cameralium, quæ olim fuit Procuratoris fisci vel Procura-
toris Cæsaris. Horum autem de causis criminalibus, quan-
tumvis fiscalibus, nullam fuisse Jurisdictionem, utpote quæ in
provinciis vel ad Præsides vel ad Proconsules pertineret, atque
adeo neque jus deportandi habuisse, neque relegandi, neque
alterius poenæ infligendæ, ex diversis legibus constat.

(a) Verba Rescripti ad Cameram sic se habent:

Gesirenge/ liebe Getreue: Wir haben gnädigst angehört/ was ihr des
auff unser Burg daselbst beschenehen Mords/ und des Thäters Rechtfertigung halber/ wider die E. E. unsere liebe Getreue N. Rathmanne unser
Stadt Dreßlau unterthänigst einbracht/ auch solches alles neben des Ge-
gen-

gentheils Einwenden / und was hinc inde hievor diffalls einkommen / mit den obristen Land-Officirern / Rechtsitzern und Råthen unsers Königreichs Böheim in genungsame Berathschlagung gezogen. Und weil dann aus der ergangenen Action so viel zu finden / daß weiland Kåiser Maximilian unsers geliebten Herrn und Vaters hochlöblichster Gedächtniß ergangene Ordnung / derer Datum den 9 Aprilis des 71sten Jahres klare und gewisse Maß giebet / wie es mit den Malefiz-Sachen und in dergleichen Fällen gehalten werden solle / in welcher ausdrücklichen diese Wort begriffen / daß in Abwesenheit unserer eigenen Person und Hof-Lagers der Schlesißen Cammer verwandte Personen deren von Breslau Jurisdiction und Gericht in Malefiz- und allen andern peinlichen und bürgerlichen Sachen unterworfen seyn / vor denselben / wenn sie beklaget oder citiret werden / gehorsamlich erscheinen / und rechtmäßigen Erkantniß daselbst (doch mit Vorbehalt der Appellation und Supplication an Uns) erwarten und gedulden / unser Schlesiße Cammer und Råthe / so wol auch die Secretarien (als welche sich ungezweifelt aller Befehdenheit zu verhalten wissen werden) in der Anzahl der andern obbemeldten Schlesißen Cammer-Personen nicht begriffen seyn sollen; alles mehrer Inhalts obermeldter Ordnung / so lassen wir es allerdings bey solcher unsers hochgeehrten Herrn Vaters Ordnung und Declaration verbleiben / mit gnädigstem Befehlich / alldiweil wir angeregten Rathmännern gnädigst committiret / nicht allein in diesem ietzigen Fall des gefangenen Schneiders und Lackeyens halber / und auch künfftig / wenn sich dergleichen Casus zutragen würden / mit rechtlicher Verhör und Erkantniß (salva ræmen appellatione & supplicatione an uns) der vielgedachten Ordnung gemäß zu verfahren / wie auch folgendes die Execucion darauff ergehen zu lassen / und sich hierinnen (wie wir gnädigst nicht zweifeln) allermassen gebührlich zu verhalten. Daß ihr sie nunmehr antzo noch in künfftig hierinnen nicht verhindert / noch einigen Eintrag thut / sondern demselben seinen richtigen Lauff lasset / wolten wir euch zu gehorsamster Nachrichtung nicht bergen. Ihr verbringet auch daran unsern gnädigsten Willen und Meynung. Sieben Pilsen den 6 Tag des Monats Maji A. 1600.

§. 36.

*An, si minister fisci Regii debitor maneat, ex fundis
aut aliis bonis Senatus Jurisdictioni subjectis satisfac
fieri fisco possit?*

Quod

Quod si ex iis, qui fisci rationes administrant, summæ aliqujus debitor & reliquator manet, nec aliter fisco, quam ex fundis aut aliis bonis Senatûs Jurisdictioni subjectis satisfieri nequeat, ita rem temperari Vratislaviæ solere cognovi. Advocatus fisci primum omnium se declarat, quo pretio debitoris sui bona pro æris alieni quantitate sibi habere velit. Tum proxime sequenti die judiciali bona illa programme ad valvas prætorii adfixo hastæ subjiciuntur: & permittitur reliquorum Creditorum, vel etiam consanguineorum arbitrio, an Creditores quidem fisco satisfacere, consanguinei autem majori oblato pretio fundos illos subhastatos redimere velint, modo hoc intra octo septimanarum spatium fiat, quarum initium à die subhastationis computatur. Eo tempore elapso exclusis cæteris Creditoribus fisco bona illa pro pretio, quod ipse obtulit, addicuntur. Quod si ante elapsum illud tempus lis aliqua inter fiscum, cæterosque Creditores oriatur, Senatus injungit Creditoribus civibus suis, ut querelam suam scripto comprehendant. Ad eam procurator fisci respondet, daturque interim à Senatu opera, ut controversia sine longo litis sufflamine componatur. Quod si Creditores cedere nolint, tunc acta utrimque in judicium illata, vel Cæsareæ Majestati, vel Cameræ Provocationum mittuntur, ut vel Cæsar ipse, vel Provocationum Consilarii de iis pronuncient.

§. 37.

Auctoris Epilogus.

Atque hæc sunt de multis paucissima, quæ in hac iterata descriptione de Alma Silesia, majore illa parente mea, & quam adeo dulcissimis illis Oppiani versibus affari liceat:

γαῖα φίλη θρέπτειρά, σὺ μὲν τέκες ἡδ' ἐκύμισσας,

Φῦς βῆ χερσαίη, κόλποις δ' ἐνὶ σέῳ θάνομι,

ἡμάρ' ὅτ' ἀντήσεις τὸ μόρσιμον,

proferre in medium volui; non tam quod in iis ipsis acque-

sceret

sceret animus, quàm ut eo, quòd conceptis verbis, etsi minus caute, publicè promiseram, bona fide καὶ δυνάμει perfoluto, existimationi meæ nonnihil consulerem, & ab moribus illorum alienum me esse ostenderem, quorum studium est, ut addicant multa, præstent nihil. Tuum erit, Lector, si benignus, si æquus es, non quàm multa nobis fortean neglecta & præterita, aut in quàm multis lapsi fuerimus, (nam quid sorti mortaliū magis ingenitum) sed quantum tuā patriæque causā & voluerim & tentārim, dispicere. Quod si quenuquam acrius hinc accendi contingat, ut plura, certiora, meliora, aut cultiora saltem & elucubrata magis afferat, adeò non sum ægrelaturus, ut istud quidem unum omnis in hoc opusculum collatæ operæ pretium flagitem. Iniqui esse qui amant, aut qui vix unquam promendo sua, sed usque cavillando aliena laudem quærunt, nihil moror. De cætero autem, ô dulcissima patria! magnum illum & æternum Deum veneror,

Ut portarum aditus claustris tibi firmet abenis,

Civesque cunctis augeat bonis tuos.

Ut te pax beæ lætæ, & defendat ab hoste:

Et messe flava tritici campos tegat.

Ut, inquam, inter tot tantarumque tempestatum procellas, difficultatum salebras, & fraudum ac machinationum præcipitia, sartam tectam te nobis conservet, & in hac vita usque ad finem mundi esse velit, sicut Ecclesiæ nutricem fidam ac benignam, sic honestarum legum & omnium virtutum sedem quietam & pacificam, nec minus bonarum literarum officinam gratam & amicam: ac nos denique omnes hac peregrinatione ritè defunctos ad cœleste tandem πολίτευμα transferre dignetur.

Enimverò quis Abraham, Isaac & Jacob, nisi ξένοι fuerunt? quis Moyses, ac David, nisi παρεπίδημοι? nec injuria igitur tam illi, quàm isti, uti se inquilinos prædicarunt, ita, ut decet peregrinos, patriam suspiriis quæsiverunt: exemplo quidem nobis

nobis relicto, ut cum non habeamus hic stabilem vel manentem civitatem, eo majori amore ad inquirendam futuram illam inflammemur. Viator transit agros, vineas, urbes cum pagis, donec Ithacam dilectam, quamvis illam in asperrimis saxis tanquam nidulum adfixam cum Ulysse inveniatur, & ad eam adpellat: non apud Phæacas, non Alcinoou manet: Oeni pigerrimi tabernam præterire properat, multoque minus Circes in diversorio immoratur, aut se sisti patitur cantu Sirenium. Ita nimirum Christianus, quem nec mundus hospes, aut caro caupona illecebris suis, nec quicquam aliud in via remoratur, donec metam itineris contingat: donec cupita re ac desiderato bono potiatur. *Ille ille demum verus est Christianus*, ait Augustissimus Antistitum ille Antistes Augustinus, *qui & in domo sua & in patria sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites non erimus: nam unusquisque hic & in domo sua hospes est, quandoquidem ei singulis horis expectandus est exitus, & transitus ad aliam vitam.* Idem nos quoque assidue cogitemus, nec terrenæ patriæ sic adhærescamus, quin velis remisque in veram illam & cœlestem properemus: quæ sine periculis secunda, sine laboribus quieta, sine turbis pacifica, sine conversionibus sempiterna. Annue summe DEUS! Cui Trino & Uni, Justo, Misericordi, Potenti, ac Sapienti Laus sit & Celebratio, honor & gloria sæculis infinitis!

SERIES COMITIORUM Generalium

Ab anno Domini 1337. ex Chronic. Frid. Lucæ excerpta.

Anno 1337 stellte König Johannes den ersten Fürsten-Tag zu Breslau an / welchem er persönlich beywohnete / und mit denen Ständen von fernerer Einrichtung des neuen Regiments / nach abgelegtem Homagio, deliberirte.

Anno 1348 ward von König Carolo IV der Fürsten-Tag gehalten / und darben vornemlich die Confirmation der Privilegien abgehandelt / wie nicht weniger die Landes-Defension.

ppp ppp p

Anno

Anno 1381 besuchte König Wenceslaus, und Anno 1404 abermals den Fürsten-Tag.

Anno 1420 stellte sich König Sigismundus beym Fürsten-Tag zu Breslau ein/ empfing die Huldigung/ gieng mit denen Fürsten zu Rath/ in Sachen den Ruhestand insonderheit betreffende/ straffte und dämpfte zugleich den Breslauischen innerlichen Auffruhr.

Anno 1454 erschiene der junge König Ladislaus bey dem Fürstentag in Begleitung Herzogs Ottonis/ und Herzogs Wilhelmi zu Bayern/ desgleichen Marggraffens Alberti, und Marggraffens Friderici zu Brandenburg: über dieses stellte sich auch ein Erk-Bischoff Johannes zu Gnisen/ als Königlicher Polnischer Abgesandter. Die Affairen dieser sich zugleich mit einfindender Gäste/ welche sie allhier abzuhandeln gedachten/ betrafen die Meißnische Gränzscheidung/ und den Polnischen und Preussischen Krieg. Unterdessen passirten harte Disputationes zwischen dem König und denen Herzogen/ ehe diese jenem die Huldigungs-Pflicht ablegten.

A. 1483 hielten etliche Fürsten zu Egnitz einen Fürsten-Tag in Gegenwart etlicher Fürstl. Sächsischer Abgesandten/ ratificirten eine offenbare Allianz wider König Georgen in Böhmen/ und delberirten/ wie sie die benöthigte Militz samt derer Unterhaltung auffbringen möchten. Hingegen versammelten sich hernach die Schlesischen Stände von des Königs faction zu Jauer/ und beschlossen ein Gegen-Bündnuß für den König.

Anno 1469 empfing König Matthias Hunniades zu Breslau von Fürsten und Ständen die Huldigung/ stellte sich aber Anno 1474 wiederum bey dem Fürsten-Tag ein/ dabey er mit Fürsten und Ständen viel heilsame/ und dem Lande höchst-erspriessliche Dinge dem äußerlichen Ansehen nach abhandelte. Unter andern Ständen waren vornehmlich anwesend Herr Rudolphus Bischoff zu Breslau/ Herzog Nicolaus zu Oppeln/ Herzog Conradus der Weise zu Wohlau/ Herzog Primislaus zu Teschen/ Herzog Henricus zu Glogau/ Herzog Fridericus I zu Egnitz. Auf dieser Herzoge Rath und Angeben publicirte König Matthias den so genannten/ und in 12 Articulen bestehenden Land-Frieden/ dessen Inhalt bey dem Pollicey-Wesen kan ersehen werden in dieser Chronik.

Eigentlich seynb die Fürsten-Tage die von dem König beliebt/ bestimmet/ und ausgeschriebene Tage/ da eben die Fürsten an dem solcher massen benahmten Tage entweder persönlich/ oder durch ihre Gesandten sich versammeln/ samt denen übrigen Ständen von Herren und Städ-

ten / welche hierbey Sessiones haben. Wann nun der König denenselben durch seine Commisarios seine propositiones und desideria, sie mögen nun den Frieden oder Krieg / die Justiz und Policy, oder das Cammer Wesen betreffen / hat ablegen lassen / so deliberiren hernach Fürsten und Stände einmüthiglich / wie man die gravamina abschaffen / des Landes Freyheit conserviren / die pretendirte Geld-Mittel auffbringen / die verwilligten Steuern einrichten / dem König unter die Arme greiffen / die Militz accommodiren / die Festungen hauständig erhalten / und ohne Schmälerung der Privilegien / wie auch ohne Schaden des Landes möglichster massen unterthänigst gratificiren mögen.

Wiewol der König das Ausschreiben der Fürsten-Tage ihm selbst reservirt / dennoch wann nur Fürsten und Stände frühzeitig dem König die Noth notificiren / können sie wohl ihres Orts bey unvermeidlichen Nothfällen Versammlungen anstellen / und über des Landes Wohlsarth sich berathschlagen.

Bisshero hatten die Schlesier noch der alten Freyheit / und des größten Theils voriger Souverainete genossen / also daß sie von keinen ordinairn Steuern oder Contributionen wußten / sondern es beruhete bey ihrer freyen Disposition, wie weit sie dem König entweder mit Vold / oder mit Geld an Hand gehen wolten. Aber Anno 1483 lieff auff dem Fürsten-Tag zu Breslau eine unerhörte Neuerung für / dann König Matthias Hunniades pretendirte von Fürsten und Ständen eine ansehnliche Geld-Steuer. Etliche glaubten / er thäte solches aus Noth / andere sahen solches für eine Versuchung dieses klugen und listigen Königes an. Er ließ Fürsten und Ständen solches mit der größten Gnaden-Verheißung durch seinen geheimen Rath und Commisarium, George von Strein / proponiren. Dessen ungeachtet kam es denen Fürsten seltsam vor / die sich hierzu durchaus nicht resolviren wolten. Nach vielen protestationen aber versicherte er die Stände / welcher massen er forhane Assistance nicht als eine Steuer / sondern nur als ein donativ consideriren / auch denen Ständen zu keiner consequenz ausschlagen würde / darüber er ihnen einen Revers ertheilte. Herzog Fridericus I zu lignitz / ein kluger und bescheidener Herr / trug zu diesem Revers ein merckliches Mißtrauen / und sprach: Liebe Herren / laßt uns ja nicht hierein willigen / dann werden unser Privilegia, Reverte (Nieheversen) bekommen / so werden sie uns gewiß entlaufen. Weil aber die meisten Stimmen vor diesem dem König beystelen / mußte er sich denselben auch conformiren. Nach der Zeit / was für einer

autorität sich besagter George von Stein in Schlessien angemasset / und wie er der Geistlichen so wenig mit Geld-geben / als der Weltlichen verschonet habe / ist anderwärts in dieser Chronik bedeutet worden.

Eben von der Zeit an seynd die willigen Steuer-Anlagen in einen ordentlichen stets-währenden Modum collectandi verwandelt worden / und als ein onus reale biß auff den heutigen Tag inharriren blieben.

Anno 1490 bey antretender Regierung Königs Vladislai geschahen denen Fürsten und Ständen abermalige proposition von einer Steuer-Zahlung. Herzog Fridericus I war allbereit gestorben / hingegen sieng sein prognosticon an zu leben / und wurden erst denen Ständen die Augen aufgethan / sonderlich weil sich König Vladislaus auff seinen Antecessorem berieff / und was sie jenem verwilliget / auch haben wolte. Ob nun wohl die Stände sothanen Begehren sehr höflich depreciren wolten / jedoch acceptirten sie endlich den Königlichen Revers, welcher befestigte / daß sie solches aus keiner Pflicht / sondern aus gutem Willen gethan hätten / und daß es auch ihren Freyheiten solte unschädlich seyn / und placidirte die geforderte Steuer Anno 1491.

Unter dieses Königs Regiment hielten Fürsten und Stände den unglückseligen Fürsten-Tag Anno 1497 zur Meisse / darbey Herzog Nicolaus zu Oppeln enthauptet ward / davon bey dem Fürsten-Tag zu Oppeln ausführlicher Bericht geschicht.

Anno 1504 ward auff dem Fürsten-Tag der Colowratische Vertrag zwischen denen geistlichen und weltlichen Ständen auffgerichtet und ratificirt.

Anno 1505 hatte König Vladislaus einen Fürsten-Tag nach Troppau ausgeschrieben / daselbst sich Fürsten und Stände versammelten / und den Land-Frieden mit Königl. confirmation erneuerten.

Anno 1507 hielten die Stände in der Stadt Brieg einen Fürsten-Tag / dabey nichts sonderliches / außer der election Bischoff Turzonis zum Ober-Hauptmannschafft-Berwalter / vorgesehen.

Anno 1508 deliberirten Fürsten und Stände auff dem Fürsten-Tag zu Breslau wegen Austilgung der Placker und Landes-Beschädiger / und schickte König Vladislaus 100 Hussaren wider dieselbigen.

Anno 1510 verwilligten Fürsten und Stände der Stadt Breslau die Niederlage daselbst auff dem Fürsten-Tag / und beschloffen auch die neue Münz-Ordnung / davon an seinem Ort berichtet wird.

Anno 1511 arrivirte König Vladislaus mit seinem Prinzen Ludovico

zu Breslau bey dem ausgeschriebenen Fürsten-Tag. Unter andern begehrete der König die eventual-Huldigung von denen Ständen. Es passiren aber hierbey grosse Streitigkeiten zwischen den Ungarn und Böhmen / da jene die Erb-Huldigung wegen der Verschreibung 400000 Ungarischer Gilden Anno 1478 geschehen / auff die Cron zu Ungarn / und diese die Erb-Huldigung auff die Böhmishe Cron haben wolten.

Anno 1524 kamen Fürsten und Stände auff dem Fürsten-Tag zu Grotgau zusammen; das principalste / was hierbey vorfiel / betrafft das damals angefangene Reformation-Werck Lutheri in Schlessien / und der Breslauer deshalb gethane Entschuldigung.

Anno 1526 versammelten sich Fürsten und Stände auf dem Fürsten-Tag zu Lübschütz / wobey sich einfanden Königs Ferdinandi I Commissarien / Hans Graff von Hardeck / Wolfgang Freyherr von Rogendorff / und Hans von Auerperg / Herr zu Schönberg. Derer proposition bestand meistens darinnen / daß die Schlessischen Stände Ferdinandum I, weil er sich mit der rechten Erbin des Königreichs Böhmen / der Princessin Anna, Ladislai I Tochter vermählet / auch Böhmen und Mähren ihn bereits zum Könige angenommen hätten / ein gleiches resolviren möchten. Hierauff bedeuteten die Stände den Königl. Commissarien / welcher massen sie sich dessentwegen nicht würden weigern / falls der König ihre Privilegia bekräftigen / und auch andern Beschwernissen abhelfen wolte. Mit dem Anfang des 1527 Jahres schicken sie auch alsobald Bischoff Jacobum zu Breslau / Marggraff Georgen zu Jägerndorff / Herzog Fridericum II zu Sigmund an den König / legten demselben zwölf Articul ihrer gravamina für / davon an seinem Ort gedacht wird / die ihnen auch der König beantwortete / mit Versprechung / daß er denselben abhelfen wolte.

Nach dessen Verlauff kam der König Ferdinandus I persönlich zu Breslau an mit einer grossen Svite, und ward von Fürsten und Ständen recht Königlich empfangen / und eingeführet. Wie nun der König denen versammelten Ständen sein Begehren proponirte / so betrafft der erste Articul Geld. Die Stände / die sich dessen nicht vermutheten / stießen die Köpffe zusammen / und erschracken. Indem sie es aber nicht depreciren konnten / verwilligten sie dem König 100000 Ungarische Gilden. Dagegen ertheilte ihnen der König einen Revers, daß solches ihren Privilegien unschädlich seyn solte / desgleichen eine Versicherung / das Land Schlessien von der Cron Ungarn wegen der Stände Verschreibung zu befreien.

Königs Ferdinandi I Revers wegen der Schlesiſchen Obligation an die Cron Ungarn.

Wir Ferdinandus I &c. für uns / unsere Erben / künfftige Könige zu Böhmen / Herzoge in Schlesien / bekennen hiermit öffentlich gegen allermänniglich/2c. Ob die Fürsten und Stände sämlich oder sonderlich von der Cron Ungarn/ oder jemandes anders wegen einer angezogenen Verschreibung angefochten werden solten/das wir unsere Erben Könige zu Böhmen sie darinn vertreten/daraus mit freyen/und deren benehmen solten und wolten / und ob wir und unsere Erben/ Könige zu Böhmen/das nicht thäten/ so sollen und mögen sich alsdann die Fürsten und Stände / wie frommen Fürsten und Ständen ihrer Ehren = Nothdurfft nach ziemet / verhalten. Und ob darüber jemandes mit Gewalt auff gedachte Fürsten und Stände sämlich und sonderlich greiffen wolte/ so sollen und wollen wir/ und unsere Erben/ Könige zu Böhmen/sie die Fürsten und Stände samt und sonderlich schützen / schirmen und handhaben. Datum Breslau den 10 May/ A. 1527.

Anno 1529 verwilligten Fürsten und Stände auff dem Breslauschen Fürsten-Tag dem König ein Scheffel Geld auff drey Jahr / welches ein erkleckliches ausmachte; hingegen gab der König denselbigen einen Revers, daß es des Landes Freyheiten nicht schaden solte.

Im besagten Jahr Montag nach Jubilato versammelten sich abermals Fürsten und Stände zu Breslau/ theilten das Land in vier Haupt-Gränß / und verordneten die Cränß-Obersten.

Anno 1532 vergnügten Fürsten und Stände die Königliche Commission auff dem Fürsten-Tage zu Breslau / indem sie resolvirten / eine ansehnliche Militz auff eigene Kosten wider den Türcken in Ungarn zu unterhalten / davon an seinem Ort Bericht geschehen.

Hierauff versammelten sich zu Grotgau / und machten Anstalt zur Musterung / und zum Abmarch dieser Troupen.

Anno 1533 notificirte der König denen auff dem Fürsten-Tag zu Breslau versammelten Ständen den ratificirten Frieden mit dem Groß-Türcken / welchen sie alsbald von allen Cantzeln und Raths-Häusern mit großem Frolocken publicirten.

Anno 1537 verwilligten abermals Fürsten und Stände auf dem Fürsten-Tag zu Breslau 72000 Ungarische Gulden auff 6 Monat zu Unterhaltung einiger Cavallerie.

Anno 1538 arrivirte König Ferdinandus I in Königlicher Person zu Breslau / worauff alsbald Fürsten und Stände sich versammelten / und dem König mit 60000 Gulden Rheinisch unterthänigst dienten. Anno

Anno 1541 schrieb König Ferdinandus I den Donnerstag nach Lactare einen Fürsten-Tag aus / und ließ denen Ständen unterschiedene puncta proponiren / davon sie vor ditzmal die meisten deprecirten.

Bald hernach aber in diesem Jahr / Frentags nach Cantate, kamen sie wieder in Breslau zusammen / und lieffen dem König die in seinem Anwesen ihm versprochene 60000 Gulden auszahlen.

Frentags nach Michaelis besagten Jahrs kamen die Stände abermals in Breslau zusamen / hörten die Königlichen propositiones an / und beschloffen 4000 Mann auff eigene Kosten in Mähren zu detachiren / und das Land in gute defension zu setzen.

Anno 1543 auff Joh. Baptista verglichen sich Fürsten und Stände auff dem Fürsten-Tag zu Breslau wegen des Aufbots der Land-Miltz / und derer Verpflegung bey einreissender Gefahr.

Anno 1544 ratificirten auch Fürsten und Stände bey ihrer Fürsten-Tags-Versammlung die gemachte Türcken-Steuer.

Anno 1546 auff Jubilate ließ der König denen versammelten Ständen auff dem Fürsten-Tag proponiren vielerley Begehren / darauff aber die Stände nichts mehr einwilligten / als auff vier Jahr das Vier-Geld / als auff dem Land von einem Viertel Bier / so im Kretschen verschenkt wird / vom Waizen 14 Heller / und von der Gersten 12 Heller / und in Städten von einem Scheffel Waizen-Malz 14 / und von einem Scheffel Gersten-Malz 12 Heller: Das übrige deprecirten sie / baten hierbey den König um einen Revers, daß dieses verwilligte Vier-Geld ihren Privilegien nicht möchte nachtheilig seyn / und nach Verfließung der 4 Jahren gänzlich abgethan und cassirt würde.

Wann Schickfusius in der Ordnung keines Fürsten-Tags mehr gedencket / der in diesem 1546 Jahr wäre gehalten worden / und gleichwol Lib. 3. cap. 23. fol. 274 meldet / daß eben in demselben 1546 Jahr in Anwesenheit Königs Ferdinandi I der harte Disputat zwischen denen Böhmen und Schlesiern / betreffende dieser Ober-Recht / und andere an seinem Ort vorgestellte Ursachen zu Breslau / passiret wäre / da vor die Böhmen Doctor Philippus Guadellius, und vor die Schlesier der Fürstliche lignitzische Cansler Wolff von Bock das Wort geredet hätte / so achte darfür / daß solche hefftige Streitigkeiten bey dieser Versammlung müssen vorgelauffen seyn. Es ist gewiß / weil der Schlesier Privilegia gar zu hitzig angefochten worden / daß es leichtlich blutige Köpffe hätte geben können. Zwar die Schlesischen Jahr-Bücher gedencken nichts hiervon. Aber es seynd viele

viele wichtige Dinge in allgemeinen Landes = Sachen öftters vorgefallen / die sie nicht remarquirt haben. Unterdessen darff man darum nicht bald in Zweifel ziehen / was etwa auff jener Relation geschrieben. In Schlesien werden noch hin und wieder viel alte glaubens-würdige observations gefunden mancherley passirter seltsamer Begebenheiten / derer Schick-sals nicht mit einem Wort gedendet / wie er auch unmöglich alles hat erfassen können. Unter denen ist ehemals gefunden und gelesen worden die Beschreibung besagten Disputats. Als erwählter D. Philippus Gundelius des Tages vorher in öffentlicher Assemblée der sämtlichen Stände gar zu piquante Worte geredet / und des Tages hernach bey einem fürnehmen Panquet eines gewissen Herzogs sich eingestellt hatte / wären bey dem Trunck zween von Adel auffgestanden / nicht wissende / ob aus eigener Bewegnuß / oder von andern agacirt / welche mehr erwähltem Doctor Gundelio sein Beginnen mit aller Freundschaft höflich verwiesen / er aber sich darüber entrüstende mit touchirenden Dräuungen ohne Respect um sich werffen wollen / wäre bereits von jenen der Degen halb entblößet / aber durch Interposition der hohen Anwesenden der gefährliche Streit gestillet / und also die glüende Kohle in der Asche gedämpffet worden / ehe sich die Flamme entzündet.

Anno 1547 Montags nach Ursula ließ König Ferdinandus durch seine Commissarios / Herzog Wenzeln zu Teschen / Matthäus von Logau / und Doct. Johann Langen / Fürsten und Ständen die proposition auf dem Fürsten-Tag zu Breslau vortragen / vornemlich das Münz = Wesen betreffende.

Anno 1547 proponirten Montags nach Judica auff dem Fürsten-Tag zu Breslau Herzog Georgius II zu Brieg und Matthäus von Logau unter andern auch dieses / daß Fürsten und Stände wegen vorhabender Vermählung der Königl. Princessin Elisabeth mit dem König in Pohlen / gleich denen Böhmen / eine Fräulein-Steuer einwilligen wolten. Anfangs protestirten Fürsten und Stände nach Möglichkeit wider diese neue und noch niemals von ihnen erfahrene Heyraths-Steuer / vorgebende / welcher Gestalt sie niemals solche zu zahlen wären schuldig gewesen. Endlich aber resolvirten sie zum Zeugnuß ihrer unterthänigsten Treue ein so genanntes Hülf-Geld / jedoch mit dieser condition, daß man ihnen einen Revers ertheilte / daß diß gutwillige und unverpflichtete Geld-reichen ihnen an Privilegien keine Nachtheil oder Gefahr sollte bringen.

Anno 1551 versammelten sich Fürsten und Stände zu Breslau Montags

tags nach Nicolai auff dem Fürsten-Tag/ und thäten Herr Caspar, Freyherr von Herberstein/ und Doct. Stephan Schwarz/ beyderseits Commissarien/ die Proposition folgender massen: 1. solte ein ieder sein Haab und Gut schätzen/ und allwegen von Tausend 15 Thaler/ der Bauersmann aber vom Hundert 2 Thaler auff 3 Jahr/ auff 2 Termin/ auff Michaelisten und Jacobi, geben. So begeherten auch Ihre Königl. Majestät von iedem Faß Vier zween weisse Groschen/ welches Geld zum Türcken-Krieg employret/ und durch die Landes-Zahlmeister solte ausgezahlet/ und berechnet werden. Man sagt/ daß zu dieser Türcken-Steuer das ganze Land damals über die massen sich willig hätte finden lassen/ also daß auch einer dem andern mit Schätzung seiner Haab und Güter es zuvor thun/ und sein Vermögen sehen lassen wollen/ so wohl auff dem Land der Adel/ als in denen Städten die Bürger.

Anno 1552 kamen Fürsten und Stände abermals in Breslau zusammen/ und hörten die Königl. Proposition wegen der vorher eingewilligten Schätzung:

1. Solte ieder Stand seinen Censorem verordnen.
2. Solten die Censores bemerken/ die ihre Güter zu wohlfeil schätzten/ und sie bey ihren Landes-Fürsten angeben.
3. Solte niemand ungeschätzt bleiben.
4. Wer wiederkäuffliche Zinsen auff seinem Gute hat/ soll seinem Zins-Herrn so viel Steuer-Geld abziehen/ als die Haupt-Summa austrägt.
5. Jeder Stand solte die eingebrachte Schätzung dem General-Steuer-Einnehmer übergeben/ und dieser solte das Schatz-Geld nach Prag schicken.
6. Solte vom Tausend 6 Thaler gegeben werden.
7. Solte auch das Vier-Geld auff 2 Jahr verwilliget werden.
8. Bey fürfallenden Difficultäten solten die General-Steuer-Einnehmer bey dem Ober-Hauptmann Rath hollen.
9. Die Ungehorsamen solte die Obrigkeit mit Pfändung oder Gefängniß ansehen.
10. Zu der Ausgabe des Steuer-Geldes solte das Ober-Amt verschreiben die Herzoge zu lignitz/ Brieg/ Münsterberg/ Teschen/ und die Breslauer/ als denen das Werck committiret worden.

Anno 1553 Frentags vor Quasimodogeniti proponirte bey dem Breslauischen Fürsten-Tag Erzhertzog Ferdinandus, Königs Ferdinandi I

Sohn/ worauff Fürsten und Stände resolvirten zu geben vom Tausend 12 Thaler pro 36 Groschen/ und den Groschen pro 12 Heller gerechnet/ in zwey Terminen/ nemlich Jacobi und Galli, darzu solten die Schatz-Zettel dem Ober-Hauptmann überantwortet werden auff Johann Baptista; der Bischoff aber/ Herzog Georg zu Brieg/ und der Rath zu Breslau/ solten die Schlüssel zur Cassa haben. So solten auch die Unter-Einnehmer von denen Städten verordnet/ auch ersuche von denen Landsassen von dem König hierzu denominiret werden.

Die Geistlichkeit/ so Land-Güter hätte/ so wohl die Städte/ müsten gleichfalls ohne Unterscheid die Steuern erlegen.

Die Steuer-Kaitung wolten Fürsten und Stände Mittwoch nach Pfingsten in der Stadt Neisse vornehmen/ und der König auch darzu Commissarien senden.

Anno 1554 proponirte abermals Erzhertzog Ferdinandus auff dem Fürsten-Tag den 12 Octobris, worauff Fürsten und Stände einwilligten/ jedoch mit Reservation ihrer Privilegien/ vom Tausend 5 Thaler/ bey den Bauerschafften von jedem Tausend 3 Thaler/ ieden zu 36 Groschen/ und den Groschen zu 12 Heller gerechnet/ in zwey Terminen/ auff Lichtmess und Bartholomäi. Es solten aber von dieser Schätzung eximiret seyn 1. die Armen-Hospitalien; 2. die Geistlichen/ die nicht Land-Güter hätten; 3. die Wittwen/ die über 30 fl. Ungarisch nicht einzukommen hätten; 4. die Brand-Beschädigten; 5. die wiederkäuffliche Zinsen solten also abgegeben werden/ wie in dem vorigen Fürsten-Tags-Beschluß. Über dieses verwilligten sie auch vom Vierthel oder Faß Bier auff Martini 2 Groschen/ ieden Groschen pro 14 Heller gerechnet/ auff drey Jahr/ doch daß der Käufer einen Groschen/ und der Verkäufer den andern Groschen gebe; wer es aber ganz auszupffte/ solte sie beyde geben.

Diese Einwilligung geschah mit zwiefacher Protestation: 1. daß die etagewilligten Gelder gegen einen Revers Ihrer Majestät solten verabgesolzet werden. 2. Weil die Stände dem Erzhertzog/ als Königlichem Commissario, zu Ehren/ wider die Gewohnheit der Fürsten-Tage/ nach dem gethanen Schluß etwas geändert hätten/ daß solches künftig zu keiner Consequenz gereichen möchte.

Anno 1556 Montag nach Trinitatis geschah abermalige Fürsten-Tags-Versammlung der Stände/ und durch die Königlichen Commissarios, Hans von Oppersdorff/ Freyherrn auff Eiche/ Tham Pflug und Johann Lange/ Doct. die Proposition. Der principalste Posten/ welchen die

die Stände verwilligten/ war dieser/ daß sie zwölf Thalern vom Tausend in 2 Terminen/ auff Joh. Bapt. und Michaelis zahlen wolten/ jedoch daß die Armen/ Geistlichen/ die Hospitalien/ die Witwen/ die vom Ungewitter beschädigte/ exempt blieben.

Anno 1557 proponirten auff dem Fürsten-Tage die Königlich-Commissarien/ Joachim Schlick/ Graf zu Passaun/ Hans von Oppersdorff/ und Doct. Johann Lange/ Fürsten und Stände bewilligten den Vier-Groschen bedinglich/ 1. daß Mähren dergleichen thun sollte/ 2. daß man deshalb den Ständen einen Revers gebe/ und 3. daß die davon eximiret würden/ die es nicht verzapfften.

Anno 1558 traten bey dem Fürsten-Tage zu Breslau die Königl. Commissarien auff/ Herzog Georgius II zu Brieg/ Bertholdus von der Leipe/ obrister Böhmischer Land-Marschall/ Mattheus von Logau/ und Doct. Johann Lange/ und proponirten Fürsten und Ständen des Königs Meinung/ welche vornehmlich vor diesemal die Ungarischen und Polnischen Grenz-Sachen bezieleten/ im übrigen verwilligten die Stände auff gnugsamen Revers von tausend Schocken Meißnischer Groschen sechs dergleichen Schock von beyden der Herrschafft und Unterthanen. Hingegen baten die Stände um Abschaffung des neuen Zolls/ und denominirten Herzog Wenzeln zu Teschen/ und Herzog Hansen zu Münsterberg und Delfs an Königlichem Hof zu gehen/ und solches dem König selbst vorzutragen.

Anno 1559 erschienen auff dem Fürsten-Tage als Kaiserliche Commissarien/ Herzog Georg zu Brieg/ Joachim Graf von Schlick/ Carl von Biberstein/ und Doct. Johann Lange/ eine neue Türcken-Hülffe begehrende. Es verwilligten aber die Stände vor diesemal nichts mehr/ als die Eintreibung der Steuer-Restanten/ und auff jedes Viertel Vier 2 Böhmisches Groschen 3 Jahr lang/ von denen/ so es verkauften; item die Versteuerung der wiederkäufflichen Zinsen nach acht der einkommenden Zinsen/ auch daß sie den Geistlichen möchten abgezogen/ und von den Zins-Pflichten erlegt werden. Hierbey hielten die Stände unter andern Gravaminibus an/ daß Herzog George zu Brieg/ weniger kein anderer mehr möchte zum Königlichem Commissario gebraucht/ sondern die Stände unverrückt bey einander möchten gelassen werden.

Von der Zeit an cessirten die Fürsten-Tage bis Anno 1562, da ließ den 6 Januarii König Ferdinandus I durch seine Commissarien/ Herzog Georgen zu Brieg/ Caspar Bischoff zu Neustadt in Oesterreich/ Sbincko

Berka von der Daub / der Cron Böhmen obristen Cammermeister / Caspar von Hohberg und Gutmannsdorff / Commendator zu kleinen Dels / Johann Lange / Doct. Raths Rath / proponiren.

Hierauff verwilligten Fürsten und Stände 1. salvis Privilegiis gegen den anerbottenen Revers auff zwey folgende Jahr / von iedem 1000 Stück für Stück / 12 der ickigen gangbaren Thaler im Lande / und nicht anderer Münze / in zwey Terminen / Johannis und Martini, zu geben. 2. wegen des Bier-Gelds placidirten sie auff 2 Jahr von iedem Faß Bier zwey weisse Groschen / den Groschen pro 14 Heller / doch daß der Kauffer einen / und den andern der Verkauffer entrichtete / und daß die Prälaten / Geistlichen / die vom Adel auff ihre Häuser / und die Hochzeiten in Städten exempt blieben.

Anno 1563 arrivirte der neue König Maximilianus II zu Breslau / und proponirte den 7 Decembris auff dem Fürsten-Tag persönlich / empfing die Eventual-Huldigungs-Pflicht / und begehrte eine neue Steuer von denen baaren ausgeliehenen Geldern / samt dem Bier-Geld.

Belangende die Steuern / so verwilligten die Stände auff 2 Jahr nach dato von iedem Tausend 12 Thaler / Stück für Stück gerechnet / auff Johann und Martini mit denen Executionen / wie An. 1562 auff Trium Regum, die Versteuerung aber der baaren Gelder deprecirten sie aus vorgeschützter Unmöglichkeit. Gleichfalls gratificirten sie mit dem Bier-Geld auff 2 Jahr / von iedem Faß 2 Groschen / zu Unterhaltung der Königlichen Hoffstadt. Über dieses resolvirten die Stände von allen und ieden ihren ickzo habenden gewissen Erb-Silber-Zinsen den vierdten Theil dem König / als eine freywillige Verehrung / zu geben.

Anno 1564, als in diesem Jahr Kayser Ferdinandus I die Zeitlichkeit beurlaubete / schriebe Kayser Maximilianus II Anno 1565, den 4 Novemb. einen Fürsten-Tag aus / da seine Commissarien / Herr Wengel Bischoff zu Olmütz / Herr Wilhelm von Rosenberg / oberster Böhmischer Land-Cammerer / Herr Jahn der Jüngere von Lobkowitz / auff Trinitz / obrister Burggraf / Herr Albrecht Tschernhofer von Poscomitz / auff Tschernhor / oberster Land-Richter in Mähren / und Herr George Mehln von Strehlitz / auff Greiffenstein / Doctor, und Teutscher Vice-Canzlar / die Proposition thäten. Hierauff beschloffen Fürsten und Stände 1. auff ein Jahr lang von iedem Tausend / Stück für Stück gerechnet / zwölf Stück / halb auff Johannis und halb auff Martini zu geben / iedoch mit Reservation, daß dem Ober-Amte die Execution bliebe wider die Restanzen; item 2000 Thaler

ler von den Steuern solten dem Lande zurück bleiben; item daß die Schatz-Zettel nach dem vorigen Modo einbracht würden. Item, daß auch die Geistlichen / wie vormals / pro rata ihrer Einkommen solten Steuern entrichten. Über dieses verwilligten sie auf ein Jahr lang das Vier-Geld / von jedem Faß oder Viertel drey weisse Groschen / den Groschen pro 14 Heller gerechnet.

Bei diesem Fürsten-Tag geschahen auch sonst allerhand Einrichtungen in Steuer-Sachen / sonderlich machten die Stände denen Ober-Einknehmern eine ständige jährliche Besoldung / wie auch denen Buchhaltern / also daß jene 200 Thaler / und diese 150 Thaler haben / aber stets in Breslau gegenwärtig seyn solten.

Anno 1567 wohnete Kaysers Maximilianus II dem Fürsten-Tag zu Troppau persönlich bey / und begehrte eine ansehnliche Türcken-Hülffe / die er auch erlangte: Denn Fürsten und Stände verwilligten 1. die begehrte Steuer auff 2 Jahr mit vorigen Reservatis, doch nicht vor baaren ausgeliehenen Geldern / wie der Kaysers verlangte / und zogen ihnen 5000 Thaler aus. 2. Versprachen sie auch die vorigen Vier-Gelder / und zwar 3 Groschen vom Faß. Über dieses verehreten sie dem Kaysers wegen seiner Anwesenheit aus Freywilligkeit 15000 Thaler.

Anno 1570. den 8 Junii versammelten sich Fürsten und Stände zu Breslau / und mit ihnen die Kayserslichen Commissarien: Herr Hans von Oppersdorff / Freyherr auff Eich und Friedstein / Herr Mathæus von Logau / Präsidens und Hauptmann zu Schweidnitz und Jauer / und Andreas Wentwig / Doct. auff derer gethane Proposition verwilligten Fürsten und Stände 70000 Thaler / und solten auff jedes Tausend 14 Thaler geschlagen werden / halb auff Bartholomæi, und halb auff Weihnachten.

Wegen der 100 Reichsthaler Schulden-Last solte eine Anlag auff die fürnehmsten Qualitäten gemacht werden; hierzu solten auch die Juden / so über 20 Jahr alt / 2 Gulden / und die jüngern / männliches und weibliches Geschlechts / jährlich 1 Gulden Ungarisch geben. Gleichfalls placidirten sie von neuem die Vier-Gelder auff 2 Jahr.

Anno 1571. den 8 Julii proponirten auff dem Fürsten-Tag abermals die Kayserslichen Commissarien / Herr Bohuslaw Felix von Lobkowitz und Hassenstein / oberster Land-Richter / Herr Senfried / Freyherr von Promnitz / auff Pleß / Sora und Triebel / Herr Michael Spannowsky / der Kayserslin Unter-Cämmerer / und Herr Mathæus von Logau / Cämmerer-Präsident, unter andern die grosse Gefahr des Erbfeindes / und verlangte Hülffe.

999 9999 3

Hier=

Hierauff resolvirten Fürsten und Stände 70000 Thaler auff zwey Termine/ Bartholomæi und Weihnachten/ folgenden Jahres; item auff ein Jahr lang von iedem Faß Bier 4 Groschen/den Groschen pro 14 Heller/ davon ein Groschen der Kayslerin fallen solte; item zu Abführung der Schulden-last wolten sie innerhalb zwey Jahren hundert tausend Thaler zahlen/ und den Rest der Steuern eintreiben lassen.

Anno 1572 fanden sich vorhier gedachte Kaysersl. Commissarien den 5 Septembr. zu Breslau bey dem Fürstentage ein/ dabey vor dißmal nichts neues passirte/ ausser der Wiederholung des Schlusses von dem vorigen Fürsten-Tag/ und der neuen Kriegs-Verfassung und Ordnung.

Anno 1573, den 30 Aprilis, schickte der Kaysler Herrn Hans von Oppersdorff/ Herrn Seyfried/ Freyherrn von Promnitz/ Cammer-Præsidenten/ Herrn Mathæus von Logau/ Hauptmann zu Schweidnitz/ mit neuer Instruction auff den angestellten Fürsten-Tag/ begehrende die Continuation aller derer bisheriger verwilligter und gezahlter Steuer/Bier- und Türcken-Gelder; dem zu Folge beschlossen alsbald Fürsten und Stände 35000 Thaler Türcken-Steuer auff zwey Termine/ Bartholomæi und Martini, jedoch mit Einschließung der Pfand-Schillinge; item Bier-Gelder von iedem Faß 4 Groschen/ davon ein Groschen der Kayslerin gehörte; item 10000 Thaler Schulden-last zu zahlen und abzutragen.

Im Monat Julio und Augusto besagten Jahres berieff abermals der Kaysler Fürsten und Stände/ und ließ durch Herrn Jaroslaw von Colbrat, Land-Vogten in Nieder-Lausnitz/ Herrn Hans von Oppersdorff/ Freyherrn von Eich und Friedstein/ Fabian von Schönaich auff Sprottau/ die Proposition ablegen/ welche meistens die Landes-Defension, und im Fall der Noth den Auffbot des Land-Volcks betraff.

Anno 1574, am Tage Laurentii, tragen die Kaysersl. Postulata auff dem Fürstentage für Heinrich von Kurbach/ Freyherr von Drachenberg/ Seyfried/ Freyherr von Promnitz/ Cammer-Præäsident, Sigismund Broschansky, Nicolaus von Rostitz zu Kühnewaldau. Hierauff resolvirten die Stände 35000 Thaler Türcken-Hülffe auff 2 Termine mit Einschließung der Pfand-Schillinge; item Bier-Geld/ auff ein Faß 3 Groschen/ jeden Groschen pro 14 Heller/ und der Kayslerin davon einen Groschen. Im übrigen deprecirten sie vor dißmal die Zahlung der Schulden.

Den 17 Augusti besagten Jahres kamen zwar die Stände und Commissarien wieder zusammen/ deliberirten aber nur über einige zur Policen-Ord.

Ordnung gehörende Sachen / wie es etwa mit denen ausgelehnten Geldern und derer Interessen solte gehalten werden / und dergleichen Sachen noch mehr.

Anno 1575 den 2 Maji erschienen bey dem ausgeschriebenen Fürsten-Tag Herr Hans von Oppersdorff / Freyherr auff Eich und Friedstein / Herr Seyfried / Freyherr von Promnitz / Cammer-Präsident, Herr Mathaus von Logau / Hauptmann zu Schweidnitz und Jauer / Herr Niclas von Mostitz auff Kühnewaldau / als Käyserliche Commissarien / und proponirten ihres Principalen Postulata, und höreten der Stände Schluß / wie sie nemlich 35 000 Thaler auff 2 Termine/desgleichen die abermals desiderirten Vier-Gelder nach voriger Einrichtung zahlen wolten.

Anno 1575 den 21 Novembris versammelten sich wieder Fürsten und Stände / und samt ihnen die Käyserl. Commissarien / Herzog Wenzel zu Teschen / Herr Seyfried / Freyherr von Promnitz / Herr Niclas von Mostitz von Kühnewaldau / und höreten von diesen das Käyserl. Begehren / vornehmlich eine Türcken-Hülffe betreffende/an / wolten aber nichts einwilligen / ausser die Vier-Gelder / 4 Groschen von einem Tsch / davon ein Groschen der Käyserin fallen solte / und deprecirten die andern Postulata wegen der damaligen schlechten Zeiten.

Anno 1576 den 9 Aprilis ließ der Käyser auff dem Fürsten-Tag von neuem eine Türcken-Hülffe durch seine Commissarios begehren / wiewol auch vor dißmal viel andere Sachen proponirt wurden / deßwegen placidirten nicht allein die Stände eine ansehnliche Miliz auszurüsten / sondern auch 70000 Thaler auff 2 Termine von Häusern und Huben zu erlegen ; jedoch daß der Geistlichen Güter / wie auch die Königlichen Pfand-Schillinge und Cammer-Güter eingeschlossen würden. So versprachen sie auch die Vier-Gelder auff ein Jahr / und zwar 4 Groschen von jedem Tsch.

Den 30 Julii bemeldten Jahres legten Hans von Oppersdorff / Freyherr von Eich und Friedstein / Seyfried / Freyherr von Promnitz / Cammer-Präsident, und Jan Chinszky von Chinietz auf Halkiowach / Burggraf auffm Carlstein / die Käyserliche Commission auff dem Fürsten-Tag zu Breslau ab / und hingegen Fürsten und Stände gegen dieselbige viel Gravamina. Weil aber die auff die Häuser und Huben geschlagene Türcken-Hülffe nicht allerdings wolte folgen / versprachen sie andere Anstalt zu machen / auch die verwilligten Vier-Gelder richtig zu zahlen.

Demnach in diesem 1576 Jahr Käyser Maximilianus II die Welt ge-
segne-

segnete/ und demselben Rudolphus II succedirte / so schrieb er auch alsbald den 20 Novembris gedachten Jahres einen Fürsten-Tag aus / und ließ in der Stände Versammlung sehr stark die iezo auff 200000 Thaler sicherstreckende Steuer-Restanten einfodern / und andere wichtige Dinge mehr vortragen. Es wolten aber Fürsten und Stände hierauff wenig oder nichts resolviren/ ehe und bevor ihre Privilegia confirmirt wären.

Anno 1577 den 29 Maji hielt Kaysers Rudolphus II in Breslau seinen prächtigen Einzug / und den Fürstentag auff der Königl. Burg persönlich. Hierbey urgirte er inständig die Einbringung der Steuer-Restanten / deliberirte von der neuen Münze und Defensions-Ordnung/ und begehrte eine König-Steuer.

Unrachtet der Königl. Vegenwart wolten die Stände vor der Confirmation ihrer Privilegien doch nichts resolviren. So gerieth es auch sonst in ein dupliciren und tripliciren / indem sehr viel Landes-Beschwerden vorlieffen/und schieden doch endlich unverrichteter Sachen von einander.

Den 21 Octobris des erwehnten Jahres/weil insonderheit die Geistlichen wegen der Mitleidung in Contributions-Sachen sich nicht vergleichen konten/ berieff der Kaysers Fürsten und Stände / und ließ ihnen durch Herrn Hans von Oppersdorff / Frenherren auff Eich und Friedstein / und Herrn Fabian von Schönauß/ Rittern/ sein Begehren eröffnen / daß die Steuer-Raitung solte abgenommen / die restta völlig einbracht / und die Säumigen solten exequirt werden ohne Unterscheid ; der andern Punkten zu geschweigen. Damit waren Fürsten und Stände in so weit content/ und accommodirten sich hingegen dem Kaysersl. Begehren / verwilligten auch die Bier-Gelder/ jedoch mit Bitte/ daß Ihre Kaysersl. Majestät nicht mehr denen Ausländischen / sondern denen Einheimischen die Cammer- oder Pfand-Schillings-Güter wolte zukommen lassen.

Anno 1578 den 13 Januarii beschloffen Fürsten und Stände die Defensions-Ordnung/ davon bereits an seinem Orte erzehlet worden.

Den 12 Augusti dieses Jahres fertigte der Kaysers zu dem ausgeschriebenen Fürstentag ab Herrn Hans von Oppersdorff / Frenherren auff Eich und Friedstein / Herrn Senfried / Frenherren von Promnitz / Cammer-Präsidenten / Herrn George von Braun auff Wartenberg / Herrn Christoph von Schleinitz / Tollenstein und Ronnenburg / welche Commillarien denen Ständen vorstellten des Kaysers Begehren/ betreffende eine Türcken-Hülffe / die Bier-Gelder / die Steuer-Restanten sich iezund über 215000 Thaler belauffende. Hierauff verwillig-

willigten Fürsten und Stände die Vier-Gelder / vom Viertel vier weisse Groschen; hingegen wolten sie nicht gestehen die vergebene Summa der Steuer-Resistanten / iedoch wolten sie die Säumnigen mit geziemender excoction durch den Ober-Hauptmann ansehen / und nach Möglichkeit alles in Nichtigkeit bringen lassen.

Anno 1579 den 1 Januarii erschienen bey dem Fürsten-Tag zu Breslau die Kaysrl. Commissarien Heinrich der ältere / Freyherr von Kurgbach / Freyherr zu Drachenberg und Nieltsch / Mathäus von Loggu / Hauptmann zu Schweidnitz und Jauer / und D. Laurentius Heugel mit der Kaysrl. Instruction, welcher Fürsten und Stände in so weit Gehör gaben / und 35000 Thaler / als einen halb-jährigen Termin von dem vorigen / desgleichen auch das Vier-Geld vom Faß vier Groschen einwilligten.

Den 7 Februarii dieses Jahrs versammelten sich abermals die Kaysrl. Commissarien / und Fürsten und Stände / deliberirten wegen der verlangten Gesandtschaft / welche die Stände auff den Prager Land-Tag schicken solten / worzu sie sich erklärten / iedoch daß man um einen Revers anhaltende ihre notul zu vollziehen / oder sich mit denen Gesandten einer andern notul zu vergleichen / und daß man ihnen bey diesem Land-Tage nicht unerträgliche Dinge zumuthen wolte. Unter diesen wehrenden consulationen versprachen sie endlich / wie vorher / eine halb-jährige Türcken-Hülffe und die Vier-Gelder zu zahlen.

Anno 1579 den 28 Octobr. proponirten die Kaysrl. Commissarien Fürsten und Ständen dero benötigte Türcken-Hülffe / und sonst allerhand postulata, vornehmlich / daß doch künfftig die Königl. Cammer selbst die Vier-Gelder einfordern / und den 5 Vier-Groschen und Anschlag auff die Victualien erlangen möchte; allein vor dißmal resolvirten die Stände nichts / sondern verschoben dero resolution biß auff künfftigen Fürstentag / außer daß sie die Vier-Gelder nicht wolten aus Händen lassen / und die Einnahme durch dero eigene Einnnehmer bestellen / wie vorhin auch geschehen / reservirten ihnen auch hierbey den fünfften Vier-Groschen zu des Landes Nothdurfft.

Anno 1586 ließen ihre Kaysrl. Majestät den 14 April durch dero Commissarien auff dem Fürsten-Tag eine Türcken-Hülffe begehren / darzu auch Fürsten und Stände in Ansehung der vorhandenen Gefahr geneigt waren / und beydes die bißher gegebene Vier-Gelder / als auch 70000 Thaler auf 2 Termine zu zahlen einwilligten.

Hierbey aber muß der Leser mercken / welcher massen nicht unser

rrr rrr r

Vor-

Vorhaben sey / daß wir alle und jede gehaltene Fürsten-Tage in richtiger Ordnung vorzustellen / weniger zu beschreiben alle und jede Articul / wie sie etwa Fürsten und Ständen-Versammlung proponirt / und darauf von denselbigen geschlossen worden / gesinner.

Was das erste betrifft / so bedarff es keiner Weitläufftigkeit. Von dem andern haben wir vorseßlich nur einen extract gemacht derjenigen propositionen / welche die Steuer- und Contributions-Sache angehen und zeigen sollen 1 der Steuern und contributionen Anfang. 2 Was das Herzogthum Schlesien wegen der Türcken-Hülffe / item zu Unterhaltung der Ungarischen Grenz-vestungen / u. der Guarnisonen / wie auch der Königl. Hoff-Statt freiwilligen Donativen gethan habe. Daß auch dem Böhmischn Könige an Schlesien viel gelegen sey / erscheinet aus diesem beygefügt judicio des Böhmischn Historici Dubravii Lib. 31. histor. schreibende: Sensit paulatim Vladislaus magnum incommodum, magisamque regnandi pro Majestate Regia difficultatem, ex Moravia, Silesia, Lusatia abalienata: quippe tanta per illam alienationem de vectigalibus, censibusque, & tributis deductio facta fuit, ut ne numerum quidem equitatus solitum Rex suo sumptu alere posset. Das ist: Es vermehrte König Vladislaus den grossen Abgang seiner geschwächten Kräfte in seiner Königl. Regierung / als Mähren / Laußnitz und Schlesien von Böhmen getrennet stände / dann hierdurch geschah seinen intraden von Steuern / Contributionen und Zöllen ein solcher Abbruch / daß der König von seinen Revenuen nicht mehr / wie vor dem / seine Anzahl Reuterey / vermuthlich seine Leib-Garde zu Ross besolden konnte.

Wie hoch nun mit denen Zeiten auch die contributionen gestiegen / und sich vermehret haben / erscheinet aus folgenden.

Anno 1611 legten Fürsten und Stände König Matthiä bey persönlicher Anwesenheit zu Breslau die Huldigungs-Pflicht ab / der König that denen Ständen die in unterschiedlichen puncten bestehende proposition, darüber jene / wie gewöhnlich / deliberirten / und hernach über 200000 Thaler einwilligten / ohn das dem König freiwillig präsentirte Donativ.

Anno 1620, als König Fridericus, Churfürst und Pfalz-Grav bey Rhein / in Schlesien persönlich Fürsten und Stände in Pflichten nahm / und allerhand desideria denselbigen proponirte / placidirten sie endlich zu einem subsidio für diß Jahr 40000 Thaler auff 4 Quartal / item ein present von 60000 Thalern / und eine Anweisung von 20000 Thalern auf des Teschnischen Fürstenthums Steuer-Restanten.

Hier:

Hierbey trugen hingegen die Stände dem König ihre gravamina vor/ und beschworeten sich über die Klöster und Stifter / welche Zeithero nicht mit Leiden wöken / da sie doch nur als Land - Stände jederzeit desjenigen Fürstenthums / darinnen sie gelegen / consideriret würden / und gleichwol die Städte einen Stand im Lande constituirten. Und obwol nicht ohne / daß von vorhergehenden Königen solche für Cammer-Güter angezogen werden wölen / hätte man doch denselben / sonderlich in solchem Verstand / wie es neulicher Zeit genommen werden wölen / nicht deferiren können. Daher baten Fürsten und Stände / daß doch Se. Königl. Majest. mehr auf das Fundamentum, nemlich den Statum publicum / und die Verfassung des Landes / als etwa was vor diesem die hochschädlichen Rätthe für Neuerung und Fovirung innerlicher dissensionen einführen wölen / sehen und keines weges in denen Gedanken stehen möchten / ob wolten sie jemand wider die Gebühr in grössere Freyheit setzen / oder ihre Königliche Majest. denen vorhergehenden Königen nicht gleich schätzen / 10.

Anno 1621 accommodirten sich Fürsten und Stände des Churfürsten zu Sachsen Johann Georgen tragender Käyserlichen Commission, ergaben sich in Käysers Ferdinandi II Devotion, und verwilligten dabey zu Bezahlung der Kriegs-Kosten 3 Tonnen Goldes baares Geldes dero Majestät.

A. 1628 that aufn Fürsten-Tag der Graf von Dohna die Käyserl. proposition, und begehrte sehr grosse Geld-Summen von Steuern und contributionen. Hierauff resolvirten Fürsten und Stände zu geben 600000 Thaler zu freyer Käyserl. disposition, desgleichen dem Ungarischen König 50000 Reichs-Thl. zu einem Hochzeit-Präsent.

Den 17 Novembr. besagten Jahres versammelten sich abermahls die Käyserl. Commissarien samte Fürsten und Ständen zu Breslau. Indem nun jene starck anhielten wegen Abstattung der Restanten von vorher gedachter Summa / und mit der Execution dräueten / so dräueten die Stände dem Unheil vor / und setzten alsbald eine neue Steuer - Indiction aus / nemlich vom Tausend funffzehen Thl. durchgehends auff Martini unfehlbar einzubringen / wie auch die übrigen Restanten auff benannten Termin abzustatten.

Weil auch das Land Schlesien dem Obristen und Burggrafen von Dohna / laut Abrechnung / schuldig bliebe 188636 Thl. 32 Groschen / 3 Heller / als setzten Fürsten und Stände auff jedes Faß Bier über vorige Auflagen 6 Böhmische Groschen / ieder zu 14 Hellern gerechnet / welche

erhobene Gelder sie hernach dem Burggraffen von Dohna von Dohner bis zu Quatember auszahlen ließen / bis zu gänzlicher Abtragung der Schuld / jedoch mit der condition, daß / so bald der Dohna contesolches keine sequel geben sollte.

Anno 1631 dominirte Mars wie in Teutschland / also auch in Schlesien / daher mußten Fürsten und Stände auff des schon bemeldten Burggraffens von Dohna abgelegte Käyserl. postulata unterschiedener contributionen einwilligen / und zwar meistens auff die Kühe / Ochsen / Mühlen / Fleisch und dergleichen Victualien schlagen. Von einem Scheffel Mehl wurden 32 Schlesiße Heller / von einer Kuh wöchentlich 3 gute Kreuzer / und so viel von 25 Schafen / vom Pfund Fleisch 2 Heller gegeben.

Eben diese schwere contributiones / wie gesagt / trafen das Land während der Kriegs-Zeit / da die Armen im Land einquartirt waren / zu ihrer Unterhaltung die Gelder employret wurden / also daß damals extraordinaire und ordinaire Contributiones in Schlesien jährlich sich von 5 bis 12 Tonnen Goldes belieffen / nach Anweisung der dagegen gegebenen Taxationen. Hierzu half ein grosses / indem auch die ordinäre Steuer-Item von dem Tausend nach in einem Jahr das Land öftters zwey / auch mehr erreichte / welches auff die 7763045 deductis non-entibus, wie sie genannt werden / und denen Ständen abgeschrieben sind / in der Steuer-Item Zeit lage. Besiehe den Extract aus den Käyserl. und Königl. Fürstl. Tags-Propositionen des Herrn von Neudorff.

Anno 1634 spielten in Schlesien die Sächsischen Meister : diesen Troublen versammelten sich Fürsten und Stände zu Breslau / consultirten über ihren betrübten Zustand / verwilligten endlich dem Kurfürsten zu Sachsen den vollständigen Gränz-Zoll / dessen Ober- und direction der Churfürst seinem General-Kriegs-Commissario von Bisthum anvertraute.

Den 10 Tag Augusti bemeldten Jahres versammelten sich abermals Fürsten und Stände zu Breslau / hielten den 23 die erste Session, zu welcher sich auch Polnische Gesandten einstellten / mit denen die Stände eine haltene conference höchst secretirten / auch einen Gesandten an Churfürsten elends abfertigten / und die Stadt Breslau besser zwischen den Churfürstlichen und Schweidnitzischen Thor forschirten / und in stärckere defension setzten / also daß man aus diesem den Schluß des Fürsten-Tags ersehen konnte.

Anno 1637 arrivirte der Herr Graff Martinitz / Kaysersl. Principal-Commissarius zu Breslau / und that im Nahmen Ihro Kaysersl. Majest. die Fürsten-Tags-proposition Fürsten und Ständen. Ob es zwar anfangs etwas scharff hergieng / und beyde Theile einander redlich die Warheit sagten / jedoch weil man denen Ständen versprach / das Land in bessern Stand zu setzen / dessen Privilegia zu handhaben / und die Einquartierung zu erleichtern / resolvirten Fürsten und Stände 2 Tonnen Goldes / 500 Artillerie-Pferde / und 1000 Musquetirer zu zahlen und zu stellen. Hucusque seriem Comitiorum Generalium excerptimus ex Chronica Silesiae Friderici Luca: qui tamen, an ubique res, uti factae sunt, referat, examinare non potuimus, ipsi notitia exactiori destituti. Sequentia vero usque ad annum 1691 inclusive mutuati sumus ex extractu Propositionum & Conclusionum Dietalium à Prænobili Domino H. W. de Neudorff & Mertzdorff &c. edito.

*Postulata.**Conclusa.*

A. 1638 wurden verlangt 500000 fl.
1639 in Majo 300000 fl.

und auch verwilliget.
== 200000 fl. wie auch 3000
Mann zu Fuß / und 500 zu Ross
zu werben.

Eodem anno in Augusto 1. 20000 fl.
2. Den Vier-Groschen noch auff
ein Jahr.
3. Annoch 3000 Mann zu Fuß /
und 500 zu Ross.

1. werden verwilliget.
2. Etiam.
3. == 1500 zu Fuß / 500 zu Ross / oder
an statt der 1500 Mann 15000 fl.

Anno 1640. 1. Auff einen ieder Ey-
mer Wein 1. fl. Rhl.

1. Wurde verwilliget.
2. Von iedem Viertel 18 Gr. W.
3. Von iedem Topff 3 fr.

2. Von iedem 4 eimerigen Faß
Bier 2. fl.

3. Von iedem Topff Meth oder
Branterwein anderthalb Kr.
und solches auff 3 Jahr zu con-
tinuiren. Hospitalia, Ordines
mendicantium, & Eccle-
sia exempta fuerunt.

An. 1641. 1. Die Unterhaltung der
Soldaten im Lande.

1. Wurde verwilliget.

rrr rrr r 3

A. 1644.

Postulata.

Conclusa.

A. 1644. 1. 36000. Scheffel Korn.
14000 Scheffel Weizen oder
Gersten.
10000 Scheffel Haber.

2. Die Brand-Accisen noch auf
ein Jahr zur freyen disposi-
tion.

3. Den Vier-Groschen noch auf
3 Jahr.

A. 1645. Die Capitation Steuer.

1646. 1. Winter-Verpflegung der
angewiesenen 13 Regimenten
auff 5 Monat.

2. Derer Recrutirung.

3. Sollen den Regimentern
von den Ständen $\frac{1}{2}$ in natu-
 $\frac{1}{2}$ im Geld gereicht / die
aber ihre Quartiere nicht be-
ziehen können / im baaren
Gelde contentiret werden.

A. 1646. 1. Auf geschlachttes Fleisch
vom Pfund 1 kr.

2. Vom Eymmer Bier 18 kr.

3. Vom Eymmer Wein 30 kr.

4. Von allem Getreide den Ze-
henden.

5. Von jedem Teiche vom Schock
20 kr.

6. Vom Centner Wolle 30 kr.

7. Vom Centner Butter 1 Thl.

8. Vom Centner Käse 45 kr.

9. Von der Klafter Holz/so ver-
kauft wird 9 kr.

10. Auf ein paar abgesetzte Stiefeln
20 kr.

An statt des Getreides 10000 fl.

Wurde beydes verwilliget.

Wurde verwilliget.

Welches alles die hochlöbl. Herren
H. und St. depreciren, und an
statt dessen im Pausch 30000 fl.
willigen.

1. Wurde verwilliget.

2. Vom 4 eymmer Faß 18 Gr.

3. Vom Eymmer Wein 60 kr.

4. Von 10 Schocken an Korn und
Weizen 1 Scheffel Bresl. Maß/
an Haber 1 $\frac{1}{2}$ Scheffel.

5. Vom Sch 1 fömriger Karpffen 10
kr. vom Sch. 2 fömriger 20 kr.

6. Vom Stein Wolle 15 kr.

7. Und 8 nichts.

9. Von ieder Klafter 4 kr. worvon
das Bauholz exempt.

10. Auff

Postulata.

Conclusa.

11. Auf gemeine Stieffeln 10 fr.
 12. Auf ein paar abgesetzte Schuh
 6. fr.
 13. Auf ein paar schlechte Schuh
 3 fr.

14. Auf ein paar Pantoffeln 6 fr. 10. n. 12. 13. 14. Alles verwilliget.
 Item Remonte-Gelder 24000 fl. welche aber beweglichst deprecirt wurden.

A. 1649. 1. Auf 2 Jahr Tranc-Ac-

- cisen /
 auff den Eimer Bier 18 fr.
 Vom Eimer Wein 30 fr.
 Vom Topff Brandwein 5 fr.

2. Auf alles Fleisch vom Pf. 1 fr.

3. Die vorige Soldatesca biß zur
 Abdankung weiter zu unter-
 halten.

4. Vom Getreyde den zwanzig-
 sten Theil.

A. 1651. den 22 Martii in der engen
 Zusammenkunft wurde von
 Ferdinando III seligster Ge-
 dächtniß ein Hochzeit-Donativ
 von 50000 fl. verlangt.

A. eodem den 20 Nov. verlangten
 Ihro Königl. Maj.

1. Den Vier Groschen noch auff 3
 Jahr.
 2. Die vor 2 Jahren bewilligte
 Fleisch- und Tranc- Accisen
 de corporibus auff ein Jahr.
 3. Zur freyen Disposition 100000 fl.
 4. In die Magazin zu liefern al-
 lerley Getreydes 10000 Schef-
 fel.

1. Die Accisen auff Bier / samt dem
 Bier - Groschen noch auff zwey
 Jahr / auff Wein und Brande-
 wein ebensals / so wol den Haus-
 Trunk.

2. Wird nicht nach dem Pfund / son-
 dern nach den corporibus ver-
 williget.

3. Wird auch verwilliget.

4. An statt dessen auf 2 Jahr 50000
 Scheffel halb Korn / halb Haber
 und Gersten.

Wurden 20000 fl. verwilliget.

Hierauf wurde von denen H. H. SS.
 und St. St. alles verwilliget.

5. Die

Postulata.

Conclusa.

5. Die Soldaten auff ein Jahr zu verpflegen. 6. Denen abgedankten Soldaten das Geld zu geben. A. 1652. 1. Zur Fortification der haltbaren Plätze 50000 fl. 2. Die Reductions-Gelder. 3. In die Kaysersl. Magazin 10000 Scheffel Korn und Haber 10000 Scheffel. 4. Zu freyer Disposition 100000 fl. 5. Die Accisen an Wein / Bier / und andrem Getränck auf ein Jahr. A. 1654. 1. Zur munition der haltbaren Plätze 30000 fl. 2. Die Restanten derer Bewilligungen einzubringen. 3. Denen Regimentern / so abgefordert wurden / das Monat-Geld anticipato mitgeben / als auch die portiones nachschicken. 4. Die Reductions-Gelder anticipato herschiesßen / und dann von den Bewilligungen abkürzen. 5. Nach Auslauff der 3 Jahren noch auf 1 Jahr den Biergrotschen / samt den Tranck-Accisen. 6. Zu freyer Disposition auff 1 Jahr lang 100000 fl.	Bewilliget 25000 fl. 2. und 3 wurden deprecirt. 4. und 5 wurden bewilliget begehrt massen. Wird sub certis conditionibus bewilliget. An statt des 5ten Postulati wurden zur freyen Disposition gegeben 175000 fl.

Postulata.

A. 1655. die 18 Martii.

1. Munition-Speesen. 30000 fl.

2. Die Soldaten noch ein Jahr zu unterhalten.

3. Zur freyen Disposition 270000 fl. darzu die Accisen oder ein ander Modus contribuendi erfunden werden sollte.

4. Ein Gutachten zu geben / wie der Vier- Groschen richtig einzubringen / und das Kessel- Bier und Winckel-bräuen abzustellen.

Eodem anno den 25 Junii eine enge Zusammenkunft: In welcher begehret worden / es möchte das treu-gehorsamste Land die neuwerbende Mannschafft verpflegen.

A. 1656, den 30 Maji.

1. Noch die Verpflegung der im Lande liegenden Völcker / Recroutirung derselben / und noch vor ein neues Regiment Quartier.

1. Zur Fortification 30000 fl.

3. Die Accisen / wie vorm Jahr / oder das Equipollent auff 1 Jahr 270000 fl.

4. Den Vier- Groschen noch auff ein Jahr.

A. 1657 schrieben Ihro Kayserl. und Königl. Maj.

LEOPOLDUS PRIMUS

Den ersten Fürsten-Tag den 8 Julii zu Breslau aus / und ließen von Fürsten und Ständen postuliren.

1. Noch auff 1 Jahr die Wein- und Bier-Accisen / ohne Ausnahme

Conclusa.

Ad 1 & 3 im Pausch zusammen wurden 270000 fl. verwilliget.

2. Der Unterhalt der Soldaten auch auff ein Jahr.

4. Das Winckel-bräuen soll abgeschafft werden bey denen / die es nicht besugt seynd.

Wurde verwilliget.

1. Wurde bewilliget.

2. Nur = = 25000 fl.

3. ganz bewilliget.

4. Auch auff 2 Jahr.

Postulata.

Conclusa.

des Haus-Trunkes / nebst denen
Fleisch-Accisen.

2. Zur Fortification und Provianten-
Unkosten 50000 fl. als nemlich
25000 am Gelde / das ander am
Getraide.

3. Die Verpflegung der assignirten
Regimenter.

A. 1658, den 6 Septemb.

1. Wiederum die Accisen / wie
vorn Jahr.

2. Den Vier-Groschen noch auff
ein Jahr.

3. Eine Hülffe von 100000 fl.
halb am Gelde / und halb am
Getraide.

4. Die Resta eifertig einzubrin-
gen.

5. Mit Fortifications-Requisiten
willfährigst zu concurriren.

6. Die Soldaten im Lande noch ein
Jahr zu verpflegen / und dem in
Hungarn marchirten Hollsteini-
schen Regiment die Verpflegung
nachzuschicken.

7. Die vorgehende March- und Re-
march-Speesen sollen die Stände
auff sich nehmen.

A. 1659 den 3 Octob.

1. Wein- Bier- Brantwein- und
Meth-Accisen / gleich wie vorm
Jahr / in eadem qualitate &
quantitate noch auff ein Jahr.

2. Noch eine Geld-Hülffe von
100000 fl.

3. Fortifications-Speesen 30000 fl.

2. 50000 Scheffel pur lauter Korn.

3. Auch gar / doch cum reservatis,

1, 2, 3 & 4 wird bewilliget / doch mit
Reservirung des 5ten Viergro-
schens.

5. An statt der Hand- und Noß-Ar-
beit werden 20000 fl. bewilliget.

6. An statt der Verpflegung 30000 fl.
nebst gewissen Reservaren.
Dem Hollsteinischen Regiment
sollen die Portiones noch dis
Jahr geschicket werden.

7. An statt dessen 3000 fl. Tracht-
Gelder.

1. Wird verwilliget.

2. Wollen selbst auff Martin und
Ostern abführen.

3. Auf Term. Fastnacht und T. Barth.

4 In

Postulata.

Conclusa.

4. In die Magazine vor 20000 fl. Getraide / und solches bis zu der Armee zu liefern. Wie auch zu Abführung der Munitions-Sachen / entweder die Fuhrn oder Geld.

5. Der Haupt-Armada in Holsstein mit 4000 fl. an die Hand zu gehen.

6. Die Verpflegung der im Land liegenden Soldaten noch auff ein Jahr.

7. Die Durchmarche auff sich zu nehmen.

8. Eine Million innerhalb 10 Jahren.
A. 1660, den 24 Sept.

1. Wein- Brantwein- Bier- und Meth- Accisen.

2. Zur freyen Disposition 150000 fl.

3. Zu Fortsetzung der Fortification 30000 fl.

4. Zu Zu- und Abführung der Munition, Geld oder die Fuhrn in natura.

5. Die Durchzüge der Völker in allem auff sich zu nehmen.

A. 1661, den 7 Novemb.

1. Wein- Brandwein- Bier- und Meth- Accisen gleich andern Jah-

4. Auff Termin Martini und Term. Georgii.

5. Wurde depreciret.

6. Verwilliget.

7. Wird verwilliget sub certis conditionibus & exceptionibus.

8. Bleibt unverwilliget.

1. Wird verwilliget / doch der Haus-Trunk und Commis-Bier eximiret / und begehret / daß primò die Polnische Münz auff- und angenommen; secundo die Polnische Salzeinfuhr durch Ober-Amtl. Patenten eröffnet werden möge.

2. 100000 fl. auff T. Mittfasten und T. Bartholomæi.

3. Wird ganz verwilliget.

4. 3000 fl.

5. Sollen verpfleget werden bis in ihre assignirte Quartiere.

1. Wird verwilliget mit Eximierung des siebenden Eimers bey dem
fl fl s 2 ren/

Posulata.

ren / wie auch die Vier = Gelder abermalen auff drey Jahr lang / mit Auffhebung des bißhero eximirt gewesenen Haustrunkes / oder doch mit einem gewissen Ausfaze desselben.

2. Eine Vensteuer zur freyen Disposition 150000 fl.
3. Zur Fortification der haltbaren Plätze / und zu Erkauffung Munition 60000 fl. und darbey mit Hülff und Materialien zu concurriren.
4. Vier Regimentern in Ungarn die Verpflegung nachzuschicken / und zwar die wöchentl. Portion zu 42 Kr.
5. Die Durchmarch mit allen Unkosten auff sich zu nehmen / wie auch die Fuhren zur Munition.
6. Zu Erhaltung einer Anzahl Büchsen = Meister Mittel und Quartier zu schaffen.
7. Von wegen der Graffschafft Trentschin und des Fürstenthums Teschen selbstten Commissarien zu ernennen / auch die hierzu erfordernde Liefergelder auszusetzen und zu geben.

A. 1662 den 28 Sept.

1. Tranck = Accisen wie vorige Jahre.
2. Zur freyen Disposition 150000 fl.
3. Zum Fortifications = Werck 60000 fl.
4. Die angewiesene Völcker auff ein Jahr zu verpflegen.

Conclusa.

Wein wegen des Lagers / und bey dem Bier wegen des Aufffüllens des eilfften Fasses. Den Vier = Groschen auff drey Jahr / wie er vor diesem gereicht worden.

1. 100000 fl. auff 3 Termine.
3. Vor alles und jedes auff 2 Termine 30000 fl.
4. So lange die Türcken = Gefahr währet / soll die Verpflegung nachgeschickt werden.
5. Die March = Speesen wurden depreciret / an statt der Fuhren 3000 fl. verwilliget.
6. Bewilliget.
7. Die Commissions = Gelder depreciren sie / die Commissarien aber darzu zu ernennen seynd sie willig.

1. Wird noch auf ein Jahr verwilligt.
2. 100000 fl. auff 4 Termine.
3. 30000 fl. auff 2 Termine.
4. Die vier Regimenten nehmen sie auff sich zu verpflegen / hingegen
5. Die

Postulata.

Conclusa.

5. Die Ankosten der Durchmarche in allem / wie auch den Unterhalt ertlicher Büchsenmeister auff sich zu nehmen.
6. Zu Fortsetzung derer im Teschnischen schwebenden Gränz-Strittigkeiten denen Commillarien die Liefer-Gelder.

5. Die Büchsenmeister wollen sie nur unterhalten / zum andern im Pausch 3000 fl. abführen.
6. Ist abgeschlagen worden.

Eodem anno eine enge Zusammenkunft den 12 Julii.

1. Eilfertige Defensions-Mittel zu bevorstehender Türcken-Gefahr / als nemlich ein gewisser ergebiger Aufschlag auf Wein / Bier / Mehl / Getreide / Fleisch / Fische / Leder / Inschlit / Seiffe / Holz / Wachs / und andere Consumptibilia durch eine namhafte Zeit darmit zu continuiren / oder ja sonst ein anderes Equivalent zu geben.

1. An statt des Aufschlages auf ein Jahr 600000 fl.

2. Haben Ihro Röm. Kays. Maj. den General - Feld - Zeugmeister Ludwigen / Grafen de Souches, zu einem Interims - Commandanten in Schlesien vorgeschlagen / und ein Darlehn von 100000 fl. begehret.

2. Das Darlehn wollen sie auch prästiren / die Commendantenschaft aber des General Souches depreciren sie solenniter.

A. 1663 den 6 Decembr.

1. Das Land soll 17507 Portionen ohne die Servitien übernehmen.
2. Vier Regimente / als 6000 zu Fuß und 1000 zu Ross / ohn allen Entgeld zu unterhalten.
3. Zur Fortification 50000 fl.
4. Zur Munition und Kriegszug 3000 fl.

1. Übernehmen sie auf 6 Monat / und noch ein Adjuto von 20000 fl.
2. Bewilliget cum certis reservatis.
3. 20000 fl. Fortifications-Gelder.
4. Wurde depreciret.

Postulata.

5. In die Magazine 30000 Scheffel Getreides.
6. Die Remedirung des Unterschleiffs bey Vergebung des Bier-Groschens.
7. Die Tranc-Accisen auff 1 Jahr.
8. Zur freyen Disposition 150000 fl.
9. Die Resta einzubringen.

Conclusa.

5. 10000 Scheffel Getreid Bresfl. Maass.
6. Soll mit Beyhülff der Cammer remediret werden.
7. Bewilliget.
8. Depreciret.
9. Wird um Nachsehung der Resta gebeten.

A. 1665 den 13 Febr.

1. Den Bier-Groschen auff 3 Jahr.
2. Die Tranc-Accisen auff 1 Jahr.
3. Die Remedirung des Unterschleiffs bey den Accisen.
4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Verpflegung etlicher Regimenter 1. Jahr.
6. Die Einrichtung der Pluffschläge auff die consumpt. bilia zu bequemerer Folge des mit der allzu hohen Indiction beschwerten armen Landmannes.
7. 300000 fl. zur freyen Disposition.

Anno eodem den 14 Decemb.

1. Den Bier-Groschen noch auff 3 Jahr.
2. Die Tranc-Accisen auff 5 Jahr zur Reluicion der Fürstenth. Op. und Ratib.
3. Die Abstellung des Unterschleiffs im Dräuen vorzunehmen.
4. Zur freyen Disposition 150000 fl.
5. Zu Erbauung der neuen Festung in Ungarn 100000 fl.
6. Zur Fortification in Schlesiën 30000 fl.

1. Wird placidiret in totum.
2. Etiam.
3. Die Remedirung sey bellig.
4. Nur 20000 fl.
5. Auff 6 Monat.
6. Verschieben solches auff fernere Deliberation.
7. Bewilligen 100000 fl.
1. Wird auff 9 Jahr bewilliget.
2. depreciret.
3. Wollen dessentwegen sorgen.
4. Offeriren 100000 fl.
5. - - 20000 fl.
6. - - 20000 fl.

7. Mit

Postulata.

Conclusa.

7. Mit der bisherigen Verpflegung zu continuiren.

7. Auff vier Monat.

8. Die Consultationes in den Fürsten-Tagen zu beschleunigen.

8. Soll geschehen.

A. 1667 den 12 Jan.

1. Tranck=Accisen auff 1 Jahr.

1. und 2 zusammen - 300000 fl

2. Zur freyen Disposition 200000 fl.

3. Zur Fortification aussers Landes 30000 fl.

3. - - 20000 fl.

4. Die Verpflegung der Völcker zu übernehmen.

4. auff 5 Monat.

5. Die Fracht- und Munition-Fuhren zu thun.

5. offeriren 3000 fl.

6. Die Fortifications-Reste einzutreiben.

6. wäre ganz billig.

A. 1668 den 24 Febr.

1. Die Tranck=Accisen.

1. Bewilliget.

2. Zu freyer Disposition 200000 fl.

2. 60000 fl.

3. Zum Fortifications=Bau 40000 fl.

3. 20000 fl.

4. Die Verpflegung der Völcker auff 1 Jahr.

4. auff fünf Monat.

5. March- und Fracht-Spesen Uebernahm.

5. eventualiter bewilliget.

6. Einen neuen modum contribuendi zu erfinden.

6 Soll befolget werden.

A. 1669 den 14 Jan.

1. Tranck=Accisen.

1. Nicht allein dieses/sondern auch der Haus-Trunk wird bewilliget.

2. Zur freyen Disposition 300000 fl.

2. Hingegen zur freyen Disposition nichts.

3. Zur Fortification 30000 fl.

3. Zur Fortif. 10000 fl.

4. Die Verpflegung der Soldatesca 1. Jahr

4. auff ein Jahr.

5. Die Munition- und Fracht-Spesen.

5. Zu diesen Spesen 3000 fl.

6. Bränk-

*Postulata.**Conclusa.*

6. Gränz-Commission-Specsen zu übernehmen.

A. 1670 den 28 Martii.

1. Die Tranc-*Accisen* allein.
2. Zur freyen Disposition 200000 fl.
3. Zum Fortifications-Bau 40000 fl.
4. Zur Dotirung der Erzhertzogin Maria Eleonora, als Königl. Polnischen Braut/ 70000 fl.
5. Die Verpflegung auf 1 Jahr.
6. Die Compagnien enger zusammen/ und zwar in verschlossene Derter zu logiren.
7. Der Soldatesca nicht nur durch 30 Tage/ sondern so viel Tage ieder Monat hat/ die Verpflegung zu reichen.

A. 1671. den 24 Martii.

1. Tranc-*Accisen* auff 1 Jahr.
2. Zur freyen Disposition 200000 fl.
3. Zur Fortification 30000 fl.
4. Zu den Fracht-Fuhren 3000 fl.
5. Die Verpflegung der Militz auff ein Jahr.
6. Bey erfolgendem Abmarch einen Monat-Sold anticipato zu reichen/ und die Verpflegung ausser Landes nachzuschicken.
7. Die Gränz-Commission-Specsen zu geben.

An. 1671. den 21 Decembr.

1. Tranc-*Accisen* auf 1 Jahr.
2. Zur freyen Disp. 200000 fl.

6. Wurde depreciret.

1. Berwilliget.
- 2 und 4 zusammen 15000 fl.
3. Zu denen Fortifications-Specsen und Fracht-Fuhren 23000 fl.

5. Auff ein Jahr.
6. Soll die allerunterthänigste Folge geschehen.

7. Wurde depreciret.

1. Berwilliget auff 1 Jahr.
2. - - 10000 fl.
3. Depreciret/ weil noch Resta waren.
4. Zur Munition und Frachtfuhr 3000 fl.
5. Die Verpflegung auff 1 Jahr.
6. Wurde vor billig erachtet.

7. depreciret.

1. Berwilliget.
2. 90000 fl.

3. Forti-

*Posulata.**Conclusa.*

3. Fortifications-Speesen 40000 fl.	3. Zu denen restirenden 17850 noch
7000 fl.
4. Fracht-Speesen 3000 fl.	4. Bewilliget.
5. Die Verpflegung in-als ausser
landes auff 1 Jahr.	5. Auch.
6. Zu Vorsehung der Magazin
30000 fl.	6. 10000 Scheffel Geträid.
7. Die Durchmarche ohne ihro Maj.
Entgeld zu übernehmen / hinge-
gen soll der Soldat / wann er sei-
nen Monat = Gold anticipato
erhoben/um das Seinige zehren.	7. Bewilliget und gewünschet / daß
der Soldat auff dem March von
seinem anticipations - Monats
Gold zehren möchte.

Anno 1672. den 7 Maji enge Zusammenkunft.

Das Land Schlesien solle noch 1434 Mann recrouten zu verpflegen übernehmen.

An. 1672. den 22 Nov.

1. Trancé-Accisen auff 1 Jahr.	1. Bewilliget / hingegen
2. Zur freyen Disposition 200000 fl.	2. in totum deprecirt.
3. Zur Fortification 30000 fl.	3. 15000 fl.
4. Zu den Fracht-Speesen 3000 fl.	4. 3000 fl.
5. Die Verpflegung auff 1 Jahr.	5. Bewilliget / hingegen
6. Vor die Proviant-Häuser 30000
fl.	6. deprecirt.
7. March- und Remarch zu überneh-
men.	7. Bewilliget Particular-marche, a-
ber nicht ganze Armeen.
8. Der Kauffleute Hauf auff dem
Salz = Ringe in Bresl. zu er-
kauffen.	8. und 9 wurden deprecirt.
9. Gränk- Commission-Speesen zu
reichen.	

An. 1674. den 17. Martii.

1. Die Trancé-Accisen auff 1 Jahr.	1. Die Trancé-Accisen deprecirt.
2. Die Vier-Gelder auff 3 Jahr.	2. Bewilliget.
3. Zu freyer Disposition 200000 fl.	3. Conditionaliter deprecirt.
4. Zur Fortification 30000 fl.	4. 20000 fl.

ttt ttt t

5. Maga-

<i>Postulata.</i>	<i>Conclusa.</i>
5. Magazin-Getrâid 20000 Scheffel.	5. 6000 Scheffel.
6. Zu benötigten Fracht-Specien 3000 fl.	6. 3000 fl.
7. Die Verpflegung wie vorhin.	7. Gewilliget.
8. Die Marche in allem zu übernehmen.	8. Nur die particular-Marche.
9. Gränz-Commissions-Liefergelder zu überreichen.	9. 1000 Rthl. gewilliget.
An. 1675. den 8 Julii.	
1. Den alten Bier-Groschen auff 3 Jahr.	1. Gewilliget.
2. Die Tranc- <i>Accisen</i> auf 1 Jahr.	2. deprecirt.
3. Zur freyen Disposition 200000 fl.	3. 100000 fl.
4. Zur Fortification 30000 fl.	4. 30000 fl.
5. Zur reparation des Klautscher-Lochs an der Ober bedacht zu seyn.	5. und 6 wurden zur Königl. Cammer deprecando verwiesen.
6. Zu Auffrichtung eines Magazin-Hauses im posto Groß-Blogau 30000 fl.	
7. Den Rückstand von 66000 Scheffel Magazin-Getrâides.	7. Seyn allbereit geschehen.
8. Einen Zusatz zu den Polnischen Gränz-Commissions-Specien zu thun.	8. Unterthänigst deprecirt.
9. Mit dem jährlich übernommenen Verpflegungs-quanto zu continuiren.	9. Pro militari diß Jahr 500000 fl.
An. 1676. den 14 Febr.	
1. Die Tranc- <i>Accisen</i> auf 1 Jahr.	1. Wurde deprecirt.
2. Zu freyer Disposition 200000 fl.	2. 60000 fl.
3. Zur Fortification 30000 fl.	3. Zum Rest der 27000 noch 3000 fl.
4. Reparation des Klautscher-Lochs.	4. Ad Cameram Caesaream verwiesen.
5. Magazin-Getrâid 30000 Scheffel.	5. 8000 Scheffel halb Korn / halb Haber.
6. Fracht-Specien 3000 fl.	6. Verwilliget.
	7. Pro

Posulata.

Conclusa.

7. pro militari 776000 fl.
8. Denen Gränz-Commissions-Speesen was zuzusehen.

7. 550000 fl.
8. Wurde wie zuvor depreciret.

Zu sublevirung des Arnautes wurden die Accisen vorgeschlagen.

An. 1677. den 24. Maji.

1. Tranck-Accisen auf 1 Jahr.
2. Zu freyer Disposition 200000 fl.
3. Des Landes Gedanken wegen der freyen Salz-Einfuhr einzuschicken.

1. Depreciret.
2. 50000 fl.
3. Soll ins Werck gerichtet werden.

4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Die Reparatur des Obrisches am Klautscher-Loch im Glogaui-schen.

4. 18000 fl.
5. Zum Klautscher-Loche 13000 fl.

6. Magazin-Geträid 30000 Schef-fel.

6. Ward depreciret.

7. Frachtfuhr-Speesen 3000 fl.
8. Pro militari 776753 fl.
9. Den ganz zerrütteten modum contribuendi zu stabiliren.

7. Placidiret.
8. 500000 prästiret.
9. Vertröstung gegeben.

10. Denen Gränz-Commissions-Speesen was zuzusehen.

10. Depreciret.

Anno 1677. den 16 Aug. bey enger Zusammenkunft

1. Ein eilfertiger Beytrag von 200000 fl.
2. Eine richtige Defensions-Ordnung.

1. Verwilliget 50000 fl.

An. 1678. den 5 Maji.

1. Tranck-Accisen auff ein Jahr.
2. Zu freyer disposition 200000 fl.
3. Ihro Maj. vertrösteten das Land mit der freyen Salz-Einfuhr.
4. Verlangten zur Fortification 30000 fl.

1. Depreciret.
2. 50000 fl.
3. Mit unterthänigstem Danc er-fennet.
4. 18000 fl.

5. Magazin-Geträid 30000 Schef-fel.

5. depreciret.

ttt ttt t z

6. Fracht-

*Postulata.**Conclusa.*

6. Fracht-Speesen 3000 fl.
7. Pro militari 776753 fl.
8. Den längst-verlangten exaqua-
tions-modum vor die Hand zu
nehmen.

6. 3000 fl.
7. 600000 fl.
8. Bertröstung gegeben.

9. Noch einen Zusatz zur Gräng-
Commission zu thun.

9. Noch 2000 fl. zugesetzt.

Von ihro Käyserl. Maj. wurden ei-
nige modi collectandi extraordi-
narii unterm 8. Jan. dieses 1678
Jahres allergnädigst vorgeschla-
gen.

Anno 1679. den 22 Martii.

1. Brand-Accisen auff ein Jahr.
2. Den alten Bier-Gr. auf 3 Jahr.
3. Zu freyer Disposition 200000 fl.
4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Magazin-Beträid 30000 Scheffel.
6. Fracht-Speesen 3000 fl.
7. Pro militari 1200000 fl.
8. Die vorgeschlagene Accisen besser
zu überlegen und ad praxim zu
bringen.
9. Zu denen Gräng-Commission-
Speesen einen Zusatz von 6000 fl.
oder wenigst 3000 Rthl. zu thun.

1. depreciret.
2. Verwilliget auff 2 Jahr.
3. 50000 fl.
4. 18000 fl.
5. Depreciret.
6. 3000 fl.
7. 600000 bewilliget.
8. Die Accisen wurden depreciret
und auf einen andern modum be-
dacht zu seyn versprochen.
9. Nochmahlen 2000 fl. zugesetzt.

An. 1680. den 20 Septembr.

1. Brand-Accisen.
2. Den Bier-Groschen.
3. Zu freyer Disp. 200000 fl.
4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Fracht-Speesen 3000 fl.
6. Pro militari 700000 fl.
7. Zu denen Gräng-Commissions-
und Commerciën-Tractaten noch
ein ergebiges quantum beizutrag-
en.

1. Depreciret.
2. Continuiret.
3. 60000 fl.
4. Nichts.
5. Verwilliget.
6. 600000 fl.
7. 4000 fl.

*Postulata.**Conclusa.*

An. 1681. den 20 Febr.

1. Transc- Accisen.
2. Der alte Vier-Groschen.
3. Zu freyer Disposition 150000 fl.
4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Fracht-Speisen 3000 fl.
6. Pro militari 600000 fl.
7. Zur neuen armatur 422222 fl.
8. Den universal exæquations-modum contribuendi auszuarbeiten.

1. Depreciret.
2. Gewilliget.
3. Depreciret.
4. 15000 fl.
5. 3000 fl.
6. 600000 fl.
7. 100000 fl.
8. Wollen den universal-modum contribuendi beschleunigen.

An. 1682. den 1 Julii.

1. Transc- Accisen.
2. Den alten Vier-Groschen.
3. Zur freyen Disp. 200000 fl.
4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Fracht-Speisen 3000 fl.
6. Pro militari 990759 fl.
7. Magazin-Geträd 10000 Scheffel.
8. Die gewilligten Brantz-Commissions- auch Commerciens- Tractats Liefer- Gelder unverlängt abzuführen.
9. Den modum contribuendi auszuarbeiten.

1. Depreciret.
2. Gewilliget auff 2 Jahr.
3. 50000 fl.
4. 15000 fl.
5. 3000 fl.
6. 600000 fl.
7. Depreciret.
8. Ist bisher möglichst befolget worden.
9. Soll ferner Hand angeleget werden.

An. 1683. den 11 Martii.

1. Transc- Accisen.
2. Den alten Vier-Groschen.
3. Zu freyer Disp. 200000 fl.
4. Zur Fortification 30000 fl.
5. Fracht-Speisen 3000 fl.
6. Pro militari 1074662 fl.
7. Magazin-Geträd 10000 Scheffel Haber und 10000 Scheffel Korn.

1. Depreciret.
2. Verwilliget.
3. 100000 fl.
4. 20000 fl.
5. 3000 fl.
6. 601538 fl.
7. 10000 Scheffel.

*Postulata.**Conclusa.*

8. Die Verwilligungen wenigstens quartal-weise gegen 5 oder 6 pro cento interesse zu anticipiren. 9. Die Gränz- und Commerciens-Tractaten = Gelder dermalen zu liefern. 10. Die Polnische freye Salz-Einfuhr condoniren ihro Kaysersl. Maj. auff 3 Jahr. 11. Solle die resolvirte Münz-Calada annoch in längerem Anstand verbleiben. 12. Wegen Fortstellung des modi contribuendi abermalige Erinnerung.	8. Wurde depreciret. 9. Entschuldiget. 10. Unterthänigst gedancket. 11. Auch gedancket. 12. Hoffnung zur Beschleunigung gegeben.

An. 1684. den 4 Julii.

1. Franck-Accisen auff 3 Jahr. 2. Den alten Bier-Gr. auf 2 Jahr. 3. Zur freyen Disp. 200000 fl. 4. Zur Fortification ohne den Kest 30000 fl. 5. Fracht-Speesen 3000 fl. 6. Pro militari 750000 fl. nebst Übernahme der Servitien. 7. 5000 Scheffel Korn und so viel Haber. 8. Der modus univers. contribuendi wird ferner urgiret.	1. Depreciret. 2. Auff ein Jahr bewilliget. 3. 80000 fl. 4. 8000 fl. 5. 3000 fl. 6. 600000 fl. mit Einschließung der Servitien. 7. Depreciret. 8. Versicherung gethan das Werck fortzusetzen.

An. 1685. den 12 Martii.

1. Franck-Accisen auff 1 Jahr. 2. Den alten Bier-Grosch. 3. Zu freyer Disp. 200000 fl. 4. Zur Fortification 40000 fl. 5. Fracht-Speesen 3000 fl. 6. Pro militari 800000 fl. 7. Eine Anticipation gegen gewöhnliche Interessen.	1. Depreciret. 2. Bewilliget. 3. 80000 fl. 4. 15000 fl. 5. 3000 fl. 6. 600000 fl. 7. Bewillfahret.

*Postulata.**Conclusa.*

8. Extraordinari Türken-Steuer
von 200000 fl.	8. 130000 fl.
9. 5000 Scheffel Korn und so viel
Haber.	9. Depreciret.
10. Den modum contribuendi aus-
zuarbeiten.	10. Vertröstet.

An. 1686, den 14 Febr.

1. Die Tranck-Accisen.	1. Depreciret.
2. Vier-Gr.	2. Verwilliget.
3. Freye Disp. 200000 fl.	3. 90000 fl.
4. Fortification 40000 fl.	4. 33000 fl.
5. Fracht-Speesen 3000 fl.	5. 30000 fl.
6. Pro militari 800000 fl.	6. 600000 fl.
7. 8000 Scheffel Korn / und 8000
Scheffel Haber.	7. 5000 Scheffel Mehl / und 5000
Scheffel Haber.
8. Extraordinari Türkensteuer.	8. 130000 fl.
9. Den so lang ausbleibenden mo-
dum contribuendi zu vollenden.	9. Vertröstung.
10. Wegen der Polnischen Gränz-
Strittigkeit Speesen.	10. Versichert bey würckl. Fortse-
hung der Commission nicht zu
entfallen.

An. 1687, den 21 Martii.

1. Tranck-Accisen.	1. Depreciret.
2. Den alten Vier-Gr.	2. Verwilliget.
3. Freye Disp. 200000 fl.	3. 90000 fl.
4. Fortification den Rest abzufüh-
ren.	4. Versprochen.
5. Fracht-Speesen 3000 fl.	5. 3000 fl.
6. 8000 Scheffel Korn und so viel
Haber.	6. 4000 Scheffel Mehl.
7. Pro militari 800000 fl.	7. 600000 fl.
8. Extraordinar-Steuer 300000 fl.	8. 130000 Türkensteuer.
9. Gränz-Commissions-Speesen
5000 fl.	9. Noch 2000 fl.
10. Den novum modum contribu-
endi zu beschleunigen.	10. Allerunterthänigst versprochen.

An.

*Postulata.**Conclusa.*

An. 1688 den 29 Martii.

1. Franck-Steuer auff 1 Jahr.	1. Depreciret.
2. Bier-Grosch. auff 2 Jahr.	2. Bewilliget.
3. Freye Disp. 200000 fl.	3. 90000 fl.
4. Fortification 30000 fl.	4. Zum Rest 8000 fl.
5. Fracht-Speesen 3000 fl.	5. 3000 fl.
6. Die Servitien der Soldaten bis
auff den Feldwebel und Wacht-
meister inclusive ohne Entgeld zu
übernehmen.	6. Die Servitien wurden depreciret.
7. 4000 Scheffel Korn und so viel
Haber.	7. Vier tausend Scheffel Haber ge-
williget.
8. Pro militari 800000 fl.	8. 600000 fl.
9. Eine extraordinari Türckensteuer.	9. 130000 fl.
10. Zu den Brück-Commillionen
einen beliebigen Veytrag.	10. Einen Zusatz zur vorigen Sum-
ma von 2765 fl. 36 kr.
11. Erinnerung des exaquations-
modi contribuendi.	11. Soll vollzogen werden.

Eodem anno den 29 Nov. eine enge Zusammenkunft.

Eine schnelle Auffbringung eini-
ger Mannschafft wider den Fried-
brüchigen Franzosen.

Werden 3000 Mann zu Fuß auff
eigenen Speesen zu stellen mit gehö-
riger Montirung und Seiten-
Gewehr.

Anno 1689. den 17 Febr.

1. Pro militari 800000 fl.	1. 600000 fl.
2. Extraordinari Türcken-Steuer
von 200000 fl.	2. 130000 fl.
3. Die Servitien wie vorm Jahr.	3. Depreciret.
4. Zur Fortification, reparirung des
Klaufscher-Lochs/und Erhaltung
des Oberstroms 30000 fl.	4. 15000 fl.
5. Franck-Steuer auff 1 Jahr.	5. depreciret.
6. Den alten Bier-Gr. unter der
Cameral-Administration auff 3
Jahr.	6. Auff ein Jahr.
7. Fracht-Speesen 3000 fl.	7. 3000 fl.
8. Magazin-Vetrad 4000 Scheffel
Korn/und so viel Haber.	8. 4000 Scheffel Korn.

*Posulata.**Conclusa.*

9. Zu freyer Cameral-Disposition
200000 fl.	9. 90000 fl.
10. Zur Ungrischen Gränz-Com-
mission zum vorigen einen erge-
bigen Zusatz.	10. Zu den Gränz-Specesen einen Zu-
satz von 1020 fl.
11. Adhortation zum modo contrib.
An. 1690. den 3. Febr.	11. Wird ein richtiger Schluß ver-
sprochen.
1. Pro militari 800000 fl	1. 600000 fl.
2. Extraordinari Türcken = Steuer
200000 fl.	2. 130000 fl.
3. Die Servitien vom verwilligten
quanto militari zu übernehmen.	3. Depreciret.
4. Zur Fortification und reparirung
des Klautscher-Lochs 30000 fl.	4. 15000 fl.
5. Die Tranc-Steuer.	5. Depreciret.
6. den alten Bier-Gr.	6. Auf ein Jahr gewilliget.
7. Fracht-Specesen 3000 fl.	7. 3000 fl.
8. 4000 Scheffel Korn und so viel
Haber.	8. Nur der Rückstand des vorigen
Proviantis offeriret.
9. Zu freyer Disposition 200000 fl.	9. 90000 fl.
10. Zur Ungarischen Gränz-Com-
mission einen Zusatz.	10. Nichts vor dißmahl.
11. Die Ausarbeitung des exæqua-
tions- modi.	11. Würde laboriret werden.
12. Forthin quartaliter die militari-
sche Abraitung zu pflegen.
An. 1691. den 17 Maji.	12. Der allernädigste Will soll ge-
schehen.
1. Die Tranc-Steuer.	1. Depreciret.
2. Der alte Bier-Gr.	2. Verwilliget.
3. Zu freyer Disp. 200000 fl.	3. 90000 fl.
4. Pro militari 800000 fl.	4. 600000 fl.
5. und 6 eine frehwillige Zuwerbung
von 2500 Mann mit gewisser re-
fution, als auch zur Türcken-
Steuer 130000 fl.	5. und 6 die Nachwerbung wird ver-
williget unter denen versicher-
ten Conditionibus. Zur Tür-
cken-Steuer 130000 fl.
7. Die Servitien der einquartierten	7. Wird übernommen.
uuu uuu u Mann-

*Postulata.**Conclusa.*

Mannschaft wie vor 2 Jahren zu übernehmen.

8. Feld-proviant 4000 Scheffel Korn/ u. so viel Haber in natura.
9. Fracht-Speesen 3000 fl.
10. Zu Fortificirung und reparirung des Klautscher-Lochs 30000 fl.
11. Zur Gränz-Commission zwischen Hungarn und Pohlen über das verwilligte quantum einen Zusatz.
12. Abermahlige Erämmerung des neuen modi contribuendi.
13. Bey der quartalschen militärischen Abreitung in allewege es bewenden zu lassen.

8. Wird depreciret/ und das rückständige promittiret.
9. 3000 fl.
10. Einen Zusatz zum vorigen von 20000 fl.
11. Der vorige Rest wird abgeführt werden.

12. Soll nach der revisione particulari erfolgen.
13. Man submittiret sich der allergnädigsten Kaiserlichen Verordnung.

Hucusque ex Extractu illo Neudorfiano, ubi etiam sub finem annotatur, daß bey diesem wärenden Fürsten-Tage auff unterschieden beschehene Königl. Ober-Amtl. Extraordinari Propositiones annoch auff 700000 fl. Und also dieses Jahr præter exemplum das treuehorsaamste Land gankler achtzehn Tonnen Goldes verwilliget habe.

Reliqua usque ad 1703 annum ex Diætahbus PP. & SS. Silesiæ Conclusis, ab amica manu nobiscum communicatis, ipsi extraximus.

An. 1692. den 17 Maji.

1. Extraordinari Brand-Steuer.
2. Der alte Bier-Grosch.
3. Pro militari.
4. Landeswerbung von 2612 Mann.
5. Pro Camerali Dispos. 200000 fl.
6. Extraordinari Tütschen-Steuer.
7. Verpflegung der Militz.

1. Wurde depreciret,
2. Verwilliget.
3. 600000 fl. sub certis reservatis.
4. sub cert. reserv.
5. 30000 fl.
6. 130000 fl.

7. Man bittet dem Soldaten das ex-torquirte/ wie auch den Servitz-Kreuzer inne zu halten.

8. Fracht-Speesen 3000 fl.

8. Verwilliget/ mit Bitte/ daß in casum non exigentis necessitatis solches zurück fallen/ und keine exactio Cameralis daraus erwachsen möge.

9. Das

Postulata.

Conclusa.

9. Das verlangte Geträide wird
10. Fortifications-Gelder.
11. Gränz-Commissions-Liefer-Gelder.
12. Der modus contribuendi wird abermal sollicitiret.
13. Die von Ihro Käyserl. Majest. allergnädigst verlangte Quartals-Raitungen.

An. 1693. den 13 Martii.

1. Extraordinari Brand-Steuer.
2. Der alte Bier-Groschen.
3. Pro militari 900000 fl. Reerout-Rimont-und Schiff-Armaments-Gelder 280000 fl.
4. Extraordinari Türken-Steuer.
5. Fortifications-Gelder.

6. Die Verpflegung der Militz.
7. Cameral-Verwilligung.
8. 4000 Scheffel Korn und so viel Haber.
9. Tracht-Speesen = = =
10. Zur Polnischen Gränz-Commission.
11. Des vorgeliehenen Capitals von 400000 fl. Nachsehung.
12. Die Kopff-Steuer.

13. Im so oft verlangten modo contribuendi

- depreciret.
10. 20000. fl.
11. Das annoch im Vorrath vorhandene quantum von 8944 fl. 21 fr.
12. So bald es möglich/ soll er befördert werden.
13. Sollen mit aller gehorsamsten parition vorgenommen werden.

1. Wird reserviret.
2. Verwilliget.
3. In allem 600000 fl. das ander wird depreciret.

4. 130000 fl.
5. Werden depreciret / und mit dem Rest der 20000 fl. verliet zu nehmen gebeten.
6. Mit Reservirung des Serwitz-Kreuzers.
7. Von 1000000 fl.
8. werden depreciret.

9. 3000 fl.
10. Das restirende quantum von 8944 fl. 21 fr.
11. Wird noch auff ein Jahr verwilliget.
12. Wird zwar übernommen / iedoch wird allerunterthänigst gebeten Papier-Stampel- und Siegel-Impost aufzugeben.
13. Sollen zuvor Regulæ directivæ elaboriret werden.

Postulata.

14. Die militärische Quartals-Ratung.

Mehr wurde dieses Jahr von denen FF. und Ständen das von zwei Millionen Capital fünfjährige Interesse pro Rata (davon auf Schlesien Zinsen 21759 fl. 15 fr. $3\frac{1}{2}$ Pf. kamen) mit gewissen Conditionibus und precibus übernommen.

An. 1694. den 27 Aprilis.

1 Extraordinari Trancf-Steuer.

2. Der alte Vier-Groschen.

3. Quantum militare.

4. Recrouten-Werbung.

5. Neben-Postulatum 217593 fl. 20 fr. 2 Pf.

6. Extraordinar Türcken-Steuer
260000 fl.

7. Kopff-Steuer.

8 Pro lib. dispositione.

9. Das Mehl-postulatum.

10. Die Gutthuung der Servitien.

11. Fracht-Speesen.

12. Gränk = Commissions = Liefer-Gelder.

13. Fortifications-Gelder.

14. Die Interessen von 2 Millionen/
wovon auff Schlesien jährlich
21759 fl. 15 fr. $3\frac{1}{2}$ Pf. kommen.

15. Mit den vorgeliehenen 400000 fl.

16. Anticipations-Gelder.

17. Quoad novum modum contri-
buendi.

Conclusa.

14. Soll nach dem allergnädigsten Willen geschehen.

1. Reserviret.

2. Verwilliget.

3. Von 600000 fl. offeriret.

4. 2612 Mann sub certis conditionibus.

5. Wird übernommen / so viel die äufferste Möglichkeit zulassen wird.

6. Wo es nur immer möglich.

7. Ein æquivalent von 250000 fl.

8. 100000 fl. cum annexis variis precibus.

9. Wurde depreciret.

10. Wird reserviret.

11. 3000 fl.

12. Worzu der Rest von 8944 fl. erforderlich seyn werden.

13. Die vorm Jahr offerirte 20000 fl.

14. Werden nach schon geschehener Verbündligkeit-Pflicht-schuldigst abgeführt werden.

15. Soll ferner nachgesehen werden.

16. Werden depreciret.

17. Soll noch an den Regulis directivis gearbeitet werden.

18. We-

Postulata.

Conclusa.

18 Wegen der Quartal-Kaitungen.

18. Soll der allergnädigste Willen erfüllet werden.

An. 1695. den 30 Maji.

1. Tranc- Steuer.

1. Reserviret.

1. Der alte Bier-Groschen.

2. Verwilliget.

3. Pro militari.

3. 600000 fl. mit gewissen annectirten Bedingnüffen.

4. Reerouten Werbung.

4. Werden die zuvor schon versprochene 2612 Mann zu stellen versprochen.

5. Ein Neben-Postulatum von 217593 fl.

5. Wird übernommen.

6. Extraordinar-Türcken-Steuer.

6. Darzu wird das fertige quantum der 260000 fl. offeriret.

7. Vor Bey-und Kopff-Steuer.

7. Ein æquivalent von 250000 fl.

8. Cameral & ad Liberam.

8. 100000 fl.

9. Die Verpflegung der Militz.

9. Mit reservirung der abzuziehenden Servitien.

10. Fracht-Speesen.

10. 3000 fl.

11. Gränz-Commissions-Liefergelder.

11. Wird der alte Rückstand von 8944. fl. offeriret.

12. Fortifications-Gelder.

12. Die pro anno præterito noch hinterstellte 20000 fl.

13. Das Interusurium wegen der zuwo Millionen.

13. Wird auch übernommen.

14. Wegen des Abzugs des Sechstels von denen A. 1691 aufgeborgten 400000 fl. noch zu warten.

14. Wird resolviret.

15. Der modus contribuendi auff neue urgiret.

15. Wird noch immer propter regulas directivas aufgeschoben.

16. Die militärische Quartal-Kaitung zu continuiren.

16. Wird auch geschehen.

17. Das fertige Nach-postulatum von denen auff $\frac{1}{3}$ nachgelassenen 203086 fl.

17. Wird verwilliget.

uuu uuu u 3

An.

Postulata.

Conclusa.

An. 1696. den 13 April.

1. Tranck-Steuer.	1. Wird reserviret.
2. Der alte Vier-Groschen.	2. Verwilliget.
3. Quantum militare.	3. Von 600000 fl. cum certis Reservatis.
4. Recrouten-Werbung.	4. Verb- und Montirung der postulirten 2612 Mann cum certis conditionibus.
5. Neben-Postulatum von 217593 fl.	<div style="display: inline-block; vertical-align: middle; font-size: 3em; line-height: 1;"> 5 }
6 }
7 } </div> <div style="display: inline-block; vertical-align: middle; padding-left: 10px;"> Werden zwar verwilliget / doch kan man nicht versichern / daß diese hohe Verwilligungen so schleunig aufzubringen möglich seyn werden. </div>
6. Extraord. belli subsidium 260000 fl.	
7. Der Bey- und Kopff-Steuer æquivalent von 250000 fl.	
8. Zur freyen Cameral-Disposition.	8. 100000 fl. cum certis reserv.
9. Bey Verpflegung der Soldaten.	9. Die gewöhnliche Refusion und Reservirung der Servitien.
10. Fracht-Speesen.	10. 3000 fl.
11. Bränk-Commissions-Liefer-Gelder.	11. Die vorhin schon bewilligte 8944 fl. sollen darzu erklectlich seyn.
12. Fortifications-Gelder.	12. Die rückständig verbliebene 14000 fl.
13. Übernommene Verinteressirung pro rata der 300 Millionen.	13. Wollen solche zu prästiren auch heuer bemühet seyn.
14. Wegen der Anticipation derer 400000 fl. noch zu warten.	14. Soll auch geschessen. Doch will man übers Jahr die Sextam nebst denen Interessen an dem quanto militari compensiren.
15. Nach-Postulatum von 203086 fl. 25 fr. $\frac{1}{2}$ Pf.	15. Wird zwar übernommen: Doch würde solches wegen des allzu grossen Geld-Mangels nebst der Vermögen-Steuer cumulative aufzubringen eine pur lautere Unmöglichkeit seyn.
16. Militarische Quartals-Raitung.	16. Soll schuldigt befolget werden.
	17. Die

Postulata.

Conclusa.

17. Die fundos zu allen und ieden in gegenwärtigem Fürstentages-
Schluß exprimierten Verwilli-
gungen mit dem ehisten allerger-
horsamst nach zu senden.

17. Es wird gebeten einen kleinen
Verzug nicht in Ungnaden zu
vermercken.

18. Gleichwie die treuehorsamste Fürsten und Stände mit allerdenmü-
thigstem Respekt zu erwarten haben / wann es Ihro Käyserl. und
Königl. Maj. gefällig seyn wird / Ihro die vorlängsten schon
allerunterthänigst eingesendete Regulas Directivas; zu der In-
diktions-Ausgleichung allergehorsamst vortragen zulassen /
und darüber eine gewisse allergnädigste Resolution zu schöpfen; Also
haben die treuehorsamsten Fürsten und Stände bey Erfindung derer
fundorum auff zuverlässige Extraordinaria / immassen Ihro Käyserl.
und Königl. Majest. bey diesem Postulato allergnädigst innuiren / der-
gestalt Reflexion gemacht / daß die Contribuenda guten Theils dars
durch eingebracht werden sollen: Allein weilien die Præstanda des heu-
rigen Jahres mit Einschließung des fertigen Restes / und der Darlehens-
anticipation auff sechs und zwanzig mahl hundert sieben und achtzig
tausend / ein hundert neun und sechzig Gulden 4. fr. (ohne die Landes-
Nothdurfften / worunter die Bezahlung der veraccordirten Hochbur-
gischen Assignationen / Abführung der Interessen / und Capitalien an
die jenigen Creditores / welche ihre hergeliebene Gelder zusammen biß
hundert sechs und siebenzig tausend Gulden allschon auffgekündiget ha-
ben / und zu Erhaltung des Landes-Credits / weilien ohne dem bey so
tieff eingeschuldetem Erario publico dem Universo niemand mehr was
borgen will / per collectas einzubringen / und darmit die Denuncianten
hindan zu fertigen seyn / begriffen / und zusammen gerechnet gleicher-
gestalt eine namhafte Summa austragen /) sich belauffen / und dabe-
ro so wol die monatliche ordinari - als extraordinari Anlagen unver-
gleichlich höher / als vorige Jahre ansteigen werden / so ist leider nichts
gewissers zu besorgen / als daß die mehresten / ja wohl alle Stände / die
doch das bey diesen schweren Zeiten und gefährlichen Coniuncturen pe-
richtirende Heyl der ganzen Christenheit aus allerunterthänigster ge-
gen Ihro Käyserl. und Königl. Majest. als Ihren allermildesten Erb-
landes- Fürsten und Herren tragenden Lieb / Treu und Devotion, auch
mit dem letzten Pfennig zu retten / höchst-begierig seyn / ihre contin-
gen-

gentia vollständig nicht werden entrichten und auffbringen können / in deme die noch übrige wenige Kräfte zu Befreyung der so sehr condempnirten oerum ganz nicht zulänglich / weder zu hoffen ist / daß durch die schärffesten Executions-Mittel bey dem schon ganz enervirten / und auff dem Sprung stehenden Land- und Stadt-Mann etwas effectuiren dürfften / sondern vielmehr zu beförchten / es werden viel tausend Landes-Innwohner dardurch gar ausser Landes getrieben werden; das hero zu thro Kaysrl. und Königl. Majest. die treugehorsamsten Fürsten und Stände das allerunterthänigste Vertrauen setzen / Thro K. und Königl. Majest. werden zu Abwendung dero getreuesten Erb-*Herzogthums* sonst unfehlbar erfolgenden gänzlichlichen desolation, mit demjenigen / was in den Kräften der armen Contribuenten / und nach Anwendung der äussersten Conatuum noch aufzubringen möglich / sich aller-*mildest* begnügen / die treugehorsamsten Fürsten und Stände samt dem ganken Lande zu Kaysrl. und Königl. Gnaden empfohlen halten / beneben auch mit denen anerbottenen Reversalien versehen lassen / und insonderheit in denen bey ein und andern Postulato mit tieffster submissi-*on* annectirten allerunterthänigsten precibus, conditionibus und Reservatis allernädigst erhören ic.

*Postulata.**Conclusa.*

Anno 1697. den 18 Junii.

Die gesamte Postulata dieses Jahres tragen aus sechzehn mahl hundert drey und siebenzig tausend / drey hundert drey und achtzig Gulden Rheinisch / ohne den alten Vier-Groschen und den ergebigen Zubuß bey der Werbung. Insonderheit aber waren es more soluto

1. Die Trancf-Accisen

1. Burden reserviret.

2. Extension des alten Vier-Groschens.

2. Offeriret.

3. Quantum militare.

3. Von 600000 fl.

4. Die Landes-Werbung.

4. Von 2612 Mann.

Und wurden (zu den 16 Kthl. Werbe-Geldern annoch 2 Reichsthaler und zu der täglichen Verpflegung der dritte Silber-Gr. zuzusetzen und palliren zu lassen / auch wann künfftig die recroutierung nicht nachbleiben solte / dergestalte Mittel zu ergreifen / womit das getreueste Land von der Selbst-Werbung / weissen hieraus endlich eine extreme depopulierung und gänzlichcher Ruin entstehen müste / allerdings überhoben werden möge) Thro Kaysrl. und Königl. Maj. von den treugehorsamsten FF. und St. St. mit allerdemüthigster Inständigkeit gebeten.

5. Ein

5. Ein Neben-Postulatum.	5. Von 217593 fl. 10 Kr.
6. Extraord. Subsidium belli.	6. Von 260000 fl.
7. Die Bey- und Kopff-Steuer.	7. Equivalent von 250000 fl.
8. Pro Camerali.	8. 100000 fl.

Ben welchem aber die treu-gehorsamste H. H. und Stt. des allerunterthänigsten Vertrauens seynd; inmassen auch Ihre K. und K. Maj. in dero fertigen Fürstentags-Ratification die allergnädigste Versicherung gegeben:

Primò in der freyen Polnischen Salk-Einfuhr einige Verhinderung und Eintrag sub quocunque pretextu aut colore nicht werde beschehen noch verstattet/ hingegen

Secundò, die Münz-Confusion, so bald möglich/abgestellet/ und die Conformität mit denen benachbarten Provinzien eingeführet werden: und nachdem

Tertiò den introducirten Papier- und Charten-Accis vorn Jahre schon allerunterthänigst gebetener massen hinwiederum aufzuheben/Ihre K. und K. Maj. besage dero öftters erwehnten fertigen Fürsten-Tags-Ratification darum angestanden/ weilen durch die Eximirung des Verschleiffes und aussier landes gehenden Papieres das commercium angenehmer verbleibe; inmittelft aber zu verschiedenen malen/ und letztin noch occasione des neuen leder-Ausschlags sub acto den 8 Junii laufenden Jahres allergehorsamst remonstrirer worden/ daß diese Eximirung ungeachtet gleichwol einen Weg als den andern nicht allein der Papier-Handel in stecken und abnehmen gerathen/ und da vorige Jahr biß 14000 Ballen angewehret/ das letzt-verwichene/ wie verlautet/ nur 14 Ballen ausm Lande geführt seyn sollen/ sondern auch hierdurch Ihre K. Maj. an den Zöllen mehr verlieren/ als der Accis einträgt/ zu geschweigen des unverwundlichen Schadens/ welchen viel Handels- und Handwerks-Leute/ die wegen geschwächter Commerciën ihre Waare nicht anbringen und versilbern/ mithin die allgemeine Landes-Anlagen ferner nicht entrichten können/ samt dem Univerſo hierunter zu leiden haben.

Als getröstet sich die treugehorsamste H. H. und Stt. festiglich/Ihre K. und K. Majest. werden in dessen allermildester Erwegung nicht allein den Papier- und Charten-Accis nunmehr allergnädigst wieder aufzuheben/ sondern auch den neuen leder-Ausschlag/ als welcher mit jenem auff gleichem Fusse stehet/ zu keinen Kräfften weder ad usum wircl. kommen zu lassen geruhen; gestalten widrigen Falls/ und da die Contribuenten auf

einer Seiten an ihren Nahrungs-Mitteln so empfindl. Abbruch leiden/ und auff der andern Seiten durch derogleichen Accisen und Aufschläge insensibiliter erschöpffet werden / das allgemeine Land mit denen so treuherzig übernommenen / ohne dem die Kräfte mercklich übersteigenden Præstationibus unmöglich würde folgen können.

9. Die Servitien biß auff den Feldwebel und Wachtmeister inclusive zu reichen wollen die treugehorsamste F.F. und Stt. nicht ermanzeln; leben aber der allerunterth. Hoffnung/ daß ihnen solche noch ferner/ wie zeithero/ zu Folge Ihro K. Majest. fertigen allergnädigsten Fürsten-Tags-Ratification bey der militärischen Raitung richtig werden passiret/ und von dem Quanto militari abzuziehen verstattet werden.

10. Fracht-Spesen. = =

10. 3000 fl.

11. Gränz-Commissions-Gelder.

11. Die vorhin verwilligte 8944 fl. werden darzu auskömmlich seyn.

12. Fortifications-Gelder.

12. Werden depreciret.

Es erkennen zwar die treugehorsamste F.F. und Stt. gar wohl / wie viel dem Lande an denen haltbaren Plätzen gelegen sey; inmassen sie auch von Anno 1650 her etliche Tonnen Goldes darzu treuherzigst verwilliget / und hergeschossen haben. Nachdem aber Ihro K. und K. Majest. hievor schon der Nothdurfft allergnädigst selbst befunden / ein gewisses Dislegno, wornach die Fortificationes beständig einzurichten/ damit nicht/ wie zeithero die Erfahrung mit des Landes Schaden gezeigt/ was Petrus heut bauet/ Paulus morgen wieder einreisset / und dardurch die Unkosten gehäuffet und perpetuirt werden / durch das Politicum mil. & camerale verfertigen zu lassen / solches aber/ so viel diß Orts wissende / biß dato nicht geschehen: Als werden Ihro K. und K. Maj. allergehorsamst ersuchet/ bey denen von der fertigen treuherzigsten Verwilligung noch übrigen neun tausend Gulden vor dißmal allergnädigst acquiesciren / von diesem Quanto die vier haltbare erklärete Plätze/ und darunter insonderheit die Stadt Troppau ihre contingentia participiren / und darzu anwenden zu lassen / auch gehörigen Orts mit Nachdruck zu verordnen/ damit dieses getreueste Land ad exemplum anderer Erb-Königreiche und Länder zu der schon öftters allergnädigst resolvirten Mit-Inspection über die wickl. Anlegung dieser Fortifications-Gelder/ dereinstens admittiret/ und davon länger nicht ausgeschlossen werden möge.

13. Mit dem Abzug des sechsten Theils von denen A. 1691 antici-

13. Wird für heuer nachgesehen/ doch allerunterthänigst gebeten/ künfft pirtten

- pirten 400000 fl. noch zu war-
ten.
14. Die Interessen von denen auff-
geborgten zwey Millionen.
15. Das Nach-Postulatum.
16. Das Mehl- und Haber-Postu-
latum, als nemlich 65000 Cent-
ner Mehl / und 65000 Scheffel
Haber.
17. Die militärische Abraitung.
18. Die Contentirung derer Alli-
gnatariorum.
19. Obwolten die treuehofsamste SS. und Eit nichts lieber wünschen
und sehen möchten / als daß der *Modus contribuendi ad omnimodam
equalitatem* ie ehender ie besser reducirt / und dardurch denen bißheri-
gen zum Theil unfundirten Querelen auff einmal abgeholfen werden
könnte; so befinden sie doch selbstn/ daß solches bey iezigen bellicis tem-
poribus sich füglich nicht thun lasse: Dahero Sie Ihre R. Majest.
allernädigsten Intention gemäß immittelst auff solche Anlagen für-
sinnen / wodurch die Gleichheit / so viel möglich / erreicher / alle un-
ziemliche Exemptiones vermieden / auch ein Stand für dem andern
nicht beschwerer werden möge; wie dann ohne dem voranigo die gesam-
te Contributions-Stände nicht so viel von der Indictions-Laßt an sich
selbstn/ als denen so sehr condensirten/ und über Vermögen ansteigen-
den Præstationibus prægraviret und zu Boden gedrucket werden.

Postulata.

A. 1698. den 16 Maji.

1. Den alten Vierger.
2. Franck-Accis.

Conclusa.

1. Verwilliget sub solitis conditio-
nibus.
2. Wird reserviret.

*Postulata.**Conclusa.*

3. Recrouten: Werbung von 2612 Köpfen. 4. Pro Camerali ad liberam. 5. Die wegen der zwei Millionen übernommene Interessen. 6. Wegen der Anticipation derer 400000 fl. so wohl wegen Restitution des Capitals/ als mit denen lauffenden Interessen. 7. Zur Fortification derer haltbaren Plätze/ darunter Namslau. 8. Die verlangten 4000 Scheffel Korn/ und so viel Haber. 9. Fracht-Specien. 10. Die Servitien der einquartirten Miliz. 11. Zur Gränz-Commission. 12. Das postulierte Quantum militare belauffet sich auff 1523148 fl. und wird versichert/ daß bey dessen Übernehmung dieses Jahr hindurch keine anderwertige Exaction sub quocunque prætexitu & titulo geschehen soll. 13. In ordine ad exequationem onerum soll mit denen so genannten alten Tertiariis unterdessen ein solch billiger Interims-Modus	3. Wird übernommen mit Pachtung der 16 Mehl vor jeden Mann 4. Wird der Rückstand nebst noch 100000 fl. offeriret. 5. Wird zu continuiren versprochen noch auff ein Jahr. 6. Soll gegenwärtiges Jahr noch gewartet werden. 7. Werden nebst dem fertigen Rückstand noch 12000 fl. offeriret. 8. Werden wegen des ungemeinen Mißwaches depreciret. 9. 3000 fl. sub solida conditione. 10. Soll/wie vorhero/ vom Quanto militari abgezogen werden. 11. Vermeynet man die noch vorräthige 8944 fl. auskömmlich zu seyn. 12. Wird zwar übernommen/ doch aber gebeten/ daß/ wann sich die wahre Impossibilität bey der wirkcl. Exigirung handgreifflich äussern wird/ Ihro Maj. disfalls gegen dero getreueste Stände und Unterthanen ehender eine allergnädigste Compassion zu bezeugen geruhen/ als sie volends durch kostbaren Executions-Zwang in gänzl. Ruin verfallen lassen werden. 13. Ob zwar die unseparirten Stände versichern/ daß/ wann es zu der wirkcl. Revision und Untersuchung gelangen möchte/ sich ge-

Posulata.

und Abkommen vor Endigung des Fürsten = Tages getroffen werden / daß ihnen ins gesamt und nicht einem allein exclusis ceteris eine gewisse Summa in so lang / biß der Modus indictionis vollkommen rectificiret / woben so wol gravati, als die unseparirte FF. und Ect. bestehen / und mit denen Oneribus folgen können / an ihrer Indiction salvo jure enthangen / und solches alles zu Jhrer K. und K. M. allernädigsten Ratification mit dem abfassenden Fürstentags = Schluß allergehorsamst eingefendet werden. Zu dessen Effectuirung endlich vermöge des den 6 Maji jüngsthin ergangenen allernädigsten Rescripti à dato desselbigen ein sechswochiger Terminus dergestalt ausgesetzet / daß im Fall binnen solcher Frist mit den so genannten alten Tertiariis und einigen Königlichen Reichbild = Städten in denen Fürstenthümern Schweidnitz und Jauer nicht ein freundliches / und selbst in zuverlässigen Stand des Contributions = Beytrages setzendes Abkommen / unnachbleiblich getroffen würde / sie alsdenn der den 1694, den 10 Decembr. allernädigst emanirten Fürstentags Instruction und Verfügung nach ipso facto in den Stand der Ter-

Conclusa.

nugsam auswelfen würde / daß viel Gründe unter ihnen / welche mit der ungleichen Indiction mehr beschweret / als die so genannte gravati, insonderheit diejenigen / derer Zustand ab Anno 1639 her sich augenscheinlich gebessert / und wohin gleichsam alle Nutzbarkeiten des ganzen Landes fließen; bey welcher Beschaffenheit dann die unseparirte treu-gehorsamste FF. und Ect. zwar schwer daran kämen / da sie mit ihrer eigenen Last mehr denn zu viel zu thun haben / und darunter mehrentheils succumbiren / daß sie darüber gleichwolen noch ein fremdes Onus über sich nehmen solten. Nichts desto weniger / und weisen Jhro K. Maj. darauff allernädigst andringen / so hat deroselben zu allerunterthänigsten Ehren die Fürstl. und Freyherrl. Stimme sich allschon mit einem gewissen Antrag in publico heraus gelassen / denen auch die übrigen beyden Stimmen mit dem eifsten / zumalen es ob rei gravitatem & temporis angustiam in continenti nicht geschehen können / folgen werden / in dem allerunterthänigsten Vertrauen / es werden Jhro K. und K. Maj. so wohl aus der vorherigen Regularum directivarum Elaborirung / als diesem jetzigen

Postulata.

tiz gesetzt seyn / und darbey so lang / biß der völlige Modus contribuendi eingerichtet/unverrückter gelassen werden und verbleiben sollen.

Conclusa.

Anfang / die allerunterthänigste Bereitwilligkeit zu billigen Mittheiln / und wegen die ungleiche Indiction zu exquiriren / oder sonst ad interim ein Temperament zu treffen allergnädigst erkennen / und daher nicht verhängen / daß die so genannten alten Tertiarii per solum termini lapsum, in dem niemalen entraumten weder ruhig gewesen völliigen Genuß der Tertiz zu höchstem Nachtheil und Prägravirung ihrer Constatuum gelangen solten / &c.

14. Die Quatemb. militärischer Abtrachtungen

Wessen sich hernach occasione Postulati 13 so wol die Erb-Fürstenthümer / als die Königl. Städte in puncto Tertiz erkläret / plus est, quam ut paucis his interferi valeat, & passim in manibus eorum, qui bono publico consulunt, versatur.

14. Sollen noch ferner / wie zeithero / continuiert werden.

Postulata.

Anno 1699.

Conclusa.

1. Den Vier-Groschen noch auff drey Jahr.

1. Wird noch auff ein Jahr extendiret.

2. Die Franck-Accisen auff ein Jahr.

2. Wird in Händen zu lassen gehalten.

3. Quantum militare von 1523148 fl.

3. Wurden anfangs 800000 offeriret / mußten aber hernach 1370833 fl. 20 Kr. übernommen werden.

4. An Recrouten 2613 Mann.

4. Verwilliget 1000 Mann ieden mit 30 Rthln. zu bezahlen / und von iedem in tertio quartali 16 Rthl. zu decourtiren.

5. In die Magazine 4000 Scheffel Korn / und so viel Haber.

5. Wird depreciert.

6. Ad liberam 200000 fl. mit Be-

6. Den Rest der 80000 fl. und auff drohung /

Postulata.

drohung / da hiemit nicht in tempore zugehalten würde/ das Land ratione der Salz-Einfuhr zu sperren.

7. Fracht-Speesen 3000 fl.
8. Der einpartirenden Militz die Servitien für den gemeinen Mann/wie auch täglich 2 Pfund Brod gratis zu reichen.
9. Zum Fortifications-Wesen eine neue Verwilligung von 30000 fl.
10. Die Interessen / so pro rata von denen 2 Millionen auff Schlesien kommen.
11. Wegen der 400000 fl. gegebenen Anticipations-Gelder und derer Interessen.
12. Zu denen Gränz-Commissions-Speesen.
13. Die militarischen Abraitungen.

Mehr seynd auch dieses Jahr 40000 fl. zu denen Königl. Hochzeit-Speesen offeiret worden.

Postulata.

A. 1700.

1. Den Vier-Groschen noch auff drey Jahr.

Conclusa.

neue 100000 fl. mit angehangter Bitt/die freye Salz-Einfuhr noch ferner aus allergnädigster Landesväterl. Clementz ungehindert zu lassen.

7. Verwilliget cum solito reservato.
8. Man bittet / daß die täglichen 2 Pf. Brod/ und 2 Kr. auf Fleisch bey künftiger militarischen Abraitung passiret werden möchten.
9. Der Dieß von 7000 fl. wird vor dieses Jahr reflectlich zu seyn erachtet.
10. Werden pro ultima vice vor dieses Jahr zu bezahlen übernommen.
11. Wird gebeten/ womit nunmehr gleichwie vorm Jahre ein Jahres-Interesse in defalcation gebracht worden / also auch wenigst ein Sechstheil vom Capital samt denen völligen bisshero angeschwollenen Interessen an dem Quanto militari decourtiret werden möge.
12. Werden wiederum die 8944 fl. genug zu seyn erachtet.
13. Sollen/ so viel möglich / quatenus vorgennommen werden.

Conclusa.

1. Verwilliget cum conditionibus reservatis.

2. Die

Postulata.

Conclusa.

2. Die Brand = Accisen pro anno
präsenti.	2. Wird reserviret.
3. Quantum militare 1370833 fl. 20
Kr.	3. Werwilliget 1218518 fl. cum solitis
precibus.
4. Pro libera, nebst dem Rest/ noch
100000 fl.
Königl. Maj. werden diese treu-gehorsamste Landes-Inwohner mit
anderwertigen Imposten/ Aufschlägen und Accisen/ besonders des an-
gezielten und im Werck begriffenen Leder= als auch des wirkcl. einge-
führten höchstschäd. Papier-Aufschlags/ als wodurch die ausländi-
schen Nationen und Kauffleute ihre Niederlage nothwendig anderwärts
zu suchen verursacht/ die Masuren und Ressen aber (wie es die Erfah-
niß leider darzeiget) mit Hinterlassung Schlesiens und der Breslau-
schen Niederlage durch einen andern Weg nach Lissa in Polen/ und von
dar in die Lausitz durch die Marck Brandenburg nach Leipzig/ da sie von
dergleichen Imposten frey seynd/ sich zu begeben veranlasset; dardurch
aber/ weilen anben die Polen nummehr selbst Papier-Mühlen zu er-
bauen/ und die Leinwand zu fabriciren anfangen/ auch zu solchem Ende
die hiesigen verarmte Papiermüller und Leinweber durch allerhand ver-
sprechende Freyheiten an sich ziehen/ und denjenigen Nutzen/ so die hiesi-
gen Einwohner sonst gehabt/ auff sich transferiren/ das ohne diß in tief-
festen Abfall gerathene commercium zu höchstschädlichem Abbruch
Ihro K. Maj. selbsteigenen Zoll-Regalis, folgendes gänglich über hauf-
fen geworffen/ durch derselben Ruin aber auch mit zugleich der Nervus
rerum gerendatum dem Lande entzogen werden dörfte/ Landesväterl.
zu verschonen allermildreichst geruhen.	4. Werden 50000 fl. offeriret/ und
wird dabey gehoffet/ Ihro K. und
Königl. Maj. werden diese treu-gehorsamste Landes-Inwohner mit
anderwertigen Imposten/ Aufschlägen und Accisen/ besonders des an-
gezielten und im Werck begriffenen Leder= als auch des wirkcl. einge-
führten höchstschäd. Papier-Aufschlags/ als wodurch die ausländi-
schen Nationen und Kauffleute ihre Niederlage nothwendig anderwärts
zu suchen verursacht/ die Masuren und Ressen aber (wie es die Erfah-
niß leider darzeiget) mit Hinterlassung Schlesiens und der Breslau-
schen Niederlage durch einen andern Weg nach Lissa in Polen/ und von
dar in die Lausitz durch die Marck Brandenburg nach Leipzig/ da sie von
dergleichen Imposten frey seynd/ sich zu begeben veranlasset; dardurch
aber/ weilen anben die Polen nummehr selbst Papier-Mühlen zu er-
bauen/ und die Leinwand zu fabriciren anfangen/ auch zu solchem Ende
die hiesigen verarmte Papiermüller und Leinweber durch allerhand ver-
sprechende Freyheiten an sich ziehen/ und denjenigen Nutzen/ so die hiesi-
gen Einwohner sonst gehabt/ auff sich transferiren/ das ohne diß in tief-
festen Abfall gerathene commercium zu höchstschädlichem Abbruch
Ihro K. Maj. selbsteigenen Zoll-Regalis, folgendes gänglich über hauf-
fen geworffen/ durch derselben Ruin aber auch mit zugleich der Nervus
rerum gerendatum dem Lande entzogen werden dörfte/ Landesväterl.
zu verschonen allermildreichst geruhen.
5. Die Servitien der Militz.	5. Werden more solito reserviret.
6. Zu Fortifications-Speesen.	6. Werden 15000 fl. auff's neue ge-
widmet.
7. Die Verinteressirung von denen
zwo Millionen.	7. Wird übernommen.
8. Wegen der anticipierten 400000
fl.	8. Soll auch noch gewartet wer-
den.
9. Zu den Gränk-Commission-
Speesen.	9. Sollen die im Vorrath gehaltene
8944 fl. zulangen.
10. Zu denen Fracht-Speesen.	10. Die gewöhnl. 3000 fl.

Postulata.

11. Der Geräde- Beytrag von 4000 Scheffel Korn/ und so viel Haber.
11. Die militärische Abraitung.

Anno 1701.

1. Den alten Vier-Groschen pro 2 annis.
2. Den Brand-Accis.
3. Pro re militari 1370833 fl. 20 fr.
4. Recrouten 1140 Mann.
5. Pro Libera 100000 fl.
6. Die Servituten des einquartirten Soldatens.
7. Zum Schleßischen Fortifications-Bau 10000 fl. ohne Einziehung des Restes anni præteriti.
8. In die Kays. Magazinen 4000 Scheffel Korn und so viel Haber.
9. Die Interessen wegen der zwey Millionen noch vor dieses Jahr.
10. Mit dem Sechßel der im Jahr 1691 gethanen anticipation noch zu warten.
11. Fracht-Speesen 3000 fl.
12. Zu denen Gränk-Commissions-Unkosten/ sofern der Rest nicht erschleßlich seyn solle/ noch einen zulänglichen Beytrag zu thun.

Conclusa.

11. Wird depreciret.
12. Soll Quartal. fortgesetzt werden.
1. Verwilliget unter denen vormaligen Conditionibus.
2. Man bittet / diesen dem Land in Händen zu lassen.
3. 114256 fl. verwilliget cum solitis precibus &c.
4. Wird übernommen cum solitis conditionibus.
5. Verwilliget 30000 fl.
6. Wird gebeten / die unbefugten Exactiones nach billigmäßiger liquidation von denen stipendiis abziehen zu lassen.
7. 12000 fl. mit Zuziehung des fertigen Restes von 6043 fl. 52 fr. werden offeriret.
8. Wird wegen grosser Nothdurfft/ so das Land selbst hierinnen leidet/ allerunterthänigst depreciret.
9. Werden noch vor dieses mahl treuwillfährigst übernommen.
10. Wird verwilliget / und gebeten solche Wartung auff künftiges Jahr nicht zu extendiren.
11. Mit gewöhnlichen Conditionibus versprochen.
12. Man will mit denen hierzu destinirten 8944 fl. 21 fr. ex parte publici concurriren / mit der Hoffnung/ daß wann die angränkende

y y y y y y y

Pos-

Postulata.

13. Gleichwie die treugehorsamste Fürsten und Stände von selbst gewahr werden / daß denen mit der ungleichen Indiction allzu hoch beschwerten Landes = Gliedern/ben gegenwärtigen schweren Zeiten folgen zu können / in die Länge unmöglich fället / also hätten Ihro Kays. und Königl. Majest. wohl gehoffet / sie würden das angefangene Werck eines friedlichen Comportementis aus eigener Bewegnüs / und ductu conscientiae weiter fortgesetzt / und wenigstens ad interim, biß dermaleinst das ganze Hauptwerck vor die Hand genommen werden könne / mit denen so genannten alten Tertiariis und gravatis ein solches Abkommen getroffen haben / daß diese in dem onere Tributario folgen können / und nicht zu Grunde gehen dürften ; in deme es aber nicht geschehen / u. es fast scheint / als ob man es auf unsere allernädigste Decisio, oder Hand = Einschlagung ankommen lassen wolle / so werden

Conclusa.

Possessores fundorum / welchen durch dergleichen Grängscheibung ein notabler Nutzen zuwachsen würde / mit einem demselben proportionirten Beitragsquantum allistirten / solche Gelder so dann schon zulänglich seyn würden.

13. Gleichwie man dißfälliger allernädigsten Verordnung Pflichtschuldiger massen nachzukommen (wie ein hochlöbl. Königlich Ober-Ampt bezeugen kan) vermittelt dessen mühsamen und Preiſwürdigen Interposition sich aus denen äussersten Kräften dermassen beſtissen / daß ohngeachtet denen vermeintlichen Tertiariis oder gravatis einige Prägravirung in corpore und complexo auff keinerley Art und Weise zugestanden werden kan / auch unter denen andern löbl. Ständen eine grosse Anzahl dergleichen gravirten Individuorum unlaugbarlich vorhanden / man dennoch nach reiffer der Sachen Überlegung nicht zwar ex agnitione Juris quacunque aut possessionis vel quasi praetensae Tertiarii vel alterius praegravationis, sondern allein aus allerunterthänigstem Respect des Kays. und Königl. öftters beweglich / und inständigst fund gegebenen allernädigsten Desiderii zu Verhütung fernern Anlauffs

Postulata.

den wir auch zwar/ im fall es nicht anders seyn will / das erforderliche vorzukehren / und förderfamst ergehen zu lassen/ allergnädigst nicht ermangeln. Es werden aber unsere Käyser- und Königl. Fürsten- Tags- Commissarii zugleich und ultimato unseren treugehorksamsten Fürsten und Ständen nachdrücklich vor Augen stellen/ wie hochnöthig diese amicable Abfindung mit denen Tertiariis & gravatis seye / und sie zugleich erinnern/ daß sie dieses heilsame Werck ohne Zeit- Verlust reasumiren und vor dem Schluß des Fürsten-Tags biß auf unsere allergnädigste ratification dergestalt zuverlässig zu Ende bringen/ daß die treuhertzigste Bewilligungen pro hoc anno auff diesen Fuß eingerichtet und collectiret werden können.

gen Wercks bey der vormaligen in genere & specie gethanen Expectoration vermittelst der verwilligten Abschreibung derer zweymahl hundert tausend Zhl. ex Catastro universi unter denen vormals ausgesetzten Conditionibus & reservatis, und denen vermeinten prägravirten Königlichten Städten / beyder Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer eingeräumt particular-Revision durch die bey denen löbl. Stimmen ausgefallene Majora ferner beruhen; Und weilten solchem nach denen unseparirten löbl. Ständen einige Schuld der bisherigen Verzögerungen nicht beymessen / sondern an denen separirten löbl. Ständen selbst/ welche sich in Abtheilung des Quanti nicht vergleichen können / und der nachgebliebenen Revision bey denen Städten behangen / und die Sach biß anhero remoriret worden / hingegen aber nach izeiger allgemeinen bedrängten Zeitläuffen / da ieder an seinem Kummer- Ruch zu nagen hat / und mit sorgen und borgen in dem beschwerlichsten Execution-Zwang

Conclusa.

amore pacis & tranquillitatis inter suos constatus conservandæ, sich von seiten des Fürst- und Freyherrl. Voti, mit Bestimmung des Erb- Fürstenthums Ologau unterm 15 May/ und der Königl. Städtischen Stimme per majora unterm 12 Junii 1698 generaliter, in specie aber wegen des Fürstenthums und Stadt Sagan unterm 30 May A. 1696 und im Martio 1697 in publico, auch folgentlich nomine omnium Statuum der prägravirten Königl. Städte halber/ durch einen den 25 May 1699 verabfaßten/ und einem hochlöbl. Königl. Ober-Amte übergebenen Schluß und Landes-Memorial, wegen der gesuchten particular Revision ihrer non-entium erkläret; Also will man nochmalen in wiederholter Erwehung dieses wichti-

Conclusa.

sich selbst kaum fortführen kan/ also mit frembder Last sich zu beburden/ und ein mehreres zu enthangen unmöglich fallen will/ solches enthangene Quantum auch/ wann es unter die leidende Individual-membra eingetheilet werden solte/ schon zu einiger Consolation derselben indessen gereichen würde; Als träget man kein Bedencken/ dafern wider besseres Hoffen der Separirten löblichen Stände dabey nicht acquiesciren wolten/ um sich hier- infals von aller imputirten mora noch ferners zu entschuldigen/ ihero Kays- erl. und Königl. Majest. gerechtesten Decision und Befund zu unterwerf- fen/ nicht zweiffelnde/ selbte auch die vor das allgemeine hauptsächlich mi- litirende und mehrmals vorgebrachte höchst wichtige Segen. Erinnerun- gen und rationes, warumben diejenige/ daß die Possessores particulares ihre fundos, supposito cujusque gravamine nach proportion der Einkünfften und Ausgaben/ mit leidentlich. Kauffschilling an sich bringen/ und solcher gestalt ihnen dasjenige/ was in einem entgehet/ in einem andern wiederum zuwächst/ nicht von geringer Erheblichkeit ist/ aus Welt-bekandter x- quantimität zugleich zu allergerechtester Beherrzigung ziehen werden.

*Postulata.**Conclusa.*

14. Die militairische Abraitung soll quartaliter vorgenommen werden.

Anno 1702 angefangen.

Anno 1703 geschlossen.

1. Pro militari 137083 fl. 20 fr.

1. 1142361 fl. verwilliget.

2. Pro Camerali 100800 fl.

2. 30000 fl. werden offeriret cum solitis precibus.

3. Zum Fortifications-Bau.

3. Ueber den fertigen Rest noch 12000 fl.

4. Die Servitien vor die Sodatesca.

4. Die unbefugte exactiones von den stipendiis abziehen.

5. 4000 Scheffel Korn und so viel Haber in die Magazin.

5. Man bittet darvon befreuet zu bleiben.

6. Fracht-Speesen

6. 3000 fl.

7. Brantz-Commissions-Speesen.

7. Die hiez zu destinierte 8944 fl.

8. Die Strassen und Wege zu bes-
fern/ wie auch Ein- und Abstel-
lung des unbefugten Jagens ic.

8. Ist per patenten Ober-Amel. ge-
boten und verboten/ und sollen
die Contranirentes in beyden pal-
sibus auff Kays-erl. Befehl ernsts-
lich gestraffet werden.

Ad Postulatum nonum, in welchem Ihero Kays-erl. und Königl.iche
Majest.

Majest. ein augmentum salariorum vor die hochlöbl. Königl. Appellations-Cammer begehren / ist folgendes geschlossen und geantwortet worden: Demnach ihro Kaysrl. und Königl. Majest. die hochlöbl. Königl. Appellations-Cammer ob dem Prager Schloß per memoriale vorgestellet / welcher gestalt selbte bey gegenwärtigen bedrängt- und theuern Zeiten mit ihrer zu genießten habenden Besoldung in die Länge unmöglich dauern und auskommen könnten; Solchem nach um ein Augmentum ihrer salariorum allerunterthänigst gebeten: Deren petito aber bey ganz enervirtem Kaysrl. Camerale nicht deferiret, sondern denen treuehofsamsten Fürsten und Ständen / als welche von diesem Ober-Verichte Urthel und Recht einzuholen hätten / bevoraus da selbte Criminalia gratis und schleunig zu expediren offeriret, um bey solchem Ober-Verichte sitzenden Præsidenten / Råthen und andern Bedienten ein quantum von sechs tausend fünff hundert funffzig Gulden jährlich salarii nomine zu resolviren allergnädigst zu verlangen geruhen.

Als würden die treuehofsamsten Fürsten und Stände solches allergnädigste Kaysrl. Ansinnen allergehofsamst zu befolgen sich keines weges entbrechen / wann dieselbte nicht schon auff heuer solche unerträgliche Obliegenheiten über sich genommen / daß ihnen nicht möglichen dieses / geschweige ein mehrers zu præstiren / sich auch zeithero höchst bekümmert nicht wahrgenommen hätten / wie schwer es diesem entkræffteten Lande bishero gefallen / bey einem so weit außser Landes gelegenen Tribunal mit vielen Speesen anfangs die Acten dorthin zu transportiren / dann einen eigenen Agenten zu halten / endlich die Criminal-Personen so lange durch vielfache fatiquen der Unterthanen / und vielmaligen totalen Ruin ganzer Gemeinden / besonders wann dieselbte nicht durch andere secundiret werden können / ehe und bevor das Criminal Urthel von Prag gekommen / zu verwachen / wodurch dann die treuehofsamste Landes-Inwohner dergestalten graviret / daß sie durch den von einer hochlöbl. Königl. Appellation offerireten Nachlaß der Taxa unmöglich was lucriren können / sondern doch in andere wege zu Erhaltung Urthel und Rechts grosse Unkosten aufwenden müssen. Dahero ihro Kaysrl. und Königl. Maj. die treuehofsamsten Fürsten und Stände in allerunterthänigster Submission bitten / daß weilen es eine solche Sach / so quid novi, & insoliti, welche an dieses Land noch niemalen gemuthet worden / zugleich res perpetui præjudicii, und anderer gefährlichen Exemplification und schädlichen sequelen unterworffen / dieselbe diese unvermeidliche deprecation in keine Un-

gnaden zu nehmen / sondern vielmehr in billigmäßiger Erwägung / daß keine hier Landes eingeborne Subjecta, so deren hier vigir- und varirenden Rechte/ Privilegien/ Observanz und Gewohnheiten kündig und ausgeübet/ in solch löbl. Collegium zu dato vociret und assumiret seyn / das treugehorfamste Land von solcher zumuthender Salairung gänglichen zu entbringen / beynebenst allerhöchstgedachtes Königl. Appellations-Tribunal dahin allergerechtest zu instruiren / damit denenjenigen / so allbar in Criminalibus um Urthel und Recht Anfrage thun / die Responfa zu Verhütung langwierigen kostbaren Arrestirung der Delinquenten schleunig ertheilet/ in Civilibus auch Appellations-Sachen aber die Processen ohne lange Verzögerung so viel möglich bald erörtert / dabey jedoch die Taxa oder Portul-Gelder erleidentlich seyn / und ferner nicht erhöht werden möchten allernädigst geruhen wolten.

Postulata.

10. Wegen des ungleichen Iudicium-Werkes.

11. Die Quatemberl. militär-Kaisertung.

Conclusa.

10. Nehmen die unseparirten FF. und Stände aus allerunterthänigster Devotion die frembde Last (wie sie es nennen) über sich.

11. Soll geschehen.

Anno 1703.

1. Pro apparatu bellico eine Summa von 1523148 fl. Rhein.

1. FF. und Stände beklagen sich wie das Land durch die verdoppelte Königl. Polnische und Chur-Sächsische Durch-Marche, so weit über eine Million gekostet / empfindlich mitgenommen / wovon weder von denen Anno 1697 und 1698 auf 250000 fl. verglichener/ noch An. 1702 erlittenen / und auch über 600000 fl. er steigenden March-Specen noch keine Satisfaction, welches höchst kläglich/ erhalten / und mit denen An. 1683 zu besseren Zeiten leyder getröstet worden; zugleich wider als besseres Verhoffen die allzugeschärffte Extraordinar - Vermögen-Steuer aufgelegt; wovon die allgemeine consernation nicht allein bekandt / sondern auch die Niederschlagung der Fähigkeit zu denen Ordinari-Contributions-Schuldigkeiten / weilen des gesamten Landes baare Mittel nicht einmahl dorthin zulänglich / klar und offenbar ist / da zumahl die Uebernehmung und Zahlung der Kaiserl. Cameral - und militär - Schulden zugleich zugemuthet werden wollen; besonders aber auch der Handel und Wandel/ als

als die Seele der Länder / und einziges Kleinod dieses treuehorsaamsten Erb-*Herzogthums* durch allerhand neue *impollen* meistens profit giret / und durch die ietzigen Kriege vollends gar ins *Stecken* gerathen / auch von denen *Wirthschafftseffecten* wegen der *Polnischen* Fluchtung und Zufuhr bey ietzigen gering- und wohlfeilen *Preis* nicht anzuwehren / und kein Geld zu machen. So hat man doch nichts desto weniger aus treuehorsaamster *Devotion*, und so viel mehr das *periclitirende* *Universum*, denn seine selbst eigene *Conservation*, retten zu helfen *Ihro* *Käyserl. und Königl. Maj.* das fertige *Quantum* derer *eilffmahl* hundert drey und vierzig tausend drey hundert ein und sechzig *Gulden* *Rhein.* in der den 6 *Augusti* dem *armseligen* *Landes-Zustand* *commensurirten* wiederholten *Erklärung* *allerunterthänigst offeriret / und anerbotten / der ungezweifelsten* *allerunterthänigsten* *Zuversicht / ihro* *Käyserl. und Königl. Majest.* solche zu *allermildesten* *Käyserl. Gnaden* *angenommen / und folgar* dem *Schluß* des *Fürsten-Tags* zu vollziehen *allernädigst* *erlaubet* haben *würden.*

Nachdem aber *allerhöchst* *besagte* *Ihro* *Majest.* *Innhalt* *dero / so* *wohl* an die *hochansehnliche* *Käyserl. Fürsten-Tags-Commission*, als ein *hochlöbl. Königl. Ober-Amt* den 7 *Currencis* *allernädigst* *abgelassenen* *final resolution* *unbeweglich* *auff* dem *seht-benemten* *quanto* *derer* 133333 fl. (*sonder* *welches* *der* *Fürsten-Tag* *nicht* *geschlossen* *werden* *könnte*) *durch* *allernädigste* *Anregung / wie* es die *Unmöglichkeit* *selbst* *nicht* *zulassen* *wolle / die* *unerschwingliche* *Requisita* *mit* *einer* *wenigern* *Summa / worauff* die *repartition* *längst* *engerichtet / und* die *alignirung* *ergangen / zu* *bestreiten / auch* *dieses* *die* *wahre* *proportion* *gegen* *dem* *Königreich* *Böhmen* *halten* *thue / hiernächst* *man* *sich* *also* *vergeblich* *nicht* *auffzuhalten* *hätte / beharren ;*

Also ist es zwar nicht an dem / daß man *praesentes necessitates* nicht *sattfam* *begreiffe / oder* daß an der *allertreuesten* *Begierd / Lieb* und *Devotion* vor *Ihro* *Käyserl. und Königl. Majest.* mit den *äußersten* *Hülffs-Mitteln* *unter* *die* *Armen* *zu* *greiffen / etwas* *gebreche / sondern* *fället* *einzig* *und* *allein* *zum* *bekümmersten / daß* *dessen* *Zuverlässigkeit* *ex impossibilitate* *invincibili* *nicht* *zu* *gewehren* *sehe / und* *die* *Käyserl. allernädigste* *Dispositiones* *solcher* *gestalt* *ohne* *vollkommene* *Würkung* *verbleiben.*

Womit aber *Ihro* *K. und K. Maj.* auch die *allerwahrhafte- und nothgedrängteste* *Vorstellung* *dieses* *treuehorsaamsten* *Landes* *vor* *eine* *unziemliche* *Tardirung* *und* *Reluctation* *etwan* *vorgebildet / oder* *unverschuldeter* *wei-*

weise die Verlust der Zeit und Hemmung Kaysersl. hochangelegenen Kriegs-Operationen begemessen werden möchte / findet man kein andere übrig / dann tam absolute & enixa voluntati summi Principis aus allerunterthänigstem Respect auff die selbst allergnädigst ausgesetzte Summa derer dreyzehn mal hundert drey und dreyßig tausend / drey hundert / drey und dreyßig Tülden sich allergehorsamst zwor zu submittiren / danebst aber aus dringender Noth in so weit sich hauptsächl. zu präcaviren / daß über sothan-nes hohes Quantum, dessen Sicherheit freywilligst nicht mit übernommen / noch bey denen Landes-Zuwohnern und Contribuenten die Erweh- rung versprochen werden könne; solchem nach wann wegen übler Aspec-ten aus dem so verwirrt-als gefährlichen Zustande der angränzenden Königreiche Hungarn und Polen (auff welchen von Gott gnädigst abwendenden vermutheten Fall man sich der mächtigsten Kaysersl. Protecti-on allerunterthänigst versichert) oder auch wegen der durch die Kaysersl. Cammer auff der Seiten einführenden Neben-Collecken / als Capitati-on-Vermögen-Steuer / die Lehn- und andern Imposten / wordurch die baaren Mittel vom Lande abgezappfet werden / die Landes-Contribu-enten mit ihren Schuldigkeiten de facto gehindert würden / kein Stand darum vor den andern haften / noch mit fremder Last sich niederschlagen lassen / allervienigst aber die enftigst armuthende Recrouten-Werbung übernehmen dörfte; wie dann auch Ihro K. und K. Maj. über dieses alles die treu-gehorsamsten Fürsten und Stände in aller Unterthänigkeit beweglichst bitten / selbte nicht allein von diesem Quanto militari wenigst ein Drittel von denen auff 250000 fl. veraccordirten Königl. Polnisch- Ehur-Sächsischen March-Spesen / um solches zu erwelcher Erholung der armen Unterthanen compensiren zu können / allergnädigst zu erlauben / sondern auch alle übrige Last / so ad militare gewidmet / insonderheit die bey denen militairischen Durchzügen verursete March- und Subsistenz-Spesen / Kaysersl. Ober-Krieges- wie auch Königl. Ober-Amtl. Durchführungs- Commissariorum, Ingenieur und Artiglerie-Bedienten / samt den Vibraa-zen / respectivè Besoldung und Liefergelder / nebst dem bey denen haltba- ren Plätzen auff die Kaysersl. Guarnison auffwendende Wacht-Holz- und Lichter-Spesen davon bestreiten zu lassen in allerhöchsten Kaysersl. Gna- den geruhen wolten.

Postulata.

2. Pro Camerali seu libera 100000 fl.

Conclusa.

2. Werden 30000 fl. verwilliget / in allerunterthänigster Zuversich- daß

Postulat.

Conclusa.

daß Ihre K. und K. Maj. nach ickiger Zeit expirirtem Contract die freye Landes-Einfuhr des Polnischen Steins und kleinen Salzes aller-
 mildest wiederum zu eröffnen / auch die neulich eingeführte Imposten
 auff den Taback und süsse Weine aufzuheben / ferner die getreueste
 Land- und Stadt-Einwohner mit andern Imposten / Aufschlägen und
 Accisen / insonderheit dem Fleisch-Kreuger weiters nicht zu behürden ;
 übrigens aber das Commercium verträsteter massen in bessern Stand
 und Flor zu setzen sich allergnädigst und Landesväterlichen gefallen
 lassen werden.

<p>3. Zu Reparirung derer inländi-
schen Festungen 30000 fl.</p>	<p>3. Werden 15000 fl. versprochen
mit des vorigen Jahres Restes-
Einrechnung ; in gänzlicher Zuversicht / daß hiervon denen haltbaren
Plätzen ihre Contingentia, wann sie im wirkl. Bau begriffen / in Hän-
den / und denen treu-gehorsamsten Fürsten und Ständen die mit-In-
spektion und Revision der Rechnungen frey bleiben möge. Wonebst
Ihre K. Maj. allergnädigsten Disposition lediglich allerghorsamst
anheim gegeben wird / ob bey ickigen Umständen / und wegen der beque-
men Situation die Stadt Ramlau nicht in einigen Defensions-Stand
zu setzen / und derselben davon ein Quantum zuzulegen sey?</p>
<p>4. Die Verpflegung und Servitien
der einquartirten Miliz belan-
gend /</p>	<p>4. Wird zwar dasjenige / was Ihre
K. und K. Maj. allergnädigst
ausgemessen und sanciret / so lan-
ge die Soldatesca darinnen selbst nicht excediret / und in so weit es hier
Landes introduciret / allerghorsamst verwilliget ; es werden aber Ihre
K. und K. Maj. hoffentlich allergnädigst erlauben / daß man ein und
anders / dessen man befugt / besonders wo kein anderer Regels, auch an
ihren angewiesenen Verpflegungs-Geldern und Stipendiis abziehen /
und sich des Schadens darvon erholen möge.</p>
<p>5. Zu Bestreitung des Proviant-
und Fourage - Wercks 4000
Scheffel Korn / und so viel Haber.</p>	<p>5. Darvon bittet das arme Land be-
freyhet zu seyn.</p>
6. Fracht-Führen.	6. Die gewöhnl. 3000 fl.
7. Grantscheidungs-Speesen.	<p>7. Die darzu destinierte 8944 fl.
21 Kr.</p>
8. Reparirung der Wege / und Ab-	<p>8. Soll gebührende Partition geleis-
tet /</p>

Postulata.

- stellung des unbefugt-unzeitigen
Zogens.
9. Pro augmento Salarii vor die
Königl. Appellations-Cammer
ob dem Prager-Schloß / allwo
dasselbte Ober-Verichte mit
groß- und wichtigen Laboribus
überhäuffet / hingegen mit denen
ihnen assignirten Salariis nicht
auskommen könnte/ein Contin-
gent von 6500 fl. zuzulegen.

10. Die militärische Abreitungen.

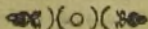
Conclusa.

- stet / auch die Renitentes ernstlich
gestraffet werden.
9. Ihro K. und K. Maj. werden
unterthänigst gebeten / in keinen
Ungnaden zu vermercken / daß
man dem hiesig- ohne dem über
Kräften behürdeten Lande der-
ley insolitum novum & perpe-
tuum onus aufzuschultern ange-
standen / sondern nothbringlich
allerunterthänigst depreciren
müssen.

10. Sollen quatermberl. fleißig con-
tinuirt werden.

Und demnach Ihro K. und K. Maj. angezeitem allernädigsten De-
kretio, so viel vor des izeimaligen elenden Landes Zustand die Possibilität
zugelassen / dergestalt hoffentl. ein allergehorsamstes Vergnügen geschehen:
Als versehen sich die treu-gehorsamste Fürsten und Stände allerunter-
thänigst / Ihro K. und K. Maj. werden diese von denen letzten Conatibus
hergestoffene willfährigste Bezeugungen zu allernädigstem Wohlgefal-
len sich gereichen / und hingegen von dem dreynfach getheureten kostbaren
Durchmarch der Königl. Polnisch- und Chur-Sächsischen Völcker die
dardurch erlittene gänzlichke Entkräftung mit Landes-väterl. Augen anse-
hen / eine allernädigste Commiseration darüber führen / und zuvörderst
von denen 250000 fl. verglichenen March-Specien allerwenigst ein Drit-
tel von heuriger militärischer Verwilligung defalciren / wie auch des fer-
tigen groß- und unordentlichen Durchzuges eingerichtete Liquidationes
durch ordentliche Commission untersuchen / und auff ein liquidum quan-
tum setzen / sodann aber allernächst die höchst-bedürfftige Consolation da-
von dem allergeetreuesten Lande allermildest wiederfahren zu lassen / auch
beynebenst die Bezahlung der Millionen um nicht eines mit dem andern
unzuverlässig / ja gar unmöglich zu machen / zum wenigsten dieses Jahr
durch annoch zu suspendiren / wie nicht minder das treu-gehorsamste Land
von der allernädigst verlangten Landes-Werbung der 667 Mann nach
dem tali ex spe übernommenen völligen Quanto militari zu befreyen; auch
beynebenst von denen zugelegten Fleisch-Accisen und denen obenbenann-
ten

ren Imposten zu elibetiren; anbey aber über diese freye Verwilligungen die Käyfl. und Königl. Reversalien dem Herkommen nach zu ertheilen allergnädigst geruhen. Worbey man dann finaliter die von dem Concipienten in dem Reinsinuato der Käyfl. Hof-Cammer an die Königl. Böheim. Hof-Canzley sub dato den 31 Aug. dem Lande Schlesien ungütlich geschene Imputationes mit Stillschweigen nicht vorbeys gehen / sondern anbey nur dieses / iedoch ohne Ruhm / melden kan / wie die treueghorsamste Fürsten und Stände denen andern löbl. Ständen an der Treue / Devotion und Hülffen Jhro Käyfl. Maj. niemalsen etwas bevor gegeben / zumaßen die Herrschafften im Lande Schlesien unvergleichlich mehr in ordinariis & extraordinariis collectis jedesmal / als irgends in einem andern Erb-Lande geschiehet / beytragen / und hierdurch aus pur-lauterer allertreuesten Devotion sich selbst entkräften / und solcher Gestalt alljährl. vielfältig mal dero Vermögen steuern / und zu Diensten Jhro Maj. dargeben. Hiermit aber von selbst sich erlediget / warum die Vermögen-Steuer oder Darlehen hier Landes nothwendig geringer ausfallen müssen. Deme allem mehr und besonders zutritt die A. 1683 propriis sumptibus ausgerichtete Landes-Defension, die kostbare bis dato unersehte doppelte ja dreyfache Königl. Polnische March-Speesen / nicht weniger die Relutirung der Bräurber / Handwerker und Schäffer-Collecta, ohne die unsäglich grosse Werbung und beschwerliche Subsistenzien. Welches alles / wann es dem Concipienten bekant / oder nicht aussere Gedächtniß gefallen wäre / selbter dieses treu-gehorsamste Erb-Herzogthum vor andern Erb-Ländern so anzögerlichen zu distinguiren keine Ursach würde gehabt haben. Dahero zu Jhro K. und K. Maj. Welt-gepriesenen Aquirat und Güte das allerunterthänigste Vertrauen gesetzt wird / selbte dem Concipienten solches gebührendes zu verheben / das treueghorsamste Land aber (nachdem solches auch das alleräusserste zu Jhro K. und K. Maj. erspriesslichen Diensten mit Darstreckung der allerlehten Kräfte beyzutragen sich beflisset) durch dergleichen ungegründete Inculpationes, wie schon vormalen öftters geschehen / ferner kräncken und disconsoliren zu lassen / allergnädigst nicht verstaten werden.

INDEX

SILESIOGRAPHIÆ HENELIANÆ.

PRIOR NVMERVS CAPVT, ALTER VERO
PAGINAM CAPITIS INDICAT.

<i>A.</i>		<i>Albis fontes omnes limitibus suis adju-</i>
<i>Abbatissarum</i> electio qualis? VIII. 214		<i>care conantur Bohemi II. 125. Albis in-</i>
<i>Abfchattii</i> Barones in Silesia VIII. 484		<i>tra fines Silesie oritur, eamque in rem</i>
<i>Accipitres</i> in Silesia IV. 513. 514		<i>testimonia scriptorum adducentur 125.</i>
<i>Acidi fontes</i> siue Acidulae in Silesia V. 614		<i>sq. Albis fontes in montibus Riphæis</i>
	599.	<i>oriuntur II. 153. 154. Albis Silesie anni-</i>
<i>Acipenser</i> in Viadro non insolens V. 670.		<i>bis annumeratur V. 595. 598</i>
	671	<i>Alces in qua vicinia? IV. 408. ungues al-</i>
<i>Acorus</i> quando in Silesia plantari cœpta		<i>cium seruiunt ad morbum comitalem</i>
III. 295. 296		<i>IV. 409. capta est alces in Ducatu Li-</i>
<i>Aduocati</i> olim Provinciales in Silesia X.		<i>gnicensi anno 1675. ibid.</i>
	936	<i>Althoria</i> gemma in ventriculo caponum
<i>Adusti</i> (Brandtwein) in Silesia usus &		<i>IV. 496</i>
abusus VI. 756		<i>Alemanni</i> unde dici cœpti? I. 26 27
<i>Agri</i> quinam in Silesia optimi III. 213		<i>Alites</i> feræ in Silesia recensentur prolixius
<i>Agricoltura</i> in Silesia hodie auctior VI.		<i>IV. 498. 599.</i>
	721	<i>Alnus</i> sub aqua an lapidescat III. 252
<i>Agricoltura</i> fœnus honestissimum VIII.		<i>Altendorff</i> Logauiorum peculium & do-
	582	<i>mus generhliaca VII. 711</i>
<i>Agricola</i> (Melchior) Lubenensis, Poeta		<i>Altegras</i> 66 VII. 716
clarus VII. 304		<i>Altschoena</i> 66 VII. 716
<i>Aichenfieri</i> (Stanislai) elogium VIII. 642		<i>Altvasser</i> acidularum fontibus celebra-
<i>Alaricus</i> Romam occupat I. 14		<i>tur VII. 716. V. 614</i>
<i>Alaudæ</i> Silesiæ IV. 516. 517		<i>Amor</i> patriæ dulcis I. 4
<i>Albertus</i> I Imperator Ducatum VVratis-		<i>Amphibia</i> quæ & qualia in Silesia IV. 405.
lauenfem feudi jure sibi vindicat IX.		<i>ubi capiuntur 408</i>
	815	<i>Anatum</i> apud Silesios genera plura IV.
<i>Albertus</i> Brandenburgus Capitaneus Silesie		<i>489. 59.</i>
X. 906		<i>Anatum</i> aucupium in Belgio usitatum
<i>Albertus</i> (Paulus) Sueuus Episcopus VVra-		<i>VIII. 588</i>
tislauenfis VIII. 152. idem supremus in		<i>Andreas</i> Jerinus Sueuus, Episcopus VVra-
Silesia Capitaneus X. 913		<i>tislauenfis VIII. 147. conf. vocem Jerinus.</i>
		<i>An-</i>

<i>Andreas</i> (Barthol.) Suidnicensis, litterator clarissimus VII.	588	<i>Aris</i> sedes inter Danos assignat Mercator I.	59
<i>Antimonium</i> in Silesia ubi? III.	349.350	<i>Arithmaus</i> (Val.) Lignicensis, Acad. Francoford. Professor, VII.	297
<i>Anzissini</i> Silesiæ incolæ strenui fuerunt milites I.	5.5q.	<i>Armamentarij</i> Bregense extollitur VII.	71
<i>Antoniana columna</i> index triumphî & victoriæ de Marcomanis & Quadis relata I.	36	<i>Arminius</i> Cheruscorum Dux inuictissimus I. 10. Romanos grauissima clade affectio. Maroboduum imperio pel- lit II. ipse ob affectatum regnum à propinquis occiditur II. an statua Saxo- nica <i>Irmensuel</i> ab ipso dicta? II.	13
<i>Anguilla</i> Silesitiæ V.	662.663	<i>Arnoldi</i> (Laur.) Freistadiensis elogium VII.	133
<i>Apelles</i> (Matth.) de Lovvenstern in Lan- genhoff celebratur VII.	335	<i>Arnoldus</i> (Jo.) ab Arensdorff Lubenen- sis, J.Ctus clarissimus VII.	302.303
<i>Aprinox</i> & venatio IV.	395.396	<i>Arnuphis</i> magus Aegyptius in exercitu Marci Aurelii Imperatoris, ejus mag- icis artibus victoria Marcomano- Quadica tribuitur I.	46
<i>Appellatio</i> & prouocatio à Judicibus ad Regem Bohemiæ, quaudo, cur, & quibus permissa sit? XI. 996. Sannigii Anno- tationes ad Sanctionem Pragmaticam Leopoldinam circa Fatalia Appellatio- nis in Silesia laudantur XI. 997. & inser- ta leguntur XI.	1067. 1068. 1069.	de <i>Arrestis</i> institutum Silesiorum XI.	2024
<i>Appellationis</i> Senatus & Tribunal Pragæ XI.	1012. 1016	<i>Aseniz</i> Germanorū communis pater I.	16
<i>Apum</i> copia & mellis usus IV. 530. variæ de apibus obseruationes ibid. Apum mira respublica 534. Apum examen in naturam foeminæ nobilis Ducatus Sile- siæ Oppolienfis sese immittit 534. 535. Apum examen in ore quorundam, sigil- latim Ambrosii 535. 536. Apiculas tres in suis insignibus habuit Vrbanus VIII.	536. 537	<i>Asci</i> burgius mons I. 55. idem habetur cum Sabotho nostro I. 59. diuersos esse Asciburgium & Carpathum, demonstratur II.	160
de <i>Aquis mineralibus</i> obseruationes Gal- lorum V.	616. 618	<i>Asellibori</i> vocantur communi dictorio Si- lessi, sed ab injuria vindicantur VI. 674. 675.	199.
<i>Aquila</i> in Silesia IV.	512	<i>Asni</i> laus VI. 675. ejus caro à variis genti- bus olim comesta 675. 676. auri argenti- que fodinis <i>asinos</i> , immo <i>aureos asinos</i> fuisse nuncupatas, docetur	678
R. P. Geo. <i>Aquitanus</i> ortu Silesius cele- bratur VII.	763	<i>Attila</i> militans Quadi I.	43. 44
<i>Arabarius</i> Regalis Quadorum I.	48	<i>Auenæ</i> factio & usus III.	236
<i>Aratro</i> sulcum duxere in condendis urbi- bus veteres VII.	11	<i>Muehthæne</i> in Echlesien IV.	504
<i>Araucis</i> similes Osis I.	62	<i>Auerpergiana</i> Familia Principatum Mon- sterbergensem nanciscitur VIII. 291. 293	
<i>Arborum</i> usus & varietas in Silesia III. 249		<i>Augustus</i> Cæsar cladem Varianam ab Ar- minio acceptam ægerime tulit I.	10
<i>Arce</i> & castella Silesiorum celebriora or- dinè alphabeticè memorantur VII. 714. 715. 716.	714. 715. 716.	<i>Augens Grund</i> auf dem Diesengebirge II.	154
<i>Arconatus</i> (Hier.) Leobergenfis laudatur VII.	219	<i>Aurassi</i> opiduli descriptio VII.	24. 25
<i>Argentifodina</i> ubi in Silesia III.	328. 329.	<i>Aurelius</i> Antoninus bellum Marcomano- Quadicum varia fortuna gerit I. 35. 36. 37.	399.
<i>Argembes</i> Dux Quadorum I.	47	<i>Auri</i> & <i>argenti fodina</i> in Silesia III. 30. 31. 32.	399.
		<i>Aurifodina</i> ubi fuerint præstantes III.	

305. sq. dictæ sunt nonnunquam Afini
& Afini Aurei VI. 678
- Aurum* Silesiæ auro Pannonico non deterius, alicubi purum putum inuentum III. 313. sqq.
- Auriferi fluvii* in Silesia III. 316. 317. ex auro fluuiatili Silesiæ catenam gestare solitus est D. Georgius Bregensium Dux III. 317. Gold-Sand und Gold-tragende Rûhe describuntur III. 319. sq.
- Aureus dens* pueri in Silesia III. 324-318
- B.
- B* *Albinus* recte Vandalos à Venedis distinguit I. 78. Albi & Ifaræ fontes in solo Silesiaco oriri, aperte testatur II. 127. ejus in rebus Slauicis scientia laudatur I. 86
- Balneis* & thermis quomodo & quamdiu utendum V. 606. sqq.
- Balthasar* à Prömnitz, Nobilis Silesius, Episcopus VVratislaviensis VIII. 136. idem summus Silesiæ Capitaneus X. 911
- Banneri* Barones in Silesia VIII. 485
- Barbo* Comes de VVaxenstein in Silesia VIII. 339
- Barfussi* Barones in Silesia VIII. 485
- Barones* in Silesia multi VIII. 448. illorum etymon & differentia VIII. 449. nomina ordine alphabetico narrantur VIII. 484
- Bartha* fluvius luciorum eximie bonorum ferax V. 565. Riemannus Bartham vult nauigabilem reddere 566
- Bartholomæus* (Jo.) Suidnicensis, Medicus clarus VII. 586
- Baruth* (Theodorici de) in Neudorff elogium VIII. 645
- Bastarna* & Peucini quidam sint? I. 31. 71
- Bathorius* & Bethlenius Hungari, Ducatum Oppolienfis & Ratiboriensis Domini sunt II. 177. 178
- Baudisforum* nomen Lignicii celebre VII. 297. 298
- Betssii* Barones in Silesia VIII. 485
- Benckendorffius* (Martinus) Crosnensis, Professor Juris Francofordienfis VII. 89.
90. Christophorus Benckendorffius V. J. D. & Coniliarius Brandeburgicus VII. 90
- Benſchins*, opidum Jaegerndorffienſe, lemure famoſum VII. 26. 27
- Benſchouia* opidum Oppauienſe VII. 25
- Beraun*, opidulum Dynastiæ VVartenbergensis VII. 27
- Bergii* Comites in Silesia VIII. 339. Joachimi à Berge in Herndorff & Claden elogium 339. item Christoph. Georgii de Berge 342-344
- Bergmannus* (Jo.) Glogouienſis miſere Ducis Joannis iuſſu perit VII. 154. 155
- Berka* Barones in Silesia VIII. 485
- Bernſtadii* urbis descriptio VII. 27. 28
- Bethaniensis* Dynastia in Silesia II. 205
- Bethaniense* Gymnaſium breui Horui VI. 702. VII. 36
- Bethanienses* in Silesia vineas conſeuit primus Georgius Baro Schoenaichius, Cancellarius Silesiæ III. 299. 300
- Bethania* urbs describitur VII. 36. 37
- Beuthenſes* vel *Bytomienſi* Dynastia Henckeliorum in ſuperiore Silesia II. 198. sq. VII. 32-36
- Beuthenæ* ſeu *Bytomia* urbis descriptio VII. 28. 29
- Beuthenizæ* arx VII. 716
- Bibliotheca* in Silesia celebriores ordinae recententur VI. 706. sqq. Noſſitiziana Bibliotheca Jaurauii celebris VII. 230
- Bibranii* Barones in Silesia VIII. 485. Abrahami Bibranii elogium 485. sq.
- Bicina* urbs describitur VII. 37. 38. olim ſedes Episcopalis Silesiæ VII. 38. VIII. 16. Maximiliani Archiducis clades ad Bicinam à Polonis paſſa memorabilis VII. 37. 38
- Bielæ* fluvius, alius in Morauia conſinitus, alius in montibus Sarmaticis uritur V. 566. 567
- Bieli-*

<i>Blehtium</i> castrum in Ducatu Teschenensi VII. 716	Bohemix Reges jurant Bohemis & Moravis legum & privilegiorum observationem IX. 884. sed Silesiis tantum verbis stipulantur 884. Bohemix Regibus præstant Silesii in ipsa Silesia homagium 886. Bohemix Regis in Silesia reditus XII. 1191. 1193
<i>Bilicium</i> opidum describitur VII. 39	<i>Bohemorum</i> controversia cum Silesiis de finibus provincix anno 1701. mota II. 123. sqq. item de Præfectura summa Silesiæ X. 900. sqq.
<i>Bilra</i> præficus Silesiæ porus VI. 733. sq. conf. vocem <i>cerensis</i> .	<i>Bolchenbainium</i> arx VII. 716
<i>Bilsky</i> (Adamus) à Bilitz VII. 39. 40	<i>Bolchenbaußum</i> arx Duc. Jauroviensis VII. 716
<i>Bilizerus</i> (Matthias) à Bilitz VII. 331	<i>Bolckensteinium</i> castrum prope Schmeibergam VII. 716
- (Christoph.) - - VIII. 648	<i>Bolconis fanum</i> , <i>Bolckenhain</i> opidum describitur VII. 76-79
<i>Bitterfeldius</i> (Henr.) Bregæ oriundus, litteratus clarus VII. 72	<i>Bolslaus</i> Dux VVratislaviensis partem trans-Oderanam Regi Bohemix in feudum resignat IX. 825
<i>Blankobsky</i> Barones in Silesia VIII. 489	<i>Bolslaus</i> Dux Lignicensis, impulsu Joannis Bohemix Regis, bellum inferit fratri Henrico VVratislaviensi IX. 832. Vassallum Regis Bohemix se proficitur IX. 839. 840
<i>Blakontinus</i> (Nicol.) Silesius, creatur Episcopus Premisliensis VII. 760	<i>Bolslaus</i> Dux Oppolienensis fit feudatarius Regni Bohemix IX. 836. 840
<i>Blenckenii</i> Barones in Silesia VIII. 489	<i>Bolslaus</i> Monstherbergenis Dux fit Vassallus Regni Bohemix IX. 854. 856
Jo. Adrianus L.B. de Blencke, Cancellarius supremæ Curix in Silesia X. 920	<i>Bolslavia</i> urbis descriptio plenior VII. 41. sqq. ejus primum lapidem sceminx ponunt 43. multorum litteratorum hominum mater fuit Boleslavia, qui recensentur 48. sqq.
<i>Blumenthalii</i> Barones in Silesia VIII. 489	<i>Bolslavienses</i> amphora in Silesia celeberrimos VI. 770
<i>Blutius</i> Ruuius in Silesia V. 567	E. Abraham Boleslaviensis laudatur VII. 17
<i>Boberus</i> Ruuius in Silesia V. 567. 568. Silesiorum Hebrus appellatur 568. auriferum flumen esse Fechnerus docet 570	<i>Boravia</i> opidulum territorii Strelensis VII. 76
<i>Bobersteinium</i> VII. 716	<i>Boterus</i> Silesiis tauri ænei supplicium quoddam falsissime adscribit, atque id propter refutatur VI. 682. 682
<i>Boberavia</i> opidulum Carnouienfe VII. 76	<i>Bones</i> trituranfes IV. 444
<i>Bobersberga</i> opidulum Grosnense VII. 76	<i>Brach-</i>
<i>Bockii</i> Equites in Silesia VIII. 650. Wolfgangi à Bock in Hermansdorff elogium VIII. 650. idem Silesios contra Bohemos in controuersia de summa Præfectura strenue defendit X. 907. Abrahami à Bock in Kliphausen præconium 651. Sigismundi à Bock in Guttmanisdorff laus 651	
<i>Bohemia</i> umbilicus Europæ, si situm spectes II. 123. Bohemix feudum fit Silesia IX. 809. Bohemix incorporatur Silesia in perpetuum IX. 865. sq. Bohemix Rex Joannes Lucemburgicus. vide Joannes. Bohemix Regnum an sit electum? IX. 874. an sit hæreditarium? IX. 880. Bohemix Regnum velut provinciam armis subactam nouo jure victor Ferdinandus possidet 883.	

<i>Brachmanus</i> (Jo.) Lignicenfis litteratus VII.	296	ferre creduntur <i>ibid.</i>	
<i>Braida</i> Comes in Silefia VIII.	344	<i>Bubalis</i> pecoris ufus IV.	443
<i>Brallunus</i> opidulum VVartenbergenfis Baronatus VII.	75	<i>Buchelceri</i> Grunenbergenfis elogium VII.	205
<i>Brandeweln</i> (Adulfum) ejus in Silefia ufus & abufus VI.	756	<i>Rudolfæ</i> Barones in Silefia VIII.	490
<i>Brantizium</i> fedes Moravitzkiorum VII.	716	<i>Bulani</i> nomen Polonis dederunt I.	87
<i>Brasica</i> capitata latio III.	243	<i>Bulco</i> Falkenbergenfis Dux fit feudatarius Regni Bohemix IX.	836, 839
<i>Brasica</i> omnis generis in Silefia plantatur III.	266	<i>Bulco</i> Suidnicenfium Dux detrectat impe- rium Bohemicum IX.	860, 861
<i>Braunii</i> Barones in Silefia VIII. 490. Ge- orgius Baro Braunius, Camera Silefiacæ Præfes XII.	1195	<i>Burggravi</i> nominis evolutio VIII.	446
<i>Brega</i> vel Briga urbs plenius defcribitur VII.	18, 199.	<i>Burggravi</i> <i>Donenfes</i> in Silefia VIII.	446
Brigifcher Viehmarft ift fehr berühmt VII.	59, 64	<i>Burggravi</i> <i>Donenfes</i> Dynaftæ in Silefia II.	197.
<i>Bregenfis</i> fchola laudatur VI. 695, 696. VII.	58, 64, 65	197. habent jus patronatus primarii templi Gurenfis VII.	195
<i>Bregenfes</i> litterati recensentur VII.	72.	<i>Burggravi</i> <i>Donenfium</i> lineæ, laudes & memoriz VIII.	451, 199.
<i>Brigensis</i> Ducatus cui pareat II.	180	<i>Burghaufii</i> Comites in Silefia VIII.	344.
Brigifchen Herzoge find bey dem Neiffifchen Greifſchleßen VII.	62, 63	elogia quorundam ex illuſtriſſima Burghaufiorum Familia 344-354. Ni- colaus Burghaufius Baro, Camera Silefiacæ Præfes XII.	1195
<i>Brigensium</i> Ducum ſeries VIII.	251 ſq.	<i>Burii</i> quas ſedes in Silefia habuerint I.	53.
<i>Brigitia</i> Quadorum falſo pro Briga Sileſi- orum a quibusdam habetur I. 49. VII.	61	<i>Butyri</i> commendatio IV. 447. conficiendi ratio	449, 450
<i>Breitbor</i> (David.) Lubenenſis, JCrus cla- riſſimus VII.	301	<i>Butyrum</i> non ultimo poſt alios cibos loco ſumendum	448
<i>Breſlaw</i> urbium in Silefia Princeps VII.	15	<i>Buxus</i> in Silefia III.	24
<i>Breſlographia</i> Henelianæ laus & ſummari- um VII.	16, 17 ſq.	C.	
<i>Breſlauſche</i> Kauffmanns Niederlage wird von den Pohlen und Böhmen rui- niret VI.	784	<i>Calaminus</i> (Geo.) Silberbergæ natus VII.	513, 514
vide plura ſub voce <i>Vratislavia</i> .		<i>Calcaria</i> ſaxa in Silefia ubi? III.	359
<i>Brinnius</i> , Brinnig/ Sileſiæ Ruvius V	571	<i>Calendarium</i> novum in Silefia introductio	
<i>Brife</i> vicus in Ducatu Brigeniſi, piſcina ce- lebris VII.	717	Epifcopus Martinus Gerſtmannus X.	911, 912
<i>Brunetti</i> Barones in Silefia VIII.	491	<i>Camencienſe</i> Monafterium deſcribitur, Abbatesque ordine recensentur VII.	670, 199.
<i>Bubones</i> in Silefia IV. 515. omen morbis ad-		<i>Camera</i> Silefiaca in quem finem inſtituta? XII.	1193
		<i>Camera</i> Cæſareæ Præſidis ampliſſima di- gnitas	

gnitas	1193. 1194	<i>Carnovienses</i> habent jura & privilegia Mo-
<i>Ustaderer</i> in Schlesiæ gewesenem Ad-		ravica XI.
mit. Cammer-Präsidenten 1194. sq.		1029
<i>Camerales</i> an jurisdictioni VVratislavi-		<i>Carolus M.</i> Imp. linguæ Germanicæ asser-
se Senatui subjecti sine	1112	tor VI.
<i>Cancellariorum</i> apud supremam Curiam		794
Silesiæ catalogus X.	910	<i>Carolus Dux</i> Monstherbergenfis vomerem
<i>Cancrarum</i> Silesiticorum laus & vis medi-		ducit in designandis templi Mariani li-
ca V. 67. 1. sq. Sachtii de grammariis live		mitibus VII.
canceris observationes laudantur 673.	674	12
<i>Canes</i> in Silesia varii IV. 481. <i>cafe, cafe ca-</i>		<i>Carolus IV.</i> Imp. obsidet Boleslaum Mon-
<i>nm</i> , vetus formula 482. catelli Meliten-		stherbergensem Ducem Francofeinæ
ses foeminarum delicæ 485		VII. 108. IX. 854. 856. succedit Patri
<i>Canitzi</i> Barones in Silesia VIII.	491	Joanni Regi in Bohemia IX. 861. accipit
<i>Canon</i> Barones in Silesia VIII.	490	mediante connubio Ducatus Suidni-
<i>Cantersdarsium</i> castrum in Duc. Brigenfi		centsem & Jauroviensem 862. Silesiam
VII.	717	incorporat Bohemiæ in perpetuum 865.
<i>Cantherii</i> vox quid significet? VI.	696	sq. facit sanctionem de censu Regibus
<i>Cantium</i> opidum Episcopale describitur		Bohemiæ à Poloniæ & Silesiæ Ducibus
VII.	79. sq.	persolvendo IX.
B. Joannis Cantienfis elogium VII. 80. &		817
	758	<i>Carolus I.</i> Archidux Austria, Episcopus
<i>Capitanorum</i> in Silesia supremorum se-		VVratislaviensis VIII. 157. in Hispania
ries X.	908. sq.	moritur
<i>Capitanorum</i> Ducatibus hæreditariis præ-		159
fectorum munus X.	924	<i>Carolus Ferdinandus</i> Poloniæ Princeps,
<i>Caprinum</i> pecus quid habeat utilitatis IV.		Episcopus VVratislaviensis eligitur
475. 476. caprinus caseus in Silesia cele-		VIII.
bris	ibid.	161
<i>Carmiandri</i> de pluralitate Ducum in Si-		<i>Carolus Josephus</i> Austriacus, Episcopus
lesia mendacium VIII. 118. ejusdem		VVratislaviensis VIII. 167. obiit anno
<i>Carmiandri</i> f. <i>Cnemandri</i> , vero nomi-		1664. ætatis XIII.
ne Abrahami Hofmanni temeritas in		167
Nobilium nostratum orig' nibus scri-		<i>Caroli</i> Ducis Olsnenfis elogium VIII. 277-
bendis taxatur VIII.	776. 777	281. idem supremus in Silesia Capitane-
<i>Carnis</i> procurandæ & conservandæ in Si-		us X.
lesia ratio VI.	723. 724	914
<i>Carnovia</i> urbs, Jegerndorffium alias di-		<i>Carolus Dux</i> Monstherbergenfis supremam
ctum, describitur VII.	226. 227	in Silesia Præfecturam accipit X.
<i>Carnoviensis</i> Ducatus cujus sit & fuerit?		910
II. 191. 192. idem in familia Brand-bur-		<i>Carolus Eusebius</i> , Princeps Lichtensteini-
gica fuit hæreditarius VIII. 336. quo jure		us, summus in Silesia Capitaneus con-
ad Lichtensteinios transierit	336	stituitur X.
<i>Carnoviensium</i> Ducum series VIII.	301	916
		<i>Carolatium</i> castrum Schœnaichianum VII.
		717
		<i>Carolatenfis</i> Dynastia in Silesia II.
		205
		<i>Carpionum</i> in Silesia multitudo & cura V.
		616. eorum feminaria
		627-629
		<i>Casus</i> qua ratione conficiatur IV. 451.
		Casæi genus, quod <i>Quartel</i> vocamus IV.
		413. Caseorum ouillorum bonitas &
		encomium IV. 472-474. Caseus capri-
		nus in Silesia celebris IV.
		476
		<i>Casimirus</i> Oppolienfis Dux fit feudatarius
		Regni

Regni Bohemix IX 8 S. 899. idem facit		cerevisia VVratislaviensis VI. 743. 899.	
Dux Oppolensis Boleslaus	836. 839	Cerevisia hordeaceæ virtutes 748. 749.	
<i>Casimirus</i> Dux Teschinentis sit feudatarius		Oppaviensis cerevisia commendatur	
Bohemix IX.	836. 837	749. Suidnicensis cuius sit virtutis 749.	
<i>Casimirus</i> Dux Teschinentis supremus in		Jure cerevisiam coquendi qui gaude-	
Silesia Capitaneus fuit anno 1488. X.		ant 710. cerevisia secundaria 751. cere-	
	909. 910	visia Boleslaviensis olim clara VII. 42.	
<i>Casimirus</i> Polonix Rex transigit Trencinii		57. Goldbergensis egregia VII. 183. Sti-	
cum Joanne Luxemburgico IX 854.		naviensis item VIII.	304
eamque transactionem ratam habet 857		<i>Cervi</i> aurei ordo Venatorius à D. Geo.	
859. sed postea tamen in Silesiam irruit,		VWilhelmo Duce Lygio-Brigensi insti-	
& Fraustadium occupat ac retinet 859.		tutus IV. 389. de Cervis peculiaria quæ-	
	860	dam leguntur IV. 392 899.	
<i>Caspar à Logau</i> Episcopus in Silesia VVra-		B. <i>Ceslai</i> & S. Hyacinthi fratrum elogio	
tislaviensis VIII. 138. plura vide in voce		VII.	523
<i>Logau</i> .		<i>Christiana</i> Religio quando in Silesiam in-	
<i>Cassiores</i> & luxæ in Silesia IV.	405. 89.	troducta VIII. 11. 12. magna statim in-	
<i>Cassella</i> in Silesia celebriora ordine alpha-		crementa cepit	ibid. 16
betico adducuntur VII.	714. 899.	<i>Christ-Dorn-und Christ-Beer-Sträu-</i>	
<i>Castrum</i> Großburg spectat ad Regem Prus-		cher sind in Schlesien häufig anzu-	
sia II.	210	treffen III.	265
<i>Cattus</i> Silesia fluvius, ejusque violentæ		<i>Churschöwantii</i> Comites in Silesia VIII.	
exundationes describuntur V. 571. VII.			354
185. 189. 190. aurifer fluvius est VI. 571.		<i>Cidrus</i> Silesia fluvius V.	576. 577
	574	<i>Circleri</i> (Laur.) Goldbergensis laus VII.	
<i>Catualda</i> Quadorum & Marcomanorum			192
Rex I.	44	<i>Cistercienses</i> Monachi primas in Silesia	
<i>Celari</i> Comites in Silesia VIII.	354	scholas habuerunt VI.	694
<i>Cellarius</i> antiquitatum illustrator clarissi-		<i>Clausnitzii</i> Barones in Silesia VIII.	490
mus II 127. sæpius cum laude memora-		<i>Clemens</i> tertius Silesiorum Episc. VIII.	41
tur I. 72. V.	548. 550	<i>Clerici</i> quinam sint VIII.	11
<i>Celtica</i> gentis pater Ascenez I.	16	<i>Climannorum</i> elogio VII.	166. 167
<i>Celtarum</i> origines varix I.	18	<i>Closii</i> (Frid.) Glogoviensis laus VII.	160
<i>Centrum</i> pagi Semnonum I.	65. 66	<i>Cluverii</i> Dantiscani laus I.	17
<i>Cercione</i> montes sive Sudeti II.	151	<i>Cnemiander</i> vide Carmiander.	
<i>Cerevicia</i> sive Czirckvicia opidulum VII.		<i>Cobena</i> opidum VII.	82
	81	<i>Cocus</i> bapticus, Gärber-Scharlach / co-	
P. Georgius Czirkevicius inde oriun-		piose in Silesia plantatur III.	292. 193
des	ibid.	<i>Colbii</i> (Elize) Suidnicensis, SS Theol Doct.	
<i>Cerevisia</i> sive Biega Silesiorum VI. 733. 734.		elogium ex Crugerio VII.	577
ejus conficiendæ ratio 738. virtutes 739.		<i>Collegiata</i> in Silesia Ecclesiæ VIII.	184.
Scheposium vulgo Schepß / cerevisia		<i>Colonna</i> Comites in Silesia VIII.	354
VVratislaviensis 740. 89. VVackeri pa-		<i>Colobratensis</i> transactio memoratur VIII.	
rodia Horatiana de hac cerevisia 742.			125. 191. 199.
Sprembergeri consilium medicum de		<i>Colobratii</i> Comites in Silesia VIII.	380
		<i>Colum-</i>	

<i>Columbae</i> in Silesia multiplices IV. 487. ca- rum volatus singulariter adnotatur ibid. epistolæ per illas missæ IV. 487. 488.	supremus Magister VII.	83.84
<i>Comites</i> olim in Silesia plures VIII. 336. hodiernorum Sil. sic Com. tum series, ordine alphabetico VIII. 339. Comi- tum quæ olim conditio & dignitas VIII. 447. unde Comites dicti sint 443. sqq.	<i>Costenbale</i> Monasterium VII.	710
<i>Comitia</i> Silesiorum publica, & quid in iis deliberetur XII. 1145. sq.	<i>Cotes</i> ad ferramenta acuenda ubi excidan- tur III.	359
<i>Comitiarum</i> locus ubi? X. I. 1163. modus & ratio contribuendi 1167. sqq.	<i>Cozonobia</i> opidulum VII.	85
<i>Comitiarum</i> generalium series & conclusa XII. 1217. sqq.	<i>Cramma</i> (Franc.) Saganensis, Prof.: flor Liptensis VII.	505. 516
<i>Commenda</i> Melitenium memorantur VII. 710. sq.	<i>Cranum</i> vel Craina, sedes Schveinitzi- rum, Vrnis gentilibus ibi effusis cele- bris VII.	717
<i>Commios</i> , Germanorum Dux acerrimus contra Romanos, in numo representa- tur I. 24	<i>Crappitium</i> opidum VII.	85
<i>Compactata</i> inter Leopoldum I. Imp. Aug. & Joannem III. Regem Poloniæ legun- tur XI. 1046. sqq.	<i>Crocus</i> in Silesia crescit III.	296
<i>Computationes</i> frequentiores in Silesia VI. 758. sq.	<i>Cromerius</i> (Venceslaus) à Krippendorff- Nissenfis, Historicus clarissimus lauda- tur VII.	354. 355
<i>Conradus</i> Falkenbergensis Principis fruga- litas VI. 759. 760	<i>Crosne</i> urbis descriptio VII.	89. sq.
<i>Conradus</i> Olsnenfis Dux sic feudatarius Bo- hemix IX. 844	<i>Crosnenses</i> in Silesia vineæ III.	299. 300
<i>Conradus</i> Dux Olsnenfis, Episcopus V Vra- tislaviensis VIII. 109	<i>Crosnensis</i> Ducatus ad Marchiones Bran- deburgicos spectat II. 190. VIII. 235	
<i>Conradus</i> Glogoviensis ab Archiepiscopo tu Saliburgensi ob cerevisiæ Stinavi- ensis defectum se abd. cas VIII. 304	<i>Cruciburgum</i> Creutzberg / opidum VII. 85. sqq. Jus Patronatus in Ecclesiam habens R. R. Equites Crucigeri cum R. Stella ad D. Matthiæ V Vratisl.	86
<i>Conrannus</i> (Frid.) Saganensis poeta cla- rus VII. 508	<i>Crucifera</i> sive cruciata avis IV. 521. de ea carmen elegiacum Jo. Majoris Poetæ recitatur ibid.	
<i>Consules</i> civitatum quales X. 927	<i>Cunsladium</i> opidulum VII.	91
<i>Contop</i> sedes Kottwitziorum VII. 717	<i>Curzendorff</i> sedes Dominorum de Rosen- hayn VII.	719
<i>Coppus</i> (Jo.) Doct. Medicus, ortu Silesius VII. 764. 765	<i>Cupferberga</i> opidulum VII.	91. 92
<i>Corvinus</i> (Laur.) Neoforensis, litteris cla- rus VII. 316	<i>Cuprifodina</i> ubi in Silesia III.	328. sq.
<i>Cosela</i> opidum VII. 82. ad eam natales re- fert Illust. & Rever. Jo. Chrysostomus Neborak, Crucigerorum ad D. Matthiæ	<i>Cureum</i> Balbinus taxat, Schurtzschischius laudat I.	44
	<i>Curai</i> Annales diligentissime conscriptos vocat Henelius, & errores in iis obvios excusat I.	52
	<i>Curai</i> (Joach.) Freystadiensis elogium VII.	131
	<i>Curai</i> (Adami) Glogoviensis laus VII. 161	
	<i>Curius</i> Silesii, h. e. Casparis Sommeri elo- gium I. 106. ejusdem censura VI.	709
	<i>Cygni</i> & Cygnea cantio IV.	511. 512
	aaa aaa aa z	Cypria-

I N D E X

<i>Cyprianus</i> , Nobilis Polonus, Episcopus VVratislaviensis VIII.	71	<i>Ducatus</i> singuli in Silesia suas habent constitutiones XI.	1028, 1019
<i>Cyrus</i> Abbas Præmonstratensis, Hirschbergæ natus, laudatur VII.	211	<i>Duces</i> in Silesia olim plures VIII, 118 hodie pauciores 219. nullus ex veteri Piasceorum familia superest	219
<i>Czarnobransense</i> Monasterium VII.	710	<i>Ducum</i> dignitas & potentia VIII.	216
<i>Czechus</i> Slavorum Dux I. 83. Bohemorum conditor	84	<i>Duces</i> Olsnicensis fuere Podiebradii VIII.	274. illorum series 275. 199. succedunt in Olsnensi feudo VVürtenbergici
<i>Czigani</i> Barones in Silesia VIII.	491. Jo. Georgii Czigani elogium	491. 199.	285
<i>Cziria</i> fluvius Silesiæ V.	577	<i>Series Ducum</i> Suidnicensium VIII.	222.
Jo. à Czirn elogium VIII.	659	Oppoliensium 224. Lignicensium & Bregensium 237 Teschenensium 270. Monsterbergensium 287. Oppaviensium 294. Carnoviensium 301. Glegovienium 302. Saganensium	317
<i>D.</i>		<i>Duneshaldii</i> Comites in Silesia VIII.	355
		Dunyschen/ Dudschen/ Dudeschen/ Dutschen à Tuiscone sic appellati I.	17
<i>Danubius</i> antiquitus limes Imperii Romani I.	14	<i>Dynastia</i> in Silesia olim tres, hodie sex, earumque Domini II.	197
<i>Decius</i> Secretarius Polonicus leges metallicas Kupferbergæ publicat VII.	91	<i>E.</i>	
<i>Dens</i> aureus pueri Silesii III.	324-328	<i>Ebenii</i> Barones in Silesia VIII.	494.
<i>Dialectus</i> Slavica singularis in Silesia VI.	793	Nicolai Ebenii laus	494. 495
<i>Dialectus</i> Silesiaca Germanica VI.	793	<i>Ebrietas</i> commune Germanorum vitium VI. 760. præter illos tamen alii etiam populi ebrietati sunt dediti	764. 765
<i>Diebrius</i> Comes in Silesia VII.	354	<i>Ecclesiastica beneficia</i> quibus in Silesia conferenda sint VIII.	203
<i>Dyhrn</i> Barones VIII. 493. Geo. à Dyhrn elogium	493. 494	<i>Edi</i> Lilein castrum celebre VIII.	80
<i>Dyhrnfurt</i> opidulum ad Oderam. VII.	93. 94	<i>Educatio</i> juventutis Silesiica V. 684. 199.	
<i>Diversoria</i> pro peregrinis satis in Silesia commoda VI.	791. 792	<i>Eichholtz</i> sedes Zedlitziorum VII.	719
<i>Dobrodein</i> Oppoliensis agri opidulum VII.	93	<i>Eisenberg</i> domicilium Hohenhausen VII.	719
<i>Dobschutzi</i> (Adami) elogium VIII.	664	<i>Elend</i> , Prælati Lubensis eremus VII.	719
<i>Dohnenses</i> Burggravi Dynastæ Silesiæ II. 197. habent jus Patronatus primarii templi Gurenus VII. 195. Carolus Hannibal Burggravius Dohnensis, Cameræ Silesiæ Præses XII. 196. vide vocem Burggravius.		<i>Elisabethanum</i> Gymnasium apud VVratislavienses celebre VI. 697. ejusdem nominis Bibliotheca clarissima VI. 716.	717
<i>Domantium</i> Castellum Oppersdorfiorum VII.	719	<i>Elysi</i> , natio Lygiorum. Silesiæ partem habitant I. 35. 52. probatur pluribus I. 18. unde nomen acceperint 60. an Silesiæ nomen ab iis derivetur	109
<i>Dombroſſka</i> Christianismi in Silesia plantandi occasionem præbet VIII.	12	<i>Emi-</i>	
<i>Drachin</i> Barones in Silesia VIII.	494		
<i>Dreslerus</i> (Val.) Leobschutziensis laudatur VII.	268		
<i>Dreyding</i> Judicium Paganicum XI.	1009		

- Emericus* (Franc.) Oppavienſis, Med. D. clar. VII. 411
Engelbergia opidum metallicum VII. 94
Episcopatus VVratislaviensis poſſidet Ducatum Niſſenſem & Gorgovienſem I. 178. ſqq.
Episcopatum Smogorovię in Sileſia fundat Miecislaus, VVratislaviam poſtea tranſlatum VIII. 16. ſq.
Episcopus VVratislaviensis qua ratione eligatur VIII. 186. ſic Princeps Sileſiæ & Regis Bohemiæ Vaſallus Ligius 188. ex quibus provinciis eligendus 191. ut plurimum quoque ſupremam Sileſiæ Præfecturam gerit X. 908. de qua Principes ſeculares concertant 912. num adhuc ſubſiſt Metropolitæ Gneſnenſi X. 922
Episcopi VVratislaviensis Jurisdicſtio in qua Sileſiæ parte non ſit fundata X. 911. ubi fundata in Polonia ibid. confer vocem VVratislavia.
Epistola per columbas miſſa IV. 487. 488
Equeſtris, ordinis peculiare judicium XI. 1001
Equis abundat Sileſia IV. 414. an equi in Oeconomia bobus præſent 415. illorum uſus & color varius 416. equorum curandorum ratio 424. pullos educandi & curandi regulæ 429. caſtrandi ratio 433. equorum vitia quomodo curanda 435. was in beobachten / want man ein gutes Pferd kaufen wil 435. ſqq.
Eraſmi Roterodami opinio de vocis Germanorum origine I. 13. eidem particulæ quædam auri puri Zuckmantelenſis dono mittit Jo. Thurzo, Episc. VVrat. III. 314
Goldner Eſel ein reiches Bergwerck in Schleſſen zu Neichſtein II. 133. VI. 674. VII. 442
Eulenberg caſtrum montanum Ducatus Oppavienſis VII. 719
Exneri (Balthaſ.) elogium VII. 218. 219
Extract aus denen von Fürſten und Ständen 1620. Pfalzgraf Fridrichen vortragenen Gravaminibus II. 183. ſqq.
Extract aus denen Fürſtentags Propoſitionen cap. XII. ad calcem.
F.
Fabarum ſatio III. 243
Faber (Anton.) Hirſchbergensis litteratus VII. 215
Faber (Franc.) à Kœckritz Ottmuchi-
enſis VII. 416. ſq.
Fagopyrum Heydeſorn/ quando & ubi ſerendum III. 237
Falckenhayni Barones in Sileſia VIII. 495
Falcomontium ſeu Falckenberga opidum VII. 94. 95. inde ortus fuit Melchior Sebiziſus, Medicus Profeſſor Argentorati. 95. 96
Falckenbergensis Principis Cunradi frogalitas VI. 759. 760
Falckenbergensis Princeps Bulco ſit feudatarius Bohemiæ IX. 836. 838
Falckenſteinium caſtrum VII. 710
Familiaris rei cura diligentiffima apud Sileſios VI. 720
Fechneri Sylvæ Elyſiæ laudantur V. 558. 556. 557. 558. 568 569. 570. 574. 575. 582. 583. 586. 587. 595. 597. 605. 606. VII. 48. 119. 130. 153. 154. 187. 198. 199. 210. 219. 220. 229. 230. 243. 251. 273. 277. 278 ipſius Fechneri memoria recolitur VII. 130.
Feliciſ Fideri deſcriptio Oderæ V. 555
Ferdinandus I. Bohemiæ Rex ex fonte Quecco Boleslaviensis bibit VII. 42. 47.
Regnum Bohemiæ pro hæreditario haberi vult IX. 875. 877. 878. Sileſiis litteras reverſales dedit 879
Ferdinandus II. Imp. Bohemiam jure belli denuo acquiſivit IX. 883
Ferdinandi III. Imp. præconium IX. 889. 890
Ferdinandi IV. Boh. Regis encomium IX. 891. 892.
Ferriarius (Jo.) Neoforensis, Profeſſor Brigenſis & Marpurgenſis VII. 326
aaa aaa aa 3 Fir-

<i>Fernmontii</i> Barones in Silesia VIII.	496	<i>Fragsteinii</i> Barones in Silesia VIII. 497: Jo. Christoph. L. B. de Fragstein, Cancellarius Silesiacus VIII.	497
<i>Ferraria</i> officina in Silesia ubi ? III	339.	<i>Franciscus</i> , Nobilis Silesius, Episcopus V Vratislaviensis VIII.	68. 69
sq. Saginenses celebrantur III.	341.	<i>Franciscus Ludovicus</i> , Palatinus Rhemi, Princeps Neoburgus, Episcopus V Vratislaviensis VIII. 130. & supremus Silesiarum Praefectus X.	919
349. VII.	500	<i>Frankenbergius</i> (Abrah.) de latronibus in monte Sabotho condemnatis memorabilem historiam narrat I. 141. sq.	355.
<i>Ferfius</i> Canonicus doctissimus Bibliothecam suam Canonicis Augustinianis in Arena legat VI.	710	<i>Frankenbergii</i> Comites in Silesia VIII.	355.
<i>Ferfius</i> (Jo.) Strelensis J. U. D. laudatur VII.	517. 518	antiquissima illorum origo	356. sq.
<i>Festenbergia</i> opidulum VII.	100	<i>Francoschina</i> urbs describitur VII 100 sq.	
<i>Feuda</i> . Ratio succedendi in feudis Ducalibus VIII.	331	arcem habet magnificam, Budensi similem 101. urbs calamitatibus belli tricenalis nimium quantum attrita 103. vespillonum ibi nequitia 103. 116. Fraternitas ibi de Sapientia dicta 105. à Carolo IV. obsidebatur ibi Boleslaus Dux Monsterebergensis 108. multa ab Hussitis patitur 109. sq. à Marthia Hungarorum Rege obsidetur 115. Viri litterati inde prodeuntes recensentur 117. sq. reducta ibi in usum Catholica religio, Burgravi Dohnensis opera	124
<i>Feudum</i> Ducatus Olsnicensis ad foeminas transit VIII. 285. 333. 334. item Teschenensis	335	<i>Frantzcius</i> (Geo.) Leobschützensis, Cancellarius Gothanus VII.	271
<i>Feuda</i> Nobilium in Silesia diffuse explicantur VIII.	610. sq.	<i>Frauenstadiensis</i> provincia olim pars erat Silesiae II. 207. 208. sed à Casimiro Rege ad Poloniam armis redacta IX. 859. 860	
<i>Figura</i> Silesiae tetragonalis II.	121	<i>Fraxinus</i> , Ebersche in Silesia III.	254. 255
<i>Fines</i> . . . in disputationem cum Bohemis somuntur II.	123. sq.	<i>Freheri</i> elogium I.	103
<i>Fischbachium</i> castrum VII.	710	<i>Freiberga</i> opidulum duplex eius nominis VII.	126
<i>Fischeri</i> Oeconomia ruralis laudatur III.	213	<i>Freibanum</i> opidum Baronatus Millicensis VII.	137
<i>Fischerus</i> (Tobias) à Crostschwitz Suidnicensis VII.	581. 582	<i>Freistadium</i> occidentale describitur VII.	127. sq. olim ibi Gymnasium celebre 128. Viri litterati, qui inde prodierunt, recensentur 110. sq.
<i>Fisci</i> Procuratorum in Silesia dignitas XII. 1197. series Patronorum Fisci in Silesia dignitas, & illorum elogia 1198. sq. Scultaei Tract. de Fisco recensetur. XII. 1205. sq.		<i>Freistadium</i> orientale delineatur VII. 134. inde oriundus Jo. Longus, Orator & Carceus insignis	ibid. 135. 136
<i>Fluvii</i> Silesiae recensentur integro capite V			
<i>Fluvii</i> orientur ex aqua pluviali V.	542		
<i>Fluviorum</i> capita & fontes sub specie humana pinguntur V.	543		
<i>Feminarum</i> Silesiticarum oeconomica industria VI. 712. Foeminae Boleslavienses fundamentum urbis ponunt VII. 43			
<i>Fontes</i> ac rivuli salutares in Silesia V. 598.	599		
<i>Fons</i> S. Joannis V.	613		
<i>Fontes</i> acidi sive Acidule V.	614. sq.		
<i>Forni</i> Barones in Silesia VIII. 196. Horatius de Forno, Bako de Ralschutz, Camerz Silesiacae Praefes XII.	1196		
<i>Forstmeisteri</i> de Gelnhausen Barones in Silesia VIII.	496		

<i>Freitag</i> (Laur.) V. J. D. Kupferberg. VII. 92	<i>Furstenaw</i> castrum territorii Cantienfis VII. 710
<i>Freudenstadt</i> arx montana VII. 710	<i>Furstenstein</i> Castrum Hohbergianum VII. 710
<i>Freudenthalensis</i> in Siles. Principatus II. 174	G. 710
<i>Freudenthala</i> opidum VII. 137	
<i>Freye Ständes Herrschaften</i> in Schlesi- en II. 197 199	G abinus Quadorum Rex I. 48. trucidatur inter epulas apud Valentinianum Imper. ibid.
<i>Freys Fränkische Schiffe</i> zur Freistadt VII. 128. 129. zu Lemberg 266. 267. zur Melsse 372. 199. zur Schweidnig VII. 560. 199. VII. 785	<i>Gafron</i> castrum VII. 711
<i>Frideberga</i> opidum triplex ejus nominis VII. 138	<i>Gallaſchii</i> Comites in Silesia VIII. 361
<i>Fridebergii</i> Barones in Silesia VII. 497	<i>Gallerii</i> Comites in Silesia VIII. 363
<i>Fridecca</i> opidum ad Oſtrā fluvium VII. 139	<i>Galkii</i> Comites in Silesia VIII. 360
<i>Fridlandium</i> opidum ejus nominis duplex VII. 139. ex altero oriundus Val. Trocedorius ibid.	<i>Gallorum</i> observationes de aquis mineralibus V. 616. 618
<i>Friedrich Barbarossa</i> Imp. Polonorum victor Ducem illorum Boleslaum cogit ad cedendam VVladislao puſſo Silesiam IX. 812. 813	<i>Galli</i> cantus notatur IV. 494. Galli castrandi ratio 496
<i>Friedrich II</i> Ducis Lignicenfis elogium VIII. 142. 199. inferioris Silesie Præfecturam accipit X. 910	<i>Gallinarum</i> usus & copia in Silesia IV. 493
<i>Friedrich III</i> Ducis Lignic. laus VIII. 245	<i>Gallinaceorum</i> pullorum delicie IV. 497
<i>Friedrichus</i> S. R. E. Cardinalis, Landgravius Hassie, creatur Episcopus VVratislavie VIII. 174. & summus Silesiarum Præfectus X. 917	<i>Gammatorum</i> s. cancrorum laus & vis medica V. 672. 674
<i>Frielingii</i> (Casp.) Glogoviensis elogium VII. 157	<i>Garman & Commis</i> in numo Brandeburgico à Begero explicantur, cujus sententia laudatur I. 24
<i>Frisch</i> (Christoph.) S. J. laudatur VII. 174. 175	<i>Garnierii</i> Barones in Silesia VIII. 497
<i>Frölichii</i> à Freudenfels elogium VII. 177. 178. magnus studiorum promotor & Studentium patronus ibid.	<i>Gaschnii</i> Comites in Silesia VIII. 363. Melchior Ferdinandus Comes de Gaschin, Cameræ Silesie Præses XII. 1196
<i>Frugum Cerealiū</i> in Silesia copia III. 221	<i>Gasto</i> (Flaminius) D. Suibussii natus VII. 541. 542
<i>Fuchsus</i> (Severinus) Suidnicenfis Med. D. laudatur VII. 587	<i>Gasto</i> (Abrah.) ibidem ortus VII. 547. 548
<i>Fuerſti</i> Barones in Silesia VIII. 496	<i>Gebauer</i> (Petrus) Glogoviensis P. ælatus Canonicus laudatur VII. 166. 167
<i>Fullschußel</i> (Bartholdus) Niſſenfis, Medicus, fundat Collegium Canonicorum Ottmucheoviz VII. 358	<i>Gebhartus</i> (Jo.) de Goppelsberg Niſſenfis laudatur VII. 385. 386
<i>Fullstein</i> arx in Ducatu Oppavienſi VII. 710	<i>Geiersberg</i> , mons Ducatus Lignicenfis, lapidicinis clarus VII. 711
<i>Furenſchile</i> (Jo.) Niſſenfis, Canonicus VVrat. VII. 364	<i>Geisleri</i> (Andr.) elogium VIII. 669
	<i>Geistii</i> Comites in Silesia VIII. 363
	<i>Gelhornii</i> Comites in Silesia VIII. 363. 199.
	<i>Gemma</i> in Silesia quales inveniantur III. 367. 199.
	<i>Gemma</i> aleatoria in ventriculo aprorum IV. 496
	<i>Geographica</i> Silesiarum Tabulæ sunt ex ætate II. 122
	<i>Georgii Rudolphi</i> Ducis Lignicenfis laus VIII.

<i>VIII.</i> 146. item bis summus in Silesia	furt. <i>VII.</i>	50. 51
Capitaneus <i>X.</i>	915. 916	
<i>Georgii PP. V.</i> ultimi Ducis Lignicen-	<i>Gerstorfi</i> Barones in Silesia, & quorun-	498-500
sis Pfaltz ilaus <i>VIII.</i>	dam elogia <i>VIII.</i>	364
<i>Georgii II.</i> Ducis Lygio-Bregensis elogium	<i>Gfugii</i> Comites in Silesia <i>VIII.</i>	364
<i>VIII.</i>	<i>Giganti</i> montes f. Sudeti describuntur.	11. 151. Spectrum Niebezahlinibi famo-
<i>Georgius</i> Dux Lygio-Bregensis supremus	sum 154. mons ipse index tempestatis,	158
Silesiarum Praefectus sub Ferdinando		
<i>III X.</i>	917	
<i>Georgenberg</i> opidulum metallicum Bytho-	<i>Gillerus</i> (Lucas) de Lilienfeld, Oppavi-	411. 412
mienfe <i>VII.</i>	sis, Med. Doct. laudatur. <i>VII.</i>	721
<i>Gepperisdorff</i> opidulum Ducatus Oppavi-	<i>Giren</i> locus acidulis clarus. <i>VII.</i>	211. 212
ensis <i>VII.</i>	<i>Glacium</i> an fuerit pars Silesiae <i>II.</i>	580
<i>Germania</i> triumphata magis à Romanis	fuit Bohemiae Regibus ad comparan-	580
quam victa <i>I.</i>	dos quosdam Silesiae Principatus. <i>IX.</i>	580
<i>Germani</i> indigenae <i>I.</i>	856. Glacensis Comitatus mira altitudo,	580
<i>Germana</i> nationis agricolae plus curant	si cursum fluviorum consideres. <i>V.</i>	580
rem familiarem in Silesia, quam Slavi	<i>Glafersdorff</i> Glaubitziorum fides. <i>VII.</i>	711
<i>V.</i>		
<i>Germanorum</i> origo ab Ascernez <i>I.</i> 16. no-	<i>Glaubitzii</i> Barones in Silesia <i>VIII.</i>	501
men Taciti ævo recens 17. in cuius rei	<i>Gleywicium</i> opidum <i>VII.</i> 179. ibi nati sunt	
causam inquiritur 20. an à voce <i>gerre</i>	RR. PP. Martinus & Andreas Stredonii,	
aut <i>verre</i> , i. e. bellando dicti 21. sqq.	S. J. 180. 181. nec non Guilielmus Frœ-	182. 183
an à <i>gôr</i> & <i>mann</i> sic vocati? 23. Ger-	<i>Glogovia</i> major urbs plenius describitur.	
manorum veterum divisio ex Julio Cæ-	<i>VII.</i> 142. sqq. horribili incendio deva-	
sare <i>I.</i> 29. ex Tacito 30. ex Plinio 21.	statur 144. interitus Senatorum Glogovi-	
Germanorum veterum systema specia-	ensium ex Curæo narratur. 147. sq. Glo-	
lius <i>I.</i> 70. sqq. commune vitium ebrie-	goviae præconium ex Fechnero 153. 154	
tas <i>VI.</i> 760. illi veritatem in vino inve-	viri celebres & litterati ibi in lucem e-	
niunt <i>VI.</i> 761. vestibus eorum diversus	dicti memorantur 154. sqq.	
771. continua cum Slavis bella <i>I.</i> 90. 91	<i>Glogoviensis</i> Ducatus cui pareat? <i>II.</i> 175.	
<i>Germanis</i> victoribus omnem cultum debet	Ducum series <i>VIII.</i>	301
Silesia æque ac Polonia <i>I.</i> 99. urbes	<i>Glogovia minor</i> Oppersdorffiorum peculi-	
quoque elegantiam suam <i>VII.</i> 14. 15.	um <i>VII.</i> 169. sqq. variorum literato-	
275.	rum ibi ortorum laudes. ibid.	
<i>Germanica</i> lingvæ difficultas, majestas &	<i>Gnesen</i> Metropolitæ num. adhuc subist	
antiquitas <i>VI.</i> 794. variis vocabulis ex-	Episcopus VVratislaviensis <i>X.</i>	921
oticis contaminatur 796. Ordo Leopoldi-	<i>Godefridus</i> Silesiorum primus Episcopus	
minus ad excolendam Germanorum	<i>VIII.</i>	36. 39
linguam institutus	<i>Gæbersdorff</i> <i>VII.</i>	721
<i>Gerstmannus</i> (Martinus) Boleslaviensis,	<i>Gatzii</i> Comites in Silesia <i>VIII.</i>	365
Episcopus VVratislaviensis, laudatur	<i>Gatzii</i> (Jo.) Carnoviensis elogium <i>VII.</i>	217
<i>VII.</i> 40. 50. <i>VIII.</i> 141. idem summus in	<i>Goldasti</i> sententia de Arminio & Marobodu	
Silesia Praefectus <i>X.</i>	duo citatur <i>I.</i> 11. ejus distinctio inter	
<i>Gerstmannus</i> (Sebast.) Professor Franco-	Ger-	

Germaniam & Alemaniam 17. etymo-	gium VIII. 672. R. P. Melch. Grodecii
logia vocis Nemetzki 19. item Suevo-	S. J. laus VIII. 672. 673
rum 34. multus est in recensendis Mar-	Groeburg Castrum spectat ad Regem Prus-
comanorum rebus gestis 37. ejus opinio	sia II. 110. describitur inter Castella Si-
de etymologia Quadorum 39. elogium	lesia VII. 722. 723
86. 104. judicium de Bohemia Polonia-	Grobcowitz VII. 724
que tributaria 95. ejusdem grande opus	Groschintzendorff VII. 723
de Bohemia hereditaria IX. 883	Groskotzenaw, alce capto celebris VII.
Goldbergensis Civitatis descriptio VII. 183.	723
sq. fata adversa ab Hussis 188. panni-	Grosopeterwitz, castrum Baronis Peinii VII.
ficis ibi concionatoris historia 189. vi-	723. aliud in territorio Francokeinen-
rorum praestantium ibi natorum elogia	si, aliud in Duc. Olsnensi 724
191. sqq.	Grosandrißsch VII. 724
Goldbergensis Scholz elogium VI. 695. 696.	Grotgovia urbs VII. 201. 202. ortum huic
VII. 184	debet Sebastianus Rostock, Episcopus
Goldbergenses aurifodinae olim clarissimae	V Vratislav. 202. 203
III. 106. 107. VII. 184	Grotgoviensis Ducatus quis sit, & quara-
Goldner Esel / ein reiches Bergwerck in	tionem sub Episcopatum V Vratisl. per-
Schlesien II. 133	venerit II. 178. sq.
Gortzoba, Ducatus Oppolienensis opidulum	Grunabienensis aurifodina celebris III. 306.
VII. 194	sq.
Goshini quas sedes in Silesia habuerint I.	Grunberga opidum in confinio Marchiae
53. sqq. 61. 70	Brandenburgica VII. 203. 205. inde o-
Goldberga opidulum Hohbergiorum VII.	riundi Jocius & Bucholcerus 204. 205
194	Gruttschreiberi Barones in Silesia VIII. 501
Gonra opidum Ducatus Glogoviensis VII.	Gryphimontium opidum Schaffgotschia-
194. sq. ibi prognati sunt V Volfgang-	num VII. 197
us & Godofredus Flaminus Gasto 196.	Gryphius (Andr.) Glogoviensis laudatus
197. item Andreas & V Venceslaus Ner-	VII. 165
lichii 196	Gundelius orator Bohemorum contra Sile-
Gratz arx & vicus Oppavienensis VII. 203.	sios X. 907
722.	Güntherus Poeta, Ligurini auctor IX. 814.
Grätzberg in Schlesien II. 135	815.
Gretzberg castrum hodie dirutum VII. 722	Gurkfelderus (V Venc.) Tarnoviensis lau-
Gramschütz, patria Hieronymi, Episcopi	datur VII. 588. 589
Brandenburg. & Havelberg. cujus elogi-	Guttalus Plinii idem cum Odera seu Via-
um VII. 721	dro V. 548. 549
Greiffenstein arx VII. 197. urbs & arx	Gymnasium in Silesia Goldbergense & Bre-
Gyphorina à Fechnero metrica descri-	genae VI. 695. 696. VII. 58. 64. Elisabe-
pta legitur VII. 198. 199	thanum & Magdalenæ apud V Vratis-
Griffobienense Monasterium describitur ple-	lavienses 697. Bethanienae Scheenai-
niori stylo, Abbatesque ordine Chro-	chianum ad Oderam 702
nologico recensentur, cum aliis ejus	H.
loci memorabilibus VII. 679. sqq.	Habitus externus Silesiorum VI. 681
Grodecii (Jo.) Episcopi Olomucensis elo-	Hackii Barones in Silesia VIII. 502
	bbb bbb bb
	Haileo

<i>Heslerus</i> (Balth.) Lignicensis Med. clar. VII. 293	<i>Henschelus</i> (Christoph.) Monsterbergen- sis, Syndicus VVratisl. VII. 315
<i>Lehn</i> (Bonaventura) electus Episcopus VVratislaviensis, sed non confirmatus VII. 154. VIII. 151	<i>Henckelii</i> Comites creantur Dynastæ in Si- lesia II. 198. fqq. VIII. 483
<i>Hainovia</i> opidum Lignicense VII. 106. ibi natus Andr. VVencelius	<i>Henrichoviense</i> Monasterium describitur VII. 661. fqq. Abbatum Henrichovien- sium series 665
<i>Haynii</i> Barones in Silesia VII. 501	<i>Henrici Barbatii</i> , Silesiz Ducis, vita & elo- gium VII. 596. 599. IX. 831
<i>Hainwald</i> VII. 714. Halonitrum ubi, & cujus usus? III. 353 - 355	<i>Henricus</i> Dux Saganensis sit feudatarius regni Bohemiz IX. 844-848
<i>Halt-Groszburg</i> ad quem spectet? II. 210. VII. 712. 713	<i>Henricus VVenceslaus</i> Dux Mönsterberga- Olmenfis, summus in Silesia Capita- neus, Cancellarium, Consiliarios & administros accipit Catholicos X. 915. 916. ejus elogium VIII. 282. fqq.
<i>Hancii</i> Antiquitates de Silesiorum Majo- ribus laudantur I. 38. 42. 58. II. 160. VII. 61. ejusd. liber de Silesiorum nomini- bus memoratur I. 107. epigramma de Hancianis veterum Silesiorum anti- quitatibus I. 108	<i>Henricus VC</i> æsar ad Hundseldam prope Breslam prælio funditur VII. 212. 213
<i>Haniwald</i> (Simon) Boleslaviensis V. J. D. elogium VII. 51. 52	<i>Henricus</i> Dux Jauroviensis sit Vassallus Lu- dovici Bavari Imperatoris IX. 860
<i>Hannibaldus</i> Eques Silesius venabulo cor- leonis transigit in conspectu Rudolphi II. Imp. & Legati Turcici IV. 387. 388	<i>Henricus</i> (Mart.) Saganensis, Professor Acad. VVitt. VII. 506
<i>Harpersdorff</i> Mauschwitziorum peculium VII. 724	<i>Heralticium</i> VII. 725
<i>Hartmannsdorff</i> lapidicina celebris VII. 724	<i>Herbersteinii</i> Comites in Silesia VIII. 366 illorum antiquitas & amplissima Fami- lia ibid.
<i>Hatzfeldii</i> Dynastæ Trachebergenses VIII. 478. fqq.	<i>Heermannii</i> (Jo.) carmen de Brega recita- tur VII. 61. 62
<i>Haude</i> VII. 724	<i>Hermannus</i> (Jo.) Custos & Canon. VVrat. VII. 297
<i>Hafel-Hüner</i> in Schlesien IV. 503	<i>Hermunduri</i> partem Silesiz habitaverunt I. 68
<i>Haunoldus</i> (Hier.) Lignicensis, Medicus clar. VII. 292. 293	<i>Hermisdorff</i> , Schindeliæ domicilium VII. 704
<i>S. Hedwigis</i> lapis quietorius VII. 94. 273. arcem Lhazensem frequenter inhabi- tat. 272. Tutelæ Silesiz habetur VIII. 29. ejus vita & elogium VII. 599. 600. de vitæ Divæ historia memorabilis 601. 602	<i>Hernstadium</i> opidum territorii VVolavi- ensis VII. 107. 108
<i>Hellenolexia</i> Vechneri laudatur VII. 193	<i>Andræ ab Hertwig</i> in VVonewitz elogi- um XII. 1200
<i>Helwigius</i> Geographus Silesiorum celebris II. 112. Nissæ ortus, ejusque elogium VII. 359. 360	<i>Hessi</i> (Jo.) Silesia Magna MS. laudatur VII. 60. 73
<i>Henelii</i> Commentarius de Jure Dotatitii laudatur XI. 1045	<i>Heugelii</i> (Laur.) laudes VIII. 676. 677 - (Andr.) - VIII. 678
	<i>Heyde</i> , Korn quando & ubi serendum? III. 217
	<i>Heymanni</i> de Rosenthal Barones in Sile- sia

ſia VIII.	503	<i>Hofitz</i> VI.	725
<i>Heymanni</i> de Roſenthal Canon. VVrat.		<i>Holſtein</i> caſtrum Comitum de Gall. VII.	729
conſilium de modo contribuendi in Si-			
leſia XII.	1167	<i>Hordeum</i> in Sileſia quale? III. 233. <i>Hor-</i>	
<i>Hieronymus</i> Episcopatum Bicinio VVra-		deacez cereviſie virtus VI.	748. 749
tſlaviam transfert VIII.	49	<i>Hornigii</i> (Geo.) à VVeigvitz encomium	VIII. 680
<i>Hieronymi</i> Episc. Bſandeb. elogium VII.	721	<i>Hortenfius</i> (Vinc.) Leobergenſis laudatur	VII. 262
<i>Hildſchinum</i> opidum Oppaviense VII. 220		<i>Hortorum</i> in Sileſia frequentia III. 259. ce-	
<i>Hirſchberga</i> urbs deſcribitur VII. 208 ſq.		lebrierum aliquot recensuſ III. 262	
lintheorum ibi vis ingens conficitur		<i>Hofmanni</i> (Abrah.) temeritas in histori-	
209. 219. S. Pancratii nomen civibus fa-		cis. vide <i>Carmiander</i> .	
miliare 209. Balnea ſive thermæ ejus		<i>Hofoblatienſe</i> territorium ad Sileſiam o-	
celebritatem augent 209. V. 606. 611.		lim ſpectavit II.	209
an nomen à cervis acceperit? 210		<i>Hofoblatia</i> opidum deſcribitur VII.	222
<i>Hirſchbergenſis</i> Præpoſitura memoratur	704	<i>Hofpinalis</i> S. <i>Matthie</i> VVratiſlaviæ ad	
VII.	369	Crucigeros cum Rubea ſtella ſpectantis	
<i>Hoditzii</i> Comites in Sileſia VIII.		Bibliotheca laudatur VI.	711. ſqq.
<i>Holtzelius</i> (Hier.) primus Francoſteinen-		<i>Hospitalitas</i> Sileſiorum VI.	780
ſium Catholicus Archipreſbyter VII.	426	<i>Hospitalitium</i> VVeſtphalicorum ſordes I.	100. 101
<i>Hapffnerus</i> (Paul.) Neoſtadienſis, Med.			
clar. VII.	332. 333	<i>Hülſi</i> (Geo.) Hirſchbergenſis laus VII. 217	
<i>Hof-Geriſche</i> in Schleſien XI.	994	<i>Humanas</i> victimas Semnones mactant I.	65. 66
<i>Hofmanni</i> Barones VIII.	503		
<i>Hofmannus</i> (Caſp.) Leobergenſis lauda-		<i>Hundesfelda</i> opidum deſcribitur VII. 221.	
tur VII.	253	celebre ob Henricum V Caſarem præ-	
<i>Hofmannus</i> (Jo.) Svidnicenſis, Episc. Mi-		lio ibi fuſum.	222. 223
ſnenſis VII.	575	<i>Hunern</i> , Blenckenii Baronis caſtellum VII.	725
<i>Hofmannus</i> (Melch.) S. J. celebratur VII.	764		
<i>Hobergii</i> Baronis Georgica curioſa laud.		<i>Huffitarum</i> rabies in Francoſteinenſes VII.	109. ſqq. in Goldbergenſes VII. 188. in
III. 219. 234. ejus carmen de vario uſu		Niſſenſes 339. 350. ſq. in Ottmuchi-	enſes VII. 415
& neceſſitate ligni III. 250. de legu-			
minibus horteniſibus III. 270. 272. de			
Floribus 276. 279 de Equis IV. 417.			
de cura bubuli pecoris IV. 446. de ovi-			
bus IV. 462. 463. de cura piſcinarum			
V.	623. 624		
<i>Hobergii</i> Comites in Sileſia VIII. 369. ſqq.			
<i>Hohenkäuſii</i> Barones in Sileſia VIII. 503.			
<i>Holii</i> Barones ibid. VIII.	501		
<i>Hobekirch</i> , miraculoſa imagine Mariana			
claret VII.	724		
<i>Hobſſwald</i> VII.	725		
		<i>Jablunka</i> propugnaculum. VII. 225.	
		<i>Jacobskirch</i> . VII.	715. 716
		<i>Jacobus</i> de Salza, Eques Sileſius, Episco-	
		pus VVratiſlaviensis VIII. 132. idem	
		ſummus in Sileſia Capitaneus X. 912	
		<i>Jagerndorſſii</i> ſive Carnoviz deſcriptio	
		VII.	226. 227
		<i>Jaroſchinii</i> Comites in Sileſia VIII. 379.	
		ejusdem nominis Barones. VIII. 503	
		<i>Jaroſlaus</i> Episcopus VVratiſl. quid Dice-	
		bbb bbb bb 2	celi

- cessi suæ contulerit. II. 179. VII. 69. 199.
Jauerniga opidum Episcopale, hodie *Jo-*
hannesberg dicitur VII. 228
Jauraviensis Ducatus cui pareat. II. 175. 19.
Jauravii urbis descriptio plenior. VII.
 218. in ejus arce Cancellaria Regia 229.
 & Bibliotheca Nostiziana 230. F. Ale-
 xander de Jauer Franciscanus VII. 232.
 item Matthias Javorienſis Dominica-
 nus, 233
Jelſch castellum olim celebre VII. 726
Jemelnicenſe cœnobium describitur VII.
 705. 199.
Jencobſitzii (Nicol.) in *Zweybrodt* elogi-
 um VIII. 681
Jencobſitzii (Abrah.) laudes VIII. 682
Jerinus (Andreas) Episcopus VVratisla-
 viensis VIII. 147. Lipsium ex eruditiss.
 magno favore prosequitur. ibid. Ta-
 bulam argenteam Basilicæ suæ legat
 150. supremus in Silesia Præfectus cre-
 atur X. 912
Jesuitarum Academia VVratislaviæ VI.
 700. 701. ejusdem Societatis Gymnasia
 alia 703. & docendi ratio 704. 705
Jesuitas impensissime amavit Geo. Op-
 perſdorffius Comes VII. 170. 171. aure-
 am illis bullam impertit Ferdinandus
 I. Imp. VIII. 185
Imagines miraculoſæ B. M. V. ordine al-
 phabetico recensentur VII. 615. 199.
Ingenia Silesiorum VI. 669. media inter
 sanguinea & melancholica 670. torvi-
 tas illorum excusatur 670. 671
Joachimi Friderici Ducis Brigenſis en-
 comium VIII. 258
S. Joannes Baptista Silesiæ tutelaris VIII.
 28. 19. Silesiorum cultus erga nomen
 Joannæum 29. 19.
Joannes I. Episc. Wratisl. VIII. 51
Joannes II. Nobilis Polonus, Ep. Wratisl.
 VIII. 61
Joannes III. Nobilis Polonus, Ep. VVratisl.
 VIII. 83
Joannes IV. Roth diſcus, Suevus, Ep.
 VVratisl. VIII. 123. multis turbis invol-
 vitur 124. Joannem Thurzonem Co-
 adjutorem adsumit 125. sub eo facta est
 Transactio Colowratensis 125. supre-
 mus Silesiæ Capitaneus à Rege crea-
 tur X. 908
Joannes V. *Thurzo* dictus Episc. VVratisl.
 VIII. 128. fautor fuit doctorum 129. &
 summus Capitaneus X. 909
Joannes VI. à *Sitſch*, Episc. VVratisl. VIII.
 155. summus Præfectus X. 913
Joannes Caspar ab Ampringen, Magnus Teu-
 tonicorum Equitum Magister, & sum-
 mus in Silesia Capitaneus X. 918. 919.
 ei Sannigius opusculum de Fatalibus
 Appellationum nuncupavit. XII. 1067
Joannes Lucemburgius Bohemiæ Rex Sile-
 sios sibi præce & precio conciliat IX.
 811. Bohemiæ regnum virtute sua am-
 pliat. 827. oppignorat Ducatum Op-
 pavienſem Ducibus VVratislaviensibus
 828. Nicolao Duci Nicolai nobis filio
 in feudum concedit. 829. Henricum
 VVratislaviensem variis artibus sibi
 subjicit 833. cum Casimiro Poloniæ
 Rege Trencinii transigit. 833. VVratisla-
 viam occupat Henrico VVratislavi-
 ensi mortuo. 854. Joanni in acie for-
 titur pereunt succedit Carolus filius.
 861. & Bohemiæ Silesiam in perpetuum
 conjungit 865. 199.
Joannes Episcopus Varadiensis, Præfectus
 Silesiæ X. 906
Joannis Ducis Saganensis tyrannis & bel-
 la VIII. 310. 319. 19.
Joannes Oswencimensis Dux fit feudata-
 rius Bohemiæ IX. 836. 817
Joannes Steinaviensis Dux feudatarius Bo-
 hem IX. 844. 845
Joannes Guraviensis partem suam Bohe-
 miæ Regi vendit IX. 852
Joannes Christianus Dux Lygio-Bregensis,
 summus in Silesia Præfectus X. 915
Joannis Kropido VVladislaviensis Episc.
 encomium VIII. 217
 Joan-

Joannes Glogoviensis, Professor Cracovien- sis VII. 155. 156	Juris Saxonici usus in Silesia XI. 1019. 159. Juventutis Silesiacæ educatio VI 684 159. K.
Joannes Teschenensis, vide Teschen.	K Alkreuteri Barones in Silesia VIII.
B. Joannis Cantienensis vita VII. 758	503
S. Joannis Fons V. 613	Kaltenstein opidulum VII. 235
Joanniberga castrum Episcopale VII 726.	Jo. Kapplerus Neoforensis S. J. VII. 327
VIII. 130	Kappaunii Barones in Silesia VIII. 503
Joannisthala opidum Episcopale VII. 235	Karpates & Karpatici montes II. 160
Johannis. Beer. Bäumelein sind in Schle- sen nichts seltsames III. 265	Katschura opidulum VII. 235
Jociscus (Andr.) Grunbergensis VII 204	Kaubitz Imagice gratiosa celebris VII, 726
Jodocus Rosenbergius Baro Bohemus, Epi- scopus creatur VVratislaviensis VIII. 116	KanderSchweinitziorum domicilium VII. 726
Johissus sive Jacobellus Lignicensis lau- datur VII. 293	Kemnitzium castrum Duc. Jaurov. VII 727
Irmensuel statua Saxonica, an ab Armi- nio sic dicta? I. 13	Ketelius (Heor.) Saganensis laudatur VII. 507
Isara fontes in Silesia oriuntur II. 125	Ketzerdorffium vicus ad Stobram VII. 236
gemmas secum fert Isara III. 367. ple- nius describitur V. 577	Khalii (Geo.) Hirschbergensis encomium VII. 212. 213
Italica diversoria pro peregrinis minus commoda. VI. 791	Kindleri (Alberti) à Zackenstein Hirsch- bergensis præconium VII. 213. 214
Itinera Silesiæ tota VI. 785	Kinnerus à Scharffenstein celebratur VII. 270
Judai Sabotho monti adpellationem in- dunt I. 110	Kinsberg vel Koenigsberga, castrum mon- tanum VII. 237. 728
Judai olim quidem ejecti, sed in multis hodie locis recepti VIII. 787. 159. illo- rum fata varia ibid.	Kirchnerus (Casp.) Boleslaviensis lauda- tur VII. 55
Judicia Silesiorum describuntur Cap. XI.	Kirchnerus de Lilienkirch, Canon. VVrat. VII. 365
Judicia Ecclesiastica quæ? XI. 979. 159.	Kittlitzii Barones in Silesia VIII. 503. il- lorum antiquitas & quorundam elo- gia leguntur VIII. 503 - 512. Kittlitzia Familia prætorium quasi privatum ha- bet, & jus vitæ in suum sanguinem XI. 1006
Judicium Supremi Tribunalis, Ober-oder Fürsten-Recht X. 981	Kleinjanowitz sedes Comitum Nostizii, Terra sigillata celebris VII. 728
Judicii Equestris particularis ratio XI. 1001	Kleinkozenau VII. 728
Judicii Paganici (des Dreydinges) ety- mon & ratio explicatur XI. 1009	Kleinlignitz in Ducatu Bregensi VII. 728
Juliusburgum hodie Ducatus cognominis civitas VII. 726	Kleinschweinitz in Duc. Lignic. VII. 728
Juniperi bacca in Silesia commendantur III. 255. 256	Klitschdorff, castrum ad confinia Lusatiæ VII. 728
Jurisdiclio in Silesia qualis. X. 915. 926.	Klodnica Silesiæ flumen V. 577. 178
de Jurisdictione, quæ olim in Silesia fuit, leguntur Memoriales tituli Casp. Schifordegheri ad finem cap. X.	Knie-Holz / genus fruticis in montibus Gigantis II. 152

<i>Lasceowitz Baronis Sauromani sedes VII.</i>	<i>Leopoldi I. Imp. & Regis Bohemiæ elogi- um IX.</i>
733	893
<i>Latitudo Silefiæ II.</i>	<i>Leopoldus Guilielmus Archidux Austriæ,</i>
122	<i>Episc. VVrat. VIII.</i>
<i>Latonia ubi & quales III.</i>	165
355. sq.	<i>Leporis venatio IV. 397. 398. leporis bicor- poris historia lepida 399. lepus in cam- pis à gallinis Calecutensibus circum- datus & captus IV.</i>
<i>Latronibus purgata est Silesia VI. 785. 790</i>	398
<i>Latrunculorum castrum & receptaculum in monte Sabotho II. 140. memorabi- lis historia Franckenbergii de conde- mnatis in illo monte latronibus, qui- bus civis Suidnicensis Evangelium præ- dicavit II.</i>	<i>Lesnium opidulum Oppoliense VII.</i>
141. sqq.	271
<i>Laurentius Episcopus VVratislaviensis ni- mio Rosarum odore Preichaviæ obiit VII. 746. vita ejus narratur VIII. 74. 75</i>	<i>Left (Adami) laudes VIII.</i>
75	698
<i>Lanterbach opidulum Duc. Glogov. VII.</i>	<i>Leubusium Monasterium campestre ad Viadrum describitur VII.</i>
271	648. sqq.
<i>Laßus, die Łosze / Silefiæ Humen V.</i>	<i>Lewinum, opidulum VII.</i>
378	272
<i>Lazii opus de migrationibus gentium lau- datur I.</i>	<i>Lezaki sive Leziaci Boëmorum qui- nam fuerint &</i>
42	116
<i>Lebusense territorium olim ad Silesiam spectavit, cujus hodie Domini sunt Marchiones Brandeburgici II.</i>	<i>Lhanum opidulum VII.</i>
109	272
<i>Lebus Slavorum Dux L. 83. Polonorum conditor I.</i>	<i>Libenavia opidulum VII.</i>
84	274
<i>Legio fulminatrix in exercitu M. Antoni- ni Imp. I.</i>	<i>Libendorff, Joannis Jonstomi, magni Po- lyhittoris, Tusculanum VII.</i>
46	735
<i>Legumina hortensia Silesiorum III. 266. sq.</i>	<i>Liberti Bithschaffts-Buch laudatur II. 123</i>
266	123
<i>Leipii Barones VIII.</i>	<i>Libingi (Jo.) Hirschbergensis elogiū VII. 117</i>
315	117
<i>Lemius Bendichinenis historia VII. 16. 27.</i>	<i>Lichtensteinii Principes Ducatum Oppa- viensem possident II. 182. 183. VIII. 293. 296. Maximiliani Lichtensteinii Principis elogium VIII.</i>
16	299
<i>Leubusium castrum Jaurovienſe VII.</i>	<i>Lignicum à Lygiis nomen accepit I. 60. VII. 177</i>
735	177
<i>Leoberga, vulgo Leibenberg / Lemberg & Lemich VII. 238. olim copia pannifi- cum floruit 239. Rosmarino plantato celebris 240. sed magis Schola & viris doctis 240. qui carmine Fechneriano celebrantur 243. sqq. Leobergenses au- rifodinae olim claræ III.</i>	<i>Lignicensis Ducatus cui pareat II.</i>
306	180
<i>Leobschützium opidum describitur VII.</i>	<i>Lignicenses Duces sunt Vasalli Bohemiæ IX. 840. sqq. illorum series & memo- riæ VIII.</i>
267	237. sqq.
<i>Leonardus quintus Silesiorum Episcopus VIII.</i>	<i>Lignicensis & Bregenses subditi præ cateris benigne habentur VIII.</i>
44	798
<i>Leonis cor venabulo transigit Hannibal- mus Eques Silesius IV. 387. 388.</i>	<i>Lignicensis urbis plenior descriptio VII. 274. sqq. Fechneri carmen de Lignicio recitatur VII. 277. 278. cladem ma- gnam à Tartaris patitur 278. 279. Schul- zii carmen de agro pugne Tartaricæ, Wallstadt hodie dicto 280. 281. Duca- lis Mausolei inscriptiones 282. 285. Mar- thusianorum domus ante portam VVra- tislaviensem 286. daselbst wird denen Armen am Charfreitage etne gewisse Spende ausgethetlet 287. Thranen- Thal bey dem Dorff Waldau 289. 290. epi-</i>

- epigramma in claves Lignicenses, quæ
urbis insigne sunt 292. Litterati Ligni-
censes recensentur 292. sqq. F. Pere-
grinus Lignicensis Ord. Prædicatorum
292
- Ligii*, vide *Lygii*.
- Ligna* quando cadenda III. 248. 249
- Lilgenavii* Barones in Silesia VIII. 515
- Liltorum* in insignibus Episcopalibus
VVratislaviæ usus unde venerit VIII
34
- Limpurg* (Jo. à) cognomento Holtzgraf
VII. 361
- Lingua* Silesiorum vernacula olim Slavica
VI. 792. hodie potiori ex parte Germa-
nica & Slavonica dialectus singularis
VI. 793. 794. Linguae Germanicæ diffi-
cultas, majestas, & antiquitas 794. sqq.
dialectus Silesitica 800. Linguis quin-
que opus habet Silesius, ut cum vicinis
suis colloquatur II. 129
- Lini* necessitas, laus & magnus in Silesia
cultus III. 182. sqq. ejus copia in nun-
dinis Bicinenfibus VII. 37
- Linsicium* rustici montani operose tra-
hebant VIII. 804
- Linsicia* Gryphimontana celebrantur VII.
197. item Hirschbergensia VII. 209. - 219
- Lipsiensis* alaudæ præstantissimæ IV. 517
- Lissa*, *Marckisse* in Duc. VVrat. VII. 298
- Lithanthracum* sive *Steln-Röhlen*, in Si-
lesia ubi? III. 359. 360
- Lobcowitzii* Principes Ducatum Saganen-
sem possident VIII. 329. Christoph
Ferd. Poppel Baro de Lobcowitz, Ca-
meræ Silesiacæ Præses XII. 1196
- Lobris* pagus hortis Nostitzianis clarus
VII. 715
- Lodii* Barones in Silesia VIII. 515
- Lorbenii* Barones ibid. VIII. 515
- Logabiorum* domus genethliaca Alten-
dorff. VII. 715
- Logavii* Barones in Silesia illustrantur cu-
ratiis VIII. 515. 517. Casparis à Logaw,
Episcopi VVrat. elogium VII. 715.
- & VIII. 138. sq. idem summus in Silesia
Capitaneus X. 911. idem Jus V Vences-
lai Episcopi de successione hominum
Ecclesiæ subjectionum immutat. XI.
1036. Matthæus à Logaw & Altendorff,
Cameræ Silesiacæ Præses XII. 1194. Ge-
orgii à Logaw bina epigrammata de
Arce Francofeinenf. VII. 102. idem
Nicephori Callisti Xantopuli Histori-
am Ecclesiasticam græcam MSC. Con-
stantinopoli accipit, & Jo. Longo ver-
tendam tradit VII. 136. Balthasar Fride-
ricus, Baro doctissimus, Bibliothecam
rarissimam colligit VI. 719. quæ nu-
perrime, dum hæc scribimus, Serenissi-
mo Duci Saxo-Vinariensi ab illustris-
simis hæredibus vendita.
- Lohensteinius* Nimicii ortus, orator sum-
mus, laudatur VII. 386
- Lohr* (Jo.) de Nissa, Canon. VVrat. VII.
365. 366
- Longi* (Jo.) Jcti & oratoris insignis, qui
Freistadio orientali oriundus, elogium
VII. 135. idem græce doctissimus 136
- Longini* (Vinc) Freistadiensis elogium VII.
133
- Longitudo* Silesiæ II. 128. 129
- Losavia*, opidum VII. 299
- Lothskii* Barones in Silesia VIII. 517
- Lubense monasterium*, vide *Leubusum*.
- Lubena*, *Lüben*/opidum Duc. Lignic. VII.
299. Litterati quidam clarissimi inde
oriundi 300. - 305
- Lubenthala* opidum territorii Leobergen-
sis VII. 305. unde nomen acceperit.
305. 306
- Lublenicium* opidum Duc. Oppolienfis
VII. 307
- Luca* in historia Silesiaca passim errat, pas-
sim quoque egregiam operam navavit
II. 180. Errores ejus deteguntur I. 39.
61. V. 566. VIII. 223. 224
- Lucilins* Silesiorum Episcopus quartus
VIII. 42
- Luci-*

<i>Lactorum</i> usus, ingluviæ, viuacitas, & cum ranis antipathia V. 629. - 631	unde sic nuncupati sint? ibid. Sub
<i>Luna</i> crescens in fatione tritici observatur III. 226	<i>Artiovis</i> contra <i>Cæsarem</i> militans 38.39
<i>Lupi</i> multi in <i>Silesia</i> IV. 410. von den Wölff-Gärten und Gassen IV. 412	<i>Maria</i> Virginis Beatissimæ imagines miraculosæ ordine alphabetico numerantur VII. 615. sq.
<i>Lupuli</i> magna cura & necessitas III. 296. 297	<i>Marba, Marba</i> , signum exclamationis bellicæ apud <i>Sarmatas</i> veteres I. 60
<i>Lusatia</i> num pars <i>Silesiæ</i> fuerit II. 212	<i>Marmora</i> ubi cadantur III. 356. Priborn à marmore celebratur VII. 746
<i>Luscinia</i> <i>Silesiacæ</i> IV. 517	<i>Maroboduus</i> <i>Svevorum</i> Rex I. 6. ejus ex <i>Vellejo</i> <i>Paterculo</i> præconium I. 7. item ex <i>Saborho</i> <i>Fabri</i> I. 8. amorum & agrorum tractandorum peritus I. 9. ob institutam dominationem absolutam amittit imperium I. 11
<i>Lygi</i> , gens <i>Suevica</i> I. 34. magnam partem <i>Silesiæ</i> habitant 35. quod idem multi auctores gravissimi statuunt 52. Cluverius autem & <i>Henelius</i> negant 53. sed qui ab <i>Scholias</i> te refutantur 55. illorum tribus fuerunt <i>Elysi</i> I. 52. 58. 68	<i>Marfigni</i> quas sedes in <i>Silesia</i> habuerint? I. 54. 63. 64. 69. 70
<i>Lynces</i> in <i>Silesia</i> raræ IV. 410	<i>Marfignam</i> olim dictam fuisse <i>Silesiam</i> nonnemo arbitratur I. 67
M.	<i>Martes, Marter</i> / <i>Buch- und Tannen-Marter</i> / <i>Fichten-Marter</i> IV. 404
<i>Maddalenus</i> apud <i>VVratislavienses</i> suggestus ex marmore <i>Zobrensi</i> à <i>Frid. Grossio</i> fabrefactus III. 356. <i>Gymnasium</i> ejus nominis celebre VI. 697. nec non <i>Bibliotheca</i> VI. 713. 719	<i>Martinus Gerstmannus</i> <i>Episc.</i> <i>VVrat.</i> VIII. 141. <i>Maximiliani</i> II <i>Imp.</i> gratia maxime floruit 143. <i>Synodum</i> <i>Dioecesanam</i> celebrat VIII. 144
<i>Magnus</i> , <i>Nobilis</i> <i>Polonus</i> , <i>Episcopus</i> <i>Breslensis</i> VIII. 59	<i>Martia</i> <i>Silesiorum</i> exercitia VI. 689
<i>Malniz</i> , <i>Kederiorum</i> Comitum domicilium VII. 735	<i>Maslaß</i> vel <i>Messel</i> prope <i>Trebnicium</i> , <i>Vrnis</i> gentilium sepulchralibus ibi effossis clarum VII. 735. sq.
<i>Malpoda</i> <i>Silesiæ</i> fluvius V. 578	<i>Matthiana</i> <i>Bibliotheca</i> apud <i>VVratislavienses</i> VII. 711. sqq.
<i>Maltzanii</i> <i>Dynastæ</i> in <i>Silesia</i> II. 197. <i>Jochimo</i> <i>Maltzanio</i> subest <i>Milicium</i> VII. 309. <i>Maltzaniorum</i> prosapia & elogia VIII. 469. sqq.	<i>Maximilianus</i> I <i>Imp.</i> inter venandum supplices subditorum litteras excipit IV. 385
<i>Manimorum</i> in <i>Silesia</i> sedes I. 68	<i>Mechanicarum</i> artium capaces <i>Silesii</i> VI. 690. VIII. 778. <i>Mechanicorum</i> collegiorum consuetudines X. 933
<i>Manna</i> <i>Silesiacæ</i> fatio III. 244	<i>Mechßitz</i> <i>Kittelitziorum</i> sedes VII. 736
<i>Mann-Necht</i> in <i>Schlesien</i> XI. 993	<i>Medo</i> non infrequens in <i>Silesia</i> VI. 755
<i>Mannæ</i> dicuntur <i>Vasalli</i> <i>Jure</i> <i>Saxomico</i> feudali I. 27	<i>Medziboria</i> <i>Ducum</i> <i>Olsnensium</i> opidum VII. 307. 308
<i>Mannus</i> <i>Tuisconis</i> filius, <i>Germanicæ</i> gentis conditor I. 17. à <i>Manno</i> multæ voces in lingua <i>Germanica</i> componuntur I. 24	<i>Meblii</i> (Jo.) <i>Jauroviensis</i> laus VII. 234. 235
<i>Marcemani</i> vicini ac contermini <i>Silesiæ</i> I. 35. de illis fusc <i>Goldastus</i> egit, ex quo excerpta leguntur I. 37. sq. <i>Sedes</i> in <i>Moravia</i> & <i>Bohemia</i> habuerunt 38.	<i>Meblii</i> (Geo.) <i>Procancellarii</i> <i>Bohemici</i> elogium XII. 1199

INDEX

<i>Melanchthonis</i> iudicium de genio Silesio- rum VI. 679. item de Silesia viris doctis- simis abundante 691	<i>Montium</i> Silesiae accurata descriptio II. 152. sqq.
<i>Melitenisium</i> Commendae metrorantur VII. 710. sqq.	<i>Monasterium</i> in Sabotho monte condi- tum II. 132
<i>Mennichii</i> Baronis elogium VII. 370	<i>Monasteria</i> campestris ordine describun- tur, & quidem Leubusienae VII. 646.
<i>Mennichii</i> Barones in Silesia VIII. 317	Henrichovienae 661. Camencienae 670.
<i>Menzel</i> (R. P. Sebast.) S. J. Silesius laudatur VII. 762	Grisslovienae 679. Raudensae & Jemeln- censae 705. Czarnowanensae & Costen- thalensae 710
<i>Mere und Mähre</i> quid significant idioma- te Germanico VI. 800. 801	<i>Monsterbergensis</i> Ducatus cui pareat II. 175. sq. sit feudum Regni Bohemae IX. 854. 856
<i>Mertzschütz</i> Schweinichianum palatium VII. 736	<i>Monsterberga</i> opidum plenius describitur VIII. 310. sq. in veteribus instrumentis
<i>Merula</i> aves in Silesia IP. 508	Sambice nominatur 310. ibi natus Joan- nes Otto, primus Academiae Lipsiensis Rector 314
<i>Metallica</i> rei in Silesia descriptio III. 334	<i>Monsterbergensibus</i> & <i>Francofeinensibus</i> non tantum supplicatio, sed & leutera- tio concessa XI. 999. 1000
<i>Mettichii</i> Comites in Silesia VIII. 380	<i>Montanus</i> inventor terrae sigillatae Strigo- viensis III. 365. VII. 538
<i>Michelschütz</i> VII. 736	<i>Montevergii</i> Barones in Silesia VIII. 518
<i>Michavia</i> opidum VII. 646	<i>Mora</i> fluvius Silesiae P. 579
<i>Mieschovienensis</i> Monasterii historia VII. 29. 30	<i>Moravia</i> unde nomen acceperit I. 60
<i>Mieciſlaw</i> Christianismi in Silesia condi- tor VIII. 12. ejus zelus in exstruendis Basilicis 16. Episcopatum Smogorovi- ensem constituit, V Vratislaviam dein translatum 16. sqq. Mieciſlai elogium 18 sqq.	<i>Moravi</i> Marcomanorum propaginem falso se jactitant I. 41
<i>Miesloßwitz</i> opidulum Dynastiae Pleſſensis VII. 308	<i>Moravici</i> montes II. 159
<i>Mielkabb</i> , S. J. hodie peculium VII. 736	<i>Moravica</i> jura & privilegia habent Carno- vienses & Oppavienſes XI. 1019
<i>Mileſius</i> (David) Niſſenſis, Med. D. VII. 358. 359	<i>Morus</i> arbor in V Vratislav. viridariis ma- xime frequens III. 263
<i>Milicenis</i> Dynastia in Silesia II. 197	<i>Mühlbock</i> territorii Suibufenſis municipi- um VII. 317
<i>Milicium</i> opidum cum caſtro, olim Kurtz- bachiorum, nunc Maltzaniorum VII. 308. 310	<i>Mühlensii</i> Barones in Silesia VIII. 518
<i>Millum</i> quando & quomodo ferendum III. 238	<i>Mulierum</i> Sileſiticarum forma VI. 683. in puellis educandis cura 684. sq. in oeco- nomia industria 722. de mulierum in- terceſſionibus seu obligationibus pecu- liare inſtitutum Sileſiorum XI. 1025
<i>Minckſchützii</i> Barones in Silesia VIII. 317	<i>Muntzeri</i> S. J. laus VII. 175-177
<i>Mingius</i> (Chriſtoph.) Suibufenſis: J. V. D. VIII. 546	<i>Murensis</i> in Silesia P. 671
<i>Mittelſſalda</i> opidum VII. 308	<i>Musca-</i>
<i>Mollerus</i> (Jo) Lubenenſis, Med. D. VII. 302	

<i>Muscata</i> (Jo.) ortu Silesius, Episcopus Cra- coviensis VII. 761	<i>P. Nentswigius</i> , primus Jesuitarum Ligni- cii Rector VII. 288
<i>Muscasinum</i> opidulum VII. 317-318	<i>Neoburgus</i> Princeps, Franc. Ludovicus Epi- scopus VVratisl. VIII. 580. sq.
<i>Musela</i> descriptio II. 403	<i>Nroforum</i> , <i>Neumardt</i> / opidem Duc. VVrat. VII. 324. sqq.
<i>Mylius</i> (Jo.) <i>Goldbergensis</i> laudatur VII. 192. 193	<i>Neostadium</i> opidum ad Prudenicam fl. He- nelii nostri paria VII. 318. sq.
N.	<i>Neostadiolum</i> , <i>Neustädtel</i> / opidulum VII. 319-337
<i>Nakel</i> Ducatus Oppolienensis opidulum VII. 318	<i>Neplachobitz</i> VII. 737
<i>Namieslawia</i> , <i>Nambslaw</i> / opidum cum ca- stro VII. 318-320	<i>Nerlichios</i> (Andream & VVenc.) Gou- ern. protulit VII. 196
<i>Nankerus</i> , Nobilis Silesius, Episcopus VVrat. multis turbis involuitur VIII. 89	<i>Nesselrodi</i> Barones in Silesia VIII. 521
<i>Nartaß</i> , castellum olim in Duc. Glogov. VII. 737	<i>Neubausi</i> Barones ibid. VIII. 522
<i>Nasonis de Læßensfels</i> Phoenix Redivivus laudatur II. 137. VII. 76. 92. 127. 199. 200. 333. sq. 555. sq. ejus elogium inter Boles- lavienses habetur VII. 56. 57. ejus car- men de Peterswalda inferitur VII. 738 sq. & tract. de stemmate Herbersteinia- no memoratur VIII. 366. sq.	<i>Neukirchen</i> vicus Duc. Oppavienensis VII. 318
<i>Naumburgum</i> Ducatus Sagan. opidum VII. 320	<i>Neusaltz</i> à coctura salis celebris VII. 737
<i>Naumburgum</i> ad Quissum, Duc. Jaurov. opidum VII. 321	<i>Neuforge</i> VII. 737
<i>Neander</i> (Casp.) Francosteinensis, Hene- lii Præceptor VII. 122	<i>Nicolai</i> opidulum in Dynastia Plessensi VII. 387
<i>Neander</i> (Balth.) Nissenensis, Canonicus & Archidiaconus VVrat. VII. 357.	<i>Nicolopolis</i> , <i>Nickelsstadt</i> / opidulum Duc. Lignic. VII. 388
Carolus & Carolus Franciscus, Nean- dri laudantur inter Nissenenses VII. 362	<i>Nicolaus</i> Dux Oppolienensis capite plectitur Nissæ VIII. 229. 233. id facinus legibus Saxonice contrariatur XI. 987
<i>Neidhardtii</i> Barones in Silesia, & Jo. Bap- tistæ L.B. de Neidhardt elogium VIII. 518. 521. is pro tempore Przises est Ca- meræ Silesiæ XII. 1196	<i>Nicolai à Niebelschutz</i> laudes VIII. 705. item Sigismundi VIII. 706
<i>Neldelius</i> (Jo.) Glogovienensis VII. 160. 161	<i>Nigrini à Niebelschutz</i> (Andr.) S.J. elogi- um ex Tannero VII. 171-174
<i>Nemetes</i> populi Germaniæ I. 28. 29. 72	<i>Nimitium</i> , <i>Nimptsch</i> / opidum Duc. Breg. VII. 383. ibi nati Joannes Gebhartus de Goppelsberg, & Dan. Caspar à Lohen- steia 385-387
<i>Nemetz</i> urbs in Pago Silensi, à Dismaro adducta I. 28. 102. Niemcii Slavis audi- unt Germani I. 27. sq. Nemizzorum apud Zonaram mentio facta I. 28. item apud Dismarum I. 102	<i>Nimitz</i> (Conradi à) elogium VIII. 708. 709
	<i>Nimmerfat</i> castellum Zedlitziorum VII. 737
	<i>Nimpka</i> VII. 737
	<i>Nimptschii</i> Comites in Silesia VIII. 388
	<i>Nissus</i> vel <i>Nissa</i> fl. Silesiæ V. 579-581
	<i>Nissenfes</i> montes II. 958
	ccc ccc cc 2 Nis-

- Nissenfis* Ducatus cui pareat, an potius *Grotgovienfis* sit nominandus, & quatione sub Episc. *Wrat.* pervenerit II. 178. 19
- Nissenfis* urbis descriptio plenior VII. 338 199. Tempia ibi conspicua recensentur 340-349. Litterati complures ibi in lucem editi 354. 199. *Nissenfium* quorundam Religiosorum memoria 371. des zur Reiz ausgeschriebenen *Freyscheffens* Einladung und Fortgang 371-380
- Nobilium* in *Silesia* victus preciosior & dapfiliior VI. 724
- Nobilium* per *Silesiam* dispersio & titulus olim usitatus VIII. 547. illorum numerus fere innumerus 551. characteres varii 556. *Nobilium* posteritas parentum suorum æmula 561. quibus rebus amittatur *Nobilitas* 564. quorundam cura de impare matrimonio non admittendo 566. avi quatuor paterni & materni 573. insignia in aula Gallica etiam mortuis tribuuntur 577. *Nobiles* *Silesii* strenui Martis filii 592. alii præclari Musarum alumni 593. olim titulos Academicos non abhorruerunt 609. doctrina de Feudis *Nobilium* diffuse explicatur 610. 199. *Nobilium* familiarum numerus ordine alphabetico recensetur VIII. 635. 199.
- Nobilitas*, Barones in *Silesia* VIII. 522
- Noctua* in *Silesia* IV. 515. memorabilis historia de noctua in Bibliotheca capta, & libere iterum dimissa. 516
- Nostitiz*, Comites in *Silesia* VIII. 382. quorundam ex illis elogia ibid. Sigismundus à *Nostitiz* in aula Budensi es leoni præripit IV. 388. Bibliotheca *Nostitiziana* extollitur VII. 230. 747
- Nobvarkii*, Barones in *Silesia* VII. 522
- O.
- Obergiana* prosapia illustris *Nissæ* orta VII. 364
- Obergii*, Barones in *Silesia* VIII. 522
- Odera* fluvius antiquis *Sævus* dictus V. 544
- Plinio vocatur *Guttalus*. 548. 549. limes olim inter Germaniam ac Poloniam habitus. 544. 545. ejus fons, ambares, & tria ostia, quibus in mare Balthicum irrumpit 551. *Silesiam* & dirat & spoliat 557. anni & damna eluvionum 560. studium reddendi eum magis navigabilem. 562
- Odera* opidulum VII. 388
- Oderberga* opidum Duc. Ratibor. VII. 388.
- Ochmbiana* schedæ de aurifodinis in *Silesia* citantur & laudantur III. 307. 199. ejusdem de argentifodinis excerptum III. 319. 330. ejusdem descriptio Urnarum sepulchralium in *Silesia*. III. 376
- Oelse* vel *Olśna*, Comit. Nimptschii peculium VII. 737
- Ola* sive *Olava* fl. *Silesiæ* V. 581. 183
- Olava* opidum VII. 389. 391
- Olomucenses* Præfules Hofoblavienſe territorium ab *Silesia* disjungunt II. 109
- Olśna* urbis descriptio plenior. VII. 391-398
- Olśnicensis* Ducatus quos Dominos habuerit II. 181
- Olśnicensis* Dux Conradus sit Vassallus Bohemiæ IX. 844. 845
- Olśnicenses* Duces fuere Podiebradii, quorum series recitatur VII. 274. 275. 19.
- Olśnense* feudum ad fœminas transit VIII. 285. 333-334
- Olśus* *Silesiæ* fl. V. 584
- Onophragia* *Silesiæ* objecta examinatur curiosius VI. 674. 199.
- Oppa* *Silesiæ* fl. V. 584
- Opidum* vel *Oppidum* unde dictum? VII. 11. 12
- Opificum* in *Silesia* multitudo & dextertitas. VIII. 783. *Opifices* in pagis non pauci. VIII. 803. *Opificum* tribuni quid officii habeant. X. 932
- Opitii* variz Lectiones laudantur. I. 86
- V. 568. 598. ejusdem laudes ex *Fechne-*

- ro V. 569. ejusdem Sonulus Germanicus de thermis Schaffgotschianis V. 610. 611. idem vitam S. Annonis lingua Theotisca veteri edidit VI. 795. ejus breve elogium VII. 55
- Oppasia* urbs describitur VII. 400. 414. ibi natus R. P. Augustinus Oppavienfis Dominicanus 414. Oppavienfes habent jura & privilegia Moravica XI. 1029. urbis cerevisia laudatur VI. 749. VII. 407
- Oppavienfis* Ducatus oppignoratur Ducibus VVratislaviensibus IX. 828. ab Otogaro Bohemix Rege Nicolao filio naturali feudi jure conceditur. IX. 818. item Nicolao Nicolai nothi filio 829. Ducum series. VIII. 294 sq. hodie Ducatus Domini sunt Lichtensteiniani Principes. II. 182. 183 VIII. 293
- Oppersdorffii* Comites in Silesia, & illorum origo antiquissima. VIII. 393. sq. Geo. ab Oppersdorff elogium ex Cruerio VII. 170. 171. Joannis Oppersdorffii elogium. VIII. 393. Oppersdorffiorum peculium est Glogovia minor. VII. 169
- Oppolix* urbis plenior descriptio. VII. 398. 400. ibi natus P. Stephanus Atlerius S. J. in Peruviam missus ad Mochos VII. 400
- Oppolienfis* Ducatus cui pareat II. 176. Oppolienfium Ducum series. VIII. 224. sq. Nicolaus Dux capite plectitur Niffæ. ib. 229 - 233. Oppolienfis Dux præstat homagium VVenceslao Regi Bohemix. IX. 818. quod homagium legitur 818 - 822. idem facit Boleslaus Dux Oppolienfis IX. 836. 839
- Origanus* (Davides) Professor Francofurti Glacii ortus, Silefium se nominat VII. 766. 768
- Orlickii* Barones VIII. 522
- Oryza* hordeacea III. 235
- Ofi* quas sedes in Silesia habuerint I. 13. 62. 70
- Oslëvius* (Car.) Med. D. Olsnensis laudatur VII. 396. 397
- Ofsig* in Duc. Lignic. Schvvenckfeldii hæresiarchæ famosi olim sedes VII. 737
- Oſra* Silesiæ fl. V. 534
- Oſvencimenfis* Ducatus olim ad Silesiam spectavit II. 208
- Oſvencimenfis* Dux Joannes fit feudatarius Regni Bohemix IX. 836. 837. sed ad Poloniam reverti cogitur ibid.
- Oſſviczin* opidum I. 55
- Ottmuckovia* opidum Episcopale VII. 415. sq.
- Otto* (Jo.) Munsterbergius, primus Academicæ Lipsiensis Rector VII. 314
- Ovium* magna utilitas IV. 455. sq. plura ibidem de ovibus in scholiis. Ovës quoties & quando tondendæ 463. caseorum ovillorum bonitas 471. Tobix Sculctei parodia in caseis ovillos 473. Senflebii parodia Catulliana de iisdem caseis 473. 474
- Ovorum* usus IV. 497. ovorum certus ludus apud pannifices VVratislaviæ IV. 498
- P.
- Pacinskius* Silesius, heros invicti animi & roboris IV. 387. Paczinskii Barones in Silesia VIII. 523
- Pagi* centum Semnonum I. 65. 66
- Pagus Silensis* apud Diemarum memoratus, an pro Silesia habendus sit, disquiritur I. 102. 109.
- Pagorum* in Silesia frequentia & numerus incertus VII. 755
- Palsii* Comites in Silesia. VIII. 415
- S. Paneratii* nomen civibus Hirschbergenfibus familiare VII. 209
- Panix* hordeaceus podagricis perutilis III. 235
- Panthen* in Duc. Lignic. arx spectabilis VII. 737
- Panthera* & *Pardi* non dantur in Silesia IV.

IV.	410	iis Celtarum origines derivat Praunius	
<i>Parchwitzium</i> opidum Duc. Lignic. VII.	423	<i>Pbaniæ</i> Redivivus Nafonis de Lewenfels.	18
<i>Paffellus</i> (Conr.) Bregensis, J. M. D. VII.	74	vid <i>Naf.</i>	
<i>Pafforii</i> ab Hirtenberg Origines Sarmaticæ laudantur I.	36	<i>Piaſtorum</i> Principum familiæ extinctæ sunt VIII. 219. Lignicenses & Bregenses Duces Piaſtæ fuerunt VIII. 236. ſq.	
<i>Patria</i> amor dulcis I.	4	<i>Picklerii</i> Comites in Sileſia VIII.	415
<i>Patoſchia</i> opidum Episcopale VII. 424.		<i>Pilgrami</i> (Jo.) Strelensis M. D. elogium VII.	518
ibi nati sunt Geo. VVernherus, Bernh. Sturmius, D. Hicæ. Hoeltzelius, & R. P. Longinus John S. I. ibid. 425. 426		<i>Pillawitz</i> opidulum VII.	429
<i>Paulus</i> Albertus Suevus, Episc. VVratisl. VIII.	352	<i>Piscinarum</i> in Sileſia multitudo & utilitas V.	620-624
<i>Pavones</i> in Sileſia IV.	486	<i>Piſcium</i> varietas ibid. V. 625. illorum series alphabetica ex Schwenckfeldio V.	665-668
<i>Paurwitz</i> opidulum VII.	426	<i>Piſorum</i> ſatio III.	240
<i>Pecuaria</i> res quondam unicæ Sileſiorum divisiæ IV. 413. ejus dignitas. ibid.		<i>Plagwitz</i> caſtrum campeſtre Schaffgotſchiorum VII.	745
<i>Pecunia</i> vocabulum à pecudibus derivatum IV.	413	<i>Plieborum</i> nomine quinam in Sileſia cenſantur VIII.	777
<i>Peiniſ</i> Barones in Sileſia VIII	523	<i>Pleſſa</i> opidum deſcribitur VII.	429
<i>Peiſerſtheim</i> opidulum VII.	631, 632	<i>Pleſſenſis</i> Dynaſtia in Sileſia II.	197
<i>Peiſterwitz</i> , domus venatoria Principum Bregenſium VII.	737	<i>Pluvia</i> ſanguinea Benifchoviensis VII. 26	
<i>Pellicorum</i> fundatio pro hoſocomio Bythomiens VII.	30. 31	<i>Podiebradii</i> fuere Duces Olſnicenſes VIII.	274. item Monſterbergenſes VIII. 289
<i>Peregrinationes</i> Sileſiorum frequentes VI. S. S. p. 681. regulæ peregrinantium.	684. ſq.	<i>Polcobitium</i> opidum VII.	430
<i>Peſſalutzii</i> Barones in Sileſia VIII.	524	<i>Polenii</i> (Matthiæ) Lobedavienſis laus VII.	420. 421
<i>Petersſvalda</i> caſtrum Gelhornianum egregio carmine à Naſone deſcriptum VII.	728. ſqq.	<i>Poline</i> Cardinalis Francoſteina - Sileſius VII.	117
<i>Petrus</i> I, Episcopus VVrat. VIII.	53	<i>Polonus</i> (Mart.) historicus famoſus, Opavienſis natus VII.	414
<i>Petrus</i> II, Novvackus Sileſius, Episcopus VVrat. VIII. 112. ſub eo Joannes Capitranus in Sileſiam venit	113	<i>Polonia</i> Romano Imperio tributaria I. 91. 97. IX. 815. ejus Provincia olim fuit Sileſia IX. 809. qua occaſione deſciverit ib. unde dicta I. 85. cultum omnem Germanis victoribus debet I.	99
<i>Petroſellini</i> virtus medica, & memorabilis eam in rem hiſtoria III	268. 270	<i>Polonorum</i> conditor Lechus I. 84. in victu & amictu ſordes I. 101. prætenſiones in Sileſiam graviter diluuntur II. 163. ſeqq. rixæ cum Sileſiis de commercio VI.	784
<i>Pfortneri</i> (Dominici) Svidnicenſis laus VII.	579	<i>Poloni</i> à Bulanis nomen ſortiti I. 85. conſentum ſuo averſos ſibi reddunt Sileſiæ Principi.	
<i>Philippus</i> (Jo.) Lignicenſis, Prof. Lipſienſis VII.	297		
<i>Philomela</i> Sileſiticæ IV.	517		
<i>Phoniceæ</i> artis nauticæ peritiſſimi I. 18. ab			

Principes IX. 810. Henricum V Cæsa-	Principatus in Silesia olim sedecim, nunc
rem ad Hundsfeldam prælio sternunt	septendecim, nuper etiam octodecim
VII. 122-124	II. 173 174
Polonica diverforia pro peregrinis minus	Princius à Buchaw Leobergenſis laudatur
commoda VI. 791	VII. 264. ab eo descendunt Principii Ba-
Polonicum jus feuda ignoravit VIII. 610	rones VIII. 424
Polonia Ducum titulus Silesiæ Principibus	Proſen caſtrum nobile Noſtitzianum, ubi
attributus I. 106	præter hortum excellens Bibliotheca
Polonicus Silesiæ fluv. V. 585	VII. 747
Pomi, Pyri, Pruni sylvestres in Silesia III.	Promniti Nobiles Silesii. Ex illorum
257	familia Balthasar à Promnitz Episcopus
Poſdowſkiorum familia originem refert	fuit V Vratisl. VIII. 136. idem summus
ad Scarlicum Comitem in Polonia VII.	in Silesia Capitaneus X. 911. Sigfridus à
91	Promnitz, Cameræ Silesiæ Præſes XII.
Prælati Regulares à Religioſorum colle-	1194. Promnitziorum linæ & elogia
giis eliguntur VIII. 213. Regis Bohe-	VIII. 468
mie aſſenſum requirunt 215	Promniti Dynaſtæ Silesiæ II. 197
Prætorius (Mart.) Suidnicenſis, Med. D.	Proſkowskii Comites in Silesia VIII. 416. ſq.
VII. 584	Prudentii (Joach.) Glogoviensis fata &
Prætorum utilitas III. 241. 246	laus VII. 162. 163
Præſes ſedes Lilgenavii Baronis in Duc	Prudinica fluv. Silesiæ V. 585
Breg. VII. 746	Pruſcavia opidulum Duc. Oppol. VII. 432
Præſer (Leonh.) Lignic. Ictus clarifi-	Pucheri (Jo.) à Puchen encomium VIII.
mus VII. 293	715
Præſina Silesiæ fluv. V. 585	Puellarum Sileſiticarum venuſtas VI. 683.
Præſnitium opidum Baronatus Trache-	educatio 684
bergenſis VII. 430	Pullorum gallinaceorum deliciæ IV. 497
Præſchma Comites in Silesia VIII. 416	
Præſilaus de Pogarella Episc. Wrat. Epi-	
ſcopatum ſuum aureum reddit VIII. 91.	
Bohemiz Regi fit feudatarius IX. 834. ſq.	
Præſhaw in Duc. V Volaviensi VII. 746	
Præſborn marmore clarum VII. 746	
Præſbuſum opidum Duc. Saganenſis VII.	
431	
Præſdom caſtrum in Duc. Glog. VII. 747	
Præſilai Ducis Teſchinenſis elogium	
VIII. 270. 271	
Præſilaus Glogoviensis Dux jugum Bo-	
hemicum conſtanter reſpuit VIII. 305.	
306. IX. 850. 851	
Præſmavia opidum Duc. Glogov. VII.	
432	
Præſem inter Silesiæ Principes locum	
quis habeat VIII. 221. 222	

Quadi unde dicti I. 39. fuere gens ex Germanis Suevica 40. varias ſedum & migrationum viciffitudines habuerunt 42. Attilæ militans 43. 44. moribus infidis gaudent 49. 50. adju- ti à Romanis pecunia, ſed in ſuum damnum 51. eos in Silesia habitaffe negant Cluverius & Henelius, quos Scho- liaſtes reſutat I. 53. 68. illorum excu- ſiones deſcribit Faber in Saborho 7. II. an quidam in Helvetia ſedes fixerint 33. 34. Quadorum in Silesia facinora 35. Reges 37. 44. ſq. fuſius de Quadis agi- tur I. 39. ſqq.

Quarck-Räſe in Schleſien IV. 453. 454
Querc-Brunnen bey Bunkſlam VII. 41. ex eo bibunt Ferdinandus & Matthias Re-

ges	42. 47	<i>Reinwaldus</i> (Elias) Olsnensis, V. J. D. VII.	
<i>Quercus</i> in Silesia quos fructus, quidque			127
prælagii gallæ ipsius habeant III. 251.		<i>Reinwaldus</i> (Hier.) Hirschbergenfis VII. 214	
352. circa Barthæ flumen admodum		<i>Relſewitzii</i> Barones in Silesia VIII.	325
grandes & copioſæ V.	566	<i>Rennersdorffii</i> aurifodina celebris III.	306
<i>Quissus</i> Silesiæ fluv. P. 586. 587. limes in-		<i>Reusnerus</i> (Barthol.) Leobergenfis VII.	255
ter Silesiam & Luſatiam. ibid.		(Hieronymus) ibid.	256
<i>Qulten</i> Aepffel in Schlefien ſind gar ge-		(Elias) ibid.	256. 257
meſen III.	204. 205	(Nicolaus) ibid.	262
R.		(Franciſcus) ibid.	262
<i>Radum</i> , caſtellum in Duc. Oppavi-		(Chriſtophorus) ibid.	265
enſi VII.	747	(Jeremias) ibid.	266
<i>Rannſern</i> in Duc. VVratiſl. urnis ſepul-		<i>Rhederi</i> Comites in Silesia VIII. 426. Fri-	
chralibus ſanam adeptus VII.	747	derici Rhederi Baronis elogium 426.	
<i>Raparum</i> ſatio III.	240	primus iſ fuit Cameræ Sileſiæ Præſes	
<i>Rapoldi</i> hiſtoria de Ducatu Sileſiæ citatur		XII. 1194. Fabiani à Rhedern laus XIX.	
I. 52. cenſuræ ſubjicitur II.	213	417. Melchioris Rhederi Baronis præ-	
<i>Ratiboria</i> urbs plenius deſcribitur VII.		conium	428-437
432. ſq. ibi Collegium Canoniorum		<i>Rhedigeri</i> Barones in Silesia VIII.	525
ab Epifcopo Thoma ordinatur 433-434		<i>Rhedigerorum</i> gloria in toga & ſago VIII.	
<i>Ratiborienſis</i> Ducatus cui pareat II. 176.		596. Elogium Jo. Rhedigeri à Siliſa 598.	
Ducum ſeries VIII.	234	Thomæ Rhedigeri à Siliſa 600. Nicolai	
<i>Raudenſe</i> Cœnobium i. luſtratur VII. 705		Rhedigeri in Striza 604. Nicolai	
<i>Rautena</i> opidum Dioceſeos VV olavien-		Rhedigeri junioris 606. Rhedigerana	
ſis VII.	436	Bibliotheca ſelectiſſima in templo Eli-	
<i>Rebhüner</i> in Schlefien IV.	503	ſabethano apud VVratiſlavienſes adſer-	
<i>Rechenbergii</i> Comites in Silesia VIII. 419.		vatur VI.	716. 717
ſeq. Caſparis L. B. à Re. henberg elo-		<i>Rhenus</i> limes imperii Romani I.	14
gium	419. ſq.	<i>Ribnicum</i> opidum Duc. Ratibor. VII.	443
<i>Reichenbachii</i> Barones in Silesia VIII. 525		<i>Riebenzahl</i> ſpectrum in montibus Gigan-	
<i>Reichenbach</i> opidum Duc. Suidnic. VII.		tæis II. 154. unde nomen acceperit, diſ-	
437. viri docti quinam ex ejus Schola		quiritur erudite II.	156. ſq.
prodierint	410. 441	<i>Riemannus</i> Bartham vult navigabilem	
<i>Reichenavia</i> vicus acidulis clarus VII. 747		reddere V.	566
<i>Reichenſtein</i> opidum metallicum VII. 441.		<i>Riemerus</i> (Valent.) Hirschbergenfis VII.	
iſt wegen eines Bergwercks/ der goldne			215
Eſel genannt / berühmt 442. II.	133	<i>Rieſen-Grund</i> hat edle Gold-Gruben III.	
<i>Reichenſthal</i> opidulum Epifcopale VII. 443			306
<i>Reichius</i> (Jo.) Abbas Lubenſis, Gogoviz		<i>Riphei</i> montes ſive Sudeti II. 151. germa-	
natus VII.	165	nice das Rieſen-Gebürge.	
<i>Reichim</i> (Melch.) S. J. laudatur VII.	175	<i>Riſchnerwald</i> in Duc. Breg. VII.	747
<i>Reimannus</i> U. J. D. Bregenſis VII.	75	<i>Ritter-Recht</i> in Schlefien XI.	1001
<i>Reimannus</i> (Jo.) Leobergenſis VII.	254	<i>Röſſlig</i> in Duc. Lignic. VII.	748
<i>Reimannus</i> (Geo) Leobſchucienſis VII. 169		<i>Rœſlerus</i> (Chriſtoph.) Med. D. Franca-	
<i>Reiniſche</i> Fuchſ libellus politiciæ IV. 403		ſteina Sileſius, cujus elogium VII.	117

<i>Rogarii</i> Barones in Silesia VIII.	316	<i>Rupertus</i> Nobilis Polonus, Episc. VVrat.	VIII.	58
<i>Roma</i> post cladem Varianam Germano-		<i>Ruppersdorff</i> in Duc. Breg. VII.	748	
rum irruptionem metuit I. 10. per Ala-	14	<i>Rusticorum</i> erymon & conditio	747	
ricum Gothum occupatur I.		<i>Ruzani</i> castellum munitum in Ducatu		
<i>Romani</i> Quadis Reges confirmant, & e-		VVolau VII.	748	
jectos à subditis sustentant I. 44. 45.		<i>Ruzani</i> Barones in Silesia VIII.	326	
magnam cladem sub M. Aurelio Anto-		S.		
nino à Quadis patiuntur I. 45. sq. Ro-	725	<i>Sabothus</i> idem habetur cum Asciburgio		
manorum in epulis luxus VI.		monte I. 59. 137. originem nominis Ju-		
<i>Romani</i> Imperii limites Rhenus & Danu-	14. 15	daiz debet I. 110. Sabothi montis plenis-		
bius I.		sima descriptio II. 137-150. memorabilis		
<i>Rombautii</i> (Christoph.) Jauroviensis		historia Franckenbergii de latronibus		
Medici celeberrimi laus VI.	233. 234	in monte Sabotho condemnatis II.		
<i>Rommelsberg</i> im Belzischen was er vor		141. sq.		
<i>Stetne</i> führet III.	357	<i>Sabothus</i> f. carmen Francisci Fabri de sta-		
<i>Ronstuck</i> castrum Hohbergianum VII.	748	tu Silesiæ laudatur I. 113. ejus maxima		
<i>Rorau</i> Furlianum peculium VII.	748	pars inferitur scholiis. Ipse Sabothus		
<i>Rosa</i> (Bernardus) Abbas Glogoviensis		mons in eo carmine descriptus II.	149	
Glogoviz natus VII.	165	<i>Sagani</i> urbis descriptio plenior VII. 446.		
<i>Rosarium</i> odor lethalis fuit Laurentio E-		sq. Saganenses ferricudinæ laudantur		
pisc. VVrat. VII.	746	III. 339. sq. VII. 502. sq. Saganenses li-		
<i>Rossi</i> Barones in Silesia VIII.	526	terati VII.	505. sq.	
<i>Rosenbergius</i> Baro Bohemus, Episcop.		<i>Saganensis</i> quis Princeps II. 190. Heneli		
VVrat. VIII.	116	xvo VVallensteinius VIII. 302. 329. ho-		
<i>Rosenberga</i> opidum Ducatus Oppolien-		die Principes Lobcovitii VIII.	329	
sis VII. 443. sq. viri celebres quinam ibi		<i>Saganensis</i> Dux Henricus fit Vassallus Bo-		
nati sint	444. 445	hemiz IX.	844-848	
<i>Rosmarinus</i> in Silesia frequens III. 276.		<i>Saganensium</i> Ducum series VIII.	317	
sed præsertim Leobergæ VII.	240	<i>Saganenses</i> Duces Saxonici VIII.	318	
<i>Roswaldavia</i> opidulum VII.	646	<i>Saganensium</i> Abbatum vitæ & acta recen-		
<i>Rotensirhenæ</i> opidulum VII.	646, 748	sentur VII.	447-500	
<i>Rothus</i> (Jo.) Suevus, Episc. VVrat. VIII.		<i>Sal</i> Silesiæ aduentitium, ejusdemque co-		
	123	ctio in Neusatz III.	351	
<i>Rothi</i> (Pet.) Freistadiensis elogium VII. 132		<i>Salsula</i> ein Salzbrunnen/ reperitur in pa-		
<i>Rostock</i> (Sebast.) Episc. VVrat. Gorgovia		go cognomine Salzbrunn III. 353. V.		
oriundus VII. 102. 203. VIII. 169. sq.		613		
<i>Roteschloss</i> in Duc. Breg. VII.	748	<i>Saltzii</i> Nobiles Silesiaci. Ex iis Jacobus de		
<i>Rotkirch</i> in Duc. Ligniz. VII. 748. VVolf-		Salczæ fuit Episcopus VVratislaviæ VIII.		
gangi à Rotkirch elogium VIII.	721	132. & supremus Silesiarum Præfectus		
<i>Rubia</i> facivæ copiosus in Silesia proven-		X.	911	
tus III. 291. sq. inde magnum cum vi-		<i>Salicum</i> in Silesia proventus III.	256	
cinis commercium VI.	781	<i>Salmo</i> vel efox advena Viadri civis V. 669		
<i>Rudolphus</i> I Imp. confirmat successorium		<i>Sandovia</i> castrum vetustum in Ducatu		
pactum inter Henricum Ducem VVrat.		Crosnensi VII.	748	
& VVenceslaum Boh. Regem IX. 825.		<i>Sannigii</i> (Jo. Chr.) Nissenfis, Canon.		
sq.		VVrat. epitaphium VII. 367. Casp. Franc.		
<i>Rudolphus</i> Moguntinus Episc. VVrat. VIII.		ddd ddd ddd		
	119	Equi-		

Equitis è Sannig elogium 368. ejus annotationes ad Sanctionem Pragmaticam Leopoldinam de Fatalibus Appellationum laudatur VII. 368 XI. 997. & infertæ leguntur XI. 1067. 19. citus Jo. Christophorus, Syndicus & Orator Ordd. Siles. VII. 369	<i>Schaffgotschiana</i> thermæ V. 601. 611
<i>Sapientia</i> fraternitas sacra apud Franco-Steinenses VII. 105	<i>Schallenfeldii</i> Barones in Silesia VIII. 532.
<i>Saradeckii</i> Barones in Silesia VIII. 526	<i>Scheibsdorff</i> VII. 533
<i>Sarcander</i> (Jo.) Falcomontanus, miserrima fata experitur VII. 96-99	<i>Scheliha</i> Equites. Joannis de Scheliha elogium VIII. 715
<i>Sarmatarum</i> bella cum Constantio Imp. I. 60. 61	<i>Schellenberg</i> castellum VII. 750
<i>Sarmatici</i> montes II. 160	<i>Schellenbergii</i> Barones VIII. 533
<i>Sartorius</i> (Andr.) Bregensis, V. J. D. laudatur VII. 74	<i>Schellendorffii</i> Barones VIII. 533. Christophorus Baro Schellendorffius, Camerae Silesiacæ Praeses XII. 1196
<i>Sasincovitium</i> VII. 509	<i>Schepusium</i> , <i>Thesps</i> genus cerevisiæ Wra- tisl. VI. 740 sq. V. Vackeri parodiatoriana de hac cerevisia 742
<i>Saßterbausen</i> Grissoviense peculium VII. 749	<i>Schiffert</i> Barones in Silesia VIII. 533
<i>Sauerkraut</i> / wie es zuzurichten III. 245	<i>Schifordegheri</i> Vindiciæ pro Episcopatu Silesiæ laudantur & excerpuntur VIII. 194. 203. 213. Commentarius singularis MSC de Bohemia hæreditaria IX. 883. Memoriales Tituli de Jurisdictione, quæ olim in Silesia fuit, leguntur Cap. X. 918. sqq.
<i>Saurius</i> (Stanislaus) Leobergensis VII. 255	<i>Schildaß</i> castellum Zedlitzianum VII. 750
<i>Sauromani</i> Barones in Silesia VIII. 516. Elogium Joannis Sauromani VIII. 516. Georgii 517. Valentini 519. Alberti 530. Conradi 531	<i>Schillingius</i> (Christoph.) Francosteinensis, in poesi græca exercitatus VII. 118. 119. Sigismundus & Samuel Schillingii Med. Doct. ibidem oriundi VII. 120
<i>Saxonici</i> Juris in Silesia usus qualis XI. 1019 sq.	<i>Schlegenbergii</i> Comites in Silesia VIII. 417
<i>Scabinorum</i> seu Judicum munus X. 931	<i>Schlepuschii</i> Barones in Silesia VIII. 533
<i>Scaligeri</i> de Germanis hallucinatio VI. 680 de Silesiis dictærium falsum & injuriosum refutatur VI. 680-684	<i>Schlesisches</i> kurz abgefaßtes <i>Wirtschafts</i> - <i>Buch</i> passim laudatur Cap. III.
<i>Scerpius</i> (Andr.) Boleslaviensis V. J. D. ejus elogium VII. 54	<i>Schlesisches</i> <i>Semmel</i> - <i>Genwächß</i> quid fuerit? III. 230-231
<i>Scerpius</i> (Dan.) Suidnicensis, Med. D. laudatur VII. 580	<i>Schlichtingii</i> Barones VII. 534
<i>Schaetzlar</i> VII. 750	<i>Schmideberga</i> opidum metallicum Duc. Javor. VII. 509 in signe opidi quale? 510
<i>Schaffgotschii</i> Dynastæ Silesiæ II. 197	<i>Schmoksiffensis</i> aurifodina celebris III. 306
<i>Schaffgotschii</i> (Gothardi) herois laudes VII. 198	<i>Schneppen</i> giebt es viel in Schlesiens IV. 503
<i>Schaffgotschii</i> Barones semper-liberi VIII. 449	<i>Schanaßia</i> opidulum VII. 512
<i>Schaffgotschiana</i> prosapia majores & præconia VIII. 474. sqq. Chr. Leopoldus Comes de Schaffgotsch, Camerae Silesiacæ Praeses XII. 1196	<i>Schänberga</i> opidulum VII. 511
	<i>Schanaichius</i> Comes creatur à Cæsare Dynasta Silesiæ II. 205. Casparis & Georgii

gii Schœnaichiorum elogia VIII. 479-482	Arum habet in Ducatu Lignic. VII. 737
Schanborn in Duc. Breg. Bockiorum sedes VII. 750. aliud in Duc. VVrat. Steirbergii Baronis domicilium VII. 750	Schwentnig VII. 751
Schanbörneri laus VI. 681. ejusdem elogium ex Henelii Silesia Togata VII. 131. 132	Schwertzii Barones in Silesia VIII. 534
Schanjohnsdorff, Zeroriniorum habitaculum VII. 750	Schwertzer S. J. Rosenbergenfis laudatur VII. 444
Schanwaldaw Tusculanum Prælati Henrichovienfis ibid.	Scribenskii Barones VIII. 535
Schola Silesiorum VI. 693 VIII. 39. primis Silesiorum f. holsi præfuerunt Monachi Cisterciensis 694. Schola Goldbergensis & Bregenfis 695. 696. VVratislaviensis duplex, Elisabethana & Magdalæna VI. 697. aliæ plures in Silesia 698	Scultetus (Jonas) celebris Silesiorum Geographus II. 12
Schola publica seu Universitate caruit Silesia 699. sed nuper Academiam P. P. Soc. Jesu accepit 700. 701. ejusdem Societatis Gymnasia 703. & docendi ratio 704 705. Gymnasium Bethanienfe olim clarum 701	Scultetus (Henr.) Jctus & Polyhistor, Francofeinenfis VII. 121
Schœnaus (Andr.) celebris Professor Cracoviensis, Glogoviæ ortus VII. 158. 159. fundavit suis sumptibus Professionem Græcam in Acad. Cracoviensi 159	Scultetus (Jo.) cognomento Montanus, inventor terræ sigillatæ Strigoviensis VII. 538. III. 365
Schœnefeld (Christoph.) Lignicenfis, Professor Med. Lipsienfis VII. 197	Scultetus (Marcus) Canonicus Misenenfis & Glogoviensis, stipendii cujusdam fundator VII. 300
Schultzen (Geo.) Leobergenfis laudatur VII. 158	Scultetus à Bregofchitz parodiam in caseos ovillos Silesiæ scribit IV. 473. ejus elogium XII. 1203. ejus Tract. de Fisco laudatur & recensetur XII. 1205. fq.
Schurgaffum opidulum VII. 512. 513	Scultetiærum hæreditariarum in pagis Silesiæ constitutio VIII. 801
Schurtzschii elogium I. 86. 99	Sculteti & Prætores in Silesia X. 932-937
Schwanowitz, domicilium VValdavianum VII. 751	Sebastianus Rostock Episc. VVrat. VII. 102. 103. idem supremus in Silesia Capitaneus X. 917
Schwartz, (Sebast.) Eques Glogoviensis VI. 164	Sebizius (Melch.) Falcomontanus, Prof. Med. Argentorat. VI. 95. 96
Schweinhaus, Schweinichiorum sedes VII. 751	Sebottendorffii Equites. Damiani à Sebottendorff laudes VIII. 730. nec non Petri à Sebottendorff 732
Schweinitzii Barones in Silesia VIII. 534	Secale in Silesia. Korn oder Döcken III. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 6

vi VII. 54. item Henrici Senflebii 52.
 53. item Valentini Senflebii 53
Senitzii Equites Henrici à Senitz, utrius-
 que elogium VIII. 735
Servi Barones VIII. 535
Severiese territorium in Polonia olim ad
 Silesiam spectavit II. 208
Sibyllenorth in Duc. Olinensi VII. 752
Sido Quadorum Rex I. 45
Siebenstichen VII. 751
Siebenhuben castellum domini Pribor-
 nensis VII. 751
Steghoferi Barones VIII. 535
Sigillata terra Silesiorum III. 360. ejus vir-
 tutes contra venenum ibid. Strigovien-
 sem Montanus detexit III. 365. VII. 536
Sigismundus Poloniae Regis frater, sum-
 mus in Silesia Praefectus X. 909
Silberberga opidulum metallicum VII. 513
 ibi natus Geo. Calaminus 513. 514
Silensis mons idem cum Sabotho I. 105.
 II. 138
Silensis Pagus apud Dirmarum memora-
 tus, an pro Silesia habendus I. 102. sq.
Silesia antiquissimi incolae I. 5. fuere Qua-
 di & Lygii I. 56. provinciam olim Mar-
 signam fuisse dictam arbitratur nonne-
 mo I. 67. nova veterum incolarum di-
 stributio I. 68. Silesia Germanis victo-
 ribus omnem cultum debet I. 99. no-
 men ejus quando coeperit I. 102. an ab
 Elysiis derivetur I. 109. an à Sleso flu-
 vio sic dicatur 110. an aliunde 111. 112
Silesia situs coelestis & terrestri II. 120. cui
 Zodiaci signo subiaceat 130. forma te-
 tragonalis II. 122. de finibus ejus disce-
 ptatur acriter cum Bohemis anno 1701.
 II. 123. sq. longitudo 128. vicini 129.
 montes 132. venti 161. divisio in supe-
 riorem & inferiorem 161. 162. in latus
 Germanicum & Polonicum 162. in Prin-
 cipatus & Dynastias 173. in quatuor
 Tractus, rei militaris ergo 206
Silesia fecunditas III. 222. horum var-
 ietas 259. 260. leguminum virtus 270.
 florum copia 273. linum 282. Rubia tin-
 ctoria 291. lupulus 296. vineae 299.

auri & argentifodinae 302. fabula de
 dente aureo pueri Silesii 324. officinae
 ferrariae 339. Sal adventitium 351. Vrinae
 sepulchrales 371
Silesia animalia fera & domestica, res pa-
 cuaria & volatilia Cap. IV. Flumina,
 thermæ, piscinae, pisces Cap. V. Ingenia
 & mores Cap. VI. urbes & monaste-
 ria Cap. VII. Personarum conditio Cap.
 VIII. Magistratus superior IX. inferior
 sive subordinatus Cap. X. Judicia &
 Jura Cap. XI. Comitata Cap. XII de-
 scribuntur.
Silesia Viris eruditis, praesertim Poetis, cla-
 ra VI. 691. sumptuose gulæ luxu con-
 taminata VI. 726. feudum est Regni Bo-
 hemiae IX. 809. Bohemiae incorpora-
 tur IX. 865. olim Regni Poloniae fuit
 Provincia IX. 809. Imperii Romano-
 Germanici provincia non adpellanda
 IX. 870

Silesia Principes nullo jure aut titulo à
 Polonia dependent, sed absolutum im-
 perium in Ducatibus suis exercuerunt
 II. 164. qua occasione à Polonis desce-
 verint IX. 809. Principes Seculares cum
 Episcopo Vratislaviensi de summa
 Praefectura concertant X. 913

Silesia Principes, & hos inter Episcopus,
 quam potestatem in suis territoriis ha-
 beant X. 923. quid Principes & Ordines
 possint in iis, quæ defensionem patriæ
 attinent XII. 1149. sq.

Silesia Principatum vota quo ordine de-
 ferantur XII. 1161. Hsta derer von War-
 no 1613. bey den Schlesiſchen Fürsten-
 Togen gewesenen Kaysers. Commissa-
 rlen XII. 1156. 1160

Silesia Praefectus summus, & officium ejus
 X. 900. Praefectorum seu Capitaneorum
 series 908. sq. Silesii de Praefectura sum-
 ma controversant cum Bohemis X. 900.
 quinam ab utraque parte oratores fue-
 rint 907. regio antiquitus in quatuor
 circulos divisa II. 206. XII. 1150. ejus
 æstimatio vetus XII. 1185. æstimatio
 hodierna XII. 1167

<i>Silefi</i> Nobiles strenui venatores IV. 387. 388.	<i>Strangerum</i> Equitum elogia, & quidem Adami VIII. 741. Henrici 743. Danielis 746
<i>Sileforum</i> character ex Luca de Linda descriptus VI. 674	<i>Strannifodina</i> ubi in Silesia III. 150
<i>Sileforum</i> Ohophagia examinatur VI. 674	<i>Stratunum</i> in Silesia ordines quatuor censentur XII. 153
<i>Silefius</i> & Misenfius ejusdem genii VI. 679	<i>Statura</i> Silefiorum VI. 683
<i>Sileforum</i> erga peregrinos humanitas & hospitalitas VI. 780. 781. cum vicinis commerc. 782	<i>Straudenherz</i> (Christoph.) Suidnicensis, Can- cellarius Milicenis VI. 586
<i>Silefius</i> non jurant Reges Bohemiae IX. 884. ipfi ubinam iurjurandum Regi praestent IX. 885	<i>Strechavi</i> Barones in Silesia VIII. 535
<i>Silesia</i> Togata Henelti laudatur VI. 691. 692	<i>Strina</i> Silesiae fluv. V. 587. 588
<i>Silefii</i> Nobiles Silefii. Ex illorum Familia 702.	<i>Strinavia</i> opidum ad Oderam VII. 521. altit. ejus nominis opidulum in Ducatu Oppol. 521.
<i>Silefchius</i> à Strubendorff, Episc. Wratisl. VIII. 155	523. ibi nati B. Ceslaus & S. Hymiechus 523.
<i>Shoppu</i> (Frid.) Equ. Sil. elogium VIII. 729	<i>Strinaviensis</i> cerevisia quondam egregia VIII. 304.
<i>Shozkovia</i> opidum VII. 514. ibi genitus R. P. Nic. Muzick S. J. cujus elogium habetur VII. 515	<i>Strinaviensis</i> Dux Joannes fit feudatarius regni Bohemiae IX. 844. mirabile ejus ingenium IX. 852
<i>Slava</i> opidum Duc. Glogoviensis VII. 509	<i>Strenius</i> (Barthol.) Bregensis litteratus VII. 60.
<i>Slaventicum</i> vicus Oppersdorbanus VII. 509	61. 72. 73
<i>Slavi</i> Suevis in Silesia successerunt I. 77. diversa illorum nomina 77. 78. non confundendi cum Vandalis 78. magnam Germanorum contra Slavos odium 79. unde dicti 81.	<i>Stenius</i> (Geo.) Capitaneus Silesiae X. 907
Slavi, non delavi, nuncupandi 82. quando advenierint in Silesiam 83. illorum Duxes Czechus & Lechus 83. Slavi late dominantes, tandem Germanorum imperio subiecti 70	<i>Stephani</i> (Henr.) Wratisl. laus XII. 1301
<i>Slavica</i> fides pro sublesta I. 82	<i>Stephansdorff</i> arx Schlegelburgiana VII. 753
<i>Slavica</i> gentis euriote in Silesia minus curant rem familiarem, quam Germani VI. 720. 721	<i>Sternbachii</i> Barones VIII. 535
<i>Slavica</i> lingua Silesia quondam vernacula VI. 792. ejusdem dignitas 793. & dialectus singularis, ibid.	<i>Sternbergii</i> Barones VIII. 535
<i>Slavici</i> fluvius I. no. an Silesiae adpellationem induiderit ibid.	<i>Sternfeldi</i> Barones VIII. 535
<i>Slavici</i> cur dicti sint Silesii? I. 113. 114. 116	<i>Stiebandorff</i> Haymannianum peculium VII. 752
<i>Smegra</i> olim Episcopalis sedes VII. 751. VIII. 16	<i>Strinu</i> (Barthol.) VVolvavienfis, Rector Scholae Suidnicensis VII. 634. 635
<i>Sobechii</i> Barones VIII. 535	<i>Strobra</i> Silesiae fluv. V. 588
<i>Sommeri</i> , qui sub Curiosi Silesii nomine latet, elogium I. 106. II. 164	<i>Stroltz</i> domicilium Comitum de Burghaus VII. 752
<i>Sommerfelda</i> opidum Duc. Crenshensis VII. 516	<i>Stror</i> (Nicol.) Lignic. Profess. Lipsienfis VII. 297
<i>Sonnechii</i> Comites in Silesia VIII. 438	<i>Strofchii</i> Barones VIII. 535. Elogium Alexandri à Strofch. VIII. 748. item Casp. à Strofch 749
<i>Sophienthal</i> in Duc. Lignic. VII. 752	<i>Stratmanni</i> Comites in Silesia VIII. 438
<i>Sora</i> opidum VII. 516	<i>Strela</i> opidum, agro beatissimo circum VII. 424. sq.
<i>Spechtum</i> Cancellarius Glogoviensis Jesuitam Praeceptorem Lipsiae habuit VI. 705. ejus elogium VII. 156. 157	<i>Strelicia</i> major, opidum Duc. Oppol. VII. 530
<i>Spechtum</i> Niebezahli in montibus Sudetis II. 154.	<i>Strelicia</i> minor, opidulum Proskovianum VII. 530
156	<i>Strigovia</i> opidum plenius describitur. VII. 531.
<i>Spereri</i> (Jerem.) Hirschbergensis laus VII. 217	ibi gratiosa Deiparae imago miraculis clara 533.
<i>Sperensis</i> Camerae tribunal nihil negotii habet cum Silesia XI. 1018. 1019	<i>Strigovienfis</i> litterati laudantur. 537. sq.
<i>Sprea</i> num idem cum Suevo V. 547. 548	<i>Strigovien</i> , aurifodina celeb. III. 166. Strigovienfis cerevisia saluberrima. VI. 739. VII. 531
<i>Sprenbergii</i> consilium de cerevisia Wratisl. VI. 743. 549.	<i>Strodum</i> VII. 752
<i>Sprentzenfienfis</i> Barones VIII. 535	<i>Stroppavia</i> opidulum Duc. Olsnensis VII. 539
<i>Sprentia</i> Silesiae fluv. V. 587. 588	<i>Sturro</i> vel acipenser in Viadro non insolens V. 670
<i>Sprettavia</i> opidum elegans describitur VII. 516	<i>Sturmini</i> (Bern.) Patskov. laudatur VII. 425
ibi natus Jo. Weidnerus Med. Doct. 518	<i>Sturni</i> in Silesia IV. 507
	<i>Stuolins</i> Barones VIII. 535
	<i>Successorium</i> pactum inter Henticum Ducem VVratisl. & VVencesl. Boh. Regem IX. 813
	<i>Sudetis</i> montes unde sic dicantur II. 150
	<i>Suevi</i> unde dicti & quales? I. 31. sq. Suevis ne dii quidem immortales pares esse queunt I. 32.
	illorum sedes tempore Taciti 32. sq. Nationes item variae 34. sq. Suevis Slavi successerunt diversi habentes nomina I. 77

Suevi olim dicebatur Odera fluvius V. 544
Suetum veterem eundem esse cum illa, quitho-
 die Sprea dicitur, Hanckius probat, sed refel-
 lunt V. 543
Suidnicensis districtus Ducatus Glogoviensis
 193
Suidnicensis opidum curate describitur VII. 540. ibi
 natus Jacobus Schicktusius VII. 540. ejus elo-
 gium recitatur 543-545
Suidnicensis Ducatus cui pareat? II. 175. sq. Du-
 cum Suida, series & memorie VIII. 222. 199.
Suidnicensis urbis descriptio plenior VII. 549. sq.
Schweidnitzer Buchse ist sehr groß und
 berühmte gewest 559. Gloriosissima Matris
 Dei MARIAE statua perveruta in Curia, ce-
 reo accenso colitur V. 565. senatoris Suidni-
 centis fatum lamentabile 565. 568. Viri docti
 ibi orti 573. 199. cerevisia Suidnicensis olim
 famosa VI. 749. VIII. 101
Suidnicensis Dux Bulco detredat Imperium Bo-
 hemicum IX. 860
Suidnicensis & Jauoviensis Ducatus mediante
 connubio ad Bohemiam transeunt IX. 862. sq.
Sulphur in Silesia ubi? III. 350
Sua quid ad culinam conferat IV. 477. suilli pe-
 cocis saginandi ratio 480. caro suilla quot
 modis condienda 481. qua ratione procuran-
 da & conservanda VI. 723. 724
Sylvium usus & necessitas III. 247. sq.
Syndicium munus X. T. 920
Tabaci herba ferax Silesia III. 272
Tabula Geographica Silesie, sunt exacte II. 122
Tannhausen acidulus clarus VII. 752
Tappi Barones in Silesia VIII. 536
Tarnaw castellum in Duc. Glogov. VII. 752. 753
Tarnovium opidum Dynastia Bythomiensis
 VII. 588. ibi natus Wenceslaus Gurekfelde-
 rus, ejus elogium 588. 589
Tenczina Comes in Silesia VIII. 438
Toplawoda opidulum VII. 646. 752
Terra sigillata Silesiorum III. 360
Tschibena urbs VII. 589. sq. Joannis Tschinen-
 sis encomium 591
Tschinensis Duc. quos Dom. habuerit II. 180.
 feudum olim fuit ad fœminas transitorium
 VIII. 335. Ducum illorum series VIII. 270.
 Casimirus Dux Tschinensis sic feudatarius
 Regni Bohemae IX. 835. 836
Temer (Balth.) Suidnicensis laudatur VII. 585
Teutketh à Turkone sic dicti I. 17
Teutisci sive teutones geminū gentis nomen. 21
Theut Germanorum Deus I. 18
Textorum in Silesia frequentia VIII. 784
Tharant Barones VIII. 536
Theodoricus Bojemus, electus Episcopus Vvra-
 tislav. VIII. 100. sq.
Thermarum in Silesia origines V. 599. 601
Therma Hirschbergenses, earumque virtutes V.
 601. 606. VII. 209. Thermæ Schaffgotschia.

na à Laubano celebratæ V. 608. 610. item ab
 Opitio 610. 611. amplexus loci circa the-
 rma V. 611. quomodo iis utendum. V. 606
Therma Landeckenses V. 612
Thilo (Geo.) à Thilav. Lignicensis JCr. VII. 294
Thilo (Valent.) Lignicensis JCr. VII. 295
Thimano (Christ.) reitadiensis elogium VII. 134
Thomas I. Nobilis Polonus, Episcopus Silesius
 VIII. 76. 77
Thomas II. Nobilis Polonus idem. VIII. 80. sq.
Thürnen Thal bey dem Dorff Waldaw vor
 Lignitz VII. 289. 290
Tilens (Geo.) Goldbergensis laus VII. 191
Tileri (Jo.) Francofleinensis encomium VII. 123
Tilosii (Melch.) Hirschberg. præconium VII. 214
Tiliarum in Silesia proventus III. 235
Timotheus Episc. in Silesia Ritschliniensis VIII. 47
Tinzmannus (Nicol.) Nilsensis laudatur VII.
 356. 357
Tod austreiben und *Tod*: Sonntag in Schloß
 stein VIII. 13
Tollus in Epistolis itinerariis Vandalos cum
 Venedis confundit I. 79
Tollum opidulum Duc. Oppol. VII. 592
Trachenbergensis Dynastia II. 197
Trachenberga opidum describitur VII. 592
Transalio Colovv. VIII. 125. 191. 199
Transalio Trencinensis IX. 854. 855
Trappen in Schlesiens IV. 506
Trautmandorff Comites VIII. 438
Trebicia urbs Ducatus Olsnensis, VII. 593. Par-
 thenonem habet Ordinis Cisterciensis cele-
 brem 594. ejus descriptio plenior ex auctore
 Cistercii Bistritii subiungitur, 594. sq.
Treutleri (Hier.) Suida, elogium VII. 577. 578
Tribunal supremum in Silesia, das Ober- oder
 Fürst-Recht, accurate delineatur. XI. 981. 199.
Tributum Polonicum Imperatoribus Germa-
 nicis solum multis auctorum testimoniis
 adstruitur, I. 91. 97. sq.
Tributa ab Ordinibus Silesiæ Regi decreta, a qui-
 bus colligantur, & in quem usum impendan-
 tæ XII. 1210
Triscum in Silesia duplex, æstivum atque hy-
 bernum III. 224. ad ejus sitionem qualiter
 parandi agri 227
Trappaw. vide Oppavia.
Trazendorff inter primos est, qui Scholas &
 litteras in Silesia restauravit. VI. 695. 696
 Frilandia oriundus elogio suo laudatur
 VII. 140. 141
Tschernin Comites in Silesia, VIII. 438.
Tschirna opidum Stofchianum celebratur VII.
 602. 604
Tschirndorff domus venatoria VII. 752
Tuis vetustissimorum Germanorum Deus &
 gentis conditor I. 17
Tuiton nonnullis dicitur I. 11
Turda in Silesia IV. 508. 509
 241

<i>Turteltauben in Schlesiën IV.</i>	505	<i>Vladislaus Koslenſis Dux ſic Vaſallus Bohemiæ</i>	
<i>Twardyżyn opidum I.</i>	54. 61	<i>IX.</i>	536. 539
<i>Tytkowsky Phyiſica Curioſa laudatur III.</i>	324	<i>Vladislaus Regis commune Privilegium Sileſiæ im-</i>	
<i>V.</i>		<i>peritum legitur X.</i>	902. 906
<i>Valeria ſive Stiria quater hoſpites Quados acce-</i>		<i>Vngarus (Matthias) Oppaviensis, Med. D. VII. 413</i>	
<i>piel.</i>	47	<i>Volucrum in Sileſia varietas & utilitas IV. 485. 194.</i>	
<i>Vandalis cum Veneris & Henetis male confundun-</i>		<i>Vorburgi opinio de recenti Germanorum nomi-</i>	
<i>tur I.</i>	78	<i>ne. I. 20. 25. 26. de Quadis I.</i>	40
<i>Vangius Quadorum Rex I.</i>	45	<i>Vpava fontes II.</i>	153. 154
<i>Vannius Quadorum & Marcomanorum Rex I. 44.</i>	44	<i>Vrbaniſ Episcopus Sileſiorum ſecundus VIII. 39</i>	
<i>Variana clades I.</i>	10	<i>Scholasticum ludum in Sileſia aperit. ibid.</i>	
<i>Vaſalli dicuntur Maſſe jure feudali Saxonico I. 27</i>		<i>Vrbis unde dicatur VII.</i>	11
<i>Vatinerus (Dan.) Goldbergenſis laudatur ob Hel-</i>		<i>Vrma mortuales in Sileſ. paſſim inventæ. III. 371 ſq.</i>	
<i>lenolexiæ editam VII.</i>	193	<i>Vrſchka claret Bibliotheca Canitziurum VII. 753</i>	
<i>Vida ſive Viadus Sileſiæ fluv. V.</i>	589	<i>Vrſinus (Benjamin) Sprottaviensis VII. 520</i>	
<i>Venationis rite inſtituendæ regulæ proponuntur</i>		<i>Vrſinus (Caſpar) Velius Suidnicenſis, Poeta ex-</i>	
<i>IV. 385. Venationis Cervinæ, Capreolinæ, Apru-</i>		<i>cellentiſſimus VII</i>	582. 583
<i>gnæ, & Lupinæ leges, à Jacobo Saunary Gallo</i>		<i>Vſafer Dux Quadorum I.</i>	48
<i>verſu heroico deſcriptæ laudantur IV. 391. Ve-</i>		<i>de Vſuris inſtitutum Sileſiorum XI.</i>	1027
<i>xatio vulpina IV. 401. Venationibus dediti</i>		<i>Vrhmanni (Nicolai) in Schmolz elogium VIII. 754</i>	
<i>ſunt Nobiles Sileſii VIII.</i>	585	<i>Vulpes deſcribitur IV. 401. Vulpis vaſtrities 402</i>	
<i>Venatores ſtrenui ſunt Nobiles Sileſii IV. 387. 388</i>		<i>Vulturini Pancratii elogium VII.</i>	212
<i>Venatorum Ordinem inſtituit D. Georgius V Vil-</i>		<i>W.</i>	
<i>helmus Dux Lygio-Bregenſis IV.</i>	589	<i>Wachteln in Schleiſen IV.</i>	506
<i>Veneti, Wenden, hodie ſuperſunt ſ. 79 illorum</i>		<i>Wacker à Wackenſels magnæ in aula Rudolphi II</i>	
<i>progenies non recipitur inter collegia opi-</i>		<i>Imp. exiſtimationis VIII.</i>	151. 152. 153
<i>ſum ibid.</i>		<i>Wagendeiſſel caſtrum in Duc. Oppol. VII. 753</i>	
<i>Venediger à Bunekavj laudatur XII.</i>	1202	<i>Waldaw, ein Dorf vor Lignitz, woſelſt das</i>	
<i>Venerat alium ad faciendâ ædiſiciorum ſub aquis</i>		<i>Fürſtliche Thronenthäl VII. 289. 290. 753</i>	
<i>fundamenta ſeligunt III.</i>	252	<i>Waldenburgum opidum Duc. Suidnic. VII. 602</i>	
<i>Ventis quibus expoſita ſit Sileſia II.</i>	161	<i>Wallenſteinium Ducatum Saganenſem indipiſcitur</i>	
<i>Vertugi Comes in Sileſia VIII.</i>	433	<i>VIII.</i>	302
<i>Vrſchitz in Ducatu Glogov. VII</i>	753	<i>Walſtadium prope Lignicum, clade Chriſtiano-</i>	
<i>Vrſpillanum Francoſteinienſium nequitia VII. 103</i>		<i>rum à Tartariſ accepta celebre VII. 221. 753</i>	
<i>116. item Gurauienſis VII. 195</i>		<i>Waltherus Episcopus VVratiſlaviensis ſiliorum</i>	
<i>Vrſitur in Sileſia ratio. VI. 771. luxus taxatur. ib.</i>		<i>uſum in inſignibus introducit VIII. 34. Baſili-</i>	
<i>Viader fluvius, vide Odera.</i>		<i>cam VVratiſlaviensem ex lignea lapideam</i>	
<i>Viaſum Ugeſtum opidulū Duc. Oppol. VII. 602</i>		<i>reddid. & cærimoniaſ immutat VIII. 63. ſ.</i>	
<i>Vicariatus Imp. dignitas Sileſiæ aliquando colla-</i>		<i>Wanſena opidum Episcopale VII.</i>	603
<i>tatus IX.</i>	871. 872	<i>Warkoſ ſeb (Nic. à) elogium VIII.</i>	756
<i>Viciorum ſatio III. 243</i>		<i>Warnsdorff (Caſp. à) in Guttemansdorff laudes</i>	
<i>Victoria in clypeo ſcribens, in numis Rom. pin-</i>		<i>VIII.</i>	757
<i>gitur I.</i>	15	<i>Warta opidulum territorii Francoſteiaenſis VII.</i>	
<i>Vidua Sileſiorum mundior & elegantior VI. 722.</i>			605. ſq.
<i>Nobilium precioſior & dapſilior 724. ſq.</i>		<i>Wartenſis mons & Diva VVartenſis II. 159. ple-</i>	
<i>Viduarus Dux Quadorum I.</i>	48	<i>nus deſcribitur VII.</i>	606. ſq.
<i>Vielgor peculium Bernſtadienſe VII.</i>	753	<i>Warrenberga opidum VII.</i>	627
<i>S. Vancutius Lenita Tutelarſ Sileſiæ VIII. 29. 31</i>		<i>Warrenbergenſis Dynaſtia II. 197. Privilegium deſ</i>	
<i>Vina peregrina unde in Sileſiam advehantur VI. 752</i>		<i>Burggraſſ. Donaiſchen Herrſchaft Warten-</i>	
<i>Vinea in Sileſia Croſnenſes, Grunebergenſes &</i>		<i>berg ratione reſpective gradualis Appellatio-</i>	
<i>Bechanienſes. III. 299.</i>	300	<i>nis, und anders betreffend, iſt beſtändig XI.</i>	
<i>Viſſricus duplex fluvius Sileſiæ V. 588. 589</i>			1058. ſeq.
<i>Viſſula ex Sileſia oritur V.</i>	593. 595	<i>Waſſer. Hünner in Schleiſen IV.</i>	504
<i>Vitricum in Sileſia ubi ? III.</i>	350	<i>Waderaw caſtrum validum in Duc. Suidn. VII. 753</i>	
<i>Vitrum in Sileſia quale? III.</i>	369	<i>Weidnerus (Godof.) Saganenſis, V. J. & Med.</i>	
<i>Vitrum S. Hedviggis memorabile. VII. 601. 602</i>		<i>D. VII.</i>	506. 507
<i>Vitru ex Habadneckiorum familia Sileſius, Episc.</i>		<i>(Joannes) Sprottaviensis, Med. D. Pa-</i>	
<i>VVrat. VIII.</i>	87	<i>ter & ſilius VII.</i>	518
<i>Vivaria pro alendis feris quadrupedibus apud no-</i>		<i>Weidenavia opidum Niſſenſis territorii VII. 630</i>	
<i>ſtrates IV.</i>	384	<i>Wogelius (Nicol.) Bregenſis VII.</i>	75

